BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 ianuarie 1989 Nr. 1—2/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

MESAJUL DE ANUL NOU

adresat la posturile de radio şi televiziune de preşedintele ţării, Domnul NICOLAE CEAUŞESCU

largă sinteză a realizărilor poporului nostru în toate sectoarele de activitate şi a luminoaselor perspective de viitor

La cumpăna dintre ani, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu a adresat întregii noastre naţiuni îndătinatul mesaj — în care a înfăţişat, succesele importante obţinute în dezvoltarea economico-socială, în creşterea producţiei industriale, agricole, a venitului naţional, a avuţiei generale a patriei, în 1988.

Pentru toate măreţele realizări — întîiul bărbat al ţării a adresat clasei muncitoare, ţărănimii şi intelectualităţii, tuturor cetăţenilor Republicii Socialiste România, fără deosebire de naţionalitate, cele mai calde felicitări şi urări de noi succese în întreaga activitate de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres şi civilizaţie, de creştere a bunăstării materiale şi spirituale a întregului popor, de întărire continuă a independenţei şi suveranităţii României.

Referindu-se la planurile şi programele de dezvoltare economico-socială pe anul 1989, adoptate în marele forum democratic de la sfîrşitul lunii noiembrie, în celelalte organisme democratice şi în Marea Adunare Naţională, preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu le-a apreciat ca fiind judicios alcătuite şi în măsură să asigure dezvoltarea şi mai intensă a economiei naţionale, realizarea unei noi calităţi a vieţii şi trecerea la un nou stadiu de dezvoltare a României.

„Acum hotărîtor este — a arătat Domnia Sa — să trecem cu toate forţele — din prima zi a noului an — la realizarea în viaţă a obiectivelor pentru anul viitor".

„Să facem astfel încît în 1989 — anul cînd se împlinesc 45 de ani de la victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă... — să obţinem cele mai bune rezultate în industrie, cea mai mare producţie agricolă, să realizăm în bune condiţii investiţiile şi progresul tuturor sectoarelor de activitate.

Într-un spirit de profundă şi competentă analiză a vieţii politice, economice şi sociale mondiale, preşedintele ţării a apreciat că, pe ansamblu, „situaţia continuă să rămînă complexă, contradictorie şi gravă". Speranţele popoarelor ca, în anul 1988, să se obţină noi paşi importanţi pe calea dezarmării nucleare şi convenţionale, pe calea destinderii şi colaborării nu au fost împlinite. Au continuat şi continuă experienţele nucleare. N-a fost stopată militarizarea Cosmosului.

Toate aceste situaţii impun ca încă la începutul noului an 1989, să fie intensificate lupta şi acţiunile hotărîte ale tuturor forţelor realiste, progresiste, antiimperialiste, ale tuturor popoarelor pentru a determina o schimbare fundamentală în viaţa politică internaţională, pentru încheierea unor noi acorduri şi înţelegeri în problemele dezarmării, pentru oprirea oricăror experienţe nucleare, încetarea oricăror acţiuni de militarizare a Cosmosului şi eliminarea totală, în mai multe etape a armelor nucleare, pentru începerea, în anul 1989, a tratativelor privind reducerea substanţială a armelor convenţionale, realizarea unor acorduri privind eliminarea armelor chimice şi reducerea radicală a cheltuielilor militare.

Dînd expresie considerentelor României privind destinul şi perspectivele de viitor ale continentului nostru, Domnul preşedinte Nicolae Ceauşescu a arătat:

„Ne pronunţăm pentru o Europă a colaborării egale între toate naţiunile, pentru o Europă a ştiinţei, culturii şi progresului economic şi social, a bunăstării şi fericirii fiecărei naţiuni, o Europă unită în diversitatea orînduirilor sociale, a naţiunilor libere şi independente".

Referindu-se la agravarea şi în anul 1988 a situaţiei ţărilor în curs de dezvoltare, cauzată între altele şi de creşterea datoriei lor externe, preşedintele ţării a arătat că: „România se pronunţă pentru o soluţionare globală — în cadrul unei conferinţe internaţionale, sub egida Organizaţiei Naţiunilor Unite — a problemelor subdezvoltării, a realizării noii ordini economice mondiale".

În numele poporului român, preşedintele ţării a adresat tuturor statelor şi popoarelor lumii „chemarea pentru întărirea colaborării în vederea realizării dezarmării şi asigurării păcii, pentru încheierea secolului al XX-lea cu înlăturarea definitivă a multor probleme grave şi complexe care preocupă omenirea, pentru a intra în mileniul al 3-lea cu o perspectivă mai bună, fără teama dezastrului nuclear, din care să fie lichidată împărţirea lumii în bogaţi şi săraci, şi care să asigure o deplină egalitate şi colaborare între toate popoarele, în scopul progresului lor economico-social, al făuririi unei vieţi demne, civilizate, pentru toate naţiunile".

„România socialistă — a arătat în continuare Domnia Sa — este hotărîtă să acţioneze cu toate forţele sale pentru dezvoltarea largă a colaborării cu ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările capitaliste dezvoltate, cu toate statele şi popoarele lumii, pe baza principiilor deplinei egalităţi în drepturi, ale independenţei, suveranităţii, neamestecului în treburile interne şi respectării dreptului fiecărui popor de a-şi alege calea dezvoltării în mod liber, fără nici un amestec dinafară".

Mesajul de Anul Nou al preşedintelui ţării s-a încheiat într-o notă de optimism şi încredere deplină în forţele poporului nostru şi capacitatea sa creatoare, în tenacitatea cu care omenirea va căuta să facă noi paşi pe calea păcii, a colaborării, a realizării unei lumi mai drepte şi mai bune pentru toate naţiunile.

REDACŢIA

SF. PROCLU — La Botezul Domnului

„Hristos s-a arătat lumii şi lumea neîmpodobită a înfrumuseţat-o redîndu-i strălucirea. A ridicat păcatul lumii şi pe vrăşmaşul acesteia l-a biruit. Izvoarele apelor le-a sfinţit şi a luminat sufletele credincioşilor.

Minunile s-au împlinit desăvîrşit în minuni şi mai mari. Căci astăzi pămîntul şi marea prin harul Mîntuitorului s-au despărţit şi întreg universul s-a umplut de veselie şi sărbătoarea de astăzi mai mare decît sărbătoarea ce a trecut, creşterea minunilor, o arată. Căci în sărbătoarea de mai înainte a Naşterii Mîntuitorului, pămîntul s-a bucurat, căci ieslea l-a purtat pe Domnul tuturor, iar în sărbătoarea de azi a Arătării Domnului, marea s-a bucurat foarte, s-a bucurat că prin Iordan binecuvîntarea sfinţeniei a primit.

În sărbătoarea de mai înainte ni s-a arătat un copil firav, aceasta arătînd slăbiciunea noastră, iar în ziua de azi desăvîrşit (se arată) ca Cel ce izvoreşte din Cel desăvîrşit. Acolo copilul născut

(Continuare în pag. a 3-a)

Traducere de Drd. Dumitru Bălţat
P. G. 65, col. 757; 760.

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

ÎNTÎLNIRE CU AVVA ANTONIE

Ziceau cei bătrîni, după îndelungi meditaţii şi experienţe personale în căutarea unei căi drepte spre mîntuire: *„cine vrea să se mîntuiască, cu întrebarea să călătorească"*. Am mai reprodus aceste cuvinte şi altădată, şi nu le voi socoti inutile, chiar dacă le voi mai reproduce şi în viitor. Cel care doreşte sincer să afle o cale, şi n-o află prin el însuşi, *întreabă*. Şi chiar dacă o află prin el însuşi, ca să fie încredinţat că nu s-a înşelat şi atunci întreabă. Din încredinţarea şi prin judecata altuia, se întăreşte convingerea. Două minţi sînt mai mult decît una. De aceea Părinţii duhovniceşti au trimis întotdeauna pe credincioşi, fie monahi, fie laici, la duhovnic. Nu numai pentru spovedanie. Şi pentru aceasta dar, mai ales, pentru sfătuire.

Cine crede că aceste îndrumări sînt numai pentru monahi, se înşeală. Viaţa duhovnicească şi căile mîntuirii interesează pe toţi creştinii. La marii duhovnici monahi, ca şi la marii duhovnici dintre preoţii de mir, veneau în trecut şi vin şi astăzi, călugări şi mireni deopotrivă. Şi găsesc sfaturi pe măsura trebuinţelor fiecăruia, în oricare dintre cinuri s-ar afla. Ştiu călugări care se spovedesc la duhovnici preoţi de mir, de la care primesc sfaturi pe măsura lor pustnicească, şi sînt în bună aşezare călugărească. Ştiu, de asemenea, laici care se spovedesc la duhovnici monahi, şi primesc şi ei sfaturi, pe măsura lor de oameni cu neveste, cu copii, duhovnici care îi ajută să-şi trăiască viaţa corect, în ochii oamenilor ca şi în ochii lui Dumnezeu. Libertatea alegerii duhovnicului e una din caracteristicile ortodoxiei, care se înscrie în viaţă firesc, ştiind că tot ce se face din alegere proprie, va fi urmat mai cu rîvnă şi mai cu încredere, decît ceea ce s-ar face prin impunere dinafară. În

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Centenar Eminescu

Cîteva note despre Eminescu

Oamenii curioşi care nu mai ostenesc cerînd operele din copilărie ale poetului îşi sporesc investigaţiile intrînd pînă în cele din urmă intimităţi ale omului. Pe noi ar trebui să ne intereseze numai spiritul celui ce-a fost Eminescu. De fapt, în epoca dezvoltării sale Eminescu s-a supus unei discipline atît de aspre încît, privind grămezile de manuscripte, ai dreptul să te întrebi dacă viaţa materială şi-a putut păstra atunci intensitatea în felul cum pretind unii să ne-o arate. În epoca exploziei sale poetul a covîrşit în chip monstruos aşi putea zice, cele materiale. Aşa, încît, orice ar fi făcut acel Eminescu intim asupra cărula se insistă indiscret, oricare i-ar fi fost mizeriile şi micimile, artistul rămîne nu numai covîrşitor, ci exclusiv deasupra. Munca lui înverşunată şi infernală, mărturisită de aceste manuscripte, în care un viers trece prin zeci şi zeci de topiri şi clarificări, nu ne îngăduie să atribuim materiei mai mult decît se cuvine. Şi chiar dacă nu aşi ajunge la această concluzie logică, îmi place mai mult să mă opresc asupra spiritualităţii acestui ales al neamului.

Mihail Sadoveanu

Legămînt

Lui Mihai Eminescu

Ştiu: cîndva la miez de noapte
Ori la răsărit de soare
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărţii Sale.

Am s-ajung atunce poate
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideţi cartea
Ca pe recile-mi pleoape

S-o lăsaţi aşa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dînşii
Al străvechii slove bucium,
Aşezaţi-mi-o ca pernă
Cu toţi codrii ei în zbucium.

Grigore Vieru

Cu mîne zilele-ţi adaogi

de M. Eminescu

Cu mîne zilele-ţi adaogi,
Cu ieri viaţa ta o scazi
Şi ai cu toate astea-n faţă
De-a pururi ziua cea de azi.

Cînd unul trece, altul vine
În astă lume a-i urma,
Precum cînd soarele apune
El şi răsare undeva.

Se pare cum că alte valuri
Cobor mereu pe-acelaşi vad,
Se pare cum că-i altă toamnă,
Ci-n veci aceleaşi frunze cad.

Naintea nopţii noastre îmblă
Crăiasa dulcii dimineţi;
Chiar moartea însăşi e-o părere
Şi un visternic de vieţi.

. . . . . .

47681.

ÎNTÎLNIRE CU AVVA ANTONIE

(Continuare din pag. 1-a)

cele duhovnicești, de altfel, numai în libertate se asigură urcușul spre mîntuire și desăvîrșire.

Dar să revenim la *întrebare*. E bună întrebarea, dar nu atunci cînd e *ispitire*, precum era a fariseilor, sau cînd e pusă doar așa, ca să fie pusă, nu cu gînd adevărat de a afla și de a folosi cuvîntul pentru orientarea în viață. Un nevoitor duhovnicesc, dintre cei mari, Avva Felix, s-a trezit odată fără răspunsuri la întrebările care i se puneau. Era ca și cum ar fi fost golit de har. Și de fapt chiar așa și era. Dar nu din pricina păcatelor sale, sau a vreunei alte cauze care ar fi fost în el. Cred că i s-a descoperit de sus cauza acestei goliri, căci a zis: *„Odinioară, cînd frații întrebau ceva pe cei bătrîni, și făceau ceea ce li se spunea, Dumnezeu le descoperea bătrînilor ce să le spună. Astăzi însă, pentru că tinerii întreabă fără să facă ceea ce li se spune, Dumnezeu a retras bătrînilor harul cuvîntului, și ei nu mai au sfaturi de dat, de vreme ce nu mai există împlinitori ai sfaturilor"*.

Cum să fie bieții bătrîni „glasuri ce strigă în pustie", grăitori către surzi? Sau către ispititori? Sau către unii care își caută doar hrană pentru un intelect sec, ca pentru un vierme în stomac? Așadar, cînd ne vor lipsi bătrînii, să știm că din pricina noastră le-a retras Dumnezeu cuvîntul. Ei rămîn să se mîntuiască și să se desăvîrșească singuri cu Dumnezeu, într-o bucurie care, fără aproapele, fără să se simtă folositori altora, e o bucurie umbrită de un plumburiu nor de tristețe. Avva Felix n-a spus cu bucurie ceea ce a spus, precum am arătat mai sus.

Unul din marii *întrebați* din istoria desăvîrșirii vieții creștine a fost, fără îndoială, Sfîntul Antonie cel Mare, serbat de Biserică la 17 ianuarie. Cum a ajuns să fie un mare dătător de răspunsuri, o știm mai ales din *Viața* lui, scrisă de Sfîntul arhiepiscop Atanasie cel Mare al Alexandriei care, l-a cunoscut personal, și de la care a primit el însuși sfaturi, călătorind adesea spre pustia în care trăia Sfîntul Antonie. Spune chiar că îi turna apă pe mîini cînd se spăla! Mare cinste pentru arhiepiscop! Mare arhiepiscop!

Sfîntul Antonie umple cu chipul său și covîrșește mărimea duhovnicească a altora, prin biruințele pe care le-a obținut în lupta cu demonii, care l-au încercat ca pe nimeni altul apoi prin minunile pe care le-a săvîrșit, prin viața sa evlavioasă și prin *cuvintele* date altora. El i-a biruit pe demoni prin apelul permanent *la crucea lui Hristos*. Cînd ne gîndim că închinarea la cruce, facerea semnului crucii, erau atît de prezente încă din secolul IV, ne vine firesc să ne întrebăm, cum de refuză unii creștini, astăzi, semnul crucii, fără să simtă că sînt tocmai prin aceasta sub puterea celui rău! Fac voia celui ce se teme de semnul crucii. Sînt milostivi cu diavolul! — singura milostenie care nu-i place lui Dumnezeu!

„Pecetluiți-vă cu semnul crucii pe voi înșivă și casa voastră și vă rugați — spunea Sfîntul Antonie. *Și veți vedea (pe demoni) făcîndu-se nevăzuți, căci sînt lași și se tem foarte mult de semnul Crucii Domnului"* (*Viața Cuv. Părintelui nostru Antonie*, trad. de Pr. D. Stăniloae, București, 1988, p. 214). *„Se mistuiesc îndată, mai ales dacă omul se întărește cu credința și se împrejmuiește cu semnul crucii"* (*Idem*, p. 207, v. și p. 200).

Sfîntul Antonie cel Mare ajunsese cunoscut în Spania, în Franța, la Roma și în Africa *„deși ședea ascuns în munte"* (*Idem*, p. 244). Douăzeci de ani n-a ieșit să fie văzut de cineva, ajungînd în cele din urmă printr-o disciplină duhovnicească riguroasă, să fie *„egal cu sine"* (*Idem*, p. 201), adică să nu-l mai poată mișca din rînduiala sa duhovnicească nici o ispită, și să poată să fie mereu cu voința proaspătă și cu credința vie, ca și cum ar începe totul cu rîvna de la început, în fiecare zi.

Și el l-a iubit pe Sfîntul Atanasie cel Mare. Înainte de a muri, tot avutul său — și ce mai avut! — l-a împărțit între acesta, episcopul Serapion și ucenicii săi. Sfîntului Atanasie i-a lăsat o rasă și mantaua cu care se învelea, și pe care o primise chiar de la dînsul, nouă. Acum era veche. I-o înapoia ca amintire, sau ca să-i arate că o considerase împrumutată. Altă rasă a lăsat-o episcopului Serapion, iar o haină de păr, celor doi ucenici ai săi. Apoi a murit, zicînd: *„Antonie se mută"*. Și pe loc s-a mutat.

Mulți dintre sfinții cei mari din Egipt i-au fost ucenici. Se lăudau că i-au fost ucenici și cei care îl văzuseră doar o singură dată, și auziseră doar o singură frază din gura lui, căci o astfel de vedere, și o astfel de frază, le era de ajuns pentru toată viața. Cine îl întîlnea o dată, dacă înțelegea ce însemna aceasta, nu mai simțea trebuința unei noi întîlniri. Cred că dincolo de har, Sfîntul Antonie era dăruit de Dumnezeu și cu un anumit farmec personal, firesc sfinților, cu care încălzea, mîngîia, apropia oamenii. Dar să nu scăpăm din vedere faptul că, dacă lămurea și lumina un destin de o viață cuiva, apoi lumina lui trebuia să găsească ușile și ferestrele deschise la cel cu care stătea de vorbă. La faima lui au contribuit, fără îndoială, și cei care, însetați de cuvînt, de adevăr și de har, au fost gata să pună în lucrare cuvintele lui, cum spunea Avva Felix, pomenit la început.

El nu-și risipea cuvintele în zadar. Le dădea doar celor care aveau nevoie reală de cuvînt de mîntuire, nu celor care veneau la dînsul doar din curiozitate, sau celor care rămîneau la neputințele lor și nu manifestau nici o dorință de înnoire, de schimbare, de înaintare în virtuți și de credință. Cu unii ca aceștia nu era aspru, dar nu se putea reține de la o foarte omenească malițiozitate, amestecată, așa cum îi șade bine malițiozității, și cu puțin humor. Căci sfinții cei mari n-au fost niște morocănoși, întunecați la chip și la vorbă, ca niște sperietori. Cu cît erau mai mari, cu atît erau mai luminoși, pentru că erau mai eliberați de tainicele lupte personale. Ori, Sfîntul Antonie era tocmai dintre aceștia.

Se povestește că odată s-au dus la el oarecari frați și i-au zis lui: **„Spune-ne nouă cuvînt, cum să ne mîntuim?"** *Zis-a lor bătrînul:* **„Ați auzit Scriptura? Bine vă este vouă"**. Cu alte cuvinte: Dacă o urmați, vă poate fi de ajuns. *Dar ei au zis:* **„Voim să auzim și de la tine, părinte"**. *Atunci bătrînul le-a spus:* **„Zice Evanghelia: de te va lovi cineva peste obrazul drept, întoarce-i lui și pe celălalt"**. *Zis-au lui:* **„Nu putem face aceasta"**. *Zis-a lor bătrînul:* **„De nu puteți întoarce și celălalt obraz, măcar lovitura pe cel dintîi s-o suferiți"**. *Zis-au lui:* **„Nici aceasta nu putem"**. *Zis-a bătrînul:* **„Dacă nici aceasta nu puteți, măcar nu întoarceți răul pe care l-ați suferit"**. *Și au zis ei:* **„Nici aceasta nu putem"**.

Poate că bieții vizitatori erau niște neajutorați, infirmi sufletește, și spuneau adevărul. Erau sinceri. Dar sinceritatea nu justifică totul. Aici era nevoie de cît de puțin efort personal de depășire a mîndriei, și sfîntul tocmai la aceasta îi îndemnase, negociind cu ei pînă la cel mai mic semn din partea inimii și a cugetului lor, la renunțarea la răzbunare. Le va fi apreciat sinceritatea, dar nu și lipsa de voință spre cel mai mic dintre eforturi, de aceea replica lui a fost usturătoare. Blîndă și aspră în același timp, dar i-a redus la ridicol.

Auzind și acest ultim răspuns, *a zis bătrînul ucenicului său:* **„Fă-le puțină fiertură, căci sînt neputincioși!"** Într-o versiune franceză se traduce prin: **„căci sînt bolnavi!"** (J.-C. Guy, *Paroles des anciens*, Paris, 1976, p. 19).

Ce rușine! Ce replică! Ar trebui introdusă printre sintagmele celebre, de rostit, în astfel de situații. Dîndu-și seama că a fost, poate, prea aspru, a simțit nevoia să se explice. Poate mai mult în fața propriei conștiințe, decît în fața lor: **„Dacă aceasta nu puteți, și aceea nu voiți, ce să vă fac vouă?"** Și i-a îndreptat către ultima soluție: **„De rugăciuni este trebuință!"** (Pateric).

Am spus mai sus că bătrînul nu-și risipea cuvintele în zadar și adaug acum: pentru că le cîștigase greu. Știm aceasta mai ales, din cele scrise de Sfîntul Atanasie cel Mare despre el. Risipirea cuvîntului e ca și o anumită risipire de care vorbește Scriptura (Facere XXXVIII, 9). Cuvîntul trebuie semănat ca să rodească. Sfîntul Antonie luptase îndelung cu sine și cu demonii, ca să-și cîștige cuvintele, și nu-i fusese întotdeauna ușor. Uneori i-a trebuit intervenția directă a lui Dumnezeu, prin trimiși de sus ca să-l ajute.

„Șezînd odată în pustie, a venit în lenevire și în multă întunecare de gînduri, și zicea către Dumnezeu: **„Doamne, vreau să mă mîntuiesc și nu mă lasă gîndurile; ce voi face în tristețea mea?** (Textele vechi zic: Ce voi face în scîrba mea. Cuvîntul a căpătat azi și alte înțelesuri, de aceea am preferat *tristețea*, deși cuvîntul în înțelesul său vechi era mai bun). **Cum mă voi mîntui?"** *Și sculîndu-se puțin, a ieșit afară și a văzut pre oarecarele care îi semăna, șezînd și împletind o funie, apoi se scula de la lucru și se ruga, și iarăși se așeza și se apuca de împletit funia. Apoi iarăși sculîndu-se, se ruga.*

Acesta era îngerul Domnului, trimis spre îndreptarea și întărirea lui Antonie. Și a auzit pre înger zicînd: **„așa fă, și te mîntuiești"**. *Iar el auzind aceasta, a luat multă bucurie și îndrăzneală, și făcînd așa se mîntuia"* (Pateric).

Acest „se mîntuia" îmi place teribil. A mîntui, într-un anumit înțeles din vorbirea moldovenească mai ales, presupune un sfîrșit a ceva: a termina. Aici el are înțeles de drum, de împlinire pe parcurs, de înaintare către mîntuirea din urmă, care va fi terminarea drumului spre ea. Mîntuirea, așadar, nu e un sfîrșit. E un drum. Nu va fi numai acolo, dincolo. Începe aici. Muncind și rugîndu-se, Avva Antonie „se mîntuia"! Încă o dată: cît e de frumos! Și cît e de adevărat!

L-au încercat totuși și pe dînsul gînduri despre nedreptatea lui Dumnezeu, despre faptul că mintea noastră nu le înțelege pe toate cele ce se petrec cu noi și cu alții și, firesc, era doritor să le înțeleagă. Cînd s-a întîmplat să treacă printr-o asemenea „criză", cum se zice astăzi, așa cum va face el cu alții mai tîrziu, a făcut și Dumnezeu cu dînsul. L-a mustrat cu blîndețe, dar nu cu îngăduință. I-a spus-o verde, în față, să-și vadă de treaba lui. Iată ce a pățit odată:

„Același Avva Antonie, căutînd la adîncul judecăților lui Dumnezeu, a cerut zicînd: **„Doamne, cum unii trăind puțin, mor, iar alții prea îmbătrînesc? Și pentru ce unii sînt săraci, iar alții bogați? Și cum cei nedrepți se îmbogățesc, iar cei drepți sînt săraci?"**

Întrebări capitale! Mari întrebări! Cine nu și le-a pus? Cine nu și le pune? De la cei mai mari înțelepți, pînă la oamenii de rînd; de la cei credincioși, la cei necredincioși, cine nu și le pune? Și iată: și le-au pus și sfinții. Pe Dostoievski, marele scriitor ortodox din veacul trecut, l-au chinuit o viață întreagă astfel de întrebări.

Răspunsul Sfîntului Antonie i-a venit chiar de la Dumnezeu, și e sigur că s-a mulțumit cu el. Dacă i-ar fi venit de la oameni, poate că ar mai fi rămas cu întrebările deschise. Dacă am fi vrednici să vorbească Dumnezeu și cu noi, poate că ne-ar da și nouă același răspuns. Dat Sfîntului Antonie, a rămas pentru veșnicie valabil și pentru noi. De aceea a și fost păstrat în tradiția bisericească. Iată răspunsul:

„I-a venit lui glas (din cer) zicînd: **„Antonie, ia aminte de tine, că acestea sînt judecăți ale lui Dumnezeu și nu-ți este ție de folos a le ști!"**

(Continuare în pag. a 3-a)

Emanuil Gojdu (1802—1870)

La Oradea s-a inaugurat în noiembrie 1988 un monument, în centrul orașului, în memoria marelui român și om de cultură Emanuil Gojdu, cel mai de seamă mecenat al românilor ardeleni din secolul al XIX-lea prin „Fundația" care îi poartă numele. El a contribuit ca nimeni altul la ridicarea spirituală și materială a tinerelor generații de români din întreagă Transilvania pînă la eliberarea ei de sub stăpînirea străină încă și după unirea cu România.

Personalitatea acestui bărbat de seamă, mare ctitor și apărător al culturii poporului român din Transilvania, ținuta lui morală și intelectuală, perspicacitatea cu care s-a orientat în vremea stăpînirii austro-ungare a făcut ca amintirea și cinstirea lui să fie mereu vie.

„M-am născut din părinți români, spunea Emanuil Gojdu, cîntecele românești au potolit primele mele scîncete. Întreaga mea viață a fost dedicată pătimirii și îmi iubesc atît de nemărginit națiunea română".

În furtuna anilor revoluționari de la 1848 Emanuil Gojdu a ales conduita mediană manifestînd o comprehensiune a tendințelor diferitelor curente, cu hotărîrea fermă de a-și ajuta neamul să iasă din situația de națiune „tolerată și oprimată".

Emanuil Gojdu s-a născut în Oradea la 11 februarie 1802, își pierde destul de curînd părinții, dar printr-o inteligență deosebită ajunge să studieze dreptul la Bratislava, pe care îl termină la Budapesta. Ajunge comite suprem al județului Caraș, de unde demisionează în anul 1861. Este ales deputat dietal în cercul electoral Tinca (1866—1868). În anul 1869 ajunge jude la Curtea supremă a Ungariei. Se stinge din viață la trei februarie 1870 și este înmormîntat în Budapesta, fără a i se putea împlini, precum a dorit și dorința de a fi înmormîntat în pămîntul patriei, alături de părinții lui, în cimitirul din Oradea.

Este considerat de către contemporani ca o personalitate cu o „diligență fără pereche, cu cunoștințe juridice fenomenale".

Se remarcă de la început în coloanele revistei „Biblioteca Românească", condusă de românul Zaharia Carcalechi. Era un fel de almanah românesc în care se exprimau gîndurile, convingerile și hotărîrile românești din imperiul austro-ungar.

Aici apare pentru prima dată intenția lui de a face o fundație care îi va purta numele.

Este întîlnit printre membrii fondatori ai „Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român".

Trăind într-o epocă de frămîntări între naționalitățile din imperiul austro-ungar, se manifestă în mod deschis pentru afirmarea conștiinței naționale. În spiritul acestei orientări a redactat „Petiția neamului românesc din Ungaria și Banat" la 21 mai 1845, în care cerea eliberarea neamului și a bisericii de sub stăpînirea străină, folosirea limbii române în biserici, în școli și în administrarea așezămintelor românești". A înființat un liceu românesc la Lugoj și a dăruit în acest scop 2000 de florini.

Intrînd în politică prin care credea că poate face mai mult bine românilor, deși în această privință a avut deziluzii, a cerut admiterea românilor în Dietă unde a rostit mai multe discursuri cu răsunet. A manifestat o neîncredere în promisiunile Vienei, ceea ce l-a determinat să renunțe de a mai fi comite suprem.

Ca și alți intelectuali din vremea lui era convins că ajutorarea românilor se va putea face numai prin ridicarea stării lor materiale, prin obținerea unei independențe economice. Din această convingere s-a născut crearea unei Fundații din venitele căreia să beneficieze tineri români ca bursieri și să se construiască imobile din venitele cărora să se poată întreține biserici și așezăminte românești.

În anul 1869 Gojdu își redactează testamentul și îl lasă în administrarea unei Comisii a Mitropoliei Ardealului.

„Iubirea ce am către națiunea mea — mărturisire cu prilejul unui toast — neîncetat mă îmboldește a stărui în faptă ca încă și după moarte să evadez de sub glia mormîntului; spre a putea fi pururea în sînul națiunii mele" (Ziarul Concordia 1862, p. 208).

Înzestrat cu însușiri morale și intelectuale deosebite, precum spune Păcățianu era „popular la români și stimat din partea străinilor".

Emanuil Gojdu va arăta că „libertatea, egalitatea și frățietatea nu suferă ca într-o patrie să domnească un popor împotriva altuia". El se ridică împotriva teoriei după care libertatea individuală depinde de contopirea românilor în națiunea maghiară, unitară și receptă, afirmînd că românul prețuiește mai mult existența națiunii lui, decît libertatea sa personală. Gojdu exprimă astfel „dezideratul fundamental al luptei pentru menținerea ființei naționale a poporului român".

Numele lui Emanuil Gojdu se leagă pentru totdeauna de Fundațiunea sa, prin care a dispus să se ofere burse pînă la 500 florini pentru studenți și 300 florini pentru elevii români, silitori la învățătură, într-o vreme în care salariile profesorilor erau de 400 florini lunar. El a fixat să se acorde burse „acelor tineri români de religiune răsăriteană ortodoxă distinși prin purtare bună și prin talent al căror părinți nu sînt în stare cu averea lor proprie să ducă la îndeplinire creșterea și cultivarea copiilor lor".

În anul 1896 Fundația a întemeiat un internat studențesc care putea găzdui pînă la 50 de studenți.

Este vrednic de amintit că între 1871—1918 un număr de 3000 de studenți s-au bucurat de bursele și ajutoarele Fundației Emanuil Gojdu, între care se numără Octavian Goga, Dr. Aurel Lazăr, Dr. Petru Groza și alții. Fundația Emanuil Gojdu a continuat să acorde burse elevilor și studenților români pînă în 1937 cînd a intervenit o convenție între cele două state: român și ungar.

Oradea poartă neștearsă amintirea lui Emanuil Gojdu prin numele liceului care îi poartă numele, din inițiativa episcopului Roman Ciorogariu, începînd din anul 1919, dată de cînd el este pomenit în Catedrala cu Lună între ctitori și binefăcători. Un bust cu chipul lui se află și acum în muzeul eparhial din Oradea.

Așezarea monumentului lui Emanuil Gojdu, în piața orașului Oradea, aproape de Catedrala cu Lună și în imediata apropiere a unei librării care îi poartă numele, este un act de cinstire a unui om de cultură și mare mecenat al românilor.

VASILE COMAN
Episcopul Oradiei

SIBIUL
Cetatea marilor vestiri ale neamului

În procesul îndelungat și complex al continuității și amplificării relațiilor politice, economice spirituale între toate teritoriile locuite de români, cu finalitatea istorică, rolul marelui centru politic, meșteșugăresc, comercial și cultural care a fost Sibiul, precum și al ținutului care gravita în jurul său, a fost deosebit de însemnat în întreg evul mediu românesc. Legăturile politice dintre Sibiu și domnitorii și boierii Țării Românești se realizau îndeosebi prin intermediul cnezilor români din satele de munte sibiene (îndeosebi din Rășinari și Sălișteș) și cunoaștem în timp zeci și zeci de misiuni diplomatice, de informare asupra mișcărilor trupelor otomane, comerciale, etc. îndeplinite de aceștia. După cum știm în Arhivele Statului din Sibiu există numeroase cereri de armanent ale voievozilor din Țara Românească și Moldova adresate autorităților orașului, arme livrate celor două țări române în mari cantități, servind, în dese rînduri, luptei pentru apărarea independenței țărilor surori. Nu arareori, domni munteni și boieri mazililți, pretendenți la tron, se adăposteau între zidurile Sibiului, de multe ori reîntorcîndu-se în țară cu ajutor sibian, pentru a-și redobîndi tronul și pozițiile. Sibiul a văzut luptele victorioase ale lui Iancu de Hunedoara împotriva invaziilor otomane, iar sub zidurile sale, pe cîmpia Șelimbărului, a avut loc bătălia din 28 octombrie 1599, care i-a deschis în triumf, strălucitului Mihai Vodă Viteazul porțile Alba Iuliei — realizînd prima etapă a unirii țărilor române înfăptuită de el în 1600.

Comunităților etnice i-au conferit un spor de osmoză oieritul transhumant și bejenia. Oierii din zona muntoasă a ținutului sibian, așa-zișii „țuțuieni" și „poienari", vestiți crescători de oi, au fost un element admirabil de unitate națională, dîrz și persistent. Fiind nevoiți să recurgă la bunăvoința domnitorilor și boierilor din Țara Românească pentru a obține pășuni îmbelșugate, s-a ajuns la cunoscutul proces de transhumanță al oierilor sibieni, permanentă cu Țara Românească. Zona Sibiului a fost astfel o poartă mereu deschisă pentru circulația între Transilvania și Țara Românească, prin transhumanță, prin schimbul de produse, prin strămutările de pe un versant pe celălalt în momente de gravă servitute, prin luptă comună de eliberare socială și națională, prin instituțiile și obiceiurile românești asemănătoare pînă la identitate prin multe elemente ale culturii populare românești

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviță*

ÎNTÎLNIRE CU AVVA ANTONIE

(Continuare din pag. a 2-a)

Punct. Mai avem întrebări? De ce să n-o recunoaștem: noi mai avem. Cu noi n-a vorbit Dumnezeu, și credința noastră vrea mereu probe și explicații. Sfîntul Antonie n-a mai avut întrebări. Episodul s-a încheiat cu ultimul cuvînt lăsat lui Dumnezeu. De aceea a ajuns Antonie, Sfîntul Antonie cel Mare, și de aceea noi, cînd sîntem pe o treaptă duhovnicească mai înaltă, ajungem acolo abia strecurîndu-ne printre întrebări, la care renunțăm cu greu, după ce ne dăm seama, în sfîrșit, că într-adevăr nu ne-ar fi de nici un folos să le știm pe toate. Ajungem acolo cînd învățăm să credem că totul trebuie să aibă sens. dacă vine de la Dumnezeu. Căci, la urma urmei, tocmai aceasta a vrut să-i spună Dumnezeu Sfîntului Antonie. Ceea ce el a înțeles de îndată.

După ce s-a lămurit el, în toate, cu Dumnezeu, a ajuns a fi ceea ce a fost: călăuză altora, model de înțelepciune, exemplu de echilibru. Știind cît de mult timp i-a trebuit lui ca să-și limpezească gîndurile și simțirile, și cîtă răbdare a avut Dumnezeu cu el, și cu cît tact pedagogic l-a pregătit pentru misiunea duhovnicească pe care urma să i-o încredințeze, așa a procedat și el cu ucenicii săi. Fiindcă e bine să ne dăm seama că unul ca Sfîntul Antonie, la vremea lui (cca. 270—356), la vremea începutului confruntării creștinismului cu marile erezii, vreme care va dura cinci secole, în care vor avea loc cele șapte sinoade ecumenice, (325—787), el n-a apărut la întîmplare. Văzîndu-i rîvna, Dumnezeu l-a ales și l-a cultivat, l-a lucrat, l-a pregătit ca să fie instrumentul intențiilor Sale, și al planurilor Sale cu lumea creștină. Căci Dumnezeu pe toți ne cheamă, acolo unde are El nevoie de noi, și se bucură cînd, cu buna noastră voie, intrăm în planurile Sale.

L-am numit pe Sfîntul Antonie *„exemplu de echilibru"*. N-a fost deloc un închizitor, un duhovnic aspru și neîndurător, un făcător de legi duhovnicești și un executor orb. Dimpotrivă. A fost un pedagog elastic, căci fără elasticitate nici un pedagog n-ar fi pedagog. A înțeles firea omenească. A fost răbdător. Și cînd a avut îndoieli asupra metodei sale, sau asupra a nu importă ce, a întrebat. Cînd a dat sfatul: *„Întreabă pe părintele tău și el te va învăța"*, și-a aplicat sfatul mai întîi lui însuși. Și cînd n-a știut ceva, a recunoscut cu smerenie că nu știe, și i-a lăudat pe cei care fac asemenea.

„Au mers odată niște bătrîni la Avva Antonie și era Avva Iosif cu dînșii. Și vrînd bătrînul Antonie să-i cerce pre ei, le-a dat spre tîlcuire un cuvînt din Scriptură, și a început de la cei mai mici a întreba, cum trebuia înțeles cuvîntul acela. Și fiecare răspundea după puterea sa. Iar bătrînul zicea fiecăruia: **„Încă n-ai aflat".** *Mai pre urmă de toți a zis către Avva Iosif:* **„Tu cum zici că trebuie înțeles cuvîntul acesta?"** *Răspuns-a Iosif:* **„Nu știu".** *Deci a zis Avva Antonie:* **„Cu adevărat, Avva Iosif a aflat calea, căci a zis: nu știu!"**

Înseamnă oare aceasta că trebuie să ne mulțumim cu „Nu știu"? Sau chiar să-l propovăduim pe „Nu știu", crezîndu-ne prin aceasta buni creștini? În nici un caz. Sfîntul Antonie n-a putut propovădui ignoranța. Prieten cu mari intelectuali ai vremii, a știut să fie pe măsura învățaților, ca și pe măsura celor simpli. În afară de *Cuvintele* spuse ucenicilor, care au fost însemnate de alții, și de *Viața* lui, scrisă de Sfîntul Atanasie cel Mare, mare teolog, unul din corifeii ortodoxiei la Sinodul I Ecumenic (325), Sfîntul Antonie a fost el însuși scriitor. Au rămas de la el 7 epistole (Migne, P.G., 40) și un tratat intitulat: *„Învățături despre viața morală a oamenilor și despre buna purtare"* (Filocalie, I, Sibiu, 1946, trad. Pr. D. Stăniloae, p. 3—34, în 170 de capete), un adevărat tratat de etică, în care, apare ideea de cunoaștere, de virtute, de libertate, de *om rațional*, de Dumnezeu ca medic, etc. Tratatul e plin de informații care presupun o cultură largă, e colorat cu metafore și are referiri precise la cultura grecească (cap. 62) și la imperiul roman (cap. 63) etc.

Așadar, acest *„Nu știu"* al lui Avva Iosif, pe care îl laudă Sfîntul Antonie, e lauda smereniei și a onestității, împotriva elucubrațiilor cu pretenții savante, dar care sînt simple erori, neputințe ale minții unora și necunoaștere a textelor și a interpretărilor lor. E de presupus că Sfîntul Antonie le-a dat explicația, dacă a avut-o, iar dacă nu, și-a recunoscut și el, în smerenie, neștiința.

El a vrut să arate că e mai cinstită recunoașterea neștiinței, decît pretenția de a avea cunoștințe și a spune prostii. Atît. N-a intenționat nici o clipă să preamărească ignoranța. El însuși a fost un înțelept și un dascăl de înțelepciune. Toate sentințele lui o dovedesc. Și fiindcă l-am denumit *„maestru al echilibrului"*, iată o dovadă:

„Era oarecarele ce vîna prin pustie dobitoace sălbatice și a văzut pe Avva Antonie glumind cu frații și s-a smintit".

Probabil acesta era unul dintre aceia care se așteptau ca sfinții să fie posomorîți tot timpul, cu ochii întunecați și cu buzele strînse, încordați de cugetare muncită, și de nevoință, stînd într-un picior și, și cu acela pe cuie! Ca și cum sfinții ar trebui să fie dezumanizați, uitînd că Iisus a avut prieteni, a mîncat cu ei, i-a iubit, s-a bucurat împreună cu ei... Dar să reluăm întîmplarea cu vînătorul:

„Bătrînul vrînd să-l încredințeze pre vînător că trebuie cîte puțin să se pogoare fraților, i-a zis lui: **„Pune săgeata în arcul tău și întinde".** *Și acela a făcut așa. Și i-a zis lui:* **„Întinde iarăși".** *Și acela a întins. Și iarăși i-a zis:* **„Întinde".** *Și a zis vînătorul:* **„De îl voi întinde peste măsură, se frînge arcul".** *Zis-a lui bătrînul:* **„Tot așa e și la lucrul lui Dumnezeu: dacă peste măsură vom întinde cu frații, degrab se rup. Deci trebuie cîte puțin și cîte odată a ne pogorî fraților".**

„Acestea auzind vînătorul, s-a umilit. Și mult folosindu-se de la bătrînul, s-a dus. Și frații întărindu-se, au mers la locul lor".

Vînători de aceștia mai sînt și în vremea noastră, gata să vadă în toate numai răul și să se împăuneze cu false măști de moraliști, criticînd din situații comode, pe cei care conduc obști spre mîntuire. Unora ca acestora nu le-ar strica o întîlnire cu Avva Antonie. Căci el trăiește peste veacuri. Și vom mai vorbi despre dînsul.

SF. PROCLU — La Botezul Domnului

(Continuare din pag. 1-a)

l-a arătat steaua ieșită de la Răsărit, aici însă pe Cel ce se botează îl mărturisește de sus Tatăl, care L-a născut.

Acolo magii de la Răsărit, călătorind pedeștri, daruri i-au adus ca unui rege, aici îngerii din cer venind ca pe un Dumnezeu, cum se cade îl slujeau.

Acolo s-au legat legăturile scutecelor, aici s-au dezlegat lanțurile păcatelor. Acolo Împăratul s-a îmbrăcat în purpura trupului, aici însă izvorul apei L-a înconjurat. Veniți deci și vedeți minune neobișnuită: Soarele dreptății spălîndu-se în Iordan și focul care se botează în apă și sub chipul omului, Dumnezeu care sfințește.

Astăzi întreaga zidire exclamă strigînd: „Bine este cuvîntat Cel ce vine în numele Domnului".

Bine este cuvîntat Cel care vine mereu, nu cel care acum vine mai întîi... Acestea toate văzîndu-le să zicem: „Bine este cuvîntat cel ce vine în numele Domnului". Cine este acesta?, spune mai lămurit tu, o fericite Davide: „Dumnezeu este Domnul și s-a arătat nouă" (Ps. 117, 27), dar și Pavel Apostolul mărturisește pentru el zicînd: „Căci s-a arătat harul mîntuitor al lui Dumnezeu tuturor oamenilor învățîndu-ne pe noi" (Tit. II, 3), nu al unora, ci al tuturor. Căci tuturor și iudeilor și elinilor prin Botez s-a dăruit mîntuirea, binefacerile comune prin Botez li s-au pus înainte.

Veniți și vedeți potop neobișnuit, mai mare și mai minunat decît potopul din vremea lui Noe. Căci acolo s-a omorît prin apă neamul omenesc, iar aici apa botezului, din puterea celui care se botează, pe cei morți îi face vii. Acolo Noe a făcut corabia din lemne stricăcioase, iar aici Hristos, Noe cel duhovnicesc, din nestricăciosul trup al Mariei și-a alcătuit sieși corabia.

Acolo Noe a uns corabia cu smoală spre nestricăciune, iar aici Hristos a întărit cu puterea credinței corabia trupului Său.

Acolo porumbelul a adus în gură ramura de măslin însemnînd mirul Domnului Hristos, aici însă Sfîntul Duh, venind sub chip de porumbel a arătat îndurarea Domnului. Cu adevărat mă duce spre mirare umilința Domnului cea arătată, căci nu a fost de ajuns Celui desăvîrșit din Cel desăvîrșit a se naște prunc din femeie, nici nu a fost de ajuns ca Cel de o ființă cu Tatăl să ia chip de rob și nici ca un păcătos să vină la botez. Dar să nu fie aceasta spre sminteala celor de ascultă.

S-a botezat Hristos Stăpînul tuturor, nu că ar fi avut nevoie El însuși de curățire, ci din două motive pentru mîntuirea noastră: ca să dăruiască sfințenia apelor și să-i învețe pe toți oamenii să se boteze.

Mărturii ale permanenței și spiritualității românești în munții Apuseni: biserica „Sf. Gheorghe" (1421) și mănăstirea „Sf. Nicolae" (1429) din Lupșa

În pragul cetății de cremene a munților Apuseni, pe Valea Arieșului, în lumea de frumusești neasemuite ale meleagurilor în care elementul românesc și-a afirmat cu vigoare permanența și spiritualitatea sa inconfundabilă, pe parcursul mai multor veacuri în care stăpîniri vitrege au semănat lacrimi și durere, întîlnim localitatea Lupșa, atestată documentar la 1366, dar ale cărei începuturi se confundă cu cele ale etnogenezei poporului român. În această localitate ființa în sec. XIV—XVI, un înfloritor cnezat românesc, amintit în mai multe documente ale epocii, în fruntea căruia se afla puternica familie a Cîndeștilor.

La 1366, regele Ludovic I înobilează pe Nicolae, fiul lui Cîndea, care se bucurase dinainte vreme de privilegii cneziale „asupra moșiei și satului Lupșa" din vecinătatea minei regale din Onemperg (Baia de Arieș), iar printr-un document din 22 febr. 1367 același rege dăruiește lui Nicolae și fraților săi moșia Lupșa, conferindu-le cinstea de-a fi înălțați între nobilii regatului, dimpreună cu urmașii lor moșia rămînîndu-le în veșnică folosință.

Este singurul caz de înobilare în comitatul Albei și caracterul său excepțional va determina rolul important pe care-l vor juca cnezii Cîndea din Lupșa pînă la sfîrșitul sec. XVI, cînd cnezatul decade.

Din această familie de cnezi români, un loc aparte în istoria cnezatului românesc al Lupșei îi revine cnezului Ladislau (mai corect: Vladislav), amintit în 1427, 1431, care și-a avut reședința în apropierea bisericii „Sf. Gheorghe".

Ceea ce a dat însă trăinicie acestui cnezat în ființarea și polarizarea elementului românesc în zonă, sînt cele două vetre de spiritualitate ortodoxă: biserica „Sf. Gheorghe" (1421) și mănăstirea „Sf. Nicolae" (1429) din Lupșa, despre care vom vorbi în cele ce urmează:

1. Biserica de zid „Sf. Gheorghe" din Lupșa este o ctitorie cnezială din prima jumătate a sec. XV, cînd cnezatul din Valea Arieșului, cu sediul în Lupșa a cunoscut o mare dezvoltare, fapt ce explică această ctitorie, „singura construcție românească din veacul al XV-lea, care să se poată compara ca proporții cu bisericile contemporane" de stil gotic transilvănean.

Biserica este așezată în centrul comunei Lupșa, pe o ridicătură ce domină împrejurimile, înconjurată de cimitir. Inscripția de la Proscomidiar, din anul 1750, copiată după cea veche, ne spune că acest sf. locaș a fost ridicat de „boierul Vladislav", în anul 1421: „La ani 1421 fiind cu îndemn de la Dumnezeu zidită (această) sf(întă) biserică oarecare boieri anume Vladislav. Iar la ani 1750 s-a zugrăvit acest sf(înt) oltar din cheltuiala unui creștin de aici din Lupșa anume Olia Ioan au dat 18 flori(nți) ca să fie veșnică pome(nire) Ioan, Petca, Salomie, Petca, Marie, Simz(iana), Ande, Nicolae, Filimon, Ioana...".

Biserica „Sf. Gheorghe", ridicată de cnezii Cîndea în 1421, era situată în plan cu două încăperi: naosul și absida poligonală a altarului, accesul făcîndu-se prin două portaluri: unul latura de sud, iar celălalt pe cea dinspre vest. Tipul de biserică naos-altar este frecvent întîlnit în Transilvania sec. XV, la bisericile cu absidă pătrată și la cele cu absidă poligonală, elemente de similitudine în această planimetrie oferindu-ne și biserica episcopală din Feleac (1488).

Anterior anului 1810, cu prilejul refacerii bolților absidei bisericii i s-a adăugat la vest pronaosul.

Deasupra intrării în naos se află o pictură murală reprezentînd pe Maica Domnului cu pruncul în brațe, așezată simbolic pe cupa unei fîntîni din care beau apă cei însetați, iar în părțile de jos ale picturii, pe fragmente, sînt scrise numele celor doi zugravi: Simion Silaghi din Abrud și Nicolae Ciungar, cari, se pare, au pictat bolta altarului și o parte din pereții absidei. Alături de lucrarea lor, în altar, se păstrează friza cu sfinții Trei Ierarhi.

Naosul păstrează cea mai mare parte din pictura de la 1750.

Pictura de la 1750 relevă influențele artei brîncovenești. Peretele sudic al naosului, în colțul de vest, sub tencuială, ne dezvăluie mai multe fragmente de pictură dintr-o altă compoziție, probabil a Judecății de apoi, datînd, am putea presupune, din sec. XV—XVI.

Biserica din Lupșa mai conservă și icoane pe lemn, din care cea mai veche este Iisus Pantocrator, din sec. XV, repictată în jurul anului 1810, strane din sec. XVII—XVIII. Tot de la începutul sec. XIX datează și pridvorul din continuarea pronaosului, pictat în jurul anului 1810.

2.Biserica mănăstirii Lupșa. Așezată la 3 km de localitate, pe șoseaua națională Turda—Cîmpeni, mănăstirea „Sf. Nicolae" din Lupșa este unul din cele mai vechi, mai autentice și mai interesante monumente din lemn de pe Valea Arieșului, situat într-un cadru pitoresc, în mijlocul unei poieni străjuită de codri seculari, o nestemată a spiritualității românești din zonă, din șiragul vechilor mănăstiri ale munților Apuseni: Cib, Ocășești, Rîmeți, Poșaga, tot atîtea așezăminte de neam și de credință care au fost un reazem de nădejde în apărarea ființei etnice și a credinței străbune a românilor transilvăneni.

Pe baza tradiției, ca și a unor documente, construirea bisericii mănăstirii „Sf. Nicolae" este legată de anul 1429, dar biserica este amintită în 1427, într-un act de hotărnicie, ceea ce ne determină să spunem că ea exista încă de pe atunci.

Este neîndoielnic faptul că la întemeierea ei, cnezii Cîndea din Lupșa și-au avut contribuția lor însemnată.

Biserica mănăstirii a jucat un rol de primă importanță, ca așezămînt monastic în zonă, ca centru de spiritualitate și cultură românească, în tinda căreia vor fi învățat carte românească fiii locuitorilor de aici. Și

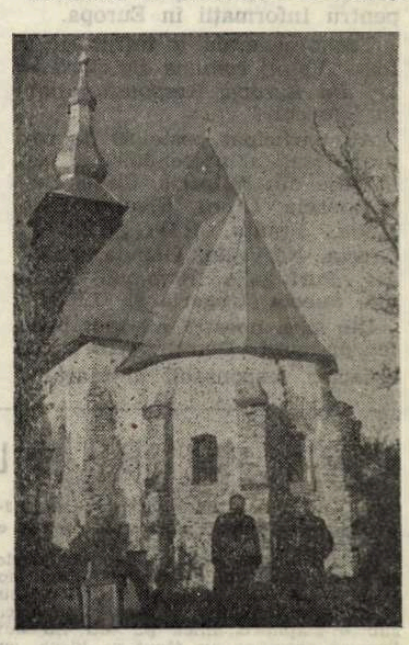

nu întîmplător găsim într-o vreme în vestigiile de carte veche a acestei mănăstiri, un ex. din Faptele Apostolilor (Praxiul), tipărit la 1563, la Brașov, de diaconul Coresi, carte donată Academiei Române în 1881.

Biserica „Sf. Nicolae" reproduce planimetria tipologică a bisericii „Sf. Gheorghe", pînă la identificare, în arhitectonica sa dăltuită în lemn. Rar s-au mai întîlnit în spațiul transilvan două surori: una în piatră și alta în zid, ca bisericile din Lupșa.

Planimetria bisericii se încadrează în tipologia bisericilor de lemn românești ale epocii: absida decroșată, poligonală a altarului, naosul dreptunghiular și pronaos de mici dimensiuni, care este un coridor închis. Spre deosebire însă de tipul tradițional, absida și naosul nu sînt boltite, ci construite cu tavane casetate în stil renascentist. Tavanul pronaosului este simplu, nedecorat, relevînd faptul că locașul a fost prevăzut inițial cu două încăperi, la care s-a adăugat în scurt timp pronaosul. Tot o raritate este și intrarea în biserică pe latura de nord, ca la Rîmeți, și Crișcior, iar adăugarea pronaosului este indicată și de ancadramentul circular al ușii, cu umerași în colțuri, ca și cel din pronaos și naos.

Construită cu pereți înalți, cu silueta suplă, cu acoperiș de șindrilă în pante mari, unic peste pronaos și naos și cu un altul peste altar, biserica nu mai păstrează astăzi nimic din vechiul decor parietal, din cauza tăvănuirii în casete la naos și altar, care a înlăturat vechea pictură, în 1694. Pe o casetă a tavanului din absida altarului, care a înlocuit vechile bolți de lemn, se află inscripția în latină: ANNO DO(MI)NI NOSTRI IESV CHR(IS)TI 1694 Die 1 Decembris Hoc Tectum Templi Factum per Iohannem Soymosinum et per Stephanum Gyrafas De Thorocko Szengyog 1694 (în chirilică).

Un interes deosebit prezintă icoanele din biserică, în special cele ale vechiului iconostas, conservate în condiții foarte bune, a căror valoare artistică a fost pusă în lumină de reputatul profesor Dr. Marius Porumb (AMN. XVI, 1979), și care sînt o expresie a artei picturale transilvănene medievale. Dintre aceste icoane, trei se păstrează în muzeul local din Lupșa. Iconostasul este o capodoperă de sculptură veche și de pictură bisericească.

Acest prețios giuvaier al artei feudale românești, care a înscris în bîrnele sale de lemn cu sudoare, cu sînge și cu nădejdi în vremuri mai bune, tot clocotul vieții și luptei poporului român transilvan, alături de biserica „Sf. Gheorghe", sînt mărturii ale permanenței și spiritualității noastre românești, de la ctitorirea cărora se împlinesc în acest an mai bine de cinci veacuri și jumătate, sînt făcliile nestinse prin năpraznele vremurilor care au luminat viața românilor de aici și de care s-au spart, neputincioase, valurile celor ce au încercat să ne abată de la temeiurile obîrșiei și credinței noastre.

EMILIAN
Episcop de Alba Iulia

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

■ *Miercuri, 30 noiembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist împreună cu o parte din membrii Sf. Sinod, a luat parte la Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

■ *Joi 1 și Vineri 2 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a luat parte, în calitate de deputat la lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale a R. S. România.

■ *Miercuri, 7 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe noul Ambasador al Austriei la București, D-na Dr. Berta Braun.

■ *Vineri 9 și simbătă 10 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările ședinței anuale a Consiliului Național Bisericesc, pentru analizarea dărilor de seamă ale sectoarelor Administrației Patriarhale, în vederea prezentării la Adunarea Națională Bisericească.

■ *Duminică, 11 decembrie a.c.*, sub președinția P. F. Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, în sala festivă a Palatului patriarhal s-au desfășurat lucrările Adunării Naționale Bisericești.

■ *Vineri, 16 decembrie a.c.*, după amiază Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la serbarea tradițională de colinde dată de studenții Institutului Teologic din București. Cu acest prilej a ținut un cuvînt de povățuire și îndrumare părintească.

■ *Joi, 22 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală înconjurat de P. S. Episcop-vicar Roman Ialomițeanul și P. S. Episcop pensionar Valerian Zaharia, în prezența consilierilor Administrației patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu care prilej a oficiat slujba de sfințire a antimiselor, rînduite a fi dăruite tuturor parohiilor, filiilor și mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, în calitatea Sa de Arhiepiscop și Mitropolit rostind cuvîntul de învățătură.

■ *Vineri, 23 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe P. S. Episcop Ioan Robu, conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, cu care s-a întreținut într-o atmosferă de frățietate și dragoste creștină.

— Potrivit tradiției P. F. Patriarh Teoctist a luat parte la îndătinatul concert de colinde de Crăciun și Anul nou, susținut de Corala patriarhiei și corurile Bisericilor Domnița Bălașa și Sf. Spiridon-Nou din București în sala festivă a Institutului Teologic din București.

■ *Duminică, 25 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală, în ziua marelui praznic al Nașterii Domnului (Crăciunul), înconjurat de P.P. S.S. Episcopi-vicari patriarhali, Nifon Ploieșteanu și Vasile Tîrgovișteanul. Pastorala de Crăciun a **P. F. Patriarh Teoctist a fost citită în fața credincioșilor** de P. S. Episcop-vicar Nifon Ploieșteanul.

■ *Luni, 26 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie în Biserica Mănăstirii Sinaia din județul Prahova, rostind predica zilei.

■ *Marți, 27 decembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la Protoieria Cîmpina din județul Prahova, avînd o consfătuire cu protopopul și cu ceilalți salariați ai protoieriei.

O masă rotundă a ziariștilor din Europa dedicată păcii, securității și dezarmării

Între 9—11 decembrie 1988 a avut loc la Praga o masă rotundă inițiată de către Organizația Internațională a Ziariștilor, în colaborare cu Grupul Ecumenic pentru Informații în Europa.

Tema generală a întrunirii a fost: *„Valori comune ale ziariștilor din Europa. Responsabilitate în fața cui?"*

Au participat peste 60 de reprezentanți ai presei laice și religioase din Bulgaria, Chile, Cehoslovacia, Cipru, Elveția, Finlanda, Franța, R.D.G., R.F.G., Grecia, Norvegia, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Spania, Suedia, Ungaria și U.R.S.S.

Din țara noastră au luat parte: pr. prof. Dumitru Abrudan, redactor responsabil al ziarului „Telegraful Român" de la Sibiu și prof. Remus Rus, redactor al buletinului „Romanian Orthodox Church News" de la București.

Cuvîntul de deschidere a lucrărilor a fost rostit de către vice-ministrul Vladimir Janku, care a adus salutul guvernului cehoslovac și a subliniat însemnătatea deosebită a temei propuse spre dezbatere.

O expunere asupra temei generale a fost făcută de către dr. Erhard Eppler, membru în conducerea Partidului Social Democrat din R.F.G.

Pe parcursul celor trei zile ale întrunirii au fost prezentate următoarele subteme:

1. Pace, securitate și dezarmare.
2. Probleme social-umanitare.
3. Probleme economice și ecologice ale Casei noastre comune europene.
4. Dialogul dintre marxiști și creștini.

Pe marginea referatelor prezentate s-au purtat discuții.

În finalul lucrărilor a avut loc o conferință de presă.

S-a adoptat hotărîrea ca anual să aibă loc o masă rotundă similară cu cea care s-a ținut la Praga, dată fiind importanța majoră a păcii, securității și dezarmării în Europa și în întreaga lume.

A fost evidențiată marea responsabilitate ce revine ziariștilor din Europa în slujirea acestei nobile cauze a păcii.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

SIBIUL

(Continuare din pag. a 3-a)

păstrate cu sfințenie nealterate pînă în contemporaneitatea noastră.

În zorii epocii moderne, cînd forțele noi — generate și generatoare ale noilor realități economice de tip capitalist — se vor cu tot mai multă insistență a se vedea libere și stăpîne într-un stat național care să concentreze sub o stăpînire unică pe toți fiii națiunii, împrejurări istorice specifice au făcut ca ideea, conștiința națională, să se cristalizeze cu precădere în Transilvania. Românii de aici, reduși vreme de secole la condiția de „misera plebs contribuens", disprețuiți și neascultați de către alții care erau străini, mai puțini ca număr și veniți tîrziu în țară, voiau să devină națiune politică, participantă directă la viața publică, la puterea legislativă, voiau să obțină libertatea națională.

În timpul marilor frămîntări sociale și politice-naționale de la sfîrșitul veacului XVIII și începutul celui următor, se creează o anume pătură intelectuală românească, născută din rîndul țărănimii sibiene și din alte părți, care, instruite în școlile grănicerești și participînd la evenimentele revoluționare ale veacului trecut, a îmbrățișat și a militat cu ardoare pentru ideile de emancipare a poporului român.

Astfel a fost Inochentie Micu, din Sadu, sat sibian liber, de munte, de la ai săi de acasă trăgîndu-și curajul și bărbăția cu care a luptat, vreme de mai multe decenii în prima jumătate a veacului XVIII, pentru drepturile poporului român. În memoriile sale, argumentate pe istorie și drept, înaintate Curții din Viena și Dietei Transilvaniei, temerarul episcop a pregătit un program mișcării naționale românești, a formulat politica națională românească. I-au continuat strădaniile corifeii Școlii Ardelene, care transformă filologia și istoria în arme de luptă politică, precum și mișcarea Suplex-ului de la 1791, program de luptă pentru generațiile viitoare. Printre marii cărturari ai Școlii Ardelene, ca și printre autorii marelui memoriu din 1791, se numără și Samuil Micu, nepotul episcopului, și învățatul medic oculist Ioan Molnar Piuariu, originari de asemenea din Sadu.

De la Sibiu, în 24/25 martie 1848, Simion Bărnuțiu atrăgea românilor atenția asupra momentului în care se găsesc, asupra drumului pe care-l au de urmat în revoluție, impunîndu-se în programul revoluției române transilvane lupta pentru libertate națională, datorită votării de către dieta nobiliară din Cluj a unirii forțate a Transilvaniei cu Ungaria, împotriva voinței poporului român. La Sibiu va funcționa Comitetul permanent al națiunii române (devenit Comitetul român de pacificațiune), cu rol atît de însemnat în organizarea administrativă revoluționară românească a Transilvaniei și a luptei pentru apărarea existenței naționale aflată în pericol. La Sibiu venea Avram Iancu, „Craiul Munților", pentru a participa la lucrările Comitetului și a informa despre mersul lucrurilor de apărare din Munții Apuseni. Grăniceri români de la Orlat, pe lîngă operațiunile militare desfășurate împotriva insurgenților unguri, în adunarea din 10/11 septembrie 1848, cu participarea unor mari mulțimi din satele învecinate, au precedat cea de-a treia adunare de la Blaj, care hotăra organizarea și înarmarea poporului pentru apărarea drepturilor amenințate.

Sibiul a fost ales drept centru de difuziune a programelor luptelor politico-naționale în perioada de după 1848. Faptul este explicabil, dacă ne gîndim că aici se aflau grupate o serie de elemente și instituții ale burgheziei române și Bisericii ortodoxe, cu rol de conducere în întreaga Transilvanie. Aici se aflau mulți dintre cărturarii și bărbații politici, conducători ai mișcării naționale — unii și aceiași — cu legături întinse în vechea Românie. În Sibiu apăreau ziare (cel mai vechi și de mare prestigiu, „Telegraful Român" din 1853), reviste și alte publicații în limba română, erau școli și instituții de învățămînt superior, instituții de credit.

La Sibiu, în 1861, se constituie ASTRA, prestigioasa asociație cultural-națională, concepută ca un „centru de unire a românilor", pătrunsă de la început de ideea programatică a luptei pentru făurirea unității naționale a tuturor românilor. Scurtă vreme, mai tîrziu, în 1863—1864, Dieta de la Sibiu, pe bună dreptate numită Dieta românească a Transilvaniei, marca, prin hotărîrile adoptate: egalitatea constituțională a națiunii române, a limbii și confesiunilor sale, apogeul luptei românilor transilvăneni — în primele decenii după revoluția de la 1848—1849 — pe linia recunoașterii lor ca națiune egală cu celelalte.

Grelele condiții create după 1867 de imperiul dualist austro-ungar, sub care românii transilvăneni au traversat perioada cea mai grea sub raportul existenței lor ca popor, datorită politicii forțate și sistematice de deznaționalizare la care au fost supuși de guvernele unguresti, acțiunile trebuiau organizate, lupta coordonată de o conducere politică constituită și în acest scop se întemeiază, în Conferința de la Miercurea Sibiului (17 martie 1869), Partidul național al românilor din Transilvania.

După ce evenimentele cruciale din 1877—1878 conferă noi dimensiuni luptei și solidarității naționale — Sibiul fiind locul de inițiativă și principal centru de solidaritate moral-politică, financiară și materială, voluntariat cu efortul politic și militar al României, care și-a proclamat și cîștigat prin lupta armată împotriva Turciei independența de stat absolută — sfîrșitul secolului al XIX-lea aduce cu sine noi elemente, majore ca importanță, care potențează și mai mult lupta național-politică a românilor transilvăneni. Partidul Național al românilor din Transilvania și Ungaria (P.N.R.), constituit prin unificarea celor două partide, ardelean și bănățean în Conferința națională de la Sibiu din mai 1881, al cărui Comitet executiv și-a avut sediul în orașul de pe Cibin pînă în 1908, declanșează în deceniile IX și X ale veacului trecut cea mai amplă mișcare social-politică de după revoluția de la 1848, Mișcarea memorandistă, prin care problema românilor oprimați din Austro-Ungaria devine o problemă europeană.

Începutul secolului al XX-lea a însemnat o manifestare fără precedent a luptei și solidarității naționale, orice ocazie fiind folosită în acest scop. Ea va duce în chip firesc, și în foarte scurtă vreme, în 1918, la împlinirea destinului istoric al poporului român.

În 1905, prin Conferința națională de la Sibiu, se trece la luptă deschisă pentru împlinirea aspirațiilor noastre naționale, adoptîndu-se tactica activismului parlamentar. Se ajunge la o platformă de luptă comună între P.N.R. și Secția română a Partidului Social-Democrat din Ungaria. În același an se întemeiază, tot la Sibiu, Muzeul central al ASTREI, muzeul național al românilor din Transilvania — dovada trecutului istoric milenar, al originii nobile și a continuității neîntrerupte a poporului român în vatra sa de zămislire, suport categoric al aspirațiilor sale la unitatea națională.

În anii primului război mondial aproape jumătate din intelectualitatea județului Sibiu, în frunte cu nemuritorul poet al „pătimirii noastre", Octavian Goga, cu Oct. C. Tăslăuanu, O. Ghibu, Partenie Cosma ș.a., trece munții în România, desfășurînd o intensă propagandă în favoarea unirii, în vreme ce sute de dezertori sibieni din armata austro-ungară se înrolează sub tricolorul armatei țării, în războiul său drept dus alături de coaliția Antantei, care a urmărit înfăptuirea unității noastre naționale în conformitate cu principiul autodeterminării popoarelor.

Ca pretutindeni în Transilvania, în toamna revoluționară a anului 1918, Consiliul Național român al județului Sibiu a trecut la organizarea consiliilor comunale și a gărzilor naționale preluînd conducerea efectivă a teritoriului. Sînt semnalate acțiuni revoluționare viguroase la Rășinari, Sălișteа, Miercurea, Poiana, Porumbacu de Jos, Sibiu etc., care spulberă vechile autorități represive. În noiembrie, cele șase cercuri electorale din județ își aleg delegații la apropiata Mare Adunare Națională de la Alba Iulia. Aproximativ treisprezece mii de adeziuni, din cei puțin treizeci și trei de localități sibiene, la Hotărîrea de Unire se adaugă sutelor de mii de adeziuni trimise de întreaga suflare românească, conferind actului de la 1 decembrie un caracter plebiscitar, de exprimare a voinței întregii națiuni române.

În „capitala națiunii române", în acea unică zi de decembrie 1918, prin Hotărîrea Marelui Sfat Național, Sibiul — ca un corolar al rolului pe care l-a îndeplinit în procesul secular al luptei pentru unitatea națională a poporului român —, a fost ales drept reședință a consiliului Dirigent, organ provizoriu menit să asigure bunul mers al vieții publice transilvănene pînă la integrarea deplină în matca străbună.

Unitatea național-statală a fost înfăptuită deplin și definitiv de poporul român în anul 1918. Conferința Păcii de la Paris din 1919—1920 nu va avea decît să consacre juridic un mare act de dreptate a istoriei.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Controversa cu privire la cît anume din traducerea originară a* Vechiului Testament *de către Nicolae Milescu, a intrat în* Biblia de la București, *nu pare încheiată deloc. Și nici nu sînt semne că ar putea fi încheiată înainte de a se descoperi manuscrisul protograf al lui Milescu. Disputa se desfășoară pe baza celor două copii: ms. 45 (Cluj) și ms. 4389 (București) ori, ambele spun că îndreaptă protograful care era* „greu de înțeles".

Disputa e reluată de N. A. Ursu: Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu (I) *(în „Limba română", XXXVII, 5, 1988, p. 455—468) care polemizează cu Virgil Cândea și Liviu Onu, aceștia din urmă susținînd doar îndreptări ușoare în ms. 45 față de ms. original al lui Milescu. Polemica e mai veche. N. A. Ursu susține, prin analize pe text, că autorul ms. 45 nu e un simplu copist al traducerii lui Nicolae Milescu, ci că a făcut îndreptări masive și că e deci* coautor al traducerii. *Schimbări vor mai opera și cei care vor include ms. 45 în* Biblia de la București. *N. A. Ursu continuă să creadă ca îndreptătorul traducerii lui Milescu în ms. 45, deci* coautorul, *ar fi mitropolitul Dosoftei, cum susținuse și mai înainte.*

Nu este intenția noastră să intrăm ca parte în controversă. Pe noi ne interesează problema în special în legătură cu traducerea Bibliei de la București. Punctul nostru de vedere rămîne acela că Biblia de la București *e operă de colaborare (vezi Dascăli...), dar că răspunderea finală rămîne a celor care au semnat traducerea: Frații Radu și Șerban Greceanu. Cît din traducerea propriu-zisă, a lui Milescu este în* Biblia de la București, *după două îndreptări și neavînd pentru comparație decît textele îndreptate, e greu de spus. Vom urmări însă în continuare cu interes controversa care, nu poate decît să servească limpezirea tot mai aproape de adevăr a lucrurilor.*

● *„Itinerarii" în cultura europeană și extrem orientală (Japonia) e o carte semnată de Modest Morariu (București, 1987 251 p.) și e dintre cele care merită citite. Partea intitulată* „Avocatul diavolului", *pendulînd între specia* Jurnal *și* „Trapezul" *lui Geo Bogza, parte în care se dau huța cele mai diverse dintre gîndurile care îi trec unui om prin cap, amestecate și cu note din lecturi, se citește ușor. Beneficiază ici și colo și de cîte o banalitate care creează spații de odihnă, absolut necesare între ceea ce e adînc și grav și pledoaria oricărui bun avocat, ori al cui ar fi el.*

● *Sub titlul larg* „Din istoria Transilvaniei", *Marina Vlasiu adună într-un volum masiv cîteva din studiile și articolele tatălui său,* IOAN LUPAȘ *(ed. Eminescu, București, 1988, note și comentarii de Marina Vlasiu, Cuvînt înainte de Florin Constantiniu, 414 p.).*

Contribuția lui Ioan Lupaș la descifrarea pe documente și din izvoare de cele mai multe ori inedite, a istoriei Transilvaniei, a fost atît de importantă și multilaterală, încît cu greu va putea fi vreodată relevată în întregime. Monogramia care să-i facă dreptate și să-i fixeze la adevăratele dimensiuni statura de mare istoric al românilor, își mai așteaptă încă autorul. Pînă acum, doar cîteva prefețe îi stabilesc jaloanele contribuției, cu obiectivitatea și respectul cuvenit unui mare înaintaș și deschizător de drumuri. Printre acestea trebuiesc amintite cele semnate de acad. Ștefan Pascu, Pompiliu Tudor și aceasta a lui Florin Constantiniu, la cartea de care ne ocupăm.

Despre întreaga operă a sălișteanului nostru, deocamdată nimeni n-a vorbit mai pe larg și mai pe adînc, decît opera sa însăși. E dealtfel cea mai grăitoare prezentare a unui autor. De aceea salutăm și semnalăm cu bucurie această culegere „Din istoria Transilvaniei". *Dacă ar fi purtat pe copertă un I, roman sau arab, am fi putut înțelege că se vor strînge în volum și alte contribuții. Că de existat, există pentru încă multe volume. Poate fi o mică omisiune de tipar. Speranța că se vor continua se alcătuiește din necesitatea de a se continua. Căci Ioan Lupaș e din familia celor mari: Hasdeu, Pârvan, Xenopol, ș.a. de cercetările căruia în arhive și biblioteci, generațiile următoare de istorici s-au putut folosi ca de bunuri definitiv cîștigate, pentru descifrarea și alcătuirea adevărată a istoriei noastre. Și n-au fost puține aceste bunuri. Și toate au fost de mare valoare, de rigoare științifică, de informație erudită și de interpretare pe cît de precisă, pe atît și de obiectivă.*

Ioan Lupaș a fost și un mare patriot. Marii istorici se nasc numai din iubirea Patriei.

● *A. Sacerdoțeanu termină în „Revista arhivelor" (LXV, vol. L, nr. 4, 1988, p. 427—429) „BIBLIOGRAFIA OPEREI LUI B. P. HASDEU, III", ajungînd în final la 1255 de titluri. Cifra vorbește de la sine. Lucrarea însăși intră în categoria lucrărilor de referință pentru toți cei care se vor ocupa de acum încolo de acest titan al începuturilor istoriografiei noastre românești. Nu e singurul, dar e dintre cei care pot face cu schimbul, în rol de Atlas, la sprijinirea pe umerii lor a acestei istoriografii.*

● *Începuturile relațiilor româno-atonite sînt studiate în „Revue roumaine d'histoire" (XXVII, 3, 1988, p. 237—244) de Andrei Pippidi, ocupîndu-se de primele ajutoare trimise Mănăstirii Cutlumuș de către Nicolae-Alexandru Voievod (1352—1364), egumenului Hariton, apoi de cele trimise de către Mircea I egumenului Ieremia (1398), de Neagoe Basarab (1512 sau 1513) și de alții. Neagoe a spus despre Cutlumuș că e* „ctitorie valahă".

Amintim că o carte de referință cu privire la ocrotirea de către români a așezămintelor de la Athos de-a lungul istoriei, e cea scrisă de pr. prof. dr. Teodor Bodogae: Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfîntul Munte Athos, *Sibiu, 1940, LII+354 p. Andrei Pippidi aduce detalii și argumente în completare.*

● „Telegraful *demască monstruozitățile șovinismului proferate la adresa poporului român" în epoca Apponyi (v. Telegraful Român, L, 1902, nr. 61, p. 246). Aceste constatări despre foaia noastră le găsim în recenta carte a lui Victor V. Grecu,* LIMBĂ ȘI NAȚIUNE. UNITATEA LIMBII ÎN PERIODICELE ROMÂNEȘTI *(Timișoara, 1988), după care adaugă:* „Asemenea luări de atitudine hotărîte și apostrofări severe impun constatarea că nici Tribuna, mai combativă, precum nici o altă gazetă, nu a avut o poziție și o reacție mai intransigente, mai îndrăznețe și mai ferme în problemele național-politice, decît acest organ oficial. Acestea sporesc meritele ziarului (Telegraful Român, n.n.) relevînd concepția înaintată a redactorilor săi" *(p. 85).*

La trecutu-ți mare...

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian*; corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu*.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 ianuarie 1989 Nr. 3—4/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ALES OMAGIU PREŞEDINTELUI ŢĂRII

Poporul nostru a înscris în cartea sa de aur, ziua de 26 ianuarie, ziua de naştere a Domnului Preşedinte Nicolae Ceauşescu. În această zi sărbătorească, toţi cei care trăiesc sub faldurile tricolorului românesc, într-o deplină unitate de cuget şi simţire, aducem înalta cinstire primului Preşedinte al României.

La un popas aniversar ca acesta, poporul român omagiază activitatea prodigioasă a Domnului Nicolae Ceauşescu, erou între eroii neamului, patriot înflăcărat, gînditor de geniu şi personalitate de largă recunoaştere internaţională. Ales în fruntea destinelor patriei în anul 1965, Domnul Preşedinte Nicolae Ceauşescu a ctitorit o ţară nouă, înnoită în toate laturile ei prin strădaniile Domniei Sale şi prin munca neobosită şi plină de abnegaţie a întregului nostru popor. Astfel în această perioadă s-au obţinut însemnate realizări în toate sectoarele vieţii sociale, s-a conturat un chip nou întregii Patrii.

Preşedintele României contemporane Domnul Nicolae Ceauşescu, patriot înflăcărat şi gînditor eminent, a imprimat întregii activităţi de stat, amprenta puternicei sale personalităţi. Activitatea sa amplă şi creatoare, precum şi gîndirea sa originală, a avut un hotărîtor rol în obţinerea măreţelor rezultate. Pentru aceasta cei 24 de ani, de cînd destinele ţării sînt conduse de Preşedintele Ceauşescu, ani de remarcabile împliniri, ani împodobiţi cu epocale realizări, poartă numele ctitorului acestei perioade: „Epoca Nicolae Ceauşescu". De numele şi de contribuţia sa se leagă toate ansamblurile de măsuri, care au condus la dezvoltarea şi perfecţionarea vieţii sociale şi economice, la înflorirea culturii noastre naţionale, şi la creşterea nivelului de trai şi de civilizaţie a tuturor fiilor acestei ţări.

Domnia sa a acţionat cu hotărîre în chip neabătut, pentru a uni toate energiile creatoare ale poporului nostru pentru înfăptuirea programului de dezvoltare multilaterală a Patriei noastre. A precizat în mai multe rînduri că tot ceea ce s-a realizat în epoca construcţiei socialiste, reprezintă opera şi contribuţia tuturor membrilor societăţii noastre, indiferent de naţionalitate, sex sau religie. În acest context este suficient să amintim doar cîteva dintre realizările măreţe ale acestor ani: Hidrocentrala Porţile de Fier, şantierele navale de la Constanţa şi Tulcea, canalul Dunăre-Marea Neagră, metroul realizat în capitală şi înnoirea măreaţă a Bucureştiului. Pentru împlinirea măreţelor realizări, pentru înfăptuirea programelor de dezvoltare intensivă, Preşedintele ţării a îndemnat ca întreaga cercetare ştiinţifică să se angajeze cu toate forţele sale în soluţionarea complexelor probleme de organizare şi modernizare, de realizare a noi materiale şi tehnologii.

Industria românească a cunoscut în această perioadă o dezvoltare deosebită. Este semnificativ să precizăm că în comparaţie cu anul 1965, producţia industrială a cunoscut o creştere de şase ori şi 90—95% din necesarul de maşini, utilaje, instalaţii şi echipamente se asigură din producţia internă. S-au creat numeroase locuri de muncă, iar retribuţia lunară a cunoscut o creştere substanţială.

În toate zonele ţării au fost construite mii de apartamente şi numeroase case sau edificii publice. Azi, mai mult de 80% din populaţia ţării noastre, locuieşte în case noi.

Noul climat şi viaţa cea nouă din Patria noastră oferă oricărui cetăţean posibilitatea de a beneficia de cultură. Toţi cetăţenii ţării, fără deosebire de naţionalitate, sex, vîrstă şi religie, au larg acces la izvorul tezaurului de cultură românească. A fost generalizat învăţămîntul de zece ani.

Măreţul edificiu al României socialiste, edificiu ce s-a făurit în ultimii ani prin munca entuziastă a întregului popor, reflectă o iluminare profundă a orizonturilor devenirii noastre contemporane. Aceste orizonturi sînt concentrate spre ţelul unic al poporului, spre împlinirea aspiraţiilor de libertate, de independenţă, suveranitate şi pace în lume. Datorită proeminentei personalităţi a Domnului Nicolae Ceauşescu, Preşedintele României, Patria noastră s-a afirmat puternic în conştiinţa lumii contemporane, cîştigîndu-şi un mare prestigiu pe toate meridianele Terrei, prin consecventa ei politică de pace şi echitate promovată la toate nivelele organismelor internaţionale.

Ţara noastră întreţine relaţii de colaborare pe multiple planuri cu peste 150 de state ale lumii. În toate relaţiile sale exterioare, România promovează o politică de independenţă şi suveranitate naţională, de neamestec în treburile interne ale altor state, de renunţare la forţă şi ameninţarea cu forţa. În acest sens, Preşedintele ţării noastre spunea: „Independenţa nu este o problemă de zile mari. Independenţa este o problemă de viaţă, de existenţă a fiecărei naţiuni şi deci realizarea acestor principii trebuie să stea permanent la baza activităţii noastre, a tuturor statelor!" Principiile care stau la baza politicii externe a Patriei noastre sînt: echitatea în relaţiile dintre state, în scopul avantajului reciproc al propăşirii şi progresului tuturor popoarelor lumii, ca o condiţie sine qua non, pentru asigurarea păcii într-o lume mistuită de atîtea crize, contradicţii şi divergenţe multiple.

Prestigiul în lumea întreagă al Preşedintelui Nicolae Ceauşescu, este exprimat în mod convingător de un fascinant număr de peste 160 de volume ce au apărut în ţări de pe toate continentele, în peste 20 de limbi, volume închinate gîndirii şi activităţii sale puse la baza destinelor României contemporane şi la promovarea cauzei păcii în lumea întreagă.

•

Şi în acest an, alături de toţi fiii Patriei noastre, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu membrii tuturor cultelor din ţara noastră, îi aduc un ales omagiu ilustrului Conducător. Biserica noastră strămoşească — mereu în unitate de voinţă, simţire şi acţiune cu poporul din care face parte integrantă — îşi exprimă ataşamentul nestrămutat faţă de politica internă şi externă, promovată de Domnul Nicolae Ceauşescu, îşi exprimă sprijinul constant acordat strădaniilor, iniţiativelor nobile, deopotrivă şi cu recunoştinţa pentru condiţiile deplinei libertăţi religioase asigurate pentru desfăşurarea activităţii ei specifice, în atmosfera de profundă slujire şi implicare în idealurile măreţe ale poporului nostru de cultivare a ecumenismului pe plan local şi în general.

TELEGRAMĂ

Domniei Sale
Domnului NICOLAE CEAUŞESCU
Preşedintele Republicii Socialiste România

Mult stimate Domnule Preşedinte,

Împreună cu întregul nostru popor, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române omagiind aniversarea zilei de naştere a Domniei Voastre şi împlinirea a peste 55 de ani de activitate în slujba Patriei dau glas din adîncul inimilor sentimentelor lor de profundă dragoste, aleasă recunoştinţă şi înaltă preţuire pe care le nutresc faţă de Dumneavoastră genialul conducător şi strălucitul ctitor al României de azi, a cărui gîndire şi faptă leagă cu fir de aur trecutul, prezentul şi viitorul naţiunii noastre.

Însufleţiţi de atmosfera patriotică în care toţi fiii ţării au sărbătorit marile evenimente istorice de la 1859 şi Decembrie 1918, care au pecetluit definitiv unirea tuturor românilor şi constituirea statului naţional unitar român, ne simţim părtaşi la lupta eroică şi neîntreruptă a poporului pentru afirmarea fiinţei proprii, pentru libertate socială şi naţională, pentru independenţă şi unitate la tot ceea ce Domnia Voastră iniţiaţi şi întreprindeţi pentru binele, fericirea şi înălţarea Patriei, şi Vă încredinţăm că vom sprijini în continuare cu devotament sporit şi loialitate opera măreaţă de zidire spirituală şi materială a ţării, sub înţeleapta Dumneavoastră ocîrmuire.

La acest popas aniversar din viaţa Domniei Voastre ne facem o datorie de conştiinţă şi onoare de a evoca rodnicele împliniri, unice în istoria şi viaţa Patriei noastre, purtînd amprenta eminentei Dumneavoastră personalităţi şi pe care, cu legitimă mîndrie patriotică, întreaga naţiune română o numeşte „Epoca Nicolae Ceauşescu", epocă de glorie dedicată progresului economic şi social al ţării, afirmării României socialiste libere şi demne în rîndul naţiunilor lumii.

Totodată, aducem un înalt omagiu activităţii înflăcărate şi permanente a Domniei Voastre, de mare şi strălucit erou al păcii pentru acţiunile de dezarmare, pentru iniţiativele şi contribuţiile menite promovării şi aplicării ferme, în viaţa popoarelor şi în relaţiile internaţionale, a principiilor egalităţii în drepturi, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecul în treburile interne şi avantajul reciproc, renunţării la forţă şi la ameninţarea cu forţa, soluţionării pe calea negocierilor a oricăror conflicte şi litigii dintre state.

Mulţumindu-vă cu profundă recunoştinţă pentru climatul de deplină libertate religioasă creat cultelor din ţara noastră, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, într-un glas şi o unică simţire cu întreaga noastră naţiune, cu nobile sentimente de dragoste şi preţuire, Vă adresăm din adîncul inimilor noastre, mult stimate Domnule Preşedinte, cele mai calde şi mai alese urări de viaţă îndelungată, multă sănătate şi sporite puteri de muncă pentru a conduce ţara şi destinele poporului român pe noi şi tot mai înalte culmi de progres şi civilizaţie.

TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

UNIREA PRINCIPATELOR

Unirea Principatelor a fost rezultatul unei evoluţii legice, obiective, ce s-a înfăptuit datorită unor acumulări cantitative (economice, sociale, culturale) şi a situaţiei externe favorabile, care în totalitatea lor au determinat producerea saltului calitativ, concretizat în constituirea statului naţional. Realizarea acestui deziderat multisecular românesc devine realitate în momentul întrunirii celor patru trăsături ale naţiunii (comunitate de limbă, teritoriu, viaţă economică şi de factură psihică) şi a existenţei unei conjuncturi politice prielnice.

În decursul evului mediu, Biserica s-a impus ca principalul promotor al culturii, iar din prima jumătate a secolului al XVII-lea odată cu introducerea graiului românesc, în locul celui slavon, în practicarea cultului, începe să joace un rol foarte important şi-n domeniul lingvistic. Pătruns de însemnătatea unităţii limbii în viaţa poporului român împărţit în cele trei ţări, mitropolitul Simion Ştefan scria următoarele în 1648 cu prilejul tipăririi Noului Testament la Alba Iulia: „...că banii... aceia sînt buni, care umblă în

(Continuare în pag. a 2-a)

Mihai Sofronie

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Altă întîlnire cu Avva Antonie

Cei de altădată care îşi căutau mîntuirea prin pustie, au învăţat că nu pustia era învăţătoare şi mîntuitoare ci felul cum trăiau în ea. Căci pustia păzeşte de unele şi atacă cu altele. Avva Antonie zicea că apără *„de auzire, de grăire şi de vedere"*, dar atacă prin trîndăvie şi prin alte păcate ale trupului. Şi-apoi atacă prin năluciri care pot fi de la diavolul, dar şi din prea multă postire, şi din rătăcirile imaginaţiei care pot de-a dreptul îmbolnăvi mintea şi compromite toată osteneala. Căci osteneala cere rînduială. De aceea se întrebau pustnicii unii pe alţii: ca să nu alunece din rînduială. De aceea instituţia duhovnicilor. Şi tot duhovnicul are la rîndul său un duhovnic.

Lui Avva Antonie nu-i plăceau cei care credeau că pustia le dă vreo înţelepciune pe gratis, sau că ajunşi acolo deveneau dintr-odată mari înţelepţi. Cînd a plecat ieri de acasă era Ion, şi era un oarecare, şi azi, la cîteva sute de kilometri, a devenit Ilarion şi e înţelept! (Numele sînt luate absolut la întîmplare!). Poporul are o vorbă sănătoasă: nu haina face pe călugăr! Nici numele şi nici locul schimbat.

Zis-a Avva Antonie: Părinţii cei de demult cînd mergeau în pustie, întîi se vindecau pre ei înşişi, şi făcîndu-se doctori aleşi, vindecau şi pre alţii.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Altă întîlnire cu Avva Antonie

(Continuare din pag. 1-a)

Iar noi ieşind din lume, mai înainte de a ne vindeca pe noi înşine, îndată începem a vindeca pre alţii; şi întorcîndu-se boala asupra noastră, se fac nouă cele de pre urmă mai amare decît cele dintîi, şi auzim de la Dumnezeu zicînd: „Doctore, vindecă-te mai întîi pe tine!"

Dintre multele ispite pe care cei experimentaţi le respingeau cu hotărîre erau năzucirile de care am pomenit mai sus. Pe vremea aceea problema nu era să ai năluciri. Se vede că erau dese şi deveniseră un lucru prea obişnuit. Problema era cum să le deosebeşti. Unii le credeau de la Dumnezeu. Mai erau şi dintre acestea. Şi lui Avva Antonie i se arătau îngeri. Dar multe erau de la demoni. Unele mai veneau şi de la arşiţa soarelui, dacă nu cumva tot vreun duh se amesteca şi acolo. Principiul bătrînilor era: toate să fie respinse. E mai sigur. Şi Avva Antonie tot aşa gîndea. Iată cum le-a dat unora o lecţie:

Oarecari fraţi s-au dus să-i vestească lui năzucirile pe care le vedeau, şi să se înveţe de la dînsul de sînt adevărate, sau de la demoni. Şi aveau ei un măgar şi a murit pe cale. Deci după ce au venit la bătrînul, apucînd el mai înainte le-a zis lor: **„Cum a murit măgarul pe cale?"** *Au zis lui fraţii:* **„De unde ştii, Avvo?"** *Iar el le-a zis lor:* **„Dracii mi-au descoperit".** *Şi ei i-au zis lui:* **„Noi pentru aceasta am venit să te întrebăm, că vedem năluciri şi de multe ori se fac adevărate; nu cumva ne înşelăm?"** *Şi i-a încredinţat pre ei bătrînul din pilda măgarului, că de la draci sînt".*

Toate acestea, pildele şi sfaturile, erau menite să educe oameni echilibraţi. Astfel de pilde sau întîmplări adevărate, se povesteau din pustnic în pustnic, se interpretau, deveneau un fel de manuale orale şi, în cazuri asemănătoare erau utilizate fie pentru sfat pentru alţii, fie pentru orientare personală. Iată, de pildă, unii de prin mănăstiri cred despre ei, şi alţii din afară se aşteaptă de la ei, că trebuie să facă exces de post şi de alte osteneli. Părinţii n-au fost niciodată de acord cu excesul. Au ştiut întotdeauna că dezechilibrează. Chiar Avva Antonie sfătuia: *„Sînt unii care şi-au topit trupurile lor cu nevoinţa, şi pentru că nu au avut în ei* **dreapta socoteală,** *departe de la Dumnezeu s-au făcut".*

E un cuvînt frumos acesta: dreapta socoteală. E vorba de discernămînt, de gîndire corectă la baza a tot ceea ce întreprinzi. În viaţa duhovnicească, fie a monahilor, fie a credincioşilor cu familii, există un număr de norme sigure de viaţă, pe care le are Biserica la dispoziţie, prin preoţi şi duhovnici, prin profesori şi ierarhi. Dar ele trebuiesc întotdeauna trecute prin dreapta socoteală, prin discernămînt. Să luăm chiar exemplul preferat de Avva Antonie. Biserica învaţă să posteşti. Da cît, cum, cînd, pe unele le spune, pe altele le lasă la discernămîntul credinciosului. Cînd credinciosul nu se descurcă, întreabă la concret. Altfel poate merge prea departe, sau prea aproape. Principiul care ar trebui să ne călăuzească întotdeauna ar trebui să fie acesta: orice nevoinţă trebuie să ne facă bine sufletesc. Dar şi trupeşte. Dacă ne îmbolnăveşte, devine păcat. După aceea, la boală, trebuie să dezlegi la multe. Boala pe care ţi-o provoci singur e ca un început de sinucidere. Nevoinţele nu se fac pentru ele însele, ci pentru progres spiritual. Şi postul. Dacă e post de bucate, dar nu şi de răutate, este absolut inutil. O ştim aceasta încă de la profetul Isaia. Şi Mîntuitorul a spus: *„Milă voiesc, iar nu jertfă".* Aceasta trebuie însă să se înţeleagă cu discernămînt. Nu înseamnă că Dumnezeu nu vrea jertfă sau post. Le vrea, dar însoţite de milă, de bunătate, de iertare, de rugăciune. Fără schimbarea inimii totul devine formalism sec, fără valoare în faţa lui Dumnezeu.

Şi ce se înţelege prin schimbarea inimii? Inimă bună. Inimă bună faţă de aproapele. Tot Avva Antonie, deşi trăia în pustie, ştia că nu de la pustie vine mîntuirea şi nici de la izolare. Dacă te izolezi ca să nu serveşti aproapele, degeaba te izolezi. Între rugăciune şi slujirea aproapelui, cînd e cazul să fii într-o astfel de situaţie, e mai importantă slujirea. *„Zis-a Avva Antonie: că de la aproapele este viaţa şi moartea. Că de vom dobîndi pe fratele, pre Dumnezeu dobîndim; iar de vom sminti pre fratele, lui Hristos greşim".*

Iată cum se dovedeşte încă odată că învăţăturile acestor retraşi din lume, sînt tot atît de potrivite la retragere, ca şi pentru lume, pentru toţi credincioşii. Dintr-un magazin de mărfuri de tot felul, fiecare alege ce-i trebuie lui. Ce i se pare că nu i se potriveşte, lasă deoparte. Va veni cel care are nevoie tocmai de ceea ce a lăsat el deoparte. Nu şi-a găsit încă drumul doar cel care crede că nu-i trebuie nimic!

Un frate i-a zis lui Avva Antonie: **„Roagă-te pentru mine!"** *Zis-a lui bătrînul:* **„Nici eu nu te miluesc, nici Dumnezeu, dacă tu însuţi nu te vei sili şi nu te vei ruga lui Dumnezeu".**

Să înţelegem cu discernămînt acest cuvînt. Înseamnă oare că bătrînul i-a spus că nu se va ruga? Nu. Nicidecum. Bătrînul a spus că la rugăciunea lui trebuie asociată şi rugăciunea celui care venise la el. Să nu fi crezut el că se poate lăsa *numai* la rugăciunea bătrînului, iar el să se ţină de altceva. În rugăciune nu merge să lucrezi cu angajaţi. Numai cu asociaţi. În comuniune. Că un asociat poate fi mai puternic, e cu atît mai bine. *„Spune-mi cu cine te aduni, ca să-ţi spun cine eşti",* zice poporul. De aceea au căutare duhovnicii mari.

17 ian. 1989
Păltiniş

UNIREA PRINCIPATELOR

(Continuare din pag. 1-a)

toate ţările, aşia şi cuvintele acelea sînt bune care le înţeleg toţi. ... Iară să (dacă) nu vor înţelege toţi, nu-i de vina noastră, ce de vina celuia ce au răsfirat rumânii printr-alte ţări, de s-au amestecat cuvintele cu alte limbi, de nu grăiesc toţi într-un chipu". Tipărirea cărţilor bisericeşti şi circularea lor, alături de manuscrise, dintr-o provincie în alta, au contribuit la întărirea unităţii culturale şi îndeosebi a limbii româneşti.

In spiritualitatea românească, umanismul ocupă un loc aparte, reprezentanţii lui avînd posibilitatea să se instruiască în străinătate, unde au intrat în contact cu cărturarii europeni şi cu operele lor. Scrierile cronicarilor Gr. Ureche şi Miron Costin în Moldova şi a stolnicului Constantin Cantacuzino în Muntenia prin intermediul cărora susţineau originea romană a românilor şi apartenenţa lor la acelaşi neam, deşi erau răsfiraţi în mai multe state, au marcat o etapă nouă în conştiinţa românească. Spre exemplificare ne oprim asupra unui pasaj redactat de stolnicul Constantin Cantacuzino: „Noi rumânii sîntem adevăraţi romani şi aleşi romani în credinţă şi în bărbăţie. ... Însă rumânii înţeleg, nu numai ceştia de aici, ce şi den Ardeal, care încă şi mai neaoşi sînt, şi moldovenii şi toţi cîţi şi într-altă parte se află şi au această limbă ... tot una sînt. Ce dară pe aceştia, cum zic, tot romani îi ţinem, că toţi aceştea dintr-o fîntînă au izvorît şi cură".

Spre deosebire de cronicarii menţionaţi, Dimitrie Cantemir merge mai departe, afirmînd în *Hronicul româno-moldo-vlahilor* că Muntenia, Moldova şi Ardealul au format odinioară o unitate politică, o singură ŢARĂ ROMÂNEASCĂ. Iată al doilea titlu al cronicii după Predoslovie: *Hronicon a toată Ţara Românească, carea apoi s-au împărţit în Moldova, Ţara Munteneasca şi Ardealul.*

De altminteri, la baza ideologiei Şcolii ardelene au stat şi scrierile cronicarilor moldoveni şi munteni, reprezentanţii ei transilvăneni aducînd date noi în favoarea originii şi continuităţii poporului român.

Cristalizarea ideii naţionale de unire politică a românilor apare pe o anumită treaptă a dezvoltării economice şi sociale, în perioada destrămării feudalismului şi apariţiei germenilor capitalismului. Pentru prima dată ideea naţională, a solidarităţii politice între românii din Moldova cu cei din Muntenia se semnalează în timpul revoluţiei lui Tudor Vladimirescu din 1821. După revoluţie, ideea unirii românilor capătă noi dimensiuni.

In textul Regulamentului Organic din 1831 se menţionau următoarele: „Începutul, relighia, obiceiurile şi asemănarea limbii lăcuitorilor acestor două prinţipaturi, precum şi trebuinţele a îmbelor părţi, cuprind din însuş descălicarea lor elementurile nedespărţite a unirii, care s-au împiedecat şi s-au întîrziet de întîmplătoarele împregiurări. Mîntuitoarele folosuri a rodului ce s-ar naşte din întrunirea acestor două naţii sînt de netăgăduit".

Problema unirii capătă amploare în anii 1837—1840, acţiunea parlamentară şi diplomatică fiind condusă de Ioan Cîmpineanu. Unirea şi independenţa preconizată de mişcarea lui Ioan Cîmpineanu indispunea Austria, deoarece se temea că la acest ideal va adera şi Transilvania, iar Turcia intuia că în noua ipostază, Principatele Unite ar înlătura suzeranitatea otomană.

În timpul revoluţiei de la 1848 s-a ocolit chestiunea Unirii din motive diplomatice, urmărindu-se rezolvarea contradicţiilor sociale. Abia după înfrîngerea revoluţiei s-a pus problema unirii Principatelor, idee susţinută de Mihail Kogălniceanu în *Dorinţele partidei naţionale din Moldova,* aceasta fiind „cheia de boltă" şi „cununa tuturor reformelor". În rezoluţia Divanului ad-hoc din Moldova din 1857 M. Kogălniceanu afirma: „Dorinţa cea mai mare, cea mai generală, aceea hrănită de toate generaţiile trecute, aceea care este sufletul generaţiei actuale, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare, este Unirea Principatelor într-un singur stat, o Unire care este firească, legiuită şi neapărată, pentru că în Moldova şi în Valahia sîntem acelaşi popul, omogen, identic ca niciun altul, pentru că avem acelaşi început, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi istorie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi instituţii, aceleaşi legi şi obiceiuri, aceleaşi temeri şi aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulat, acelaşi hotar de pămînt, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de împlinit".

Datorită opoziţiei Austriei şi Turciei, Congresul de la Paris din 1856 n-a putut hotărî unirea Principatelor. Iar Conferinţa din 1858 desfăşurată tot la Paris prevedea separarea Principatelor, întrucît se menţineau: suzeranitatea otomană, două guverne, doi domnitori şi o Comisie centrală la Focşani.

La 5 ianuarie 1859, după ce în prealabil au avut loc dezbateri furtunoase în cadrul adunării, Al. I. Cuza este ales în unanimitate domn al Moldovei. La Bucureşti, cu toate că adunarea electivă dispunea de o majoritate conservatoare, totuşi în urma presiunii exercitate de masele largi populare a fost ales tot domnul Moldovei, Al. I. Cuza.

Sfidînd Convenţia de la Paris (1858) şi opoziţia Austriei şi Turciei, masele populare îşi impun voinţa, actul de la 24 ianuarie 1859 reprezentînd începutul făuririi României moderne.

Două noi apariţii editoriale la Centrul Mitropolitan din Sibiu

În ultimii zece ani, cititorii Telegrafului Român s-au familiarizat cu rubrica: *„Calendar de inimă"*, pe care, judecînd după corespondenţa care soseşte la redacţie, foarte mulţi au aşteptat-o şi o aşteaptă cu nerăbdare. Rubrica sau genericul acesta a fost şi este umplut, după cum ştim, cu chipuri de personalităţi deosebite, „de oameni între oameni", de evenimente, de fapte mai puţin cunoscute sau nu deplin cunoscute, din istoria şi cultura poporului român sau din viaţa Bisericii noastre Ortodoxe Române, şi, trecute prin filtrul minţii, dar şi prin inima autorului, au fost aruncate apoi, ca nişte raze de lumină şi căldură, spre minţile şi inimile cititorilor, unde au rodit şi rodesc simţăminte, vibraţii, care ajută ca omul să fie om sau, după caz, mai om.

Iată că o bună parte din aceste studii, articole, evocări etc., autorul lor, I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, le-a cules, alături de încă altele, în două volume apărute în toamna anului 1988, sub titlurile: *„Calendar de inimă românească"*, 406 p., şi: *„Alte file de calendar de inimă românească"*, 374 p. Rîndurile de faţă nu vor să fie o recenzie a acestor volume, ceea ce necesită spaţiu şi mergere mai la adînc, ci mai de grabă o semnalare a lor, a acestor „portrete şi scurte istorii şi scurte evenimente" (p. 6), pe „care ni le oferă sfînta noastră istorie românească" (p. 5), precum însuşi autorul arată în predoslovia primului volum. De altfel, ambele cărţi vor să fie o continuare a altei cărţi: *„Dascăli de cuget şi simţire românească"*, apărută în anul 1980 şi care, ne amintim cu toţii, a stîrnit un puternic ecou în sufletele iubitorilor de slovă şi gînd ales.

Primul volum: *„Calendar de inimă românească"* — are două capitole: „Istorie pe cîteva feţe de calendar" (p. 11—154) şi: „Amvonul în slujba credinţei strămoşeşti, a istoriei şi a culturii româneşti" (p. 157—363).

Din primul capitol reţinem titluri, ca: *„Patria"*, această „osmoză" care-i leagă pe toţi cei dintr-o mamă, cei dintr-un pămînt, dintr-o istorie, dintr-o suferinţă, dintr-un ideal, dintr-o hotărîre, dintr-o jertfă, dintr-o biruinţă, dintr-o sufiare şi dintr-un singe, dintr-o inimă a strămoşilor şi a pămîntului" (p. 13); *„Constantin Brîncoveanu în istoria, în cultura şi în inimile românilor"*, prin care otomanii „botezau istoria şi destinul poporului român cu sînge de martiri menit să renască şi să regenereze sufletul şi puterea lui, tocmai atunci cînd ei credeau că le ucid" (p. 25); *„Avram Iancu al Transilvaniei şi al tuturor românilor"*, care face parte „din acea categorie de inspiraţi care au găsit drumul spre inima poporului, imaginea lor istorică fiind dublată de aura legendei; cum se întîmplă cu toţi aceia care se jertfesc pentru alţii, pentru cauza tuturor, pentru un ideal generos, pentru Ţară" (p. 35); *„A fi contemporan cu Unirea"*, fiind vorba de „marea faptă de la 1 Decembrie 1918 ..., împlinirea unui vis de veacuri", aşa cum am fost la început: „un neam, o ţară, o glie, un suflet, o credinţă, o inimă, un gînd, o limbă, o geografie şi o istorie, rotunde ca pîinea, ca slovele şi ca Luna plină" (p. 96); *„Legea românească în părţile bihorene"* ş.a.

Din al doilea capitol încrestăm teme, ca: *„Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei şi martir al Ortodoxiei"*, pe care Samuil Micu şi A. T. Laurian îl considerau apărător şi martir al credinţei, meritînd a „fi numărat între sfinţi" (p. 177); *„O însemnare contemporană despre Visarion Sarai şi Sofronie de la Cioara"*, fiind vorba de un document din chiar zilele cînd „trimise Kesara Maria (la) 1761 pre gheneralu Adolf Bukow cu oşti şi au luat bisericile de la schismatici (ortodocşi)" (p. 200); *„Ilarion al Argeşului"*; *„Momentul Andrei Şaguna în istoria şi cultura Transilvaniei"*, care, venit în Transilvania, „a simţit că va trebui să-şi asume răspunderea destinului românilor de aici din toate punctele de vedere" (p. 225); *„Astra: cititorii şi cititorile ei"*, „adevăratul Cititor mare al Asociaţiunii" fiind „poporul român din Transilvania ...", iar „cea mai mare dintre cititoriile ei, urmărită cu înţelepciune, răbdare, pasiune, perseverenţă şi jertfe ... Marea Unire de la 1 Decembrie 1918" (p. 321); *„Telegraful Român în conştiinţa Transilvaniei, România în conştiinţa Telegrafului Român"* şi încă altele.

Al doilea volum: *„Alte file de calendar de inimă românească"* are patru capitole şi anume: „Sărbători însemnate cu roşu în calendarul inimilor noastre" (p. 19—69); „Cuvinte de aducere aminte despre unii care nu trebuie uitaţi" (p. 73—109); „Cîteva contribuţii la istoria literaturii române" (p. 118—230) şi: „Ritmuri şi popasuri în cultură, în cercetarea teologică, în viaţa bisericească şi în ecumenism" (p. 234—345).

Din primul capitol amintim titluri, ca: *„Avatarurile sintagmei: Soarele pentru toţi românii de la Bucureşti răsare"*, idee pe care toţi marii bărbaţi ai vremii din Transilvania o nutreau şi o exprimau în chip divers; *„Patru trepte în cei 60 de ani de patriarhat ortodox român"*, în care sînt prezentaţi, în culori de cuvinte, cei patru patriarhi adormiţi în Domnul, care „vor fi priviţi de viitorime cu recunoştinţă pentru felul cum au cîtorit Ortodoxia românească modernă" (p. 69). Din al doilea capitol reţinem: *„Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan, ctitor de oameni, ecumenist de anticipaţie, umanist"*, mitropolit de care sînt legate multe înfăptuiri „în Sibiu şi în Transilvania" (p. 86); *„Profesorul Dr. Vasile Drăguţ"*, a cărui contribuţie „în cadrul instituţiilor de resort din Patria noastră, la păstrarea, restaurarea şi punerea în valoare a monumentelor istorice româneşti, biserici şi mănăstiri îndeosebi, creaţii ale geniului românesc, a fost o slujire de înalt sacerdot" (p. 98); *„A plecat şi Constantin Noica"*, cuvînt rostit la înmormîntarea acestui iubitor de înălţimi, acestui „generos al înnoirii permanente, al acţiunii, al muncii ..., al definirii, al clarităţii" (p. 105), care-şi doarme somnul pînă la învierea obştească la umbra bisericuţei noastre de lemn de la Schitul Păltiniş. Capitolul trei se ocupă în chip special de: *„Prima traducere a manualului lui Epictet în românește"*, manual care este redat în întregime, iar dintre celelalte teme mai reţinem: *„Ştiri noi despre Al. Mateevici şi despre autorul melodiei „Limba noastră"*, care, deşi unică şi frumoasă, „cîntată e şi mai frumoasă", autorul textului fiind preot, iar al melodiei un diacon, Alexandru Cristea. Ultimul capitol al lucrării: „Alte file de calendar de inimă" cuprinde teme, ca: *„Gala Galaction şi începuturile ecumenismului ortodox românesc"*, valorificîndu-se un document inedit legat de întîlnirea anglicano-ortodoxă din anul 1935; *„Sf. Scriptură în Biserica Ortodoxă"*, căreia „Biblia nu i-a lipsit niciodată" (p. 255); *„Confesiunile din Transilvania în trecut şi astăzi"*, o sinteză extrem de izbutită a „tării plaiurilor" şi a fiilor ei din totdeauna şi mai noi; *„Icoanele pe sticlă din Transilvania"*, care au făcut la noi „o adevărată şcoală", opera unor „pictori ţărani, fără studii academice" (p. 280); *„Bilanţ şi perspective ecumenice"*, lucrare prin care „ne simţim mai aproape unii de alţii" (p. 344) ş.a.

Ambele volume se încheie cu un mare număr de pagini, cuprinzînd indice de nume şi locuri.

Precum vedem, cele două cărţi semnalate oferă cititorilor o arie largă de preocupări, de teme scoase din adîncurile vieţii poporului român şi Bisericii noastre, şi redate într-un mod specific autorului lor; o vădită capacitate de pătrundere în esenţa, în miezul lucrurilor şi a reda acest miez într-un stil accesibil tuturor, clar, limpede, atractiv, convingător, prin toate stimulîndu-se cu adevărat, între altele, „dragostea ... pentru istoria şi pămîntul românesc, pentru înaintaşi, pentru cultura şi arta românească", ceea ce şi-a propus în principal şi autorul acestor binevenite lucrări.

Arhid. Gh. Papuc

CENTENAR EMINESCU

Eminescu despre Şaguna

Mitropolitul românilor ortodocşi din Transilvania, Andrei Şaguna, s-a bucurat de cununa de-a pururi înfloritâ a admiraţiei şi elogierii scrise ale Luceafărului Mihai Eminescu — şi pe bună dreptate. Cu puterea şi certitudinea geniului, ce s-a dovedit şi se recunoaşte, el a intuit, a înţeles şi a declarat valoarea excepţională a personalităţii marelui ierarh şi om de cultură patriot, precum şi însemnătatea providenţială a acţiunilor sale bisericeşti, politice, culturale, patriotice în beneficiul Bisericii Ortodoxe şi al poporului ortodox român din Transilvania.

I-a întîlnit numele şi din scrieri în 1865, cînd era, în Cernăuţi, *gimnazist privatist*, stătea în casa profesorului său Aron Pumnul şi a lucrat la *Cunsemnăcionariu Bibliotecii învăţiacelior români gimnasiari cernăuţeni*, unde nu numai că a înregistrat cărţile, ci le-a şi citit pe toate — deci şi pe cele ale lui A. Şaguna (cum semna).

În ianuarie 1866 s-a stins profesorul ocrotitor, gimnazistul privatist a scris şi tipărit întîia sa poezie, *La mormîntul lui Aron Pumnul*, apoi, în primăvară, a trecut în Transilvania, la Blaj, ca să dea unele examene şi, după opinii noi, să-şi caute înaintaşii transilvăneni. A stat la Blaj în lunile de vară, după care a venit la Sibiu. În drum, a asistat, în Alba Iulia, la Adunarea generală anuală a *Astrei*, la care poate, să fi fost prezent, cum obişnuia, şi preşedintele Astrei, mitropolitul Andrei Şaguna, cu care prilej i-a văzut chipul şi i-a auzit vorbind.

La Sibiu, a tras la Mitropolie, că de aici l-a condus un teolog (elev la Seminar) la studentul Nicolae Densuşianu, cunoscut din paginile revistei *Familia*, la care colaborau amîndoi (fratele mai mare, Nicolae Eminovici, student la drept, plecase din Sibiu, la Timişoara). N. Densuşianu locuia pe o stradă (a Măcelarilor) din vecinătatea reşedinţei mitropolitane. Avînd hainele uzate din drumurile mai mult *per pedes* ..., N. Desuşianu l-a costumat din cap pînă în picioare. A stat la el cîteva zile, în care au ieşit împreună în oraş, au fost pe la Mitropolie şi, desigur, N. Desuşianu i-a vorbit de Mitropolitul Andrei Şaguna şi faptele sale cutezătoare în folosul românilor ortodocşi năpăstuiţi. La plecare, i-a dat o scrisoare către protopopul Bratu din Răşinari (bunicul lui Octavian Goga), ca să-l ajute să treacă Carpaţii în Muntenia, ceea ce a şi făcut.

Peste doi ani, în iunie 1868, Mihai Eminescu a ajuns iarăşi la Sibiu, de data aceasta într-un turneu de teatru al Societăţii dramatice din Bucureşti, a lui M. Pascaly, unde poetul era sufleur, secretar, traducător de texte, actor (în roluri secundare). În orele libere, în cele 12 zile de popas sibian, poetul a umblat prin oraş şi împrejurimi (a fost la Dumbrava) şi nu se poate ca, nesătios cititor al publicaţiilor, să nu se fi dus la redacţia *Telegrafului Român*, pe care Andrei Şaguna îl edita din 1853 şi pe care M. Eminescu, a dovedit, îl urmărea şi-l citea deosebit de atent? ... Redacţia se afla la Mitropolie, îl tipărea Tipografia diecesană, înfiinţată de Şaguna, redactor responsabil se afla Nicolae Cristea, militant memorandist. A continuat să citească *Telegraful Român* şi la Viena şi l-a apreciat între ziarele „inteligente şi de bună-credinţă". În iunie 1873, cînd mitropolitul Andrei Şaguna a trecut către Domnul, Eminescu se găsea la Berlin, student audiant. A citit în *Telegraful Român* funeraliile şi cele ce s-au spus şi s-au scris despre el.

Din 1876, cînd poetul *Epigonilor* şi al *Scrisorilor* şi-a început gazetăria sa prodigioasă, ca redactor la *Curierul de Iaşi*, apoi la *Timpul din Bucureşti*, *Telegraful Român* i-a fost sursă predilectă de informare şi documentare asupra situaţiei şi problemelor românilor transilvăneni, pe care îi avea la inimă. S-a observat că Eminescu a reprodus din *Telegraful Român* un număr de articole, „cum n-a făcut din nici o altă publicaţie românească" (D. Vatamaniuc). A găsit îndreptăţită linia realistă, cumpănită, judicioasă ce i-a dat-o mitropolitul Şaguna, corespunzătoare poziţiei sale bine chibzuită, salutară ... Într-un articol de acum, a numit *Telegraful Român* „foaia cea mai *moderată* (nu *modernă*, cum greşit s-a citit şi reprodus — I. Lupaş!) de peste Carpaţi" (*Opere*, IX, p. 261).

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

La crug eminescian

Din al Muzelor potir,
Printre simfonii de astre,
Ne-ai adus poetic mir
Să-l rouezi prin flori albastre.

Nalta cugetare-a ta
Omenirea o admiră,
Dar şi harul de-a cînta
Apolinic cu-a ta lîră.

Pur balsam de tei din rai,
Dar şi rostul monolitic,
Le-ai pus într-al nostru grai
De pe spaţiul mioritic.

Geniule, Măria Ta,
Ai avut din plinătate
Forţa de a-ţi proiecta
Neamul în eternitate.

Rod imens de ginditor
Dăruit-ai României
Şi rămîi nemuritor
Împărat al poeziei.

Nuţu Roşca

Orb, neghiob şi strîmt la minte, cum mă aflu, n-am fost totuşi atît de stupid şi de neştiutor încît să cred că Hristos ne cere să dăm din prisosul nostru: asta o fac doar şi păginii. Am fost însă îndeajuns de nepriceput şi de rătăcit în beznă spre a cugeta — ceea ce *pare* întru totul conform cu învăţătura creştină — că ni se cere să dăm din puţinul nostru, de nu şi din prea puţinul nostru. Ba am şi mers pînă la a mă învoi cu ideea că din pilda celor doi bani aruncaţi de femeia văduvă în cutia darurilor (Marc. 12,41—44; Lc. 21, 1—4) reiese îndemnul de a da tot ce avem, toată avuţia noastră.

A fost nevoie să nimeresc a citi, acum cîtva timp, un text al poetului francez Henri Michaux (1899—1988) pentru a înţelege, cutremurîndu-mă, înfiorîndu-mă, că Hristos ne cere cu totul altceva. Şi anume: să dăm ce nu avem.

Orb, neghiob şi strîmt la minte ce am fost. Şi ferecat în chingile bunului simţ celui mai lamentabil. Cum de mi-am putut închipui că Hristos-Dumnezeul, care a primit să Se întrupeze şi să moară pe cruce aidoma celui mai nefericit şi mai ticălos dintre muritori, ne va cere să dăm din prisosul ori puţinul avutului nostru ori chiar avutul acesta întreg? Cum de ne-ar fi chemat la acţiuni atît de simple, de aparţinătoare lumii acesteia, de posibile adică! Paul Claudel nu ni-L definise oare pe Dumnezeu atribuindu-I grăirea: De ce vă temeţi? Sunt imposibilul care vă priveşte.

Hristos, aşadar, aceasta chiar ne cere: imposibilul: să dăm ce nu avem.

Dar să-l ascultăm pe Michaux: în mănăstirea unde ar dori să fie primit se prezintă un candidat la călugărie. Îi mărturiseşte stareţului: să, ştiţi, Părinte, că nu am nici credinţă, nici lumină, nici esenţă, nici curaj, nici încredere în mine şi nici nu pot să-mi fiu mie însumi de ajutor iar altora cu atît mai puţin; nimic nu am.

Firesc ar fi fost să fie de îndată respins. Nu aşa însă. Ci stareţul (abatele, zice poetul francez) îi răspunde: Ce-are a face! Nu ai credinţă, nu ai lumină; dîndu-le altora, le vei avea şi tu. Căutîndu-le pentru altul, le vei dobîndi şi pentru tine. Pe fratele acesta, pe aproapele şi semenul tău eşti dator să-l ajuţi cu ce nu ai. Du-te: chilia ta e pe coridorul acesta, uşa a treia pe dreapta.

Nu din prisosul, nu din puţinul tău, ci din neavutul tău, din ceea ce îţi lipseşte. Dăruind altuia ce nu ai — credinţă, lumină, încredere, nădejde — le vei dobîndi şi tu.

„Trebuie să-l ajuţi cu ceea ce nu ai".

„Dînd ce nu ai, dobîndeşti şi tu, cel gol, cel pustiit, cele ce-ţi lipsesc". „Cu ceea ce crezi că nu ai, dar care este, care va fi în tine.

Mai adînc decît adîncul sinei tale. Mai tăinuit, mai înfăşurat, mai limpede, izvor năvalnic care circulă fără oprire, chemînd, îmbiind la părtăşie".

Da, numai aşa putea vorbi un slujitor al lui Hristos, al Celui tainic: *paradoxal* (precum întotdeauna ne-a învăţat: de vrei să cîrmuieşti, slujeşte; de vrei să fii înălţat, smereşte-te; de vrei să-ţi mîntuieşti sufletul, pierde-l pentru Mine; de vrei să-ţi recîştigi nevinovăţia, recunoaşte-te vinovat) şi *uluitor* (de vei da ce nu ai vei dobîndi şi tu ceea ce ai dat altora).

Nicăieri, în afară de evanghelii, nu cred să se fi vorbit mai răspicat şi mai creştineşte decît în micul poem al lui Michaux care mi-a stîrnit stupefacţia şi entuziasmul. Poate în unele

DĂRUIND VEI DOBÎNDI

fragmente din *Fraţii Karamazov* şi *Demonii*, poate Cervantes făurindu-l pe *El nuestro Senor Don Quijote*, *El Christo espanol*, poate Albert Camus în textul despre Oscar Wilde (intitulat *Artistul în puşcărie*) şi despre mergerea către Hristos nu prin suferinţă şi durere (cale bună, inferioară totuşi) ci prin exces de fericire şi în clipe de euforie (cale superioară). Nicăieri nu cred că vreun poet ori prozator să fi vorbit mai de aproape de Cel neapropiat.

Dînd ce nu avem dobîndim prin ricoşeu ceea ce — cu nemaipomenită sfruntare — ne-am încumetat a dărui altuia. Lecţia e valabilă pentru orice creştin, cleric sau mirean. Pentru monah îndeosebi. Să nu se îngrijoreze, să nu se sperie, să nu se frămînte călugărul care îşi simte lăuntrul deşert, bîntuit de neîncredere şi slăbiciune, cuprins de întuneric şi secetă; să nu la cîtuşi de puţin aminte la acestea toate. Ispite ale deznădejdii, netrebnice şiretenii ale celui rău şi uscat. Să dea celor care vin la el — în chilia lui, în grădina mănăstirii, pe cerdacul arhondaricului, la uşa altarului — ca să afle credinţă, întărire, lumină şi o brumă de speranţă — ceea ce ei aşteaptă de la el şi ceea ce el prea bine ştie că în clipa aceea se poate întîmpla să nu aibă. Să le dea. Şi, dîndu-le, se vor răsfrînge şi asupră-i, se va milui şi el din pomana făcută altuia.

„Dînd lumina pe care nu o ai, o vei avea şi tu".

Nu cumva prin cuvintele lui Michaux ni se lămureşte mai în adîncime textul de la Matei 25 despre înfricoşata Judecată? Nu cumva cei buni au dat însetatului din apa de care şi ei duceau lipsă; înfometatului din hrana pe care nu o aveau; celui gol, haina după care şi ei jinduiau?...

Secretul vieţii călugăreşti se arată a fi: să îndrăzneşti a da ceea ce vremelnic se întîmplă să-ţi lipsească. Iată paradoxul creştin în toată plinătatea, splendoarea şi virtutea lui. Dar iată şi făgăduinţa uluitoare: dînd ceea ce nu ai, dobîndeşti ce ai ştiut să dai din golul fiinţei tale. Darul suprafiresc se reflectă asupră-ţi, se întoarce la tine ca un bumerang, ca o rază de lumină proiectată de oglindă — şi te înavuţeşte, te împlineşte, te covîrşeşte.

Desigur. Nici că se putea altminteri! Cum oare am putut gîndi măcar o clipă — necum ani de zile — că Hristos doreşte să dăm din ce avem: prisosul, puţinul, totul! Mare ispravă, destoinică scofală! prea omenească, sărmană, jalnică treabă! Altceva ni se cere: ce pare a fi cu neputinţă. Altceva ni se făgăduieşte: ceea ce nu-i de conceput şi de crezut!

Să piară de la noi călugării orice spaimă, nesiguranţă, sfială, teamă de făţărnicie: călugărul e menit a da altora credinţă şi lumină măcar de-i vor lipsi lui vreme mai scurtă ori mai lungă. Chiar de se află în criză de acedie. Chiar dacă s-a făcut vinovat de slăbirea avîntului şi statorniciei monahale.

Va putea oare? Va fi în stare a săvîrşi minunea? Desigur, dat fiind că este din ceata celor despre care Hristos a spus că „ei nu sînt din lume, precum şi Eu nu sunt din lume" (Ioan 17, 16). Şi iarăşi: „Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvîntul lor" (Io. 17, 20). Iar la Faptele Apostolilor (20, 35) Pavel aşijderea grăieşte: „Trebuie să ajutaţi pe cei slabi şi să vă aduceţi aminte de cuvintele Domnului Iisus, căci El a zis: Mai fericit este a da decît a lua".

În adevăr, dînd peste fire, luăm har peste har. Cel slab, prin urmare, să rostească: dă-mi, Doamne, cînd sunt descumpănit şi gol, voinţă şi nerăsunare ca să pot da din ceea ce nu am. Iar Tu fă ca darul acesta al meu — paradoxal, absurd şi îndrăzneţ — să se întoarcă asupră-mi prin mila Ta care socoteşte înţelepciunea oamenilor drept nebunie şi adagiul „Nemo dat quod non habet" aramă sunătoare şi chimval zăngănitor. Tu care ceri numai imposibilul şi făptuieşti numai ce mintea omenească nu poate să priceapă.

Monahul *Nicolae Delarohia*

VALORI LA MĂNĂSTIREA RĂTEŞTI

Mănăstirea Răteşti din eparhia episcopală a Buzăului este, fără-ndoială, una din temeinicile aşezări monahale din ţara noastră. Dăinuind de peste 400 de ani (prima menţiune istorică o dă Nicolae Stoicescu cînd spune că: „Mihai Viteazul, în drum spre Ardeal, la 1600, a trecut pe aici, aşezîndu-şi tabăra la Răteşti, lîngă schitul de călugări"), ea a devenit loc de viaţă şi de rugăciune pentru maici pe la 1686 (un document din 1784, semnat de domnitorul Constantin Moruzzi, prin care se întărea o serie de danii, dovedeşte existenţa ei, bine organizată încă la acea vreme), fiind azi un exemplu de viaţă religioasă şi de obşte, cu un spirit de organizare şi gospodăresc exemplar.

Mănăstirea este înzestrată cu o biserică monumentală, ridicată în prima parte a secolului XIX, pe locul celei vechi, în timpul păstoririi episcopului Chesarie, purtînd hramul Sfintei Treimi (de la fosta biserică) şi cel al Sfîntului Dumitru. O impresionantă pictură în frescă, realizată, în anii 1843—1844, de Nicolae Teodorescu-Pitarul (titlu acordat de Mihail Sturza), întemeietorul şcolii de pictură religioasă buzoiene, căruia marele Gheorghe Tattarescu i-a fost ucenic (de la care se păstrează o minunată icoană: *Adormirea Maicii Domnului*). De asemeni, semnat de Tattarescu, se află în stăreţie portretul episcopului Chesarie, cel care l-a trimis să studieze la Roma. În biserică se mai găseşte şi o veche icoană a *Maicii Domnului*, adusă de călugăriţe, cînd acestea au venit de la schitul Poiana Mărului. Remarcînd vigoarea stilului românesc din pictura lui Nicolae Teodorescu-Pitarul, trebuie să-i spunem un cuvînt de admiraţie şi laudă pentru realizarea imaginii lui *Iisus Hristos Pantocrator* împrejmuită, ca de un curcubeu, de culorile viitorului drapel de stat al României.

Mănăstirea Răteşti mai adăposteşte şi o valoroasă *Colecţie muzeală* cuprinzînd obiecte de artă veche bisericească. Iubitorii de asemenea valori, pe lîngă amintita icoană semnată de Tattarescu, vor afla aici volumul al III-lea din *Biblia poliglotă* (ebraică, asirochaldeană, latină, greacă), tipărită la Paris în 1629 de Antonius Vitray. Într-o vitrină alăturată se află *Biblia de Buzău*, în trei volume (1854—1856), care este a treia Biblie tipărită în limba română (după cea de la Bucureşti, prima, şi cea de la Blaj, a doua, în traducerea lui Samuil Micu-Klein, 1699). Se poate vedea, de asemeni, acel document semnat de Moruzzi, un *Antologhion* tipărit la Rm. Vîlcea în 1737, de către episcopul Damaschin, mare tipograf de carte veche românească, *Evanghelia de la Neamţ* (1821), cu o admirabilă ferecătură în argint, precum şi un considerabil număr de icoane vechi pe lemn şi pe sticlă etc.

Ceea ce m-a emoţionat, însă, în mod deosebit, în această valoroasă colecţie muzeală, este prezenţa *aici a unei fascicule din ediţia princeps a Bibliei de la Bucureşti* (Biblia lui Şerban Vodă Cantacuzinul) apărută în urmă cu trei sute de ani (în toamna lui 1688), fiind *prima tipăritură a Bibliei întregi în Limba Românească*. Fascicula respectivă, într-o stare foarte bună, face parte din Vechiul Testament şi constituie într-adevăr o raritate. De unde şi cum a ajuns aici? A fost găsită, cu ani în urmă, la *Florian Balea al Potcovistei*, din comuna Bistra, jud. Alba, de către preotul iconom *Zaharia Curea* din aceeaşi localitate, care a dăruit-o Mănăstirii Răteşti, unde a şi rămas, ca unul din obiectele de cel mai mare interes. Ce ne relevă această raritate? În primul rînd faptul că *prima traducere integrală a Bibliei, tipărită în Limba Română*, a avut o răspîndire imediată în toate provinciile româneşti; ea a constituit nu numai *un monument al Limbii Române vechi*, avînd un rol determinant în dezvoltarea limbii noastre literare, dar s-a dovedit, în acelaşi timp, o probă de neclintit a unităţii noastre de neam, fiind citită cu aceeaşi rîvnă, în aceeaşi limbă, de ambele părţi ale Carpaţilor. În al doilea rînd este elocvent faptul că tipărirea şi răspîndirea pe întreg spaţiul românesc a cărţilor noastre de suflet a fost un imperativ care a rămas permanent, pregătind şi pe această cale Marea Unire de la 1918 la Alba Iulia. La trei secole de la acest eveniment crucial pentru cultura românească, un gînd pios şi de laudă întemeietorului şi celor care cu osîrdie s-au dăruit la zidirea acestei coloane luminoase a spiritualităţii noastre!

Da, cînd aveţi drum prin locurile de pe valea Buzăului, poposiţi pentru cîteva ceasuri la Mănăstirea Răteşti, această oază de linişte, unde sufletul se poate bucura de frumuseţi şi înnobila de adevăr.

Radu Cârneci

Raporturi istorice, etnice şi demografice în Transilvania (XVI)

Acţiunile fruntaşilor Partidului Naţional Român şi, totodată, ai Mişcării memorandiste, care trec în România spre a se pune de acord în lupta lor cu personalităţi politice din ţară, cu reprezentanţi ai Ligii culturale, contactele lor strînse în vederea unor acţiuni comune cu fruntaşii slovacilor şi sîrbilor, au constituit motive de teamă pentru guvernanţii unguri. Se deschide acţiunea judiciară la 13 mai 1893 împotriva întregului comitet de 25 al PNR şi a altor fruntaşi politici români la Tribunalul regesc din Cluj, unde, după repetate interogatorii, pertractări şi amînări, în ziua de 7 mai 1894 s-au început dezbaterile finale, care au durat pînă la 25 mai, cînd s-a dat sentinţa de condamnare.

În 7 mai 1894, începutul procesului, venise mulţime mare de români la Cluj: intelectuali, meseriaşi şi ţărani, pentru a-şi arăta iubirea şi solidaritatea cu conducătorii care erau traşi la răspundere pentru o înfăptuire încredinţată lor de obştea poporului român.

La proces, dr. Ioan Raţiu a făcut următoarea declaraţie (din care citäm) în numele tuturor celor acuzaţi: „... Memorandul, pentru a cărui publicare şi răspîndire sîntem traşi ca nişte făcători de rele înaintea acestei bare judecătoreşti, nu cuprinde... decît gravaminele poporului român, care ne-a trimis pe noi, ca să cerem scutul tronului pentru drepturile lui nesocotite şi călcate în picioare.

Ceea ce ne-a silit pe noi şi pe întregul popor român să facem acest demers, este faptul că atît legislaţiunea, cît şi guvernul ne-a dus la convingerea nestrămutată că în faţa lor pentru noi vorbă de dreptate nu poate fi.

În zadar au fost toate promisiunile ce s-au dat în repetate rînduri pentru respectarea drepturilor noastre naţionale.

În zadar am încercat toate formele şi mijloacele legale.

În zadar ne-am plîns la toţi factorii competenţi ai statului.

Exclusivismul de rasă a declarat război de exterminare a limbii şi naţionalităţii noastre.

Nu ne mai rămîne decît această singură cale a apelului la factorul suprem al statului şi la opinia publică a lumii civilizate.

Faţă de acest act, care nu conţine decît curatul adevăr şi este icoana credincioasă a suferinţelor şi nedreptăţilor seculare ce le îndură poporul român din Transilvania şi Ungaria, trebuia ca regimul ori să se dezvinovăţească, ori să se răzbune.

Dezvinovăţirea nu era cu putinţă — a ales calea răzbunării!

Ne-a împiedicat să ajungem şi acum ne supune judecăţii acelora contra cărora ne-am plîns.

Ceea ce se discută aici, domnilor, este însăşi existenţa poporului român.

Existenţa unui popor însă nu se discută, se afirmă.

De aceea nu ne e în gînd să venim înaintea D-Voastră, să dovedim că avem drepturi la existenţă.

Într-o asemenea chestiune nu ne putem apăra în faţa D-Voastre, nu putem decît să acuzăm în faţa lumii civilizate sistemul asupritor care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: legea şi limba!

De aceea nu mai sîntem aici acuzaţi — sîntem acuzatori.

Ca persoane nu avem ce căuta înaintea acestei Curţi cu juraţi, fiindcă noi am lucrat numai ca mandatari ai poporului român şi un popor întreg nu se poate trage la bara judecătorească.

Plîngerile poporului român nu pot fi judecate de un juriu exclusiv maghiar, care este şi judecător şi parte.

De aceea nu este de demnitatea poporului român de a se apăra în faţa juriului din Cluj.

Prin spiritul de intoleranţă, printr-un fanatism de rasă, fără seamăn în Europa, osîndindu-ne veţi izbuti numai ca să dovediţi lumii că maghiarii sînt o notă discordantă în concertul civilizaţiei. Declar prin urmare, în numele meu şi al colegilor mei acuzaţi, că pentru cuvintele arătate nu ne putem apăra!"

În prezenţa acuzaţilor şi a unei numeroase asistenţe, la orele 4 1/2, în 25 mai 1894, prezidentul Tribunalului regesc maghiar din Cluj anunţă că pe baza verdictului Curţii cu juraţi sînt condamnaţi: dr. Ioan Raţiu la 2 ani închisoare de stat, Gh. Pop de Băseşti la 1 an, dr. Vasile Lucaciu la 5 ani, Dimitrie Comşa la 3 ani, dr. D. P. Barcianu la 2 1/2 ani, Nicolae Cristea la 8 luni, Iuliu Coroianu la 2 ani şi 8 luni, Patriciu Barbu la 2 ani, dr. Teodor Mihali la 2 1/2 ani, Aurel Suciu la 1 1/2 ani, Mihai Veliciu la 2 ani, Rubin Patitia la 2 1/2 ani, Gherasim Domide la 2 1/2 ani, Dionisie Roman la 8 luni închisoare de stat.

Acuzatul Septimiu Albini, după însănătoşire, a fost şi el condamnat la 2 1/2 ani temniţă de stat. Acuzaţii au fost apoi puşi să plătească toate cheltuielile de proces şi să publice sentinţa de condamnare în mai multe ziare româneşti şi ungureşti.

Recursul de nulitate înaintat în contra sentinţei de condamnare a fost respins din partea Curiei şi în zilele ultime ale lunii iulie 1894 condamnaţii, în Procesul memorandului au fost duşi sub escortă la Cluj, iar de acolo au fost trimişi la Seghedin şi Vaţ, în temniţa de stat.

Prin acţiunea Mişcării memorandiste problema Transilvaniei, a românilor din imperiul dualist, a tuturor naţionalităţilor oprimate, a devenit nu numai o problemă a întregii naţiuni române, ci şi una europeană, întrucît Miscarea memorandistă a constituit o afirmare a drepturilor românilor transilvăneni, atît sub aspect naţional cît şi social şi de aceea a fost îmbrăţişată de toate categoriile sociale.

Un puternic curent de simpatie, solidaritate şi sprijin cu acţiunea naţională pornită din Sibiu, cu cauza naţiunii române se declanşează în toată Europa. V. A. Urechia, preşedintele Ligii culturale, a adunat într-o broşură cu titlul „Voci latine", un număr de 147 telegrame, scrisori, discursuri şi articole numai din ţările neolatine: Franţa, Italia, Belgia, Elveţia, semnate de personalităţi proeminente, între care: G. Clemenceau, Jules Simon (oameni politici), Emile Picot, E. Lavisse, Cesare Cantu (profesori universitari), Giosué Carducci, Emile Zola, Sully Prudhomme (scriitori), Roberto Fava, Felix Laseur (ziarişti) ş.a.

La Bucureşti a fost lansat un manifest-apel, semnat de 423.837 de persoane, adresat opiniei publice europene, în care cetăţenii României dezvăluiau situaţia românilor din Austro-Ungaria. Se întocmesc liste de subscripţii pentru ajutorarea celor osîndiţi. Se făuresc planuri de trecere în România a memorandiştilor spre a-i salva de închisoare.

Pe de altă parte însă, Mişcarea memorandistă a demonstrat că prin argumente de drept, înfăţişate prin memorii forurilor statului duşmănoase poporului român, românii nu-şi vor găsi nici dreptate şi nici împlinirea dezideratului lor fundamental — unirea cu România. Întreaga acţiune s-a desfăşurat în limitele strictei legalităţi, în mod paşnic şi fără a viola ordinea şi interesele statului, mărginindu-se doar la solicitarea acordării drepturilor prevăzute în legile ungare, îndeosebi în legea de naţionalităţi din 1868, şi naţiunii române din Transilvania, în mod egal şi fără discriminare rasială. Memorandul conţinea doleanţele întregii naţiuni române din Transilvania şi enumera încălcările legilor pe care guvernele ungureşti le-au întocmit, guverne care continuau aceeaşi politică de deznaţionalizare şi asuprire a românilor prin măsuri administrative contrare legilor statului.

Guvernul ungar, denaturînd realitatea strictei legalităţi a Memorandului, a transformat acţiunea legală întreprinsă de memorandişti, în acţiune de subminare şi lezare a legilor, îndreptată împotriva intereselor statului ungar şi, în consecinţă, a ordonat punerea sub acuzare şi judecarea autorilor Memorandului, conform legilor penale şi i-a băgat în închisoare.

Arhid. Prof. Dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviţan*

Eminescu despre Şaguna

(Continuare din pag. a 2-a)

Acum s-a referit direct la mitropolitul Andrei Şaguna, ca apărător, în următoarea împrejurare:

În ianuarie 1877, revista *Transilvania* a publicat scrisoarea lui L. Kossuth trimisă, din Debreţin, lui Ion Dragoş, în aprilie 1849, în care guvernatorul general al Ungariei l-a acuzat pe Andrei Şaguna de învinuiri grave antiromâneşti, cu epitete, precum trădător, fătarnic, mincinos (!) ... *Telegraful Român* a reprodus fragmente din textul din Transilvania şi scrisoarea lui Kossuth. M. Eminescu le-a citit şi a ripostat imediat în *Curierul de Iaşi*, în apărarea mitropolitului defăimat — şi de români; Eminescu a specificat că şi un partid românesc din Transilvania l-a tratat pe Şaguna ca vînzător al intereselor româneşti şi ca maghiarofil). M. Eminescu, geniu şi politic nu numai literar, a înţeles logica şi atitudinea lui Andrei Şaguna şi le-a aprobat. L-a numit „unul din cei mai moderaţi oameni ... Politic de la creştet pîn-în tălpi ... Ca toţi politicii de talent, Şaguna era pesimist, ş-a calculat totdeauna cu împrejurările cele mai rele, nu cu cele mai bune" (*Opere*, IX, p. 322—323).

În alt articol (de acum înainte, din *Timpul*), scriind despre situaţia românilor din Ardeal, a elogiat curajul mitropolitului Andrei Şaguna, „care punea ordinele ministeriale ungureşti *ad acta*, fără a le-nvrednici măcar de un răspuns şi care, cînd dreptatea era în partea poporului său, o susţinea în contra a orice şi a oricui" (*Opere*, XIII, p. 268).

Peste douăzeci de zile, reproducînd şi comentînd un articol din ziarul „Pester Lloyd", asupra situaţiei românilor transilvăneni, M. Eminescu s-a referit la „marele mitropolit Şaguna", care a creat şi a lăsat „un sfînt patrimoniu" (Idem, p. 278).

În alte articole a dovedit că a citit şi a cunoscut articolele şi scrierile şaguniene... În unul, a citat „cuvintele bătrînului Şaguna: *Flerepossim sed juvare non* (*Opere*, XII, p. 153). În altul, referindu-se la un congres bisericesc al românilor răsăriteni (ortodocşi n.n.) din Transilvania, a arătat încercările de uniaţie, dar „românii cari n-au primit uniunea au urmat paralel viaţa lor bisericească cu cei ce o primiseră, pînă ce în sfîrşit Şaguna la 1864 izbuti a reînfiinţa mitropolia răsăriteană, care curînd îşi înfiinţă două episcopii, la Arad şi la Caransebeş" (*ibid.*, 354).

Deci, pe bună dreptate s-a putut, şi se poate afirma, că M. Eminescu a avut un adevărat cult pentru Mitropolitul Andrei Şaguna. Geniile îşi recunosc însemnătatea excepţională. Este supremul omagiu.

ŢARA MEA

La noi cuvîntul ţară
Este pămînt şi rîu,
Un cer senin de vară
Şi lanul copt de grîu.

Sînt pruncii din ogradă,
Strămoşii-n cimitir,
Sînt pomii din livadă
Şi codrii de safir!

E datina străbună
Păstrată din bătrîni,
A munţilor cunună
Şi apa din fîntîni!

Poporul stup de-albine,
Dreptatea, bun cîrmaci,
Omul, de lîngă tine
Şi cîmpul roş de maci!

Privighetori în lunci
Slăvesc în imnuri glia
Izvoarele din stînci
Susură: RO-MÂ-NI-A!

Vasile A. Pleşu

Bisericile şi fenomenul sectar

Confruntate cu problema intensificării prozelitismului sectar, Bisericile se văd nevoite a adopta măsuri menite să preîntîmpine consecinţele cu totul negative care decurg din racolarea de către secte a credincioşilor.

Din revista de studii şi informaţii *„Proche Orient Chretien*, care apare la Ierusalim (tom. XXXVII, Fasc. I—II/1987), aflăm că Bisericile din Liban (ortodoxă, catolică şi protestante) au declarat o *„Săptămînă a adevărului"*, în cadrul căreia au întreprins acţiuni de prevenire a credincioşilor şi de punere în temă a autorităţilor civile asupra pericolului pe care-l reprezintă propagarea masivă a ideilor sectei „Martorii lui Iehova" în anumite cercuri ale societăţii.

La o conferinţă de presă care s-a ţinut anul trecut la Centrul catolic de informaţii din Beirut, unul dintre reprezentanţii Bisericilor menţionate a declarat: „Martorii lui Iehova" nu sînt creştini pentru că ei resping dogmele esenţiale ale creştinismului. Ei constituie, mai degrabă „o mişcare politică de aparenţă pseudoreligioasă", ostilă religiilor în general şi religiei creştine în special, precum şi oricărei idei de loialism patriotic.

Ei nu interzic furtul, minciuna, adulterul şi sperjurul sub pretext că „jugul" celor zece porunci a fost abolit în urma morţii lui Hristos.

Reprezentantul Bisericii luterane din acea ţară, într-o conferinţă ţinută la şcoala centrală din Junieh a protestat împotriva „ravagiilor morale şi spirituale" provocate de către secta „Martorilor lui Iehova" şi a confuziei care se face frecvent între această sectă şi Bisericile protestante.

La inaugurarea „Săptămînii adevărului", unul dintre ierarhii care au vorbit acolo i-a îndemnat pe credincioşii diferitelor confesiuni prezenţi la acea manifestare să asculte glasul „singurului stăpîn, care este Hristos" şi nu *al falşilor profeţi"* precum sînt Martorii lui Iehova, „care n-au nici o legătură cu creştinismul şi nici cu Hristos.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

■ *Duminică, 1 ianuarie a.c.*, cu prilejul Anului Nou 1989, Praznicului tăierii împrejur a Domnului nostru Iisus Hristos şi sărbătorii Sfîntului Vasile cel Mare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala Patriarhală din Bucureşti, la sfîrşitul căreia s-a oficiat Te-deum-ul de început de an, cu care prilej întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a rostit un cald cuvînt de învăţătură creştină.

Potrivit tradiţiei, în după-amiaza acestei prime zile a Anului Nou, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de o parte din membrii Sfîntul Sinod, s-a întîlnit cu preoţimea capitalei şi cu colaboratorii direcţi din partea Administraţiei Patriarhale şi Arhiepiscopiei Bucureştilor, cadrele didactice de la Institutul şi Seminarul teologic din Bucureşti. În numele tuturor a vorbit P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal. La sfîrşit P. F. Patriarh Teoctist a ţinut un cuvînt ocazional de Anul Nou. Corala preoţilor capitalei a susţinut un program de colinde şi cîntece de Anul Nou.

■ *Duminică, 22 ianuarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, înconjurat de PP. SS. Episcopi vicari patriarhali Nifon Ploieşteanul şi Vasile Tîrgovişteanul a săvîrşit Sf. Liturghie la catedrala patriarhală, rostind la sfîrşit un ales cuvînt de învăţătură creştinească.

■ *Marţi, 24 ianuarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe excelenţa sa domnul Luigi Amaduzzi, noul ambasador al Italiei la Bucureşti. La primire au fost de faţă: P. C. Pr. Cons. Alexandru Tudor şi P. C. Prof. Pr. Nicolae Necula de la Institutul Teologic din Bucureşti. A doua acţiune din ziua de 24 ianuarie a Prea Fericitului Părinte Teoctist a fost primirea membrilor comisiei de transliterare a Bibliei de la Bucureşti şi colaboratorilor direcţi de la Editura Tipografiei Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, prilej cu care a înmînat fiecăruia cîte un exemplar din Biblie, cu dedicaţie, în semn de preţuire pentru străduinţile depuse.

Miercuri, 25 ianuarie a.c., Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe excelenţa sa domnul Yosef Govrin, ambasadorul Israelului la Bucureşti. La primire au fost de faţă: P. C. Pr. Cons. Gheorghe Bogdan şi dl. cons. univ. Remus Rus de la Institutul Teologic din Bucureşti.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat şantierul de restaurare a Bisericii Sf. Spiridon Nou din Bucureşti, paraclis patriarhal, constatînd bunul mers al lucrărilor şi dînd preţioase îndrumări pentru încheierea lor.

SIBIU

■ Între 16—19 noiembrie 1988, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a luat parte la lucrările Comitetului financiar al Conferinţei Bisericilor Europene, care s-a ţinut la Geneva (Elveţia).

În 17 noiembrie a.c., Î. P. S. Sa a avut o convorbire cu Secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Dr. Emilio Castro, şi cu Secretarul general al Conferinţei Bisericilor Europene, Jean Fischer. A asistat dr. Ninian Coshi, directorul Comisiei pentru Afaceri internaţionale a C.E.B.

S-au discutat probleme ecumenice de pe agenda celor două organizaţii internaţionale bisericeşti şi participarea Bisericii Ortodoxe Române.

■ Duminică, 20 noiembrie 1988, Î. P. S. Mitropolit Antonie, a luat parte la Sf. Liturghie, oficiată de Î. P. S. Arhiepiscop Adrian Hriscu, la parohia română din Geneva, cu care ocazie a rostit un cuvînt de învăţătură.

■ Miercuri, 30 noiembrie 1988, Sf. Andrei, în catedrala mitropolitană din Sibiu s-a săvîrşit tradiţionalul parastas întru cinstirea memoriei marelui mitropolit Andrei Şaguna.

Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, condus de P. C. prof. I. Popescu.

La sfîrşit, studentul din an. IV Farcaş Teodor a rostit o cuvîntare în care a evocat, cald şi ziditor, fragmente din viaţa şi lucrarea nemuritorului mitropolit Şaguna.

În continuare, corul studenţilor teologi a executat mult evocatoarea compoziţie:

„Da, Andrei, tu n-ai murit"!

■ Duminică, 4 decembrie 1988, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit, în catedrala mitropolitană din Sibiu, Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe tînărul teolog Mihai Manolache, iar întru preot pe C. diacon Iulian Gherman, pe seama parohiei Şaroş, prot. Mediaş.

La priceasnă, Î. P. S. a rostit un amplu cuvînt de învăţătură, în care — după ce a evocat marele act al Unirii din 1 Decembrie 1918, cu sublinierea aportului la acest act al profesorului de atunci Nicolae Bălan — a explicat pericopa evanghelică din Duminica respectivă.

■ Vineri, 16 decembrie 1988, în cadrul vecerniei din catedrala mitropolitană din Sibiu corul studenţilor teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, condus de P. C. arhid. prof. I. Popescu, a susţinut un bogat program de colinde, care, atît prin conţinutul, cît şi prin melodiile şi reuşita lor interpretare, au stîrnit ziditoare vibraţii în sufletele ascultătorilor.

La sfîrşit, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a rostit un cuvînt de învăţătură, în care a mulţumit studenţilor teologi, pentru că „ne-au colindat mai ales la poarta inimilor noastre", zăbovind apoi asupra originii şi mesajului colindelor, vii documente ale vechimii, continuităţii şi unităţii poporului român. În partea finală a cuvîntării, Î. P. S. a dat studenţilor teologi o seamă de sfaturi practice, privitoare la comportarea lor în vacanţa de Crăciun, în care urmau să plece.

■ În cadrul vecerniei de Duminică, 18 decembrie 1988, un foarte reuşit concert de colinde a susţinut şi corul mixt al catedralei mitropolitane din Sibiu, condus tot de P. C. prof. I. Popescu.

În pauza de la mijlocul concertului, a vorbit P. C. pr. Ilie Moldovan, profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, care, plecînd de la versurile catavasiilor Naşterii Domnului: „Hristos se naşte, măriţi-l...", a insistat cu deosebire asupra rolului colindelor în viaţa spirituală a poporului nostru.

La sfîrşitul concertului, ziditor cuvînt, axat pe unele semnificaţii ale Naşterii Domnului şi istoricitatea acestui unic eveniment din viaţa omenirii, a rostit Î. P. S. Mitropolit Antonie, felicitînd totodată corala şi pe dirijorul său.

■ Duminică, 25 decembrie 1988, Naşterea Domnului, în catedrala mitropolitană din Sibiu s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi: vicar, profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, consilieri, preoţi ai catedralei etc. În cadrul Sf. Liturghii tînărul teolog N. Creţu a fost hirotonit diacon.

La priceasnă, Î. P. S. Sa a prezentat credincioşilor, mult îmbogăţită, Pastorala de Crăciun 1988. După Sf. Liturghie, la reşedinţa mitropolitană a avut loc o scurtă recepţie, în cadrul căreia Î. P. S. Sale i s-au exprimat urări de sănătate şi tot binele, cu prilejul Naşterii Domnului.

■ Monumentala biserică din Dumbrăviţa (Ţînţari), prot. Braşov, a fost reparată capital şi îmbrăcată cu o reuşită pictură, executată de o echipă de pictori în frunte cu Marin Goagea, lucrări care au fost iniţiate şi susţinute prin rîvna şi munca neobosită a vrednicului pr. Ioan Cioacă şi a bunilor săi credincioşi ţinţăreni.

La chiar 120 de ani după ridicarea şi sfinţirea ei în 1868, de către marele mitropolit Andrei Şaguna, biserica astfel reînnoită din Dumbrăviţa a fost resfinţită luni, 26 decembrie 1988, a doua zi de Crăciun, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. Cuv. arhim. D. Dan, vicar ad-tiv, P. C. cons. Gh. Papuc şi P. C. secr. ep. I. Galea. Răspunsurile au fost date de inimosul cor parohial, condus de credincioasa Ana Drăguşel. La momentele cuvenite din Sf. Liturghie, tînărul teolog Gh. Lazea a fost hirotonit diacon, iar C. diacon M. Manolache a fost hirotonit preot pe seama parohiei Poiana Mărului, prot. Braşov.

La priceasnă, P. C. pr. *V. Ioniţă*, profesor la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti şi fiu al satului, a făcut credincioşilor o prezentare a Î. P. S. Mitropolit Antonie şi Î. P. Sale o prezentare a parohiei Dumbrăviţa, cu valoroase informaţii istorice. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. C. prot. *V. Prodea* (Braşov) a rostit un cuvînt de bun venit Î. P. S. Sale, iar C. pr. *I. Cioacă*, parohul local, a făcut o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor efectuate la biserică şi a lucrării pastorale din parohie, mulţumind bunilor săi credincioşi pentru tot ajutorul lor şi tuturor celor ce l-au sprijinit într-un fel sau altul.

Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru rîvna lor bună, concretizată şi în lucrările realizate la Dumbrăviţa, a vorbit despre praznicul Naşterii Domnului, cu implicaţiile lui pentru viaţa noastră creştinească, cu îndemnuri către mulţimea credincioşilor prezenţi de a rămîne statornici în dreapta noastră credinţă, în care au trăit şi şi-au lucrat mîntuirea moşii şi strămoşii noştri, de aproape două mii de ani.

Pentru munca sa pe tărîm pastoral şi gospodăresc, C. pr. I. Cioacă a fost distins şi hirotesit „iconom", acte de preţuire înmînîndu-se totodată consiliului şi comitetului parohial, precum şi corului bisericesc din Dumbrăviţa, cor care, atît la biserică, cît şi la agapa care a urmat, a interpretat cu multă simţire un bogat mănunchi de colinde.

■ Centrul biografic internaţional de la Cambrige (Anglia) a tipărit lucrarea: *„International Leaders in Achievement 1988"* ceea ce în traducere liberă înseamnă: Dicţionarul internaţional al unor oameni cu realizări deosebite, lucrare în care este cuprinsă şi o scurtă biografie a Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, ceea ce înseamnă nu numai o recunoaştere pe plan internaţional al personalităţii Arhipăstorului de la Sibiu, ci şi un act de cinstire a Bisericii noastre Ortodoxe Române.

■ Duminică, 1 ianuarie 1989, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a săvîrşit Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia a hirotonit pe tînărul teolog Vasile Lăncrănjan întru diacon, iar C. diacon N. Creţu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Mălîncrav, prot. Mediaş.

La priceasnă, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, în care a explicat semnificaţia triplei prăznuiri de la 1 ianuarie, evocînd apoi personalitatea marelui mitropolit Andrei Şaguna, cu prilejul împlinirii, la 1 ianuarie 1989, a 180 de ani de la naşterea sa.

După Sf. Liturghie, Î. P. S. Sa a hirotesit întru „iconom stavrofor" pe P. C. părinţi profesori de la Institutul Teologic din Sibiu: Ioan Mihălţan, S. Şebu, L. Streza şi N. Grădinaru, duhovnic la acelaşi Institut, precum şi pe C. preoţi pensionari: I. Langa şi I. Ciuchendea.

La reşedinţa mitropolitană a urmat apoi o recepţie, la care au participat: Permanenţa Consiliului arhiepiscopesc, profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, corul catedralei mitropolitane, deputaţi eparhiali, preoţi din oraş ş.a. În numele celor prezenţi, P. Cuv. arhim. D. Dan, vicar ad-tiv, a exprimat Î. P. S. Sale doriri de sănătate şi rodnică activitate cu prilejul Anului Nou, după care Î. P. S. Sa a mulţumit celor prezenţi pentru urări şi participare.

■ Luni, 2 ianuarie 1989, la prînz, Î. P. S. Mitropolit Antonie a oferit, la reşedinţa mitropolitană, o agapă frăţească, la care au participat: Permanenţa consiliului arhiepiscopesc, conducerea Institutului Teologic din Sibiu şi alţi invitaţi.

■ Vineri, 6 ianuarie 1989, Botezul Domnului, Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, ajutat fiind de un mare sobor de preoţi şi diaconi, în cadrul căreia, la momentele cuvenite, dl. asistent de la Institutul Teologic din Sibiu Ioan I. Ică a fost hirotonit diacon, iar C. diacon Gh. Lazea a fost hirotonit preot pentru parohia Presaca, prot. Sibiu.

La priceasnă, Î. P. S. Sa a rostit un cald şi ziditor cuvînt de învăţătură, în care a prezentat pe Sf. Ioan Botezătorul, om cu „mare autoritate duhovnicească", motivînd prezenţa Mîntuitorului Iisus Hristos alături de el şi pentru ce a fost nevoie să fie botezat de Sf. Ioan.

După Sf. Liturghie s-a oficiat slujba Aghiazmei mari, Î. P. S. Sa stropind apoi pe credincioşi cu apă sfinţită.

■ Duminică, 8 ianuarie 1989, Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut o vizitaţie canonică la biserica-monument istoric Sf. Ev. Luca din Sibiu-Inferior, preoţi parohi: R. Bar, inspector eparhial, T. Burcuş şi L. Moisiu, unde a oficiat Sf. Liturghie, în cadrul căreia C. diacon V. Lăncrănjan a fost hirotonit preot pentru parohia Araci, prot. Sf. Gheorghe.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, în care a explicat pericopa evanghelică din Duminica după Botez, insistînd cu deosebire asupra noţiunii de pocăinţă, răstălmăcită de unii credincioşi de astăzi.

În continuare, Î. P. S. Sa a hirotesit întru „iconom stavrofor" pe P. C. pr. R. Bar, iar C. diacon H. Rădulescu a fost hirotesit „arhidiacon". La casa parohială de la Sibiu-Inferior III a avut loc apoi o agapă frăţească.

CLUJ

■ *Duminică, 11 decembrie 1988*, în Catedrala Eparhială în cadrul slujbei vecerniei, corul Seminarului Teologic, dirijat de P. C. Prof. Vasile Stanciu, a susţinut un bogat şi înălţător concert de colinde. P. C. Prot. Liviu Ştefan, vicar eparhial, printr-un substanţial cuvînt de învăţătură, a arătat mesajul colindelor: „nespusa bucurie a întrupării Mîntuitorului Iisus Hristos".

■ *Duminică, 18 decembrie 1988*, P. S. Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe diaconul Şandru Matei, absolvent al Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, pe stama parohiei Tiocu de Sus, Protopopiatul Dej. În cadrul slujbei vecerniei, corul mixt al Catedralei Ortodoxe, dirijat de P. C. Arhid. Prof. Brie Ioan, a susţinut în Catedrala Eparhială tradiţionalul concert de colinde. P. S. Iustinian Maramureşanul a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 25 decembrie 1988*, de Praznicul Naşterii Domnului, Î. P. S. Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială înconjurat de un distins sobor de preoţi şi diaconi şi a fost citită Pastorala la Naşterea Domnului, întocmită de Î. P. S. Teofil Herineanu. După Sf. Liturghie, Permanenţa Consiliului Arhiepiscopesc şi personalul deservent al Catedralei au colindat pe Î. P. S. Teofil Herineanu şi P. S. Iustinian Maramureşanul la reşedinţa arhiepiscopală.

■ *A doua zi de Crăciun (Soborul Maicii Domnului), 26 decembrie 1988*, P. S. Iustinian Maramureşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială, rostind şi un bogat cuvînt de învăţătură creştină.

După Sf. Liturghie, Permanenţa Consiliului Arhiepiscopesc şi personalul deservent al Catedralei, au urat un: „An nou fericit" celor doi ierarhi, la reşedinţa arhiepiscopală.

■ *La Praznicul Botezului Domnului (6 ianuarie 1989)*, Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială înconjurat de soborul de preoţi şi diaconi, apoi a săvîrşit slujba Aghеazmei Mari în prezenţa unui mare număr de credincioşi.

Semnalăm... Semnalăm...

● *A apărut într-o traducere nouă* Etica Nicomahică *a lui Aristotel (trad., note, studiu introductiv de Stela Petecel, Buc., 1988, 407 p.). E o carte veche dar niciodată învechită, despre căutarea fericirii, un larg eseu în care plăcerea disputei autorului cu sine însuşi, o antrenează şi pe cea a cititorului. Filozoful, depăşind de cele mai multe ori uscăciunea teoriilor care obosesc prin vorbe călătoare ca într-o barcă fără cîrmă, şi care nu ajunge niciodată la vreun liman sigur, caută soluţii limpezi şi, între extreme, alege moderaţia. Fiind o carte de înţelepciune, cu intenţii mărturisit etice, nu putea să nu fie şi o carte despre caractere. Iată două uşor detectabile şi în vremea noastră, poate printre criticii literari şi de artă, mai ales:* „În relaţiile de familie, ca şi în cele sociale, în comunicarea prin vorbe şi fapte, unii oameni par să ţină cu tot dinadinsul să placă; sînt cei care, pentru asta, laudă totul şi nu se opun la nimic, crezîndu-se datori să fie agreabili faţă de oricine le iese în cale. Alţii, dimpotrivă, se axează în orice împrejurare pe o poziţie contrară, fără să le pese cîtuşi de puţin că pot indispune pe cei din jur; aceştia trec drept ursuzi şi certăreţi" *(p. 97). Aceste două tipuri vor fi reluate şi de Teofrast (372—287 î.d.Hr.) în* Caracterele *sale, Teofrast urmînd la conducerea* Liceului *lui Aristotel, după moartea maestrului († 322 î.d.Hr.).*

Aristotel condamnă ambele caractere, recomandînd „o conduită moderată", *moderaţia constînd în „manierea convenabilă", am zice noi civilizată, obiectivă, de a accepta ce e de acceptat, şi de a respinge ce e de respins. Foarte aproape de creştinism în gîndirea sa, în Evul Mediu occidental Aristotel a influenţat substanţial gîndirea teologilor şi multe din tezele sale, şi nu în cele din urmă cele etice, au rămas mereu actuale.*

● *Sub genericul* Valeurs roumaines, *revista* REVUE ROUMAINE *(XLII, 9, 1988) publică (în limba franceză) patru studii docte despre epoca lui Constantin Brîncoveanu: Florin Constantiniu:* La Civilisation en tant, qu'affirmation de la conscience nationale *(p. 7—22), Anca Vasiliu:* Le Style brancovan — formes et définitions *(p. 12—29), Artur Silvestri,* Roumanité et byzantinisme *(p. 29—48 şi Dragoş Morărescu:* Un monument de l'art typographique roumain *(p. 48—57), acesta din urmă fiind* Biblia de la Bucureşti *(1688). Artur Silvestri încearcă şi stabileşte convingător o delimitare a valorilor româneşti care au reuşit să se degajeze din ceea ce d-sa numeşte* „renaşterea Bizanţului în Principate, anterioară epocii fanariote" *(p. 31), şi anume în epoca brîncovenească. Ele s-au degajat net cam dintr-un fanariotism* avant la lettre, *motivat de exodul spre Principate a atîtor învăţaţi din spaţiul grec sud-dunărean şi chiar din Orientul Mijlociu, spaţii înăbuşite de turci.*

Poate că cele petrecute în vremea lui Brîncoveanu au fost o bună experienţă făcută de învăţaţii localnici — Stolnicul Constantin Cantacuzino, Grecenii, Dimitrie Cantemir, Nicolae Milescu, — experienţă care va folosi după instalarea fanariotismului în Principate, ca acesta să nu se poată impune în cultură, ba, dimpotrivă, să sufere o înfrîngere definitivă. Să ne gîndim doar la Gheorghe Lazăr şi la Gheorghe Asachi, şi la ceea ce a urmat după ei.

● *În revista* „Dialogo Ecumenico" *(t. XXIII, nr. 77, 1988, p. 287—299) din Salamanca, Protos. Daniil Ciobotea semnează un studiu teologic valoros intitulat:* „El compromiso eclesial en el campo de los problemas sociales".

Mai iese şi teologia noastră tînără în lume!

● *De la parohiile de peste hotare continuă să ne vină reviste bune:* Făclie românească, *din Florenţa, Italia (redactor pr. Petre Coman, nr. 11—12, 1988),* Candela *din Stockholm, Suedia (redactor pr. Anton Poşircă, nr. 4 (66) 1988,* Ecouri româneşti din Canada de Răsărit, *din Windsor, Canada (redactor pr. George Săndulescu, an. III, nr. 5—6, 1988).*

Toate conţin istorie românească, credinţă ortodoxă, tradiţii şi obiceiuri de pe meleagurile pe unde apar şi, mai ales inimă curată românească!

● *Închinată unirii din 1918, revista d-lui Theodore Andrica,* AMERICAN-ROMANIAN REVIEW, *din Cleveland (vol. XII, nr. 9—12, 1988) îşi păstrează ţinuta de publicaţie serioasă şi plină de demnitate românească. Are în ea hărţi despre adevăruri româneşti eterne, reproduceri de biserici, de făuritori de momente istorice memorabile, de cîntece româneşti pe note şi, de toate pentru toţi. Face parte din rîndul acelor publicaţii româneşti de peste hotare, pe care, ţinînd-o în mînă, nu ţi-e ruşine că eşti român!*

● *Avem, fără îndoială, în România de azi, mulţi eseişti de reală vocaţie. Căci aşa mi se pare mie că, pentru eseu e nevoie de vocaţie ca şi pentru poezie, pentru artă, pentru preoţie. Vocaţia eseistului se compune însă, în chip mai deosebit, din ceva fără de care n-ar putea exista: din multă cultură, dacă se poate spune aşa, de tot felul. Cuvîntul acesta „eseu", adică încercare, e un cuvînt care se vrea smerit, dar care plesneşte de pretenţii. Pare a invita pe oricine la petrecere, dar vai de cel care vine fără haină de nuntă.*

Eseul înseamnă cumul de cultură, sprinteneală de acrobat, o mobilitate extraordinară în asocierea ideilor, a numelor, a cărţilor, a epocilor, uneori el presupune chiar un fel de har divinatoriu şi, întotdeauna, stil. Căci eseistul trebuie, în mod obligatoriu, să scrie frumos. El trebuie să fie şi om de suflet, şi cap logic, fiindcă la tot pasul emite judecăţi. Fără să vrea devine mentor etic. Ca să fie mare el trebuie să aibă o credinţă, un crez, convingeri. Altfel cade în flecăreală, cum ştiu eu pe cineva la Paris.

Eseistul adevărat — şi numai cel adevărat e mare — e ca şi oratorul lui Tacit: „Mare elocvenţă — *zice el* — ca şi flacăra, are nevoie de materie pentru a se hrăni, de mişcare pentru a se înviora, de ardere pentru a lumina" *(Dialogul pentru oratori).*

Aceste gînduri mi-au fost sugerate de recenta apariţie a unei cărţi de „Eseuri vechi şi noi", *aşezate sub titlul straşnic de bine găsit: PRIN ALŢII SPRE SINE, carte semnată de N. Steinhardt (Ed. Eminescu, 1988, 298 p.). E un fel de replică tîrzie la* cum ajungem *sau din ce ne alcătuim vorbirile „Către noi înşine" (vezi „Către mine însumi" a lui Marcus — Aurelius).*

Cine vrea să-şi completeze imaginea despre ce este un eseu şi un eseist, să caute cartea semnalată mai sus.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 februarie 1989 Nr. 5—6/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a vizitat Biserica Ortodoxă din India

Între 4—18 ianuarie 1989, dînd răspuns invitației făcută de Sanctitatea Sa Baselios Mar Thoma Mathews I, Catholicos al Răsăritului, Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe din India, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a făcut o vizită frățească acestei Biserici, în fruntea unei delegații din care au făcut parte: P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, P. S. Justinian, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Prof. Remus Rus de la Institutul teologic universitar din București și Mihai Han, diacon la catedrala patriarhală.

În drum spre India, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o scurtă escală la Roma, în timpul căreia a avut loc o întîlnire particulară cu Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul II.

Este pentru prima dată în istoria celor două Biserici, Biserica Ortodoxă Română și Biserica Romano-Catolică, cînd Întîistătătorii lor s-au întîlnit într-o atmosferă de profundă dragoste creștină, de respect reciproc și pe temeiul egalității, prin aceasta dînd relațiilor ecumenice existente un duh optimist, duhul nădejdii în realizarea unității creștine. Marcînd o nouă etapă în lucrarea comună a celor două Biserici creștine, întîlnirea particulară dintre Prea Fericitul Patriarh Teoctist și Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul II a constituit un prilej de cunoaștere directă a realităților, străduințelor și aspirațiilor celor două Biserici, dorința lor de unitate, în vederea realizării unei lumi mai drepte și mai bune, o lume a păcii și a bunei înțelegeri.

În semn de omagiu și ca expresie vizibilă a activității actuale culturale și spirituale a Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit Sanctității Sale Papei Ioan Paul II ediția jubiliară a „Bibliei de la București", reeditată în Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., și o icoană pe sticlă din Maramureș.

În același spirit de dragoste și apreciere, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul II a înmînat Prea Fericirii Sale Patriarhului Teoctist „Crucea de Aur" a Sf. Constantin cel Mare.

Această treaptă culminantă în istoria relațiilor dintre cele două Biserici creștine deschide perspective noi, schițînd coordonate trainice pentru lucrarea și colaborarea de viitor în planul activității lor ecumenice bilaterale.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit diferite personalități din Biserica Romano-Catolică, Eminența Sa Cardinalul Jan Willebrands, Președintele Secretariatului pentru Unitatea Creștină și alte persoane oficiale cu care au fost discutate teme privind dialogul teologic, ecumenismul practic din țara noastră, aspecte legate de viața și lucrarea Bisericii Ortodoxe Române pe tărîm pastoral, misionar și cultural, a mănăstirilor și parohiilor în condițiile vieții din țara noastră, prin întreținerea și restaurarea monumentelor istorice, prin instituțiile ei de învățămînt; seminarii și institute; presa bisericească, teologia românească; prezența Bisericii Ortodoxe Române în dialogul teologic bilateral și multilateral în cadrul mișcării ecumenice și în forurile pentru menținerea păcii și pentru dezarmare.

Totodată, Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a întîlnit cu preoții ortodocși români de la Florența, Pr. P. Coman și Torino, Pr. Gh. Vasilescu, și cu un grup de credincioși români din Roma.

Au fost vizitate apoi Catedrala Sf. Petru, Biserica Sf. Maria Maggiore, precum și Columna lui Traian și Forum Traiani, monumente care recheamă peste veacuri legăturile dintre strămoșii noștri dacii și romanii.

Vizita în India a avut drept țel participarea la festivitățile care au marcat cea de a 25-a aniversare de la trecerea la cele veșnice a Catholicosului Moran Mar Baselius Geevarghese II (1929—1964), fost întîistătător al Bisericii Ortodoxe din India, sprijinitor al luptei pentru dobîndirea autocefaliei și reprezentant de seamă al vieții religioase și publice din India.

Evenimentul comemorat nu a avut doar o simplă semnificație religioasă, ci s-a constituit într-un amplu omagiu al remarcabilei personalități a Catholicosului Geevarghese II, devenind o sărbătoare a statului Kerala, care a evidențiat contribuția Bisericii Ortodoxe din India la progresul material și spiritual al credincioșilor ei, la promovarea culturii, la lupta pentru egalitate socială, bunăstare și independență.

Festivitățile jubiliare au avut loc în ziua de 8 ianuarie 1989 în Kottayam, statul Kerala, centrul spiritual al Bisericii Ortodoxe din India.

Momentul aniversar a fost subliniat de organizarea unei mari adunări prezidată de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist, care a inaugurat ceremoniile prin aprinderea tradiționalei candele indiene ca simbol al luminii învățăturii creștine

(Continuare în pag. a 3-a)

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

DESPRE RUGĂCIUNE

Cuvîntul lui Avva Antonie către cel care i-a cerut să se roage pentru dînsul, a putut părea multora aspru: *„Nici eu nu te miluiesc, nici Dumnezeu, dacă tu însuți nu te vei sili și nu te vei ruga lui Dumnezeu"*. A putut părea aspru, pentru că se știe că avem poruncă să ne rugăm unii pentru alții (Iacov V, 16), și am văzut că pentru rugăciunea sutașului i-a vindecat Iisus slujitorul (Matei VIII, 5—13), și pentru rugăciunea celor care îl purtau, l-a vindecat Iisus pe slăbănog (Matei IX, 2). Așadar, de ce va fi fost răspunsul Avvei Antonie ca și cum totul ar atîrna numai de cel care se roagă pentru sine? Să însemne aceasta că nici rugăciunile sfinților pentru alții nu au putere, și că nu ține Dumnezeu seama de ele?

Arătam în cuvîntul dinainte (Tel Rom. 3—4, 1989) că lucrurile trebuie înțelese în sensul că atunci cînd cerem rugăciunile altora, ale sfinților, ale marilor duhovnici, ale Bisericii și ale preoților, pentru iertare de păcate și pentru tot ajutorul, *trebuie să unim rugăciunile noastre cu ale lor*. În același timp trebuie să unim cu rugăciunile de iertare sau de cerere, faptele noastre bune, căința, speranța, dragostea, promisiunea de îndreptare. Nu merge cu interpuși angajați, în condiții cam ca aceasta: *Tu roagă-te pentru mine, iar eu îmi fac de cap mai departe! Batjocoresc, fur, omor, etc.* Degeaba ar zice cineva: *Mi-am plătit un rugător, așa că sînt la adăpost de pedeapsa lui Dumnezeu.* Și totul îmi va merge bine!

În cartea marilor stareți Varsanufie și Ioan pe care am citit-o într-un manuscris, tradusă în românește sau poate numai copiată de monahul Taliap din mănăstirea Cernica, în anul 1833, pe vremea stăreției Cuviosului Calinic, se arată că întrebarea în legătură cu rugăciunile sfinților pentru alții i s-a pus și starețului Ioan. Răspunsul marelui stareț merge către aceeași dezlegare a întrebării ca și a Avvei Antonie: *„Dacă nu va face și omul pre cea după puterea sa rugăciune, și să o amestece cu rugăciunile sfinților, nimic nu folosește cînd se roagă sfinții pentru dînsul. Dacă se înfrînează ei pentru dînsul, iar el se desfătează și se înverșunează în rele, ce folosește cererea lor cea pentru dînsul? Se împlinește astfel vorba:* **„unul zidind și unul surpînd, ce mai mult a folosit decît osteneala?** (adică n-a fost decît o osteneală zadarnică, n.n.). *Căci dacă s-ar fi putut să se facă aceasta, în așa fel încît cel pentru care n-au rugat sfinții, în vreme ce el n-a luat aminte să facă și el, cît de cît, ceva, și totuși să se mîntuiască, atunci s-ar fi mîntuit toți păcătoșii lumii! Dar de se va osteni puțin și păcătosul, are trebuință de rugăciunea dreptului, că zice Apostolul: „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului"* (Iacov V, 16).

„Adică în vremea cînd se roagă pentru dînsul sfîntul și dreptul, să ajute și el cererea sfinților, după puterea sa, prin pocăință, ne-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

CENTENAR EMINESCU

De mult nu l-am visat pe Eminescu

Sînt oameni ce nu-l pot visa pe Eminescu,
Oricît s-ar strădui, și-ar vrea să-i vadă
Măcar sandaua într-un vis, sau pleata-n care
Decembrie plouă-n două cu zăpadă...

Numai — celor copii la suflet — li se-arată
Și-atuncea — scurt de tot — de parcă fix
Peste-un minut ar trebui să fie-n altă parte:
Să i se-arate altui om în vis...

De mult nu l-am visat pe Eminescu:
Ce-o fi făcînd? Mai deslușește oare
Sara pe deal cum buciumul jelește,
Sau cum luceafărul se mistuie în zare?!

De aflați cumva — visîndu-l — careva
Vă rog să dați și altora de știre:
Poate foame că-i este și-i e sete,
Și n-are o haină întru primenire...

Aici, unde e-n orice dor și dor de-al lui,
Și norii curg ca-n versurile Sale,
Și eminescieni sînt codrii, și izvorul,
Și sara asta cu lumină moale, —

Prin care trece-acest copil, zîmbind,
Din somn trezit acum — în verde șes — cu
Privirile atît de curate —
De parcă l-a visat pe Eminescu...

Nicolae Dabija

Poetul și scriitorul V. Voiculescu (1884—1963) (I)

— La 25 de ani de la moartea sa —

La un sfert de secol de la trecerea în veșnicie a marelui poet și scriitor — care a fost totodată om și creștin exemplar —, este mai mult decît o datorie să-i omagiem numele și opera; să i le omagiem prin actualizarea a ceea ce ne-a lăsat el mai semnificativ și mai valoros ca moștenire literară și spirituală.

V. Voiculescu, născut în părțile Buzăului, de profesiune medic, a fost o personalitate de frunte a literaturii române dintre cele două războaie mondiale. El s-a impus însă mai ales prin opera sa postumă, considerată ca o revelație, operă care a stîrnit chiar senzație, mai ales prin celebrele sale Sonete. Astfel, el a fost înălțat în mod aproape unanim de critica literară în rîndul celor aleși, „la masa unde Arghezi, Blaga, Bacovia, Ion Barbu și alți cîțiva pînă la 12 stau la cina cea de taină a modernului vers românesc" (Aurel Rău). Același lucru l-a afirmat și Șerban Cioculescu, pînă nu de mult decanul criticii literare românești, așezîndu-l pe Voiculescu alături de „cei mai mari confrați ai săi interbelici: Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, cu ale sale povești ale universului magic și sonete de imspirație și de nivelul celor shakespeariene". De asemenea, i se recunoaște lui Voiculescu „vocația creatorului total. Poet, povestitor, dramaturg și romancier, eseist și jurnalist de valoare unanim recunoscută astăzi" (Victor Crăciun).

V. Voiculescu a publicat în perioada 1916—1939 șapte volume de poezii, din care *Din țara zimbrului* (1915) premiat de Academia Română, iar *Poeme de îngeri* (1927) distins cu premiul Societății Scriitorilor Români. De asemenea, în 1941 a primit premiul național de poezie. Critica vremii îl categorisea între poeții tradiționaliști de nuanță ortodoxă. Dar încă de pe atunci G. Călinescu îl socotea drept „unul dintre cei mai de seamă poeți contemporani". Demn de reținut este și faptul că marele critic remarcase la poet forța spirituală, „o putere pe care n-o au decît ființele ascetice", precum și darul „de a se topi în fenomene pînă la miraeol".

După 1944 Voiculescu n-a mai publicat nimic, dar, deși strîmtorat și în condiții vitrege, aceasta a fost perioada cea mai fecundă din viața scriitorului, acum realizînd el creații uimitoare, atît în poezie cît și în proză, creații publicate postum. Astfel, în 1964, la numai un an de la moartea sa, au apărut în Editura pentru literatură *Ultimele sonete închipuite ale lui*

(Continuare în pag. a 2-a)

Ion Apostol

Octavian Goga despre Eminescu

„Eminescu este și rămîne cea mai strălucită încarnație a geniului românesc... Prin scrisul lui Eminescu a cerut cuvînt ideea integralității naționale cu toate atributele ei logice. Din zilele de adolescent, cu o precocitate uimitoare, fiul căminarului de la Botoșani s-a îndrumat spre acest ideal, căruia mai tîrziu i-a dat o superioară justificare teoretică. Unitatea literară ca o formulă pregătitoare a unității politice, iată lozinca către care s-a îndrumat el, căreia de la început i-a jertfit ritmul măreț al unei creațiuni fără precedent încă în analele noastre. Din primele zile, elevul lui Aron Pumnul, pornit în pribegie, a simțit chemările întregului sol românesc, prins atunci sub atîtea stăpîniri vitrege. A plecat să-l cunoască și pretutindeni a pus urechea să-l audă. Limba lui literară, într-o vreme cînd grămătici de tot soiul o drămuiau cu erezii savante, se adapă din moștenirea „veche și înțeleaptă" a tuturora. Un proverb din munții Moldovei, o glumă de pe Tîrnava, o frază euritmică din Gorj, toate își dau întîlnire în atelierul lui Eminesu, ca să închege patrimoniul unității. El a fixat mai întîi și de un caracter definitiv tablele legii în graiul nostru. Nu e însă numai codificatorul limbii literare. Eminescu e mai mult: e părintele ideologiei naționale moderne în evoluția noastră. E cel dintîi român al cărui creștet primește binecuvîntarea din cer, dar ale cărui picioare sînt înfipte pînă în glezne în pămîntul strămoșesc. Mai mult decît oricare altul, el a crezut în neam, l-a simțit în adîncimea, l-a înțeles în misiunea lui istorică".

(Din volumul „Precursori". Editura Cultura Națională, București 1930, p. 69—76).

DESPRE RUGĂCIUNE

(Continuare din pag. 1-a)

putînd el singur să-şi plătească datoriile".

Înţeleptul stareţ Ioan se dovedeşte a fi un priceput dialectician om, cu ştiinţa căutării adevărului şi un fin observator. Într-adevăr, sfinţii se roagă de fapt pentru toţi păcătoşii, dar nu toţi capătă iertare şi nu toţi se mîntuiesc. Şi e limpede acum de ce. Pentru că nu sînt ajutaţi de cei pentru care se roagă. De aceea însăşi osteneala rugăciunii lor, osteneala postului, a privegherii şi a altor nevoinţe, se dovedesc a fi fost inutile. Stareţul Ioan îşi completează însă judecata cu o observaţie şi un sfat important. Din pricina căderii în păcate, puterile celor căzuţi se împuţinează. Nu mai au tăria şi îndrăzneala de dinainte. Sînt slabi şi ruşinaţi. Sînt ruinaţi şi slăbănogiţi, secaţi de puteri sufleteşti, ca *Fiul risipitor*. Nu mai sînt în stare să-şi plătească singuri datoriile, spune prea frumos stareţul Ioan. Trebuiesc ajutaţi. Dar dacă vor s-o facă, adică să se îndrepte şi să capete iertarea datoriilor, adică iertarea de păcate, atunci să apeleze la rugăciunile drepţilor şi vor avea în ei braţe puternice care să le întîlnească pe ale lor şi aşa să-i scoată din mlaştină şi din rătăcire.

Şi mai departe spune Stareţul Ioan, cu şi mai pe înţeles lămurire: că cel păcătos *„puţine adaugă la plata datoriilor, iar cererea sfinţilor multe"*. Şi de îndată exemplifică, spre deplina convingere a celui care îi pusese întrebarea: *„Că precum dacă are cineva nevoie să poarte zece baniţe de grîu, şi el nici două nu poate, dar va afla un om temător de Dumnezeu care să se ofere să-i poarte pe cele nouă, lăsîndu-i lui doar una, îl scoate pe el din nevoie"*. Tot aşa e şi cu rugăciunile sfinţilor, care se adaugă la rugăciunea păcătoşilor, explică Stareţul. Şi cum înţelepţii cei vechi, exersaţi în convorbiri de la om la om, erau iubitori de metafore, de pilde şi asemănări, ştiind că acestea mai uşor se înţeleg, şi se pricep şi de cei cu mai puţine posibilităţi de a pătrunde în sensurile demonstraţiilor teoretice, Stareţul mai adaugă o asemănare: *„Iarăşi — zice — se aseamănă păcătosul cu un om care este dator cu o sută de dinari şi căruia cel de la care s-a împrumutat i-a cerut s-o plătească. Neavînd el decît zece dinari s-a dus la un om evlavios şi l-a rugat să-i dea în completare cît îl lasă inima. Iubitor de oameni fiind acela şi văzîndu-i lipsa şi necazul, i-a zis:* **„Frate adaug ceea ce-ţi lipseşte ca să-ţi răscumperi poliţa şi să fii liber"**. *Iată cum, comentează Stareţul, dînd datornicului cele puţine ale lui — cei zece dinari — s-a eliberat de toată datoria. Dar dacă omul acela milostiv n-ar fi văzut că datornicul a pus cei zece dinari ai săi, n-ar fi pus nici el pe cei nouăzeci ai lui"*.

La urmă, smerit, dar nu mai puţin convins de argumentarea sa, Stareţul Ioan conclude: *„Ştiu că nimica nu sînt şi rugăciune precum voieşte Dumnezeu nu am. Dar cel ce cere de la cineva să se roage pentru dînsul, dator este şi el puţină osteneală să adauge la rugăciunea celui ce se roagă"*.

Cred că acum, înţelegînd cum stau lucrurile, nu-i va părea nimănui *aspru* răspunsul Avvei Antonie: *„Nici eu nu te miluiesc, nici Dumnezeu, dacă tu însuţi nu te vei sili şi nu te vei ruga lui Dumnezeu!"* Pe drept cuvînt a spus şi Fericitul Augustin: **Qui fecit te sine te, non te justificat sine te**, adică în româneşte: *Cel care te-a creat fără tine, nu te mîntuieşte fără tine* (Sermo CLXX, 13). Rugăciunea, spune Sfîntul Nil Sinaitul, este înălţarea minţii către Dumnezeu (προσενχη εστιν αναβασις νου προς θεον: Oratio est ascensus mentis ad Deum, *De oratione*, 35). Şi mintea, ca să se înalţe, trebuie să fie curată, eliberată de tot ceea ce o face să fie grea, adică de gîndurile rele, de faptele rele care o trag în jos. Fulgul uscat se ridică în aer, dar de îndată ce s-a udat, de e jos rămîne acolo, de e sus cade înapoi pe pămînt. Asemănarea aceasta a fost imaginată de Sfîntul Casian Romanul, întemeietorul monahismului apusean, originar însă din Dobrogea noastră românească (Collationes, IX, 4; Şi Sf. Nil, *De oratione*, 18, 19, 51). Ori, cel care nu se roagă el însuşi, cel care nu arată nici un semn de îndreptare, după puterile lui, cum se va înălţa? Şi semnul de îndreptare e tocmai voinţa, dorinţa de a urca. Nu poate singur? Asta e altceva. Şi e posibil să nu poată. Dar cînd vrea şi încearcă, îi sare şi Dumnezeu în ajutor. Atunci îi sar în ajutor, şi îi ajută, şi rugăciunile altora, şi rugăciunile sfinţilor, şi rugăciunile Bisericii. Pomelnicul trimis în altar e începutul rugăciunii personale, la care se vor adăuga rugăciunile Bisericii. Preotul se roagă în altar: *Şi pentru toţi cei ce astăzi s-au pomenit, vii sau morţi, sau: păstrînd o veche formă* de limbă românească: *Şi pentru toţi cei care ne-au poruncit nouă nevrednicilor să ne rugăm pentru dînşii.* Cuvîntul *a porunci* are aici sens de: cei care ne-au încredinţat nouă sarcina de a ne ruga pentru dînşii, împreună cu ei.

Prin rugăciune trebuie să ajungi să ai o convorbire ομιλια colloquium) intimă şi familiară cu Dumnezeu, cum spune tot Sfîntul Nil Sinaitul. (De oratione 3), Cum o vei avea, dacă personal nici n-ai intenţia să te duci la întîlnire, deci nu faci nimic să ajungi, ci pui doar pe altul să facă totul? Acela va ajunge, dar tu vei rămîne jos. Fără tine nu va îndrăzni să vorbească. Aşa-i legea acolo. Numai dacă mergi împreună cu cel care se roagă, pentru tine, ajungi şi tu la Dumnezeu, şi capeţi iertare şi tot harul Său izbăvitor. E ca la spovedanie: trebuie făcută personal. Iertarea nu se dă de la distanţă, sau prin corespondenţă. Preotul trebuie să rostească formula: *Te iert şi te dezleg*, cu mîinile pe capul penitentului, ca semn că el, personal, a venit să ceară iertare lui Dumnezeu. Aşa, rugăciunea şi dezlegarea preotului sînt ascultate şi împlinite. Trebuie să-i dai lui Dumnezeu şansa să te vadă, ca să te ajute. Nu pentru că nu te-ar cunoaşte, ci pentru că tu trebuie să-L recunoşti. Precum nu-ţi poţi vedea chipul într-o apă în care arunci cu pietre şi o tulburi, tot aşa nu te laşi văzut de Dumnezeu, dacă rămîi cu sufletul tulburat şi fără să faci nici cel mai mic efort de limpezire. Numai într-o astfel de situaţie, cînd dai semne de îndreptare, rugăciunile altora te ajută şi ele.

Întreaga tradiţie biblică şi patristică e plină de îndemnuri ca să facem rugăciuni unii pentru alţii, şi să cerem rugăciunile altora pentru noi. Acum ştim în ce fel aceste rugăciuni pot fi eficiente, ascultate. Dar să încercăm să răspundem la o posibilă întrebare.

Să fie totuşi rugăciunile pentru alţii, cînd ei nu participă deloc la ele, chiar fără nici o însemnătate în faţa lui Dumnezeu? Să ne gîndim la cîteva exemple: la rugăciunile mamelor pentru copii, la rugăciunile pentru cei aflaţi în călătorii lungi, pentru cei aflaţi în primejdii, în războaie, pentru cei apropiaţi nouă care au apucat pe drumuri greşite, pentru duşmani. După cele spuse în legătură cu aceasta de Avva Antonie şi de marele Stareţ Ioan, a încerca un astfel de răspuns nu e o treabă uşoară. Dar nu e nici imposibilă. Şi nici nu trebuie gîndit că răspunsul ar putea răsturna, sau corecta pe cei doi mari duhovnici ai creştinătăţii. Răspunsul nostru va întregi înţelesul problemei.

Să pornim de la două ipoteze, şi chiar de la cele mai complicate:

1. O mamă se roagă pentru fiul ei căzut în patimi, depărtat de la credinţă, ajuns un om rău pînă la graniţa iresponsabilităţi, teoretician al amoralităţii, pînă la desconsiderarea propriei mame, deşi aceasta l-a crescut bine, cu sacrificii, şi e o femeie cumsecade, evlavioasă, dreaptă, cumpănită, cu nume bun în societate. Nu-şi poate urî fiul. Nu-l aprobă şi i-o spune, dar nu-l poate repudia, cînd ajunge în faţa ultimei instanţe, adică a judecăţii lui Dumnezeu, se roagă pentru el. Ce cere? Să-l întoarcă Dumnezeu la sentimente mai bune faţă de ea, faţă de societate, să-i lumineze conştiinţa, să-l facă om de omenie, să nu-şi piardă de tot stima oamenilor şi nici iubirea din partea lui Dumnezeu.

Face bine mama aceasta? Face bine, fără îndoială. Face bine că nu-l aprobă şi i-o spune, şi face bine că cere concursul lui Dumnezeu pentru îndreptarea lui. Dumnezeu, pentru rugăciunile ei, îi va deschide uşi de întoarcere şi de îndreptare fiului. Dar dacă el nu va intra pe aceste uşi, răspunderea şi vina vor rămîne ale lui. Mama să se roage. Poate că totuşi el va intra pe uşile ce i se vor deschide. Mama să se încredinţeze cu generozitate şi credinţa tainelor care guvernează viaţa sufletească a oamenilor şi rînduielile Providenţei divine. În astfel de împrejurări, rugăciunea pentru altul, cînd el nu ştie de ea, cînd n-a cerut-o, cînd nu profită de ea pentru ca la adăpostul ei să creadă că poate face orice nelegiuire — că se roagă mama pentru mine! — în astfel de împrejurări rugăciunea mamei e un act de iubire, de dăruire. Ce va face Dumnezeu, e socoteala lui Dumnezeu. El însă, în mod sigur, nu-i va lua în nume de rău rugăciunea, ci o va aproba.

2. Să presupunem şi un al doilea caz: cineva ne urăşte şi noi ne rugăm pentru el. E poruncă de la Mîntuitorul să întindem dragostea şi rugăciunea pînă şi pentru vrăjmaşi. El nu ia parte la rugăciunea noastră. Noi ne rugăm — el ne urăşte. E bine să ne mai rugăm pentru el? E bine. Nu ne rugăm pentru că ne-a cerut-o el. După părerea lui, el nu are nici un profit din aceasta. Dar noi? În primul rînd, neîntorcîndu-i săgeţile de ură, într-un tîrziu se va trezi dezarmat. Toate săgeţile lui vor fi în mîinile noastre, făcute inofensive. Şi va obosi să mai tot fabrice altele, la care nu i se răspunde. Un război cu un singur combatant e un război absurd. Cine în lumea aceasta va aproba pe cineva care loveşte mereu, deşi nu i se întoarce nici o lovitură? Cine va aproba pe cineva care loveşte mereu pe la spate, cum se zice, din umbră? Cine va aproba pe cel care loveşte într-una pe cel care, a aruncat sabia?

În cele din urmă va cîştiga cel care întoarce rugăciunea pentru ură. Dacă şi omeneşte e aşa, cum am sugerat în cele de mai sus, cu atît mai mult e şi dumnezeieşte. În astfel de cazuri, rugăciunile pentru alţii îşi au rostul lor binecuvîntat, şi nu intră în categoria celor despre care vorbea, Avva Antonie şi Stareţul Ioan. Ei se refereau la cei care cer sfinţilor şi drepţilor rugăciuni pentru ei, dar ei nu pun umărul cu nimic, ci cred că la adăpostul rugăciunilor drepţilor, pot să trăiască în fărădelege. Numai în asemenea cazuri rugăciunile pentru alţii nu au nici un efect. Astfel de cereri de rugăciuni sînt o sfidare a dreptăţii omeneşti şi dumnezeieşti ca şi a bunei cuviinţe. Ele nu sînt departe de socoteala celui care, primind un canon pentru un păcat, i-a spus duhovnicului că va dubla canonul, ca să mai repete păcatul!

În viaţa duhovnicească şi în strădaniile pentru mîntuire Dumnezeu nu aşteaptă de la noi decît îndreptarea inimii şi a minţii spre tot lucrul bun şi de folos, nouă şi aproapelui.

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Joi, 8 decembrie 1988,* P. F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

● *Luni 12 şi marţi 13 decembrie 1988,* P. F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările sesiunii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

● *Duminică, 18 decembrie 1988,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală.

● *Duminică, 29 ianuarie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat Mănăstirea Sinaia din judeţul Prahova, luînd parte la Sf. Liturghie săvîrşită de soborul obştei monahale, în frunte cu P. C. Protosinghel Clement Popescu, stareţul mănăstirii. Predica zilei a fost rostită de P. C. Protosinghel Daniel Ciobotea, Consilier Patriarhal.

● *Luni, 30 ianuarie a.c.,* fiind sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la Sf. Liturghie săvîrşită de Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, înconjurat de profesori, preoţi şi diaconi de la Institutul Teologic. Au fost de faţă Î. P. S. Arhiepiscop Antim al Tomisului şi Dunării de Jos, P. S. Episcop Gherasim al Rîmnicului şi Argeşului, PP. SS. Episcopi-vicari Patriarhali Nifon Ploieşteanul, Vasile Tîrgovişteanul şi P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, săvîrşită în Paraclisul Institutului Teologic de soborul de preoţi şi diaconi, membri ai corpului didactic, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a ţinut un cald cuvînt de îndrumare şi povăţuire părintească, după care a luat parte la concertul festiv susţinut de studenţi teologi în aula Institutului.

● *Marţi, 31 ianuarie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat şedinţa Sinodului Permanent, care a rezolvat lucrări curente.

Poetul şi scriitorul V. Voiculescu

(Continuare din pag. 1-a)

Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu, considerate „capodoperă a liricii erotice româneşti. S-a scris mult despre aceste minunate sonete, aprecierile criticii literare fiind de-a dreptul elogioase, dar interpretările diferite. Astfel, pentru Ştefan Aug. Doinaş Sonetele apar „ca un miracol al poeziei noastre", ele reprezentînd „momentul suprem" al liricii lui Voiculescu „şi una din marile izbînzi ale poeziei de dragoste româneşti". Eugen Simion crede că la baza Sonetelor stă „ideea că prin dragoste se deschide o poartă spre cosmos şi divinitate". Al. Paleologu e de părere că Voiculescu a realizat în Sonete „nu atît o *imitatio Shakespeari*, cît o *imitatio Dei*". Literatul Valeriu Anania, în calitate de confident al scriitorului şi de subtil teolog, explică în „Rotonda plopilor aprinşi", edit. Cartea Românească, 1983) poezia Sonetelor prin excepţionala trăire spirituală a scriitorului, trăire întemeiată pe o viaţă aproape ascetică şi pe un exerciţiu interior de mare intensitate, pe coordonatele filocaliei şi ale înaltei spiritualităţi răsăritene. De aceea, după acest exeget nu se poate vorbi în Sonete de *eros*, ci de *agape*, concluzia fiind: „Dacă Shakespeare ne-a lăsat poezia unui geniu, Voiculescu ne-a dăruit pe aceea a unui harismatic".

O mare surpriză au constituit-o şi cele două volume de povestiri: *Capul de zimbru* şi *Ultimul berevoi*, cu un amplu studiu introductiv de Vladimir Streinu, apărute în 1966. Lumea oglindită în aceste povestiri este lumea arhaică, lumea tradiţiilor, riturilor şi eresurilor străvechi, „o lume de mit şi legendă, fără egal la vreun scriitor român" (Mihai Ungheanu). Aceste povestiri cuprind situaţii extraordinare, fapte ieşite din comun, întîmplări „peste fire", înfăţişate cu asemenea măiestrie, încît scriitorul „ne redă emoţia uitată a basmelor din copilărie, ne obligă să credem în plăsmuiri miraculoase, ne captivează, ne fură" (N. Manolescu), V. Streinu, în studiul său introductiv, încheie afirmînd că V. Voiculescu „a redat povestirii româneşti o altă vîrstă literară şi că nu e nici o îndoială că proza lui narativă, într-o bună traducere, şi-ar croi un drum în literatura universală".

Între cele 29 de povestiri, fiecare cu propria ei atmosferă de mare atracţie, patru au subiecte de natură religioasă. Trei oglindesc viaţa mănăstirească sau a pustnicilor, nelipsind pe alocurea ascuţişul notei satirice faţă de unele moravuri; iar una, *Ciobă de bolovan*, înfăţişează descinderea lui Iisus într-un sat românesc, înfometat şi nenorocit, transpunînd atmosfera biblică într-o vreme nu prea îndepărtată de noi.

Surpriză a fost şi romanul *Zahei Orbul*, publicat în 1970 de Editura Dacia din Cluj, cu o prefaţă de Mircea Tomuş, considerat un „roman pe cît de singular în proza contemporană, pe atît de substanţial" (Ion Apetroaie). Este romanul unui destin tragic, înrudit cu scrierile hagiografice bine cunoscute de scriitor. Zahei, orbit de o băutură nocivă la o petrecere, „un voinic năstrunic" reunind în fiinţa sa „simplitatea şi grandoarea", este condamnat pe nedrept la ocnă pentru o crimă pe care n-o comisese. Trece prin grele încercări, din care cloaca infernală a ocnei apare cea mai îngrozitoare, fără însă a se stinge în el scînteia de puritate lăuntrică şi nici speranţa în vindecare. „Orbenia, mă, şcoala lui Dumnezeu", spune el la un moment dat.

Pentru lumea teologică, mai ales, cel mai captivant prin semnificaţii este ultimul capitol — *În satul Cervoiului*. E vorba aici de un „cuplu parabolic", format dintre un preot şi orb. Preotul („popa Fulga"), în tinereţe plin de păcate, după o boală care-i paralizase picioarele se transformase total sufleteşte, consacrîndu-se cu toată fiinţa lui celor sfinte. După ce se cunosc, ei ajung la o înfrăţire ca într-o unică fiinţă, descoperind putinţa de a se ajuta şi întregi reciproc, unul cu vederea, celălalt cu picioarele. Mai mult decît atît, prin rugăciunile fierbinţi ale preotului şi prin credinţa nezdruncinată a amîndurora orbul este adus „pînă în pragul minunii", începînd să aibă senzaţia că-i revine vederea. Dar se produce deznodămîntul. Preotul, stăpînit la un moment dat de slăbiciuni omeneşti, la botezul unui copil muribund într-o bisericuţă răzleaţă şi părăsită, săvîrşeşte sacrilegiul vărsării pe jos a Sfintei Cuminecături. Din acel moment se produce o prăbuşire în fiinţa lui şi simte că „duhul l-a părăsit şi darul puterilor s-a pierdut". Preotul moare agăţat în spatele orbului în faţa sfîntului prestol, amîndoi fiind contopiţi în acelaşi destin tragic. Orbul „rămîne acolo încremenit într-o metanie năruită, aşteptînd să se scoale amîndoi la trîmbiţa judecăţii de apoi". Întreaga povestire este învăluită în mister, faptele petrecîndu-se la limita dintre firesc şi suprafiresc, într-o atmosferă aproape evanghelică. E un roman cu reale calităţi literare, dar şi cu o încărcătură de adînci semnificaţii.

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a vizitat Biserica Ortodoxă din India

(Continuare din pag. 1-a)

adusă în India de Sf. Apostol Toma, al înțelepciunii, al bunei învoiri și al păcii.

La această comemorare au participat toți membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe din India în frunte cu Sanctitatea sa Baselius Mar Thoma Mathews I, reprezentanți ai Bisericilor creștine și ai altor religii din Kerala, reprezentanți ai guvernului de la Delhi și Trivandrum (capitala statului Kerala), membri în Parlamentul central și local, personalități ale vieții culturale și economice și reprezentanți ai presei.

În cuvîntarea ținută cu această ocazie, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a subliniat mostenirea apostolică comună a celor două Biserici, a Bisericii Ortodoxe Române și a Bisericii Ortodoxe din India, datoria Bisericii de a fi alături de popor, slujind aspirațiile sale de progres și prosperitate materială și spirituală; prezența Delegației Bisericii Ortodoxe Române la această sărbătoare jubiliară fiind un simbol al dragostei față de Biserica Ortodoxă din India, față de preoții și credincioșii ei, precum și față de întregul popor indian.

„Ca Biserici ortodoxe autocefale și ca Biserici ortodoxe naționale cele două Biserici au colaborat pe plan ecumenic și social, unindu-și eforturile în apărarea vieții pe pămînt, în promovarea valorilor umane de dreptate și progres, de apărare a creației, valori slujite neîncetat de poporul român și poporul indian, ale căror năzuințe și aspirații sînt ațintite spre pace și prosperitate materială și spirituală. De aceea, prezența delegației Bis. Ort. Rom. la această sărbătoare a Bisericii Ortodoxe a Indiei este lesne de înțeles, jubileul acesta, atît de scump dv., legat de activitatea catolicosului acestei Biserici marchează începutul unei epoci de mari transformări și reușite nu numai în viața Bisericii și a credincioșilor ei ci și în viața poporului indian. Biserica Ortodoxă Română vede în acest prilej un moment de a-și exprima bucuria ei frățească alături de sora ei întru Hristos și a tălmăci aici prețuirea ei pentru conducătorii și credincioșii Bisericii din India".

Ca semn de prețuire față de Sanctitatea Sa Catholicosul Mar Thoma Mathews I și ca simbol al originii apostolice comune, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a oferit în dar o icoană reprezentînd pe Sf. Apostol Andrei, întemeietorul Bisericii Ortodoxe Române, și a Sf. Apostol Toma, întemeietorul Bisericii Ortodoxe din India. Acest dar simbolic a fost primit cu aleasă bucurie în ovațiile tuturor participanților la adunare.

Mesajul inaugural al Guvernatorului statului Kerala, Ramdulari Sinha, citit de Sri Krishnakumar, ministru de stat și membru în Parlamentul din Kerala, a omagiat participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la aceste festivități astfel:

„Nu cred că greșesc atunci cînd mă refer la aspirația crescîndă a tuturor creștinilor după unitate. De fapt, un spirit unificator îmbrățișează astăzi întreaga rasă umană. Popoarele care cred în Iisus Hristos ca Domn și Mîntuitor, însă aparțin unor Biserici diferite, pot astăzi să se întîlnească și să discute probleme vitale de interes reciproc. Bisericile au ajuns să constate că separarea este un păcat și merge împotriva voinței ultime a lui Iisus Hristos care s-a rugat Tatălui Său ca toți să fie una. Această chemare la unitate ne este făcută astăzi de către Patriarhul Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, care a întreprins o călătorie istovitoare pentru a participa la sărbătoarea noastră. El a făcut acest lucru din dragoste față de Biserica Ortodoxă de aici și față de poporul nostru".

Aprecieri deosebite la adresa Bisericii Ortodoxe Române, personal la adresa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, considerat „prieten vechi" al creștinilor din India și al poporului indian, au fost făcute de către reprezentanții celorlalte culte, de reprezentanții guvernelor din Delhi și Trivandrum, precum și de cei ai vieții culturale și economice.

În zilele care au urmat, delegația Bisericii Ortodoxe Române a avut posibilitatea să cunoască îndeaproape activitatea pastorală, socială și culturală a Bisericii Ortodoxe din India. Astfel, au fost vizitate sedii episcopale ca cele din Bombay, Quillon, New Delhi; spitale — Parumalla și Colenchery; școli și seminarii teologice — Bombay, Kottayam, Parumalla.

În acest context, un eveniment important l-a constituit inaugurarea școlii de muzică bisericească națională de pe lîngă Seminarul Teologic din Kottayam, ale cărui temelii au fost puse de vrednicul întru pomenire Patriarhul Justinian. Cu această ocazie, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a relevat rolul pe care Biserica Ortodoxă Română l-a avut în promovarea culturii românești și a unității poporului român, sprijinind lupta sa pentru independență și a exprimat îndemnul ca și Biserica Ortodoxă din India să fie alături de popor în promovarea valorilor culturale și naționale, subliniind rolul muzicii în păstrarea identității naționale a Bisericilor locale.

Totodată, Delegația Bisericii Ortodoxe Române a vizitat mai multe centre și vestigii culturale, religioase și istorice, mărturii ale culturii și civilizației poporului indian. Reținem doar cîteva: Taj Mahal din Agra, Qutub Minar din Delhi, templul Bahâ'i etc.

În timpul vizitei la New Delhi, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a depus, jerbe de flori la monumentele închinate memoriei marilor conducători spirituali și politici ai Indiei: Mahatma Gandhi, Jawaharlal Nehru și Indira Gandhi, în prezența reprezentanților autorităților de stat și religioase, a presei și televiziunii indiene.

Ca ecou al stimei și respectului de care se bucură în India, România și poporul român, subliniem momentul întîlnirii din New Delhi dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Primul Ministru al Statului Kerala, N. C. Nayanar, care a ținut să mulțumească personal pentru atenția pe care Biserica Ortodoxă Română a arătat-o față de Biserica Ortodoxă din India și față de poporul indian, prezența la festivitățile din Kerala fiind o expresie a acestei aprecieri.

Vizita în India s-a constituit, în același timp, ca un amplu dialog nu numai la nivel practic ci și teologic. În cadrul întrevederilor pe care Prea Fericitul Patriarh Teoctist le-a avut cu Sanctitatea Sa Catholicosul Mar Thoma Mathews I, cu ierarhii și teologii acestei Biserici a fost studiată problema relațiilor de viitor și dialogul dintre Bisericile Ortodoxe de Răsărit și Bisericile Ortodoxe Orientale. Sanctitatea Sa și teologii acestei Biserici au insistat ca Biserica Ortodoxă Română să sprijine intrarea în intercomuniune a Bisericii Ortodoxe din India cu Ortodoxia. În vederea realizării acestui țel, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a recomandat ca mai întîi să se constituie un for sau organ teologic al celor patru ramuri ale Bisericilor Ortodoxe Orientale: Biserica armeană, Biserica coptă, Biserica etiopiană și Biserica Ort. din India, care să precizeze poziția lor comună în problema dialogului, pentru a se promova astfel începuturile dialogului teologic dintre Bisericile Ortodoxe de Răsărit și Bisericile Ortodoxe Orientale.

Presa de limbă engleză și malayalam a acordat spații ample relatării momentelor principale ale vizitei delegației Bisericii Ortodoxe în India. Prezența în India a Prea Fericirii Sale a fost prezentată ca „simbol al dragostei față de Biserica Ortodoxă din India, față de poporul indian și față de valorile sale culturale și spirituale" (Daily News, 9 ianuarie 1989).

De asemenea, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a acordat interviuri ziarelor: Manorama Malayalam (Iluminarea spirituală); Daily News și National Herald, subliniind bunele impresii din timpul călătoriei, rezultatele pozitive la care s-a ajuns, necesitatea colaborării între România și India în vederea realizării păcii în lume și a evitării unui cataclism nuclear.

În drum spre țară, s-a făcut o escală la Moscova, unde delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost întîmpinată de Î. P. S. Mitropolit Vladimir. Exarh pentru Europa Occidentală, P. S. Episcop Nifon, reprezentantul Patriarhiei Antiohiei la Moscova și alte persoane oficiale din cadrul Patriarhiei Ruse.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist s-a întîlnit cu Î. P. S. Mitropolit Filaret de Minsk, discutînd diferite aspecte ale relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Ortodoxă Rusă.

La sosirea în țară, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost întîmpinat cu deosebită căldură de membrii ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, de persoane oficiale din cadrul Administrației Patriarhale și din Arhiepiscopia Bucureștilor.

Vizita întreprinsă de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist în India în fruntea unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române este o mărturie a bunelor relații dintre cele două Biserici și un aport important la lucrarea comună de refacere a unității creștine, la cunoașterea realităților de viață și lucrare, la slujirea aspirațiilor umane de progres, colaborare și bunăînvoire.

Ea se înscrie ca un moment istoric în cronica activității ecumenice a Bisericii Ortodoxe Române, constituind încă un prilej pentru o mai bună cunoaștere, pentru apropierea, colaborarea și prietenia dintre cele două Biserici și popoare în slujirea nobilelor aspirații ale umanității și ca o strădanie de seamă pentru dezarmare și pace.

Raporturi istorice, etnice și demografice în Transilvania (XVII)

La începutul secolului al XX-lea, lupta pentru unirea românilor într-un singur stat se manifestă cu tot mai multă vigoare și tot mai pronunțat pe ambele versante ale Carpaților. Tot mai multe voci pledează pentru reluarea activității parlamentare și abandonarea tacticii pasiviste urmate de conducerea P.N.R. Preia ștafeta luptei generația mai tînără a burgheziei române, înarmată cu idei noi, mai bine pregătită pentru viața politică, hotărîtă să dărîme obstacolele care o constrîngeau la o situație inechitabilă, lupta sa corespunzînd liniei ascendente de dezvoltare a societății românești. În condițiile radicalizării tot mai accentuate a luptei pentru libertate națională și socială, burghezia, Partidul național român se îndreaptă spre o înțelegere și colaborare strînsă cu masele largi populare. Începe o susținută campanie de presă pentru imprimarea unei atitudini active, generale de luptă. „Tribuna poporului" din Arad, „Libertatea" din Orăștie, „Telegraful român" din Sibiu, „Luceafărul" (Budapesta-Sibiu), revista tineretului, unde se impun O. Goga și O. C. Tăslăuanu, argumentau necesitatea participării la alegerile parlamentare, avînd drept scop să dezvăluie suferințele și nedreptățile îndurate de popor, să demaște politica de deznaționalizare forțată, să creeze un puternic curent de opinie în problema naționalităților în imperiul dualist și în fața străinătății. Numeroase rapoarte ale autorităților locale semnalau superiorilor o febrilă activitate de organizare a românilor în toate comitatele, starea de spirit tot mai agitată a populației românești.

În perioada cuprinsă între Mișcarea memorandistă și reluarea activismului politic (1905), burghezia română a progresat foarte puțin. De abia 2,3% din capitalul industrial și comercial îi aparținea, în timp ce burghezia maghiară și germană deținea 97,3%, iar în finanțe doar 25% din capital prin uniunea bancară „Solidaritatea". Acest capital a fost investit în cumpărarea de pămînt, burghezia română fiind împiedicată să-l investească în industrie și comerț, ajutînd și pe țărani să cumpere pămînt. Se creează astfel anumite interese economice între burghezie și poporul larg, spre deosebire de Ungaria unde țărănimea era greu apăsată de moșierimea latifundiară. Asemenea interese comune creează o platformă comună între toate clasele și păturile națiunii române, toate resimțind dublul jug, național și social. Cu atît mai mult cu cît politica discriminatorie practicată de clasele dominante ungare se agravase. Legea naționalităților era complet nesocotită, censul electoral era net în defavoarea naționalităților. Pentru supravegherea mișcării socialiste se înființase o secție specială pe lîngă Ministerul de Interne, iar dreptul de întrunire al muncitorilor a fost și mai mult îngrădit. În plus, muncitorii români aveau o condiție inferioară în cadrul clasei lor sociale, oprimarea națională exercitîndu-se asupra lor atît ca clasă exploatată, cît și ca parte a unei națiuni asuprite. Se adaugă situația artificială care rezulta din locul și rolul limitat atribuit clasei muncitoare din Transilvania în cadrul mișcării muncitorești din Ungaria, precum și raporturile dintre conducerea Partidului Social-Democrat din Ungaria și cea a Secției române a acestui partid, ceea ce a frînat afirmarea muncitorilor români în viața social-politică și a creat fricțiuni ireconciliabile în modul de abordare și finalizare a problemei naționale. Secția română a P.S.D.U. (creată la sfîrșitul anului 1905) nu putea să accepte linia partidului, care plătea tribut sistemului politic de guvernare. Mișcarea socialistă a muncitorilor români se încadrează în lupta generală a poporului român din Transilvania pentru emanciparea sa națională.

Începutul secolului nostru este martor al năzuințelor românilor de pretutindeni că eforturile întețite își vor găsi în scurtă vreme împlinirea, în ciuda celor care nu voiau să vadă că în curînd istoria va face dreptate. În fața valului uriaș de actiune și de speranță autoritățile erau alarmate; prezentăm doar o dovadă dintr-un șir nesfîrșit: „Ministerul de Interne exclusiv către Thälmann Gustav (prefectul de Sibiu). Pe căi confidențiale s-a aflat că în Săliște se poate observa o mișcare a românilor care se manifestă prin atacarea prestigiului statului. În aprilie (1901) în casa medicului veterinar și primarului blazoanele (stemele oficiale — n.n.) au fost rupte în cursul nopții și aruncate în curte. Autorii necunoscuți... În 16 mai, românii din Săliște au planificat aniversarea evenimentelor de la 1848 de la Blaj, dar au fost împiedicati de jandarmerie. Unii demonstranți au cîntat însă balade românești. Cauza rezidă în faptul că în comună există o biserică... cu o școală de 7 clase tot în limba română, cu 3 învățătoare și 7 învățători care educă copiii în spiritul nationalist și spectacole de teatru organizate pentru adulți. La menținerea acestei stări de spirit contribuie 2/3 din locuitorii activi, care o parte din an o petrec în România. S-ar putea contrabalansa acest spirit dacă în Săliște s-ar fi înființat un post de jandarmi și o școală de stat în limba maghiară". Prefectul este rugat să țină la curent Ministerul de Interne și să propună măsuri (6 august 1901).

Conferința națională a P.N.R. de la Sibiu din 10 ianuarie 1905, la care aproape toti delegații făceau parte din generația tînără, deosebit de combativă, a hotărît că menține „întreg și neatins în valoare programul national de la 1881", pe care-l întregește cu noi sarcini, izvorîte din condițiile concrete ale epocii, iar pe terenul activității electorale decretează „Abandonarea politicii de pasivitate și intrarea în activitate pe întreaga linie". Programul adoptat cuprindea 8 puncte, care se refereau la dezideratele fundamentale ale populatiei române din Transilvania în domeniile: politic, economic, social și cultural; recunoașterea individualității politice a poporului român și folosirea limbii sale, stăvilirea tendințelor de deznationalizare, votul universal, libertatea dreptului de întrunire și asociere, libertatea presei, împroprietărirea țăranilor din pămînturile statului, legi împotriva exploatării muncitorilor, asigurări de stat pentru boală și bătrînețe, etc. Toate acestea ar fi dus la disoluția Ungariei multinaționale.

Orice ocazie este folosită pentru manifestarea luptei și solidarității naționale: expoziția jubiliară din 1906 de la București, „sărbătoarea uriașă a unui neam întreg", ea prezentînd tot ce a fost mai frumos și mai bun din creatia materială și spirituală a românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Pe lîngă aniversarea a 40 de ani de domnie ai regelui României, organizarea ei mai avea în vedere aniversarea a 18 veacuri de la cucerirea romană a Daciei și de aceea a concentrat atentia întregii națiuni. În pofida greutătilor întîmpinate — guvernul ungar a mers pînă acolo, încît a interzis românilor transilvăneni expunerea de obiecte în secția istorică-etnografică — românii din Transilvania, prin munca entuziastă și plină de sacrificii a Comitetului ASTREI și a secțiilor sale, au fost prezenti cu splendide obiecte într-o sectie specială în cadrul pavilionului general etnografic și istoric-cultural al României. Fără îndoială, a fost un moment înălțător, de exprimare plenară a entuziasmului, solidarității și puterii irezistibile de atracție a României pentru transilvăneni, bănățeni și bucovineni. Politica de maghiarizare a lui Andrássy — între altele, începînd din 1903, proiectul său de lege privind introducerea limbii maghiare ca limbă de instrucție în toate unitătile militare este mereu sustinut — și legile școlare ale lui Appónyi prilejuiesc tensiuni parlamentare și proteste vehemente ale maselor, ca și anexarea în 1908 de către Austro-Ungaria a Bosniei și Hertegovinei, locuite în majoritate de sîrbi. Semicentenarul Unirii Principatelor (1909), Adunarea generală a ASTREI de la Blaj în 1911, marcînd jubileul a 50 de ani a prestigioasei asociatii cultural-nationale a românilor transilvăneni; acolo, în fata multimii imense de popor, zborul demonstrativ spre înăltimi al lui Aurel Vlaicu, un pionier al aviației mondiale, simboliza însuși viitorul națiunii române.

La rîndul său, *Conferința națională a P.N.R. ținută la Sibiu în 5 aprilie 1910*, cu participarea delegaților din toată Transilvania, analizînd starea politică, economică și socială a poporului român din Ungaria, a demascat cu hotărîre politica discriminatorie a guvernelor ungare față de români, a îndemnat la luptă unită și hotărîtă împotriva atacurilor sistematice ale guvernanților, ceea ce se putea realiza numai printr-o conștiință și o continuă luptă politică, purtată „pe toate terenurile vieții publice și pe lîngă observarea celei mai stricte solidarități a întregului popor român". Hotărîrile conferinței afirmau „susținerea intactă a programului politic din 1881 și a deciziilor programatice aduse de conferințele electorale ulterioare". O importanță deosebită pentru dezvoltarea mișcării naționale a reprezentat-o hotărîrea asupra necesității „solidarității politice cu toate organizațiile politice ale popoarelor conlocuitoare care urmăresc aceleași scopuri politice și a conlucrării armonice cu partidele care luptă sincer pentru democratizarea țării".

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviță*

Sfîntă Transilvanie

Veac de veac... jug, umiliri
Lanțuri ruginite, zbiri!
Lacrimi și jelanie
Ne-ai dat Transilvanie.

Focuri vii pe creste, coase
Dansul roților pe oase...
Sînge și pierzanie
Ne-ai dat Transilvanie!

Apăsați două milenii
Ți-am aprins lumini la denii.
Ne-am făcut toți danie
Ție Transilvanie.

Numai brazii, numai fagii.
Numai popii și iobagii
Ți-au făcut metanie
Ție Transilvanie!

Binecuvîntat pămînt
Leagăn ne-ai fost și mormînt.
Soare și strădanie
Ne-ai fost Transilvanie.

Pîine rumenă-n cuptor.
Mamă bună tuturor.
Sfîntă-mpărtășanie
Ne ești Transilvanie.

Pr. *Traian Rusu-Șirianu*

† Preotul prof. dr. SOFRON VLAD

La 13 ianuarie 1989 a încetat din viață, în vîrstă de 88 de ani, cel care a fost profesorul și rectorul Institutului teologic universitar din Sibiu, **Pr. Dr. Sofron Vlad.** Slujba înmormîntării s-a oficiat în catedrala mitropolitană din Sibiu în ziua de 16 ianuarie de către Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, înconjurat de un impresionant sobor de preoți și diaconi, ca mărturie a prețuirii de care s-a bucurat regretatul profesor și rector. Au rostit cuvîntări: Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie, care, după o expunere asupra morții și nemuririi, a evocat figura ilustrului dispărut, Pr. Prof. Mircea Păcurariu, care a prezentat pe larg viața și activitatea didactică, publicistică, patriotică și de îndrumare a tinerelor generații de preoți pe care a desfășurat-o, Pr. Prof. Constantin Galeriu, care i-a adus un ultim omagiu din partea Institutului teologic universitar din București și Prof. pens. Hermann Binder, care a evocat crîmpeie din legăturile pe care le-a avut adormitul în Domnul cu Institutul teologic universitar protestant din localitate. Purtat pe brațe de foștii lui studenți, azi preoți, sicriul cu trupul său neînsuflețit a fost așezat spre veșnică odihnă în cimitirul din Sibiu.

*

Profesorul și rectorul Sofron Vlad era originar din satul Inuri (j. Alba), născut la 20 martie/2 aprilie 1901, ca al 13-lea fiu al unei familii de țărani harnici și credincioși. A urmat școala elementară și gimnaziul în Alba Iulia, în condiții grele, pe care le evoca adeseori el însuși, mergînd în fiecare zi pe jos din satul său pînă în cetatea Unirii. A urmat apoi cursurile Institutului pedagogic din Sibiu (1916—1920) — cu examen de diferență și bacalaureat la Liceul „Gheorghe Lazăr" — și ale Institutului teologic tot în Sibiu (1920—1923). Dornic să-și desăvîrșească pregătirea, a făcut anul IV la Facultatea de teologie din București, unde a obținut licența (1929) și doctoratul (1937); a urmat cursuri de specializare (mai ales pentru Noul Testament) la Facultățile de teologie protestantă și catolică din Strasbourg (1925—1927), Münster și Berlin (1929/30).

Cu o astfel de pregătire, a funcționat timp de 11 ani în învățămîntul mediu din perioada interbelică, în calitate de profesor de Religie la Liceul din Alba Iulia, la Școala normală de băieți din Cluj, apoi la Seminarul pedagogic universitar din Cluj; în 1930 a fost hirotonit preot de episcopul Nicolae Ivan. În 1939 a fost numit, prin concurs, profesor de Noul Testament la Academia teologică din Oradea, transferată — în urma Diktatului de la Viena — la Timișoara; între anii 1942—1945 a deținut și funcția de rector al Academiei. În această perioadă a publicat o serie de lucrări, între care: *Prologul Evangheliei a patra* (Cluj, 1937), *Mărturia Sf. Apostol Pavel despre viața și învățătura Mîntuitorului* (Caransebeș, 1941), *Adevăruri vechi pentru zidire nouă* (Sibiu, 1941), *Școala mitologică. Studiu istoric-critic* (Sibiu, 1943), *Sub semnul crucii* (Timișoara, 1946), diferite articole și predici în periodicele bisericești de atunci.

În toamna anului 1948 a fost numit profesor de Noul Testament la Institutul teologic universitar din Sibiu, iar din 1952 a fost trecut la catedra de Istoria Bisericii Române, la care va activa pînă la pensionare, în 1969. Între anii 1952—1969 a funcționat și ca rector al Institutului. A publicat și aici o seamă de studii de Noul Testament în revista *Studii Teologice*, între care: *Ideile teologice fundamentale ale Evangheliei* (1950), *Sfîntul Apostol Pavel păstor de suflete* (1951), *Lămurirea ortodoxă a unor texte biblice* (1954), *Principii cu caracter social desprinse din Sfintele Evanghelii* (1954), *Principii misionare și sociale în Epistolele Sfîntului Apostol Pavel* (1955); este coautor al manualului de *Studiul Noului Testament*, apărut în două ediții (1954 și 1977). Ca profesor de Istoria Bisericii Române a publicat mai multe studii în revista *Mitropolia Ardealului* despre mitropoliții Varlaam al Moldovei (1957) și Antim Ivireanul (1967), despre Mitropolia Ardealului după reînființarea ei în timpul lui Șaguna (1964), o istorie a Institutului pe care-l conducea (1961), despre difuzarea cărților rîmnicene în Ardeal (1979), despre opera culturală desfășurată de Biserica ardeleană în trecut și rolul ei în conservarea ființei noastre naționale (în ms.), diferite articole în *Telegraful Român* și *Îndrumătorul bisericesc* de la Sibiu.

Profesorul Vlad s-a numărat printre ecumeniștii de seamă ai vremii lui, fiind delegat să reprezinte Biserica noastră la primele două Adunări pancreștine pentru pace de la Praga (1961 și 1964), la cîteva sesiuni ale Comisiei pentru afaceri internaționale din Consiliul Ecumenic al Bisericilor (Paris, 1962, Geneva, 1966), la o conferință pentru pace la Gèrlitz — R.D.G., într-o vizită la Academia teologică din Sofia și altele. La rîndul său, în calitate de rector, a primit în repetate rînduri vizitele unor conducători de Biserici Ortodoxe autocefale (patriarhul Efrem II al Gruziei, arhiepiscopul Paavali al Finlandei), ale unor conducători marcanți din Consiliul Ecumenic al Bisericilor (președintele Franklin Clark Fry, secretarul general Wisser't Hooft, mitropolitul Iacovos al Americii, mitropolitul Emilianos de la Geneva), ale multor profesori de teologie, ortodocși, catolici sau protestanți. În același timp a întreținut raporturi cu adevărat frățești cu celelalte culte din Sibiu și din țara noastră, cu celelalte Institute teologice din țară; în timpul său au fost inițiate conferințele teologice interconfesionale. A fost membru în Adunarea Eparhială și în Consiliul eparhial la Sibiu, slujitor desăvîrșit la altar și predicator distins.

În cei 17 ani cît a funcționat ca rector, s-a dăruit cu totul Institutului, care a devenit pentru el a doua familie, purtîndu-i aceeași grijă ca și familiei de acasă. Prezent permanent în Institut, interesîndu-se de absolut toate problemele în cele mai mici amănunte, a vegheat neconținit la sporirea patrimoniului economic-gospodăresc al școlii, la îmbogățirea fondului uzual și de carte veche al bibliotecii, prin cumpărarea de publicații noi sau prin daniile unor oameni devotați Bisericii, multe făcute la îndemnul său. A recomandat an de an forurilor superioare pe cei mai buni absolvenți ai Institutului ca să-și continue cursurile de doctorat sau să fie trimiși la studii peste hotare.

În amintirea studenților rămîne ca un om al datoriei împlinite, ca om de înaltă ținută morală și demnitate, sobru, modest, altruist, lipsit de vanitate, corect în raporturile cu oamenii, neurmărind niciodată interese meschine sau favoruri, un preot și profesor în sensul cel mai bun al cuvîntului, care știa să-i cuprindă pe toți în dragostea și prețuirea sa. A fost un adevărat părinte al studenților, plin de bunătate față de toți, iertător, nepărtinitor la examene, deși foarte exigent. Cu un tact pedagogic deosebit, știa să se apropie de sufletele studenților, să-i îndrume pe toți pe calea muncii cinstite, să ajute pe cei lipsiți de mijloace materiale, să încurajeze pe cei capabili ca să-și continue studiile, spre a fi cît mai de folos Bisericii. Iată motivele pentru care rectorul Vlad era mult prețuit și iubit de studenții săi și de toți cei care l-au cunoscut. Dumnezeu să-i facă parte de veșnică odihnă și să-i răsplătească toate ostenelile depuse în slujba Bisericii și a neamului său!

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Marți, 17 ianuarie 1989, Sf. Antonie cel Mare, ziua onomastică a I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, a prilejuit o întîlnire, la Schitul Păltiniș, a I. P. S. Sale cu permanența Consiliului arhiepiscopesc și conducerea Institutului Teologic din Sibiu, în cadrul căreia i s-au exprimat, în numele colaboratorilor mai aapropiați, a preoților și credincioșilor din Arhiepiscopia Sibiului, urări de sănătate, de noi și binecuvîntate împliniri.

În cinstea aceluiași eveniment, joi, 19 ianuarie 1989, în sala nouă de la reședința mitropolitană din Sibiu a avut loc o recepție la care au participat toți angajații de la Centrul arhiepiscopesc, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, precum și preoții din oraș.

P. Cuv. arhim. D. Dan a exprimat bucuria subalternilor de a se întîlni cu Arhipăstorul lor la un asemenea prilej festiv aruncînd totodată o scurtă privire asupra prestigioasei activități a I. P. S. Sale, în toate sectoarele vieții bisericești, făcîndu-se interpretul simțămintelor de dragoste, de stimă și ascultare a tuturor celor prezenți față de Înalt Prea Sfinția Sa, toți participanții intonînd imnul arhieresc și mulți ani trăiască.

Luînd cuvîntul, I. P. S. Mitropolit Antonie a mulțumit pentru gîndurile de bine care i s-au împărtășit, după care a zugrăvit în culori de cuvinte alese chipul Sf. Antonie cel Mare, „o mare lumină a Bisericii", a cărui virtute de căpătîi a fost „dreapta socoteală", adică „gîndirea corectă despre lucruri", în încheiere felicitînd pe toți participanții pentru munca depusă în anul 1988 și pentru onomastica fiecăruia în parte. În cursul recepției I. P. S. Sa s-a întreținut cîteva clipe cu fiecare participant.

În seara aceleiași zile, la invitația I. P. S. Sale, la reședința mitropolitană a avut loc o agapă frățească, la care au participat: corpul profesoral de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, cei căsătoriți cu soțiile, precum și permanența Consiliului arhiepiscopesc.

P. C. rector C. Voicu a mulțumit pentru invitație, fiind prima de acest fel în istoria Institutului, a menționat cîteva din realizările din ultimii ani în Arhiepiscopia Sibiului și a exprimat I. P. S. Sale doriri de sănătate, putere de muncă și noi realizări.

În cadrul agapei care s-a desfășurat într-o atmosferă de dragoste creștinească, a avut loc un dialog cu P. C. profesori, I. P. S. Mitropolit Antonie aducînd în atenție cîteva din căile și metodele pe care trebuie să le urmeze învățămîntul teologic pentru a forma preoți care să corespundă nevoilor și exigențelor zilelor noastre.

ORADEA

■ *Recepție de Anul Nou.* După Liturghia arhierească din Catedrala episcopală (Biserica cu Lună), împreunată cu îndătinatul Te-Deum de Anul Nou (1989), cu care prilej P. S. Episcop Vasile a ținut un ziditor cuvînt de învățătură, a avut loc, potrivit tradiției, o recepție la reședința episcopală, cu participarea personalului de la Centrul eparhial, a unor membri ai Adunării și Consiliului eparhial, a preoților și a unor credincioși din orașul de reședință, precum și a corului Catedralei, care au prezentat ierarhului felicitări și urări de multă sănătate, arhipăstorire îndelungată și rodnică, cu ocazia Anului Nou și a zilei onomastice a Prea Sfinției Sale. Cuvîntul omagial a fost rostit, de părintele vicar eparhial Augustin Lucian. În cuvîntul său, chiriarhul, vădit mișcat de această atmosferă sărbătorească, a mulțumit călduros pentru urările făcute,

■ *Ședință de lucru.* Joi, 19 ianuarie 1989, a avut loc la Centrul eparhial, sub președinția P. S. Episcop Vasile, o ședință comună de lucru a Consiliului eparhial și a protopopilor din Eparhie, cu participarea cadrelor de conducere de la Centrul eparhial. Protopopii, ca totdeauna la astfel de ședințe, au prezentat rapoartele de activitate asupra anului expirat, 1988, și planurile de activitate pe anul în curs. Responsabilii sectoarelor de activitate de la Centrul eparhial au făcut comunicări de ordine și dispoziții pentru bunul mers al vieții bisericești în eparhie. În intervențiile sale la rapoartele de activitate și în cuvîntul de încheiere, ierarhul a făcut, în spirit obiectiv, aprecieri asupra modului cum s-a desfășurat viața bisericească în parohii, la protopopiate și la Centrul eparhial, dînd o serie de îndrumări și îndemnuri ca, în noul an, să se intensifice și mai mult activitatea pastoral-misionară, și administrativ-gospodărească.

■ *Consfătuire pastorală.* Marți, 17 ianuarie 1989, s-a ținut la Centrul eparhial, sub președinția P. S. Episcop Vasile, o consfătuire de lucru cu toți preoții și diaconii din orașul de reședință, cu participarea membrilor Permanenței Consiliului eparhial. Cu acest prilej, s-a stabilit, ca și în anii precedenți, programul vizitelor pastoral-misionare ale ierarhului la bisericile parohiale de pe raza municipiului Oradea și la cîteva din împrejurimi, în perioada de iarnă. Chiriarhul, în cuvîntul său, și-a exprimat dorința ca activitatea de la parohiile din orașul de reședință, a tuturor slujitorilor, să ocupe locul cel mai înalt posibil în cadrul celorlalte parohii din eparhie.

■ *Vizite pastorale arhierești.* Prima vizită pastorală arhierească a fost făcută duminică, 22 ianuarie 1989, la biserica din *parohia Oradea-Vii* (CFR), păstorită cu bogate roade duhovnicești și gospodărești de preoții Gheorghe Nemeș și Dumitru Megheșan. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de credincioși, sub conducerea cîntărețului bisericesc Ioan Negrău. P. S. Episcop Vasile a rostit un cuvînt de învățătură.

■ Duminică, 29 ianuarie 1989, P. S. Episcop Vasile s-a aflat în mijlocul bunilor credincioși din *parohia Oradea-Olosig*, în a căror biserică, recent înnoită în exterior și interior, a săvîrșit Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de grupul coral al parohiei, ajutat și de credincioșii prezenți la sfînta slujbă. Ierarhul a ținut un bogat și ziditor cuvînt de învățătură, lăudînd devotamentul credincioșilor acestei biserici față de Legea strămoșească ortodoxă română, manifestată, pe de o parte, prin jertfelnicia lor întru înnoirea recentă a sfîntului lor locaș, iar pe de alta prin participarea numeroasă la sfintele slujbe. Această stare de lucruri, a apreciat cu satisfacție Prea Sfinția Sa, se datorește, fără îndoială, zeloasei activități duhovnicești și administrativ-gospodărești a vrednicilor lor păstori sufletești, părintele consilier eparhial Vasile Sabău și părintele prot. Dr. Gheorghe Lițiu. La ambele biserici, ierarhul a evocat aniversarea, în această lună, a 130 de ani de la Unirea Principatelor, ca și a celor 70 de ani de la Unirea cea Mare de la 1 Decembrie 1918, ce s-a sărbătorit cu mult entuziasm la 1 decembrie 1988.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Pictorul Aurelian Dinulescu din Sibiu, cu un trecut de peste 30 de expoziții personale și de grup, expune acum la Filiala Sibiu a Uniunii artiștilor plastici din R.S. România (expoziția va merge probabil și la București), printre altele,* „Șase metafore grafice după romanul „Trei ceasuri în iad", *apărut la editura „Eminescu" în 1970.*

Prefațatorul Gheorghe Vida scrie despre aceste desene: „artistul expune șase metafore grafice la o tramă romanescă, urmărind destinul unui om aflat în căutarea propriei identități, într-un timp frămîntat, apus de mult. Sînt desene de o factură oarecum nouă, înscrise în domeniul căutărilor sale din sfera viziunii deci, dar care reușesc cu siguranță, echivalarea unui limbaj narativ de o mare forță a evocării".

● *În revista UNA SANCTA (4, 1988, p. 284—288, 308), pr. dr. Mircea Basarab al comunității ortodoxe române din München, publică studiul:* „Communio Sanctorum nach orthodoxen Verständniss". *Îl semnalăm cu bucurie și îl înscriem printre contribuțiile la cunoașterea ortodoxiei și a ortodoxiei românești în special, în Occidentul catolic și protestant.*

● *Wilhelm Nyssen, cunoscut istoric al artei, dr.h.c. al Institutului Teologic Universitar din București, a publicat o carte masivă intitulată* „Drei Säulen tragen die Kuppel. Jerusalem. Rom. Byzanz (Köln, 1989, 448 p.). *Unul din capitole se ocupă de reprezentările biblice din picturile de pe zidurile interioare și exterioare ale mănăstirilor din Moldova:* Die Bibel im Weltgeviert des Heils, dargestellt am Plan der Moldauklöster in Rumänien *(p. 225—241). Dr. Nyssen a publicat mai multe cărți despre pictura murală a mănăstirilor românești. De data aceasta e preocupat mai ales de tematica imaginilor, din care cauză reproducerile în culori lipsesc. Ele au fost însă larg reproduse în cărțile sale anterioare, și e o bucurie să-l știm mereu îndrăgostit de miracolul artistic românesc din secolul al XVI-lea, semn al credinței și al geniului poporului nostru, străbătînd veacurile cu forța originalității care se impune prin însuși faptul că există și durează.*

● *Semnătura prof. I. Barnea pe un studiu e garanție de noutate și de adîncă profesionalitate. Pornind de la Vasile Pârvan, prof. I. Barnea se ocupă de o problemă veche, dar mereu nouă pentru că mulți istorici, arheologi ș.a. își pun piedici singuri ca să se poticnească și să nu poată ajunge la concluzii limpezi cu privire la* „Romanismul și creștinismul daco-romanilor". *Tema a venit odată și în discuția* Comisiei de istorie bisericească *și îmi aduc aminte că i-am rugat pe cercetătorii prezenți să fie mai îndrăzneți în cercetările lor și mai decișI în concluzii. Iată de ce am întîlnit studiul prof. I. Barnea, cu titlul de mai sus, cu un adevărat entuziasm. (Thraco-Dacia, t. IX, nr. 1—2, 1988, p. 119—126).*

Iată teza lui Pârvan: „Romanismul și creștinismul nostru sînt născute și crescute în chip firesc: încet și trainic, în Dacia lui Traian și nu sînt deabia mai tîrziu „immigrate" din alte ținuturi. Dacă însă romanismul și creștinismul nostru s-au putut astfel dezvolta, cauza e că noi am putut trăi pînă în veacul al VII-lea în continuitate trupească și sufletească, cu patria noastră mamă, italo-illyrică: ... pentru că Dunărea n-a fost niciodată un dușman hain, care să despartă pe frați, ci a fost un prieten bun, care i-a unit" *(V. Pârvan,* Contrib. epigrafice la istoria creștinismului daco-roman, *Buc. 1911, p. 74, 201).*

Prof. I. Barnea demonstrează teza cu argumente sigure. Începem să ne întoarcem și cu creștinarea noastră la adevărul faptelor: concomitența cu formarea ca popor.

● *În revista ortodoxă „Contacts" de la Paris, părintele prof. dr. D. Stăniloae publică studiul:* „La christologie de Saint Maxime le Confesseur *(XXXX-e année, nr. 142, 1988, p. 112—120).*

Alt mare profesor al nostru. Cu asta am spus totul.

● „Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic" *4, 1988, 200 p.) al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, bogat în conținut, erudit și bine prezentat grafic. Remarcăm contribuțiile I. P. S. Arhiepiscop Dr. Antim Nica, ale P. C. vicar Ștefan Gușă, arhim. Ieronim Moțoc, dr. Ștefan Slevoacă, dl. Paul Păltănea, pr. Iogor Jechiu ș.a. și versurile pr. Constantin Moroianu (Noi l-am schimbat pe Costică. Poate și-l schimbă și... părintele Costică! E dintr-un calendar apocrif! Și eu mi-am schimbat numele. De ce să rămînem tributari unor fantezii în care nu sîntem implicați decît prin ponoase!).*

● Service Orthodoxe de Presse *(SOP) din Paris, publică un* Supliment *(nr. 127, aprilie 1988) în care reproduce o conferință a P. C. Protos. Daniil Ciobotea:* La participation des baptises au processus preconciliaire. *Studiu bun cu o bună bibliografie de acasă!*

● *Într-un studiu intitulat:* Urbanism și arhitectură în Dacia romană I. Ulpia Traiana Sarmizegetusa, *Dorin Alicu adună importante știri în legătură cu tema și ne dă elemente din care putem reface cu multe amănunte viața capitalei romanizate (revista „Monumente istorice și de artă", 1, 1988, p. 61—74). Viața religioasă poate și ea fi reconstituită prin descoperirea numeroaselor temple și identificarea numelor de zei cărora le erau dedicate. Reținem doar cîteva, fără a avea în vedere vreo ordine de prioritate: Nemesis Regina, Mithras, Aesculap, Serapis, Cybele, Hecate triformis, Hercules, Liber Pater, ș.a.*

Romanii au venit în Dacia îndeosebi în capitală, de peste tot de pe unde erau, cu zeii lor de acasă. I-au instalat în edificii numeroase și somptuoase, reprezentîndu-i prin statui de marmoră de toate mărimile, uneori supradimensionate și concentrînd în jurul lor întreaga lor viață spirituală. Dacii și-au păstrat credința lor și pe Zamolxis în inimile lor. Creștinismul adus de Sfîntul Andrei, de romanii mai simpli din legiunile lui Traian, și de misionari, a putut găsi cea dintîi primire în inimile dacilor, cu religia cărora avea asemănări fundamentale. Și-apoi s-a petrecut, cu o forță de nestăvilit, pașnic și sigur, și pătrunderea lui în temple, înlocuindu-i pe toți, absolut pe toți zeii cu Hristos unicul. S-a petrecut astfel unul din marile miracole ale lumii care a fost tocmai această înlocuire definitivă a religiei lumii antice greco-romane, și a multor altor popoare, printr-o religie nouă.

● *De la Eminescu, cine a mai scris un omagiu mai tulburător mamei decît Grigore Vieru:* „Mamă, / Tu ești patria mea!" *(Nicolae Manolescu, „România literară", XXII, 5, 1989, p. 19, într-o cronică la volumul „Rădăcina de foc", ed. Univers,* Cuvînt înainte *de Ioan Alexandru,* Postfață *de Victor Crăciun, ilustrații (frumoase) de Sabin Bălașa).*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 februarie 1989 Nr. 7—8/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

CARE ESTE VIRTUTEA CEA MAI MARE?

Trăim în epoca simpozioanelor, a colocviilor, a conferințelor, a congreselor, a tot felul de adunări, naționale și internaționale. Ele sînt semnul lărgirii și întăririi comunicării dintre oameni. Oamenii comunică, își asociază ideile, își rînduiesc viața împreună. Doi gîndesc mai bine decît unul. Mai mulți și mai bine. Oamenii își coordonează gîndurile, planurile. Se merge din ce în ce mai mult spre coordonări planetare. Tendința e să nu se mai lase nimic pe seama întîmplării. Prevederea și planificarea asigură cunoașterea consecințelor tuturor acțiunilor pe care le întreprindem, și urmăresc evitarea surprizelor.

Astfel de comunicări între oameni, în forme desigur diferite de cele de azi și cu mijloacele vremii, au existat dintotdeauna. Principiul, ca și scopul comunicării a fost însă întotdeauna asemănător celor de azi. Veacul al IV-lea al erei creștine a fost, probabil, momentul care a inaugurat, și cred că nu numai în domeniul religios, consultările la scară mondială. Evident, la scara lumii cunoscute atunci, și la scara intereselor comune acelei lumi.

Creștinismul a fost prima mare idee universală, iar forma comunicării dintre toți cei care îl reprezentau a fost *Sinodul ecumenic*. *Ecumenic* vine de la *oikumene*, care înseamnă *lume*. Ecumenic înseamnă *mondial*. Cel dintîi *Sinod ecumenic*, organizat de împăratul Constantin cel Mare în anul 325, la Niceea, în Asia Mică (orașul și catedrala în care s-a ținut există și azi), a adunat 318 participanți, episcopi din toată lumea. Am avut și noi, românii, reprezentantul nostru, un episcop de Tomis, Constanța de azi. E menționat în documente. Aceasta e încă una din dovezile vechimii creștinismului nostru.

Sinoadele ecumenice s-au continuat, devenind adevărate instituții de clarificare, la dimensiuni universale, a unor idei, doctrine, credințe, și de impunere a lor ca norme obligatorii peste tot. Fiind adunări bisericești, ele și-au desfășurat discuțiile și și-au luat deciziile sub asistența Sfîntului Duh, încredințarea despre această asistență venind prin adoptarea hotărîrilor întotdeauna cu unanimitate. Duhul Sfînt este Duhul adevărului și al unității. Duhul Sfînt inspiră unitatea; unitatea atestă lucrarea Sfîntului Duh.

Dar consultările, la nivele mai reduse, sînt desigur mai vechi decît posibilitățile noastre de întoarcere în trecut. Prima pornire a omului cînd a început să-și folosească rațiunea, în cea mai timpurie epocă a existenței lui, a fost să întrebe, să se consulte. Să încerce să afle de la altul ceea ce nu știa el. Și copilul, cînd formulează prima întrebare, inaugurează *starea de consultare*. Aceasta nu-l va mai părăsi niciodată, afară de momentul în care va începe să-și piardă rațiunea.

Și pustnicii, acei eroi ai vieții spirituale, luptătorii pentru desăvîrșire, pentru biruința spiritului asupra materiei, pentru asigurarea conducerii trupului de către spirit, pînă la realizarea îngerului în trup, și ei, singuraticii, au simțit trebuința consultării. Singurătatea e un bun sfătuitor, dar nu pentru începători. Începătorii i-au întrebat pe bătrînii experimentați. Bătrînii s-au întrebat și ei unii pe alții. Uneori se deplasau zeci și sute de kilometri pentru a pune o întrebare. Pentru un răspuns. Așa s-a născut instituția duhovnicilor, a *Părinților*, înțelepți care străluceau prin oralitate, prin vorbire, o paralelă în spiritualitate a *Sfinților Părinți*, aceștia din urmă fiind mai ales scriitorii de comentarii și texte de doctrină și participanții la Sinoadele ecumenice. Cei dintîi, *Părinții* din pustie, dădeau sfaturi scurte, unele pentru nevoi de moment, altele pentru orientare mai îndelungată în viață, rosteau sentințe atotcuprinzătoare, simple, fără demonstrații largi, teoretice. Dădeau mai ales sfaturi practice, ușor de înțeles și de urmat. După capacitatea de înțelegere a întrebătorului. Cuvintele lor erau cuvinte răsărite ca niște flori minunate, din sufletele lor udate de lacrimile pocăinței, din grădina ființei lor lucrate cu post, meditație și rugăciune.

Un Avvă era un astfel de grădinar de suflete care putea fi întrebat. Dar și el întreba. Lupta pentru găsirea celor mai drepte căi spre desăvîrșire nu înceta niciodată, pentru că desăvîrșirea abia cînd e ajunsă, se descopere a fi la început, și că mai are încă un drum lung în față. Desăvîrșirea e drumul împlinirii necontenite. Și e și efortul rămînerii pe drum, a păstrării stării cîștigate. În efortul acesta *Părinții* cei vechi se sfătuiau și se ajutau unii pe alții. Uneori se consultau în doi, alteori organizau adevărate colocvii. Colocvii de singuratici. Colocvii de sfinți. Colocvii de uriași ai spiritului. Căci nici unul din ei nu se considera suficient lui însuși. Mergeau către alții cu dorința de a se controla prin ei. A întreba e a fi în smerenie. Se ascultau cu răbdare, în mare respect unii față de alții, și stăteau de vorbă cu adîncă seriozitate și angajare personală.

Drumurile desăvîrșirii sînt, precum se știe, diferite. Fiecare se poate mîntui și desăvîrși prin ceva, printr-o particularitate a lui, printr-o mare virtute în care e biruitor întotdeauna. Dar există și *un numitor comun al desăvîrșirii*. Mai ales pentru descoperirea acestui numitor comun se întîlneau *Părinții* și schimbau păreri între ei.

Un mare Simpozion al nevoitorilor singuratici a fost organizat odată în pustia sketică din Egipt,

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Biblia jubiliară de la 1688—1988

S-au împlinit, în noiembrie 1988, trei sute de ani de cînd a văzut lumina tiparului la București prima ediție integrală a Sfintei Scripturi, în limba română.

Evenimentul a fost marcat în mod cu totul special. Din inițiativa vrednicului de pomenire patriarh Iustin și cu stăruitoarea purtare de grijă a actualului întîistătător al Bisericii noastre — Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost reeditată, Biblia de la 1688.

Este vorba desigur de un eveniment editorial de excepție, haina în care ni se înfățișează actuala Biblie fiind pe măsura progresului pe care l-a înregistrat arta tipografică astăzi.

Foaia de titlu are următorul cuprins: „Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament, tipărită întîia oară la 1688, în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești. Retipărită după 300 de ani, în facsimil și transcriere, cu aprobarea Sf. Sinod și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988.

Urmează „Cuvîntul înainte" al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în care, într-o limbă înmiresmată și apropiată ca frumusețe de aceea a vechilor cazanii, evidențiază importanța secolului al XVII-lea pentru limba și cultura poporului român, întru cît, în acest secol, s-a înregistrat „cea mai bogată agonisită culturală", prin imprimarea de cărți în centrele tipografice din toate provinciile românești. Prea Fericirea Sa înfățișează apoi Biblia de la București ca pe o chintesență a „ostenelilor cărturărești ale tuturor celor care, din mai bătrîne timpuri, au trudit la înveșmîntarea cuvîntului lui Dumnezeu în graiul dulce al strămoșilor noștri din Țara Românească, Moldova și Transilvania". Biblia de la 1688 este „o elocventă, strălucită și netrecătoare sinteză ... a tezaurului de grai, de simțire și de cugetare a întregului neam românesc".

După bogatul și ziditorul cuvînt al întîistătătorului Bisericii noastre, urmează în facsimil și transcris cu litere latine, textul propriu-zis al Bibliei.

În total, noua ediție are 989 de pagini. Hîrtia este de cea mai bună calitate, iar execuția tipografică ireproșabilă.

Ca anexă la textul scripturistic propriu-zis găsim cîteva piese cu caracter metodologic critic, impuse de un monument literar de o asemenea valoare.

Astfel de la p. 934—948 avem „Glosarul", adică explicarea termenilor arhaici și regionali, precum și unele conotații semantice.

Urmează „Notele", care cuprind glose, emendări și comentarii filologice privind probleme de traducere (p. 949—972).

De mare utilitate se vădește a fi „Nota asupra ediției" (p. 973—977), din care reținem, între altele, infirmarea opiniei susținute pînă acum că Biblia de la București ar fi impus graiul muntean ca bază a limbii noastre literare. După cercetări mai noi s-a constatat că sub raport lingvistic, textul în întregimea sa conține elemente de tip sudic (muntenești și sud-est transilvănene), cît și elemente de tip nordic (moldovenești și maramureșene), cea ce face din Biblia de la București un document de limbă literară românească comună tuturor românilor de pe întregul cuprins al plaiurilor unde viețuiau aceștia.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ORGANIZATĂ DE ACADEMIA R. S. ROMÂNIA ȘI DEDICATĂ BIBLIEI DE LA BUCUREȘTI

În toamna anului 1988 s-au împlinit trei secole de la tipărirea primei Biblii în limba română, intrată în istoria culturii române cu titlul de Biblia de la București sau Biblia lui Șerban. Traducerea în limba română a Sfintei Scripturi a început cu mult timp înainte de 1688, iar tipărirea de texte scripturistice în limba română se realizează încă din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Părinții Bibliei de la București se înscriu pe linia unei vechi tradiții atunci cînd din însărcinarea domnitorului Șerban Cantacuzino (1678—1688) au pregătit pentru tipar prima versiune românească completă a Sf. Scripturi. Șerban Cantacuzino a murit însă la 29 oct. 1688, cînd Biblia era gata tipărită și lansarea ei s-a făcut în zilele următoare cu specificarea datei de „1688 de la spășenia lumii, în luna noiemvri în 10 zile", cînd pe tronul Țării Românești se afla deja nepotul de soră al răposatului Șerban Voievod, Constantin Brîncoveanu (1688—1714).

Biblia de la București s-a impus mai întîi ca prima Biblie în limba națională în Biserica Ortodoxă, iar pentru cultura românească drept monument de seamă în promovarea limbii literare și a spiritualității românești.

Împlinirea a 300 de ani de la apariția Bibliei lui Șerban a fost aniver-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr. *Viorel Ioniță*

Poetul și scriitorul V. Voiculescu (1884—1963)(II)

— La 25 de ani de la moartea sa —

Mai recent, în 1986, a apărut un nou volum din opera lui Voiculescu, intitulat *Ginduri albe* (Edit. Cartea Românească, 556 p.). E vorba de o carte cuprinzînd „totalitatea scrierilor sau cuvintelor rostite de marele poet și prozator, dar rămase netipărite și cvasiinedite", cum precizează criticul Șerban Cioculescu în Cuvînt înainte. Iar Victor Crăciun, în studiul introductiv, intitulat „Biografia manuscriselor voiculesciene", subliniază la rîndul său: „Nimic din ceea ce propunem spre lectură în această carte nu a fost tipărit în volumele semnate de V. Voiculescu".

Acest ultim volum, impunător prin numărul paginilor și deosebit de variat prin conținut, a venit să întregească în mod fericit imaginea unui mare scriitor a cărui existență pilduitoare a avut nu puține trăsături desprinse parcă din viețile sfinților. Cartea cuprinde cinci capitole purtînd următoarele titluri: I. *Problema interpretării*, II. *Permanența culturii*, III. *În ocolul țării noastre*, IV. *De la primele la ultimele* și V. *Confesiuni*. La (sfîrșit editorii Victor Crăciun și Radu Voiculescu) au adăugat ample *Note* și *Variante* privind piesele componente ale fiecărui capitol.

În textele din primele trei capitole scriitorul expune crezul său despre artă, închină pagini substanțiale unor reprezentanți de frunte ai culturii noastre (Eminescu, Vlahuță, Dinicu Golescu, Anton Pann etc.), sau ai culturii universale (Leonardo da Vinci, Shakespeare, Ibsen, Pușkin etc.), explică și adîncește conceptul de cultură, insistînd asupra bogăției folclorului nostru și asupra însușirilor sufletești ale țăranului român. De asemenea, caută să trezească, mai ales la tineret, interesul și pasiunea pentru frumusețile neîntrecute ale patriei noastre, el însuși fiind un mare iubitor de drumeție. Și încă alte probleme, pe aceeași linie de preocupări. O parte din aceste texte au fost rostite la radio, în cadrul unor emisiuni conduse de însuși scriitorul, calitate în care a desfășurat o operă de educator în cei mai nobili înțeles al cuvîntului.

Singur sau în colaborare a întocmit un *Chestionar folcloric*, precum și instrucțiuni privind *monografia comunelor*, fără a ignora prestigioasa activitate în acest sens a prof. D. Gusti și a discipolilor săi.

Ca medic, a fost preocupat în mod deosebit de sănătatea poporului. Pe baza unei înalte pregătiri și a unei bogate experiențe profesionale atît în circumscripții sătești cît și la oraș, a elaborat o carte de mare valoare, un adevărat catehism al sănătății, cu titlul *Toate leacurile la îndemînă*, carte apărută în mai multe ediții, despre care găsim aici date și explicații utile.

Din toate se desprinde marea dragoste a scriitorului pentru poporul său, pentru comoara limbii și spiritualității românești, pentru trecutul nostru, pentru „ogorul țării noastre". Multipla sa activitate, desfășurată fără odihnă și cu o dragoste de neam și om rar întîlnită, a fost consacrată unui adevărat *apostolat social și cultural*. Atît din viață cît și din operă „Voiculescu ni se dezvăluie ca unul dintre cei mai împătimiți iubitori de oameni pe care i-a avut literatura română, în paginile căruia nu știm dacă cineva s-ar prinde să găsească măcar și o inflexiune mizantropică" (Victor Crăciun).

Dar marile calități sufletești — și deopotrivă literare — ale lui Voiculescu, transfigurate de fervoarea unui iluminat, se vădesc mai ales în cap. IV al cărții: *De la primele la ultimele*. Sînt cuprinse aici atît versuri cît și proză. Versurile, aproape în totalitate, sînt de inspirație religioasă. Și în volumele de poezii publicate în viață figurează astfel de poezii, începînd mai ales cu *Poeme cu îngeri* și *Destin*. Dar ciclul care cuprinde aproape numai poezie religioasă este *Ciepsidra*, publicat postum, rodul meditației și frămîntărilor scriitorului începînd cu anul 1949. În ediția din 1968 a poeziilor lui Voiculescu (publicate în Editura pentru literatură) figurează în acest ciclu 35 de poezii religioase. Poeziile religioase din ultimul volum, în număr de circa 90, sînt creații de excepție din „deceniul de har total" (1948—1958) al vieții autorului, după fericita expresie a editorului Victor Crăciun.

Critica literară s-a pronunțat sporadic asupra acestor poezii. Între altele, demnă de reținut este opinia criticului Ov. S. Crohmălniceanu, după care aceste poezii sînt „reprezentări alegorice ale unor sentimente *care duc spre credință sau au calitatea de*

(Continuare în pag. a 2-a)

Ion Apostol

Octavian Goga

I-a plîns Ardealului amarul
Dintr-un mileniu viforos
Și versu-i încă are jarul
Să mai încrînceneze os.

L-au însoțit în tînguire,
Bătrîne, apele din plai, —
Rugîndu-se de izbăvire,
Cînd nu avea valahul grai.

Nici codrii n-au rămas afară
De zbuciumul acestui neam,
Iar „CÎNTECELE FĂRĂ ȚARĂ",
Jeleau cu pasărea pe ram.

Rapsod al „Pătimirii noastre",
Pribeag în propriu-i pămînt
Împodobit cu flori și castre, —
Nu a trădat un jurămînt:

Să vadă brazda-mbelșugată
Dar nu de lacrimi în nevoi,
Revolta-n brațe adunată,
Dînd vieții alte sensuri noi.

Și s-a zidit o ROMÂNIE
Visată-n veacurile mari,
Avînd în dura-i temelie
Solia de la Rășinari.

Octav Sargețiu

CENTENAR EMINESCU

Eminescu și vechiul scris românesc

Nu numai cărțile își au — după un vechi adagiu — soarta lor, dar uneori și iubitorii de cărți. Împrejurări, deseori surprinzătoare, venind parcă, la răstimpuri, să slujească vocației lor profunde, îi pun în legătură cu scrisul — vechi sau mai nou — nu numai în condițiile pe care le investește viața lor personală, cu gustul său pentru carte și lectură, dar și în neprevăzute îndeletniciri publice, pentru care nu se pregătiseră îndeosebi.

Mihai Eminescu, a cărui vocație pentru cultură este una dintre cele mai puternice din cîte cunoaștem, a fost adus de asemenea împrejurări, în perioade semnificative ale unei vieți atît de agitate, în rîndurile bibliotecarilor. Cu gust și pricepere — e drept — pentru slova veche, cirilică, dobîndite încă de acasă, de la Ipotești, adolescentul, venit pentru studii la Cernăuți, va deveni, pentru cîțiva ani, bibliotecar al *„gimnaziștilor români"*, însemnînd cu scrisul său clar și aplicat, titluri de cărți și cheltuieli de bibliotecă în *Consemnăciunariul venitului, cheltuielilor și al avutului Bibliotecei învățăceilor români gimnasiali cernăuțeni*, al neuitatului său dascăl Aron Pumnul. Cînd, pe vremea studiilor sale la Viena, ia naștere cunoscuta asociație studențească „România Jună", Eminescu va dobîndi, la alegerile din 1871, pentru comitet, locul de bibliotecar. După alți cîțiva ani, cînd poetul părăsește, cu studiile neterminate, Berlinul și poposește în capitala Moldovei, întîmplarea va face ca prietenii să-i găsească un loc — de bibliotecar, firește — la cea mai de seamă bibliotecă din Iași. Într-un post subaltern, din aceeași instituție se va reîntoarce, după zece ani, în vremea unei precare însănătoșiri, acest nedezmințit iubitor al cărților. Este învederată, credem, linia unui adevărat destin.

Pasiunea lui Eminescu pentru carte, îndeosebi pentru cartea manuscrisă și tipărită, apărută în cursul veacurilor pe cuprinsul țării, e bine cunoscută; cercetări repetate au deprins cu toată bogăția de informație care se poate dori, felul cum acest mare meșteșugar al limbii, a știut să folosească întinsele sale lecturi pe acest tărîm, pentru închegarea mai desăvîrșită a limbii literare românești. N-au fost uitate nici aprecierile — pline de miez — pe care Eminescu le risipea, mai ales în bogata sa activitate de gazetar, asupra vechii noastre literaturi".

Alexandru Elian (Studii și cercetări de bibliologie, I, Editura Academiei R.P.R., 1955, p. 129—160).

CARE ESTE VIRTUTEA CEA MAI MARE?

(Continuare din pag. 1-a)

acolo unde, în pustiu, printre stînci şi pe nisip, a luat fiinţă o imensă mănăstire, o şcoală a sfinţeniei. O mănăstire fără ziduri, alcătuită din chilii săpate în munţi pleşuvi, la distanţe de zile unele de altele, o şcoală fără profesori, fiecare alegîndu-şi dascălul după propria lui preferinţă şi ajungînd apoi el însuşi dascăl, de obicei fără voie.

Porticele stoicilor, *grădinile* lui Epicur, *Academia* lui Platon, *Liceul* lui Aristotel, s-au mutat toate în pustie, în căutarea altei înţelepciuni. A unei înţelepciuni ale cărei descoperiri deveneau de îndată norme de comportare, pentru viaţă şi pentru eternitate. Filozofia existenţială nu e o descoperire modernă. E doar o regăsire tîrzie a unei filozofii practicate în pustia în care, oameni ca noi, încercau să devină oameni desăvîrşiţi, să-şi trăiască idealul şi credinţa. Kierkegaard şi Heidegger sînt umbre tîrzii ale lui Avva Antonie sau Avva Arsenie, pomenindu-i noi pe aceştia doi desigur la întîmplare, pentru că am putea numi mulţi alţii, fără teama de a greşi.

Părinţii pustiei nu căutau răspunsuri teoretice. Ei căutau instrumente pentru a le folosi, pe loc, în lupta lor către un om mai pur, mai drept, mai bun, mai întreg, un om care să fie mai aproape de modelul suprem: Iisus Hristos. Să fie cît mai aproape de Dumnezeu. Un om îndumnezeit, un om după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, adică restaurat deplin în chip şi asemănare. Iată de ce îi interesa pe aceşti nevoitori sfinţi *numitorul comun* al virtuţilor care duc la *desăvîrşire*.

La Simpozionul din pustia Sketică, de care am vorbit mai sus, s-au adunat monahi de pe la chiliile singuratice, spre a sta de vorbă pe tema: *care este virtutea cea mai mare?* Aceasta ar fi urmat să fie numitorul comun, virtutea obligatorie pentru atingerea desăvîrşirii. Şi-au spus părerea mulţi bătrîni cu experienţă îndelungată. Unul a spus că virtutea cea mai mare e *răbdarea*, dezvoltînd probabil un lung referat verbal asupra acestei virtuţi. Altul a numit *bunătatea*. Un altul a numit *dragostea*. Toate virtuţile şi-au cerut întîietatea. Şi se pare că toate puteau candida la locul întîi. Şi de ce nu? Pentru că cine o are pe una *în chip desăvîrşit*, nu poate să nu le aibă şi pe celelalte.

Colocviul începuse dimineaţa şi a durat pînă a doua zi dimineaţa. Dezbaterile au fost adînci şi părerile au fost dovedite prin exerciţii mărturisite a fi fost îndelung practicate şi reuşite, poate probate şi cu minuni.

Nu se ştie cine a prezidat adunarea. Toţi puteau s-o prezideze. Întrucît de faţă era şi Avva Antonie, am putea presupune că ceilalţi au venit la chilia lui, şi că dezbaterea a avut loc sub îndrumarea sa, şi că fiind ei mulţi, s-a petrecut sub cerul liber, luminată de stele şi de lună noaptea, de soarele atotputernic ziua. Îşi vor fi făcut umbrare din frunze late, cum am văzut că fac şi azi în India. În părţile acelea e întotdeauna cald.

Autoritatea spirituală a lui Avva Antonie era unanim recunoscută, în pustie şi în lume, aşa că de fapt colocviul a putut fi mai mult un pretext pentru a afla ce şi cum gîndea bătrînul. Toată pustia dorea să-l vadă şi să-l asculte.

Bătrînul a tăcut de-a lungul tuturor dezbaterilor. A doua zi dimineaţa, parcă invitat să tragă concluziile, apelînd la un paradox pus în slujba politeţei, le-a spus: *„Toate virtuţile sînt mari şi bune, aşa cum aţi spus voi. Toate sînt cele mai mari. Dar cea mai mare dintre toate este dreapta socoteală“*. Putem să ne închipuim că şi-a motivat pe larg afirmaţia.

Tocmai pe aceasta n-o numise nimeni! Bătrînul o aşteptase o zi şi o noapte. I-a fost dat de sus să le-o descopere el. Toţi o ştiau, dar niciunul n-o indicase drept cea mai mare. Rămăsese nesocotită ca şi *„piatra cea din capul unghiului“*, adică tocmai aceea care le putea ţine pe toate celelalte virtuţi în unitate. Se vede o dată în plus că Avva Antonie avea un cap orientat spre sinteze, spre esenţe.

De îndată au convenit toţi că dreapta socoteală era într-adevăr regina. Căci echivalentul acestei frumoase expresii este *discernămîntul*, adică dreapta judecată, echilibrul minţii, echilibrul sufletesc, evitarea extremelor, evitarea fanatismelor, mersul armonic spre desăvîrşire prin cultivarea egală a tuturor virtuţilor, în frunte cu dragostea, fără ca vreuna să pretindă a le domina pe celelalte, a monopoliza desăvîrşirea şi a nu recunoaşte necesitatea şi căile altora. Dreapta socoteală este virtutea virtuţilor şi virtutea virtuoşilor.

Dreapta socoteală conduce spre *calea de mijloc*, spre ceea ce numesc sfinţii filocalici *calea împărătească*, adică duce la echilibrul între antiteze, la mersul pe calea cea mare, în văzul tuturor, pe drumul luminat, nu pe poteci lăturalnice. Acestea te pot rătăci. Îţi lipseşte pe ele şi lumina şi perspectiva şi, mai ales, te trezeşti pe astfel de poteci singur, fără ajutor. Şi singur poţi foarte uşor rătăci. Pe *calea de mijloc* găseşti mereu sfătuitori. Ai cu cine te consulta. Căile lăturalnice duc la sectarism şi atacurile duhurilor rele sînt mai greu de prevenit şi de învins, mai ales acelea care se prezintă sub chipul înşelător al sfatului bun, menit în ascuns să te ducă în prăpastie. Singur te laşi mai uşor înşelat, decît atunci cînd, pe calea de mijloc ai cu cine te sfătui. Singur cazi lesne în înalta părere de sine, în mîndrie şi slavă deşartă.

Dreapta socoteală e însoţită întotdeauna *de darul deosebirii*, un nume tot atît de frumos pentru un dar extraordinar. *Darul deosebirii* nu e altceva decît discernămîntul de care am vorbit mai înainte. Fiindcă în pustie nevoitorii erau foarte des asaltaţi de vedenii, *darul deosebirii* s-a mai numit şi *darul deosebirii duhurilor*. Darul de a discerne cu exactitate care erau de la Dumnezeu, şi care erau de la Potrivnicul.

Un cunoscut şi mare scriitor bisericesc din secolul III, Origen, spunea că cel care ajunge să aibe darul deosebirii duhurilor, face dovada progresului său duhovnicesc (*In Numeros*, 27, 11). Expresia *„darul deosebirii duhurilor“* nu este o descoperire a cuiva. Ea este biblică. Se găseşte în I Cor. XII, 10 şi I Ioan IV, 1. De acolo au luat-o nevoitorii, căci Sfînta Scriptură e cel mai mare învăţător al sfinţilor şi îndrumar spre sfinţenie.

Pustnicii trăiau într-un colocviu permanent cu duhurile, iar cele rele căutau să-i abată de la calea virtuţilor. Lupta duhurilor rele era mai ales cu Sfinţii cei mari. Victoria împotriva unui sfînt era o mare victorie demonică. Era nevoie de perspicacitate pentru deosebirea duhurilor, pentru că adesea duhurile rele îndemnau stăruitor la virtute, şi astfel puteau fi crezute duhuri bune. Uneori se materializau, după cum ne spun *Patericele* şi cărţile de spiritualitate din epocă, apărînd ca îngeri luminoşi. Trebuia văzut ţelul lor ultim, şi acesta era ca pe movila virtuţilor să clădească în vîrf mîndria, şi astfel căderea să fie cît mai de sus. Cu cît era mai de sus, cu atît victoria duhului rău era mai mare. A prevedea aşa ceva, nu era lucru uşor.

Cel care a stabilit regula de aur a deosebirii duhurilor, a fost tot Avva Antonie: duhurile bune dau o bucurie inexprimabilă, curaj, putere şi dragoste de Dumnezeu; celelalte aduc tulburare şi dezordine în gîndire, tristeţe, gelozie pe alţii, frică de moarte şi dorinţi rele. (Viaţa Sf. Antonie de Sf. Atanasie, 36). Mai tîrziu, pe baza aceasta s-a stabilit principiul: *Quidquid inquietat est a diabolo*, ceea ce nelinişteşte e de la diavolul.

Iată de ce *darul deosebirii duhurilor* era absolut trebuitor celui ce voia să dobîndească *dreapta socoteală*, să nu cadă nici în jos, în păcate, nici în sus, adică prin virtute, în slavă deşartă.

Sfîntul Pahomie cel Mare, tocmai pentru că deosebirea duhurilor e grea, mai ales pentru începători, era împotriva tuturor vedeniilor. Pe toate le socotea surse de erori. El zicea: *„Să-ţi povestesc totuşi despre o mare vedenie: Dacă vezi un om curat şi smerit, e o mare vedenie. Căci ce poate fi mai mare decît să vezi pe Dumnezeu cel invizibil într-un om vizibil, prefăcut în templu al lui Dumnezeu?“* Şi Teodor, ucenicul marelui Pahomie zicea: *„Un om care are o credinţă puternică şi respectă poruncile lui Dumnezeu în tot ce face, este preferabil celui care are vedenii“*.

Colocviul pustnicilor s-a încheiat cu concluzia că cea mai mare virtute e aceea care le autentifică şi le controlează pe toate: *dreapta socoteală*, perspicacitatea, gîndirea logică, sănătoasă, opusul exceselor şi al excentricităţii, buna cuviinţă şi echilibrul spiritual. Avva Antonie i-a înarmat pe căutătorii desăvîrşirii cu un criteriu care să-i ferească de rătăciri, de înşelăciune, de mîndrie şi de orice cădere, *răspîndind astfel pe la chilii regula gîndirii sănătoase*. De aceea chipul sfinţilor e chip de lumină şi inspiră încredere, pentru că în mintea şi în inima lor totul e limpede, totul e cristal de gîndire logică, de bucurie, de simţire curată.

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Miercuri, 1 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a avut o consfătuire de lucru cu o comisie de specialişti din domeniul construcţiilor şi instalaţiilor, la care au luat parte persoane autorizate din partea Sectorului tehnic al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi conducerea Institutului Teologic din Bucureşti. Întîistătătorul Bisericii Ortodoxe Române a fost informat despre stadiul lucrărilor executate la noul imobil al Centrului ecumenic şi căminului Institutului teologic. Cu acest prilej, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a dat îndrumări pentru urgentarea lucrărilor şi încheierea lor cît mai grabnic.

● *Vineri, 3 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Domnul Nathuram Verma, ambasadorul Indiei la Bucureşti. Au fost de faţă P. C. Pr. Alexandru Tudor, consilier patriarhal şi Dl. Remus Rus, conferenţiar la Institutul Teologic din Bucureşti.

— Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru la şantierul de construcţii de la Institutul Teologic din Bucureşti, analizînd la faţa locului stadiul lucrărilor executate pînă în prezent, luînd măsurile ce se impun pentru definitivarea lucrărilor care au mai rămas de executat.

● *Duminică, 5 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală. Predica zilei a fost rostită de P. C. Protos. Daniel Ciobotea, consilier patriarhal.

● *Marţi, 7 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Paraclisul Palatului patriarhal.

La ora 12,00 la Catedrala patriarhală s-a săvîrşit Te-Deumul de mulţumire în prezenţa unor membri ai Sf. Sinod şi colaboratorilor de la Administraţia Patriarhală şi Arhiepiscopia Bucureştilor, profesori de teologie şi seminar, preoţi din Bucureşti şi credincioşi. O formaţie alcătuită din monahi şi preoţi din Bucureşti, a prezentat un buchet de cîntări psaltice, într-o autentică interpretare tradiţională.

P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureştilor a adresat în numele tuturor celor de faţă cuvîntul de felicitare cu prilejul aniversării zilei sale de naştere. A răspuns Prea Fericitul Patriarh Teoctist, care a mulţumit tuturor pentru urările primite.

● *Duminică, 12 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie în Biserica Mănăstirii Sinaia, rostind şi predica zilei.

● *Marţi, 14 februarie a.c.*, sub preşedenţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, la Palatul patriarhal s-a desfăşurat şedinţa Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor, care a rezolvat probleme curente.

Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a vizitat şantierul noilor construcţii de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti

Sub directa îndrumare a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, învăţămîntul nostru teologic cunoaşte o nouă perioadă de avînt şi afirmare sub toate aspectele activităţii lui. Preocuparea sporită pentru formarea viitorilor slujitori ai altarelor, îmbunătăţirea substanţială a programelor analitice de la cursurile de licenţă şi doctorat, alcătuirea şi editarea manualelor pentru diferitele discipline teologice au contribuit în mod esenţial la dezvoltarea aspectului calitativ al învăţămîntului teologic. În acelaşi timp, exigenţa sporită pentru disciplină şi pregătirea duhovnicească a studenţilor, pentru educaţia lor patriotică, accentul pus pe studiul individual şi importanţa deosebită pe care Biblioteca o are în viaţa studenţilor şi faţă de care Prea Fericirea Sa manifestă o grijă excepţională, sînt doar cîteva aspecte ale propăşirii învăţămîntului teologic. Purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST se îndreaptă atît spre procesul de învăţămînt în sine, dar şi spre condiţiile materiale care fac posibilă desfăşurarea acestui proces în condiţii optime, ca niciodată în trecut.

De peste doi ani de cînd Prea Fericirea Sa se află la cîrma destinelor Bisericii Ortodoxe Române, lucrările de restaurare a vechii clădiri a Institutului Teologic din Bucureşti sînt aproape terminate, iar lucrările de construcţie de la noua clădire a Centrului Ecumenic şi a Căminului studenţesc au cunoscut un ritm susţinut şi au intrat în faza finisărilor interioare. Din cabinetul său de lucru, prin vizite la faţa locului, ori prin consfătuiri cu specialişti şi factori de răspundere, Prea Fericirea Sa s-a interesat îndeaproape de mersul lucrărilor de construcţie de la Institutul teologic şi le-a impulsionat permanent.

La data de 1 februarie 1989 a avut loc la Palatul Patriarhal o şedinţă de lucru organizată de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, la care a participat un colectiv alcătuit din Dl. Voicu Florea, arhitect-şef la Serviciul tehnic al Patriarhiei Române, împreună cu alţi arhitecţi şi ingineri constructori, P. C. Pr. Aurel Bărică, Consilier la Sectorul Economic al Arhiepiscopiei Bucureştilor, P. C. Pr. Prof. Dumitru Popescu, rectorul Institutului teologic din Bucureşti şi P. C. Pr. Prof. Dumitru Radu, prorector la acelaşi Institut.

Cu acest prilej au fost discutate şi analizate trei categorii de probleme. Mai întîi s-a examinat stadiul actual al lucrărilor de la noua construcţie a Institutului teologic din Bucureşti, şi ritmul desfăşurării lucrărilor şi sarcinilor de viitor, ţinînd seama ca materialele folosite să fie alese în mod judicios. În al doilea rînd, s-a discutat despre amenajările interioare. Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh a cerut arhitecţilor şi inginerilor prezenţi să purceadă la amenajarea interioară a clădirii, ţinîndu-se seama de o folosire mai eficientă a spaţiului, ca holurile să fie calde, luminoase şi primitoare prin deschideri spre exterior şi mai ales ca amfiteatrul din cuprinsul clădirii să fie astfel amenajat, încît să poată avea o capacitate de cel puţin 500 de persoane. Dotaţia cu mobilierul necesar pentru întreaga clădire a constituit şi ea o problemă care s-a discutat pe larg.

În al treilea rînd, Prea Fericirea Sa a cerut să se introducă cît mai multe elemente arhitecturale româneşti şi chiar bisericeşti în decoraţia şi amenajarea exterioară a clădirii, iar intrarea principală a clădirii, să aibă o mai mare deschidere spre exterior, devenind mai primitoare şi mult mai estetică.

La puţin timp după această consfătuire, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a întreprins o vizită de lucru pe şantierul noii construcţii, în ziua de 3 februarie 1989, însoţit fiind de acelaşi colectiv de mai sus. Cu acest prilej, Prea Fericirea Sa a oferit soluţiile cele mai potrivite pentru realizarea propunerilor de îmbunătăţire şi înfrumuseţare a noului edificiu al Institutului.

Sîntem recunoscători Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST atît pentru consfătuire cît şi pentru vizită, care au pus din nou în lumină temeinicile cunoştinţe şi îndelungata experienţă a Prea Fericirii Sale şi prin care s-au adus substanţiale contribuţii la sporirea eficienţei şi esteticii noii clădiri a viitorului Centru ecumenic şi Cămin studenţesc.

Pr. prof. *D. Popescu*

Poetul şi scriitorul V. Voiculescu

(Continuare din pag. 1-a)

a o întări atunci cînd există (s.n.). Într-adevăr, cine citeşte versurile de cerească inspiraţie şi de profundă trăire religioasă din acest volum nu se poate să rămînă indiferent. Cititorului i se dezvăluie un univers spiritual de o uimitoare bogăţie şi varietate şi de o frumuseţe biblică. Iar aceasta, datorită pe de o parte unei foarte serioase cunoaşteri a Sfintei Scripturi şi a celor mai subtile probleme de teologie din partea autorului, iar pe de altă parte unei experienţe religioase poate unice la noi, experienţă religioasă înălţată pînă la treptele de sus ale contemplaţiei religioase şi pînă la transfigurare.

Din noianul de frumuseţi cuprinse în aceste poezii, redăm cîteva elocvente frînturi. O poezie ca *În ziua care începe* ar putea deveni rugăciunea zilnică a oricărui creştin. Iată o strofă: „Dă-mi, Doamne, azi o clipă să nu Te pot uita / Şi-n ziua care-ncepe cu zorii albi de-odată / Să intru ca-ntr-o Sfîntă a Sfintelor curată / Unde tronezi Tu însuţi cu toată slava Ta“.

În *Ultima rugăciune* care e suprema dorinţă a poetului? „La marea sărbătoare, curînd a mortii mele, / Pe lîngă albul înger cu aripa de ghiaţă / Te leg adînc, o, Doamne, în clipele acele / Chezaş al meu la Ceruri pentru eterna viaţă / Cu Sfîntul Trup şi Sînge să fii şi Tu de faţă“.

Capitolul IV al cărţii cuprinde şi *Proze*, diverse, din care un număr de cinci cu adîncă semnificaţie spirituală: *Schitul de ceară, Lupta cu îngerul, Toiagul minunilor, Mîntuirea smochinului şi Lobocoagularea prefrontală*.

Ultimul capitol — *Confesiuni* — cuprinde interviuri, date autobiografice, mărturii etc. Între acestea *Confesiunea unui scriitor şi medic* prezintă un interes deosebit pentru lumea teologică. E vorba de o conferinţă rostită de scriitor în faţa studenţilor Facultăţii de teologie din Bucureşti în anul 1935 (eveniment la care a avut privilegiul să ia parte şi semnatarul acestor rînduri, în calitate de student teolog). A fost un eveniment memorabil pentru toţi cei de faţă. A produs o impresie de neuitat nu numai conferinţa în sine, prin fondul profund şi forma ei aleasă, dar şi omul, prin noblеţea şi distincţia spirituală ce se degajau din întreaga sa fiinţă. Tot ce a spus marele scriitor atunci e de actualitate şi astăzi. Între altele, a declarat că nu are nici un merit de a fi un credincios, întrucît s-a născut aşa. Iar aceasta, datorită atmosferei şi educaţiei din familie, în sînul căreia lecturile de bază erau nu numai Biblia şi Vieţile Sfinţilor, dar şi mineele, împrumutate lunar de la biserică.

Încheierea conferinţei a fost de o înaltă şi tulburătoare teologie. „Ceea ce vă pot spune, sfîrşind, este că pregătirea ştiinţifică, studiile medicale, cunoştinţele de filozofie şi tot cîştigul meu în celelalte domenii de cultură, artă, literatură, în loc să mă depărteze, *m-au apropiat de credinţă*“.

În final, deschizînd perspectiva treptelor împărăteşti spre piscul îndumnezeirii omului, marele scriitor afirmă: „Viaţa e multidimensională. La cele două laturi de jos, pămîntesti, le-aş zice dimensiuni pasionale — bucuria şi durerea —, trebuie *să adăugăm o a treia, înălţimea, dimensiunea spiritualităţii... Şi transformîndu-ne să trecem în a patra dimensiune, metafizică, în extaz şi sfinţenie*“ (s.n.).

Dacă anterior literaţi şi critici literari ca Vladimir Streinu, Tudor Vianu, Ion Pillat sau G. Călinescu l-au considerat pe V. Voiculescu „cel mai creştin dintre poeţii români“, cu atît mai mult se poate afirma acest lucru după apariţia ultimului volum, *Gînduri albe*. Ca inspiraţie religioasă şi ca trăire în duh el poate sta cu cinste alături de mari scriitori şi poeţi de talie europeană ca Paul Claudel, Charles Péguy sau Reiner Maria Rilke.

Biblia jubiliară de la 1688—1988

(Continuare din pag. 1-a)

De reţinut este şi constatarea potrivit căreia textul Bibliei de la 1688, în ciuda celor trei secole care s-au scurs de la apariţia ei, a rămas perfect inteligibil şi pentru cititorii de azi.

De la p. 978 pînă la p. 983 se cuprinde un studiu extrem de dens şi de înaltă ţinută ştiinţifică şi literară, semnat de prof. dr. docent I. C. Chiţimia, coordonatorul echipei de specialişti care a efectuat transcrierea textului, studiu dedicat Bibliei de la 1688 ca monument cu valoare perenă. Reţinem observaţia de înaltă rigurozitate ştiinţifică potrivit căreia Biblia de la 1688 *„este cea dintîi traducere integrală reînnoită lexical*, stilistic şi literar, fiindcă toate celelalte traduceri din sud-estul Europei au rămas ca expresie la formulele arhaice tradiţionale, pînă în secolul al XVIII-lea, adică fără vreo infiltraţie de limbaj viu al vremii. Fraţii Şerban şi Radu Greceanu..., împreună cu colaboratorii lor, au conceput două obiective: întîi, să păstreze cît mai autentic textul scrierii şi, în al doilea rînd, s-o îmbrace ca de sărbătoare, în haină de limbă nouă. Şi lucrul le-a reuşit în cea mai mare măsură“.

Urmează, în continuare, lista bibliografică alcătuită din 18 titluri, care au stat la baza muncii întreprinsă de actualii editori ai Bibliei de la 1688.

În final, pe două pagini, sînt înşirate numele tuturor celor care au avut în apropiată purtare de grijă şi s-au ostenit cu tipărirea ediţiei jubiliare a Bibliei, începînd cu Întîistătătorul Bisericii noastre: Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi cu specialiştii în filologie, istorie, cultură şi teologie şi încheind cu persoanele din brigăzile de legătorie.

Această monumentală realizare editorială ne prilejuieşte sentimente de adîncă recunoştinţă şi mulţumire faţă de Părintele ceresc, care conduce destinele Bisericii Sale şi-i hărăzeşte oameni şi timpuri prielnice spre a-şi împlini rosturile ei firesti în sînul poporului nostru.

CREDINȚĂ ȘI ÎNȚELEGERE

Pe la anul 180, polemistul păgîn Celsus îi acuza pe creștini că, dacă sînt întrebați asupra credinței lor, „răspund cam așa: *Nu cerceta, ci crede;* credința este cea care te va mîntui". Aflăm astfel, prin Origen, care ne transmite acest text al lui Celsus,[1] originea adagiului „crede și nu cerceta", de care s-a făcut abuz și care a servit la prezentarea Creștinismului ca opus rațiunii și cercetării raționale a lumii și a existenței.

Din textul lui Celsus rezultă însă clar că „cercetarea" la care se face referire nu este cercetarea naturii, cercetarea științifică, ci cercetarea tainelor credinței creștine. Cu această din urmă aplicare, Origen nu contestă că „crede și nu cerceta" ar putea exprima punctul de vedere creștin. Dar chiar acestei aplicări el îi aduce un corectiv important: adagiul nu interzice cercetarea bazelor credinței, ci e o chemare la credință chiar și a celor care nu pot să-și neglijeze obligațiile zilnice și să-și dedice tot timpul cercetărilor filozofice.[2] „Recunoaștem — zice mai departe Origen — că învățăm pe unii oameni să creadă chiar și dacă nu au putut fi cu totul convinși rațional, întrucît nu îi este cu putință oricui să lase totul deoparte pînă ce va fi urmat deplin fundamentarea teoretică a unei învățături".[3] Cei ce întreprind însă o astfel de cercetare, vor găsi destule argumente raționale în sprijinul credinței creștine.[4]

Pe de altă parte, arată Origen, îndemnul de a crede înainte de a poseda o înțelegere teoretică a credinței, nu înseamnă nicidecum promovarea ignoranței. Căci toate realizările omenești se întemeiază pe o credință. Dacă pleacă pe mare, dacă se căsătoresc sau nasc copii, dacă seamănă etc., oamenii o fac tocmai pe temeiul credinței într-un rezultat fericit al acțiunilor lor. Nici credința aceasta nu poate aduce în sprijinul ei vreo dovadă rațională sigură, căci chiar acțiunile omenești pornite cu cea mai deplină încredințare se pot solda cu eșecuri. Și totuși, această credință le insuflă oamenilor curaj și de multe ori îi întărește să înfrunte cele mai mari pericole și le salvează viața din mari primejdii. Cu cît mai întemeiată și plină de putere de viață este însă credința în Dumnezeu și în cuvîntul Său![5]

Nu insistăm aici asupra greșitei aplicări a adagiului citat, pe temeiul căruia s-a atribuit pe nedrept Creștinismului o poziție de negare a cercetării științifice. E destul să amintim că, după Sf. Scriptură, Dumnezeu i-a dat omului misiunea de a stăpîni pămîntul și de „a da nume" tuturor celor create (Fac. 1, 28; 2, 20) și că ține de însăși menirea omului pe pămînt de a căuta, prin permanentă osteneală, să dea de rost tuturor celor „cîte sînt sub soare" (Eclesiast 8, 16—17). Cartea Pildelor (și în general literatura sapiențială ebraică) laudă în cuvinte nemaiîntrecute înțelepciunea și iscusința în muncă și condamnă cu asprime lenea (Pilde 2, 1 și urm.; 6, 1 și urm.; 8, 1 și urm. etc.). Astfel încît, pe temeiul Revelației, nu putem decît să fim întru totul de acord cu ceea ce spunea, de pildă, Aristotel, după care „trebuie să ne întrebăm mereu ce poate fi ființa".

Ne vom opri însă, pe scurt, asupra importantei idei pe care o apăra Origen împotriva nedreptei acuze a lui Celsus: aceea că primirea credinței nu anulează, ci presupune și întemeiază înțelegerea pe cale rațională a acestei credințe, pe cît este cu putință de realizat acest lucru.

Că este legitim și necesar efortul stăruitor al omului de a înțelege credința revelată o afirmă în modul cel mai clar încă Vechiul Testament. Adeseori se spune despre cei necredincioși că au ochi și nu văd, au urechi și nu aud și că această întunecare a simțurilor e generată de o învîrtoșare a inimii (Is. 6, 9—10; 44, 18 ș.a.). Idolatrul — zice Isaia — este „simplu și fără pricepere" și, în loc să se încreadă în Dumnezeu, „se hrănește cu năluci" (Is. 44, 19—20". În sprijinul credinței revelate vine, deci, experiența însăși a simțurilor (vedere, auz etc.), din care mintea omului poate trage anumite concluzii corecte asupra Creatorului (Ps. 18, 1; Rom. 1, 19—20). Omul cu mintea sănătoasă și cu inima curată poate discerne apoi intervențiile lui Dumnezeu în istorie (Is. 41, 20; 42, 23—25; 43, 8—10 ș.a.) și poate progresa în înțelegerea voii dumnezeiești prin sîrguință. Daniel proorocul este lăudat de Dumnezeu pentru că „și-a sîrguit inima ca să înțeleagă" (Dan. 10, 12).

Întreaga tradiție iudaică reflectă această sîrguință — cel puțin teoretică — de a înțelege credința. Zelul cercetării Scripturii îi dusese pe învățații iudei din vechime pînă la a număra literele fiecărei scrieri sfinte (de aceea au și fost denumiți *soferim*, care înseamnă etimologic „socotitori"); prin astfel de calcule ei ajunseseră să constate că în centrul însuși al *Torei* (=cele cinci cărți ale lui Moise) s-ar afla verbul *a căuta*, fapt nu lipsit de semnificație. De asemenea, socotind toate poruncile pozitive și interdicțiile din Legea lui Moise, învățații iudei ajunseseră la cifra de 613 porunci. Într-o omilie a lui rabbi Șimlai, pornindu-se de la cele 613 porunci, se arată că David le-a rezumat la 11 (în Ps. 14), Isaia la 6 (Is. 33, 15), Miheia la 3 (Mih. 6, 8), apoi iarăși Isaia la 2 (Is. 56, 1) și Amos la una singură: „Căutați-Mă și veți fi vii" (Am. 5, 5). Iarăși acest „a căuta", ca rezumat și esență a religiei lui Israel!

Un alt învățat iudeu, rabbi Baruch, nu găsea modalitatea cea mai potrivită de a exprima iubirea dumnezeiască solitară, în nerăbdătoare așteptare a răspunsului din partea omului. Odată însă îl privea pe nepotelul său jucîndu-se de-a v-ați ascunselea cu un alt băiețel. Nepotelul se ascunde, dar celălalt refuză să-l caute și pleacă. Cu ochii în lacrimi, copilul se plînge bunicului. Atunci, tot cu ochii în lacrimi, rabbi Baruch strigă: „Tot așa zice și Dumnezeu: Eu Mă ascund, dar nimeni nu vine să Mă caute!"

Această „căutare" a lui Dumnezeu rămîne și în Creștinism un mod de a descrie atitudinea credincioșului (F. Ap. 15, 17; 17, 27; Rom. 3, 11; cf. Mt. 6, 33; Lc. 12, 31 ș.a.), dobîndind însă noi dimensiuni. La „plinirea vremii", „Dumnezeu s-a arătat în trup" (I Tim. 3, 16); oamenii au putut vedea „slava Lui" (In. 1, 14), L-au putut privi, auzi și pipăi (I In. 1, 1). Mîntuitorul Hristos și-a arătat dumnezeirea prin minuni nemaivăzute și nemaiauzite. De aceea, pe drept cuvînt aplică El celor ce refuză mesajul Său textele profetice despre învîrtoșarea inimii care întunecă ochii și astupă urechile (Mt. 13, 15; In. 12, 40). Iar cea mai mare minune, învierea, este atestată prin „multele semne doveditoare" ale arătărilor Celui înviat (F. Ap. 1, 3). Putem spune, deci, că venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, ca suprema manifestare a lui Dumnezeu, este și suprema raportare a adevărului dumnezeiesc la rațiunea omenească, suprema sa deschidere spre verificare din partea minții umane.

Sfinții Apostoli „au văzut și au crezut" (In. 20, 29). Dar nu numai credința lor s-a putut sprijini pe o verificare rațională. Căci noi, cei de după Apostoli, credem pe temeiul mărturiei lor și înțelegerea noastră nu este mai puțin solicitată în verificarea și asimilarea acestei mărturii, în formularea și actualizarea ei.

Astfel, Revelația, nici în stadiul ei ultim și suprem, nu anulează efortul omului de a înțelege. „Dumnezeu nu e un tată care scrie temele școlare ale copiilor Săi" (Hans Urs von Balthasar). Ca oarecînd Daniel, credinciosul creștin e mereu în situația de a-și sîrgui inima să înțeleagă. Iată adevărul care stă la baza teologiei, a întregii cugetări creștine!

Pe de altă parte însă, credința implică depășirea a tot ceea ce poate cuprinde înțelegerea omenească. De aceea, trezirea credinței în inimă necesită impulsul supranatural al harului. Ajutați de lumina harului, pătrundem în lumea supranaturală și dumnezeiască. Dar chiar sub acest aspect credința nu înseamnă anularea rațiunii, ci, dimpotrivă, eliberarea ei de negura păcatului și statornicirea ei într-o adevărată atitudine intelectuală, ridicarea ei treptată la o nouă evidență, mai presus de adevărurile raționale referitoare la Dumnezeu. Prin credință, înțelegerea omenească se depășește pe sine, devine „înțelegere neînțeleasă", cum se exprimă Acatistul. Căci, în raport cu rațiunea, credința nu e nebunie, ci cunoștință ce întrece tot raționamentul.[6]

Pr. prof *Vasile Mihoc*

1 Origen, *Contra lui Celsus* I, IX și I, XII, în idem, *Scrieri alese*, partea a patra i PSB, 9, București, 1984, p. 36; vezi și p. 38.
2 *Ibidem*, p. 36.
3 *Ibidem*, p. 37.
4 *Ibidem*, p. 38.
5 *Ibidem*.
în „Filocalia", vol. VII, București, 1977, p. 316—318.
6 Vezi Sf. Grigorie Palama, *Despre sfînta lumină*, 40—42,

Raporturi istorice, etnice și demografice în Transilvania (XVIII)

Confruntarea militară între marile puteri imperialiste, declanșată prin agresiunea Austro-Ungariei asupra Serbiei la 28 iulie 1914, a determinat angajarea în luptă și a unor națiuni și state ale căror obiective nu aveau nimic comun cu caracterul imperialist al războiului. Asemenea obiective erau caracteristice ale îndelungatei lupte pentru afirmarea principiului naționalităților, în anii primului război mondial, lupta cu arma în mînă pentru teritoriul național ținut prin forță între hotarele marilor imperii, lupta diplomatică pentru recunoașterea dreptului națiunilor de a trăi într-un stat național unitar, lupta prin cuvîntul scris sau vorbit pentru susținerea și apărarea drepturilor de întregire națională și politică erau mijloace și metode prin care se exprima în fond, în condițiile și împrejurările create de război, aceeași multilaterală activitate pentru triumful politicii naționalităților.

Iată pentru ce obiectivul central al politicii externe a României — eliberarea teritoriilor aflate sub dominație străină și reîntregirea țării — s-a pus cu acuitate deosebită în anii primei conflagrații mondiale.

Acesta a fost motivul pentru care, în fapt, încă înainte de declanșarea ostilităților militare, România se desprinsese de obligațiile ce-i reveneau prin tratatul de alianță cu Puterile Centrale, ca și Italia de altfel, rămînînd timp de doi ani în atitudine de espectativă armată. Decizia României de a pregăti intrarea sa în război pentru eliberarea Transilvaniei, Banatului și Bucovinei — dezideratul unității naționale însuflețind masele cele mai largi ale poporului român —, colaborînd în acest sens cu Puterile Antantei, era practic doar o chestiune de timp, pînă cînd acestea își vor asuma obligații precise, cuprinse în tratate, cu privire la recunoașterea dreptului României de a readuce în patria-mamă teritoriile de dincolo de Carpați.

Guvernul român, conștient de marea răspundere ce-i revenea și văzînd că intrarea României în război remediază situația militară a Antantei, la 4/17 august 1916 a încheiat cu reprezentanții Franței, Angliei, Rusiei și Italiei un Tratat de Alianță și o Convenție Militară, prin care țara se obliga să intre în război împotriva Austro-Ungariei, nu mai tîrziu de 15/28 august 1916, cu scopul declarat și recunoscut ferm de aliați de a readuce României provinciile românești din monarhia dualistă.

La 14/27 august, ministrul român la Viena, Edgar Mavrocordat, a înmînat ministrului afacerilor străine al Austro-Ungariei declarația de război a României, care preciza: „România, departe de a uita legăturile de sînge cu românii supuși Monarhiei austro-ungare, a putut constata că speranța ce ne puseserăm pe adeziunea noastră la Tripla Alianță a fost înșelată. În cursul unei perioade de mai bine de 30 de ani, românii din monarhie nu numai că n-au văzut introducîndu-se vreo reformă de natură a da cel puțin o speranță de satisfacție, dar, din contră, au fost tratați ca o rasă inferioară și condamnați să sufere apăsarea unui element străin, care nu constituie decît o minoritate în mijlocul naționalităților deosebite din care se compune statul austro-ungar. Toate nedreptățile pe care frații noștri erau, astfel, siliți să le îndure au întreținut între țara noastră și monarhie o stare neîntreruptă de ură... Doi ani de război, în cursul cărora România a păstrat neutralitatea, au dovedit că Austro-Ungaria, ostilă oricărei reforme interne ce ar putea face mai bună viața popoarelor sale, s-a arătat tot pe atît de gata de a le jertfi... România, împinsă de dorința de a grăbi sfîrșitul conflictului, sub imperiul necesității de a-și salva interesele de rasă, se vede nevoită de a intra în luptă alături de aceia care pot să-i asigure înfăptuirea unității sale naționale".

În noaptea de 14/27 august spre 15/28 august, trupele române, într-o uriașă explozie de entuziasm popular, au trecut Carpații prin toate trecătorile din Transilvania, spre a elibera pe frații lor de sub jugul nemilos al oligarhiei ungare.

Prețul eliberării va fi scump, suferințele vor fi enorme: pierderile de pe frontul din Transilvania, din Dobrogea, în bătăliile de pe Jiu, dintre Neajlov și Argeș, jaful trupelor de ocupație în partea vremelnic ocupată a țării, prigoana sălbatică la care au fost supuși românii transilvăneni îndeosebi după intrarea României în război ș.a.m.d., dar credința în victorie va fi neclintită, ceea ce explică victoriile militare strălucite obținute în vara anului 1917 pe frontul din Moldova în triunghiul Mărăști—Mărășești—Oituz; victorii de mare răsunet, care au dat peste cap planul inamic de scoaterea definitivă a României din război, constituind totodată o incontestabilă contribuție la înfrîngerea Puterilor Centrale.

Trebuie să remarcăm că importanța problemei desăvîrșirii unității de stat rezultă din faptul că România a declarat război doar Austro-Ungariei, cu toate că nu și-a făcut iluzii cu privire la urmările acestei acțiuni în raporturile cu Germania și Bulgaria.

Într-adevăr, în ce privește România și Ungaria, războiul mondial avea să decidă cu privire la soarta celor 3,5 milioane de români din Transilvania, care secole îndelungate zadarnic și-au pretins drepturi la libertate și unitate națională. Lupta a durat fără întrerupere între români și unguri, căci nu putea fi vorba de o conciliere în sensul dorit de stăpînirea ungurească, ca românii să se obișnuiască cu gîndul de a rămîne aserviți Ungariei.

Lupta aceasta a culminat cu primul război mondial, cînd vechea Românie a socotit că a sosit momentul de a ridica armele pentru salvarea fraților de un sînge; așadar, România nu a ocupat Transilvania pe simplul drept al forței, ca biruitoare de război, ci de partea ei era dreptatea istoriei.

Stăpînirea Ungariei asupra teritoriilor locuite de români devenise în epoca modernă tot mai discutată și mai șubredă. În evul mediu ea s-a menținut pe baza dreptului cuceritorului, care-și păstra prada cu arma. Din secolul al XVIII-lea — secolul luminilor — Ungaria era însă în conflict cu un principiu istoric ce bătea cu insistență la porțile ei — principiul naționalităților. Nu trebuie să uităm că tocmai în baza acestui principiu ridicase armele Ungaria, în 1848—1849, împotriva Austriei, refuzînd însă cu încăpățînare să-l recunoască pe seama naționalităților pe care avea pretenția să le stăpînească.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea întreaga opinie publică progresistă a Europei se găsea de partea românilor asupriți din Transilvania, condamnînd cu asprime regimul apăsător la care au fost supuși de cruzimea stăpînirii ungare. În 1890 lordul Fitzmaurice a susținut într-o serie de articole pe românii transilvăneni, spunînd între altele: „Eu insist mai ales asupra pericolelor care amenință Europa, în urma luptelor înverșunate și neîncetate dintre naționalitățile Monarhiei austro-ungare... Ungurii mai ales, urmăresc o politică violentă și oarbă față de naționalitățile supuse coroanei ungare și în special contra românilor... În Transilvania atitudinea provocatoare a minorității maghiare contra românilor poate provoca dintr-o zi pe alta tulburări sîngeroase, cu urmări incalculabile". În 1892, ziarul *„L'Independence Belge"* scria că românii din Transilvania „sînt tratați ca paria de rasă stăpînitoare a maghiarilor", apoi continua: „vechile privilegii ce le aveau românii au fost desființate, bunurile le-au fost confiscate, ziarele suprimate, ziariștii lor băgați în închisoare, iar învățătorilor și preoților li s-a făcut viața cum nu se poate mai mizerabilă". Marele om politic francez G. Clemenceau, în ziarul său *„La Justice"*, a demascat în articole tăioase asuprirea românilor din Transilvania.

În 1914, declanșarea războiului de către Austro-Ungaria a dat ocazie guvernelor ungar și austriac să aplice asupra românilor, slovacilor și cehilor din cuprinsul monarhiei bicefale — un adevărat genocid.

Magnații din guvernul de la Budapesta au inițiat și aplicat un plan de exterminare în masă a bărbaților români din Transilvania, înrolați în armata austro-ungară, în timpul desfășurării campaniilor militare din anii 1914—1918. Cînd s-a decretat mobilizarea generală a armatei austro-ungare, în iulie 1914, se aflau sub drapel peste 100.000 de români, cărora li s-au adăugat alți 300.000 de români rezerviști, deci circa 400.000 de soldați români, care au fost trimiși pe fronturile de luptă din Serbia și Austria, și pe frontul din Galiția, spre Rusia, în nord.

Urmînd ordinele celor două guverne, statele majore ale armatei austro-ungare au ordonat comandanților de operații de pe toate fronturile ca unitățile militare formate din români să fie folosite în linia întîia a frontului și în sectoarele cele mai periculoase. Numai în luptele desfășurate în intervalul iulie 1914—iulie 1916 au căzut, pe diferite fronturi, peste 100.000 de români.

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviță*n

DARIO RACCANELLO, „LA PREGHIERA DI GESÙ NEGLI SCRITTI DI BASILIO DI POIANA MĂRULUI, teză de doctorat susținută la Pontificio Istituto Orientale-Roma și editată de mănăstirea benedictină „Fratelli contemplativi di Gesù", Alessandria, 1986, 270 pagini

Pentru prima dată un monah benedictin din Italia prezintă o teză de doctorat, în cadrul Institutului Pontifical de Teologie Orientală din Roma, cu un subiect românesc de spiritualitate monahală filocalică: „Rugăciunea lui Iisus în scrierile lui Vasile de la Poiana Mărului". Este vorba de părintele Moise Dario Raccanello superiorul unei mici mănăstiri benedictine din nord-vestul Italiei, Villa Bricco, care împreună cu ceilalți doi confrați ai săi, întreține apropiate legături duhovnicești cu părinți și mănăstiri din România. Părintele Moise cunoaște limba română, a vizitat mănăstirile noastre, este abonat la revistele de teologie editate de Biserica Ortodoxă Română și este preocupat îndeosebi de spiritualitatea monahală practicată în cadrul monahismului ortodox, în general și românesc, în special.

Teza amintită începe cu o frumoasă prefață, în care se vorbește despre importanța temei tratate, despre legăturile Starețului Vasile de la Poiana Mărului cu Staretul Paisie de la Neamț, despre mănăstirile și monahismul românesc, despre vizita autorului în țara noastră pentru a aduna datele necesare și bunăvoința cu care a fost primit. Apoi urmează bibliografia, de o impresionantă bogăție, cu izvoare din slavonă, rusă, greacă, franceză, și mai ales din română, aproape 50 de cărți, studii, articole și manuscrise consultate și citate. În introducere (p. 21—29) autorul vorbește despre izvoarele folosite, despre personalitatea marilor stareți Vasile de la Poiana Mărului și Paisie de la Neamț, despre curentul de reînnoire duhovnicească prin rugăciune și studiul Sfinților Părinți inițiat de ei în Moldova și Muntenia și despre Rugăciunea lui Iisus, o metodă mistică ortodoxă de purificare și unire cu Hristos, care prezintă astăzi tot mai mult interes în monahismul apusean.

Cuprinsul propriu-zis al tezei este format din 12 capitole, împărțite în două părți. Partea întîia poartă titlul „Figura lui Vasile" și tratează în primele patru capitole următoarele teme: Capitolul 1 — *Note biografice;* capitolul 2 — *Personalitatea starețului;* capitolul 3 — *Scrierile;* capitolul 4 — *Tradiția isihastă română.* În cele 64 de pagini, autorul face o scurtă dar documentată biografie a stareților Vasile de la Poiana Mărului, pentru ca în capitolul următor să analizeze dimensiunea sa duhovnicească și rolul care l-a avut la crearea curentului isihast înnoitor în mănăstirile din ținutul Buzăului, la jumătatea secolului XVIII. În capitolul 3 prezintă cele patru introduceri la scrierile filocalice ale sfinților Grigorie Sinaitul, Filotei Sinaitul, Isihie și Nil de Sorska, analizînd importanța care o dă stareț Vasile practicării Rugăciunii lui Iisus. În capitolul 4 se dovedește concret ce

(Continuare în pag. a 4-a)

Protosinghel *Ioanichie Bălan*

PRĂZNUIREA SFINȚILOR TREI IERARHI LA INSTITUTUL TEOLOGIC UNIVERSITAR DIN SIBIU

Sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi — 30 ianuarie — s-a ținut și în acest an cu atenția cuvenită la Institutul Teologic Universitar Sibiu. Liturghia arhierească a fost săvîrșită de Prea Sfințitul Dr. *Vasile Coman,* Episcopul Oradiei, Prea Sfințitul *Iustinian Maramureșanul,* Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și de Prea Sfințitul *Calinic Argeșanul,* Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului și Argeșului înconjurați fiind de un mare sobor de preoți și diaconi alcătuit din vicari, profesori ai Institutului, consilieri și slujitori ai catedralei.

Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Conf. Dr. *Ioan Mihălțan,*

După ce au fost înălțate rugăciuni de mulțumire Atotmilostivului Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra slujitorilor și studenților Institutului și s-a invocat ajutorul Părintelui luminilor pentru rodirea îmbelșugată a strădaniilor ce se vor depune, prăznuirea hramului a continuat în aula Institutului printr-un program festiv.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. Arhid. Prof. Dr. *Constantin Voicu,* rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu. P. C. Sa a conturat — cu temeiuri convingătoare și ilustrative din viața și gîndirea Sf. Trei Ierarhi — mesajul, pentru slujirea lui Dumnezeu și a semenilor, pe care ni-l transmit peste veacuri ocrotitorii și îndrumătorii noștri spirituali. A cerut apoi ca sărbătorirea patronilor Institutului nostru să fie pusă în acest an, sub patronajul celor două cărți mari de suflet și simțire creștinească și românească: Biblia de la București și Noul Testament de la Bălgrad reeditate în frumoase ediții critice de curînd. Sînt exprimate mulțumiri Prea Fericitului Părinte *Teoctist,* Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și Prea Sfințitului Episcop *Emilian* al Alba Iuliei pentru aceste minunate daruri făcute limbii, culturii și Bisericii noastre strămoșești.

Corul studenților teologi, condus de P. C. Arhid. Lector *Ioan Popescu,* a interpretat următoarele piese corale: „Rugăciune", versuri de M. Eminescu, „Troiță de arhierei", „Polieleu la Sfinții Trei Ierarhi" și „Ce vă vom numi pe voi sfinților?" Au fost citite fragmente din opera celor Trei Sfinți Ierarhi.

P. C. Asist. *Ioan I. Ică* a prezentat o conferință cu tema: *„Concepția despre teolog și teologie a Sfîntului Grigorie de Nazianz și implicațiile ei pentru învățămîntul teologic".*

Au urmat cuvîntările ierarhilor prezenți la festivitate:

Prea Sfințitul Emilian, Episcopul Alba Iuliei a subliniat că prăznuirea hramului Institutului este un prilej de înălțare spirituală, dar este și ocazie de analiză a muncii de formare a viitorilor preoți. Prea Sfinția Sa a îndemnat ca viitorii preoți să fie formați în duhul lui Hristos și al Ortodoxiei noastre strămbune.

Prea Sfințitul Iustinian, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului și-a exprimat convingerea că la Institutul sibian se face teologie de cea mai bună calitate. Pe lîngă și împreună cu învățămîntul teologic să se dea o mare importanță și trăirii curate. Teologia să fie încununată cu teofilia.

Prea Sfințitul Arhiereu-vicar Calinic și-a exprimat bucuria de a se afla la acest Institut unde și-a făcut studiile și în Transilvania unde a slujit ca preot. În continuare a vorbit despre rolul și importanța culturii bisericești.

Prea Sfințitul Dr. Vasile, Episcopul Oradiei a spus că deși *Înalt Prea Sfințitul Părinte Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului* a fost reținut de interese superioare bisericești, îl considerăm prezent cu noi, la serbarea hramului al cărui părinte apropiat este. Prea Sfinția Sa a sintetizat trei porunci pe care Sf. Trei Ierarhi ni le dau astăzi: 1. Preotul să fie ascultător de Dumnezeu și de oameni; 2. Preotul să se convingă că lucrarea sa este teandrică, ca slujitor echilibrat și 3. Să învățăm de la Sfinții Vasile, Grigorie și Ioan dăruirea noastră cu fapta cea bună semenilor noștri.

În încheierea programului P. C. Pr. Prof. Dr. *Dumitru Abrudan,* prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu a exprimat alese mulțumiri ocrotitorilor și îndrumătorilor învățămîntului nostru teologic. A mulțumit celor care au contribuit la reușita acestei prăznuiri și tuturor celor prezenți.

Pr. asist. *Nicolae Dura*

Ardealul

Mi-e leagăn strămoșesc Ardealul.
Eu de milenii îi **ar dealul!**
Șterg fruntea lui însîngerată.
Mă-nchin spre bolta înstelată.

Ardeal — înseamnă Moți cu mere.
Cu donițe și cu ciubere.
Opincă și căciulă cîrnă
Biserică și schit de bîrnă.

Răscoale aspre ne-ntrerupte
Strămoși și moși căzuți în lupte.
Milenii aspre cu furtună
În care fulgeră și tună!

Ardeal — colindele de-acasă
Belșug pe fiecare masă.
Vin roșu pentru parastase.
Mătănii la iconostase.

E legea sfîntă pravoslavă.
Tămîie care urcă-n slavă.
E Horea ce-n acest pămînt
N-are nici cruce, nici mormînt.

Ardeal — sînt dacii plini de slavă
Împărtășiți cu foc și-otravă!
Ni-i rădăcina prea străbună,
Ca să ne-o smulgă vreo furtună!

Pămînt cu lapte și cu miere.
Cu pîntece aurifere.
Cu mierle care șuieră,
Cînd Iancu jalea-și fluieră.

În bezna a două milenii
N-au odrăslit aicea genii.
Cu mîinile aproape goale
Pornit-au patru mari răscoale.

N-am scris povești cu zmei și zîne.
Am scris: „Deșteaptă-te române!"
Ce-a zguduit din temelii
Orînduiri și-mpărății!

Ardeal — Cîmpia Libertății!
Slăvitul soare al dreptății!
Lumină care arde-n sfeșnic!
Al nostru-ai fost! Și vei fi veșnic!

Pr. Traian Rusu-Șirianu

Două întîlniri ecumenice recente

Între 24—26 ianuarie 1989 s-a întrunit la Academia Evanghelică din Hofgeisman (lîngă Kassel), în Republica Federală Germania, Prezidium-ul Conferinței Bisericilor Europene. Au luat parte Președinții acestei Conferințe, Mitropoliții Alexei de Leningrad, Antonie al Ardealului, Damaschinos al Elveției, Hans Gernot Jung, episcop de Kurhessen — Waldeck (R.F.G.), Dr. Majolaine Chevalier (Franța), Prof. Perti Pessonen (Finlanda), rev. John Arnold (Anglia), Superintendent Adam Kuczma (Polonia). A luat parte de asemenea Secretarul general al Conferinței Dr. Jean Fischer, Hans Schmocker, secretarul cu probleme financiare, Hermann Goetz, directorul de studii, și alții din conducerea Conferinței de la Geneva.

Pe ordinea de zi au fost probleme curente care cad în competența Prezidium-ului, precum: relațiile cu Biserica romano-catolică, evaluarea întîlnirii de la Erfurt a Conferinței Bisericilor Europene și a Consiliului Conferințelor episcopale europene (CCEE) romano-catolice (1988) și organizarea în comun de către aceste două organizații bisericești a Conferinței *„Pace prin dreptate"* care va avea loc la Basel (Elveția) între 15—21 mai 1989. Precum se vede, agenda a fost ocupată îndeosebi de colaborarea pe plan European a Conferinței Bisericilor Europene cu Bisericile romano-catolice, care nu sînt membre ale acestei Conferințe.

Cel mai recent eveniment, care a adunat împreună aceste Biserici, a fost cea de a IV-a întîlnire care a avut loc la Erfurt în R.D.G., în septembrie 1988, și care a tratat tema „Vie Împărăția Ta". Evaluarea rezultatelor acestei Conferințe a fost, în general, pozitivă. Ea a dovedit că, chiar dacă nu fac parte din aceeași organizație, Bisericile se află pe platformă comună în ceea ce privește aspirația spre unitate și dorința de conlucrare spre împlinirea îndatoririlor lor creștine în lumea de azi.

Următorul mare eveniment organizat în comun de toate Bisericile din Europa, va fi Conferința *„Pace prin dreptate"* de la Basel. În vederea punerii la punct a tuturor amănuntelor legate de această Conferință, Prezidium-ul a fixat numărul delegaților fiecărei Biserici (în total peste 700), programul zilnic, temele conferințelor și numele conferențiarilor, temele studiilor biblice și numărul și locul manifestărilor liturgice. Se speră că întîlnirea de la Basel va putea da o mărturie comună despre voința de pace a tuturor Bisericilor și a tuturor creștinilor, cu încredințarea că pentru asigurarea unei păci trainice e nevoie ca ea să fie întemeiată pe dreptate socială în lume. Să fie soluționate problemele care mai promovează încă nedreptatea, inegalitatea, sărăcia, exploatarea și tot felul de discriminări, îndeosebi cele rasiale și economice.

După ce lucrările Prezidium-ului s-au terminat, a început în aceeași localitate o nouă întîlnire și anume a grupului de legătură dintre Conferința Bisericilor Europene (C.B.E.) și Consiliul Conferințelor episcopale europene, romano-catolice (C.C.E.E.). Din partea C.B.E. au participat Mitropolitii Alexei al Leningradului, Antonie al Ardealului, episcopul Jung, rev. John Arnold (Anglia), Paolo Spanu (Italia) și secretarul general Jean Fischer. Din partea C.C.E.E. au participat E.S. Cardinalul Carlo Maria Martini al Milanului, episcopii Hans L. Martensen (Danemarca), Paul Werner Scheele (Würzboug R.F.G.), Alois Sustar (Iugoslavia) și secretarul C.C.E.E. Ivo Fürer (Elveția). Din partea ambelor organizații creștine europene au participat la lucrări specialiști și experți în probleme de organizare și în probleme teologice. Această a doua întîlnire a tratat o singură temă: *Conferința de la Basel* din mai 1989. S-au coordonat lucrările, răspunderile și punctele de vedere ale celor două organizații (C.B.E. și C.C.E.E.) cu privire la reușita Conferinței, constatîndu-se o desăvîrșită identitate de păreri, și faptul că s-au făcut progrese enorme în rezolvarea detaliilor organizatorice.

Printre cei care vor vorbi la Basel, în afară de personalități religioase europene, vor fi și unii laici precum David Steel, membru al Parlamentului englez, Doamna Maria Lourdes de Pintasilgo, fostă președintă a Portugaliei și Dr. Mario Pavan, fost ministru al mediului înconjurător din Italia.

Cei prezenți la întîlnire au ascultat la sfîrșit un raport asupra relațiilor dintre creștini și mahomedani în Europa, și asupra eforturilor ce se fac din ambele părți pentru o bună conviețuire și înțelegere.

Participanții s-au întîlnit cu oficialitățile landului la castelul Trendelburg și au vizitat o fabrică de aparate pentru dialize la Melsungen.

Ambele întruniri de la Hofgeismar au fost, printre altele, și o bună ocazie ca Bisericile din întreaga Europă, din est și din vest, să-și mărturisească idealurile comune de slujire a lui Dumnezeu și a lumii, spre pace prin dreptate.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ORGANIZATĂ DE ACADEMIA R. S. ROMÂNIA ȘI DEDICATĂ BIBLIEI DE LA BUCUREȘTI

(Continuare din pag. 1-a)

sată, întîi de toate, prin retipărirea integrală a acesteia, sub directa îngrijire a P. F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Tot prin purtarea de grijă și sub patronarea Prea Fericirii Sale a fost organizat, la Institutul teologic universitar din București, în ziua de 17 noiembrie 1988, un simpozion dedicat aceleiași manifestări.

Biblia lui Șerban, retipărită integral pentru prima dată, exact la trei veacuri de la apariția sa, a fost apoi aniversată prin simpozionul de la Geneva din noiembrie 1988, prezidat de către I. P. S. Mitropolit ANTONIE al Ardealului și prin Simpozionul de la Viena, prezidat de către I. P. S. Mitropolit NICOLAE al Banatului.

Șirul acestor întruniri cu caracter aniversar, dedicate Bibliei lui Șerban la trei sute de ani de la apariție, a culminat la sfîrșitul anului 1988 cu sesiunea științifică organizată de Academia R.S.R., în ziua de miercuri 28 decembrie 1988, în Sala prezidiului Academiei, din Calea Victoriei nr. 125, cu tema: „Biblia de la București — Monument al culturii Române".

Această sesiune științifică a fost prezidată de doamna Prof. Dr. Zoe Dumitrescu Bușulenga, membru corespondent al Academiei R.S.R. și a constat din prezentarea următoarelor comunicări:

1. Zoe Dumitrescu Bușulenga: 1688 Moment fundamental în cristalizarea spiritualității române;
2. I. C. Chițimia: Texte și motive laice în „Biblia lui Șerban Cantacuzino".
3. Viorel Ionită: Biblia lui Șerban în contextul traducerilor europene.
4. Cătălina Velculescu: Istorie și Alegorie în Biblia lui Șerban.
5. Pandele Olteanu: Rolul slavonismelor în determinarea izvoarelor „Bibliei de la București".
6. Mihai Moraru: Functia stilistică a calcului sematic în „Biblia de la București".
7. Stela Toma: Profesiuni de credință în „Biblia de la București".
8. Adriana Ștefănescu-Mitu: Circulația „Bibliei de la București" — expresie a unității spirituale românești.

Comunicările de mai sus au evidențiat, la nivelul celui mai înalt forum de cultură și știință românească, rolul decisiv al Bibliei de la București în promovarea culturii și a spiritualității românești și la acest nivel a fost subliniat faptul că actul suprem al acestei aniversări a fost marcat de retipărirea textului de acum trei sute de ani, prin grija P. F. Părinte Patriarh TEOCTIST. Reeditarea Bibliei lui Șerban în condiții grafice de excepție, pune la îndemîna credincioșilor și a cercetătorilor textul atît de valoros al primei Biblii românești, text fundamental în istoria culturii și a spiritualității românești.

Dario Raccamello...

(Continuare din pag. a 3-a)

puternică era tradiția isihastă în zona Buzăului.

Partea a doua a tezei poartă titlul *„Învățătura lui Vasile despre Rugăciunea lui Iisus"* și este formată din opt capitole, dezvoltate în 144 pagini. Capitolele tratează următoarele teme: Capitolul 5 — *Definiție* (a rugăciunii lui Iisus); capitolul 6 — *Lupta duhovnicească;* capitolul 7 — *Rugăciunea lui Iisus și psalmodia;* capitolul 8 — *Rugăciunea lui Iisus „practică";* capitolul 9 — *Atenția și inima;* capitolul 10 — *Pericole și remedii;* capitolul 11 — *Rugăciunea lui Iisus „contemplativă":* capitolul 12 — Caracteristica *și valoarea învățăturii lui Vasile.*

După ce autorul face o prezentare pe înțelesul credincioșilor din Occident ce este de fapt în sine Rugăciunea lui Iisus, vechimea ei în practica vieții monahale ortodoxe și treptele rugăciunii inimii, trece la capitolul următor în care arată că cel ce începe lucrarea rugăciunii lui Iisus trebuie să aibă un povățuitor duhovnicesc, fără de care nimeni nu poate deprinde această rugăciune mistică. Prima treaptă a acestei rugăciuni este repetarea cu evlavie și atenția minții a cuvintelor ei: „Doamne Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă". Apoi se trece de la rugăciunea orală, rostită cu buzele, la rugăciunea rostită în taină, fără cuvinte, însă cu multă luare aminte, cu simțirea inimii și chiar cu lacrimi. Pentru a ajunge aici cel ce se roagă trebuie să se lupte mult cu sine pentru a-și înfrîna limba de la multa vorbire și mintea de la gînduri rele și imaginații. În capitolul 7 se afirmă că rugăciunea lui Iisus, nu înlătură slujbele de la biserică, psaltirea, cîntările de la strană, ci dimpotrivă, le ajută să fie făcute cu multă atenție și credință, ca în fața lui Dumnezeu.

Cel ce ajunge pînă aici se află la jumătatea urcușului duhovnicesc. Acum rugătorul poate repeta permanent rugăciunea fără osteneală, devenind o „practică" firească. Rugăciunea se repetă singură, însoțită uneori de lacrimi și de o mare bucurie interioară. În capitolul 9 se vorbește despre rolul atenției minții la unirea ei cu simțirea inimii. Cînd aceste două se vor uni, cu darul lui Hristos, ajungem la treapta cea mai înaltă a rugăciunii inimii, treaptă la care nu mulți reușesc să ajungă.

În capitolul 10 autorul vorbește, inspirat din scrierile Starețului Vasile, despre pericolele sau obstacolele care stau la poarta inimii și nu lasă să coboare mintea, adică atenția ei în cămara cea de taină a inimii. Aceste așa-zise „vămi" sau pericole sînt două: pericolul imaginației și al mîndriei. Mintea trebuie să coboare în inimă mută, surdă și oarbă, adică fără nici un fel de imaginație și într-un adînc de smerenie. Altfel nu se poate realiza această unire mistică și deci rugătorul nu poate ajunge la adevărata rugăciune a inimii. Pentru aceasta el trebuie să se lupte împotriva acestor două obstacole, să ceară harul lui Dumnezeu cu lacrimi ca să-l izbăvească Dumnezeu de aceste pericole.

Odată ajunsă mintea, adică gîndurile ei cele curate în inimă atunci se ajunge la treapta cea mai înaltă a rugăciunii curate, numită rugăciunea lui Iisus, sau rugăciunea inimii. Aceasta este caracterizată printr-o mare căldură interioară deasupra inimii, printr-o bucurie negrăită în inimă, străină de cele obișnuite, printr-un adînc de smerenie și prin multe lacrimi. Sfinții Părinți, numesc treapta aceasta de rugăciune „rugăciune contemplativă".

În „Concluzie", autorul face o succintă prezentare a importanței și scopului urmărit de rugăciunea lui Iisus în scrierile Starețului Vasile, care este trăirea monahului permanent în unire cu Hristos, în bucuria Duhului Sfînt. Căci numai neîncetata rugăciune din inimă menține sufletul nostru în unire totală și permanentă cu Hristos, prin harul Duhului Sfînt. Starețul Vasile cere ca și mirenii evlavioși să practice această sfîntă rugăciune, căci ea nu este rezervată numai călugărilor, ci tuturor celor ce caută și nădăjduiesc în viața veșnică. Pe lîngă rugăciunea inimii, starețul Vasile mai cere călugărilor să păzească poruncile Domnului, să aibă frica de Dumnezeu, să citească Sfînta Scriptură și să aibă ascultare duhovnicească. Numai toate aceste virtuți la un loc pot asigura mîntuirea sufletelor noastre.

Ultima concluzie a autorului, părintele Moise-Dario Raccanello este constatarea că în Moldova și Muntenia, respectiv în zona Vrancei și Buzăului exista încă din secolele XVI—XVII o puternică vatră monahală cu o veche tradiție isihastă românească. Or, Starețul Vasile a crescut, s-a format și a rodit în această mare vatră monahală românească, ale cărui roade s-au răspîndit atît în țara noastră, cît și dincolo de hotarele ei, dînd mișcării isihaste de la Poiana Mărului dimensiuni europene. Și aceasta cu atît mai mult, cu cît opera marelui stareț de la Poiana Mărului interesează și astăzi lumea creștină de peste hotare.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Un studiu extrem de important asupra așezărilor isihaste din sec. XIV din părțile Buzăului, semnează Vasile Boroneanț în rev. „Monumente istorice și de artă" (1, 1988, p. 46—60), sub titlul* Peștera de la Nucu Bozioru (jud. Buzău), monument al artei preistorice. *Titlul pune accentul pe prezența în aceste peșteri — pentru că de fapt vorbește de mult mai multe — pe lîngă urmele creștine și a unor elemente de artă preistorică, probabil vechi de 1200—2000 de ani înainte de Hristos, din timpul cînd trăitori ai altor forme de viață au folosit aceste peșteri potrivit cu nivelul lor de preocupări și de viață spirituală și de cultură. Ne interesează desigur și cei din secolul al XIV-lea creștin, dar și cei mai vechi cu trei-patru milenii. Erau tot strămoși ai noștri pe vatra pe care s-a format poporul român.*

Se știe că printre cercetătorii acestor peșteri, un deschizător de drumuri a fost Al. Odobescu, apoi Bazil Iorgulescu ș.a. Vasile Baroneanț trece prin cea mai mare parte a bibliografiei temei, studiul său constituind o importantă contribuție la cunoașterea rostului acestor peșteri și la proiectarea unor lumini noi spre un trecut despre care ar trebui toți să facem eforturi să aflăm cît mai mult. E istoria rădăcinilor noastre, istoria ființei românești de azi, cu tot ceea ce o alcătuiește. Ce poate fi mai pasionat decît reconstituirea unei astfel de biografii!

● *Cornelia Bodea și Hugh Seton-Watson semnează cartea: R. W. SETON-WATSON ȘI ROMÂNII 1906—1920 (Buc. 1988, ed. Științifică și Enciclopedică) Hugh Seton-Watson este fiul marelui prieten al românilor R. W. Seton-Watson cunoscut și sub numele de SCOTUS VIATOR. Cartea cuprinde opiniile acestuia din urmă și ale altor britanici despre români și istoria lor, iar în partea a II-a corespondența lui cu personalități românești, studii despre România și studii ale românilor despre el. La redactarea cărții au contribuit Marcu Popa, Sergiu Celac, Adriana Sofian și Horia Matei.*

R. W. Seton-Watson a scris printre altele: Racial problems in Hungary *(1908);* Corruption and Reform in Hungary *(1911);* A History of the Romanians from Roman Time to the Completion of Unity *(1934). A fost cu inima și cu solide argumente istorice, întotdeauna de partea românilor. Iată ce îi scria în 1915 lui Octavian Goga:*

„Iubite prietene, nu vreau să mă întorc în țara mea fără a nu-ți mai trimite o ultimă salutare. Cînd ne întîlnisem mai pe urmă, cine ar fi gîndit că a sosit și pentru poporul românesc ceasul hotărîtor. Principiul naționalității străbate și învinge în ciuda tuturor obstacolelor și am convingerea fermă că are să învingă în Europa întreagă". „Eu vă doresc din toată inima să vă realizați unitatea națională — condiția unui viitor mai fericit".

R. W. Watson a trăit să vadă acest eveniment la 1 decembrie 1918. Românii nu-l uită, tot așa cum nu uită 1 decembrie 1918!

● *Al unsprezecelea* Îndrumător bisericesc, misionar și patriotic *(1988) al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului cuprinde învățături arhierești (I. P. S. Teofil și P. S. Episcop-vicar Iustinian) îndrumări misionare și studii legate de marile aniversări ale anului: unirea din 1918 (pr. dr. Al. Moraru, Vasile Rebreanu, prof. George Șerban), revoluția din 1848 (pr. dr. Mircea Păcurariu), Biblia de la București (prof. Elena Ardeleanu), prima traducere a Noului Testament (prof. Monica Neaga), 300 de ani de la urcarea pe tron a lui Constantin Brîncoveanu (pr. prof. Remus Lazăr) ș.a.*

Sub genericul „Gînd și suflet românesc" sînt adunate studii despre Șaguna (diac. dr. Ioan Vasile Leb, Aurel Ion Cîmpeanu), despre Gavril Hango (Ioan Chirilă), despre Al. Mateevici (arhid. Iustin Tira), despre Silviu Dragomir (pr. Simion Coman) ș.a. Arhid. Iustin Tira povestește cum s-a aniversat la 3 dec. 1987 împlinirea a 30 de ani de păstorire la Cluj a I. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu. O generație. Acum e pe al doilea an din a doua. Mulți înainte!

Îndrumătorul poartă și el semnele maturității.

● *„Ierburile sînt cuvinte ale pămîntului!" (Valeriu Anania, în povestirea* Talanga, *în „Mitropolia Olteniei" XXXIX, 6, 1987, p. 21). Povestirea confirmă, dacă mai era nevoie, darul de povestitor al celui știut mai ales ca poet și dramaturg.*

În același număr al revistei, în continuare sub genericul „Studii și articole", Ion Chelcea semnează un studiu Despre hrana rituală la români *(p. 37—56). Un interesant capitol dintr-o mitologie românească în curs de alcătuire. Romulus Vulcănescu; (București, 1987), i-a pus temelii anume, adunînd-o din nenumărate studii răzlețe de dinainte și, evident, mai ales din cercetările proprii, dar cartea sa va stimula noi contribuții — domeniul e din categoria celor inepuizabile — și vom avea în felul acesta, tot mai adunat un tezaur și un fapt de cultură originară, specifică ființei și geniului pămîntului și neamului românesc.*

● *Un studiu alcătuit după toate rigorile genului, cu care de altfel ne-a obișnuit tot prin ce scrie, semnează Al. Zub, sub titlul:* Întrebuințarea Sfintei Scripturi la noi, de-a lungul veacurilor. Cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la tipărirea Bibliei în limba română *(Mitropolia Olteniei, XL, 1, 1988, p. 9—22).*

● Răsunetul internațional al luptei românilor pentru unitatea națională *(Cluj-Napoca, 1980), a apărut într-o versiune revăzută în limba franceză, în editura Academiei R.S.R., sub titlul: L'OPINION PUBLIQUE INTERNATIONALE ET LE PROBLÈME DE L'UNITÉ NATIONALE ET POLITIQUE DES ROUMAINS (București, 1988, 210 p.).*

O carte de referință și de mare utilitate pentru cei care nu au acces la limba română. Au acum, în problemă, acces la adevărul istoric!

Autori, două nume de mare prestigiu: Ștefan Pascu și C. Gh. Marinescu.

● *Un volum de studii și cuvîntări, cu caracter misionar liturgic, a publicat P. S. Dr. Vasile Coman al Oradiei, sub titlul: ÎN APĂRAREA UNITĂȚII CREDINȚEI STRĂBUNE (Oradea, 1988, 310 p.). Expuneri fluente, bine documentate, de mare actualitate și utilitate pentru preoți și credincioși. Partea liturgică face accesibile înțelesurile tainice ale slujbelor, ale simbolurilor și ale „preînchipuirilor", integrînd în ea și largi comentarii la* Fericiri *și la* Tatăl nostru. *Cartea este, în afară de ceea ce conține, și dovada unei activități pastorale, predicatoriale și liturgice a unui arhiereu dedicat, „după rînduială", misiunii sale.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* tehnoredactori: Arhid. *Ezechil Oancea*, Pr. *Teodor Damian;* corector: Pr. *Vartolomeu Constantinescu.*

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 martie 1989 Nr. 9—10/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

RÎNDUIALĂ ÎN CĂMĂRILE DE SUS ALE SFINȚILOR

Postul, rugăciunea și munca

Sfinții cei vechi erau oameni inteligenți și deschiși, luminoși și optimiști. Și cei noi sînt tot așa, dacă mai sînt. Cu toată compătimirea pe care o am pentru proști, care la Judecată vor avea circumstanțe atenuante, nu cred că pot ajunge sfinți. Pot ajunge doar cei care se prefac, din bune și bine chivernisite motive de smerenie, ca Pavel cel Prost, sau ca așa-zișii nebuni pentru Hristos. Nebuniile lor erau însă întotdeauna parabole pline de semnificații pentru cei care le pricepeau. Viața lor era o pedagogie pastorală, o misiune pentru alții. Era, într-un fel, o anumită formă de înțelepciune. Căci sfințenia nu poate fi concepută dezlegată de înțelepciune. Sărăcia cu duhul e culmea înțelepciunii, pentru că e duhul ajuns în starea de absolută purificare, de reducere la esențe.

Oameni cu timp, cu stil și cu gust pentru frumos, sfinții au căutat frumosul și în vorbire. Alegoria, parabola și metafora erau formele lor obișnuite de vorbire. De pildă, aprobînd în aparență o formă de virtute la un frate, cînd o simțeau mărginită o combăteau cu humor, reușind lecții pentru care altfel le-ar fi trebuit multe demonstrații. Căutau întotdeauna forma cea mai scurtă și mai elocventă de convingere, și astfel de *„cuvinte"* au rămas în memoria generațiilor ca niște formule magice valabile peste veacuri.

Starețul unei mănăstiri din Palestina i-a spus Sfîntului Epifanie, episcopul Ciprului: *„Prin rugăciunile tale, părinte, ne ținem așa cum trebuie regula de viață mănăstirească. Citim cu regularitate ceasurile, al treilea, al șaselea, al nouălea, și vecernia, la timpul potrivit"*. Sfîntul Epifanie „i-a lăudat" pentru această nevoință pe monahii atît de grijulii să respecte regula de rugăciune, zicîndu-i starețului: *„Foarte bine, foarte bine. Va să zică vă rugați după tipic la ceasurile rînduite! De celelalte ceasuri din zi, nu mai purtați nici o grijă. Adevăratul monah trebuie însă să aibă* **fără întrerupere** *rugăciunea și psalmodierea în inima sa!"*

I se va fi părut sfîntului că starețul și monahii săi erau prea mulțumiți și mîndri cu observarea regulei, dar nu erau atenți cu restul timpului. Cuvîntul a rămas și se povestește pînă azi.

Sfîntul Epifanie a mai lăsat un *cuvînt* care, de asemenea, stabilește o ierarhie între virtuți, nu întotdeauna ușor de stabilit. Mulți călugări, de pildă, nu mănîncă niciodată carne. E o tradiție veche, dar nu e obligatorie, ci liber asumată. Nu e obligatorie, pentru că Mîntuitorul a făcut toate mîncărurile curate (Marcu VII, 19). Și Sfîntul Pavel a spus că *„toate sînt curate"*, și că numai dacă prin mîncarea ta smintești pe cineva, numai atunci să nu mănînci carne (Rom. XIV, 20—21). Reiese însă că cel care se smintește din așa ceva, trebuie tratat la puterea minții lui, adică după limitele ei. Nu e o situație de invidiat! Că Sfîntul Pavel a fost bine înțeles de Sfîntul Epifanie, se vede chiar din cuvîntul în legătură cu care discutăm acestea. El nu s-a temut că îl va sminti pe Avva Ilarion, pentru că știa că acesta avea o minte deschisă și va înțelege. Ceea ce s-a și întîmplat:

Sfîntul Epifanie a trimis într-o zi pe cineva să-l cheme la dînsul pe Avva Ilarion, zicîndu-i: *„Vino să ne vedem înainte de a ne părăsi trupurile"*.

Sfîntă duioșie a prieteniei! Adînc omenească chemare a inimii!

Vom găsi în Paterice și din aceia care nu mai vor să vadă pe nimeni, și se închid definitiv în ei înșiși și în chiliile lor, mulțumindu-se doar cu compania lui Dumnezeu. Poate sînt din cei mai înaintați în desăvîrșire. Poate sînt din cei mai temători, din cei mai slabi, pe care întîlnirile îi pot tulbura și da înapoi. E taina lor.

În viața duhovnicească nu există regule standard, așa după cum nu există suflete standard. Tradiția obligatorie pentru toți, se mlădiază după libertatea firii fiecăruia. Și dacă acum îl îndreptățim pe Sfîntul Epifanie în dorința de a-și vedea prietenul — socotindu-l la măsura lui — îi vom putea îndreptăți și pe cei care nu vor dori să-și vadă nici mama — socotindu-i la măsura lor.

Mulți dintre ei își gîndeau replicile și faptele, și ca modele pedagogice pentru ucenicii lor. Și se știe că pedagogia e știința prin excelență a diferențierilor. *„Tuturor toate m-am făcut, ca pe toți să-i dobîndesc"*, spunea Sfîntul Pavel (I Cor. IX, 19). Dar să reluăm întîmplarea:

Avva Ilarion a venit — egal în sensibilitate cu Sfîntul Epifanie, cu privire la prietenie — și amîndoi s-au bucurat. Așa spune textul apoftegmei, al povestirii. Ce minunat tablou, ca doi bătrîni să se bucure! La sfîrșitul unei Golgote — viața — bucurie! În timpul mesei, li s-a adus drept mîncare o pasăre. Episcopul a luat-o și i-a dat-o lui Avva Ilarion. Văzînd-o, bătrînul a zis, cu surprindere mare, desigur: *„Iartă-mă, dar de cînd m-am călugărit n-am mai mîncat carne"*. Episcopul i-a răspuns: *„Eu, de cînd m-am călugărit n-am lăsat pe nimeni să adoarmă cu vreo supărare împotriva mea, și nici eu nu m-am culcat avînd vreo mînie contra cuiva"*. Bătrînul i-a zis: *„Iartă-mă, felul tău de viață e mai bun decît al meu!"*

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

IERTAREA, VIRTUTE A ÎMPĂCĂRII

Cît de mult a prețuit Mîntuitorul iubirea menită să apropie și să aducă armonie și pace între oameni, vedem și din faptul că după ce ne-a învățat cum să ne rugăm, revine doar asupra unei singure cereri, spre a ni se întipări mai bine, nu numai ca adresare către Dumnezeu, ci și ca datorie a împlinirii ei în relațiile cu semenii. Astfel. Domnul ne spune: „Că de veți ierta oamenilor greșalele lor și Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta păcatele voastre, iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre" (Matei 6, 14—15). Iar pentru a înțelege și mai bine importanța pe care o are iertarea dintre oameni pentru statornicia păcii și armoniei între ei, Mîntuitorul revine asupra acestui subiect prin pilda „celor doi datornici". În neasemuita ei simplitate și adîncime, pilda ne pune în față exemplul stăpînului milostiv și plin de iertare față de datornicul care nu putea să-i achite datoria. Văzînd atîta iertare, în mod firesc inima datornicului trebuia să fie copleșită de bunătate și realmente să devină și el iertător. Din nefericire însă nu se întîmplă așa, ci la prima întîlnire a unui datornic al său, îl forțează să-i achite datoria, deși era mult mai mică decît cea de care el a fost iertat. Auzind stăpînul aceasta, cheamă la sine pe datornicul neiertător și îl obligă să-i achite toată datoria... De aici și concluzia pe care Mîntuitorul ne-o pune în față ca un avertisment: „Așa și Tatăl meu cel ceresc va face vouă, de nu veți ierta fiecare fratelui său, din toată inima" (Matei 18, 35).

Raportînd înțelesul pildei la viața noastră, ne putem ușor da seama că Dumnezeu, Părintele nostru bun și iubitor ne-a iertat nouă orice datorie, orice păcat, prin Jertfa Fiului Său. Pe Golgota răsună cuvintele celei mai jertfelnice și depline iertări: „Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac" (Luca 23, 43). Această iertare acordată de Dumnezeu se continuă prin Jertfa lui Hristos adusă de Biserică, pînă la sfîrșitul veacurilor: „Luați, mîncați, acesta este Trupul meu, care se frînge pentru voi spre iertarea păcatelor"; „Beți dintru acesta toți, acesta este Sîngele meu, al Legii celei noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor". De aceea și credincioșul cînd se apropie de Jertfa iertării lui Dumnezeu trebuie să se împace mai întîi cu semenul său: „Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întîi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău". (Matei 5, 23—24). Vedem de aici că și sufletele credincioșilor, cu cît sînt mai mult pătrunse de duhul iubirii lui Hristos, cu atît fac mai vie și mai activă iertarea aducătoare de împăcare cu semenii și transmit astfel lumii un duh de pace și armonie. Iertarea primită din iubire este în acest caz raza de lumină capabilă să răzbată și să împrăștie definitiv ceața norilor aducători ai discordiilor, dușmăniilor, învrăjbirilor și resentimentelor dintre oameni.

Iertarea pătrunsă de duhul iubirii lui Hristos este „din toată inima", avînd un caracter deplin. Aceasta înseamnă că pot exista și alte forme ale iertării care nu sînt din toată inima, și deci nu sînt depline. Întîlnim adesea oameni care iartă, dar nu pot să uite, ceea ce înseamnă că ei păstrează resentimente și în felul acesta rămîn totdeauna rezervați față de semenul care le-a greșit... Sînt însă și situații de-a dreptul periculoase, cînd sub masca iertării binevoitoare se ascunde în chip viclean pornirea spre răzbunare așteptînd doar clipa potrivită a declanșării ei... Dincolo de aceste cazuri de brutalitate morală, există totuși multe situații de recalcitranță la iertare, de a nu putea, adică, să ierți... Există într-adevăr suflete care nu vor să primească raza de bucurie a iubirii iertătoare, aducătoare de pace și armonie. Acestea fiind închistate în interesul egoist și în orgoliu, nu cedează și nu vor să cedeze cu nimic... Preferă să țină dușmăniile în lanț nesfîrșit, ridicînd astfel tensiunea dintre oameni la cotele insuportabilului și absurdului... Unii ca aceștia pot fi văzuți adesea cu familiile destrămate, sau bătînd pe la porțile tribunalelor să li se „facă dreptate", în probleme în care ei singuri ar putea premerge cu împăcarea. De asemenea, astfel de oameni pot fi întîlniți în foarte multe din împrejurările vieții... Sînt mereu irascibili, pușI pe ceartă, dificili, cu viziuni înguste, veșnic nemulțumiți, arțăgoși, ingrați, reclamagii, pozînd numai cu dreptatea și adevărul, în fond ascunzînd clocotul

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

CENTENAR EMINESCU

Popasuri eminesciene în Transilvania și Banat

În curgerea neostoită a vremii, a generațiilor ce se succed, iată-ne ajunși și în anul centenarului întrării în eternitate, în constelația veșnică a marilor spirite ale Lumii, a „celui mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate pămîntul românesc" (Gh. Călinescu). De fapt „nu se împlinește un secol de cînd a murit, ci începe al doilea secol al nemuririi sale".

Cu prilejul centenarului morții celui ce-a înălțat nepieritor monument de poezie în dulce grai românesc, ca un pios omagiu, evocăm popasurile din pribegia adolescentului în Transilvania și Banat.

•

Mihai Eminescu a avut un destin de pribeag. Puțini ani din viața lui au fost de relativă statornicie. Copilăria este cuprinsă în versurile: „Fiind băet păduri cutreieram". Într-adevăr, din fragedă pruncie, un dor de hoinar l-a stăpînit, ba chiar l-a subjugat cîteodată. A manifestat o dorință precoce de-a vedea cum arată lumea de dincolo de hotarele Ipoteștilor; a avut dorul cunoașterii vii și integrale a vieții celor pe care avea să-i cînte în opera sa, să le reprezinte gîndurile și sentimentele.

Și totuși n-a fost călător de dragul călătoriei. Rațiunea călătoriilor sale era adesea determinată de împrejurările strict cotidiene ale vieții, care-l împingeau parcă la drum.

În primăvara anului 1864, ca elev la Cernăuți, cu trupa lui Tardini-Vlădicescu, pleacă la Brașov, unde a rămas toată vara. De la Brașov s-a dus la Sibiu, la fratele său Nicolae, student jurist. Cu întoarcerea trupei la Cernăuți revine și el cu gîndul de a-și da examenele. O soartă capricioasă a făcut să nu-și continue gimnaziul la Cernăuți. Acum își încearcă norocul în altă parte. Așa ajunge la Blaj. A pornit la un drum lung. La Tîrgu-Mureș a întîlnit pe seminariștii Ion Cotta și Teodor Cojocariu, care mergeau cu căruța la Blaj. La Decio-Sînmartin (Tîrnăveni), stînd la masă, le-a spus că este poet și dorește să-și stringă „Material". Urmîndu-și călătoria a ajuns la Blaj, dar aici a poposit numai pentru scurtă vreme.

La 27—28 august s-a ținut la Alba Iulia adunarea generală a „Asociațiunii". Un seminarist l-a văzut acolo și pe Eminescu. Intrase în biserică unde se ținea ședința și asculta cucernic dezbaterile.

De la Alba Iulia a trecut Mureșul la Bucerdea Grînoasă, satul de obîrșie al lui Titu Maiorescu. Aci a dormit în casa unui țăran.

Răzbit de foame și de mizerie și fără alte speranțe, prin octombrie, ajunge la Sibiu. De astă dată nu

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. *Ieremia B. Ghita*

Vetre ortodoxe ardelene: Toplița și Moglănești

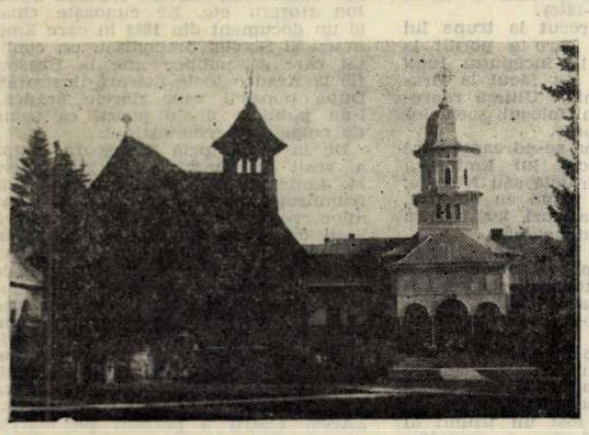

Zestrea de așezăminte bisericești din Transilvania, atît de crunt lovită la 1761 de tunurile generalului Nicolae Adolf Bucow din porunca împărătesei Maria Teresia, cuprinde încă memorabile ctitorii care mărturisesc nu numai statornicia în credință a românilor ortodocși, dar deopotrivă lupta lor multiseculară pentru păstrarea și afirmarea ființei naționale.

Către aceste lăcașuri se îndreaptă gîndul nostru recunoscător pentru faptele înaintașilor, dar și pentru statornica grijă a bunei lor chivernisiri și a propășirii lor ca centre de spiritualitate ortodoxă și de cultură românească. Aniversările sînt bune prilejuri de a le evoca, pentru a le măsura vîrsta, rostul în viața duhovnicească a românilor ardeleni, și sporirea datorată rîvnei celor chemați azi să le îngrijească și să le transmită generațiilor viitoare.

Orașul Toplița din județul Harghita are în cel mai vechi tezaur cultural al său două asemenea așezăminte-monumente istorice și de artă: Mănăstirea cu hramul „Sfîntul Prooroc Ilie Tesviteanul", întemeiată în anul 1928 de marele ierarh și cărturar Miron Cristea, cel dintîi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și în apropierea orașului în cartierul Moglănești, Mănăstirea Doamnei, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (21 noiembrie), ctitorită în anul 1658 de Doamna Safta, soția lui Gheorghe Ștefan, fost domn al Moldovei.

Mănăstirea Doamnei împlinește așadar, 330 de ani de la înălțarea ei. După cum se știe, la capătul unei domnii de numai cinci ani (1653—1658), Gheorghe Ștefan (urmaș al lui Vasile Lupu) părăsea nu numai tronul, dar și Țara Moldovei, fiind silit să se refugieze în Transilvania unde cu ajutorul principelui Gheorghe II Rakoczy, face zadarnice încercări de a-și redobîndi scaunul cu armele. A fost un om iubitor al bisericii și al țării, frumos caracterizat de marele cronicar Miron Costin prin cuvintele: „om deplin, cap întreg, fire adîncă, cît pot zice că nasc și în Moldova oameni". Ctitor al Mănăstirii Cașinului (1657) și al unei biserici de piatră la mănăstirea ortodoxă de lîngă Munkács (1664), a contribuit la rezidirea bisericii Mănăstirii Putna. Doamna Safta, care avea să-și sfîrșească zilele în Moldova, a vrut să mulțumească Fecioarei Maria pentru izbăvirea de primejdii în 1658 și a ctitorit la rîndul ei biserica Mănăstirii „Doamnei" din Moglănești.

Și alte locuri din această parte a țării noastre păstrează amintirea refugiului lui Gheorghe Ștefan și al doamnei sale de acum 330 de ani. Pe stînca Clăbucului este însemnat și astăzi locul numit Masa lui Vodă. Nu departe de Moglănești este Pîriul Doamnei.

În secolele XVII—XVIII Mănăstirea și-a împlinit rosturile, cum dovedesc diferite inscripții: anul 1677 (pe icoana Maicii Domnului din tindă); 1700 (anul 6219 „De la zidirea Lumii" săpat pe ușorul de lemn de tei la intrarea în biserică); 25 iunie 1755 (pe catapeteasma zugrăvită de „Andrei Tot Onfalău"); 1763 (nume de călugări, ca Ioil, Misail, Ioan Mereuț). Sfîntul lăcaș a trecut firește, prin focul persecuțiilor generalului Bucow, din 1761—1763, la scurt timp după ce ieromonahul Nicodim, marele luptător pentru ortodoxie, acoperise și îmbrăcase cu pictură nouă și resfințise biserica (1755).

Părăsită o vreme destul de lungă, Mănăstirea „Doamnei" din Moglănești, în anul 1953, a fost dată în grija Mănăstirii „Sf. Prooroc Ilie" din Toplița, care a restaurat-o și resfințită la 21 noiembrie 1958 de arhiereul Emilian Antal, iar în anul 1974, cu ajutorul primit din partea Comitetului de Artă și Cultură Socialistă a județului Harghita, biserica a fost din nou reparată în interior și acoperită cu șindrilă, de asemenea a fost îmbrăcată cu pictură nouă aplicată pe pînză și înzestrarea ei cu mobilier nou sculptat în lemn de stejar. Lîngă biserică s-a construit o frumoasă clopotniță cu un foișor în care se săvîrșesc vara serviciile religioase. În curtea mănăstirii au fost aduse două case de lemn țărănești care au fost reclădite și frumos amenajate ca locuințe pentru viețuitorii care îngrijesc monumentul și pentru credincioșii ce o cercetează. Aceste lucrări au fost terminate la 8 septembrie 1984, cînd Prea Sfințitul Emilian Birdaș Episcop

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhim. *Mihail Goia*
Starețul Mănăstirii „Sf. Ilie"
Toplița

Cioplitor de grai

Ard veșnicii în spuma mării,
Izvoare spumegă pe plai,
Avem un veac de Eminescu,
Un meșter cioplitor de grai.

El perle-a strîns din Mioriță
Și flori din gurile de rai,
Cunună modelînd din doine,
Eternul cioplitor de grai.

Ca împărat de rîu și codrii
Să-i dea rostirii dulce strai,
Suia spre steaua-i mult visată
Tăcutul cioplitor de grai.

Cei mulți i-au fost pe viață sfetnici,
Flori teiului nu poți să-i dai,
Decît prin rază de luceafăr
Cu-ndemn de cioplitor de grai.

Din leagăne ne poartă dorul,
Străbune vetre-n jar bălai,
Spre stîlpul devenirii-n verbe,
El, primul cioplitor de grai.

Cu suflet românesc durabil
Izvoare freamănă pe plai
Avem un veac de Eminescu
Eternul cioplitor de grai.

Gheorghe Șora

RÎNDUIALĂ ÎN CĂMĂRILE DE SUS ALE SFINŢILOR

(Continuare din pag. 1-a)

Întrecere în înţelepciune! Întrecere între înţelepciune şi smerenie! Cui îi dăm dreptate? Cel care a însemnat întîmplarea, o lasă judecată chiar de cel care a fost corectat: E mai însemnată buna înţelegere, iertarea şi iubirea, decît o anumită regulă cu privire la mîncare.

Naratorul nu ne spune însă, dacă Avva Ilarion a mîncat din pasăre. I-a dat dreptate Sfîntului Epifanie, dar dacă în afară de abţinerea de la carne, avea şi el grijă ca şi Sfîntul Epifanie, *„să nu apună soarele întru mînia lui“* (Efeseni IV, 26), şi nici întru supărarea altora pe el, e probabil că şi-a ţinut şi regula lui suplimentară, aceea de a se abţine de la mîncarea de carne. Sau, poate, din şi mai multă smerenie, a mîncat.

Lecţia nu i-a fost menită lui, ci celor care le-au urmărit cu cea mai mare atenţie întîlnirea. Şi ne-a fost desigur menită şi nouă. Dacă te mînii, dacă vorbeşti de rău şi altele asemenea, degeaba posteşti. Dacă postul te ajută să nu te mînii, şi să nu vorbeşti de rău, şi altele asemenea, posteşte. Dar Avva Hyperechie, de la care au rămas cîteva sentinţe scurte, a zis odată: *„E mai bine să mănînci carne şi să bei vin, decît să mănînci carnea fraţilor tăi calomniindu-i“*. Lecţia era de altfel veche, încă de la acel profet de uluitoare luciditate duhovnicească, din Vechiul Testament, care a fost Isaia:

„Nu ştiţi voi postul care îmi place? — zice Domnul. Rupeţi lanţurile nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi şi sfărîmaţi jugul lor. Împarte pîinea ta cu cel flămînd, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine“ (Isaia LVIII, 6—7).

Tot din categoria cuvintelor care fac rînduială în cămările cele de sus în care trăiesc sfinţii, stabilind şi pentru ei priorităţi şi ierarhii ale valorilor, face parte şi un cuvînt al lui Avva Lucius. Disputa era: pe ce trebuie să cadă accentul? Pe rugăciune, sau pe muncă?

Mai mulţi monahi s-au dus la Ennaton la Avva Lucius. Erau din grupa rugătorilor, numiţi *evhiţi* (rugători). Avva Lucius, ştiindu-i cam sectari şi extremişti, i-a întrebat: *„Care e lucrul mîinilor voastre?“* Ei au răspuns: *„Nu ne atingem de nici un lucru manual ci, după îndemnul Apostolului, ne rugăm fără încetare“* (I Tes. V, 17).

Bătrînul i-a întrebat atunci dacă mănîncă, şi ei i-au răspuns că da. Atunci le-a zis lor: *„Cînd mîncaţi, cine se roagă pentru voi?“* I-a mai întrebat şi dacă dorm, şi ei i-au răspuns că da. Şi le-a zis iarăşi: *„Cînd dormiţi, cine se roagă pentru voi?“* N-au putut să-i răspundă. Atunci le-a zis lor: *„Iertaţi-mă, dar nu faceţi precum ziceţi. Nu vă rugaţi neîncetat. Eu vă voi arăta că eu, lucrînd cu mîinile mele, eu mă rog fără încetare. Mă aşez cu Dumnezeu, şi îmi moi materialele pentru împletit funii, şi zic: Doamne, ai milă de mine, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale, şi iartă păcatele mele“*.

I-a întrebat dacă aceasta era sau nu era rugăciune. I-au răspuns că era. Atunci le-a zis lor: *„Petrecîndu-mi toată ziua lucrînd şi rugîndu-mă, şi realizînd şaisprezece monezi din vînzarea lucrului, două le pun la poartă, iar din rest mănînc. Cel care ia monezile de la poartă, se roagă pentru mine în timp ce eu mănînc, sau dorm. Aşa, cu harul lui Dumnezeu, împlinesc porunca de a mă ruga neîncetat.*

Frumoasă lecţie! Rugăciune, muncă şi milostenie, într-o singură lucrare. Vor fi plecat ruşinaţi. E comod să te rogi, iar alţii să lucreze pentru tine! Martirul Bonhoeffer ar fi zis: unii ca aceştia considerau harul prea ieftin! O astfel de rînduială a fost respinsă cu hotărîre de către sfinţi. Toţi, ca şi Sfîntul Pavel, au trăit din munca braţelor lor (II Tes. III, 8). Şi aşa au învăţat şi pe alţii.

Delicat şi instructiv acest mod de a învăţa, prin pilde din propria experienţă. Sfinţii nu dădeau lecţii teoretice. Lecţiile lor nu comportau analize profunde, argumentări complicate şi controverse insolubile. Erau operante imediat, fără replică. De altfel întotdeauna sentinţele lor se încheie abrupt, prin cuvîntul celui care dă soluţia problemei, fără drept de apel. Se înţelege că ea e acceptată de interlocutori ca o surpriză, dar de cea mai evidentă naturaleţe, ca şi cum nici n-ar fi putut fi altfel. După astfel de surprize şi veneau ucenicii şi întrebătorii. Căutau soluţii de înţelepciune, şi ştiau că bătrînii erau astfel de surse de înţelepciune, acumulată prin îndelungi exerciţii, meditaţii, lecturi biblice şi profane, rugăciune şi adîncă înţelegere, şi iubire a oamenilor şi a lui Dumnezeu.

Cuvintele lor — dacă nu avem la îndemînă alţi înţelepţi — sînt şi pentru noi răspunsuri mereu potrivite şi actuale, la multe din întrebările pe care şi noi, deşi în cămara de jos a năzuinţelor, ucenici toată viaţa, ni le punem ca să ne găsim poteca vieţii sub lumina înţelepciunii.

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Vineri, 17 februarie a.c.*, sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, la Palatul Patriarhal s-au desfăşurat lucrările Permanenţei Consiliului Naţional Bisericesc, care a rezolvat probleme curente ale Sectoarelor Administraţiei Patriarhale.

● *Sîmbătă, 18 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat noul imobil destinat funcţionării Atelierelor Institutului Biblic care se află în faza finală şi s-au dat îndrumări de urgentare a lucrărilor.

● *Duminică, 19 februarie a.c.*, P. F. Sa a luat parte la Sf. Liturghie săvîrşită la Catedrala Patriarhală de P.S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, Vicar Patriarhal. Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Alex. Ioniţă, asistent la Institutul Teologic din Bucureşti.

● *Marţi, 21 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a deschis consfătuirea cu protopopii, misionarii protopopeşti, secretarii şi contabilii de protoierii din Arhiepiscopia Bucureştilor, care s-a ţinut în aula Institutului Teologic din Bucureşti, dînd îndrumările cuvenite privind buna desfăşurare a activităţii protoieriilor.

● *Miercuri, 22 februarie a.c.*, P. F. Sa a avut o consfătuire de lucru cu o comisie de arhitecţi şi specialişti în legătură cu mersul lucrărilor de la Centrul ecumenic şi de la Institutul Teologic din Bucureşti.

● *Duminică, 26 februarie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie, la Catedrala patriarhală. Predica zilei a fost rostită de P.C. Diac. Emanoil Băbuş, profesor la Seminarul Teologic din Bucureşti.

IERTAREA, VIRTUTE A ÎMPĂCĂRII

(Continuare din pag. 1-a)

invidiei şi al răzbunării... Toate aceste regretabile defecte ale caracterului, care tulbură relaţiile dintre oameni, aducînd discordia şi învrăjbirea, îşi au originea în lipsa de iubire, capabilă să-i deschidă spre comuniune şi comunicare sinceră şi binevoitoare cu cei din jur. Iubirea aduce totdeauna dreapta socoteală, adică discernămîntul, clarviziunea, îngăduinţa, răbdarea, blîndeţea, care toate acestea fructifică prin generozitatea de a ierta şi a uita totul, în scopul întronizării păcii şi armoniei dintre oameni.

Pentru ca virtutea iertării pornită din iubire să poată fi deplin cultivată în relaţiile dintre oameni, ea trebuie să se temeluiască pe doi piloni. În primul rînd pe căinţa celui care greşeşte: „Luaţi aminte de voi înşivă: de-ţi va greşi fratele tău, ceartă-l; şi de se va pocăi, iartă-l; şi chiar de şapte ori pe zi de-ţi va greşi şi de şapte ori se va întoarce zicînd: mă căiesc, iartă-l“ (Luca 17, 3—4). Importanţa căinţei în primirea iertării o vedem şi din faptul că Dumnezeu însuşi ne acordă iertarea Sa părintească plină de iubire numai în urma căinţei noastre. Prin căinţă ne manifestăm regretul şi astfel putem lua şi hotărîrea de a nu ne duce pînă la nesfîrşit greşala. Căinţa te determină ca pe viitor să fii mai atent la tine însuţi, să te controlezi cu mai multă băgare de seamă înaintea săvîrşirii unei fapte, sau chiar şi numai a rostirii unui cuvînt.

În al doilea rînd iertarea deplină pretinde şi smerenie din partea celui ce acordă iertarea. Smerenia aduce totdeauna simţul autocritic făcîndu-te să înţelegi că aşa cum semenul ţi-a greşit, tot astfel poţi şi tu să greşeşti; că nu este om care să nu greşească. Smerenia te face apoi mai simţitor şi faţă de propria greşală, ori cît de mică ar fi ea, creindu-ţi dispoziţia de a-ţi cere iertare sau scuze în orice situaţie de jignire sau de simplă jenă adusă semenului chiar şi în cele mai neînsemnate împrejurări. Iertarea prin smerenie cultivă buna cuviinţă, bunul simţ, ca şi atitudinea de premergere cu recunoaşterea propriei greşeli, ceea ce evidenţiază rolul ei educativ, pe măsură să asigure buna convieţuire în comunitatea din care facem parte şi să înobileze sufletul omenesc: „Te plîngi că semenul tău este rău şi îţi face nedreptate — semnalează Fericitul Augustin — iartă-l, ca să nu fiţi doi oameni răi!...“

Din cele pînă aici tratate vedem că, pornită din iubire, iertarea aduce pacea, înţelegerea şi armonia dintre oameni prin căinţa celui ce a greşit şi prin smerenia celui ce acordă iertarea. Cu cît iubirea este mai mare, cu atît şi iertarea şi pacea vor fi mai depline, mai active şi mai prezente în relaţiile dintre oameni. Iar dacă cumva ţi se pare că ai obosit pe acest drum şi ispitit fiind, vei întreba ca Petru de cîte ori să-mi iert semenul care mi-a greşit, priveşte doar odată spre crucea răstignirii şi vei primi răspunsul: „De şaptezeci de ori cîte şapte“.

Vetre ortodoxe ardelene

(Continuare din pag. 1-a)

al Alba Iuliei, a săvîrşit o slujbă arhierească şi a binecuvîntat munca şi strădania vieţuitorilor mănăstirii şi a credincioşilor care au sprijinit această lucrare. Sfîntul lăcaş aminteşte credincioşilor statornici în credinţa ortodoxă a înaintaşilor, numele binecuvîntat al Doamnei Safta, cele mai bine de trei veacuri de viaţă spirituală şi culturală vegheată aici de rîvna unui lung şir de preoţi şi călugări.

•

La trei ani de la înălţarea în vrednicia de întîi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, un fiu al Topliţei, marele cărturar şi ierarh Miron Cristea, ctitorea în comuna sa natală o mănăstire cu hramul Sf. Prooroc Ilie, avînd ca biserică frumosul lăcaş de lemn ridicat în comuna vecină Stînceni, în anul 1847 şi adus în Topliţa, în 1910, pe grădina părintească. Sfinţirea a avut loc la 21 octombrie 1928 (anul împlinirii unui deceniu de la Unirea Transilvaniei cu Patria Mamă), iar ctitorul, care a înzestrat mănăstirea cu bogate odoare, i-a hărăzit rînduiala de stavropighie patriarhală. Ulterior mănăstirea din Topliţa, a trecut în grija Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului, apoi în cea a Arhiepiscopiei Sibiului, iar din anul 1975 a reînfiinţatei Episcopii a Alba Iuliei. Între anii 1952—1971 mănăstirea Sf. Prooroc Ilie a avut ca stareţ pe P. S. Sa Arhiereul Emilian Antal. În timpul său s-au făcut reparaţii curente de întreţinere a bisericii şi clădirii. Iar după trecerea la cele veşnice a Arhiereului Emilian Antal 1971, conducerea mănăstirii a fost încredinţată Arhim. Mihail Goia de origine din Topliţa, ajutat de harnicii vieţuitori ai mănăstirii în număr de 14 persoane, care poartă de grijă de acest sfînt lăcaş să-şi poată îndeplini rosturile, potrivit cerinţelor din vremurile noastre.

În permanenţa grijă a Prea Sfinţitului Emilian Birdaş, episcop al Alba Iuliei, mănăstirea Topliţa a cunoscut în ultimii ani roadele strădaniilor menite să ofere cadrul potrivit continuei sporiri a vieţii duhovniceşti şi culturale dintre zidurile sale. La mănăstirea Topliţa se află o bogată colecţie de obiecte bisericeşti ce fac parte din Patrimoniul Cultural Naţional, o frumoasă bibliotecă, monumentul din 1847 (cu preţioase picturi originale care în prezent se restaurează de către specialişti autorizaţi, iar clădirile incintei au fost restaurate şi lîngă ele s-au mai adăugat o nouă şi frumoasă clădire, cu un spaţios paraclis şi şase săli mari pentru depozitarea şi păstrarea obiectelor ce fac parte din P.C.N. al judeţului Harghita. Aceste lucrări s-au desfăşurat permanent an de an, încît astăzi mănăstirea, dimpreună cu clădirile anexe a dobîndit o nouă înfăţişare, totul demonstrînd hărnicia şi dragostea frăţească a vieţuitorilor mănăstirii, ca şi rîvna şi osteneala conducătorului ei, care sub înteleapta îndrumare a P. S. Sale Emilian episcop al Alba Iuliei, fost vieţuitor al acestei mănăstiri (1941—1943) s-au putut realiza aceste lucrări, la împlinirea a şaizeci de ani de la înfiinţarea mănăstirii (şi 140 de ani de la ctitorirea bisericii de lemn), aducem mulţumire lui Dumnezeu de toate cele realizate şi ne rugăm Lui ca să ne dea putere ca şi de aici înainte să ne ducem activitatea cu rod bogat în slava lui Dumnezeu şi a Sfintei Sale Biserici strămoşeşti, precum şi pentru slujirea Patriei noastre scumpe.

Mănăstirea Sf. Ilie din Topliţa situată pe frumoasa Vale a Mureşului din judeţul Harghita constituie pentru credincioşii din acele locuri o oază duhovnicească, un popas de meditaţie şi rugăciune pentru credincioşii români din împrejurimi, cît şi pentru cei de alte confesiuni, precum şi pentru toţi cei ce călătoresc pe şoseaua naţională Reghin-Gheorghieni în drum spre Moldova lui Ştefan cel Mare.

Hramul mănăstirii este sărbătorit la 20 iulie în fiecare an, iar de la refacerea Episcopiei de Alba Iulia, din anul 1976, P. S. Episcop Emilian participă în fiecare an la această sărbătoare unde vin credincioşi din toate părţile Transilvaniei şi chiar de peste munţi.

În anul 1988 la 20 iulie Sf. Liturghie oficiată de Chiriarhul nostru a fost înfrumuseţată prin răspunsurile coralelor de la catedrala episcopală din Rîmnicul Vîlcea, din Bardaia şi Basonei — Moldova, precum şi din Topliţa, iar în ceilalţi ani alte corale ca cele din Maramureş, Botiza, Alba Iulia şi altele.

În ultimul timp s-a creat o tradiţie de sărbătoare a hramului cum obişnuia în anii 1940—1944, vrednicul de pomenire episcopul Nicolae Colan, fost membru al Academiei române şi în ultimul timp mitropolit al Ardealului.

Popasuri eminesciene în Transilvania şi Banat

(Continuare din pag. 1-a)

mai găsi pe fratele său Nicolae, care terminîndu-şi studiile plecă la Timişoara. Fiind prezentat lui N. Densuşianu, acela îl îmbracă frumos şi cu ajutorul preotului Bratu din Răşinari, bunicul lui O. Goga, a trecut în Ţara Românească, unde îl aşteptau noi şi neprevăzute destine.

Intrat în ţară, poetul se alătură trupei lui Iorgu Caragiale, care l-a găsit în port la Giurgiu. Cu această trupă Eminescu a colindat pînă în 1867 oraşele muntene Ploieşti, Brăila, Galaţi etc., rămînînd încă o iarnă la Bucureşti (1867—1868).

În anul 1868 a trecut la trupa lui Mihai Pascaly, cu care a pornit la drum în Ardeal, la începutul lunii mai. Prima oprire s-a făcut la Braşov (17 mai—15 iunie). Ultima reprezentaţie s-a dat în folosul şcoalelor române din acest oraş.

De la Braşov trupa se-ndreaptă spre Sibiu, oraş cunoscut lui Eminescu de cînd a fost la fratele său Nicolae. Sibienii au primit trupa cu căldură, avînd prilejul de a auzi întîia oară pe scenă limba românească.

Părăsind Sibiul, Eminescu ajunge în Banat. Primul popas s-a făcut la Lugoj, vechi şi cunoscut centru românesc, cu frumoase tradiţii cărturăreşti şi muzical-teatrale, în care ansamblul a dat reprezentaţii din 4—26 iulie. Toate spectacolele au avut ca sufleur pe Eminescu, învestit şi cu atribuţiuni de actor. Prezenţa lui Eminescu, cu trupa lui Pascaly, pe lîngă faptul că a fost un triumf al artei româneşti, rămîne o amintire neştearsă pentru lugojeni.

Următorul popas este Timişoara. Aci s-au dat 3 spectacole (28, 30 şi 31 iulie). Cu ocazia primului spectacol s-a împărţit publicului poezia poetului Iulian Grezescu: „Timişoara cea bătrînă / Pare c-a întinerit / Căci azi Talia română / Prima dată a sosit“. Într-adevăr, „pentru prima dată răsună limba română pe bina teatrală“. La spectacole au participat oameni „din loc şi vecinătăţi“. A fost Dr. Mocioni din Pesta. Eminescu a cunoscut Banatul indirect, prin lecturile celor mai de seamă reprezentanţi ai lui şi direct în anul 1867 ca pribeag la Timişoara, la fratele său Nicu. Mari personalităţi ale vremii afirmă că Eminescu „a petrecut pe acolo în 1867“ (Il. Chendi); că „a fost în Banat în 1867“ (I. Scurtu); că „stătuse la Timişoara, unde avu un frate mai mare“ (I. Slavici). Ceea ce se ştie sigur e că poetul a revenit la Timişoara, în 1868 cu trupa lui M. Pascaly.

La 1 august trupa a ajuns la Arad, oraş cu veche tradiţie românească. Aci a stat o lună şi a dat 6 spectacole (1, 4, 6, 8, 11 şi 13) august). Revista „Familia“ consemnă şi ea evenimentul: „întîia oară răsună pe scena Aradului limba noastră dulce şi sonoră“. La Arad M. Eminescu a întîlnit pe Iosif Vulcan, naşul său literar, care i-a schimbat numele de Eminovici în cel de Eminescu. Mai sînt şi alte urme lăsate în creaţia poetului de popasul său la Arad. De pildă unele culegeri (Eminescu, Opere, vol. VI), precum şi contactul cu unii intelectuali arădeni. Demnă de amintit este şi prietenia de mai tîrziu cu unii tineri arădeni aflaţi la studii la Viena: Ioan Slavici, Nicolae Oncu, Ion Hoşaru etc. Se cunoaşte chiar şi un document din 1882 în care Eminescu şi Slavici preconizau un comitet care să publice „fie la Braşov, fie la Arad o foaie literară ilustrată“. După popasul său, ziarele arădene i-au publicat unele poezii ca semn de omagiu şi recunoştinţă.

De la Arad, prin Timişoara, trupa a sosit la Oraviţa în 30 august. M. Eminescu a fost impresionat de frumuseţea portului cărăşan al ţăranilor veniţi la întîmpinarea trupei. S-au dat două spectacole reuşite, în 31 august şi 1 septembrie în teatrul „cel mai vechi din România“, plin de oraviţeni şi de locuitori din împrejurimi, „nebuni de entuziasm“ cum zice Gh. Călinescu. În sala acestui teatru, în anume ceasuri de reverii, oraviţenii simt aproape fiinţa sufletului de atunci — M. Eminescu. Pe pereţii frontali ai teatrului se găseşte o placă comemorativă pe care stă scris: „Acest teatru a găzduit pe marele M. Eminescu în 1868 cînd trupa de artişti Pascaly din care făcea parte, a prezentat spectacole la Oraviţa“.

Cu popasul de la Oraviţa se încheie turneul trupei Pascaly în Transilvania şi Banat, care a fost „întîia mare propagandă artistică şi naţională prin Ardeal...“. La 1 septemvrie trupă plecă, prin Baziaş, spre capitala ţării.

La sfîrşitul lui iulie 1869, cu aceiaşi trupă, Eminescu pleacă la Iaşi, de aci la Cernăuţi şi Botoşani, unde tatăl său prinde pe fugar şi-l duce la Ipoteşti. Este trimis apoi student la Viena. Astfel se sfîrşeşte perioada de pribegie a lui Eminescu ca sufleur şi actor.

Omul, care avea o priveliştе largă a întregului pămînt românesc, călcat de el „în cruciş şi-n curmeziş“, care cunoştea limba poporului, obiceiurile, istoria şi cultura, tradiţia şi creaţia lui folclorică şi care a întreprins la tîmpul său cea mai lungă călătorie în cultura vremii, avea să ne lase moştenire o operă prin care să treacă în nemurire toate itinerariile vieţii lui.

8 MARTIE — lumină-n calendar

Duminica

La alba-ne căsuţă
Curată ca un ou
Eu aşteptam să vină
Duminica din nou,

Ca tu măicuţă dragă,
Spinarea să-ţi dezdoi
Şi să mai stai acasă
Cu tine şi cu noi.

Să şezi în prag, şi lumea
Să te întrebe lin:
„Mai odihnim oleacă?“
„Oleacă, mulţumim“.

O cană tu cu apă
Să-mi spui ca să-ţi aduc,
Iar eu pîn-la fîntînă
Cu coşa să mă duc.

S-anin coşiţa plină-n
Salcîm într-un cîrlig
Şi să mă bucur tare
Că pot să o ridic.

Nu pot uita mireasma
De floare de salcîm —
Era un fel de lapte
Din parcă alt tărîm.

Un dulce zvon de clopot
Curgea pe-ntregul sat,
Putea fi-ntins ca mierea
Pe pîine şi mîncat.

Iar tu, lăsînd departe
Şi munţi, şi greu, şi rău,
Gîndeai la cele bune
Şi la copilul tău.

Era-n duminici altfel
Şi totul parcă nou
La alba-ne căsuţă
Curată ca un ou.

Grigore Vieru

La căpătîiul mamei

Vorbiţi în şoaptă: mama doarme.
Să n-o trezim din somnu-i îngeresc!
Trudi atîta pe pămîntul românesc
Şi acum zîmbeşte blînd, precum zîmbesc
acei ce ştiu că nu pe veci se-adoarme,
trecînd prin poarta morţii au aflat,
— şi — altfel decît prin zîmbet nu pot spune —,
pe fiecare îl aşteaptă o minune:
de a-şi cunoaşte, fără înşelăciune,
cît e de alb eul adevărat.

Nu e un somn, e o plutire lină
pe armonii ce vin din alte sfere.
Trecîndu-i graniţa imperiului durere,
mama zîmbeşte: „E o înviere,
nu mă mai plîngeţi! Eu sînt în lumină!“

Gheorghe Stănescu

CONSILIUL ECUMENIC AL BISERICILOR

Preocupări actuale

Intre 12—18 februarie 1989 a avut loc la Geneva, în Elveţia, prima sesiune din anul 1989 a Comitetului Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Au participat preşedinţii, membrii Comitetului Executiv şi membri ai conducerii Consiliului din Geneva. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat Dr. Antonie Plămădeală, membru în Comitetul Executiv.

Pe ordinea de zi au figurat probleme curente privind administraţia (numiri, prelungiri de mandate etc.), pregătirea lucrărilor Comitetului Central care în anul acesta se va ţine la Moscova, în luna iulie, pregătirea marii conferinţe: *Dreptate, Pace şi integritatea Creaţiei*" care va avea loc la San Antonio, S.U.A., şi altele.

Printre problemele care au fost puse în discuţie a fost şi aceea a definirii unei *Teologii vitale şi coherente*, temă dată spre cercetare de către Adunarea Generală de la Vancouver (1983) şi rămasă mereu pe agenda Consiliului, fără să se fi ajuns încă la o definiţie acceptată de către toate Bisericile. Printre cei care au prezentat puncte de vedere în legătură cu aceasta a fost şi P. C. Protos. Daniel Ciobotea, Consilier patriarhal, invitat în mod special la Geneva. S-a discutat de asemenea despre conceptul de *Koinonia*.

Membrii protestanţi ai Comitetului Executiv au dat conceptului de *Koinonia* înţelesul de realizare a unei comunităţi în dragoste a tuturor creştinilor, în numele ei urmînd a-şi găsi fiecare un rost în armonie şi înţelegere cu ceilalţi. O definiţie desigur insuficientă.

În legătură cu aceste concepte a luat cuvîntul şi autorul rîndurilor de faţă care a spus printre altele:

„Am impresia că vorbim limbi diferite, ca în Babilon, şi veţi vedea îndată de ce. Conceptul de Teologie vitală şi coherentă *a fost lansat la Vancouver fără ca cei care l-au lansat să ştie exact ce vor. Ne-au pus în situaţia de a-i căuta sensurile, deşi se poate foarte bine ca pentru Consiliul Ecumenic să nu aibă nici un sens. Despre o* Teologie vitală şi coherentă *se poate vorbi numai în legătură cu teologia unei Biserici. De pildă ortodocşii pot spune că, după ei, singura teologie coherentă este teologia ortodoxă! Tot aşa pot spune şi reprezentanţii altor confesiuni. Consiliul Ecumenic nu e Biserică, aşa că nu poate avea o teologie.*

Fiecare din noi avem teologii coherente pentru noi, dar socotite incoherente de către alţii. Cum am putea deci vorbi de o teologie coherentă a Consiliului Ecumenic al Bisericilor?

Părerea mea e că acest concept de Teologie coherentă *nu poate constitui pentru moment o preocupare coherentă în Consiliu. În momentul în care în Consiliu se va ajunge la o teologie coherentă, va însemna că a început să se realizeze visul unităţii Bisericilor, şi aceasta va însemna începutul incoherenţei teologiilor confesionale. Aceasta va schimba cu totul datele problemei şi, abia atunci, se va putea vorbi în Consiliu de o teologie coherentă. Dar drumul pînă acolo e încă foarte lung.*

Nici cu privire la conceptul de Teologie vitală *Adunarea de la Vancouver nu a dat vreo direcţie coherentă. Unii au înţeles prin „vitală", o teologie folositoare vieţii şi misiunii creştine. Eu aş zice că prin* vitală *ar trebui să se înţeleagă o teologie care să asigure* VITA AETERNA, *adică o teologie mîntuitoare, conducătoare la viaţa veşnică, la Împărăţia lui Dumnezeu.*

Pe altă parte, în sensul celor de mai sus, văd o legătură între Teologia vitală şi coherentă *şi* Koinonia. *În momentul în care vom ajunge să avem o* Teologie vitală şi coherentă *în comun, atunci vom realiza şi* Koinonia, *atunci vom fi în comuniune. Căci, teologic,* Koinonia *este comuniunea în adevăr, unitatea în adevăr. Nu orice unitate e comuniune, ci numai comuniunea în adevăr.*

Unitatea în orice, poate fi şi o unitate de oameni adunaţi în scopuri rele. Unitatea în adevăr, în cazul nostru, trebuie să însemne unitate în credinţă, de aceea numai unitatea în credinţă duce la comuniunea în Taine, în Euharistie, la adevărata Koinonie.

Noi, în Consiliul Ecumenic al Bisericilor sîntem doar pe drum *spre o* Teologie vitală şi coherentă *şi spre* Koinonia. *Şi trebuie să facem totul spre a ajunge acest ţel. Dar drumul e lung. Mergem pe el cu teologiile noastre vitale şi coherente şi cu o* Koinonie *în speranţă. Deocamdată mergem* alături, *dar* singuri!"

Problema *Teologiei vitale şi coherente* a fost trimisă *Subcomitetului de Program* din cadrul Comitetului Executiv, spre analiză şi propuneri.

Subcomitetul de Program, după discuţii îndelungate n-a putut face altceva decît să recomande ... continuarea discuţiilor.

Pe agenda Comitetului Executiv a fost şi un raport cu privire la viitorul Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Este vorba de o propunere a secretarului general Dr. Emilio Castro de a se încerca o restructurare a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, potrivit cu nevoile actuale şi cu perspectivele de viitor ale lucrării Consiliului în vederea unităţii Bisericilor.

Comitetul Executiv a aprobat propunerea secretarului general. Pentru ca această problemă să fie prezentată Comitetului Central de la Moscova din anul 1989 s-a alcătuit o Comisie care urmează să alcătuiască un raport cu propuneri concrete. Din această Comisie face parte şi semnatarul acestor rînduri, în calitatea sa de preşedinte al Unităţii a I-a a Consiliului Ecumenic.

Comitetul executiv a primit, în continuare, un raport cu privire la Conferinţa mondială a Comisiei „Misiune şi Evanghelizare" care va avea loc în localitatea San Antonio din Texas S.U.A., între 22 mai şi 1 iunie 1989.

În luna august 1988 Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor a hotărît la Hanovra, în R.F.G., să dea secretarului general sarcina de a întocmi un studiu privitor la înfiinţarea unei *Agenţii de presă ecumenice*. Drept urmare, Comitetului Executiv i s-a prezentat un raport cu propuneri. Transmise Comitetului de Program aceste propuneri au dat naştere la discuţii în contradictoriu, deoarece ideea li s-a părut unora nu numai neavenită, ci chiar periculoasă.

În legătură cu aceasta a luat cuvîntul şi subsemnatul, spunînd printre altele: *„Nu cred că ideea unei Agenţii ecumenice de presă va servi interesele Consiliului şi ale Bisericilor membre. Dacă ea urmează să fie o Agenţie a tuturor organizaţiilor ecumenice din Geneva (C.E.B., C.B.E., Federaţia luterană, Alianţa Reformată, etc.), ea nu va mai fi exponentul unic şi exclusiv al Consiliului Ecumenic. Tendinţa ei va fi de autonomizare. În felul acesta Consiliul nu va mai controla ştirile difuzate de această Agenţie. Consiliul Ecumenic are o diplomaţie şi o tactică a sa, de care Agenţia în căutare de ştiri senzaţionale, nu va ţine seamă. Se vor putea transmite în opinia publică ştiri şi comentarii despre acţiuni nefinalizate, şi se vor putea difuza interpretări personale care vor împiedica buna înţelegere dintre Biserici şi Consiliul Ecumenic. Atîta vreme cît Consiliul Ecumenic are un* Serviciu propriu de presă, *îl poate controla, şi Bisericile ştiu că pot trage la răspundere pe cei care le-ar falsifica imaginea în public. Bazat pe toate acestea, propunerea mea ar fi să nu ne grăbim, ci să studiem bine problema, ca să nu facem mai mult rău, decît bine".*

În urma discuţiilor s-a hotărît ca Departamentul de Comunicaţii al Consiliului Ecumenic, să pregătească pentru Comitetul Central din vara anului acestuia, un raport în care să se arate cu obiectivitate avantajele şi dezavantajele înfiinţării unei astfel de *Agenţii ecumenice de presă*.

Comitetul Executiv a examinat apoi un raport cu privire la *Responsabilităţile Bisericilor membre faţă de Consiliul Ecumenic*. Deşi iniţial s-a avut în vedere doar stabilirea responsabilităţilor financiare, raportul a lărgit problema, identificînd următoarele responsabilităţi:

a) Să numească delegaţi la Adunările Generale ale Consiliului;

b) Să informeze Consiliul asupra dorinţelor lor cu privire la activitatea ecumenică şi să exercite un criticism constructiv faţă de programele Consiliului;

c) Să interpreteze activitatea ecumenică a Consiliului în faţa credincioşilor lor;

d) Să încurajeze participarea la programele, activităţile şi întrunirile organizate de Consiliul Ecumenic.

S-a cerut de asemenea ca Bisericile să organizeze schimburi de cărţi, periodice şi alte publicaţii cu Consiliul Ecumenic.

Cele de mai sus au fost aprobate cu titlul de recomandări, cum sînt de altfel toate deciziile organismelor ecumenice.

Comitetul Executiv a aprobat programul zilnic şi temele următorului Comitet Central care va avea loc la Moscova în iulie 1989. A aprobat de asemenea o Conferinţă a tineretului care va avea loc în Olanda, între 19—27 noiembrie 1989. Această Conferinţă are ca scop şi sărbătorirea împlinirii a 50 de ani de la Conferinţa Mondială a tineretului creştin, care a avut loc la Amsterdam în anul 1939.

A fost ascultat şi un raport prezentat de un grup de personalităţi bisericeşti în frunte cu Rev. Canaan Banana, fost preşedinte al Zambiei, care au făcut o vizită în mai multe ţări din lume, încercînd să convingă guvernele şi băncile să întrerupă orice legături cu Africa de Sud, pînă cînd aceasta nu va renunţa la politica de discriminări rasiale pe care o practică.

Lucrările Comitetului Executiv au făcut încă o dată dovadă că Bisericile membre ale Consiliului Ecumenic sînt animate de bune intenţii de colaborare, în vederea realizării unităţii lor, şi a contribuţiei lor la unitatea lumii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Raporturi istorice, etnice şi demografice în Transilvania (XIX)

La 18 ianuarie 1919, în sala Oglinzilor de la Versailles, preşedintele Franţei, Raymond Poincaré a deschis Conferinţa de Pace. Îndatoririle Conferinţei erau deosebite, întrucît era vorba de reaşezarea omenirii, pe baze mai echitabile după cumplitele pustiiri provocate de prima conflagraţie mondială. Popoarele considerau pe bună dreptate, că înaltul for al păcii era chemat nu numai să recunoască stările de lucruri create după dispariţia imperiilor oprimatoare şi constituirea unui şir de state independente şi suverane, dar avea şi menirea de a îndrepta neechităţile, de a repara distrugerile, de a asigura progresul paşnic al umanităţii — cu cît Puterile Aliate şi Asociate au declarat că recunosc dreptul legitim al popoarelor la unitatea naţională şi statală a graniţelor lor etnice, egalitatea în drepturi şi respect a independenţei şi suveranităţii naţionale.

România a participat la lucrările acestui adevărat parlament al popoarelor după ce luptase în primul război mondial pentru dezrobirea teritoriului naţional, în coaliţia Antantei — şi la cererea acesteia —, iar condiţiile participării ei au fost stabilite prin tratatele încheiate cu Franţa, Anglia, Rusia şi Italia la 4/17 august 1916. Ea făcuse supreme sacrificii umane şi materiale, îşi respectase obligaţiile asumate în tratate şi convenţii. Opt sute de mii de oameni din armată şi din populaţia civilă au fost ucişi de inamic sau seceraţi de foamete şi boli (11% din populaţia ţării).

România se prezenta la Conferinţa de pace cu încredere în marea operă de justiţie ce doream să fie înfăptuită. Mai ales că ea aducea spre recunoaşterea oficială a acestui for internaţional hotărîrile istorice ale poporului român, proclamat solemn şi definitiv în adunările de la Chişinău (27 martie), Cernăuţi (28 noiembrie) şi Alba Iulia (1 decembrie 1918). Conferinţa Păcii de la Paris nu era în situaţia de a crea ea un stat român unitar — pe acesta îl înfăptuise poporul român. Conferinţa a fost chemată să dea consacrare juridică noului statut teritorial şi politic, prin recunoaşterea principiului autodeterminării naţionale şi să nu se facă României un dar.

Pe o seamă de probleme, în parte anume create de marile puteri României (delimitarea frontierelor, statutul naţionalităţilor, problema reparaţiilor de război, presiuni economice, etc.), delegaţia română a fost nevoită să se confrunte cu reprezentanţii marilor puteri, făcînd numeroase demersuri pentru ca drepturile României la unitate deplină naţională, integritate teritorială, suveranitate şi independenţă absolută statală, să-i fie recunoscute.

Din ansamblul problemelor ce interesau România se detaşa, prin importanţa sa fundamentală, problema recunoaşterii internaţionale a operei de unitate naţională înfăptuită de poporul român, prin propriile-i forţe, în anul 1918. Desigur, tratatele încheiate şi semnate între Puterile Aliate cu Germania, Austria şi Bulgaria, au avut importanţă şi pentru România, cel mai important pentru ţara noastră fiind însă cel semnat la 4 iunie 1920, la palatul Marele Trianon, între Puterile Aliate şi Asociate şi Ungaria, după ce Consiliul Suprem a respins ca nefondat răspunsul guvernului ungar prin care se cereau modificări ale tratatului remis de Puterile Aliate la 16 ianuarie 1920, mai ales în legătură cu noile frontiere ale Ungariei, fixate încă din iunie 1919, răspunsul se referea şi la organizarea unor „plebiscite" în toate regiunile în care s-au detaşat de Ungaria, prin care ungurii, sperau că se va asigura realipirea lar la Ungaria şi se preconiza, în cazul că dezmembrarea se va menţine, alcătuirea unei uniuni economice a teritoriilor dezlipite şi garanţii temeinice pentru ocrotirea minorităţilor.

În ce priveşte partea care se referea la România, iată ce glăsuieşte art. 45 din Tratatul de la Trianon: „Ungaria renunţă în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurilor asupra teritoriilor fostei Monarhii austro-ungare situate dincolo de fruntariile Ungariei, astfel cum sînt fixate la art. 27, partea a doua şi recunoaşte prin prezentul tratat încheiat în scop de a regula afacerile actuale, ca făcînd parte din România".

Conferinţa de pace nu a atribuit României nici un metru pătrat din teritoriul Ungariei, nu i-a făcut nici un dar, ci a luat act de o realitate, peste care nu se putea trece. A validat hotărîrea românilor transilvăneni de Unire a Transilvaniei cu România, a cărei temeinicie s-a verificat şi de către delegaţiile Franţei, Angliei şi SUA prin cercetările făcute pe teren, la faţa locului, în anii 1918—1920.

Opunîndu-se istoriei, dreptului şi hotărîrilor Conferinţei de Pace, contele Appónyi (principalul delegat ungur) s-a străduit să apere propunerile ţării sale de modificare a unor articole din tratat, combătînd aplicarea principiului naţionalităţilor ca nefiind valabil pentru Ungaria. Menţinîndu-se pe vechea poziţie de calomniere a naţionalităţilor, el mai afirma „că se transferă hegemonia unor rase cu civilizaţie inferioară".

În răspunsul său, Consiliul Suprem al Conferinţei de Pace a pus la punct atitudinea nerealistă a guvernului ungar, amintindu-i că una din cauzele războiului a constituit-o politica imperialistă a Austro-Ungariei. Iar la întîmpinarea ungurilor, anume că prin dezmembrarea Ungariei o parte a populaţiei ungare rămîne în afara statului ungar, s-a răspuns că este inevitabil ca nuclee de populaţie ungară să rămînă sub suveranitatea altui stat (după cum au rămas şi români între noile graniţe ale Ungariei — n.n.) „Chiar un stat vechi de o mie de ani — replica Consiliului Suprem — nu e îndreptăţit să dureze cînd istoria lui nu este decît istoria unei lungi asupriri de către o minoritate lacomă de a domina asupra popoarelor cuprinse între fruntariile sale". Respingînd şi ideea unui plebiscit organizat în fostele teritorii stăpînite de Ungaria şi aşa-zisul drept milenar al Ungariei asupra Transilvaniei, preşedintele Conferinţei, A. Millerand sublinia în sesizarea de răspuns adresată contelui Appónyi că: „voinţa popoarelor s-a exprimat în zilele din octombrie şi noiembrie 1918, atunci cînd dubla monarhie s-a prăbuşit şi cînd populaţiile îndelung asuprite s-au unit cu fraţii lor italieni, români, iugoslavi şi cehoslovaci. Evenimentele care s-au produs la această dată constituie tot atîtea dovezi noi ale sentimentelor naţionalităţilor altădată supuse coroanei Sf. Ştefan. Dispoziţiile tardive luate de guvernul ungar pentru a da satisfacţie aspiraţiilor de autonomie ale naţionalităţilor nu pot crea iluzii; ele nu schimbă cu nimic adevărul istoric esenţial, anume că, timp de ani numeroşi, toate străduinţele politicii ungare au tins să înăbuşe vocile naţionalităţilor".

Din nefericire, evenimentele ulterioare au dovedit că, în timp ce Austria s-a încadrat prevederilor păcii, Ungaria în schimb, cu sfidarea ideilor care stau la baza noilor principii ale întemeierii statelor naţionale a rămas stăpînită de aceeaşi atitudine refractară, de aceleaşi metode colonialiste bazate pe forţă, asuprire şi exploatare şi a semnat tratatele protestînd şi cu premeditarea de a le modifica în favoarea sa la timpul potrivit, pe alte căi şi prin alte mijloace. Spiritul de revanşă şi de revizuire a graniţelor României şi a altor state vecine, care înainte de 1918 avuseseră porţiuni din teritoriul lor naţional înglobate Austro-Ungariei în pofida voinţei lor şi a realităţilor istorice, va constitui dominanta politicii guvernelor Ungariei horthyste în întreaga perioadă cuprinsă între cele două războaie mondiale.

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviţan*

Monumente, oameni, fapte şi locuri istorice

CRUCEA LUI MIHAI VITEAZUL DE LA ŞELIMBĂR

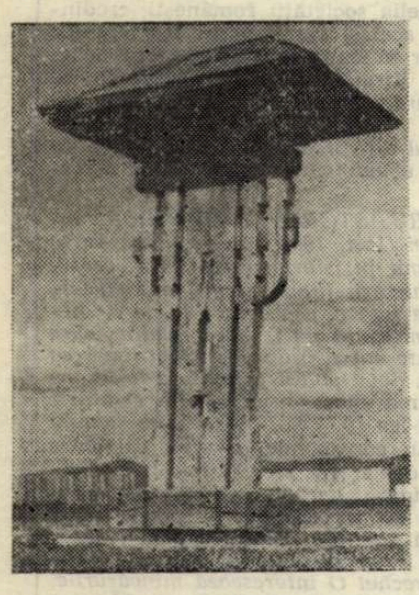

Pe cîmpul dintre Sibiu şi Şelimbăr, de-a lungul istoriei, au avut loc numeroase lupte pentru libertate şi dreptate socială şi politică, pentru înfăptuirea idealului de unitate de neam şi naţională, care au intrat adînc în istoria şi conştiinţa poporului nostru. Pe acel cîmp se află o ridicătură de pămînt, numită *Movila turcului* şi *Movila lui Mihai Viteazul*, deasupra căreia se înalţă o troiţă din lemn — Crucea lui Mihai Viteazul, menită să amintească peste vremuri de semnificaţiile istorice ale acelui loc.

Dintre aceste confruntări militare, vom aminti doar cinci bătălii şi anume: din 1442, 1599, 1659—1660, 1848—1849 şi 1916, care au avut un rol de seamă în evoluţia şi destinele românilor.

După invaziile otomane de mai mică amploare din 1432, 1436 şi 1438, efectuate în Transilvania, cu scop de jaf şi pradă, care au vizat şi spaţiul sibian, a urmat aceea din 1442, cînd forţele duşmane conduse de Mezid, beiul de Vidin, au însumat efective de 80.000 de oameni. Pătrunzînd în Transilvania pe valea Oltului, pe la Turnu Roşu, turcii au atacat cetatea Sibiului, dar fără succes. În faţa rezistenţei dîrze a garnizoanei cetăţii, Mezid a lăsat o parte din oastea sa să asedieze Sibiul, iar el, cu grosul armatei a înaintat pe valea Mureşului, jefuind şi robind populaţia, îndreptîndu-se spre Alba Iulia — Deva. Iancu de Hunedoara i-a întîmpinat pe otomani la Sîntimbru, lîngă Alba Iulia, unde la 18 martie 1442, aflîndu-se în inferioritate, voievodul ardelean a cunoscut o înfrîngere.

De aici, turcii, în goana cailor, s-au îndreptat spre Deva, trecînd totul prin foc şi sabie, iar după cîteva zile au făcut cale întoarsă spre Sibiu. Între timp, Iancu şi-a alcătuit o nouă oaste, cu care i-a urmărit pe otomani. Cînd, la 22 martie, voievodul român a ajuns la Cristian, la nord de Sibiu, acesta, coroborîndu-şi acţiunile cu garnizoana cetăţii sibiene, i-a atacat pe duşmani. Prima parte a bătăliei s-a dat pe cîmpul dintre Cristian şi Sibiu. Urmăriţi de oastea lui Iancu, turcii s-au retras pe lîngă cetatea Sibiului, pe cîmpul dintre oraş şi satul Şelimbăr, unde lupta a continuat cu tot mai mare înverşunare. Pe timpul încleştării, otomanii au pierdut 20.000 de oameni, între care se afla şi Mezid, comandantul armatei de invazie, „lovit de un proiectil de tun", precum şi fiul acestuia. Resturile oastei turceşti au fugit în neorînduială pe valea Oltului, urmărite de cavaleria uşoară a lui Iancu de Hunedoara. Ardelenii au pierdut cca 3000 de luptători.

Cei căzuţi în luptă au fost înhumaţi într-o groapă comună pe cîmpul de la Şelimbăr, peste care s-a ridicat o movilă de pămînt, care de atunci poartă numele *Movila turcului*.

•

La 28 octombrie 1599, pe cîmpul de la Şelimbăr s-au înfruntat oştile muntene conduse de Mihai Viteazul, care voia să unească cele trei ţări româneşti surori într-un singur stat, şi armata lui Andrei Báthory, principele Transilvaniei, identificat cu interesele Poloniei şi Turciei.

Bătălia a început la ora 10 dimineaţa, printr-o tragere de artilerie de ambele părţi, apoi a avut loc o sîngeroasă luptă corp la corp, încît „văzduhul întreg se umplu de strigăte, de răcnete, de zdrăngănitul săbiilor îngrămădite, de pucioasă, de ciocnirea grozavă a suliţelor, ce străluceau printre tunuri", după relatarea unui martor ocular.

Prezenţa continuă în mijlocul trupelor sale, şi introducerea în luptă a rezervei la momentul oportun, au dus la înfrîngerea de către Mihai Viteazul a oastei adverse, ale cărei resturi s-au retras în dezordine sub loviturile învingătorilor.

Victoria în bătălia de la Şelimbăr a deschis calea lui Mihai Viteazul pentru unirea celor trei ţări româneşti într-un singur stat.

A doua zi după victorie, cei căzuţi pe cîmpul de luptă — 2.027 din rîndurile oastei lui Báthory, şi peste 2.000 dintre români — au fost adunaţi şi, lîngă Movila turcului, s-a făcut o groapă comună, unde au fost înhumaţi, şi peste care s-a îngrămădit pămînt. Astfel, *Movila turcului* a devenit şi *Movila lui Mihai Viteazul*.

După 325 de ani de la victoria lui Mihai pe cîmpul de la Şelimbăr, la propunerea „Astrei", Societatea Mormintelor Eroilor din Bucureşti a pus o troiţă de stejar sculptată pe movila care amintea de cele două bătălii de însemnătate istorică. Solemnitatea dezvelirii a avut loc la 15 noiembrie 1925, cu care ocazie s-au organizat festivităţi de amploare.

•

La 18 decembrie 1659, Acaţiu Barcsai, numit principe al Transilvaniei (1658—1660) de către sultan, urmărit de adversarul său, Gheorghe Rákóczi al II-lea, înlăturat de turci din scaunul principilor ardeleni, care nu voia să renunţe la această demnitate, s-a retras în cetatea Sibiu. Între zidurile fortificaţiei, pe lîngă garnizoana locală, care-i făcea siguranţa principelui, se afla şi un detaşament turcesc.

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Schitul Sihla

Intru memoria lui SANDU TUDOR, schimnic, acolo

Cîte decenii au trecut
de-a rîndul vară după vară!
Cîţi oameni oasele-şi lăsară
în lutul veşnic aşternut!

Cînd peste brazi trecut-au cîţi hultani
cu dor de necuprins în pliscuri
să-şi lase penele pe piscuri, —
tu, Sihla, zveltă stai de ani şi ani.

Monahi cu văzul ca prin sită,
dar pricepuţi, de veacuri meşteri,
la gura mult boltitei peşteri
te-au ridicat, în lemn cioplită.

Copac enorm, — acum un schit
sub stînci mai tari decît vecia!
Ce har să am, necontenit
să-ţi cînt, o, Sihla, sihăstria?

Tac brazii, piatra. Iarba tace,
o simfonie a tăcerii.
Te simţi închis în carapace
pierdută pe întins de prerii ...

Ca la un semn, pe înverzit tăpşan
din schit copacul viu tresare
şi trece pe sub el Ştefan
cu suliţaşii lui, călare.

Apoi, în asfinţit de sînge,
e, iar, cum fost-a la sfîrşit:
copacul ramurile-şi strînge,
şi schitul Sihla iar e schit ...

Petre Pascu

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Duminică, 12 februarie 1989, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la Sf. Liturghie de la parohia ortodoxă română din Geneva, condusă de C. pr. Vergil Vâlcu.

Din soborul slujitor au mai făcut parte: P. Cuv. protos. Daniel Ciobotea, consilier patriarhal, și C. pr. I. Curcuță care își face studiile la Laussanne.

Cu acest prilej, Înalt Prea Sfinția Sa a vorbit credincioșilor despre pericopa evanghelică din Duminica respectivă, cu femeia canaanianca.

■ Duminică, 26 februarie 1989, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrșit Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, înconjurat fiind de un sobor de preoți și diaconi.

La momentul cuvenit, C. diacon Ioan Sauca, asistent la Institutul Teologic din Sibiu, a fost hirotonit întru preot.

La priceasnă, Înalt Prea Sfinția Sa a rostit un bogat și ziditor cuvînt de învățătură, în care, după ce a făcut o paralelă între Legea veche și Legea nouă adusă de Mîntuitorul Iisus Hristos, a explicat textul evanghelic al zilei cu Parabola fiului risipitor, insistînd cu deosebire asupra părții a doua a parabolei, cu subliniere pericolului care îl paște adesea pe „cei drepți".

CLUJ

■ În duminicile din 15, 22 și 29 ianuarie 1989, Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit Sf. Liturghie în Catedrala Eparhială, înconjurat de soborul de preoți și diaconi.

■ *În ziua de 24 ianuarie 1989*, cu ocazia aniversării a 130 de ani de la Unirea Moldovei cu Țara Românească, în Aula Seminarului Teologic, a avut loc un concert de cîntări patriotice susținut de elevii Seminarului încheiat cu o conferință prezentată de Prof. Ioan Brie, cu titlul „130 de ani de la Unirea Moldovei cu Țara Românească".

■ *La Sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi*, patronii Seminarului Teologic, a avut loc un program religios deschis de conferința: „Imnografia și muzica bisericească în preocupările Sfinților Trei Ierarhi", susținută de P. C. Pr. Prof. Vasile Stanciu, de la Seminarul Teologic.

S-a continuat cu lecturi din operele Sfinților Trei Ierarhi:

În partea a doua a programului, elevii Seminarului Teologic, dirijați de P. C. Pr. Vasile Stanciu au susținut un bogat și înălțător program de cîntări religioase.

În încheiere a luat cuvîntul Î. P. S. Teofil Herineanu, care a argumentat biblic Sfînta Treime, făcînd analogie cu Sfinții Trei Ierarhi „Apărătorii Treimii".

Au participat: Permanența Consiliului Arhiepiscopesc în frunte cu Î. P. S. Teofil Herineanu; Dl. Dr. Pentek Árpád, Rectorul Institutului Teologic Protestant din Cluj și alți invitați care au luat cuvîntul la masa festivă.

■ *Duminică, 5 februarie 1989*, Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit Sf. Liturghie Arhierească în Biserica Sf. Apostoli Petru și Pavel din cartierul Mănăștur, municipiul Cluj-Napoca. După un bogat cuvînt de învățătură, Î. P. S. Teofil Herineanu a distins pe preotul acestei parohii, Flueraș Vasile, cu distincția onorifică bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

■ Duminică, 5 februarie marți, 7 februarie și joi, 9 februarie 1989, P. S. Episcop Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie, în catedrala eparhială, hirotonind în diaconi și apoi întru preoți pe candidații: Boca Dumitru, pe seama parohiei Sîngeorzul-Nou, prot. Bistrița și Bățan Mircea, pe seama parohiei Pădureni, prot. Dej.

■ *Duminică, 26 februarie 1989*, Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica Sfînta Treime din Municipiul Cluj-Napoca și a hirotonit întru preot pe diaconul Chirilă Ioan, pe seama Capelei Seminarului Teologic unde a fost numit „preot duhovnic".

După săvîrșirea Sf. Liturghii, Î. P. S. Teofil Herineanu a acordat preotului Sîncrăian Ioan de la parohia Sf. Treime înalta distincție bisericească de „iconom-stavrofor" pentru frumoasele realizări pastorale și gospodărești.

În aceeași duminică (26 februarie 1989), P. S. Justinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială și a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie, Vasile Țibre, pe seama Capelei Seminarului Teologic din Cluj-Napoca.

■ *Marți, 28 februarie 1989*, la sediul Centrului Eparhial a avut loc o ședință trimestrială de lucru cu protopopii din Eparhia Clujului. Cu această ocazie au fost prelucrate și o serie de circulare ale Sf. Sinod. Au mai fost dezbătute și alte probleme curente, urmate de o expunere detaliată a P. S. Justinian Maramureșanul, legată de vizita oficială a delegației Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în India.

Tot în această zi a avut loc ședința Adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc din Eparhia Clujului.

Ambele ședințe au fost prezidate de Înalții noștri ierarhi, care au dat îndrumările necesare în diversele probleme care s-au discutat.

ORADEA

■ Duminică, 12 februarie, Duminică 19 februarie și Duminică, 26 februarie 1989 P. S. Episcop Vasile a oficiat, pe rînd, Sf. Liturghie în parohiile: Oradea-Seleuș, Oradea-„Buna Vestire" și Oradea-Sf. Treime", rostind cuvînt de învățătură și apreciind strădania preoților și credincioșilor în întreținerea și înfrumusețarea lăcașurilor de închinăciune.

■ *Cursuri de îndrumare pastorală*. Între 20 și 25 februarie 1989, s-au ținut la Centrul eparhial cursuri pastoral-misionare intensive, de scurtă durată, cu prima serie de 30 de preoți din toate protopopiatele Eparhiei. Lecțiile au fost ținute cu competența firească și cu multă atractivitate de către P. S. Episcop Vasile și P. C. Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

■ *Adunare generală a C.A.R.* Joi, 23 februarie 1989, s-a ținut la Centrul eparhial, în prezența P. S. Episcop Vasile, ședința Adunării generale a Casei de Ajutor Reciproc a preoțimii din Eparhia Oradiei. S-a prezentat raportul asupra activității acestui organism pe anul 1988, aprobîndu-se contul de gestiune legat de acest raport. De asemenea, după discuții oportune și concludente, s-a aprobat planul financiar și de activitate pe anul 1989.

Episcopia Ortodoxă Română de Alba Iulia, BUCOAVNA. Bălgrad 1699. Ediție critică tipărită din inițiativa și cu binecuvîntarea P. S. Emilian, episcop al Alba Iuliei. 1988, 300 p.

După ce, printr-o inspirată și pilduitoare străduință, a oferit limbii, culturii și Bisericii noastre strămoșești un ales dar: *„Noul Testament de la Bălgrad"*, tipărit întîia oară la 1648, de către mitropolitul Simion Ștefan, Prea Sfinții Episcop Emilian Birdaș, din aceeași neostoită rîvnă creștinească și românească, aduce o nouă și foarte importantă contribuție la îmbogățirea patrimoniului nostru spiritual, prin editarea unei vechi cărți românești: *Bucoavna"*, ieșită din teascurile tipografiei de la Alba Iulia, la 1699.

În chip neîndoielnic, avem de-a face cu două apariții editoriale de înalt prestigiu care se adaugă la alte însemnate realizări pe plan administrativ-gospodăresc și misionar-pastoral ale Prea Sfinției Sale, în cei 12 ani de cînd se află la cîrma reînființatei Episcopii de Alba Iulia.

Volumul are la început un amplu și foarte instructiv *„Cuvînt înainte"*, semnat de P. S. Sa, în care este înfățișată situația istorică, socială, politică, culturală și religioasă a Transilvaniei în ultimele decenii ale secolului al XVII-lea, aceasta pentru a înțelege mai bine importanța deosebită pe care a avut-o „Bucoavna" pentru timpul și locul în care a apărut. Într-adevăr, scoțînd în evidență semnificația majoră a unei astfel de tipăriturI, P. S. Sa arată că „Bucoavna" este ultima carte dedicată românilor transilvăneni chiar cu un an înainte de durerosul act al înstrăinării unei părți dintre ei de credința lor strămoșească. Desigur că o bună perioadă de timp de acum încolo „Bucoavna" le va fi reazăm și călăuză nu numai în însușirea științei de carte, dar și în cunoașterea elementelor de bază ale credinței ortodoxe.

Într-adevăr, cercetînd cuprinsul Bucoavnei vom constata că ea este *carte de gramatică și citire* și deopotrivă *catehism ortodox*. Dublul ei caracter este indicat chiar în foaia de titlu, unde citim: *„Bucoavnă ce are în sine deprinderea învățăturii copiilor la carte și simbolul credinței creștinești, zece porunci ale Legii vechi și ale cei noao, șapte Taine ale Besericii Răsăritului i proci"*.

Este important de știut că celelalte părți ale Bucoavnei, indicate prin expresia *„i proci"* sînt: rugăciunile dimineții (doxologia, Împărate ceresc, Prea Sfîntă Treime, Tatăl nostru, molitva: „Din somn sculîndu-mă . . ."), simbolul atanasian (Simvol Preostennago Atanasia patriarha Alexandriiscago), Trei fapte bune (cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea și dragostea), virtuțile morale (înțelepciunea, dreptatea, bărbăția, înfrînarea poftelor), cele 7 daruri ale Duhului Sfînt cuprinse în Isaia cap. 11; alte 12 roduri (roade) ale Duhului Sfînt, 7 lucruri ale milosteniei (faptele îndurării trupești), alte 7 lucruri ale milosteniei care se apropie de suflet (faptele îndurării sufletești), cele 7 păcate de moarte și 7 faceri de bine împotriva acestora, sfaturile evanghelice și patru lucruri despre cele mai de apoi: moartea, judecata, gheena și Împărăția cerului.

Colectivul de specialiști care și-au adus contribuția la reeditarea acestui important monument de limbă și cultură a fost alcătuit din: Dr. Anton Goția coordonator principal), pr. prof. Teodor Bodogae, pr. prof. Dumitru Călugăr, Dr. Mihai Gherman, Dr. Eva Mârza și Dr. Iacob Mârza.

Pe lîngă textul în facsimil și translitterat al Bucoavnei, actuala ediție cuprinde mai multe studii impuse de caracterul critic al lucrării. Astfel, Dr. Iacob Mârza și pr. prof. Dr. Dumitru Călugăr prezintă într-un dens studiu „Însemnătatea didactică a Bucoavnei de la Bălgrad (1699)". Pr. prof. Dr. Teodor Bodogae se ocupă de „Dimensiunea spiritual-religioasă a Bucoavnei de la 1699". Dr. Alin Mihai Gherman și Dr. Eva Mârza au alcătuit un „Studiu filologic" asupra Bucoavnei. Dr. Anton Goția îi aparține și „Studiul lingvistic" ca și „Nota asupra ediției".

În final avem redate „Glosarul" și „Indicele de nume".

Prezentarea grafică a lucrării este de înaltă ținută. Impresionează în chip plăcut coperta bogat ilustrată cu imagini reprezentînd sediul străvechei Mitropolii a Transilvaniei (reconstituire) și actuala catedrală și reședință episcopală de la Alba Iulia.

Precum arată P. S. Episcop Emilian, în încheierea „Cuvîntului înainte", actuala ediție critică a Bucoavnei „se adresează unui larg cerc de interes, de la specialistul preocupat de istoria culturală sau de istoria limbii, pînă la cititorul de rînd, iubitor de cultură și frumos".

Bucoavna dă mărturie totodată despre nedezmințitul aport pe care Biserica noastră și l-a adus la luminarea poporului, prin editarea de cărți, și la apărarea ființei sale naționale.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Crucea lui Mihai Viteazul de la Șelimbăr

(Continuare din pag. a 3-a)

În timp ce Barcsai se întărea în cetate, Gh. Rákóczi își așează tabăra pe cîmpul de la Șelimbăr. Cum tratativele dintre cei doi nu dau rezultate, Rákóczi trece la atac. Dar cum nu poate depăși zidurile puternicei cetăți, el asediază Sibiul, acțiune care va dura aproape șase luni, pînă în mai 1660. Pe timpul asediului au avut loc numeroase atacuri și contraatacuri de ambele părți. Pentru a distruge fortificația sibiană, Rákóczi a poruncit să fie adus de la Alba Iulia un tun de mare calibru, numit „Lup". Din cauza greutății sale, tunul a fost încărcat pe o sanie ferecată în fier, anume construită de meșterii fierari din Sighișoara, trasă de 80 de perechi de boi. Deși a executat zilnic trageri asupra zidurilor cetății, ghiulelele enorme ale „Lupului" s-au dovedit ineficace.

Văzînd că toate încercările sale de a pătrunde în cetate sînt inutile, în noaptea de 17 mai 1660, Rákóczi a părăsit zona Sibiului, retrăgîndu-se spre Oradea, unde era amenințat de turci.

Movila lui Mihai Viteazul a fost martoră luptelor purtate în zona Sibiului în timpul revoluției de la 1848—1849 din Transilvania.

La 20 ianuarie 1849, generalul Bem, venind dinspre Mediaș cu un efectiv de 8.000 de oameni și 36 tunuri, atacă Sibiul, apărat de trupele imperiale comandate de generalul Puchner. În fața artileriei austriece, trupele lui Bem se retrag spre Ocna, urmărite de garnizoana sibiană.

În sprijinul imperialilor din Sibiu, la 4 februarie 1849 a venit regimentul țarist comandat de colonelul Skariatin. După o lună și jumătate, la 11 martie, generalul Bem atacă din nou Sibiul. Trupele imperiale și țariste nu pot rezista, părăsesc orașul și se retrag spre Nocrich și Tălmaciu, apoi dincolo de Carpați, în Țara Românească.

Peste patru luni, la 20 iulie, trupele țariste, comandate de generalul Lüders, venind pe valea Oltului, s-au dispus pe cîmpul de la Șelimbăr și, după două zile de lupte, au pus stăpînire pe oraș. Dar, trupele generalului Bem reocupă Sibiul la 5 august, pentru ca a doua zi, 6 august, acesta să fie recucerit de armata țaristă comandată de generalul Hasford.

•

În timpul primului război mondial, Movila lui Mihai Viteazul a fost din nou martoră luptelor purtate de armata română în perioada 19 august—15 septembrie 1916, pentru eliberarea Transilvaniei de sub ocupația străină și unirea acesteia cu România, refăcînd astfel opera marelui voievod, și împlinind idealul românilor din totdeauna.

Eroii căzuți pe timpul luptelor din zonă au fost înmormîntați în cimitirul din Veștem, iar în memoria lor s-a constituit un cimitir simbolic și s-a ridicat un monument pe un bot de deal, la 1 km sud de Șelimbăr.

Deși idealul național s-a realizat cu doi ani mai tîrziu, la 1 decembrie 1918, Movila lui Mihai și Crucea lui Mihai Viteazul de la Șelimbăr amintesc peste timp că drumul spre libertate și unitate politică a celor trei țări românești a trecut pe aici, iar sîngele vărsat de înaintașii noștri pe timpul luptelor de pe cîmpul de la Șelimbăr a dat rod bogat — desăvîrșirea unității naționale a poporului român.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *Bogat, extrem de bogat,* „Anuarul Institutului de istorie și Arheologie „A. D. Xenopol" *din Iași pe anul 1988 (XXV). Ar fi greu de selecționat trimiterea la unele nume și studii, sau de ales pentru menționare vreunul din autorii numeroaselor recenzii, note bibliografice, revista revistelor etc., fără a nedreptăți pe cineva!*

● *David C. Sim contribuie la lămurirea mult discutatei probleme a rolului femeilor în Biserică, apelînd la datele cuprinse în Luca VIII, 1—3 din care, printr-un studiu exegetic din care transpare ușor specialistul, își scoate concluzia că: în mod sigur printre cei care îl urmau pe Iisus erau și femei; că acestea se îngrijeau mai ales de asigurarea hranei grupului de ucenici; că în general erau femei necăsătorite care puteau dispune de bunurile lor; că Iisus își preda învățătura atît bărbaților, cît și femeilor, fără deosebire, dar că din text nu reiese că acestora din urmă li s-ar fi încredințat misiuni în sensul celor încredințate apostolilor. (Luke VIII, 1—3* does not imply anything at all about the discipleship roles of these women). *(David C. Sim, The Women followers of Jesus: the implications of Luke 8: 1—3. în „The Heythrop Journal", XXX, nr. 1, London 1989, p. 51—62).*

● Episkepsis *(XIX, nr. 410, dec. 1988, Geneva) revista Centrului Patriarhiei Ecumenice de la Chambésy (Elveția), publică o largă dare de seamă asupra Simpozionului* „Biblia de la București" *care a avut loc la Geneva, sub egida Centrului Patriarhiei Ecumenice și a Î. P. S. Mitropolit Damaskinos al Elveției. Printre vorbitori în afara Î. P. S. Damaskinos, au fost Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, prof. dr. Virgil Cândea, președintele „Asociației România" și prof. dr. Dumitru Popescu, rectorul Institutului Teologic Universitar din București.* Episkepsis *dă largi extrase din referatele prezentate. Acestea vor apare în întregime într-un volum editat, în limba franceză, de Centrul Patriarhiei Ecumenice.*

● *Pe lîngă două piese istorice* (Io, Mircea Voievod *și* Moartea lui Vlad Țepeș) *și una despre* Meșterul Manole, *Dan Tărchilă publică în volumul TEATRU, în colecția „Teatru comentat" (ed. Eminescu, 1988, 371 p.) o piesă s.f. intitulată* Călătoria fantastică. *Un mic tratat despre destin!*

● Vestea cea bună, *(III, 3—4, dec. 1988) revista editată de pr. Dumitru Viezuianu la Salzburg, Austria, și-a dedicat cuprinsul Unirii din 1918 (Dr. Ioan Opriș), Unirii Principatelor (Eugenia Viezuianu), lui Eminescu (G. Călinescu). Revista e onorată și cu semnătura Î. P. S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului care scrie, în limba germană, despre* „Biblia de la București — 1688" *și despre* „1 decembrie 1918". *Se publică și Pastorala de Crăciun a Î. P. S. Adrian de la Paris.*

Revista apare în condiții grafice excepționale, cu articole în limba română și germană. Comunitatea ortodoxă română din Salzburg se dovedește în continuare vie și legată de Biserica strămoșească și de glia străbună.

● *Am primit de la Iași, de la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol":* Confluențe istoriografice românești și europene, *volum dedicat lui Gheorghe I. Brătianu, cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la naștere. Volumul, cuprinzînd peste 30 de studii datorate unor cunoscuți cercetători și istorici — o operă de referință în mod sigur — e coordonat de Victor Spinei.*

Tot de la același Institut Vasile Chirica, membru în Comitetul de redacție și unul din autorii de studii, ne-a trimis Arheologia Moldovei, *vol. XII (Iași, 1988, 364 p. format mare). Alt volum de referință.*

● *În anul în care sărbătorim 130 de ani de la Unirea Principatelor și după ce am sărbătorit 70 de ani de la Marea Unire din 1918, Teodor Vârgolici ne aduce în atenție și contribuția scriitorilor la pregătirea și realizarea acestui mare ideal al românilor de pretutindeni: SCRIITORII ROMÂNI ȘI UNITATEA NAȚIONALĂ (ed. Eminescu, 1988, 248 p.). Cartea se deschide printr-un studiu de sinteză intitulat:* Unitatea de limbă, de origine și de neam a tuturor românilor.

● Un pașoptist de seamă: preotul Radu Șapcă *(Rm. Vîlcii 1988, 363 p.) e o reluare și adîncire a portretului spiritual și civic al cunoscutului pașoptist,* Popa Șapcă, *despre care P. S. Gherasim Cristea, episcopul Rîmnicului și Argeșului a mai scris în 1978. Mi se pare o lucrare binevenită care mărturisește o pasiune ce nu s-a stins odată cu încheierea primei cărți și a primelor cercetări. Nu e vorba de o nouă ediție, ci de o nouă carte, rod al unor strădanii suplimentare, continuate cu rîvnă și iubire față de eroul Revoluției de la 1848.* „Preotul Radu Șapcă ne apare acum cu toate atributele — permise de documentele sigure — ale omului epocii sale: țăran ridicat din temelia societății românești, credincios slujitor al Bisericii, dar în același timp neînfricat luptător pentru binele Patriei sale. Așadar în buna tradiție a vieții noastre publice și spirituale", *scrie Virgil Cândea care prefațează lucrarea, dîndu-i un spor de garanție științifică, dacă mai era nevoie.*

Omagiul episcopului pentru unul din preoții Eparhiei Sale e un gest de noblețe, iar omagiul adus evenimentelor de la 1848, o slujire a Patriei.

● *IZVOARE STRĂINE PENTRU ISTORIA ROMÂNILOR, volum îngrijit de Ștefan S. Gorovei (Iași, 1988, 456 p.), face parte dintr-o lucrare mai mare, „Românii în istoria universală", acesta fiind vol. III, 3, coordonatori ai lucrării fiind I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu și V. Cristian. Volumul de față e, așa cum e lesne de bănuit, o carte de referință, fundamentată pe izvoare inedite, care îmbogățesc istoria națională cu date noi și prețioase. Vom remarca numai din motiv de interes local, două studii privitoare la Transilvania: Ion Toderașcu,* Transilvania într-o însemnare de călătorie necunoscută din secolul al XVIII-lea *(p. 71—79) și Doina Lemny și Ștefan Lemny,* Transilvania în corespondența unei călătoare engleze din 1927 *(p. 427—430). Călătorul din sec. XVIII, J. A. Casseli, nu și-a adunat date prea sigure, dar știe că* „Transilvania e o parte a vechii Dacii" *și că în ea există* și ortodocși, *deci români (p. 74). Călătoarea engleză din 1927, Hilda Fowlds, (1891—1931) nu e nici ea mai pricepută și se pripește în observații superficiale și în informații după ureche! O interesează mîncărurile, contese maghiare, întîmplător o cununie ortodoxă într-o „biserică inconfortabilă" pentru că nu avea scaune, o cafea bună undeva, nu-i plac culorile în care se îmbracă româncele, mai ales fiindcă nu seamănă cu cele din Anglia. I-au plăcut totuși costumele țărănești de Paști, dar s-a uitat mai mult la materialele din care erau făcute — din mătasă, ceea ce înseamnă că n-a fost la un Paște românesc. Recunoaște la urmă că are o* „memorie haotică"! *O credem.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

Anul 137 Sibiu, 30 martie 1989 Nr. 11—12/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

28 martie 1974 — 28 martie 1989

Răspunzînd cu însufleţire vibrantelor dumneavoastră chemări, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu întregul popor, întîmpină marile evenimente ale acestui an — aniversarea a 50 de ani de la marea demonstraţie patriotică, antifascistă şi antirăzboinică din Capitală, de la 1 Mai 1939, în organizarea şi desfăşurarea căreia rolul determinant l-aţi avut dumneavoastră, mult stimate domnule preşedinte, şi a 45 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională de la 23 August — cu hotărîrea nestrămutată de a contribui cu dăruire la înfăptuirea operei înălţătoare de dezvoltare multilaterală a patriei, de ridicare a ei pe noi trepte de progres şi civilizaţie.

Ne exprimăm, de asemenea, deplina adeziune faţă de înflăcărata activitate pe care o desfăşuraţi, ca mare şi strălucit erou al păcii, de luptător, neobosit pentru destindere, dezarmare, înţelegere şi conlucrare paşnică, pentru triumful idealurilor de libertate şi progres ale omenirii, pentru aplicarea în viaţa popoarelor a principiilor deplinei egalităţi în drepturi, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, principii pe care România le promovează cu consecvenţă şi fermitate cu toate statele lumii.

Adînc recunoscători pentru strădaniile ce le depuneţi în slujba vieţii fericite a poporului român şi a păcii în întreaga lume, vă aducem cele mai respectuoase şi calde mulţumiri pentru climatul de deplină libertate religioasă, asigurat cultelor din ţara noastră şi pentru larga înţelegere pe care o acordaţi Bisericii Ortodoxe, clerului şi credincioşilor ei în practicarea rînduielilor de credinţă şi cult.

Dorim să folosim şi acest prilej pentru a vă încredinţa, mult stimate domnule preşedinte Nicolae Ceauşescu, că ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, animaţi de sentimente de profundă mîndrie patriotică pentru marile realizări ale poporului, pentru viitorul luminos deschis progresului societăţii noastre şi puternic mobilizaţi de chemările şi exemplul de viaţă şi muncă al domniei voastre, vor acţiona cu devotament şi abnegaţie, împreună cu întregul popor, aducîndu-şi contribuţia la înălţarea continuă a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România, la afirmarea ei tot mai puternică în ansamblul naţiunilor lumii.

SFÎNTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

TELEGRAMĂ

Excelenţei Sale

Domnului NICOLAE CEAUŞESCU

Preşedintele Republicii Socialiste România

Membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întruniţi în ziua de 30 martie 1989, cu prilejul deschiderii sesiunii anuale de lucru, în deplină unitate de gînd şi faptă cu întreaga obşte a clerului şi credincioşilor, dă glas celor mai alese sentimente de profund respect şi înaltă preţuire pe care le nutrim faţă de dumneavoastră, mult stimate domnule preşedinte Nicolae Ceauşescu, eminent conducător al naţiunii noastre şi ctitor al României contemporane, promotor neobosit al păcii în lume, al înţelegerii şi colaborării între oameni şi popoare.

Aducîndu-vă cel mai vibrant omagiu, acum, la împlinirea a 15 ani de cînd, la 29 martie 1974, prin voinţa întregii noastre naţiuni, aţi fost ales în cea mai înaltă funcţie de stat, devenind întîiul preşedinte al României, vă rugăm să primiţi, şi cu acest prilej sărbătoresc, viile şi profundele noastre mulţumiri pentru grija permanentă pe care personal o acordaţi creşterii continue a puterii economice a ţării, dezvoltării ei multilaterale pe înalte culmi de progres şi civilizaţie, ridicării necontenite a nivelului de viaţă materială şi spirituală a poporului, concretizată, între altele, în majorarea retribuţiilor şi pensiilor de care au beneficiat şi vor beneficia milioane de oameni ai muncii, precum şi în amplele programe de construcţii de locuinţe şi edificii social- culturale care pun în lumină, în mod elocvent, umanismul ce caracterizează societatea contemporană românească.

CENTENAR EMINESCU

PERENITĂŢI EMINESCIENE

La intrarea în anul centenarului morţii marelui nostru poet Mihai Eminescu (1889—1989), întreaga spiritualitate românească trăieşte, la cotele cele mai înalte, vibraţia emoţională a acestui eveniment covîrşitor şi încărcat de multiple semnificaţii pentru cultura şi arta poporului trăitor din veac în spaţiul mioritic de la Dunăre şi Carpaţi.

Propulsat de resursele geniului său artistic, Eminescu şi-a urmat fără preget înalta chemare de artist al neamului său, de care era pe deplin conştient atunci cînd afirma simplu şi mişcător în faţa posterităţii: „Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarele soarbe un nour de aur din marea de amar". Prin monumentala sa operă poetică el a devenit vocea sublimă şi conştiinţa nobilă a întregului nostru popor, aşa cum sesiza primul său mare admirator — Titu Maiorescu, care, fascinat de farmecul neasemuit al creaţiei sale, i se adresa spunîndu-i: „... încălzeşte-ne mintea şi inima cu o rază din geniul Dumneatale poetic, care pentru noi este şi va rămîne cea mai înaltă încorporare a inteligenţei române".

Sintetizînd în retorta geniului său artistic întregul fior al gîndirii şi sensibilităţii unui popor hotărît în afirmare istorică, Mihai Eminescu a abordat, cu subtilităţile nebănuite ale cuvîntului românesc, toate marile şi permanentele probleme ale existenţei umane.

Marea varietate tematică, profunda vibraţie lirică, reflexivitatea penetrantă şi imensa forţă generalizatoare a creaţiei eminesciene îşi au obîrşia în sensibilitatea fără egal a poetului, în substanţa realităţilor autohtone, pe care le-a stăpînit cu desăvîrşire, şi-n prodigioasa cultură universală ce i-a fertilizat necontenit inspiraţia creatoare şi problematica atît de cuprinzătoare.

Declanşîndu-se prin exprimarea unor sentimente cu subiectivitate pronunţată şi accidentală, ca în poeziile: *La mormîntul lui Aron Pumnul, De-aş avea, Din străinătate* ş.a., lirica eminesciană se adînceşte necontenit şi-şi lărgeşte nebănuit de mult aria tematică, integrîndu-se marelui şi binecuvîntatului cîntec al umanităţii — care este POEZIA.

În creaţia sa, admiraţia pentru epoca de aur a „scripturelor române" se interferează cu panorama istoriei, civilizaţiei şi culturii universale din

(Continuare în pag. a 2-a)

Dumitru Susan

Monumente, oameni, fapte şi locuri istorice

Statuia lui AVRAM IANCU din Cîmpeni

La Cîmpeni, pe locurile unde, în timpul revoluţiei de la 1848—1849 din Transilvania, Avram Iancu, prefectul Legiunii Auraria Gemina, şi-a avut cartierul general, se înalţă statuia ecvestră a marelui patriot şi luptător pentru drepturile şi libertăţile românilor, ameninţaţi în însăşi fiinţa lor naţională de către asupritorii străini.

Ridicarea unui asemenea monument în memoria Craiului Munţilor, care să amintească peste veacuri de furtunoasele evenimente revoluţionare de la mijlocul secolului trecut, de eroismul de masă al poporului însetat de dreptate şi libertate, de abnegaţia şi dăruirea de sine a eroului întrat în legendă, a fost o veche şi stăruitoare dorinţă a românilor transilvăneni.

Iniţiativa a pornit, pe la începutul anului 1894, din partea gazetarului Ioan Russu Şirianu, în timp ce se afla întemniţat în închisoarea de stat din Seghedin, pentru poziţia-i combativă în apărarea cauzei naţionale. Spre a-i veni în sprijin celui întemniţat, consătenii săi, şirienii, organizează o colectă bănească, cu care prilej adună 8 florini şi 70 de creiţari. Primind banii, Şirianu se hotărăşte să nu-i folosească în scop personal, ci, după ce-i întregeşte la zece florini, îi trimite la administraţia ziarului *Tribuna* din Sibiu, „drept început al unui fond din care să se ridice un monument lui Avram Iancu".

Redacţiile ziarelor *Tribuna* şi *Foaia Poporului* din Sibiu şi-au însuşit ideea lui Ioan Russu Şirianu, făcîndu-se mesagerii acţiunii de ridicare a unui monument lui Avram Iancu. În acest scop, la 5 aprilie 1894, *Tribuna* lansează chemarea pentru o subscripţie publică generală, „care cît poate", şi anunţînd ca sumele băneşti să fie trimise pe adresa redactorului său responsabil, Tit Liviu Albini din Sibiu.

La scurt timp, sarcina edificării unui asemenea monument a fost asumată de Comitetul Central al Partidului Naţional Român din Transilvania şi Ungaria, care a stabilit un comitet de conducere al acestei activităţi, iar cu strîngerea fondurilor a fost împuternicit Tit Liviu Albini.

La apelul lansat de ziare şi comitetul amintit mai sus, au răspuns un mare număr de români din Transilvania,, Banat, Bucovina, România după cum şi studenţii români din diferite centre universitare europene.

Sesizate de amploarea pe care o lua în rîndul maselor de români problema construirii unui monument lui Iancu, de popularitatea de care se bucura eroul naţional în sînul greu asupriţilor români, precum şi de faptul că aceasta constituia elementul polarizator în lupta pentru drepturi şi libertăţi, autorităţile au luat măsuri pentru a i se pune capăt. Astfel, la 15 martie 1895, ministrul de interne Dezideriu Perczel, prin ordinul nr. 462/1895, interzice colecta publică pentru plănuitul monument al lui Iancu.

Comitetul de iniţiativă din Sibiu, bănuind intenţiile guvernului de a confisca banii colectaţi în scop naţional, transferă — prin intermediul lui Ion Slavici — 4.430 florini la o bancă din Bucureşti.

Timp de doi ani, autorităţile au încercat să dea de urma fondului pentru a-l confisca. Dar negăsindu-l, spre sfîrşitul anului 1897 l-au arestat şi reţinut pe Tit Liviu Albini, timp de 13 luni, în închisoarea din Alba Iulia. După alţi doi ani, la 30 noiembrie 1899, Tribunalul din Alba Iulia judecă acest proces şi-l condamnă pe Albini la 15 zile arest şi 100 florini amendă. Iar fondul „de 4.701 florini, adunat pentru monumentul lui Avram Iancu", care între timp fusese readus de la Bucureşti şi depus la Banca „Victoria" din Arad, a fost confiscat.

Insultele aduse de procurorul de stat, contele Miklos Lázár, cu prilejul judecării procesului, memoriei lui Iancu şi poporului român, după cum şi confiscarea sumei colectate, au dezlănţuit o puternică acţiune de masă. Au loc adunări de protest în toate localităţile urbane şi rurale din Transilvania şi Banat. Protestează ziarele româneşti, susţinute de publicaţiile germane din imperiu.

Studenţii români din Cluj, întruniţi în decembrie 1899, au hotărît să protesteze împotriva calomniilor proferate la adresa lui Iancu şi a poporului român, prin trimiterea tinerilor Ioan Scurtu, George Novacovici şi Coriolan Şteer, care să depună o coroană de flori cu panglici tricolore îndoliate, pe mormîntul lui Iancu din cimitirul de la Ţebea.

După depunerea coroanei de flori pe mormîntul Iancului la 31 decembrie 1899, autorităţile intervin brutal, confiscă coroana, îi elimină din învăţămîntul universitar pe cei trei studenţi, care au fost înprocesuaţi şi condamnaţi. Susţinuţi de masele largi româneşti, studenţii se apără, denunţînd oprimarea străină. Ziarele româneşti implicate în această acţiune, de asemenea, au fost împrocesuate şi sancţionate de autorităţi. În lupta pentru apărarea memoriei lui Avram Iancu şi a cauzei naţionale, după numeroase procese de presă, la 16/29 aprilie 1903, *Tribuna* sibiană este nevoită să-şi înceteze apariţia.

Prigoana şi procesele împotriva acelora care militau pentru apărarea memoriei lui Iancu şi a cauzei naţionale a românilor transilvăneni au continuat atît în anii ce au premers primului război mondial, cît şi în timpul acestuia, cu intensitate crescîndă.

După unirea Transilvaniei cu România de la 1 decembrie 1918, ideea cinstirii memoriei lui Avram Iancu — prin ridicarea unui monument — a devenit posibilă. Intelectualii din Tîrgu Mureş, în vara anului 1925 hotărăsc să ridice o statuie ecvestră lui Avram Iancu, pe care s-o aşeze în piaţa din centrul oraşului. Comitetul de iniţiativă a încredinţat lucrarea sculptorului I. Dimitriu-Bîrlad. Terminată în primele luni ale anului 1927, statuia, turnată în bronz la „Fabrica V. V. Răşcanu, Bucureşti", a fost urcată pe soclu şi înfăşurată într-un lat tricolor, iar la 10 mai 1930, a fost inaugurată în faţa unei mari mulţimi de oameni veniţi din toată ţara.

La 30 august 1940, cînd, prin Dictatul de la Viena, 11 judeţe din partea de nord-vest a României au fost

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. *Petru I. Dan*

ŢARA, POPORUL

de Alexandru Vlahuţă

Ştie numai bunul Dumnezeu cu cît sînge ne-am plătit noi pămîntul acesta, scump tuturor românilor, scump pentru frumuseţile şi bogăţiile lui, scump pentru faptele măreţe şi înălţătoare care s-au petrecut pe el...

Din străşina munţilor... rîuri frumoase, dătătoare de viaţă şi nenumărate pîraie se despletesc, în cărări de argint, peste-ntinsele şesuri... şi printre dealurile blînde...

Astăzi, capitala noastră care a stat pitită prin munţi atîtea veacuri, sporeşte — sigură şi puternică — în mijlocul cîmpiei dunărene, ridicînd palat lîngă palat... Şi largi îşi deschid acum porţile altarele luminii...

De-aici, din mijlocul capitalei zgomotoase, îmi întorn gîndurile pe unde-am umblat. Multe din locurile frumoase pe care le-am văzut îmi revin acum, învăluite în farmecul depărtării, şi parcă mă dojenesc, unele că n-am spus destul, altele că n-am spus nimic de ele. Multe vor fi iarăşi pe care nu le-am văzut încă. Dar ceea ce se ridică mai luminos şi mai sfînt în mijlocul amintirilor mele, podoaba cea mai aleasă şi mai mîndră-ntre podoabele ţării, este poporul românesc. În sufletu-i larg, nespus de duios, lămurit în focul atîtor suferinţi, am găsit izvorul curat al frumoaselor lui cîntece şi înţelesul istoric al trăiniciei şi stăruinţii noastre pe acest pămînt. În marea lui putere de muncă, de luptă şi de răbdare, în mintea lui trează şi-n inima lui caldă am găsit sprijinul speranţelor noastre şi legătura înaltei chemări a neamului nostru. Îl urmăresc cu gîndul de-a lungul veacurilor, îl văd cu pieptul dezvălit în zloată şi-n bătălii, muncind..., luptînd ca să-şi apere pămîntul, căzînd şi ridicîndu-se iar, murind în şes şi renăscînd în munţi, pururea tînăr, pururea mîndru, cu toate nevoile ce-au dat să-l răpuie...

Într-o ţară aşa de frumoasă, c-un trecut aşa de glorios, în mijlocul unui popor atît de deştept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie, şi cum să nu-ţi ridici fruntea, ca falnicii strămoşi de odinioară, mîndru că poţi spune: „Sînt român!"

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

ASCULTARE ŞI DISCIPLINĂ

Există o bogată literatură plină de sfaturi pentru cei care voiesc să trăiască o viaţă duhovnicească mai deosebită. Sînt atît de multe poveţele şi căile atît de bine descrise, în toate amănuntele, încît acest lucru pare uşor de realizat. Greşesc însă cei care cred că aceste poveţe şi căi pot fi luate drept metode mecanice, pe care e deajuns să le accepţi şi să le foloseşti pentru a te sfinţi de îndată. Metodele, adică formele de viaţă duhovnicească, asceza, ostenelile, renunţările, trebuie umplute cu conţinut duhovnicesc, cu simţirea a ceea ce faci, cu modificarea inimii şi a gîndurilor, spre a nu rămîne forme goale. O metanie fără smerenia gîndului e o gimnastică bună doar ca gimnastică... sau dacă e osteneală fizică, e doar atît.

Sfinţii care dau sfaturi îşi însemnează de obicei calea lor. De aceea şi sînt atît de multe căi. Dar toate sînt rezultatul unor experienţe adînci de conjugare a formelor cu simţăminte de înnoire. Profesorii de spiritualitate au reuşit totuşi să degaje din multitudinea de căi, învăţate de sfinţi, *legile generale care stau la temelia fiecăreia.* Căci, din fericire, există nişte legi generale care le unifică. Au determinat treptele devenirii spirituale, felul luptelor cu patimile şi uneltele cu care se biruiesc. Au descris şi stările de poticneală de pe parcurs, dar şi starea de contemplaţie de la sfîrşit. Pe toate le-au descris în amănunt din descrierile altora. Cărţile profesorilor dau informaţii şi cunoştinţe uneori de mare subtilitate, dar întotdeauna le lipseşte ceva. Dau lecţii, dar nu fac sfinţi! Nici cărţile sfinţilor nu fac sfinţi, cînd vor să predea metode. Pentru că nu există metode.

Sfinţenia se deprinde pe lîngă un sfînt. Din viaţa lui. Din luptele şi biruinţele lui. Sfinţenia nu se învaţă, ci se imită, se trăieşte. Sfinţenia se fură, cum se fură anumite meserii mai delicate. Nu prin imitaţie, din afară, exterioară. Cu aceasta se nutresc doar impostorii. Sfinţii falşi. Adevărata sfinţenie se imită prin contopirea cu simţirea celui ce te-a atras şi te-a copleşit prin sfinţenia lui. Prin intrare în asceza lui şi în bucuria lui. Şi, mai ales, în ascultarea lui. Prin înfiinţarea lui în tine, care e totuna cu înfiinţarea lui Dumnezeu în tine.

Acesta e sensul ascultării. Gîndeşti cu gîndirea sfîntului care te-a apropiat de el, pentru a ajunge să simţi cu simţirea lui, să te luminezi cu lumina la care a ajuns el. El e la capătul unei experienţe reuşite care l-a costat multe căutări şi, îndeosebi, e dincolo de propria lui trecere printr-o ascultare care l-a înzestrat cu înţelepciunea celui care l-a îndrumat, şi care i-a stimulat-o pe a lui. Aşa se transmite duhovnicia. Marele duhovnic de azi e smeritul ascultător de ieri, rămas în ascultare şi acum, rămas în duhul ascultării de părintele lui, ca să nu cadă în orgoliu. Tot duhovnicul îşi are duhovnicul lui. Şi comunică darurile cîştigate ca pe o ascultare, dată de duhovnicul care l-a format, ca pe o îndatorire către altul, nu ca fiind stăpînul vreunui tezaur personal din care împarte cu generozitate şi superbie.

Cel dintîi lucru pe care îl învaţă şi îl predă un duhovnic, e disciplina duhovnicească. Cere ascultarea de el ca exerciţiu de disciplină. Aşa trebuie înţeleasă. Disciplina introduce o anumită ordine în gîndire, şi te introduce într-o anumită concepţie de viaţă. Nu se poate rămîne între marginile unei concepţii de viaţă, fără a-i respecta principiile. Ca să i le respecţi, trebuie să le înveţi şi trebuie să-ţi intre în deprindere. *Disco,* a învăţa, îl creează pe *discipulus,* pe ucenic, iar prin aceasta ucenicul intră în *disciplina.* Toate au aceeaşi rădăcină. Se leagă între ele. *Disco* e a da şi a primi. Unul dă şi altul primeşte. Discipolul e cel care primeşte şi prin aceasta devine discipol şi intră în disciplină. Intrarea în disciplină înseamnă intrarea în depăşirea de sine, în schimbare, înseamnă ieşirea din imobilism, din *„aşa sînt, aşa rămîn"*, înseamnă ieşirea din mediocritate, din comoditate, din compromis şi din conformism capitulard în faţa tentaţiilor care risipesc personalitatea şi o descompun. Disciplina o adună şi o recompune. Disciplina refuză tranzacţiile de conştiinţă care degradează fiinţa omenească. Tranzacţiile sînt cedări uşoare la tentaţii mari, cărora li se ignoră nocivitatea.

Porunca e *să fim desăvîrşiţi,* să fim integri, să ne purificăm, să înaintăm mereu. Pentru aceasta e absolut necesară disciplina. Disciplina e intrare în armonie. Coherenţă. E contrariul anarhiei. Fiind armonie, e iubire. Contrariul e ura. Iubirea solidarizează. Ura dezintegrează. Adică strică integritatea. Pulverizează. Împarte. Dezbină. Fărămiţează. Fiind armonie e şi libertate. Anarhia anulează libertatea. O supune la toate posibilităţile de evadare în non-sens, fiindcă relativizează total. Disciplina e tocmai reversul relativizării.

La ţintă se ajunge numai prin disciplină. Atletul e declarat învingător numai dacă a respectat regulile (II Tim. II, 5). Aşa e în viaţa creştină: victoria se obţine numai dacă s-au respectat condiţiile luptei. Căci există nişte condiţii. Pentru toţi. Pentru cei care se retrag, şi pentru cei care rămîn în lume. Căci retragere absolută nici nu există, nici nu e posibilă, nici nu e recomandabilă. Nu detaşarea de lume şi de oameni e regula, ci *ataşarea,* comuniunea. Detaşarea e temporară. Ataşarea e permanentă. Omul nu-şi e suficient lui însuşi. *„Nu este bine să fie omul singur"*. Şi Dumnezeu e în Treime şi se sfătuieşte: „Să facem pe om". Omul se completează cu altul. De aceea nevoia de duhovnic, de părintele duhovnicesc, chiar la cei mai retraşi dintre nevoitorii pustiei. Duhovnicul e arbitrul disciplinei. Relaţia dintre duhovnic şi ucenic se stabileşte prin ascultarea celui din urmă de cel dintîi. Nu pentru că cel dintîi ar avea nevoie de ascultare, sau pentru că ar avea vreun drept să ceară ascultare, ci pentru că aceasta e calea instalării disciplinei în viaţa duhovnicească. Ascultarea e replica anarhiei. A acelei anarhii care l-a dus pe Lucifer la răzvrătire, la dezordine, la *indisciplină.*

Ascultarea e metodă. Nu are nici o valoare în sine, dar are mare valoare ca metodă. Ea probează *ataşarea* de care vorbeam mai sus. E semnul intrării în disciplină. Şi Dumnezeu o vrea şi o consideră astfel. De altfel de la Dumnezeu a fost inspirată *„Ferice de cei ce ascultă"* (Luca XI, 28); *„Copii ascultaţi în Domnul de părinţii voştri"* (Efeseni VI, 1; Colos. III, 20), înţelegîndu-se desigur şi părinţii duhovniceşti. O întîmplare cu Avva Heraclie ne va ilustra foarte bine această ascultare cu rost de metodă:

Un frate a fost îndemnat de diavol să locuiască singur. A fost îndemnat la *detaşare,* la fuga de alţii! A venit să-şi deschidă sufletul lui Avva Heraclie. Bătrînul i-a povestit o întîmplare. Aşadar o povestire în povestire, ca o parabolă menită să-i lămurească problema celui ce venise la mărturisire.

Iat-o:

Un bătrîn avea un ucenic care i se supunea de mulţi ani. Într-o zi, luptat de diavol, căzu cu metanie în faţa bătrînului zicîndu-i: *„Fă-mă călugăr!"*. Bătrînul îi răspunse: *„Cercetează regiunea. Îţi vom construi o chilie izolată şi vei deveni monah"*. Sensul aici e: vei trăi singur, de la *monos, unul,* adică monah. Aceasta le e dat însă numai celor înaintaţi în virtute, nu oricărui începător. Ucenicul descoperi un loc la distanţă de o bornă militară. Probabil la cîţiva kilometri. S-au dus toţi ucenicii bătrînului şi i-au construit o chilie.

Bătrînul i-a zis: *„Să faci ceea ce îţi voi spune. De cîte ori vei simţi trebuinţa mănîncă, bea şi dormi. Numai din chilie să nu ieşi pînă sîmbătă. După aceea vino la mine"*. Fratele a ţinut două zile porunca de ascultare, dar în a treia zi, pradă amărăciunii, şi-a zis: *„De ce nu mi-o fi zis bătrînul să fac rugăciuni?* Şi ridicîndu-se şi părăsindu-şi chilia, cîntă mai mulţi psalmi. După apusul soarelui, mîncă. Apoi se duse să se culce în chilie pe rogojina sa. Cînd ajunse acolo, o găsi ocupată. Văzu în locul său un personaj negru care îşi arată cu mînie dinţii, ca un leu turbat, înfuriat. Înfricoşat, fratele fugi la bătrîn, bătu la uşa chiliei lui şi-i zise: *„Avva, milostiveşte-te de mine. Deschide!"* Bătrînul văzînd că n-a respectat ascultarea ce-i dăduse, nu-i deschise pînă dimineaţa. Dimineaţa îi deschise şi îl găsi în mare tristeţe. Biruit de milă îl lasă să intre. Acela îi zise: *„Am nevoie de tine, Avva: am văzut în patul meu un fel de om negru, cînd m-am dus să mă culc"*. Bătrînul îi zise: *„Ţi s-a întîmplat aceasta pentru că nu mi-ai respectat cuvîntul. Ştiind de aceasta, diavolul s-a şi instalat în locul tău, bucuros că ai călcat porunca"*.

Abia după aceea, folosindu-şi în continuare iscusinţa, bătrînul l-a format *în disciplina* vieţii singuratice, şi tînărul a putut în cele din urmă deveni un călugăr bun.

Întîmplarea e pe cît de interesantă, pe atît şi de ciudată. Bătrînul îi poruncise doar să mănînce şi să bea, la nevoie. Nu-i poruncise să se roage. El a crezut că porunca nu era raţională. Şi s-a rugat. Şi iată că nu rugăciunea l-a speriat pe diavol, ci tocmai ea i-a deschis uşa chiliei, fiindcă era rugăciune cu călcarea ascultării, deci o ieşire din disciplină. *Discipolul* ieşea din *disco,* din învăţătură, şi intra în anarhie. Şi Domnul anarhiei, găsi uşa deschisă. Nu conta că ieşirea se produsese pentru rugăciune. Conta că ieşise din ascultare, deci din comuniunea cu *Părintele duhovnicesc.* Se detaşase. Se afla într-o falsă libertate, în care putea fi atacat. Rămas singur, atacul s-a produs de îndată, şi el nu i-a putut rezista decît întorcîndu-se pocăit la duhovnic. A fost norocos că i-a venit gîndul întoarcerii! Diavolul profită aşadar de orice fisură în observarea disciplinei, şi pătrunde prin ea.

Probabil că şi fratele care a venit la Avva Heraclie, iubitor de singurătate înainte de vreme, a înţeles că se afla într-o situaţie asemănătoare cu cel din povestirea bătrînului. Se va fi întors la Părintele lui duhovnicesc, să intre sub ascultare.

Ascultarea lua la unii Părinţi forme aparent absurde, dar prin absurditatea poruncilor se urmărea tocmai deprinderea cu disciplina. Se ştie de porunca unor stareţi către novici, de a sădi unele plante, morcovi, de pildă, cu rădăcina în sus. Cei care ascultau de raţiune şi sădeau plantele normal, erau trimişi înapoi acasă. Nu raţiunea li se testa, ci disciplina. Disponibilitatea de a intra în disciplină, oricum ar fi fost ea. Raţională ar fi devenit ea mai tîrziu, în măsura în care disciplina duhovnicească urmează canoanele raţiunii. Căci nu le urmează în toate. Mereu disciplina rămîne superioară raţiunii. Pentru că a fi în disciplină, înseamnă a te lăsa pe răspunderea altuia care poartă sarcina mîntuirii tale. Cel puţin pînă cînd, crescîndu-ţi aripile, îţi dă voie să zbori.

E foarte interesant că uneori însuşi Dumnezeu îşi declara adeziunea la prioritatea disciplinei faţă de raţionalitate. Intra în joc, pentru a-şi da girul Său duhovnicescului joc.

Se povesteşte că Avva Ioan Colovul se aciuă pe lîngă un bătrîn ascet în pustia Scetică, dorind să stea sub ascultarea lui. Bătrînul luă un lemn uscat, îl înfipse în pămînt şi-i zise lui Ioan: *„Udă-l în fiecare zi, pînă cînd va produce fructe"*. Apa era aşa de departe, că plecînd seara reveneai a doua zi dimineaţa cu ea. Drumul se făcea noaptea, pentru că ziua, pe arşiţă, era imposibil de mers. În aceste condiţii de arşiţă şi de depărtare a apei, şi de udare a unui lemn uscat, porunca era evident absurdă. Dar Ioan Colovul n-o judecă deloc. Importantă era ascultarea. Făcu drumul către apă trei ani —

(Continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Duminică, 5 martie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie, la Catedrala Patriarhală, cu prilejul aniversării a 39 de ani de arhierie, înconjurat de PP. SS. Episcopi-vicari Patriarhali Nifon Ploieşteanul şi Vasile Tîrgovişteanul şi P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, Vicar al Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor. Predica zilei a fost rostită de P. C. Diac. Emilian Cornişescu, profesor la Institutul Teologic din Bucureşti. În numele tuturor celor de faţă P. S. Episcop-vicar Nifon Ploieşteanul a adresat respectuoase felicitări şi urări de sănătate şi îndelungată arhipăstorire, întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române. Prea Fericitul Patriarh Teoctist a mulţumit celor prezenţi pentru urările adresate.

● *Marţi, 7 martie a.c.,* în aula Institutului Teologic din Bucureşti, s-au deschis lucrările consfătuirii cu personalul de specialitate de la Administraţia Patriarhală şi de la cele trei Centre eparhiale, din cadrul Mitropoliei Ungrovlahiei, (Arhiepiscopia Bucureştilor, Arhiepiscopia Tomisului şi Dunării de Jos şi Episcopia Buzăului), care a analizat aspecte administrative şi gospodăreşti de la unităţile bisericeşti. Lucrările acestei consfătuiri au fost deschise de Prea Fericitul Patriarh Teoctist. La consfătuire au luat parte: PP. SS. Episcopi: Epifanie al Buzăului, Roman Ialomiţeanul, vicar al Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor şi Lucian Tomitanul, vicar al Sf. Arhiepiscopii a Tomisului şi Dunării de Jos.

● *Miercuri, 8 martie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Excelenţa Sa Domnul Klaus Terflot, ambasadorul Republicii Federale Germania, la Bucureşti. Au fost de faţă: P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar Patriarhal, P. C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic şi de Misiune şi P. C. Pr. Nicolae Chifăr, în calitate de translator.

— În continuare a primit pe Excelenţa Sa Domnul Antonio Nuniez Garcia Sauco, ambasadorul Spaniei la Bucureşti. Au fost de faţă: P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar Patriarhal şi P. C. Pr. Dumitru Soare, Directorul Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

● *Joi, 9 martie a.c.,* la Palatul Patriarhal, Prea Fericitul Patriarh Teoctist, a primit un grup de fruntaşi ai comunei, din localitatea Tocileni, judeţul Botoşani, satul natal al Prea Fericirii Sale, pe care i-a felicitat pentru vrednicia de a fi păstrători ai dreptei credinţe creştine ortodoxe, ca şi pentru succesele obţinute în muncă. Cu acest prilej a avut loc o convorbire călduroasă care s-a desfăşurat într-o atmosferă de respect şi frăţietate.

PERENITĂŢI EMINESCIENE

(Continuare din pag. 1-a)

Memento mori, iar în *Scrisoarea III,* idila cea mai gingaşă de dragoste se împleteşte cu patriotismul temerar al celor ce şi-au apărat cu eroism şi demnitate „sărăcia şi nevoile şi neamul".

Ancorat în realităţile epocii, „copil al veacului său", cum se declara în postuma *Icoană şi privaz,* Eminescu şi-a expus, într-o filipică diatribă, revolta şi dispreţul faţă de nedreptăţile sociale şi faţă de panglicarii politici, îndemnînd mulţimea milioanelor flămînde la zdrobirea orînduirii crude şi nedrepte.

Lumea mirifică a naturii şi-ndeosebi cadrul ce i-a-ncîntat copilăria şi i-a dezvăluit miracolul perenităţii sale *(Revedere),* i-au rămas prieteni statornici, reclamîndu-l necontenit cu glasul lor tainic şi fascinant *(O, rămîi).* Acestei naturi generoase, cu luceferi ce răsar din umbră de cetini, poetul îi încredinţează, cu gravitatea gestului testamentar, paza odihnei sale eterne, în cunoscuta şi răscolitoarea elegie *Mai am un singur dor.*

Sublimul şi nobilul sentiment al iubirii se oficiază la Eminescu în marele şi neprihănitul sanctuar al naturii, străjuit de „înaltul, vechiul salcîm" sau de teiul ce consfinţeşte ritualul trăirii acestui sentiment prin rînduri, rînduri de flori scuturate deasupra îndrăgostiţilor. Esenţa iubirii din poezia eminesciană se circumscrie unei purităţi sacre şi unei trăiri desăvîrşite, de aceea poetul spune iubitei:

„Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfînt,
Şi noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii pe pămînt".

Raportul dintre omul de geniu şi societate, pe care l-a intuit cu măreţia şi dramatismul său, este surprins prin memorabilul şi cuceritorul dialog dintre cer şi pămînt, simboluri reprezentate alegoric prin Hyperion şi Cătălina din poemul *Luceafărul* — cheie de boltă a grandioasei opere eminesciene. În haina cuvîntului românesc nu s-a încrustat alt imn mai tulburător şi mai fascinant închinat măreţiei şi tragismului frămîntării omului însetat de absolut. Neîntrecut cînt al unei iubiri totale, pentru care Hyperion e în stare să renunţe la nemurire, şi expresie sublimă a tentaţiilor spre absolut ale Cătălinei, cristalizate în dramaticul vers „În veci îl voi iubi şi-n veci / Va rămînea departe..." — *Luceafărul* rămîne un izvor inepuizabil de adînci reflecţii pentru cititorii şi cercetătorii de azi şi de mîine şi-un document nespus de grăitor despre înaltele idei şi simţăminte ce-au frămîntat inima şi gîndirea marelui Eminescu.

Interesul faţă de om şi problemele fundamentale ale vieţii sale, aspiraţia spre fericire şi nobleţe, spre lumină şi cunoaştere, spre absolut şi etern — sînt probleme ce-au solicitat necontenit mintea pătrunzătoare şi inima nobilă a marelui poet, sînt teme pe care le-a cîntat în poezia sa, bogată şi inestimabilă moştenire lăsată posterităţii, cum mărturisea în catrenul postum:

„Întregul sufletului chin
Va răsări prin cîntu-mi,
În mintea vremilor ce vin
Ca iarba pe mormîntu-mi".

Dincolo de puterea convenţională a cuvintelor, poezia eminesciană cuprinde acel fior inefabil caracteristic artei mari, care pătrunde în sensibilitatea umană încălzind-o la incandescenţa miraculoasă a cuvîntului „ce exprimă adevărul", a imaginii ce purifică şi înnobilează.

Izvorîtă dintr-o nestăvilită dragoste pentru tot ceea ce este înălţător, pentru tot ce dă sens şi măreţie vieţii umane, poezia lui Eminescu e un cînt vrăjit, dominat de o viziune romantică originală, poetul fiind ultimul mare romantic european şi „cel mai mare poet al românilor", cum îl numea marele său prieten — Ion Creangă.

Legată prin conţinutul său de esenţele permanente ale condiţiei umane, cristalizată în imagini de o muzicalitate şi suplete artistică neîntrecută încă, opera poetică eminesciană îşi sporeşte mereu vitalitatea şi îşi amplifică necontenit rezonanţa în receptivitatea generaţiilor de azi şi a celor viitoare, iar personalitatea creatorului străluceşte tot mai viu în constelaţia literaturii române şi universale, căci:

„Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie:
Era pe cînd nu s-a zărit,
Azi o vedem şi nu e."

Acum, la împlinirea unui veac de la trecerea sa în eternitate, întreaga colectivitate socială a ţării îl cinsteşte, îl preţuieşte, îl admiră, îl venerează şi-l simte alături cu totalitatea universului său de simţăminte nobile şi gînduri generoase, căci el a transmis patriei, peste timp, cea mai optimistă şi strălucită urare din cîte s-au scris în slova cuvîntului românesc:

„Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie,
Ţara mea de glorii, ţara mea de dor?
. . . . . .
Fii tăi trăiască numai în frăţie
Ca a nopţii stele, ca a zilei zori,
Viaţă în vecie, glorii, bucurie,
Arme cu tărie, suflet românesc,
Vis de vitejie, faimă şi mîndrie,
Dulce Românie, asta ţi-o doresc!"

Sfîntul Ioan Gură de Aur DESPRE POST

Ce folos fraților, dacă postim cu trupul iar cu lucrurile ucidem, ce folos a ne înfrîna de la mîncare dar a ne întina cu necurăția, a nu mînca carne, dar a mînca trupul fratelui?

Ce folos a nu ne veseli de vin, dar a fi beți de patima banilor, ce folos a nu mînca pîine dar a fi beți de ură, ce lucru este a fi topit de post dar a-l uri pe aproapele, ce folos a ne împuțina hrana dar a răpi pe cele străine? Ce folos este trupului a fi uscat (de post) dar a înseta după hrană, ce folos a petrece timpul în post dar a nu te milostivi de văduve și de orfani?

Postești? — fugi de desfrînare, fugi de necurăție, de minciună, de părtășie la păcate, de neprietenie, de blasfemie și de toată iscodirea.

Postești? — fugi de zgîrcenie, de răpire și de pizmuirea pierzătoare de suflet.

Postești? — fugi de lăcomie, mama tuturor relelor care ne desparte pe noi de însuși Dumnezeu și ne duce în adîncul pierzaniei. Dacă pentru Dumnezeu postești, fugi de lucrurile pe care le urăște Dumnezeu și pocăința ta va fi primită de el ca un milostiv și îndurat.

Să alergăm, fraților, spre pocăință, să alergăm, căci s-a dat nouă timp de mărturisire, de întoarcere, de plîngere, nu de neglijență și nepăsare.

Pocăința este împăciuitoarea împărăției cerurilor și întrarea în paradis și dobîndirea fericirii veșnice.

Dacă postești iubite, nu disprețui pe săraci, îmbracă pe cei goi, uită-te la lacrimile văduvei și la suspinul orfanilor.

Dacă ai bunuri fii milostiv, dacă nu ai, nu răpi cele străine.

Postești? oprește-ți limba ta de la rău și buzele tale să nu vorbească cele rele; îți ajunge atît pentru mîntuire.

Postești? — fie-ți milă de cel ce-l ajuți, nu pizmui pe nici un frate și nu avea ură asupra nimănui.

Postești? nu căuta slava deșartă.

Postești? fugi de desfrînare, care ne desparte pe noi de Dumnezeu și de sfinți și ne pregătește nouă locul cel nestins.

Postești? hrănește pe cei flămînzi, dă băutură celor însetați, vizitează pe cei bolnavi, fie-ți milă de cei necăjiți, îngrijește pe cei asupriți și înstriștați fii milostiv, blînd, bun, iertător, îndurător, miluitor, neținător de minte de răutăți, pios, pașnic, adevărat, evlavios, ca Dumnezeu să primească postul tău și să-ți pregătească ție folos pentru pocăința ta.

Dacă postești, iubitule, așa să postești precum Hristos a poruncit, ca nu cumva să lucrezi greșit și să-ți pierzi plata.

Acestea, vă rog, fraților, toate să le păzim și să luăm plata de la Dumnezeu și să auzim fericitul glas al Aceluia care zice: „Veniți binecuvîntații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (Mt. 21, 34).

Traducere de drd. *Dumitru Bălțat*
P. G. vol. 62, col. 757—759

Evanghelia Maicii Domnului

Buna Vestire a venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu este o „evanghelie" în înțelesul cel mai propriu al cuvîntului. Într-adevăr, substantivul grecesc *evanghelion* înseamnă „veste bună", iar în Noul Testament el apare cu sensul specific de veste bună al mîntuirii în Hristos, de învățătură sfîntă a lui Hristos și despre Hristos. În acest înțeles, Evanghelia este una singură (Gal. 1, 6—7). Foarte de timpuriu însă (cf. *Didahia* VIII, 2; XI, 3; XV, 3; Sf. Iustin Martirul, *Apologia* I, 66) au primit denumirea de „Evangheliî" primele patru scrieri sfinte ale Noului Testament cuprinzînd relatarea vieții și a operei mîntuitoare a Domnului, pe care le numim, după autorii lor umani, „de la Matei", „de la Marcu", „de la Luca" și „de la Ioan".

Vestea pe care arhanghelul Gavriil o aduce Sfintei Fecioare Maria că-L va naște pe Mîntuitorul lumii este o „evanghelie". O „evanghelie" este și relatarea lucanică a evenimentului.

Textul din Lc. 1, 26 și urm., despre Buna Vestire a nașterii Mîntuitorului despre vizita Sfintei Fecioare Maria la Elisabeta, deși face parte integrantă din Evanghelia a treia, ar putea fi intitulat, cu drept cuvînt, *Evanghelia Maicii Domnului*. Și aceasta dintr-un întreit motiv:

1. E vorba aici de o „evanghelie" (veste bună) adresată în primul rînd Sfintei Fecioare Maria. În a șasea lună de la zămislirea Sfîntului Ioan Botezătorul, „a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret către o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria" (Lc. 1, 26—27). Cît de mult a fost dorită, zeci de veacuri, venirea mesagerului ceresc! Încă de la alungarea din rai, cînd Dumnezeu a făcut și cea dintîi făgăduință a mîntuirii (Fac. 3, 15), Adam și urmașii săi au așteptat mereu, cu nerăbdare, venirea Mîntuitorului promis. Și, iată, Dumnezeu a hotărît „plinirea vremii" (Gal. 4, 4). Iar prima făptură omenească înrvednicită de a afla această hotărîre dumnezeiască este Sfînta Fecioară Maria. Către ea se adresează mai întîi „evanghelia" despre venirea Mîntuitorului în lume.

2. Buna Vestire nu este însă numai o „evanghelie" *către* Maica Domnului, ci și o „evanghelie" *despre* Maica Domnului. Într-adevăr, deși textul menționat ne spune foarte multe despre Fiul lui Dumnezeu întrupat, oferindu-ne o adevărată sinteză a hristologiei, el ne spune și cel mai mult, din întreg Noul Testament, despre Maica Domnului.

Astfel, din această pericopă evanghelică aflăm nu numai că Maica Domnului era fecioară (Lc. 1, 27; cf. Mt. 1, 18, 23) atunci cînd L-a zămislit pe Mîntuitorul, ci și că era hotărîtă să rămînă fecioară. Căci numai așa se explică întrebarea ei. „Cum va fi mie aceasta de vreme ce eu nu știu de bărbat" (v. 30). În cazul unei fecioare în preajma nunții, care ar fi avut de gînd să trăiască o viață obișnuită de căsătorie, o astfel de întrebare ar fi fost fără rost. „Nu știu de bărbat" nu poate însemna aici altceva decît: „nu vreau să știu de bărbat", sau „n-am de gînd să știu de bărbat".

Aflăm apoi, din același text evanghelic, cît de deplină era ascultarea și credința Sfintei Fecioare față de Dumnezeu și față de cuvîntul Său. Spre deosebire de Zaharia (v. 18), ea nici nu se gîndește să pună la îndoială cuvîntul arhanghelului, cu toate că obiecțiunea pe care mintea omenească o ridica în cazul vestirii făcute ei era de mult mai mare greutate decît în cazul aceleia făcute lui Zaharia. Existau precedențe pentru nașterea unui copil, prin intervenție dumnezeiască, din părinți în vîrstă și lipsiți pînă atunci de darul prunciilor; așa s-au născut Isaac (Fac. 17, 16 și urm.; 18, 10 și urm.; 21, 1—3), Samson (Jud. 13, 2 și urm.) și Samuel (I Regi 1, 1 și urm.). Niciodată însă nu se mai întîmplase să nască o fecioară. Zămislirea Fiului lui Dumnezeu ca Om în pîntecele Fecioarei, prin umbrirea Duhului Sfînt (Lc. 1, 35), era o noutate absolută. Și totuși Sfînta Fecioară nu pune la îndoială cuvîntul arhanghelului, nici nu cere vreun semn spre întărirea acestui cuvînt. Zaharia, pentru îndoiala sa a primit drept semn o pedeapsă vremelnică (v. 20). Sfînta Fecioară nu cere semn și totuși arhanghelul îi dă semn, descoperindu-i taina zămislirii Sf. Ioan Botezătorul, ca dovadă că „la Dumnezeu nimic nu este cu neputință" (v. 36—37). Răspunsul Fecioarei la vestirea cerească este exemplar: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău!" (v. 38).

Din imnul inspirat rostit de Sfînta Fecioară cu prilejul întîlnirii ei cu Elisabeta (v. 46—55) desprindem și o altă latură a personalității Născătoarei de Dumnezeu: desăvîrșita ei înțelepciune duhovnicească. Imnul este un minunat psalm, în care se reflectă înalta formație biblico-teologică a Fecioarei, fapt care confirmă ceea ce ne spune Sfînta Tradiție despre anii copilăriei și ai adolescenței ei dedicați slujirii și învățăturii sfinte în templul Domnului.

Iată numai cîteva din înaltele virtuți ale Sf. Fecioare Maria, care au făcut-o vrednică de alegerea unică de a fi mijlocitoare a venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu.

Această alegere îi conferă noi calificative și o ridică mai presus decît toată făptura. Faptul acesta este afirmat chiar în primele cuvinte pe care i le adresează arhanghelul binevestitor: „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu Tine; binecuvîntată ești tu între femei" (v. 28). Proorocia lui Isaia (7, 14) despre Mesia-*Emanuel*, care se tîlcuiește „cu noi este Dumnezeu", se împlinește în primul rînd prin și pentru Sfînta Fecioară: „Domnul este cu tine". Domnul este cu Sfînta Fecioară într-o apropiere negrăită, din chiar momentul Bunei Vestiri, zămislindu-Se în pîntecele ei și făcîndu-Se Fiul ei. „Sfîntul care se va naște din tine — îi zice arhanghelul —, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (v. 35). Cea care-L naște pe Fiul lui Dumnezeu este *Theotokos*, adică Născătoare de Dumnezeu.

Însăși Maica Domnului, de altfel, face o profeție în acest sens: „Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile" (v. 48), întemeindu-și afirmația pe „mărirea" pe care i-a conferit-o Dumnezeu: „că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic" (v. 49). Astfel încît a nu o cinsti pe Maica Domnului înseamnă a contraveni flagrant acestui cuvînt proorocesc.

3. În sfîrșit, pericopa din Lc. 1, 26 și urm. este și Evanghelie *de la* (sau: *după*) Maica Domnului.

Exegeții socotesc pe bună dreptate că Sf. Luca nu putea avea informațiile pe care le transmite în această pericopă (ca, de altfel, și cele din întreg capitolul 2. decît din gura Maicii Domnului însăși. Despre întîmplările minunate legate de nașterea lui Hristos, Sf. Luca ține să remarce că Fecioara Maria le păstra pe toate „în inima ei" (2, 19). Din acest sfînt tezaur a luat evanghelistul cele ce ne transmite despre Buna Vestire, ca și despre Nașterea Domnului, despre cîntarea îngerească de la Betleem și închinarea păstorilor, despre întîmpinarea la 40 de zile și despre episodul de la templu cînd Iisus avea 12 ani. În prologul Evangheliei sale, Sf. Luca ne spune că, pregătind redactarea acestei scrieri despre Iisus Hristos și lucrarea Sa mîntuitoare, a cercetat „toate cu de-amănuntul de la început" (1, 3). Cel dintîi și cel mai important izvor al unei astfel de cercetări îl constituia mărturia Maicii Domnului. Din Sfînta Tradiție știm că Sf. Luca a pictat și un portret al Maicii Domnului, ceea ce înseamnă că s-a înrvednicit a fi un timp oarecare în preajma ei.

În concluzie, putem spune că Evanghelia Bunei Vestiri este o Evanghelie *către, despre* și *de la* (sau: *după*) Maica Domnului.

Să învățăm din această Evanghelie a Maicii Domnului a o ferici după cuviință și a o avea mijlocitoare și pururea rugătoare pentru sufletele noastre.

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

ASCULTARE ȘI DISCIPLINĂ

(Continuare din pag. a 2-a)

aveau timp și răbdare acești pedagogi, ca și elevii lor! După trei ani lemnul se prinse, înfrunzi, înflori și produse fructe. Bătrînul culese fructele și le duse la biserică, zicînd fraților: *„Luați, mîncați din rodul ascultării!"*

Iată cum Dumnezeu însuși intrase în jocul bătrînului și produse minunea încolțirii lemnului uscat, validînd testul bătrînului ca metodă de disciplină. Lucrurile par incredibile astăzi. Ele au circulat însă în epocă printre martori oculari. Transformată în parabolă, întîmplarea își păstrează și așa valoarea, pentru că atestă și verifică un principiu: disciplina poate totul. Cu disciplina se ajunge la Dumnezeu, dar numai cînd e bine înțeleasă și practicată din convingere și evlavie.

Pînă și animalele intră în jocul disciplinei, probabil aducîndu-și aminte de vremea cînd conviețuiau frățește cu oamenii, cum ne spune Scriptura. Cînd omul redevine ceea ce era Adam în rai, un pur — și aceasta se devine prin ascultare — animalele redevin și ele ceea ce erau în vremea genezei, domestice, prietenoase.

Se zice despre un oarecare Avva Ioan, ucenicul unui Avva Pavel, că avea o mare putere de ascultare. Îl uimise chiar pe părintele său duhovnicesc. În vremea aceea, într-un mormînt din apropiere — mormintele, se știe, erau săpate în stîncă, orizontal, nu în adîncime — se aciuase o hienă. Le făcea necazuri asceților. Avva Pavel îi porunci lui Avva Ioan să se ducă s-o prindă. Avva Ioan întrebă: *„Și ce voi face cu ea?"*. Glumind, bătrînul îi zise: *„Dacă vine către tine, leag-o și adă-o aici"*. Hienele sînt agresive. Seara, Avva Ioan plecă spre locul unde i se spusese că se adăpostește hiena. Și hiena se aruncă asupra lui. El, după cuvîntul bătrînului, făcu toate eforturile s-o prindă și s-o lege. Dar hiena fugi. El o urmări și-i zise: *„Părintele meu mi-a spus să te prind și să te leg"*. Se *apropie de ea și o legă*. Fiindcă întîrzia, bătrînul intră la grîu și îl aștepta nerăbdător. Și iată-l venind cu hiena legată. Văzînd bătrînul aceasta, îl admiră din toată inima.

Dar întîmplarea nu se termină aici. Roadele ascultării erau limpezi. Dar ele nu trebuiau pierdute. Avvei Ioan nu trebuia să i se cauzeze vreo cădere sufletească din aceasta. Să nu fie împins spre mîndrie. Înțeleptul Pavel se gîndi de îndată la aceasta.

Voind să-l smerească, îl lovi ușor, zicîndu-i: *„Prostule, mi-ai adus un cîine jigărit"*. Și apropiindu-se, dezleagă hiena și-i dădu drumul să plece.

Ascultarea trebuie apărată de mîndrie. Avva Pavel știa acest lucru. Înțelept bătrîn! Cu care din înțelepții lumii vechi să-l comparăm? Și cu care filosofie? Și care subtilități filosofice și psihologice pot fi egalate cu ale acestora cărora nu le scapă nici cele mai mici mișcări ale minții și ale inimii, ale sufletului omenesc supus mereu tuturor virtuților și contrariilor lor? Cîtă finețe de observație asupra adîncurilor mișcărilor sufletești ale ființei omenești, nu aveau acești bătrîni, de la care psihologia și pedagogia modernă — în strict spirit și observație științifică — nu ar avea atîtea de învățat? S-ar descoperi că multor metode trecute sub nume mari, acești anonimi le-au fost precursori, operîndu-și experiențele în laboratoarele pustiei, cu subiecți umani testați, după metode cu nimic mai prejos de cele pretențios experimentate, tîrziu, în laboratoare psihologice și pedagogice, cu morgă de savantlîc și erudiție.

Ascultarea ca disciplină a fost veacuri de-a rîndul, și mai este și azi, instrumentul întrării și rămînerii într-o concepție de viață specific religioasă, într-un *Weltanschauung* pentru care filozofia oferă rar sau deloc metode similare. De aceea filozofia rămîne filozofie, dar nu devine decît în cazuri excepționale înțelepciune și viață, precum în cazul lui Socrate sau a lui Epictet, de pildă. Domeniul e mai frecvent experienței gînditorilor creștini și lumii lor. El poate fi ignorat, sau minimalizat, sau negat, dar struțul își îngroapă în zadar capul în nisip. Ce e să se vadă, se vede!

Raporturi istorice, etnice și demografice în Transilvania (XX)

După Marea Unire de la 1918, pe teritoriul Transilvaniei au rămas circa 850.000 de maghiari și 400.000 de secui, care împreună reprezentau doar 7,5% din întreaga populație a României; naționalitățile conlocuitoare din România unită, reprezentau doar 12% din totalul populației, restul de 88% fiind români și deci statul unitar român nu putea să fie conceput decît ca un stat național. În art. 5 al Constituției din 1923 se spunea: „Românii fără deosebire de origine etnică, de limbă sau religie, se bucură de libertatea presei, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi".

Guvernele române au satisfăcut din plin obligațiile referitoare la tratamentul naționalităților, așa cum s-au obligat prin semnarea Tratatelor de pace și chiar le-au depășit, permițînd naționalităților maghiară și germană să înființeze partide politice. În anii interbelici, numărul reprezentanților în Parlamentul României ai Partidului unitar maghiar a variat de la 6 la 26; dacă ne gîndim la reprezentanța românilor în parlamentul ungar înainte de 1918, diferența este considerabilă, în ultima sesiune parlamentară de dinainte de 1918, cei 3.500.000 de români n-au avut decît 5 deputați din cei 256 cîți avea parlamentul ungar.

Datorită faptului că superioritatea numerică a elementului românesc este atît de covîrșitoare și cu o excepțional de favorabilă repartiție teritorială, guvernele române nu și-au pus niciodată problema constituirii de majorități artificiale în detrimentul naționalităților conlocuitoare. Ele au îngăduit să se organizeze și să se dezvolte liber sub raport politic, să înainteze nestingherite pe tărîmul culturii și al învățămîntului, le-au acordat acces egal la viața economică, au permis activitatea liberă a partidelor politice ale naționalităților.

Cu toate acestea, Tratatul de Pace de la Trianon, prin care Ungaria a fost readusă la granițele sale etnice, a devenit mărul discordanței ungaro-române. Spre deosebire de Ungaria, reforma agrară și votul universal erau înscrise în programul statelor succesoare ale Austro-Ungariei și se traduceau în faptă prin exproprierea moșiilor și împroprietărirea țăranilor, fără deosebire de naționalitate, iar reformele sociale și politice erau înscrise în constituțiile acestor state. Ca atare, trebuia făcut totul pentru a distrage atenția poporului ungar de la înfăptuirile democratice și reformele economice agrare, sociale și politice înfăptuite în afara statului ungar. Iată motivul pentru care întreaga națiune ungară a fost antrenată în lupta pentru revizuirea Tratatului de la Trianon. Toate relele și suferințele poporului ungar de acum înainte se datoresc, „odiosului" Tratat de la Trianon, și nu se pot vindeca decît prin realipirea Transilvaniei la Ungaria.

Mașina cea mai perfectă de propagandă și agitație, organizată și pusă în mișcare de guvernele magnaților, a lansat o vehementă campanie, chemînd întregul popor ungar să lupte din toate puterile pentru a face „dreptate" Ungariei prin revizuirea Tratatului de la Trianon.

Politicienii horthyști și-au dat seama de la bun început că pretențiile lor de revizuire a frontierelor pe seama statelor vecine nu puteau avea șanse de succes decît doar atunci cînd sistemul Tratatelor de Pace de la Versailles — Paris, ar fi fost supus revizuirii în asamblul său. Ungaria horthystă va fi deci în permanență căutare de aliați, îndeosebi în rîndul statelor nemulțumite de clauzele teritoriale ale tratatelor de pace și care formulau revendicări la adresa unuia sau altuia dintre vecinii Ungariei.

Aspectul alianțelor externe a mers în practica politicii revizioniste a guvernanților horthyști mînă în mînă cu o extrem de intensă activitate propagandistică, destinată a crea cadrul intern și premise politice externe adecvate în vederea transpunerii în fapt, cu ajutorul statelor fasciste, a proiectatelor planuri de dezmembrare teritorială a statelor vecine și reconstituirea teritorială a Ungariei din vremea dualismului.

Cum propaganda revizionistă horthystă nu putea invoca în sprijinul tezelor sale nici un argument științific și de rațiune majoră, ea a recurs la deformarea realităților istorice și a denaturării situației de fapt existente în statele succesorale, mizînd pe ignoranța pe care o cereau distanțele de sute și chiar de mii de km și pe mijloacele materiale extrem de bogate de care dispuneau.

Pe de altă parte, cei doi dictatori fasciști, Hitler și Musolini, căutau aliați în vederea războiului pe care aveau să-l dezlănțuie Germania și Italia împotriva învingătorilor din primul război mondial, în scopul asigurării „spațiului vital" pentru popoarele german și italian.

Încă din 1927, prin pactul de amiciție semnat, Ungaria horthystă se putea baza pe sprijinul Italiei fasciste în satisfacerea puterilor sale revizioniste, iar pe măsură ce influența hitleriștilor era tot mai accentuată în raport cu fasciștii italieni, Ungaria horthystă se orientează din ce în ce mai mult spre Reichul hitlerist, în care vedea principalul sprijin în îndeplinirea scopurilor sale revizioniste, fără a neglija legăturile cu Italia. Colaborarea strînsă cu Germania hitleristă a constituit o linie permanentă în politica externă a Ungariei horthyste, începînd din anul 1933 și pînă la sfîrșitul celui de al doilea război mondial.

În ce privește România întregită, politica sa externă, a fost orientată spre păstrarea statu-quo-ului stabilit prin sistemul Tratatelor de Pace din anii 1919—1920, menținerea unui climat de pace generală și indivizibilă, crearea unor zone regionale de securitate și bune relații de vecinătate, încheierea unor tratate sau convenții mutuale; a luptat împotriva politicii revizioniste și revanșarde, favorizată de instaurarea unor regimuri fasciste și dictatoriale în unele țări ale Europei. În consecință, ceea ce caracterizează politica externă a României, în întreaga perioadă interbelică a fost cuprinderea tuturor acțiunilor sale într-un sistem ale cărui articulații să garanteze lupta împotriva fascismului și revizionismului, păstrarea unui climat de pace și bună înțelegere între toate națiunile lumii. Liga Națiunilor a constituit pentru România interbelică tribuna internațională de la care a putut face cunoscute opiniile și aspirațiile poporului român. Cu toate acestea, realizarea și organizarea păcii în urma primului război mondial s-a lovit de numeroase obstacole și dificultăți, precaritatea și nesiguranța ei caracterizînd lumea internațională a deceniilor trei și patru ale secolului al XX-lea.

Atitudinea conciliatoare, de cedare în fața puterilor fasciste, pe care au avut-o guvernele țărilor occidentale, a deschis un cîmp larg de acțiune Germaniei hitleriste, care la 1 septembrie 1939 va declanșa cel mai oribil și pustiitor război din istoria omenirii. În timp ce Ungaria se integrase în sistemul de alianțe al „Axei Roma—Berlin", avînd asigurări că va fi sprijinită în realizarea planurilor sale expansioniste, România va fi supusă unor presiuni puternice din partea Germaniei spre a o îndepărta de aliatele sale tradiționale, Franța și Anglia. Politica internă a României era frămîntată de grave convulsiuni, provocate de luptele dintre partidele politice, de politica nesocotită a regelui Carol al II-lea — care a dus la abdicarea lui după pronunțarea dictatului de la Viena și la instaurarea dictatului lui Antonescu —, de activitatea nefastă a mișcării legionare. Complet izolată în acele momente istorice care profilau un dezastru, România a ajuns la discreția Germaniei hitleriste.

Pentru a recompensa pe fidelul lor aliat, la 30 august 1940, Germania și Italia au șantajat grosolan România, impunîndu-i prin amenințări nedreptul și odiosul Dictat de la Viena obligînd-o să cedeze Ungariei horthyste o mare parte a Transilvaniei cu o suprafață de 43.492 km² și o populație de 2.267.000 locuitori, din care mai bine de jumătate (50%) erau români, 37,1% maghiari și secui, iar restul era format din germani, evrei și alte naționalități. Un număr de 8 județe din 23 cîte număra Transilvania, au fost înstrăinate în întregime, alte două au fost spintecate în două, creîndu-se hotar artificial în însăși inima teritoriului românesc. Prin aceasta România a fost lăsată la cheremul Germaniei, a fost aruncată de fapt în brațele forțelor hitleriste. Scurt timp după aceea au și avut loc în țara noastră instaurarea regimului dictaturii-militaro-fasciste, pătrunderea în țară a trupelor germane, care aveau de fapt misiunea de trupe de ocupație, România fiind apoi tîrîtă în războiul antisovietic.

În fața acestor evenimente care prefigurau încă de pe atunci o cumplită catastrofă națională, poporul român nu a rămas pasiv, n-a așteptat ca libertatea și viitorul său să fie hotărîte prin deznodămîntul confruntării angajate între marile puteri. Consecvent glorioaselor sale tradiții istorice, odată cu smulgerea prin forță a unei importante părți a vetrei strămoșești și intrarea trupelor germane în țară, poporul nostru a angajat cu energie și neînduplecare o riguroasă rezistență antifascistă.

Dacă intrarea României în orbita Berlinului nu a fost o opțiune a poporului român și nici rezultatul unei ascensiuni rapide a fascismului autohton, ci un act de constrîngere politică și militară într-un moment istoric în care România rămăsese izolată pe plan internațional, reciștigarea atributiilor suveranității și independenței statale, eliberarea părții de nord-vest a țării ocupată de Ungaria horthystă, răsturnarea regimului de dictatură antonesciană și alăturarea țării coaliției Națiunilor Unite au fost obiectivele care au reliat pe platforma mișcării de rezistență antifascistă, majoritatea forțelor politicii interne, sprijinite pe întregul popor român, care vedea în înfrîngerea Germaniei și a aliaților săi, singura cale în măsură să-i permită dezvoltarea în conformitate cu propriile năzuințe.

Arhid. prof. dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviță*n

Inima

Trec prin ea — fior — melancolii
Sîngele cu pulsul agitat.
Uneori, de doruri te-nmlădii,
Sub un cer, nocturn, învestmîntat.

Trec prin ea păginele dureri
Care sapă galerii ca-n stînci.
Uiți, ce-amarnic te supuse ieri
Și te-avînți în planuri mai adînci.

Trec prin ea cohorte de iubiri
Sau văpaia unui amplu vis.
Bucurii și jale le respiri,
Prin fereastra largă ce-a deschis.

Trec prin ea minii și disperări, —
Nori pustii pe cîmpul devastat.
Se-ntrevăd și vămi și depărtări,
Printr-un ochi de lacrimă secat.

Ci-ntr-o zi, de toate te-nstrăini!
Singuratic, mi te lasă-n drum —
Inima cea plină de lumini,
Înnecată-n pulbere de-acum . . .

Octav Sargețiu

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

MĂNĂSTIREA CHEIA

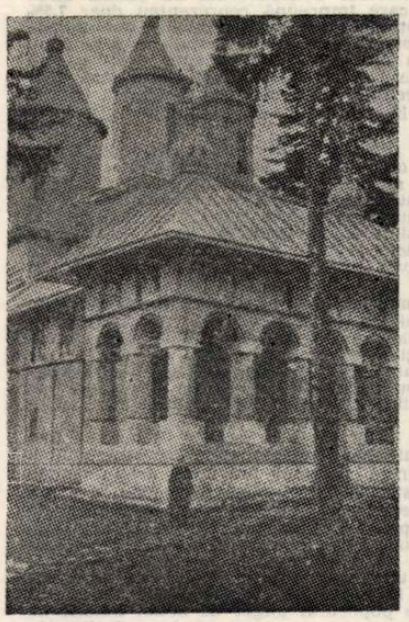

La poarta de sud a Transilvaniei, într-o poiană mărginită de piraiele Cheița și Timpa, stă de peste două veacuri mănăstirea cheia, numită astfel după „cheile" Bratocea, cale de legătură cu Țara Românească. Actuala vatră a mănăstirii a fost, încă din secolul al XVIII-lea, loc de popas pentru păstorii și refugiații transilvăneni care au ctitorit pe Valea Teleajenului sate și locașuri de închinare. Potrivit tradiției locului, cea dintîi biserică din Cheia a fost construită în veacul al XVII-lea. Atestată de documente este însă așezarea monastică din 1770, întemeiată de cîțiva oieri din Săcele. Acest schit de lemn, închinat Sfîntului Nicolae, a pierit după numai șapte ani. Dar, prin purtarea de grijă și stăruința românilor de peste munți, el a fost reconstruit, tot din lemn, în 1790, „în loc pustiu și printre piietri" — cum spune hrisovul domnesc — fiind locuit de sihaștri și dedicat Adormirii Maicii Domnului.

Adevăratul act de întemeiere a mănăstirii Cheia datează însă din 1835 cînd luminatul episcop Chesarie al Buzăului îi cheamă aici pe ieroschimonahii Damaschin și Iustin Bârsan, originari din Sălițea Sibiului și formați în obștea de la Căldărușani sub îndrumarea arhimandritului Dositei, în duhul încă viu al marelui stareț transilvănean Gheorghe, reformator al vieții monahale românești. Ajutat de creștinii din împrejurimi, după cum mărturisește însăși pisania, starețul Damaschin, împreună cu monahii și frații în majoritate transilvăneni, înalță din temelie biserica de zid a mănăstirii, cu hramul Sfînta Treime și ansamblul de chilii.

Incinta a cunoscut, de-a lungul vremii, numeroase prefaceri. Consemnăm, în această privință, zidirea paraclisului în colțul de nord-est, în 1927, prin osteneala starețului Grigore Munteanu din Săcele.

Viața duhovnicească a mănăstirii s-a desfășurat după rînduiala tradițională iar, în 1965 s-a organizat aici o casă de odihnă pentru clerici și funcționarii bisericești. Ca urmare a acestui fapt, așezămîntul a devenit metoc al Administrației Patriarhale, care a patronat și subvenționat lucrările de restaurare și modernizare din ultimele două decenii.

Biserica mare a mănăstirii este construită de meșteri locali în stil muntenesc, fiind pictată de Naum zugravul, reprezentant al școlii de pictură de la Buzău, alături de Gheorghe Tattarescu, prezent și el la Cheia cu cele patru icoane împărătești. Lăcașul păstrează, din punct de vedere arhitectonic, forma sa inițială, dar pictura, degradîndu-se, a fost necesară restaurarea care se s-a păstrat nemodificat, doar pictura, avîndu-l ca autor pe Gheorghe Cepoiu din Isvoarele, a fost curățată recent prin contribuția obștei și a sătenilor.

Mănăstirea dispune de o bibliotecă, care adăpostește numeroase mărturii ale legăturilor dintre Transilvania și Țara Românească, ca dealtfel, și piesele din colecția de obiecte bisericești de curînd amenajată. Însemnările privind circulația cărților, inscripțiile de danie, manuscrisele atestă deopotrivă prezența neîntreruptă a Transilvaniei în istoria așezămîntului cheian, de la întemeiere și pînă în zilele noastre. Chiar și atunci cînd era nevoie de pașaport pentru a trece munții, pelerinii ardeleni cercetau locașul întemeiat de strămoșii lor, întorcîndu-se acasă mingîiați și îmbărbătați de frații lor de neam și credință de la Cheia, hotărîți să păstreze nestirbită legea strămună.

Fiind în majoritatea lor transilvăneni, viețuitorii mănăstirii au rămas în neîntreruptă legătură cu locurile lor natale, susținînd necurmat aspirațiile de unitate spirituală și națională ale românilor. Ne gîndim în primul rînd la ctitorii Damaschin și Iustin Bârsan și la starețul Grigore Munteanu-Georgescu.

Monahii cheieni au întreținut relații apropiate și cu marile centre monastice ale Răsăritului. Doi dintre ei, Orest și Ipatie, au ctitorit, în 1850, o biserică cu chilii la Sfîntul Munte Athos, primul așezămînt românesc din epoca modernă, care continuă marea tradiție voievodală de sprijinire a monahismului aghiorit.

Înscriindu-se în tradiția filocalică românească, mănăstirea Cheia a fost, dintru început o aleasă vatră sihăstrească, îmbinînd armonios preceptele vieții de obște cu vocațiile individuale: meșteșugul icoanelor, al caligrafiei, sculpturii în lemn și broderiei liturgice; măiestria cîntărilor psaltice; asistența culturală și socială, dînd Bisericii și neamului personalități remarcabile.

Ierom. *Iustin Marchiș*

Statuia lui AVRAM IANCU din Cîmpeni

(Continuare din pag. 1-a)

ocupate de Ungaria horthystă, cu toată complexitatea evenimentelor, românii n-au pierdut o clipă din vedere necesitatea apărării și salvării operelor de artă legate de trecutul eroic al poporului nostru. Printre acestea, un loc de seamă îl ocupa statuia lui Avram Iancu din Tîrgu Mureș.

Încă în primele zile ale lui septembrie 1940, prefectul județului Turda, colonelul Emil Crișan, împreună cu pretorul plasei Cîmpeni, dr. Motora, au făcut demersurile necesare pentru a obține de la Primăria orașului Tîrgu Mureș statuia lui Avram Iancu și Santinela română. Generalul Curta, primarul orașului Tîrgu Mureș, a dat ordin unităților militare din garnizoană să demonteze cele două statui și să dea concursul la îmbarcarea lor în mașini.

Într-o ședință ce a avut loc în zilele următoare s-a hotărît „ca statuia lui Avram Iancu să fie așezată la Cîmpeni, unde este centrul moților". În toamna aceluiași an, autoritățile civile și militare au luat măsuri pentru transportarea statuii lui Iancu de la Turda la Cîmpeni, unde a fost înălțată pe un soclu de piatră pregătit din timp.

De pe înălțimea soclului, Craiul Munților a fost martor al luptelor îndîrjite și faptelor de eroism ale moților, ale armatei române în toamna anului 1944, cînd dușmanul încerca din nou să pătrundă în cetatea Munților Apuseni, în deceniile ce au urmat după eliberarea teritoriului național de sub ocupația fascistă, statuia de bronz a lui Iancu a fost martoră transformărilor revoluționare ce au avut loc în opera de edificare a noii societăți socialiste în patria noastră.

CĂRȚI SOSITE LA REDACȚIE

În ultimele zile al anului ce s-a scurs ne-au sosit la Redacție lucrările: *„Desăvîrșirea unității noastre naționale — fundament al unității Bisericii străbune"*, apărută în editura Mitropoliei Olteniei și semnată de Î. P. S. Dr. *Nestor Vornicescu*, Mitropolitul Olteniei, și: *„În apărarea unității credinței străbune"*, apărută în editura Episcopiei Oradiei și semnată de P. S. Dr. *Vasile Coman*, Episcopul Oradiei.

„Desăvîrșirea unității noastre naționale — fundament al unității Bisericii străbune", Craiova, 1988, reprezintă un volum masiv (665 p.) — îmbietor la lectură atît ca formă, cît și în ceea ce privește conținutul — închinat fiind Marii noastre Uniri de la 1 Decembrie 1918, de la a cărei realizare am sărbătorit 70 de ani, evenimentul pe care autorul îl socotește pe drept cuvînt „pragul peste care se pășește în istoria noastră contemporană" (p. 556).

Titlul volumului este justificat, credem, de ceea ce Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a exprimat prin hotărîrea sa de la sfîrșitul anului 1919, în care se spunea între altele: „După cum s-au unit de bunăvoie și pentru veșnicie țările surori, tot astfel această unire a națiunii române să se extindă și asupra Sfintei noastre Biserici strămoșești", fiind vorba desigur de „unificarea canonico-administrativă a Bisericii Ortodoxe Române din toate provinciile istorice românești" (p. 448), căci, altfel, toți fiii vechii Dacii au fost tot timpul „un trup și un suflet", cum potrivit subliniază autorul în Cuvîntul înainte (p. 6), cele două unități — bisericești și de neam — sprijinîndu-se reciproc în menținerea, întărirea și afirmarea lor.

Acest mare adevăr al istoriei noastre naționale și bisericești iese pregnant în lumină din cele 23 de studii și articole ale volumului, dintre care reținem titluri ca: *„Permanent în spațiul carpato-danubiano-pontic"*, în care continuitatea daco-romană pe teritoriul Daciei este clar reafirmată, adevăr evident la ora actuală pentru orice om de bună credință; *„Din istoria străveche a literaturii noastre"*, zorii ei „ivindu-se în secolele IV—VI" (p. 20); *„Ștefan cel Mare și Daniil Sihastrul"*, voievozii noștri de altă dată găsind „mîngîiere, încurajare" și „îmbărbătare" (p. 58) la fiii Bisericii străbune care-și desăvîrșeau viața lor spirituală în Carpații românești; *„Realități și posibilități eclesiastice la români în vremea lui Mihai Viteazul"*, ctitor și al unei mănăstiri cu hramul Sf. Treime, devenită apoi și reședință mitropolitană la Alba Iulia (p. 125), dărîmată de cei ce ne-au dezbinat la 1700; *„Argumentul vechimii și neatîrnării Mitropoliei Moldovei și Sucevei — pîrghie în eforturile depuse pentru înfăptuirea Unirii din 1859"*; *„Propuneri simultane pentru înființarea patriarhatului la București și a unei mitropolii la Craiova între anii 1882 și 1924"*, la Sibiu lansîndu-se — în cadrul unui mare congres preoțesc, la care a participat și a luat cuvîntul și episcopul Miron Cristea al Caransebeșului — „prima dată după 1918 ideea înființării Patriarhiei Ortodoxe Române cu sediul la București" (p. 455); *„Rolul Bisericii Ortodoxe Române în păstrarea și afirmarea culturii poporului român"*, scrisul bisericesc slujind deopotrivă nu numai scopuri religioase, ci și „cultura propriu-zisă a poporului" (p. 412); *„Relații bisericești-culturale între Mănăstirea Neamțu și Transilvania . . ."*; *„Făurirea statului național unitar român la 1 Decembrie 1918"* și alte astfel de semnificative materiale, care, conținînd și alte prețioase informații, ne arată cum „Biserica Ortodoxă Română . . . a contribuit la înfăptuirea idealurilor poporului român, atingîndu-și, în același timp, propriile idealuri: unitatea organizatorică, autocefalia și recunoașterea rangului de patriarhie" (p. 10), ceea ce ne spune și titlul volumului semnalat, la care preoții noștri se cuvine a apela și în tratarea temei conferinței preoțești din luna martie a.c.; *„Ideea de unitate națională de-a lungul veacurilor și contribuția Bisericii Ortodoxe Române la înfăptuirea ei"*.

•

Lucrarea: *„În apărarea unității credinței străbune"*, Oradea, 1988, 308 p., avînd ca subtitlu: „Studii și cuvîntări cu caracter liturgic", reprezintă continuarea și adîncirea unor zăboviri timpurii ale autorului, predicator prin excelență, cultul divin al Bisericii noastre și cu deosebire Sf. Liturghie constituind o preocupare specială, dacă ne amintim că acesta reprezintă al treilea volum al P. S. Episcop Vasile Coman de cuvîntări cu caracter liturgic. Nu fără temei, de bună seamă, pentru că Sf. Liturghie este „coloana vertebrală a vieții creștine . . ., este mediul în care credinciosul se întîlnește cu darul lui Dumnezeu și primește noi puteri în îndeplinirea rostului său în lume", cum atît de potrivit se spune în Cuvîntul înainte.

Cartea are două capitole. Primul este intitulat: *„Studii cu caracter misionar"* (p. 11—45), cu teme, ca: *„Sf. Scriptură și rugăciunea"*, Biserica învățînd că „noi rugăm pe Dumnezeu ca să facă din Cuvîntul Său izvor de înțelepciune și har în viața noastră . . ., că pe lîngă citirea și cercetarea științifică a Scripturii este necesară și folositoare citirea și discutarea ei în duh de rugăciune"; *„Conștiință și strategie misionară"*, în care se subliniază caracterul dinamic al preoției, o preoție „pasivă" fiind astăzi de neconceput; „preotul zilelor noastre nu poate fi decît un preot integralist, să fie cult, să slujească frumos, cu dăruire, să fie model de viață morală, de purtare și să fie un preot misionar, adică să ardă de dorul de a-i cîștiga și de a-i apropia pe oameni de Dumnezeu și ei înșiși" (p. 20); *„Mărturii ale Sfinților Părinți și scriitori bisericești despre îndumnezeire"* ș.a.

Partea a doua a lucrării, intitulată: *„Cuvîntări liturgice"* (p. 49—305), cuprinde 67 de titluri, pe care, așa cum specifică în predoslovie, autorul le împarte în trei părți: „O primă parte este formată din 8 cuvîntări pregătitoare pentru participarea la Sf. Liturghie. A doua o formează 20 de cuvîntări cu caracter general teologic-liturgic", în care sînt înfățișate „învățăturile dogmatice și morale din Sf. Liturghie, precum și simbolismul unora dintre momentele ei principale . . . În partea a treia am explicat în 39 de cuvîntări Sf. Liturghie, în ordinea desfășurării ei".

Din prima parte reținem titluri, ca: *„Jertfa inimii în rugăciune"*; *„În casa lui Dumnezeu"*; *„Vremea este a sluji Domnului"*; *„Biserica, locaș de închinare"* etc. Din partea doua încrestăm formulări, ca: *„În fața sfintei icoane"*; *„Sf. Treime în Liturghie"*; *„Liturghia este viața cu Hristos"*; *„Izvorul bunătăților și Dătătorul de viață"*; *„Universalismul rugăciunii liturgice"*; *„Pîinea vieții și paharul mîntuirii"*; *„Graiul simbolic al unora dintre actele liturgice"* etc. În partea treia întîlnim titluri, ca: *„Proscomidia"* (3 articole); *„Antifoanele"*; *„Scurtă explicare a fericirilor"* (3 articole); *„Veniți să ne închinăm"*; *„Înconjurat de cetele îngerești"*; *„Să ne iubim unii pe alții"*, *„Rugăciunea euharistică"*; *„Tatăl nostru"* (8 articole); *„În fața Sf. Potir"* ș.a.m.d.

Ținînd cont de faptul că stratul de cunoștințe religioase al unor credincioși de-ai noștri s-a subțiat destul de mult, precum și de faptul că chiar unii preoți prezintă unele lacune în ceea ce privește înțelegerea și valoarea de neînlocuit a Sf. Liturghii, lucrarea P. S. Episcop Vasile Coman reprezintă un auxiliar de seamă în lucrarea pastorală desfășurată de Biserica noastră, întru cultivarea religios-morală a preoților și credincioșilor noștri, în contextul vieții moderne de astăzi.

Arhid. *Gh. Papuc*

Semnalăm... Semnalăm...

● *Preotul Al. Stănciulescu-Bîrda, un modest care se afirmă tot mai mult în publicistica noastră, publică partea I-a a unui studiu intitulat:* „Contribuții la cunoașterea activității și personalității lui Nicolae Iorga (*„Anuarul Institutului de istorie și arheologie Cluj-Napoca", 1987—1988, p. 601—620). Folosește un procedeu original și nu lipsit de relevanță. Adună mărturii din scrisori despre Iorga de la corespondenții cărora le-a cerut acest lucru, mărturii care, altfel, s-ar fi pierdut, autorii negîndindu-se probabil să-și publice fie întîlnirile, fie impresiile despre omul sau opera inegalabilului istoric. Eu însumi i-am scris părintelui Stănciulescu — solicitat — că nu l-am cunoscut pe Iorga — eram prea tînăr — dar din scrisoarea mea, dictată la repezeală, dînsul a găsit totuși cîteva rînduri pe care le-a reprodus:*

„Marii poeți mă încîntă, mă bucură; marii filosofi mă zgîndără și mă stimulează să trec dincolo de cît se vede și se înțelege; marii prozatori mă delectează. Iorga mă uimește. S-a născut să fie Iorga și a început s-o arate devreme de tot, și a tot ținut-o așa pînă cînd niște criminali l-au oprit din lucru, tocmai atunci cînd ar mai fi avut încă multe de spus. Căci era fîntînă fără fund" *(23 sept. 1983, cf. Anuar, p. 610).*

Subscriu și acum.

● *În 1988 în octombrie, într-o seară fără cărți, la Leningrad, m-am gîndit, nu știu cum și de ce, la Iorga. Poate că am imaginat un portret, un „Calendar de inimă" pentru „Telegraful Român" Am făcut cîteva însemnări. Nu e vorba de cine știe ce, dar fiindcă veni vorba în cele de mai sus, parcă nu le-aș lăsa să se piardă:*

„Unul mai mare ca Iorga vom avea greu. Cine știe peste cîți ani, sau peste cîte secole. Am mai avut oameni mari, unicate în lume: Eminescu, Brîncuși. Printre ei, dar în felul său, altfel, Iorga a fost și el o apariție neverosimilă. Un creier în continuă elaborare. Mintea i-a luat-o mereu înaintea mîinii și a condeiului. Acestea s-au căznit mereu să-l ajungă din urmă, gîfîind de alergare. Puterea lui de acumulare s-a luat mereu la întrecere cu puterea lui de creație. Cine ar putea spune care din două a fost mai mare, mai puternică, mai fertilă? I se aduceau cărțile de la biblioteca Academiei cu roaba, zilnic. Mi-a spus un bibliotecar din vremea aceea. Dar din mintea lui veneau ideile cu vagonul.

Iorga e mîndria noastră. Iorga a arătat ce putem noi românii. Cît putem fi de mari. Pînă unde poate urca și cît se poate întinde forța geniului nostru. Iorga făcea ziaristică, scria poezii, imagina piese de teatru, conferința pe Mapamond, se exersa în povestiri, scria **Istorii** despre cele mai neașteptate domenii: Istoria Românilor, Istoria literaturii, Istoria Bisericii, Istoria Albaniei, Istoria Turciei, etc., etc.

Nu se temea și nu se ferea de nici un subiect, de nici un domeniu. Iorga a fost marele nostru enciclopedist. Am văzut o carte mare plină numai de titluri de Iorga. Marea minte românească. Concentrare de inteligență.

Să nu i se reproșeze că a vrut să fie și om de stat. Ca istoric i s-a părut că ar avea suficientă știință pentru a putea fi. Epoca nu l-a servit. Sau poate a fost cu cîțiva pași înaintea epocii, și epoca nu l-a putut urma.

Iorga și-a iubit țara. Iorga s-a identificat cu România și cu Românii de pretutindeni. Încă înainte de 1918 Iorga s-a apropiat de Transilvania cu aceeași inimă cu care a iubit Moldova întreagă și Țara Românească. Iorga a avut cu strășnicie sentimentul unității românești, în cel mai autentic înțeles, acela al cronicarilor și al simțirii tuturor românilor, din toate timpurile, și din toate locurile care mărginesc întinderea Patriei".

● *Veche, dar nu învechită, a înviat la o nouă viață ISTORIA LITERATURII ROMÂNE VECHI de Ștefan Ciobanu (București, 1989, ed. îngrijită de Dan Horia Mazilu, cu note și prefață de același). Editată incomplet în 1947 (doar pe jumătate, restul fiind numai litografiată), deci cu o generație în urmă, de fapt abia acum se bucură de apariția în formă completă. Generația mai nouă va avea în ea o sursă de referință, cu judecăți de epocă dar și peceți de permanență. În vremea lui Ștefan Ciobanu, cărturar cu multiple resurse și cu o bine cunoscută abilitate comparatistă — făcuse studii de specialitate la Kiev — literatura veche era mai . . . aproape!*

● *„CREATIONS — THE QUEST FOR THE ORIGIN OF THE UNIVERS"*, Creații — în căutarea originii universului, *e o carte a savantului astronom Carl Sagan, cunoscut și la noi dintr-un serial de televiziune pe aceeași temă ca și cartea de mai sus. Anul trecut am participat împreună la un Congres la Oxford. Radu Gîrbacea traduce un fragment din numita carte (Cronica, XXIV, 9, 1989, p. 6), intitulat* „Conexiunea cosmică". *E vorba de conexiunea dintre om și cosmos. Sagan spune că universul e peste tot alcătuit dintr-un material familiar nouă: aceiași atomi și aceleași molecule și în aceleași proporții, peste tot, și în om.* „Sîntem alcătuiți din materie stelară. Conexiunea noastră atomică și moleculară cu restul universului este reală".

Din pămînt sîntem făcuți! Peste care Dumnezeu a suflat duh de viață!

● *Gabriel Țepelea oferă iubitorilor de cultură o carte de OPȚIUNI ȘI RETROSPECTIVE (Buc. 1989, 371 p.) din care ar fi greu să ne facem opțiunile noastre, toate capitolele (studii independente) aducînd în orizontul contemporaneității „scriitori și cărturari pe care i-a cunoscut", „autori, cărți și rememorări", „confesiuni epistolare" și „reflectări și interferențe". Ne vom opri totuși la cîteva din cele care privesc Transilvania:* „Contribuția Noului Testament de la Bălgrad, 1648, la dezvoltarea limbii române literare", *cu numeroase exemplificări,* „Sicriul de aur" 1683, *al lui Ioan Zoba din Vinț, studiu care îl reabilitează pe autor față de cei care îi consideră limba „un pas înapoi" față de Noul Testament de la Bălgrad, și îi „restituie" paternitatea asupra cărții* „Cultura franceză la românii din Transilvania și Banat pînă la unire" *(p. 319—331) e o altă reconsiderare a problemei față de cei care negau Transilvaniei orice contact cu această cultură (Xenopol, Pompiliu Eliade). Pornind de la o carte a lui Andrei Radu (Cluj-Napoca, 1982), se face demonstrația convingătoare că lucrurile stau altfel.*

Cine n-a auzit adesea: da, Transilvania și Banatul sînt de cultură germană! Să se știe că nu sînt numai de cultură germană!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 aprilie 1989 Nr. 13—14/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

ROAGĂ-TE ȘI MUNCEȘTE

Din cele mai vechi timpuri unii credincioși mai zeloși au ales din Scriptură îndemnuri și porunci radicale, scoase din context, și și-au făcut din ele regule de viață. Bîntuiți de cele mai multe ori de duhul mîndriei, unii s-au prevalat de astfel de porunci cu sinceritate autentică nebănuind manevra duhului rău și tocmai aici a fost marea lor dramă, și de aici marea noastră compasiune pentru ei. Sprijiniți pe cuvinte poruncite de Dumnezeu, în anumite legături de idei, ei le-au luat izolat. La prima vedere au apărut întotdeauna imbatabili, cu Scriptura în mînă drept scut miraculos. Au fost gata să moară pentru convingerile lor. Dintre aceștia s-au recrutat martirii eretici, schismaticii și sectanții care și-au sacrificat viața pentru cauze false, deci fără rost. Au murit pentru jumătăți de adevăruri, pe care ei le-au crezut întregi. Despre unii ca aceștia — profetic — vorbește Sfîntul Apostol Pavel cînd scrie corintenilor: *„Și de mi-aș da trupul meu să-l ardă, dar dragoste n-aș avea, la nimic nu-mi folosește"* (I Cor. XIII, 3). Prin dragoste se înțelege aici și înțelepciune, căci dragostea e o formă a înțelepciunii. Cel ce are dragoste nu se izolează, nu se încrede numai în capul său, ci întreabă, se consultă, merge în rînd cu comunitatea bisericească istorică și tradițională, cu interpretarea Sfinților Părinți. Cei neînțelepți, cei cu mintea slabă nu se pot ridica la înălțimea dragostei. Nici închistații, nici mărginiții, oricît de savanți ar putea părea la un moment dat. Acestora, o anumită zonă a afectelor și a dreptei judecăți le este iremediabil și ireversibil compromisă.

„Roagă-te și muncește" a fost adesea un măr al discordiei pentru unii zeloși. De pildă, a lua izolat sentințe ca: *„Rugați-vă neîncetat"*, *„Nu vă grijiți de ziua de mîine"*, *„Uriți pe toți ai voștri"*, *„Nu vă nădăjduiți în fiii oamenilor"*, *„Iertați de șapte zeci de ori cîte șapte"*, *„Siliți-i pe toți să intre"*, *„Celui ce vă cere haina, dați-i și cămașa"*, *„Maria partea cea bună și-a ales"* și altele asemenea, scoase din context și necorelate cu întreaga învățătură a Scripturii, pot duce la chipuri monstruoase de creștini. Un interlocutor imaginar al lui Dimitrie Cantemir, filosoful Porfirie, tocmai pornind de la asemenea sentințe a numit creștinismul *„religie irealizabilă"* adică *„a lucrurilor cu neputință"*, zice Cantemir (vezi *Sistema sau alcătuirea religiei muhammedane*, trad. Virgil Cândea, 1987, p. 23).

Nu vom intra în detaliile tuturor acestor capcane. Ele îi atrag numai pe simplificatori și uneori pe oamenii de rea credință. Aceștia din urmă sînt cei mai puțin periculoși, pentru că ei știu că falsifică. Mai periculoși sînt cei din sînul creștinismului care iau aceste sentințe izolat, și-și fac din ele crez de viață, amărîndu-și viața și căznind-o, în numele celei mai luminate religii a bucuriei, a speranței și a libertății.

Ne vom opri în cele ce urmează asupra a trei din aceste sintagme, restituindu-le adevăratul înțeles, prin cîteva din cuvintele înțelepte ale bătrînilor de altă dată. Am putea desigur s-o facem și apelînd la critica exegetică nou-testamentară, plasîndu-ne pe terenul solid al interpretării științifice. Am făcut aceasta în alte părți. Acum dorim să ne adresăm unui public preocupat mai mult de spiritualitate și de argumente simple, pe măsura tuturor. Acestea nu reies de nicăieri mai pregnant și mai convingător, decît din confruntările efective care au avut loc, pe aceste teme, între cei interesați cu viața lor, nu numai cu mintea, de felul cum trebuie să trăiască aceste porunci, mai mult decît cum trebuie să le gîndească.

Îndemnul *„Rugați-vă neîncetat"*, despre care am mai vorbit și altă dată, a preocupat mult pe creștini și, mai ales, pe cei care ar fi vrut să pună în practică acest îndemn, socotindu-l obligatoriu, ca și cum Mîntuitorul n-ar mai fi îngăduit alte lucrări și ocupații. Evident că nu acesta a fost cazul. E plină Scriptura de îndemnuri paralele care trebuiesc privite împreună și care nu se contrazic între ele. Acest *„neîncetat"* nu e o poruncă exclusivă și limitativă. Cînd un profesor îi spune unui elev sau unui student să învețe *mereu*, nu înseamnă că îl oprește de la somn, de la masă, de la odihnă, sau să învețe numai la materia lui. E un imperativ circumstanțial, nu absolut. Dar au fost și din aceia care l-au înțeles literal. Tot așa cum au înțeles că trebuie să aleagă numai contemplația, partea Mariei, și să abandoneze partea Martei.

Un frate s-a dus la Avva Silvan, în muntele Sinai. Văzînd acolo că frații munceau, a zis către bătrîni: *„Nu munciți pentru hrana pieritoare. Maria partea cea bună și-a ales"*. Un bătrîn i-a spus ucenicului său: *„Zaharie, dă-i fratelui o carte și așează-l într-o chilie fără nimic altceva"*.

Către ora nouă, fratele cu cartea a început să supravegheze ușa, în speranța că cineva va fi trimis să-l cheme la masă. Cum nimeni nu l-a chemat, se ridică, ieși și merse la bătrîn și-i zise: *„Frații n-au mîncat azi?"* Bătrînul i-a răspuns că da. El l-a întrebat: *„De ce nu m-ați chemat și pe mine?"* Bătrînul i-a răspuns: *„Pentru că tu ești un om duhovnicesc și nu ai nevoie*

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

CENTENAR EMINESCU

GÎNDURI DESPRE EMINESCU

Mihai Eminescu — scria Nicolae Iorga — e întruparea literară a conștiinței românești, una și nedespărțită, românul care s-a simțit acasă în toate straturile, ținuturile și ramurile neamului său, a fost un om politic prin lumina gîndului și puterea trainică a scrisului său, prin simbolul de unitate cuprins în ființa sa literară, în inspirația și gîndul său. Întemeindu-se pe tot ceea ce sîntem noi, el s-a ridicat într-un nebănuit avînt spre culmile culturii moderne.

Chip luciferic. Privirile sale pătrunzînd dincolo de contururile lucrurilor sondînd interiorul lor și reapărînd după aceea într-o lumină nouă, o lumină transfigurată: lumina acelei lumi de taină prin care a umblat. Poet cum n-a mai născut pămîntul românesc, *„poetul nepereche"* zămislit din așteptarea miilor de ani. Construit din bucuria, lumina, revărsarea și puterea imensă a răbdării străbunilor noștri, a așteptării și încrederii, și adus pînă la noi. Voce unind cerul și pămîntul, prin vocale, prin cuvinte ce nu cunosc eroziunea timpului. Mai mult: fiind nestinse de timp. Fiind veșnice ca însuși pămîntul în care le-a semănat, dîndu-le acea tărie ce nu poate fi sfărîmată.

El care tînăr fiind spunea: „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată". Și într-adevăr, Eminescu, geniul nostru tutelar, n-a învățat să moară nici cînd a plecat undeva să întîlnească poate pe „Magul călător în stele", ori pe „Miradoniz".

Și chiar dacă a plecat acolo, noi știm că, de fapt, el e aici lîngă noi și ne veghează.

Și atît cît este el aici e bine.

Înseamnă că lumina Sa continuă să ne apere.

De aceea ne lăsăm copleșiți de gravitate, în loc să ne știm bucura, cum ar fi mai firesc, numai de sonoritatea-i luminoasă. Iar cînd am vrut să-l elogiem, să-i punem la picioare cununi de cuvinte, le-am găsit vreodată pe cele dorite? Hotărît, Eminescu ne complexează, superlativele și vorbele tari, majusculele și exclamațiile noastre spun pe zi ce trece tot mai puțin în comparație cu setea noastră de a-l glorifica.

A vorbi despre Eminescu este tot mai greu. Limba română — în care l-am cunoscut și prin care ne-a botezat — își pierde puterea tocmai față de el. Epitetele, oricît de proaspete, devin pe dată străvezii, iar argumentele și metaforele, oricît de strălucitoare, se sting în lumina soarelui: izvorul eminescian, fierbinte și etern, curge pe sub gheața cuvintelor noastre. Oricît l-am vedea de clar, de viu, de limpede în substanța lui concretă, el rămîne o realitate transcendentă, care scapă mereu din chinga măsurilor noastre sărace, necesitînd alte măsuri, dăltuite din alte materiale.

Gigantici sînt Carpații, nemuritoare este și marea, demiurg este și cerul, și totuși, lor le ajunge și lor li se potrivește această formă titanică a limbii. Cu el și despre el se vorbește fără vorbe, cu el și despre el vorbim prin noi înșine, prin silabele mute ale sentimentului și rațiunii. Căci nu mai puțin decît înălțarea noastră, Eminescu este și remușcarea noastră, conștiința noastră, mulțumită sau nu. Moleculele eminesciene care, aproape, biologic, stau la temelia vieții noastre, se îmbolnăvesc ori de cîte ori vin în atingere cu neadevărul, necinstea, ignoranța. Tot ce l-ar fi făcut să sufere, ne doare și pe noi.

Cît timp vom trăi și vom vorbi românește, nu ne vom putea despărți de marele Luceafăr, de acest reper care, fără să vrem, ne tulbură și ne stă mărturie, contemporan și concetățean pururi viu. Omagiindu-l, să păstrăm un moment de tăcere lăsîndu-ne sufletul cotropit de muzica genială a cînteculului său...

Prof. dr. *Gheorghe Șora*

Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste

În 14 aprilie a.c., a avut loc, sub președinția Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Pe ordinea de zi au fost incluse următoarele puncte:

1. Raport privind realizarea planului pe primul trimestru și măsuri pentru îndeplinirea planului pe trimestrul II și întregul cincinal.

2. Raport cu privire la fondul de participare a oamenilor muncii la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor pe anul 1988.

3. Proiectul privind anularea și reeșalonarea unor datorii ale cooperativelor agricole de producție.

4. Raport privind măsurile și acțiunile întreprinse în domeniul organizării și modernizării localităților, sistematizării teritoriului, optimizării transporturilor, căilor de comunicații și a rețelelor de energie electrică.

5. Raportul privind organizarea și desfășurarea controlului oamenilor muncii și sarcinile ce revin consiliilor F.D.U.S. în vederea îmbunătățirii și creșterea eficienței activității în acest domeniu.

Mai mulți vorbitori au participat la dezbaterea problemelor înscrise pe ordinea de zi. Din partea cultelor au luat cuvîntul Î. P. S. Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei și P. S. Ioan Robu, Episcop conducător al Arhiepiscopiei Romano-Catolice București.

După încheierea dezbaterilor, participanții au aprobat în unanimitate documentele aflate pe ordinea de zi.

În încheierea lucrărilor, într-o atmosferă de vibrantă și deplină adeziune patriotică a luat cuvîntul Domnul NICOLAE CEAUȘESCU, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, care, referindu-se la contextul istoric în care are loc Plenara, a spus: „Plenara noastră are loc într-un moment important, cînd întregul popor a luat cunoștință de faptul că, la sfîrșitul lunii martie a acestui an, România a plătit în întregime datoria externă, ceea ce reprezintă o mare victorie a muncii și activității creatoare a întregii noastre națiuni. Este pentru prima oară cînd se realizează acest lucru în istoria îndelungată a poporului nostru, care — după cum este știut — a trebuit să plătească timp îndelungat și tributuri, multe datorii, multe dobînzi. Acum nu mai plătim demult tribut, dar nu mai avem nici datorii și ne-am hotărît să nu mai depindem de nimeni, nici economic, nici politic, să asigurăm cu adevărat independența poporului român, a națiunii noastre!"

În continuare, președintele țării, s-a referit la hotărîrea ce urmează a fi supusă Marii Adunări Naționale, spre a deveni lege — „ca, în viitor, nimeni și sub nici o formă, să nu mai poată apela la nici un credit străin, ca întreaga dezvoltare economico-socială a patriei noastre s-o rezolvăm prin forțele proprii, în colaborare desigur, cu toate statele lumii, dar pe principiul egalității și avantajului reciproc".

O a doua problemă importantă anunțată de către Domnia Sa a fost aceea a anulării datoriilor de 100 de miliarde lei ale unor cooperative agricole de producție și asociații economice intercooperatiste, măsură care demonstrează forța economiei noastre ca și preocuparea statului de a susține dezvoltarea puternică a agriculturii socialiste, ca ramură de bază, fundamentală a economiei naționale.

Referindu-se la epocalele realizări în toate domeniile de activitate, în anii de după eliberarea țării, Domnul președinte Nicolae Ceaușescu a evidențiat faptul că „numai în anii socialismului patria noastră a putut lichida înapoierea din trecut. Înșeși datele de care am vorbit — a precizat Domnia Sa — ne spun că, astăzi, țara noastră a devenit un stat industrial-agrar puternic; avem o industrie multilateral dezvoltată care, practic, cuprinde toate ramurile moderne existente în economia mondială. Putem să producem orice utilaje, mașini, să ne angajăm să fim competitivi în orice domenii cu cele mai bune produse realizate pe plan mondial. Într-un singur domeniu nu dorim să facem aceasta — cel al armelor nucleare. Din punct de vedere tehnic, dispunem și de această capacitate, dar nu ne angajăm, pentru că sîntem ferm hotărîți să luptăm împotriva armelor nucleare, care, dacă ar fi folosite, ar distruge însăși viața pe planeta noastră. Ne pronunțăm ferm pentru eliminarea lor din toate statele, pentru o lume fără arme, fără războaie".

Evidențiind largul democratism al societății noastre socialiste, președintele țării a arătat:

„Am dezvoltat... un larg cadru democratic, care asigură participarea tuturor categoriilor sociale... la conducerea tuturor sectoarelor de activitate... Cunoașteți cu toții ce reprezintă Frontul Democrației și Unității Socialiste. Practic în el se găsesc toate forțele națiunii noastre, ale întregului popor. Nu există organizație, organism, inclusiv cultele religioase, care să nu participe nemijlocit, în organismele Frontului Democrației și Unității Socialiste, la întreaga activitate".

Date fiind aceste condiții minunate create prin munca și strădania poporului nostru, zările viitorului se proiectează luminoase, la orizont. În perspectiva noului mileniu „România se va prezenta ca o țară puternică, multilateral dezvoltată, independentă și economic și politic".

Cuvîntarea a fost urmărită cu deosebită atenție.

Cuvîntarea Î. P. S. NESTOR VORNICESCU, Mitropolitul Olteniei

Prin misiunea noastră, prin comandamentele de conștiință patriotică românească, ne exprimăm și astăzi, în cadrul Plenarei Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, adeziunea noastră totală și participarea activă, prin mijloacele de care dispunem, în deplină unitate și voință cu întregul popor la realizarea grandioaselor programe care se dezbat în înaltul forum al democrației noastre, programe de dezvoltare

(Continuare în pag. a 2-a)

Cuvîntarea P. S. IOAN ROBU, Episcop conducător al Arhiepiscopiei Romano-Catolice București

Este pentru mine o deosebită onoare ca în acest forum, în care sînt reuniți toți reprezentanții societății noastre, să vă aduc, mult stimate domnule președinte Nicolae Ceaușescu, în numele clerului și credincioșilor catolici din România, omagiul fierbinte pentru tot ceea ce faceți pentru binele și prosperitatea patriei, ale întregului popor.

Sîntem cu toții fii ai acestei țări, indiferent de naționalitate, de concepțiile noastre filozofice sau

(Continuare în pag. a 2-a)

Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste

Vineri, 14 aprilie a.c. s-a desfășurat la București Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste, care a luat în dezbatere problemele aflate pe ordinea de zi a Plenarei Consiliului Național al F.D.U.S., stabilind sarcinile ce revin organizațiilor democratice și unității socialiste în realizarea obiectivelor majore de dezvoltare economico-socială a patriei și ducerea la îndeplinire a tuturor obiectivelor dezbătute în cadrul Plenarei.

Au luat cuvîntul mai mulți participanți. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a vorbit P. S. Episcop Vasile Coman al Oradiei. Redăm în continuare cuvîntarea P. S. Sale.

Cuvîntarea P. S. VASILE COMAN, Episcopul Oradiei

Cu deosebită bucurie iau cuvîntul la acest larg forum democratic, în numele clerului și credincioșilor ortodocși români din părțile Bihorului, Sătmarului și Sălajului, pentru a exprima deplina adeziune la întreaga politică internă și externă a țării noastre, sub înțeleapta conducere a Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu, ctitorul României contemporane.

(Continuare în pag. a 3-a)

Plenara Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

Cuvîntarea Î. P. S. NESTOR VORNICESCU

(Continuare din pag. 1-a)

economico-socială multilaterală a scumpei noastre patrii, România socialistă, de promovare a politicii sale interne şi externe de pace şi dezarmare.

În unison cu toţi cei care sînt reprezentaţi aici, vă rog să-mi permiteţi ca, în numele Bisericii Ortodoxe Române, al tuturor cultelor din ţara noastră, care, ca o expresie a înaltului democratism al societăţii noastre, sînt membri ai Consiliului Naţional al F.D.U.S., să dau glas celor mai alese sentimente de profund respect şi înaltă preţuire pe care le nutrim faţă de dumneavoastră, eminent conducător al naţiunii noastre şi ctitor al României moderne, promotor neobosit al păcii în lume, al înţelegerii şi colaborării între oameni şi popoare.

Aducîndu-vă cel mai vibrant omagiu acum, cînd naţiunea românească aniversează alegerea dumneavoastră ca întîiul preşedinte al României, vă rugăm să primiţi, şi cu acest prilej sărbătoresc, profundele noastre mulţumiri pentru grija permanentă pe care personal o acordaţi dezvoltării economico-sociale multilaterale a ţării, creşterii continue, pe această bază, a nivelului de viaţă materială şi spirituală a poporului, concretizată, între altele, în modernizarea tuturor localităţilor ţării, în majorarea retribuţiilor şi pensiilor de care au beneficiat şi vor beneficia milioane de oameni ai muncii, precum şi în amplele programe de construcţii de locuinţe şi edificii social-culturale care pun în lumină, în mod elocvent, umanismul ce caracterizează societatea contemporană românească.

Răspunzînd cu însufleţire vibrantelor dumneavoastră chemări, ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, ai tuturor cultelor, împreună cu întregul popor, întîmpină marile evenimente ale acestui an — aniversarea a 50 de ani de la marea demonstraţie patriotică, antifascistă şi antirăzboinică, din Capitală, de la 1 Mai 1939, în organizarea şi desfăşurarea căreia rolul determinant l-aţi avut dumneavoastră, mult iubite domnule preşedinte, împreună cu stimata doamnă Elena Ceauşescu, şi a 45 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională de la 23 August 1944, precum şi marele eveniment politic de la sfîrşitul acestui an — cu hotărîrea nestrămutată de a contribui cu dăruire la înfăptuirea operei înălţătoare de dezvoltare multilaterală a patriei, de ridicare a ei pe noi trepte de progres şi civilizaţie.

Vă asigurăm, mult stimate domnule preşedinte, că, în ciuda clevetirilor ce se fac auzite în anumite cercuri răuvoitoare din străinătate, dintotdeauna ostile poporului român, noi sprijinim cu toate forţele noastre actuala modernizare a comunelor şi satelor de pe plaiurile româneşti, modernizare care contribuie, evident, la ridicarea nivelului de trai al ţărănimii muncitoare, spre un grad de civilizaţie care să reducă tot mai mult deosebirea dintre oraş şi sat. Procesul de modernizare a localităţilor rurale din ţara noastră, aprobat de forurile democratice ale poporului, este determinat de necesitatea creării unor condiţii adecvate pentru o viaţă înfloritoare, pentru învăţămînt, cultură, asistenţă medicală şi confortul locuitorilor satelor. Susţinem prin cuvînt şi faptă acest proces, ştiind că el asigură, pe lîngă modernizarea vieţii, sub toate aspectele ei, păstrarea a tot ce trecutul nostru glorios a creat mai valoros în artă şi în arhitectură, inclusiv cea bisericească, în tot ceea ce constituie patrimoniul nostru cultural naţional.

În scumpa noastră patrie, programul ascensiunii pe drumul vieţii celei noi, bazată pe o permanentă înnoire a orientărilor, tezelor şi concepţiilor sociale şi politice în raport cu cerinţele obiective ale realităţilor contemporane, sînt în permanentă înfăptuire şi rodire, cu deosebire în ultimii 24 de ani, atingînd puncte de culme, fără egal pînă astăzi în întreaga noastră istorie.

Orînduirea socialistă, statornicită în ţara noastră, este în continuă dezvoltare multilaterală şi avem asigurate toate condiţiile pentru înfăptuirea obiectivelor prevăzute — dezbătute în public, cum se face şi în plenara de astăzi — pînă în anul 1990 şi în perspectivă, în cincinalul 1991—1995, spre a întîmpina în prosperitate mileniul al III-lea.

Am luat cunoştinţă cu deosebită bucurie şi cu un profund sentiment de mîndrie patriotică de faptul că, începînd de la sfîrşitul lunii martie, ţara noastră nu mai are de plătit datorii externe. Este aceasta un fapt de uriaşă importanţă, cu larg ecou intern şi internaţional, pe care noi toţi îl vedem, mult stimate domnule preşedinte, ca pe încă un strălucit succes al politicii dumneavoastră înţelepte pentru afirmarea şi apărarea independenţei şi suveranităţii depline a României. S-a dovedit astfel din nou că — în condiţiile în care lumea largă se zbate într-o profundă criză economică, cu multiple şi adînci implicaţii sociale şi politice — poporul român, prin eforturile sale proprii, îşi poate făuri o viaţă mai bună, un viitor luminos. De aceea, în glas cu glasul întregii ţări, vă adresăm şi pentru aceasta — din adîncul inimilor noastre — cele mai calde şi alese mulţumiri.

Întreaga conduită şi bunul simţ exemplar al poporului nostru, principiile sale morale stau mărturie că dorinţa şi efortul nostru de unitate în spirit şi în lucrare nu pot nicidecum reprezenta o simplă declaraţie. Prin fapta sa hotărîtă şi adînc cugetată, poporul român şi-a croit drumul în istorie, biruind atîtea primejdii ce i-au ameninţat fiinţa.

Noi, cei de astăzi, ştiind de unde venim şi încotro ne îndreptăm, conştienţi de valorile trecutului şi avînd o perspectivă limpede a viitorului, cum se dovedeşte şi prin programele prezentate şi discutate astăzi, prin fapta fiecărei zile ne afirmăm şi reafirmăm adeziunea totală, în calitate de slujitori şi credincioşi ai cultelor, în nobila calitate de cetăţeni loiali ai României socialiste, la ţelurile patriotice ale întregului nostru popor.

Dorim să folosim şi acest prilej pentru a vă încredinţa, mult stimate domnule preşedinte Nicolae Ceauşescu, că ierarhii, clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, ai tuturor cultelor, animaţi de sentimente de profundă mîndrie patriotică pentru marile realizări ale poporului, pentru viitorul luminos deschis progresului societăţii noastre şi puternic mobilizaţi de chemările şi exemplul de viaţă şi muncă al Domniei voastre, aprobînd unanim toate documentele supuse aprobării plenarei noastre, vor acţiona cu devotament şi abnegaţie, împreună cu întregul popor, aducîndu-şi contribuţia la înălţarea continuă a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România, la afirmarea ei tot mai puternică în ansamblul naţiunilor lumii".

Cuvîntarea P. S. IOAN ROBU

(Continuare din pag. 1-a)

religioase şi avem cu toţii aceleaşi drepturi şi aceleaşi îndatoriri. Patria noastră ne creşte şi ne hrăneşte pe toţi după contribuţia pe care o aducem la dezvoltarea şi propăşirea ei. Biserica noastră catolică îşi aduce în acest sens contribuţia specifică pentru binele poporului român. Cu cît ţara este mai puternică, mai înfloritoare, cu atît viaţa noastră, a tuturor laolaltă şi a fiecăruia în parte este mai bună. De aceea, mult stimate domnule preşedinte al Republicii, noi toţi susţinem programele de dezvoltare multilaterală economică şi socială a ţării, supuse dezbaterii şi aprobării plenarei Consiliului Naţional al F.D.U.S. Dar, aşa cum pe bună dreptate s-a spus şi aici, acestor programe, oricît de bune ar fi, nu reprezintă nimic dacă nu sînt şi înfăptuite. De aceea şi noi, slujitorii bisericii, împreună cu credincioşii noştri, ne integrăm muncii întregului popor pentru ca toate acestea să devină realitate.

În continuare vorbitorul a spus: Prin grija statului nostru, a preocupării domniei voastre neobosite, permanente, mult stimate domnule preşedinte al Republicii, în România toţi cetăţenii au de muncă, toţi îşi pot pune în valoare capacităţile lor creatoare. Ca unul care, prin natura funcţiei pe care o deţin, am umblat şi umblu mult prin lume, am văzut chiar şi în cele mai dezvoltate ţări, oameni căutînd de lucru, zile şi ani, flămînzi şi goi, dormind sub cerul liber. Sîntem deci îndreptăţiţi să respingem pe cei care — rău informaţi, răuvoitori sau de-a dreptul duşmănoşi — ne calomniază sau încearcă să ne dea sfaturi asupra modului cum să ne orînduim treburile în grădina noastră, dar nu se uită în grădina lor.

Iată dar că, în ciuda tuturor acestor clevetiri, ţara noastră a reuşit o performanţă la care cu siguranţă jinduiesc mulţi: România nu mai are datorii externe. Mă alătur şi eu, împreună cu slujitorii şi credincioşii Bisericii noastre catolice, tuturor fiilor ţării care vă adresează pentru aceasta şi pentru tot ceea ce faceţi pentru progresul şi prosperitatea ţării, pentru bunăstarea întregului popor, cele mai alese mulţumiri.

În calitate de cetăţeni loiali ai ţării, reafirmăm din nou, în acest cadru, sprijinul nostru la toate programele supuse dezbaterii Consiliului. Aş dori să subliniez ceea ce este evident pentru noi toţi cei care trăim în România, că planul de modernizare a localităţilor şi sistematizare a teritoriului aşa cum îl ştim că se înfăptuieşte de mai mulţi ani, urmăreşte să creeze condiţii mai bune de muncă şi viaţă pentru toţi locuitorii lor, demne de epoca de civilizaţie în care trăim.

Susţinem, de asemenea, fără rezerve, politica externă de dezarmare şi pace, de largă colaborare cu toate popoarele lumii, cu toţi cei ce iubesc viaţa, cei care doresc ca minunata creaţie care este omul să supravieţuiască, să aibă viitorul asigurat în linişte şi bună înţelegere cu semenii lui.

Ploua cînd am venit la această întîlnire şi vreau, cu permisiunea dumneavoastră, să împărtăşesc gîndul pe care l-am avut privind ploaia, gînd pe care îl transform în urare: „Să plouă mereu cu har şi fericire asupra ţării şi poporului nostru!".

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Vineri, 10 martie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat Centrul eparhial al Episcopiei Romanului şi Huşilor, fiind întîmpinat de P. S. Episcop Eftimie Luca şi de P. S. Arhiereu-vicar Ioachim Vasluianul.

● *Sîmbătă, 11 martie a.c.* Împreună cu P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat Mănăstirea Bistriţa din zona Neamţului, unde a dat îndrumările necesare pentru terminarea lucrărilor de reclădire a bisericii de lemn, monument istoric, cu rolul de capelă a cimitirului. În continuare a cercetat lucrările de restaurare de la biserica Mănăstirii Pîngăraţi, ctitoria domnitorului Alexandru Lăpuşneanu, care se află în stadiu avansat, urmînd apoi să înceapă lucrările la clopotniţă. În aceeaşi zi a vizitat Schitul Tarcău unde, de asemenea, au loc lucrări importante pentru construirea unei clădiri la incinta Schitului.

● *Duminică, 12 martie a.c.* Înconjuraţi de soborul slujitor al Mănăstirii Bistriţa Prea Fericitul Patriarh Teoctist şi Prea Sfinţitul Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor au slujit Sf. Liturghie, împărtăşind credincioşilor cuvînt de învăţătură, hirotonind întru diacon un monah din Mănăstirea Pîngăraţi.

● *În zilele de 13—15 martie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a deschis consfătuirea administrativă la care au participat, consilierii, protopopii, şefii contabili, gestionarii, inspectorii de teren, responsabili cu patrimoniu de la parohii şi mănăstiri, din cele două eparhii ale Mitropoliei Moldovei şi Sucevei. Lucrările consfătuirii s-au desfăşurat sub preşedinţia P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi a P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul.

● *Marţi, 14 martie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat şedinţa de lucru a Consiliului Eparhial pentru rezolvarea problemelor eparhiale, numiri şi transferări de preoţi, aprobări de lucrări şi biserici.

● *Vineri, 17 martie a.c.* A vizitat parohia Tocileni, judeţul Botoşani, unde s-a interesat de stadiul lucrărilor de la noua biserică din Filiala Victoria. Prea Fericitul Patriarh Teoctist a felicitat credincioşii, pe protopopul Grigore Diaconu care a supravegheat munca şi pe parohul satului, Pr. Octavian-Marin Poduţ.

● *Duminică, 19 martie a.c.* Cu prilejul Duminicii Ortodoxiei Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană de la Iaşi, a avut loc hirotonia unui tînăr preot şi a rostit cuvînt de învăţătură. La timpul cuvenit s-a citit din amvon Pastorala Sf. Sinod şi s-a primit colecta pentru Fondul Central Misionar.

● *Sîmbătă, 25 martie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la slujba parastasului săvîrşit de P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul, la mormîntul din biserica Radu Vodă, cu prilejul împlinirii a 12 ani de la trecerea la cele veşnice a fostului Patriarh Justinian Marina.

● *Duminică, 26 martie a.c.* Înconjurat de soborul de slujitori ai Catedralei Patriarhale, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie, binecuvîntînd pe credincioşii care au luat parte la slujbă. Predica zilei a fost rostită de P. C. Prof. Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti.

● *Marţi, 28 martie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Rabinul Arthur Schneyer, Preşedintele Fundaţiei „Apelul la conştiinţă", din New-York, S.U.A. aflat într-o vizită în ţara noastră.

La primire au luat parte P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar Patriarhal şi Conf. univ. Remus Rus, de la Institutul Teologic din Bucureşti.

A fost de faţă P. S. Episcop Ioan Robu, Conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din Bucureşti.

Nouă bazilică, din sec. IV—VI, descoperită de curînd, în incinta cetăţii antice Tomis

Prin dimensiunile ei, 50×24 m, bazilica descoperită pe Str. Mircea cel Bătrîn, la întretăierea cu Str. Negru Vodă, apare ca cea mai mare dintre cele descoperite pînă acum la Tomis.

În timpul săpăturilor arheologice care se continuă, în preajma mării, în interiorul ei s-a dat la iveală piese de ceramică şi sticlă, opaiţe, printre care şi un vas de lut ars avînd o capacitate de circa 25 l. Vasul este decorat cu medalioane şi zeităţi ca: Cybela, Dyonisios, Gargona şi Meduza, avînd şi chenare de iederă, viţă de vie, şerpi ş.a.

Obiectele respective şi zecile de monezi, din vremea lui Constantin cel Mare pînă la Justinian, sînt mărturii că acest ansamblu a avut o lungă funcţionabilitate. Ţinîndu-se seamă şi de cele două cuptoare de ars ceramică, datînd din sec. II—III î.d.Hr., descoperite în imediata apropiere a bazilicii, avem realitatea istorică, o dată în plus, a continuităţii strămoşilor noştri în antica şi renumita cetate Tomis.

Lucrările se continuă cu multă asiduitate şi „interes patriotic" de arheologi, de oameni competenţi şi alte persoane care îşi aduc aportul lor voluntar la descoperirea de noi şi importante vestigii la acest monument care face parte din tezaurul istoric al Patriei noastre.

Se estimează că renumitul episcop Paternus, ca şi alţi episcopi tomitani, să fi oficiat slujbe în această bazilică care prin dimensiunile ei (şi diferite alte anexe cei aparţineau), să fi ţinut loc chiar de catedrală a cetăţii Tomis.

† LUCIAN TOMITANUL

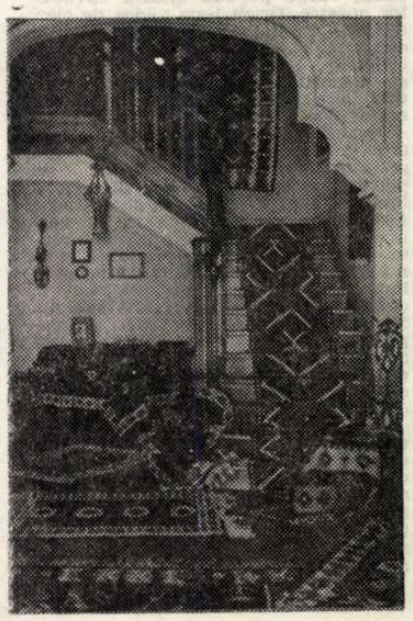

COVOR ROMÂNESC

de Virgil Carianopol

Ca o cîmpie, oglindind întinsul,
Cu păsări care-i stau pe crengi cîntînd,
Privindu-l lung, aduce-n el nestinsul
Din depărtate vremuri luminînd.

Împestriţat cu crini şi lămîiţă,
Cu albăstrele şi cu maci duioşi,
Vii, flori de liliac sau romaniţă
Te fac să te apleci, să le miroşi.

Pus în perete, lîngă pat, în casă,
Te-ntinzi sub el ca-n margini de cîmpie.
Îi simţi răcoarea dulce de mătasă,
Şi parcă vîntul simţi cum te adie.

Lucrat adînc din lînă şi culoare,
Cu-nsenînări şi arbori fel de fel,
Odihna lui te-mbie la visare
Şi la un somn pe pajiştea din el.

Iar cînd în seară luna cu lumină
Loveşte-n el, cu razele pieziş,
Un greier sare, crede că-i grădină
Şi cîntă de acolo pe furiş.

Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste

Cuvîntarea P. S. VASILE COMAN, Episcopul Oradiei

(Continuare din pag. 1-a)

Aceste locuri poartă prin istorie pecetea demnității și vitejiei voievodului Menumorut din cetatea Bihariei, care a întîmpinat cu atîta înțelepciune și dragoste fierbinte față de vatra străbună pe solii regelui Arpad, zicîndu-le: „Spuneți lui Arpad, ducele Hungariei, domnului vostru: datori îi sîntem ca un amic unui amic, cu toate ce-i sînt necesare, fiindcă e om străin și duce lipsă de multe. Teritoriul însă ce l-a cerut nu i-l vom ceda niciodată, cîtă vreme vom fi în viață, nici din dragoste și nici de frică".

În acest spirit, poporul nostru din aceste părți a biruit toate furtunile istoriei, afirmîndu-se prin realizări de prestigiu ce poartă marca spiritualității noastre românești și împlinindu-și năzuințele de veacuri.

Consfătuirea de azi, întrunită sub cupola atît de largă a Frontului Democrației și Unității Socialiste, ne oferă prilejul să exprimăm cu mîndrie adevărul că în acești ani, cu osebire în ultimele două decenii, țara noastră s-a ridicat la înălțimea celei mai strălucite epoci, a parcurs pașii cei mai rodnici din trecutul ei bimilenar. Privind pe întreg cuprinsul țării și admirînd chipul ei luminos și înfloritor, putem spune: într-adevăr, astăzi toate sînt noi!

Realitatea vieții celei noi din patria noastră, treptele propășirii ei sînt atît de înalte și de concludente, încît dacă cineva ar voi să o contrazică, să o denigreze, i se poate răspunde că la noi și pietrele vorbesc, pietrele dăltuite cu trudă în chip de moderne construcții, ctitorii ale cetăților prezentului, precum vorbesc și faptele și realizările ce mărturisesc despre puterea creatoare a poporului, despre hărnicia și vrednicia lui.

Idealurile de veacuri ale înaintașilor — libertatea, independența, unitatea și suveranitatea — s-au întrupat în faptele și realizările minunate ce au schimbat întreaga înfățișare a patriei. Virtuțile strămoșești ale poporului nostru: hărnicia, optimismul și încrederea în puterea lui creatoare, bunătatea, dragostea de adevăr, dreptate și progres, spiritul păcii și colaborării frățești cu toate popoarele au fost în tot acest timp faruri călăuzitoare, putere și voință nestrămutată, care au imprimat dinamismul ei constructiv.

Dezvoltarea social-economică a țării s-a făcut în mod armonios, în fiecare colț și în fiecare zonă, ducînd la bunăstarea tuturor celor ce muncesc și ridicînd nivelul de edificare a tuturor localităților și apropiind tot mai mult condițiile de trai din sate de cele de la orașe. Acest lucru se poate remarca în chip evident și la brazda de nord-vest a țării, unde cele trei Crișuri nu mai poartă în apele lor jalea pătimirilor atîtor veacuri de oprimare, cum spunea poetul Octavian Goga. Astăzi, apele Crișurilor aduc lumină și fertilitate, binecuvîntînd munca înfrățită a harnicilor locuitori de pe aceste meleaguri.

Biserica noastră și-a înfrățit dintotdeauna destinul și lucrarea ei cu viața poporului român, pe care l-a slujit cu atîta credincioșie. Este deci firesc ca și astăzi să depună aceleași strădanii, potrivit cu trebuințele vremurilor de acum, să ne facem părtași la opera de zidire a României celei noi, a României fericite.

Cu mijloacele proprii ale rostului ei, preoțimea ortodoxă s-a aflat întotdeauna și se află în rîndurile slujitorilor binelui obștesc, colaborînd cu toți factorii de răspundere la înflorirea patriei, la bunăstarea întregului popor. Cu cuvîntul, cu pilda și cu contribuția ei adusă cu spirit deschis și de plină dăruire Biserica noastră slujește și înrîurește ca și roua ce înviorează cîmpul și deschide petalele florilor.

Onorată asistență,

S-au împlinit în aceste zile cincisprezece ani de la investirea primului Președinte al României socialiste, în persoana Domnului Nicolae Ceaușescu. La popasul aniversar al acestui fericit eveniment, împreună cu întregul nostru popor, omagiem cu recunoștință activitatea prodigioasă a Domniei Sale, erou între eroii neamului, patriot înflăcărat, personalitate de largă recunoaștere internațională.

Domnia Sa acționează cu atîta hotărîre în chip neabătut pentru a uni toate energiile creatoare ale poporului, pentru înfăptuirea programului de dezvoltare multilaterală a patriei, ale cărei destine rodnice le conduce pe noi culmi de progres și civilizație.

Tot ceea ce s-a făcut pe această linie în țara noastră are sensul major al ridicării nivelului de trai al întregului popor, al egalizării condițiilor vieții tuturora, indiferent de locul unde se află și al creării unor tot mai bune mijloace de existență și de muncă pentru toți fiii patriei.

Acțiunile neobosite ale Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu pentru oprirea cursei înarmărilor, îndeosebi a înarmărilor nucleare, pentru asigurarea libertății popoarelor și vieții pașnice și armonioase a tuturor națiunilor sînt de mult cunoscute și unanim apreciate, pe măsura însemnătății lor și binemeritînd titlul de erou al păcii, de care Președintele țării noastre se bucură cu atîta îndreptățire.

Prin tot ceea ce face, Domnia Sa contribuie atît de strălucit la ridicarea prestigiului și demnității poporului nostru, la apărarea libertății, independenței și propășirii scumpei noastre patrii.

Însușindu-ne întru totul îndrumările sale clarvăzătoare, a căror împlinire onorează orice conștiință, noi îi mulțumim respectuos pentru condițiile deplinei libertăți religioase asigurate pentru desfășurarea activității noastre, în atmosfera de profundă slujire și implicare a Bisericii noastre în viața cea nouă a patriei, pentru împlinirea idealurilor măreție ale poporului român.

În acest spirit, împărtășim și noi, împreună cu toți fiii țării, sentimentele de dragoste, atașament și adeziune la toate eforturile României, ale Președintelui ei, pentru afirmarea, progresul și înflorirea scumpei noastre patrii.

Elie Miron Cristea (1868—1939)

La 6 martie a.c. s-au împlinit cincizeci de ani de la trecerea la cele veșnice a primului patriarh al Bisericii noastre, Miron Cristea, „un mare om bisericesc, mare diplomat, mare om de cultură, un modern", cum îl caracterizează Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie în cuvîntul ținut cu ocazia serbării, în 1985, a șaizeci de ani de la înființarea Patriarhiei Române (1925).

Elie, fiu de țăran din Toplița, județul Harghita, născut la anul 1868, face studii strălucite la liceul grăniceresc din Năsăud, Academia Teologică din Sibiu și Universitatea din Budapesta, după care desfășoară o frumoasă și intensă activitate cultural-administrativă ca redactor la Telegraful Român, secretar eparhial și consilier sau asesor consistorial în timpul a doi mitropoliți, Miron Romanul și Ioan Mețianu (1896—1910).

Călugărit la Hodoș-Bodrog, cu numele de Miron (1902) este apoi ales episcop al Caransebeșului (1910), unde desfășoară o aleasă activitate pusă în slujba culturalizării românilor.

În anul 1918 este ales mitropolit primat al României, iar în 1925 devine primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române din România întregita (România Mare).

Despre viața și activitatea lui Elie Miron Cristea s-a scris mult, atît în trecut (vezi Tit Simedrea, Vasile Netea, ș.a.), dar mai ales în zilele noastre. Este suficient să menționăm volumele de documente și corespondență publicate de întîistătătorul mitropoliei Ardealului (Pagini dintr-o arhivă inedită, București 1984; Românii din Transilvania sub teroarea regimului dualist austro-ungar (1867—1918), Sibiu 1986; Contribuții privind perioada 1918—1939, Elie Miron Cristea, documente și corespondență, Sibiu 1987; Articolele omagiale din Telegraful Român, studiul profesorului N. Șerbănescu, ș.a. Prin toate aceste studii s-a prezentat în lumina documentelor și s-au elucidat o mulțime de evenimente istorice, punînd în adevărata lumină pe cel care a fost „o mîndrie a Bisericii și o înălțare a prestigiului ei".

La Sibiu Elie Miron Cristea desfășoară o prodigioasă activitate bisericească și social-culturală. A susținut înființarea „Băncii culturale Lumina" din fondurile căreia s-a susținut opera de culturalizare a românilor, se acordau burse studenților și ajutoare celor ce învățau meserii; a fost stîlpul și animatorul cel mai entuziast al „Asociațiunii pentru cultura și literatura poporului român din Transilvania", fiind din 1905 președintele Despărțămîntului Sibiu; a fost sufletul ideii de înființare a „Muzeului etnografic și de artă din Sibiu", pentru care a strîns exponate și i-a scris Statutele. Același lucru a făcut și pentru înființarea „Societății pentru crearea unui fond de teatru român". A înființat și o „Reuniune a femeilor române din Sibiu" și o „Reuniune română de muzică, tot în Sibiu", al cărui președinte a fost ales. S-a ocupat de buna funcționare a școlilor confesionale, a prezidat conferințe învățătorești și a purtat o vastă corespondență cu diferite personalități din toate teritoriile românești, salvînd numeroase biserici și școli românești transilvănene.

Prin toate aceste instituții create sau sprijinite de Elie Cristea, ca și prin activitatea sa, a jucat un rol „de incontestabilă trezire a conștiinței românești prin cultură", el fiind apostolul și misionarul culturalizării românilor, spunînd mereu că „nu se poate emancipare, nu se pot cîștiga drepturi, nu se poate cîștiga demnitate și libertate, altfel decît prin cultură", el însuși strîngînd și publicînd folclor românesc.

La Caransebeș, ca episcop din 1910, continuă lupta pentru cauza românească, zidind lăcașuri de cult (Izvorul unirii, Toplița etc) înfruntînd curajos autoritățile vremii. A participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918 și a fost unul din cei patru transilvăneni și doi bănățeni, care au dus la București „Declarația de unire a Transilvaniei cu Țara Mamă", prilej cu care a ținut și entuziaste cuvîntări, pline de un patriotism înflăcărat.

În anul 1919, Elie Miron Cristea a fost ales membru onorific al Academiei Române, ca o apreciere a elaborărilor sale literare: Viața și opera lui Mihai Eminescu, luceafărul poeziei românești, Viața și opera lui Alexandru Roman, vestit profesor de limba și literatura română la Universitatea din Budapesta, Mitropolitul Miron Romanul, Diferite lucrări cu caracter moral și Iconografia, un savant tratat de artă creștină.

Ca mitropolit primat ia o serie de inițiativă, care realizîndu-se dau bogate roade pînă în zilele noastre. Între acestea remarcăm: Propunerile pentru înființarea unui Institut Biblic Românesc (1920) și propunerile pentru convocarea unui Sinod ecumenic al Bisericilor ortodoxe răsăritene (1920). Propunerile pentru convocarea unui sinod ecumenic aprobate de Sf. Sinod au fost aduse la cunoștința Patriarhiei ecumenice. Ecoul acestei inițiative a fost foarte mare în întreaga ortodoxie și cu deosebire în cuprinsul Bisericilor grecești. Ideea a prins cu atît mai mult, cu cît ierarhii și teologii ortodocși nădăjduiau să sărbătorească în 1925 împlinirea a 1600 de ani de la cel dintîi sinod ecumenic, întrunit la Niceea în anul 325, printr-un sinod ecumenic, tot la o propunere făcută de un alt ierarh român, Nicolae Bălan în 1923 la Congresul panortodox de la Constantinopol.

Ca patriarh îl preocupă unificarea administrativă a Bisericii. Pornind de la „Statutul Șagunian", pe care îl ia ca bază, Sf. Sinod sub președenția sa elaborează o nouă „Lege și Statut de organizare a Bisericii Ortodoxe Române", (1925) deodată cu elaborarea din partea Statului a „Actului de înființare a Patriarhatului românesc" (1925). Întreagă această activitate se reflectă în lucrări ca „Adevăruri istorice asupra întregirii neamului" (1929) și cele cinci volume de „Pastorale, predici și cuvîntări" (ultimul din 1938), de deosebită valoare doctrinară, literară și cu simț patriotic elevat.

Calitățile sale diplomatice și de om al păcii și bunei înțelegeri îl ridică și pe înalte trepte politice. În iulie 1927, după moartea regelui Ferdinand, face parte din regență; în 1938 este numit primministru și consilier al coroanei, situație care și-o păstrează pînă la moartea sa din 1939, martie 6.

Miron Cristea — arată mitropolitul Ardealului — „n-a fost un politician. La el s-a apelat numai în momente de crize politice, ca la un neutru, ca la un tehnician al împăcării, al pacificării națiunii tulburate de politicienii vremii, de patimile prinților și de încurcăturile regilor". El rămîne însă ca un păstor de suflete, un ierarh și patriarh pus în slujba Bisericii și a poporului său drept credincios, pe care l-a slujit și pentru a cărui cauze s-a expus în vremuri de mari prefaceri administrative bisericești, social-politice și naționale.

Pentru întreaga sa viață și lucrare pusă în slujba Bisericii și Patriei, a poporului din care a făcut parte, și noi slujitorii și credincioșii de azi, care ne bucurăm de multe din realizările sale, îi aducem un pios omagiu și-i păstrăm mereu vie memoria așezîndu-l în șirul eroilor credincioși destinului neamului nostru creștinesc și românesc.

Arhid. prof. dr. *I. Floca*

IMPORTANȚA POSTULUI

Fiind prezent sub diferite forme în toate religiile, postul reprezintă abținerea de la mîncare și băutură pe un timp limitat, în scopuri religios morale.

Dascălii Bisericii accentuînd însemnătatea postului arată că este un lăsămînt, sau o lege divină existentă chiar înaintea căderii omului în păcat. „Cuvîntul „nu mîncați" dat primilor oameni înainte de căderea în păcat — spune Sfîntul Vasile cel Mare — este o lege a postului și înfrînării. Mai mult, chipul în care au trăit primii oameni în rai este o imagine a postului, nu numai că ducînd o viață îngerească ajunseseră prin cumpătare la asemănarea cu îngerii, ci pentru că nu erau cunoscute locuitorilor paradisului toate cele născocite mai tîrziu de om: nici băutul vinului, nici tăiatul animalelor, nici cele ce tulbură mintea omenească". De fapt, Sfînta Scriptură referindu-se la hrana oamenilor înainte de căderea în păcat, indică un anume mod de alimentație din care lipsește hrana provenită din vărsări de sînge: „Și a zis Dumnezeu: iată, vă dau toată iarba ce face sămînță de pe toată fața pămîntului și tot pomul ce are rod cu sămînță în el. Acestea vor fi hrana voastră" (Facerea 1, 29). Vom înțelege mai bine aceasta, dacă vom transpune problema într-un domeniu mecanic, și astfel vom putea spune că odată cu crearea unui motor, i se indică și combustibilul ideal sau optim de funcționare. Poți folosi, dacă vrei și alt combustibil, dar atunci întîmpini riscul defecțiunii motorului...

Necesitatea postului pentru echilibrarea și armonizarea firii apare mai pregnantă după apariția păcatului. Așa cum păcatul a adus „spini și pălămidă" în lumea înconjurătoare, tot astfel el a tulburat și ființa omului, determinînd ca pe lîngă trăsăturile chipului lui Dumnezeu, să apară și manifestările potrivnice, dăunătoare firii și vieții în general, așa cum primăvara, pe lîngă plantele folositoare, apar și buruienile... Păcatul aduce firii nesațiul și abuzul care o tulbură, prin tot atîtea forme ale lăcomiei, determinînd dezechilibrul între suflet și trup. Postul vine cu înfrînarea și măsura în oprirea abuzurilor și nesațiul pe care lăcomia le aduce firii. Dacă, spre pildă, cineva pune într-o sobă prea multe lemne, ele ard și dau căldură peste măsură. Tot astfel și îmbuibarea duce la tot felul de pofte aberante și patimi dăunătoare firii: „Nu vă îmbătați de vin, în care este desfrînare, ci vă umpleți de Duhul" (Efeseni 5, 18).

Pe lîngă aspectul de abținere de la mîncare și băutură, postul se extinde și asupra abținerii de la toate ispitele care pot genera păcatul: „Nu numai gura și stomacul să postească — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur — ci și ochii și urechile și picioarele și mîinile voastre și toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească rămînînd curate de răpire și lăcomie. Picioarele nealergînd la priveliști urîte... Ochii neprivind cu ispitiri la frumusețe străine. Gura trebuie să postească de înjurături și de alte vorbe rușinoase".

În felul acesta, înfrînînd pornirile păcătoase, împlinim și o datorie pe care fiecare creștin o are față de trup, anume de a face din el „templu al Duhului Sfînt" (I Corinteni 3, 16), „mădular al lui Hristos" (I Corinteni 6, 15—19), capabil ca împreună cu sufletul să asigure buna desfășurare a vieții duhovnicești și a sfințeniei, în perspectiva spiritualizării veșnice: „Trupul nu este pentru desfrînare, ci pentru Domnul și Domnul pentru trup: iar Dumnezeu... ne va învia cu puterea Sa" (I Cor. 6, 13—14). Dar și pentru viața pămîntească, importanța postului se arată în sănătatea pe care o aduce trupului. Este știut că nu numai abuzul de mîncare și băutură, ci alimentația în sine pretinde o selecție potrivită bunei funcționări a organismului. Sînt foarte multe alimente care duc la obezitate, dereglări și boli de metabolism, îngreunînd sistemul circulator și nervos, mergînd pînă la desfigurarea trupului. Postul, chiar dacă nu integral, ci și numai prin selecția alimentelor specifice, ușurează funcționarea organelor, face mai limpede și înfrumusețează trupul, mărindu-i longevitatea.

Fiind un mijloc de înfrînare a pornirilor păcătoase ale firii, postul din cele mai vechi timpuri a fost pus în legătură cu pocăința, cu regretul pentru păcatul săvîrșit, cu zdrobirea inimii, sau cu smerenia în fața lui Dumnezeu. Postul de pocăință al ninivitenilor, de pildă, a fost ținut de conducător, dregători, adulți, copii și chiar de animale... (Iona 3, 5—8). Evreii au instituit chiar o sărbătoare a curăției, în ziua a zecea a lunii a șaptea (Levitic 16, 29—34); 23, 32), la care s-au adăugat și altele în semn de pocăință. Și Biserica a instituit postul de pocăință, iar Vinerea Sfintelor Patimi a devenit una dintre cele mai mari sărbători creștine prăznuită prin post. Dar și postul de pocăință primește importanța cuvenită în măsura în care i se acordă interpretarea cea mai bună. Fariseii din timpul Mîntuitorului, bunăoară, făceau din post un mijloc de mîndrie, și își manifestau căința numai formal, de ochii lumii, într-o formă de-a dreptul caraghioasă... Mîntuitorul arată că adevărata căință nu trebuie să fie prilej de întristare, ci de bucurie. Sufletul celui ce se căiește prin post trebuie să fie pătruns de bucuria fiului care regretînd păcatul, primește iertarea iubirii părintești. Tot astfel și postul ca efort al renunțărilor și abținerii ne arată că printre spinii înfrînării, cresc trandafirii cerului!... Postul devine astfel o jertfă de sfințenie, prin dominarea funcțiilor superioare ale spiritului, asupra pornirilor josnice ale trupului, întărînd voința, aducînd fermitate caracterului, eliberarea spiritului și strălucire plenară a chipului lui Dumnezeu în noi... Animalele fiind sub imperativul instinctului nu pot renunța la hrană dacă li simt nevoia. Omul, avînd chipul lui Dumnezeu, care constă în rațiune și libertate, poate să spună NU instinctului orb, și astfel poate dobîndi eliberarea spiritului, iar pe măsură ce exersează în aceasta prin post, mintea îi devine mai curată, voința mai fortificată, caracterul mai stabil, simțămintele mai temperate și orientate spre un scop util și afirmativ!...

Dacă înaintea venirii Mîntuitorului se aduceau jertfe de ispășire, pentru curățiа de păcat, Hristos S-a adus El însuși Jertfă și permanent se aduce și se oferă spre iertarea păcatelor. Ni se adresează și nouă îndemnul de a participa la Jertfa lui sfințitoare, oferindu-ne la rîndul nostru „trupurile ca pe o jertfă vie, sfîntă și bine plăcută lui Dumnezeu" (Romani 12, 1). Dar, această funcție duhovnicească și sfințitoare a postului nu se referă numai la trup. Abținerea de la mîncare și băutură nu este un scop în sine. Nu e regim alimentar, ci sfințenie. Iar sfințenia cuprinde mai ales curățiа inimii, sau altfel spus, abținerea de la abuzurile poftelor trupești, au ca țintă curățiа integrală a ființei creștinului: „Iar Dumnezeu păcii însuși să vă sfințească întregi, și tot duhul vostru, și sufletul și trupul să se păzească

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Duminică, 16 aprilie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie a oficiat Sf. Liturghie în biserica de lemn a Schitului Păltiniş, hirotonind la momentele liturgice potrivite pe tînărul drd. Stelian Manolache întru preot pe seama parohiei Purcăreni, prot. Braşov, iar pe tînărul Vasile Radu Bogdan întru diacon.

Răspunsurile liturgice au fost date de un cor restrins al maicilor de la Mănăstirea Rîmeţi.

I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

ALBA IULIA

■ *Miercuri, 1 martie 1989*, la Centrul Eparhial a avut loc o şedinţă cu protopopii şi preoţii misionari de pe raza Eparhiei. Cu acest prilej, potrivit îndrumărilor Sf. Sinod, a fost analizată activitatea pastoral-misionară, gospodărească şi cetăţenească, desfăşurată de protopopi şi preoţii misionari. P. S. Episcop Emilian a dat îndrumări celor prezenţi în sensul conştientizării misiunii preoţeşti şi îndeplinirii cu dăruire şi corectitudine a tuturor sarcinilor ce revin protopopilor şi preoţilor misionari ca slujitori ai Bisericii strămoşeşti şi cetăţeni ai Patriei noastre.

■ *Joi, 2 martie 1989*, s-a ţinut la Centrul Eparhial Adunarea Generală a C.A.R-ului.

ORADEA

■ *Conferinţe preoţeşti.* Între 21—29 martie 1989, s-au desfăşurat la sediile celor şapte protopopiate din eparhie lucrările primei conferinţe pastoral-misionare din acest an, a preoţimii, avînd ca temă: *Ideea de unitate a românilor de-a lungul veacurilor şi contribuţia Bisericii Ortodoxe Române la înfăptuirea ei* (la aniversarea a 130 de ani de la Unirea Principatelor). Lucrările au fost conduse de delegaţi chiriarhali de la Centrul eparhial.

■ Duminică, 26 martie 1989, P. S. Episcop Vasile a oficiat, în legătură cu Sf. Liturghie, slujba de sfinţire a bisericii din filia *Culciu Mic*, parohia Culciu Mare, prot. Satu Mare, în urma lucrărilor de înnoire exterioară (tencuitul în terasit şi recondiţionarea acoperişului) şi interioară (restaurarea picturii şi zugrăvelii) din ultimii ani, prin jertfelnicia credincioşilor şi rîvna preotului paroh Cornel Pop. Chiriarhul a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură, vorbind, între altele, despre însemnătatea actului sfinţirii unei biserici, explicînd totodată şi momentele de seamă ale slujbei sfinţirii bisericii. În încheiere, i-a felicitat pe credincioşi pentru spiritul lor de sacrificiu, pe preotul-paroh Cornel Pop pentru hărnicia şi stăruinţa întru înnoirea bisericii şi pentru roadele duhovniceşti în pastoraţie, drept care l-a distins cu rangul de *iconom*, iar membrilor Consiliului parohial, pentru devotamentul şi sprijinul lor, le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere.

ROAGĂ-TE ŞI MUNCEŞTE

(Continuare din pag. 1-a)

de astfel de hrană. Noi, fiind trupeşti, noi vrem să mîncăm şi de aceea muncim. Tu ai ales partea cea bună, citind toată ziua, şi nu vrei să mănînci hrană trupească!"

Auzind aceste cuvinte fratele făcu metanie şi zise: „Iartă-mă Avva". Bătrînul i-a mai zis: *„Într-adevăr, chiar şi Maria are nevoie de Marta. Căci datorită Martei, se face elogiul Mariei"!*

Fratele a înţeles. Şi noi am înţeles. N-avem nevoie de mai multe şi alte explicaţii. O astfel de lecţie practică, e cît un tom de exegeză teoretică.

Cei care aleg partea Mariei ar trebui să aibă o Martă care să lucreze pentru ei, şi n-ar fi echitabil. În împrejurarea din casa din Lazăr, gestul de tandreţe contemplativă al Mariei L-a putut mîngîia pe Iisus hărţuit de cărturari şi farisei ca om, şi i-a spus şi ei o vorbă bună. Dar a generaliza sectar, reflecţia Mîntuitorului cu acel prilej, ar însemna să prefacem lumea în contemplativi şi să terminăm cu viaţa socială, cu *„creşteţi şi vă înmulţiţi şi munciţi"*, cu *„înmulţirea talanţilor"*, cu *„ieşit-a omul la lucrul său şi la lucrarea sa pînă seara"*, cu *„zidirea casei pe teren solid"*, şi altele asemenea.

Dacă scoatem cuvintele Mîntuitorului din împrejurarea în care le-a spus, spre a le generaliza, ele rămîn valabile şi-şi capătă o largă semnificaţie în sensul în care Marta şi Maria trebuie privite împreună. Să existe în fiecare persoană o Martă şi o Marie. Mîntuitorul *„iubea şi pe Marta şi pe Maria"* (Ioan XI, 5). Nu numai pe Maria. Ba mai mult: evanghelistul Luca ne spune că *„Marta L-a primit pe Iisus în casa sa"* (Luca X, 38) şi toată discuţia a purtat-o cu Marta, de ospitalitatea căreia s-a bucurat. Mai sensibilă pe alte dimensiuni, Maria a lăsat Martei grija onorurilor materiale ale casei, dar dacă n-ar fi avut-o pe Marta, le-ar fi făcut ea, fără nici o îndoială. Erau amîndouă într-o casă, într-o unitate. Cînd mergi la cineva în casă, şi sînt acolo două persoane, nu merg amîndouă la bucătărie. Una rămîne să întreţină musafirul. Sigur că aceasta e privilegiată, mai întîi pentru că se scuteşte de efort şi, în al doilea rînd, pentru folosul conservaţiei şi al bucuriei de a fi cu un musafir drag. Aşa privite lucrurile, Maria şi-a ales partea cea bună, dar bună şi în sens egoist. În cuvintele Mîntuitorului s-ar fi putut să fie ascunsă şi o fină nuanţă de ironie!

Tradiţia muncii e loc comun în toată istoria vieţii duhovniceşti. Munca a fost dintotdeauna opusă lenei şi trîndăviei, socotite printre *„cele opt gînduri ale răutăţii"* de un sfînt mare, precum compatriotul nostru Casian Romanul (v. *Filocalia* rom. I, p. 118—121). După ce aduce aminte de *„predania"*, adică tradiţia care porneşte de la Sfîntul Pavel, cel care a zis: *„nici am mîncat de la cineva pîine în dar, ci cu ostenealã am lucrat zi şi noapte"* (II Tes. III, 6—12), Sfîntul Casian spune din propria experienţă: *„Căci din şederea fără lucru iese iscodirea, şi din iscodire neorînduială şi din neorînduială toi păcatul"* (Id. p. 120). Aceasta s-ar tîlcui aşa: iscodirea duce la relativizarea poruncilor, căci nu şi le poate explica fiecare satisfăcător, iar relativizarea duce le slăbirea tenacităţii şi la ieşirea din rînduială, din care, odată ieşit, ai şi deschis uşile şi ferestrele pentru tot păcatul. Sfîntul Casian s-a dus şi la Avva Moise, pentru o convorbire pe această temă a leneviei şi trîndăviei, şi bătrînul i-a spus că din ea nu se scapă decît *„prin rugăciune şi cu lucrul mîinilor"* (Id. 121).

Printre monahi circulă o apoftegmă pe care o învaţă din prima zi a intrării în viaţa monahală: *„Monahul care nu are de lucru, să-şi descoase haina şi s-o coase din nou, dar să nu stea niciodată fără lucrul mîinilor"*.

Un frate l-a întrebat pe Avva Pistamon: *„Ce să fac? Am necazuri cînd mă duc să-mi vînd lucrul mîinilor"*. Bătrînul i-a zis: *„Avva Sisoe şi toţi ceilalţi îşi vindeau lucrul mîinilor. Aceasta nu face rău. Cînd vinzi însă, zi o singură dată un preţ pentru fiecare obiect. După aceea, dacă vrei, scade puţin preţul, căci e în puterea ta s-o faci. Aşa îţi vei găsi odihna gîndurilor"*. Fratele l-a mai întrebat: *„Dacă printr-un mijloc sau altul, obţin ceea ce îmi trebuie pentru trai, crezi că trebuie să mă mai îngrijesc de munca manuală"*?

La prima judecată ni s-ar părea că prin muncă trebuie să ne agonisim doar ceea ce ne trebuie pentru a ne întreţine viaţa. Nu mai mult. Aşa a gîndit şi fratele. Dar bătrînul a gîndit altfel. Ştia că părăsirea muncii duce la lene şi trîndăvie. Şi-apoi, prin munca mîinilor în pustie, împletind coşuri, funii, rogojini, cine s-ar fi îmbogăţit? Nu era vorba de primejdia acumulării de bunuri inutile. Mai primejdioasă era trîndăvia şi concepţia că poţi trăi din bunuri agonisite pe altă cale, decît prin muncă. Ii răspunse deci ucenicului: *„Chiar dacă ai tot ce-ţi trebuie, nu părăsi lucrul mîinilor. Munceşte cît poţi, numai fă-o fără tulburare"*.

Unii au crezut că se pot întreţine din bunuri produse de alţii.

Avva Zenon mergînd spre Palestina, obosit de călătorie se odihni sub un copac lîngă o grădină cu pomi fructiferi, desigur proprietatea cuiva. Gîndul îi zise: *„Ia o fructă, că doar nu-i mare lucru"*! Dar apoi îşi zise: *„Furtul duce la pedeapsă. Vezi mai întîi dacă poţi suporta pedeapsa"*! Se ridică şi se aşeză sub arşiţa soarelui şi stătu acolo trei zile.

Aveau timp bătrînii! O concluzie limpede şi definitivă, necesară ca răspuns la o dilemă spirituală, nu se împiedeca de timp. Şi nici treaba la care mergea nu putea fi mai importantă. Deci stătu în soare trei zile. Şi flămînd pe deasupra. Ars de tot, după trei zile constată că nu mai putea răbda mai mult. Zise atunci gîndului său: *„Dacă nu poţi suporta pedeapsa, nu fura şi nu minca!"*

Aşa se cîştigau experienţele. De aici le venea înţelepciunea bătrînilor care, mai apoi, o sintetizau într-o sentinţă scurtă şi o predau ucenicilor. Nimeni nu putea şti cu ce eforturi se alcătuiseră cele trei patru rînduri ale unui sfat!

Cuvîntul Mîntuitorului despre păsările cerului şi crinii cîmpului care nici nu seamănă, nici nu adună, i-a pus pe mulţi în încurcătură. Pare a îndemna la încrederea în Dumnezeu şi la o viaţă fără griji, fără muncă, fără *„adună azi ca să ai mîine"*. Am arătat undeva că tîlcul cuvintelor e cu totul altul. Pentru fiecare creatură Dumnezeu a rînduit o lege, şi-şi respectă cuvîntul dat. Legea păsărilor e să găsească tot ce le trebuie pentru mîncare. Şi a animalelor sălbatice tot aşa e. Şi găsesc. Rar să vezi o pasăre sau un animal mort de foame. Legea florilor e să aibe în sămînţa lor frumuseţea culorilor şi în pămînt hrana care să le facă să încolţească, să crească şi să înflorească. Legea oamenilor e să-şi agoniseacă hrana prin muncă. De aceea li s-au dat braţe, inteligenţă, unelte, seminţe, pămînt fertil, soare, vînt şi toate celelalte. Dacă îşi respectă *legea*, de mai mult să nu se îngrijoreze. Vor avea tot ce le trebuie. E drept că tîlcuirea aceasta nu e tocmai uşoară. Dar după ce o înţelegi, e limpede.

Avva Apfi, episcop de Oxirinchos, pe cînd era monah se supunea unei discipline foarte severe. Cînd fu ales episcop, voi să-şi continue viaţa de austeritate din pustie, dar nu mai avea puterea de rezistenţă de dinainte. Se simţea neajutorat. Căzu în faţa lui Dumnezeu zicîndu-i: *„Doamne, pentru că am ajuns episcop, de aceea mi-ai luat harul?"*. Avu atunci această descoperire: *„Nu. Dar înainte erai în deşert, şi fiindcă nu era nimeni să te ajute, te ajuta Dumnezeu. Acum, fiindcă eşti în lume, să te ajute oamenii!"*

În lume, ca în lume; în deşert, ca în deşert. Cînd nu e nimeni să te ajute, te ajută Dumnezeu. Dar cînd eşti în situaţia de a ieşi singur din încurcătură, caută-ţi singur de tine. Şi nu-ţi crea situaţii imposibile şi inutile.

Iată şi un exemplu din a doua categorie, a celor care cred că trebuie să-şi poarte de grijă şi de mîine, cînd au avut proba că şi azi fără Dumnezeu nu s-ar fi descurcat. Iată un Avva Visarion a cărui gîndire logică era fără cusur:

Avva Dulas, ucenicul lui Avva Visarion povestea: Într-o zi mergeam pe malul mării şi mi-a fost sete. I-am spus lui Avva Visarion: *„Părinte, mi-e tare sete"*. Bătrînul a făcut o rugăciune şi mi-a zis: *„Bea din apa mării"*. Am băut şi apa mării care e de obicei sărată, era acum dulce. Cum aveam un vas la mine, l-am umplut cu apă, de teamă că mai tîrziu îmi va fi iarăşi sete. Văzîndu-mă ce fac, bătrînul m-a întrebat pentru ce am făcut aceasta? *„Iartă-mă, am făcut-o de frică să nu-mi fie sete din nou, mai tîrziu"*. Atunci bătrînul mi-a zis: *„Dumnezeu este aici, Dumnezeu este pretutindeni!"*

Cu alte cuvinte: dacă Dumnezeu a putut preface în apă dulce apa sărată a mării aici, n-o va putea face şi în altă parte? Dar n-a mai lungit vorba. I-a spus în şase cuvinte conţinutul unei lecţii: de teologie şi de logică. Căci Dumnezeu se supune şi El legilor legicii, în asemenea împrejurări, în condiţii egale de lipsă, şi în condiţii egale de rugăciune şi credinţă.

Cît despre *„ora et labora"* — roagă-te şi munceşte, ele vor rămîne pentru toată durata pămîntească, o lege de aur pentru toţi creştinii.

IMPORTANŢA POSTULUI

(Continuare din pag. a 3-a)

fără prihană" (I Tesaloniceni 5, 23). Aceasta înseamnă că postul trupesc se întrepătrunde cu postul sufletesc. Abţinerea de la bucate, trebuie îmbinată cu abţinerea de la păcate, de la mînie, ură, invidie, mîndrie, lăcomie, nedreptate, sau tot ce poate întina inima omului. Curăţind sufletul de păcate, vom reuşi să devenim mai buni, mai blînzi, mai iertători, milostivi, aducători de pace, dreptate şi iubire. Şi astfel postul trupesc şi sufletesc primeşte o importanţă deosebită, devenind un act de iubire şi dreptate în relaţiile cu semenii: „Nu ştiţi postul care îmi place? — zice Domnul. Rupeţi lanţurile nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului... împarte pîinea ta cu cel flămînd, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l... atunci... dreptatea (sfinţenia) ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu" (Isaia 58, 6—7; vezi şi Ieremia 14, 12). Urmînd poruncii Mîntuitorului că „mai bine este a da decît a lua", primii creştini au făcut din post un mijloc de ajutorare a celor nevoiaşi. Astfel, hrana economisită într-o zi de post era oferită comunităţii spre a fi distribuită după necesităţi. „Posteşti? — întreabă Sfîntul Ioan Gură de Aur — arată-mi prin fapte. Cum? De vedeţi un sărac, aveţi milă de el; un duşman, împăcaţi-vă cu el; un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l invidiaţi".

În sfîrşit, postul are şi o importanţă liturgică, ca un mod de pregătire pentru întîmpinarea marilor praznice, sau a evenimentelor deosebite din viaţa Bisericii. Aşa cum în mod firesc orice eveniment este aşteptat cu o pregătire specială, tot astfel şi sărbătorile sînt aşteptate cu o cuvenită pregătire duhovnicească prin intensificarea evlaviei, manifestată mai ales prin împletirea rugăciunii cu postul trupesc şi sufletesc. Şi iarăşi, precum fiecare îşi curăţă şi pregăteşte casa cînd primeşte un oaspete, sau aşteaptă un eveniment în familie, tot astfel şi fiinţa noastră trupească şi sufletească trebuie pregătită, prin curăţie şi punere în bună rînduială înaintea aşteptării evenimentelor duhovniceşti. Aşa a făcut Moise, postind înaintea primirii Legii, Mîntuitorul înaintea începerii activităţii mesianice, primii creştini înaintea primirii botezului sau a hirotoniei preoţilor, iar credincioşii de azi, înaintea primirii Trupului şi Sîngelui Domnului: „Curăţiţi, deci aluatul cel vechi, ca să fiţi frămîntătură nouă... Căci Paştile nostru Hristos s-a jertfit pentru noi. De aceea, să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimile curăţiei şi ale adevărului" (I Cor. 5, 7—8).

Semnalăm... Semnalăm...

● *După atîţia ani de la sfîrşitul celui de al doilea război mondial, cărţile despre lupte şi luptători sînt mai rare. Dar amintirile celor care au trăit marea epopee au rămas tot atît de vii, şi unii din ei reuşesc o dublă performanţă însemnîndu-le acum: reactualizarea amănuntelor şi transformarea lor în emoţie în acelaşi timp artistică şi patriotică. Cu cît e mai artistică, e mai patriotică, şi cu cît e mai genuin patriotică, e mai artistică. Fiind o astfel de rememorare, în rîndul acestor cărţi rare acum se înscrie şi cartea lui Constantin Zamfir,* Tărîm al regăsirii *(Ed. Militară, Bucureşti, 1988, 223 p.). O regăsire într-un autentic al simţirii, acelaşi azi ca şi atunci, în care eroii nu mai trec prin moarte.*

● *În seria „Filosofie românească", Alexandru Surdu şi Sorin Vieru au publicat* „Scrieri de logică" *(Buc. 1988), o lucrare de tinereţe a lui Titu Maiorescu. Se repune logica pe picioare? E bine!*

● *Să riscăm o ipoteză. În* „Pagini dintr-o arhivă inedită" *(Ed. Minerva, Bucureşti, 1984, p. XIX—XXV) scriam despre* „Aventura neterminată a documentelor familiei Grecianu". *Arătam cum Ştefan D. Grecianu a negociat cu un negustor din Reghin, Alexandru V. Dillmont, cumpărarea unei lăzi de documente, mare de 1/0,60 m., documente care fuseseră amanetate de un strămoş al său, bunicilor lui Dillmont, francezi de origine, dar rămaşi în Transilvania. Ştefan D. Grecianu a vrut să le răscumpere. În această încercare a fost antrenat şi Elie Cristea, viitorul patriarh Miron Cristea, pe atunci student la Budapesta. Demersurile de recuperare s-au tergiversat mulţi ani, Dillmont cerînd o sumă pe care Grecianu o socotea prea mare, deoarece nu socotea documentele prea importante. Dar nu înceta nici tratativele. Pînă la urmă Dillmont a cerut 500 de florini. Din corespondenţa dintre Ştefan D. Grecianu şi Elie Cristea (publicată de noi în volumul amintit mai sus) nu mai aflăm altceva. Corespondenţa s-a întrerupt şi astfel, am conchis în 1984 că:* „Aventura documentelor continuă. Poate că cineva va mai da într-o zi de urma lor" *(p. XXV).*

Nu cumva speranţa noastră s-a împlinit? Iată o noutate: Andrei Busuioceanu a descoperit în Statele Unite ale Americii un fond de 180 de documente româneşti din secolele XVI—XIX, dintre care 50 acopăr perioada 1526—1700. Toate au aparţinut colecţiei lui Ştefan D. Grecianu. *Cum au ajuns peste ocean, nu aflăm, pentru că Andrei Busuioceanu* „nu stăruie" *asupra acestui fapt. Ele fac parte acum dintr-o colecţie particulară din New York, şi Andrei Busuioceanu le-a văzut şi a copiat o parte din ele, sau pe toate, la Biblioteca Congresului din Washington D.C. Publică zece dintre ele aparţinînd perioadei 1526—1627 în text slavon şi în traducere. (Revista de istorie, t. 41, nr. 10, 1988, p. 1009—1022, sub titlul:* Documente medievale româneşti în S.U.A.).

Şi acum ipoteza: Nu cumva acestea vor fi fiind documentele cumpărate totuşi de Ştefan D. Grecianu de la Alexandru V. Dillmont în 1895 cu care, după ce i-a dat 500 de florini şi le-a luat, n-a mai avut rost să mai continue prin nimeni demersurile? În America vor fi ajuns desigur prin vreunul din urmaşii săi care le-a moştenit, sau pur şi simplu prin vînzare.

După descrierea lor sumară de către Andrei Busuioceanu: unele pe pergament, altele pe hîrtie, unele avînd traduceri româneşti alăturate, descrierea corespunde cu cea făcută de Ştefan D. Grecianu însuşi într-o scrisoare către Elie Cristea, căci Grecianu le văzuse: „Hîrtiile erau puţine pe pergament... Cele pe hîrtie erau numeroase şi erau mai multe pachete". *Şi lui I. Cifrea (vezi* Pagini... *p. XXIV) funcţionar la Ambasada română din Budapesta, Grecianu îi scria că documentele sînt* „în limba română, slavonă, etc. pe pergament şi cele mai multe pe hîrtie".

Să se încheie aventura documentelor Grecianu în New York? Acestea să fie cele amanetate lui Dillmont şi totuşi răscumpărate? Sau lada „băcanului savant şi încăpăţînat" *— cum îl numea Grecianu în batjocură pe Alexandru V. Dillmont, negustor de prăvălie într-adevăr, şi care se credea în posesia celor mai vechi documente din lume — să mai fie pe undeva prin Transilvania, aşteptîndu-şi încă învierea?*

● *N. A. Ursu aduce NOI INFORMAŢII PRIVITOARE LA MANUSCRISUL AUTOGRAF ŞI LA TEXTUL REVIZUIT AL* Vechiului Testament *TRADUS DE NICOLAE MILESCU („Limba română" XXXVII, 1988, 5 şi 6 şi XXXVIII, 1989, 1), susţinînd* „Caracterul dacoromânesc nordic al limbii textului rezultat din prima revizie a traducerii lui Milescu". *Intreprinde o cercetare erudită pe textul manuscrisului 45, care conţine textul lui Milescu, îndreptat de un copist muntean şi intrat apoi în* „Biblia de la 1688", *în urma unei noi operaţii de îndreptare.*

O primă cercetare a lexicului ambelor îndreptări a făcut Felicia Şerban. N. A. Ursu care o citează, propunîndu-şi doar să „lămurească şi mai bine problema" *(nr. 1, 1989, p. 31). Munca de căutare a moldovenismelor, într-un text îndreptat de un copist muntean, care şi-a preferat, firesc, forme ale limbii sale, n-a fost uşoară. Cînd acestea s-au căutat şi în* „Biblia de la Bucureşti". *munca a fost de două ori mai grea.*

Dincolo de demonstraţia migăloasă, un lucru e cert la modul general: prezenţa numeroaselor caractere dacoromâne nordice în textele muntene, nu s-ar putea explica altfel, decît printr-un protograf moldovean. Aceasta argumentează utilizarea traducerii lui N. Milescu în „Biblia de la Bucureşti", *cu menţiunea care, totuşi, nu trebuie minimalizată, că traducerii iniţiale milesciene, care va fi fost în grai exclusiv moldovenesc, i s-au făcut corecturi muntenesti esenţiale, pînă la măsura necesităţii apelului la filologi, astăzi, ca să mai depisteze formele originale moldoveneşti pe care copistul ms. 45 şi traducătorii munteni ai Bibliei le-au lăsat, totuşi în text din motive care mai trebuiesc încă identificate. Acesta va fi fost şi motivul ultimilor „îndreptători", de a nu-l fi menţionat şi pe Milescu printre traducătorii* „Bibliei de la Bucureşti"!

● *Tot în „Limba română" (1, 1989) — iată o revistă care atrage interesul — Fr. Király polemizează cu Gh. Chivu cu privire la autorul şi datarea cunoscutului DICTIONARIUM VALACHICO-LATINUM (=Annonymus Caransebiensis). Concluzia primului e că autorul e M. Halici — tatăl, că dicţionarul a fost conceput la Caransebeş şi că datează „ante 1671", cum de altfel sugerează chiar Gh. Chivu.*

Dacă polemica va fi cu urmare, o vom urmări cu interes.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 20 aprilie şi 1 mai 1989 Nr. 15—16 şi 17—18/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT!

EVANGHELIA ÎNVIERII

În vremea aceea, după ce a trecut sîmbăta, cînd se lumina de ziua cea dintîi a săptămînii, au venit să vadă mormîntul Maria Magdalena şi cealaltă Marie. Şi iată s-a făcut cutremur mare, căci îngerul Domnului, pogorîndu-se din cer şi venind, a prăvălit piatra de la uşă şi a stat deasupra ei. Şi înfăţişarea lui era luminoasă ca fulgerul şi îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. De frica lui s-au cutremurat cei care păzeau şi s-au făcut ca nişte morţi. Dar îngerul, vorbind femeilor, a zis: nu vă temeţi căci ştiu că pe Iisus cel răstignit căutaţi. Nu este aici, căci s-a sculat precum a spus. Veniţi de vedeţi locul unde a zăcut Domnul. Duceţi-vă degrab şi spuneţi ucenicilor Săi că s-a sculat din morţi şi va merge mai înainte de voi în Galileea; acolo Îl veţi vedea. Iată, am spus vouă. Iar ele au plecat în grabă de la mormînt şi cu frică şi cu bucurie mare au alergat să vestească pe ucenicii Săi. Dar cum mergeau ele să vestească pe ucenici, iată Iisus le-a întîmpinat şi le-a zis: bucuraţi-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui şi I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: nu vă temeţi. Mergeţi şi spuneţi fraţilor Mei să meargă în Galileea şi acolo Mă vor vedea. Iar pe cînd se duceau ele, iată unii dintre păzitori, venind în oraş, au spus căpeteniilor preoţilor toate cele ce s-au întîmplat. Atunci ei, adunîndu-se împreună cu bătrînii şi ţinînd sfat au dat bani mulţi ostaşilor şi le-au zis: să spuneţi că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat pe cînd noi dormeam. Dacă însă se va auzi aceasta la dregător, noi îl vom potoli şi pe voi vă vom face fără de grijă. Iar ei luînd banii au făcut cum i-au învăţat; şi s-a răspîndit vorba aceasta între iudei pînă în ziua de astăzi (Mt. 28, 1—15).

SFÎNTUL GRIGORIE DE NYSSA

Cuvînt la sfintele şi mîntuitoarele Paşti

Adevărata odihnă a Simbetei, cea prin care am dobîndit binecuvîntarea lui Dumnezeu, despre care s-a spus că „Domnul S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut" (Fac. 2, 3) s-a dovedit a fi totodată, pentru mîntuirea lumii, un adevărat praznic de biruinţă asupra morţii. De aceea, acum la sărbătoarea Paştilor, ea încheie oarecum întreg planul de lucrări dumnezeieşti încît bucuria acestui praznic se resimte şi în privirea, în auzul şi în inima fiecăruia din noi în aşa măsură, încît tot ce am văzut cu ochii noştri, tot ce am auzit cu urechile noastre şi tot ce am simţit în inimile noastre formează şi pentru noi un praznic de care ne împărtăşim cu toţii. Căci ceea ce vedeam cu ochii noştri atunci cînd ţineam aprinse toată noaptea tot atîtea luminări părea o privelişte măreaţă ca şi cum ar fi fost tot atîtia nori de foc scoborîţi peste noi. Dar şi cîntările deniilor care au răsunat tot timpul nopţii ca nişte „psalmi şi laude şi cîntări duhovniceşti", despre care ne aminteşte Apostolul (Efes. 5, 19) revărsau peste urechile noastre adevărate şuvoaie de bucurie în suflete. Iar în acelaşi timp inimile tuturora gustau din plin tot atîtea poveţe înţelepte şi pacea care covîrşeşte toată mintea în aşa măsură încît fiecare ne urcam cu gîndul de la lucrurile văzute spre cele nevăzute, cum glăsuieşte acelaşi Apostol „ceea ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit" (I Cor. 2, 9), aceasta părea a fi icoana cu adevărat fericită pe care ne-o rezervase nădejdea acelor bucurii negrăite.

Aşadar, întrucît această noapte luminată şi-a împreunat razele făcliilor sale cu cele de dimineaţă ale soarelui formînd laolaltă o singură zi necurmată fără să mai lase loc vreunui răstimp de întuneric, să punem la inimă adevărul proorociei despre care ne vorbeşte psalmistul atunci cînd zice: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim întru ea" (Ps. 117, 24), cu alte cuvinte într-o astfel de zi nu-i vorba de lucrări greoaie şi anevoie de îndeplinit, ci-i vorba de bucurie, de voioşie şi de veselie potrivite, aşa cum ne-a spus-o psalmistul. O! ce lucruri minunate! O! ce îndemnuri înălţătoare! Cine nu s-ar sili să se plece în faţa unor astfel de sfaturi? Şi în vederea ajungerii la un astfel de scop fericit cine n-ar accepta să renunţe la cîte o plăcere măruntă?

(Continuare în pag. a 4-a)

Traducerea pr. prof. *T. Bodogae*

EUHARISTIE ŞI ÎNVIERE

Lumina învierii lui Hristos, pe care ne cheamă Biserica să o aprindem în sufletele noastre în noaptea de Paşti, este ca un far luminos, aşezat la hotarul dintre cele două vieţi, „viaţa de aici" şi „viaţa de dincolo", far ce stă la capătul unei vieţi ce nu se împacă cu moartea şi la ţărmul de lîngă care se aud ecourile veşniciei.

Hristos a înviat! înseamnă că există într-adevăr o lume cerească, că moartea nu poate înghiţi făptura noastră întreagă, că Dumnezeu este cu noi, prin Iisus Hristos, în veşnicie şi că prin Hristos ne întoarcem acasă la Dumnezeu Tatăl, cu sufletul nostru nemuritor.

Învierea lui Hristos este garanţia învierii noastre. Trăind împreună cu El în această viaţă, putem fi împreună cu El şi în cea viitoare.

Hristos a înviat! înseamnă că şi noi vom învia (I Cor. 15, 20), că ultimul ton al vieţii nu este moartea; că moartea nu este punctul final cu care se încheie viaţa, ci numai o virgulă care desparte cele două părţi ale unei fraze. Aceasta înseamnă că Hristos este cu noi şi după moarte.

Înainte de înălţarea Sa la cer, Mîntuitorul Iisus Hristos a lăsat făgăduinţa că va rămîne pururea cu noi, zicînd: *„Iată, Eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului"* (Matei 28, 20). Hristos este prezent cu noi prin Evanghelia pe care ne-a lăsat-o, precum este prezent prin pilda vieţii Sale, prin puterea Sa dumnezeiască, prin înţelepciunea cu care ne ocroteşte şi ne luminează viaţa, dar El rămîne prezent cu noi în modul cel mai desăvîrşit prin dragostea Sa, în Biserică, prin Sfînta Taină a Euharistiei, prin care ne unim cu El, devenind mădulare ale Trupului Său tainic. Aşa ne spune Sf. Ap. Pavel: *„Voi sînteţi Trupul lui Hristos şi fiecare în parte mădular al Lui"* (I Cor. 12, 17).

Domnul este prezent în Sfînta Euharistie în chip real. Prin ea ne împărtăşim din toate darurile care izvorăsc din Jertfa şi Învierea Lui, căci Euharistia cuprinde în esenţă însăşi mîntuirea noastră. „Cel ce vrea să se unească cu Hristos — zice Nicolae Cabasila — trebuie să se împărtăşească din Trupul Lui, să guste din dumnezeirea Lui şi să-şi lege viaţa sa de moartea şi Învierea Domnului. Astfel, noi ne facem una cu Cel ce S-a întrupat şi S-a îndumnezeit, cu Cel ce a murit şi a înviat pentru noi".

(Continuare în pag. a 4-a)

† VASILE
Episcopul Oradiei

PETRU ŞI IOAN — MARTORI AI ÎNVIERII

PASTORALĂ de Sf. Paşti, 1989

† ANTONIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOP AL SIBIULUI
ŞI MITROPOLIT AL ARDEALULUI

Cinului monahal, P.C. protopopi, preoţi şi diaconi şi tuturor dreptcredincioşilor din de Dumnezeu păzita noastră Eparhie, Har, ajutor şi bucurie de la Atotputernicul, iar de la noi arhierească binecuvîntare.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Iubiţi credincioşi,

Iată, vă aduc şi în anul acesta, ca în toţi anii de Paşti, vestea cea mare a Învierii, spre înnoirea credinţei în Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

În fiecare an am căutat să vă propun atenţiei argumentele care ne încredinţează fără putinţă de tăgadă că Mîntuitorul a înviat cu adevărat. De asemenea, an de an i-am adus în faţa judecăţii minţii dumneavoastră, pe rînd, pe martorii Învierii, pe contemporanii marelui eveniment, ca să vă vorbească chiar ei despre cele ce au văzut şi au auzit. Căci nimic nu poate fi mai convingător, decît mărturia directă, personală, a celui ce a fost de faţă atunci cînd s-au petrecut faptele.

Ştim că Mîntuitorul a fost răstignit. Ştim că a murit pe cruce. Ştim că a fost îngropat. Ştim că Duminică dimineaţa mormîntul a fost găsit gol. A fost găsit gol, pentru că Hristos a înviat! Mironosiţele au stat de vorbă în grădină cu El înviat. Apoi L-au văzut şi au vorbit cu El ceilalţi apostoli. Apoi Luca şi Cleopa pe drumul Emausului. Apoi şi-a lăsat controlate rănile de la mîini şi din coastă de către Toma, care se mai îndoia încă, socotindu-L o fantomă. Apoi s-a arătat deodată la mai bine de cinci sute de fraţi (I Cor. XV, 6). Apoi i s-a arătat lui Saul din Tars care, crezînd că ucenicii i-au furat trupul din mormînt şi l-au ascuns în Damasc, pornise într-acolo să-l descopere şi să pedepsească pe vinovaţi. Pe drumul Damascului s-a întîlnit însă cu El viu. A stat de vorbă cu El şi, aşa, a devenit din Saul, cumplitul persecutor, Pavel apostolul, marele propovăduitor şi martor al lui Iisus cel înviat.

Fără toate aceste fapte, arătări ale Domnului şi mărturii, creştinismul n-ar fi devenit ceea ce a devenit, adică o religie universală, cucerind toată lumea. Învierea Domnului a săvîrşit această minune. Ea este chezăşia nemuririi şi a învierii şi

(Continuare în pag. a 2-a)

CENTENAR EMINESCU

EMINESCU

— o sută de ani de la moarte —

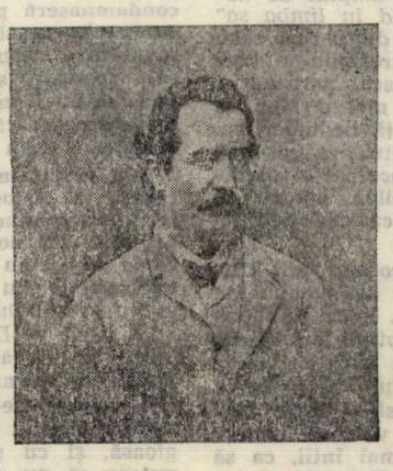

Mergem către sorocul împlinirii a o sută de ani de la moartea celui mai mare scriitor român, poetul care sintetizează, în scrisul său, toate eforturile generaţiilor care l-au precedat, în toate provinciile istorice româneşti.

Eminescu a creat, în aproximativ 17 ani, o operă pe care noi, urmaşii lui, nu reuşim s-o asimilăm într-o viaţă întreagă.

Născut în Moldova, la Botoşani, la 15 ianuarie 1850, a avut ocazia să cunoască, de tînăr aproape tot pămîntul românesc, pe care l-a străbătut cu propriul lui picior. Începîndu-şi viaţa la ţară, la Ipoteşti, avea să fie cucerit de frumuseţea locurilor şi de puritatea sufletului omului simplu. Descoperă, de timpuriu, poezia populară, pe care îşi va fundamenta întreaga sa operă. Trăieşte în mijlocul naturii şi participă, cu toată fiinţa lui, şi cu tot sufletul, la viaţa omului de la ţară, concepută ca o îmbinare între activităţile zilnice şi frumuseţea locurilor.

In perioada studiilor gimnaziale cunoaşte Bucovina, mai întîi Cer-

(Continuare în pag. a 2-a)

Gavril Istrate

PETRU ŞI IOAN — MARTORI AI ÎNVIERII

(Continuare din pag. 1-a)

pentru noi cei ce credem în ea. *Dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia!* **Cine ar putea răsturna logica acestei afirmaţii a Sfîntului Pavel? Prin înviere,** *„El a dovedit cu putere că este Fiul lui Dumnezeu“* **— spune acelaşi Sfînt logician Pavel, foarte pretenţios şi atent la observarea legilor gîndirii corecte (Rom. I, 4). Mîntuitorul a dovedit de fapt, prin toate minunile Sale, şi prin învăţătura Sa, dar mai ales prin învierea Sa,** *că există Dumnezeu,* **că Dumnezeu este autorul lumii, Tatăl nostru, că sufletul este veşnic şi nu moare, şi că moartea nu loveşte decît trupurile noastre. Dumnezeu poate învia însă chiar şi trupurile precum a înviat Hristos cu trupul. Şi noi vom învia la Învierea cea de obşte cu trupurile, schimbate ca al lui Hristos după Înviere. Căci** *„la Dumnezeu toate sînt cu putinţă“* **(Matei XIX, 26).**

Dreptcredincioşi creştini,

La sărbătoarea Paştilor din anul acesta, aduc în faţa dumneavoastră alţi doi martori ai Învierii, a căror mărturie se află pe larg înscrisă, ca într-un proces-verbal, în *Istoria Faptelor Apostolilor.* **Aceşti martori sînt Petru şi Ioan, cel mai în vîrstă, şi cel mai tînăr dintre sfinţii apostoli. Ei au avut privilegiul să fie primii predicatori publici ai Învierii Domnului, îndată după Cincizecime, după Pogorîrea Duhului Sfînt. Patruzeci de zile după Înviere fuseseră împreună cu Iisus, primind. ca şi ceilalţi apostoli, ultimele Sale învăţături şi porunci. Spaima şi descurajarea** *Săptămînii Patimilor* **trecuse. Petru, cel ce se lepădase de Învăţător de frică să nu fie închis şi el, fusese reintegrat în apostolat. Acum credinţa tuturor apostolilor era puternică. Nu le-o putea zdruncina nimeni şi nimic.**

Le mai trebuia însă ceva. Cînd la patruzeci de zile Mîntuitorul s-a înălţat la cer, în faţa lor, dispărînd în înălţimi, le-a promis că le va trimite ceea ce le mai lipsea încă, şi ceea ce urma să dea conţinut, avînt şi grai credinţei lor: *înţelepciune, cunoştinţe, puteri spirituale deosebite* **şi** *darul cuvîntului.* **Între** *Înălţare* **şi împlinirea promisiunii au aşteptat zece zile. În a zecea zi de la Înălţare — a Cincizecea de la Înviere — s-a pogorît asupra lor Duhul Sfînt şi, într-adevăr, a făcut din ei** *oameni noi.*

Alţi oameni.

Erau aceiaşi, şi totuşi alţii.

Erau *alţii* **pentru că ştiau ceea ce n-au învăţat şi n-au ştiut niciodată pînă atunci.**

Erau *alţii,* **pentru că aveau un curaj pe care nu-l avuseseră niciodată pînă atunci.**

Erau *alţii,* **pentru că puteau face „semne şi minuni“, cum nu putuseră face înainte.**

Erau *alţii,* **pentru că puteau vorbi, puteau argumenta, după ştiinţa celei mai desăvîrşite gîndiri, cum n-o putuseră face niciodată pînă la Cincizecime.**

Mîntuitorul le spusese: *„Rămîneţi în cetate pînă veţi fi îmbrăcaţi cu putere de sus“* **(Luca XXIV, 49). Şi iată că acum s-au trezit dintr-o dată** *plini de putere* **(F. Ap. I, 8). Acestea erau însuşirile care le mai trebuiau ca să-şi înceapă propovăduirea şi lucrarea apostolică, şi iată că tocmai acestea le-au fost date**

Cincizecimea a fost o *Şcoală* **superioară concentrată într-o clipă. O** *Şcoală* **mai mare decît orice universitate, pentru că a fost o** *Şcoală* **de alt tip decît cele pămînteşti. Ea le-a dat nu numai cunoştinţe, ci şi** *putere spirituală.*

Evenimentul s-a petrecut într-o încăpere în care erau toţi apostolii adunaţi „într-un cuget“, în aşteptare. Dar în momentul următor, cînd s-au trezit din uluire, au ieşit de îndată afară. Simţeau nevoia să-şi împărtăşească şi altora bucuria. Mare bucurie. De altfel şi cei de afară au simţit că se întîmplă ceva în preajma lor, pentru că *Pogorîrea Duhului Sfînt* **a fost** *„ca o suflare de vînt vijelios“,* **care a atras atenţia mulţimilor ce se aflau în piaţa alăturată.**

Să remarcăm mai întîi chiar acest lucru: *Pogorîrea Duhului Sfînt* **nu s-a petrecut în ascuns, în taină, putînd fi o halucinaţie, sau o invenţie a cuiva. S-a petrecut în auzul mulţimii. Şi îndată după aceea, mulţimea a fost martoră directă la consecinţele** *Pogorîrii Duhului Sfînt.* **Apostolii, toţi, au ieşit afară. Era mare sărbătoare iudaică şi erau acolo: parţi, midieni, elamiteni, mesopotami, iudei bine înţeles, capadocieni, pelerini din Pont şi din Asia, din Frigia şi din Pamfilia, din Egipt şi din Libia, din Cirena şi din Roma, din Creta şi din Arabia (F. Ap. II, 9—11).**

Să notăm al doilea lucru extraordinar la care toţi reprezentanţii acestor multor popoare, vorbind limbi diferite, au fost martori. Cînd apostolii au început să le povestească, umblînd printre ei, ce se petrecuse înăuntru, *„mulţimea s-a umplut de nedumerire, că-i auzea fiecare grăind în limba sa“* **(F. Ap. II, 6). E de presupus că cei dintîi care erau nedumeriţi, erau chiar apostolii, trezindu-se vorbind latina, egipteana, araba, greaca, persana şi alte limbi de care nu avuseseră nici o idee cu cîteva clipe înainte. Trebuia risipită nedumerirea. S-au adunat toţi la un loc, şi Petru, ca cel mai în vîrstă, potrivit obiceiului, a încercat o explicaţie. S-a adresat îndeosebi iudeilor, pentru că trebuia să înscrie evenimentul în cadrele** *Vechiului Testament,* **ca să fie acceptat.**

Le-a citat un lung text din profetul Ioil (III, 1—5), în care se spunea că astfel de evenimente minunate se vor întîmpla în viitor. E de presupus că i-a liniştit. Mărturia din Scriptură era literă de lege. Dar cuvîntarea lui Petru avea alt scop, decît să le reamintească de profetul Ioil. Aceasta a fost doar baza pe care a vrut să-şi aşeze ceea ce voia să anunţe. Căci ceea ce voia să anunţe trebuia legitimat prin Scriptură mai întîi, ca să poată fi explicat apoi, credibil. Pescarul Petru se dovedi un virtuos dialectician, vrednic de admiraţie şi după două mii de ani!

Iată deci al treilea moment al zilei care trebuie neapărat reţinut. Prin acesta, ca după o bună pregătire, intrăm în tema martorilor Învierii. Petru le spusese: Asistaţi la o minune: Noi vorbim în toate limbile. E adevărat? — E adevărat! Despre minunea aceasta a profeţit Ioil. E adevărat? — E adevărat! Ei bine, eu am să vă spun anum în numele Cui şi de către Cine s-a făcut această minune. Toţi vor fi fost numai ochi şi urechi. Şi atunci Petru şi-a lansat noutatea:

Aceasta se întîmplă în numele şi cu puterea lui Iisus Nazarineanul!

Se va fi făcut tăcere. Şi Petru le-a reamintit: Da, e aşa cum vă spun! Şi i-a luat chiar pe ei, pe cei din Israel, ca martori: De altfel *„voi înşivă ştiţi“* **că Iisus a făcut şi cît a trăit, semne şi minuni. Puteţi nega? Nu puteţi. Toţi le-aţi văzut. Şi-apoi, împingînd şi mai departe îndrăzneala, le-a reamintit: Dar voi** *„L-aţi luat şi prin mîinile unor nelegiuiţi pironindu-L, L-aţi omorît“* **(F. Ap. II, 22—23). Îl cunoaşteţi bine. Aţi crezut că aţi terminat cu El. Iată că n-aţi terminat. Prin El se face minunea la care asistaţi. Cum?**

Şi acum urmează marea mărturie:

„Dumnezeu L-a înviat“! **Voi L-aţi omorît, dar Dumnezeu L-a înviat. Şi iată întărirea mărturiei: —** *„Şi despre aceasta noi toţi sîntem martori“* **(F. Ap. II, 24, 32). Noi care L-am văzut înviat. Noi care vorbim acum în limbi pe care nu le-am cunoscut niciodată. El ne-a învăţat într-o clipă, acum cîteva momente în urmă, prin Duhul Sfînt. De ce L-a înviat? Pentru că El a fost Mesia, Cel făgăduit, din neamul lui David, strămoşul nostru (F. Ap. II, 29—30). Înălţîndu-se la cer, ne-a promis că ne va trimite această putere, şi iată ne-a trimis-o. Sîntem în faţa voastră. Dăm mărturie prin faptele noastre.**

După prima reacţie de surprindere, constrînşi de fapte, ascultătorii n-au mai putut pune decît singura întrebare logică: *„Bărbaţi fraţi, ce să facem?“* **În întrebare era desigur recunoaşterea culpei de a fi fost părtaşi la răstignire, dar şi dorinţa de ieşire din culpă. Şi răspunsul le-a venit pe loc:** *„Să vă mărturisiţi păcatele şi fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor şi veţi primi darul Sfîntului Duh. Căci făgăduinţa vouă vă este dată, şi copiilor voştri, şi tuturor celor de departe, ori pe cîţi îi va chema Domnul Dumnezeul nostru“* **(F. Ap. II, 38—39).**

Cei de departe sîntem noi, cei de departe în spaţiu şi în timp. Apostolii anunţă acum, în cel mai important moment al propovăduirii lor, universalitatea creştinismului. Iisus nu venise numai pentru iudei, ci pentru toată lumea.

Cuvintele apostolilor au fost convingătoare. Aşa s-a născut în Ierusalim prima comunitate creştină. Trei mii s-au botezat pe loc. Au început să trăiască în frăţietate, împărţindu-şi bunurile şi dînd fiecăruia după trebuinţe, participînd zilnic la slujbe comune la care se împărtăşeau, şi numărul lor creştea de la o zi la alta (F. Ap. II, 41—47). E uşor să ne imaginăm că acelea au fost zilele cele mai frumoase ale creştinismului!

Iubiţi credincioşi,

În zilele următoare Petru şi Ioan mergeau la biserică. La uşa bisericii era un olog din naştere care cerşea. În loc să-i dea bani — nici nu aveau — cei doi l-au vindecat: *„În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul scoală-te şi mergi“* **(F. Ap. III, 6). Şi acela s-a sculat şi a început a sări şi a umbla.** *„Şi l-a văzut tot poporul“* **(F. Ap. III, 9). Deci din nou martori. Şi din nou mirare, şi spaimă (III, 10), în aşa fel încîa Petru, ca mai bătrîn decît Ioan, deşi erau mereu împreună, a trebuit din nou să explice cum s-a făcut minunea. Din nou le-a vorbit despre aşteptarea lui Mesia în tot Vechiul Testament, şi apoi L-a mărturisit pe Iisus ca** *Mesia* **cel aşteptat, pe care ei, iudeii, din neştiinţă şi orbire L-au refuzat şi L-au răstignit. Ei bine, le-a spus şi acestora Petru, cu satisfacţie:** *„Pe acesta Dumnezeu L-a înviat din morţi şi noi sîntem martori ai acestui fapt“* **(F. Ap. III, 15).**

Drept urmare numărul celor care s-au botezat a sporit pînă la cinci mii (F. Ap. IV, 4). Asemenea întîmplări, precum vorbirea apostolilor în diferite limbi, vindecarea ologului, botezarea a cinci mii de credincioşi, nu puteau rămîne necunoscute conducătorilor templului care erau conducătorii religioşi ai lui Israel. I-au chemat pe Petru şi Ioan la anchetă. Petru le-a ţinut şi acestora, în cerc restrîns, o vorbire asemănătoare cu cele adresate publicului. L-au ascultat mai marii templului, Ana, Caiafa, Ioan şi Alexandru şi alţii. Le-a propovăduit şi lor pe Iisus, ca Fiu al lui Dumnezeu şi Mesia. Au vorbit în pustiu. Cei care Îl condamnaseră pe Iisus nu erau dispuşi să-şi recunoască greşala. Îngrijoraţi însă de răspîndirea învăţăturii *despre Iisus,* **dar temîndu-se de popor să-i aresteze, s-au sfătuit să le poruncească să tacă, să nu-L mai propovăduiască pe Iisus, să nu-I mai pomenească numele. Erau naivi. Nu ştiau se înseamnă forţa faptei şi a convingerii personale.**

Iată răspunsul inspirat, limpede, curajos şi categoric al celor doi, menit în primul rînd să-i pună pe conducătorii templului în contradicţie cu propriile lor norme religioase, pe care pretindeau că le respectau şi, în al doilea rînd, să-i pună în contradicţie cu logica: *„Judecaţi de este drept înaintea lui Dumnezeu a vă asculta pe voi mai mult decît pe Dumnezeu“* **(F. Ap. IV, 19). Ce-ar fi putut să le răspundă? Ar fi trebuit să le răspundă că aveau dreptate să asculte pe Dumnezeu. Dar nu le-au răspuns nimic. Au preferat să tacă, rămînînd în contradicţie şi cu gîndirea religioasă, şi cu gîndirea logică. Apostolii însă nu puteau să nu asculte de Cel pe care Îl văzuseră înviat şi Care le trimisese pe Duhul Sfînt. Ei nu**

(Continuare în pag. a 3-a)

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Miercuri, 29 martie a.c.* La Palatul patriarhal s-au desfăşurat lucrările Sinodului Permanent, sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist.

● *Joi, 30 martie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările sesiunii Sfîntului Sinod plenar al Bisericii Ortodoxe Române, care a rezolvat probleme curente.

● *Duminică, 2 aprilie a.c.* P. F. Patriarh Teoctist, însoţit de Dl. Mircea Ionescu, contabil şef al Administraţiei Patriarhale şi de D-l Ing. Constantin Pavelescu, membrii în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Bucureştilor a vizitat Mănăstirea Căldăruşani, de lîngă Bucureşti, în vederea executării la ctitoria domnitorului Matei Basarab a unor importante lucrări de consolidare. Prea Fericirea Sa a participat la Sf. Liturghie săvîrşită în biserica mănăstirii de P. Cuv. Arhim. Bartolomeu Anania, şi alţi slujitori, iar la timpul cuvenit a rostit predica duminicală.

● *Joi, 6 aprilie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat şedinţa Consiliului profesoral al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, dînd importante îndrumări pentru buna desfăşurare a procesului de învăţămînt şi disciplină a studenţilor teologi. La şedinţă a participat şi P. S. Episcop-vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul.

● *Duminică, 9 aprilie a.c.* P. F. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală, binecuvîntînd mulţimea de credincioşi care au luat parte la slujbă.

● *Joi, 13 aprilie a.c.* Sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, la Palatul patriarhal s-a desfăşurat şedinţa Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor, care a rezolvat lucrări curente ale eparhiei.

● *Vineri, 14 aprilie a.c.* Împreună cu o parte din membrii ai Sf. Sinod, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la Plenara Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

Ortodoxia este bucurie

Legătura interioară între mărturisirea adevărurilor de credinţă, trăirea lor autentică şi bucurie sînt temelia vieţii creştine în Biserica Ortodoxă. Faptul că viaţa trăită în adevărul credinţei este străbătută de bucurie îl subliniază Sf. Evanghelist Ioan în cuvintele: „Eu n-am mai mare bucurie decît să aud despre copiii mei că umblă în adevăr“ (II Ioan 4).

În viaţa Bisericii Ortodoxe, trăirea adevărului revelat are ca ambianţă bucuria. Şi aceasta este semnul că e o trăire a lui Hristos în Duhul Sfînt (Galateni 5, 22). Cuvintele Mîntuitorului „Bucuraţi-vă“, rostite în dimineaţa învierii Sale către femeile mironosiţe, nu au rămas fără ecou, ci bucuria învierii se revarsă din sfintele Taine, din sfintele lerurgii, din zilele de sărbătoare, în toate manifestările vieţii creştine.

Lumea „darul lui Dumnezeu către noi“ este prilej de bucurie. Orice rod din natură oferit de Dumnezeu, în folosul nostru naşte în sufletul creştinului bucuria darului şi îl determină să mulţumească Creatorului, cerîndu-I binecuvîntarea Sa. De asemenea, natura aşteaptă de la noi ca să fie sfinţită prin rugăciuni şi muncă, deoarece păcatul a fost cauza deşertăciunii sub care a fost supusă făptura (Romani 8, 20). Creştinul ortodox voieşte ca tot ce are el să fie pătruns de harul lui Dumnezeu. În *Molitfelnic* se află în acest sens rugăciuni care se citesc la arie, la sădirea viei, la binecuvîntarea vinului nou, la aducerea darurilor de pîrgă ş.a.

De remarcat este faptul că în rugăciunile ce se citesc la aducerea darurilor de pîrgă, se întîlnesc cuvintele „ale Tale dintru ale Tale“, aceleaşi ca şi cuvintele din momentul culminant al sfintei Liturghii, unde Euharistia (mulţumirea) devine jertfă.

În rînduiala binecuvîntării casei noi, se află pericopa evanghelică în care se spune că Zaheu „a primit *cu bucurie*“ în casa sa pe Hristos Domnul (Luca 19, 1—10), reliefîndu-se şi aici bucuria darului şi a binefacerilor ce vin de la Dumnezeu sub a cărui purtare de grijă trăim bucurîndu-ne.

Biserica binecuvîntează şi sfinţeşte toată creaţia: ramurile verzi şi florile umplu bisericile în ziua Cincizecimii; la Bobotează Biserica săvîrşeşte sfinţirea cea mare a apelor, seva universului; în ziua Înălţării Sf. Cruci, ea binecuvîntează cele patru puncte ale Universului şi astfel, înclină întreg planul creat sub semnul păcii dumnezeieşti. Preot al preoţiei împărăteşti, orice credincios este destinat să restituie această lume a lui Dumnezeu ca o ofrandă, rugăciune şi jertfă de seară.

În rugăciunile mesei, se exprimă mulţumirea şi bucuria pentru roadele pămîntului care vin prin milostivirea lui Dumnezeu, Cel ce binecuvîntează natura şi munca noastră: „veselitu-neai pe noi, Doamne, întru făpturile Tale, şi întru lucrurile mîinilor Tale ne-am *bucurat* . . . (din Rugăciunea de după masa de seară).

Viaţa este cel mai mare dar oferit de Dumnezeu; ea este izvorul bucuriei de a trăi. Apostolului de la cununie îi premerge prochimenul: „viaţă au cerut de la Tine şi le-ai dat lor“, iar între cererile din ectenia mare cu care începe slujba Tainei Cununiei se află şi aceasta „Pentru ca să li se dăruiască lor *bucuria* naşterii de

(Continuare în pag. a 5-a)

Protos. *Daniel D. I. Ciobotea*

EMINESCU

(Continuare din pag. 1-a)

năuţii, unde avea să profite de întîlnirea cu Aron Pumnul, care-i va fi deschis ochii şi asupra realităţilor din Transilvania, cu care, de altfel, avea să ia legătură nu peste multă vreme. La Cernăuţi îşi însuşeşte primele cunoştinţe de istorie generală a românilor şi tot aici are ocazia, prin colegii de la ţară şi prin deplasările pe care le va fi făcut, cu aceştia, să cunoască Bucovina întreagă, de care se va simţi legat sufleteşte, pentru totdeauna. Nu termină şcoala, după cum se ştie, şi, însoţind o trupă de teatru, ca sufleur, şi, poate, şi ca interpret al unor roluri mai mărunte, de figurant, ori ca traducător de lucrări cu caracter dramatic, de care avea nevoie trupa, cutreieră Transilvania şi Banatul cumulînd noi cunoştinţe şi împodobindu-şi sufletul cu noi frumuseţi I. L. Caragiale ne informează, în celebrul necrolog intitulat *In Nirvana,* că l-a găsit la Giurgiu, citind, în original, pe Schiller. O impresie cu totul deosebită i-a făcut Blajul, această „Romă mică“.

În 1870, student fiind la Viena, are ocazia să cunoască mulţi ardeleni şi bucovineni cu care stabileşte trainice legături de prietenie şi iniţiază programe de acţiune, pe linie patriotică, în sensul celei de la Putna, din vara anului 1871, cînd s-au adunat, în preajma mormîntului lui Ştefan cel Mare, tineri de pe tot întinsul românesc, aducînd cîte o mînă de pămînt, din locurile de unde veneau, pe care l-au depus într-o urnă care se mai păstrează şi azi. Gestul acesta avea o semnificaţie cu totul deosebită, căci vorbea în sensul unităţii dintre toţi românii, împotriva hotarelor care îi despărţeau. Era ca un preludiu al Marei Uniri de la 1918.

În 1866, cînd a murit profesorul Aron Pumnul, tînărul Eminescu, în vîrstă de numai 16 ani, a scris cea dintîi poezie, care, chiar dacă nu putea să pună în toată evidenţa forţa de creaţie a autorului, ne anunţa pe marele poet de mai tîrziu, marca începutul unei cariere poetice fără precedent.

În acelaşi an, 1866, Eminescu îşi începe colaborarea la revista „Familia“, de sub conducerea lui Iosif Vulcan, care a apărut, iniţial, la Budapesta şi mai tîrziu s-a mutat la Oradea.

Poeziile publicate în „Familia“ se resimt de influenţa lui Bolintineanu şi Alecsandri, a lui Eliade Rădulescu şi a altora. Ele interesează mai mult ca experienţă poetică şi sub aspectul orientării de care a dat dovadă tînărul Eminescu. Vrednic de reţinut este faptul că încă din această perioadă, a colaborării la „Familia“, Eminescu se abate de la drumul înaintaşilor şi îşi croieşte unul propriu, al lui. Dacă Alecsandri, spre exemplu, a rămas „moldovean“ toată viaţa şi poezia lui se caracterizează prin versuri ca:

La *Moldova*-i dulce soare,
Creşte floare lîngă floare,

ori a unor definiţii de felul: „Eu de cîte ori aud doina, aud *Moldova* plîngînd“, Eminescu depăşeşte hotarele provinciei natale şi scrie poezia *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie,* pe care avea s-o publice, în anul 1867, în revista lui Iosif Vulcan. Că nu e vorba de o simplă întîmplare, ci de o adevărată idee călăuzitoare, în procedeul folosit de Eminescu, stă dovadă nu numai preferinţa lui pentru subiecte ardeleneşti, ca în *Geniu pustiu* ori în marele poem *Mureşanu,* al cărui prototip este poetul de la 1848, autorul cunoscutului *Răsunet.* Să nu uităm, apoi, că în una dintre cele mai mari capodopere ale sale, *Scrisoarea a treia,* Eminescu şi-a luat subiectul din istoria Munteniei, nu a Moldovei. Vom conchide, deci, că ideea unităţii poporului românesc constituie una din trăsăturile fundamentale ale scrisului marelui poet.

O idee la fel de importantă este cea referitoare la europenizarea culturii româneşti. Eminescu este cel dintîi scriitor român care, prin activitatea lui, pune în acord cultura europeană cu aspiraţiile unui popor tînăr, care este poporul lui. Această europenizare se realizează, însă, prin mijloacele cele mai naţionale. Limba folosită de Eminescu este ea însăşi o sinteză; ea a rezultat dintr-o îmbinare fericită a tuturor graiurilor de pe teritoriul pe care se vorbeste limba noastră, cu limba veche, din cărţile religioase şi din cronici, cu limba literară pe care i-au pus-o la dispoziţie scriitorii de dinaintea lui.

Se spune, în mod obişnuit, că generaţia de la 1840 a creat limba română literară. Alecsandri a descoperit frumuseţea poeziei populare, ne-a dat un repertoriu naţional în teatru, a cîntat frumusetile patriei, în *Pasteluri,* şi dragostea de ţară, în *Ostaşii noştri* şi în *Legende.* Eminescu a dus mai departe această limbă; el este creatorul *limbii artistice* româneşti, a variantei prin care putem exprima, ca orice limbă de mare cultură, gîndurile cele mai înalte şi sentimentele cele mai adînci.

PETRU ŞI IOAN — MARTORI AI ÎNVIERII

(Continuare din pag. a 2-a)

aveau de ales. Alegerea lor era făcută. Şi nu putea fi decît una: să asculte de Dumnezeu!

Cît despre *a tăcea*, a nu vorbi despre Iisus, porunca conducătorilor templului li s-a părut tot atît de lipsită de logică, pentru că li se cerea să ascundă faptele, adică adevărul. Era aproape ruşinos să li se facă o asemenea propunere, de aceea au răspuns tot atît de curajoşi: *„Nu putem să nu grăim cele ce am văzut şi am auzit!"* (F. Ap. IV, 20). Ce văzuseră? Pe Iisus înviat. Ce auziseră? Învăţăturile şi porunca Lui, să-L propovăduiască.

Mărturiile lui Petru şi Ioan sînt mărturii de oameni care au fost de faţă la evenimentul Învierii. Aceasta le-a dat convingerea, tăria şi curajul de a înfrunta orice, şi a-şi depune cu orice risc mărturia. Ştiau încă din vremea cînd *Învăţătorul* fusese cu ei, că *„Cine Îl va mărturisi în faţa oamenilor, pe acela şi El îl va mărturisi în faţa Tatălui Care este în ceruri"* (Matei X, 32).

Au ajuns de mai multe ori în faţa judecătorilor. Aceştia cereu mereu să-i facă să tacă, ameninţîndu-i acum cu moartea. Au avut atunci noroc de înţeleptul Gamaliel, membru al Sanhedrinului, care le-a zis, colegilor săi, rabinilor: *„Nu vă legaţi de oamenii aceştia, ci lăsaţi-i, căci lucrul acesta pe care îl susţin ei, de este de la oameni se va risipi, iară de este de la Dumnezeu, nu-l veţi putea risipi; păziţi-vă deci ca nu cumva să fiţi luptători împotriva lui Dumnezeu"* (V, 38—39). Înţelept bătrîn!!

Şi iată că a fost de la Dumnezeu. Nu s-a risipit. Durează şi azi. Şi va dura în veci!

Binecredincioşi creştini,

Mărturia sfinţilor apostoli Petru şi Ioan a avut mare efect în faţa celor care i-au ascultat atunci, după Pogorîrea Sfîntului Duh, ea stînd la originea primei obşti creştine organizate din Ierusalim. Mărturia lor e atît de importantă şi astăzi, pentru că vine de la martori contemporani care au văzut ei înşişi pe Mîntuitorul înviat, încredinţîndu-ne şi pe noi de adevărul Învierii, adevăr pe care îl mărturisim cu credinţă sporită, învăţînd din el că şi noi vom învia.

Să ne bucurăm de Înviere şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm. Sîntem veşnici. Moartea a fost biruită. Să iertăm toate pentru Înviere, căci pentru toate vom avea de dat socoteală cînd vom trece dincolo. Să ne petrecem viaţa pămîntească drept credincioşi în adevărurile pe care ni le propovăduieşte Biserica. *„În afară de Biserică nu este mîntuire"* a spus Sfîntul Ciprian. Să ne facem datoria cu iubire şi cu bună conştiinţă faţă de familiile noastre, copiii cu iubire faţă de părinţi, părinţii cu iubire faţă de copii şi toţi cu iubire faţă de Patria străbună de la a cărei eliberare, în 1944, vom sărbători în anul acesta 45 de ani.

Sărbătoarea Învierii este numită de Biserică *„Sărbătoarea sărbătorilor"*, pentru că ea ne dezleagă taina vieţii şi a morţii, taina viitorului nostru de acum şi pînă în veac. Ne înarmează cu speranţă, cu linişte, cu bucuria că, precum Mîntuitorul a învins moartea şi noi o vom învinge. În dimineaţa Învierii, primul cuvînt pe care l-a spus mironosiţelor a fost: *„Bucuraţi-vă!"* Cu acest cuvînt vă salut şi eu pe toţi în această zi mare, împărtăşindu-vă odată cu binecuvîntarea mea arhierească, vestea pe care vă îndemn s-o transmiteţi cu credinţă mai departe, că „Hristos a înviat!"

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor şi pururea către Domnul rugător

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului
şi
Mitropolit al Ardealului

Dată în Reşedinţa noastră din Sibiu, la Ziua Învierii din anul 1989.

Pagini din cronica relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române cu patriarhiile Ierusalimului şi Antiohiei

Sînt bine cunoscute ajutoarele pe care Biserica Ortodoxă Română le-a acordat Bisericilor surori din Răsăritul ortodox. Ele au fost consemnate şi evaluate în diferite studii, articole şi lucrări care au scos în evidenţă, în mod obiectiv, rolul major pe care Biserica şi poporul nostru l-au îndeplinit în viaţa Bisericilor Ortodoxe mai ales după căderea Constantinopolului sub turci, în anul 1453.

În urma acestui eveniment cu implicaţii profunde în viaţa popoarelor Europei şi a celor din Orientul apropiat, ţările române au devenit adevăratul „Bizanţ după Bizanţ", cum în chip fericit a remarcat acest fapt marele nostru istoric Nicolae Iorga. În acest context Biserica şi poporul român nu au precupeţit nici un efort, dîndu-şi obolul jertfelniciei pentru păstrarea credinţei ortodoxe în teritoriile care, pentru cîteva secole, au intrat sub stăpînirea noilor cuceritori.

Credem că nu exagerăm dacă afirmăm că în această perioadă nu a existat domnitor sau ierarh român de sprijinul căruia să nu fi beneficiat „Locurile Sfinte" din Răsărit. Şi tot fără exagerare putem afirma că reşedinţa multor ierarhi, îndeosebi a celor din patriarhiile ortodoxe de limbă greacă, era mai degrabă în Bucureşti şi Iaşi de unde conduceau problemele Bisericilor respective.

Cercetări recente pe care le-am efectuat în colecţia Muzeului Arhiepiscopiei Sibiului ne-au prilejuit descoperirea a două antimise care aruncă o nouă lumină asupra relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române în secolul al XVIII-lea, întărind afirmaţia noastră de mai sus. Este vorba de un antimis (nesemnalat pînă în prezent) imprimat de către patriarhul Dositei al Ierusalimului şi un altul imprimat de Silvestru, patriarhul Antiohiei (semnalat dar nedescris).

Antimisul patriarhului Dositei al Ierusalimului este imprimat pe pînză albă de in, cu cerneală neagră, avînd dimensiunile de 47×55 cm. Din punct de vedere iconografic este aproape identic cu antimisul imprimat de către mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei după anul 1692. Dintru început trebuie să precizăm că, după cum au sesizat şi alţi istorici şi cercetători, iconografia antimisului mitropolitului Teodosie — ce va fi preluat şi reprodus mai bine de un secol şi jumătate atît de către ierarhii ortodocşi din Ţara Românească, cît şi de cei uniţi din Transilvania — este „opera marelui meşter în toate cele frumoase care a fost Antim Ivireanul".[1]

În planul întîi, central, în faţa crucii, este înfăţişată icoana punerii în mormînt. Mîntuitorul Iisus Hristos este zugrăvit înfăşurat cu o pînză peste mijloc, avînd mîinile întinse de-a lungul trupului, pe giulgiul care cade în falduri bogate. Mormîntul în care este pus Mîntuitorul e sculptat în piatră şi are o margine lată, răsfrîntă peste bază înspre exterior. În spatele Mîntuitorului, în faţa crucii, sînt înfăţişate cinci personaje care au luat parte la punerea în mormînt. Îndurerată, Maica Domnului are în dreapta pe Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, iar în stînga pe una din femeile mironosiţe. Stînd la căpătîiul şi la picioarele Mîntuitorului, Iosif din Arimateia şi Nicodim îl înfăşoară în giulgi.

În planul al doilea este desenată crucea răstignirii, avînd pe ea tăbliţa cu „vina" pentru care a fost condamnat Mîntuitorul, exprimată prin iniţialele: I.N.Ţ.I. (Mt. 27, 37; Mc. 15, 26; In. 19, 19). Pe braţele orizontale ale crucii, în dreapta şi în stînga, stau sprijinite uneltele folosite la torturarea Mîntuitorului: suliţa şi trestia cu buretele. Tot despre patimile Domnului ne vorbesc şi piroanele, coroana de spini, snopul de nuiele şi bîciul cu plumbi, aşezate, de asemenea, pe braţele crucii. În modul de dispunere a uneltelor torturii constă singura şi neînsemnata diferenţă ce există între antimisul imprimat de patriarhul Dositei şi cel al mitropolitului Teodosie al Ungrovlahiei. De aceea nici nu insistăm asupra sa. De o parte şi de alta a crucii, doi îngeri fac de strajă, stînd în picioare. În mîna dreaptă ţin o făclie, iar în stînga cîte o năframă.

În desenul de o deosebită eleganţă, veşmintele sînt redate cu multă minuţiozitate. Chipurile feţelor sînt redate cît se poate de expresiv, pentru a înfăţişa durerea ce o încearcă în aceste clipe cei ce, răniţi de Dumnezeu, participă la acest moment solemn din actul mîntuirii noastre. Gesturile logice, naturale, degajă o adîncă durere, dar reţinută în manifestări.[2]

Cei patru Sfinţi Evanghelişti sînt înfăţişaţi în medalioane susţinute de îngeri. Ei sînt aşezaţi în cele patru colţuri, după cum urmează: Matei, Marcu, Luca şi Ioan.

Scena centrală este înconjurată cu un chenar lat de 4 cm, bogat ornamentat. În cadrul acestuia, pe latura de sus, sînt pictate: icoana cea nefăcută de mînă sau mahrama Veronicăi, două steaguri ale biruinţei şi un potir aşezat pe norii cerului. În lateralele din stînga şi din dreapta apar instrumentele torturii alături de alte obiecte ce amintesc de patimile Mîntuitorului: piroanele, cleştele, scara, suliţa, trestia cu buretele, stîlpul, snopul de nuiele, cnutul, cămaşa cea necusută a Mîntuitorului, pentru care soldaţii au aruncat sorţi (Mt. 27, 35; In. 19, 23—24). În latura de jos sînt înfăţişate cana şi vasul în care s-a spălat Pilat pe mîini în faţa iudeilor, un cleşte şi un ciocan.

Acest antimis este de o importanţă deosebită pentru istoria relaţiilor Bisericii Ortodoxe Române cu Patriarhia Ierusalimului, întrucît a fost imprimat la noi în ţară în anul 1704, luna mai. El constituie o mărturie în plus asupra ajutoarelor de care s-au bucurat Bisericile surori din Răsăritul ortodox şi implicit Patriarhia Ierusalimului din partea ierarhilor şi domnitorilor români. Faptul acesta ni-l mărturiseşte şi însemnarea, scrisă în limba greacă, de pe antimis: „Thysiasterion theion kai ieron kathierothen kai agiasthen para tou Makariotatou kai Agiotatou Patriarhou tes agias tou Theou poleos Ierousalem Kyriou Kyriou Dositheou (...) mprotatou kai philochristou authen tou kai igemonos pasis Oukroylachias (...) Ioannou Constantinou Bassaraba, 1704, min maio". Datorită faptului că însemnarea este deteriorată, avînd numeroase ştersături, nu am putut să o reconstituim în întregime. De aceea şi traducerea ei este fragmentară: „Altar dumnezeiesc şi sfînt dăruit şi sfinţit de către înalt Prea Fericitul şi Prea Sfinţitul Patriarh al sfintei (şi) de Dumnezeu păzite cetăţi a Ierusalimului Domn, Domn Dositei (în zilele ...) prealuminatului şi de Hristos iubitoriu şi domn a toată Ungrovlahia ... Ioan Constantin Basarab, 1704, luna mai."

Aşadar acest antimis vine să întregească lungul şir al daniilor prin care domnitorul Constantin Brîncoveanu, martir al Ortodoxiei, şi-a înscris, pentru veşnicie, numele în rîndurile marilor apărători şi susţinători ai dreptei credinţe. De asemenea merită să subliniem faptul că şi Antim Ivireanul şi-a legat numele de acest antimis, contribuind la realizarea modelului iconografic precum şi la imprimarea acestuia, în calitate de meşter tipograf.

Antimisul patriarhului Silvestru al Antiohiei[3] este imprimat pe pînză albă de in. Are dimensiunile de 49×71,5 cm. Iconografic este întru totul identic cu cel al mitropolitului Teodosie al Ungrovlahiei.

Însemnarea este scrisă în limba română (în registrul superior al antimisului) şi în limba greacă (în registrul inferior). Ea este următoarea: „Acest dumnezeiesc jertvennic pre carele se răvîrşaşte dumnezeiasca cea fără de sînge şi sfinţita slujbă. Thysiasterion theion kai ieron tou epiteleisthai di auton agian theian ierourgian, agiasthen ypo tes theias haritos tou Panaghiou kai Zoarhikou Pnevmatos kathierothen para tou Makariotatou Patriarhou Antiocheias Kyriou Silvestrou, aprilliu, 1748".

Traducere: „Dumnezeiesc şi sfînt altar pe care se săvîrşeşte sfînta şi dumnezeiasca slujbă, sfinţit cu dumnezeiescul har al Prea Sfîntului şi de viaţă făcătorului Duh, sfinţit de către Prea Fericitul Patriarh al Antiohiei Kyr Silvestru, aprilie, 1748."

Istoricul Nicolae Iorga, în concordanţă cu cele afirmate de Constantin Erbiceanu (vezi nota 3), susţine că acest antimis a fost imprimat la Iaşi.

Din această succintă prezentare a celor două antimise se poate constata importanţa lor istorică deosebită, întrucît ne oferă noi şi preţioase mărturii asupra trecutului Bisericii noastre strămoşeşti şi asupra legăturilor pe care le-a întreţinut şi sub acest aspect cu celelalte Biserici Ortodoxe.

Diacon drd. *Pavel Cheresca*

1 N. Iorga, *Un antimis al mitropolitului Luca, 1604*, în *BOR*, an. LIII, 1935, nr. 9—10, p. 486.

2 Pr. Gabriel Cocora, *Antimisul mitropolitului Antim Ivireanul*, în *MO*, an. XVIII, 1966, nr. 9—10, p. 835.

3 A fost semnalat în mai multe lucrări şi studii. Amintim doar: C. Erbiceanu, *Cronicari greci*, p. 103; N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, Bucureşti, 1906, p. 299 — redă însemnarea de pe antimis; Idem, *Istoria Bisericii româneşti şi a vieţii religioase a românilor*, vol. II, Vălenii de Munte, 1909, p. 58; *Ibidem*, ed. II-a, vol. II, Bucureşti, 1930, p. 61 — afirmă greşit că antimisul a fost imprimat în anul 1749; Idem, *Bizanţ după Bizanţ*, Bucureşti, 1972, p. 231 — susţine că a fost tipărit la anul 1746.

Cerurile după cuviinţă să se veselească şi pămîntul să se bucure. Şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută; că s-a sculat Hristos, Bucuria cea veşnică.

Înviere

De ce, Doamne, stelele Tale toate
Umblă în noaptea aceasta sfioase?
Cerul, o boltă-i de feţe aplecate,
Cu ochii în cearcăni, privind curioase

Şi de ce sînt atît de puţine,
Tocmai acum cînd durerea-i mai tare?
Eu sînt o noapte, dar Tu eşti în mine,
Nu Ţi-e frică prin noaptea mea mare?

Linişti, tăceri, îmbrăcate în sfială
Din umbre şi neguri ţes la covoare,
Ce peste noapte le întind la iuţeală,
Aşteptînd tainice, nevăzute picioare

Luceferii îmbrăcaţi într-o nouă armură
Aleargă grăbiţi ca nişte stafete,
Nerăbdători să anunţe din gură,
Pămîntul trist, bucurii şi secrete

Un înger aleargă în mîini cu o făclie
Şoptind pe la toate stelele stinse.
O bidinea mare de bucurie,
Văruie cerul, cu noi stele aprinse.

Icarul tot zburînd cu hărnicie
S-a lovit de clopotul cerului, greu.
Clopotul vibrează cu străşnicie,
Svîrlite ecouri, înginîndu-l mereu

Clopoţei de brînduşe adormite
Le-au auzit sub pămînt prin tăcere
De prin giulgiuri de frunze putrezite
S-au ridicat ca să sune de Înviere.

De cîte clopote strigă pe pămînt
Clopotul cerului vă sună din ele,
Catapeteasma nopţii mele s-a frînt,
Iisus smălţuindu-mi prin suflet cu stele

Peste covoarele nopţilor stinse,
El calcă moale, ca o mîngîiere.
Pe urmele rănilor Lui aprinse,
În mine rid clopoţei din durere.

Cristofor Dancu

DARURILE SFINTEI ÎNVIERI

După mărturia Sfîntului Evanghelist Matei, Domnul Hristos, în însăşi ziua Învierii Sale, s-a arătat femeilor mironosiţe, care se întorceau de la mormîntul purtător de viaţă, şi le-a zis: „Bucuraţi-vă" (Matei 28, 9). Sfîntul Evanghelist Ioan dă mărturie despre faptul că ucenicii Domnului Hristos s-au bucurat văzînd pe Învăţătorul lor înviat din morţi. „S-au bucurat ucenicii văzînd pe Domnul" (Ioan 20, 20). În bucuria pe care au avut-o ucenicii la învierea Domnului, se împlinea făgăduinţa pe care le-o dăduse Mîntuitorul, înainte de sfînta Sa pătimire, cînd le-a zis: „Iarăşi vă voi vedea şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni n-o va lua de la voi" (Ioan 16, 22). Toţi cei ce credem în învierea Domnului Hristos avem parte de bucuria Învierii şi se împlineşte şi cu noi dorinţa Fiului lui Dumnezeu, exprimată în cuvintele: „Acestea vi le-am spus ca bucuria mea să fie întru voi şi ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11). Astfel înţeleasă, învierea Mîntuitorului nostru este, pentru noi, izvor de bucurie, are ca dar bucuria.

Un alt dar al Învierii Domnului Hristos este netemerea, curajul. Aceloraşi femei mironosiţe, pe care Domnul le-a întîmpinat cu cuvîntul „bucuraţi-vă", le-a spus El, îndată după aceea, şi cuvîntul: „Nu vă temeţi" (Matei 28, 10). „Nu vă temeţi", au auzit femeile purtătoare de mir şi de la îngerul pe care l-au întîlnit la mormîntul Domnului, care de asemenea le-a zis: „Nu vă temeţi" (Matei 28, 5).

Întîlnirea cu Domnul Hristos înviat a fost pricină de netemere şi de curaj, nu numai pentru femeile mironosiţe, ci şi pentru sfinţii Săi ucenici. La fel, credinţa noastră în Învierea Domnului este şi pentru noi izvor de netemere şi de curaj. Învierea Domnului este pentru noi, putere dătătoare de viaţă. Ea alungă de la noi temerea şi ne dă curaj pentru o viaţă mai presus de fire, căci Învierea Domnului este şi învierea noastră, căci şi noi sîntem fiii Învierii şi avem cu noi pe Domnul Hristos, cel ce a biruit iadul şi moartea.

Unde este bucurie şi netemere, bucurie şi curaj, acolo şi pacea este de faţă. Pace le-a făgăduit Domnul ucenicilor Săi, cînd a zis: „Pacea mea las vouă, pacea mea dau vouă" (Ioan 14, 27) şi pace le-a dăruit lor după sfînta Sa Înviere, căci intrînd la ei le-a zis: „Pace vouă" (Luca 24, 36; Ioan 20, 19, 21). Este vorba de pacea pe care o dă Domnul Hristos celor ce cred în Învierea Lui deoarece Învierea Mîntuitorului este izvor de pace, de pace adevărată, pacea care îşi are pricina în nepătimire.

Bucuria, netemerea, pacea, — ca daruri ale sfintei Învieri — le au credincioşii, care ştiu că „iertarea din mormînt a răsărit", că „prin cruce a venit bucurie la toată lumea"; pe acestea le au cei ce sînt încredinţaţi că păcatele lor au fost iertate. O astfel de încredinţare ne-o dă credinţa noastră în Domnul Hristos, care, după sfînta Sa Înviere şi chiar în ziua Învierii Sale, „a suflat peste ucenicii Săi şi le-a zis: Luaţi Duh Sfînt; cărora le veţi ierta păcatele le vor fi iertate; cărora veţi ţinea, vor fi ţinute" (Ioan 20, 22—23). Prin urmare, de Învierea Domnului Hristos ţine şi darul iertării păcatelor, Învierea avînd ca dar şi iertarea păcatelor.

Cînd ne gîndim, apoi, că la înălţarea Sa la cer, — după spusa Sfîntului Evanghelist Luca, — Domnul Hristos „ridicîndu-şi mîinile i-a binecuvîntat pe ucenicii Săi şi cînd îi binecuvînta, s-a depărtat de ei şi s-a ridicat la cer" (Luca 24, 50—51) ne încredinţăm de adevărul că Învierea Domnului mai are ca dar, pentru cei credincioşi, şi binecuvîntarea Domnului. Binecuvîntarea pe care Domnul şi Mîntuitorul nostru a dat-o, după Înviere, ucenicilor Săi, la înălţarea Sa la cer, se prelungeşte prin toate binecuvîntările sfintei noastre Biserici şi mai cu seamă prin binecuvîntările de la Sfînta Liturghie, pe care ni le dă însuşi Domnul Hristos, prin mijlocire preoţească; El, care a făgăduit ucenicilor Săi, după Înviere: „Iată, eu cu voi sînt în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului" (Matei 28, 20).

Bucuria, netemerea, pacea, iertarea şi binecuvîntarea sînt daruri ale sfintei Învieri a Mîntuitorului, daruri de care ne împărtăşim toţi cei ce credem că „Hristos a înviat". Hristos a înviat, ca să avem bucurie; Hristos a înviat, ca să avem curaj; Hristos a înviat, ca să avem pace; Hristos a înviat, ca să avem iertarea păcatelor; Hristos a înviat, ca binecuvîntarea Lui să fie veşnic peste noi. El, cel ce a înviat, să ne înveşnicească şi pe noi de bucuria, curajul, pacea, iertarea păcatelor şi binecuvîntarea pe care le revarsă peste lume, din puterea Învierii Sale.

Protosincelul *Teofil Părăian*

Cuvînt de învăţătură despre vinderea lui Iisus şi moartea lui Iuda

I. Pregătirea aperceptivă

Care sînt zilele de post rînduite de Biserică peste săptămînă? (miercurea şi vinerea). De ce s-au fixat aceste zile de post? (Fiindcă ele ne amintesc de evenimentele dureroase din istoria mîntuirii noastre). De ce ne aminteşte vinerea? (De moartea Mîntuitorului pe cruce) Dar miercurea? (De o altă întîmplare dureroasă şi anume despre vinderea lui Iisus de către unul din apostolii Săi, Iuda Iscarioteanul).

II. Anunţarea temei

Ne vom referi în cele ce urmează tocmai la această tristă şi dureroasă faptă a vinderii lui Iisus şi moartea lui Iuda.

III. Tratarea.

Sfintele Evanghelii ne spun că Iuda a fost unul din cei 12 Apostoli aleşi de Domnul. Numele lui Iuda (în original „Iehuda") înseamnă „glorie", „mărire", „laudă". El mai poartă şi adaosul „Iscariotul" spre a indica originea lui din Cariot (sau Keriot), în Iudeea. Dacă toţi ceilalţi Apostoli erau galileeni (Fapte 2, 7) Iuda era din Iudeea, unde s-a născut şi Hristos Domnul. El apare în lista Apostolilor ca ultimul ales al lui Iisus (Mt. 10, 2—4; Mc. 3, 16—19; Lc. 6, 14—16). Evangheliile ne spun, pînă la actul vînzării Învăţătorului, puţine lucruri despre el. Nu ne apare nici o ocazie să-l fi supărat pe Domnul. Era totuşi necinstit şi nesincer. Evanghelia ne spune şi mai clar, că el fiind acela care „ţinea punga", îşi însuşea pentru sine „din ce se punea în ea". Şi este numit în mod direct, fără nici un menajament: „hoţ". Astfel, relatîndu-se episodul din Betania, cu şase zile înainte de Paşti cînd Maria „luînd un litru cu mir de nard curat, de mult preţ, a uns picioarele lui Iisus şi le-a şters cu părul capului ei", „încît casa s-a umplut cu mirosul mirului"; Iuda a avut de obiectat că mai bine acest mir s-ar fi vîndut pe 300 de dinari, bani care să fie daţi săracilor. Evanghelia vine cu precizarea că: „a zis acestea nu pentru că avea grijă de săraci, ci pentru că era „hoţ" (fur) şi ţinea punga şi lua din ce se punea în ea" (Ioan 12, 1—6). A urmat apoi trădarea. Sinedriul, sau tribunalul iudaic hotărîse „să prindă pe Iisus cu vicleniе şi să-L ucidă" (Mt. 26, 4). Îşi luaseră măsuri de prevedere, chibzuind să săvîrşească fapta după „ziua praznicului" (Paşti), „ca să nu se facă tulburare în popor" (Mt. 26, 5).

Numai bine că Iuda mergînd la ei se oferi să-L dea pe Iisus în mîinile lor, rămînînd ca ei să stabilească preţul. A căzut de acord la oferta unei sume derizorii: 30 de arginţi, adică 30 sicli de arginţi, sumă care se plătea unui stăpîn de sclavi, în situaţia cînd un bou împungea un sclav sau o sclavă, urmînd ca boul să fie ucis cu pietre. (Exod 21, 32). Prin aceasta se împlinea prezicerea profetului Zaharia: „Dacă socotiţi cu cale, daţi-mi simbria, iar dacă nu, să mi-o plătiţi. Şi mi-au cîntărit simbria mea de 30 de arginţi" (11, 12). Evanghelia mai precizează că Iuda s-a înţeles şi cu conducătorii templului, adică cu aceia dintre preoţi şi leviţi care fiind în serviciul templului, făceau de pază zi şi noapte acolo. „Iar Satana a intrat în Iuda ... şi mergînd el a vorbit cu mai marii preoţilor şi cu căpeteniile oastei cum să-L dea în mîinile lor. Şi s-au bucurat aceia şi s-au tocmit cu el să-i dea bani. Şi el s-a învoit şi căuta vreme cu prilej să-L dea lor fără ştirea mulţimii" (Lc. 22, 3—6). Aceasta petrecîndu-se miercuri, joi seara a urmat Cina pregătită de Petru şi Ioan în Ierusalim. Iisus a venit cu ceilalţi Apostoli, seara, din Betania; printre ei se afla şi Iuda. Prezenţa lui era normală, mai ales că faţa nu-i demasca nimic deosebit, fiind natural, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat şi nici n-ar fi avut să se întîmple ceva din pricina lui, cu viaţa altora, sau ... cu propria-i viaţă ... Iisus ştia însă totul ... Le şi spusese mai înainte Apostolilor că: „va veni Paştele şi Fiul Omului se va da să se răstignească" (Matei 26, 2). Cunoştea prea bine şi faţa lui Iuda, pe care o suportă cu multă durere sufletească şi tristeţe. Era apostolul Lui ... nu putea rămîne indiferent. I-a acordat totdeauna afecţiune sinceră şi l-a tratat cu maximum de răbdare, blîndeţe şi îngăduinţă. Prezenţa lui Iuda alături de ceilalţi la Cină, îl apăsa adînc şi copleşitor ... Încercă totuşi un apel discret la conştiinţa trădătorului, ca o bătaie plină de iubire la inima lui, din nefericire ferecată ... Fiind totuşi Apostolul Lui, nu-I poate fi indiferent dacă în Cartea Vieţii nu va fi scris şi numele aceluia pe care El însuşi L-a ales ... Iisus anunţă senzaţionala veste care tuturor le va zgudui conştiinţa: „Amin grăiesc vouă, că unul din voi mă va vinde", „iar ei întristîndu-se foarte mult au început să-i zică fiecare: „Nu cumva sînt eu, Doamne?" A fost un moment decisiv de trezire a lui Iuda, la sinceritate! Nu ar fi fost prea tîrziu! Inima generoasă a Domnului ar fi trecut peste mîrşava faptă a ucenicului; ar fi înţeles Iisus împlinirea profeţiei lui Zaharia şi Iuda ar fi fost iertat ... ar fi rămas fapta, dar ar fi fost salvat omul! ... Şi fiindcă tăcerea lui Iuda consimte mai departe păcatul lui, Iisus îl demască pe un ton plin de compătimire şi amărăciune: „Cel ce a întins cu mine mîna în blid, acela mă va vinde. Că Fiul Omului va merge precum este scris despre El, dar, vai, acelui om prin care Fiul Omului se vinde! Bine era de omul acela de nu se năştea" (Mt. 26, 23—24). Dar nici această compătimitoare demascare nu l-a trezit pe Iuda. Conştiinţa îi era surdă la orice sunet şi închisă la orice bătaie ... N-ar fi vrut totuşi să ştie nimeni de fapta comisă, fiind prea ruşinoasă; nici chiar Iisus. Dar el trebuia totuşi să ştie că dacă Iisus îl avertizase chiar atunci, înseamnă că Domnul cunoştea totul ... El însă nu mai poate înţelege aceasta şi întreabă dacă nu cumva este el. La care Învăţătorul îi răspunde afirmativ: „Tu ai zis"! (Mt. 26, 25). Acestea toate se petrecuseră după ce Iisus spălase Apostolilor şi lui Iuda picioarele şi după ce se împărtăşiseră cu pîinea şi vinul prefăcute în Trupul şi Sîngele Său. Evanghelistul precizează că tocmai această nevrednică împărtăşire a adus osînda vînzătorului: „Şi după pîine atunci a intrat în el Satana". „Deci i-a zis Iisus: Ceea ce ai să faci, fă mai degrabă. Şi nimeni din cei ce şedeau la masă n-a ştiut pentru ce i-a zis aceasta, că unii socoteau, de vreme ce Iuda avea punga, că îi zice Iisus: „Cumpără cele ce ne trebuie pentru sărbătoare, sau să dea ceva săracilor. Deci după ce a luat pîinea a ieşit îndată, şi era noapte" (Ioan 13, 27—30). Nici în inima lui Iuda nu era nici un licăr de lumină; i s-a stins şi cea mai palidă rază fiind înundată de întunericul şi bezna fărădelegii săvîrşite în aşa măsură încît voia să meargă pînă la capăt ... Era cuprins ca într-un vîrtej ametitor şi delirant din care nu mai putea ieşi; rostogolindu-se fără a se mai putea opri spre prăpastia care-i va înscrie pentru veşnicie fărădelegea alături de numele său. (care, am văzut la început că, paradoxal, înseamnă „laudă", „glorie", „mărire").

După Cină: „a ieşit Iisus împreună cu ucenicii Săi dincolo de pîrîul Cedrilor unde era o grădină, în care a intrat El şi ucenicii Săi. Şi ştia locul şi Iuda, ce-L vînduse, pentru că de multe ori se adunau acolo Iisus cu ucenicii Săi". (Ioan 18, 1—27). „Şi ... iată Iuda unul dintre cei 12 şi împreună cu el gloată multă, cu săbii şi cu ciomege trimişi de la mai marii preoţilor şi de la bătrînii poporului. Iar vînzătorul le dăduse un semn zicînd: „Pe care voi săruta, acela este; prindeţi-L. Şi îndată apropiindu-se de Iisus a zis: Bucură-Te Învăţătorule! Şi L-a sărutat. Iar Iisus a zis lui: Prietene, pentru ce ai venit? Atunci apropiindu-se ei au pus mîinile pe Iisus şi L-au prins". (Matei 26, 46—50). De ce sărutarea semn al trădării? Fiindcă Iuda voia să-şi ascundă fapta; dorea atît de mult să nu-i ştie Domnul nelegiuirea lui, încît îi spune: „Bucură-Te", ca şi cum ar urma comunicarea unei veşti bune. Făţărnicia lui este primită cu aceeaşi blîndeţe compătimitoare a lui Iisus, adresîndu-i-se: „prietene", după care însă urmează demascarea finală, care-l va duce pe Iuda la tăcere şi-l va face, nu peste mult timp, să se reîntîlnească cu sine însuşi: „Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?" (Luca 22, 48). Îşi va reaminti Iuda de aceste ultime cuvinte ale lui Iisus ce i-au fost adresate, atunci cînd ele vor răsuna din glasul conştiinţei sale? Şi vor răsuna atît de tare încît nu le va mai putea suporta. Nu se va putea ascunde de nimeni şi de nimic, nici chiar de sine însuşi ... De data aceasta îl va demasca lumina conştiinţei sale care aprinzîndu-se devine atît de violentă, încît îl orbeşte şi în acelaşi timp îl va arde atît de mult, încît îi topeşte întregul sens al vieţii ...

Un regret adînc primit din străfunduri îi frămîntă conştiinţa, măcinîndu-i fiinţa. Iisus e condamnat la moarte! Iar la aceasta a contribuit şi el! Nevinovăţia lui Iisus îl copleşeşte ... Deşi ştia de fapta lui, Iisus nu i-a spus nici un cuvînt dojenitor, a căutat la el tot timpul blînd, discret şi sincer; fără să-i facă vădită mîrşava-i faptă, să-l oprească de la împlinirea ei. Căinţa îi apare doar acum, dar nu ca o supapă de siguranţă: „A întors cei 30 de arginţi mai-marilor preoţilor şi bătrînilor, zicînd: „Greşit-am vînzînd sînge nevinovat". Simţea nevoia unei mărturisiri şi a unei înţelegeri. O face de data aceasta cu toată sinceritatea, fără nici un ascunziş. Prea tîrziu însă ... Trebuia să i-o fi făcut Învăţătorului şi atunci ar fi primit cu siguranţă iertarea lui salvatoare. Dialogul cu Iisus se încheiase mai înainte ... Cei cu care pactase n-au avut interesul să-i primească mărturisirea şi să-i înţeleagă frămîntarea chinuitoare, care îi destrămase conştiinţa-i zdruncinată în aşa măsură, încît „aruncînd arginţii în templu, a plecat şi ducîndu-se, s-a spînzurat" (Matei 27, 5). Cartea Sfîntă ne spune că după ce s-a spînzurat, „căzînd a plesnit de la mijloc şi i s-au vărsat toate măruntaiele ... încît s-a chemat locul acela: „loc al sîngelui" (Fapte 1, 18—19) „Iar mai-marii preoţilor luînd arginţii, au zis: Nu se cade să-i punem în visteria templului, deoarece sînt preţ de sînge. Şi ţinînd sfat, au cumpărat „Ţarina Olarului", pentru îngroparea străinilor. Pentru aceea s-a numit ţarina aceea, „Ţarina Sîngelui". (Intuiţia se poate face arătînd chipul lui Iuda din tabloul Cinei celei de Taină).

IV. Aprecierea — Asocierea

Se pune întrebarea: Ce a determinat pe Iuda să comită nelegiuirea pe care am văzut-o? (Se apreciază că Iuda fiind lacom după obţinerea cît mai multor avuţii şi mînat de dorul de mărire, vedea un Mesia politic, care îi va satisface odată lăcomia după bunuri împodobindu-l cu ranguri dintre cele mai mari. Dar cum Iisus îşi anunţase patima Sa în curînd şi cum duşmanii Lui se arătau din ce în ce mai hotăriţi să-i pună capăt, fiindcă prea mult i-a „deranjat", Iuda acordînd cîştigul de cauză duşmanilor Domnului, consideră că prin trădarea lui Iisus, le cîştigă acestora un plus de încredere şi nu-şi va pierde poziţia în faţa lor, ca unul care ar fi fost prea hotărît adept al lui Iisus. Care a fost atitudinea Domnului faţă de el? (Tot timpul a căutat cu răbdare, blîndeţe şi îngăduinţă a-l recupera, avertizîndu-l, demascîndu-l şi mustrîndu-l). Cînd s-a trezit conştiinţa lui Iuda? (Cînd a văzut că Iisus a fost condamnat la moarte). Au mai fost cazuri asemănătoare cînd „glasul sîngelui" strigă şi trezeşte conştiinţele oamenilor? (A fost şi cazul lui Cain; iar Evanghelia ne spune că şi Irod s-a întristat cînd i-a fost adus capul Sfîntului Ioan Botezătorul) (Matei 14, 9). La fel sînt şi cazurile atîtor oameni care putîndu-şi tăgădui crimele au pînă la urmă mustrări de conştiinţă, încît nu pot muri pînă nu le mărturisesc în faţa preotului, a oamenilor şi chiar a tribunalelor. Iuda a vrut cu insistenţă să-şi ascundă nelegiuita faptă, dar nu a reuşit. Într-adevăr, „Nimic nu este ascuns, care să nu se descopere" (Luca 12, 2—3). Un Părinte al Bisericii spune că mai curînd, sau mai tîrziu faptele rele ies la lumina zilei; dacă sînt ţinute în ascuns le dă la iveală conştiinţa, asemenea tîlharului pocăit de pe cruce, iar dacă conştiinţa este în aşa măsură adormită şi pervertită, încît nu manifestă nici o căinţă, faptele rămîn, ca la tîlharul batjocoritor de pe cruce, pentru judecata veşnică.

Iuda s-a căit pentru fapta sa? (Da, s-a căit). Şi Sfîntul Apostol Petru s-a lepădat de Domnul şi căindu-se a plîns cu amar. Şi Iuda s-a căit. Care este deosebirea dintre aceste două căinţe? (Sf. Petru nu şi-a pierdut încrederea în iertarea lui Dumnezeu, iar Iuda „s-a spînzurat". Cu toate acestea principalul lucru este că „Iuda s-a căit" şi căinţa i-a fost mare. Iar din Evanghelii nu ştim să nu fi primit iertarea cel ce s-a pocăit, orice ar fi fost. Să ne închipuim ce mare trebuie să fi fost căinţa lui Iuda încît n-a mai putut suporta viaţa?! Aşadar sinuciderea lui Iuda nu poate fi decît rezultatul celei mai împlinite şi mai tragice convertiri. A fost o convertire atît de fulgerătoare încît vînzătorul înţelegîndu-şi nelegiuirea îşi iese din minţi şi se spînzură. Plecînd de aici am putea să ne întrebăm dacă există posibilitate de mîntuire şi pentru el. Tainele dumnezeirii nu se cuvine a le ispiti. Un singur lucru trebuie să nu-l pierdem totuşi din vedere. Lui Iuda trădătorul i-a părut rău pentru ceea ce a făcut. Şi aceasta cînd i s-a trezit conştiinţa morală.

V. Generalizarea

Conştiinţa noastră morală este acel judecător interior, glasul lui Dumnezeu în noi care ne dă satisfacţie pentru binele săvîrşit şi ne mustră spre îndreptare pentru faptele rele săvîrşite.

VI. Aplicarea

Cuvine-se ca noi să ne facem zilnic examenul de conştiinţă şi să ne îndreptăm faptele rele săvîrşite printr-o căinţă sinceră. Întrucît conştiinţa acţionează înaintea faptei ca sfătuitor, în timpul faptei ca martor iar apoi ca judecător, pentru a nu fi mustraţi de propria conştiinţă se recomandă să o consultăm şi să-i ascultăm glasul înainte de săvîrşirea unei fapte. Pe drept cuvînt s-a spus că „prevederea este mama înţelepciunii" ...

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Să ne curăţim simţurile şi să vedem pe Hristos strălucind, cu neapropiată lumină a Învierii. Şi, cîntîndu-I cîntare de biruinţă, luminat să-L auzim zicînd: Bucuraţi-vă!

În legătură cu slujba Sfîntului Maslu

Tipicul Bisericesc din anul 1976 prevede că „Deschiderea Evangheliei spre a fi ţinută cu partea scrisă în jos pe capul bolnavului, închipuind mîna Domnului cea plină de tămăduiri, se face de preotul protos, nu de către bolnav" (pagina 242).

Acelaşi Tipic prevede că „Rînduiala după care se săvîrşeşte Sfîntul Maslu este cea arătată în Molitfelnic" (pagina 241) şi în Aghiasmatar, adăugăm noi.

Neavînd la dispoziţie Molitfelnicul, vom folosi Aghiasmatarul căci slujba Sfîntului Maslu este aceeaşi şi în Molitfelnic şi în Aghiasmatar.

Aghiasmatarul din 1984 prevede că după rugăciunea a şaptea „preotul cel dintîi luînd Sfînta Evanghelie, o dă bolnavului să o sărute şi să o deschidă; astfel deschisă, preoţii slujitori o ţin deasupra capului celui bolnav, iar preotul cel dintîi" citeşte rugăciunea Împărate Sfinte (pagina 151).

„După aceasta, (preotul) luînd Sfînta Evanghelie de deasupra capului căruia se face maslul, i-o dă să o sărute; sărută şi Sfînta Cruce şi apoi se miruiesc preoţii, toţi cei de faţă şi bolnavul" (pagina 151).

Constatăm că nu există uniformitate la deschiderea Evangheliei: după Tipicul Bisericesc o deschide preotul, iar după rînduiala din Aghiasmatar şi Molitfelnic o deschide bolnavul.

La o nouă ediţie a Aghiasmatarului şi a Molitfelnicului această nepotrivire s-ar putea evita, în sensul că în viitoarele ediţii ale Aghiasmatarului şi a Molitfelnicului să se introducă la locurile respective prevederile Tipicului Bisericesc din 1976.

Cu acest prilej, constatăm că nici în Aghiasmatar, nici în Molitfelnic nu este prevăzută citirea Evangheliei a opta, pe care unii preoţi o practică, încurajînd superstiţia „de a se ghici viitorul bolnavului după cuprinsul pericopei cu care s-a deschis Evanghelia ori după culoarea literelor de acolo" (tipic p. 242).

În concluzie, propunem introducerea în noile Aghiasmatare şi Molitfelnice a dispoziţiei tipiconale, ca preotul să deschidă Evanghelia şi nu bolnavul.

Propunem ca noile Aghiasmatare şi Molitfelnice să cuprindă şi combaterea superstiţiei amintite în Tipicul Bisericesc (p. 241—242).

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

Cuvînt la sfintele şi mîntuitoarele Paşti

(Continuare din pag. 1-a)

Bucuria trebuie să fie scopul vieţuirii noastre, dorinţa de a face fericiţi şi pe alţii trebuie să fie calea spre fericire, prin ele ne eliberăm de osînda păcatului, prin ele chiar şi tristeţea se preface în bucurie. În aceasta se cuprinde şi înţelepciunea zicalei, care spune „în ziua bunătăţilor este uitare răutăţilor" (Is. Sir. 11, 27). Cu ziua de azi a fost declarată uitată şi ştearsă osînda cea de demult care căzuse asupra noastră. Atunci naşterea de fii se făcea cu dureri (Fac. 3, 16), astăzi naşterea în duh este fără dureri; atunci trupurile se năşteau din trup, acum cel născut este duh din Duhul Sfînt; atunci cei care se năşteau erau fii ai omului, acum cei care ne-am renăscut prin Botez sîntem fii ai lui Dumnezeu; atunci deşi veneam din rai, fiind izgoniţi de acolo şi trimişi pe pămînt, acum Cel venit din cer (dar şi de pe pămînt) ne-a făcut şi pe noi fiinţe cereşti; atunci moartea era cea care împărăţea prin păcat, acum dimpotrivă dreptatea este cea care s-a făcut stăpînă prin puterea vieţii; atunci unul singur a deschis morţii intrarea în lume, acum tot Unul singur îi ia locul, dar prin viaţă; atunci prin moarte am căzut din viaţă, acum moartea a fost nimicită de viaţă; atunci ne ascundeam de ruşine sub smochin (Fac. 2, 7), acum ne apropiem prin mărire de pomul vieţii; atunci prin neascultare am fost scoşi din rai, acum prin credinţă putem intra iarăşi în el; acum din nou ne stă din destul îngăduinţa de a mînca din pomul vieţii oricît dorim, acum izvorul raiului cel împătrit [adică prin cele patru rîuri ale Evangheliei] udă din destul întreaga întindere pe unde s-a răspîndit Biserica, adăpîndu-ne şi pe noi şi brazdele sufletelor noastre, în adîncul cărora Semănătorul a aruncat sub plug Cuvîntul învăţăturii (Marcu 4, 15), ca să sporească astfel roadele virtuţii.

Faţă de toate acestea ce s-ar cădea să facem noi?

Ce altceva decît să imităm în chip profetic munţii şi să săltăm ca şi dealurile, cum spune Scriptura: „Ce aveţi munţilor că aţi săltat ca berbecii, şi voi, dealurilor, ca mieii oilor?" (Ps. 113, 6). Veniţi, aşadar, să ne bucurăm de Domnul Care a nimicit puterea vrăjmaşilor şi care a înălţat pentru noi, spre pierzarea celui viclean, marea biruinţă a Crucii! Să înălţăm, dar, glas de bucurie, căci pentru cei care mai înainte fuseseră robi acest glas însemnează vestea de biruinţă asupra celor înfrînţi! Iar întrucît faima vrăjmaşului a căzut, însemnează că deodată cu ea a fost nimicită şi a încetat şi puterea plină de răutate a oştirii duşmane fiind redusă la nimic, să zicem şi noi: „Dumnezeu mare este Domnul şi împărat mare peste tot pămîntul" (Ps. 94, 3), de aceea „să binecuvîntăm cununa anului bunătăţii lui", adunîndu-ne şi pre noi în această ceată duhovnicească şi bucurîndu-ne cu săltări duhovniceşti, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, a Căruia mărire fie în veci, Amin.

EUHARISTIE ŞI ÎNVIERE

(Continuare din pag. 1-a)

În această privinţă, însuşi Mîntuitorul ne-a spus: *„Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu rămîne întru Mine şi Eu întru el. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu, şi Eu viez pentru Tatăl, şi cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi prin Mine"* (Ioan 4, 54—57).

Cînd au auzit ucenicii vestea că Hristos se va despărţi de ei cu trupul, s-au întristat. Li se părea cu neputinţă să se despartă de Domnul. Nu-şi puteau închipui că vor trăi despărţiţi de El, că nu-L vor mai putea vedea şi auzi. Se obişnuiseră să fie cu El şi nu puteau înţelege cum El, Dumnezeu fiind, ar putea fi prezent între ei în alt mod şi că ar comunica cu ei în alt fel decît pînă acum. Prezenţa lui Iisus le era absolut necesară. Se vor întreba: ce vor face fără El? Îşi aduceau aminte că pe Tabor au exclamat cu bucurie: *„Ce bine ne este nouă aici!"* Şi-au adus aminte de cuvintele de la Emaus: *„Doamne, rămîi cu noi!"* Iisus însă a inaugurat un chip nou, duhovnicesc de prezenţă cu ucenicii Săi şi cu lumea. El le-a dat puterea şi misiunea de a merge în lume şi de a vesti Evanghelia la toată făptura, poruncindu-le să păzească toată învăţătura Lui (Matei 20, 19—20).

Sfîntul Ioan Gură de Aur, vorbind despre unirea adîncă ce se naşte între Hristos Domnul şi noi, credincioşii, spune: „După cum pîinea, formată din multe boabe de grîu, este astfel închegată încît boabele nu se mai văd nicăieri, deşi există, tot aşa şi noi ne unim unii cu alţii şi cu Hristos".

Unirea credincioşilor cu Iisus Hristos prin Sfînta Euharistie nu este o unire simbolică sau teoretică, ci este o unire reală, adevărată. *„Căci Trupul Meu este adevărată mîncare şi Sîngele Meu adevărată băutură"*, zice Domnul (Ioan 6, 52). Nu este vorba, desigur, despre o hrană pămîntească, ci despre o hrană cerească, Pîinea vieţii, care este El însuşi, şi prin care dobîndim şi noi învierea şi viaţa veşnică.

Într-una din cele mai vechi cărţi creştine, intitulată Didahia celor doisprezece Apostoli, se păstrează o veche rugăciune euharistică, în care se spune: „Precum această pîine frîntă, odinioară risipită pe coline, a fost adunată în aşa fel ca să nu mai fie decît una, aşa adună Biserica Ta, Doamne, de la marginile pămîntului în împărăţia Ta".

Sfînta Euharistie ne dă aici pe pămînt arvuna învierii noastre, a unirii veşnice cu Mîntuitorul Iisus Hristos, după cum spunem la slujba Paştilor: „Înviind Iisus din mormînt, precum a zis mai înainte, ne-a dăruit nouă viaţa veşnică şi mare milă".

Unitatea care se naşte prin comuniunea euharistică cu Iisus Hristos ne face părtaşi ai dumnezeirii Sale. Trăind împreună cu El, ascultînd învăţătura Sa dumnezeiască, împlinind-o în viaţa noastră de zi cu zi şi împărtăşindu-ne cu Trupul şi Sîngele Lui în Sfînta Euharistie noi devenim nemuritori şi prin aceasta viaţa noastră se desfăşoară nu numai de la leagăn la mormînt, ci de la pămînt la cer, în veşnicie. De aceea în cîntările noastre de la Paşti spunem că mormîntul Domnului a devenit izvorul vieţii noastre.

Roadele Sfintei Împărtăşanii constau pe de o parte în unirea noastră cu Hristos, şi prin Hristos cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, iar pe de altă parte în apropierea şi unirea noastră creştinească întreolaltă cu toţi semenii noştri, precum spune Sf. Ap. şi Evanghelist Ioan într-una din epistolele sale: *„Dumnezeu este lumină şi nici un întuneric nu este întru El. Iar dacă umblăm întru lumină precum El este în lumină, atunci avem împărtăşire unul cu altul şi Sîngele lui Iisus, Fiul Lui, ne curăţeşte de orice păcat"* (I Ioan 5, 7).

Comuniunea şi unitatea între creştini izvorăşte şi se întreţine prin dragoste, cununa virtuţilor, iar dragostea creştinească se formează şi creşte mai ales prin Sfînta Euharistie, cînd ne împărtăşim cu iubirea însăşi, după cum ne îndeamnă cuvintele Sfintei Scripturi: *„Să ne iubim unii pe alţii, căci dragostea este de la Dumnezeu şi oricine iubeşte este născut din Dumnezeu şi cunoaşte pe Dumnezeu. Cel ce nu iubeşte n-a cunoscut pe Dumnezeu, căci Dumnezeu este iubire"*. (I Ioan 4, 7—8).

Nu de la iubirea de oameni se ajunge la iubirea de Dumnezeu, ci de la iubirea de Dumnezeu se ajunge la iubirea semenilor noştri, prelungind spre ei iubirea şi recunoştinţa pe care o aducem Celui de la care ne vine „toată darea cea bună şi tot darul cel desăvîrşit".

Împărtăşindu-ne cu însuşi izvorul iubirii, care lucrează în noi puteri şi îmboldiri sufleteşti binecuvîntate, noi le vom întrupa în faptele dragostei creştine îndreptate către semenii noştri, care sînt fraţii iubirii noastre întru Hristos.

Astfel se realizează acea unitate frăţească pentru care s-a rugat Mîntuitorul Iisus Hristos în rugăciunea Sa euharistică, *„ca toţi să fie una, precum Tu, Părinte, eşti întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una"*. (Ioan 17, 21). Iar această unitate înseamnă întrajutorare, slujire reciprocă, dăruire pentru binele aproapelui, mărturisirea aceleiaşi credinţe dreptmăritoare, sub bolta de har a Bisericii celui una, sfîntă, sobornicească şi apostolească a lui Hristos.

Precum Învierea lui Hristos înseamnă biruinţa vieţii asupra morţii, a binelui asupra răului, a dragostei asupra răutăţii, a dreptăţii şi adevărului împotriva minciunii, tot aşa şi unitatea noastră creştinească prin comuniunea Sfintei Împărtăşanii ne aduce „unirea credinţei şi împărtăşirea Sfîntului Duh", ca astfel „cu o gură şi cu o inimă" să preamărim în acelaşi grai şi în aceeaşi dreaptă mărturisire pe Dumnezeu, Părintele nostru cel ceresc, şi ne ajută ca „pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".

Euharistia şi Învierea sînt ca două culmi către care tindem şi pe care le căutăm şi le dorim în viaţa noastră creştinească. Una reprezintă zenitul vieţii, cealaltă plinirea deplină a acestui ideal de a trăi pururea cu Iisus Hristos.

Roadele împărtăşirii cu Trupul şi Sîngele Domnului sînt iertarea păcatelor şi dobîndirea vieţii de veci. Tot astfel, Învierea Sa este un izvor de lumină şi de bucurie pentru toţi creştinii, căci această minune dumnezeiască mîntuitoare se află la temelia credinţei şi înnoirii noastre sufleteşti. Mîntuitorul Iisus Hristos a spus: *„Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa"* (Ioan 14, 6). Tot cel ce crede în El are viaţă veşnică şi tot cel care-I urmează află mîntuirea. Învierea Domnului ne cheamă să înaintăm pe calea binelui, ne cheamă la desăvîrşirea vieţii noastre creştineşti.

Prin harurile luminoase ale Învierii ne unim sufletele în aceleaşi gînduri şi simţăminte şi mărturisim aceeaşi credinţă dreptmăritoare, călăuziţi de încredinţarea pe care Sf. Ap. Pavel ne-o dă prin cuvintele: *„Dumnezeu, fiind bogat în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit, pe noi cei ce eram morţi prin greşelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos şi împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat întru cele cereşti, în Hristos Iisus"* (Efes. 2, 4—6).

Drept aceea, la „Ziua Învierii să ne luminăm cu prăznuirea şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm, să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere şi aşa să cîntăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminturi viaţă dăruindu-le".

Ziua Învierii, popoare să ne luminăm! Paştile Domnului, Paştile! Că din moarte la viaţă şi de pe pămînt la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cîntăm cîntare de biruinţă.

„CINE SE VA SUI ÎN MUNTELE DOMNULUI?" (Ps. 23, 3)

Turismul, cel montan cu deosebire, a fost și este, mai ales în zilele noastre, una din cele mai frumoase îndeletniciri omenești, una dintre cele mai sănătoase moduri de a ne petrece timpul liber.

Însuși Mîntuitorul Iisus Hristos ca om a iubit natura, mediul înconjurător, lăsat de altfel de Dumnezeu să ne bucure, cînd plin de admirație față de frumusețile firii ne spune: „Priviți crinii cîmpului!" (Matei 6, 28). Știm apoi că pe Muntele Tabor s-a schimbat la Față, munte de pe care se vede toată Galileea cu șesurile ei mănoase, că tot pe munte, de unde a rămas și denumirea, a rostit una din dumnezeiețtile Sale predici, Sf. Evanghelie vorbindu-ne adesea că Iisus-Domnul își găsea liniștea retrăgîndu-se „la munte".

Mai știm că Moise a primit Tablele Legii pe Muntele Sinai, în vechime existînd de altfel practica ca întîlnirile cu Dumnezeu, locurile mai speciale de rugăciune să fie pe înălțimi, ceea ce reținem și din convorbirea Mîntuitorului Iisus Hristos cu femeia samarineancă (Ioan 4, 20). Din astfel de motive tot Psalmistul spune: „Ridicat-am ochii mei la munți, de unde va veni ajutorul meu" (Ps. 120, 1).

Nu întîmplător deci se zice că un vlădică moldovean a fost unul dintre primii deschizători de drumuri turistice în Ceahlău, despre bucuria drumețiilor în munți vorbindu-ne încă din veacul trecut Gh. Asachi (Dochia și Traian, itinerar la muntele Pionul (Ceahlău), Cezar Bolliac (Piatra teiului și Stînca corbului), V. Alecsandri (O plimbare la munte) ș.a.

Sf. Scriptură ne sugerează însă și un altfel de turism, de drumeție, și anume unul spiritual, unul duhovnicesc, unul sufletesc, tot pe atît de sănătos și reconfortant, tot pe atît de minunat și necesar, ca și drumeția fizică, ba, pentru noi ca fii ai Bisericii, mult mai minunat și mai necesar decît turismul montan propriu-zis.

La acest lucru se referă desigur Psalmistul cînd pune întrebarea: *„Cine se va sui în muntele Domnului?"* Pentru a ne da seama că nu este vorba de un munte al Său, pe care Dumnezeu l-ar avea undeva, într-o țară oarecare, Psalmistul vine cu adaosul: *„Și cine va sta în locul cel sfînt al lui?"* (Ps. 23, 3). Cu alte cuvinte, cine „va prinzi în împărăția lui Dumnezeu" (Luca 14, 15), cine va avea parte de „sînul lui Avraam" (Luca 16, 22), cine va gusta din bucuria și fericitoarea lumină de pe Tabor, cine se va învrednici de dragostea cea veșnică a lui Dumnezeu, de împărăția dragostei Sale.

Iată însă că la întrebarea de mai sus Psalmintul David dă și răspunsul, după cum urmează: „Cel nevinovat cu mîinile și curat cu inima, care n-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug aproapelui său" (Ps. 23, 4).

Așadar, în muntele Domnului urcă cu șanse să ajungă pe crestele sale *„cel nevinovat cu mîinile"*, adică cel ce și-a folosit brațele sale nu în fărădelegi, nu în lucrări întinătoare, nu în furturi, în jafuri și în alte fapte ale întunericului, ci în fapte de zidire umană, de dragoste frățească, de muncă constructivă.

„Și curat cu inima", adică cel nevinovat nu numai cu faptele, ci și cu sufletul, cu gîndul, cu toată făptura noastră lăuntrică, bineștiind că izvorul faptei este gîndul; din gînd bun — fapte bune, din gînduri rele se nasc fapte asemănătoare. De aceea Psalmistul cerea de la Dumnezeu: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule" (Ps. 50, 11). „Ușor este să ne închipuim înaintea vederii noastre sufletești pe prea cuviosul Sefarim, făcătorul de minuni din Sarov — citim într-o carte tipărită la noi în urmă cu patru decenii —; iată-l pășește cu statornica lui iubire zîmbitoare pe față; de sus pînă jos strălucește de curăție, de blîndețe, de iubire, de bună dorire, de împăcare. Pentru toți care se apropie de el are același cuvînt de salutare, are brațe deschise de iubire... Prea cuviosul Serafim era purtător de inimă curată". De aceea, „fericiți cei cu inima curată, că aceia vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8), adică se vor sui în muntele Domnului, după vorba Psalmistului. „Munții cei înalți — tîlcuiește și Sf. Grigorie cel Mare în Cartea regulei pastorale — însemnează curățenia celor înfrînați".

„Care nu și-a luat în deșert sufletul său", adică și-a privit viața ca un dar sfînt; deci nu și-a irosit-o în patimi și fărădelegi, în activități sterile și fără folos obștesc, „ca norii fără apă, purtați de vînturi" și ca „pomii tomnatici, neroditori" (Iuda 1, 12), ci s-a străduit să și-o trăiască sub semnele unei înalte responsabilități, umplînd fiecare clipă cu fapte de zidire, a sa și a celor din jur.

„Și nu s-a jurat cu vicleșug aproapelui său", adică a fost cinstit, corect, nefățarnic, deschis, nu cu două fețe în relațiile cu semenii săi, ceea ce Mîntuitorul Iisus Hristos va completa, cînd va spune că „cuvîntul vostru să fie: așa, așa; nu, nu", căci „ce este mai mult decît acestea de la cel rău este" (Matei 5, 37). De aceea ne cere prin înțeleptul Solomon: „Leapădă din gura ta orice cuvinte cu înțeles sucit, alungă de pe buzele tale vicleșnia" (Pilde 4, 24), căci „cel ce are o inimă vicleană nu află fericirea și cel ce are o limbă șireată dă peste necaz" (Pilde 17, 20).

Întrebarea de mai sus, cu un răspuns puțin nuanțat, o întîlnim și în alt psalm, unde citim: „Doamne, cine va locui în locașul tău și cine se va sălășlui în muntele cel sfînt al tău? Cel ce umblă fără prihană și face dreptate, cel ce are adevărul în inima sa; cel ce n-a vicleșit cu limba, nici n-a făcut rău împotriva vecinului său și ocară n-a rostit împotriva aproapelui său" (Ps. 14, 1—3).

Despre acest urcuș spiritual, acest „urcuș în omenie", ne vorbește chiar Mîntuitorul Iisus Hristos — a cărui întreagă lucrare de altfel este de a ne angaja în urcușul spre Dumnezeu, spre desăvîrșire — cînd zice: „De mă voi înălța de pe pămînt pe toți (adică pe mulți) îi voi trage la mine" (Ioan 13, 32), idee redată atît de potrivit de Catavasiile Crăciunului, prin cuvintele: „Hristos pe pămînt, înălțați-vă".

Urcușul, ridicarea, înălțarea de care ne vorbește Psalmistul este, așadar, una spirituală, morală, sufletească, este vorba de o ridicare a noastră deasupra răului de orice fel, deasupra păcatului, a patimilor care întinează viața, deasupra a ceea ce este josnic și hidos, este vorba de o permanentă depășire a noastră, ridicîndu-ne tot mai sus către starea omului adevărat, bun, harnic, cinstit, curat și luminat, către starea „bărbatului desăvîrșit", cum îl numește Sf. Apostol Pavel. Rezumînd concepția despre Biserică a Sf. Chiril din Alexandria, un mare teolog de-al nostru arată că ea — Biserica — este „comunitatea care se purifică pe sine de tot ce este rău și egoist și se umple de tot ce este bun, într-un act neîntrerupt de înălțare spre Dumnezeu și de creștere în comuniune iubitoare", înălțare la care sîntem chemați mai ales acum, în aceste zile de post premergătoare învierii Domnului.

Încheind aceste cîteva gînduri, vom spune deci cu profetul Isaia: *„Veniți să ne suim în muntele Domnului!"* (Isaia 2, 3), acest gen de turism avînd chiar îndatorirea de a-l practica de noi toți în fiecare zi și în fiecare clipă.

Arhid. *Gh. Papuc*

OUĂ ÎNCONDEIATE

de ELENA TATULEA din satul Șimon, comuna Bran, județul Brașov

Rîndul de sus:

Răstignirea, Învierea Domnului.

Rîndul II:

Ana duce vaca la apă, Cina cea de Taină, Adam și Eva.

Rîndul III:

Cucul, Spicul de grîu, Cabana Vîrful cu Dor, Ciobanul cu oile.

Rîndul de jos:

Joc țărănesc, Nașterea Domnului.

Ortodoxia este bucurie

(Continuare din pag. a 2-a)

prunci buni și purtare fără de prihană în viață..." Această bucurie a subliniat-o însuși Mîntuitorul prin cuvintele: „Femeia cînd e să nască se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei, dar nu-și mai aduce aminte de durere, pentru *bucuria* că s-a născut om în lume (Ioan 16, 21).

Ungerea cu untdelemn în cadrul Sf. Taine a Botezului este însoțită de cuvintele: se unge robul lui Dumnezeu cu untdelemnul *bucuriei*, în numele Tatălui..." în partea de sus prin aceasta arătîndu-se că viața nouă primită prin botez este destinată bucuriei veșnice (Romani 14, 7).

În Sf. Taină a Pocăinței, creștinul simte durerea și întristarea pentru păcat, dar și bucuria iertării: „auzului meu îi vei da *bucurie* și veselie; *bucura-se-vor* oasele mele cele smerite..." (din Psalmul 50). Prea curat Trupul lui Hristos și prea scump Sîngele Lui este izvor de bucurie. În rugăciunea de după împărtășire ne rugăm: „... Și să-mi fie mie împărtășirea aceasta spre *bucurie*, spre sănătate și spre veselie..". Bucuris în nevoințele vieții duhovnicești prin care păstrăm curăția inimii și sporim în virtute o sugerează troparul: „Slavă Ție Hristoase, Dumnezeule, lauds Apostolilor și *bucuria* mucenicilor a căror propovăduire este Treimea cea de o ființă și nedespărțită", tropar ce se cîntă la cunună. Același tropar îl întîlnim însă și la Sf. Taină a hirotoniei, aici bucuria mucenicilor avînd sensul bucuriei slujirii lui Dumnezeu pentru mîntuirea semenilor, bucuria păstrării credinței celei adevărate, pînă la mucenicie (Ioan 12, 25). Adevărul acesta ni-l confirmă Sf. Apostol Pavel, pentru care păstoriții lui erau, fiecare în parte, o bucurie: „căci voi sînteți slava noastră și *bucuria* noastră" (I Tesaloniceni 2, 20). Sf. Serafim de Sarov vedea și el în fiecare ins un prilej de bucurie. De aceea, salutul său era compus din cuvintele: *„Bucuria mea!* Hristos a înviat", reliefînd tonul pascal al acestei bucurii.

Binele făcut apropelui este considerat ca făcut lui Dumnezeu (Matei 25, 34—41). De aceea, se obișnuiește la creștinii ortodocși ca după un dar sau după o milostenie primită, să nu se răspundă cu mulțumesc, ci: „Dumnezeu să primească", adică bucuria darului este bucuria că prin aproapele întîlnim pe Hristos.

S-a afirmat pe drept că una din trăsăturile caracteristice ale Ortodoxiei este atmosfera ei de bucurie a învierii. Sărbătoarea Paștilor, care stă în centrul cultului ortodox, este o explozie de bucurie, asemenea celei trăite de ucenici cînd au văzut pe Domnul înviat. Este explozia bucuriei cosmice pentru biruința vieții: „Cerurile să se veselească și pămîntul să se *bucure* și să prăznuiască lumea cea văzută toată și cea nevăzută că a înviat Hristos, veselia cea veșnică". Bucuria este vestită de creștinism în fiecare duminică. Căci fiecare duminică este închinată învierii. Dar tot cultul vibrează de bucuria învierii și e străbătut prin aceasta de tensiunea eshatologică a nădejdii în înviere, care a fost numită de Sfinții Părinți a opta zi a creației.

Profețită de proorocii Vechiului Testament, ziua învierii este, în cultul ortodox „ziua pe care a făcut-o Domnul să ne *bucurăm* și să ne veselim întru dînsa". (Prochimen la Apostol din ziua de Paști); „Paștile cele frumoase, Paștile Domnului, Paștile! Paștile cele prea cinstite nouă ne-au răsărit! Paștile, cu *bucurie* unul pe altul să ne îmbrățișăm! O, Paștile, izbăvirea de întristare că astăzi din mormînt ca dintr-o cămară strălucind Hristos pe femei de *bucurie* le-a umplut, zicînd: propovăduiți Apostolilor" (din stihirile Laudelor).

Bucuria și seninătatea în fața morții care se întîlnește pe fețele unor creștini este o rază din bucuria învierii celei de obște și a vieții veșnice. Fidelă învățăturii Sfinților Apostoli, Ortodoxia se roagă „pentru cei ce au adormit în nădejdea învierii și a vieții veșnice". În fața morții, ea contrapune bucuria învierii. Numai așa se explică de ce Apostolul de la înmormîntare este însoțit de prochimenul: „Fericită este calea pe care mergi tu astăzi, suflete, că s-a gătit ție loc de odihnă" — locul pe care Sf. Apostol Pavel îl numea „... pace și bucurie în Duhul Sfînt" (Romani 14, 7).

Semnificativ este faptul că în *Acatistele* adresate sfinților se întîlnesc în fiecare icos cuvintele: „Bucură-te..." (salutul îngerului Gavril adresat Fecioarei Maria (Luca I, 28). Bucuria Fecioarei era bucuria harului de care s-a învrednicit. Biserica i se adresează ei în acatiste și în rugăciuni, ca și îngerul, prin cuvintele: *„Bucură-te,* cea prin care răsare *bucuria"* (din Acatistul Bunei Vestiri); *„Bucură-te..., bucuria* tuturor celor necăjiți" (din *Acatistul Maicii Domnului, bucuria tuturor celor necăjiți).*

Biserica fericește pe sfinți, pentru că ei s-au învrednicit să fie săraci cu duhul, să plîngă pentru păcate, să înseteze după dreptate, să fie milostivi, să fie curați cu inima, să fie făcători de pace și să rabde prigonirile pentru credință. Precum Mîntuitorul a exclamat pentru ei: *„Bucurați-vă* și vă veseliți", ca o concluzie a Fericilor, tot așa și Biserica Ortodoxă îi cinstește fericindu-i în acatiste: *„Bucură-te, Sfinte".* Ea trăiește adevărul că bucuria este viața veșnică și că celor ce au înmulțit talantul, Dumnezeu le va zice: „Intrați în *bucuria* Stăpînului vostru" (Matei 25, 23). Iar Stăpînului, adică lui Hristos, Ortodoxia îi cîntă: Iisuse, *bucuria* inimii; Iisuse, *bucuria* cunoștinței..." (din *Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos).*

Concluzie

Bucuria creștină este, deci, bucuria de a trăi, bucuria actului creator și a binelui realizat pentru aproapele, ca pentru Dumnezeu. Este bucuria cu care, ajutați fiind de harul mîntuitor, înfruntăm păcatul și moartea biruită de viață prin înviere. E bucuria credinței, nădejdii și iubirii care dau sens vieții dezvăluindu-i dimensiunile fără de sfîrșit și pururea crescînde (II Corinteni 3, 18).

EMAUS

În prologul Evangheliei sale (1, 3), Sf. Luca arată că a întreprins redactarea acesteia numai după ce a efectuat o cercetare minuțioasă a mărturiilor despre viața și lucrarea mîntuitoare a Cuvîntului lui Dumnezeu întrupat. Roadele acestei cercetări se vădesc pe tot parcursul Evangheliei a treia, prin relatări și detalii specific lucanice de o valoare cu totul aparte în ansamblul materialului evanghelic. Între acestea este și textul despre arătarea Domnului Celui înviat pe drumul spre Emaus; abia amintit în Evanghelia de la Marcu (16, 12—13), acest episod ocupă un loc central în Evanghelia lucanică a învierii (24, 13—35".

La reconstituirea acestui episod evanghelic ne lovim de două dificultăți: identificarea beneficiarilor acestei arătări și localizarea exactă a Emausului unde au poposit călătorii.

În ce privește primul punct, e clar că cei doi ucenici nu fac parte din cercul restrîns al Apostolilor; revenind la Ierusalim, aceștia îi vor găsi adunați „pe cei unsprezece și pe cei ce erau împreună cu ei" (v. 33). Unul din cei doi ucenici se numea Cleopa (v. 18), care probabil că nu trebuie identificat cu Cleopa din In. 19, 25, primul nume fiind grecesc (Kleópas=Kleópatros), iar al doilea aramaic. Cît despre al doilea ucenic, numele său nu este menționat. Identificarea sa cu Simon (Origen, *Contra lui Celsus*, II, 62 și 68 PSB, 9, p. 151 și 156), poate pe temeiul tradiției că „Simon, fiul lui Cleopa" (unul din așa-numiții „frați" ai Domnului) i-a urmat lui Iacov ca episcop al Ierusalimului (Eusebiu al Cezareii, *Istoria bisericească*, III, 11, 1), cu Natanael (Sf. Epifanie) sau cu Luca însuși, autorul relatării (Teofilact și unii comentatori moderni) este pur conjecturală. Identificarea cu Sf. Luca nu are alt temei decît faptul că episodul este relatat numai de acest evanghelist. Dacă însă Sf. Luca ar fi fost al doilea ucenic, el ar fi spus-o, pentru a da mai multă greutate încredințării lui Teofil despre „temeinicia învățăturii" pe care a primit-o (Lc. 1, 4), sau, în orice caz, s-ar fi exprimat la persoana I plural, cum face în Faptele Apostolilor atunci cînd prezintă evenimente la care a fost de față (Fapte 16, 10—17; 20, 5—21, 18; 27, 1—28, 16). Pe de altă parte, din v. 20 rezultă că cei doi ucenici erau iudei; întreaga pericopă arată apoi că erau apropiați ai Mîntuitorului. Mărturiile vechi ne spun însă despre autorul Evangheliei a treia că era sirian din Antiohia *(Prologul antimarcionit;* Fer. Ieronim), că nu a fost ucenic al Domnului, ci ucenic al Apostolilor *(Prologul antimarcionit;* Tertulian) și că nu a văzut pe Domnul în trup *(Canonul Muratori:* „Dominum tamen nec ipse vidit in carne").

O a doua dificultate o reprezintă identificarea Emausului spre care călătoreau cei doi ucenici (v. 13; cf. v. 28). Textul menționează că această localitate se afla la circa 60 de stadii de Ierusalim. O veche tradiție, care urcă probabil pînă la Origen, identifică această localitate cu Emausul unde în anul 166 î.H. Iuda Macabeul l-a înfrînt pe Gorgias (I Mac. 3, 40 și urm.), și care în sec. III d.H., în timpul lui Eliogabal, a fost rebotezat Nicopolis. Arabii vor reveni la vechea d enumire, spunîndu-i pînă astăzi Imwas. Dar acest Emaus (unde în epoca bizantină s-a construit și o biserică dedicată episodului evanghelic) nu se află la 60 de stadii (11 km) de Ierusalim, ci la ceva mai mult de 160 de stadii (31 km). Bineînțeles că nepotrivirea a fost observată, și acest fapt a și determinat apariția în unele manuscrise a cifrei de 160 de stadii în loc de 60. Dar cifra din urmă nu numai că este mult mai bine atestată în textele manuscrise, ci se și potrivește cu ceea ce ne spune Evanghelia despre parcurgerea de către cei doi ucenici a acestei distanțe în ambele sensuri în cursul unei după-amieze. E de necrezut că ei ar fi putut face drumul dusîntors pînă la Emausul-Nicopolis într-un timp atît de scurt. Mai tîrziu s-au propus alte două identificări: biblicul Chiriat Iearim, numit din sec. al XIX-lea Abu Ghosh, aflat spre nord de drumul Ierusalim—Tel Aviv, la circa 15 km de Cetatea Sfîntă, identificare propusă de cruciați, care au și construit aici o biserică; și Qubeiba, identificată drept Emausul evanghelic de pe la 1500. Singurul temei al acestor două identificări din urmă este faptul că depărtarea lor de Ierusalim se apropie de cea menționată în Evanghelie.

În sec. I al erei creștine exista însă și un Emaus la circa 30 de stadii de Ierusalim (6 km), unde Vespasian a stabilit o colonie militară, ceea ce a și dus la schimbarea denumirii locului, astfel încît pînă astăzi localnicii îi zic Qolonia. Mulți specialiști actuali în topografia Țării Sfinte cred că spre această localitate călătoreau cei doi ucenici. Faptul că denumirea satului a fost schimbată în sec. I al erei creștine ar explica identificarea mai tîrzie a localității menționate de evanghelist cu Emaus-Nicopolis (J. Murphy-O'Connor, *The Holy Land.* An Archaeological Guide from Earliest Times to 1700, New Edition, Oxford University Press, 1986, p. 270—271; *cf.* p. 133 și 320).

Emausul va fi fost locul de baștină al celor doi ucenici, sau cel puțin al unuia dintre ei. Fer. Ieronim *(Epistola 108)* zice că Domnul a frînt atunci pîinea și s-a făcut cunoscut în casa lui Cleopa, care a și fost consacrată prin aceasta ca biserică creștină.

Călătoria și Cina de la Emaus au loc „în aceeași zi" a Învierii (v. 13), adică Duminică, 16 nisan (=9 aprilie), anul 30 al erei creștine. Cei doi ucenici și-au început călătoria după-amiază, căci, după ce străbat cei 11 km pînă la destinație, ajung odată cu seara la Emaus. Înainte de a pleca din Ierusalim, aflaseră despre vizita mironosițelor la mormîntul Domnului, urmată de cea a unora dintre ucenici (v. 22—24), desigur cea a Apostolilor Petru și Ioan în

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

Conştiinţa preoţiei — cheia succesului în pastoraţie

E de presupus că fiecare păstor de suflete, care a primit asupra sa această misiune a preoţiei — decît care alta mai sfîntă nu este pe pămînt — doreşte să realizeze în activitatea sa o pastoraţie cît mai reuşită atît pentru sufletele credincioşilor ce i s-au încredinţat cît şi pentru propria-i mîntuire sufletească. Întrebarea este, cum se poate realiza o astfel de pastoraţie?

Pe vremuri, un profesor de Teologie a lansat o anchetă printre preoţi cu gîndul de a aduna material pentru un manual de pastorală. Între alte întrebări, în chestionar se afla una privitoare la chipuri de preoţi vrednici din trecut pe care memoria obştească a parohiei îi pomeneşte cu evlavie. „Astfel de preot nu ştim să mai fi avut satul nostru" — spun adeseori bătrînii satului despre cutare preot al lor. Dacă încerci să afli prin ce anume s-a făcut apreciat un astfel de preot nu afli lucruri extraordinare; a cîntat frumos, a predicat cu putere în grai şi cu convingere, a ridicat o biserică frumoasă, a iubit şi cinstit parohienii, etc. — toate însuşiri pe care le aflăm, în parte sau în întregime, la cei mai mulţi dacă nu chiar la toţi slujitorii sfintelor altare.

Preotul Niculae M. Popescu, fostul titular al catedrei de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, a publicat, pre vremuri, o foarte frumoasă şi instructivă carte intitulată *Preoţi de mir adormiţi întru Domnul*. Lucrarea prezenta cîteva medalioane cu chipuri de preoţi de mir care s-au distins fie ca slujitori, ca luptători naţionali pentru drepturile poporului, ca meşteşugari sau cărturari, pe care istoria i-a reţinut ca pilde vrednice de urmat. Avem convingerea că s-ar putea aduna, cu puţină osteneală, un material bogat pentru un astfel de *manual de pastorală* în care s-ar putea cuprinde multe chipuri de astfel de preoţi — mărturii de netăgăduit despre lucrarea Sfîntului Duh în Biserica noastră — pe care le putem prezenta urmaşilor ca modele vrednice de urmat.

Dacă vrem să descoperim care este totuşi, cheia succesului în lucrarea pastorală a preotului ajungem la concluzia că ea nu este alta decît conştiinţa luminată a fiecărui slujitor al altarului că el este mai înainte de toate şi mai presus de toate, preot al lui Hristos. Din această conştiinţă trează şi mereu înnoită prin har, izvorăsc toate virtuţile necesare slujirii preoţeşti. Conştiinţa preoţiei îl deosebeşte pe preot de credincioşii săi, nu în sensul de a li se suprapune sau a se distanţa de ei, precum nici în sensul opus de a se amesteca între ei, ci în sensul unei convingeri intime, puternice, că în el sălăşluieşte un *har special* acordat prin hirotonie. Conştiinţa posedării acestui har special — departe de a fi prilej de trufie — îl face pe preot să se simtă ca atare în toate împrejurările vieţii sale, în biserică, în societate şi chiar în familie.

Desigur, biserica este locul în care conştiinţa preoţiei se manifestă în toată amploarea ei. De cînd intră în biserică, după cum se închină şi sărută Sfîntul Prestol — cu care s-a unit printr-o unire tainică — preotul dă dovadă că este stăpînit de conştiinţa preoţiei sale, fapt care nu scapă deloc atenţiei credincioşilor. Poporul spune despre cineva că „calcă a preot", vrînd să arate prin aceasta legătura strînsă dintre ţinuta exterioară şi trăirea lăuntrică a preotului. Intrînd în altar, fie spre a sluji, fie cu alt prilej, conştiinţa preoţiei îl face pe preot să-şi dea seama că se află în faţa lui Hristos cel Euharistic care se află în Sfîntul Chivot. *Evlavia euharistică este barometrul vieţii lăuntrice a slujitorului lui Hristos.* Cine tratează sfintele Daruri ca pe nişte materii de obşte, cine-şi permite diversiuni în vorbe şi în atitudini în faţa Sfîntului Chivot, acesta este lipsit de conştiinţa harului preoţiei, fapt care, de asemenea, nu scapă observaţiei credincioşilor. Desigur, şi preotul este om supus ispitelor — dintre care ispita rutinei şi a gîndurilor împrăştiate nu este cea mai puţin primejdioasă pentru scăderea evlaviei euharistice — dar el trebuie să se străduiască să biruiască şi această ispită ca şi pe toate celelalte care scad în sufletul lui conştiinţa preoţiei.

În amintita carte a preotului Niculae M. Popescu, există un capitol de pătrunzătoare învăţătură şi simţire în care se arată cum trebuie să se pregătească preotul pentru Sfînta Liturghie. Această pregătire începe prin primenirea trupească „spre a nu scîrbi pe credincioşi", prin înfrînare şi meditaţie, prin citirea cu evlavie a canonului Sfintei Euharistii. Slujirea Sfintei Liturghii şi a tuturor serviciilor divine arată în chip desăvîrşit felul în care preotul îşi trăieşte preoţia. Smerita cugetare şi simţul discernămîntului îl fereşte de exagerările de tot felul, în cîntare, în rostire, urmînd calea de mijloc a unei slujiri de adîncă trăire, cu reverberaţii puternice şi binefăcătoare asupra credincioşilor.

Despre lucrarea pastorală prin predică s-a spus şi s-a scris foarte mult şi e nevoie să se dezbată mereu această problemă. Avem nevoie azi de *predici tematice*, de îndoctrinare a credincioşilor, pentru ca aceştia să poată face faţă interpelărilor eretice. Predica trebuie să prezinte învăţătura de credinţă a Bisericii noastre cu competenţă, cu pricepere şi expunere limpede, la nivelul puterii de înţelegere a credincioşilor. Înzestraţi cu o cultură generală din ce în ce mai mare, aceştia nu mai acceptă orice expunere de locuri comune, de banalităţi lacrimogene, de predici lipsite de puterea de convingere. Predica trebuie să încălzească inimile pentru Hristos şi să determine voinţa credincioşului de a-I urma Lui. Pentru aceasta se cere însă, mai presus de toate ca predica să fie o *mărturisire de credinţă*, de evlavie şi de trăire religioasă-morală a celui ce o rosteşte. Cine nu „arde" el însuşi nu va putea aprinde „focul" harului în suflete. „Qui non ardet non incendit" — au spus demult strămoşii noştri.

Dacă sîntem stăpîniţi de gîndul că, stînd la sfîntul altar şi în biserică, „stăm în cer" cu mintea şi cu sufletul, vom da dovadă că avem conştiinţa preoţiei.

Ieşind din biserică, preotul nu încetează a fi preot. El continuă slujirea sa mai departe împlinind acea „liturghie după liturghie". Părerea după care preotul este preot numai în biserică, în afara ei este om ca toţi ceilalţi, este nu numai greşită dar ascunde şi tendinţa de a minimaliza conştiinţa harului preoţiei.

Marele şi des pomenitul episcop Roman Ciorogariu scria în una din celebrele sale „scrisori către un preot tînăr" aceste cuvinte pururea de actualitate: „Lumea priveşte pe om (şi) după haina lui şi-l judecă după felul cum se înfăţişează, ca mirean. Uniforma exprimă o clasă de oameni, cea militară chipul de militar, cea preoţească chipul de preot... cu un cuvînt *haina trebuie să fie în armonie cu sufletul purtătorului ei.* În practica vieţii îl reţine pe soldat şi pe preot de la fapte contrare caracterului lor. *Uniforma are un netăgăduit caracter etic şi estetic*" (*Zile Trăite*, p. 581). Avea dreptate bătrînul episcop, el însuşi pedagog şi îndrumător al multor generaţii de preoţi şi învăţători. De altfel ţinuta preoţească este rînduită de Sf. Canoane (Art. 31—32 din Regulamentul de procedură) — cu dezlegări pentru cazuri excepţionale. Chiar dacă în unele împrejurări nu se poate purta costumul întreg, o conştiinţă preoţească va şti să aleagă întotdeauna o haină în culori închise, cu o vestă, care să-l deosebească pe preot de mireni, cît de cît. Nu trebuie să ne ascundem niciodată caracterul preoţesc, amintindu-ne cuvîntul Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Voi sînteţi lumina lumii; nu poate cetatea să se ascundă cînd stă deasupra muntelui, nici nu aprind (oamenii) făclie şi o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi luminează tuturor celor din casă" (Matei V, 14—15). Făclie ascunsă sub obroc este slujitorul care-şi ascunde identitatea într-o costumaţie care — în unele cazuri — nu stă bine nici unui mirean care se respectă.

Un predicator străin spunea odată unui preot ortodox: „Şi eu îl propovăduiesc pe Hristos". — „E adevărat — a răspuns preotul, dar numai de pe amvonul domniei tale. Dar eu îl propovăduiesc nu numai de pe amvon ci şi prin simpla mea prezenţă între oameni, prin haina pe care o port. Pînă şi copiii, dar mai ales credincioşii ştiu că sînt „taica popa" sau „părintele" şi-mi cer binecuvîntare. Cînd mă văd, e cu neputinţă să nu-şi aducă aminte că-l reprezint pe Hristos". Predicatorul a confirmat acest lucru, şi aşa este, dar cu o condiţie: haina trebuie să fie în armonie cu sufletul şi caracterul purtătorului ei.

Conştiinţa harului preoţiei se manifestă puternic şi în *viaţa familială*. Preotul ortodox este soţ şi părinte trupesc în casa sa, precum este mire al Bisericii şi părinte sufletesc al credincioşilor. Între aceste două situaţii este o legătură strînsă de întrepătrundere şi continuitate pe care o sugerează cuvintele Sfîntului Apostol Pavel, cînd cere preotului să fie bun chivernisitor în casa lui, „căci dacă cineva a sa casă nu ştie să şi-o rînduiască, cum va purta grijă de casa lui Dumnezeu?" (1 Timotei III, 4—5). Hotărît lucru: familia preotului este prima lui parohie, precum obştea credincioşilor este a doua şi marea lui familie. Nimic nu prejudiciază mai mult şi cu urmări mai păgubitoare succesul pastoraţiei unui preot ca starea necorespunzătoare a sa în familie şi aceea a casnicilor săi de la soţie, la fii şi nepoţi.

Dacă împrejurări nedorite au ca rezultat slăbirea conştiinţei preoţiei şi, prin aceasta, punerea sub semnul întrebării a succesului în pastoraţie sînt mijloace şi metode — o ştim cu toţii — prin care această conştiinţă să se trezească, să crească şi să se întărească. Nu vom stărui asupra lor fiind prea cunoscute şi la îndemîna oricui. Vom aminti doar de rugăciune — nu numai cea liturgică ci şi de cea personală, de *„neîncetata rugăciune"* pe care acelaşi Apostol o recomandă tuturor (I Tes. V, 17) dar mai ales celor ce slujesc cele sfinte; de meditaţie şi lectură zilnică a Sfinţilor Scripturi, a operelor Sfinţilor Părinţi, a cărţilor duhovniceşti, care hrănesc mintea slujitorului lui Hristos, îi încălzesc inima şi-i aprind mereu râvna pentru o pastoraţie de succes.

Despre conştiinţa preoţiei s-a scris mult. Au scris pagini neîntrecute Sfinţii Părinţi ai Bisericii din primele veacuri şi, după ei, mulţi alţii pînă în zilele noastre. Ni se pare că niciodată nu e de prisos o dezbatere pe o astfel de temă. Hristos este veşnicul şi singurul model al nostru al tuturor. Pe El se cuvine să-l avem „ca zugrăvit înaintea ochilor" (Galateni III, 1) şi să-L reproducem pe planşa inimilor noastre. Unii reuşesc să facă din viaţa lor o copie frumoasă a vieţii lui Iisus, atît cît omeneşte e cu putinţă; alţii mai puţin sau chiar — ceea ce să nu fie! — o tristă caricatură, datorită slabei preocupări de a „aprinde" mereu harul care ni s-a dat, de a creşte cu harul şi cu înţelepciunea înaintea oamenilor şi a lui Dumnezeu.

După un şir de ani de slujire — mai lung sau mai scurt — e bine să ne întrebăm: am copiat chipul lui Hristos pe planşa inimilor noastre? L-am zugrăvit în sufletele credincioşilor? Să nu uităm: cheia succesului în pastoraţie şi chiar condiţia mîntuirii noastre sufleteşti o reprezintă conştiinţa trează a harului preoţiei care ni s-a încredinţat şi care trebuie să ne stăpînească în toate împrejurările vieţii şi activităţii pastorale.

Prot. dr. *Gheorghe Liţiu*

„VORONEŢUL" BĂNĂŢEAN

Da, avem şi un „Voroneţ" în Banat. La poalele Padeşului, pe versantul lui apusean, în judeţul Timiş. Voroneţul Ţării de sus, a fost ridicat în lumini de către Ştefan cel Mare, în 1488. Adică acum mai bine de cinci sute de ani. După lupta de la Războieni. Sutele de meşteri, calfe şi zidari, dulgheri şi apoi, „zugravii de subţire", au trudit la ea cu inimă şi voie bună, drept mulţumită lui Dumnezeu, care, deşi, precum scria cronicarul despre Ştefan Vodă, „că era mic la stat, dar mare în fapte", şi ei puţini la număr şi Ţara mică, totuşi ei s-au luat de piept cu cea mai mare putere militară a vremii, pe care au îngenunchiat-o, de atîtea ori. Iar pentru fiecare din aceste biruinţe, dar şi pentru înfrîngerile foarte puţine, cîte au fost, arcaşii şi lăncierii Domnului, rezemau armele de copacii pădurilor, Măria Sa trăgea cu arcul, ca să-i fixeze locul de înălţare şi cu acelaşi neostoit curaj, cu aceeaşi dîrzenie ca în luptă, se ridica biserica sau mănăstirea, drept laudă lui Dumnezeu, pentru şi după fiecare bătălie. Voroneţul a fost început la 26 mai al anului 1488 şi s-a sfîrşit la 14 septembrie, ziua Crucii, a aceluiaşi an. Deci în 3 luni, trei săptămîni şi trei zile. Cel ce, — ca întotdeauna — i-a dat sfatul înălţării Voroneţului —, a fost permanentul sfătuitor al Voievodului, Daniil Sihastru. Iar cel ce i-a adaus pridvorul şi frescele faimoase exterioare, a fost Mitropolitul Grigore Roşca, vărul lui Petru Rareş. Deci tot din familia muşatinilor. Aşa s-a născut Voroneţul cu hlamidele lui de arte şi evlavii, cu albastrul lui ceresc de pe bolte şi ziduri, „albastrul de Voroneţ", cunoscut şi rîvnit azi, de toate penelurile mari, cu har şi harisme, nu ale ţării numai, ci de toate marile peneluri ale lumii.

„Voroneţul" bănăţean, n-a intrat, încă, (dar va intra, desigur!), în circuitul artistic al faimelor culturale ale lumii. Nu s-a ridicat în arderea scurtă a cîtorva luni, din braţele şi sufletele aprinse ale războinicilor de la Războieni care apăraseră Europa, stăvilind puhoaiele turceşti ca să nu se reverse spre apusul european, dîndu-le astfel, aceşti moldoveni şi munteni şi transilvăneni, puţini dar dîrjI, tihna şi răgazul ca ei, europenii, să-şi dureze, catedralele, universităţile, castelele, capelele sixtine şi culturile. Dar, Mănăstirea Izvorul Miron, acest „Voroneţ" al Banatului, de care vorbim, tot dintr-o rană cumplită a istoriei româneşti a înflorit, cu fiorul lui de evlavii şi cu splendorile lui de arte.

Ardealul n-a fost mai puţin bogat în mănăstiri, decît Moldova, decît Muntenia, ori Oltenia. Deci nici Banatul. Dar într-o dimineaţă de iunie a anului 1761, apusul apărat secole de arcul carpatic ortodox român, prin împărăteasa lui, Maria Tereza, l-a trimis pe generalul Nicolae Adolf baron de Bucow cu tunurile imperiului habsburgic, tunuri care au nimicit şi torţionari în sutană care au incendiat şi mistuit 94 de mănăstiri şi schituri şi peste 200 de biserici săteşti ardelenşti, ucigînd şi spînzurînd şi peste 300 de călugări şi popi „schismatici". După ce prin viclenie şi minciuni, Bucow, în numele împărătesei, l-a amăgit pe Sofronie de la Cioara, să trimită la vatră, pe cei peste zece mii de moţi care păzeau gurile văilor, din luna mai 1757. Ardealul fără cupole mănăstireşti, sîngerează de dorul mănăstirilor nimicite în acel cumplit, iunie, din 1761. *Uniaţia, unirea de la 1700 cu Roma, a fost prima frîngere, prima cumplită sîngerare a unităţii sufletului românesc, din istoria noastră chinuită, care şi-a tras totdeauna sevele şi biruinţele, din altarele şi vetrele mănăstirilor româneşti. Acolo, la altarele mănăstireşti, s-au închegat toate: şi unitatea şi limba şi artele şi cultura românească, din negurile istorice pînă în zilele noastre.* Steagul lui Tudor Vladimirescu a fost făcut şi pictat în Mănăstirea Antim din Bucureşti, de către zugravul mănăstiresc David, sub supravegherea lui Ilarion al Argeşului, care împreună cu Tudor şi Gheorghe Lazăr, au fost trilogia Revoluţiei de la 1821.

„Voroneţul" bănăţean, — Mănăstirea Izvorul Miron — de la Românaştii de Timiş, din această mare, încă neînchisă rană a istoriei româneşti — nimicirea mănăstirilor ardelene şi uciderea călugărilor şi slujitorilor lor de către generalul Bucow, în 1761 — s-a născut şi a înflorit.

Frumuseţea ei de astăzi este nespusă. Zveltă, mai zveltă decît Voroneţul Ţării de sus moldave, parcă vrea să zboare spre cer. Zece brazi voinici îi stau de strajă. Cu trepte monumentale de marmuri, albe ca zăpezile, pe care maicele slujitoare le spală în fiecare dimineaţă. Iar lacrimile de rouă le fac scînteietoare noaptea de oglindirea stelelor. Cupole pantocratice şi cu liturghii cereşti, pe bolţile interioare. Cohorte şi cete de ale tuturor sfinţilor şi pereţii interiori şi pe cei de afară. De la streşini, pînă la brîiele de marmură. Viziunea arhitectonică îi dă o zveltele de icar. Cînd o admiri, te prinde teama tainică, să nu-ţi fugă în sus, de sub brazii, care prea probabil pentru asta au fost puşi: ca s-o ţină pe pămînt, să n-o lase să zboare spre cer. Prin curtea ei, curată ca o lacrimă de rouă, trece rîul Bega cu păstrăvii lui. În aceeaşi curte minunat de bine îngrijită, mai sînt trei bazine cu ape termale şi cu păstrăvi şi cimitirul mic, de lîngă brazii care păzesc minunea de „Nou Voroneţ".

Biserica mănăstirii „Izvorul Miron" este construită potrivit arhitecturii tradiţionale răsăritene, în stil neobizantin, în plan de navă uşor treflată, cu fundaţii de piatră, cu soclu înalt şi ziduri din cărămidă şi piatră.

„În anii 1980—1981 s-a început pictarea pereţilor interiori ai bisericii, precedată de ample şi riguroase lucrări de renovare şi consolidare. În trei registre principale, imaginile zugrăvite, au fost aşternute potrivit canoanelor erminiei bizantine. Iar ceea ce singularizează biserica mănăstirească, între lăcaşurile ortodoxe din Banat, (iar noi zicem şi din ţară!), este pictarea exterioară, executată asemenea celei dinlăuntru, de prof. Ion Şulea-Gorj din Timişoara, în frescă, acoperind pereţii de la streaşină pînă la temelie".

Am citat din cuvîntul Stareţului Olivian Bindiu, rostit, la sfinţirea Mănăstirii „Izvorul Miron" Românaşti, la 20 iulie 1987.

Cum a apărut „Voroneţul bănăţean"? Citîm tot din cuvîntul stareţului Olivian, de la retîrnosire: „La începutul secolului, aici, la poalele Padeşului, datorită episcopului Miron Cristea al Caransebeşului s-a ridicat acest locaş de reculegere şi rugăciune, care a devenit apoi loc sfînt de pelerinaj. Vrednicul de pomenire episcop făcea o vizită arhierească în părţile Făgetului, vechi centru protopopesc. Aceasta se întîmpla în 1911, cînd ierarhul, impresionat de frumuseţea locurilor de la poalele Padeşului, aflînd că pe aceste locuri, din vechime, se păstra amintirea unei vieţi monastice, a hotărît să se ridice o mănăstire. După încolţirea gîndului... în anul următor 1912, din dania sa şi a surorilor Maria şi Suzana Glava din Românaşti, care au dăruit terenul, s-a pus piatra fundamentală. Mănăstirea avea să poarte hramul „Sf. Prooroc Ilie", patronul episcopului Elie Miron Cristea. Mănăstirea mai purta şi numele de „Bolta caldă", deoarece în incinta ei, erau şi izvoarele de ape termale.

Lucrurile n-au mers însă ca pe vremea lui Ştefan cel Mare... în trei luni, trei săptămîni... A venit primul război mondial, cu cele legate de el. Începutele construcţii din 1912, s-au săvîrşit abia în 1929. Şi chiar dacă, episcopul de Caransebeş, devenise primul Patriarh al ţării, tîrnosirea ctitoriei sale se face abia în anul 1931, de către episcopul de atunci al Caransebeşului, Iosif Traian Bădescu.

Clopotele mănăstireşti bat iar peste văile cu oieri şi oameni de ispravă, ca pe vremuri de istorii. Mănăstirea îşi duce viaţa, modestă, cu cîţiva stareţi modeşti şi ei pe care i-a avut dar duhovnicind cu folos sufletele setoase.

Mitropolitul Banatului Nicolae Corneanu, a înţeles de la Sfinţii Părinţi ai Bisericii pe care îi frecventează cu smerit meşteşug şi duhovnicească supunere lor şi învăţăturilor lor, a înţeles zic, că Adevărul Sfînt şi frumuseţea Ortodoxiei, numai mănăstirile le ţin şi le păstrează neumbrite şi deloc ştirbite. De aceea a şi început reaprinderea vetrelor şi a sfintelor lor prestoale. Şi astfel a pornit şi a renovat Mănăstirea Vasiova, apoi „Noul Voroneţ" — Izvorul Miron,

(Continuare în pag. a 7-a)

Cristofor Dancu

EMAUS

(Continuare din pag. a 5-a)

primul rînd (In. 20, 2—10). Aceste veşti n-au făcut însă altceva decît să adauge spaimă (v. 22) la întristarea deznădăjduită a ucenicilor (v. 17). Ca şi ceilalţi ucenici ai Domnului, cu excepţia lui Ioan (cf. In. 20, 8), şi aceştia doi nu ajung la credinţa în înviere pe baza mărturiei mormîntului gol şi a spuselor mironosiţelor despre vestirea îngerească. Inimile lor n-au cunoscut încă bucuria pascală (cf. Mt. 28, 9).

Tulburarea celor doi ucenici se reflectă în discuţia lor animată în jurul gravelor întîmplări din ultimele zile. Cînd li se alătură Însuşi Iisus, fără a li se face cunoscut, Cleopa îşi exprimă mirarea în faţa părutei Sale ignoranţe în ce priveşte acele întîmplări (v. 18—20). Din cuvintele lui Cleopa rezultă că răstignirea Mîntuitorului n-a trecut neobservată şi că nelegiuita osîndire a Celui considerat de popor „prooroc puternic în faptă şi în cuvînt" a contrariat marea masă a populaţiei iudaice. Cleopa adaugă: „Iar noi nădăjduiam că El este Cel ce avea să izbăvească pe Israel" (v. 21). „Nădăjduiam", la timpul imperfect, arată foarte bine în ce măsură răstignirea a zdruncinat încrederea ucenicilor în mesianitatea lui Iisus. Într-adevăr, pentru iudeii neîncreştinaţi, Crucea lui Hristos va fi întotdeauna o „sminteală" (I Cor. 1, 23).

Răspunsul Mîntuitorului este de o deosebită importanţă pentru noi. El le dovedeşte din Scripturi că pătimile şi moartea Sa nu numai că nu invalidează, ci, dimpotrivă, că ele constituie suprema afirmare a mesianităţii Sale: „Şi El a zis către ei: O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima în a crede toate cîte au spus proorocii! Nu trebuia, oare, ca Hristos să pătimească acestea şi să intre în slava Sa?" (v. 25—26). Accentul cade aici pe *toate* (ca şi în v. 44); ca majoritatea iudeilor, ucenicii îşi aminteau numai profeţiile despre slava lui Mesia, ignorîndu-le pe cele referitoare la pătimile Sale. Acestora din urmă, iudeii neîncreştinaţi le neagă pînă astăzi caracterul mesianic. Corectînd această exegeză eronată, Mîntuitorul întreprinde atunci (ca şi mai tîrziu, în aceeaşi seară, în faţa celor unsprezece Apostoli, v. 44—46) identificarea şi explicarea tuturor textelor mesianice, accentuînd, faţă de unilateralitatea înţelegerii lor, mărturia Scripturii despre pătimile, moartea şi învierea lui Mesia: „Şi începînd de la Moise şi de la toţi proorocii, le-a tîlcuit lor toate Scripturile cele despre El" (v. 27). „Moise şi toţi proorocii" (cf. v. 44: „în Legea lui Moise, în proroci şi în psalmi") înseamnă întreaga Scriptură a Vechiului Testament. Domnul va fi identificat, desigur, nu numai profeţiile referitoare la pătimile lui Mesia (ca cele din Ps. 21; Is. 53 ş.a.), ci şi tipurile veterotestamentare care grăiesc în acelaşi sens (Isaac, mielul pascal, şarpele de aramă etc.). Deşi în multe alte locuri evanghelice Mîntuitorul apare ca interpret al Scripturilor sau aplică persoanei şi activităţii Sale unele profeţii şi tipuri mesianice, este meritul unic al Sf. Luca de a fi transmis imaginea Domnului Celui înviat ca interpret al *tuturor* vestirilor mesianice veterotestamentare. Nu ne mai mirăm astfel cum pot Sf. Apostoli identifica atît de sigur şi interpreta atît de luminos profeţiile mesianice, punîndu-le faţă-n faţă cu diferitele momente şi aspecte ale vieţii şi activităţii Domnului.

Ascultînd această minunată tîlcuire a Scripturilor, în inimile celor doi ucenici deznădejdea făcea tot mai mult loc bucuriei (cf. v. 32). Iisus, Cel pe care-L urmaseră era, deci, Mesia-Hristos! Nu îndrăzneau însă să-L întrerupă pe Mîntuitorul. Iar cînd au ajuns la Emaus, L-au rugat stăruitor să rămînă cu ei. Intrînd cu toţii în casă, L-au aşezat în fruntea mesei. Atunci El, „luînd pîinea, a binecuvîntat şi, frîngînd, le-a dat lor" (v. 30). Regăsim aici cele patru acte de la instituirea Sfintei Euharistii (Lc. 22, 19). La săvîrşirea acestora „s-au deschis ochii lor şi L-au cunoscut" (v. 31); întorcîndu-se la Ierusalim, vor raporta cum L-au recunoscut pe Iisus „la frîngerea pîinii" (v. 35). Iată tot atîtea elemente care ne dau dreptul să considerăm că cina de la Emaus a fost o Cină euharistică (împreună cu Teofilact şi mulţi alţi comentatori).

Recunoaşterea lui Iisus de către cei doi ucenici nu înseamnă altceva decît că ei au ajuns, în sfîrşit, la credinţă. De aceea, nu mai au nevoie să-L vadă (cf. In. 20, 29); El se face nevăzut (v. 31).

Cei doi se întorc imediat la Ierusalim, unde-i găsesc adunaţi pe Apostoli şi pe alţi ucenici (v. 33). Atunci, în seara Duminicii Învierii, pentru prima dată, la exclamaţia plină de bucurie a celor veniţi de la Emaus: „Hristos a înviat!", a răsunat răspunsul: „Adevărat a înviat!" (v. 34). Căci între timp Domnul se arătase şi Apostolului Petru (v. 34; cf. I Cor. 15, 5).

Cu inimile încălzite de tîlcuirile Scripturilor din preajma marii sărbători şi cu ochii sufletului luminaţi prin menirea cu vrednicie a Sfintei Euharistii, să mărturisim şi noi învierea cea mîntuitoare a Domnului şi ca atunci, în Ziua Învierii, să ne întîmpinăm unii pe alţii cu mesajul „Hristos a înviat! — Adevărat a înviat!"

INTERVIU

În intervalul dintre 30 martie—6 aprilie a.c. ne-a vizitat ţara un grup de studenţi de la Facultatea de Teologie Luterană din Mainz, R. F. Germania, condus de prof. dr. Joachim Lell. A participat şi profesorul dr. Gustav Adolf Benarth. Oaspeţii au vizitat mai multe centre eparhiale, comunităţi religioase, instituţii de învăţămînt Teologic, mănăstiri din Transilvania şi nordul Moldovei.

La încheierea vizitei, care a avut loc în data de 6 aprilie a.c., la Institutul Teologic Protestant Unic din Cluj-Napoca, conducătorul grupului, prof. dr. Joachim Lell a acordat Redacţiei ziarului nostru următorul interviu:

ÎNTREBARE: Actuala Dumneavoastră vizită se înscrie după alte vizite efectuate anterior, în România. Aţi însoţit de fiecare dată grupe de studenţi teologi. V-am ruga să vă referiţi la importanţa acestor vizite din punct de vedere ecumenic şi al pregătirii misionare a viitorilor slujitori bisericeşti.

RĂSPUNS: Într-adevăr, am mai vizitat România, însă nu în calitate de conducător al unor grupe de studenţi, alţii avînd responsabilitatea conducerii respectivelor grupe. Eu am făcut parte din acele grupe. Vizitele de această natură au desigur o mare importanţă, pentru că cei care le fac sînt viitoarele cadre ale Bisericii, care trebuie să se formeze în spiritul ecumenist, al apropierii intercreştine şi progresului pe calea refacerii unităţii. Aceste vizite contribuie la cunoaşterea reciprocă şi la sporirea perspectivelor unităţii.

ÎNTREBARE: Aţi sosit în România în „săptămîna luminată", cum numim noi prima săptămînă după Paşti. În chip firesc, aţi vizitat comunităţi care trăiau deja bucuria pascală şi altele care se pregăteau spre a se împărtăşi de această bucurie, dat fiind faptul că Dvs., luteranii aţi prăznuit Paştile, anul acesta, cu mai bine de o lună înainte de ortodocşi. V-am ruga să menţionaţi cîteva dintre comunităţile în mijlocul cărora aţi poposit, participînd şi la diverse momente ale cultului religios, şi să ne împărtăşiţi impresiile Dumneavoastră despre atmosfera pe care aţi constatat-o în aceste comunităţi.

RĂSPUNS: Întrebarea cuprinde mai multe aspecte. Voi încerca să răspund mai pe scurt. Am vizitat comunităţi sau unităşi bisericeşti mai mari şi mai mici (centre eparhiale şi parohii) în Oradea, Alba Iulia, Sibiu, Cisnădie, Sibiel, Sighişoara, Valea Viilor, Braşov, Mănăstirile din Moldova, iar azi, aici în Cluj. Am avut discuţii cu conducătorii acestor comunităţi şi cu credincioşii, ne-am împărtăşit reciproc impresiile şi am avut ocazia să participăm şi la oficierea cultului în unele dintre comunităţi. Ne-a impresionat profund faptul că sînt foarte vii şi puternice aceste comunităţi. Atmosfera sărbătorii Paştilor am simţit-o peste tot: şi la cei care au sărbătorit deja Paştile şi la cei care se pregăteau de sărbătoare.

ÎNTREBARE: În calitatea Dvs. de profesor de Teologie aţi avut ocazia, vizitîndu-ne de mai multe ori, să cunoaşteţi situaţia învăţămîntului teologic din ţara noastră. V-am ruga să binevoiţi a arăta constatările Dvs. în legătură cu posibilităţile şi condiţiile de care dispun cultele, în general şi învăţămîntul teologic, în special, pentru pregătirea personalului de cult de care au nevoie.

RĂSPUNS: Cultele şi şcolile de învăţămînt teologic au posibilităţi de desfăşurare a propriei lor activităţi. Cadrele din învăţămînt, aşa cum am putut constata la Sibiu şi la Cluj, sînt cu înaltă pregătire şi munca ce se depune pentru formarea viitorilor slujitori ai Bisericii este de bună calitate.

ÎNTREBARE: V-am ruga să arătaţi care sînt impresiile Dvs. cu privire la viaţa religioasă în ansamblu, din România.

RĂSPUNS: Referitor la viaţa religioasă, ne-am bucurat să constatăm că e foarte intensă, mult mai intensă decît în multe comunităţi şi Biserici din ţările Apusene. În România poţi vedea bisericile arhipline de credincioşi, ceea ce nu se întîmplă peste tot în Apus. Sînt şi condiţii material-spirituale corespunzătoare bunei desfăşurări a vieţii religioase.

ÎNTREBARE: În timpul vizitei Dvs. aţi avut prilejul să luaţi contact cu conducători, ierarhi şi slujitori ai mai multor culte. V-am ruga să ne împărtăşiţi impresiile Dvs. în legătură cu relaţiile dintre cultele din ţara noastră, aşa cum se manifestă acestea la toate nivelurile: conducători de culte, slujitori şi credincioşi.

RĂSPUNS: Făcînd abstracţie de relaţiile care sînt în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pe care le cunoaştem cu toţii şi în care sînt implicate şi cultele din România, ne-am bucurat să găsim în ţara Dvs. o situaţie cu adevărat ecumenică. Am observat că se realizează contacte între conducătorii diferitelor confesiuni, a profesorilor, slujitorilor şi credincioşilor, mai ales aici în Transilvania, unde deşi cultele sînt multe şi diverse, trăiesc armonios împreună şi conlucrează.

ÎNTREBARE: Cultele din România sprijină, cu mijloacele lor specifice, iniţiativele şi eforturile poporului nostru pentru pace şi instaurarea în lume a unui climat de destindere, încredere şi colaborare. Care este părerea Dvs. în legătură cu locul şi rolul cultelor în sprijinirea factorilor care luptă pentru pace şi colaborare pe plan internaţional?

RĂSPUNS: Pacea porneşte de la faţa locului, din sufletele noastre. Cea mai mare contribuţie pe care o putem aduce noi creştinii în slujba păcii este să o realizăm întîi, în mod concret, între noi, pe plan local. Pacea înseamnă admiterea diversităţii, a diferenţelor şi contrariilor, ceea ce se traduce cu un cuvînt prin toleranţă. Ne-am bucurat să constatăm că, mai ales aici în Transilvania toleranţa există. Este impresionant să vezi că aici trăiesc în armonie comunităţile româneşti, maghiare şi germane, care sînt şi de confesiuni diferite. Am înţeles că este vorba de o tradiţie îndelungată, în această privinţă. Îndemnul nostru ar fi să se continue cu această tradiţie a bunei convieţuiri. Realităţi ca acestea de bună convieţuire între naţionalităţi şi confesiuni pe plan local, cum e cazul în Transilvania, contribuie la promovarea păcii universale. Să se facă deci totul ca această tradiţie a buneiconvieţuiri să nu dispară.

ÎNTREBARE: Am dori să întrebăm, în final, dacă reflectaţi la organizarea în viitor, şi a altor călătorii similare, cu grupuri de studenţi, în ţara noastră?

RĂSPUNS: Am 73 de ani şi e greu la o astfel de vîrstă să spun ce perspectivă mă mai aşteaptă. Dar, dacă nu voi mai putea reveni eu, vor prelua alţii iniţiativa. De altfel, împreună cu mine este şi un profesor mai tînăr.

A PATRA CONSULTAŢIE INTERNAŢIONALĂ A ŞCOLILOR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ, SYNDESMOS

Ajunsă la cea de a patra întrunire, organizaţia internaţională „SYNDESMOS" a şcolilor teologice ortodoxe a fost anul acesta găzduită de Biserica Ortodoxă a Poloniei.

Ca mărturie a integrării învăţămîntului teologic în viaţa comunităţilor parohiale s-a ales tema *„Studiile teologice şi viaţa parohială"*.

Astfel, între 13—19 februarie 1989 s-au întrunit în localitatea SUPRASL, eparhia de Bialystok şi Gdansk, reprezentanţi ai diferitelor facultăţi de teologie ortodoxă şi alte organizaţii naţionale din cadrul SYNDESMOS, din următoarele ţări: Cehoslovacia, Canada, Egipt, Grecia, Finlanda, Franţa, Liban, România, U.S.A. şi U.R.S.S.

Învăţămîntul teologic din Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentat, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de Arhim. Casian Crăciun, inspector patriarhal cu probleme de învăţămînt, P. C. Diac. Asistent Ion Vasile Leb, de la Institutul teologic din Sibiu şi Dl. Asist. Ion Chivu, de la Institutul teologic din Bucureşti.

Înaintea începerii lucrărilor, delegaţii la Consfătuire au fost primiţi de I. P. S. Vasile, Mitropolitul Varşoviei şi primat al Bisericii Ortodoxe a Poloniei. La Suprasl, sub permanenta asistenţă părintească a I. P. S. Arhiepiscop Sava de Bialystok şi a P. S. Episcop Ieremias de Vroslaw, ambii profesori la Facultatea de teologie ortodoxă din cadrul Universităţii din Varşovia, s-au împletit simfonic activităţile teologice şi liturgice practice, realizîndu-se o frumoasă comuniune ortodoxă în jurul temei propuse. S-au analizat diverse aspecte legate de teologie şi slujire în parohie, prin referate ca: „Temeiurile biblice ale parohiei", „Rolul ziditor al teologiei în viaţa Bisericii şi societăţii", „Schimbări în lume şi consecinţele acestora în viaţa Bisericii" etc. Acestea au fost apoi continuate prin vizite în parohii ale Bisericii Ortodoxe a Poloniei. Fiecare delegaţie a adus importante mărturii privind aspecte ale slujirii din Bisericile Ortodoxe locale.

Atît în planul lucrărilor, cît şi-n grupele de lucru, delegaţii Bisericii Ortodoxe Române au fost purtătorii mesajului spiritualităţii româneşti, din care învăţămîntul teologic se inspiră şi pe care o slujeşte în interesul poporului dreptcredincios. S-a scos în evidenţă preocuparea Bisericii noastre de a orienta atît studiile de teologie şi, mai ales, cadrele didactice şi, nu în ultimul rînd, tinerii seminarişti spre viaţa autentică a comunităţilor parohiale. De asemenea, toţi au luat cunoştinţă de implicarea tuturor factorilor de răspundere din Biserică în procesul de învăţămînt, spre o cît mai autentică formare a preoţilor în duh ortodox. În acest sens s-a informat că învăţămîntul teologic românesc beneficiază de înnoire prin purtarea de grijă a P. F. Patriarh Teoctist, care a iniţiat revizuirea şi aducerea la zi a programelor analitice, întocmirea de manuale şi cursuri universitare şi a imprimat învăţămîntului pe de o parte o orientare realistă în slujirea practică a credincioşilor noştri, iar pe de altă parte a îndrumat preocupările teologice spre problemele majore ale ecumenismului şi comuniunii slujitoare cu întreaga ortodoxie.

Delegaţii români au făcut o seară a teologiei româneşti, adăugînd expuneri cu diapozitive şi au oferit public „Biblia de la Bucureşti" şi „Noul Testament" de la Bălgrad, recent reeditate, ca mărturii pe plan panortodox a rolului propovăduirii cuvîntului lui Dumnezeu în limba fiecărui neam, aşa cum se practică în Biserica Ortodoxă Română de secole.

Apreciate unanim, contribuţiile teologice cît şi exemplificările practice din viaţa comunităţilor noastre ca rezultat al orientării realiste a învăţămîntului teologic în slujire şi a modului exemplar prin care Biserica se implică în acest proces au făcut din participarea delegaţilor români la cea de a IV-a Consultaţie internaţională SYNDESMOS din Polonia un nou prilej de afirmare a ortodoxiei româneşti slujitoare încă de pe băncile şcolilor a unităţii creştine şi umane.

Arhim. *Casian Crăciun*

Ioan Lupaş, DIN ISTORIA TRANSILVANIEI. Ediţie îngrijită, note şi comentarii de Marina Vlasiu. Cuvînt înainte de Florin Constantiniu, Bucureşti, Editura Eminescu, Biblioteca de filosofie a culturii româneşti, 1988, XVIII+414 p.

După volumul de *Scrieri alese*, I, Introducere, ediţie îngrijită note şi comentarii de Acad. Ştefan Pascu şi Prof. Pompiliu Teodor (Cluj-Napoca, 1977), recent a văzut lumina tiparului o nouă culegere din opera ilustrului cărturar clujean, sub îngrijirea fiicei sale, Marina Vlasiu. Istoricul Ioan Lupaş (1880—1967), originar din Sălistea Sibiului, fost o vreme profesor la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu (1905—1909), preot şi protopop în Săliste (1909—1919), apoi profesor la Facultatea de litere şi filosofie a Universităţii din Cluj (1919—1947), membru titular al Academiei Române (1916), întemeietor şi director al Institutului de istorie Naţională din Cluj (1920—1945), a lăsat o operă istorică impresionantă: 848 de cărţi, studii şi articole în care a tratat cele mai variate probleme din istoria naţională şi bisericească, precum şi din cultura poporului român, în speţă a celui din Transilvania. O bună parte din opera sa, risipită în diferite publicaţii de specialitate, a fost strînsă de el însuşi în cele cinci volume de *Studii, conferinţe şi comunicări istorice* (1927—1946). Un manual de *Istoria românilor* pentru învăţămîntul mediu a cunoscut nu mai puţin de 15 ediţii.

Volumul recent apărut cuprinde cîteva din lucrările sale de bază privitoare la istoria Transilvaniei, între care: Fazele istorice în evoluţia constituţională a Transilvaniei, Voievodatul Transilvaniei în secolele XII şi XIII, Răscoala ţăranilor transilvani din 1437—1438, Stăpînirea transilvană a lui Mihai Viteazul, Revoluţia lui Horia, Avram Iancu, Un martir al Transilvaniei: Ştephan L. Roth, Înfiinţarea „Asociaţiunii" şi conducătorii ei, Începuturile şi epocile istorice ale ziaristicei româneşti transilvane şi altele. Din toate lucrările consacrate istoriei Transilvaniei se desprinde apartenenţa acesteia la istoria întregului neam românesc, „individualitatea sa istorică distinctă" faţă de Ungaria, „a cărei autonomie teritorială şi administrativă a ieşit totdeauna la iveală în mod destul de pronunţat", fapt recunoscut şi de unii istorici maghiari. Aceste păreri ale lui Ioan Lupaş au călăuzit cercetările istoricilor români pînă azi.

Alte studii prezintă personalitatea unor cărturari şi patrioţi transilvăneni de pînă la 1918, ca George Barijiu, Andrei Mureşanu, Valeriu Branişte, Virgil Onitiu, Andrei Bîrseanu, Ioan Popescu, Atanasie Marinescu, Sextil Puşcariu, Ion Sîrbu, Silviu Dragomir, Ion Agîrbiceanu ş.a. Ar fi fost de dorit şi un studiu consacrat mitropolitului Andrei Şaguna, căci se ştie că Ioan Lupaş a fost biograful prin excelenţă al marelui ierarh, autorul cunoscutei monografii apărută în 1909 şi redactată în timpul detenţiei sale de trei luni în închisoarea de stat din Seghedin (1908). Oricum, volumul recent ieşit de sub tipar este un binemeritat omagiu adus istoricului şi luptătorului pentru dreptcurile româneşti, Ioan Lupaş. Îl recomandăm cu toată căldura tuturor celor ce doresc să cunoască trecutul de lupte şi de jertfe al românilor transilvăneni de altădată.

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

„VORONEŢUL" BĂNĂŢEAN

(Continuare din pag. a 6-a)

care a ieşit atît de frumos, încît, nu-ţi vine a crede ochilor, că atîtea frumuseţe îţi stă în faţa lor. Şi această minune de duhovnicie şi artă, s-a împlinit în nici 3 ani. Cu ajutorul şi sprijinul mitropoliei Banatului, cu marele obol al credincioşilor şi cu truda de zi şi de noapte a stareţului Olivian, şi a vieţuitorilor puţini, dar nespus de harnici ai mănăstirii. Şi este locul să amintim, că acelaşi miracol al renovării, cu aceleaşi suflete şi braţe trudnice, s-a înfăptuit, de către acelaş stareţ Olivian Bîndiu şi obştea sa mănăstirească şi tot, doar, în cîţiva ani, şi cu Mănăstirea Vasiova, tot bănăţeană.

Ca şi Voroneţul cel dintîi. Ştefan Vodă cel Mare l-a început şi înfăptuit la 1488. Mitropolitul Grigore Roşca la 1574 după o jumătate de veac l-a îmbrăcat în mantia nemuritoare a frescelor exterioare.

„Voroneţul" bănăţean, l-a început la 1912 Patriarhul Miron Cristea, pe atunci episcop. Pe atunci Mănăstirea Balta Caldă. În 1987, după trei sferturi de veac, Părintele Mitropolit Nicolae Corneanu îmbracă, (precum Mitropolitul Grigore Roşca, Vechiul Voroneţ), Mănăstirea fostă Balta Caldă, devenită cum se cuvenea, Izvorul Miron, în mantiile artistice ale frescelor interioare şi exterioare, ale „Noului Voroneţ" bănăţean.

În toţi, şi în Patriarhul Miron Cristea, şi în Părintele Mitropolit Nicolae Corneanu, au ars mistuitor elegiile aspre ale cerului ardelean văduvit de tunurile lui Bucow de mănăstirile vetre ale unităţii şi culturii româneşti, au ars întristările şi rugăciunile sfinte ale sfîntului Sofronie de la Cioara şi ale sfinţilor Iosif de la Partoş, Ilie Iorest, Sava Brancovici, Oprea Miclăuş şi de ce nu, şi ale mucenicilor lui Mihai Viteazul şi ale lui Horia şi Cloşca, celor retezaţi, sau traşi pe roată. Ca şi ale Brîncoveanului, a cărui ctitorie de la Simbăta, şi aceasta afectată de tunurile lui Bucow, a fost prima renovată, din cenuşa de la 1761, de către marele Mitropolit al Ardealului, Nicolae Bălan.

Al 137-lea an de apariţie neîntreruptă

La Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut de curînd *„Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic"*, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1989, *al 137-lea an de apariţie neîntreruptă.*

Asemenea anilor trecuţi, prin conţinutul său bogat şi variat Îndrumătorul bisericesc... sibian îşi confirmă şi în acest an bunul nume de care se bucură în rîndul cititorilor săi, preoţi şi cîntăreţi bisericeşti cu deosebire.

În loc de Cuvînt înainte, Îndrumătorul pe care îl semnalăm se deschide cu un material intitulat: *„Comemorări în anul 1989"*, semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, în care, vibrant, sînt evocate 10 personalităţi religioase, istorice şi literare, de la a căror adormire în Domnul sau naştere se împlineşte, în 1989, un număr rotund de ani, între ele: Şaguna, G. Galaction, D. Cantemir, C. Brîncoveanu, Eminescu, Creangă, St. L. Roth.

Îndrumătorul... cuprinde apoi în general capitolele ştiute şi anume: *„Patria, vatra noastră străbună"*, cu articole ca: La a 45-a aniversare a eliberării României; Satul românesc; Omenia, floare aleasă din grădina sufletului românesc" ş.a.; *„Aniversări — Comemorări"*, cu: „Unire-n cuget şi-n simţiri" — 130 de ani de la Unirea Moldovei cu Ţara Românească; La centenarul Eminescu; Ioan Piuariu-Molnar; Patriarhul Miron Cristea ş.a.; *„Pentru pacea a toată lumea"*, cu: Îndatoriri ale Cultelor pentru promovarea vieţii pe pămînt etc.

Un larg spaţiu este rezervat apoi capitolului: *„Învăţături, gînduri şi povăţuiri arhiereşti"*, în care şi în acest an I. P. S. Mitropolit Antonie împărtăşeşte din prea plinul inimii şi întregii sale făpturi sfaturi, îndrumări şi informaţii teologice şi din alte domenii, toate extrem de actuale îndeosebi pentru preoţi şi candidaţii la preoţie, în articole ca: Sfinţii Trei Ierarhi — modele pentru viitorii preoţi; Faceţi aşa ca să fiţi doriţi preoţi în parohiile de unde aţi venit la o şcoală teologică; Note de lectură şi alte note etc.

După capitolul: *„Experienţe pastorale"*, cu articole practice atît de necesare în lucrarea misionară a preoţilor noştri, ca de exemplu: Cu privire la sufletul omului; Gînduri şi experienţe pastorale pentru preoţii tineri; „Te-am pus străjer"; Să ne reamintim de Popa Tanda ş.a., urmează capitolul: *„Din învăţăturile Bisericii noastre"*, potrivit dozat şi el cu materiale ca: „Eu sînt cel ce sînt"; Primele seminţe evanghelice pe meleagurile noastre; Sf. evanghelist Luca — medic şi istoric; Tîlcuiri la unele texte evanghelice (desigur mai anevoioase la interpretare); Familia — unitatea şi scopurile ei — Supravenerarea Maicii Domnului şi desigur încă alte folositoare teme axate pe cerinţe actuale ale vieţii sufleteşti a preoţilor şi credincioşilor noştri.

Îndrumătorul... se încheie cu *„Pagini de catehism"*, în care este explicat pe înţelesul tuturor Crezul, precum şi cu îndătinatul *Tabel statistic — sematism*, cuprinzînd toate parohiile din Arhiepiscopia Sibiului, cu denumirea bisericii, anul construcţiei, de cine şi cînd este pictată, numele preotului şi al cîntăreţului bisericesc în funcţiune.

Îndrumătorul bisericesc..., editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1989, oferă o lectură plăcută şi instructivă religios-moral şi patriotic şi prin versurile pe care le cuprinde, cît şi prin istorioarele, cuvintele înţelepte şi prin alte vorbe cu tîlc, presărate pe tot parcursul lucrării, atrăgătoare şi prin tehnoredactarea sa.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ În perioada 21 martie—24 martie a.c. la Centrul mitropolitan Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru în problema perfecţionării profesionale a personalului din domeniile financiar-contabil, controlului financhar şi al gestiunilor din cadrul unităţilor de cult, mănăstiri şi învăţământ teologic.

La această şedinţă, prezidată de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, au participat Ierarhii eparhiilor sufragane, consilierii economici, părinţii protopopi, contabilii şefi, revizorii contabili, personalul cu atribuţii financiare de la eparhii şi protopopiate, personalul cu atribuţii de gestionari şi de patrimoniu din cuprinsul Mitropoliei Ardealului.

■ Duminică, 2 aprilie 1989, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit, în catedrala mitropolitană din Sibiu, Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

La momentul cuvenit, C. diacon Nil Stefirţă din Braşov a fost hirotonit întru preot.

La priceasnă, înalt Prea Sfinţia Sa a rostit un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură, în care a tălmăcit pericopa evanghelică, zăbovind cu deosebire asupra înţelesului sf. cruci.

■ Luni, 3 aprilie 1989, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului, condusă de Î. P. S. Mitropolit Antonie, care, în cuvîntul de deschidere, a făcut o scurtă informare privitoare la activitatea desfăşurată în Arhiepiscopia Sibiului în trim. I al anului în curs.

În cadrul lucrărilor s-au rezolvat o seamă de probleme administrative care intră în competenţa menţionatului consiliu, ca: numiri şi transferări de personal, aprobări de devize, burse pentru studenţii teologi şi elevii seminarişti, ajutoare pentru parohiile cu mai puţine posibilităţi materiale etc.

ORADEA

■ *Vizite pastorale arhiereşti.* P. S. Episcop Vasile şi-a continuat şi în luna martie vizitele pastorale la bisericile din oraşul de reşedinţă. Astfel, duminică, 5 martie 1989, s-a aflat în mijlocul bunilor credincioşi din parohia *Oradea—Velenţa*, săvîrşind Sf. Liturghie în biserica cea mare.

■ Duminică, 12 martie 1989, chiriarhul a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica „Sf. Ap. Petru şi Pavel" din parohia *Oradea—Ioşia*, rugîndu-se împreună cu credincioşii şi preoţii celor două biserici din acest cartier, răspunsurile fiind date de mulţimea credincioşilor, care au primit binemeritate laude de la chiriarh.

■ *Duminica Ortodoxiei.* Duminică, 19 martie 1989, de Duminica Ortodoxiei, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala episcopală din Oradea, răspunsurile fiind date de corul catedralei. Cu acest prilej, ca în fiecare an, a fost citită Pastorala Sf. Sinod, cuprinzînd îndemnuri către credincioşi pentru a contribui, după putinţă, la augmentarea Fondului Central Misionar. Ierarhul a ţinut un ziditor cuvînt de învăţătură, vorbind despre însemnătatea Duminicii Ortodoxiei, arătînd că de instituirea acesteia, la 11 martie 843, se leagă restabilirea definitivă a cultului sfintelor icoane, cult necesar pentru desăvîrşirea vieţii duhovniceşti.

† Arhim. VASILE CORNILĂ

Sîmbătă, 25 martie 1989, La Buna Vestire, a adormit în Domnul, la vîrsta de 44 de ani, P. Cuv. arhim. Vasile Cornilă.

*

Născut în 22 februarie 1945 sub sprinceana Munţilor Făgăraş şi „în tinda Mănăstirii Brîncoveanu", cum numea mitropolitul Colan localitatea Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, face şcoala primară în localitate, iar apoi Seminarul teologic la Cluj-Napoca, după care Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pe care îl termină în anul 1971, remarcîndu-se atît ca elev seminarist, cît şi ca student teolog, ca un tînăr sîrguincios la studii şi cu o excepţională purtare morală.

În vacanţe îşi ajuta părinţii, Vasile şi Areta, ţărani din Sîmbăta de Sus, în treburile lor gospodăreşti, fie lucrînd la pădure, fie în fabrici sau ca ghid.

Imediat după terminarea studiilor intră în obştea Mănăstirii Brîncoveanu, sub razele căreia a crescut, în 15 august 1971 fiind hirotonit diacon, iar în 15 septembrie acelaşi an preot. În 15 august 1973 este tuns în monahism, fiind dus sub mantie de P. Cuv. arhim. S. Popescu, omul cu zîmbet de copil din obştea menţionată.

Începînd cu 1 octombrie 1971 îndeplineşte munca de duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, pînă la 1 septembrie 1977, cînd este promovat vicar administrativ la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu, primind şi rangul de arhimandrit.

Tot în această perioadă urmează un an de zile cursurile Institutului ecumenic de la Bossey (Elveţia).

La 1 martie 1980 conducerea noastră bisericească îl numeşte ca superior al aşezămintelor româneşti din Ierusalim şi Iordan, în Ţara Sfîntă, unde, în 25 ianuarie 1982, are un accident vascular cu hemiplegie stîngă. Revine în ţară şi, începînd cu 1 aprilie 1982, îşi preia funcţia de vicar administrativ la Sibiu, pînă la 1 octombrie 1985, cînd se retrage la pensie pentru motive de boală.

În toate activităţile pe care le-a desfăşurat s-a remarcat prin multă conştiinciozitate şi în chip special ca un foarte rîvnitor slujitor la sf. altar, ceea ce i-a atras dragostea credincioşilor care l-au cunoscut.

*

Slujba înmormîntării a avut loc miercuri, 29 martie 1989, în localitatea sa natală, fiind săvîrşită de un impresionant sobor de preoţi, arhimandriţi, profesori de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, consilieri de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, protopopi, colegi ai răposatului etc., fiind de faţă un mare număr de credincioşi.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu, condus de P. C. prof. I. Popescu.

La sfîrşitul prohodirii au vorbit:

P. C. cons. Gh. Papuc, în numele Centrului arhiepiscopesc din Sibiu, al I. P. S. Mitropolit Antonie, P. C. Sa a tălmăcit cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Bucuraţi-vă întru nădejde, întru necazuri fiţi răbdători, întru rugăciune stăruitori" (Rom. 12, 12), pe care le-a aplicat apoi la viaţa adormitului întru Domnul părinte arhim. V. Cornilă, în încheiere dînd citire unei scrisori de compasiune şi mîngîiere adresată familiei îndoliate şi semnată de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului;

P. C. prof. V. Mihoc, în numele Institutului Teologic din Sibiu, care a reliefat activitatea de duhovnic a răposatului V. Cornilă;

P. Cuv. arhim. T. Părăian, în numele Mănăstirii Brîncoveanu, care a scos în lumină aspectul samarinean al vieţii părintelui V. Cornilă;

P. C. pr. Marcel Ivaşcu, paroh la Sîmbăta de Sus-răsăriteană care a prezentat viaţa răposatului, luîndu-şi rămas bun de la familia şi consătenii săi;

P. C. pr. Vartolomeu Constantinescu de la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu a rostit duioase şi vibrante versuri originale, întru cinstirea memoriei arhim. V. Cornilă.

Purtat pe umeri de preoţi, în dangătul clopotelor şi în melodiile duioaselor, mîngîietoarelor şi întremătoarelor noastre cîntări de la înmormîntare, trupul neînsufleţit al vrednicului de pomenire arhim. V. Cornilă a fost aşezat la umbra bisericii din Sîmbăta de Sus întru aşteptarea învierii de obşte.

Dumnezeu să-i facă parte de bucuria aleşilor Săi!

P.

VASILE NETEA, cărturar şi patriot

La 6 martie 1989 s-a stins din viaţă istoricul Vasile Netea, bolnav, lipsit de vedere, dar cu aceeaşi dragoste faţă de neamul său şi cu încredere în viitorul lui, care l-a călăuzit întreaga viaţă. A dispărut astfel o personalitate multilaterală a veacului nostru: istoric al României moderne şi al culturii noastre din aceeaşi perioadă, editor al unor opere literare clasice, ziarist şi orator de prestigiu, animator al vieţii culturale, militant pentru drepturile românilor transilvăneni, fiu devotat al Bisericii strămoşeşti.

Născut la 1 februarie 1912 în comuna Deda — j. Mureş, într-o familie de ţărani, a urmat Şcoala pedagogică din Tîrgu Mureş (1923—1931), Şcoala normală superioară din Cluj şi Bucureşti (1939—1941), Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti (1942—1946), care i-a conferit şi doctoratul (1948). A fost un timp învăţător în Tîrgu Mureş, profesor secundar în Bucureşti, apoi cercetător ştiinţific principal la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" din Bucureşti şi redactor al publicaţiei „Revue roumaine d'histoire" (din 1963). O prezentare a activităţii ştiinţifice pe care a desfăşurat-o pe parcursul a şase decenii, este greu de făcut. De aceea ne vom limita la consemnarea cîtorva titluri din cele peste 40 de volume, la care se adaugă sute de studii şi articole risipite în revistele noastre istorice şi literare sau în diferite ziare.

Vasile Netea s-a impus în primul rînd ca istoric al Transilvaniei, al luptelor pentru realizarea unităţii statale româneşti. Reţinem lucrările: *Pentru Transilvania*, vol. I, Coordonatele istorice; vol. II, Pămîntul şi oamenii (Buc., 1946, 230+246 p.), *Istoria Memorandului românilor din Transilvania şi Banat* (1947, 482 p.), *Reunion de la Transylvanie à la Roumanie* (1968, în limbile franceză, engleză, germană, spaniolă şi rusă), *O zi din istoria Transilvaniei: 1 Decembrie 1918* (1970, 208 p.), *Lupta românilor din Transilvania pentru libertate naţională, 1848—1881* (1974, 480 p.), *Pe drumul unităţii naţionale* (Cluj-Napoca, 1975, 279 p.), *Liga culturală şi unirea Transilvaniei cu România* (Iaşi, 1978, 375 p., în colaborare), *Spre unitatea statală a poporului român* (1979, 606 p.), *Conştiinţa originii comune şi a unităţii naţionale în istoria poporului român* (1980, 254 p.) etc. Consemnăm apoi şi cele două masive antologii: *1877, Conştiinţa literară a epocii* (1977, 263 p.) şi *Carmen saeculare valachicum* (1979, XIV+474 p., cu texte şi documente privind istoria poporului român).

A publicat o serie de monografii consacrate unor personalităţi ale vieţii culturale şi politice ale României moderne: *Noi contribuţii la cunoaşterea vieţii şi activităţii lui Visarion Roman. Corespondenţa sa cu George Bariţiu şi Iosif Hodoş* (Sibiu, 1942, 116 p.), *Figuri ardelene* (1943, 181 p.), *De la Petru Maior la Octavian Goga. Studii şi evocări istorice* (1944, 343 p., premiată de Academia Română), *George Bariţiu, Viaţa şi activitatea sa* (1966, 343 p., premiată de Academia R.S.R.), *Nicolae Titulescu* (1969, 84 p.), *C. A. Rosetti* (1970, 447 p.), *August Treboniu Laurian, Viaţa şi activitatea sa* (1970, 304 p., în colaborare), *Take Ionescu* (1971, 96 p.), *Nicolae Iorga* (1971, 140 p.). Alte numeroase personalităţi au fost evocate în diferite broşuri sau în studii apărute în reviste de specialitate: Mihai Viteazul, Dimitrie Cantemir, Horea, Gheorghe Lazăr, Avram Iancu, Constantin Romanul Vivu, Nicolae Bălcescu, Andrei Şaguna, Simion Bărnuţiu, Timotei Cipariu, Al. Papiu Ilarian, Costache Negri, Iosif Vulcan, preotul Simeon Popescu, patriarhul Miron Cristea, George Coşbuc, Ilarie Chendi, St. O. Iosif, A. D. Xenopol, Ioan Lupaş, Octavian Goga, G. Bogdan Duică etc. A publicat şi cîteva ediţii critice din opera unor scriitori români moderni: George Bariţiu (Articole literare, 1957), Miron Pompiliu (1967), Ilarie Chendi (1969), St. O. Iosif (1974), Ion Gorun (1983), Ion Pop Reteganul (1943, 1970 şi 1986). Tot aici menţionăm volumele: *Interviuri literare* (1977) şi *Interviuri din literatura română* (1978). A prefaţat numeroase lucrări sau ediţii ale unor opere mai vechi. În tinereţe publicase (în colaborare cu Dr. Eugen Nicoară) culegerea de folclor: *Murăş, Murăş, apă lină. Literatură populară din regiunea Mureşului de Sus* (Tîrgu Mureş, 1936, 329 p.).

A colaborat la zeci de ziare şi reviste din perioada interbelică sau din anii războiului: *Astra, Gazeta Mureşului, Glasul Mureşului, Progres şi cultură, Patria, Cuget clar, Neamul românesc pentru popor, Dacia redivivă, Ardealul, Tribuna Transilvaniei, Universul* ş.a., sau la cele de azi: *Contemporanul, Gazeta literară, Luceafărul, Argeş, Transilvania, Tribuna României, Vatra* de la Tîrgu Mureş (în care şi-a publicat, în ultimii ani ai vieţii, o parte din Memorii), *Magazin Istoric, Manuscriptum, Limbă şi literatură, Studii, revistă de istorie, Revue roumaine d'histoire, Revista muzeelor*, etc. La acestea se pot adăuga şi periodicele bisericeşti sibiene: *Mitropolia Ardealului* şi *Telegraful Român* (despre foaia noastră a şi scris un studiu în *Revista de istorie*, nr. 4, 1978).

Dar Vasile Netea nu şi-a dovedit patriotismul luminat numai prin aceste lucrări de istorie, ci şi în alt chip. După Diktatul de la Viena, în anii viforoşi ai celui de al doilea război mondial, Vasile Netea — alături de alţi patrioţi români — s-a numărat printre cei mai entuziaşti militanţi pentru reîntregirea hotarelor fireşti ale Transilvaniei, organizînd o serie de acţiuni împotriva Diktatului de la Viena. A fost vicepreşedinte al „Căminului refugiaţilor ardeleni Avram Iancu", cu sediul la Muzeul satului din Bucureşti — care avea peste 40 de mii de membri — un adevărat focar de rezistenţă antihitleristă şi antihorthystă. Acum a publicat un şir de lucrări, broşuri, articole în presa vremii în care evoca trecutul de luptă al românilor transilvăneni şi drepturile lor legitime asupra pămîntului strămoşesc. A organizat „şezători literare" la Bucureşti (la Ateneul Român şi Teatrul Naţional) sau în alte oraşe, rostind el însuşi zeci de conferinţe în sprijinul revendicărilor româneşti. A iniţiat — alături de alţi patrioţi — colecţia „Cartea refugiatului ardelean", în care au apărut 12 volume din autori transilvăneni clasici sau contemporani.

După Eliberare a fost acelaşi neobosit patriot şi animator al vieţii culturale, atît prin volumele şi studiile publicate, prin conferinţe rostite în diferite oraşe din ţară şi de peste hotare, la reuniuni ştiinţifice sau la radio. Peste tot a făcut cunoscută istoria şi cultura românească, tradiţiile de luptă ale poporului român, creaţiile sale spirituale şi materiale.

În felul acesta, viaţa lui Vasile Netea a constituit un minunat exemplu de dăruire şi de dragoste faţă de neamul său, de muncă însufleţită pentru cunoaşterea istoriei naţionale şi a marilor personalităţi ale culturii româneşti. Pentru toate acestea îi aducem omagiul nostru postum de recunoştinţă, rugînd pe Dumnezeu să-i aşeze sufletul în rîndul aleşilor Săi, între vrednicii fii ai neamului românesc de totdeauna.

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *O nouă carte despre revoluţia din 1848—1849 aduce la zi informaţiile despre evenimente şi interpretarea lor: G. D. Iscru,* Revoluţia română din 1848—1849 *(Bucureşti 1988, 262 p.), în colecţia „Memoria pămîntului românesc".*

● *În revista „Proverbium" a Universităţii Vermont, SUA (5, 1988, p. 167—172) pr. Alex. Stănciulescu-Bîrda publică prezentarea: UNE PRESTIGIEUSE COLLECTION ROUMAINE DES PROVERBES ET UN GRAND ÉDITEUR: GHEORGHE MARIN. Sînt enumerate cea mai mare parte din publicaţiile paremiologice apărute la noi în decursul anilor. E o bună şi necesară prezenţă în afară a acestui gen de literatură românească.*

● *Ştefan S. Gorovei reia* „Argumentele paternităţii" Istoriei Ţării Româneşti, *cunoscute sub numele Stolnicului Constantin Cantacuzino (Luceafărul, XXXI, 52, 1988, p. 2), atribuire datorată lui N. Iorga acum nouă decenii. În 1982 N. A. Ursu a propus ca autor pe Teodosie Veştemeanul, urmînd şi d-sa sugestiile lui Aron Densuşianu din 1885. Controversa e mai veche şi e mereu reluată. Radu Ştefan Ciobanu (Luceafărul XXXI, 44, 1988) rămîne la Stolnic. Ştefan S. Gorovei reia argumentele lui N. A. Ursu, adăugînd şi altele, în sprijinul paternităţii lui Teodosie Veştemeanul.*

Problema tinde să devină o „chestiune homerică" *a literaturii istorice româneşti, (adică de nerezolvat, precum este existenţa şi opera atribuită lui Homer) cum s-a zis mai anii trecuţi despre paternitatea* Învăţăturilor lui Neagoe Basarab, *deşi aceasta din punctul nostru românesc de vedere e astăzi, totuşi, rezolvată. Cam din aceeaşi categorie homerică sînt şi datarea* Codicelui de la Ieud, *şi paternitatea culegerii* Mioriţei, *autoatribuită de Alecsandri, dar aparţinînd lui Alecu Russo (v. Antonie Plămădeală,* Alte file de calendar de inimă românească, *Sibiu 1988 şi Acelaşi în* Îndrumătorul bisericesc, Sibiu, 1989).

Există, în domeniul operelor odată atribuite cuiva, o anumită inerţie mai încăpăţînată decît argumentele. Vom urmări cu interes, în continuare, controversa Stolnic-Teodosie *cu privire la* Istoria Ţării Româneşti *... a lui Constantin Cantacuzino!*

Poate că ar trebui instituit un Tribunal *literar cu drept de a pronunţa sentinţe, a face dreptate şi a aplica hotărîrile, după dezbateri evident concludente. Altfel, cine va îndrăzni să schimbe ceva? Căci a promova confuzii prin editarea aceleiaşi opere cînd sub un nume, cînd sub altul, ar fi o catastrofă culturală şi pedagogică. O vreme s-a întîmplat aşa cu* Cîntarea României. *Un N. I. Apostolescu a publicat opera sub numele lui Bălcescu (vezi T. Vîrgolici, Alecu Russo, 1964, p. 193). S-ar părea că totuşi în cazul* Cîntării României, *s-a izbutit o clarificare definitivă. Dar inerţia nu fusese încă instalată confortabil. În celelalte cazuri, zău, nu ştiu!*

● *Un aforism de Grigore Vieru:* „Cum să-ţi întind mîna cînd mi-ai bătut-o în cuie?" *(Luceafărul XXXII, 9, 1989).*

Comentariu: *Cineva cu mîinile bătute în cuie şi-a folosit gura liberă, zicînd:* „Iartă-i Doamne că nu ştiu ce fac!" *Se poate pune însă şi întrebarea:* Dar cînd ştiu?

● *Şi un aforism de Cioran:* „Atunci cînd strig: **„Doamne!"** în scurtul răstimp al acelui strigăt El există. Atîta şi ajunge: ce aşi putea dori mai mult? *(„Ateneu", 4, 1987).*

Comentariu: *Un tîlhar s-a dus în pustie la un ascet vestit, o mare personalitate duhovnicească, şi i-a mărturisit dorinţa de a se pocăi. L-a întrebat:* „Şapte ani de pocăinţă vor fi destui?" — „Prea mult, *i-a spus bătrînul.* Vor fi deajuns şapte luni!" — „Nu se poate părinte, sînt un mare păcătos". — „Atunci ar fi deajuns şi şapte săptămîni", *a hotărît bătrînul.* — „Părinte, e imposibil. Am săvîrşit nelegiuiri mari!" — „Atunci şapte zile ar fi tocmai potrivite", *a spus iarăşi bătrînul.* — „E cu neputinţă, părinte, dumneata nu m-ai înţeles. Eu vreau să mă pocăiesc pe măsura fărădelegilor mele de care îmi pare rău din adîncul inimii!" — „Atunci ştii ce? Ia zi acum **Tatăl nostru"!**

Şi a zis Tatăl nostru.

„Atîta i-a fost deajuns", *vorba lui Cioran.*

Aşa că nu e totul pierdut nici pentru dînsul!

● *Un aforism de Valeriu Butulescu:* „Înainte de a negocia cu lupul, pune-i botniţă".

Nu are nevoie de comentarii!

● Confesiune şi naţiune medievală: solidarităţi româneşti în secolele XIV—XVI, *e un studiu de înaltă ţinută ştiinţifică şi de exactă sesizare a realităţilor din Transilvania în secolele menţionate, cînd Ortodoxia a apărat fiinţa naţiunii române în faţa asaltului catolic şi calvin străin. Clerul ortodox a menţinut legături strînse cu Ţara Românească şi Moldova, şi pentru că erau în comunitate de credinţă. Fără aceasta românii din Transilvania ar fi putut fi uşor asimilaţi naţiunilor stăpînitoare.* „În evul mediu, ortodoxia la români s-a împletit cu vechi tradiţii, obiceiuri, cu trăiri extrareligioase, devenind un mod de manifestare a distinctei personalităţi etnice, o anumită *forma mentis,* denumită „legea românească". *Autorul studiului este* Ioan Aurel Pop *(în „Anuarul Institutului de Istorie şi arheologie Cluj-Napoca", XXVIII, 1987—1988, p. 177—187).*

● *În acelaşi* Anuar, *acad. Ştefan Pascu se ocupă de realităţile istorice din Transilvania medievală: HISTORICAL REALITIES IN MEDIEVAL TRRANSYLVANIA (p. 139—155), în care tratează: 1. Transilvania în cadrul unităţii pămîntului românesc; 2. Unitatea etnolingvistică şi etnoculturală a românilor; 3. Situaţia demografică în Transilvania medievală şi 4. Instituţiile sociopolitice şi administrative. Statisticile făcîndu-se în vremea aceea de către catolici pe baza apartenenţelor confesionale, din cele mai vechi timpuri ele indică predominarea ortodocşilor, deci a românilor în Transilvania (p. 143). Acad. Ştefan Pascu insistă asupra perioadelor de autonomie, cînd Transilvania era guvernată de voievozi puternici, venind cu cercetarea pînă la 1541, cînd turcii ocupă teritoriul prefăcîndu-l în paşalîc. Dar nici atunci Transilvania nu şi-a pierdut statutul de Principat autonom.*

● *Descoperită încă din 1975 de D. Sîsînă „Peştera cu incizii" din apropierea satului Finaţe, com. Cîmpani, jud. Bihor a fost descrisă abia acum de Marin Cârciumaru şi Petru Brijan: GRAVURILE RUPESTRE DIN „PEŞTERA CU INCIZII" („Studii şi cercetări de Istorie veche şi Arheologie", t. 40, nr. 1, 1989, p. 73—81). O mărturie din preistorie că înaintaşii noştri de pe aceste locuri aveau simţ artistic!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu,* corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 mai 1989 Nr. 19—20/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CENTENAR EMINESCU

O SUTĂ DE ANI DE EMINESCU

Au trecut o sută de ani de cînd Eminescu pare a nu mai scrie. De fapt tot mai scrie. Manuscrisele lui încă n-au ajuns toate literă de tipar, cu toată lupta unora de a încheia odată pentru totdeauna lista moştenirii ce ne-a lăsat. Şi-apoi cine, cînd a început să scrie, n-a scris *ca Eminescu!* Aşa ni s-a părut la toţi. De fapt scria el. Noi eram doar condeiul subjugat desăvîrşirii lui. Fără el n-am fi scris un rînd *ca el.*

Au trecut o sută de ani de cînd Eminescu a plecat din lumea noastră, dar încă nu ştim totul despre el. Mereu se scrie, mereu se descoperă cîte ceva nou. Pînă şi anul naşterii mai e încă dispărut: 20 decembrie 1849, sau 15 ianuarie 1850? Cercetări întreprinse de curînd par a indica prima dintre cele două date, deşi a doua a intrat de mult în conştiinţa publică. Geo Bogza, marele închinător la Eminescu, ar fi dezolat să i se schimbe Crăciunul. Că în Dumnezeul cel din cer şi în Iisus Hristos crede — nu crede, dar din Eminescu şi-a făcut un zeu şi îl serbează la 15 ianuarie. Cred că în sinea lui ştie însă că cine crede în Eminescu, crede şi în Dumnezeu, căci altfel, cum putea Eminescu să fie divin!

Au trecut o sută de ani de cînd Eminescu nu mai trece pe lîngă plopii fără soţ. Atunci, cînd trecea, cineva nu-l cunoştea. Azi nu mai e nimeni să nu-l cunoască. Cine nu învaţă azi să-şi înţeleagă inima, de cum îi zvîcneşte uimită de noutate, pentru prima oară, după Abecedarul Eminescu? *Bună seara Eminescu,* a zis o fată mai an, într-o poezie inspirată, şi de atunci aceste cuvinte au devenit parolă de cunoaştere între petalele de trandafiri, cînd se deschid dimineaţa să salute soarele.

Eminescu ne-a învaţat un grai al minunii, limba Eminescu! Căci cine nu ştie că există o limbă Eminescu? Cine n-a învăţat-o? Numai cine n-a avut inimă şi minte şi ochi şi urechi. Fără limba Eminescu multe ar fi rămas neînţelese şi bucuria adîncurilor din om n-ar fi ajuns niciodată să iasă la lumina pămîntului. Cine n-a învăţat limba Eminescu, i-a bătut în piept o inimă de broască, rece, şi graiul i-a fost o simplă, monotonă şi continuă orăcăială. De la orăcăială la simfonie, e drumul de la nimic la Eminescu.

Limba Eminescu e limba română. Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie, în limba Eminescu, numai aşa putea fi spus. Şi Doina şi convorbirea lui Mircea cu Baiazid, şi cea a poetului cu păsărelele somnoroase, şi cea cu Fecioara, şi cea cu Kamadeva zeul indic, nici una nu putea fi altfel. Precum doi ori doi fac patru pe pămînt şi în stele, tot aşa ceea ce a scris Eminescu nu putea fi scris decît cum a scris el. Şi de ar fi fost scrise de un zeu poeziile lui, tot aşa ar fi fost scrise, şi se ştie că zeii nu pot scrie decît în felul în care mai bine nu se poate!

Au trecut o sută de ani de cînd, după ce şi-a revărsat toată comoara de scîntei ale minţii lui nepereche peste lume, lui Eminescu i s-a împlinit dorul de a trece în liniştea serii. Dar de atunci, în loc să se odihnească undeva la marginea mării, neştiut de nimeni ca să-i fie somnul lin, răsare noapte de noapte pe boltă, întrecînd în strălucire toate stelele şi oferindu-se coborîrii în jos, pe firele miridelor de raze, către toţi însetaţii de dreptate, de lumină şi de iubire.

Au trecut o sută de ani de cînd respirăm Eminescu şi fruntea ne-a crescut ca a lui, şi ni s-au tras perdelele de pe ochi, şi vedem şi simţim tot ce e pur şi frumos, şi sufletele ni s-au făcut mai bune şi mintea mai ageră.

De o sută de ani creştem cu Eminescu şi vom mai creşte mii de ani pînă vom ajunge la înălţimea lui, acolo sus, Luceferi. Pînă atunci el rămîne Unicul. Luceafărul!

Doamne, ce ne-am fi făcut fără Eminescu! Nu ştiu ce ne-am fi făcut, dar n-ar fi fost bine, Eminescu e darul Providenţei pentru România; e darul României către univers, rostit în limba stelelor şi a spaţiilor, în limba Eminescu, în limba română şi trimis spre infinituri care îl aşteaptă şi îl salută de pe aştri aşezaţi în poziţia de onor, ca pe împăratul lor al tuturor.

Să fim bucuroşi. Îl avem pe Eminescu! El al nostru. Cei o sută de ani de cînd s-a prefăcut a pleca, l-au adăpostit în fiecare din noi. Şi creştem încercînd să-l ajungem în noi înşine, şi vom creşte generaţie după generaţie alergînd după ei. Dar e atît de mare, şi deşi aproape, e atît de departe, încît oricîţi am fi, şi oricît am alerga, nu-l vom ajunge. Dar ne va trage pururea după el, învăţîndu-ne să simţim, să iubim, să vorbim, şi să ştim să le pierdem pe toate în cuvinte care, fără el, ne-ar fi rămas necunoscute.

O sută de ani de Eminescu — o sută de ani de cultură românească sub semnul geniului său. Şi, pentru miile de uşi ale miilor de ani ce vor mai veni, o cheie. Cheia Eminescu. Paşaportul românilor spre viitor!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Eminescu, fîntîna

S-a deschis, din veşnicie,
— avînd luna drept găleată
spre adînca apă vie —,
o fîntînă fermecată.

Ea, a soarelui oglindă,
este veşnicia noastră,
românească suferindă:
Eminescu, apă-albastră

Gh. Stănescu

9 Mai — Ziua Victoriei

CONTRIBUŢIA ROMÂNIEI LA VICTORIA ASUPRA FASCISMULUI

La 9 Mai, cu prilejul împlinirii a 44 de ani de la înfrîngerea Germaniei fasciste, poporul nostru, împreună cu toate popoarele lumii, a sărbătorit Ziua Victoriei, eveniment de importanţă deosebită în istoria omenirii, cu bucurie şi justificată mîndrie patriotică. În urmă cu 44 de ani, la 9 Mai 1945, lua sfîrşit în Europa, unul din cele mai dramatice episoade ale istoriei universale — războiul declanşat de Germania fascistă la 1 septembrie 1939.

Cel de-al doilea război mondial, prin amploarea sa, prin numărul participanţilor, prin tehnica de luptă şi prin imensele sale jertfe şi distrugeri de vieţi omeneşti, de bunuri materiale şi spirituale, a depăşit toate conflagraţiile cunoscute în istoria omenirii. El s-a prelungit timp de 6 ani şi a atras în orbita sa 61 de state de pe toate continentele; au fost mobilizaţi în forţele armate 110.000.000 soldaţi, dintre care 67.000.000 au fost ucişi, răniţi sau mutilaţi, alte milioane de oameni fiind exterminaţi sau căzuţi victime bombardamentelor; cheltuielile destinate purtării acestui război s-au ridicat la imensa sumă de 930 miliarde dolari, iar operaţiile militare s-au desfăşurat pe teritoriul a 40 de state din Europa, Asia şi Africa, însumînd o suprafaţă de 22 milioane km². Dintre toate continentele, Europa a fost cea mai afectată de război; aici s-au dat cele mai mari bătălii, cu cele mai imense distrugeri.

Poporul, român alături de celelalte state ale lumii, trăieşte sentimentul de legitimă mîndrie că şi-a adus plenar jertfa de sînge la înfrîngerea fascismului şi instaurarea păcii în Europa. Se apreciază că România a fost a patra putere care a contribuit la înfrîngerea Germaniei naziste, înscriind o pagină de profund eroism în cartea istoriei sale bimilenare.

În acele zile fierbinţi, întreaga armată română a întors armele împotriva Germaniei fasciste. Prin lupte deosebit de dîrze, în perioada 23—31 august 1944, unităţile române au zdrobit forţele germane din ţară, eliberînd Dobrogea, Muntenia, Oltenia, Banatul, sudul Transilvaniei şi Crişanei şi au apărat graniţele de sud, vest şi din Transilvania de nord, atacate de inamic. Pe timpul operaţiunilor, trupele române au provocat duşmanului peste 5.000 morţi, au capturat 56.000 prizonieri, între care 14 generali şi mai mult de 1.400 ofiţeri, număr care echivalează cu efectivele a şase divizii. Totodată, forţele române au capturat 222 avioane, 438 nave fluviale şi maritime, mii de maşini şi tunuri şi mari cantităţi de armament de infanterie, muniţie şi tehnică de luptă. În luptele din această perioadă au căzut 8.586 morţi şi răniţi, din cei 465.659 ostaşi români participanţi la acţiuni.

În lunile septembrie şi octombrie 1944, armata noastră, alături de forţele militare sovietice a purtat lupte deosebit de dîrze pentru eliberarea părţii de nord-vest a României. La aceste operaţiuni au luat parte 270.000 oameni, care cu jertfa de sînge a peste 50.000 din rîndurile lor, au eliberat 827 localităţi, dintre care 8 oraşe.

Începînd cu prima decadă a lunii octombrie 1944, unităţile noastre au luat parte la luptele pentru eliberarea Ungariei, în cadrul operaţiilor cunoscute în istorie sub denumirea „Debreţin" şi „Budapesta". Participînd cu 17 divizii şi alte mari unităţi, al căror efectiv era de 210.000 oameni, trupele române au eliberat, prin lupte grele, 1.237 localităţi, dintre care 14 oraşe şi au pierdut 42.700 de ostaşi.

De la data de 18 decembrie 1944, armata română a acţionat pe teritoriul cehoslovac. Iniţial, Armata 4, prin mari eforturi şi sacrificii, a străpuns sistemul de fortificaţii ocupat de inamic în zona frontierei sud-estice a Cehoslovaciei, după care, urmărind adversarul, a străbătut Munţii Tatra Mică

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" din Iaşi

La 6 mai 1639 — deci acum 350 de ani — „s-a sfinţit cu mîna arhiepiscopului Varlaam, după cum precizează pisania de la intrare, minunata ctitorie a domnitorului Vasile Lupu (1634—1653), mănăstirea Sfinţii Trei Ierarhi din Iaşi. Lucrările de construcţie au început, se pare, în 1635, şi s-au terminat după patru ani, iar pictura interioară s-a realizat cîţiva ani mai tîrziu. Biserica mănăstirii de altă dată este o adevărată „capodoperă" nu numai în arta românească, ci şi în cea universală, mai cu seamă prin bogatul ei decor sculptural al zidurilor exterioare. Ea reprezintă în artă ceea ce este cunoscuta *Carte românească de învăţătură* sau *Cazania* mitropolitului Varlaam pentru cultură: realizările majore ale domniei lui Vasile Lupu şi ale păstoririi învăţatului mitropolit Varlaam (1632—1653). La început era un adevărat „complex mănăstiresc", care cuprindea biserica, trapeza (numită azi „sala gotică"), clopotniţă — cu un orologiu — stăreţia şi chiliile călugărilor.

În decursul timpului, mănăstirea a avut mult de suferit: în 1650 a fost arsă de tătari, cînd au fost distruse o bună parte din satele şi oraşele ţării a fost însă, restaurată chiar de ctitorul ei, după retragerea cotropitorilor. În 1686—1687, a fost incendiată din nou de oştile regelui polon Jan Sobieski; a fost afectată de trei cutremure din secolul al XVII-lea şi altul în 1802. În timpul unui mare incendiu din 1827, cînd a fost distrusă o parte însemnată a oraşului, a ars şi acoperişul bisericii, care s-a refăcut abia după zece ani. După secularizarea din 1863, mănăstirea a fost desfiinţată. În 1882 s-au început ample lucrări de restaurare, terminate abia în 1904, sub conducerea arhitectului francez André Lecompte du Nouy; cu această ocazie au fost demolate toate clădirile din incintă, rămînînd pe lîngă biserică — doar „sala gotică", avariată şi ea de un incendiu în 1916, încît a fost nevoie de o nouă refacere, în zilele noastre (1958—1960); la biserică arhitectul francez a făcut doar modificări neînsemnate, care nu au afectat vechile forme arhitecturale.

Biserica mănăstirii Sf. Trei Ierarhi a fost concepută după tipul obişnuit al bisericilor moldoveneşti. În mare, planul ei a fost influenţat de cel al mănăstirii Galata, de lîngă Iaşi, iar decoraţia exterioară şi interioară s-a inspirat după a bisericii mănăstirii Dragomirna, de lîngă Suceava. Toată biserica a fost construită din piatră cioplită, pereţii fiind susţinuţi de şapte contraforţi. Este împărţită în pridvor închis (cu două intrări), pronaos (care serveşte şi ca „gropniţă" sau „cameră a mormintelor"), naos şi altar. Peste naos şi altar se înalţă două turle, aşezate fiecare pe cîte două baze, una pătrată, cealaltă stelată.

Deşi nu aduce nici un element arhitectonic nou, totuşi, biserica mănăstirii Sf. Trei Ierarhi se deosebeşte de celelalte monumente de artă bisericească prin sculpturile în piatră care împodobesc întreg exteriorul. Începînd de la temelie şi pînă la acoperişul turlelor, faţadele sînt acoperite în întregime cu un bogat decor sculptural, o adevărată „broderie de piatră sculptată în relief". Elementele decorative — aşezate în rînduri orizontale — sînt formate din împletituri, zigzaguri, pătrate, diagonale, rozete, fiecare rînd avînd cîte un motiv ornamental deosebit. Aceste combinaţii de decor sculptural, realizate cu o mare măiestrie artistică, conferă bisericii o frumuseţe neobişnuită, o valoare excepţională, ea devenind astfel un „unicat" în arta bisericească de pretutindeni.

Interiorul impresionează prin bogăţia decoraţiei, prin proporţii, prin ingeniozitatea concepţiei arhitecturale. Trebuie să notăm că iniţial interiorul a fost împodobit cu frumoase picturi. Domnitorul — ctitor a cerut ţa-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Mircea *Păcurariu*

„Pentru ce miruri cu lacrimi amestecaţi, o ucenicelor"?

În cultul Bisericii ortodoxe femeile mironosiţe se bucură de o evlavie cu totul deosebită. Astfel, Duminica a III-a după Paşti le cinsteşte credincioşia, mărinimia sufletească şi mai ales tăria credinţei în divinitatea Mîntuitorului Hristos. Sfînta Scriptură menţionează numele şi zelul lor apostolic: Ioana, soţia lui Chifa, care făcea parte din marea aristocraţie a timpului Maria din Magdala, din care Mîntuitorul scosese 7 demoni, Maria lui Cleopa, mama lui Iacob cel Mic şi a lui Iosie, Salomea, soţia lui Zevedeu, mama lui Iacob cel Mare şi a Sf. Ioan Evanghelistul, Marta şi Maria, surorile lui Lazăr sub acoperişul cărora Mîntuitorul intrase de mai multe ori. Se mai amintesc numele unor femei care fuseseră vindecate de diferite boli şi care, din recunoştinţă, frecventau cercul Sf. Apostoli, stăruind împreună cu ei „în rugăciune", (F. Ap. 1, 14), în „fapte bune şi milostenie" (F. Ap. 9, 36). Este uşor de presupus că au şi susţinut din resursele proprii, ceata Sfinţilor Apostoli.

Tuturor acestora, recunoscîndu-le dăruirea în slujire şi statornicia în credinţă, Mîntuitorul le-a acordat dreptul să participe la activitatea misionară şi să-L urmeze pînă la cruce şi înviere.

Intrarmate cu bărbăţie sufletească, în timpul înfricoşatelor patimi, au vegheat la picioarele crucii, în timp ce Sf. Apostoli s-au îndepărtat de frică.

Cu aceeaşi statornicie în iubire faţă de El au udat cu lacrimi trupul neînsufleţit al Mîntuitorului, cum adevereşte cîntarea bisericească. „Pentru ce miruri cu lacrimi amestecaţi o ucenicelor"?

Aceste sentimente de credincioşie le-au dovedit şi prin ajutorul dat la coborîrea de pe cruce şi la înfăşurarea cu giulgiu a „Prea Curatului Trup", observînd cu grijă cum este aşezat în mormînt. Nemulţumite de graba îmbălsămării sînt hotărîte ca, după revărsatul zorilor să completeze ritualul funerar al îmbălsămării. Pentru devotamentul lor providenţa le-a hărăzit privilegiul de a fi primele martore şi propovăduitoare ale Învierii, fapt relatat de Sf. Ioan Evanghelistul: „În ziua întîi a săptămînii, dis de dimineaţă, Maria Magdalena a venit la mormînt, fiind încă întuneric şi a văzut piatra răsturnată" (Ioan 20, 1). Uimită de dispariţia dumnezeiescului trup, vesteşte pe Simon Petru şi apoi plînge afară. În această stare sufletească i se arată Mîntuitorul, căruia îmbrăţişîndu-i picioarele şi se încredinţează astfel de veridicitatea Învierii.

De bună seamă că această mărturie a evlaviei şi statorniciei în credinţă, de care s-au învrednicit ucenicele Domnului, este revelatoare în ce priveşte contribuţia însemnată pe care femeile sînt chemate să o aducă la opera mîntuitoare a lumii. Trimiţînd pe Maria Magdalena să vestească fraţilor că s-a sculat din morţi, Mîntuitorul semnalează rolul însemnat al femeii creştine în viaţa Bisericii, din care şi ea face parte integrantă. (Ioan 20, 17).

Această slujire pe care au îndeplinit-o femeile mironisiţe constituie modelul apostolatului feminin, expresia recunoaşterii demnităţii de creaturi egale cu bărbaţii. Deplina consacrare a femeilor pentru slujirea în lucrarea de mîntuire a avut loc în momentul în care Mîntuitorul a acceptat să se întrupeze din Sf. Fecioară Maria, Maică şi Fecioară, descoperindu-se astfel o nouă dimensiune a rolului femeii, aceea de participantă directă la opera de mîntuire. Născîndu-se din Sfînta Fecioară — Hristos Mîntuitorul, a dezvăluit maternitatea spirituală, rod al evlaviei şi virginităţii creştine. Adepţii acestei maternităţi duhovniceşti, în virginitate, sînt toţi cei care din pietate profundă se dedică vieţii întru sfinţenie desăvîrşită, alcătuind ceata monahismului sau apostolatului meditaţiei şi rugăciunii neîntrerupte. Privegherea întru rugăciune, Iisus Domnul, în parabola celor 10 fecioare, o caracterizează ca înţelepciune duhovnicească, de care se pot învrednici atît femeile cît şi bărbaţii, trăitori ai sfintelor virtuţi creştineşti.

Sf. Pavel explicînd menirea femeii, o aşează pe aceasta la egalitate cu bărbatul, cînd zice: „Nu mai există nici parte bărbătească nici parte femeiască căci în Hristos Iisus toţi sînt una" (Gal. 3, 28). În faţa lui Dumnezeu „nici femeia fără bărbat, nici bărbatul fără femeie, în Domnul, căci precum femeia este din bărbat, aşa şi bărbatul este prin femeie, căci toate sînt de la Dumnezeu" (I Cor. 11, 11—12), temei care exprimă lămurit rolul femeii în societate, pe care Sf. Pavel îl sprijină, în taina cununiei, pe relaţia dintre Hristos şi Biserică. În această relaţie bărbatul este imaginea lui Hristos, iar femeia a trupului Său tainic, Sf. Biserică. „Taina aceasta este mare (taina cununiei), zice Apostolul, eu însă vorbesc în Hristos şi în Biserică" (Ef. 5, 32).

În susţinerea aceleiaşi idei Sf. Clement Alexandrinul reliefează că unirea dintre bărbat şi femeie este semnul unităţii dintre Hristos şi Sfînta Sa Biserică. Deci, împreună cu bărbatul, femeia formează o unitate, fără de care este de neconceput actul creaţiei şi prosperitatea vieţii pe pămînt, precum şi sporul evlaviei, piatră de temelie la zidirea vieţii duhovniceşti a creştinului.

Prin urmare, dintru început, femeia are rolul său propriu în Biserică, bine definit de întreaga tradiţie creştină, de a amesteca lacrimile evlaviei şi rugăciunii cu mirurile slujirii închinare lui Dumnezeu şi omului.

† ADRIAN HRIŢCU,
Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală şi Occidentală — Paris

Răspundem cititorilor

IMPEDIMENTE LA CĂSĂTORIE ŞI CUNUNIE

Impedimentele sînt lipsuri a condiţiunilor necesare pentru încheierea căsătoriei. Ele pot privi fie pe săvîrşitor, fie pe primitori, fie modul de administrae. Dintre acestea cele care survin mai des şi care sînt provocatoare de grave neînţelegeri, care prejudiciază căsătoria şi scopul ei, sînt cîteva din cele privitoare la primitori, şi anume, cele care provin din înrudirea în care s-ar putea găsi cei ce doresc să se căsătorească.

În privinţa limitelor în care rudenia de sînge constituie un impediment la căsătorie Codul familiei, art. 6 prevede că „este oprită căsătoria între rudele în linie dreaptă precum şi între cele în linie colaterală pînă în gradul IV inclusiv". În consecinţă nu se pot căsători: tata şi fiica, mama şi fiul (gr. I), bunicul cu nepoata, bunica cu nepotul (gr. II), străbunicul cu strănepoata, străbunica cu strănepotul (gr. III), străstrăbunicul şi străstrănepoata, străstrăbunica cu străstrănepotul (gr. IV), rude de sînge pe linie directă, şi nici: fratele cu sora bună, fraţii consangvini sau uterini (gr. II), unchiul cu nepoata, mătuşa cu nepotul (gr. III), străunchiul cu strănepoata, strămătuşa cu strănepotul, verişorii primari (gr. IV), rude de sînge pe linie colaterală. Art. 6 al. 2 Cod. fam. prevede însă că „pentru motive temeinice se poate încuviinţa căsătoria între rudele colaterale de gradul al patrulea, de către comitetul executiv al consiliului popular al judeţului pe teritoriul căruia cel ce solicită încuviinţarea îşi are domiciliul", iar Decr. 278/1960 prevede că dispensa de rudenie se acordă prin decizie motivată.

În privinţa limitelor în care Biserica consideră rudenia de sînge ca impediment la căsătorie, la început a adoptat prevederile Legii mozaice (cap. XVIII Lev.) (vezi: I. Cor. VII şi can. II Tim. Alex.) şi prevederile dreptului roman care extind impedimentul pînă în gradul III inclusiv, în toate cazurile. Teodosie cel Mare extinde impedimentul şi la verişorii primari (gr. IV), iar sinodul VI ec. prin can. 54 interzice căsătoria rudelor de sînge în gradul IV în toate cazurile. Vasilicalele extind impedimentul pînă la gradul VI în toate cazurile, iar Sinoadele de la Constantinopol din anii 1025—1043 şi 1166) extind acest impediment la gradul VII. Pe linie directă, practic, impedimentul este pînă la infinit datorită diferenţei mari de vîrstă, iar pe linie colaterală, practica vieţii bisericeşti a stabilit regula că în gradul VII, VI şi V episcopul eparhiot poate acorda dispensă, în gradul IV, în cazuri excepţionale şi motivat, după ce s-a efectuat — cu dispensă — căsătoria civilă, sinodul plenar sau episcopul eparhiot (autorizat de sinod, ca în Biserica noastră) poate acorda dispensa. Pînă în gradul III nu se poate cere şi nici obţine dispensă. O căsătorie încheiată între astfel de rude este nulă. Impedimentele impuse de rudenia de sînge au în vedere aptitudinile biologice şi fiziologice necesare la căsătorie ale viitorilor soţi şi au drept scop să asigure întemeierea de căsătorii sănătoase şi viabile.

Cu privire la rudenia din înfiere art. 7, alin. 1, C. fam. prevede că „este oprită căsătoria: a) între cel care înfiază sau ascendenţii lui, de o parte, şi cel înfiat ori descendenţii acestuia, de alta; b) între copiii celui care înfiază, de o parte, şi cel înfiat sau copiii acestuia, de alta; c) între cei înfiaţi de aceeaşi persoană". Pentru motive temeinice, art. 7, alin. 2, C. fam. prevede că „se poate încuviinţa căsătoria între copilul înfietorului şi înfiat (gr. II). copilul înfietorului şi copilul înfiatului (gr. III), şi între cei înfiaţi de aceeaşi persoană (gr. II). Dispensa se obţine în aceleaşi condiţii ca şi dispensa de rudenie firească sau de sînge.

Biserica în privinţa rudeniei din înfiere a urmat întotdeauna prevederile din legile de stat. Nu a elaborat norme proprii.

Cu privire la rudenia din starea de tutelă potrivit art. 8 C. fam. „în timpul tutelei, căsătoria este oprită între tutore şi persoana minoră ce se află sub tutela sa".

Şi în acest caz Biserica n-a elaborat norme proprii ci a respectat întotdeauna prevederile legilor de stat, lucru valabil şi azi.

În afară de aceste forme de înrudire recunoscute atît de Stat cît şi de Biserică, practica Bisericii a mai instituit şi alte forme de înrudire respectate în trecut şi de stat, şi anume: rudenia cuscriei, rudenia morală şi rudenia religioasă, care în ce priveşte administrarea sfintei taine a cununiei constituie şi azi, pînă în anumite grade, impedimente dirimante sau prohibitive, adică de la care nu se poate acorda dispensă sau de la care se poate acorda dispensă.

Cu privire la cuscria de felul I (un soţ cu rudele de sînge ale celuilalt soţ) Biserica a respectat întotdeauna prevederile Legii mozaice (Levitic XVIII) şi cele ale dreptului roman (Vasil. 28, 5, 3), care extind impedimentul pînă la gradul III inclusiv în toate cazurile Astfel: se interzice căsătoria femeii cu doi fraţi (can. 2 Neoc.), a bărbatului cu fosta soţie a fratelui său (can. 23 Vas. c.M.), sau cu sora fostei soţii (can. 78, 87 Vas. c.M.); 11 Tim. Alex.), a fiului cu fosta concubină a tatălui, sau tatăl cu fosta concubină a fiului (can. 87 Vas. c.M.), un soţ cu soacra sa, sau cu fiica soţiei sale din altă căsătorie (can. 87 Vas. c.M.). Sinodul VI ec. extinde impedimentul pînă la gradul IV inclusiv, în toate cazurile. Ulterior s-a făcut distincţia dintre linia directă şi linia colaterală, în sensul că pe linie directă impedimentul a fost extins la infinit. Pe linie colaterală a fost extins pînă la gradul V prin hotărîrea sinodului din Constantinopol (996) şi apoi pînă la gradul VI prin hotărîrea sinodului din Constantinopol (1199), stabilindu-se regula: Cuscria de felul I, pe linie directă constituie un impediment la căsătorie, pînă la infinit, iar cuscria de felul I pe linie colaterală, constituie un impediment la căsătorie pînă la gradul şase inclusiv. Dispensele de la acest impediment în gradele şase şi cinci se pot acorda de episcopul eparhiot, iar în gradul patru, numai de către sinodul plenar (sau de episcopul eparhiot cu încuviinţarea sinodului, ca în Biserica noastră).

Cuscria de felul al doilea (rudele de sînge ale unui soţ cu rudele de sînge ale celuilalt soţ) a fost privită de Biserică dintru început ca impediment la căsătorie, de aceeaşi greutate ca şi cuscria de felul întîi, Biserica orientîndu-se după normele dreptului mozaic (Levitic XVIII), după normele dreptului roman (Vasil.) şi după obiceiul stabilit între creştini, care au extins iniţial impedimentul pînă la gradul II inclusiv, în toate cazurile. Sinodul VI ec. extinde impedimentuhl pînă la gradul IV inclusiv, în toate cazurile, hotărînd (can. 54) „ca de acum înainte (gr. II), tatăl şi fiul cu două fete surori (gr. III), mama de se va împreuna tatăl şi fiul cu mama şi cu fiica şi fiica cu doi fraţi (gr. III), sau doi fraţi cu două surori (gr. IV) să cadă sub canon de şapte ani, fireşte după ce s-au despărţit de însoţirea nelegiuită". Cu timpul impedimentul a fost extins pînă la gradul şase inclusiv de către sinodul de la Constantinopol, din anul 996. În privinţa gradului VI se consideră că constituie un impediment numai în cazul în care există amestec necuviincios (confuzie ilicită) de nume, rînduială stabilită în baza can. 87 Vas. c.M.. Pe baza acestei rînduieli impedimentul a fost extins şi la gradul şapte, în care totdeauna avem de a face cu acest amestec, stabilindu-se regula: cuscria de felul al doilea constituie un impediment la căsătorie în toate cazurile pînă inclusiv în gradul cinci, iar în gradul şase şi şapte, numai în cazul cînd prin căsătorie s-ar produce amestec ilicit de nume, care în gradul şapte este al doilea neam prin intermediul unui al treilea neam) inevitabil.

Cuscria de felul al treilea (un neam se înrudeşte cu un al doilea neam prin intermediul unui al treilea neam) constituie şi ea un impediment după rînduielile bisericeşti, pînă inclusiv în gradul trei, aşa cum s-a stabilit pe cale de obicei, urmînd unele norme ale dreptului roman şi bizantin, fiind totuşi posibil ca în gradul trei să se acorde dispensă.

Înrudirea morală pe baza logodnei religioase (promisiunea de căsătorie solemnă). Asimilînd logodna cu căsătoria în materie de impedimente şi de efecte, se înţelege că toate impedimentele care opresc încheierea căsătoriei constituie impedimente şi la încheierea logodnei. O singură excepţie s-a admis în ce priveşte vîrsta, impediment ce dispare de la sine prin trecerea vremii.

Rudenia religioasă întemeiată pe actul asistării la botez a fost socotită iniţial ca formînd impediment la căsătorie, numai între naşi şi fini (gr. I), în baza obiceiului format, consacrat şi printr-o lege din 530 a lui Justinian (Cod. V. 4, 26). Sinodul VI ec. prin can. 53 extinde impedimentul la gradul II, interzicînd căsătoria între naş şi mama văduvă a finului, considerînd „rudenia spirituală că este mai presus decît legătura cea după trup". Vasilicalele (27, 5, 14) extinde impedimentul pînă în gradul III, în toate cazurile, cu posibilitatea obţinerii dispensei în acest caz.

Rudenia religioasă întemeiată pe actul asistării la cununia religioasă nu este prevăzută în vechile rînduieli canonice ale Bisericii, dar s-a impus pe cale de obicei. Asimilîndu-se cu rudenia bazată pe actul asistării la botez, s-a stabilit rînduiala că şi această înrudire constituie impediment la căsătorie, pînă în gradul II inclusiv, în toate cazurile, cu posibilitatea acordării de dispensă în gradul trei. Acestui obicei îi dă expresie glava 198 din Pravila Mare (Tîrgovişte 1652) care extinde impedimentul pînă în gradul patru inclusiv, şi chiar pînă în gradul şapte, asimilînd rudenia religioasă, atît pe cea bazată pe actul botezului ca şi pe cea bazată pe actul cununiei cu rudenia firească sau de sînge. Această rînduială însă nu s-a observat, ea căzînd în desuetudine, rămînînd a fi considerat numai gradul III sau cel mult gradul IV de rudenie ca impediment, cu posibilitatea obţinerii dispensei în gradul III şi IV. Rînduiala nu este observată însă în toate Bisericile, ci numai în Biserica Ortodoxă Română, Biserica Sîrbă şi parţial în Biserica Bulgară.

În privinţa impedimentelor de mai sus Biserica instituie şi unele sancţiuni şi anume: interzice clericului să binecuvinteze căsătoria la încheierea căreia se opun impedimente canonice (can. 11 Tim. Alex.) şi aplică epitimia adulterului acelora care încheie căsătorie cu o persoană cu care ştie că e înrudit (can. 68 Vas. c.M.).

Prin instituirea impedimentelor se urmăreşte, atît de Stat cît şi de Biserică, asigurarea celor mai bune condiţiuni pentru încheierea căsătoriei, evitîndu-se unele cauze de natură religioasă, morală şi fizică prin care s-ar prejudicia sănătatea familiei, înrudirile apropiate produc adevărate maladii care duc la dărîmarea instituţiei căsătoriei, degenerarea fizică a soţilor şi copiilor. Pentru a se evita acest rău s-au stabilit condiţiile pe care trebuie să le îndeplinească cei ce vor să se căsătorească, care sub forma lor negativă de impedimente sînt sever observate şi apărate prin legi de stat şi rînduieli bisericeşti scrise (canoane) şi nescrise (obicei de drept). Preotul are obligaţia să vegheze la respectarea tuturor acestor rînduieli.

Arhid. prof. *I. N. Floca*

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Duminică, 16 aprilie a.c.* P.F. Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la biserica „Sf. Ecaterina", paraclisul Institutului Teologic din Bucureşti. La sfîrşitul slujbei a adresat studenţilor teologi, profesorilor şi îndrumătorilor lor cuvînt de învăţătură şi povăţuire părintească.

● *Luni, 17 şi marţi 18 aprilie a.c.*, a luat parte la lucrările Sesiunii Marii Adunări Naţionale, în calitate de deputat.

● *Vineri, 21 aprilie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit o delegaţie din partea Centrului Naţional UNESCO, de la Paris, condusă de Dl. L. Yaker din Belgia, director general adjunct, care a făcut o vizită în ţara noastră la invitaţia Ministrului Afacerilor Externe. Din delegaţie au făcut parte: D-na A. Raidl, din Austria, Dl. M. Perent, din Franţa, Dl. R. Almeida, din Mexic şi Dl. E. Clement, din Belgia. La primire au luat parte: Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P.S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar patriarhal, P. Cuv. Protos. Daniel Ciobotea, consilier patriarhal şi P. Cuv. Arhim. Casian Crăciun, Inspector bisericesc.

● *Duminică, 23 aprilie a.c.*, cu prilejul Duminicii Floriilor, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală, hirotonind întru diacon pe teologul Ion Chivu, asistent la Institutul Teologic din Bucureşti. La momentul potrivit a ţinut şi predica zilei.

● *Luni, 24 aprilie a.c.*, însoţit de colaboratorii de la Arhiepiscopia Bucureştilor, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a cercetat stadiul lucrărilor de restaurare de la biserica monument istoric din parohia Comana, judeţul Giurgiu şi a dat îndrumările de urgentare a lucrărilor. La înapoiere spre Bucureşti s-a oprit la Biserica parohială din comuna Mihai Bravu, unde s-a întreţinut cu preotul paroh.

● *Marţi, 25 aprilie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la slujba deniei din Marţea cea Mare, săvîrşită la Catedrala patriarhală.

● *Vineri, 28 aprilie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit slujba deniei Prohodului Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, la Catedrala patriarhală.

● *Sîmbătă, 29 aprilie a.c.*, la orele 24,00 Prea Fericitul Patriarh Teoctist înconjurat de soborul de preoţi şi diaconi a săvîrşit slujba Sf. Învieri. La sfîrşitul slujbei s-a citit pastorala de Paşti a Prea Fericitului Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române.

● *Duminică, 30 aprilie a.c.*, la orele 12, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit slujba Vecerniei celei Mari de Paşti (a doua înviere), la Catedrala patriarhală, la sfîrşitul căreia a rostit ales cuvînt de învăţătură. Sf. Evanghelie a fost citită în 12 limbi.

— Seara la orele 18, potrivit tradiţiei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe preoţii capitalei şi pe colaboratorii direcţi din cadrul Administraţiei patriarhale şi Arhiepiscopiei Bucureştilor, cu prilejul Sf. Paşti. P.C. Pr. Mihai Tătărîm a ţinut un cuvînt în numele preoţilor. La primire au fost de faţă o parte din membrii Sf. Sinod, în numele cărora a vorbit P.S. Episcop Epifanie al Buzăului. O formaţie alcătuită din preoţi şi cîntăreţi bisericeşti a executat cîteva bucăţi de muzică psaltică tradiţională, după care corala preoţilor din Bucureşti a susţinut un concert de Paşti. În încheiere P.F. Patriarh Teoctist a ţinut un ales cuvînt ocazional de Paşti.

CONTRIBUŢIA ROMÂNIEI LA VICTORIA ASUPRA FASCISMULUI

(Continuare din pag. 1-a)

şi Matalicii Slovaci şi a ajuns la Banska Bystrica pe la sfîrşitul lunii martie 1945, iar în cursul lunii aprilie, a nimicit rezistenţele duşmane din Munţii Tatra Mică şi Carpaţii Albi, depăşind riul Morava.

În acelaşi timp, Armata 1 română, prin lupte de o mare intensitate, a înfrînt inamicul în zona împădurită de la vest de Lučenec şi din masivul Javorina, iar la 19 martie 1945, diviziile sale au ajuns pe riul Hron. În luna aprilie, continuă urmărirea adversarului prin Munţii Carpaţii Albi, eliberînd la 4 mai 1945, în urma unor lupte grele de stradă, oraşul Kroměriž, iar la 6 mai — oraşul Kojetin, ambele aflate pe riul Morava.

În perioada 7—12 mai 1945, cele două armate române au luat parte la Operaţia Praga, prin acţiuni de urmărire a inamicului pînă la nimicirea ultimelor focare de rezistenţă.

O brigadă de căi ferate şi Regimentul 2 care de luptă, în cursul lunii aprilie 1945, au pătruns pe teritoriul Austriei, dînd grele lovituri trupelor fasciste la circa 20 km nord şi est de Viena, după care tanchiştii români au reintrat în luptă pe pămîntul cehoslovac.

În luptele duse pe teritoriul Cehoslovaciei, armata română a participat cu 16 divizii, un corp aerian, două brigăzi de artilerie antiaeriană, o brigadă de căi ferate şi un regiment de tancuri, totalizînd 248.000 militari, care au eliberat 1.700 de localităţi, între care 31 oraşe, au provocat inamicului mari pierderi umane şi materiale şi au capturat aproape 21.000 de prizonieri. Pierderile unităţilor române s-au cifrat la 66.000 de militari morţi, răniţi şi dispăruţi.

Contribuţia militară generală a României la războiul antihitlerist este deosebit de semnificativă. Astfel, armata română a luptat împotriva fascismului timp de 260 de zile, cu un efectiv total de 538.536 oameni, a pătruns în dispozitivul inamic peste 1000 km de la Mureş, pînă aproape de Praga, a străbătut 20 masivi muntoşi, a forţat 13 cursuri mari de apă, a eliberat 3.831 localităţi — dintre care 53 oraşe —, a provocat duşmanului pierderi cifrate la 118.000 prizonieri şi peste 18.000 morţi. Jertfele date de poporul român au fost mari, ridicîndu-se la 167.525 militari morţi, răniţi şi dispăruţi. Între aceştia se numără maiorul Vasile Dumbravă, căzut eroic la 26 septembrie 1944, în fruntea batalionului său în luptele de pe Mureş, pentru cucerirea dealului Singeorz; maiorul Vasile Pricâ, din Tilişca — Sibiu, comandant de batalion din Regimentul 92 infanterie, care la 10 februarie 1945, pe timpul atacului de la sud-est de comuna Galica din Munţii Javorina, a fost lovit mortal de schijele unui proiectil de artilerie; căpitanul Vasile Băcilă, din Orlat — Sibiu, încadrat în Regimentul 94 infanterie, căzut eroic în luptele ce s-au dat la nord de localitatea Sobešice — Cehoslovacia, în cursul nopţii de 7/8 mai 1945, cu o zi înainte de capitularea necondiţionată a Germaniei naziste.

Faptele de arme ale ostaşilor români săvîrşite pe frontul antihitlerist au fost elogiate prin numeroase ordine de zi şi peste 300.000 de militari români — distinşi cu decoraţii de război româneşti, sovietice, cehoslovace şi ungare.

Pe lîngă efortul militar, ţara noastră a adus o deosebită contribuţie economică la înfrîngerea fascismului german. După o evaluare incompletă, contribuţia economică a României la războiul antihitlerist se ridică la 857.541.000 milioane dolari valută 1938. Dacă la această sumă se adaugă valoarea pagubelor şi distrugerilor provocate de trupele inamice în retragere de pe teritoriul României — cca 350 milioane dolari — efortul economic depăşeşte un miliard două sute de milioane dolari.

Contribuţia militară şi economică a României în războiul antihitlerist s-a bucurat de o largă apreciere pe plan internaţional. La Conferinţa de pace de la Paris, din 1946, A. I. Visinski, delegat din partea U.R.S.S., a arătat că „începînd de la 23 august 1944, România a devenit unul dintre cei mai activi participanţi la lupta împotriva Germaniei hitleriste, a aordat ajutor Naţiunilor Unite, şi, în primul rînd, Uniunii Sovietice". Postul de radio Paris, în ianuarie 1946 aprecia că România, prin participarea sa activă la războiul antihitlerist, a contribuit la scurtarea acestuia cu „cel puţin şase luni".

Cu prilejul sărbătoririi zilei de 9 Mai — Ziua Victoriei asupra fascismului — aducem întreaga noastră recunoştinţă memoriei acelora care şi-au jertfit viaţa pe cîmpul de luptă, şi un cald şi binemeritat omagiu tuturor acelora care şi-au adus nepreţuita lor contribuţie la înfrîngerea fascismului şi la instaurarea păcii în lume.

Biserica „Sfinţii Trei Ierarhi" din Iaşi

(Continuare din pag. 1-a)

rului Rusiei Mihail Romanov meşteri iscusiţi care să execute picturile murale ale bisericii. Între anii 1641—1642, patru pictori moscoviţi, împreună cu moldovenii Nicolae şi Ştefan, au împodobit cu picturi în frescă noua ctitorie ieşeană. Din nefericire, din cauza incendiilor şi a cutremurelor care au afectat biserica, nu s-au mai păstrat decît unele fragmente din pictura originară, expuse azi în „sala gotică; în vechea catedrală mitropolitană din Iaşi sau în Muzeul de Artă al R.S.R. din Bucureşti. Impresionează portretele votive al lui Vasile Lupu, al doamnei Tudosca, al fiului lor Ioan şi al fiicei lor Ruxandra, toţi în mărime naturală, în costume de ceremonial. Se mai păstrează cîteva figuri de sfinţi şi de îngeri. Cei care au descris pictura, au fost profund impresionaţi şi de scena Judecăţii de Apoi, din pronaos, azi dispărută. Fragmentele păstrate dovedesc că este vorba de o pictură excepţională, remarcabilă prin colorit, naturaleţea mişcărilor şi diversitatea compoziţiilor. Cu prilejul restaurării efectuate de A. Leompte du Nouy, s-a executat o pictură nouă, care caută să imite pe cea iniţială.

În cele patru nişe sepulcrale săpate în pereţii laterali ai pronaosului — minuţios decorate — au fost depuse osemintele membrilor familiei domnitoare: Vasile Lupu, prima sa soţie Tudosca şi fiii Ioan şi Ştefăniţă; din nefericire, în cursul restaurării amintite, vechile lespezi funerare au fost înlăturate, încît azi nu se mai ştie cu certitudine care erau mormintele lor. În 1935, într-una din nişe au fost depuse osemintele domnitorului Dimitrie Cantemir (1673—1723), aflate pînă atunci într-o biserică din Moscova. Cu această ocazie, s-a aşezat o placă de marmură, cu o inscripţie redactată de Nicolae Iorga: „Aici, întors acasă, din lungă şi grea pribegie, înfruntată pentru libertatea ţării sale, odihneşte Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei şi învăţat cercetător al trecutului românesc 17 iulie 1935". În nişa alăturată au fost depuse rămăşiţele pămîntesti ale lui Alexandru Ioan Cuza (1820—1873), primul domnitor al României unite la 1859.

În naos se vede nişa bogat ornamentată în care s-a depus, la 13 iunie 1641, racla cu moaştele Cuvioasei Paraschiva; în 1888 ele au fost mutate în noua catedrală mitropolitană, în care se găsesc pînă azi.

Mănăstirea Sf. Trei Ierarhi a fost înzestrată de domnitorul-ctitor cu numeroase obiecte de cult, broderii, cărţi şi manuscrise, de o mare valoare artistică, dar din care se mai păstrează prea puţine: o candelă mare de argint, de peste 6 kg, acoperămintele de mormînt al doamnei Tudosca şi al fiului ei Ioan (azi în sala gotică), sacosul şi un epitrahil al mitropolitului Varlaam, trei dvere (azi în Muzeul de Artă al R.S.R.). Din mobilier nu s-a păstrat nimic, din cauza incendiilor. Mobilierul de azi a fost lucrat la începutul secolului nostru din bronz aurit încrustat cu fildeş. Catapeteasma este din marmură de Carrara, bronz aurit, smalţ şi mozaic.

De la începuturile ei, mănăstirea a devenit un însemnat centru de cultură. În 1640 s-a instalat în chiliile ei prima tipografie din Moldova, în care au apărut: *Carte românească de învăţătură* sau *Cazania* mitropolitului Varlaam (1643), *Cele şapte Taine ale Bisericii* (1644), *Carte românească de învăţătură la pravilele împărăteşti* sau *Pravila* lui Vasile Lupu (1646) şi altele.

Tot în 1640, la îndemnul mitropolitului Varlaam, domnitorul a înfiinţat aici o şcoală superioară, după modelul Colegiului de la Kiev, înfiinţat de mitropolitul de neam român Petru Movilă, — care a funcţionat vreo 15 ani, dar mutată curînd într-o altă clădire (se crede că printre elevi s-au numărat viitorii cărturari Nicolae Milescu şi mitropolitul Dosoftei). În trapeza mănăstirii (azi „sala gotică") s-au desfăşurat lucrările Sinodului de la Iaşi din septembrie—octombrie 1642, care a aprobat cunoscuta *Mărturisire Ortodoxă* a mitropolitului Petru Movilă. Tot în chiliile acestei mănăstiri au funcţionat — începînd cu anul 1824 şi pînă la demolarea lor în 1891 — o şcoală elementară şi un gimnaziu cu patru clase, iar din 1851 o „şcoală preparandială" (pedagogică), toate materiile fiind predate în limba română. Azi, biserica Sf. Trei Ierarhi este un loc de pelerinaj şi de reculegere, în faţa atîtor mărturii de istorie, artă, cultură şi spiritualitate românească.

Biserica a impresionat pe toţi cei care au vizitat-o în decursul celor trei veacuri şi jumătate de existenţă. La scurt timp după zidirea ei, — în deceniul al şaselea al secolului XVII — au descris-o, în pagini de reală frumuseţe literară, doi renumiţi călători străini: un arab, arhidiaconul Pavel din Alep, care-l însoţea pe patriarhul Macavei al Antiohiei, şi un turc, Evlia Celebi. Merită să ne reţină atenţia cuvintele celui dintîi, actuale şi azi: „Toată lumea spune într-un glas că nici în Moldova, nici în Ţara Românească, nici la cazaci, nu este vreo biserică comparabilă cu aceasta, nici prin podoabe, nici prin frumuseţe, căci ea minunează mintea celor ce o vizitează. Dumnezeu să o păstreze pînă la sfîrşitul veacurilor".

La Răşinari, lîngă Şaguna

MITROPOLITUL NICOLAE COLAN

La 28 noiembrie 1893 a văzut lumina zilei, în satul Araci (fost Arpătac) — judeţul Covasna, din preajma istoricului oraş de sub Tîmpa, la doi paşi de Braşov, cel ce avea să fie şi să rămînă unul din galeria marilor ierarhi al Ardealului, Nicolae Colan. Rotunjirea a 95 de ani de la naşterea acestui mare ierarh al Bisericii noastre strămoşeşti prilejuieşte o creionare cît mai fidelă a vieţii şi ostenelilor sale. Dar acest popas nu este singurul care poate genera o asemenea prezentare, ci, cu ea şi lîngă ea, se adaugă o viaţă bogată în fapte şi realizări pe care, de neuitatul chiriarh, a împodobit-o într-un cadru de multe slujiri de netăgăduită răspundere, la care a fost chemat şi pe care el le-a şi onorat cu înalt prestigiu şi cu o demnitate rar întîlnită. În acest cadru, el a dus totul la apostoleasca şi rodnică împlinire. De aceea, acum, cînd vrednicul de pomenire sălăşluieşte în lumina veşnicului Părinte al luminilor, sîntem numai îndatoraţi să privim cu nepărtinire asupra vieţii şi personalităţii sale ca spre o culme mereu însorită, culme ce cheamă la osteneli alese şi mult folositoare.

Încă din tinereţe mereu timpuriu, Mitropolitul Nicolae Colan şi-a întrezărit un program de lucrare stăruitoare, program pe care l-a urmat pas cu pas, în mod conştient, cu statornicia omului de caracter, şi l-a şi dus la împlinire printr-o muncă cinstită şi de toată lumea lăudată. Nicolae Colan s-a realizat pe sine însuşi prin strădanii mereu înmulţite, şi, în acelaşi timp, a realizat totul dintr-o viaţă de om în dependenţă de un ideal. Dar nu şi-a rotunjit în faţă un oarecare ideal utopic, iluzoriu, ci unul perfect realizabil, care şi avea să chezăşuiască răsplătire de la Părintele şi Plinitorul tuturor năzuinţelor neîntinate, de la Dumnezeu; un ideal de slujire cu devotament şi cu abnegaţie a Bisericii lui Hristos, de slujire a omului, de jertfelnicie puţin şi de tare puţini înţeleasă, purtată şi ajunsă.

Ca să poată răspunde mai tîrziu unui asemenea ideal, încă de timpuriu, ca elev în şcoala din satul său natal, mai apoi cu sîrg şi în duh şagunian la Liceul „Andrei Şaguna" din Braşov şi, mai departe, ca student la Sibiu, la Bucureşti şi în străinătate, a dovedit silinţa celui ce se făgăduieşte pe sine ştiinţei de carte, celui care vrea cu adevărat să pătrundă tainele slovei, spre a le folosi mai apoi, din plin, nu atît spre al său folos, ci mai cu osebire în slujirea semenului. Aceasta s-a şi vădit cu prisosinţă din chipul cum marele ierarh şi-a înţeles şi şi-a împlinit chemarea în toate slujirile administrative, bisericeşti şi de altă natură, prin care a trecut cu aleasă demnitate. În toate a dovedit să înfăţişeze hărnicia cu aleasă pricepere, discreţia cu excepţională corectitudine, punctualitatea cu îngăduinţa bine şi omenească înţeleasă, ostenind, în chipul acesta, toată bună vremea, pentru binele oamenilor, ca pentru Domnul însuşi.

De la înălţarea catedrei de Noul Testament de la Institutul Teologic din Sibiu, din amvonul Catedralei mitropolitane şi al altor lăcaşuri de închinare, prin predici şi prin alte mijloace de comunicare, dar cu deosebire prin exemplul vieţii proprii, Mitropolitul Nicolae Colan L-a propovăduit neschimbat pe Hristos Iisus, pe veşnicul nostru Mîntuitor.

Modele în propovăduire i-a avut mereu înaintea ochilor pe Sf. Apostoli, cu deosebire pe strădalnicul între strădalnici, pe Sf. Apostol Pavel, la care se şi referea cu dese prilejuri. Ca şi ei, a îndrumat cu stăruinţă la iubirea de Dumnezeu şi de oameni, la rîvnirea, ciştigarea şi păstrarea păcii sufleteşti între inşi şi lumea toată, la împlinirea dreptăţii între oameni şi popoare. De o corectitudine rară, de o blîndeţe şi bunătate părintească, ca dascăl şi apoi ca ierarh, şi-a apropiat sufleteşte multe generaţii de studenţi şi de preoţi, care şi acum, după ce el e trecut în lumea dreptilor, îi poartă amintirea cu dragoste, cu cinste şi în respectul datorat unuia care a fost, şi el, om între oameni.

Mitropolitul Nicolae Colan a fost un ierarh cărturar în adevăratul înţeles al cuvîntului. Şi aceasta nu numai ca un rezultat al studiului aprofundat şi îndelungat, al lecturii neîntrerupte, ci cu deosebire în virtutea pasiunii nobile de a îl păştea pentru scris, pentru carte. E drept, nu pentru orice scris, nici pentru orice carte. Preţuia şi admira scrisul de elegantă suplete şi seriozitate, stilul simplu şi concis, stil curat, corect şi limpede şi care exprimă, nesilit, omul cu ale sale însuşiri şi fapte, precum şi natura cu frumosul din ea, cu farmecul ei de neuitat. Şi numai în cartea cu adevărat bună, de cuprins sănătos şi constructiv, afla cel mai de seamă şi mai sincer prieten, prieten la care apela foarte adesea şi cu deosebită plăcere în clipe de răgaz şi de reculegere. Faptul că neuitatul ierarh a fost ales membru al Academiei Române, ca să ocupe fotoliul ilustrului diplomat şi om de stat Nicolae Titulescu, este întru totul grăitor despre personalitatea de cărturar pe care a întruchipat-o în chip deplin. Dar şi coloanele ziarului *Telegraful Român* şi ale multor gazete; apoi paginile din *Revista Teologică* şi din revista *Mitropolia Ardealului*, scrise de regretatul ierarh, sînt mărturii nepărtinitoare despre personalitatea sa cărturărească. În acelaşi context se înscriu şi pastoralele trimise credincioşilor din eparhiile Clujului şi Sibiului, cu prilejul marilor praznice creştineşti. De asemenea, nu pot fi uitate lucrările originale, traducerile reuşite din alte limbi europene şi mai ales izvodirea *Testamentului Nou* de la Cluj. Iar revista *Viaţa Ilustrată*, întemeiată şi condusă toată vremea, ba şi scrisă, în cea mai mare măsură, de întemeietorul ei, reflectă din fiecare pagină un simţ ales pentru frumos, pentru artă. De altfel, simţul pentru frumosul artistic îi iese în evidenţă, pe plan major, privind catedralele din Cluj şi din Sibiu, a căror pictare a iniţiat-o şi a realizat-o, prin îndrumări directe, personale.

Mitropolitul Nicolae Colan a fost însă şi un patriot luminat şi dîrz. Cînd Ardealul a suferit frîngere silnică prin *Dictatul de la Viena*, el a rămas la locul său, la Cluj, la locul unde bătea inima neamului său şi de unde nu l-au putut clinti nici toate umilinţele. Cînd încercările grele au luat sfîrşit, el nu s-a plîns, ci doar a exprimat sensul unor nebănuite suferinţe: „Am trăit patru ani ca patru veacuri". Fiii Patriei l-au înţeles şi l-au cinstit pentru aceasta pînă în ultima clipă a vieţii sale. Şi îi cinstesc şi azi memoria după toată buna cuviinţă.

În slujba sa de ierarh, Mitropolitul Nicolae Colan l-a concretizat pe omul pus în slujba lui Hristos; şi-a împlinit-o în duh de părinte bun şi mult înţelegător, bun şi drept, chivernisind cu adevărată înţelepciune tradiţiile sănătoase ale vrednicilor săi înaintaşi şi grijind cu scumpătate de tot ce putea fi de folos spre mîntuirea sufletească în Hristos Domnul a credincioşilor încredinţaţi lui de Dumnezeu. Atitudinea dăscălească i-a fost proprie toată viaţa. De aceea, cînd avea prilej, îşi dăscălea păstoriţii ca de la catedră, ajutîndu-i cu bunăvoinţă să pătrundă rosturile vieţii de acum şi ale celei ce va să vină. Cînd îi era prezentată o cerere, a unui preot, de ieşire din eparhie, nu o refuza, ci obişnuia să spună: „În calea binelui cuiva nu mă aşez". Şi cît a trăit, nu s-a opus binelui nimănui. I-a sfătuit pe toţi cei care l-au solicitat; i-a îndrumat cu înţelepciune bătrînească; dar silă nu a făcut nimănui, ca să nu stîrbească libertatea cu care Dumnezeu l-a încununat pe om. Iar ca om al păcii, a ostenit şi a propovăduit pacea cugetului, pacea în ţară şi pacea în toată lumea.

În împlinirea portretului postum al celui care a fost Mitropolitul Nicolae Colan, să mai arătăm că el a împlinit toate cele bune şi de folos creştinesc cu seninătate şi cu modestie, amintind, prin această atitudine întru totul naturală, starea modestă, tărănească, din care s-a ridicat pînă la marea cinste de vlădică al Ardealului. Nici un necaz, nici o suferinţă, nici o nevoie şi nici truda şi alergarea, ba nici chiar durerile fizice şi morale nu i-au putut întuneca seninătatea cugetului, seninătatea vieţii. Prin puterea personalităţii sale multilaterale, de pe o perspectivă de înaltă umanitate, dintr-un simţ de nemăsurată omenie şi de nefăţarnică bunătate, a inspirat tuturor un optimism robust, sănătos şi de neînfrînt.

Mitropolitul Nicolae Colan, de dincolo de zările acestei lumi, ne învredniceşte, prin a sa memorie, de optimism creştin şi românesc, menit să însuflenească strădaniile noastre ale tuturor spre neîncetata noastră creştere spre asemănare cu personalitatea pe care a întruchipat-o el în vremea cînd a fost printre noi. De aceea ne şi rugăm Părintelui Ceresc, ca memoria să-i fie în veci binecuvîntată.

Pr. prof. *D. Călugăr*

Personalitatea Sfîntului Grigorie de Nazianz

Unul din cei trei mari dascăli ai creştinătăţii şi ierarhi ai Bisericii, care au împodobit cu numele lor calendarul sfinţeniei creştine, alături de Sfîntul Vasile cel Mare şi Sfîntul Ioan Gură de Aur, este şi Sfîntul Grigorie de Nazianz († 389). Împlinirea a 1600 de ani de la moartea lui, sau de la naşterea sa veşnică în împărăţia lui Dumnezeu, ne îndatorează să-i evocăm personalitatea şi să vedem care sînt meritele sale pilduitoare pentru Biserică şi pentru viaţa credincioşilor.

S-a născut la Arianz în Asia Mică (aproape de Nazianz) pe la 329, ca fiu al episcopului Grigorie şi al Nonei. Mama sa, o creştină pioasă şi energică, nu numai că şi-a convertit soţul la noua religie creştină, dar a avut o influenţă hotărîtoare asupra formării fiului ei.

După pregătirea elementară făcută în casa părintească, Sf. Grigorie urmează studii strălucite în cele mai vestite centre de cultură ale timpului, la cei mai celebrii dascăli ai lumii păgîne contemporane. Începute la Cezarea Capadociei, le continuă la Cezarea Palestinei, apoi la Alexandria, şi le desăvîrşeşte la Atena „cea de aur", unde stă 8—9 ani. Cunoscîndu-l pe Sfîntul Vasile cel Mare, leagă cu el o prietenie pe toată viaţa, încît atunci cînd moartea îi va despărţi, va mărturisi cu nostalgie: „Se părea că avem amîndoi un singur suflet, care pune în mişcare două trupuri... Fiecare din noi eram în celălalt şi prin celălalt. „Amîndoi studiau asiduu, pe lîngă retorică şi filozofie, toate ştiinţele profane, desăvîrşindu-şi în acelaşi timp viaţa în virtute, încît se spune despre ei că nu cunoşteau decît două drumuri: cel al şcolii şi cel al Bisericii.

Fiind o fire retrasă, sensibilă, interiorizată şi contemplativă, după primirea botezului, Sfîntul Grigorie era pătruns de dorinţa de a deveni monah, fapt care îl apropie tot mai mult de aşezămintele mănăstireşti întemeiate de Sfîntul Vasile. Este hirotonit totuşi preot împotriva voinţei sale. Misiunea îl copleşise însă atît de mult, încît se retrage la mănăstirea Sfîntului Vasile din Pont. Se reîntoarce după un an, în urma repetatelor insistenţe ale tatălui său şi ale credincioşilor, ţinînd o celebră cuvîntare despre fuga de preoţie, intitulată: „Cuvînt de apărare pentru fuga în Pont". Cuvîntarea sa este un adevărat tratat despre preoţie, în care arată că preoţia este „arta artelor şi ştiinţa ştiinţelor", de care nu se poate apropia oricine, datorită caracterului ei înfricoşător şi al răspunderii pe care o prezintă în faţa lui Dumnezeu. Ajută pe tatăl său în pastoraţie şi este hirotonit mai pe urmă de către Sfîntul Vasile cel Mare episcop de Sasima. Nu şi-a văzut însă eparhia, preferînd ca după moartea tatălui său, să se retragă din nou în liniştea mănăstirii. La insistenţele unei delegaţii venită din Constantinopol şi la stăruinţa Sfîntului Vasile cel Mare se stabileşte pe la 379 în Capitală, pentru a reface Biserica Ortodoxă de acolo, lovită de ereziile timpului. Deschide, astfel, în casa unei rude o capelă, numită simbolic „Învierea" şi rosteşte Cuvîntările sale teologice, cîştigînd elita intelectualităţii. Aceste cuvîntări se îndreptau împotriva ereziei arienilor. În ele se arată că nu oricine şi oricum se poate vorbi despre Dumnezeu. Cu un talent oratoric fără egal, cu o putere de pătrundere a raţiunii luminată de credinţă, Sfîntul Grigorie dezvoltă învăţătura despre Sfînta Treime, despre întruparea Logosului şi despre Sfintele Taine. El este primul teolog care stabileşte specificul Persoanelor Sfintei Treimi şi raportul dintre Ele. Dumnezeu Tatăl este nenăscut, creatorul şi proniatorul lumii. Fiul este de o fiinţă cu Tatăl, născut din veci din Tatăl, mîntuitorul lumii' iar Duhul Sfînt este a treia Persoană a Dumnezeirii, care purcede din Tatăl, fiind sfinţitorul lumii. Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt au comun fiinţa, necreaţia şi dumnezeirea. Adîncind ca nimeni altul taina de nepătruns a Sfintei Treimi, i s-a adus mai tîrziu supranumele de „Teologul", cu care numai Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan a fost împodobit înaintea lui.

Pe lîngă cuvîntările teologice, Sfîntul Grigorie a mai rostit şi cuvîntări ocazionale, precum şi panegirice în cinstea sfinţilor. El este deschizător de drum în ce priveşte cuvîntul funebru creştin, prin necrologul rostit la moartea fratelui său Cezar şi a prietenului său Vasile. Nu pot fi trecute cu vederea nici cuvîntările rostite la sărbătorile împărăteşti, ale căror substanţă pătrunsă de un adînc conţinut teologic a intrat şi se păstrează şi astăzi în cultul Bisericii noastre, ca piese muzicale, la marile praznice, în special ale Crăciunului şi Paştelui: „Fecioara astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pămîntul se aduce peşteră Celui neapropiat. Îngerii împreună cu păstorii îl preamăresc şi magii cu steaua călătoare. Că pentru noi s-a născut Prunc tînăr, Dumnezeu cel mai înainte de veci". La fel şi imnul triumfal al învierii Domnului este tot opera Sfîntului Grigorie: „Ziua învierii şi să ne luminăm cu prăznuirea şi unii pe alţii să ne îmbrăţişăm, şi să iertăm toate pentru înviere şi să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi, şi astfel să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le".

Pe lîngă acestea, Sfîntul Grigorie e adînc mîhnit şi chiar sfîşiat sufleteşte de „sfîşierea scumpei cămăşi a lui Hristos", adică a Bisericii. „Care este lucrul cel mai frumos în învăţătura noastră?" — se întreabă el. „Pacea, răspunde tot el, precum „cel mai ruşinos şi mai vătămător lucru este discordia". Tratînd despre pace în societatea omenească, Sfîntul Grigorie spune că păcatul sub diferitele lui forme a tulburat starea divină de pace a societăţii omeneşti şi a deschis calea morţii. Vorbind despre pacea şi ordinea în firea înconjurătoare, el ne învaţă că universul cu legile lui neschimbabile, cu succesiunea regulată a zilelor şi a nopţilor, a anotimpurilor, cu legile din lumea plantelor şi animalelor, ne oferă cel mai desăvîrşit model de bună rînduială, ordine şi pace. „Întemeiatu-le-ai pe veci vecilor. Lege le-ai pus şi nu o vor călca", exclamă Sfîntul Părinte prin cuvintele psalmistului.

Calităţile sale deosebite, munca neobosită şi succesele misionare, a determinat pe însuşi împăratul Teodosie să-l instaleze ca episcop al Capitalei, la 27 noiembrie 380, iar sinodul II ecumenic din 381 confirmă alegerea şi este chemat la preşedinţia sinodului. Intrigile care au intervenit însă ulterior, îl dezgustă, şi demisionînd, părăseşte Constantinopolul, lăsînd prin testament toată averea sa Bisericii din Nazianz, spre a fi folosită pentru cei săraci şi nevoiaşi. Se retrage în locul său natal, la Arianz, unde îşi petrece ultimii ani ai vieţii în meditaţie, studiu, rugăciune şi compunere de poezii, devenind astfel creatorul poeziei creştine în amploarea şi măreţia ei clasică. A scris 507 poezii, totalizînd 18.000 versuri, cu caracter moral, dogmatic, istoric şi autobiografic. Poeziile sale se adresau mai întîi tinerilor creştini spre a-i face să pătrundă dogmele prin frumuseţea artei. Apoi, pentru combaterea ereticilor, care şi ei se foloseau de arta poetică. Şi, în sfîrşit, poeziile sale demonstrau păginilor că şi creştinii dispun de arta poetică, care îi poate chiar egala. „Temperament retoric, Sfîntul Grigorie e înclinat adesea să vadă în poezie un mijloc de a se destăinui... Şi nu rareori îl simţim pătruns de harul acela în stare să prefacă şi să-nchidă în adevărata poezie tot ceea ce atinge... Suflet adînc contemplativ, nehotărît, de o sensibilitate excesivă, cufundat în nesfîrşite monologuri interioare, aşa se dezvăluie poetul în versurile sale autobiografice" (Simina Noica, Antologie lirică greacă, Bucureşti, 1970, p. 247). Cu tot acest temperament delicat, sensibil şi frămîntat de amărăciune şi tristeţe, poetul nu cade totuşi în deznădejde, cum putem vedea din versurile care urmează: „La ceasul de taină, la ceasul de noapte / Cînd somnul în suflet îmi picură şoapte, / Primeşte cîntare din minte fîravă, / Treime unită-ntr-o singură slavă! / Lumină dai lumii, lumină rămîi. / Că tainica beznă a noptii dintîi / Doar Tu ai gonit-o, grăiuri cereşti, / Ca lumea-n lumina dintîi s-o zideşti. / Din huma născîndă-n grăuntii pribegi / Tu lume făcut-ai, cu chipuri şi legi, / Purtîndu-şi în faşă podoaba de-acum, / Statornic rotită pe veşnicu-i drum, / Şi-a omului minte, ceresc luminată, / Primi-ntelepciune, gîndire curată, / Cuvîntul Treimii prin ea să cuvinte, / Ca soarele-n apa luminii răsfrinte. / Lumina Ta lină, lumina senină /. Făptura întreagă o scaldă-n lumină / ... (Rugă de seară, versific. Arhim. V. Anania).

Deşi ca mare teolog, de supremă ascensiune spirituală, gîndul şi simţirea i-au fost ancorate în zările veşniciei, a patriei cereşti, totuşi nu a neglijat, ci şi-a iubit cu multă sinceritate şi patria pămîntească, îndemnîndu-ne şi pe noi să promovăm acelaşi cald patriotism: „Mama fiecăruia este deosebită, dar mama comună este patria".

Moare în jurul vîrstei de 60 de ani, rămînînd însă peste veacuri una din podoabele cele mai strălucitoare ale gîndirii şi literaturii patristice, model de apărare a dreptei credinţe, de dăruire şi slujire lui Dumnezeu şi oamenilor.

Biserica sărbătoreşte pe Sfîntul Grigorie Teologul de două ori pe an: la 25 ianuarie şi la 30 ianuarie împreună cu Sfîntul Vasile cel Mare şi Ioan Gură de Aur.

Pr. prof. *Sorin Cosma*

SIMION BĂRNUŢIU (1808—1864)

La 28 mai se împlinesc 125 de ani de la stingerea revoluţionarului Simion Bărnuţiu, personalitate proeminentă a perioadei moderne şi unul dintre fondatorii ei, care s-a impus la 1848 nu numai ca principalul ideolog al românilor ardeleni, dar şi ca un conducător de frunte de dincoace de Carpaţi prin exercitarea funcţiei de vicepreşedinte şi preşedinte al Comitetului naţional român, ce şi-a avut sediul la Sibiu.

Nepot de preot şi fiu de învăţător, Simion Bărnuţiu s-a născut la Bocşa română (Sălaj), în fostul comitat Crasna. După frecventarea şcolilor din Şimleu şi Carei (la piarişti) în 1825 se înscrie la Blaj pentru a studia filozofia şi teologia, obţinînd în toţi anii calificativul eminent. După absolvire e reţinut profesor, unde a început să predea în limba română în loc de latină cum se obişnuise pînă atunci. Tot în perioada blăjană, cîţiva ani, ocupă funcţia de secretar consistorial.

Anul 1842 a fost unul dramatic pentru românii transilvăneni, întrucît Dieta din Cluj votase introducerea maghiarei ca limbă de stat, hotărîre ce urma să intre în vigoare peste zece ani. Consistoriul din Blaj a protestat energic împotriva acestei decizii, iar Simion Bărnuţiu a fost unul dintre iniţiatorii protestului, fapt ce i-a atras animozitatea episcopului Lemenyi.

În urma procesului din 1845 intentat de episcopul Lemenyi mai multor profesori blăjeni, Simion Bărnuţiu este înlăturat de la catedră şi caterisit. Rămas fără subzistenţă, Simion Bărnuţiu la 38 de ani se înscrie la Academia de drept săsească din Sibiu.

Cînd se afla în ultimul an, la 15 martie 1848 izbucni revoluţia la Pesta, care prevedea în program, pe lîngă revendicări democratice, uniunea Ungariei cu Transilvania. În acele momente dificile de dezorientare românească, Simion Bărnuţiu a elaborat două proclamaţii, în 24 şi 25 martie, de o excepţională însemnătate în desfăşurarea evenimentelor, ce s-au răspîndit în zeci de exemplare sub formă de copii, prin intermediul cărora autorul s-a străduit să-i orienteze din punct de vedere politic pe români, oprindu-ne asupra citorva fragmente. „Ungaria cheamă Ardealul la uniune; cu mare solemnitate Clujul declară că o voieşte. ... Românul ce va face? ... Deschidă-şi ochii fiecare român, folosească-se de prilej, pentru că sau ciştigă tot sau pierde tot! Pierde şi ce-a avut pînă acum — naţionalitatea. ... Spuneţi ungurilor, că pînă ce dieta ţării nu va recunoaşte naţiunea română ca — naţiune, voi despre uniune nu staţi de vorbă. ... Afurisit pe veci să fie românul care va îndrăzni să facă uniunea cîtă vreme naţiunea română nu va fi fost recunoscută ca naţiune politică".

Pe baza ideilor lui Simion Bărnuţiu în luna aprilie continua discuţiile pentru definitivarea programului revoluţionar. La consfătuirea de la Braşov la care participă şi Bărnuţiu se hotărî să fie invitaţi la viitoarea adunare atît românii din Banat, cît şi cei de pe Crişuri.

La prima adunare de la Blaj ţinută de Duminica Tomei, fără aprobarea guberniului, Simion Bărnuţiu a fost trimis ca să liniştească spiritele, spunîndu-le: „A venit timpul ca iobăgia să se şteargă; şi ca românii să se pună în drepturile lor, care li se cuvin ca naţiune". ... Purtarea românilor de-aici înainte să fie atît de minunată, încît nimeni să nu-i poată învinovăţi, că ar voi să se scoale asupra domnilor sau asupra averei cuiva". Din cele relatate reiese că Bărnuţiu era de acord cu desfiinţarea iobăgiei, însă aceasta să se realizeze pe cale legală, legiuită, şi nicidecum prin violenţă. Atitudinea sa în problema agrară mai scoate în evidenţă intenţia sa de a nu înspăimînta autorităţile, care aveau latitudinea să permită ţinerea unei adunări naţionale

În ziua de 1/13 mai Simion Bărnuţiu, însoţit de I. Puşcariu ce ducea „steagul cel mare al naţiunei", a plecat spre Blaj. Acolo, în catedrală, în ziua de 2/12 mai, Simion Bărnuţiu a ţinut memorabilul său discurs, în cadrul căruia a analizat situaţia economică, socială, politică şi culturală a românilor ardeleni. La sfîrşit (durase expunerea circa 5 ore) toţi sînt profund impresionaţi, iar cei şovăitori trec de partea celor ce se opuneau uniunii necondiţionate.

În ziua de 3/15 mai s-a adoptat programa adunării (românii se proclamă naţiune de sine stătătoare şi credincioşi ai împăratului), iar în continuare se depune jurămîntul, citit de asemenea de Bărnuţiu. Datorită radicalismului impus de masele populare se redactează petiţia de 16 puncte, citită şi explicată de A. T. Laurian, fiind o elaborare colectivă, în care S. Bărnuţiu a avut o contribuţie importantă. De subliniat, că atît în problema agrară, cît şi în cea politică (loialitatea faţă de împărat) între Simion Bărnuţiu şi episcopul Andrei Şaguna a existat o înţelegere deplină. Moderaţia lor în chestiunea agrară se explică prin acordarea de întîietate problemei naţionale. Tot la această adunare s-a ales Comitetul naţional, avîndu-l preşedinte pe episcopul Andrei Şaguna, iar vicepreşedinte pe Simion Bărnuţiu.

În timpul desfăşurării evenimentelor Simion Bărnuţiu a stat la Sibiu şi de acolo a condus în perioada cînd episcopul Andrei Şaguna s-a aflat la Pesta ca deputat în Dietă şi membru al comisiei regnicolare. După incidentul dramatic de la Mihalţ, Simion Bărnuţiu l-a potolit pe Avram Iancu care intenţiona să răspundă violent.

Datorită atrocităţilor săvîrşite împotriva românilor şi încercarea de arestare a Comitetului naţional, în septembrie 1848 are loc a treia adunare de la Blaj, unde se hotărăşte organizarea militară a românilor, iar Simion Bărnuţiu e ales preşedinte al Comitetului de pacificare.

După ocuparea Sibiului în martie 1849 de către trupele revoluţionare maghiare, membrii Comitetului se refugiază în Muntenia, iar de acolo Simion Bărnuţiu ajunge la Viena, iar după cîţiva ani îşi continuă studiile în Italia. În cele din urmă se stabileşte la Iaşi, predînd la noua Universitate.

Grav bolnav şi presimţindu-şi sfîrşitul se reîntoarce în Transilvania, unde moarte în apropierea locului natal la 16/28 mai 1864.

Pe cînd episcopul A. Şaguna a fost diplomatul iscusit al revoluţiei, iar Avram Iancu conducătorul militar, Simion Bărnuţiu s-a impus ca ideolog al românilor transilvăneni la 1848.

Mihai Sofronie

VASILE POPEANGĂ, Mărturii privind lupta românilor din părţile Aradului pentru păstrarea fiinţei naţionale prin educaţie şi cultură (1784—1918). Documente referitoare la Episcopia ortodoxă a Aradului.

Profesorul emerit dr. Vasile Popeangă este bine cunoscut ca autor, fie singur, fie în colaborare al volumelor de istorie, pedagogie, cultură la care se adaugă numeroasele sale studii şi articole publicate în reviste şi ziare de prestigiu.

După o intensă activitate de mai mulţi ani Vasile Popeangă ne oferă acum un volum de documente referitoare la Episcopia ortodoxă română a Aradului intitulat sugestiv: *„Mărturii privind lupta românilor din părţile Aradului pentru păstrarea fiinţei naţionale prin educaţie şi cultură"* (1784—1918.

Cartea de documente este structurată pe două probleme majore: *„Activitatea cultural-naţională a românilor din eparhia Aradului între 1784—1918"* şi *„Documente şcolare şi cultural-naţionale"*. Capitolele şi subcapitolele sînt judicios cumpănite şi semnificativ intitulate. Activitatea cultural naţională a românilor este urmărită cu competenţă de la 1784 pînă la Marea Unire din 1918. Se evidenţiază importanţa deosebită a Episcopiei ortodoxe din Arad şi contribuţia bisericii de pe aceste meleaguri la apărarea şi conservarea limbii şi culturii române prin şcoală, societăţi culturale, presă, prin circulaţia cărţilor româneşti de pe ambele versante ale Carpaţilor etc.

Se evidenţiază apoi, în mod pertinent, contribuţia lui D. Ţichindeal, Alexandru Gavra, Moise Nicoară, Atanasie Şandor, Petru Pipoş, Ion Russu Şirianu, Roman Ciorogaru, Nicolae Onciu, Vasile Goldiş, Vincenţiu Babeş, Andrei Mocioiu, Ioan Papp etc. la propăşirea limbii şi culturii naţionale, fapt care a determinat afirmarea Aradului ca un nou centru important al luptei pentru libertate şi unitate naţională.

Aşa după cum era şi firesc Vasile Popeangă acordă un spaţiu important *documentelor* care ne vorbesc despre contribuţia preotilor, şi învăţătorilor la educaţia poporului, la înfiinţarea şi susţinerea societăţilor culturale, a presei militante printre care se evidenţiază „Biserica şi şcoala", „Tribuna" şi „Românul".

Cu aceiaşi probitate ştiinţifică prezintă marea contribuţie la înfăptuirea Unirii celei Mari a episcopului Ioan Papp şi a secretarului său Vasile Goldiş, personalităţi care au dovedit în momente de mare cumpănă înalte virtuţi morale, pătrunse de spiritul de dreptate şi fierbinte patriotism. Cartea se încheie cu un rezumat în limba engleză şi germană, un indice de nume şi un bogat material ilustrativ.

Prin această carte de *„Mărturii..."* Vasile Popeangă îşi dovedeşte, din nou valoarea sa de istorie al neamului, de la care aşteptăm şi în viitor noi lucrări de aceiaşi înaltă ţinută ştiinţifică.

Urmărind să întregească cunoştinţele noastre despre lupta românilor pentru apărarea limbii şi culturii naţionale, a desăvîrşirii idealului naţional, Vasile Popeangă aduce în faţa noastră minunate pagini de pildă patriotică şi, alături de chipul unor mari personalităţi istorice ca Vasile Goldiş şi episcopul Ioan Papp, o vie şi izbutită panoramă asupra epocilor care au înălţat poporul român spre cultură, demnitate, libertate şi unitate naţională. Cartea profesorului Vasile Popeangă reuşeşte să ne convingă de aceste adevăruri.

Prof. dr. *Gheorghe Şora*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Duminică, 16 aprilie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în bisericuţa de lemn de la aşezămîntul Arhiepiscopiei Sibiului din staţiunea montană Păltiniş.

La momentul cuvenit, C. diacon Stelian Manolache a fost hirotonit preot pe seama parohiei Purcăreni, prot. Braşov, iar tînărul teolog V. Bogdan a fost hirotonit diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii înalt Prea Sfinţia Sa a rostit un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură, zăbovind cu deosebire asupra Sf. Taine a Pocăinţei, exemplificînd cu Maria Egipteanca, şi Sf. Taine a Spovedaniei, care de asemenea a fost ilustrată cu o seamă de întîmplări şi istorioare spre a fi mai bine înţeleasă.

■ Între 22—26 aprilie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte, la Geneva, la lucrările unei comisii speciale, care a pregătit un raport în legătură cu reorganizarea şi restructurarea C.E.B., raport care va fi prezentat Comitetului Central al C.E.B. din luna iunie 1989.

■ Joi, 27 aprilie 1989, la denia din catedrala mitropolitană din Sibiu în citirea celor 12 pericope evanghelice, soborul slujitor a avut în frunte pe I. P. S. Mitropolit Antonie, cuvînt de învăţătură rostind în cadrul sf. slujbe P. C. cons. Gh. Papuc, înalt Prea Sfinţia Sa fiind în fruntea soborului slujitor din catedrală şi în Vinerea Mare, la denia prohodului, cuvînt de învăţătură rostind cu acest prilej P. C. prof. V. Mihoc.

■ Duminică, 30 aprilie 1989, Sf. Paşti, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit slujba Învierii în catedrala mitropolitană din Sibiu, plină de credincioşi, între ei şi un mare grup din Grecia, iar în continuare Sf. Liturghie, în cadrul căreia, la momentul cuvenit, C. diacon N. Lăţchescu a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Dobîrca, prot. Sibiu.

La priceasnă, I. P. S. Sa a expus credincioşilor Pastorala de Sf. Paşti trimisă tuturor parohiilor din Arhiepiscopie.

După Sf. Liturghie, la reşedinţa mitropolitană a avut loc o scurtă recepţie, la care au participat soborul slujitor şi corul catedralei mitropolitane şi în cadrul căreia s-au exprimat Arhipăstorului doriri de sănătate, bucurii alese şi alt mult bine, cu prilejul Învierii Domnului.

Duminică după amiază I. P. S. Mitropolit Antonie a slujit la vecernia din Ziua Învierii, cu citirea pericopei evanghelice în 12 limbi, în cadrul căreia cuvînt de învăţătură a rostit C. diac. I. Ică, asistent la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

■ Luni, 1 mai 1989, a doua zi de Sf. Paşti, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica Sf. Nicolae din Sibiu-Lazaret, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date în comun de întreaga obşte a credincioşilor.

La momentul cuvenit, P. C. arhid. I. Galea, fost secretar eparhial, a fost hirotonit preot pentru parohia Sibiu-Lazaret III, iar C. pr. Gh. Neagoş, în vîrstă de 87 de ani, dar foarte activ la strana bisericii menţionate, a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor".

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. D. Luca (Sibiu) şi P. C. pr. I. Galea.

Un bogat şi ziditor cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie, care a reliefat cîteva aspecte mai puţin cunoscute legate de marele eveniment al Învierii Domnului, cu îndemnuri la o cît mai sănătoasă vieţuire creştinească.

■ Izvorul tămăduirii, vineri 5 mai, al doilea hram al Mănăstirii Brîncoveanu de la Simbăta de Sus a fost sărbătorit şi în acest an potrivit rînduielilor din vechime.

Înainte de Sf. Liturghie, tînărul doctorand D. Bălţat a fost tuns în monahism de către I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, primind numele de Visarion cuvînt de învăţătură despre acest act rostind P. Cuv. arhim. Casian Crăciun de la Sf. Patriarhie.

În cadrul Sf. Liturghii — la care răspunsurile au fost date în comun de obştea cea mare a credincioşilor prezenţi la praznic, între ei studenţi teologi din an. IV de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi elevii din an. V de la Seminarul teologic din Buzău, — ierod. Clement Pop a fost hirotonit întru preot.

La priceasnă a vorbit P. Cuv. arhim. T. Părăian din partea sf. mănăstiri, P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraş), un bogat cuvînt de învăţătură rostind apoi I. P. S. Mitropolit Antonie.

După Sf. Liturghie, s-au săvîrşit sfinţirea apei şi Sf. Maslu.

■ Prin purtarea de grijă a I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului s-au împlinit dorinţele credincioşilor şi preoţilor din parohiile Sibiu-Hipodrom I—III, de a li se sfinţi lăcaşul de cult, sfinţire care a fost săvîrşită de I. P. S. Sa Duminică, 7 mai 1989, fiind înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

După slujba de sfinţire, în curtea bisericii s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de corul mixt al bisericii Sf. Arhangheli din Sibiu-Trei Stejari, precum şi de obştea credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, au vorbit:

P. C. prot. *D. Luca* (Sibiu), care a mulţumit I. P. S. Sale pentru bucuria făcută preoţilor şi credincioşilor din cartierul Hipodrom.

C. pr. *I. Sîrbu* (Sibiu-Hipodrom III), care, după ce a subliniat importanţa bisericii, ca lăcaş de închinare, a făcut o scurtă prezentare a bisericii ce s-a sfinţit, şi a mulţumit lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă şi tuturor care au stat în ajutor.

Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a felicitat şi mulţumit credincioşilor pentru jertfele făcute la înfrumuseţarea acestei biserici din Sibiu-Hipodrom, a făcut o largă şi ziditoare prezentare a vieţii Sf. Antonie cel Mare, hramul pe care îl are lăcaşul de închinare, cu îndemnuri practice desprinse din viaţa îmbunătăţită a acestui mare fiu al pustiului din preajma Mării Roşii, care a trăit la sfîrşitul veacului 3 şi începutul veacului 4.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 19 martie 1989*, (Duminica Ortodoxiei) P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la Catedrala episcopală şi a hirotonit întru preot pe diac. Vasile Burian, pe seama parohiei Lunca Bradului, prot. Reghin, jud. Mureş. În această duminică s-a dat citire Pastoralei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la care P. S. Sa a adăugat îndemnul părintesc de-a contribui fiecare la realizarea colectei pentru Fondul Central Misionar.

■ *Simbătă, 25 martie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Alba Iulia-Centru cu prilejul prăznuirii hramului „Buna Vestire".

În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Petru Rădac. La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Sa a adresat un cuvînt de învăţătură credincioşilor prezenţi, subliniind rolul pe care Biserica din Centru l-a avut prin slujitorii ei începînd cu protopopul Nicolae Raţiu, duhovnicul lui Horea, Ioan Teculescu şi Nicolae Ivan ajunşi episcopi sau vrednicul de pomenire protopopul Alexandru Baba.

■ *Duminică, 26 martie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în Catedrala episcopală şi a hirotonit pe diac. Petru Rădac întru preot pe seama parohiei Valea Lungă, prot. Aiud, judeţul Alba.

În luna martie s-au desfăşurat în cele opt protopopiate ale Eparhiei conferinţele preoţeşti după următorul program: Aiud — 6 martie, Alba Iulia — 7 martie, Cîmpeni — 8 martie, Tg. Mureş — 10 martie, Luduş — 20 martie, Reghin — 21 martie, Sighişoara — 23 martie şi Miercurea Ciuc — 28 martie, lucrările fiind prezidate de P. S. Episcop Emilian sau delegaţii Centrului Eparhial.

■ *Duminică, 12 martie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Vasile Burian.

■ *În săptămîna 13—18 martie*, prima din Sfîntul şi Marele Post al Paştilor, la Catedrala episcopală s-au oficiat îndătinatele slujbe acordîndu-se în acest an o mai mare atenţie Denilor oficiate în principalele oraşe, la care au participat potrivit unui program membrii permanenţei.

ORADEA

■ *Sfinţiri de biserici.* Simbătă, 25 martie 1989, de praznicul Bunevestiri, în prezenţa unui foarte mare număr de credincioşi, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii „Sf. Ap. Petru şi Pavel" din parohia *Bixad II*, prot. Satu Mare, în urma amplelor lucrări de reparaţii capitale, în exterior şi interior, între anii 1980—1989, în timpul păstoririi harnicilor preoţi Ioan Babici (la 1. IX. 1987 transferat la parohia Amaţi), Vasile Chioreanu (parohia Bixad I de la 1. IX. 1987), iar în acest an şi a ieromonahului Serafim-Valeriu Adam, numit paroh la Bixad II.

După sfinţirea bisericii, s-a continuat cu Sf. Liturghie, săvîrşită afară, pe un podiu anume amenajat, răspunsurile fiind date de corul bisericii parohiale „Adormirea Maicii Domnului" din Satu Mare.

În bogatul şi instructivul cuvînt de învăţătură, ierarhul — exprimîndu-şi nespusa bucurie pentru redarea acestei biserici cultului divin, spre satisfacerea dorinţei credincioşilor — a vorbit despre însemnătatea Bisericii, ca instituţie de mîntuire şi ca locaş de închinare, arătînd totodată rolul Bisericii Ortodoxe în viaţa poporului român de-a lungul existenţei sale. În încheiere, a adus cuvinte de laudă credincioşilor pentru jertfelnicie, celor trei păstori sufleteşti pentru străduinţe şi membrilor Consiliului parohial pentru sprijin neprecupeţit întru înnoirea bisericii, înmînîndu-le acestora din urmă, ca şi celor trei păstori sufleteşti, scrisori arhiereşti de apreciere.

Semnalăm... Semnalăm...

● *O controversă mai veche provocată de P. P. Panaitescu* (Începuturile şi biruinţa scrisului în limba română, *Buc., 1965, p. 144), privitoare la SEDIUL BRAŞOVEAN AL TIPOGRAFIEI LUI CORESI, e reluată recent de Ion Gheţie („Limba română" XXXVIII, 1, 1989, p. 47—49). În discuţii s-au angajat mai mult A. Huttmann, P. Binder, Al. Mareş, Vasile Oltean şi Ion Gheţie (între 1969—1985). Dintre toţi P. P. Panaitescu şi Vasile Oltean au susţinut că sediul a fost în Şchei, în preajma bisericii „Sfîntul Nicolae", în cunoscutul complex şcolar-cultural al Braşovului. Ceilalţi au susţinut că sediul ar fi fost în „cetatea" Braşovului, Bartolomeul, Blumăna şi Şcheiul fiind în afara cetăţii propriu-zise.*

În doar două pagini şi jumătate, dar foarte consistente, Ion Gheţie respinge cu argumente pe care le consideră imbatabile susţinerile lui Vasile Oltean, şi cere chiar îndepărtarea plăcii din Şchei care indică, acolo, locul tipografiei coresiene, promovînd o eroare.

Aşteptăm replica lui Vasile Oltean, directorul muzeului nostru din Şchei, deci „patriot local", pe care o dorim exhaustiv şi din nou argumentată, ca să vedem dacă e sau nu cazul să se schimbe textul plăcii memoriale. Am zis „să se schimbe textul" eventual, nu să se îndepărteze placa, pentru că întrevedem şi o soluţie intermediară, de vreme ce Ion Gheţie admite totuşi că diaconul Coresi „putea domicilia foarte bine în Şchei" *(p. 48), dincolo de faptul arhicunoscut, că în Şchei s-a desfăşurat în sec. XV şi XVI o intensă activitate cărturărească.*

Pentru schimbarea plăcii, argumentele ar trebui să fie directe, nu deduse. Adică să avem o dovadă evidentă, nominală, precisă, că tipografia diaconului era în cetate, *în cutare loc. Că diaconul vorbeşte de* cetate *în cărţile sale, e adevărat, dar iată că acelaşi cuvînt,* cetate, *e întrebuinţat de Şerban Coresi şi pentru* Şchei! *Nu ştiu dacă putem trece chiar aşa de uşor peste acest amănunt. Şi vor mai fi fiind şi altele. Noi nu vrem să intrăm ca parte în controversă, ci doar s-o stimulăm şi s-o dorim* pe argumente *care să nu mai lase loc şi pentru* contraargumente.

Pentru ca placa să rămînă, ar trebui să cerem în aceeaşi măsură argumente directe. Aici ne vom nuanţa însă pretenţiile. Dacă nu vor rămîne din controversă argumente directe, sigure, pentru cetate, *dar nici pentru Şchei, Şcheiul ca centru românesc recunoscut, de cultură la dimensiuni largi, va putea solicita presupunerea că diaconul şi-a instalat tipografia acolo. Şi atunci am putea scrie pe placă:* „Se presupune că aici... etc.". *Dar să aşteptăm replica lui Vasile Oltean care nu e legat cu nimic de sugestiile şi „presupunerile" noastre, tot aşa cum n-a fost şi nu este nici Ion Gheţie.*

Numai să facă amîndoi în aşa fel, încît din cearta pentru adevăr, să nu rămînă şi mai ceartă!

● *Mihaela Spinei a tradus, redînd-o istoriei româneşti, la ea acasă, cartea lui Gheorghe I. Brătianu,* Marea Neagră, *de la origini pînă la cucerirea otomană (2 vol., Buc. 1988, ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi bibliografie de Victor Spinei).* Nota asupra ediţiei *ne edifică asupra dificultăţilor şi a muncii extraordinare, atît a traducătoarei (din franceză, München 1969), cît şi a îngrijitorului ediţiei, acesta din urmă îmbogăţind lucrarea cu note, ilustraţii (fotografii şi desene) şi indice. E un Gheorghe I. Brătianu care s-ar regăsi în această operă, aşa cum ar fi vrut-o el, dacă ar fi apucat s-o pregătească personal pentru tipar. Fără această carte, istoria spaţiului pontic din antichitate şi evul mediu, ar fi lipsită de una din cele mai importante contribuţii.*

Victor Spinei ne-a mai dat, în calitate de coordonator, şi „Confluenţe istoriografice româneşti şi europene", *(Iaşi, 1988, 549 p.), un volum dedicat tot lui Gheorghe I. Brătianu, cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la naşterea sa. Dacă moartea nu l-ar fi luat prea repede, s-ar fi putut bucura el însuşi de preţuirea pe care o merita din plin. E o bucurie să vezi că valorile atrag totuşi repede atenţia posterităţii, şi că ea îşi găseşte instrumentele de restaurare în oameni cu înaltă calificare, pe măsura celor pe care îi scot din uitare şi îi redau vieţii culturale, ştiinţei istorice, sufletelor noastre.*

● *Mihai Rădulescu a descoperit că* „Racine a citit o carte de Spătarul Milescu" *(Teatrul, nr. 3, 1989, p. 22—24). De fapt, înainte de a fi publicată aici, ştirea a constituit o parte din subiectul unei Comunicări susţinute de Academia Română în ziua de 18 nov. 1988, sub titlul:* „Opera lui Nicolae Milescu". *Cartea lui Milescu ajunsă la cunoştinţa lui Racine a fost ENCHIRIDION SIVE STELLA ORIENTALIS OCCIDENTALIS SPLENDENS (Culegere sau Steaua Răsăriteană strălucind pentru Apus). Cum aceasta a apărut ca o anexă la o carte de Antoine Arnauld şi Pierre Nicole, cunoscută sigur lui Racine, prieten al lui Arnauld, Mihai Rădulescu trage concluzia că e de la sine înţeles că Racine a citit cartea prietenului său, inclusiv anexa cu scrierea lui Nicolae Milescu. Mihai Rădulescu aduce dovezi de netăgăduit în această privinţă.*

Două lucruri mai merită să fie reţinute din comunicarea sa: întîi că Milescu e primul român care a publicat în Franţa, şi doi, că prin felul cum îşi semnează scrierea, NICOLAE SPADARIO MILDOVALACCONE BARONE AC OLIM GENERALI WALLACHIAE (moldovalah, baron şi al Valahiei generale de odinioară) afirmă „pe plan european" *unitatea Ţărilor Române şi lansează conceptul de* Valahia generală *de odinioară, adică Dacia, din care se considera a face parte.*

Ecouri despre cunoştinţele lui Racine legate de ţările româneşti, arată Mihai Rădulescu, găsim şi în tragedia lui Racine, MITHRIDATE. Cu privire la aceasta Mihai Rădulescu mai face o observaţie interesantă, şi anume că, spre deosebire de Raymond Poincaré care ne considera,„la porţile Orientului" (Que voulez-vous, nous sommes ici au portes de l'Orient, où tout est pris a la légère), *cu mult înainte, Jean Racine referindu-se chiar la locurile unde Dunărea îşi încheie curgerea, le numeşte* „intrarea în Europa", *numindu-i chiar pe daci, deci locul de unde pentru orientalul care rostea aceste cuvinte,* începea civilizaţia, *locuri pe care Mithridate voia să le cucerească: Daci, Panonieni, Germani.*

Evident nu e o argumentare istorică, dar nu e lipsită de importanţă în ce spaţiu de cultură şi civilizaţie plasa un mare clasic francez Dacia noastră.

Mihai Rădulescu se dovedeşte nu numai un adînc cercetător de istorie literară, dar şi un fin descoperitor de nuanţe şi implicaţii care,iată, pot interesa în aceeaşi măsură şi istoria propriu-zisă, şi istoria culturii şi civilizaţiei, în cazul de mai sus chiar mai mult decît istoria literară.

ANTONIE P.

Alexandru Dobre

Idealul unităţii naţionale în cultura română

Editura Minerva, Bucureşti, 1988

În anul sărbătoririi Marii Uniri, a văzut lumina tiparului sub semnătura cercetătorului Alexandru Dobre o carte de larg interes asupra rolului Academiei Române în problema unităţii noastre naţionale şi contribuţia acestui înalt for ştiinţific al ţării la realizarea unităţii culturale şi spirituale a neamului românesc. Lucrarea, inspirată din ideea punerii în lumină a înaltei concepţii naţionale care a stat la baza înfiinţării Academiei, ne dezvăluie prin fapte şi mărturii extrase dintr-o bogată documentare de arhivă, din lucrările de specialitate şi din Analele Academiei, un drum istoric închinat culturii totodată în aspiraţiile sale către unitatea şi progresul tuturor românilor.

În prima parte a cărţii, autorul face o descriere a „rădăcinilor istorice şi cultural ştiinţifice" care au premers înfiinţării prestigioasei instituţii. Sînt prezentate astfel în cîteva capitole „unitatea şi continuitatea fenomenului cultural românesc" la mijlocul sec. al XIX-lea, ca o premiză necesară pe drumul formării conştiinţei culturale de asociere în ideea unor înalte idealuri cărturăreşti şi patriotice, apoi societăţile culturale din ţară care au premers instituţiei naţionale, toate avînd înscrisă pe fruntarul programelor lor şi ideea unităţii naţionale.

Pentru susţinerea însă şi înfăptuirea ei pe un plan mai larg în viaţa poporului român şi realizarea totodată a unităţii culturale, la fiinţă prin Decretul din 1 aprilie 1866 *Societatea Literară Română* care s-a numit mai apoi *Societatea Academică Română*, iar în 1879 a devenit *Academia Română*, pe care Dimitrie Gusti o socotea pe bună dreptate „depozitara culturală a nestinsului dor secular de Unire a tuturor românilor" (p. 33).

Autorul descrie apoi şirul evenimentelor care au dus la naşterea Societăţii Literare Române, inaugurată festiv la 1 august 1866, membrii fondatori şi obiectivele propuse în program, anume: elaborarea unui sistem ortografic unitar, întocmirea unei gramatici a limbii române şi a dicţionarului general.

În continuare este prezentată funcţionarea înaltului for la începuturile lui, activitatea membrilor aleşi şi realizarea obiectivelor propuse. De asemenea, autorul urmăreşte cu consecvenţă întreaga implicare a Academiei în actele culturale majore ale neamului nostru şi solidaritatea cu acţiunile de importanţă naţională cum au fost: Serbarea de la Putna din 1871, Pronunciamentul de la Blaj din 1868 şi Mişcarea memorandistă din anii 1882 şi 1887—1894, apoi legăturile cu Astra şi contribuţia Academiei la renaşterea culturală din ţările române prin acordarea de „burse, manuale şi publicaţii pentru tinerii studioşi din provinciile aflate sub dominaţie străină", o atenţie sporită fiind dată sprijinirii cu cărţi şi manuale a învăţămîntului românesc în „şcoliile de diferite categorii" din Transilvania şi Bucovina. Totodată prin publicaţiile ei, difuzate în toate provinciile ţării, prestigioasa instituţie a întreţinut focul viu al conştiinţei naţionale şi unităţii noastre spirituale şi a demascat cu vehemenţă nedreptăţile sociale la care erau supuşi românii din teritoriile aflate sub ocupaţie străină, eforturile stăpînirii pentru deznaţionalizarea lor.

Un alt capitol al cărţii este destinat prezentării activităţii instituţiei academice în împrejurările vitrege ale primului război mondial. În ultima parte, sîntem informaţi despre realizările Academiei în domeniul valorificării unor clasici ai culturii române ca: Dimitrie Cantemir, Miron Costin şi Vasile Alecsandri.

Scrisă cu har şi erudiţie, cartea cercetătorului Alexandru Dobre rămîne o contribuţie valoroasă şi în mare parte inedită la cunoaşterea activităţii Academiei Române şi se citeşte cu deosebit interes.

Pr. *Nicolae Cojocaru*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 și 15 iunie 1989 Nr. 21—22 și 23—24/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

EMINESCU — 100

REQUIEM LA CENTENAR

Luceafăr întrupat, Eminescu s-a reîntors „în lumea lui" acum o sută de ani, după ce patruzeci de ani fusese darul Providenței făcut poporului român, limbii române. Ce fericire și ce mîndrie că l-am meritat! Ni s-a destăinuit în limba noastră, într-o autobiografie scrisă cu litere de stele și cu foc de inimă, că era „nemuritor". Și cine nu știe acum, că era într-adevăr nemuritor! Pentru că, altfel fiind decît muritorii, deși a plecat, a rămas. Cu noi și al nostru. Ne facem semne cu mîna în fiecare seară!

Și-apoi, de acolo de unde e acum, îl vede într-una toată lumea și, pe razele lui, trimite tuturor neamurilor pămîntului cuvinte divin măiestrite, *în limba română*. Și încîntă. Și fascinează. Farmecă prin frumusețea acestei limbi căreia el i-a descoperit nebănuitele armonii.

Îi învață pe oameni să iubească. Să se iubească. Îi învață că viața atîta valorează, cîtă iubire ne dă, cîtă iubire îi dăm. Numai cei mari, din cer și de pe pămînt, au știut aceasta, și prin aceasta au fost mari. Viața e menită să fie Poezie. Și nemurirea de asemenea. Îngerii cu neîncetare cîntă.

Luceafăr întrupat, Eminescu a fost printre noi, Poezie. Și a rămas Poezie. Poezie nemuritoare.

Luceafărul e român! Să ne bucurăm!

Transilvănenii zic frumos în astfel de prilejuri: În veci pomenirea lui!

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

IPOSTAZE LIRICE EMINESCIENE

Universul poetului nu trebuie căutat în gîndirea, ci în sensibilitatea lui. S-a scris enorm — și nu fără temei — despre pesimismul lui Eminescu, despre influența exercitată asupra operei sale de filosofia lui Kant și Schopenhauer sau de vechea spiritualitate a Indiei. Aceste amprente asupra modului său de a gîndi sînt prea evidente spre a mai încerca cineva să le tăgăduiască sau să le amendeze, dar nu ele sînt menite să-l definească pe poet. Eminescu — adevăratul Eminescu — trebuie căutat în focarele sale lirice. Se știe, de pildă, ce spațiu imens ocupă în versurile sale natura, îndeosebi luna, marea, lacul, teiul, izvoarele; cît despre codru, s-a spus că acest cuvînt nu mai poate fi folosit de nici un alt scriitor decît în relație cu Eminescu. Nu mai puțin frecvente sînt dorul, iubirea — pură, ideală, de obicei neîmpărtășită —, tristețea, trecutul glorios al neamului — de la eroicul Mircea pînă la petrecărețul Dabija —, cinstea, dreptatea, deziluzia, nostalgia, moartea. Printre aceste focare se cere căutată și dimensiunea sa creștină.

Desigur, Eminescu e departe de a fi un poet religios. Dar nu aceasta interesează. La urma urmei, nici nu știm prea bine ce este un poet religios și dacă el există ca atare. Nu orice strofă sau poem pe „motiv" religios poate implica și o credință. Uneori „motivul" este o simplă metaforă (Nichita Stănescu), alteori e un pretext pentru ancorare în metafizic (Blaga), alteori un detaliu ornamental (Minulescu), alteori un sondaj liric (Ion Barbu). Arghezi, deși în sinea lui un credincios, renunțase la orice formă de ritual, ceea ce nu l-a împiedicat să devină, după Voiculescu, al doilea mare poet religios al literaturii noastre. Există însă și destule cazuri — la noi și aiurea — cînd „motivul" coincide nu numai cu o credință puternică, dar și cu o trăire lăuntrică, la trepte diferite, cînd religia se constituie nu numai în sursă de inspirație, ci și în poezia însăși; ne gîndim, firește, la sfinții Grigorie de Nazianz, Roman Melodul, Simion Noul Teolog, Ioan al Crucii, Tereza de Avila, precum și la Reiner Maria Rilke, V. Voiculescu sau Daniel Turcea. Așadar, noțiunea de poet religios transcende opera literară în sine și obligă la incursiuni în biografie.

În ce-l privește pe Eminescu, el va fi primit educația religioasă elementară în sînul familiei, educație de care se ocupă, în mod obișnuit, mamele. Știm însă cu siguranță că imensa lui sete de cultură și de cunoaștere a limbii l-a mînat spre lectura cărților vechi, inclusiv a celor religioase, că printre călugării și călugărițele din mănăstirile moldovene

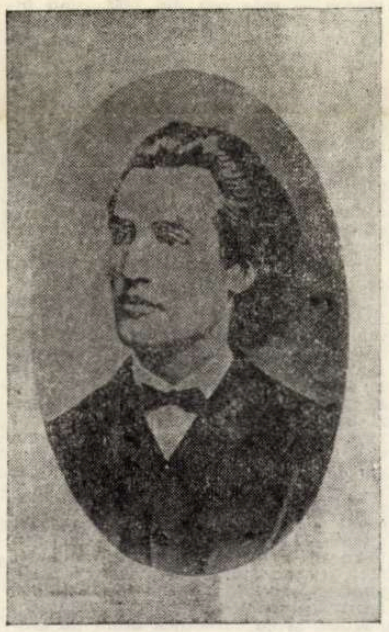

poetul avea cîțiva unchi și cîteva mătuși, a căror viață creștină nu putea să-l lase indiferent.

În acest plan, extrem de prețioasă ne este însemnarea unui duhovnic, descoperită de curînd pe o veche carte bisericească, din care ni s-a păstrat doar începutul: *„Pe ziua de Sf. Voievozi la anul 1886 m-au chemat la M-rea Neamțu, la bolniță, și l-am spovedit și l-am împărtășit pe poetul M. Eminescu. Și au fost acolo și Ion Gheorghiță, din Crăcăoani, care acum este primar. Iar M. Eminescu era limpede la minte, numai tare posac și trist. Și mi-a sărutat mîna și au spus: Părinte să mă îngropați la țărmurile mării și să fie într-o mănăstire de Maici și să ascult în fiecare sară, ca la Agafton, cum cîntă «Lumină lină»*. Se știe că în anul și în ziua aceea (a numelui său) Eminescu se afla internat în spitalul-sanatoriu din mănăstirea Neamț. Chiar dacă am presupune că inițiativa de a se spovedi și împărtăși nu i-a aparținut, important este că le-a acceptat, și anume în maniera cuviincioasă a unui bun creștin. Pe de altă parte, făcînd abstracție de utopia unui așezămînt monahal feminin pe țărmul mării, reținem faptul neîndoielnic că poetului îi erau familiare slujbele — cel puțin vecerniile — din Agafton (mănăstire de maici în apropiere de Botoșani) și că sufletul său era cu precădere sensibilizat de cîntarea „Lumină lină", o sintagmă pe care a folosit-o în poezia sa, preluată direct din cultul liturgic și căreia, în ora mărturisirii, îi conferă un caracter testamentar.

Am scris altădată („T.R. 17—20/1983) despre *Drama divină a lui Hyperion*, în sensul că una din sursele de inspirație ale celebrului poem *Luceafărul* este prologul Evangheliei după Ioan; analiza textului — cel definitiv și cel din variantele de lucru — ne permite să conchidem că Hyperion este o entitate increată, din vecie coexistentă cu Părintele său, părtaș cu Acesta la crearea lumii, întrupat cu menirea de a lumina făpturile și în imposibilitate ontologică de a-și părăsi condiția divină; în el se concentrează cei doi poli ai prologului ioanic, Logosul primordial și Logosul încarnat, ultimul putînd deveni — asemenea lui Iisus-omul din grădina Ghetsimani — subiectul unei drame existențiale ce se cere depășită. Firește, prin aceasta nu urmărim „încreștinarea" poemului, ci doar revelarea faptului că, asemenea marilor scriitori ai lumii, Eminescu a găsit în universul creștin un filon de aur pentru marea sa poezie.

Expresia lirică este o ipostază a spiritului. Așa trebuiesc citite și înțelese cele cîteva poezii eminesciene în contur religios. Eminescu, care i-a închinat mamei sale cel mai tulburător poem din literatura română, s-a simțit lăuntric îndemnat să scrie și o *Rugăciune* către Mama noastră prin excelență, Maica Domnului, *„Luceafăr al mărilor", „Regină peste în-*

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhim. *B. V. Anania*

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

ASCULTARE ȘI LIBERTATE în viața monahală și cea laică

Despre *ascultare* am mai scris. Întinderea temei e atît de mare și adîncimea ei atît de profundă, încît s-ar putea scrie cărți întregi despre ea, fără să se poată epuiza. Termenul, precum se știe, este, îndeosebi, specific vieții monahale. El desemnează chiar pe unul din cele trei voturi monahale, adică una din promisiunile pe care cei care doresc să intre în monahism le fac lui Dumnezeu, iar în chip văzut le fac starețului sau, în mănăstirile de maici, stareței. În mănăstirile așa-zise *„de sine"* ascultarea se promite și părintelui duhovnicesc sau maicii care sînt mai marii casei în care ucenicul sau ucenica au ales a locui, sau au fost repartizați de starețiⁱe). Conducătorii de case, la rîndul lor, ascultă și ei de stareț(ă).

Într-un sens mai larg, *ascultarea* se face însă către tot cel care este mai în vîrstă, mai vechi în mănăstire sau în călugărie, sau cu rang mai mare în ierarhia sacramentală sau în cea monahală. În primul rînd și întotdeauna ascultarea se face însă către episcopul locului. Pentru a nu se afla în neștiința de cine să asculte mai întîi și mai mult, monahul sau monahia sînt instruiți asupra unei ordine, asupra unor priorități care, respectate, îi pun în afara oricărui conflict și a oricărei dileme.

Să spunem cîteva cuvinte despre sensul ascultării de episcopi.

Episcopul este simbolul și semnul văzut al unității în credință și în comuniunea euharistică într-o Biserică locală. Monahismul prin ascultarea de episcop este în Biserica. Biserica este unde este episcopul. Episcopul integrează astfel monahismul în lucrarea comună a Bisericii. Fiind capul mănăstirilor, el recunoaște această formă de viață creștină ca fiind o formă creștină nu numai permisă, ci și recomandată celor care caută desăvîrșirea printr-o disciplină diferită de cea a familiei.

Episcopul nu lasă monahismul să se marginalizeze sau, mai ales, să se creadă superior altor forme de viață creștină. Monahismul e doar *o altă formă*, dar toate formele care sînt sub oblăduirea aceluiași episcop care le dă unitatea și le justifică, sînt la fel de bune. De aceea, de obicei, la catedrala lor episcopii au și clerici de mir, și monahi.

Monahismul e una din formele libertății creștine de a trăi viața în Hristos. Episcopul asigură creștinilor această libertate, dîndu-le tuturor încredințarea că oricare cale au ales, duce la mîntuire, dacă respectă poruncile, și la desăvîrșire dacă printr-o disciplină anume, cum e viața monahală, ajunge încă de aici să guste roadele ostenelilor pentru Împărăția Cerurilor.

În numele episcopului, în mănăstiri, starețul sau starețа exercită dreptul de a cere ascultare. Numai cînd aceștia nu-l exercită cum trebuie, pot fi îndreptați de către

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Un elocvent semn al adeziunii depline la inițiativele de pace ale României:

Apeluri ale organizațiilor de masă și obștești din țara noastră adresate guvernelor și organizațiilor similare din țările membre ale N.A.T.O.

Recenta hotărîre a țărilor membre ale N.A.T.O. de a se discuta, la reuniunea la nivel înalt din 29 mai a.c., trecerea la modernizarea rachetelor nucleare cu rază scurtă de acțiune a stîrnit legitimă îngrijorare în rîndurile tuturor celor care doresc pacea și se preocupă de instaurarea în lume a unui climat de destindere, securitate și cooperare.

Opinia publică mondială este pusă din nou în situația de a constata, reactivarea cursei înarmărilor și ridicarea plafonului tehnologic a acesteia.

Țara noastră se pronunță ferm împotriva unei asemenea inițiative, susținînd necesitatea începerii urgente a unor tratative care să ducă la reducerea cu 50 la sută a armelor strategice nucleare și la înlăturarea completă a acestora, pînă în anul 2000.

În spiritul unei astfel de viziuni privind dezarmarea și pacea, organizațiile de masă și obștești din România au adresat guvernelor și organizațiilor similare din țările membre ale N.A.T.O. apeluri de a se renunța definitiv la perfecționarea acestui tip de arme și la orice alte măsuri menite să stimuleze cursa înarmărilor.

Apelurile au fost depuse în zilele de luni, 22 mai, marți, 23 mai și miercuri, 24 mai a.c. la sediul ambasadelor R.F. Germania, Statelor Unite ale Americii, Canadei, Marii Britanii, Turciei, Franței, Olandei, Italiei, Spaniei, Greciei și Belgiei, din București.

Au înmînat, de asemenea, apeluri la ambasadele respective și unele culte din țara noastră.

În apelul adresat de *Biserica Ortodoxă Română* se subliniază: Biserica Ortodoxă Română și-a ridicat întotdeauna glasul atunci cînd însăși existența vieții a fost amenințată de vitregiile soartei. De aceea, astăzi, cînd supraviețuirea omenirii se află în pragul unor noi amenințări, ierarhii, clerul și credincioșii ortodocși din România se alătură întregului nostru popor, din care ne tragem sorgintea și credința, și adresează guvernelor și popoarelor dumneavoastră chemarea de a fi în această conjunctură crucială la înălțimea cerințelor arzătoare ale popoarelor europene, ale tuturor popoarelor, de a se elibera de spectrul uciderii nucleare și de a-și dedica energiile creatoare în scopul edificării unei vieți pașnice și fericite pe toate continentele planetei.

Intenția de aplicare a planurilor preconizate în prezent de unele țări membre ale N.A.T.O. privind modernizarea așa-ziselor arme nucleare tactice ne produce o profundă îngrijorare, întrucît ar însemna un recul pentru procesul încurajator spre dezarmare nucleară și destindere, ar readuce Europa și restul lumii la vremurile de tristă amintire ale „echilibrului pe marginea prăpastiei", ar duce la pierderea, poate iremediabil, a unui moment unic după al doilea război mondial, care oferă speranțe de restabilire a încrederii reciproce, a climatului de liniște, pace și securitate, necesar în mod vital supraviețuirii și propășirii oricărei națiuni.

Ca cetățeni ai unei țări iubitoare de pace, care a făcut din apărarea păcii un adevărat crez de credință, susținem din toată inima apelurile înflăcărate ale distinsului nostru președinte, domnul Nicolae Ceaușescu, de a se renunța la planurile N.A.T.O. de modernizare a armelor tactice și a rachetelor nucleare cu rază scurtă de acțiune, de a se stăvili în general cursa demențială a înarmărilor, de a se acționa cu fermitate pentru eliminarea completă a tuturor armelor nucleare.

În apelul *Bisericii Romano-Catolice* din România se spune între altele: Credincioșii și slujitorii romano-catolici din România, în calitatea noastră de fii devotați ai poporului român și de cetățeni ai țării noastre, susținem poziția României, a domnului președinte Nicolae Ceaușescu, care, cu remarcabilă consecvență și hotărîre, cere renunțarea la intenția N.A.T.O. de a-și moderniza armele tactice și rachetele nucleare cu rază scurtă de acțiune, trecerea la tratative în vederea asigurării eliminării definitive a acestor arme, pentru eliminarea completă a tuturor armelor nucleare.

În același ton adresează și clericii și credincioșii Bisericii Armeano-gregoriene din București un „călduros apel de a se întreprinde tot ce este posibil pentru a se pune capăt acțiunilor de modernizare a armelor tactice și a rachetelor cu rază scurtă de acțiune, pentru oprirea cursei înarmărilor, pentru reducerea armamentelor și a cheltuielilor militare, pentru asigurarea unui climat de pace și securitate pentru întreaga omenire".

În apelul adresat în numele credincioșilor și slujitorilor Bisericii Reformate se exprimă îngrijorarea în legătură cu intenția guvernelor țărilor membre ale N.A.T.O. de a moderniza armele tactice și rachetele nucleare cu rază scurtă de acțiune: „Considerăm că acest act — se subliniază în apel — va determina agravarea situației internaționale, punînd în pericol pacea lumii, însăși existența vieții pe planeta noastră.

Ca cetățeni ai unui stat iubitor de pace — se spune în încheierea apelului — susținem cu hotărîre poziția consecventă a președintelui Nicolae Ceaușescu de a se acționa cu toată fermitatea în vederea începerii tratativelor între statele din cadrul N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia, pentru eliminarea definitivă a acestor arme, realizarea unui acord de reducere cu circa 50 la sută a armelor nucleare strategice, pentru încetarea experiențelor nucleare și eliminarea completă pînă în anul 2000 a tuturor tipurilor de arme nucleare, aceasta fiind calea unică pentru asigurarea păcii mondiale, supraviețuirii omenirii, a însăși vieții pe pămînt".

(Continuare în pag. a 5-a)

CRÎMPEIE DIN PRIETENIA LUI EMINESCU CU CREANGĂ

În 1874, cînd Eminescu vine la Iaşi, Creangă se afla la mare strîmtoare. Fusese părăsit de soţie şi exclus atît din diaconie, cît şi din învăţămînt. În urma unor repetate plîngeri, Creangă este reabilitat şi repartizat la Şcoala nr. 2 din Păcurari. Un an mai tîrziu, Eminescu trece din postul de director al Bibliotecii Centrale din Iaşi, ca revizor şcolar, luînd astfel legătură directă cu învăţătorul de la Păcurari, în care descoperă spre uimirea lui un extraordinar talent de povestitor. Cu ocazia conferinţelor metodologice din vara anului 75, Eminescu îl invită pe Creangă să ia cuvîntul în repetate rînduri. Eminescu binecunoscut la „Convorbiri literare" şi de junimişti îl introduce pe ţăranul de la Humuleşti în lumea acestora. Acum începe a se înfiripa prietenia dintre cele două talente, Creangă socotindu-l pe Eminescu drept cel mai mare poet al românilor, iar Eminescu descoperind în Creangă „însuşi poporul român surprins într-un moment de genială expansiune". Atît pentru unul cît şi pentru celălalt întîlnirile cu poporul erau pîlonii ce trebuiau să dea valoare operelor lor, încît afară de faptul că-şi petrecea mult timp împreună în locuinţa lui Creangă de la Trisfetite sau din Ţicău, nu pierdeau nici o ocazie de a fi împreună şi alături de popor. Atît de repede s-au cunoscut, s-au atras şi s-au completat între ei încît rareori mai întîlneai pe unul fără celălalt. Eminescu îi citea mereu lui Creangă din ceea ce scria el nou, iar acesta îi povestea nopţi în şir cu mult „har şi umor" nemaiîntîlnit, ceea ce-i debita capul, de multe ori, ad-hoc. Foarte adesea, fără să-şi dea seama îi prindea dimineaţa pe malul Bahnuiului, în grădina Copoului, lîngă teiul poetului sau pe alte căi răzleţe. Creangă era sfătos, iar Eminescu dîndu-şi seama de talentul humuleşteanului pe care îl vizitase în cîteva rînduri chiar şi la Humuleşti, îl îndemna mereu: „Scrie, măi tată Iancule, scrie tot ce-ai spus, s-o audă şi alţii, că e minunat de bine"! La îndemnul stăruitor şi la început cu sprijinul moral al lui Eminescu, spre sfîrşitul anului 1875, lui Creangă îi apare în Convorbiri literare: „Capra cu trei iezi" şi „Soacra cu trei nurori".

Introducîndu-l şi aducîndu-l la adunările junimiştilor, şi provocîndu-l să le mai spună cîte una ţărănească, Creangă în funcţie de participant întreba plin de haz: „Pe uliţa mare sau pe aia mică", adică cu perdea sau fără? Dacă Eminescu avea de furcă cu versurile Veronicăi Micle şi cu scrierile lui Slavici pentru ca acestea să sune „literar", nu acelaşi lucru se întîmpla cu ceea ce scria Creangă, pentru că el avea nevoie doar de încurajări. Uneori cînd Creangă îi cerea păreri lui Eminescu despre ceea ce pregătea acesta la Convorbiri literare, poetul îi reproşa: „Ce scrii tu, n-are nevoie de părerea nimănui şi nu trebuie corectat de nimeni". Este cunoscut şi faptul că împreună cu alţi colegi de breaslă, Creangă participase la tipărirea unor manuale şcolare, apreciate mult de Eminescu care în calitate de institutor şcolar cerea insistent Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice introducerea obligatorie a acestora în toate şcoiile, ca fiind produsul „unor învăţători înzestraţi de la natură". În 1877, după numai trei ani de tovărăşie şi prietenie, Eminescu trebuie să plece la Bucureşti unde preia redacţia ziarului „Timpul", nemaiavînd timp să se ocupe şi de Creangă. Acesta supărat pînă peste cap, în preajma sărbătorilor Crăciunului îi scrie din Iaşi: „Bădie Mihai, ce-i cu Bucureştiul ăla de ai uitat cu totul de Esul nostru... Ce rău ţi-am făcut noi?... Tinca a pregătit de toate şi mai ales sarmalele care ţie îţi plăceau tare mult... Vino, frate Mihai, vino, căci fără tine sînt străin. De Crăciun te aşteptăm să vii. Te sărut pe frunte Ion Creangă". Adevărul era că nici Eminescu nu-l uitase, dar era preocupat peste măsură. Dovadă sînt cuvintele din „Timpul" în care Eminescu arată că cea mai bună literatură este cea „intraductibilă", exemplificînd pe „cel mai original povestitor Ion Creangă, ale cărui basme traducîndu-se, ar pierde tot farmecul şi mai cu seamă tot hazul lor". Şi cine ar vrea să se convingă de ceea ce spunea Eminescu acum un secol, să ia în mînă ediţia bilingvă, editată de Meridiane în 1963. Oricît de dulce şi de muzicală ar fi franceza, îi lipseşte tocmai ceea ce-i specific lui Creangă şi numai lui: farmecul şi hazul.

Păcat că Eminescu n-a putut rămîne mai mult la Iaşi. Cine ştie ce „minunăţii" ar mai fi pus la cale împreună cu Creangă. Se completau de minune fiecare din ei avînd tocmai ceea ce-i lipsea celuilalt. Se vor mai fi văzut între timp, dar numai pe fugă. În 1883 participă împreună la dezvelirea statuii lui Ştefan cel Mare din Iaşi; În 1884 de asemenea iau parte la centenarul răscoalei condusă de Horea, Cloşca şi Crişan. În 1887 se văd la Paşcani. Vor mai fi fost şi alte întruniri. Păcat că boala s-a agravat şi la unul şi la altul şi că despărţirea acestora a contribuit într-o măsură oarecare la agravarea sănătăţii lor. În 1886 Creangă îşi ia concediu de boală pe care îl va prelungi mereu. Tot acum Eminescu vine şi el la ospiciul de la mănăstirea Neamţ. Moartea prematură a lui Eminescu în 1889, grăbeşte şi sfîrşitul lui Creangă. Aflînd despre aceasta se spune că povestitorul pe cît era de hazliu şi deşucheat, a căzut la pămînt într-un fel de leşin cu cartea poetului în mînă şi cîteva zile în şir, n-a mai scos nici un cuvînt şi n-a ieşit din casă. La scurt timp află şi de moartea celei ce fusese Veronica Micle şi mai apoi de moartea Harietei, sora poetului. Deşi se refăcuse şi chiar ieşise la plimbare în ultima zi a anului 1889, în preajma Goliei, cade pe zăpadă şi nu se mai ridică singur. După ce i se face pogribania în cimitirul „Eternitatea" din Iaşi, după zeci de ani, osemintele îi vor fi transportate la Belu în Bucureşti şi reînhumate alături de cele ale bunului şi regretatului său prieten Mihail Eminescu. Amîndoi îşi dorm somnul de veci pînă la venirea arhanghelului care va trîmbiţa şi vor trebui să dea răspuns în faţa Dreptului Judecător şi să-şi primească răsplata veşniciei într-o lume pe care o aşteptăm cu toţii mai bună şi mai dreaptă.

Protos. *Ştefan Guşă*

G. IBRĂILEANU:

„Eminescu este unul din exemplarele cele mai splendide pe care le-a produs umanitatea... Eminescu nu este numai poet de geniu. Este ceva mai mult. El este cel dintîi care a dat un stil sufletului românesc... Este eroul culturii noastre moderne".

(Campanii, Editura Minerva, 1971, p. 315—327)

Ipostaze lirice eminesciene

(Continuare din pag. I-a)

geri", „Lumină dulce, clară", din care transcriem ultima strofă:

„Înalţă-ne, ne mîntuie
Din valul ce ne bîntuie;
Fii scut de întărire
Şi zid de mîntuire,

Privirea-ţi adorată
Asupră-ne coboară,
O, Maică prea curată
Şi pururea fecioară
Marie!"

Ştim că, în lumea creştină, Maica Domnului este ocrotitoarea navigatorilor; cunoaştem, pe de altă parte, că planul central al locaşului de închinare creştin are forma unei nave, simbolizînd arca Bisericii ce traversează istoria spre eshaton; aşa se explică faptul că, în tradiţia iconografică bizantină, Maica Domnului este zugrăvită pe bolta de deasupra altarului — la prora —, cu privirea şi braţele îndreptate, ocrotitor, către credincioşii dinlăuntru. Aceasta este ipostaza care l-a sensibilizat pe Eminescu; *Rugăciune* nu este altceva decît un act de implorare al celor „bîntuiţi" de „valul" istoriei, al celor ce plutesc pe marea vieţii, dar nu ca nişte naufragiaţi, ci înlăuntrul unei Nave ce-şi propune să biruiască furtunile, avîndu-i pe Hristos la cîrmă şi pe Sfînta Sa Maică la proră. Să reţinem şi observaţia că *Rugăciunea* nu e făcută în nume personal, ci este o invocare colectivă, poetul constituindu-se în exponent al celor cu care se simte solidar.

Către o astfel de invocare evoluează şi *Înviere*a. Primele şase strofe sînt rostite de un martor al nopţii de Paşti, dar un martor care se implică afectiv încă de la început. Clipele ce preced momentul învierii stau sub pecetea tensiunii dintre întuneric şi lumină, frig şi căldură, moarte şi viaţă, poli antinomici ce par a-şi disputa biruinţa. În această atmosferă de încordare nu se aude decît un singur glas, al preotului, care *„înginâ cuvintele de miere / Închise în tratajul străvechii evanghelii"*. Cu privire la dulceaţa limbii, acelaşi Eminescu mărturisise în *Epigonii: „Văd poeţi ce-au scris o limbă ca un fagure de miere"*. Vechea comparaţie devine acum metaforă, dar aceasta traduce nu numai frumuseţea limbii biblice, ci şi conţinutul ei. Relatarea afectivă se transformă apoi în rugăciune, preluată de poet mai întîi în spiritul cunoscutului său pesimism: *„Nimica înainte-ţi e omul, ca un fulg"*, dar un pesimism care, de data aceasta, este amendat în versul imediat următor: *„Şi-acest nimic îţi cere o rază mîngîioasă"*. Rugăciunea este aceea care pregăteşte clipa culminantă; se face tăcere, răsună cele *„douăsprezece pasuri"* ale miezului de noapte, mulţimea — *„preoţi şi popor"* — *văd* biruinţa lui Hristos asupra morţii, pentru ca, în final, vocile lor să se unească în apoteoza unui imn:

„Cîntări şi laude-nălţăm
Noi, ţie unuia,
Primindu-l cu psalme şi ramuri,
Plecaţi-vă, neamuri,
Cîntînd Aleluia!

Christos au înviat din morţi
Cu cetele sfinte,
Cu moartea pre moarte călcînd-o,
Lumina ducînd-o
Celor din morminte!"

Reţinînd splendoarea construcţiei (odată cu deschiderea imnului se schimbă şi cadenţa versului), vom nota că geniul eminescian al limbii îşi spune şi aici cuvîntul. *Troparul Învierii*, preluat de poet, foloseşte verbul *a dărui* spre a traduce mişcarea mîntuitoare a lui Hristos cel înviat („celor din morminte viaţă dăruindu-le"), cuvînt ce sugerează, desigur, că mîntuirea nu este o răsplată, ci un dar divin. Eminescu însă îl preferă pe *a duce*, verb mult mai puternic, mai dinamic şi — recunoaştem — mai adecvat substratului dogmatic; Hristos nu numai că le dăruieşte celor morţi viaţa (lumina), ci, mai mult, le-o duce El însuşi, personal, prin actul pogorîrii în iad. Nu ştim dacă şi în ce măsură Eminescu avea cunoştinţă de acest substrat. Dacă da, trebuie să-i presupunem şi o cultură teologică; dacă nu, e sigur că a contemplat scena „Pogorîrii la neamuri" în vechile fresce bisericeşti şi că a meditat îndelung asupră-i, ceea ce, pînă la urmă, tot teologie se cheamă.

În sfîrşit, e cazul să ne oprim şi asupra uneia din cele mai gingaşe poezii din lirica eminesciană, *Colinde, colinde!*, pe care, pentru marea ei frumuseţe şi prospeţime, o vom cita întreagă:

„Colinde, colinde!
E vremea colindelor,
Căci ghiaţa se-ntinde
Asemeni oglindelor
Şi tremură brazii
Mişcînd rămurelele,
Căci noaptea de azi-i
Cînd scînteie stelele.

Se bucur' copiii,
Copiii şi fetele,
De dragul Mariei
Îşi piaptănă pletele,
De dragul Mariei
Şi-al Mîntuitorului
Luceşte pe ceruri
O stea călătorului".

Orice comentariu ar arunca peste ea o umbră nemeritată. Am ascultat-o, cu ani în urmă, cîntată de Valentin Teodorian (într-o compoziţie proprie) şi de Magda Ianculescu. Dacă *Rugăciune* şi-a găsit de mult un spaţiu emoţionant în muzica noastră cultă, imnul din *Înviere* şi aceste preafrumoase strofe din *Colinde, colinde* s-ar cere intrate în atenţia compozitorilor şi coralelor noastre bisericeşti.

Departe de a fi simple încercări de tinereţe sau exerciţii de virtuozitate prozodică, cele trei poezii, scrise între 1878 şi 1881, deci în perioada deplinei maturităţi a poetului, exprimă trei ipostaze lirice a căror autenticitate e atestată nu numai de măiestria limbii, ci şi de profunzimea sentimentului.

Mihai Eminescu la Sibiu şi „portretele" sibiene ale poetului

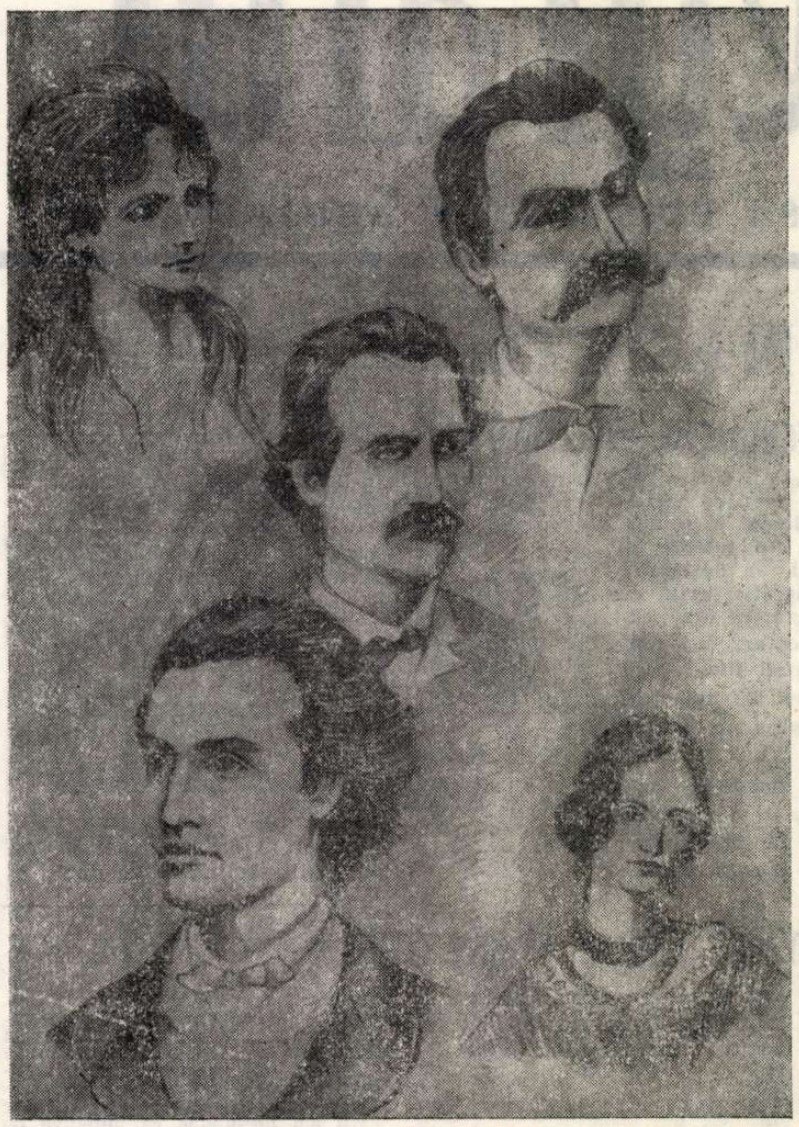

În articolul său: Eminescu şi lupta „tinerilor" din Transilvania pentru unitate culturală şi independenţă naţională", publicat în „Caietele Mihai Eminescu" V, 1980, apreciatul cercetător D. Vatamaniuc face următoarea precizare: „Cînd Eminescu soseşte la Viena pentru studii universitare, în toamna anului 1869, era informat asupra luptei politice a românilor transilvăneni. Poetul străbate ţinuturile de dincolo de munţi înainte de 1869 cel puţin în cinci rînduri, fapt ce se impune să fie neapărat reţinut. Eminescu însoţeşte în 1864 şi 1865 trupa Tardini-Vlădicescu în turneul de la Braşov, cînd merge, neîndoios, şi la Sibiu, să-l vadă pe Nicolae, fratele mai mare, student aici la Academia germană de drept. Călătoreşte în Transilvania, a treia oară, în 1866, cînd face popas mai lung la Blaj, de unde pleacă la Sibiu, ca de aici să treacă în „ţară". Călătoria cea mai lungă prin Transilvania o întreprinde... în 1867, cînd ajunge şi în Banat. Eminescu intră în Transilvania prin pasul Rodnei, străbate Valea Someşului... asistă la adunarea generală a Asociaţiunii transilvane ţinută la Cluj... Ultima călătorie în Transilvania a cincea — este cea din 1868, cînd însoţeşte trupa lui Mihail Pascaly, care dă reprezentaţii la Braşov, Sibiu, Lugoj, Timişoara, Arad, Oraviţa".

În aceste cinci peregrinări prin Transilvania, poetul ia contact direct de cel puţin trei ori cu Sibiul şi odată indirect, în 1867, cînd asistă la adunarea generală a „Astrei" — asociaţie care îşi avea actul de naştere „semnat" la Sibiu, în 1861, sau după formularea fericită a neostenitului cărturar Antonie Plămădeală, „avea administraţia la Sibiu şi sediul pretutindeni".

În aceste trei popasuri sibiene se conturează şi trei schiţe de portret care, peste vreme, păstrează imaginea fiinţei exterioare şi interioare a poetului, puterea sa de fascinaţie. Primul dintre ele este cel al lui Nicolae Densuşianu, el însuşi student în drept la facultatea din Sibiu şi colaborator al „Familiei" lui Iosif Vulcan: „într-o zi de toamnă, anul nu-mi pot aduce bine aminte..., mă întîmpină... un tînăr de la institutul teologic-pedagogic de acolo şi-mi prezintă pe un alt tînăr, cu faţa negricioasă, cu ochi mari deschişi, cu un zîmbet pe buze, şi-mi spune că este Eminescu, care anume mă căuta pe mine. Pînă aici între mine şi Eminescu nu existase nici o cunoştinţă personală. Dînsul publica pe timpul acela în „Familia" d-lui Vulcan primele sale încercări poetice, şi eu care încă eram pe timpul acela tînăr începător pe cariera cea grea şi foarte grea a literaturii noastre, făceam din cînd în cînd exerciţii de versuri prin „Familia"... Acum vă puteţi închipui bucuria ce o simţeam cînd văzui înaintea mea pe acest tînăr scriitor ale cărui fantezii poetice... îmi plăceau. Dar în acelaşi timp un fior rece mă cuprinse, un fior pentru primul moment neexplicabil, cînd am văzut pe acest tînăr scriitor îmbrăcat într-un costum cu totul singular. O spun, nu în defavoarea acestui om, ci pentru cunoaşterea crudei sale sorţi, că în adevăratul înţeles al cuvîntului curgeau zdrenţele de pe el. Abia se mai vedea pe la gît un mic rest de cămaşă neagră, iar pieptul de sus şi pînă jos era gol, şi cu mare necaz cerca bietul om să-şi acopere pielea cu o jachetă ruptă; în toate părţile zdrenţuită de la mîneci pînă la coate, şi cu nişte pantaloni zdrenţuiţi din sus şi zdrenţuiţi din jos. Era într-adevăr dureroasă înfăţişarea externă a acestui tînăr, şi atunci am zis în mine: cumplită mizerie a trebuit să sufere omul acesta în viaţa lui încă atît de fragedă. Şi cu toate că el se afla în costumul celei mai crude suferinţe, îţi zîmbea într-una, cu atîta mulţumire, ca şi cînd întreaga lume ar fi fost a lui" (Oare nu cumva acest portret a dat sugestia unora dintre dăltuirile ulterioare în bronz sau piatră ale monumentelor Eminescu, între care cel realizat de Anghel în faţa Ateneului din Bucureşti ni se pare cel mai semnificativ?!) Şi continuă Densuşianu „Pe timpul acela trăia în Răşinari un amic al iuriştilor de la Sibiu, popa Bratu... I-am dat lui Eminescu o scrisoare de recomandare către părintele Bratu, rugîndu-l să-i deie pe cineva din poporenii săi care să-l treacă pe potecile răşinarilor în Ţara Românească: Şi aşa a plecat Eminescu de la mine". (citat după Creţu, I. Mihai Eminescu. Biografie documentară. E.P.L., Bucureşti, 1968, p. 39—40).

Aici la Răşinari se conturează cel de al doilea portret, o continuare şi o întregire parcă a celui făcut de Densuşianu. El aparţine Aureliei Goga, fiica preotului Bratu şi mama poetului „pătimirii noastre", atunci un copil de 10 ani. Acest portret a fost consemnat după mărturia Aureliei Goga, de Ilie Haşeganu în cartea „Figuri din Mărginime", vol. II, Bucureşti, 1976, p. 56. „Atunci am întrebat-o de Eminescu. Mi-a spus că avea pe atunci zece ani, cînd l-a adus tatăl ei cu căruţa, toamna, cam prin vremea cînd se culegeau merele. A dormit trei nopţi aici. Nu în casă... Odăile le-ai văzut, sînt mici, nu încăpeam. Aveam cam pe unde vezi „filigoria" (chioşcul) o „căsoaie", cum se zice prin Răşinari, adică un fel de bucătărie cu vatră şi cuptor de pîine. Acolo gătea mama pînă tîrziu către Crăciun, după ce tăiam porcul. De obicei, pînă da gerul, acolo dormeam eu cu bunica mea, că era cald şi bine. Ţiu minte că m-am cam bosumflat atunci cînd a trebuit să dorm într-o lădoaie în casă. Cînd s-a dus de la noi nu l-am văzut, că a plecat de cu noapte cu sluga noastră. Dar era într-o luni, că duminica a fost o nuntă mare în vecini, la care şi părinţii mei au luat parte şi l-au dus şi pe el. Eu am rămas acasă cu bunica, iar dimineaţa nu l-am mai văzut. Cît a rămas aici a stat în fiecare zi cu noi la masă, acolo în bucătăria de care ţi-am spus. Şedea chiar lîngă mine pe o laviţă şi ţiu minte că îmi venea să rid cît era de neîndemînatic. Şi sfios de credeam că nu ştie să vorbească. Îl întreba tata de una, de alta, pe unde a umblat, pe cine a cunoscut şi de abia răspundea, scurt întotdeauna. M-am dus cu el între brazi, aici deasupra, pe coasta Boacii, să vadă satul de sus. Mă asculta, privea şi tăcea. În restul timpului a umblat de colo, colo, prin sat. Şi-apoi a plecat noaptea, cu sluga, cum ţi-am spus".

Cel de al treilea portret îl surprinde pe Eminescu în cea de a treia venire la Sibiu, în 1868, ca sufleur în trupa lui Mihail Pascali, şi el aparţine lui Jeronim Bariţiu, fiind publicat în nr. 1 (30 mai) 1894 al revistei Rândunica — foiţe literar-beletristică. Proprietar-editor şi redactor Silvestru Moldovan, periodic ce a apărut la Sibiu în anii 1894 şi 1895: „Eram student la gimnasiul de stat din Sibiu, cînd în primăvara anului 1865 sau 1866 (sic) nu-mi aduc tocmai bine aminte, sosi în acel oraş trupa teatrală a lui Mihail Pascali, ca să dea în teatrul orăşenesc un ciclu de reprezentaţiuni. Mare minune şi mare însufleţire naţională... Avînd consimţămîntul autorităţilor politieneşti, banchetul se ţinu într-o vinere în sala de la otelul „Împăratul Romanilor" sub preşedinţia fericitului Iacob Bologa, pe atunci consilier aulic în pensiune...

Eram şi noi tineretul într-o grupă şi iată că vine înspre noi un tînăr ce semăna a fi şi el în trupa lui Pascali, cu părul lung şi de culoare neagră foarte frumoasă, cu nişte ochi mari, de tăietura migdalelor, plini de o veselie melancolică, nişte ochi expresivi, vorbitori şi totodată misterioşi... În capul acelui tînăr de statură mijlocie, dar bine legat, ei îţi făceau impresiunea unui om predestinat, unui om fatal...

Acel tînăr interesant cu „ochii mari fără noroc" ni se recomandă ca Mihail Eminovici, actor în trupa lui Pascali. Aveam deci în faţa noastră pe viitorul luceafăr al poeziei române, pe regretatul şi mult sărbătoritul poet Mihail Eminescu, mort în 29 iunie (?) 1889.

...Aceasta a fost prima întîlnire şi cunoştinţă a mea cu Mihail Eminescu, pe care aveam apoi să-l reîntîlnesc şi cunosc mai de aproape în toamna anului 1869 la Viena, ca student înscris la facultatea filosofică de la universitatea de acolo".

Şi prezentarea continuă în nr. 2 (10 aprilie) a aceluiaşi an a revistei Rândunica :„După ce am sosit la Viena, mă duc la vechia universitate ca să mă înscriu la facultatea filozofică, cu specialitatea ştiinţele naturale... Prima persoană cu care mă întîlnesc urcînd treptele e Mihail Eminescu, care le scobora... De atunci şi pînă în primăvara anului 1871 am stat cu Eminescu în cele mai bune relaţiuni, uneori chiar intime. Zic une-ori, pentru că Eminescu nu era o natură expresivă, ci mai mult meditativă şi reservată...

— Ce-ţi pasă? erau cuvintele stereotipe ale lui, cînd voia să scape de un interogator ce-l incomoda...

Cetea mult acasă, în cafenea şi în biblioteca universităţii, cetea cantitativ şi calitativ atît de mult şi de diferite materii şi discipline, încît oricît de genial ar fi fost, nu i-ar fi fost posibil a prelucra cu creerul său puternic măterialul încărcat, nici a-l sistematiza. Aceasta a şi fost causa, că productivitatea sa nu putea avea curs continuu, ci numai intermitent şi vulcanic... cu toate acestea, ceea ce s-a cristalizat din creerul său vulcanic şi din inima sa generoasă care a fost atrofiată de „nostalgia necunoscutului" l-a făcut nemuritor".

Iar dacă vorbim de „portretele" lui Eminescu creionate de către sibieni, trebuie să amintim aici că biblioteca „Astra" din Sibiu deţine în colecţia sa iconografică două fotografii originale, una înfăţişîndu-l pe poet la vîrsta de 19, ani, realizată la Praga în 1869 (după a noastră ştiinţă mai există doar un singur exemplar original deţinut de Biblioteca Academiei R.S.R.) şi cea de a doua prezentîndu-le pe mama şi pe sora sa, Aglaea. În plus se păstrează în biblioteca sibiană o fotografie a Veronicăi Micle, despre care se spune că-i plăcea cel mai mult lui Eminescu. Toate aceste fotografii provin din colecţia profesorului, scriitorului şi publicistului Enea Hodoş, fost şi redactor al Telegrafului Român.

Iată deci că le-a fost dat Sibiului şi Sibienilor să-l cunoască, să-l ocrotească, să-l îndrăgească şi să-i întreţărească personalitatea portretizîndu-l în „culori" care i-au imortalizat imaginea fizică şi spirituală.

Nicolae Gastone

EMINESCU ÎN MEMORIA SIBIULUI

Orașul de pe Cibin, important centru de cultură, unde fratele lui Mihai Eminescu, Nicolae, și-a făcut studiile juridice, localitate pe care poetul a cunoscut-o în toamna anului 1866, cu ocazia unei vizite, și unde a revenit peste doi ani, în iunie 1868, însoțind, în calitate de sufleur, trupa lui Mihail Pascali, care a prezentat aici cîteva spectacole, a prețuit cu aleasă cinstire memoria luceafărului poeziei românești și printr-o lucrare de artă plastică.

Pentru a imortaliza trecerea lui Eminescu prin acest oraș și a permanentiza prezența acestuia în memoria localității, la 2 martie 1938 s-a alcătuit un comitet care a inițiat ridicarea unui bust din bronz marelui poet, organ în fruntea căruia se afla profesoara Ecaterina Săndulescu. Bucurîndu-se de sprijinul bănesc al orășenilor, pe parcursul cîtorva luni, comitetul a adunat suma de peste o sută de mii de lei, necesară pentru realizarea acestei lucrări.

Operă a sculptorului Radu Moga, profesor la liceul din Brad, bustul monument al lui Mihai Eminescu, realizat din bronz, în manieră tradițională, înalt de 0,90 m, este așezat pe un soclu de formă prismatică, cu baza dreptunghiulară, din beton mozaicat, înalt de 2 m, care se află fixat într-un postament în trepte, construit din piatră. Pe partea din față a soclului scrie: „Eminescu", iar puțin mai jos este dăltuită o cunună de lauri, care are în mijloc o liră. La baza soclului, pe partea din spate se află următorul text: „Ridicat de admiratorii marelui geniu național, 1938. Inițiativa prof. Ecaterina Săndulescu".

Așezat în parcul „Sub arini", în apropierea pîrîului Trinc, bustul monument al lui Mihai Eminescu a fost inaugurat la 2 octombrie 1938, orele 17, zi de duminică, într-un cadru sărbătoresc deosebit.

La festivitate au luat parte reprezentanții autorităților locale, județene și centrale, ai instituțiilor culturale și armatei, scriitori de renume, studenții de la Facultatea de teologie, elevii de la toate școlile secundare din oraș, cu profesorii lor, delegații de elevi de la școlile primare și profesionale, o delegație de medici condusă de dr. C. I. Parhon, o delegație de ofițeri în frunte cu coloneii Florescu și Dăncilă, intelectuali și un numeros public.

Cu acel prilej au vorbit scriitorul Ion Minulescu din partea Ministerului Cultelor și Artelor, scriitorii Cezar Petrescu și Paul Constant, generalul Gh. Oprescu — comandantul Corpului 7 armată, dr. Valeriu Bologa în numele „Astrei", dr. Sever Pop — primarul municipiului Sibiu și profesoara Ecaterina Săndulescu, care au elogiat opera marelui poet național.

Amenajările ulterioare făcute de sibieni în jurul bustului monumental din parcul „sub arini" evidențiază prețuirea de care se bucură Mihai Eminescu și opera sa în conștiința oamenilor acestor locuri.

Cu același gînd de cinstire și eternizare a memoriei genialului poet, pe clădirea din strada 1 Mai nr. 22, în 1964 s-a așezat o placă memorială de marmură, pe care s-a dăltuit următorul text: „În această casă a poposit Mihai Eminescu între 18 și 30 iunie 1868, în trecerea lui prin Sibiu, cu trupa dramatică a lui Mihai Pascali".

Bustul monumental al lui Mihai Eminescu și placa memorială dedicată acestuia, amintesc peste timp de prezența marelui poet în memoria Sibiului, de la a cărui încetare din viață, la 15 iunie anul acesta, se împlinește un secol.

Prof. *Petru I. Dan*

Eminescu apărător al „Ierusalimului Moldovei"

Geniu absolut al poporului și al spiritualității românești, Mihai Eminescu și-a exprimat și și-a formulat opiniile, pozițiile și opțiunile în toate problemele contemporane la ordinea zilei, istorice, politice, sociale, culturale, confesionale, cu ecouri în creațiile poetice și, mai direct, în publicistică. Intervențiile sale s-au dovedi judicioase, ferme, energice, lucide, competente, temeinice, fundamentate documentar pe o vastă lectură și cultură enciclopedică, cu formule axiometrice, acreditate, girate și aureolate de genialitatea-i infailibilă.

În acest fel a intervenit și în problemele religioase-bisericești, prompt, hotărît, justițiar, ireductibil, patriotic, pregătit, cu argumente biblice, istorice — politice și bisericești —, juridice — legislație civilă și canonică —, culturale-literare..., cum a fost cazul de apărare a Mitropoliei Moldovei și Sucevei.

Era după anexarea abuzivă a Bucovinei de către Austria (1775). Administrația habsburgică a creat și a impus românilor bucovineni situații, ilegale și silnice, civile, școlare și religioase-bisericești. În 1876—1877, la trista aniversare a împlinirii unui secol de înrobire străină, M. Eminescu, proaspăt dar decis gazetar, a protestat vehement și îndreptățit, împotriva subordonării Bisericii românilor bucovineni de către statul austriac, prin suprimarea autonomiei Bisericii românilor și prin numirea ierarhilor lor de conducerea de la Viena, nu aleși de Biserică, prin organele ei, cum s-a procedat pînă la ocupația austriacă. A scris M. Eminescu, indignat și legitim, (în noiembrie 1876), referitor la numirea vlădicilor ortodocși români: „Arhiereii, după Scriptură și canoanele Bisericii răsăritene, se aleg; în Bucovina arhipăstorul e numit de-a dreptul, pe cînd în aceeași țară lipovenii își aleg pe vlădicii lor de la Fîntîna Albă și evreii își aleg rabinii". (Primul episcop român ortodox din Bucovina numit direct de Viena a fost Daniil Vlahovici (1789—1822) și ultimul Vladimir Repta, întîi ca vicar, zis „episcop de Rădăuți", (din 1896), apoi numit (în 1902) mitropolit; în ianuarie 1873 Episcopia Rădăuților a fost prefăcută de Viena în Mitropolie, cu titlul „Mitropolia Bucovinei și Dalmației", cu sediul la Cernăuți).

Referitor la suprimarea autonomiei, M. Eminescu, temeinic cunoscător al istoriei Bisericii Ortodoxe Române, a precizat, conform cu adevărul: „Dacă va întreba cetitorul *ce* biserică este aceea pe care guvernul din Viena o supune administrației sale, vom răspunde că este cea mai neatîrnată a întregei creștinătăți, căci, atît mitropolitul transdanubian și al țărilor tartarice din Proilabum (Brăila), cît și cel al Ungro-Vlahiei (din Tîrgoviște) erau supuși patriarhului de Constantinopol, iar cel de al doilea era exarhul acelui patriarhat (și) continua puterea centrului constantinopolitan pîn-în munții aurarii, sfințea pe mitropolitul de Alba-Iulia... Singură Mitropolia Moldovei și a Sucevei e, ab antiquo (din vechime, n.n.), suverană, neatîrnată de nici o Patriarhie; acestei Mitropolii a Moldovei și Sucevei se datorește introducerea limbei române în biserică și stat, *ea este mama neamului românesc* (subl. n.)."

În continuare a evidențiat meritele istorice, culturale, religioase și patriotice ale acestei Mitropolii, întrebînd: „N-a fost ea aceea care a dat razimul evanghelic populațiilor aservite din Polonia, n-a fost ea care a apărat intactă creștinătatea față cu agresiunea mahometană, n-a fost ea aceea care-n persoana lui Varlaam Mitropolitul au făcut ca Duhul Sfînt să vorbească în limba neamului românesc, să redeie în graiul de miere al colaboratorilor armiilor romane Sfînta Scriptură și preceptele blîndului Nazarinean?" (M. Eminescu, *Opere*, IX, p. 257—259).

În alt articol (din septembrie 1877), a amintit cum, în anul 1874, au intrat oștile austriece, cu disprețul oricărui drept al gintilor, în pace fiind cu Poarta și cu Moldova, în partea cea mai veche și mai frumoasă a țării noastre; la 1777 această răpire fără de seamăn s-a încheiat prin vărsarea sîngelui lui Grigorie Ghica V. Vod(ă), și a declarat răspicat și decis, că „fără de lege nepomenită, uneltire mișeleasă (...), vînzarea Bucovinei va fi o vecinică pată pentru împărăția vecină, deapururea o durere pentru noi. Dar nu vom lăsa să se închidă această rană. Cu a noastre mîni o vom deschide deapururea, cu a noastre mîni vom zugrăvi icoana Moldovei de pe acea vreme și șirurile (scrierile, n.n.) vechi, cîte ne-au rămas, le vom împrospăta în aducere aminte, pentru ca sufletele noastre să nu uite Ierusalimul. Căci acolo e sfînta cetate a Sucevei, scaunul domniei vechi cu ruinele măririi noastre, acolo sînt moaștele celor mai mari dintre domnii români, acolo doarme Dragoș îmblînzitorul de zimbri, acolo Alexandru întemeietorul de legi, acolo Ștefan zidul de apărare al creștinătății" (*ibid.*, p. 429).

În acest fel *Luceafărul* neamului românesc a iubit și a prețuit Biserica — „mama poporului român" cum a numit-o — și contribuțiile ei istorice la cultura și limba românească. A apărat-o, cu toate forțele, cînd a fost nesocotită, ponegrită și amenințată (fragment dintr-un documentar, *M. Eminescu despre Biserica străbună*).

Pr. *Gh. Cunescu*

Eminescu ziarist

În momentul începerii studiilor la Viena în creația eminesciană se produce un salt calitativ și în același timp debutează în ziaristică. Eminescu urmărea cu încordare situația românilor de dincoace de Carpați, după instaurarea dualismului, oglindită în articolele politice apărute în „Federațiunea" din Budapesta, în primăvara anului 1870 (Să facem un congres, în unire e tăria, Echilibrul) semnate cu pseudonimul Varro, prin intermediul cărora combătea noua stare politică din Imperiul austro-ungar. Articolele scrise la numai 20 de ani impresionau prin profunzimea analizei, stil și curaj, prevestind pe marele ziarist de mai tîrziu.

Reîntors de la studii din Berlin în 1874, Eminescu, un nume de rezonanță în literatura română, este numit director al Bibliotecii centrale din Iași, post ce-i permitea să se dedice studiului și literaturii. Însă în urma unor intrigi a fost destituit din funcție. Titu Maiorescu îi sare în ajutor și-l numește revizor școlar pe județele Iași și Vaslui. Datorită exigenței și corectitudinei de care a dat dovadă, prin demascarea racilelor învățămîntului, se trezește dat afară și din acest post. Profesor de limba germană încercase, dar în urma severității sale elevii declaraseră grevă și astfel a fost nevoit să renunțe pentru totdeauna la cariera didactică.

Rămas fără mijloace de trai, cei de la Junimea îl ajută să intre, în 1876, redactor administrativ și corector la „Curierul de Iași", devenind ziarist profesionist. Deși gazeta era un buletin al publicațiilor Curții de Apel din Iași, totuși Eminescu a desfășurat o activitate intensă, conștiincioasă, îndreptată în mai multe direcții, redactînd cronica politică, economică, teatrală și altele, articole pline de conținut, dar nesemnate. Noua conjunctură europeană îl pasiona, elaborînd mai multe articole de politică externă (Planul unei confederațiuni balcanice, Românii și Austro-Ungaria, Turcii și Europa, Dualismul și federalismul în Austro-Ungaria) și altele, în cadrul cărora a dat dovadă de multă perspicacitate și talent de comentator politic.

În urma unui conflict cu directorul Tipografiei Naționale, unde se tipărea Curierul (îi ceruse să scrie un articol elogios despre primarul din Iași), își dă demisia de la ziar.

Prietenii junimiști îi propun să se angajeze la ziarul „Timpul" din București, înființat în 1876, fiind organul partidului conservator. Dintr-o scrisoare adresată lui Slavici, reieșea situația mizeră în care se găsea. „...N-am cu ce veni. Asta m-a făcut să-mi țin gura pînă acuma — 100 de fr. am pe lună... Am și bagaje: cărți, manuscripte, cioboate vechi, lăzi cu șoareci și molii...". În toamna anului 1877 a sosit la București, încadrat la „Timpul", unde avea colegi de redacție pe Slavici, Caragiale, Ronetti-Roman, Scipione Bădescu și alte personalități.

În scurt timp întreaga activitate a gazetei se baza pe munca tenace a poetului, implicîndu-se în numeroase polemici cu liberalii. „Să nu se înșele nimeni nu voim a ne întoarce îndărăt către privilegiile sfărîmate de noi cu însăși mîna noastră, nu cerem o reacțiune spre trecut, cerem însă stabilirea echilibrului care nu mai există pentru susținerea intereselor vitale ale țării. Dacă nu voim atingerea libertăților noastre cetățenești prin reacțiune, nu voim deopotrivă paralizarea lor prin licența demagogiei". De altminteri, conflictul dintre cele două partide (conservator și liberal) nu era teoretic, ci economic.

Poetul critica cu asprime pe acei ce dobîndeau funcții fără merite, care de multe ori se dovedeau incompetenți. „Ce caută aceste elemente nesănătoase în viața publică a statului? Ce caută acești oameni care pe calea statului voiesc să cîștige averi și onoruri, pe cînd statul nu este nicăieri altceva decît organizarea cea mai simplă posibilă a nevoilor omenești? Ce sunt aceste păpuși, care doresc a trăi fără muncă și fără știință?"

Articole vehemente împotriva liberalilor a scris și-n timpul războiului de independență, învinuindu-i că au trimis soldați slab echipați și nepregătiți pentru o asemenea conflagrație. „Și pe cînd acești cumularzi netrebnici, această neagră masă de grecotei ignoranți, această plebe franțuzită, aceste lepădături ale pămîntului, această lepră a lumii și culme a tot ce e mai rău, mai mincinos și mai laș pe fața întregului univers, face politică și fanfaronadă prin gazete și se gerează de reprezentanții unei nații ai cărei fii, aceste stîrpituri nu sunt și nu pot fi, tot pe atuncea soldatul nostru umblă gol și desculț, flămînd și bolnav pe cîmpiile Bulgariei, îi degeră mîini și picioare, de cad putrede de pe trupul viu al omului și, veniți înapoi în țară, cad pe drumuri în țara lor proprie de frig și de hrană rea".

În aceste campanii, primul vizat era și C. A. Rosetti, directorul ziarului „Românul", organul partidului liberal, și cu toate că erau adversari politici C. A. Rosetti îl prețuia nu numai ca poet, dar și ca ziarist, citindu-i cu regularitate editorialele poetului.

În perioada cît a lucrat la „Timpul" (1877—1883) — de la 1880 devine redactor șef — a depus o muncă titanică, epuizantă, iar oboseala și lipsurile materiale îl împiedicau să producă noi capodopere pe măsura uriașului său talent și un simț al limbii rar întîlnit. Cu toate acestea poetul a definitivat Luceafărul și a publicat Scrisorile, unice nu numai în literatura română, dar și-n cea universală.

În 1883 semnele bolii încep să se arate. În iunie 1883 participă la Iași la dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare, în calitate de corespondent al „Timpului", cu care prilej scrie Doina, ce reprezintă în creația sa cîntecul de lebădă.

Reîntors la București suferă în iunie primul atac, cînd i se întunecă mintea pentru prima dată, la numai 33 de ani. „Unde-s șirurile clare din viața-mi să le spun? / Ah! organele-s sfărmate și maestrul e nebun!". Sumbra profeție se adeverise.

De acum înainte intră într-o agonie morală, cu perioade mai lungi sau mai scurte de luciditate, apărîndu-i unele poezii elaborate mai demult, iar în 1888 pentru un scurt timp a fost directorul revistei Fîntîna Blanduziei", unde a scris cîteva editoriale.

La 15 iunie 1889 se stingea nu numai cel mai mare poet, dar și cel mai mare ziarist pe care l-au avut românii.

Mihai Sofronie

SEXTIL PUȘCARIU:

„În versul lui Eminescu doinește duiosul cîntec etern al poporului nostru de pretutindeni. De pe buzele lui nu s-a desprins glasul unui individ, ci vocea trecutului nostru românesc, în pieptul lui nu s-au zbătut bucuriile și durerile unui singur om, ci acolo a bătut inima a zece milioane de români... Eminescu este înainte de toate poet român. **În nici una din operele literaturii noastre nu se oglindă atît de întreg sufletul românesc, nimene n-a izbutit să cuprindă în versurile sale sinteza tuturor însușirilor noastre etnice ca Eminescu".**

(Junimea literară, nr. 7—8/1909)

DE ÎNDREPTAT

În Telegraful Român, nr. 19—20 din 15 mai 1989, la art. „O sută de ani de Eminescu", din p. 1, col. 1, rîndul 14, în loc de: „dispărut" se va citi: *„disputat"*, iar în col. 2, rîndul 7 de jos în sus în loc de: „pierdem" se va citi: *„prindem"*.

Iar cînd voi fi pămînt

Iar cînd voi fi pămînt
În liniștea serii,
Săpați-mi un mormînt
La marginea mării.

Nu voi sicriu bogat,
Podoabe și flamuri,
Ci-mi împletiți un pat
Din veștede ramuri.

Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Să am un cer senin
Pe-adîncile ape.

S-aud cum blînde cad
Izvoarele-ntr-una,
Pe vîrfuri lungi de brad
Alunece luna.

S-aud pe valuri vînt,
Din munte talanga,
Deasupra-mi teiul sfînt
Să-și scuture creanga.

Și cum n-oi suferi
De-atuncea nainte,
Cu flori m-or troieni
Aduceri aminte.

Și cum va înceta
Al inimii zbucium,
Ce dulce-mi va suna
Cîntarea de bucium!

Vor arde-n preajma mea
Luminile-n dealuri,
Izbind s-or frăminta
Eternele valuri.

Și nime-n urma mea
Nu-mi plîngă la creștet,
Ci codrul vînt să dea
Frunzișului veșted.

Luceferii de foc
Privi-vor din cetini
Mormînt făr' de noroc
Și fără prieteni

M. Eminescu

EMINESCU ȘI „IUBIREA DE MOȘIE"

De bună seamă, Eminescu este autorul atîtor poeme admirabile, de iubire sau de înaltă cugetare, cîte se înșiruiesc între ciclul Scrisorilor și ciclul cîntecelor de dragoste (Ce e amorul?, S-a dus amorul, Pe lîngă plopii fără soț etc.), cristalizate în 1883; de bună seamă, povestea lui Hyperion din poemul Luceafărului este o plăsmuire de artă la fel de pură ca și poemul Mioriței, creat de fantezia populară; de bună seamă, proza sa literară sau politică a realizat în planul feeriei descriptive sau în acela al virulenței pamfletare adevărate recorduri de stil sau poezie satirică etc., și a acorda fiecărui aspect al variatei lui opere literare toată atenția și toată prețuirea ni se pare una din obligațiile elementare ale oricărui ceas, și cu atît mai mult a unor zile festive ca cele de azi.

Este însă un aspect ce ține, în egală măsură, de autor, dar și de făptura lui sufletească, de credințele sale estetice, dar și de concepția sa de viață, ce se cuvine subliniat într-o zi de bilanț suprem ca aceea de azi, și acela este patriotismul lui Eminescu, acea „iubire de moșie" pe care bătrînul Mircea, domnul Țării Românești, o pune aventurilor cuceritoare ale lui Baiazid. Desigur, cel ce a gravat în memoria atîtor generații, cu litere de aur, atîtea stihuri nepieritoare, dînd limbii românești o strălucire nemaiîntîlnită în tot cursul istoriei sale, nu are nevoie de atestate de patriotism. Oricare pagină a scrisului eminescian îl respiră cu intensitate, deoarece reflectă toate atributele Patriei, acelei „moșii" în largul înțeles al cuvîntului, a moșilor și strămoșilor, pe care poetul a iubit-o cu sfințenie și a apărat-o de toate încălcările morale și materiale. Este, în această atitudine a poetului, un nobil orgoliu, care vine dintr-o serioasă și profundă cunoaștere a trecutului ce, nu o dată, i-a fost imputat ca o slăbiciune, drept o idolatrie paseistă. Dar dacă a venerat atmosfera ideală a anului 1400, Eminescu nu a nesocotit imperativele categorice ale prezentului.

Cît de constantă e această atitudine la Eminescu, cît de severă această „iubire de moșie", acest patriotism, această înaltă conștiință națională, ferită de orice șovinism, se vede din cîteva manifestări publicistice, situate la vîrste deosebite. Interesat de timpuriu de problemele politicii naționale și internaționale, abia ajuns la Viena, pentru studii universitare, și paralele cu ele, Eminescu dezbate în foile românești din Ardeal chestiunile naționale, și tot atunci, ajutat de Slavici și alți colegi, pune la cale istoricul congres de la Putna al studenților români de pretutindeni. Mărturii autentice ale timpului îl arată activ și pios, totodată entuziast și grav, apăsat parcă de răspunderea unui atît de răscolitor moment istoric. Trezirea conștiinței etnice la toate mădularele risipite ale neamului i se pare poetului izbînda cea mai frumoasă a congresului de la Putna, și el nu pregetă să o afirme. „O, Ștefan, tu ești mare și la mormîntul tău", se spunea într-un vers al unei prea frumoase închinări la mormîntul lui Ștefan cel Mare, în care partea de colaborare a poetului este mai mult ca probabilă, și grandoarea eroului explică, într-un fel, și reușita congresului. Cînd în 1875, 1876 și apoi în 1877, va vorbi de moartea tragică a lui Grigorie Ghica-voievod, necropola bucovineană a domnitorilor moldoveni din trecut va fi evocată cu emoție, și printre ei și figura lui Ștefan cel Mare: „Căci acolo, în Bucovina, e sfînta cetate a Sucevei, scaunul domniei vechi, cu ruinele măririi noastre... acolo sînt moaștele celor mai mari dintre domnii români, acolo doarme Dragoș, îmblînzitorul de zimbri, acolo Alexandru, întemeietorul de legi, acolo Ștefan, zidul de apărare al creștinătății".

În toamna aceluiași an cînd scria aceste rînduri înflorate, Eminescu părăsea Iașul pentru București, unde intra în redacția ziarului Timpul. Războiul de independență începuse, jertfele noastre se aglomerau, dureroase, convoalele victimelor de război cutreierau străzile, în timp ce pe scena Teatrului Național se aduceau în fața unui public amator de spectacole oșteni în haină de paradă. Și indignarea poetului, și ziaristului nu cunoaște margini: „Este permis, scria Eminescu, ca un scriitor rău să se folosească de nenorocirea țării pentru a atrage pe public la... panoramă? Este permis ca un război, nesfîrșit încă, să fie pus pe scenă, pentru ca agitația naturală a publicului să dea salve de aplauze, pe care autorul în împrejurări normale nu le merită? Dar la Gorni Etropol, la Bivolari, la Plevna, la Rahova, comedie se joacă? Soldații, care sînt meniți, poate, a merge în foc, sînt aduși pe scenă, pentru ca spre petrecerea publicului să-și arate meșteșugul ca gladiatorii vechi. Plaudite Quirites!"

Și exemplele ar putea fi, de bună seamă, înmulțite. Căci ziaristica lui Eminescu vibrează tot timpul de revolte, cu care patriotul fără prihană judecă și condamnă acele inconștiente luări în derîdere a sacrosantei „iubiri de moșie".

Perpessicius (Din volumul „Scriitori români", III, București, 1984, p. 140—142)

„Telegraful Român" — martor al evenimentului trecerii la cele veşnice a Luceafărului poeziei româneşti

Vestea trecerii la cele veşnice a geniului poeziei româneşti — Mihai Eminescu a fost reflectată după cuviinţă şi în paginile publicaţiei şaguniene de la Sibiu.

În numărul 67 din 20 iunie (2 iulie) 1889 este publicat următorul necrolog:

†

MICHAIL EMINESCU

Luceafărul poeziei române, Michail Eminescu a încetat din viaţă după un morb greu şi îndelungat, în casele drului Şuţu din Bucureşti, în cea mai frumoasă etate de 40 de ani.

El a fost unul dintre cele mai frumoase şi neîntrecute talente pe orizontul noilor mişcări literare. Distinsul nostru critic, dl. Titu Maiorescu, care-l pune în şirul scriitorilor imediat după dl. V. Alecsandri, caracterizînd pe Eminescu zice că are farmecul limbajului, semn al celor aleşi, o concepţie înaltă şi mai presus de toate iubirea şi înţelegerea artei antice.

Viaţa distinsului poet a fost de tot furtunoasă şi neliniştită. El s-a născut la Botoşani în anul epocal 1849, unde a şi terminat clasele elementare. După terminarea studiilor gimnaziale, care le făcu în Cernăuţi şi Blaj, intră la 1868 în trupa teatrală a lui Pascal, unde a petrecut 2 ani, apărînd însă pe scenă numai în roluri secundare; de cele mai multe ori făcea pe suflerul. În anul 1870 s-a înscris la universitatea din Viena şi anume la facultatea de litere, unde însă se iviră primele simptome ale boalei sale, din care cauză şi trebui să se reîntoarcă acasă. Desperat, căzu într-un fel de melancolie, carea singur poetul nu putea să o alunge cu toate încercările sale. Sprijinit de societatea literară din Iaşi, se duce după restaurare la Berlin, unde termină la 1874 studiile, şi reîntorcîndu-se în patrie fu numit bibliotecar la biblioteca centrală din Iaşi, iar un an mai tîrziu ocupă postul de revizor şcolar la Iaşi şi Vaslui.

În întreaga sa viaţă, Eminescu s-a perfecţionat prin studiu şi printr-o lectură neobosită. Talentele sale s-au arătat încă pe cînd era în etate de 16 ani în poeziile ocazionale scrise la moartea profesorului său Pumnul, de la care a primit focul cel nestins pentru iubirea neamului său. Talentele sale s-au arătat însă în toată splendoarea în revista „Convorbiri literare", la care a colaborat pînă în ultimele momente ale vieţii sale. Neobosit în activitate şi avînd cunoştinţe bogate s-a aruncat şi pe terenul ziaristicei şi a ocupat locul de prim redactor al ziarului „Timpul"; a scris mult în „România liberă", iar în timpul mai din urmă a lucrat la revista „Fîntîna Blanduziei".

Poeziile sale, care au fermecat lumea cultă literară şi au avut un efect hotărîtor asupra pleiadei tinerilor noştri poeţi au ieşit deja în a treia ediţie sub îngrijirea dlui Titu Maiorescu.

Sub teiul lui Eminescu

În visul nou, Bălcescu se sfătuia cu Brîncuşi,
cu George Enescu şi cu Mircea Eliade
„Să-l rugăm pe Luceafăr, din al vremii lunecuş
să ne scoată acasă cum e drept şi se cade.

Răbdăm în pămînt străin somn de lut, fără pace;
doar şoapte din Carpaţii iubiţi, din valul Mării,
doar Crivăţ şi Zefir putea-vor să ne împace
nepotolitul dor de raiul, visat, al Ţării.

Să-l rugăm pe Luceafăr: el i-a înălţat prin grai
pe toţi fraţii noştri buni către dor de infinit,
să le spună: sună corn! că nu e decît un plai
să ne cuprindă blînd în adîncul somn rînduit!"

Gheorghe Stănescu
(Din ciclul „Visîndu-l pe Bălcescu")

Erau anii, destul de mult de atunci, cînd aproape vară de vară întreprindeam, cu mai lungi, mai scurte popasuri, călătorii pe la mănăstirile din Moldova. Totdeauna mă întorceam din astfel de drumeţii, zumzet de impresii urmărindu-mă vreme îndelungată, uneori cu puteri de perenitate. Din noianul de amintiri, acum la centenar Eminescu, aş desprinde cîteva din ele, cît mai viu, cît mai pline de culoarea vremii ce se trece inevitabil.

Iată, într-un august al anului 1956 mă găseam la Văratic, poate atunci pentru întîia oară, poate repetat. Nu dorul de turism, nici motive de odihnă estivală, mă atrăgeau spre acele locuri, aş zice tiranic, cît mai ales voluptatea de a sorbi tare, din trecutul fascinant al ţării noastre cu întruchipări monahale, apărătoare de rău, de primejdii. Născătoare de aduceri aminte.

Deci, la Văratic. Aş preciza pentru circumstanţă, ziua de 15 august. Anul 1956. Cum şi de ce?

Într-o ambianţă de flori, de luxuriantă vegetaţie, trăia Epraxia Diaconescu, mai mult decît venerabila călugăriţă, împlinind vîrsta de 107 ani. O găseam în camera unei infirmerii. Din pat se da jos, rar de tot. Răspundea la întrebări — un adevărat pelerinaj era la dînsa — stînd între perne turceste. Perfect lucidă, mai dispunea de o memorie care uimeste. Părea un mag în ale cărui cuvinte desluşeşti trecutul învăluit în neguri. Părul, mult

Eminescu în mărturii orale

rărite fire albe de tot. Pometii obrajilor, în veşnică febră. De după enorme lentile, se uita la tine ca trezită din somn adînc. Vorbele i le culegeai de pe buze groase, vinete, crăpate. Biografia ei ar merita un tom întreg, deoarece Epraxia Diaconescu prezenta rarul caz pentru noi, vizitatori, deosebitul privilegiu, de a-l fi văzut pe Eminescu, de a fi schimbat vorbe cu El. Încă de pe la vîrsta de 20 de ani observa ceva cu totul aparte la tînărul şi El, pelerin.

Iată ce era dat să auzim atunci.

„Domnul Eminescu vinè pe aici de multe ori. Mai ales vara. O dată a trecut pe la drumul aista (arăta pe geam) şi mergè prin cimitir la casa unde locuiè cam două-trei săptămîni. Dacă treci matale prin cimitir, ai să dai de casa aceea. Avè cu dînsul un geamantan. Poate că sosise chiar atunci. Într-o zi citè sub un pom. Purta plete mari, negre. Mi s-a spus că e poet. Mai tot singur îl vidèm umblînd.

Atît a putut să-mi vorbească foarte obosit.

După indicaţiile date mărinimos de maica Epraxia m-am dus şi pe alte urme sacre de la Văratic. Aproape nonagenară atunci (1956) Calipso Ieşire mi-a relatat sfîrşitul tragic al Veronicăi.

Într-o noapte de august 1889, — îmi spunea — la alarma Fevroniei Sîrbu, gazda Veronicăi, a fost chemat doctorul din Tîrgu-Neamţ, dar la sosirea lui, Veronica murise. Inspiratoarea multor poezii de Eminescu, sfîrşea cu viaţa la numai sase săptămîni şi cîteva zile după moartea poetului, adică la 4 august 1889.

Acestea mi le nara, cu pioşenie Calipso. Mi-a oferit la plecare fotografia ei cu dedicaţie.

Două mărturii orale auzite de avocatul care sînt, consemnate atent, mult emoţionat.

Nu vin din pagini de istorie. Le-au grăit fiinţe simple dar cu sufletul plin de sinceritate. Să le credem.

Mărturii susurau şi frunzele de mesteceni din pădurea de argint. Mi se părea că în acel foşnet, în acel covor pădurean, aud vibraţia adînc emotivă din strofa:

Abia atingi covorul moale,
Mătasea sună sub picior,
Şi de la creştet pînă-n poale
Pluteşti ca visul de uşor.

Mihai Eminescu, Veronica Micle, Ion Creangă. Triadă centenară.

Petre Pascu

EMINESCU — slovă eternă

Se împlinesc o sută de ani de la moartea celui mai mare şi mai îndrăgit poet al naţiunii române Mihai Eminescu, care a scris cu verb de foc, într-o limbă dulce ca un fagure de miere universul liric, de înţelepciune, cugetare şi simţire al sufletului nostru românesc.

Ridicat ca un astru din fiinţa neamului întreg, el s-a înscris cu jertfă pe firmamentul istoriei şi al literaturii, către ceea ce am vrut să dăm în grai mai bun şi mai sfînt. Cum poetul însuşi ne spune: „Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nor din marea de amar".

Prin cuvîntul lui s-au rostit suferinţa românească, căutările cele mai îndrăzneţe, virtuţile străbune şi un nesecat imn de dragoste şi adevăr. El s-a identificat cu devenirea noastră totală spre epoci de noi înălţări culturale şi spirituale. A vibrat ca o coardă ultrasensibilă la frămîntările unei epoci întregi de zidire naţională.

Deşi fire romantică şi visătoare, în cuvîntul lui transpar gesturi demiurgice ale unui neam întreg către lumină, pace şi o lume mai dreaptă. Suflet din sufletul ţării, Eminescu este cu noi, de la Ipoteşti la Blaj, de la Blaj la Iaşi şi Bucureşti, în toate provinciile româneşti, ca un „uomo universale", cum zice C. Noica, pentru a ne simţi pe toţi, pentru a fi cu toţi, pe pămîntul nemuririi noastre.

Anul acesta, la o sută de primăveri, teiul de la mormîntul său din cimitirul Belu, înfrunzit a suta oară va înflori mai măreţ la căpătîiul adormitului întru neuitare şi veşnică înălţare, poetului nostru naţional. Şi pe alei, în foşnet de tei vom călători sărbătoreşte încă o dată ca de atîtea ori în secolul luminat de Luceafărul poeziei româneşti, prin flori şi versuri, către troienitoare aduceri aminte.

Cu el sîntem acasă, pe spaţiul nostru etern mioritic, ne împlinim fiinţa la vatra de dor şi iubiri, ne curăţim gîndirea către frumuseţile astrale ale verbului aprins pe altarul conştiinţei de neam şi de ţară. Făclie vie la tîmpla universului, Eminescu ne poartă ca un „Mag călător prin stele" către orizonturi ideale şi sublime, tăiate cu dalta-i măiastră în trunchiul unui străvechi popor.

El este visul Daciei şi-al Romei, este chipul ridicat din adînci istorii, este cu noi şi la Putna, glasul lui mîngîie ca o lumină culorile Voroneţului şi cerul de peste ţară, tresaltă în coborîri de ape şi se molcomeşte în susur de izvoare; poetul este blînd ca şi cîmpia, măreţ ca şi Carpaţii, roditor ca o grădină. Eminescu a fost al strămoşilor noştri, este al nostru şi va fi al urmaşilor noştri, este columnă şi piramidă, este slovă, zapis şi cronică nouă tuturor pe vecie.

Pr. *Nicolae Cojocaru*

Răsai asupra mea

Răsari asupra mea, lumină lină,
Ca-n visul meu ceresc de-odinioară,
O, Maică Sfîntă, Pururea Fecioară,
În noaptea gîndurilor mele vină!

Speranţa mea, tu n-o lăsa să moară,
Deşi a fost adînc noian de vină;
Privirea ta, de lacrimi calde plină,
Îndurătoare-asupra mea coboară!

Străin de toţi, pierdut în suferinţa
Adîncă a nimiciciei mele,
Eu nu mai cred nimic şi n-am tărie.

Dă-mi tinereţea mea, redă-mi credinţa,
Şi reapari din cerul tău de stele,
Ca să te ador de-acum pe veci, Marie!

M. Eminescu

Odă

(în metru antic)

Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată;
Pururi tînăr, înfăşurat în manta-mi,
Ochii mei nălţam visători la steaua
Singurătăţii.

Cînd deodată tu răsărişi în cale-mi,
Suferinţă tu, dureros de dulce . . .
Pînă în fund băui voluptatea morţii
Neîndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit de Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-a meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în
flăcări . . .
Pot să mai renviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii tulburători din cale,
Vino iar în sîn', nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniştit, pe mine
Mi-e redîndu-mă.

M. Eminescu

EMINESCU — Maxime şi cugetări

O binefacere ne dă pămîntul,
Nepreţuită-n duioşia ei,
El ne permite ca să ne întoarcem
Dup-o viaţă vană, zgomotoasă,
În sînul lui — în sînul lui şi-al păcii.

(Demonism)

Moralitatea e pentru suflet identică cu sănătatea pentru trup.

(Mss. 2288, f. 10)

Munca unui om se poate plăti, caracterul, cultura lui, niciciînd

(Opera politică, II, 106

Cine nu minte niciodată, e natura. (Opera politică, II, 444)

Naţionalitatea trebuie simţită cu inima şi nu vorbită numai cu gura

(Răsunetul cultural, 1925, nr. 4)

Nici un neam de pe faţa pămîntului nu are mai mult drept să ceară respectarea sa decît tocmai românul, pentru că nimeni nu este mai tolerant decît dînsul. Singurele ţările româneşti sunt acelea, în care din vremi străvechi fiecare a avut voie să se închine la orice Dumnezeu a voit şi să vorbească ce limbă i-a plăcut. (Opera politică, I, 80)

De cînd este suflet de român pe faţa pămîntului, românul a fost mîndru de a fi român şi chiar atunci cînd lumea îl privea cu dispreţ, el îşi cînta doina şi, în conştiinţa puterilor pe care le avea în sine, privea mîndru împrejurul său.

Sămînţa din care a răsărit acest popor e nobilă, şi poporul nu va pieri decît atunci cînd românii vor uita noblеţea seminţiei lor.

(Opera politică, I, 305)

Sufletul omului e ca un val — sufletul unei naţiuni ca un ocean.

(Geniu pustiu)

Naţiunea, stîncă. Generaţiile — rîu, oamenii valuri.

(Mss. 2254, f. 28)

Ocazia e iute la fugă şi leneşă la întors. (Ms. 2258, f. 163)

Nu sînt dezmoşteniţi aceia care iubesc trecutul poporului lor, care au în suflet tezaurul de amintiri, care îl face pe omul singuratec să se simtă şi el o parte, un rezultat al istoriei ţării sale.

(Opera politică, I, 352)

În om e un şir nesfîrşit de oameni (Sărmanul Dionis)

În orice om, o lume îşi face încercarea. (Împărat şi proletar)

Patria vine de la cuvîntul pater **şi numai oamenii care ţin la instituţiile părinţilor lor, la petecul de pămînt sfinţit de sîngele părinţilor pot fi patrioţi.** (Opera politică, II, 328)

Voci autorizate despre Eminescu

TUDOR VIANU:

„Prin Eminescu, gîndirea şi sensibilitatea românească au trăit o extindere a orizontului lumii, al cugetării şi al simţirii care ne-a transformat în mod esenţial. Fără el am fi cu toţii altfel şi mai săraci . . ."

(Caiete critice, I, 1957, p. 163—177)

IOAN SCURTU:

„Eminescu apare din zorii tinereţii ca predestinat a deveni înţelegătorul cel mai adînc şi cel mai larg al sufletului românesc. Răsărit şi crescut în ţărănime, el cutreieră cu o repeziciune uimitoare — la vîrsta fragedă a întîiei tinereţi — ţara dulce a Bucovinei, Ardealul, părţile ungurene şi Banatul, apoi Ţara Românească, şi pretutindenea ascultă şi învaţă graiul şi gîndul poporului său, din poezia lui populară şi din viaţa-i de toate zilele".

(Introducere la: M. Eminescu, Scrieri politice şi literare, vol. I, 1870—1877, Minerva, 1905)

N. IORGA:

„Eminescu n-a fost numai un poet . . . El a fost, cel puţin în aceeaşi măsură, un cugetător, un luptător, un profet — da, un profet, ca profeţii vechii Iudee, biciuind şi arzînd, de o parte, sfătuind şi relevînd, de alta, în numele aceluiaşi Dumnezeu al înţelepciunii".

(Sămănătorul, nr. 2/1904)

VLADIMIR STREINU:

Eminescu „îşi are locul în societatea marilor spirite, opera lui fiind actul de identitate universală al neamului nostru. În conştiinţa tuturor conaţionalilor cultivaţi, el se găseşte alături de Dante, Shelley, Goethe, Poe, etc".

(Poezie şi poeţi români, Editura Minerva, Bucureşti, 1983, p. 85)

C. NOICA:

„După o sută de ani, poetul acesta îndărătul căruia stătea un om de cultură complet, încins de toate pasiunile spiritului şi deschis către toate formele de cunoaştere, nu încetează să ne apară drept un om complet . . . De aceea, caietele lui Eminescu nu pot fi străbătute decît în întregime, cu sentimentul că te afli în faţa omului deplin al culturii româneşti".

(Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii româneşti, Bucureşti, 1975, p. 5—7; 66—78)

O, Mamă...

O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfîntului mormînt
Se scutură salcîmii de toamnă şi de vînt,
Se bat încet din ramuri, înginã glasul tău . . .
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Cînd voi muri, iubito, la creştet să nu-mi plîngi;
Din teiul sînt şi dulce, o ramură să frîngi,
La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simţi-o-voi odată umbrind mormîntul meu . . .
Mereu va creşte umbra-i, eu voi dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă-n triste zidiri de ţintirim,
Mormîntul să ni-l sape la margine de riu,
Ne pună-n încăperea aceluiaşi sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sînul meu . . .
Mereu va plînge apa, noi vom dormi mereu.

M. Eminescu

140 de ani de la Revoluţia populară condusă de Avram Iancu

Către mijlocul veacului trecut aproape întreaga Europă era marcată de flacăra revoluţiei paşoptiste care se întindea cu o repeziciune uimitoare de la o ţară la alta. Aprinsă în sudul Italiei, la Palermo — 12 ianuarie 1848 —, ea se va amplifica mai apoi în Lombardia şi Veneţia, va trece, în februarie, în Franţa, iar în martie în Austria, Ungaria, Cehoslovacia şi Ţările Române. Intelectuali şi patrioţi din toate aceste ţări, cu entuziasm şi însufleţire, s-au ridicat împotriva orînduirii feudale, cerînd condiţii social-politice drepte şi umane.

În ceea ce ne priveşte, cauzele revoluţiei paşoptiste s-au datorat pe de o parte existenţei apăsătoare a jugului feudal, iar pe de alta dominaţiei străine. Trebuiau deci înlăturate atît dominaţia de clasă a moşierimii şi a nobilimii din interior cît şi stăpînirea Imperiului otoman la sud şi est de Carpaţi şi a celui habsburgic la nord de aceştia.

Revoluţia românilor transilvăneni (1848—1849), de care ne vom ocupa în cele ce urmează, a cunoscut lupte armate şi a avut un îndoit caracter: social şi naţional. Pe ordinea ei de zi figurau problemele fundamentale ale românilor din nord-vestul ţării: desfiinţarea iobăgiei şi emanciparea naţională. Ea a fost o revoluţie antifeudală şi antiabsolutistă. În cadrul mişcărilor care izbucniseră în 1848 în cuprinsul Imperiului habsburgic, revoluţia românilor transilvăneni cunoaşte o desfăşurare aparte şi aceasta din mai multe motive. În primul rînd pentru faptul că ungurii — şi ei popor supus monarhiei de la Viena —, urmăreau ieşirea de sub tutela acestela dar, în acelaşi timp, şi întinderea şi propria lor stăpînire peste celelalte naţii cuprinse în graniţele aceluiaşi Imperiu. Românii nu puteau fi de acord cu aceste stări de lucruri şi ei s-au ridicat cu hotărîre pentru păstrarea autonomiei de care Transilvania s-a bucurat dintotdeauna şi pentru drepturi egale cu celelalte naţionalităţi conlocuitoare care, deşi minoritare, se bucurau de imunităţi şi privilegii deosebite.

Politica naţionalistă a guvernului de la Pesta, sprijinită de nobilimea maghiară din Transilvania, nesocotea faptul că dreptul de a hotărî asupra acestei provincii îl aveau nu un grup restrîns de privilegiaţi ci masele largi ale populaţiei, a cărei majoritate covîrşitoare o formau românii. Pe această linie şi în pofida opoziţiei guvernatorului J. Teleki, românii au organizat adunări, vizite şi purtau drapele. Pentru conştientizarea maselor, în majoritatea centrelor mai importante ale Transilvaniei s-au ţinut întruniri în cadrul cărora „proclamaţia către români" a profesorului Simeon Bărnuţiu figura pe ordinea de zi. În această „proclamaţie" se cerea, în primul rînd, recunoaşterea românilor ca naţiune politică, înlăturarea iobăgiei, congres naţional românesc şi recunoaşterea limbii române ca limbă oficială.

În urma chemării lui Simeon Bărnuţiu, Aron Pumnul, în înţelegere cu Avram Iancu şi alţi tineri intelectuali, au adresat, la rîndul lor, o chemare prin care cereau adunarea poporului la Blaj: „Pentru aceea e datoria fiecărui protopop, preot sau mirean a vă învoi fără întîrziere ca să se adune de Dumineca Tomei în Blaj toţi protopopii cu cîte doi preoţi şi cu cîte doi oameni din tot satul românesc, fie unit, fie neunit tot atîta, căci toţi sînt români. Aceasta o pofteşte de la voi strînsa voastră deregătorie ca să fericiţi pe credincioşii vostri, aceasta e deregătoria şi acelui mai de pe urmă ardelean (...). Veniţi cu toţii că aceasta o poftesţe însăşi mîntuirea neamului nostru, nu vă temeţi de nimenea. Spuneţi ungurilor, secuilor şi saşilor că noi îi iubim ca pe fraţii noştri, cu carii lăcuim într-o ţară. Spuneţi-le cu cuvîntul şi le arătaţi cu fapta că noi îi iubim, însă e drept ca şi ei să ne iubească şi să corespundă iubirei noastre ce o avem către ei, spuneţi-le în gura mare că noi nu voim a cîştiga drepturile omenirei prin sabie ci prin legile mîntei sănătoase şi pentru aceea ne adunăm să ne înţelegem care sînt drepturile acelea, căci dreptul cîştigat cu sabia nu e drept ci răpire şi uzurpăciune şi ţine numai pînă cînd se rugineşte sabia sau se despotereşte mîna care o poartă şi atunci înceată. Spuneţi neamurilor celorlalte că armele le-au aflat mintea omenească ca să se apere oamenii cu ele de fiarele cele sălbatice şi crude, iar nu ca să omoare oameni cu ele". Anunţarea adunării de la Blaj a pus capăt şovăielilor de pînă atunci şi a umplut de bucurie toată suflarea românească.

Cu toate piedicile şi împotrivirea autorităţilor, Adunarea s-a ţinut şi dacă ea nu a putut să-şi desfăşoare întreg programul, a reuşit totuşi să fixeze convocarea Marii Adunări Naţionale a românilor în acelaşi oraş, pentru data de 3/15 mai 1848. Intelectualii români, printre care şi teologii de la Sibiu şi Blaj, mergînd prin oraşe şi sate, au mobilizat poporul ca să fie prezent în număr cît mai mare. În ziua de 2/14 mai fruntaşii românilor au participat la Sfînta Liturghie şi au ascultat istoricul discurs al lui Bărnuţiu în care acest mare învăţat şi patriot român a înfăţişat principalele momente din istoria românilor transilvăneni.

Adunarea propriu-zisă a avut loc a doua zi în piaţa oraşului, numită de atunci Cîmpia Libertăţii, sub conducerea episcopilor Andrei Şaguna de la Sibiu şi a lui Ioan Lemeny de la Blaj.

Împotriva tuturor ademenirilor, ameninţărilor şi a maltratărilor, „românii din părţile cele mai îndepărtate ale ţării, cu merindea în spate, cu pieptul aprins de dorul libertăţii naţionale, în frunte cu preoţii cei mulţi, care erau adevăraţi părinţi şi păstori ai poporului, cu speranţa în Dumnezeu şi într-un viitor mai frumos" au alergat la Blaj. Peste 40.000 de oameni au fost prezenţi aici în această măreaţă zi de florar. Între ei se afla şi „craiul munţilor" — Avram Iancu, însoţit de 10.000 de moţi. S-au rostit mai multe cuvîntări, între vorbitori numărîndu-se şi slujitorii bisericeşti în frunte cu Andrei Şaguna. A vorbit, de asemenea, şi Avram Iancu, care îmbărbăta mulţimile cu aceste răscolitoare cuvinte: „Uitaţi-vă pe cîmpuri, românilor, sîntem mulţi ca şi cucuruzul brazilor, sîntem mulţi şi tari că Dumnezeu este cu noi". A doua zi, 4/16 mai, programul de revendicări sociale şi naţionale s-a concretizat în *Petiţiunea naţională*, alcătuită în 16 puncte, între care se prevedea: independenţa naţiunii române şi dreptul ei de a fi reprezentată în dietă, proporţional cu numărul ei, administraţie, justiţie şi armată; înfiinţarea gărzii naţionale româneşti, înlăturarea iobăgiei, fără despăgubiri, şi a dijmelor şi privilegiilor, dreptul de a folosi limba română în legislaţie şi administraţie, libertatea cuvîntului, a scrisului şi a tiparului, înfiinţarea de şcoli româneşti de toate gradele în oraşe şi sate, Adunare constituantă.

Adunarea de la Blaj a ales un comitet permanent al românilor, cu sediul la Sibiu, condus de episcopul Andrei Şaguna, cu rolul de a primi răspunsurile de la Curtea din Viena şi de la Dieta din Cluj, de a le comunica viitoarei adunări naţionale, de a reprezenta interesele naţiunii române şi a conduce toate acţiunile în acest sens. De asemenea, Adunarea Naţională de la Blaj a ales şi două „deputăţii, una în frunte cu episcopul Şaguna, pentru a prezenta împăratului doleanţele şi hotărîrile românilor luate pe Cîmpia Libertăţii, iar a doua, în frunte cu episcopul Lemeny, membru al Dietei din Cluj, cu însărcinarea de a susţine cauza românilor în dezbaterile acesteia.

Mai marii zilei însă nici măcar nu se gîndeau să ia în seamă dezideratele românilor, darmite să le aprobe. Ba, mai mult, ei au ordonat reprimarea tuturor acţiunilor românilor, care pe linie paşnică îşi cerea drepturile. Primele victime — 12 la număr — cad în localitatea Mihalţ, judeţul Alba, din ordinul baronului Esterhazy. Această crimă odioasă a produs o tulburare profundă asupra inimii celei mai fierbinţi a revoluţiei, aceea lui Avram Iancu., care îndată ce află de ea anunţă pe Simeon Bărnuţiu şi George Barijiu că pleacă în munţi să-şi strîngă oamenii pentru a răzbuna sîngele vărsat.

Refuzul Dietei de a aproba revendicările românilor, disprejul pe care organele guvernamentale îl arătau faţă de acestea, calomniile la adresa fruntaşilor care s-au întrunit la Blaj, batjocurile repetate în presă la adresa conducătorilor şi a însuşi poporului român şi, mai ales, reprimarea mişcărilor ţărăneşti cu forţa armată trebuie să fi determinat firea blîndă şi împăciuitoare a Ianculuí să ia o asemenea hotărîre: „Să vă faceţi lănci şi să vă îndreptaţi coasele — le cere el acestora care-l urmau. Toată Europa se înarmează pentru a izbîndi libertatea. Românii să se pregătească, de asemenea, fiindcă a sosit timpul să fie şi ei liberi".

După o lună întreagă de frămîntări, Avram Iancu se convinge o dată mai mult că naţiunea română nu-şi poate dobîndi drepturile ce i se cuvin decît prin luptă şi întrebuinţînd forţa împotriva forţei. Libertatea nu se putea dobîndi decît prin luptă şi jertfă. Pentru a treia oară românii ardeleni se vor întruni la Blaj. Cei aproape 30.000 de oameni prezenţi acum protestează împotriva atitudinii guvernului şi a măsurilor sale de terorizare şi, printr-un „protocol" semnat la 25 septembrie, ei cer despăgubiri pentru pierderile suferite, precum şi eliberarea celor deţinuţi, să înceteze toate prigonirile şi arestările şi să se pună capăt tuturor robotelor, de orice natură ar fi, „ca să nu se mai lase drumul deschis apăsărilor şi jafurilor foştilor moşieri şi diregătorilor din comitate". De asemenea, Adunarea a mai cerut să se înfiinţeze o gardă naţională a românilor pe seama căreia să se acorde armamentul necesar şi păstrarea regimului de autonomie al ţării. Procesul verbal încheiat cu această ocazie este semnat în numele naţiunii române din Transilvania de Al. Papiu-Ilarian, Simeon Bărnuţiu, Avram Iancu, Axente Sever, Ioan Brad şi alţii.

Nădăjduind că măcar acum autorităţile vor fi de acord cu revendicările populaţiei româneşti majoritare, mulţimile prezente la Blaj se întorc la rosturile lor. Conducătorul revoluţiei maghiare însă, L. Kossuth, stăpînit de naţionalism şovin şi trimbiţînd în tot momentul numai cauza maghiară, ordonă mai multor corpuri de armată dornice de pradă şi jaf să atace aşezările româneşti. Românii, chemaţi la arme de semnatarii de la Blaj, răspund cu promptitudine şi revoluţia cuprinde întreaga Transilvanie. Vor cădea mii de jertfe în această încleştare în care erau implicaţi ungurii şi secuii pe de o parte, români, saşi şi austrieci pe de alta.

Lipsa armelor, a mijloacelor materiale şi a unei organizări unitare au dat la început cîştig de cauză primilor. Lupta nu se mai putea continua decît în Apuseni. Aici, sub conducerea eroului munţilor, se refugiază întreg tineretul hotărît să apere pînă la ultimul strop de sînge steagul libertăţii. Rolul lui Avram Iancu devine de acum covîrşitor. De numele său se leagă atît apărarea munţilor cît şi reuşita ideii de libertate. Lunile martie, aprilie, mai, iunie, iulie şi august vor înregistra înclestări dintre cele mai dramatice. Victoria înclină cînd într-o parte, cînd în alta, definitiv însă în favoarea românilor, ale căror femei luptau cu o energie rar întîlnită pentru căminele lor, pentru drepturile lor, pentru neamul lor. Liderii fanatismului maghiar, în frunte cu L. Kosuth, care şi-au înşelat şi decimat poporul în numele unei cauze dinainte pierdute, părăsesc unul cîte unul scena istoriei, fie pe cîmpul de luptă, fie emigrînd în Turcia.

Sufletul revoluţiei din Transilvania, tribunul din Apuseni, nu şi-a încheiat însă misiunea. Împreună cu alţi fruntaşi ardeleni el va merge în mai multe rînduri la Viena pentru împlinirea revendicărilor alor săi. Din păcate atitudinea sa nu a fost pe placul acelora pe care-i ajutase şi din ordinul cărora va fi arestat şi maltratat în mai multe rînduri. Ultima, petrecută în 17 august 1852, îi va zdruncina iremediabil sănătatea. Întors la ai săi, va rătăci mai apoi adeseori prin munţii atît de îndrăgiţi şi de care şi-a legat numele, uneori trecînd şi pe la puţinii prieteni care mai trăiau. La 10 septembrie 1872, după două decenii de suferinţe pricinuite de vicisitudinile şi vitregiile vremii care i-au înşelat lui şi alor săi cele mai sincere, legitime şi firesti aspiraţii, eroul Transilvaniei de la 1848 îşi dădea obstescul sfîrşit, peste alte trei zile fiind înmormîntat la Ţebea, sub gorunul lui Horea. Slujba prohodirii a fost săvîrşită de un impresionant sobor alcătuit din 36 preoţi, de faţă fiind o imensă asistenţă din tot cuprinsul Apusenilor şi parte din tovarăşii săi, atunci în viaţă.

Deşi revoluţia paşoptistă transilvană s-a desfăşurat în cea mai mare parte în favoarea românilor, deşi aceştia au plătit cu jertfe materiale şi umane incalculabile, Curtea de la Viena avea să-şi păstreze linia poziţiei sale intolerabile de pînă atunci. Cu toate acestea, revoluţiei de la 1848 îi revine meritul incontestabil de a fi proclamat — în cadrul istoricei Adunări de la Blaj din 3/15 mai 1848 — dreptul poporului român la existenţă liberă şi de sine stătătoare în ţara în care multe secole el a trebuit să suporte vitregiile vremii.

Pr. asist. *Alexandru M. Ioniţă*

Un elocvent semn al adeziunii depline...

(Continuare din pag. I-a)

În apelul Bisericii Evanghelice C.A. **din ţara noastră se subliniază: „înţelegerea la care s-a ajuns în ultimii ani privind reducerea rachetelor cu rază medie de acţiune a dat naştere la speranţe pentru noi paşi în domeniul dezarmării şi destinderii. O eventuală hotărîre privind modernizarea acestui tip de armament, inclusiv mărirea razei lor de acţiune, ar nimici această speranţă. Această hotărîre ar duce la mărirea tensiunilor pe plan internaţional şi la mărirea pericolului izbucnirii unui război nimicitor. Avînd în vedere pericolul creat şi în baza răspunderii creştineşti şi umane, totodată, vă rugăm să întreprindeţi tot ce stă în posibilităţile Dvs. pentru împiedicarea acestei intenţii....".**

Aceeaşi profundă preocupare pentru salvgardarea cauzei păcii se degajă şi din apelul Cultului Mozaic din Republica Socialistă România, în care se spune, între altele: „Ne alăturăm cu toată hotărîrea tuturor oamenilor cu vederi realiste din Europa şi de pretutindeni care, în numele raţiunii şi al salvării vieţii pe pămînt, apreciază că punerea în aplicare a noi programe de înarmare nucleară nu pot avea decît urmări nefaste asupra situaţiei internaţionale, contribuind la crearea unor focare de tensiune deosebit de periculoase pentru pacea lumii. În sprijinul acestor realităţi şi imperative contemporane şi consecvenţi principiilor etice şi morale ale învăţăturii noastre iudaice, adresăm apelul de a se întreprinde tot ceea ce este posibil pentru a renunţa la proiectele de modernizare a armelor tactice şi a rachetelor cu rază scurtă de acţiune şi de a acţiona pentru instaurarea unui climat real de pace şi securitate pentru toate popoarele.

Au mai adresat apeluri delegaţii ale Bisericii Evanghelice Sinodo-Presbiteriene, Bisericii Unitariene, Cultului Musulman, Cultului Adventist de ziua a 7-a, Cultului Penticostal, Cultului Baptist, Cultului Creştin după Evanghelie.

Prin apelurile adresate, cultele din ţara noastră au dat expresie adeziunii lor unanime la hotărîrea neclintită a întregului nostru popor de a-şi spune răspicat cuvîntul şi în aceste momente cînd din nou pacea este periclitată prin noi măsuri menite să ducă la sporirea pericolului de război nuclear.

1 iunie — Ziua internaţională a Copilului

1 iunie — Ziua Internaţională a Copilului este un popas aniversar, un mobilizator îndemn pentru muncă, învăţătură şi pace, în vederea construirii unei lumi fără războaie, mai bune şi mai drepte.

În revista „Tribuna României" editată de Asociaţia „România" se istoriseşte că unul din cele mai emoţionante momente din istoria O.N.U. l-a reprezentat ceremonia care a avut loc în luna aprilie, anul trecut, la sediul din New York al organizaţiei: *o Zi dedicată copiilor lumii*. În acea zi, şefii misiunilor statelor membre ale forului mondial au cedat locurile lor, de la parterul Sălii Adunării Generale, copiilor-ambasadori veniţi din peste 100 de ţări pentru a participa la o reuniune consacrată păcii. În scaunul rezervat preşedintelui Adunării Generale, s-a aşezat eleva indiană *MAN VI-VARMA* în vîrstă de 9 ani. Deschizînd reuniunea ea a spus: **„Noi îi ascultăm pe părinţii noştri 364 de zile dintr-un an. O zi doar, o singură** zi trebuie ca şi ei să asculte de noi. Trebuie să-i determinăm pe părinţi, pe adulţi, în general, ca în loc să fabrice arme, mai bine să folosească banii pentru salvarea vieţii oamenilor, oferind hrană şi adăpost celor flămînzi şi lipsiţi de locuinţe".

Ceremonia aparţine deja trecutului, dar cuvintele acelui copil continuă să fie un îndemn la raţiune, la ocrotirea vieţii, a valorilor şi frumuseţilor ei. Copiii lumii au votat aşadar pentru dezarmare, copiii lumii au trecut „efectiv" la dezarmare.

Dar marea contribuţie pe care copiii de pe toate meridianele o pot duce la nobila cauză a păcii, a unei lumi mai generoase şi mai fericite, este aceea de a fi mereu prezenţi *în conştiinţa adulţilor*, de a fi argumentul suprem al fiecărei decizii luate de cei mari în problemele presante ale lumii de azi.

O lume văzută cu ochii copilăriei nu poate fi decît o lume a păcii şi prieteniei între oameni.

Pr. *Lungu N. Gheorghe*

Recenzie

Stelian Vasilescu, PUBLICIŞTI PRECURSORI AI MARII UNIRI, Editura FACLA, Timişoara, 1988

Aniversarea a şaptezeci de ani de la Unirea Transilvaniei cu Patria Mamă, înfăptuită la 1 Decembrie 1918, a prilejuit apariţia unui mare număr de articole, comentarii şi studii asupra acestui eveniment, rod al unor întinse explorări arhivistice.

Între acestea se numără cartea lui Stelian Vasilescu, el însuşi gazetar, om de cultură şi animator al vieţii culturale din Bihor, intitulată *Publicişti precursori ai Marii Uniri*, apărută recent la Editura *Facla* din Timişoara. Convins că „în lupta pentru Unire, gazetarii au jucat un rol cultural şi politic de mare importanţă"; că „românii transilvăneni şi bănăţeni au făcut din presa lor un adevărat parlament", Stelian Vasilescu s-a hotărît să facă „un act împotriva uitării" — cum singur mărturiseşte — prezentînd, dintre sutele de gazetari, doar contribuţia unora dintre ei la promovarea idealului unităţii naţionale a poporului român. Autorul a ales zece dintre aceştia, pentru fiecare găsind un epitet pentru a-l caracteriza. Începe cu *George Barit*, „nestorul presei româneşti din Transilvania şi Banat" (p. 65—84); *Vincenţiu Babeş*, „conştiinţă a unităţii naţionale" (p. 85—112); *Valeriu Braniştе*, „soldatul idealului naţional" (p. 113—141); *Ioan Bechnitz*, „spirit universal al Ardealului" (p. 142—159); *Iulian Grozescu*, „primul gazetar profesionist al Banatului" (p. 160—171); *Pavel Rotariu*, „întemeietorul presei româneşti la Timişoara" (p. 172—179); *Octavian Goga*, „gazetarul pătimirii noastre", (p. 180—213); *Onisifor Ghibu*, „luptătorul pe baricade", (p. 213—263); *Sever Bocu*, „un ziarist prea uşor uitat" (p. 264—274) şi — ultimul — *Gheorghe Tulbure*, „ziaristul de la frontiera de vest a ţării" (p. 275—284).

Pentru fiecare dintre aceşti zece gazetari, autorul reproduce bogate extrase din opera lor publicistică, dintre cele mai reprezentative. El a întreprins o muncă vastă de cercetare, de sistematizare şi apreciere critică. În aceasta constă meritul şi valoarea acestei lucrări binevenite.

Prezentarea operei celor zece gazetari precursori ai Marii Uniri, este precedată de o nu mai puţin valoroasă şi reuşită sinteză privind istoria politică şi culturală a românilor, îndeosebi a celor din Transilvania, de la începuturi pînă la înfăptuirea idealului unităţii naţionale. Sînt pagini dense de istorie şi cultură românească.

Fresca gazetarilor precursori ai Marii Uniri este, desigur, incompletă. O recunoaşte autorul cînd scrie: „Au rămas mulţi în afara preocupărilor noastre, necuprinşi în aceste pagini" şi înşiră cîteva nume „cu care s-ar putea mîndri orice istorie a presei din lume". Autorul s-a gîndit la „Slavici şi Vulcan, Al. Roman şi Visarion Roman, Mureşenii, Ioan Rusu-Şirianu şi Ieronim G. Barijiu, Casian Munteanu şi Ion Lupaş, Densuşenii... toţi aceştia vor trebui mai bine cunoscuţi de urmaşi — de cei de azi şi de cei ce vor veni mîine. Pentru că şi datorită lor, la 1 Decembrie 1918, Transilvania, Banatul, Crişana şi Maramureşul s-au alăturat României, au ajuns între graniţele fireşti..."

Regretăm lipsa lui Roman Ciorogariu din lista acestor „nume" cu care pe drept ne putem mîndri, deşi avem cunoştinţă că autorul cunoaşte opera acestei mari personalităţi a Bihorului. Îl aminteşte totuşi în legătură cu Gheorghe Tulbure care a fost unul dintre cei mai apropiaţi şi vrednici colaboratori ai lui Roman Ciorogariu. Remarcăm aprecierea făcută de autor cînd scrie: „N-aş vrea să închei această încercare de portret a celui care a fost publicistul Gheorghe Tulbure fără a mă opri la articolele în care ne prezintă doi mari luptători pentru drepturile românilor din Transilvania: Şaguna şi Ciorogariu". Despre acesta din urmă scrie: „Cînd a murit Roman Ciorogariu (1936), colegul de redacţie a fost tovarăş de luptă (Gh. Tulbure) i-a făcut un portret din care citîm: „Dacă ar fi trăit pe la 1848 ar fi fost al doilea Popa Balint sau un tribun al poporului ca Axente Sever... Dar i-a fost dat să fie un „semănător de românism", cu „o operă de carbonar" aici la hotarul unde era mai mare nevoie... la Oradea, unde a fost „nu un gazetar de profesie, ci gazetar din pasiune, din vocaţie".

Cartea lui Stelian Vasilescu pune la îndemîna cercetătorilor şi a iubitorilor de istorie naţională un material de mare actualitate cuprinzînd contribuţia gazetarilor şi gazetelor româneşti la realizarea idealului unităţii naţionale.

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

Dacă n-ar fi fost...

Dacă n-ar fi fost el,
Limba română n-ar fi fost miere,
Dacă n-ar fi fost el,
Codrul nu şi-ar fi înzăpezit
cărările,
Copilul n-ar fi poposit lîngă
izvor
îngînat de vînt.
Pădurea nu şi-ar fi clătinat
bolţile
Dacă n-ar fi fost el,
N-am fi auzit în taină mersul
cîrdului de cerbi.
Fără el,
Dragostea de ţară n-ar fi fost zid
Dacă n-ar fi fost el, Eminescu.

Ioana Dorobanţu

ASCULTARE ŞI LIBERTATE în viaţa monahală şi cea laică

(Continuare din pag. 1-a)

episcop. Cînd nu sînt ascultaţi, cei în culpă pot fi chemaţi la disciplină, certaţi şi, la nevoie, trimişi înapoi în viaţa laică, tot de către episcop.

Mai există şi ascultarea de duhovnic. Aceasta e limitată numai la spovedanie şi la canonul dat cu acel prilej. Ascultarea de părintele sau maica duhovnicească a unei case, în mănăstirile de sine, e limitată şi ea numai la îndatoririle faţă de casă, şi nu poate contrazice ascultarea faţă de episcop, stareţ(ă) sau duhovnic. Duhovnicii înşişi, din mănăstirile de maici, sînt sub ascultarea episcopului şi în toate cele administrative sînt supuşi stareţelor. În cele duhovniceşti, care revin prin canoane numai ierarhiei sacerdotale, duhovnicii respectă canoanele şi rînduielile tradiţionale. Nu au nici o cădere să se amestece în administraţie, iar prin canoanele date din scaunul spovedaniei, nu trebuie sub nici o formă să se amestece în ceea ce cade în competenţa stareţei.

Aceste aspecte ale *ascultării* privesc, aş zice, partea externă, administrativă, din mănăstirile *de obşte* şi din cele *de sine*. Pentru cei care nu ştiu, arătăm că mănăstirile *de obşte* sînt cele în care vieţuitorii au totul în comun, munca, rugăciunea şi masa, iar mănăstirile de sine sînt cele în care ascultarea de stareţ(ă) e comună, slujbele la biserică sînt comune, precum şi anumite munci de obşte, dar călugării sau maicile locuiesc, muncesc şi mănîncă în obşti mici, de trei, patru sau mai mulţi într-o casă. Pot fi şi cîte unul singur. Trăiesc din munca lor manuală şi din ceea ce primesc pentru munca prestată chiar în mănăstirea în care locuiesc, potrivit cu munca depusă. La noi, mănăstiri de obşte sînt, de pildă, Cernica, Neamţu, Tismana, Dealu, Cozia, Ghighiu, Rîmeţi, Sucevita, Moldoviţa ş.a., iar mănăstiri *de sine* sînt Pasărea, Ţigăneşti, Agapia, Văratec ş.a. În fiecare mănăstire de sine există însă şi o obşte, în jurul stareţei, uneori destul de mare: d.p. la Agapia jumătate e de obşte şi o altă jumătate de sine, sub aceeaşi stareţă.

Ascultarea în mănăstiri are regulile ei, dar dincolo de reguli are o semnificaţie de mare adîncime, ea făcînd parte din *asceza pe care şi-o impun cei care vor să se desăvîrşească. Ea este unul din instrumentele desăvîrşirii, cu o veche tradiţie în viaţa duhovnicească, tradiţie verificată de multe zeci de secole şi dovedită sănătoasă şi eficace.*

Asupra acestui aspect vom reveni în cele ce urmează fiindcă, dacă ascultarea nu e bine înţeleasă, atît de către cel care porunceşte, cît şi de cel care ascultă, ea îşi pierde şi caracterul de ascză, şi pe acela de virtute. Dacă ascultarea devine o rutină de suprafaţă, o simplă regulă de viaţă socială, atunci ea nu-l face pe monah să crească, ci îl degradează ca fiinţă omenească liberă şi responsabilă.

Înainte însă de a ne ocupa de aceasta aş vrea să spun ceva care ar putea să-i surprindă pe mulţi, dar se va vedea că nu trebuie să surprindă pe nimeni şi că nu facem altceva decît să descoperim ascultării o dimensiune prea adesea uitată.

Ascultarea nu e numai o virtute monahală. În sensurile ei adînci, acelea de care am amintit mai sus, ea este o virtute care se cere fiecărui creştin. Evident, nu în aceleaşi forme ca în viaţa monahală, dar nu esenţial diferite. Aşa cum am spus mai înainte, şi cum am mai arătat într-unul din *Cuvintele noastre duhovniceşti*, ascultarea fiind în primul rînd *disciplină*, e tot atît de necesară în familie, ca şi într-o viaţă de obşte, în cadrul obştilor mai mari, care sînt rudele, sătenii, conjudeţenii, cei dintr-o anumită provincie, Patria, la toate aceste nivele există solidarităţi speciale care impun anumite forme de legătură şi de disciplină.

Dar să rămînem aici doar la familie, ca fiind exemplul cel mai apropiat şi *tipic diferit* de modelul vieţii monahale, pentru că familia presupune căsătoria, iar monahii nu se căsătoresc. Înţelegerea dintre soţi, în familie, presupune o *ascultare* reciprocă şi o disciplină care face din doi, unul, realizînd o simfonie perfectă, un *duet*. Cînd nu e aşa, e *duel*, şi rezultatele sînt dezastruoase. *Ascultarea* copiilor faţă de părinţi e ca şi ascultarea monahilor faţă de stareţi. Muncile în familia tradiţională sînt comune, foloasele de asemenea, fiecare intrînd firesc într-o disciplină care le creează drepturi, întotdeauna în avans, cît sînt mici, dar apoi şi datorii faţă de mica obşte familială.

Se va putea observa că *ascultarea* din cadrul familiei are alte scopuri decît cea monahală. E adevărat, dar nu cu totul altele. Căci şi această ascultare urmăreşte tot armonia şi desăvîrşirea. Urmăreşte adică desăvîrşirea vieţii de obşte din familie, prin desăvîrşita intrare în disciplină şi armonie a fiecăruia dintre membrii familiei. Cînd familia e creştină, această desăvîrşire capătă valori morale deosebite, şi imprimă o dezvoltare în acelaşi sens a viitoarelor obşti familiale, urmărind rînduieli morale, educaţie creştină, creînd tradiţii asemănătoare tradiţiei monahale, supuse aceluiaşi proces de transmitere. Sfîntul Pavel spune: *„Credinţa vine din auzite"*. Auzirea înseamnă ascultare, căci Sfîntul Iacob zice: *„Fiţi nu numai auzitori, ci şi împlinitori"*.

Aşadar, nici în familie ascultarea nu e o simplă disciplină exterioară, adică doar o formă de convieţuire socială, impusă de traiul în comun. Ea poate avea, în familia creştină, un conţinut care să însemneze şi o formă de viaţă şi rînduială spirituală. Poate fi o şcoală morală, un instrument de educaţie creştină, o înaintare, o cucerire a unei personalităţi de un anumit fel, corespunzător idealului creştin.

Dar în familia creştină mai există şi *o formă de ascultare mai adîncă*, de data aceasta foarte asemănătoare, dacă nu chiar identică, în scopurile ei, cu ascultarea monahală. E vorba de ascultarea de duhovnicul la care fiecare membru al familiei merge să se spovedească. Aceasta priveşte ascultarea de sfaturi, îndeplinirea canonului, urmărirea pas cu pas a unui progres duhovnicesc sub îndrumarea duhovnicului. Şi-apoi, să nu uităm trebuinţa de a asculta de *toate* sfaturile pe care *preotul-paroh* le dă prin slujbe, prin *Botez*, la *Căsătorie*, în predici... Ascultarea de învăţătura pe care preotul o scoate din Sfînta Scriptură şi din Sfînta Tradiţie e o îndatorire a tuturor credincioşilor, că doar preotul nu vorbeşte în pustiu şi fără scop!

Ascultarea din obştea care este familia e mai uşoară decît cea din obştile monahale. E mai uşoară pentru că, într-un anumit sens, e mai firească. Rudenia de sînge cheamă prin ea însăşi la relaţii strînse, la îndatoriri şi responsabilitate reciprocă, pînă la sacrificiu, pe cînd rudenia spirituală, în monahism, se formează greu, deşi şi aceasta ar trebui să fie tot atît de firească, de vreme ce toţi sîntem fiii Tatălui ceresc şi fraţi între noi!

Rudenia spirituală se cucereşte, se obţine prin disciplină şi, în cazul nostru, în obştile monahale, se obţine în primul rînd prin *ascultare*. Aceasta pentru că prima ei caracteristică trebuie să fie ceea ce ar părea a fi tocmai contrariul ei, adică *libertatea. Ascultarea îşi are valoarea ei deosebită, în faptul că e liber asumată*, liber acceptată, liber consimţită, liber trăită. *Eu* mă pun sub ascultare, nu *altcineva* mă supune. Eu îmi aleg pe cel care mă va îndruma. Şi cînd vreun duhovnic mă alege el, cum şi-a ales Iisus ucenicii („Eu v-am ales pe voi"), şi atunci de mine depinde să accept chemarea şi alegerea. Nu mă simt luat în sclavie. Şi rămîn sub ascultare atîta vreme cît simt că îmi face bine, că mă eliberează, nu că mă constrînge.

Chiar cînd, uneori, ascultarea capătă aspecte de constrîngere, ea este şi atunci eliberare de noi înşine, cînd sîntem atraşi mai mult spre păcat, decît spre virtute. Atunci ascultarea taie calea păcatului şi a voii noastre care înclină spre păcat, de pildă spre mîndrie, spre egoism şi spre orice altceva din cele opt gînduri ale răutăţii, de care vorbeşte Sfîntul Casian Romanul. Şi nu sînt numai opt! De aceea în mănăstiri *ascultarea* e asociată de foarte multe ori cu *tăierea voii*. Termenul *„tăierea voii"* e specific momentelor în care ucenicul, dorind să facă ceva, e oprit. El nu vede că ceea ce vrea el îi poate dăuna, dar duhovnicul sau stareţul văd şi îi *taie voia*. *„Nu vei merge în cutare loc!" „Nu vei face cutare lucru!"* Există convingerea comună în mănăstiri că o *tăiere de voie* împiedică de la o cădere în păcat sau într-o ispită, şi că o neascultare, în astfel de cazuri, are urmări neplăcute. Pe drumul neascultării te însoţeşte diavolul, în ascultare eşti sub protecţia îngerului bun. Se zice că un tînăr monah voia să-şi părăsească mănăstirea, să iasă de sub ascultarea sub care era, socotind-o prea aspră. Căuta una mai îngăduitoare. Se hotărî să plece în ascuns, fără binecuvîntare. Cînd ajunse la poarta mănăstirii, văzu pe unul cu chip întunecat care se încălţa în grabă. Îşi dădu seama că e diavolul şi îl întreabă: *„Tu ce faci?" — „Mă încalţ, să ajung înainte de tine acolo unde te duci, ca să te primesc aşa cum trebuie!"* Pocăindu-se pe loc, tînărul se întoarse la chilia lui şi merse de se spovedi duhovnicului, reintrînd în ascultare. Neascultarea, după ce ţi-ai asumat-o te dă în mîinile celui rău!

Ascultarea pare, la prima vedere, o restrîngere a libertăţii, ba chiar o anulare a ei. Or, Dumnezeu i-a făcut pe toţi oamenii liberi. E drept, aşadar, ca unii să poruncească şi alţii să asculte? Nu e aceasta o cădere în sclavie, o cădere din rosturile fundamentale ale omului, din libertatea de alegere şi de acţiune pe răspundere proprie? *Nu, cu condiţia ca ascultarea să fie liber şi conştient acceptată.* Dar ce presupune această libertate de acceptare? Presupune dorinţa ucenicului de a se desăvîrşi, de a se lăsa condus de unul mai înţelept ca el pe căile desăvîrşirii, de a se lăsa apărat, învăţat, de a se lăsa eliberat de *necurăţiile minţii*, spre a face loc în el Sfîntului Duh, darurilor Sfîntului Duh. Duhovnicul îl învaţă în primul rînd *paza minţii* şi darul deosebirii gîndurilor şi a duhurilor, discernămîntul. Dacă mecanismul gîndirii, care filtrează ceea ce ne vine prin simţuri, devine precis şi curat, atunci înaintăm în libertatea de a alege binele şi a respinge păcatul. Şi încetul cu încetul devenim cu adevărat stăpîni pe voinţa noastră.

Duhovnicul are în urma sa o lungă experienţă şi multă înţelepciune. Dacă n-o are, nu trebuie ales duhovnic. Sfîntul Casian Romanul ne spune aceasta cu claritate (vezi Filocalia I). Condiţia obţinerii de bune rezultate stă aşadar în doi factori: *în ucenicul care ştie ce vrea, şi în duhovnicul care ştie să dea.* De aceea nu e uşoară alegerea duhovnicului. Mult accent trebuie să se pună în viaţa duhovnicească pe această alegere. Zic aceasta mai ales pentru cei care au posibilitatea de a alege, şi despre cei care, dincolo de obişnuita spovedanie — valabilă în faţa oricărui duhovnic — caută şi ceva mai mult, adică lumini de durată pentru orientarea permanentă în vederea curăţirii minţii şi către păstrarea cu neîncetare a acestei curăţii.

Chiar şi ascultarea de stareţi, sau de mai marele casei în viaţa de sine, deşi e de altă calitate decît cea de duhovnic, şi aceasta trebuie să urmărească, din ambele părţi, acelaşi scop duhovnicesc. Să nu devină simplu mijloc de aservire a ucenicului, ci de educare a lui împotriva orgoliului şi a egoismului. Măsura şi controlul acesta este: *Totul să fie spre folosul ucenicului!* Ucenicul ascultător trebuie să aibă mereu convingerea aceasta. Aşa, ascultarea nu e aservire către cel mai mare, ci cel mai mare e slujitorul celui mai mic, precum îndeamnă Mîntuitorul.

S-ar putea zice că aceasta descrie o situaţie ideală, dar că în realitate se mai întîmplă şi invers. Acest lucru poate fi adevărat, acolo unde ucenicul nu şi-a ales bine îndrumătorul şi unde îndrumătorul nu-şi cunoaşte răspunderile. În cazuri de acestea, trebuie să se sfătuiască bine cu duhovnicul şi să devină el mai înţelept decît îndrumătorul sau îndrumătoarea de casă, căci mai ales acolo se întîmplă astfel de cazuri. Să-şi asume aservirea de bună voie, ca pe o ascză, ca pe o jertfă, nu ca pe o prostie şi o degradare. Aşa se va folosi oricum, şi-l va folosi şi pe cel de care ascultă. Ascultarea îşi are paradoxele ei, dar cel pornit pe calea desăvîrşirii are mijloacele de a rezolva paradoxele şi a le întoarce în favoarea scopului său celui bun.

Scopul, pentru toţi, trebuie să fie, întotdeauna, creşterea ucenicului în unitate şi în înţelepciune, dar ambele în smerenie. Şi, de căderea din smerenie, nu te apără nimic mai bine decît *ascultarea*. Nu-ţi atribui ţie victoria, ci îndrumătorului. Căci virtutea, fără controlul duhovnicului, îngîmfă. În cazuri de acestea, unii duhovnici mari au impus unor „virtuoşi" exerciţii în aparenţă ciudate şi excentrice, dar cu adînc înţeles pentru cei care îşi iau în serios lupta lor spre desăvîrşire.

Un mare postitor din pustie simţea că postul nu-i dădea mulţumire sufletească, şi nu ştia de ce. S-a dus să se sfătuiască şi să ceară îndrumare de la un mare duhovnic, stareţul unei mănăstiri. Cînd s-a apropiat, stareţul a văzut pe umerii lui două maimuţe, care închipuiau două duhuri rele care îl apăsau şi mergeau cu el pretutindeni. Erau desigur *duhul mîndriei* şi al *slavei deşarte*. Postitorul îşi pierdea plata postului mîndrindu-se, undeva la adînc, cu virtutea lui. Şi roadele virtuţii se pierdeau, curgeau cum i-ar fi curs sîngele dintr-o arteră deschisă, slăbindu-i puterile. De aceea şi simţea nemulţumirea, starea de îngrijorare care l-a îndreptat către acest duhovnic-stareţ.

Citindu-i în adîncul sufletului, stareţul i-a zis, după ce vizitatorul i-a cerut sfatul: *„Dacă îţi voi da un sfat, mă vei asculta?" — „Te voi asculta ca pe Dumnezeu" — „Atunci du-te în piaţă, cumpără zece kg de carne şi zece kg de vin, întoarce-te la peştera ta, pregăteşte carnea, şi mănîncă zilnic din ea, şi bea din vin pînă termini totul"*. A făcut aşa. Plîngea, mînca şi bea. Şi aşa, prin ascultare, şi-a recîştigat smerenia. Căci fără smerenie, postul nu însemna nimic. Se ostenea degeaba. Smerenia i-a venit prin contrariul postului, cînd din ascultare a acceptat să mănînce. Căci nu ce mîncăm contează, ci gîndurile care se nasc în noi, adică rezultatul postului sau al mîncării.

Cînd se hotărăşte pentru ascultare, ucenicul face şi mărturisirea imperfecţiunii gîndirii şi simţirilor sale. Căci, chiar dintre marii intelectuali, nu sînt totuşi nişte dilematici, nişte îndoielnici în probleme fundamentale de viaţă şi de moarte? Un duhovnic bun tranşează, arbitrează între dileme. Că şi el poate avea lipsurile lui, e drept, dar pe ucenic nu acestea trebuie să-l preocupe, ci calea ce i se propune lui spre alegere. Cînd s-a hotărît să asculte, a ieşit din dileme, dar a intrat şi în rugăciunile duhovnicului, deci într-un sistem de într-ajutorare spirituală. Nu se mai simte şi nu mai este singur. E la adăpost. Dacă şi duhovnicul va fi având, şi el, problemele lui, desigur de altă natură şi la alte nivele, ucenicul să fie sigur că duhovnicul are şi el un duhovnic cu care şi le rezolvă. Ştiu aceasta din viaţa unor mari duhovnici pe care i-am cunoscut şi care m-au îndrumat şi pe mine în tinereţe.

Ascultarea presupune o voinţă superioară, şi îl cultivă pe ucenic pentru înţelegeri înalte. Îi curăţă mintea. Îl face disponibil pentru alţii. Creşte în el viitorul duhovnic, care va prelua ştafeta şi o va transmite, la rîndul său, mai departe. Ascultarea e exerciţiu, e biruinţă de sine şi de fiecare clipă. E, cum am mai spus, întrare liberă într-o disciplină. În disciplină intră toţi în lume: copiii se supun părinţilor, cei mici celor mari, minoritatea, în democraţii, se supune majorităţii. În monahism, ascultarea are caracter absolut benevol, fiind ascultare ca de voia lui Dumnezeu, întruchipată în stareţ sau în duhovnic, mereu cu scopul de a-l face pe ucenic tot mai liber de păcate, de orgoliu şi de egoism, şi de a-l face structural, autentic, apt pentru iubire, bunătate şi slujire.

Cel aflat sub ascultare, *e sub binecuvîntare*. De aceea în viaţa monahală se cere binecuvîntare pentru orice vrea să facă cineva. În felul acesta lucrarea lui, mîncarea, băutura, chiar şi rugăciunea sînt sub control divin. Părintele Paulin L. îmi povestea că la mănăstirea Frăsinei, un frate se ruga ziua şi noaptea, *„neîncetat"*, rostind *„Rugăciunea lui Iisus"*, dar într-o zi a înebunit. Şi-a revenit numai după ce s-a spovedit şi a mărturisit că se rugase tot timpul ca Dumnezeu să-i dea darul de a face minuni! Şi darul nu-i mai venea! Făcea rugăciunea fără control duhovnicesc, fără dreaptă socoteală, cu gînd de mîndrie şi slavă deşartă, aflîndu-se în afara ascultării.

De toate acestea şi altele asemenea, aflarea sub ascultare te apără. E calea spre linişte, spre acea *ataraxia* şi *apatia*, liniştire a cugetului şi a simţirii, pe care o căutau şi înţelepţii lumii vechi. În creştinism ea e un dar al Duhului Sfînt, care dă bucurie şi speranţă, care îndeamnă la bine, nu la indiferenţă, nici la abandonarea lucrării, nici a faptei bune, ci la acumularea dorului permanent de a fi folositor altora, liberi *„de toată grija"* de cele neesenţiale. Căci *„grija de multe"*, cum spune Sfîntul Efrem Sirul, e cea care ne fură liniştea şi bucuria. Cel aflat sub ascultare îşi transmite grijile duhovnicului, iar acesta le transmite lui Dumnezeu. În felul acesta se va înţelege mai bine acum, că *ascultarea*, cînd e în context duhovnicesc autentic, e de fapt *eliberare*.

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● Marţi 2 şi miercuri 3 mai a.c., *de Sfintele Paşti, P. F. Patriarh Teoctist a împărtăşit binecuvîntări vieţuitorilor şi credincioşilor de la mănăstirile Dealu, Viforîta, Sinaia, Cheia şi Suzana din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureştilor. Cu acest prilej s-a constatat sporul lucrărilor de restaurare a incintei Mănăstirii Viforîta şi a atelierelor de covoare de la Mănăstirea Dealu, de lîngă Tîrgovişte.*

● Vineri, 12 mai a.c., *P.F. Patriarh Teoctist a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului Naţional Bisericesc care a rezolvat lucrări curente şi a aprobat ajutoare pentru reparaţii de biserici în unele eparhii din ţară.*

● Sîmbătă, 13 mai a.c., *P.F. Patriarh Teoctist a primit pe membrii delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române care apoi au participat la Adunarea ecumenică europeană „Pace şi Dreptate", de la Basel-Elveţia, între 15—21 mai a.c.*

● *Duminică, 21 mai a.c.*, cu prilejul prăznuirii Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Maica Sa Elena — hramul Catedralei Patriarhale — Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoţit de Prea Sfinţitul Episcop Roman Ialomiţeanul, vicar al Sf. Arhiepiscopii a Bucureştilor, a slujit Sf. Liturghie, în cadrul căreia a săvîrşit hirotonia unui nou preot, şi a rostit cuvînt de învăţătură.

● *Vineri, 26 mai a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la încheierea cursurilor de ghizi de la bisericile şi mănăstirile monumente istorice din Arhiepiscopia Bucureştilor, Craiovei, Tomisului şi Dunării de Jos şi din Episcopiile Rîmnicului şi Argeşului şi Buzăului, cele cinci eparhii aparţinînd Mitropoliei Ungrovlahiei şi Mitropoliei Olteniei, care s-au ţinut la Schitul Techirghiol din judeţul Constanţa. Cu acest prilej a dat îndrumările cuvenite preoţilor, monahilor şi monahiilor rînduiţi cu păstrarea şi valorificarea tezaurului nostru bisericesc şi naţional.

● *Duminică, 28 mai a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala Patriarhală, binecuvîntînd pe credincioşii care au luat parte la slujbă. Predica zilei a fost rostită de P. C. Pr. Vasile Bria, Consilier la Arhiepiscopia Bucureştilor.

● *Marţi, 30 mai a.c.*, Prea Fericirea Sa a deschis consfătuirea de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti pe tema bunei chibzuiri a bunurilor bisericeşti la care au participat consilieri, protoierei, stareţi şi stareţe de mănăstiri, contabili, administratori, etc. din cuprinsul eparhiilor din Mitropolia Ungro-Vlahiei, a Olteniei şi din Administraţia Patriarhală, rostind un bogat cuvînt de îndrumare. Lucrările consfătuirii au fost prezidate în continuare de P. S. Episcop Epifanie al Buzăului, iar miercuri 31 mai a.c. de P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul.

● *Joi, 1 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe P. C. pr. vicar Pavel Ardeleanu, conducătorul Vicariatului ortodox român de la Gyula, R. P. Ungaria, însoţit de epitropii Vasile Paindan şi Mihai Nistor. La primire a fost de faţă P. C. pr. Gh. Bogdan, consilier patriarhal.

● *Duminică, 4 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a luat parte la Sf. Liturghie săvîrşită în catedrala patriarhală de P. S. Episcop Vasile Tîrgovişteanul, vicar patriarhal. Predica zilei a fost rostită de P. C. diac. C. Corniţescu, profesor la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

● *Miercuri, 7 iunie a.c.*, a primit un grup de 20 elevi seminarişti de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca, condus de P. C. pr. prof. V. Stanciu, care a făcut o excursie prin ţară, cărora Prea Fericirea Sa le-a vorbit despre importanţa pregătirii pentru Sf. Taină a Preoţiei.

● *Joi, 8 iunie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a slujit Sf. Liturghie la biserica Domniţa Bălaşa din Bucureşti, ziua Înălţării Domnului, de hramul sf. lăcaş, cînd a hirotonit pe noul preot al parohiei Butumani, jud. Giurgiu, şi a rostit cuvîntul de învăţătură.

La vremea vecerniei, însoţit de P. C. pr. cons. Şt. Stanciu şi dl. arhitect Voicu Florea de la Arhiepiscopia Bucureştilor, a vizitat mănăstirea de călugăriţe Ciorogîrla, în vederea unor lucrări de restaurare la incinta sf. lăcaş şi s-a întreţinut cu obştea mănăstirii.

● *Vineri, 9 iunie a.c.*, a primit delegaţia Bisericii Ortodoxe Române, condusă de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, delegaţie care a luat parte la Adunarea Ecumenică Europeană: „Pace şi dreptate", care s-a ţinut la Basel, Elveţia, sub egida Conferinţei Bisericilor Europene împreună cu Consiliul Conferinţelor Episcopale Europene al Bisericii Romano-catolice (C.C.E.E.) şi la cea de-a patra Conferinţă Mondială a Comisiei pentru Misiune şi Evanghelizare din cadrul C.E.B. cu tema: „Facă-se voia Ta! Misiune pe calea lui Hristos", care s-a ţinut la San Antonio, Texas (S.U.A.).

P. F. Sa a apreciat contribuţia substanţială adusă de Biserica noastră la aceste întruniri mondiale ale creştinătăţii.

● *Duminică, 11 iunie a.c.*, a luat parte la Sf. Liturghie săvîrşită la catedrala patriarhală din Bucureşti de P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar patriarhal. Predica zilei a fost rostită de P. C. pr. Viorel Ioniţă, profesor la Institutul Teologic din Bucureşti.

● *Marţi, 13 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a primit pe P. C. vicar Moise Ianeş, conducătorul Vicariatului ortodox român din Banatul iugoslav, cu sediul la Vîrşeţ, însoţit de P.P. C.C. preoţi: Andrei Turcoane şi Traian Ghilezan din cadrul Vicariatului. La primire a fost de faţă P. C. pr. Gh. Bogdan, consilier patriarhal.

Sub preşedinţia P. F. Patriarh Teoctist, în sala de şedinţe a palatului patriarhal s-a ţinut şedinţa Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor, care a rezolvat probleme curente eparhiale.

● *Miercuri, 14 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Sinodului Permanent care a rezolvat probleme curente ale Bisericii Ortodoxe Române.

● *Joi, 15 iunie a.c.*, sub preşedinţia P. F. Patriarh Teoctist, la palatul patriarhal s-au desfăşurat lucrările şedinţei Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care a rezolvat probleme curente şi a adoptat hotărîri privitoare la bunul mers al B.O.R.

Ortodoxia românească în ţările scandinave

La ora actuală în ţările scandinave (Suedia, Norvegia, Danemarca şi Finlanda) există o diasporă ortodoxă română organizată în parohii şi filiale dependente de Arhiepiscopia pentru Europa Centrală şi Occidentală, cu sediul la Paris. Cu ştirea Î. P. S. Arhiepiscop Adrian şi la invitaţia preoţilor din Suedia, Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, a vizitat unele din aceste parohii în perioada sfintelor Paşti.

Prima etapă a constituit-o parohia Malmö unde funcţionează P. C. Părinte Mihai Radu. De aici Î. P. S. Mitropolit Nicolae s-a deplasat la filiala din Copenhaga unde a slujit Sfînta Liturghie cu prilejul Duminicii Floriilor.

La parohia propriu-zisă din Malmö a slujit denia din Lunea Patimilor. După ambele servicii religioase au avut loc întîlniri cu credincioşii.

Pe parcursul şederii la Malmö, luni 24 aprilie s-a transmis la postul de radio Stockholm I din studioul local un program religios

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhid. dr. *S. Anuichi*

Icoana ortodoxă — privire duhovnicească în împărăția cerurilor

„M-am uitat și iată o ușă era deschisă în cer . . ." (Apoc. 4, 1)

1. ICOANA — VIZIUNE ÎN CREDINȚĂ A ÎMPĂRĂȚIEI LUI DUMNEZEU

Deși este memorial vizual al Persoanei istorice a lui Hristos și al actelor săvîrșite de El în trecut, icoana nu este o copie sau fotografie naturalistă a simplei realități terestre, ci ea este o viziune a prezenței tainice a Împărăției lui Dumnezeu inaugurată de întruparea lui Hristos și comunicată prin pogorîrea Sf. Duh în umanitatea care-l primește în mod liber. Icoana arată Împărăția lui Dumnezeu deschisă lumii, și lumea îndreptată spre Împărăția lui Dumnezeu.

Prototipul iconografiei ortodoxe este, de fapt, evenimentul transfigurării Domnului nostru Iisus Hristos pe Tabor (Matei 17, 1—9; II Petru 1, 16—17), în prezența apostolilor Iacob, Petru și Ioan, dar și a lui Moise și Ilie, care deși personaje din trecut, sînt prezenți și vorbesc față către față cu Hristos, ei care au dorit să vadă fața lui Dumnezeu pe Sinai și pe Horeb, dar nu au putut, pentru că Dumnezeu încă nu luase chip de om. Fața umană și hainele transfigurate ale lui Hristos participă, de fapt, la slava Împărăției lui Dumnezeu, arătîndu-se astfel slava și splendoarea negrăită la care este chemată umanitatea unită cu Dumnezeu. Experiența celor trei apostoli martori ai transfigurării este o anticipare a experienței împărăției cerurilor, o experiență a „dreptății, păcii și bucuriei în Duhul Sfînt" (Romani 14, 17) care caracterizează Împărăția lui Dumnezeu ca și *comuniune divino-umană veșnică.*

Această comuniune este starea de *dreptate,* adică singura care corespunde vocației ultime a omului și a creației întregi făcute din iubirea lui Dumnezeu și pentru a se împărtăși și ea de această iubire. Această comuniune este starea de *pace,* pentru că este starea de plenitudine, de împlinire a umanului prin participarea sa la bogăția nesfîrșită de viață și noutate a lui Dumnezeu.

Această comuniune este starea de *bucurie,* care vine din contemplarea frumuseții spirituale a Sfîntului Duh, izvorul bucuriei și al oricărei frumuseți autentice nedespărțită de bunătate. Această stare de dreptate, pace și bucurie profundă venită de la Dumnezeu și prezentă în mod tainic în inimile sfinților transpare discret pe fețele lor. Aureola din jurul capului lor sugerează participarea lor la slava Împărăției lui Dumnezeu.

Viziunea aceasta pascală-eshatologică din iconografia ortodoxă se bazează pe viziunea apostolică a relației lui Dumnezeu cu omul și pe experiența sfinților Bisericii de-a lungul generațiilor. Ea este afirmarea maximală a umanului în Dumnezeu și dăruirea totală a lui Dumnezeu umanității care îl primește în mod liber și iubitor. Această viziune a *transfigurării creației* ca participare la viața și slava lui Dumnezeu este de fapt viziunea creației în finalitatea sa ultimă. Cerul nou și pămîntul nou descris în toată splendoarea lor de către cartea Apocalipsei Sfîntului Apostol Ioan (Apoc. 21 și 22) explică, de fapt, cu ce scop a creat Dumnezeu la început cerul și pămîntul (Facere cap. 1), și anume: Împărăția lui Dumnezeu este finalitatea întregii creații.

În acest sens, este semnificativ faptul că ultima carte a Noului Testament nu este atît un discurs cît o viziune teologică: *contemplarea slavei lui Dumnezeu* coborîtă în creație ca o împlinire a ei, viziunea slavei Ierusalimului celui nou, coborît din cer. Există în toată Revelația biblică un primat al cuvîntului vorbit, dar finalitatea a tot ceea ce face Dumnezeu pentru noi este „vederea" sau participarea la slava și bucuria Sa. La începutul creației, Dumnezeu a zis cu cuvîntul și toate s-au făcut. Apoi *Dumnezeu a văzut* că toate erau bune sau frumoase (Facere 1, 31). La sfîrșitul revelației Noului Testament sau la re-crearea lumii, *omul vede* că toată lucrarea Cuvîntului întrupat s-a făcut ca noi oamenii să ne împărtășim de slava și frumusețea Lui care depășește orice posibilitate de exprimare prin cuvinte omenești, o frumusețe negrăită. De aceea, Sf. Grigorie Palama a putut spune că „tăcerea va fi limbajul veacului viitor". Dar această tăcere nu însemnează necunoaștere, ci cunoaștere nemijlocită prin vederea slavei lui Dumnezeu izvorînd din Sfînta Treime prin umanitatea lui Hristos și revărsîndu-se prin sfinții uniți cu El în toată creația (II Cor. 3, 18; II Tes. 1, 10—12; Apoc. 21 și 22). În sensul acesta, viziunea Bisericii transfigurate și a creației transfigurate din iconografia ortodoxă reprezintă în linii și culori *dimensiunea cea mai profetică* a Noului Testament. De fapt, Evanghelia lui Hristos cunoaște desfigurarea vieții adusă de păcat, de suferință și de moarte, dar proclamă transfigurarea, vestea cea bună că harul lui Hristos este mai profund înrădăcinat în creație decît păcatul, că bucuria Sfîntului Duh poate copleși suferința și o poate transfigura, iar învierea lui Hristos este mai tare decît moartea (I Cor. 15, 35—58). Această viziune pascală și de speranță a vieții sfinților care transpare discret de dincolo de voalul fețelor lor ascetice și severe de nevoitori, biruitori, prin cruce, ai patimilor egoiste și plini de răspundere în fața lui Dumnezeu, este de fapt viziunea apostolilor și a Bisericii primare. Ea constituie inima Evangheliei lui Hristos, fiind vestea cea bună pentru creația întreagă.

2. MESAJUL ICONOGRAFIEI ORTODOXE

În lumina iconografiei ortodoxe, *fiecare om fiind creat după chipul lui Dumnezeu, trebuie privit ca fața tainică a lui Hristos* în stare de chenoză, așteptînd răspunsul nostru la apelul Său discret pentru mai multă iubire. Iar lumea trebuie privită ca fiind *darul lui Dumnezeu* la care sînt chemați toți să se împărătească din el ca dintr-o euharistie, pentru a slăvi pe Dumnezeu prin mulțumire și pentru a promova frățietatea prin împărțire frățească și responsabilă a resurselor. Întreaga creație este chemată la speranță, la transfigurare și slavă. În lumina iconografiei ortodoxe, istoria oamenilor apare, deodată, ca fiind arena în care omul *se desfigurează* dacă se lasă biruit de păcat, ca formă egoistă de existență, sau se *transfigurează,* dacă biruiește în viața sa iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele.

Materia nu trebuie să se opună spiritului, ci are vocația de a comunica și da formă frumuseții lui nebănuite și pururea înnoite. Dacă în veacul de acum frumusețea spiritului este acoperită de voalul oarecum opac al materiei, în veacul viitor, materia va fi învăluită de lumina spiritului, întrucît prin puterea Sf. Duh ea va fi devenit cu totul transparentă lui Dumnezeu.

În sensul acesta, iconografia ortodoxă arată că iconografii cei mai autentici ai Bisericii, acești artiști-teologi-duhovnicești, au redat cu fidelitate mesajul credinței apostolice nu numai pe baza unor cunoștințe de estetică și teologie intelectuale, ci pentru că ei înșiși au fost purtători de Sfîntul Duh, *trăitori și martori ai vieții Bisericii,* practicanți ai rugăciunii și ai poruncilor lui Hristos în viața lor. De aceea, teologia exprimată de ei în iconografie este o teologie mărturisitoare, misionară și ecumenică, ce poate inspira și generația noastră dornică de înnoire spirituală.

Protos. *Daniel Ciobotea*

Sfîntul Ioan Gură de Aur — La Cincizecime

P.G. LII, 803—805

Astăzi pămîntul ni s-a făcut nouă cer, nu prin coborîrea stelelor pe pămînt ci prin înălțarea apostolilor deasupra cerurilor, fiindcă s-a revărsat harul Sfîntului Duh.

Întregul pămînt s-a făcut cer, nu prin mutarea firii ci prin corectarea sensurilor. A găsit vameș și l-a prefăcut în binevestitor, a găsit blasfemitor și l-a făcut apostol, a găsit tîlhar și l-a dus în paradis, a găsit desfrînată și i-a redat curăția fecioriei, a găsit tămăduitori și i-a prefăcut în evangheliști. A aruncat răutatea și a adus virtutea iar Harul lui Dumnezeu a venit.

Pămîntul s-a făcut cer!

Care este oare asemănarea dintre apostoli și stele? Stelele pe cer, apostolii deasupra cerurilor „Cugetați cele de sus nu cele de pe pămînt" (Col. 3, 1).

Stelele din foc sensibil, apostolii din foc spiritual. Stelele luminează noaptea, ziua se ascund, apostolii ziua și noaptea luminează cu razele lor. Stelele la răsăritul soarelui sînt umbrite, apostolii la Răsăritul Soarelui dreptății ca fulgerele luminează. Stelele la Înviere vor cădea ca frunzele, apostolii la Înviere vor fi răpiți în nori. Între stele însă una este Hesper, alta este Luceafăr, între apostoli niciunul nu este Hesper ci toți sînt luceferi. De aceea apostolii sînt stelele cele mai strălucitoare și nici nu va greși cineva dacă-i va numi luminători ai lumii, nu numai cît au trăit, ci chiar și acum după plecarea lor din viață.

Căci harul sfinților nu-l smulge moartea, sfîrșitul lor nu-l întunecă, pămîntul nu-i înghite și acest lucru îl mărturisesc chiar ei.

Erau pescari și pescarii au murit, dar mrejele lor lucrează și mărturisește aceasta mulțimea acelora care zilnic s-au mîntuit. Erau lucrători de vie și aceia au murit, dar vița este împodobită cu frunze și încărcată de rod. Căci sînt lucrători de vie și pescari și stîlpi și doctori și conducători și dascăli. Stîlpi fiindcă susțin acoperămîntul credinței, porturi pentru că opresc valurile necredinței, conducători fiindcă pe toți îi duc de mînă de la pămînt la cer, păstori fiindcă îi alungă pe lupi și oile le păzesc, lucrători ai viei fiindcă au smuls spinii și au semănat sămînța cucerniciei, doctori fiindcă ranele noastre le-au îngrijit.

Și ca să nu mă tem de cele zise, îl aduc în mijloc pe Pavel care pe toate acestea le-a spus: „Vrei să-l vezi pe el semănător?" „Eu am semănat, Apollo a udat" (I Cor. 3, 10).

Vrei să-l vezi arhitect? „ca un înțelept meșter am pus temelia" (I Cor. 3, 10).

Vrei să-l vezi luptător? „așa mă lupt cu pumnul, fără să lovesc în aer" (I Cor. 9, 26).

Vrei să-l vezi atlet? „căci nu este lupta noastră împotriva trupului și a sîngelui" (Ef. 12, 6).

Vrei să-l vezi alergător? „astfel că din Ierusalim și pînă în Iliric am plinit Evanghelia lui Dumnezeu" (Rom. 15, 19).

Vrei să-l vezi ostaș? „îmbrăcați-vă cu platoșa dreptății" (Ef. 6, 14).

Vrei să-l vezi luptător? „lupta cea bună m-am luptat" (II Tim. 4, 7).

Vrei să-l vezi încununat? „mi s-a pregătit mie cununa dreptății" (II Tim. 4, 8).

Fiind unul, tuturor s-a făcut toate imitîndu-l pe Domnul său. Căci și Stăpînul nostru, unul fiind după ființă, pentru toți s-a împărțit.

De ce toate acestea? Pentru mîntuirea noastră.

Tu ai fost mlădiță? Acela (S-a făcut) tulpină căci „Eu sînt vița, voi mlădițele" (Ioan 15, 5).

Ai voit să înaintezi? Ți s-a făcut ție cale „prin Mine dacă va intra și va ieși, pășune va afla" (Ioan 10, 9).

Ai fost oaie? Ți s-a făcut ție păstor: „Eu sînt păstorul cel bun, păstorul cel bun își pune sufletul său pentru oile sale" (Ioan 10, 11).

Ai fost păcătos? Însuși s-a făcut ție „Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 29).

Ai vrut să mănînci? Acela ți s-a făcut ție masă.

Ai vrut să bei? ți s-a făcut ție potir. „Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu rămîne în Mine și Eu în el" (Ioan 6, 57).

Ai voit să te îmbraci? Acela ți s-a făcut ție veșmînt, „Cîți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat" (Gal. 3, 27).

Ai vrut să fii mireasă? Acela a fost mire. „Cel care are mireasă este căsătorit" (Ioan 3, 29).

Ai vrut să-ți fie logodnic? s-a făcut logodnic. „V-am logodit unui singur bărbat ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită" (II Cor. 11, 2). O, lucruri noi și minunate . . .!

Acestea toate însă harul Sf. Duh le-a lucrat.

Trad. de drd. monah *Visarion Bălțat*

DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR

În cultul ortodox perioada pascală se încheie cu Duminica Tuturor Sfinților care, urmînd Cincizecimii, adeverește că sfințenia este un rod al Sfîntului Duh. Părinții Bisericii susțin că perfecțiunea este expresia dragostei, în cel mai înalt grad, iar sfinți sînt toți cei care simt în sufletele lor prezența Sfîntului Duh.

Dumnezeu cere de la tot omul, plăsmuit după chipul Său de frumusețe, să fie sfînt, după modelul sfințeniei Sale: „Fiți sfinți, precum Eu sfînt sînt" (Levitic 11, 44).

Prin dobîndirea acestei frumuseți duhovnicești se arată lumii chipul de sfințenie al lui Dumnezeu, în care se oglindește nu cerul, ci însuși Hristos Domnul „Frumusețea cea prea luminată", izvorul nesecat de putere al lui Dumnezeu, care vestește lumii dumnezeirea Cuvîntului. Acesta este mijlocul prin care sfinții ne întrețin în bogăția de har al Bisericii, care se revarsă asupra lumii ca o mană binefăcătoare.

Sfînta Fecioară Maria s-a înveșmîntat în așa grad de frumusețe încît strălucește, între ceilalți sfinți, ca luna între stele, toată curată, și fără prihană, întrînsa neaflîndu-se nici o pată. Proorocul David o vede ca pe o Împărătească „prea înfrumusețată", stînd de-a dreapta dumnezeirii, mijlocind har și binecuvîntare pentru mult dosăditele suflete, care au nevoie de milă și ajutor.

Prea Sfînta Născătoare de Dumnezeu, este înconjurată de Proorocii și dreptii Vechiului Testament, din gura cărora au răsărit cuvintele darului, împlinînd pe pămînt dorirea cea sfîntă a cerului. Prin trăire și cuvînt au fost modele de tot ce poate defini calitatea de adevărați oameni ai lui Dumnezeu. Cu tot eroismul credinței lor, murind de ascuțișul sabiei și de alte chinuri grele, nu s-au învrednicit să vadă pe Mesia cel prezis în providențiala lor viziune. În rînduiala divină nu se putea ajunge la perfecțiunea deplină decît numai în lumina harului și adevărului.

Mîntuitorul însuși a adeverit aceasta cînd l-a caracterizat pe Înaintemergătorul Său: dintre cei născuți din femei nimeni nu este mai mare decît Ioan Botezătorul, dar cel mai mic în Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decît el (Luca 7, 28).

Apoi Dumnezeu este minunat întru ceata Apostolilor, „lăutele Duhului Sfînt", a căror vestire a răsunat în tot pămîntul, iar graiurile lor pînă la marginile lumii.

În panteonul Împărăției cerești strălucesc teologii, învățătorii, predicatorii și gînditorii profunzi, care s-au făcut vase alese ale Sfîntului Duh, spre cristalizarea și cimentarea adevărului creștin. Împreună cu proorocii și apostolii, ei au călăuzit la limanurile mîntuirii, sufletele încredințate spre duhovnicească povățuire.

Cu darul și cu puterea Harului divin, sfinții toți au dovedit înălțimea la care poate ajunge ființa omenească, prin împlinirea mesajului evanghelic, arătînd că omul care reușește să se înalțe pe sine ridică împreună cu el întreaga lume. Datorită milei și adîncii lor simțiri față de cei din lipsuri și din nevoi, au sacrificat totul pentru împuținarea suferinței în lume și ridicarea omului la demnitatea de creatură a lui Dumnezeu. Sf. Gurie, cuprins de milă față de cei din jur, s-a învrednicit, încă din lumea aceasta, de darul facerii de minuni. În concepția lui există convingerea că „dacă l-ai văzut pe fratele tău, l-ai văzut pe Dumnezeu". Sfîntul Ioan Gură de Aur, a întruchipat, în așa măsură idealul evanghelic, încît, prin iubirea aproapelui, ca pe sine însuși, a meritat epitetul de „Ambasador al săracilor".

În „viața veacului ce va să fie", la loc de cinste, strălucesc mărturisitorii, martorii și mucenicii, care au purtat pe trupurile lor rănile suferinței Mîntuitorului Hristos. Prin credință au făcut dreptate, au stins puterea focului, au fost uciși cu sabia, au înfruntat frigul și strîmtorările de tot felul. Uriți și disprețuiți de toți au rătăcit în pustii, în munți și în crăpăturile pămîntului. Trupești fiind s-au jertfit ca niște îngeri pentru apărarea adevărului sfînt.

În ceata sfinților, care au aflat ușa raiului, strălucesc aureolele pusnicilor, cei cu viață fericită ca unii care s-au învrednicit de dumnezeiescul dar, asceții cu înfățișări transfigurate, care au petrecut în priveghere de noapte și smerită cugetare. Cu trăirea lor plină de sfințenie au înflorit pustiurile Egiptului, Palestinei Muntelui Athos și sihăstriile Țărilor române, aducîndu-și trupurile lor jertfă sfîntă, bineplăcută lui Dumnezeu (Romani 12, 1). Prin apostolatul privegherii s-au rugat pentru sine, pentru lume, pentru cei care nu pot, nu știu, sau n-au timp să se roage. Întrarmați cu pavăza credinței, încingîndu-și mijloacele cu adevărul și îmbrăcîndu-se cu platoșa dreptății nu s-au înfricoșat pe reaua întîmplare. Împlinind voia cea sfîntă a lui Dumnezeu au fost cu răbdare în necazuri, în nevoi și strîmtorări. În curățenie, cu îndelungată răbdare, în bunătate și dragoste nefățarnică în Duhul Sfînt, mereu osîrduitori. Încununați cu desăvîrșită dragoste, cuvioșii părinți au devenit, încă din lumea aceasta, cetățeni ai cerului luînd arvuna veacului ca va să fie. De fapt sfinții, toți sînt casnicii lui Dumnezeu, încă din viața pămîntească. De aceea pentru dînșii a trăi înseamnă Hristos, iar moartea dobîndă.

Bunătatea cerului a presărat plaiurile slăvitei Românii cu sfinți și prea cuvioși, care și-au îmbrăcat inima cu îndurare (Col. 3, 12). Fie că au fost oameni simpli, martiri ai dreptei credințe, cuvioși sau sihaștri ascunși, ierarhi, păstori și povățuitori, cu viața de credință și dragoste autentică, au înălțat prestigiul spiritualității românești în lume. Fiecare, cu însușirile și calitățile sale înăscute, s-a ridicat către locașurile duhovnicești, înnoindu-și firea cea întinată de păcat.

Cu toții au fost asemenea nouă, cu același mod de viață, cu singura deosebire că au simțit mai din plin, prezența lui Dumnezeu și a Sfîntului Duh în sufletele lor. Cu această putere s-au ostenit să lucreze în ei harul divin, pentru ca Dumnezeu să se preamărească întru sfinții Săi.

Și astăzi sînt printre noi chipuri îmbunătățite, care-și duc viața în tainică rugăciune, blîndețe, cinste, demnitate și mai ales înaltă omenie, atît de necesară omului, din toate timpurile și locurile.

Arhiepiscop ADRIAN HRIȚCU

Agenda Î. P. S. Mitropolit ANTONIE al Ardealului

■ Între 9—14 mai 1989 a luat parte și a susținut un referat la *Al 10-lea Seminar Internațional „Stat-Biserică în Europa",* organizat de Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy, Elveția. Au luat parte cca. 60 de delegați din mai multe țări europene.

■ Între 14—21 mai 1989 a luat parte în calitate de Președinte al Conferinței Bisericilor Europene la Conferința *„Pace prin dreptate",* organizată de Conferința Bisericilor Europene și de Consiliul Conferințelor Romano-Catolice Europene, la Basel, în Elveția. Au participat peste 1.500 de delegați, invitați, ziariști din toată Europa.

■ Între 21 mai—1 iunie 1989 a luat parte, în calitate de Președinte al Unității I-a a Consiliului Mondial al Bisericilor, la Conferința Mondială a Comisiei „Misiune și Evanghelizare", cu tema *„Vie Împărăția Ta. Misiune pe calea lui Hristos",* care a avut loc în localitatea San Antonio, Texas, S.U.A. Au participat cca. 700 de delegați și observatori din toată lumea.

■ Între 1—3 iunie 1985 a făcut o vizită frățească Î. P. S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei Misionare din S.U.A. și Canada la sediul din Detroit, împreună cu care a vizitat parohia „Sfînta Treime" din Troy, păstorită de pr. Vasile Nagu.

În ziua de 4 iunie 1989 Î. P. S. Sa a slujit împreună cu Î. P. S. Victorin în catedrala din Windsor, Ontario, Canada, păstorită de pr. Gheorghe Săndulescu. Tot acolo Î. P. S. Sa a avut întîlnire cu P. C. Arhim. Paulin Popescu, paroh al bisericii *„Pogorîrea Sfîntului Duh"* din Windsor și cu pr. Simion-John Cătău de la aceeași biserică, cu arhidiaconul Dumitru Jitianu, și cu Arhim. Felix Dubneac, dirijorul corului.

La Detroit Î. P. S. Sa a fost și oaspetele familiei George și Didi Alexe, cunoscuți pentru activitatea lor culturală românească în S.U.A. De asemenea Î. P. S. a fost vizitat la Detroit de preotul Simion Caplat, parohul bisericii „Toți Sfinții" din Windsor, Canada, împreună cu doamna.

■ În ziua de 13 iunie 1989 Î. P. S. Sa a vizitat șantierul de la Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, dînd îndrumări de lucru șantierului de restaurare al Așezămîntului.

■ Miercuri 14 iunie 1989 Î. P. S. Sa a participat la lucrările Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, la București.

■ Joi 15 iunie 1989 tot la București, Î. P. S. Sa a participat la lucrările Sinodului Plenar al Bisericii Ortodoxe Române.

Ortodoxia românească în țările scandinave

(Continuare din pag. a 6-a)

în cadrul căruia Î. P. S. Mitropolit Nicolae a transmis ascultătorilor cuvenitele urări de sfintele Paști.

În aceeași zi înaltul ierarh s-a deplasat la Lund, renumit centru universitar, spre a vizita pe savantul profesor Alf Lombard, întemeietorul catedrei de limbă română la universitatea de acolo, căruia i-a exprimat sentimentele de admirație cu care îl înconjură toți românii și i-a dăruit recent apărutele ediții jubiliare ale Bibliei lui Șerban Cantacuzino (1688) și Noului Testament al lui Simion Ștefan (1648).

Între 25—27 aprilie Î. P. S. Mitropolit Nicolae s-a aflat la Göteborg unde parohia ortodoxă română este condusă de P. C. Părinte Culai Enache. Aici a fost oficiată denia Miercurii din săptămîna Patimilor urmată de o întîlnire cu credincioșii prezenți. Și la Göteborg ierarhul asistat de preotul locului a avut întîlniri cu unele personalități ca spre pildă dl. Hassel Birger, membru în Consiliul Bisericilor neluterane.

În fine între 27 aprilie și 3 mai a venit rîndul parohiei din Stockholm păstorită de P. C. Părinte Anton Pașcă la care Î. P. S. Mitropolit a oficiat slujba Prohodului, slujba Învierii și vecernia Învierii. La serviciul religios al Învierii a oficiat și P. C. Părinte Ioan Stan, protopop pensionar. Duminică 30 aprilie o masă de prînz a reunit pe toți credincioșii veniți la biserică.

Pe parcursul zilelor petrecute în capitala Suediei Î. P. S. Mitropolit Nicolae însoțit de P. C. Părinte Anton Pașcă au vizitat pe Î. P. S. Mitropolit Paulos al Patriarhiei ecumenice, familia pastorului Ingvar Orebäck, superiorul bisericii Adolf Fredrik unde se adună la rugăciune credincioșii ortodocși români și pe dl. Thord Ove Thordson, responsabilul financiar al Consiliului Bisericilor neluterane.

Prezența Î. P. S. Mitropolit Nicolae în mijlocul preoților și credincioșilor ortodocși români din Suedia i-a mîngîiat sufletește mai ales că le-a transmis binecuvîntările Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Teoctist și i-a asigurat de dragostea confraților de pe meleagurile natale. Întreaga vizită s-a constituit într-o manifestare a unității ortodocșilor români aflați în țările scandinave în jurul altarelor Bisericii strămoșești.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

PĂLTINIŞ I

După cum se ştie, Biserica noastră Ortodoxă Română a creat în decursul vremii şi deţine la ora actuală un foarte bogat tezaur, cuprins în ceea ce astăzi se numeşte *Patrimoniul Cultural Naţional*, care nu numai că este ocrotit de lege, ci este păstrat de către Biserică în condiţii optime de conservare, securitate şi valorificare şi, desigur, îmbogăţit în continuare.

Biserici-monumente istorice şi de arhitectură, muzee bisericeşti, colecţii de carte veche, de icoane vechi, pe lemn şi pe sticlă, alte obiecte de cult de mare valoare, arată nu numai capacitatea de creaţie a fiilor Bisericii noastre — ierarhi, preoţi, diaconi, călugări, credincioşi etc. — ci şi obirşia noastră ca popor, vechimea şi continuitatea noastră pe aceste meleaguri.

Aşa se face că personalul care lucrează la aceste muzee, colecţii, monumente bisericeşti etc. este îndatorat ca an de an să urmeze cursuri care, prin hotărîrea conducerii noastre bisericeşti, începînd din anul acesta au fost organizate de către Arhiepiscopia Sibiului pentru personalul muzeistic din Mitropoliile Ardealului şi Banatului.

Cursurile au avut loc între 8—18 mai 1989 la aşezămîntul Arhiepiscopiei Sibiului din Munţii Cibinului, din care motiv Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului le-a intitulat *„Păltiniş I"*, la ele luînd parte 47 persoane de la muzeele, colecţiile, mănăstirile etc., din Arhiepiscopia Sibiului, Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopiei Alba Iuliei, Episcopiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului şi Episcopiei Oradiei.

Desfăşurîndu-se după un program bine stabilit şi judicios întocmit, cursurile au fost deschise luni, 8 mai a.c., ora 9, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, printr-o amplă şi densă cuvîntare.

După ce a arătat pentru ce aceste cursuri se vor ţine începînd din acest an în Transilvania, iar nu la Techirghiol, cum a fost pînă acum, şi după ce s-a referit la manuscrise, tipărituri, icoane, obiecte de cult şi alte moşteniri ale trecutului nostru, care, toate, constituie *„dovezi ale vechimii şi ale frumuseţii vieţii creştine a înaintaşilor noştri şi, în acelaşi timp, mărturii incontestabile ale contribuţiei Bisericii noastre Ortodoxe Române la dezvoltarea culturii şi civilizaţiei româneşti"*, Î. P. S. Mitropolit Antonie a subliniat îndatorirea celor ce au în grijă astfel de valori de a *„le arăta generaţiei prezente, de a le explica, de a le interpreta şi de a alcătui din ele chipul cît mai autentic al fiinţei noastre naţionale de la naştere pînă astăzi"*. Acest lucru cere *„conservatori şi prezentatori cu calificare specială, care să ştie, mai ales aici, să le păstreze în cele mai adecvate condiţii de conservare ştiinţifică şi să le facă să vorbească în grai românesc răspicat, despre locul şi rostul lor aici, în Transilvania şi Banat, ca dovezi de neîndoielnică valoare ale unităţii şi continuităţii poporului român pe aceste meleaguri, de la început român şi ortodox"*.

În această ordine de idei, Î. P. S. Sa a atenţionat pe cursanţi asupra importanţei lucrării lor, ei toţi reprezentînd cîte *„o fereastră spre România"*, prin care trebuie să se vadă bine, ceea ce reclamă pricepere, competenţă, cunoştinţe, pasiune, adică vorbire din inimă, cu patriotism, adică expunere cu multă dragoste de neam şi de ţară.

Prin prisma unor astfel de jaloane s-a desfăşurat întreg programul cursurilor, program care a constat din teme de istorie românească, veche şi contemporană, teme istorice specifice Transilvaniei, teme culturale, de artă şi arhitectură bisericească, cu demonstraţii concrete privitoare la conservarea şi securitatea obiectelor de Patrimoniu Cultural Naţional, teme consacrate înfăptuirilor de astăzi ale statului şi poporului român, cu privire la grija faţă de Patrimonul Naţional, teme legate de marile aniversări ale anului în curs etc., susţinute de profesori de la Institute de învăţămînt superior din Sibiu, de cercetători ştiinţifici din Sibiu, Cluj-Napoca şi Bucureşti, de specialişti de la Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste din Bucureşti, de la Direcţia generală a Arhivelor Statului etc.

Încrestăm faptul că cursanţilor le-au vorbit şi P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, luni, 15 mai a.c., care a prezentat tema: „Noul Testament de la Bălgrad, monument de limbă şi cultură românească"; P. S. Episcop Vasile al Oradiei, miercuri, 17 mai a.c., care a subliniat, între altele, necesitatea de a păstra cu sfinţenie comorile moştenite de la înaintaşi, comori care ne ţin mereu cu urechea la vibraţiile pămîntului nostru străbun, vibraţii care trebuie desluşite şi făcute cunoscute, precum şi P. S. Episcop Timotei al Aradului, care a reliefat, între altele, ideea de unitate care străbate în toate creaţiile poporului nostru, că ghizii şi ceilalţi lucrători din muzeele şi colecţiile bisericeşti se cuvine să vădească şi o anumită trăire lăuntrică, aşa cum dintr-o icoană îţi dai seama dacă pictorul a avut sau nu o profundă viaţă creştinească, posturile de ghizi reclamînd „oameni cît mai corespunzători".

Programul a prevăzut de asemenea vizitarea, cu lecţii deschise, la unele muzee, colecţii şi monumente, ca de exemplu: Sibiel, Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, Muzeul Brukenthal şi Muzeul tehnicii populare din Sibiu ş.a.

Pe cît s-a putut, programul a fost împletit totodată şi cu rugăciuni făcute la bisericuţa de lemn de la Schitul Păltiniş.

În numele şi din încredinţarea P. F. Patriarh Teoctist, cuvîntarea de închidere a cursurilor a fost rostită, joi, 18 mai a.c., ora 11, de către Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, care, după ce a subliniat caracterul special al cursurilor, a mulţumit conducerii bisericeşti şi de stat care şi-au dat concursul ca aceste cursuri să se organizeze la un nivel corespunzător trebuinţelor actuale.

A mulţumit de asemenea Arhiepiscopiei Sibiului, Î. P. S. Mitropolit Antonie, pentru buna lor organizare şi conducere, precum şi conferenţiarilor pentru modul superior în care au tratat temele programate.

În continuare, adresîndu-se în chip special participanţilor la cursuri, Î. P. S. Mitropolit Nicolae şi-a exprimat convingerea că participanţii vor pune în practică ceea ce au învăţat, toţi avînd un rol onorant în a pune cît mai corespunzător în valoare obiectivele la care lucrează fiecare.

Înalt Prea Sfinţia Sa a făcut apoi o edificatoare expunere asupra a ceea ce înseamnă Patrimoniul Cultural Naţional, produs în bună parte al „Ortodoxiei româneşti", ca rezultat al simbiozei între Biserică şi popor, între Istoria Bisericii şi Istoria poporului nostru, din această întrepătrundere rezultînd atîtea bunuri care ne onorează.

Ca şi celelalte provincii româneşti, Transilvania şi Banatul au creat şi ele astfel de bunuri, care şi ele exprimă spiritualitatea poporului român, toate aceste bunuri de pe tot cuprinsul ţării, indiferent cui aparţin, fiind înregistrate.

Subliniind responsabilitatea pe care o are fiecare lucrător în domeniul Patrimoniului Cultural Naţional, Î. P. S. Mitropolit Nicolae a dat, în partea finală a cuvîntării, o seamă de îndrumări practice, exprimîndu-şi totodată convingerea că aceste cursuri reprezintă „o reuşită pe care s-o folosim spre binele Bisericii şi Patriei noastre".

În numele cursanţilor au vorbit ierom. Daniil Stoenescu de la Mănăstirea Prislop, jud. Hunedoara, şi ierom. Clement Pop de la Mănăstirea Brîncoveanu, jud. Braşov, care au mărturisit că se întorc la locurile de unde au venit cu un spor de „cunoştinţe şi de duh", pe care le vor folosi spre a pune mai mult în lumină, spre zidirea celor ce le vor vizita, comorile istorice şi de artă bisericească ce le sînt încredinţate.

Cursurile au fost conduse de către P. C. cons. Gh. Papuc, din partea Arhiepiscopiei Sibiului.

P.

SIBIU

■ Sîmbătă, 22 aprilie 1989, a avut loc, în catedrala mitropolitană din Sibiu, parastasul anual pentru mitropolitul Nicolae Colan, personalitatea sa fiind evocată de către P. C. pr. prof. Mircea Păcurariu.

■ Prin purtarea de grijă a Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 4 iunie 1989, după Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc parastasul anual pentru mitropolitul Nicolae Mladin, personalitatea sa fiind evocată cu acest prilej tot de către P. C. pr. prof. Mircea Păcurariu de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

CLUJ

■ *În data de 22 aprilie 1989*, P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială, hirotonind pe diaconul Bogdan Vasile Radu, întru preot, pentru parohia Ortodoxă „Sebeş", Protopopiatul Făgăraş, jud. Braşov, iar pe licenţiatul Platon Ioan întru diacon.

■ *Duminică, 16 aprilie 1989*, după slujba Vecerniei a avut loc în Catedrala Eparhială, un concert religios susţinut de elevii Seminarului Teologic, care a cuprins anumite cîntări din Postul Mare.

■ *Duminică, 23 aprilie 1989*, de Floriі, corul mixt al Catedralei Ortodoxe, dirijat de P. C. Arhid. Prof. Ioan Brie, a susţinut tradiţionalul concert religios premergător Sf. Paşti.

■ *Joi, 27 aprilie 1989*, P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială şi a hirotonit întru „preot" pe diaconul Platon Ioan, pentru parohia Măgura Răcătău, Protopopiatul Huedin, judeţul Cluj.

Seara, la vecernia din Joia Mare, Înalt Prea Sfinţitul Teofil a slujit, înconjurat de soborul de preoţi şi diaconi.

■ *Vineri*, în săptămîna Patimilor, Î. P. S. Teofil Herineanu înconjurat de soborul de preoţi şi diaconi, a săvîrşit slujba Prohodului Domnului.

■ *Duminică, 30 aprilie 1989*, Î. P. S. Sa a săvîrşit în Catedrala Eparhială slujba învierii Domnului, înconjurat de un numeros sobor de preoţi şi diaconi. În aceeaşi zi, Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala Eparhială, rostind pastorala adresată clerului şi credincioşilor.

■ *Duminică, 30 aprilie 1989*, P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Slujba învierii la parohia Sf. Ioan Botezătorul în muncipiul Cluj-Napoca, iar Sf. Liturghie la Catedrala Schimbarea la Faţă din Cluj, dînd citire Pastoralei Sf. Paşti.

■ *Luni, 1 mai 1989*, Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în biserica Schimbarea la Faţă din Cluj-Napoca, rostind şi un cuvînt de învăţătură.

P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Biserica Ortodoxă din parohia Buteni, Protopopiatul Huedin, săvîrşind şi slujba resfinţirii acestei biserici recent pictate. Pentru deosebitele realizări gospodăreşti şi pastorale, P. S. Iustinian Maramureşanul a acordat preotului paroh Boc Teodor din încredinţarea Î. P. S. Teofil distincţia bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 23 aprilie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala din Blaj, continuînd tradiţia de a fi prezent în preajma marelui Praznic al învierii Domnului în mijlocul credincioşilor blăjeni. Cu acest prilej, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură în care a subliniat importanţa Praznicului Floriilor.

■ *Duminică, 30 aprilie 1989*, Luminatul Praznic al Învierii Domnului a fost sărbătorit şi în anul acesta la Catedrala episcopală prin oficierea slujbei Învierii şi Sf. Liturghie în noaptea de Paşti, iar în jurul amiezii preoţii şi credincioşii din municipiul Alba Iulia au participat, la catedrala episcopală, la slujba vecerniei.

■ *Luni*, a doua zi de Sf. Paşti, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala din Tg. Mureş în prezenţa unui impresionant număr de credincioşi, cărora le-a adresat după Sf. Liturghie un ziditor cuvînt de învăţătură.

În cursul lunii aprilie s-au desfăşurat în cele opt protopopiate ale Eparhiei conferinţele administrative după următorul program: Miercurea Ciuc şi Tg. Mureş — 3 aprilie; Luduş — 4 aprilie; Sighişoara — 6 aprilie; Reghin — 10 aprilie, Cîmpeni — 13 aprilie; Aiud — 17 aprilie şi Alba Iulia — 18 aprilie. Conferinţele au fost prezidate de delegaţii Centrului Eparhial.

ORADEA

■ *Vizitaţii canonice*. Duminică, 2 aprilie 1989, P. S. Episcop Vasile, conform programului pastoral-misionar, stabilit pentru perioada dintre Crăciun şi Paşti, a făcut o vizitaţie canonică în parohia *Sîntandrei, prot.* Oradea, săvîrşind Sf. Liturghie în biserica cea veche, în prezenţa unui mare număr de credincioşi, păstoriţi cu bune roade duhovniceşti şi gospodăreşti de către harnicul preot Cornel Pintea-Pop, pentru care, cu acest prilej, a fost distins de ierarh cu rangul de *sachelar*. În cuvîntul de învăţătură, chiriarhul a vorbit despre semnificaţia Sf. Cruci în opera de mîntuire. I-a felicitat pe credincioşi şi pe noul lor păstor sufletesc pentru frumoasa casă parohială cu etaj, înălţată în ultimul an.

■ Duminică, 9 aprilie 1989, P. S. Episcop Vasile s-a aflat în mijlocul credincioşilor din parohia *Rontău*, prot. Oradea, săvîrşind Sf. Liturghie în curtea bisericii. Ierarhul a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură. Totodată, a subliniat bogata şi rodnica activitate duhovnicească şi gospodărească a vrednicului preot Emanoil Bocşan, precum şi dragostea şi ataşamentul credincioşilor faţă de Biserica strămoşească ortodoxă română.

■ De Duminica Floriilor, în 23 aprilie 1989, coincizînd cu sărbătoarea Sf. Mc. Gheorghe, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit Sf. Liturghie în Catedrala episcopală, iar după masă a asistat la slujba Deniei, în cadrul căreia a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură despre semnificaţia intrării Domnului în Ierusalim. Corul Catedralei a oferit credincioşilor un concert religios adecvat praznicului.

În Joia Mare, ierarhul a asistat la Slujba Sf. Patimi în biserica „Sf. Ier. Nicolae" rostind cuvînt de învăţătură potrivit specificului zilei, iar în Vinerea Mare a oficiat slujba Prohodului Domnului în Catedrala cu Lună.

■ *Praznicul Sf. Paşti*. Duminică, 30 aprilie 1989, de praznicul Învierii Domnului, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit, succesiv, sf. slujbă a Învierii Domnului la cele două catedrale din Oradea. Sf. Liturghie a săvîrşit-o în Biserica cu Lună, în cadrul căreia a fost citită Pastorala înălţătoare, iar vecernia a oficiat-o, împreună cu soborul tuturor preoţilor din oraşul de reşedinţă, în biserica „Sf. Ier. Nicolae", cu care prilej s-a citit Sf. Evanghelie în mai multe limbi. Ierarhul a cuvîntat despre însemnătatea minunii Învierii Domnului, ca temelie nezdruncinată a Bisericii întemeiate de El, ca aşezămînt pentru mîntuirea noastră. A urmat recepţia tradiţională la reşedinţa episcopală.

A doua zi de Paşti, conform tradiţiei, chiriarhul a săvîrşit Sf. Liturghie pentru credincioşii din oraşul Beiuş, în biserica din Deal.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Cu un* Cuvînt înainte *de P. F. Patriarh Teoctist şi o* Postfaţă *de pr. prof. dr. Al. I. Ciurea, a apărut o monografie a Mănăstirii Secu, din Moldova (Iaşi, 1987, 158 p.), alcătuită de P. C. Protos. Macarie Ciolan, actualul stareţ al vestitei lavre. Mănăstirea a fost ctitorită de Vornicul Nestor Ureche (1602), şi în ea şi-a făcut ucenicia marele mitropolit Varlaam (1632—1653). Printre alţii l-a avut stareţ şi pe Sfîntul Paisie Velicicovschi (1775—1779). Monografia e bogat ilustrată şi bine documentată. Un bun exemplu şi model şi pentru alţi stareţi. Dincolo de-a fi o simplă monografie e, de fapt, un capitol de veche cultură şi spiritualitate românească.*

● *„România" (anul XXX, nr. 3, 1988) revista Comisiei Naţionale Române pentru UNESCO care apare în mai multe limbi, a publicat articolul* „Biblia de la Bucureşti, 1688—1988" *de Arhiepiscopul Sibiului. Acelaşi articol a apărut şi în revista „Viaţa creştină" (XIII, 1—3, 1989) din Offenbach-Frankfurt am Main, R.F.G. (p. 22—31).*

● *Revista* Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik *(Viena, 1988, p. 76—98) publică un valoros studiu al prof. Emilian Popescu: DIE KIRCHLICHE ORGANISATION DER PROVINZ SCYTIA MINOR VOM VIERTEN BIS INS SECHSTE JAHRHUNDERT (Organizarea bisericească a provinciei Scytia Minor din secolul IV pînă în secolul VI). Pornind mai ales de la V. Pârvan şi trecînd prin cei mai importanţi cercetători moderni, autorul se opreşte asupra unor cunoscute nume de episcopi şi episcopii, în perioada pe care o cercetează, în spaţiul dobrogean dar şi pe partea cealaltă a Dunării. Acestea atestează din plin existenţa unei vieţi bisericeşti bine organizate şi dovedesc pătrunderea de timpuriu în acest spaţiu a culturii şi civilizaţiei greco-romane, aduse de creştinism, cultură şi civilizaţie care au înlesnit şi au grăbit procesul de românizare, au asigurat continuitatea noului popor şi l-au înarmat cu forţa de a asimila sau de a respinge popoarele nomade în plin exod dinspre est spre vest.*

● *Cu satisfacţie am citit studiul inedit al lui Petru Caraman (1989—1980),* „Cîntarea României" de Alecu Russo ca monument poetic modern al autocunoaşterii naţionale, *publicat de „Revista de etnografie şi folclor", (t. 34, nr. 1, 1989, p. 5—21). Solid documentat, studiul arată că versiunea Bălcescu din 1850 era doar traducerea textului original, scris în franceză de Alecu Russo. De altfel versiunea Russo a fost publicată, sub numele său, de către Vasile Alecsandri, în revista sa „România literară", în 1855.*

Aşadar încă o piesă la dosarul paternităţii lui Russo!

Petru Caraman, căutînd sursele de inspiraţie ale lui Russo, printre altele (Lamennais, Michelet, Edgar Quinet, Chateaubriand, J.-J. Rousseau, A. Mickiewicz, V. Alecsandri, Andrei Mureşanu), numeşte la loc de cinste şi Biblia *(p. 17—18). „Incontestabil" (p. 17). Ba chiar emite ipoteza că n-ar fi exclus ca chiar titlul poemului să-i fi fost sugerat de* Cîntarea Cîntărilor.

● *O prezentare a* „Muzeului judeţean de istorie Sibiu" *apare sub semnăturile: D. Popa, O. Dudău, M. Rill, E. Roman, M. Sofronie, M. Racoviţan, C. Lungu, C. Cerchez, L. Giura, în* Revista Muzeelor şi Monumentelor *(1, 1989, p. 26—47).*

● *Ştiri noi despre o Elisaveta Zugrăviţa (pictoriţă pe sticlă) şi despre Picu Pătruţ din Sălişte, ca şi despre contribuţia lui Onisifor Ghibu la descoperirea şi valorificarea lor culturală, cu ajutorul acum şi al d. Octavian O. Ghibu, aduce Mihai Rădulescu în studiul* „Elisaveta Zugrăviţa. Elemente biografice şi manuscrisul inedit al unei poezii" *(Glasul Bisericii, XLVII, 1, 1988, p. 66—79). Zona îşi îmbogăţeşte astfel istoria tezaurului artistic pe care l-a produs şi îşi conturează şi mai mult locul în istoria artei populare româneşti.*

● *Cercetător în domenii uneori neaşteptate, deşi cu cele din domeniul teatrului ne-a obişnuit deja, acelaşi Mihai Rădulescu ne surprinde cu un studiu intitulat:* Este Beaumarchais creatorul autentic al „ştiinţei deducţiei" elaborate de Sherlock Holmes? *(în revista ANTRACT, a Teatrului din Galaţi, 1989, p. 214—217). Dovedeşte că atît Beaumarchais, cît şi Voltaire, ar putea fi premergătorii stilului detectivist, multe coincidenţe între biografia lui Beaumarchais şi a lui Sherlock Holmes, ca şi între Zadig al lui Voltaire şi detectivul britanic, indicînd o posibilă iniţiere franceză a lui Conan Doyle, autorul lui Sherlock Holmes, autor aproape întrecut în faimă de personajul său!*

● *În revista „Bizantina" (nr. 14, Tesalonic, 1988 p. 233—249), prof. Emilian Popescu de la Institutul Teologic din Bucureşti, publică studiul: THEOPHILUS GOTHIAE, BISCHOF IN DER KRIM ODER AN DER UNTEREN DONAU? Autorul demonstrează că Teofil trebuie localizat în zona dunăreană de la nordul Sciţiei Minor, creştină în secolul IV, şi că el nu era got, ci grec din Imperiul răsăritean. El nu este însă — crede prof. Emilian Popescu — una şi aceeaşi persoană cu „Scitul" care a participat la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325), despre care ne dă informaţii Eusebiu de Cezareea. În vremea lui Eusebiu prin Sciţia Minor se înţelegea numai Dobrogea, iar „Scitul" era episcopul de Tomis, regiune care avea episcopi încă din secolul III şi începutul secolului IV (Evangelicus, Efrem, Titus sau Filus). Urmîndu-l pe Ernst Honigmann şi pe alţi istorici care s-au ocupat de problemă, Emilian Popescu arată că „Scitul" care ne-a reprezentat la Sinodul I Ecumenic a fost Marcu al Tomisului* (Marcus Tomensis).

● *Un poem dramatic în proză: LUCEAFĂRUL: LA UN CENTENAR, a publicat la Madrid anul acesta George Uscătescu. Dincolo de frumuseţea albă a cărţii (83 p.), frumuseţea poemului — care, scris după toate regulile unei piese de teatru, cu personagii şi indicaţii regizorale, ar putea fi jucat pe scenă — e un omagiu de curată iubire faţă de poet, şi un foarte original mod de a o spune.*

● *Pe Arcadie Donos îl ştim de mult ca actor dintre cei mari. Puţini i-ar putea imita graiul şi timbrul cu profunzimi sadoveniene şi calboriene. Nu ştiu dacă a fost distribuit întotdeauna pe măsura lui, în mod sigur mai mare decît cea pe care şi-a putut-o arăta.*

Mai apoi l-am întîlnit poet! O anumită „Constelaţie a Lirei" *de el a fost pregătită, arătînd că iubeşte şi poezia altora, şi că nu-şi uită izvoarele. Şi iată-l acum şi prozator. Publică în editura Eminescu, în col. „Proză scurtă", schiţe şi nuvele, sub înaltul titlu: SĂ VII ACASĂ PE UN NOR (Buc. 1989, 231 p.), conţinînd 17 titluri cu pagini care se citesc uşor, scrise într-o românească plină de cuvinte frumoase, multe uitate dar care revin în memorie precum amintirile din copilărie, de acasă, de la casa noastră de la ţară!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 iulie 1989 Nr. 25—26/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

PAZA GÎNDURILOR

Iată o frumoasă alăturare de cuvinte, cu înaltă semnificație în viața creștină și în îndrumarea sufletului spre desăvîrșire: *paza gîndurilor!* A păzi ceva, înseamnă a păstra, a apăra, a nu lăsa să fugă sau să fie furat, să se rătăcească sau să se împrăștie. În acest sens se întrebuințează cuvintele în spiritualitatea ortodoxă, adică în viața celor preocupați în chip deosebit de cele spirituale, dar și cu cîteva nuanțe în plus. Paza gîndurilor este una din cele mai însemnate preocupări și virtuți și unul din mijloacele cele mai sigure de mîntuire. Vom numi mai jos două din cele mai importante dintre nuanțele în plus din sensul ortodox al acestei virtuți.

Mai întîi *paza gîndurilor* nu înseamnă întotdeauna doar păstrarea lor, apărarea lor, ci și eliberarea de unele din ele și anume de cele care sînt rele și periculoase. Eliberarea de gînduri rele, ajută la apărarea și păstrarea celor bune, și la apărarea acestora din urmă de influența celor rele. Așadar *paza* înseamnă o triere a tuturor gîndurilor și o eliminare a unora din ele.

În al doilea rînd, *paza gîndurilor* înseamnă și paza celor bune dinlăuntru, de gîndurile cele din afară, din lumea ispitelor de tot felul, care tind mereu să ni se furișeze în minte, și să pună stăpînire pe ea. Căci toate, în viața noastră, vin din gînd. Cîte alcătuiește sau primește gîndul, preface în fapte. Acolo se nasc hotărîrile. Acolo se iau deciziile. De aceea e foarte important cine e la postul de comandă. Cine naște gîndurile.

Isaia Pustnicul († 488) folosește această metaforă, (Filocalia I, p. 403) asemănînd mintea cu un cîrmaci de corabie, amenințat de multe vrăjmășii ale mării pe care navighează, adică pe marea vieții. Cîrmaciul trebuie să fie cu mare luare aminte și să știe cum să taie valurile și să înainteze. Căci nu are voie să se întoarcă: Direcția trebuie să fie mereu înainte. Dar pe aceasta n-o poate ține decît cîrmaciul foarte pregătit. Un asemenea cîrmaci, deci o asemenea minte, se poate pregăti și poate fi o călăuză bună a sufletului său, numai cînd se lasă călăuzit de harul lui Dumnezeu, cînd *„vorbește în liniștea cu Dumnezeu, cu gînd neclătit și cu minte neiscoditoare“*.

Trei elemente din această condiție a primirii harului lui Dumnezeu trebuie să ne rețină atenția.

1. Ce înseamnă a vorbi în liniște cu Dumnezeu? Vorbirea cu Dumnezeu e rugăciunea. Deci a fi în rugăciune. Și în ce fel de rugăciune? În rugăciunea *cu liniște*, adică eliberată de tot ceea ce ar putea-o tulbura. Și de cine ar putea fi tulburată? De gînduri. De tot felul de gînduri. Deci mintea trebuie eliberată de gîndurile dinlăuntru și păzită de gîndurile dinafară care i-ar putea strica *liniștea. Liniștea*, e condiția intrării în contact cu Dumnezeu. *„Cînd se va elibera mintea, se va înlătura tot ceea ce e la mijloc între ea și Dumnezeu“* (p. 399). Mintea eliberată astfel, rămîne statornică în rugăciunea curată.

2. Atunci ea vorbește cu Dumnezeu, *„cu gînd neclătit“*. Gîndul e în acest caz cel bun, puternic, sigur pe sine, cu neputință de a fi înfrînt de ceva, de vreo patimă, sau de cineva, de diavolul sau de orice altceva din afară care l-ar slăbi, l-ar clinti din rădăcina lui. Și atunci *„cînd mintea se va izbăvi de toți vrăjmașii ei și se va liniști, se va afla într-un veac nou“*. Ce înseamnă aici „veac nou“? Desigur e altul decît *„veacul de aici“*. *„De acum și pînă în veac“* din textele noastre de la slujbe, înseamnă pînă în veacul viitor, în Împărăția Cerurilor. Deci mintea eliberată de gîndurile rele se află de pe acum în Împărăția Cerurilor.

3. Ca să fie însă gîndul *„neclătit“*, el trebuie să fie instalat într-o *„minte neiscoditoare“*, sau mai exact, *neclătirea* lui vine din faptul că are drept sălaș și izvor, o *minte neiscoditoare*. Ce este o *minte neiscoditoare?* Este mintea care nu se îndoiește de Dumnezeu și de Providența Lui. Mintea care nu mai pune întrebări, fiindcă are toate răspunsurile. În tradiția limbii române vechi, a limbii bisericești din „vechile cazanii“ verbul *a iscodi* are o nuanță precis negativă. Iscodește cel care are îndoieli, cel care nu are totul clar, cel care merge mai departe decît e necesar și cuminte, cel care depășește limitele bunei cuviințe, cel care vrea să știe mai mult decît se poate ști și de cît îi este folositor. Cel care se complică inutil. Din acest înțeles s-a născut cuvîntul *iscoadă*. Tu ești între noi o iscoadă, zicem despre unii veniți din altă parte care par a nu fi animați de intenții curate, ci ne observă ca să ne spioneze mișcările și să le comunice unui adversar al nostru.

În gîndirea Sfinților Părinți, mintea, izvorul și sălașul gîndurilor, trebuie să fie *neiscoditoare*, să nu fie ca o iscoadă, preocupată mereu de lucruri din afară, de treburile altora, sau complicată în căutări nefolositoare mîntuirii. Să se păzească înăuntru. Dacă a reușit să se adune, acolo, să nu se mai risipească în nimic.

Și nici să mai primească din afară ceva, adică alte gînduri, care ar putea-o scoate din liniște. Acestea ar putea-o tulbura. Ba chiar, în apărare, mintea trebuie să fie mai atentă decît atunci cînd iese în afară. *„Căci sîntem supuși la atacul gîndurilor“*, ca o cetate asediată. Mereu.

Același Isaia Pustnicul precizează că atacul vine *și din virtute și din păcat*. Pe cel dinspre păcat îl putem sesiza mai ușor, dacă ne ajută o conștiință curată, activă, și care știe să deosebească gîndurile, fiind preocupată de lupta cu ele. Care sînt păcatele, știm și din citirea Sfintei Scripturi, și din învățăturile Bisericii, și din lectura cărților Sfinților Părinți și ale nevoitorilor spre desăvîrșire care și-au povestit experiențele spirituale, luptele cu puterile întunericului și cu păcatele, și pe care le-au învins. Nimeni, de bună credință fiind, și preocupat cît de cît de cele sufletești, nu se poate plînge că nu știe ce e păcat și ce nu, chiar dacă la unii informația teologică nu este foarte largă și adîncă. Unii ca aceștia pot să nu știe toate, în amănunt, dar în mare știe fiecare, fără

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Vetre de spiritualitate ortodoxă românească

MĂNĂSTIREA CURTEA DE ARGEȘ

Alături de cele mai vechi așezări plantate adînc în istoria noastră milenară și în conștiința poporului român se numără și bătrîna cetate Curtea de Argeș, cu împrejurimile și evenimentele ei petrecute aici, atît de semnificative pentru glia și legea noastră strămoșească.

1. Chiar dacă istoria acestui ținut voievodal nu consemnează în mod explicit data cînd s-au grupat aici primele comunități umane, face însă dovadă că aceste centre populate s-au dezvoltat destul de repede, pentru ca pe la jumătatea secolului al XIV-lea să ateste deopotrivă existența unui Scaun Domnesc și pe aceea a unei însemnate organizări bisericești: înființarea Mitropoliei Țării Românești 1359. Curtea Domnească a Basarabilor și biserica „Sfîntul Nicolae Domnesc“ răsfrîng această faimă asupra întregii așezări organizată cu timpul în preajma lor: Curtea de Argeș de mai tîrziu și de azi.

Astfel asociate, puterea statală și cea religioasă împodobesc valea Argeșului cu fapte de arme și locașuri de închinare, care-i păstrează intactă funcția ei spirituală, chiar atunci cînd capitala țării se mută la Tîrgoviște (sec. XV), iar mai tîrziu la București.

2. Dintre monumentele care au fost edificate de-a lungul secolelor din cîte au împodobit Argeșul voievodal, de bună seamă că mănăstirea înălțată de Neagoe Basarab (1512—1521) este cea mai valoroasă construcție de artă și arhitectură bisericească la români.

Putem afirma chiar că dacă renumitele mănăstiri — monumente istorice și de artă de la noi: Tismana, Cozia, Hodoș-Bodrog, Prislop, Rîmeți, Dealu, Neamțu, Putna, Voroneț, Arbore, Sucevița, Moldovița, Dragomirna, Hurezi ș.a., cu variata lor arhitectură, sculptură, pictură și artă în general, au contribuit la o mai strînsă legătură și unitate între Țara

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Dr. *Chesarie Gheorghescu*

Gînduri la praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel

„De la întuneric la lumină“
(F. Ap. 26, 18)

Aducîndu-ne aminte în chip special, acum la 29 iunie, cînd Biserica le-a închinat o zi de cinstire anume, ba și un post, acestor doi stîlpi de nădejde ai Evangheliei creștine, Sfinții Apostoli Petru și Pavel, nu facem altceva decît dăm glas dragostei pe care le-o purtăm ca urmași ai lor întru credința în Iisus Hristos-Mîntuitorul, împlinind totodată și una din poruncile unuia dintre ei: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri . . .“ (Evrei 13, 7), de mai marii voștri de orice fel, care au însemnat ceva în zidirea vieții voastre. Iar pentru viața noastră sufletească îndeosebi, pentru luminarea cărărilor vieții noastre în general Sf. Apostoli în totalitatea lor au însemnat mult, Sf. Apostol Petru și îndeosebi Sf. Apostol Pavel au însemnat negrăit de mult.

Pe la anul 60 d.Hr., Sf. Apostol Pavel se afla înaintea lui Festus (Porcius), guvernator roman al Iudeii, guvernator care rămîne mișcat, direct impresionat de cuvintele lui Pavel, căci spune: „Încă puțin (Pavele) și o să mă fac creștin“ (F. Ap. 26, 28), cuvinte la care Apostolul adăugă: „Eu rog pe Dumnezeu ca, mai curînd sau mai tîrziu, nu numai tu, ci și toți cei care mă ascultă pe mine astăzi să se facă precum sînt eu, afară doar de lanțurile acestea“ (F. Ap. 26, 29).

Expunîndu-și cauza sa ca întemnițat, gata a fi expediat la tribunalul imperial din Roma, Sf. Apostol Pavel redă lui Festus și celor ce îl înconjurau, se pare complet, și dialogul care a avut loc, în cutremurătoarele clipe de pe drumul Damascului, între el și Iisus cel înviat, dar pe care Saul îl credea mort și furat de ucenicii Lui, dialog din care reținem și următorul fragment: „Scoală-te și stai pe picioarele tale, căci spre aceasta m-am arătat ție, ca să te rînduiesc *slujitor și martor al celor ce le-ai văzut* și al celor ce îți voi arăta ție, alegîndu-te pe tine din popor și din neamurile la care te trimit, *ca să le deschizi ochii lor, să se întoarcă de la întuneric la lumină* . . . și prin credința cea întru mine să primească iertarea păcatelor și parte cu cei sfințiți“ (F. Ap. 26, 16—18).

Precum vedem, este cuprinsă în aceste cuvinte esența misiunii apostolice și, într-un fel, și a ierarhiei bisericești: episcopi, preoți și diaconi din totdeauna, continuatori ai lucrării Sf. Apostoli pînă la sfîrșitul veacurilor, și anume aceea de a fi slujitori și martori, preoți și propovăduitori în scopul de a „deschide ochii“, de a trezi din somnolență spirituală, din apăsarea patimilor, a păcatelor, a ignoranței de orice fel, în special cea religioasă, ceea ce echivalează cu o întoarcere „de la întuneric la lumină“ și, în felul acesta, „prin credință întru mine“, în El, în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, mort și înviat, să se dea vieții sensul, înțelesul care i se cuvine de trăire în acord cu voia lui Dumnezeu pentru noi oamenii. Sf. Apostoli Petru și Pavel așa au lucrat,

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. *Gh. Papuc*

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

„Tatăl nostru“

„TATĂL NOSTRU CARE EȘTI ÎN CERURI“

Tată îl numești o omule pe Dumnezeu? Bine zici. Căci este Tatăl tuturor. Dar sîrguiește-te spre lucrurile care îi sînt plăcute Tatălui tău.

Dacă faci însă pe cele rele, te arăți a-l avea pe diavolul de tată, căci acela este cercetătorul răului.

De aceea fugi de acesta și te silește să fii plăcut Tatălui tău celui bun și Făcătorul tău.

„SFINȚEASCĂ-SE NUMELE TĂU“

Ce oare? Nu este Dumnezeu sfînt?

Da, Sfînt este, dar aceasta o zicem așa: în noi să se sfințească numele Tău, ca să vadă oamenii faptele noastre cele bune și să preamărească pe Tatăl și Creatorul nostru.

„VIE ÎMPĂRĂȚIA TA“

Ce oare? Nu este Dumnezeu împărat?, și împărăția lui nu este așteptată să vină?

Da, este împărat al tuturor, dar precum cetatea împresurată de dușmani cere să vină puterea stăpînului ca s-o slobozească pe ea, așa și noi înconjurați de puterile cele potrivnice și de păcatele noastre și de gîndurile cele rele, cerem să vină împărăția lui Dumnezeu ca să ne elibereze.

Căci și altundeva, despre aceasta a grăit proorocul „A domnit Dumnezeu peste neamuri“, atunci ca și în viitor să strigăm „Vină împărăția Ta Doamne, adică să vină peste noi, milostivirea ta.

„FACĂ-SE VOIA TA PRECUM ÎN CER AȘA ȘI PE PĂMÎNT“

Zicem așa: Doamne precum se face voia Ta în cer și sînt toți îngerii în pace, și nu sînt între ei loviți și nici lovitori, nici bătuți și nici bătăuși, ci toți în pace adîncă sînt, la fel și între noi oamenii de pe pămînt să se facă voia ta, ca toate neamurile cu o gură și cu o inimă să preamărim pe făcătorul și Mîntuitorul nostru.

„PÎINEA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE DĂ-NE-O NOUĂ ASTĂZI“

Cerem să primim pîinea cea spre ființă.

Pîinea sufletului însă este cuvîntul lui Dumnezeu, precum zice unul dintre sfinți: „Deschide, fiule gura ta cuvîntului lui Dumnezeu“ (Prov. 31, 9).

Și de aceea este bine să ne amintim mereu de Dumnezeu, ca și cum respirăm.

„ȘI NE IARTĂ NOUĂ GREȘELILE NOASTRE, PRECUM ȘI NOI IERTĂM GREȘIȚILOR NOȘTRI“

Zicem așa „Și ne iartă nouă datoriile noastre, adică păcatele și greșelile noastre, precum și noi iertăm tuturor fraților noștri care ne greșesc și ne supără pe noi, fie slobozi, fie robi, și tuturor supușilor noștri.

Aceasta zicînd, omule, dacă nu faci așa, cugetă că înfricoșător lucru este a cădea în mîinile Dumnezeului celui viu și îndreptîndu-te întoarce-te la făcătorul și Domnul tău.

(Continuare în pag. a 2-a)

Trad. de monahul drd.
Visarion Dumitru Bălțat

PAZA GÎNDURILOR

(Continuare din pag. I-a)

nici o îndoială, care gînd vine dinspre păcat şi poate produce păcatul.

Mai greu sînt de sesizat gîndurile periculoase care vin din virtuţi. Acestea pot preface virtutea în păcat, dacă n-o stăpînim cu atenţie, cu pază. Deci cu *paza gîndurilor*. De pildă cînd reuşim o virtute, un post, o rugăciune continuă, o milostenie, o abţinere de la judecata aproapelui, o ascultare fără cîrteală de cel mai mare, dacă ne mîndrim în gînd cu virtutea reuşită, o compromitem. Aşa pot veni şi din virtute gînduri rele. Gîndul trebuie păzit să fie mereu *„evlavios şi iubitor de Dumnezeu"*, adică nu întors către iubirea de sine, către mîndria cu cele înfăptuite.

Putem uşor depista patimile trupeşti, dar trebuie să ştim să le depistăm şi pe cele sufleteşti, care ni se instalează în gînd, în minte, în gîndire, chiar dacă la început nu se prefac în păcat cu fapta. Acceptate, deci nepăzită mintea de ele, se vor preface mai devreme sau mai tîrziu şi în păcat cu fapta. Iată de ce trebuie să ştim *„din care virtute ne răpeşte mîndria mintea, din care se iveşte slava deşartă, prin care se apropie mînia şi din care se iveşte lăcomia pîntecelui. Căci* — scrie acelaşi Pustnic — *datori sîntem să curăţim gîndurile"*. Cu alte cuvinte, datori sîntem să fim atenţi ca nu cumva, reuşind şi săvîrşind o virtute, să ne mîndrim cu ea, alimentîndu-ne astfel slava deşartă. Aşa pierdem toată plata. Să ştim care virtute naşte în noi mîndria, şi s-o combatem cu smerenia. Să cerem sfatul duhovnicului. El va şti cum să ne îndrumeze, ca virtutea să ne fie de folos, nu de cădere.

Isaia Pustnicul ale cărui scurte şi puţine capitole (27) despre *Paza minţii*, le comentăm acum, ştie că mîndria şi slava deşartă se pot naşte din felul cum şi unde practicăm virtuţile. Acest lucru îl ştiu şi toţi bunii duhovnici. Ei ne pot, dacă e nevoie, îndruma, de pildă, *„care virtute trebuie s-o cultivăm cînd sînt de faţă părinţii şi fraţii" într-o mănăstire, sau cînd sînt de faţă şi alţii în viaţa laică, „şi pe care s-o lucrăm cînd sîntem singuri"*. Căci mîndria ne poate veni mai ales din virtutea practicată în văzul oamenilor, de la care aşteptăm laudă, apreciere. Pe aceasta o putem combate mai uşor. Dar ne poate veni şi din virtutea practicată în taină, cînd mîndria ni se poate instala în gînd, în taină. Arătăm în afară smerenie, dar înăuntru e mîndrie. Cunoscîndu-ne slăbiciunea, şi de aceasta din ascuns trebuie să ne apărăm, şi tot prin smerenia la care ne putem supune, tot în taină, sub supravegherea duhovnicului, prin mărturisirea şi controlul gîndurilor.

În cele din urmă, *paza gîndurilor* nu se poate realiza deplin şi cu succes, decît prin controlul lor permanent, prin analiza lor în faţa duhovnicului care ne fereşte şi ne eliberează de propriile noastre judecăţi, care pot fi subiective şi care ne pot alimenta mîndria, în loc s-o vindece. Zice Isaia Pustnicul: *„Cercetează-te, frate, în fiecare zi, ca să-ţi cunoşti inima şi să vezi ce patimi se află în ea înaintea lui Dumnezeu, şi leapădă-le din inima ta, ca să nu vie osînda rea asupra ta"*. Ce observăm aici? Că în loc de minte, Pustnicul întrebuinţează cuvîntul *inimă*. De ce? Pentru că odată instalate în mintea nepăzită, gîndurile rele primite şi nearuncate la vreme afară, coboară în inimă, şi ne-o strică pe aceasta, şi nu mai sîntem atunci nici *„cu toată inima"*, nici *„cu tot sufletul"*, nici *„cu tot cugetul"* la Dumnezeu (Matei 22, 37) ori, aceasta e cea dintîi şi cea mai mare poruncă (Matei 21, 37—38), după chiar spusa Mîntuitorului.

Paza gîndurilor, păzeşte aşadar şi inima şi sufletul.

Dar despre gînduri şi paza lor vom mai vorbi.

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Vineri, 16 iunie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe P. C. Ic. stavrofor Dobri Ivanov, superiorul Bisericii bulgare din Bucureşti. A fost de faţă Pr. Ion Bănăţeanu, secretarul Cabinetului patriarhal.

● *Duminică, 18 iunie a.c.*, cu prilejul marelui praznic al Pogorîrii Duhului Sfînt, P. F. Patriarh Teoctist a slujit Sf. Liturghie la Catedrala patriarhală, săvîrşind şi hirotonie în preot şi ţinînd ales cuvînt de învăţătură la sfîrşitul slujbei. Predica zilei a fost rostită de P. C. Prof. Pr. Dumitru Radu, prorectorul Institutului Teologic din Bucureşti.

● *Între 21 şi 28 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a efectuat o vizită de lucru în Mitropolia Moldovei şi Sucevei. În drum, a vizitat Schitul Rogoaza din judeţul Vrancea, fiind întîmpinat de P. S. Episcop Epifanie al Buzăului. După sosirea la Mănăstirea Neamţ a participat la serbarea de sfîrşit de an la Seminarul Teologic şi a împărţit premiile elevilor merituoşi. Împreună cu P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor a vizitat Tipografia Centrului Mitropolitan. Sîmbătă 24 iunie, de sărbătoarea Naşterii Sf. Ioan Botezătorul (Sînzienele), P. F. Patriarh Teoctist înconjurat de P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi de P. S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul a liturghisit la Mănăstirea Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, cu prilejul hramului acestui sfînt aşezămînt.

P. F. Patriarh Teoctist a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului eparhial care a rezolvat probleme curente eparhiale, a vizitat şantierul de construcţii al noii şi importantei biserici parohiale din Comuna Prisăcari, judeţul Iaşi, ale cărei lucrări se află într-o fază avansată de lucru.

● *Joi, 29 iunie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a luat parte, în calitate de deputat, la lucrările sesiunii de lucru ale Marii Adunări Naţionale a R. S. România.

— După amiază a primit pe P. S. Episcop-vicar Patriarhal Vasile Tîrgovişteanul care a participat la Consultaţia Programului pentru Educaţie Teologică, cu tema: „Formarea spirituală în educaţia teologică", care a avut loc la Djakarta, Indonezia, între 16—29 iunie, organizată de Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

Gînduri la Praznicul Sf. Apostoli Petru şi Pavel

Pe drumul Damascului

(Continuare din pag. I-a)

slujind, chemînd şi întorcînd de la întuneric la „lumina lui Hristos", care luminează tuturor celor ce vor să se împărtăşească de ea, zeci şi zeci de mii de oameni.

*

Sf. Apostol Petru mult timp în Ierusalim şi Palestina în general, în Siria, în Asia Mică şi în cele din urmă în capitala imperiului roman, la Roma, unde în 29 iunie, anul 67 al erei noastre creştine, a murit moarte de martir, răstignit fiind cu capul în jos.

Pe de-a rîndul pe unde trecea ţinea să arate, între multe altele desigur, „că nu urmînd unor basme meşteşugite am vestit vouă puterea şi venirea Domnului nostru Iisus Hristos, ci noi înşine am văzut slava Sa" (II Petru 1, 16), cu alte cuvinte: Tot ceea ce vă propovăduim noi Apostolii — şi desigur urmaşii lor, ierarhia bisericească — nu sînt nişte poveşti scornite de noi din vreun interes oarecare, ci tot ce vă spunem sînt fapte reale, văzute şi trăite de noi aievea. Drept aceea: „Purtaţi-vă bine printre neamuri (între cei ce nu cred ca voi, voi cei ce aţi crezut în Iisus Hristos), ca cei ce acum vă clevetesc pe voi ca pe nişte făcători de rele, văzînd faptele voastre cele bune, să preamărească pe Dumnezeu în ziua cercetării lor" (I Petru 2, 12).

Forţat de anumite împrejurări, căci lauda era cu totul străină de cel ce putea să spună la un moment dat că sensul vieţii mele este Hristos şi că „Hristos trăieşte întru mine", Sf. Apostol Pavel arată că „m-am ostenit mai mult decît toţi" (I Cor. 15, 10) ceilalţi Apostoli. Spunea însă un mare adevăr, căci, după datele pe care le avem, fără ostenelile lui, fără alergăturile lui, fără rîvna lui fără egal pentru Iisus-Domnul este greu de spus care ar fi fost configuraţia Bisericii. Sarcina primită pe Drumul Damascului, Sf. Apostol Pavel a dus-o la îndeplinire într-un mod în care, într-adevăr, altul asemănător în istoria Bisericii universale nu se cunoaşte. „Acest suflet sfînt — spune Sf. Ioan Gură de Aur — avea în sine lumea întreagă şi îi purta pe toţi în sufletul său, considerîndu-i ca pe nişte rude ale sale după Dumnezeu şi îi iubea pe toţi ca şi cînd i-ar fi născut (după trup)".

Cu adevărat el a născut mulţi în Iisus Hristos-Domnul, în Asia Mică, în Grecia şi Iliria, pînă către hotarele noastre, în Italia şi pînă departe în Spania, aproape în întreaga lume a vastului imperiu roman din acel timp. Întemeiază biserici sau comunităţi creştine în cele mai mari oraşe ale acestui imperiu: în Efesul plin de credinţe deşarte, în Atena înţelepţilor, în Corintul bogat în aur dar şi în păcate, a întărit şi îmbogăţit comunitatea creştină din Roma, inima imperiului roman, plină la ora aceea de apăsări sociale, de trîndăvii şi de petreceri deşănţate pe care istoria universală le consemnează, pretutindeni unde domnea rătăcirea religioasă, asuprirea, luxul, trîndăvia, desfrîul etc., Sf. Apostol Pavel propovăduind pe Iisus cel înviat, cu care s-a întîlnit faţă către faţă — „au doar nu l-am văzut pe Iisus Hristos — Domnul nostru?", va spune el (I Cor. 9, 1) — dragostea frăţească, smerenia, dreptatea, curăţia vieţii, munca şi pacea. Pentru a-şi duce la îndeplinire misiunea ce i s-a încredinţat, străbate pe jos, pe mare, pe vînt, pe ploaie şi călduri, în primejdii de tot felul, bătut, umilit, închis etc. mii de km în vastul imperiu roman din acel timp. „Ca un întraripat — spune tot Sf. Ioan Gură de Aur — a străbătut lumea toată. N-a călătorit de dragul călătoriei, ci a smuls spinii păcatelor, a semănat cuvîntul credinţei, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a făcut îngeri din oameni, dar, mai bine zis, a făcut pe oameni din demoni îngeri".

Am ascultat desigur mulţi dintre noi Apostolul citit în bisericile noastre în Duminica din 11 iunie a.c., a 7-a după Paşti, în care, în faţa episcopilor, preoţilor şi diaconilor din părţile Efesului, spre a-i întări şi impulsiona în lucrarea lor, Sf. Apostol Pavel spunea cuvinte care trebuie să ne mişte pe toţi, şi pe noi cei de astăzi, ca acestea: „Privegheaţi, aducîndu-vă aminte că trei ani ziua şi noaptea n-am încetat să vă învăţ cu lacrimi pe fiecare din voi... Argintul, sau aurul, sau haina nimănui n-am poftit. Voi singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt împreună cu mine au muncit mîinile acestea. Întru toate v-am dat vouă pildă... Drept aceea luaţi aminte de voi şi toată turma întru care Duhul Sfînt v-a pus pe voi episcopi (preoţi), ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu pe care a cîştigat-o cu sîngele său" (F. Ap. 20, 31—33—35, 18. 28).

Aducîndu-ne aminte de Sf. Apostoli, în special de Sf. Apostol Pavel, se cuvine să mai reţinem că pe lîngă efortul uriaş pe care l-a depus în propovăduirea Evangheliei şi în consolidarea comunităţilor creştine de el înfiinţate, Sf. Pavel a fost şi o uriaşă personalitate morală, străduindu-se să întruchipeze modelul de vieţuire umană arătat nouă de Iisus Hristos-Domnul nostru. „Urmaţi-mi mie, precum şi eu urmez lui Hristos" (I Cor. 11, 1) îndeamnă pe creştinii tuturor veacurilor. „N-aş greşi de-aş numi sufletul lui Pavel livadă de virtuţi şi rai duhovnicesc" — ne spune tot Sf. Ioan Gură de Aur, unul dintre cei ce s-au străduit să meargă pe urmele acestui Apostol. Ba mai mult, Sf. Apostol Pavel ne-a dovedit tuturor că Evanghelia, că învăţătura Bisericii nu este o utopie, o doctrină pentru speculaţii mintale, ci ea este o învăţătură pentru viaţă, o învăţătură care, cu ajutorul lui Dumnezeu, poate fi întruchipată de oricare dintre noi. „Ce este omul — ne spune iarăşi Sf. Ioan Gură de Aur — cît este de mare noblеţea firii omeneşti şi cît este în stare de virtute fiinţa aceasta, a arătat-o mai mult decît toţi oamenii, Pavel... (El) arată că nu-i mare deosebire între îngeri şi oameni, dacă vrem să luăm aminte de noi înşine. Pavel n-a avut altă fire — continuă Sf. Ioan Gură de Aur — n-a avut alt suflet, n-a locuit în altă lume, a locuit pe acelaşi pămînt şi în aceleaşi ţinuturi ca şi noi..."

*

„Tu eşti sluga mea întru care eu mă voi preamări", spune Cel Atotputernic prin gura profetului Isaia (Is. 49, 3). Încheind gîndurile de mai sus, se cuvine să spunem că Dumnezeu S-a preamărit prin prooroci, prin alţi mulţi drepţi din Vechiul Testament, prin Sfinţii Bisericii, dar în chip special prin Sfinţii Apostoli, între ei şi Sf. Petru şi mai ales Sf. Apostol Pavel.

Sărbătorindu-i astăzi, cea mai aleasă cinstire pe care le-o putem aduce este aceea de a le urma pilda, toţi fiii Bisericii, dar cu deosebire noi, slujitorii bisericeşti, de a le urma rîvna, ostenelile lor, dragostea lor de Dumnezeu şi de oameni, spiritul lor de jertfă, credinţa lor fierbinte, pentru ca astfel pe noi şi pe cei încredinţaţi nouă spre păstorire să ne întoarcem şi să-i întoarcem cît mai vădit „de la întuneric la lumină".

Participarea Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST la închiderea cursurilor cu ghizii, organizate la schitul „Sfînta Maria" din Techirghiol

De cînd la cîrma destinelor Bisericii Ortodoxe Române veghează P. F. Patriarh TEOCTIST se dă un nou impuls activităţilor bisericeşti, culturale şi istorice, menite să facă tot mai activă prezenţa Bisericii în viaţa spirituală a dreptcredincioşilor săi.

Un astfel de prilej al legăturii neîntrerupte dintre P. F. Sa şi slujitorii valorilor patrimoniului sacru din incintele sfintelor mănăstiri, parohii, centre eparhiale ş.a., le-a oferit cea de-a 25-a serie a cursurilor cu ghizii în majoritate monahii şi monahi din Mitropoliile Ungro-Vlahiei şi Olteniei, organizate la Schitul Sf. Maria din Techirghiol.

Astfel de cursuri au fost organizate în toată Patriarhia, după tradiţie, şi anul acesta ele s-au grupat după regiuni, în următoarele centre: la Iaşi pentru ghizii din Mitropolia Moldovei; la Păltiniş pentru ghizii din Mitropolia Ardealului şi Mitropolia Banatului, iar la Techirghiol pentru Mitropoliile mai sus amintite.

La Techirghiol, pe unda „Pontului Euxin", în inima Dobrogei, martoră a străvechilor sanctuare ale primelor seminţe apostolice şi patristice pe sol străromân, unde patriarhul de pie memorie MIRON a fondat un sanatoriu pentru salariaţii Bisericii Ortodoxe Române, marele patriarh JUSTINIAN, înnoitorul a toate în B.O.R., a aşezat o perlă a artei bisericeşti, bisericuţa de lemn din Maramureş, monument istoric de la care strămutare se împlinesc anul acesta 40 de ani. Încadrată de construcţii, ca o cetate mănăstirească tradiţională, bisericuţa de la Techirghiol străjuieşte acolo prin rîvna vieţuitoarelor monahii ca o mărturie a unităţii spirituale a românilor de la Dunăre şi Mare pînă în „Maramureşul voievodal". Astfel, toţi slujitorii de altare din Patriarhie beneficiază de condiţii de refacere a sănătăţii fizice şi de odihnă spirituală prin dubla funcţiune a acestui locaş sacru, aşa cum de fapt Biserica noastră învaţă. Grija faţă de trup şi de suflet este în fapt grija faţă de persoana umană în integralitate, pentru care Sfinţii Părinţi au lăsat pagini nemuritoare şi exemple de netăgăduit.

Aceste aspecte au fost amplu evocate de însuşi Prea Fericirea Sa cu prilejul vizitei întreprinse la încheierea cursurilor cu ghizii de care s-a pomenit mai sus.

Vineri, 26 mai a.c., în fapt de seară, la ceas de vecernie, Prea Fericirea Sa însoţit de P. C. Consilier Patriarhal Dr. Sabin Verzan şi P. C. Arhim. Casian Crăciun a poposit la Techirghiol unde a fost întîmpinat de P. S. Episcop Vicar LUCIAN TOMITANUL, delegatul Î. P. S. Arhiepiscop ANTIM, de soborul maicilor în frunte cu maica stareţă Semfora, de cursanţi şi de mulţi credincioşi, veniţi cu buchete de flori, să dea momentului toată încărcătura spirituală, a dragostei faţă de Părintele duhovnicesc al tuturor slujitorilor şi credincioşilor Bisericii noastre.

După întîlnirea părintească cu cei prezenţi şi cuvîntul cald împărtăşit, Prea Fericirea Sa a participat la ceremonia de evaluare şi încheiere a cursurilor.

Mai întîi a tălmăcit sentimentele de mulţumire ale celor ce au participat la cursuri, P. C. Arhim. Caliopie Georgescu de la Mitropolia Olteniei, Exarh, responsabil cu această serie din încredinţarea P. F. Părinte Patriarh. S-a subliniat satisfacţia tuturor pentru valoarea tematicii, a temelor dezvoltate şi competenţa celor ce au conferenţiat, profesori de teologie, prof. şi cercetători din înv. de stat, responsabili ai Patrimoniului Cultural Naţional ş.a. Asemenea aprecieri, cu mulţumiri la adresa P. F. Patriarh pentru reuşita cursurilor şi cunoştinţele acumulate a adus şi P. S. Episcop Vicar LUCIAN TOMITANUL.

A răspuns P. F. Patriarh care a făcut o incursiune în conştiinţa misionară şi vrednicile „străjerilor" la operele culturale şi patrimoniale din sf. locaşuri, pe care le-a numit, inspirat, „Chivote de lumină ale sufletului românesc!". O adevărată prelegere universitară a avut darul să lege într-un tot organic munca ghizilor de la mănăstiri cu obligaţia sacră a ascultării, parte integrantă din crezul monahismului ortodox.

Spre bucuria tuturor celor ce-au avut prilejul să fie martori la acest eveniment, vizita P. F. Patriarh TEOCTIST la Techirghiol a constituit un nou impuls în înscrierea slujitorilor Bisericii noastre în nobila muncă de valorificare, păstrare şi prezentare a moştenirii strămoşeşti, înscriind permanent noi pagini în „cartea de aur" a istoriei culturii şi credinţei poporului nostru.

Arhim. *Casian Crăciun*

„Tatăl nostru"

(Continuare din pag. I-a)

„ŞI NE IZBĂVEŞTE DE CEL RĂU"

Dacă satana caută să ne cearnă pe noi precum grîul, ca şi pe apostoli, şi precum trebuie să fim încercaţi ca şi Iov cel de demult (noi zicem): nu da lui putere peste noi şi nici ca omul cel rău să ne ispitească sau să ne nedreptăţească şi nici nu ne da pe noi voinţei lui, ci ne apără pe noi sub umbra aripilor tale.

„CĂ A TA ESTE PUTEREA ŞI MĂRIREA"

Doamne fiindcă a Ta este împărăţia nu îngădui să ne temem de altceva, cu toate că din cauza păcatelor sîntem vrednici de pedeapsă.

Tu pe noi, precum voieşti ne pedepseşte, dar nu ne da în mîinile oamenilor, ci fă să cădem tot în mîinile Tale, căci precum este îndelunga răbdarea Ta, la fel este şi mila Ta, Părinte atotţiitorule în veci.

AMIN

P.G. 59, col. 627—628

Preotul profesor Dr. **PETRU BARBU** (1864—1941)

Se împlinesc 125 de ani de la nașterea celui care și-a înscris cu litere de aur numele în istoria pedagogiei românești și a școlii teologice românești, Preotul profesor Dr. Petru Barbu, patriot înflăcărat și dascăl de vocație, slujitor devotat al Bisericii și al învățămîntului teologic aproape o jumătate de veac.

S-a născut la Lugoj, la 7 mai 1864 ca primul din cei 11 copii ai lui Lazăr și Ilinca Barbu. Școala elementară o urmează la Lugoj, și tot aici, la liceul unguresc, urmează primele clase de liceu, continuînd apoi la Beiuș, Blaj și Brașov, unde promovează examenul de maturitate în 1884 și se înscrie la facultatea de teologie din Cernăuți, unde obține și titlul de doctor în teologie în anul 1891. Urmează studii de specialitate în domeniul pedagogiei la Graz și Berlin, iar în anul 1892 este numit de vrednicul episcop Nicolae Popea redactor al revistei „Foaia Diecezană „din Caransebeș, pe care o va redacta timp de 16 ani. Este apoi numit și profesor la Institutul teologic-pedagogic diecezan unde a predat Catehetica, Pedagogia, Psihologia, Istoria Bisericii Universale și Dreptul Bisericesc. Devine diacon în 1895 și preot în 1898.

După cum scrie unul din biografii săi, ca dascăl, Petru Barbu a fost „bărbatul vașnic care a făurit generații de luminători ai poporului. Profesorul blînd și bun care a întemeiat școala dragostei și a iertării, era în același timp patriotul înflăcărat înaintea căruia nici amenințări, nici promisiuni nu aveau nici un preț. De altfel, „la institutul teologic diecezan se putea găsi un nivel superior de gîndire și o atmosferă tinerească plină de entuziasm patriotic, alimentat de lecțiile și atitudinile eminenților profesori. Cu deosebire cucereau lecțiile neuitatului profesor Dr. Petru Barbu ... Sufletul acestui profesor a fost un arcuș, care cu măiestrie a atins coardele sensibilității românești și creștinești ale tinerilor vlăstare-teologi și pedagogi-păstrătorii și luminătorii satelor bănățene".

Aceasta nu era, desigur, pe placul autorităților stăpînitoare, încît la 2 martie 1908 ministrul Apponyi cere Consistoriului destituirea profesorului Petru Barbu pentru agitație națională, amenințînd cu suspendarea subvenției de stat pe seama Diecezei Caransebeșului. În același timp amenință și autoritatea mitropolitană cu suspendarea autonomiei Bisericii și retragerea subvenției de stat. Mitropolitul Ioan Mețianu și episcopul Ioan Papp se deplasează la Budapesta, dar ministrul Apponyi nu cedează de la hotărîrea luată decît cu condiția „delăturării" lui Petru Barbu de la catedră. Cu mîhnire mitropolitul se vede nevoit să comunice episcopului Nicolae Popea de la Caransebeș hotărîrea ministerului de la Budapesta: „... Mi s-a spus, în fine, că Frăția Ta ori nu voiești, ori nu ești în stare a delătura răul și că prin urmare nu rămîne decît, ori să delături singur răul, ori să te retragi cu totul ... și așa să salvăm scumpa noastră autonomie ..." La 26 iulie 1908 episcopul Nicolae Popea moare de supărare, iar la 31 octombrie 1908, profesorul Petru Barbu se desparte de elevii săi cu următoarele cuvinte: „Să țineți la Legea românească, pentru ea să trăiți, pentru ea să muriți! Aceasta să o comunicați și celorlalți colegi ai voștri, cu care eu nu mai vin în atingere oficială. Să trăiți! Au plîns cu toții".

Fiind în plină putere de muncă, a devenit timp de 13 ani directorul Băncii Poporale din Caransebeș, întemeiată în anul 1907. A fost ales membru în toate corporațiile bisericești, funcționînd 15 ani ca prim-epitrop al bisericii din Caransebeș, cu care prilej — fiind expert și în probleme de administrație și contabilitate parohială — introduce un sistem de contabilitate dublă, care reușește să pună ordine în socotile parohiale.

În anul 1918 Preotul Petru Barbu a fost ales vicepreședintele Sfatului Național din Caransebeș, avînd marea bucurie de a trăi și a vedea cu ochii împlinindu-se visul Marii Uniri pentru care nu și-a cruțat nici chiar propria viață.

La 1 martie 1919 este repus în învățămînt, devenind după moartea lui Iosif Iuliu Olariu (6 decembrie 1920), directorul Institutului teologic diecezan, iar din 1927 primul rector al Academiei Teologice.

În anul 1921 înființează Fondul de excursii al studenților, efectuînd excursii de studiu în locurile pitorești ale țării, la centrele eparhiale și la mănăstiri.

Pentru competența și meritele sale deosebite a fost ales membru activ al Congresului catehetic din Sibiu, unde în 1922 a ținut comunicarea: „Un cuvînt la reformarea învățămîntului religios", în care își expune rezultatele experiențelor sale pedagogice. Fiindu-i recunoscută unanim autoritatea în materie, în anul 1924 a devenit membru al Congresului profesorilor de religie din București.

Autoritatea bisericească din Banat recunoscînd calitățile și meritele profesorului Dr. Petru Barbu, îl numește comisar la Conferințele învățătorești-preoțești, distingîndu-l cu brîu roșu, iar în 1930 episcopul Iosif Traian Badescu l-a hirotesit întru protoprezbiter.

S-a pensionat la 1 martie 1937 și a trecut la cele veșnice în 1941, osemintele fiindu-i depuse în cripta capelei din cimitirul istoric al Lugojului.

Opera Preotului profesor Dr. Petru Barbu este foarte vastă, începînd cu colaborările la Foaia Diecezană, pe care a condus-o 16 ani și la „Drapelul" din Lugoj, fiind unul din fondatorii lui; și continuînd colaborarea la aproape toate revistele vremii: „Candela" din Cernăuți; „Biserica și Școala" din Arad; „Foaia Pedagogică" din Sibiu; „Familia" și „Revista Literară" din Oradea; „Societatea de mîine" din Cluj; „Gazeta Transilvaniei" din Brașov; „Luminătorul" din Timișoara; „Tribuna" din Sibiu; „Dreptatea" și „Banatul Românesc" din Timișoara; „Românul" din Arad; „Lumina" din Caransebeș. În toate aceste ziare și reviste a făcut să vibreze întreaga ființă a patriotismului românesc trezit la o viață nouă în Banat.

Autor încercat al unui număr mare de lucrări de metodica învățămîntului religios, cărți și manuale de religie, profesorul Petru Barbu a fost socotit pe bună dreptate „neîntrecută autoritate în materie", motiv pentru care opera sa, răspîndită în mii și mii de exemplare vedea mereu în mai multe ediții lumina tiparului. Pentru edificare, redăm cîteva titluri din lucrările sale apărute în tiparnițele de la Caransebeș, Arad, Cluj, București: „Manual de Istorie Bisericească pentru școlile poporale și medii inferioare" (1896); „Religia în școlile poporale. Indicațiuni metodice" (1897); „Școala modernă și religiunea la noi" (1916); „Istorioare religios-morale" (1906); „Istorioare biblice" (Ed. XII, 1912); „Istorioare bisericești" (Ed. IX, 1914); „Catehismul" (Ed. IX, 1914); „Istoria Vechiului Testament" (Ed. 11, 1904); „Istoria Bisericească" (Ed. 11, 1908); „Carte de rugăciuni și cîntări bisericești" (Ed. 11, 1908); „Manual de Istorie Bisericească pentru școlile secundare" (Ed. VIII, 1922); „Învățătura Bisericii creștine ortodoxe. Dogmele și Morala Bisericii în două părți" (1918); „Istoria Bisericească Universală cu elemente de catehism și liturgică" (1931); „Viața Mîntuitorului lumii istorisită cu cuvintele Sfintei Scripturi" (Ed. III, Buc. 1916). Sînt de menționat de asemenea manualele de religie lucrate în colaborare cu arhiereul Irineu Mihălcescu-Tîrgovișteanul, tipărite cu aprobarea Sf. Sinod, precum și publicațiile sale din domeniul folclorului bănățean, pe care le-a adunat într-un volum intitulat „Porecle Lugojene", Cluj, 1927. În sfîrșit, „Elemente de Catehetică sau metodica religiunii", în trei ediții: 1905, 1915, 1933.

Cu referire la aceasta sînt vrednice de reținut aprecierile făcute de Dr. Nicolae Terchilă, care arată că „ținînd seama de izvoarele întrebuințate și de principiile pedagogice respectate în expunerea materialului, este firesc să ajungem la concluzia că Dr. Petru Barbu a lucrat în spiritul școlii herbartiene. Aplicarea acestor principii o face după îndrumările herbartienilor români, folosindu-se de experiența acestora în adoptarea doctrinei la nevoile sufletești ale neamului nostru". De fapt însuși Petru Barbu se destăinuie, spunînd: „Dau atenție cuvenită principiului treptelor culturale istorice, întrucît meritată să li se dea atenția pentru valoarea lor reală ... Mă acomodez însă principiului treptelor formale ... deși e prea nemțesc, deci migălos pentru capul mai deștept al românașului".

La fel se pronunță și ilustrul profesor Eusebiu Popovici cînd arată: „De mult doream să văd și în literatura noastră un manual de Catehetică ca al Domniei Voastre, scurt, practic și corespunzător științelor și trebuințelor pedagogico-didactice de astăzi ..."

În sfîrșit, profesorul de teologie Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul de mai tîrziu al Ardealului se referă tot atît de elogios la Catehetica lui Petru Barbu, spunînd printre altele: „Autorul a văzut trebuința retipăririi în a doua ediție a cărții de Catehetică, care desigur aduce un însemnat ajutor și prețioase îndrumări catehetului ... Între manualele pe care le-am consultat la predarea religiei elevilor de școală poporală au desigur o superioritate incontestabilă manualele Părintelui Dr. Petru Barbu, fiind mai aproape de cerințele pedagogice".

Dăltuită cu perseverență, timp de decenii, vasta operă scrisă de Preotul profesor Dr. Petru Barbu le-ar putea îndreptăți ca de dincolo de mormîntul ce-i odihnește trupul trecător să spună împreună cu înțeleptul poet al clasicismului latin: „Non omnis moriar".

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Bicentenarul nașterii dr. VASILE POP (1789—1842)

În perspectiva timpului activitatea și opera doctorului în medicină și filosofie Vasile Pop *„fruntaș printre întîii cărturari români cu diplome înalte"* (N. Iorga), se conturează din ce în ce mai pregnant. Descendent al unei familii de preoți, s-a născut în urmă cu două secole din satul Chimitelnic-Cipăieni, județul Mureș. După studii secundare începute la Tîrgu Mureș (1801—1807) și apoi continuate la Cluj (1808—1810), grație unei burse a ajuns la Viena, unde a frecventat cursurile facultăților de filosofie și de medicină (1811—1817). În 1814 și-a trecut doctoratul în filosofie și, în 1817, doctoratul în medicină, cu o teză în limba latină *„„Dissertatio inauguralis historico-medica de funeribus plebejis Daco-Romanorum, sive hodiernum Valahorum"* (Despre obiceiurile de înmormîntare ale plebei daco-romane sau azi ale Valahilor) — întîia lucrare de etnografie și folclor din literatura română.

După obținerea titlului universitar — în pofida instruirii superioare și a înaltelor sale aspirații — nu a reușit, cu toate demersurile în repetate circumstanțe, să găsească o funcție potrivită cu valoarea sa. A practicat medicina — cu scurte întreruperi — la Brașov, timp de unsprezece ani (1817—1828), fiind primul medic român din Șcheii Brașovului. La îndemnul omului de cultură, Gheorghe Asachi (1788—1869), mitropolitul Veniamin C. Costache (1768—1846) al Moldovei — care înființase Seminarul de la Socola (1803) din Iași, pentru a contracara *„grecismul didactic deznaționalizator"* l-a solicitat în 1820 pentru funcția de profesor de *„filosofia și filologia sau comparațiunea limbei române și derivațiunile ei cu limba mumă latină"* și de director al Seminarului. În luna noiembrie — a aceluiași an — purtînd în minte și în inimă conștiința adîncă a originii noastre romane și stăpînind temeinic limba și literatura latină, a părăsit meleagurile Transilvaniei împreună cu trei ardeleni, I. Costea, Vasile Fabian-Bot și I. Manfi, îndreptîndu-se hotărît spre capitala Moldovei, purtat de acel credo în același timp luminist și raționalist *„Scopul meu iaste binele public"*. Dar, izbucnirea mișcării eteriste în februarie 1821 l-a readus la Brașov, unde și-a continuat practica medicală și în paralel s-a dedicat studiilor de istorie. A organizat arhiva Bisericii Sf. Nicolae din Șchei, cercetînd numeroase cărți și documente, unele dintre ele i-au servit la întocmirea lucrărilor de mai tîrziu. La Brașov a elaborat broșura sa *„Despre apele minerale de la Arpătac, Bodoc și Covasna și despre întrebuințarea acelorași în deschilinite patimi"* — apărută la Sibiu în 1821, cea dintîi lucrare medicală originală tipărită de un medic român în limba română — retipărită în 1935 la Cluj pentru valoarea ei științifică și aportul la formarea limbii medicale române. Între 1825 și 1828 a scris în latinește o istorie a bisericii din Șcheii Brașovului, *Brevis Notitia Ecclesiae Bolgarszegiensis ad St. Nicolaum"*. În 1828, după ce a locuit cîteva luni în Făgăraș, a primit funcția de *„fizic montanistic"* al regiunii miniere Zlatna și s-a stabilit în această localitate, rămînînd acolo pînă la sfîrșitul vieții, la 6 martie 1842.

Cărturar eminent, a depus eforturi nemăsurate pentru cunoașterea bunurilor culturale din cele trei provincii române. În acest sens a efectuat o călătorie în Țara Românească. Pînă acum nu se cunoștea precis data. Dintr-o scrisoare inedită — datată 21 feb. 1826 — aflăm: *„Poftit de dumnealor cinstiți curatori (efori) a(i) școalelor domnești din București ca să primesc inspectoria școalelor și profesoratu limbi(i) latinești la aceale școale, am plecat azi la București spre a ne învoi pentru plată, care lucru de să va putea săvîrși, bene qvidem (quidem), iar de nu am socotit sfătuindu-mă și cu cumnatul meu chir Antonie Ioan, ca să rămîi ca doctor în București (...) Eu totdeauna am silit pentru cinstea neamului nostru, precum te-am văzut și pre domnia ta. Pentru aceia nădăjduiesc, că lesne mă vei recomanda și acum, fiindcă și acum nu am alt scopos de cît ca să vărăm (introducem) limba latinească și între nația noastră (de) peste munți ..."*

Rîndurile așternute caligrafic pe hîrtie, cu litere chirilice erau adresate lui Zenovie (Zamfirescu) Popp — bancher român și fost guvernator al Băncii Naționale din Viena, fiul vestitului negustor din Sibiu, Constantin Hagi Popp, cu relații în toată Europa. Ele confirmă fără tăgadă plecarea doctorului Vasile Pop în Țara Românească. Necunoscute rămîn totuși motivele pentru care nici de această dată nu a putut să ocupe o funcție publică. Să fi avut oare deplasarea lui un substrat mai adînc, să fi înlesnit el cît a zăbovit în orașul lui Bucur, călătoriile de mai tîrziu în Țara Românească ale lui George Barițiu și Timotei Cipariu? Neîndoielnic, deplasările în Moldova și Țara Românească i-au favorizat cunoașterea îndeaproape a tipografiilor existente acolo și a lucrărilor tipărite de acestea, informațiile culese fiindu-i necesare la întocmirea valoroasei *„Disertații despre tipografiile românești în Transilvania și învecinatele țări de la începuturile lor și pînă la vremile noastre"* — prima bibliografie științifică română, tipărită la Sibiu, în 1838. *„Își pusese toată silința pentru ca să adune documente pentru istoria națiunei"* — scria mai tînărul său prieten, George Barițiu. Într-adevăr, a colecționat multe documente și în această direcție trebuie considerat un inițiator.

Imprevizibile au fost pentru contemporanii săi, ideile lui în problemele lingvisticii, avansînd și un nou proiect de ortografie care prin *„realismul*

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. *Corneliu Ionescu*

MĂNĂSTIREA CURTEA DE ARGEȘ

(Continuare din pag. I-a)

Românească, Moldova și Transilvania, dînd în același timp noi speranțe de libertate popoarelor ortodoxe subjugate din Balcani, Mănăstirea lui Neagoe de la Curtea de Argeș, care prin așezarea și farmecul ei natural, arhitectural și artistic întrece în frumusețe și în rolul pe care l-a avut aici tot ce s-a făcut la noi pînă în sec. XVI, — reprezintă la rîndul ei o continuare a tradiției și a vieții religioase a poporului român, dar în același timp ea reprezintă și apogeul unei epoci înfloritoare în arhitectură și artă.

Ajungînd Domn al Țării Românești, Neagoe Basarab, scrie el însuși într-una din pisaniile sale care se află pe fațada de apus a bisericii (episcopale) că, întrucît a găsit acea străveche biserică (adică vechea catedrală a Mitropoliei de la Argeș) *dărîmată* și *neîntărită*, i s-au „deschis ochii inimii și a hotărît ca „această (mai sus pomenită) biserică den temelie a o zidi și a o înălța și a o întări ... (1512—1517): (Vezi: *Mănăstirea Curtea de Argeș*, București, 1980, p. 6).

De aici se vede că știrea menționată în pisanie a trecut în mișcătoarea legendă populară a Mănăstirii de la Argeș, în care de asemenea se vorbește despre:

„Un zid părăsit
Și neisprăvit
La loc de grindiș
La verde aluniș
Ciinii cum îl văd
La el se răped
Și latră-a pustiu
Și urlă-a morțiu ..."

Așa cum ne vorbește balada populară culeasă de V. Alexandri, construcția arhitectonică a mănăstirii s-ar datora „Meșterului Manole", care împreună cu „nouă meșteri mari calfe și zidari" au lucrat cu multă trudă și cu prețul unor mari sacrificii la ctitoria voievodului Neagoe Basarab și a Doamnei Despina.

Prin urmare, acum aproape 480 de ani, Neagoe Voievod, dornic de a-și dovedi autoritatea, credința străbună și patriotismul, hotărî zidirea acestei măreațe mănăstiri, menită să întrecă în frumusețe tot ce se făcuse pînă atunci în acest domeniu la noi. Măreția, somtuozitatea, perfecțiunea proporțiilor ca și abundența decorației artistice a acestei mănăstiri au găsit ecouri puternice în sufletul cîntăreților populari care i-au învăluit obîrșia în umbra legendei lui Manole.

Ascultînd însă nu numai legenda, ci și unele însemnări istorice și în primul rînd inscripțiile păstrate în biserică, reiese că din lipsă de bani, cu tot sacrificiul bijuteriilor Doamnei Despina, dar mai ales din lipsă de zile, zugrăvirea bisericii n-a putut fi terminată înainte de trecerea la cele veșnice a lui Neagoe Basarab (1521); adevăr care reiese și dintr-o altă pisanie aflată în biserică pe fața dinspre altar a părții superioare a ușii prin care se intră în naos, unde se spune:

"Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvîrșirea Sfîntului Duh, Amin. Întru Hristos Dumnezeu bine cinstitorul Io Neagoe Voievod din temelie ridicat-am acest sfînt și dumnezeiesc locaș al Adormirei Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și am început a-l zugrăvi și nu l-am sfîrșit, ducîndu-mă la veșnicul locaș. Rog pe acela ce Dumnezeu îl va înălța după mine, să săvîrșească și să zugrăvească chipul lui unde eu am poruncit ... Și eu întru Hristos Dumnezeu, Io Radul Voievod am săvîrșit în zilele igumenului Kir Gheorghe în anul 7035 (1526), luna septembrie, 18 zile".

Așadar, ginerele Voievodului Neagoe, Radu de la Afumați (1522—1529), odată urcat în scaun, a dat grabnică ascultare acestui legămînt, consfințit și prin pisania din 10 septembrie 1526, care menționează și numele pictorului: Dobromir Zugravul.

4. Așa cum Mănăstirea de la Argeș a ieșit din mîna meșterilor lui Neagoe Basarab, aparține, în ceea ce privește linia ei arhitecturală, stilului bizantin, în timp ce elementele decorative ce-i împodobesc mai ales exteriorul, dezvăluie influențe ale artei armene, persane, georgiene și arabe. Cu toate acestea, aici totul alcătuiește o perfectă și armonioasă unitate.

Între anii 1875—1885, biserica mănăstirii a fost restaurată în forma de azi după planul arhitectului francez André Lecomte de Nouy, păstrîndu-și însă liniile specifice fundamentale avute la început.

Planul bisericii, respectînd tradiția cultului ortodox, cuprinde trei încăperi: *altarul, naosul și pronaosul*, care se disting în două părți esențiale, privite atît din interior cît și din exterior. O parte, în formă de trilob (trilobată), cu trei abside egale, cuprinde altarul și naosul, după principiile de la Cozia și Dealu. Partea a doua cuprinde pronaosul, de formă dreptunghiulară, supralărgit față de naos, care formează partea originală a acestui edificiu și care servește de mausoleu primilor ctitori — Neagoe Basarab și Radu de la Afumați.

5. Avîndu-se în vedere faptul că pe temeliile acestui străvechi așezămînt luase ființă prima Mitropolie a Țării Românești (1359), care s-a mutat cu timpul la Tîrgoviște (1517), apoi la București (1668), între timp orașul și Mănăstirea Curtea de Argeș au fost ridicate la treapta de reședință episcopală. Astfel, din anul 1793 a funcționat aici (în mănăstire) Episcopia Argeșului, pînă în anul 1949 cînd s-a contopit cu Episcopia Rîmnicului Vîlcea.

Începînd cu data de 1 martie 1986 ctitoria lui Neagoe Basarab a reintrat în drepturile ei istorice de *Mănăstire*, cu personalitate juridică, condusă de un stareț rînduit de Prea Sfinția Sa Episcopul Gherasim al Rîmnicului și Argeșului, de care depinde canonic în prezent această așezare ecclesiastică.

Tot în cadrul mănăstirii își are acum sediul, începînd din anul 1985, și Vicariatul Episcopiei de la Rm. Vîlcea, vicariat onorat din același an de Prea Sfinția Sa — Episcopul Calinic Argeșanul.

6. Astfel, din orice parte e privită Biserica Mănăstirii Argeșului ne apare ca un ansamblu unitar și armonios; ca un joc de linii, de înfloriturii îngenioase în piatră; ca o gamă de lumini și umbre răsfrînte pe bolta cerului; ca un legănat de ape line, care-i dau spontaneitate, supleță și eleganță. Această desăvîrșită operă arhitectonică, culturală și artistică, face ca Mănăstirea lui Neagoe Basarab și Manole de la Argeș să fie melodia permanentă a unui cîntec ieșit din foșnetul pădurilor, din umbra munților, din legănatul lanurilor, din curgerea valurilor, din pămîntul și sufletul poporului român.

Vatră de lumină și potir al credinței strămoșești, Curtea de Argeș — cetate a culturii românești — a luminat mințile și a dăltuit nenumărate suflete, aprinzînd în ele focul dragostei de Dumnezeu, de aproapele și de țară. Această influență binefăcătoare pe plan spiritual, moral și patriotic o simte și o primește și azi orice pelerin sau turist român care se închină cu credință și respect la Altarul mănăstirii noastre.

Petre Pascu, **APROAPE DE EI**, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1987, 199 pag.

Cărțile de memorialistică se bucură de interes aparte în rîndurile cititorilor. Cînd se întîmplă ca evocatorul unor evenimente, fapte sau personalități să beneficieze, prin virsta și bogata zestre spirituală acumulate, de o perspectivă temporală mai largă, semnătura acestuia pe o carte constituie o garanție în p'us a unei lecturi instructive, generatoare de nenumărate satisfacții care privesc mintea și inima deopotrivă.

Astfel este cazul scriitorului Petre Pascu, intrat în al 80-lea an al vieții, care ne-a oferit un volum evocator a peste 30 de personalități ale literaturii și culturii românești.

Titlul cărții este sugestiv, autorul aflîndu-se într-adevăr, temporal și spațial, foarte aproape de cei pe care ni-i apropie spiritual și nouă, dîndu-ne posibilitatea să le cunoaștem nu numai sufletul, dar și chipul și statura fizică, unora chiar și felul de a fi, de a vorbi, de a se îmbrăca.

Ocaziile care i-au permis scriitorului Petre Pascu de a se afla în contact nemijlocit cu fiecare dintre cei pe care ni-i readuce în memorie au fost diverse: participarea alături de ei la simpozioane, conferințe, cenacluri în capitală și provincie, calitatea de redactor a autorului la unele periodice, la care cei vizați în carte erau colaboratori și se prezentau adeseori în persoană spre a-și depune materialele, vizitarea lor la domiciliu sau întîlnirea ocazională pe stradă.

Cu deschiderea sufletească și sinceritatea care îl caracterizează, autorul mărturisește că nu i-a fost totdeauna ușor să abordeze personalități de talia celor prezentate în carte. Au intervenit adeseori factori psihologici care au putut fi depășiți numai printr-o anumită doză de curaj. Insistența și îndrăzneala s-au dovedit însă de bun augur pentru autor, care în final a fost răsplătit cu șansa de a stabili trainice legături cu figuri reprezentative ale scrisului românesc de altă dată.

Din prisosul bucuriilor acumulate, ne împărtășește acum și nouă, în paginile atît de cald evocatoare ale cărții sale.

Avem astfel ocazia de a-i cunoaște mai îndeaproape, ca scriitori și ca oameni, pe Ion Agârbiceanu, Tudor Arghezi, A. E. Baconsky, George Bacovia, Lucian Blaga, Ion Barbu, Eusebiu Camilar, Ion Chinezu, Aron Cotruș, Octavian Goga, Emil Isac, Ion Minulescu, Victor Papilian, Miron Radu Paraschivescu, Perpessicius, Tudor Vianu, Ion Vinea, etc.

Iată de pildă, readusă pînă la noi, imaginea vie și calmă a scriitorului Ion Agârbiceanu, întîlnit de Petre Pascu la Cluj-Napoca, într-o însorită zi de mai, după eliberarea Ardealului:

„Mă găseam în scuarul tînăr dintre clădirea teatrului și catedrală ... Ridicîndu-mi privirea de pe rondurile de flori, am văzut cum venea pe bulevardul larg, dinspre centru, statura de trunchi masiv a scriitorului. Trecea pe lîngă ziduri, ducînd cu sine o gravă tăcere. Un singur om mai cunoscusem într-o atare ipostază, de închidere totală în sine: Emil Racoviță. Și acesta își proiecta silueta de mare taciturn, înaltă, firavă, pe aceleași ziduri ale cetății. Îl vedeam adesea.

Privirea îmi rămăsese, deci, la Agârbiceanu în veșmîntul de totdeauna, clerical. Avea o pălărie de pai înaltă, neagră și ea. Cu barba mare, albită, părea însuși Tolstoi coborît din tabloul pictat de Repin.

Despre poetul George Bacovia, Petre Pascu consemnează următoarele: „Bacovia vorbește și mai puțin decît Blaga. Dar, spre deosebire de acesta, nu simțeai nici un moment distanțarea. Autorul *Plumb*-ului întreținea tot timpul conversația, vorbind cu privirea".

Și în sfîrșit, iată cum îl descrie autorul pe Lucian Blaga:

„Privind țintă la capătul parcului dinspre Teatrul Maghiar, zărirăm, printre pomi, silueta înaltă și ea, a poetului. De cîte ori îl vedeam, mi se părea altfel. Îl numisem, în nemărginita noastră admirație, un mag".

Însoțim aceste succinte rînduri de prezentare a cărții scriitorului Petre Pascu de o dedicație pe care autorul însuși o semnează și a avut amabilitatea să ne-o trimită la redacție.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Închinare

Pe volumul „Aproape de Ei"

Voi toți, aproape, scumpă amintire
În inima-mi rămîneți cît voi fi.
Lăsați în urma voastră moștenire
Comori de gînd, să le putem citi.

Nu v-a îndepărtat de noi uitarea,
Prezenți să fiți pe veci trudit-am mult.
Gonind aici în carte depărtarea,
Aproape slova voastră o ascult.

Măreț din stei se-nalță mîndru soare,
Să cadă soare obosit pe stei.
Vă văd aici avid pe fiecare,
Voi oameni sînteți. Totuși mie zei.

Petre Pascu

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

Marți, 13 iunie 1989, a avut loc la Institutul Teologic Universitar din Sibiu revederea promoției care a terminat acest Institut în urmă cu 10 ani (1979), cu care prilej în capela mitropolitană s-a săvîrșit Sf. Liturghie, cu pomenirea profesorilor și colegilor trecuți la cele veșnice.
Revederea a fost binecuvîntată de Î. P. S. Mitropolit Antonie care a îndemnat marele număr de preoți din această serie să-și împlinească chemarea cu dragoste și dăruire, spre zidirea obștei în slujba căreia au fost așezați.

SIBIU

■ În prestigioasa revistă *„Vatra"* de la Tg. Mureș, nr. 5/1989, p. 7 și 218 D, a apărut un interviu, acordat de I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei unui colaborator al menționatei reviste, axat pe teme culturale de mare actualitate, cît și pe marginea unor lucrări de interes general semnate de Înalt Prea Sfinția Sa, pentru care „scrisul e o misiune".
Interviul are ca titlu cuvintele Î. P. S. Mitropolit Antonie luate din cuprinsul interviului: „Numai în libertate te poți simți în tradiție".

■ Vineri, 16 iunie 1989, Î. P. S. Mitropolit Antonie a avut la București o întîlnire de lucru cu colectivul de arhitecți, ingineri și artiști, proiectanți și constructori ai Așezămîntului brîncovenesc de la Sîmbăta de Sus.

■ Duminică, 18 iunie 1989, în Ziua Cincizecimii, Î. P. S. Sa a oficiat Sfînta Liturghie și a predicat în catedrala din Sibiu.

■ Marți, 20 iunie 1989, Î. P. S. a primit pe poeții Grigore Vieru și Nicolae Dabija care, în cadrul sărbătoririi Centenarului Eminescu, au vizitat casa-muzeu în care a locuit Eminescu la Sibiu, proprietate a Arhiepiscopiei Sibiului.

CLUJ

■ *Duminică, 7 mai, 1989,* Prea Sfințitul Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Ocnița, com. Teaca, protopopiatul Bistrița. Prea Sfinția Sa a săvîrșit și slujba sfințirii Bisericii parohiale Sfinții Arhangheli, acordînd preotului paroh Drăgan Vasile distincția bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roșu, iar preotului pensionar Pop Augustin, distincția bisericească de „iconom-stavrofor", pentru deosebitele realizări pastorale și gospodărești.

■ *Duminică, 14 mai, 1989,* P. S. Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Cara, protopopiatul Cluj, rostind un înălțător cuvînt de învățătură. Pentru frumoase realizări gospodărești a acordat preotului paroh Chira Alexa distincția bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

■ *Duminică, 21 mai 1989,* Î. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Cojocna, protopopiatul Cluj, rostind un bogat cuvînt de învățătură. Pentru realizările pastorale și gospodărești, preotul paroh Marcu Alexandru a fost distins cu distincția bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu. După Sf. Liturghie, P. C. Cosmuța Ștefan, consilier eparhial, înconjurat de soborul de preoți și diaconi, în cimitirul parohiei, a săvîrșit slujba parastasului în memoria părinților Î. P. S. Teofil.

ALBA IULIA

■ *Vineri, 5 mai 1989,* (Praznicul Izvorul Tămăduirii) P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Rîmeț, strămoșească vatră de spiritualitate de la poalele Apusenilor, cu prilejul hramului. La încheierea Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură, împărtășind binecuvîntarea arhierească credincioșilor sosiți la hram.

■ *Duminică, 7 mai 1989,* (Duminica Tomii). Continuînd tradiția anilor trecuți de a fi prezent, în mijlocul credincioșilor din reședințele celor trei județe ce aparțin Eparhiei, cu prilejul marilor Praznice, P. S. Episcop Emilian a poposit în mijlocul credincioșilor din Miercurea Ciuc, oficiind Sf. Liturghie arhierească în catedrala orașului. În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diac. Dumitru Apostol pe seama parohiei Vlăhița, prot. Miercurea Ciuc, județul Harghita, iar în încheiere a rostit un bogat cuvînt de învățătură despre pericopa evanghelică a zilei.

■ *Duminică, 14 mai 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la catedrala episcopală și a hirotonit întru diacon pe candidatul Ilie Belean.

■ *Duminică, 28 mai 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la Catedrala episcopală și a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie Ioan Lazăr.

În cursul lunii mai s-au desfășurat în cele opt protopopiate ale Eparhiei conferințele preoțești după următorul program: Alba Iulia (11 mai), Aiud (12 mai), Cîmpeni (16 mai), Tg. Mureș (23 mai), Reghin (24 mai), Luduș (25 mai), Sighișoara (29 mai), M. Ciuc (29 mai), lucrările fiind prezidate de P. S. Episcop Emilian sau delegați ai Centrului Eparhial.

ORADEA

■ *Sărbătorire de hram.* Vineri, 5 mai 1989, de Izvorul Tămăduirii, care este și hramul *Mănăstirii Izbuc,* prot. Beiuș, P. S. Episcop Vasile a făcut, și în acest an, ca și în cei precedenți, un popas duhovnicesc la acest așezămînt de viață duhovnicească. Înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, P. S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie, în cadrul căreia a rostit și un ziditor cuvînt de învățătură. Înainte și după Sf. Liturghie s-a oficiat Sf. slujbă a Maslului (de obște). În preseară, s-a oficiat slujba vecerniei, împreunată cu Litia.

■ *Vizitație canonică.* Luni, a doua zi de Paști (1 mai 1989), după ce înainte de masă a săvîrșit Sf. Liturghie în biserica din Deal, din orașul Beiuș, după-masă, ierarhul a oficiat slujba vecerniei în biserica din parohia învecinată, *Mizieș,* păstorită cu vrednicie de preotul Octavian Ciuhandu. Cu acest prilej, P. S. Sa a vorbit credincioșilor despre măreția praznicului Învierii Domnului și i-a lăudat pentru jertfelnicia întru înnoirea bisericii, sub îndrumarea harnicului lor păstor sufletesc, ajutat cu multă tragere de inimă de membrii Consiliului și Comitetului parohial.

Bicentenarul nașterii dr. Vasile Pop

(Continuare din pag. a 3-a)

și claritatea lui se apropie mai multe de actuala noastră ortografie" (V. Netea). Lui George Barițiu, asupra căruia a exercitat o puternică influență, îi recomanda, *„cît poți scrie curat românește"* și *„să nu scrii după ortografia răposatului Maior, pentru că are atîtea greutăți, care nici cel mai statornic nu poate să le învingă", iar* ortografia lui Klein și Șincai o considera *„mai mult pentru filologi decît pentru trebuința de obște".* Să fie atent să nu elimine slavonismele din limbă, altfel o sărăcesc, să facă cunoscută literatura din toate provinciile românești și în traduceri să elimine formulările greoaie, în afara spiritului limbii. Chiar anticipa, *„să fii încredințat că, limba noastră, în scurtă vreme va ajunge în cultura sa la acea culme, la care nici că am gîndit, nici că am nădăjduit vreodată"* (1838).

Mai mult decît alți intelectuali ardeleni — mărturie stă corespondența purtată cu G. Barițiu — a sprijinit moral și material apariția și difuzarea primelor publicații române din Transilvania: *„Foaia literară", „Gazeta de Transilvania"* și *„Foaia pentru minte, inimă și literatură",* în paginile cărora i-au fost tipărite acele utile și scînteietoare intervenții lingvistice și cîteva lucrări, *„Diplomatica"* unde militează pentru introducerea în școală a diplomaticii, propunînd înființarea unei catedre de istoria diplomației la Academia din București; *„Actul de danie a lui Aron, voievodul Moldovei pentru biserica din Scheiu și o introducere despre documentele ei"; „Trăsături oarecare din biografia sau viața răposatului Paharnic Vasile Fabian sau Bob"*; și o traducere *„Ioan Corvin de Huniad și păzitorul său înger".*

Trebuie amintit — fie și numai în treacăt — de harul său poetic. În timpul studiilor a compus elegii — în sensul vechi — dedicate colegilor, profesorilor, ș.a. Se cunosc în total șapte, printre ele și *„Eligia de laudibus Medicinae",* scrisă bineînțeles în limba latină. Mai tîrziu, a prefațat unui poet, moldoveanul I. Prale (1769—1847) *„Psaltirea proorocului și împărat David",* în versuri, editată la Brașov, în 1827.

După trecerea lui în eternitate, Timotei Cipariu — în grija căruia rămăsese manuscrisele — i-a publicat traducerile din *„Eclogele"* — I—X lui Vergiliu, (1853—1855).

Personalitate multilaterală din prima jumătate a secolului al XIX-lea — cu îndrăznețe și realiste inițiative în știința și cultura română — doctorul Vasile Pop și-a înscris numele printre oamenii de seamă români care au contribuit efectiv la dezvoltarea patrimoniului cultural-științific național.

Semnalăm... Semnalăm...

● *O nouă carte de Al. Zub: ISTORIE ȘI ISTORICI ÎN ROMÂNIA INTERBELICĂ (Junimea, 1989, 412 p.). Pentru istoriografie, va fi fără îndoială o carte de referință, erudită și înțeleaptă. Cu toate că titlul i-ar fixa preocupările asupra dinamicii și interpretării rolului istoriei în cele două decenii interbelice, deci cu șaptezeci—șaizeci de ani în urmă, cartea e de fapt foarte actuală, prin pledoaria indirectă pe care o degajează, pentru restaurarea în vremea noastră a prestigiului istoriografiei și al istoricilor, într-o epocă în care, ici și colo, împrejurul nostru, istoria e folosită pentru a promova falsuri, adică devine anti-istorie. Al. Zub analizează modele umane românești de concepție istoriografică, menite să repună istoria pe temeliile ei specifice, să-i curețe obrazul și să-i redea, optimist, identitatea și știința-onestă, adică, măcar atît cît e omenește posibil, aceea de instrument al adevărului. Căci dincolo de „inflexiunile și nuanțele noi" pe care fiecare generație le descopere și le promovează, cum spune autorul, caracterul constant al istoriei trebuie să rămînă, evident, efortul spre tot mai mult adevăr, spre* cum a fost cu adevărat *și din toate unghiurile de vedere, vechi și noi.*

● *A apărut, în condiții grafice excelente și cu un bogat conținut teologic și de viață bisericească locală, CALENDARUL CREDINȚA 1989 editat de Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America și Canada (Detroit, 192 p.), cu un „Cuvînt Înainte" de P. F. Patriarh Teoctist și cu importante colaborări ale clerului Arhiepiscopiei, în frunte cu Î. P. S. Arhiepiscop Victorin Ursache. Grafica: George Alexe. Îi felicităm pe toți.*

● *TRA BOSFORO E DANUBIO, CHIESE IN FERMENTO, e o carte a ziaristului italian Francesco Strazarri (Editione Paoline, 1988, 258 p.) în care sînt reproduse și convorbiri fidele cu reprezentanți ai Bisericii noastre, P. F. Patriarh Teoctist, Mitropolitul Antonie și Episcopul Nifon Ploieșteanul.*

● *În Egipt s-a descoperit o carte de 490 de pagini scrisă pe o hîrtie ce se folosea în sec. al IV-lea după Hristos. Sînt* texte biblice *scrise într-o limbă dispărută acum (Veac Nou, XLV, nr. 4, 1989, p. 15).*

Ori e limba vreunui trib mărunt, dispărut, ori nu e din sec. IV și trebuie mers mult înapoi pentru descifrarea ei, ori e o limbă codificată, spre a înlesni cartea *să circule incognito într-o epocă în care creștinismul mai era încă interzis. Dacă ipoteza din urmă ar fi cea adevărată, stratagema a izbutit. Exemplarul acesta codificat, a circulat și supraviețuit.*

● *Un „Gînd" al lui Francisc Păcurariu:*

„Cînd nedreptatea și silnicia domnesc pe pămînt,
Cel ce tace umil,
Chiar de-i sfînt,
E complice".

Așadar, pe meridianele nedreptății și ale silniciei nu poți fi sfînt. Dacă vrei să fii sfînt, trebuie să fii erou! Un alt „Gînd" al lui H. Heine:

„Acolo unde se ard cărțile, la sfîrșit se ard și oamenii" *(Gînduri, în „Revista cultului mozaic" XXXIV, nr. 662, 1989, p. 1).*

Asta s-a și verificat!

● *Se citesc cu greu într-o revistă literară de format foarte mare, trei pagini și jumătate de... teatru?! Totuși* „Casa de la miezul nopții", *piesă în două părți și cinci tablouri, de Fănuș Neagu, din revista „Luceafărul" se citește ușor (XXXII, 7, 1989, p. 5—8). Nu numai farmecul stilului — cunoscut din tot ce scrie Fănuș Neagu — ci și al ideilor, te prinde de textul piesei și te lasă mult meditînd după aceea. Alături de textul lui Fănuș Neagu, la p. 8, sînt și niște coloane humoristice demne de toată admirația. Se adaugă la altele, pe aceeași temă, și din alte reviste, din care se vede că oamenii foarte serioși, chiar și savanții, au și ei felul lor de a face glume, și fac bine pentru că ridică gluma la rang de specie literară îmbunătățită, prin subtilități de înaltă calitate!*

● *Mai întîi curiozitate, apoi interes și în cele din urmă îngrijorare stîrnește eseul OMOTECII, de Mircea Malița, din revista lui Marin Sorescu, scris, aparent, în stilul lui (Ramuri, 4, 1989, p. 5).* Omotecul *e* homo+techne, homo technicus, *omul modern, omul lumii noastre, alcătuit din* omi *și* teci, *din* oameni *în ființa cărora a pătruns* tehnica, *devenind o componentă care tinde să dea ființei omenești o identitate nouă. Chiar și ciobanul din vîrful muntelui a ajuns un* omotec, *scrie Mircea Malița, pentru că are în buzunar o cutiuță (un instrument tehnic), din și prin care fie că ascultă ceva, fie că transmite ceva către alți omoteci dotați cu cutiuțe asemănătoare. Omotecul nu e, așadar, un extraterestru, despre care putem citi și rămîne liniștiți, pentru că extratereștrii mai sînt încă doar eroi de* Science fiction. *Omotecul e o realitate. E printre noi. E pămîntean. Sîntem chiar noi.*

Mircea Malița trage un semnal de alarmă, deși e conștient că strigă în pustiu. Chiar și cei care își mai amintesc, și mai cred, și mai spun, că „mama noastră e natura", *și ar dori-o reintrată în drepturi, pînă la urmă nu pot nici ei scăpa de căștile de pe urechi, și de cutiuțele care îi deconspiră în fața lor înșile și a altora, că sînt și ei* omoteci!

Alegoria e o pledoarie ecologică. Dar nu una limitată, precum e de obicei, la natura animală, vegetală și cosmică. Acestea sînt amenințate de civilizația tehnică modernă prin poluare, rarefierea ozonului din spațiu, prin reziduuri atomice aproape imposibil de depozitat și prin multe altele. Mircea Malița prelungește alegoria pînă la om și la impactul tehnicii asupra lui. „Civilizația de pe Terra e a omotecilor. Omotecii produc alți omoteci, din ce în ce mai ciudați, din ce în ce mai complicați. S-ar părea că progresul ar fi nelimitat, dacă nu ar exista dezechilibre, riscuri și perspective îngrijorătoare".

Continuînd meditația autorului eseului, ne-am întreba care e soluția și dacă, în general, există o soluție de întoarcere a omului în identitatea lui? Omotecul va înlocui implacabil omul? Asistăm la o mutație ireversibilă? Oare dacă am lua în calcul și spiritul, *cu inepuizabilele lui resurse și posibilități de reglare, n-am putea pune un diagnostic mai optimist asupra viitorului civilizației de pe Terra? Poate că* spiritul *nu va fi și el, subtil invadat și poluat de* teci *și, în cele din urmă, luat definitiv în stăpînire.* Spiritul *și* tecii *sînt entități care, deși nu se resping, nu se combină.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu,* corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 prestir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 iulie 1989 Nr. 27—28/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

PAZA GÎNDURILOR PRIN MĂRTURISIRE

Gîndurile ne asaltează din toate părțile și nu întotdeauna cu voia noastră. Vin din afară, vin din noi înșine, vin din lecturi, din întîlniri, din meditație, din orice. Uneori sînt bune, alteori sînt înșelătoare. Uneori sînt trecătoare, alteori se instalează în noi, pun stăpînire pe noi și, cînd sînt bune ne ajută și ne bucură, dar cînd sînt rele ne complică, ne supără, ajung să ne obsedeze, să ne ducă spre acțiuni care ne pot face rău și să ne amărască viața. Sînt și dintr-acelea care ni se prezintă, cum spune Sfînta Scriptură *„în piele de oaie"*, adică par blînde, inofensive, par că ne ajută, uneori ne creează stări trecătoare bune, dar la un moment dat descoperim că ne-au înșelat.

Sfinții Părinți pun mare preț pe paza gîndurilor. Am arătat în cuvîntul dinainte că prin paza gîndurilor ei înțeleg paza celor bune și paza de cele rele. Toate virtuțile se nasc și rămîn virtuți prin paza gîndurilor care le urmează. Toate păcatele se instalează în noi și rămîn, după ce le-am primit în gînd și ne-am învoit cu ele. Toți Sfinții Părinți arată că *pînă la învoire*, gîndurile oricum ar fi, nu sînt nici virtutea, nici păcatul nostru, fiindcă ele vin fără voia noastră, năvălesc peste noi din te miri ce, se insinuiază pe drumul vieții noastre ca niște tovarăși de drum, uneori ca Iisus pe lîngă cei care mergeau spre Emaus, alteori ca niște tîlhari care vor să ne jefuiască. Cele rele ne momesc, spun Părinții filocalici. Dar devin păcate și devin periculoase numai cînd ne lăsăm înșelați de momeală, și o prindem în gînd, precum peștele care prinde momeala se prinde și el în undiță și se pierde de îndată.

Dreapta socoteală este opera rațiunii, a modului de gîndire corectă în deosebirea binelui de rău. Este opera gîndului păzit, strunit, curat. Nu poate fi dreaptă socoteală, discernămînt corect, acolo unde gîndirea nu e limpede, unde lipsesc criteriile precise de orientare în lumea virtuții și a păcatului. Căci în amîndouă e nevoie de orientare sigură. Și nu totdeauna ne putem orienta singuri. De multe ori sîntem neînvățați, neinformați, lipsiți de experiență, subiectivi. Cădem prea ușor de acord cu noi înșine. De multe ori în acest acord e mult păcat.

În astfel de cazuri, ieșirea din impas, cînd ne-am dat seama de el, sau cînd ni s-a atras atenția asupra lui, sau cînd noi înșine simțim că trebuie să prevenim impasul, mijlocul cel mai bun e să ne controlăm prin altcineva. Să ne sfătuim. Sfîntul Casian Romanul folosește în scrierile lui o sentință din Proverbe: *„Ca o cetate surpată și fără de ziduri, așa este omul care nu face toate cu sfat"* (Prov. XXV, 28). Mai ales pe drumul virtuții, pe calea către desăvîrșirea creștină, trebuie apelat la sfat, la controlul duhovnicesc printr-un duhovnic experimentat.

Sfatul acesta e bine să se facă întotdeauna prin mărturisire. Mărturisirea înseamnă mărturisirea cu căință a faptelor rele, dar ea înseamnă în același timp, și în aceeași măsură și mărturisirea *gîndurilor*. Aceasta din urmă e tot atît de importantă ca și mărturisirea faptelor. Căci mărturisind faptele pe cele rele dar și pe cele care ni se par bune, le controlăm prin analiza gîndurilor care produc faptele, și a gîndurilor produse de fapte. Pot fi faptele bune, dar dacă nasc în noi judecarea aproapelui, mîndrie și slavă deșartă, e ca și cum ar fi rele. Dacă pentru moment sînt bune, mai tîrziu vor naște în noi urmări rele.

Sfîntul Casian Romanul povestește multe asemenea situații în care, unii care nu și-au controlat gîndurile și faptele prin duhovnici, au căzut din virtute tocmai cînd se credeau mai virtuoși și, la aparență, chiar erau virtuoși.

Un anume *Iron* cincizeci de ani a petrecut în pustie viețuind în mare asprime și în stăruitoare înfrînare. Era dintre pustnicii cei mai îmbunătățiți. Iată însă că, după atît de mari osteneli și lupte, *„batjocorindu-se de diavol, s-a răstogolit într-o cădere foarte grea, încît pe toți Părinții și frații din pustia apropiată i-a adus la nemîngîiată jale"*. Luîndu-se doar după judecata și părerea sa, postea mult și se izola de oameni. Atît de mult, încît nici la Paști nu venea la biserică, pentru ca nu cumva întîlnindu-se cu ceilalți să fie nevoit să mănînce cu ei niscaiva legume, sau ce se mai aducea la masa de obște. El își ținea regula lui. Fără sfat. Fără duhovnic. Fără mărturisirea gîndurilor. Fără povață. Și a ajuns atît de virtuos și iubit de Dumnezeu — credea el — încît i se arătau îngerii. Un astfel de înger arătîndu-i-se odată, el i s-a închinat, socotindu-l înger al luminii. Că doar după atîta post și izolare, după atîta înaintare în virtute, nu putea fi altfel de înger. Mai ales că i se arăta îmbrăcat într-un chip luminos.

Îngerul l-a pus la o încercare, pe care el a primit-o cu ușurință. L-a lăudat pentru virtuțile lui și i-a spus că a ajuns la acea stare, în care Dumnezeu îl poate scăpa din orice primejdie, făcînd cu el minuni. De pildă, dacă s-ar arunca într-o fîntînă foarte adîncă, la miezul nopții, nu i s-ar întîmpla nimic și ar fi scos de îndată afară, căci

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Monumentul eroilor de pe Caraiman

În august 1926, prin grija Societății „Mormintele eroilor", a început construirea unui monument în memoria eroilor căzuți în războiul pentru întregirea neamului, pe vîrful Caraiman din Munții Bucegi, la o altitudine de 2.291 m.

Monumentul este alcătuit dintr-un soclu, de plan patrat, din piatră fasonată și beton armat, înalt de 15 m, pe care se înalță o cruce executată din bare groase de fier, vopsite în alb, înaltă de peste 30 m, al cărei contur era marcat de 120 becuri electrice. În total, monumentul are peste 45 m înălțime.

Inaugurat în vara anului 1928, în prezența reprezentanților guvernului, ai autorităților civile și militare și a unui însemnat public, datorită înălțimii sale, monumentul era văzut de la mare distanță. De la inaugurare și pînă după al doilea război mondial, monumentul se vedea și noaptea, becurile montate pe el fiind aprinse în mod simbolic în noaptea de 14 spre 15 august — data intrării României în primul război mondial, în vederea înfăptuirii unității noastre naționale — și apoi, în continuare, în zilele de sîmbătă și duminică, pînă la sfîrșitul lunii septembrie.

Prof. Petru I. Dan

BIBLIA SAU SFÎNTA SCRIPTURĂ, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte **TEOCTIST,** Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sf. Sinod. Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. București, 1988.

O nouă ediție a Sfintei Scripturi, cea de a 15-a, a văzut de curînd lumina tiparului. Redăm aici anii în care au apărut edițiile anterioare, făcînd precizarea că dintre edițiile Societății Biblice Britanice am amintit-o numai pe prima. Astfel, edițiile integrale ale Sf. Scripturi în lb. română au fost:

1688 — Biblia de la București sau a lui Șerban Cantacuzino, de la apariția căreia s-au împlinit 300 de ani, eveniment marcat prin reeditarea ei în facsimil și transliterare. Această ediție jubiliară poate fi socotită prin urmare a 16-a.

1795 — Biblia de la Blaj, a lui Petru Paul Aron, Samuil Micu și Ioan Bob.

1819 — Biblia de la Petersburg, editată de Societatea Biblică Rusească, cu concursul Mitrop. Gavril Munteanu, Arhiereului V. Cuza, principelui Ipsilanti și consilierului M. Krupenschi.

1854 — Biblia de la Buzău, a episcopului Filotei, în 5 vol.

1858 — Biblia de la Sibiu, cu ilustrații, a mitropolitului Andrei Șaguna.

1873 — Biblia editată de Societatea Biblică Britanică (prima ediție), apărută la Budapesta.

1914 — Biblia de la București, prima ediție a Sf. Sinod.

1936 — Biblia patriarhului Miron, traducători fiind Gala Galaction și Vasile Radu.

1936 — Biblia ilustrată de la Mănăstirea Neamț, a mitropolitului Nicomid și cu ilustrațiile orînduite de I. D. Ștefănescu.

1938 — Biblia de la București — traducere nouă după textul ebraic și Septuaginta a lui Gala Galaction.

1944 — Biblia de la București a patriarhului Nicodim.

1968 — Biblia de la București a patriarhului Justinian.

1975 — O nouă ediție a Bibliei sub păstorirea patriarhului Justinian.

1982 — Biblia patriarhului Iustin.

Actuala ediție, prima în vremea păstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, apare și ea ca un omagiu adus momentului aniversar al împlinirii celor 300 de ani de la tipărirea Bibliei de la București.

Textul scripturistic propriu-zis este precedat de un bogat și instructiv „Cuvînt înainte" semnat de întîistătătorul Bisericii noastre în care, pe baza mărturiilor certe oferite de Sf. Scriptură și Sf. Tradiție ni se prezintă începuturile vieții creștine pe teritoriul patriei noastre, începuturi care coincid chiar cu epoca apostolică. Sf. Apostol Andrei este, precum se știe, evanghelizatorul teritoriului dintre Dunăre și mare (al Sciției Minor sau Dobrogea de azi). Sf. Pavel, Apostolul neamurilor, ar fi poposit cu siguranță și în părțile noastre dacă un alt confrate întru apostolie nu și-ar fi desfășurat lucrarea misionară aici. Or el, precum însuși mărturisește, nu voia să zidească pe temelie străină. În epistola către Coloseni, scrisă din Roma în anul 63, Sf. Pavel menționează între multele neamuri la care Hristos fusese propovăduit și pe sciți (cap. 3, 11). Deci, la acea dată, Sciția Mică fusese evanghelizată.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată că, încă de la început, slujitorii bisericești din părțile noastre vor fi folosit în cult și în lucrarea pastoral misionară o traducere a Bibliei în lb. latină, existentă în sec. II. d.Hr. și care este cunoscută sub numele de Itala.

Mai tîrziu, cînd poporul român și-a conturat deplin ființa sa etnică, vor fi existat preocupări de traducere a Sf. Scripturi în limba vorbită de acest popor. Textele rotacizante care reprezintă traduceri în românește, mai ales din psalmi, și care datează din prima jumătate a sec. XVI, sînt copii de pe traduceri mai vechi, a căror obîrșie se pierde în însești începuturile limbii române.

În partea a doua a „Cuvîntului înainte", P. F. Sa se ocupă de traducerile și tipăriturile parțiale din Sf. Scriptură, care au premers evenimentului cu profunde semnificații în istoria limbii și culturii poporului român și care a fost tipărirea primei ediții integrale a Sf. Scripturi, în 1688, la București.

Concluzia prin care Prea Fericirea Sa încheie „Cuvîntul înainte" este aceea că Biserica noastră s-a străduit permanent să pună la îndemîna credincioșilor ei textul sfînt al Scripturii în limba pe care o vorbeau și tot ea le-a tălmăcit acest text, spre dreapta lor înțelegere și mîntuirea sufletească.

Aceluiași scop slujește și actuala ediție a Sf. Scripturi, care se voiește a fi împreună cu Sf. Liturghie „călăuză dreaptă pe drumul desăvîrșirii morale și al comuniunii cu Prea Sfînta Treime, cu Biserici și cu întregul neam românesc dreptcredincios".

Prezenta ediție a Bibliei românești are la bază obișnuita traducere oferită de Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române în ultimele sale ediții.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Portret

Peste optzeci se așternură anii,
Frunziș de amintiri, de bună seamă,
Am încercat prin tainice contururi,
Să-ți zugrăvesc portretul, bună mamă.

Cu opt decenii prinse-n cingătoare,
Te-ai dus acolo unde toți rămîn,
Lăsata-i rădăcinile la mine,
Căci timpul nu-i nici tînăr, nici bătrîn.

Puțin pămînt ți-au așezat deasupra,
De parcă te-ar fi dus la semănat,
Pe placa nevăzută a iubirii
Cuvinte de nești ți-am încrustat.

Rămîi sub diamantele de rouă,
Pe cînd țărîna azi respiră flori,
Eu, fiul tău, ți-oi duce mai departe
Comorile de vise și culori.

Gheorghe Șora

Însemnătatea revoluției transilvănene de la 1848—1849

Revoluția transilvăneană desfășurată în anii 1848—1849 a marcat un moment de răscruce în istoria devenirii românești. Deși revoluția a fost înfrîntă (capitularea de la Șiria din 1/13 august 1849 consemna încheierea luptelor), totuși tuturor le era clar, atît învingătorilor cît și învinșilor, că vechea situație (economică, socială, politică, culturală) nu mai putea dăinui, iar reformarea perimatei orînduiri feudale trebuia înfăptuită cu orice preț, în pofida opoziției conservatoare.

Inițial s-a preconizat ca revoluția să se dezlănțuie mai întîi în Muntenia, însă în aprilie comitetul revoluționar a renunțat la acest proiect, întrucît una din cauze era și rezultatul Adunării naționale de la Blaj. Eșecul mișcării revoluționare din Moldova datorită programului minimal de reforme prevăzut în petiția-proclamație din 28 martie 1848 — de teama intervenției trupelor țariste — a fost plin de învățăminte pentru toți conducătorii politici români, care și-au dat seama că fără reforme radicale, masele populare nu pot fi mobilizate în vederea sprijinirii revoluției.

În urma izbucnirii revoluției la Pesta și lansarea Manifestului ce prevedea la ultimul punct uniunea Transilvaniei cu Ungaria, în cadrul românilor transilvăneni s-a produs confuzie, ei nefiind pregătiți din punct de vedere politic. La clarificarea lor ideologică a contribuit profesorul Simion Bărnuțiu, care la acea dată era student la Academia de drept săsească din Sibiu.

Demonstrația maghiară de la Cluj din 23 martie 1848 în favoarea uniunii a dat de gîndit românilor transilvăneni, determinîndu-i să treacă la acțiune. În seara zilei de 24 martie S. Bărnuțiu dictează prima proclamație, iar la 25 martie a doua, proclamații ce-au fost expediate prin poștă la Blaj, Cluj, Tg. Mureș și Brașov. Prin intermediul acestora Simion Bărnuțiu propunea ca „românii să se adune în conferințe naționale, în care să se hotărască că Uniunea Ardealului să nu se facă pînă nu va fi națiunea română primită în națiunile regnicolare ale țării".

În memorabilul discurs rostit de Simion Bărnuțiu în catedrala din Blaj, în ziua de 2/14 mai 1848, cărturarul patriot a contribuit la cristalizarea programului revoluționar. Oratorul a impresionat profund pe cei prezenți prin logica expunerii și bogăția conținutului, iar entuziasmul general a paralizat orice împotrivire a minorității unioniste ce avea în frunte pe episcopul Lemeny. În discursul din catedrală a adresat intelectualilor patetica chemare patriotică: „țineți cu poporul toți, ca să nu rătăciți, pentru că poporul nu se abate de la natură, nece nu-l trag străinii așia de ușor în partea lor, cumu-i trag pe unii din celelalte clase, care urlă împreună cu lupii și sfîșie pe Popor dimpreună cu aceștia".

Apariția în fața multimii, circa 40.000 de români, a episcopilor Șaguna și Lemeny, precum și alegerea lor ca președinți ai adunării entuziasmează masele largi populare sosite nu numai din toate părțile Transilvaniei, dar și de peste Carpați, aceasta reprezenta primul pas pe tărîmul unității românești în lupta pentru drepturi naționale și sociale. Pe cînd în programa adunării se afirma năzuința românilor de a fi recunoscuți ca naționalitate, în jurămînt se menționa: „pe aceste principe voi respecta toate

(Continuare în pag. a 2-a)

Mihai Sofronie

PAZA GÎNDURILOR PRIN MĂRTURISIRE

(Continuare din pag. I-a)

virtutea lui l-a făcut să fie în marea atenție a lui Dumnezeu. Crezînd sfatul îngerului, a și făcut experiența. S-a aruncat în fîntînă. Dar nimeni nu l-a scos de acolo, iar îngerul, probabil topit în noapte, fiindcă adevărata lui culoare era ca cea a nopții, a dispărut. Fusese diavolul care îi exploatase mîndria și slava deșartă, la care ajunsese fiindcă nu se sfătuise cu nimeni. Abia tîrziu, peste cîteva zile, căutîndu-l frații, cu mare osteneală l-au scos din fîntînă, aproape mort. După două zile a și murit. Numai din multă milostivire și căutînd la ostenelile lui de o viață, au îngăduit bătrînii să i se facă pomenire și să nu fie îngropat ca sinucigașii.

I s-a întîmplat acestuia nenorocirea, fiindcă a lucrat numai după sfatul gîndului său. Paza bună a gîndurilor trebuie ajutată de un paznic. Mărturisindu-le, gîndurile se limpezesc și, cu sfatul duhovnicului, nu pot duce la căderea în primejdia mîndriei. *„Să învățăm — scrie Sfîntul Casian Romanul — că nu se află altă cale sigură de mîntuire decît aceasta: să mărturisești gîndurile tale Părinților celor mai cu dreaptă socoteală și să te lași îndrumat de ei spre virtute și nicidecum de gîndul și de părerea ta. Chiar de s-ar întîmpla cuiva să nimerească vreun bătrîn mai simplu sau mai puțin iscusit, pentru aceasta nu trebuie să ocolească a-și mărturisi gîndurile sale Părinților celor mai iscusiți și să nesocotească predania strămoșilor. Căci și aceștia nu din îndemnul lor, ci din al lui Dumnezeu și al Scripturilor insuflate au lăsat urmașilor sfatul ca să întrebe pe cei ce au înaintat mai mult ca ei“.*

Să înțelegem așa cum trebuie cuvîntul acesta. Se spune anume că chiar dacă la un moment dat nu ai la îndemînă un Părinte iscusit, mărturisește-te oricărui preot căci toți au harul dezlegării, dar dacă ai fapte și gînduri pe care simți că nu ți le-a rezolvat, nu ezita să-l cauți pe cel iscusit, care să te lămurească așa cum trebuie, care să te învețe dreapta socoteală.

Într-o convorbire cu Ava Moise, Sfîntul Casian Romanul a putut auzi de la acesta un cuvînt de adîncă înțelepciune: *„Mai greu m-am primejduit din pricina nemîncării și a privegherii fără măsură, decît din pricina îmbuibării pîntecelui și a somnului mult“*. Constatase că diavolul îl ajuta să postească și să nu-i vie somnul, desigur cu intenția de a-i adormi dreapta socoteală și apoi a-l prăbuși în mîndrie.

Din toate se iese prin sfat, prin mărturisirea și a faptelor și a gîndurilor. Și cînd gîndurile te îndeamnă spre păcat, și cînd te îndeamnă spre virtute, în ambele cazuri trebuie controlate. Tot Ava Moise mai dă încă un sfat de care cei mai evlavioși, cei mai doritori să urce pe drumul desăvîrșirii, mai ales aceștia, trebuie neapărat să țină seamă: *„Este bine, precum am zis mai înainte, să nu ascunzi gîndurile tale de către Părinți. Dar să nu le destăinui oricui ți-ar ieși în cale, ci să le vestești bătrînilor duhovnicești care au darul deosebirii, și nu celor ce nu-s decît albiți de vreme“*.

Nici părul alb, nici vîrsta înaintată nu-l fac pe duhovnicul bun. Duhovnicul bun e rodul îndelungatei ucenicii pe lîngă alții, e rodul cunoașterii Sfintei Scripturi, a cunoașterii tradiției Părinților din vechime, a meditației și a rugăciunii. Acestea îi dau înțelegere, iubire și înțelepciune.

Duhovnicul bun nu e nici cel aspru, nici cel mai puțin aspru, ci cel echilibrat, cel înțelept, cel care cunoaște oamenii și mecanismul nașterii și lucrării gîndurilor, cel care știe cît trebuie întins arcul și, mai ales, cel care, cu frică de Dumnezeu, își ia în bună și desăvîrșită cunoștință de cauză, răspunderea să povățuiască pe alții ca din partea lui Dumnezeu.

Unde sînt astfel de duhovnici? Și, înainte de aceasta: mai există astfel de duhovnici? Există. Cine îi caută, îi găsește. Cine îi găsește, găsește calea. Și nu calea duhovnicului, ci calea sa, calea sa proprie, aceea care se potrivește firii, puterilor, minții și sufletului său. Și tocmai acesta este semnul că l-ai găsit pe duhovnicul cel bun. Că știe nu să te îndrume să imiți, ci să te descoperi pe tine. Duhovnicul cel bun știe să descopere măsura potrivită fiecăruia, și fiecare măsură în parte să fie, în același timp, măsura mîntuirii și a desăvîrșirii care îi întîlnește pe toți, de pe toate căile lor, în același punct final: în Împărăția lui Dumnezeu.

Din AGENDA
Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Duminică, 2 iulie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist, însoțit de P.S. Episcop-vicar patriarhal Vasile Tîrgovișteanul a săvîrșit Sf. Liturghie în Catedrala patriarhală, a sfințit antimise și a hirotonit un nou diacon.

● *Luni, 3 iulie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe P.S. Episcop Nestor de Smolensk, Vicar al Mitropoliei de Russe, R. P. Bulgaria, însoțit de P.C. Protoiereu Dobri Ivanov, superiorul Bisericii bulgare din București. La primire au luat parte: PP. SS. Episcopi-vicari Nifon Ploieșteanul și Roman Ialomițeanul, P.C. Pr. Armand Munteanu, Inspector general bisericesc, P. Cuv. Arhim. Casian Crăciun inspector de învățămînt și P.C. Pr. Marcel Manole, Secretar eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

● *Vineri, 7 iulie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit delegația Bisericii Ortodoxe Române condusă de Î.P.S. Mitropolit Nestor al Olteniei, care a participat la Simpozionul închinat împlinirii a 250 de ani de la nașterea Sf. Sofronie Episcop de Vrața (1739—1813). — A primit pe P. Cuv. Arhim. Zareh Baronian, Vicarul Arhiepiscopiei Armene din București, căruia i-a înmînat un exemplar din Biblia de la București: 1688, recent reeditată de Patriarhia Română, spre a fi oferită în dar Sanctității Sale Patriarhului Vasken I al tuturor armenilor.

● *Duminică, 9 iulie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist, împreună cu P.S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, a slujit Sf. Liturghie la Mănăstirea Radu-Vodă din București, Paraclisul Seminarului Teologic, săvîrșind hirotonia întru diacon a tînărului teolog Vasile Comănescu, pedagog la Seminar. Cu acest prilej s-a deschis seria a 75-a a cursurilor de îndrumare pastorală și misionară a clerului, și a rostit un bogat cuvînt despre importanța misiunii preoțești și a cursurilor de îndrumare a clerului. Din sobor au făcut parte profesorii Institutului Teologic în frunte cu P.C. Prof. preot Rector Dumitru Popescu.

● *Marți, 11 iulie a.c.* A primit pe cunoscutul ecumenist, pastorul Jacques Maury, fost președinte al Federației Protestante din Franța, actualmente membru în Comitetul Executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pe Rectorul Wilhelm Nausner din Viena membru în Comitetul Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene și pe Pr. Prof. Bria Ioan, Director al Subunității „Înnoire și viața parohială“, din cadrul Unității a III-a „Educație și Reînnoire“ a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. La primire au fost de față: Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar patriarhal, P.C. Protos. Daniil Ciobotea, consilier patriarhal.

Poeta VERONICA MICLE — 100 de ani de la moarte

Poeta Veronica Micle s-a născut la 22 aprilie 1850 în Năsăud, cu 98 de zile după nașterea lui Mihai Eminescu 15. I. 1850.

Tatăl ei, cizmarul Ilie Cîmpeanu luptase sub comanda lui Avram Iancu la 1848. În urma rănilor primite în luptele din Munții Apuseni, moare după cîțiva ani.

Mama, Ana Cîmpeanu, văduvă și săracă a trecut în Moldova cu cei doi copii Radu și Veronica statornicindu-se în Tg. Neamț și apoi în Iași, unde s-a întreținut din spălatul rufelor la casele boierești.

Veronica a absolvit Școala Generală de fete din Iași, instituție de tip gimnazial. La examenul de absolvire fiind cunoscută de profesorul universitar Ștefan Miclev, acesta o va cere în căsătorie. Diferența de vîrstă dintre ei (30 de ani) nu va împieta asupra rostului gospodăresc și matern al poetei.

Fiicele ei, Valeria și Virginia au primit o educație aleasă.

Valeria Micle a urmat Conservatorul de Muzică din București și Școala de belcanto din Paris și a cîntat la Opera din Paris sub numele de Valeria Nilda. A fost căsătorită cu un jurist N. Nanu și a doua oară cu Mihai Sturza. Din a doua căsătorie a avut doi băieți Mihai și Grigore Sturza care au cultivat literele.

Virginia Micle a fost căsătorită cu un profesor universitar la Iași. Ea a fost profesoară de fizică și matematică la liceele din Botoșani.

Fiică de muncitori, Veronica Micle a îndurat sărăcia, ducînd un trai modest.

S-a dedicat activităților obștești ca soră de caritate voluntară în războiul de la 1877 și ca îndrumătoare la școlile profesionale ale fiicelor de muncitori din Iași.

După moartea lui Ștefan Micle (6. VIII. 1879) duce un trai de renunțări și dezamăgiri, lipsită de bani, pensia i s-a aprobat după trecerea unui timp de peste doi ani și jumătate.

Prietenia cu Mihai Eminescu, pe care îl cunoaște la Viena în 1872 — unde s-a dus împreună cu soțul său, pentru tratarea unei eczeme ce s-a ivit pe față — îi va revela mulțumiri superioare, pe care la rîndu-i le va răsfrînge asupra creației lui M. Eminescu, ca muză inspiratoare.

Veronica Micle a însemnat totul pentru Mihai Eminescu și iubirea lor cu toate că a fost un zbucium sufletesc continuu, cauzat de despărțiri repetate, rechemări, trăiau departe unul de altul, un sacrificiu al vieții și cu toate răutățile unor oameni care s-au amestecat în viața lor, împiedicîndu-le și hotărîrea de a se uni prin căsătorie, n-a putut fi ruptă.

„Durerilor amare un capăt vreu să pui,
„Dar capătul acela îl cat mereu și nu-i“
M. Eminescu

Și Veronica Micle plîngîndu-și nefericirea a spus:

„Zadarnic sper că cu lacrimi,
Mi-oi șterge din inimă chipul tău,
Mereu te tot regăsesc acolo.“
Veronica Micle

Din aceste două texte, cunoaștem cît de puternic au fost legați, prin licărul divin al iubirii și cu cît zbucium sufletesc au parcurs scurtul drum al vieții lor.

Într-un moment de singurătate și meditație asupra vieții plină de zbucium sufletesc și lipsuri în care trăia îi scrie Veronicăi Micle, muzei sale inspiratoare:

„Adesea stau și mă gîndesc, ce ar fi fost viața-mi fără tine? Și așa sînt nefericit! Dar tu Veronica mea, muză inspiratoare Te-ai coborît pe pămînt, învăluind totul cu raze albe și strălucitoare.“

„Tu rămîi, visul de aur al vieții mele, singura mea aspirație și viața cu tine, singura mea speranță“.

Moartea pe care a gîndit-o poetul ca pe un repaus de veci, a vrut să fie și moartea Veronicăi:

„De-a pururea aproape vei fi de sînul meu
Mereu va plînge apa, noi vom dormi mereu“

Veronica Micle a scris un număr însemnat de poezii, creații de rară sensibilitate de inspirații materne, tematică floral și versuri de un lirism înduioșător dedicate lui Eminescu.

Poeziile sale: La portretul unui poet, Povestea rozei, Povestea crinului, Lacoglindă, Lîngă leagăn, Să pot întinde mîna, Pasăre cu pene albastre și altele, recomandă singurul volum al poetei, ca și versurile ei publicate în importantele reviste ale vremii: Convorbiri literare, Familia, Literatorul, Revista Nouă.

Mihai Eminescu a îndrumat către tipar poemele Veronicăi Micle, pe care le-a apreciat și le-a recomandat în 1888 unui tînăr publicist bucureștean, ca să citească volumul Veronicăi Micle: „Cartea ei e veșnic nouă pentru mine... Ce frumoase versuri întîlnești în cărticica asta. Citește-le, citește-le, și-o să vezi cîtă dreptate am“.

Iar N. Iorga spune: „Veronica Micle l-a cîntat toată viața pe Eminescu în versuri de un lirism înduioșător, aducînd astfel un prinos de nobilă admirație iubirii, în poezia cea mai sinceră cu putință și mai dulce ce s-a scris la noi“.

În anul 1885 din vară pînă toamnă, Eminescu se afla în Stațiunea balneară „Liman“ de lîngă Odesa, continuînd să fie neînțeles și lăsat să se stingă în suferință și mizerie. De acolo scrie lui Novleanu să-i trimită bani ca să poată veni acasă, iar Veronica Micle lipsită și ea de mijloace și departe de el, îi adresează un mesaj de susținută afecțiune, din care se desprinde și propriul ei sacrificiu, împăcată în previziunea gloriei geniului lui Eminescu, asemuindu-l cu „Vîrful înalt al piramidei“ scriindu-i

ODA LUI X

„Vîrful nalt al piramidei ochiul meu
abea-l atinge...
Lîngă acest colos de piatră vezi tu
cît de mică sînt
Astfel tu-n-acărui minte universul
se răsfrînge
Al tău geniu peste veacuri rămîne-va
pe pămînt
Și dorești a mea iubire...
Prin iubire pîn-la tine
Să ajung și a mea soartă azi de
soarta ta s-o leg
Cum să fac! Cînd eu micimea îmi
cunosc atît de bine
Cînd măreața ta ființă poate nici
n-o înțeleg.
Geniu tău, planează-n lume!
Lasă-mă în prada sorții,
Și numai din depărtare cînd și cînd
să te privesc
Martora măririi tale să fiu pîn-la
pragul morții
Și ca pe-o minune-n taină să te-ador
să te slăvesc“.
V. Micle

„Ce s-au ales din două vieți?
O mînă de cuvinte,
Cărora abia le-ar da un preț
Aducerile-aminte!
M. Eminescu

Răspunzînd prietenilor lui Eminescu din Iași care se interesau despre sănătatea lui, Veronica Micle formulează răspunsul la una din scrisori:

„Lumea m-a acuzat de lipsă de simțire și de umanitate față de Eminescu. Sînt lucruri mai presus de puterile cuiva. Vă mărturisesc sincer, nu pot să-l văd lipsit de minte, eu care am cunoscut pe Eminescu în cea mai splendidă epocă a vieții sale intelectuale“.

În dimineața de 15 iunie 1889 făclia vieții lui Eminescu s-a stins.

Printre cei ce s-au perindat prin fața catafalcului lui Eminescu, a fost și Veronica Micle, acest fapt îl aflăm dintr-o scrisoare către V. Pogor:

„L-am văzut întins fără suflare. Aproape să nu-l mai recunosc. Cînd i-am atins mîna, răceala morții m-a făcut să-mi pierd cunoștința. Apoi nu știu ce s-a mai petrecut cu mine. Bolnavă în pat aștept și eu ceasul din urmă, căci n-am pentru ce să mai trăiesc“.

Neputînd îndura lipsa lui Eminescu și avînd nevoie de liniște, poeta părăsește Bucureștiul și se refugiază la Văratec.

Slăbită fizicește și deprimată sufletește, zilele ce au urmat a fost o lungă agonie.

La 4 august, 1889, la 50 de zile după moartea lui Eminescu, inima poetei a încetat să mai bată pentru poetul iubit, căruia — cine se mai poate îndoi — și-a dăruit întreaga ei viață, singura și profunda iubire, căreia i-a dat glas vibrant prin suavele ei versuri.

Este înmormîntată în curtea bisericii din Văratec.

Pe mormîntul ei sînt depuse flori de către vizitatori, ca un prinos de recunoștință și un pios omagiu pentru muza inspiratoare a marelui poet, pentru talentul și gingașul ei chip, pentru ceea ce a fost îmboldul vieții lui Mihai Eminescu.

„Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie.
Era pe cînd nu s-a zărit,
Azi o vedem și nu e“.

(La Steaua)
Mihai Insurățelu

Însemnătatea revoluției transilvănene de la 1848—1849

(Continuare din pag. I-a)

națiunile ardelene, poftind egala respectare de la dînsele, nu voi încerca să asupresc pre nimenea, dar nici voi suferi să ne asuprească nimenea“.

În urma discuțiilor purtate, conducătorii politici au redactat o petiție, citită și explicată maselor de A. T. Laurian. La primul punct se prevedea: „Națiunea română răzimată pe principiul libertății, egalității și fraternității pretende independența sa națiunale în respectul politic, ca să figureze în numele său, ca Națiune română, să aibă reprezentații săi în dieta țării în proporțiune cu numărul său, să aibă dregătorii săi în toate rangurile administrative, judecătorești și militare...“. În primul articol aflăm chintesența năzuințelor românești din Transilvania, care pentru prima dată au fost formulate în Supplex Libellus Valachorum din 1791. În continuare în petiție se înserau celelalte revendicări: libertatea confesională, egalitatea cu celelalte biserici, reînființarea mitropoliei române, episcopii să fie membri în dietă, desființarea iobăgiei fără despăgubire din partea țăranilor iobagi și a decimei, libertatea industrială și comercială, înlăturarea vămilor în comerțul cu Principatele Române și altele.

La adunare au asistat și români de peste Carpați, îndeosebi moldoveni, în frunte cu C. Negri, V. Alecsandri, G. Cantacuzino, Alecu Russo, G. Sion, Al. I. Cuza, N. Ionescu și alte personalități. Sub adînca impresie a Adunării de la Blaj revoluționarii moldoveni elaborează la Brașov *Principiile noastre pentru reformarea patriei*, la 12/24 mai, în care hotărau: desființarea boierescului, împroprietărirea locuitorilor săteni fără despăgubire din partea lor, nimicirea tuturor privilegiilor, întemeierea instituțiilor țării pe principiile de libertate, egalitate și frățietate, iar la ultimul punct Unirea Moldovei și a Valachiei într-un singur stat neatîrnat românesc. Pe cînd la adunarea de la Blaj, unde s-a respins uniunea Transilvaniei cu Ungaria, unii au strigat „Vrem să ne unim cu Țara“ (n.n. Țara Românească), de data aceasta în programul de la Brașov s-a inclus unirea Moldovei cu Muntenia într-un stat independent, ceea ce constituia cea mai importantă revendicare a documentului revoluționar.

Sub înrîurirea celor decise la Blaj s-a alcătuit programul revoluției din Țara Românească. În proclamație cele mai importante reforme cu caracter social erau: secularizarea mănăstirilor închinate (rămîn în țară fonduri de aproape șase milioane franci) și emanciparea clăcașilor și împroprietărirea lor prin despăgubire. Prin articolul 13 se încerca să se rezolve aspectul agrar, revendicare impusă în program de Nicolae Bălcescu, fiind aceasta problema fundamentală a revoluției de la 1848 în Țara Românească.

Cu toate că revoluționarii din Muntenia nu pierduseră din vedere unirea românilor și îndeosebi „solidaritatea ce îi leagă cu toate ramurile națiunii noastre“, totuși din cauza conjuncturii internaționale ceruse la primul punct din Proclamație garantarea autonomiei, respingînd numai protectoratul rusesc.

În toată această perioadă, atît presa cum ar fi „Gazeta de Transilvania“ „Foaie pentru minte, inimă și literatură“, „Organul național“, cît și intensa corespondență purtată între românii din cele trei provincii, nu numai că i-au ajutat să schimbe idei între ei, dar s-au și influențat reciproc pe parcursul efervescenței revoluționare. Sub puternica impresie a celor trăite la Blaj, Vasile Alecsandri publică în „Foaie“ *Hora Ardealului*, un imn al solidarității românești.

Dacă în Transilvania la adunarea de la Blaj concomitent cu reformele sociale s-au cerut în primul rînd drepturi naționale, culminînd cu recunoașterea românilor ca entitate politică, în Principatele Române, datorită situației internaționale s-a dat importanță autonomiei, argumentîndu-se atît în Proclamația de la Islaz cît și mai tîrziu în Dorințele Partidei Naționale, tradiționalitatea ei.

De acum înainte în calitate de președinte al Comitetului Național Român, episcopul Andrei Șaguna va susține în fața Curții din Viena și guvernului din Pesta legitimitatea istoricelor hotărîri de la Blaj. Dacă Simion Bărnuțiu a fost ideologul românilor transilvăneni, iar Avram Iancu s-a remarcat ca un talentat conducător militar, prin conducerea opoziției armate din Munții Apuseni, episcopul Andrei Șaguna s-a impus ca un iscusit diplomat al revoluției transilvănene, riscîndu-și viața pentru apărarea drepturilor naționale și sociale românești.

Prin semnarea Acordului de pacificare de la Seghedin (2/14 iulie 1849) între L. Kossuth, guvernator al Ungariei și Nicolae Bălcescu și C. Boliac, ca reprezentanți ai emigrației române, guvernul maghiar recunoștea, în cele din urmă, justețea aspirațiilor naționale românești, pentru care românii transilvăneni făcuseră atîtea jertfe, murind cu zecile de mii, în vederea apărării cauzei naționale și a istoricelor hotărîri ale Adunării de la Blaj.

Deși înfrîntă la 1849, totuși revoluția din Transilvania n-a rămas fără urmări. Astfel după cîțiva ani s-au desființat iobăgia și instituțiile feudale ale celor trei „natiuni“, iar românii nu mai erau considerați tolerați. Programul revoluționar de la Blaj a fost urmărit cu tenacitate, una dintre revendicări fiind și reînființarea mitropoliei române.

După înăbușirea revoluției, conducătorii politici români aflați în exil și-au dat seama că singurul reazim al românilor este unitatea lor politică, așa după cum sublinia Nicolae Bălcescu în *Mișcarea românilor din Ardeal la 1848*: „Astăzi este învederat pentru tot românul cu minte și cu inimă, că libertatea naționalităților nu poate veni de la curțile împărătești și din mila împăraților și despoților, ci numai într-o unire strînsă între toți românii și dintr-o ridicare a tuturor împreună și în solidaritate cu toate popoarele împlinite“.

Tropar pentru Mihai Eminescu

Făuritorule de trepte alpine,
ca să ne învrednicim de tine,
iubirea ta ne-a luminat făptura,
iar versul tău, sfințit precum prescura,
cînd îl rostim, el ne sfințește gura
și devenim Icari ce tind spre astre.
Domn al Poeților Florii Albastre,
oricînd urcăm spre tine, pelerini,
tu ne înveți cum să murim senini,
purificați, potire de crini.

Gheorghe Stănescu

Cronica lui Johannes Tröster despre originea daco-getică a saşilor, readusă la lumină după trei sute de ani

Drept răspuns celor care contestă românilor dreptul de a se considera băştinaşi şi de a stăpîni Transilvania, leagănul lor de formare, eruditul cărturar sibian Antonie Plămădeală în recenta sa carte „Romanitate, continuitate, unitate", Sibiu 1988 (302 pagini) readuce la lumină, capitol cu capitol, cronica lui Johannes Tröster *„Das Alt- und Neu Teutsche Dacia"* apărută la Nürnberg în anul 1666.

Deoarece cronica lui David Hermann „De origine Saxonum in Transilvania" (1635) a rămas pînă azi în manuscris, cea a lui J. Tröster vede lumina tiparului, bucurîndu-se de o largă răspîndire. În 1973 pentru elaborarea tezei mele de doctorat „Die Deutschen über die Herkunft der Rumänen" apărută în 1977 în Editura Kriterion şi în curînd în Editura Politică, în versiune românească, eu am utilizat-o în biblioteca cantonală din Zürich.

Istoricii saşi din secolul al XVII-lea îşi vor însuşi teoria lui David Hermann, stăruindu-se a susţine originea dacă-getică a saşilor punînd temei pe afirmaţia istoricului Jordanes (sec. VI) că goţii ar fi fost geţi. La un an după J. Tröster, în 1667, publică în Lyon Laurentius Toppeltinus „De origine et occasus Transylvanorum", utilizată de cronicarul moldovean Miron Costin, arătîndu-i pe „dachi, a saşilor moşi". Matthias Miles în 1670, Martinus Kelpius în „Natales Saxonum Transylvaniae, tipărită la Leipzig în 1684 şi Georg Haner în „Historia ecclesiarum Transylvanicarum", apărută la Frankfurt şi Leipzig în 1694 vor repeta aceeaşi afirmaţie. Acesta din urmă susţinea că regii maghiari n-au adus colonişti, ci au catolicizat doar pe saşi, întorcîndu-i de la arianismul lor gotic în care-i iniţiase episcopul Wulfila în secolul al IV-lea.

După opinia acestor istoriografi, saşii, ca urmaşi ai dacilor, ar fi cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei, iar românii urmaşi puri ai romanilor, statorniciţi aici după cucerirea Daciei de către Traian. Abia la sfîrşitul secolului comitele sibian Valentin Franck von Franckenstein — partizan şi el, la început, al acestei teorii — în cartea sa, tipărită la Sibiu în 1699, „Breviculus originum nationum et praecipue Saxonicae" va combate teoria geto-dacogotică, arătînd că saşii au fost aduşi în Transilvania pe timpul regelui Geyza al II-lea (1141—1161). Acceptînd acest punct de vedere un alt fruntaş al saşilor Andreas Teutsch (1669—1730) în manuscrisul său „Historia Regni sive Principatus Transylvaniae" îi considera pe români ca urmaşi ai dacilor romanizaţi care, după retragerea lui Aurelian (275) şi-au dobîndit „ihre wöllige Freyheit" — libertatea lor deplină.

Reeditarea cronicii lui J. Tröster este binevenită, căci ea infirmă două deformări în privinţa românilor de către istoriografia maghiară în ultimul secol:

1. Că ei ar fi nişte balcanici infiltraţi, zic unii, invitaţi zic alţii de către regii Ungariei, după ce ei cuceriseră deja Transilvania.

2. Că elementul românesc a început a depăşi ca număr pe cele trei naţiuni, legal recunoscute, unguri, secui şi saşi abia în epoca fanarioţilor, prin masive imigrări din Principate din cauza exploatării lor nemiloase.

Acum trei sute de ani, cînd problema continuităţii n-avea un aspect politic, eruditul sibian Johann Tröster iată ce afirma, cetind şi citind istorici antici şi medievali, adică după o serioasă şi temeinică documentare: „Aşadar, valahii de astăzi (1666 n.n.), cei din Moldova, din Valahia şi cei care trăiesc în munţii Transilvaniei, nu sînt altceva decît poporul rămas din legiunile romane de graniţă după retragerea lor în sudul Dunării" ... Ei nu se numesc în limba lor nici valahi, nici Blooh, ci Romunos sau Romani (p. 322) ... Chiar şi în Alten Mörös (Maramureş) şi în Transilvania, sînt atît de mulţi că întrec în număr şi pe unguri şi pe germani" (pagina 338).

Ar fi fost bine, dacă după aceste două afirmaţii peremptorii ale lui Tröster, autorul să se fi oprit puţin şi asupra defăimărilor istoriografiei maghiare subliniind că în vremea lui Tröster, deci cu mult înainte de epoca fanariotă (1711—1821) Transilvania avea o populaţie majoritară românească.

Fiindcă autorul reeditării în conţinutul ei a cronicii lui J. Tröster citează de trei ori numele publicistului olandez Herbert van Leisen, ţin să afirm că în afară de „Terress hongroises de Transylvanie" Geneva, 1941, a mai publicat tot aici în vara anului 1943 şi „Le problème transylvain". Aflîndu-mă de o lună acolo am remarcat-o în vitrina librăriei Nagel, care o şi editase.

Citind-o cu atenţie, am semnalat a doua zi proprietarului afirmaţiile defăimătoare la adresa poporului român. Mi-a propus să revin în ziua în care autorul îşi va încasa onorarul. Bucuroşi de a ne cunoaşte, m-a invitat la o cofetărie, unde am discutat de la om la om, calm şi obiectiv. După ce m-a onorat cu un autograf mi-a mărturisit; „N-am făcut decît am stilizat lucrarea; tot materialul mi s-a trimis de la Budapesta".

Cu o lună mai înainte fusesem şi eu la Budapesta. În ziua de 4 august 1943, la Academia Maghiară, am avut o discuţie cu istoricii Emmerich Lukinich şi Ladislau Gáldi, reproşîndu-le că în broşurile trimise de Editura Pannonia la Breslau, unde funcţionam ca lector de limbă română, istoria poporului român este deformată. Profesorul E. Lukinich, leit înfăţişarea lui George Coşbuc, furios, s-a ridicat din fotoliu şi izbind puternic cu pumnul în cristalul de pe birou, mi-a replicat: „Mein Herr, was wir schreiben und geschrieben haben ist nur die reine Wahrheit=domnul meu, ceea ce scriem şi am scris, este purul adevăr! „La 8 septembrie în biroul său de la Seminarul de limbi romanice din Berna, celebrul romanist Karl Jaberg mi-a mărturisit că nu a citit nici o broşură trimisă de Budapesta, căci era convins de adevărul cauzei noastre, dar a adăugat „cu aceste broşuri ungurii v-au luat Ardealul de Nord; nu disperaţi, nemţii vor pierde războiul şi vi se va face dreptate!". Cu părere de rău este cazul a constata că istoricii maghiari continuă vechiul joc, publicînd nu de mult în trei volume Istoria Transilvaniei. Autorii cred şi ei ca şi E. Lukinich că afirmă „purul adevăr". Le recomandăm să recitească cronica lui J. Tröster şi recenta carte a istoricului nostru Antonie Plămădeală. Amîndouă şi cea tipărită la 1666 la Nürnberg şi cea apărută acum, în 1988 la Sibiu nu sînt decît poduri de prietenie între două naţiuni cărora destinul lor istoric le-a prilejuit să convieţuiască mai bine de un mileniu în spaţiul panono-carpatic. În tot acest timp, neamul românesc a fost oferit şi a mărit numărul ungurilor cu mii de familii româneşti catolicizate sau trecute la calvinism. În neamul Corvineştilor curgea sînge de român, iar celebrul umanist Nicolae Olahus nu se ruşina pe cînd era arhiepiscop de Strigoniu şi regent al Ungariei să mărturisească originea sa românească.

Pentru o viitoare Europă unită, spunea preşedintele Nicolae Ceauşescu, la un congres al istoricilor, că este cazul ca să ne scriem unii altora şi mai ales vecinilor o istorie vidată de şovinism şi care să oglindească veridic trecutul fiecărui popor. În felul acesta, spre cinstirea lui de azi, a procedat acum trei sute de ani, cînd nu se ridicau pretenţii revizioniste, istoricul sibian Johann Tröster. El a realizat acest lucru fiindcă ne iubea, ne cunoştea şi graiul din tinereţe, din care reproduce 49 de cuvinte spre a-i dovedi romanitatea, la fel religia, obiceiurile şi portul, moşteniri, după el, de la romani.

Considerîndu-mă ca exponent al cititorilor, aduc călduroase mulţumiri cărturarului Antonie Plămădeală care ne-a prilejuit bucuria de a-l cunoaşte şi a preţui opera unui nepărtinitor istoric, J. Tröster.

Dr. *Ion Hurdubeţiu*

Biserici — monumente istorice

Biserica „Înălţarea Domnului" din Bica

La poalele munţilor Vlădeasa, la cca 30 km de oraşul Huedin, se află satul Bica, numit în documentele vechi Bica Română, aparţinător comunei Mănăstireni, jud. Cluj. În partea de sud-est a satului, pe un loc înalt, în mijlocul cimitirului se află biserica de lemn „Înălţarea Domnului", monument istoric, datînd din anul 1674. Anterior acestei biserici, în satul Bica a existat o altă biserică mai veche. Ştim aceasta, deoarece din vechea biserică ni s-a păstrat pînă azi o icoană Triptic, datînd din anul 1563.

Actuala biserică este construită din bîrne, în stilul bisericilor transilvănene, fiind formată din pronaos, naos şi altar. În partea sudică se află un pridvor prevăzut cu opt stîlpi cu arcade. Deasupra uşii de la pronaos, prin care se face intrarea în biserică, se află următoarea inscripţie cu litere chirilice:

„1765 MST+IUN+1 ... NICOLAI RAR O F (ă) CUT". În partea de vest, deasupra pronaosului se află turnul clopotniţă în formă de coif ascuţit, la bază avînd un foişor cu arcade semicirculare.

Pictura bisericii este executată pe pînză, lipită pe pereţii de bîrne, pictorul fiind necunoscut. Pictura se păstrează în condiţii bune, mai ales în pronaos, unde sînt pictate scene din Vechiul şi Noul Testament: Adam şi Eva, Pomul Raiului, Maria Egipteanca, Cele cinci fecioare nebune, Mucenice etc. Pe bolta naosului este zugrăvit Pantocratorul, Dumnezeu Savaot, Duhul Sfînt. În altar, pe boltă este pictată Sf. Treime, iar pe pereţii laterali Sf. Părinţi ai Bisericii: Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Vasile Cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, cu cădelniţe în mînă, ţinînd cărţi în formă de sul, sau cîte o bisericuţă.

Biserica mai are şi alte inscripţii. Astfel, deasupra uşilor împărăteşti se află următoarea inscripţie cu litere chirilice:

„Această Stă biserică s-au zugrăvit în zilele şi cu îndemnul acestor mai gios scriş oameni: întîia Chir Popa Toma, Lazar Ştefan, fiu curator, Toşa Marian, corator Popşa Ilie şi cu toţi feciorii dumisale ... au dat cîte 3 marieş unul".

În altar, la Proscomidiar, se află altă inscripţie — pomelnic:

„Pomeni Gspodi Popa Toma şi soţu dumisale Marie ... 1774 noiemvrie 18 zile".

Biserica a posedat un Triptic valoros, datînd din anul 1563, azi fiind la Muzeul R.S. România, Secţia Artă Veche Românească. Tripticul are o icoană centrală care reprezintă Înălţarea Domnului (Hramul bisericii), iar laterai sînt reprezentaţi sfinţii Mucenici Gheorghe şi Dimitrie, Naşterea Domnului, Coborîrea la Iad, Arhanghelul Mihail şi Sf. Nedelia, Arh. Gavril şi Sf. Paraschiva. (cf. Monumente istorice şi de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Cluj-Napoca, 1982, p. 243). Se mai păstrează şi alte icoane pictate pe lemn, conservate bine, dintre care amintim: Maica Domnului cu Pruncul (Hodighitria) sec. XVI, Arh. Mihail şi Sf. Nicolae (1750) două icoane împărăteşti (cca. 1770), Deisis pe tron şi altele, toate făcînd parte din Patrimoniul Cultural Naţional şi notate cu valoare excepţională.

Biserica deţine şi următoarele cărţi intrate în Patrimoniul Cultural Naţional şi anume: Cazanie, 1699; Antologhion, Rîmnic, 1752; Penticostar, Bucureşti, 1768; Apostol, Bucureşti, 1784; Liturghier, Sibiu 1798.

Într-o pisanie aplicată pe o bucată de lemn, aflăm că biserica a fost sfinţită la data de 1 decembrie 1770 de către episcopul Sofronie Chirilovici al Ardealului.

Între anii 1978—1982 monumentul s-a restaurat integral în timpul pastoraţiei preotului paroh Mihali Dumitru şi apoi biserica a fost resfinţită de către I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului şi Clujului.

Prin icoanele valoroase ce le-a păstrat de-a lungul vremilor, prin cărţile vechi existente, cît şi prin pictura pe pînză conservată destul de bine, biserica monument istoric din Bica, jud. Cluj, este o dovadă grăitoare a vechimii şi statorniciei credinţei ortodoxe pe aceste meleaguri transilvănene, precum şi a dragostei poporului nostru faţă de Biserica strămoşească şi de pămîntul iubit al Patriei noastre.

Preot *Dumitru Mihali*

O lucrare monumentală de lexicografie: **Viorel Cosma, MUZICIENI DIN ROMÂNIA — VOL. I. A—C,** Editura muzicală 1989 — Bucureşti, 335 pagini

După o muncă tenace de investigaţii, cercetări care durează de peste 4 decenii, muzicologul VIOREL COSMA, pune la îndemîna cercetătorilor şi iubitorilor muzicii din ţara noastră şi străinătate una dintre cele mai reprezentative lucrări de „Lexicografie muzicală românească; vol. I. Literile A.C. „Muzicieni din România".

Lucrarea este originală, ca viziune generoasă de interpretare, ţinută ştiinţifică şi subdiviziuni lexicografice, mai complexă, faţă de cele două ediţii ale Lexiconului „Muzicieni Români" Ediţiile I. 1965, Ediţia II. 1970, ambele semnate de acelaşi autor.

Personalitatea autorului este bine cunoscută în toată Lexicografia mondială de muzicologie.

S-a impus în cultura românească contemporană şi cea universală prin cele 55 de volume publicate; Elena Teodorini, Nicolae Filimon, Corul Madrigal — O istorie a muzicii româneşti, IOAN VIDU, CIPRIAN PORUMBESCU, T. BURADA, numeroase studii despre George Enescu, 500 de comunicări ştiinţifice, autor a peste 3500 de articole şi studii publicate în ţară şi peste graniţă numai despre muzica românească şi interferenţele sale cu muzica universală.

Volumul I. „Muzicieni din România" Literele A—C cuprinde 157 de medalioane dedicate figurilor celor mai reprezentative ale muzicii româneşti: compozitori, esteticieni, profesori, interpreţi, muzicologi, bizantinologi, psalti din epoca medievală, folcloriştii.

Fiecare personalitate din Lexicon este tratată special stăruindu-se asupra creaţiei originale.

Autorul volumului „Muzicieni din România" lasă să se întrevadă marele discernămînt ştiinţific, căldura, sensibilitatea şi dragostea faţă de pămîntul românesc străbun.

Lexiconul Vol. I. Literele A.C. cuprinde o perioadă amplă de peste 600 de ani de muzică care s-a desfăşurat cu ardoare, fără întrerupere pe tot cuprinsul patriei noastre în: Moldova, Ţara Românească şi-n Transilvania.

Am revăzut cu mare atenţie, de nenumărate ori, fiecare medalion din vol. I. A.—C. al muzicienilor din România. Multe medalioane pot sta cu mîndrie alături de cele mai mari sinteze lexicografice la scară mondială cum sînt: lexicoanele de muzicologie semnate de: GROVE'S — Londra tipărit în 17 volume, H. J. MOSER — tipărit la HAMBURG, H. RINANHS, LA ROUSE tipărit la Paris.

Ne reţine atenţia din cuprinsul vol. I. al Lexiconului de care ne ocupăm figurile de seamă ca: Alfred Alexandrescu, Tiberiu Alexandru, Andreescu Skeletti, Mihail Andrim, Barberis Maisi, Asachi Elena, Bena Augustin, Bretan Nicolae, Ioan Căianu, Dimitrie Cantemir, Ioan Chirescu, Tiberiu Brediceanu.

Foarte interesant este faptul că, într-o lucrare de ţinută aleasă figurează nu numai personalităţile mari, ci şi compozitori, dirijori, folcloriştii şi bizantinologi cu activitate mai măruntă, dar de certă valoare în contextul culturii româneşti.

În vol. I. „Muzicieni din România", autorul VIOREL COSMA, a consacrat medalioane de elevată ţinută şi slujitorilor muzicii bizantine; CHEZARIE psalt la Buzău, sec. XIX, CHEZARIE psalt la Mănăstirea Cozia, CHIRIŢA MIHAI, dirijor şi compozitor la Curtea de Argeş, BUNESCU ION, dirijor şi compozitor la Mitropolia din Bucureşti, ACACINE, psalt la Căldăruşani, BRIE ION, compozitor, dirijor şi profesor la Seminarul ortodox din Cluj.

Activitatea extrem de complexă şi bogată a compozitorului şi dirijorului de faimă Europeană BEREZOVSKI MIHAIL de la Catedrala română din Chişinău, este de asemenea prezentată.

În contextul culturii româneşti contemporane s-a impus prin cercetările profunde de rigurozitate ştiinţifică în domeniul muzicii bizantine prof. dr. GHEORGHE CIOBANU şi SEBASTIAN BUCUR, BUZEA ALEXIE şi alţii care şi-au găsit un loc corespunzător în lucrare.

Volumul I. „Muzicieni din România" este însoţit de un aparat ştiinţific amplu.

Ţinuta grafică a Lexiconului de muzicologie onorează Editura muzicală a compozitorilor din ţara noastră, pe autorul ei, şi pe toţi care au pus suflet, ca să vadă lumina tiparului o asemenea lucrare, unicat ca amploare şi profunzime de cercetare ştiinţifică în ţara noastră.

Muzicolog, *Florian V. Ion*

ÎNDREPTARE

La Semnalăm din nr. 25—26/1989 la rîndul 13 de sus se va citi: „identitatea de ştiinţă onestă".

La articolul: „Eminescu în mărturii orale", apărut în nr. 21—22 şi 23—24/1989, coloana a III-a, alin. 6, în loc de „avocatul care sînt" se va citi: „evocatorul ...".

Rugă lui Eminescu

Lumile
redu-mi-le
Unule
prea Bunule!

Vămile
predă-mi-le:
nu să mint
îngăduind ...

Scoate-mă
din patimă
să nu fug
de niciun rug,

ros de nimb
să mă preschimb
într-alean
de pămîntean ...

Să nu pot
pieri de tot
Bunule
prea Unule!

Alexandru Prahovara

VASILE DAMIAN — Protopop al Zarandului

70 de ani de la trecerea în veşnicie

Într-o frumoasă zi de iunie a anului 1919, Zarandul se despărţea de protopopul său, VASILE DAMIAN, de cel care a păstorit 35 de ani pe aceste meleaguri, aşezîndu-l spre veşnică odihnă lîngă biserica din Brad, aproape de altarul pe care l-a slujit cu cinste şi demnitate.

Protopopul VASILE DAMIAN îşi încheia destinul.

Plîngeau clopotele, plîngeau poporenii lui, în timp ce un sobor de 20 de preoţi în frunte cu protopopul Hălmagiului, Cornel Lazăr, ruga pe Dumnezeu, cel ce are nemurire: „primeşte sufletul robului Tău şi-l odihneşte pre dînsul în sînurile lui Avram şi ale lui Isaac şi ale lui Iacov şi-i dă lui cununa dreptăţii Tale partea celor mîntuiţi". Pentru că mult s-a ostenit pentru propăşirea neamului său.

În adevăr, protopopul Vasile Damian, descendent din fam. preotului Gheorghe Damian, tribun în oastea Iancului, a fost pildă de jertfire pentru ai săi.

Cu studii strălucite în seminarul Andreian din Sibiu şi continuate la Universitatea din Viena s-a întors acasă şi fiind apreciat de forul superior al Eparhiei, între 22 iulie şi 18 septembrie 1884 a străbătut toate cele trei trepte ierarhice: diacon, preot, protopop.

Încă nu împlinise 30 de ani. A fost ales apoi asesor consistorial.

Între 1884—1891 a funcţionat şi ca director al liceului ortodox român „Avram Iancu" din Brad.

În anii studenţiei a luat parte activă la toate mişcările tinerimii române, fiind ales casier şi mai apoi preşedinte al Societăţii academice social-literare „România Jună" din Viena.

Activitatea lui a fost multiplă. El nu s-a limitat numai la slujirea Sfîntului Altar, ci a activat pentru propăşirea învăţămîntului românesc, pentru ridicarea culturală şi materială a neamului său şi, mai ales, pentru drepturile obiditului său popor.

Pe linie de învăţămînt a depus străduinţe deosebite în calitate de profesor, director şi mai apoi preşedinte al fondului gimnazial pentru edificarea noului local al gimnaziului.

În 1911, împreună cu alte personalităţi ale vremii a alcătuit o „deputaţiune" care să intervină pe lîngă Mitropolitul Ioan Meţianu, în vederea urgentării lucrărilor de zidire.

Urmaşii au preţuit eforturile depuse şi, tîrziu, după ce gimnaziul modest a devenit prestigiosul liceu ortodox „Avram Iancu", un inspector nota în Cartea de aur a şcolii „Poţi dormi liniştit în lumea dreptilor mult iubite şi harnic îndrumător al moţilor zărăndeni, părinte protopop Vasile Damian, că roadele ostenelilor tale se apreciază de noi".

Multă vreme a fost preşedinte al reuniunii învăţătorilor din Zarand, pentru a căror ridicare a muncit.

Pînă mai ieri trăiau încă oameni care îşi aminteau cu ce prestanţă conducea examenele de sfîrşit de an la şcolile elementare confesionale. Folosea acest prilej pentru a îndemna părinţii să-şi dea copiii la învăţătură de carte sau la meserii, pentru ca numai în acest fel poporul nostru se poate ridica la o adevărată demnitate umană.

El s-a zbătut şi pentru prosperitatea materială a zărăndenilor sprijinind ideea înfiinţării unei bănci care să vină în ajutorul ţăranilor.

Un comitet format din profesori, învăţători şi alţi intelectuali trec la fapte şi cînd banca „Crişana" din Brad ia fiinţă, în 1891, Vasile Damian este ales preşedinte al ei. În calitate de preşedinte şi membru în consiliul de administraţie a funcţionat pînă la moarte. Tot el a fost şi preşedinte al Institutului de credit „Graniţerul" din Dobra.

Fiind membru în reprezentanţa comunală şi congregaţia cimitatensă a luptat întotdeauna pentru drepturile românilor.

Activitatea sa obştească a fost pusă în slujba idealurilor noastre naţionale şi sociale.

Clipele solemne ale alegerii au rămas neşterse, amintirea lor perpetuîndu-se pînă în zilele noastre.

Alături de ceilalţi membri ai Partidului Naţional Român a subliniat drepturile noastre asupra pămîntului pe care îl locuim: „mărturia istoriei dovedeşte că poporul român a fost aici de milenii".

În mod deosebit de activ a participat la discutarea unor legi şcolare şi bisericeşti.

Vasile Damian a fost unul dintre cei care au refuzat să semneze actul de loialitate faţă de monarhie, pretins de contele Ştefan Tisza. Au mai refuzat Ştefan Cicio Pop, Roman Ciorogariu, pe atunci director al Seminarului teologic din Arad şi prof. dr. Ioan Lupaş.

Un rol deosebit a jucat Vasile Damian şi în cadrul evenimentelor istorice din 1918, fiind unul din delegaţii cercului Baia de Criş la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, care l-a ales şi în marele Sfat Naţional Român.

În anul 1919 trupul lui falnic s-a frînt, ochii lui pătrunzători s-au închis, viaţa i s-a stins.

Zarandul conducea pe ultimul său drum, în acea zi de 10 iunie 1918, un „preot între preoţi, luptător între luptători", căruia, după 70 de ani îi închinăm prinos de cinstire şi recunoştinţă.

Georgina Rovenţa

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Miercuri, 28 iunie 1989, Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului însoţit de P. Cuv. Arhim. Dionisie Dan, vicar administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, a vizitat următoarele parohii din protopopiatul Braşov:

— Parohia *Poiana Mărului*, unde, de faţă fiind şi reprezentantul Comisiei Culturii, arhitect Mircea Mihai, care are în răspundere monumente istorice din zonă, Înalt Prea Sfinţitul a dat dispoziţiile cuvenite pentru reparaţiile necesare la biserica-monument, cît şi fixarea crucii de pe timpul lui Mihai Viteazul.

— Parohia *Zărneşti*, unde la fel Înalt Prea Sfinţia Sa a dat îndrumări şi dispoziţiile necesare pentru restaurarea bisericii monument istoric, Sf. Nicolae, din anul 1782, pentru restaurarea paraclisului din biserică şi alte îndrumări privitoare la viitoarea casă parohială din parohie. A vizitat în continuare şi celelalte două biserici din parohie, unde a exprimat credincioşilor cuvînt de învăţătură la sfîrşitul vecerniei.

În aceeaşi zi, Înalt Prea Sfinţia Sa a vizitat parohia *Rişnov*, catedrala îmbrăcată într-o nouă haină picturală de sărbătoare, promiţînd credincioşilor aflaţi la vecernie că în curînd le va satisface dorinţa de a fi sfinţită.

În continuare, a vizitat a doua biserică din parohia Rişnov, cu hramul Sf. Nicolae, biserica fiind monument istoric, de la anul 1380. Întreţinîndu-se cu consiliul parohial, I. P. S. Sa a dispus întocmirea documentaţiei necesare pentru restaurarea monumentului. Şi la această biserică Înalt Prea Sfinţia Sa a rostit cuvînt de învăţătură la sfîrşitul vecerniei, în mod deosebit accentuînd importanţa acestor monumente de rugăciune şi cultură creştină şi datoria noastră de a le întreţine, în aşa fel ca să le lăsăm în bune condiţii urmaşilor noştri.

■ Sîmbătă, 1 iulie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a făcut o vizită canonică la parohia Sălişte, prot. Sibiu, cu cele trei biserici aparţinătoare:

1. Biserica cu hramul „Înălţarea Domnului şi Sf. Mucenic Oprea", biserică — monument istoric construit în anul 1786. I. P. S. Sa a constatat că există deviz de pictură — restaurare, dar care nu a fost pus în aplicare. În continuare I. P. S. Sa a dat indicaţiile necesare ca înaintea începerii picturii să se execute reparaţiile interioare şi exterioare necesare.

2. Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Sălişte-Brata. Monument istoric din anul 1881. I. P. S. Sa a constatat zugrăveala interioară în stare bună şi a dat indicaţii preotului care răspunde de această biserică să execute lucrările de întreţinere interioară şi exterioară, recomandînd totodată ca, pe cît va fi cu putinţă, biserica să fie pictată.

3. Biserica cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din Sălişte-Grui, monument istoric din anul 1782. Această biserică necesită reparaţii urgente, scoaterea igrasiei, consolidări exterioare, reparaţii la acoperiş şi turnuri, precum şi restaurarea picturii existente, eventual o nouă pictură.

4. Schitul „Foltea", zidit între anii 1922—1923, în stare bună, curat şi îngrijit. Înalt Prea Sfinţia Sa a fost informat că aici este nevoie de pictarea interioară a schitului, cît şi de construcţia unei clopotniţe, care va începe în momentul cînd este gata pictura. În acest sens I. P. S. Sa a dat indicaţiile necesare.

■ Joi, 6 iulie 1989, la Centrul mitropolitan din Sibiu au avut loc lucrările Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Desfăşurate sub conducerea I. P. S. Mitropolit Antonie, pe ordinea de zi a lucrărilor au fost probleme bisericeşti: numiri, transferări etc., culturale: activitatea editorială, învăţămînt teologic etc. şi economice: aprobări documentaţii tehnice, ajutoare etc.

Pe lîngă membrii de drept ai Consiliului la lucrări au participat şi toţi părinţii protopopi din Arhiepiscopie.

■ Între 30 iunie—8 iulie 1989, la aşezămîntul bisericesc din staţiunea montană din Păltiniş a avut loc prima serie de cursuri de scurtă durată din acest an, cu un grup de preoţi din întreaga Arhiepiscopie a Sibiului, în cadrul cărora au fost dezbătute o seamă de teme teologice şi pastoral-misionare din parohii, realizîndu-se totodată şi un larg program de rugăciune la bisericuţa de lemn de la Schitul Păltiniş.

Cuvîntul de încheiere a fost rostit de I. P. S. Mitropolit Antonie, care a făcut participanţilor o bogată informare cu caracter ecumenic, în partea finală subliniind importanţa unei predici adecvate nevoilor actuale ale credincioşilor, ceea ce reclamă, între altele, o permanentă reînnoire a preotului, care trebuie să întruchipeze expresia învăţăturii pe care o propovăduieşte.

Din însărcinarea I. P. S. Mitropolit Antonie, cursurile au fost conduse de P. C. cons. cult. Gh. Papuc.

■ Vineri, 7 iulie 1989, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu a avut loc deschiderea festivă a cursurilor de îndrumare misionară şi pastorală, seria 75-a, grupa Sibiu, deschidere la care a participat şi I. P. S. Mitropolit Antonie.

Programul a început prin cuvîntul P. C. rector C. Voicu, care a subliniat importanţa cursurilor şi contextul bisericesc şi patriotic în care ele se desfăşoară.

În numele preoţilor cursanţi a vorbit C. pr. I. Chilan (Ploieşti — Arhiepiscopia Bucureştilor), care a scos în lumină folosul acestor cursuri pentru preoţii Bisericii noastre, mulţumind, în numele preoţilor cursanţi, organizatorilor şi ierarhilor care le poartă de grijă.

Corul preoţilor cursanţi, condus de P. C. prof. I. Popescu, a interpretat cîteva compoziţii religioase.

O bogată şi documentată cuvîntare a rostit apoi I. P. S. Mitropolit Antonie, care, între altele, a răspuns întrebărilor puse de unii preoţi, întrebări axate pe probleme ecumenice actuale, precum şi pastoral-misionare, în final subliniind importanţa preotului model pentru o pastoraţie rodnică.

CLUJ

■ *Duminică, 21 mai, 1989*, P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Rusu de Jos, protopopiatul Năsăud, rostind un înălţător cuvînt de învăţătură duhovnicească. Cu această ocazie a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii şi a acordat preotului paroh Mălinaş Vasile distincţia bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu, pentru realizările pastorale şi gospodăreşti.

■ *Duminică, 28 mai 1989*, I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica din filia Fodora, parohia Cristorel, protopopiatul Cluj. Cu această ocazie a săvîrşit sfinţirea bisericii cu hramul Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil, rostind un înălţător cuvînt de învăţătură duhovnicească.

■ *Duminică, 28 mai 1989*, P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Cheţiu, protopopiatul Năsăud, oficiind şi slujba resfinţirii bisericii parohiale cu hramul Sf. Arhangheli. Pentru realizările pastorale-gospodăreşti, preotul paroh Făzăcaş Gavrilă a fost distins cu distincţia bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu. P. S. Iustinian Maramureşanul a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *Sîmbătă, 3 iunie 1989*, I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit slujba vecerniei în parohia Sînmihaiu de Cîmpie, protopopiatul Bistriţa.

■ *Duminică, 4 iunie 1989*, Înalt Prea Sfinţitul Teofil a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Stupini, protopopiatul Bistriţa. După săvîrşirea slujbei sfinţirii bisericii parohiale şi a Sf. Liturghii, I. P. S. Teofil Herineanu a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură duhovnicească, mulţumind credincioşilor pentru jertfelnicia lor şi a acordat preotului paroh Oltenaş Ilie distincţia bisericească de „iconom-stavrofor" pentru deosebitele realizări pastorale-gospodăreşti.

■ *Sîmbătă, 3 iunie 1989, P. S.* Iustinian Maramureşanul a săvîrşit slujba Vecerniei în parohia Remetea Chiuarului, protopopiatul Lăpuş, binecuvîntînd noua casă parohială. Pentru realizările pastorale şi gospodăreşti, preotului paroh Coroian Fabian i s-a acordat distincţia bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu.

■ *Duminică, 4 iunie 1989*, P. S. Iustinian Maramureşanul a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii filiei Prislop, parohia Mesteacăn, protopopiatul Lăpuş şi Sf. Liturghie arhierească. Prea Sfinţia Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură.

■ *În ziua de 7 iunie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit slujba vecerniei la Mănăstirea Rohia, Prot. Lăpuş, judeţul Maramureş.

■ *În ziua de 8 iunie 1989*, de Praznicul „Înălţării Domnului", P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Rohia, ocazie cu care a instalat în funcţia de stareţ al mănăstirii, pe ieromonahul Iustin Hodea, vieţuitor al mănăstirii.

Cu această ocazie P. S. Iustinian Maramureşanul, printr-un bogat şi înălţător cuvînt a subliniat importanţa praznicului în viaţa credincioşilor.

■ *În seara zilei de 10 iunie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureşanul, a săvîrşit slujba vecerniei în filia Dobric, parohia Costeni, prot. Lăpuş, cu care ocazie a rostit un însufleţitor cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 11 iunie 1989*, P. S. Iustinian, împreună cu însoţitorii şi un distins sobor de preoţi, a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Costeni, prot. Lăpuş. A fost întîmpinat cu un cuvînt de bun venit, din partea tînărului preot Crăciun Dănuţ. În încheiere, P. S. Iustinian a rostit un cuvînt de învăţătură.

■ În perioada de 8—27 mai 1989, la Centrul Eparhial Cluj s-au desfăşurat cursurile misionare de scurtă durată, în 3 serii, după cum urmează:

Seria I-a, 8—13 mai a.c.
Seria II-a, 15—20 mai a.c.
Seria III-a, 22—27 mai a.c.

Pentru fiecare serie au fost programaţi 30 preoţi, cărora li s-au prezentat teme **doctrinare şi misionar-pastorale.**

Cursurile au fost prezidate din încredinţarea I. P. S. Teofil, de P. S. Iustinian C. Maramureşanul.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 4 iunie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul Nicolae Breban;

■ *Joi, 8 iunie 1989*, (Praznicul Înălţării Domnului) P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala episcopală şi a hirotonit întru diacon pe candidatul Nică Radu.

■ *Sîmbătă, 10 iunie 1989*, P. S. Episcop Emilian însoţit de un sobor de preoţi a oficiat slujba punerii pietrei de temelie la casa mortuară din parohia Gîrda de Sus, prot. Cîmpeni, judeţul Alba.

■ *Duminică, 11 iunie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la vechea biserică de lemn a fostei mănăstiri de la Ocăşeşti din Munţii Apuseni, într-un cadru natural de o rară frumuseţe. La încheierea Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 18 iunie 1989*, (Praznicul Pogorîrii Sf. Duh), P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la catedrala episcopală şi a hirotonit întru preot pe c. diac. Lazăr Ioan pe seama parohiei Alba Iulia-Maieri II.

■ *Luni, 19 iunie 1989*, în cadrul Sf. Liturghii arhiereşti oficiată cu prilejul hramului Catedralei episcopale, P. S. Episcop Emilian a hirotonit întru preot pe c. diac. Nicolae Breban pe seama parohiei Geoagiu de Sus, prot. Aiud, judeţul Alba.

■ *Sîmbătă, 24 iunie 1989*, P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Deda-Bistra, prot. Reghin, jud. Mureş, rostind un ziditor cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 25 iunie 1989*, P. S. Episcop Emilian a poposit în mijlocul credincioşilor din parohia Livezile, prot. M. Ciuc, jud. Harghita. În încheierea Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură, îndemnînd pe credincioşii prezenţi la statornicie în dreapta credinţă şi la păstrarea frumoaselor tradiţii româneşti.

■ *Joi, 29 iunie 1989*, P. S. Episcop Emilian înconjurat de un ales sobor de preoţi şi în prezenţa credincioşilor veniţi de pe raza Eparhiei, a oficiat slujba tîrnosirii paraclisului Mănăstirii Rîmeţ şi Sf. Liturghie arhierească, urmată de un parastas pentru ctitorii şi binefăcătorii străvechiului aşezămînt mănăstiresc.

În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură în care a subliniat importanţa istorică şi bisericească a Mănăstirii Rîmeţ.

P. S. Sa a acordat gramate chiriarhale M-hiei Ierusalima Ghibu — stareţa mănăstirii, P. C. pr. Alexandru Leu din Bucureşti susţinător al Sf. Mănăstiri, care şi-a înscris numele în rîndul ctitorilor, pictorului Botiş, autorul picturii din paraclis şi a hirotesit întru protosinghel pe ierom. Ioachim Popa duhovnicul mănăstirii şi ierom. Filaret Stoica.

ORADEA

■ Duminică, 14 mai 1989, P. S. Episcop Vasile a oficiat, în legătură cu Sf. Liturghie slujba de sfinţire a bisericii din *Parohia ortodoxă ruteană Peleş*, prot. Satu Mare, după ce în ultimii ani i s-au efectuat însemnate lucrări de înnoire exterioară şi interioară. Răspunsurile la sfintele slujbe au fost date de credincioşi participanţi. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a vorbit despre însemnătatea sfinţirii unei biserici şi a exprimat felicitări credincioşilor pentru spiritul lor de sacrificiu şi pentru frumoasa cîntare în comun; harnicului lor păstor sufletesc, preotul Francisc Hriczu, pentru rodnica activitate duhovnicească şi pentru hărnicia gospodărească, depuse atît în matră, cît şi în filia ruteană *Lazuri* (vizitată cu acest prilej), i-a acordat rangul de *iconom*, iar membrilor Consiliului parohial, pentru sprijinul nelimitat la lucrările de înnoire, le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere.

■ *Binecuvîntare de biserică.* Din încredinţarea şi cu binecuvîntarea Prea Sfinţitului Episcop Vasile, părintele vicar eparhial Augustin Lucian a săvîrşit, duminică, 25 iunie 1989, în legătură cu Sf. Liturghie, slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Andrid*, prot. Carei, jud. Satu Mare, în urma lucrărilor de renovare exterioară (tencuitul în terasit) şi interioară (pictură în tempera grasă), din ultimii ani. Părintele vicar a rostit un cuvînt de învăţătură. Totodată a transmis credincioşilor, din partea P. S. Episcop Vasile, arhiereşti binecuvîntări şi alese cuvinte de apreciere pentru jertfelnicia lor pilduitoare şi pentru ataşamentul nestrămurit faţă de Biserica noastră strămoşească ortodoxă română. Vrednicului păstor sufletesc, preotul Lucian Blaga, pentru zelul său pastoral şi pentru bunele rezultate în activitatea duhovnicească şi în cea gospodărească, i-a înmînat, prin delegatul chiriarhal, o scrisoare de apreciere şi felicitare. O scrisoare asemănătoare a fost înmînată şi membrilor Consiliului parohial pentru devotamentul şi sprijinul lor la efectuarea lucrărilor de înnoire a bisericii.

■ *Sfinţiri de biserici.* De Duminica Tomii (7 mai 1989), P. S. Episcop Vasile a săvîrşit, în legătură cu Sf. Liturghie, slujba de sfinţire a bisericii din *parohia Năpradea*, prot. Zalău, în urma amplelor lucrări de renovare generală în exterior şi în interior (împodobită cu o reuşită pictură în frescă şi cu un foarte frumos iconostas nou). Pentru aceste însemnate lucrări, precum şi pentru edificarea unei foarte frumoase case parohiale chiriarhul, în cuvîntul de învăţătură, le-a adus jertfelnicilor credincioşi binemeritate cuvinte de laudă, vrednicului lor păstor sufletesc, preotul Vasile Rodina, pentru străduinţe şi pentru deosebit zel pastoral, i-a acordat distincţia de *iconom*, iar membrilor Consiliului parohial, pentru sprijin şi devotament, le-a înmînat scrisori arhiereşti de apreciere. Răspunsurile la sfintele slujbe au fost date de corul parohial, care a primit cuvinte de apreciere din partea ierarhului.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Citind cartea lui Marius Ghica,* Omul poetic pe tărîmul limbajului *(Craiova 1989, 217 p.) mi-am dat seama că îngrijorarea lui Mircea Maliţa (vezi numărul trecut al Telegrafului Român, cele scrise despre eseul* Omotecii*) are, printre alţii, un mare predecesor în Martin Heidegger. Şi acesta presimţea în tehnică o ameninţare a înseşi fiinţei omului (încă de prin 1949), cu convingerea că omul nu va putea stăpîni şi depăşi tehnica.* „Esenţial pentru om, spunea Heidegger, nu este să consimtă la supunere, nici să lase în uitare ori să încerce a depăşi tehno-ştiinţa, ci să-şi găsească un sălaş în această lume tehnicizată şi să o locuiască plenar". *(M.G. p. 110) Marius Ghica arată că soluţia lui Heidegger, în imposibilitatea ieşirii din pericol, este să se caute rezolvarea chiar în inima acestui pericol. Omul să încerce* „o răsturnare care să scoată fiinţa din ascundere şi să o aducă în prezenţă, dezvăluind-o".

Frumos şi adevărat. Dar cum? Sarcina îi revine gîndirii, deşi e o sarcină extrem de grea.

„Gîndirea trebuie „să înveţe", înainte de toate, acel ceva nedezvăluit. Pe drum, ucenicind în căutare, spune Heidegger, gîndirea „îşi pregăteşte propria transformare" *(M.G. p. 112).*

Strigătul de alarmă e îndreptat, aşadar, către spirit!

Cartea lui Marius Ghica e o sursă de meditaţie pe termen lung. Eseurile filosofice care o alcătuiesc, ne întîlnesc cu ceea ce am putea numi, fără rezerve, o carte de idei, o carte bună, de gîndire elevată, un stimulent, o maieutică necesară în cultura noastră. Acest lucru îl fac amîndoi: şi Mircea Maliţa şi Marius Ghica!

● *Prin grija şi din iniţiativa unui colectiv de istorici, a început să apară într-o ediţie nouă ISTORIA ROMÂNILOR de Nicolae Iorga, (Bucureşti 1988, 351 p.) adusă la zi cu note, comentarii, postfaţă, indice, care îi dublează astăzi valoarea. Volumul I, partea întîi,* „Strămoşii înainte de romani" *e pus la punct de Vasile Chirica, Virgil Mihăilescu-Bîrliba şi Ion Ioniţă. Gheorghe Buzatu şi Victor Spinei îl prefaţează. De altfel aceştia din urmă sînt coordonatorii întregului şir de zece volume. Şi Volumul I, partea a II-a (Buc. 1988, 306 p.),* „Sigiliul Romei" e îngrijit de aceiaşi.

Nu apare o carte. Se restaurează un monument. Şi se ridică o statuie uriaşă, pe măsura gigantului!

● *Editura Mitropoliei noastre a scos de sub tipar: BISERICA STRĂMOŞEASCĂ DIN TRANSILVANIA ÎN LUPTA PENTRU UNITATEA SPIRITUALĂ ŞI NAŢIONALĂ A POPORULUI ROMÂN, de Arhid. prof. dr. Constantin Voicu (Sibiu 1989, 343 p.), rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu. O sinteză admirabilă, bine informată şi convingătoare, prin rigoarea cu care adună şi lasă faptele să argumenteze, cît şi ce a făcut Biserica strămoşească din Transilvania, de-a lungul veacurilor, pentru unitatea spirituală şi naţională a poporului român.*

● Românii din Transilvania sub ocupaţia maghiară de dinainte de 1918, după mărturii publicate în Ungaria:

„În perioada 1880—1918 legile şcolare erau dintre cele mai reacţionare, culminînd cu legea nr. 27 din anul 1907 (Legea lui Apponyi). Şi înainte de aceasta putem vorbi de abuzurile inspectorilor şcolari care în anumite ocazii au trecut la închiderea localurilor de şcoală, la sancţionarea cadrelor didactice, la discriminarea în salarizarea învăţătorilor şi a profesorilor nemaghiari, *faţă de cei maghiari. Legile şcolare din 1904 şi 1907 erau cele mai tipice formule de deznaţionalizare. Scopul principal al legii lui Apponyi (1907) era maghiarizarea (românilor, n.n.)" (cf. Maria Berényi,* Şcolile româneşti din Transilvania şi Ungaria *(sec. XIX), în rev.* „Timpuri", *1988, Gyula, Ungaria, p. 66—75).*

● *Ion Dumitru-Snagov publică un MEMORIU INEDIT ADRESAT ÎMPĂRATULUI LEOPOLD I AL AUSTRIEI, pe care l-a aflat în „Biblioteca Apostolică Vaticana (Vat. Lat., 8194, ff. 57—64). Autorul, probabil un consilier intim al împăratului, nu-şi dezvăluie numele. (Revista de istorie, t. 42, nr. 2, 1989, p. 183—193). Memoriul descrie, cu multe amănunte, stări de lucruri din Transilvania anului 1688.*

● *Într-o comunicare prezentată la Cluj-Napoca (v. OCTAVIANUS ŞI RHOLES, GETARUM REX, în „Revista de istorie", t. 42, nr. 5, 1989, p. 499—504) Vasile Lica propune şi argumentează o nouă interpretare a unei ziceri a lui Cassius Dio despre regele get Rholes:* „distins cu titlul de prieten şi aliat *(al lui Octavianus),* pentru ajutorul ce-l dăduse" *în războiul împotriva bastarnilor, din anul 28 în.d.Hr. Pînă acum textul era interpretat ca* amicus et socius populi Romani, *titlul vechi, pe care îl acorda Senatul sub Republică şi care crea anumite raporturi juridice între romani şi regii dimprejur.*

Vasile Lica arată că Rholes *era un* rex socius et amicus, *dar nu al poporului roman, deci nu intra în cadrul juridic de rege supus, învins, ci al lui* Octavianus, *deci prieten şi aliat, cu o situaţie privilegiată, chiar dacă nu un* foederatus. *Rholes era rege cu puteri depline, nu era nici anexat, nici guvernant. Rholes l-a ajutat pe generalul Crassus contra bastarnilor în anul 29 în.d.Hr., fapte pentru care Octavianus îl numeşte* „prieten şi aliat" *al său, iar în anul 28 în.d.Hr. Rholes cere el ajutorul lui Crassus, şi acesta i-l dă.*

Astfel de precizări, în aparenţă minore dar foarte importante, sînt şi trebuie să fie datoria istoricilor. Ele cer o solidă argumentare şi fac bine atunci cînd, preluate de istorie, ne limpezesc trecutul pînă în cele mai vechi timpuri. Cînd sînt, ca aceasta, încălzesc dragostea de strămoşi şi nasc în urmaşi sentimente nobile şi virtuţi bărbăteşti.

● *Iată un titlu care, pe lîngă că nu descoperă America, şi pe lîngă că se luptă cu morile de vînt, căci nimeni n-a afirmat ceea ce combate el, e şi trist de ireverenţios, în contrast cu spiritul civilizaţiei şi culturii noastre:* „Adevărul nu poartă sutană", *scrie David Ilina (rev. Argeş, XXIV, 4, 1989, p. 5). Că adică savantul Gregor Mendel, deşi călugăr, precum şi alţi clerici, au ajuns la rezultate ştiinţifice valabile, pe baza cercetării, analizînd şi reflectînd critic faptele. Foarte bine. De acord. Dar ce va fi avînd aceasta cu sutana? Şi-au aruncat Mendel şi Theillard de Chardin sutanele după ce au făcut descoperirile pe care le-au făcut? Sau i-au împiedicat sutanele să ajungă la rezultatele ştiinţifice la care au ajuns? Ce au astfel de sintagme, ca titlul de mai sus, cu spiritul ştiinţific? Ştiinţa nu se face prin sintagme uşuratice şi prin insulte. Cine crede că are motive să nu fie de acord cu religia, o face onest, cu mijloacele culturii şi civilizaţiei comune tuturor, în care dialogul se poate desfăşura în respect reciproc. Lasă să se confrunte argumente, nu figuri de stil fără altă acoperire decît intenţia de a obţine efecte ieftine!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 și 15 august și 1 septembrie 1989 Nr. 29—30, 31—32 și 33—34/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

23 AUGUST 1944 - 1989

MAREA SĂRBĂTOARE NAȚIONALĂ A POPORULUI ROMÂN

Conferința interconfesională omagială, dedicată aniversării a 45 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944

În istoria țării noastre există momente de seamă, cu semnificații majore, care rămîn înscrise la loc de cinste în conștiința întregului popor român, ca unele ce s-au încrustat adînc pe răbojul dăinuirii și afirmării lui. Dar evenimentul de importanță excepțională în desfășurarea istoriei noastre contemporane, care a încununat în mod strălucit lupta de secole a poporului român pentru eliberarea socială și națională, imprimînd un nou curs de dezvoltare a societății românești, rămîne fără îndoială actul de la 23 August 1944.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 a reprezentat, prin dimensiunile și urmările ei de largă amploare, un factor important în lupta pentru zdrobirea fascismului, punînd capăt dominației imperialiste străine și deschizînd calea făuririi unei vieți noi și a unui stat liber, unitar, independent și suveran, România socialistă.

Strădaniile pline de însuflețire ale poporului nostru pentru înlăturarea vechilor orînduiri nedrepte și pentru făurirea unei societăți mai bune au găsit ecouri adînci și în inimile slujitorilor cultelor. În climatul deplinei libertăți religioase, consfințită de Constituția țării și garantată de statul român, cultele din România, păstrîndu-și fiecare identitatea, principiile și învățătura lor de credință, s-au integrat în viața nouă a patriei, în pas cu cerințele credincioșilor și ale vremii actuale, sprijinind, de pe pozițiile și cu mijloacele lor proprii, munca avîntată a poporului român pentru înflorirea continuă a patriei și bucurîndu-se de împlinirile care s-au înscris, an de an, tot mai bogate, în cartea de aur a afirmării prestigiului țării noastre în lume.

De aceea, în pragul împlinirii a 45 de ani a jubileului istoric de la 23 August 1944, conducătorii și reprezentanții cultelor din România au considerat ca o datorie de onoare a lor să se întrunească în cadrul unei adunări omagiale, pentru a-și exprima simțămintele lor de dragoste, prețuire și atașament față de munca avîntată a poporului român și pentru a-și întări legămîntul de sprijinire a acestor strădanii menite să ridice patria noastră pe noi trepte de propășire și de afirmare a prestigiului ei în lume.

În acest scop, în ziua de 1 august 1989, în aula Institutului teologic de grad universitar din București s-au desfășurat lucrările Conferinței interconfesionale omagiale dedicate celei de a 45-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944.

La lucrări au luat parte reprezentanți ai tuturor cultelor religioase din Republica Socialistă România, și anume': șefi de culte; ierarhii Bisericii Ortodoxe Române; rectorii, prorectorii și cadre didactice de la Institutele teologice ortodoxe din București și Sibiu, Institutul teologic protestant unic din Cluj-Napoca și Institutul teologic romano-catolic din Alba Iulia și Iași; directorii Seminariilor teologice; clerici consilieri; protoierei; redactori ai publicațiilor bisericești; pastori și alți deserveți de culte, precum și un număr de peste 200 de preoți aflați la cea de a 75-a serie a Cursurilor de îndrumare organizată de Biserica Ortodoxă Română.

A fost de față Domnul Ion Cumpănașu, Președintele Departamentului Cultelor și alți reprezentanți ai Departamentului.

Cuvîntul de deschidere a lucrărilor, rostit de Președintele Conferinței, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST

Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Stimate Domnule Președinte al Departamentului Cultelor,
Onorați Conducători ai Culteor din România,
Onorată asistență,

Sînt încredințat că exprim sentimentele noastre ale tuturor celor de față, a președiului și a participanților la Adunarea Jubiliară Interconfesională, asigurînd încă din acest prim moment că am venit aici pentru a ne exprima dragostea de țară, de popor și pentru conducerea lui, pentru Președintele Nicolae Ceaușescu pentru a omagia actul istoric de la 23 August 1944 și pentru a mărturisi hotărîrea noastră fermă de a sprijini mai departe munca și unitatea harnicului nostru popor român.

Împreună cu întregul nostru popor, și noi, slujitorii cultelor din România, trăim momente înălțătoare, pline de entuziasm și de încredere, izvorîtoare de noi puteri de muncă și de noi împliniri, cu prilejul aniversării a 45 de ani de la istoricul act de la 23 August 1944, act de importanță deosebită în rîndul marilor evenimente ale devenirii noastre istorice, care a încununat cu depline izbînduri lupta seculară neîntreruptă a poporului român pentru apărarea ființei sale naționale, a valorilor sale spirituale și materiale, a pămîntului strămoșesc și a dreptului său sacru la existență liberă și independentă.

În cele patru decenii și jumătate care s-au scurs de atunci, Cultele religioase din țara noastră și-au desfășurat activitatea în condiții mult mai prielnice decît în trecut, bucurîndu-se de pe urma înțeleptelor măsuri ale orînduirii celei noi, care atunci și-a deschis larg porțile cutezanței către orizontul unui viitor strălucit, întregul nostru popor pășind pe drumul unor înfăptuiri cu adevărat epocale, nemaiîntîlnite în decursul îndelungatei sale istorii.

Marile împliniri, de rezonanță mondială, ale poporului nostru, îndeosebi cele din ultimul aproape un sfert de veac, se leagă de înțelepciunea, de clarviziunea și de forța creatoare a Președintelui României, Domnul Nicolae Ceaușescu. De aceea putem afirma că actul istoric jubiliar de la 23 August 1944 se îngemănează cu înfăptuirile și transformările sociale adînci din ultimele patru

(Continuare în pag. a 2-a)

TELEGRAMĂ

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România
Președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste

Mult stimate și iubite Domnule Președinte,

Reprezentanții Cultelor din Republica Socialistă România, întruniți la București, astăzi 1 august 1989, în Conferința interconfesională omagială, dedicată celei de a 45-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, cu profund respect, aleasă stimă și prețuire, ne îndreptăm gîndurile către Dumneavoastră, cel mai iubit fiu al neamului românesc, erou între eroii cetății noastre străbune, strălucit ctitor al României socialiste, personalitate proeminentă a lumii contemporane, aducîndu-vă un ales omagiu de devotament și recunoștință pentru grandioasa operă istorică inspirată și elaborată de Dvs., de ridicare a națiunii noastre pe cele mai înalte culmi ale civilizației materiale și spirituale, pentru strădaniile Dumneavoastră neostoite dedicate cauzei păcii și dezarmării, statornicirii unui nou climat în relațiile internaționale, de buna înțelegere și conlucrare frățească între popoarele lumii.

Este șansa istorică a poporului nostru ca la această răscruce de veacuri și de milenii, în fruntea noastră să se afle o personalitate de talia Dumneavoastră care, înzestrată cu un genial simț vizionar, animată de dragoste nemărginită de neam și de glie, ați înțeles în mod profund, cu mintea și cu sufletul, interesele perene ale neamului, conducîndu-ne cu iscusință și înțelepciune pe drumul care ne-a adus victorii fără precedent în nici o altă epocă a bimilenarei noastre viețuiri pe aceste plaiuri de la Carpați, Dunăre și Mare.

Este meritul Dumneavoastră istoric de a fi redat poporului nostru demnitatea ființei sale naționale, identificată cu „tot ce

(Continuare în pag. a 2-a)

Participanții la Conferința interconfesională omagială dedicată celei de a 45-a aniversări a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

București, 1 august 1989

LA ÎMPLINIREA A 45 DE ANI DE LA ELIBERARE

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată la 23 August 1944, eveniment crucial în destinele României, care a deschis poporului nostru calea unor adînci transformări, a realizării aspirațiilor sale de libertate și dreptate socială, a înscris o pagină eroică în analele războiului antihitlerist, contribuind la scurtarea ostilităților militare în Europa și la înfrîngerea Germaniei naziste. În același timp, revoluția a constituit încununarea luptei purtată de întregul popor, organizat și condus de forțele antifasciste, democratice și patriotice din țara noastră.

Pregătită de realitățile istorice interne în care se afla România în acei ani, revoluția s-a declanșat în împrejurări internaționale favorabile, determinate de înfrîngerile suferite de mașina de război germană din partea forțelor sovietice și ale celorlalte state ale națiunilor Unite pe fronturile de răsărit, vest și sud.

Actul revoluționar a început în după amiaza zilei de 23 August 1944 prin arestarea, la palatul regal, a căpeteniilor regimului antonescian. Sub conducerea politică a partidelor din Blocul Național Democratic s-a constituit noul guvern al țării, prezidat de generalul Constantin Sănătescu, în care intrau ca miniștri fără portofolii și cîte un reprezentant al celor patru partide din B.P.D.

În seara zilei de 23 August 1944, începînd de la ora 22 s-a difuzat la radio proclamația șefului statului, care aducea la cunoștința țării și a lumii întregi evenimentele istorice cu adînci repercusiuni în viața politică internă a României, de mare însemnătate în sud-estul continentului: doborîrea dictaturii militaro-fasciste, ieșirea României din războiul antisovietic și hotărîrea întregului popor român de a lupta pentru a-și apăra independența și a elibera partea de nord-vest a țării de sub ocupația cotropitorilor hitleristo-horthyști. În proclamație se arăta: „Români, un nou guvern de uniune națională a fost însărcinat să aducă la îndeplinire voința hotărîtă a țării de a încheia pacea cu Națiunile Unite. România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite. Poporul nostru înțelege să fie singur stăpîn pe soarta sa. Oricine s-ar împotrivi hotărîrii noastre liber luate, și care nu atinge drepturile nimănui, este un dușman al neamului nostru. Ordon armatei și chem poporul să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii împotriva lui".

Vestea răsturnării dictaturii militaro-fasciste, a scoaterii țării din războiul hitlerist și alăturării la Națiunile Unite a fost primită cu un deosebit entuziasm de întregul popor. Pînă noaptea tîrziu, în capitală, au răsunat ovații care salutau actul săvîrșit în cursul acelei zile istorice.

Pentru ca acest act să ajungă, de îndată, la cunoștința guvernelor statelor Națiunilor Unite, în dimineața zilei de 24 August, guvernul Sănătescu

(Continuare în pag. a 2-a)

REDACȚIA

CONFERINŢA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. I-a)

decenii şi jumătate, cu personalitatea proeminentă a Preşedintelui României, care, cu pilduitoare abnegaţie, cu largă dăruire şi cu hotărîrea sa neclintită de a deschide noi şi noi orizonturi în viaţa ţării noastre, a ridicat ţara şi poporul român pe culmi nebănuite de propăşire şi de prestigiu.

De pe urma acestor strădanii şi izbîndiri, Cultele din ţara noastră au avut, cum am spus, de cîştigat. În locul indiferenţei reciproce, a învrăjbirilor, sau chiar a ostilităţilor religioase de altădată, slujitorii şi credincioşii cultelor au ajuns să se privească cu seninătate faţă în faţă şi, urmînd pilda de colaborare şi de unitate în cuget şi simţiri a întregului popor, au păşit, în această nouă perioadă din istoria noastră, pe calea unor înnoiri şi înfăptuiri încununate cu bogate roade. Astfel, neînţelegerilor confesionale din trecut le-au luat locul colaborarea frăţească, apropierea sinceră şi desfăşurarea pozitivă a activităţii fiecărui cult, prin valorificarea propriei sale învăţături de credinţă, pusă în practică pentru binele şi fericirea credincioşilor, prin călăuzirea lor pe aceeaşi cale de dragoste, de frăţietate şi de încredere. Este un mare cîştig pe care l-au dobîndit Cultele din România în această perioadă şi îndeosebi în ultimul sfert de veac, de cînd ele au devenit componente ale Frontului Unităţii şi Democraţiei Socialiste, conlucrînd cu reprezentanţii cei mai de seamă ai poporului român în aceste organisme de chibzuire şi de conducere a lucrărilor de obşte ale ţării noastre.

Prin noua lor orientare şi atitudine, slujitorii şi credincioşii cultelor au contribuit astfel la mai binele întregului popor şi la propăşirea patriei, în aceeaşi unitate, în aceeaşi rîvnă, dorinţă şi dragoste pentru ridicarea ţării noastre pe noi trepte de lumină şi înflorire.

Această adunare impresionantă este ea însăşi încă o dovadă de libertate religioasă reală şi deplină de care ne bucurăm noi, cultele din România, de posibilităţile noastre de lucru care ni se oferă, de cîmpul larg de activitate în care ne putem spune răspicat cuvîntul, împărtăşind cu întregul popor gîndurile şi hotărîrea de a ne continua lucrarea cu acelaşi avînt, de a contribui la slujirea patriei noastre comune, Republica Socialistă România, de a contribui la apărarea şi statornicirea păcii în lume şi de a merge mai departe, în frunte cu Preşedintele ţării şi cu întreaga ei conducere, pe drumul înfăptuirilor celor mai cutezătoare, spre zările unui viitor luminos şi fericit, deschis întregului nostru popor şi tuturor fiilor acestui pămînt străbun.

Cu aceste cuvinte, declar şedinţa deschisă.

Pentru a analiza semnificaţiile adînci şi multiple ale acestui moment aniversar, dăm cuvîntul Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie al Transilvaniei, care ne va prezenta în acest sens o expunere, existînd posibilitatea şi dorinţa ca această prelegere festivă să fie apoi urmată de alte luări de cuvînt din partea Bisericilor ai căror reprezentanţi participă la această Adunare festivă.

Prelegerea festivă prezentată de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit ANTONIE al Ardealului

„Sîntem la 45 de ani de la marea cotitură din istoria României care a fost actul de la 23 August 1944. Pentru România, momentul n-a fost sfîrşitul războiului, dar a fost sfîrşitul unei ere, a fost ca o trecere dintr-o lume într-alta, dintr-un univers într-altul, cu alte legi, cu alte dimensiuni, cu alte idealuri şi cu alte mijloace de realizare, cu alte perspective. A fost ca o transbordare pe o altă planetă într-un moment în care nava pe care eram şi planeta erau ameninţate de o catastrofă iminentă. A fost ca o moarte şi o renaştere, înfăptuite pe durata unei clipe. A fost ca o trezire dintr-un vis rău. Războiul a mai continuat aproape nouă luni, dar la 23 August 1944 românii i-au schimbat direcţia, în cadrul altor alianţe, alianţele noastre fireşti din totdeauna. Armata română a eliberat teritoriul Transilvaniei cotropit de horthişti, aducînd fiinţei şi simţirii româneşti, trecute prin sfîşieri de nedescris, o meritată mîngîiere şi o dreaptă reparaţie.

S-a confirmat încă o dată că din alcătuirea sufletului neamului românesc nu dispăruseră virtuţile pe care Dio Cassius le enumera cînd îl descria pe strămoşul rege Decebal: „Foarte priceput în planurile de război şi iscusit în înfăptuirea lor, ştiind să aleagă prilejul pentru a ataca pe duşmani şi a se retrage la timp; dibaci în a întinde curse, era un bun luptător şi se pricepea să folosească izbînda, dar şi să iasă bine dintr-o înfrîngere; din această pricină multă vreme a fost un duşman temut de romani". *Nu fără serioase dovezi istorice Vasile Pârvan spunea că literatura antică a lăsat însemnări pline de uimire şi admiraţie faţă de geto-daci,* „Făcînd din ei aproape un popor fabulos prin vitejie, înţelepciune şi spirit de dreptate" *(Dacia Buc., 1972, ed. 5, p. 150—151). Despre virtuţile romanilor, ceilalţi strămoşi ai noştri, istoricii au lăsat, de asemenea, meritate elogii.*

Cuvintele lui Dio Cassius par a descrie evenimentele de la 23 August 1944. Actul a fost o probă de maturitate politică a unor forţe care s-au organizat paralel cu cea care deţinea puterea şi care ducea la dezastru. Actul a fost ca o mare şi curajoasă acţiune bine pregătită şi operată la timpul potrivit. O dovadă de vitalitate românească, de excepţională inteligenţă şi de promptitudine, ca decizie politică.

Precum spuneam, în afara altor implicaţii de natură majore în orientarea României, pe care le vom aminti în expunerea noastră Actul de la 23 August 1944 a însemnat reorientarea firească a României împotriva fascismului pe care poporul român l-a condamnat de la începuturile sale. Schimbarea direcţiei a cerut îndrăzneală şi înţelepciune...

Era nouă, începută cu Actul de la 23 August 1944, cerea restructurarea tuturor instituţiilor, repararea tuturor nedreptăţilor din trecut. Totul trebuia pus pe baze noi, iar valoarea-etalon afirmată fără admiterea nici unui compromis, a devenit omul, *viaţa lui spirituală, morală şi materială. Omul suferise, omul trebuia restaurat. Trebuia să i se restaureze demnitatea, să i se elibereze gîndirea, să i se creeze condiţii de egalitate în toate, în societatea nouă: în muncă şi în drepturi. Un nou umanism se degaja cu precizie din toate planurile de reforme ale vieţii sociale şi politice. Dacă în cele 9 luni cît a mai durat războiul după 23 August 1944, lozinca a fost* „Totul pentru front, totul pentru victorie", *acum toate se concentrau în formula* „Totul pentru om".

Biserica instituţie tradiţională, legată structural de viaţa spirituală şi culturală a poporului român, de la naşterea sa ca popor — căci amîndouă s-au născut ca doi gemeni, în acelaşi timp — s-a văzut şi ea în situaţia de a se integra în noile realităţi şi a păşi mai departe în cadrul lor, trebuind să-şi definească linia pe care înţelegea să se situeze. Trebuie să spunem, cu toată sinceritatea, că îi era şi greu şi uşor.

Îi era greu pentru că noile realităţi păreau a o destina unui rol minor, socotind-o mai mult o instituţie cu scopuri private, din domeniul conştiinţei personale a celor ce cred, avînd la dosar şi unele greşeli de orientare, cînd s-a amestecat, ieşind în afara misiunii ei, în treburile lumii.

Îi era uşor pentru că, întoarsă la uneltele ei, la Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie, putea fără prea mult efort să descopere punţi comune cu noua orientare din gîndirea factorilor de decizie, care reprezentînd interesele poporului se instalau în mod firesc la putere. Rămînînd pe terenul ei, putea descoperi că şi ea are în vedere tot omul, *egalitatea între oameni şi echitatea socială, şi munca la baza tuturor drepturilor. Era nevoie de schimbarea cîtorva accente.*

(Continuare în pag. a 3-a)

TELEGRAMĂ

(Continuare din pag. I-a)

mişcă-n ţara asta, rîul, ramul", îngemănată cu mîndria unei străvechi civilizaţii, demnitate cucerită prin lupte şi apărată cu sînge, şi care reprezintă coloana vertebrală a valorilor fundamentale din existenţa şi conştiinţa de sine a întregii suflări româneşti. Pentru prima oară în greu încercata noastră istorie, Actul istoric din August 1944 a statornicit sentimentul demnităţii sub soarele libertăţii, ne-a conferit dreptul de a sta cu fruntea sus şi încrederea în împlinirea străvechilor noastre idealuri de libertate, independenţă şi dreptate socială.

Cu vie satisfacţie şi vibrantă mîndrie patriotică împărtăşim bucuria întregului popor pentru grandioasele înfăptuiri obţinute de România în perioada care a trecut de la 23 August 1944 şi îndeosebi, în cei 24 de ani de epocale realizări, fără precedent în istoria patriei, indisolubil legate de numele şi prodigioasa Dumneavoastră activitate, ilustrînd în mod strălucit clarviziunea ştiinţifică cu care conduceţi destinele ţării spre un viitor luminos de progres şi civilizaţie.

Astăzi, în perspectiva înţeleaptă a timpului, apare şi mai limpede uriaşa însemnătate a anului 1965, de cînd poporul român vă are în fruntea sa, an care a deschis calea gîndirii şi activităţii creatoare, a redat poporului nostru sentimentul mîndriei naţionale, de respect pentru trecutul său bimilenar, sentimentul forţei şi capacităţii de a-şi făuri viitorul aşa cum îl doreşte. În România de astăzi, sub înţeleapta Dumneavoastră conducere, se realizează visul eminescian al „viitorului de aur", ţara noastră păşind cu fruntea sus între naţiunile libere şi demne ale lumii.

Slujind cu inepuizabilă energie şi devotament patriotic interesele vitale ale ţării şi poporului român, Dumneavoastră, mult stimate şi iubite domnule Preşedinte, v-aţi afirmat, totodată, în conştiinţa omenirii ca un strălucit promotor al cauzei păcii, înţelegerii şi cooperării internaţionale, ca un înflăcărat luptător pentru libertatea şi independenţa popoarelor.

De aproape un sfert de veac, de cînd vă aflaţi la cîrma destinelor neamului, întreaga politică externă a României, indisolubil legată de numele Dumneavoastră, a devenit un simbol, sinonim cu aspiraţiile de pace, dezarmare, independenţă, suveranitate, egalitate în drepturi şi bună înţelegere între toate popoarele.

În aceste momente de înălţătoare trăire patriotică a întregului popor ne exprimăm sentimentele noastre de deplină satisfacţie pentru hotărîrea unanim exprimată privind realegerea Dumneavoastră în funcţia supremă de conducere politică a ţării, act de excepţională însemnătate, care reprezintă chezăşia continuei dezvoltări a patriei pe calea bunăstării şi progresului multilateral, fiind totodată, un puternic factor de întărire şi coeziune a naţiunii noastre.

Cu prilejul apropiatei aniversări a marelui act istoric de la 23 August 1944, glorioasa sărbătoare naţională a poporului român, conducătorii de culte, ierarhii, profesorii teologi şi clericii participanţi la această Conferinţă interconfesională omagială, vă încredinţăm mult stimate Domnule Preşedinte, că împreună cu credincioşii noştri, urmînd însufleţitoarele îndemnuri adresate de Dumneavoastră întregului popor, vom acţiona fără preget şi cu totală dăruire patriotică, pentru înfăptuirea măreţelor programe de dezvoltare multilaterală a ţării noastre, menite să asigure continua ei ridicare pe cele mai înalte trepte de progres şi civilizaţie.

Totodată, vă exprimăm mulţumirile noastre profunde pentru climatul de deplină libertate religioasă asigurat de statul român, de Dumneavoastră personal, activităţii nestingherite, cu adevărat libere a tuturor cultelor, care a creat condiţii de afirmare a ecumenismului caracteristic pentru bunele raporturi de respect reciproc şi conlucrare existente între cultele din ţara noastră.

În deplină unitate de voinţă şi simţire cu toţi fiii patriei, fără deosebire de origine naţională şi apartenenţă confesională a credincioşilor pe care îi reprezentăm, avînd un mobilizator exemplu în eroica şi prodigioasa Dumneavoastră activitate, ne angajăm să sprijinim în continuare, cu mijloacele noastre specifice şi cu deplină dăruire patriotică, interesele fundamentale ale poporului român şi grandiosul efort constructiv pentru propăşirea scumpei noastre patrii — Republica Socialistă România, pentru triumful deplin al păcii şi colaborării internaţionale.

La împlinirea a 45 de ani de la Eliberare

(Continuare din pag. I-a)

l-a trimis pe diplomatul Grigore Niculescu-Buzeşti, cu un avion la Ankara, în Turcia, cu notele diplomatice, în care era consemnată situaţia din România, şi noua sa orientare în viitor.

Avînd în vedere starea de spirit care domnea în ţară, evoluţia situaţiei militare de pe front, valoarea şi modul de dispunere a forţelor germane pe teritoriul României, precum şi posibilităţile proprii, concepţia organizatorilor revoluţiei prevedea ca efortul principal să fie făcut în Bucureşti, concomitent cu desfăşurarea unor acţiuni militare de amploare mai mare în zona Ploieşti şi pe valea Prahovei.

În noaptea de 23/24 august, ora 23, Marele Stat Major a emis Directiva operativă care preciza misiunile şi modul de acţiune pentru forţele armate ale României. Pe baza acestei directive, armatele 3 şi 4 de pe front trebuiau să se desprindă de trupele germane şi să se regrupeze în zona Ploieşti—Bucureşti, să participe la curăţirea teritoriului Munteniei de inamic, fiind în măsură ca, ulterior, să treacă la ofensivă în Transilvania.

Armata 1 română, aflată în interior, avea misiunea să lichideze garnizoanele germane din Banat, Crişana şi sudul Transilvaniei, pregătind şi desfăşurînd, totodată, o operaţie de acoperire, pentru a împiedica pătrunderea unor forţe germane şi maghiare, aflate dincolo de linia de demarcaţie din Transilvania, impusă prin dictatul de la Viena din 30 August 1940, precum şi pe vechea frontieră cu Ungaria şi Iugoslavia.

În Capitală, luptele purtate de trupele române, sprijinite de formaţiuni de luptă patriotice, au început la 23 August şi au durat pînă la 26. Cele mai grele lupte s-au dat pentru nimicirea inamicului aflat în clădirile Şcolii Superioare de Război şi Prefectura judeţului Ilfov, precum şi pentru interzicerea pătrunderii din exterior a unor forţe hitleriste destinate să înnăbuşe revoluţia în Bucureşti. Luptînd cu bărbăţie şi eroism, unităţile române şi-au îndeplinit cu cinste misiunea încredinţată.

În zilele de 26—28 august, unităţile române au nimicit gruparea germană aflată în dispozitiv în zona Tunari-Pipera-Băneasa-Otopeni.

Pierderile suferite de adversar în luptele din zona Bucureşti s-au ridicat la sute de morţi şi răniţi şi 7.000 prizonieri. Din rîndurile trupelor române au căzut la datorie peste 1.400 de soldaţi şi ofiţeri, morţi şi răniţi.

La 30 august au intrat în Capitală primele unităţi sovietice din Frontul 2 Ucrainean, fiind întîmpinate cu entuziasm de populaţia Bucureştiului. În zilele următoare, ele s-au îndreptat spre Transilvania şi Banat, străbătînd trecătorile Carpaţilor în deplină siguranţă, la adăpostul dispozitivului de acoperire realizat de Armata 1 română.

Concomitent cu luptele din zona Capitalei, unităţile române au trecut la lichidarea trupelor hitleriste din celelalte regiuni ale ţării. La Ploieşti şi pe valea Prahovei, unităţile Corpului 5 teritorial au lichidat, pînă la 29 august, cea mai mare parte a grupărilor hitleriste din zonă, cu un efectiv de 25.000 de militari. În acea zi mai existau rezistenţe în cîteva localităţi, precum şi în diferite puncte din jurul oraşului Ploieşti. Acestea au fost nimicite de Divizia 18 infanterie română şi Brigada 6 infanterie moto sovietică, care veneau din Moldova. Pînă la 31 august, întreaga vale a Prahovei a fost curăţită de duşmani, capturîndu-se peste 9.000 de prizonieri inamici. Pe timpul luptelor, germanii au avut peste 1.500 morţi şi 2.300 răniţi, iar trupele române au pierdut 800 de ostaşi.

Pînă la 29 august, pe teritoriul Dobrogei, trupele române au lichidat garnizoanele inamice, interceptînd şi capturînd mai multe coloane germane care se retrăgeau spre sud, încercînd să treacă frontiera în Bulgaria. Pe timpul acestor lupte, unităţile române au capturat 10.500 prizonieri şi o mare cantitate de materiale de război.

(Continuare în pag. a 3-a)

CONFERINŢA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. a 2-a)

Pentru a împăca greul cu uşorul şi a ieşi din impas, Biserica şi cultele în general aveau nevoie, aş zice, şi ele de un propriu 23 August! De o cotitură, de o întoarcere la ale lor şi de o aliniere cu forţele şi ideile de reconstrucţie socială şi umană în general, aliniere care trebuia făcută posibilă, cu convingere, şi în care rolul cel mai important trebuia să-l joace propria convingere a Bisericii şi a tuturor credincioşilor, că se află pe linia adevăratei lor misiuni, şi nu într-o situaţie de compromis.

Evenimentele şi schimbările rapide nu dădeau nimănui prea mult timp de gîndire, de aceea hotărîrile trebuiau să fie prompte, esenţiale şi clare. Pentru aceasta era nevoie de oameni luminaţi. Şi i-am avut. Mă voi limita aici, evident, la Biserica Ortodoxă Română. Aş putea spune, fără exagerare, că Providenţa ne-a înzestrat cu oamenii care trebuiau ceasului aceluia al Bisericii, şi de care va depinde mai apoi viaţa ei pentru decenii şi decenii.

Trebuiau evitate greşeli care au costat mult alte Biserici din vecini, şi trebuia găsită calea de mijloc *pe care o recomandă Sfinţii Părinţi întotdeauna, ca să nu cazi nici într-o parte, nici în alta.*

Oamenii acestui echilibru absolut necesar şi urgent au apărut. Erau de altfel printre noi, dar limbile le fuseseră legate de o dictatură, despre care octogenarul Patriarh NICODIM va spune într-o Pastorală *trimisă tuturor credincioşilor chiar la 23 August 1944:* „Dictatura este străină de sufletul şi firea poporului român". *De altfel, cel dintîi care a fixat drumul Bisericii, a fost chiar Patriarhul NICODIM, prompt în reacţia faţă de Actul de la 23 August 1944, prin această* Pastorală. *El a apreciat acest act ca pe o scăpare* „de la pieire", *şi a chemat poporul să-şi împlinească* „misiunea istorică cea mai dorită, aceea de a elibera Ardealul de Nord de sub înjositoarea dominaţie maghiară, care dezonorează civilizaţia şi umanitatea prin nelegiuirile şi ororile ei".

Patriarhul NICODIM a pus Actul de la 23 August 1944 sub unul dintre cele mai pozitive semne, socotindu-l „un act de îndurare al Providenţei faţă de mult încercatul popor românesc". *Cita din Psalmist:* „Dumnezeul nostru este în ceruri şi tot ce voieşte El, împlineşte" *(Ps. 113, 11). Numind, precum odinioară Eminescu,* „Biserica — mama poporului românesc", *Patriarhul NICODIM a scris în acel ceas cuvinte care vor fi orientative pentru Biserică pînă azi:* „Biserica ... a fost totdeauna alături cu poporul şi laolaltă cu el, ea i-a îmbrăţişat cu căldură idealurile şi luptă şi astăzi pentru realizarea nevoilor şi aspiraţiilor lui naţionale şi sociale" *(vezi B.O.R., LXII, 1944, p. 223).*

Profesorul I. D. Ştefănescu scria în 1946 referindu-se la felul cum a întîmpinat Patriarhul Nicodim, Actul de la 23 August 1944: „După 23 August 1944, probleme gingaşe şi-au cerut dezlegarea ... Orientările noi în politica socială au găsit cel mai cald ecou în inima lui, de multă vreme deschisă şi dăruită mulţimii care suferă. Istoria va înregistra cu uimire, şi, poate, cu recunoştinţă simpatia şi înţelegerea cu care capul Bisericii Româneşti a privit şi îmbrăţişat, la vîrsta de 80 de ani, orientarea îndrăzneaţă a celei mai tinere lumi. Nimeni nu are dreptul să lămurească mai mult în această direcţie, şi fericiţi vor fi acei ce vor fi întîrziat cuminte înainte de a judeca" *(Prinos închinat I. P. S. NICODIM, la împlinirea a 80 de ani, Bucureşti, 1946, p. XXVII).*

Începuseră aşadar şi unele judecăţi, care vor mai veni şi mai tîrziu, dar Patriarhul a mers înainte. El cunoştea mai bine decît judecătorii lui ce este şi ce trebuie să fie Biserica şi care îi erau interesele adevărate şi de durată. I. D. Ştefănescu apela la judecata istoriei, cu înţelepciune, şi bine făcea.

Noi sîntem deja, oarecum, istoria — a trecut de atunci o generaţie şi jumătate — şi sîntem într-adevăr uimiţi şi recunoscători viziunii drepte a bătrînului Patriarh în povăţuirea Bisericii în momente şi probleme „gingaşe", cum le numea cu grijă profesorul I. D. Ştefănescu, şi cum de fapt şi erau.

Tonul se dăduse. Linia melodică fusese găsită. Dirijorul era sigur pe el. Acum trebuiau împlinitorii, mai întîi ziditorii acestei noi orientări şi în Biserică, şi apoi consolidatorii ei. Şi încă o dată n-au lipsit nici cei dintîi, nici cei de pe urmă. Cel dintîi care trebuie amintit este, în afară de orice îndoială, Patriarhul JUSTINIAN. Ar trebui să-i parcurgem, cu îndelungă meditaţie, masivele volume intitulate „Apostolat social" *(10 volume) ca să-i prindem într-un sistem întreaga strategie pe care, după moartea Patriarhului NICODIM, a conceput-o şi a aplicat-o în viaţa Bisericii, în aşa fel încît nu numai să păstreze Biserica vie şi lucrătoare, ci să-i dea şi o înflorire pe care n-o mai cunoscuse înainte. S-a petrecut un adevărat miracol, pe o durată îndelungată, la care au contribuit şi mulţi din cei de faţă, în umbra şi alături de Patriarhul JUSTINIAN, fiecare din poziţia pe care a avut-o în cadrul păstoriei Sale patriarhale. Patriarhul JUSTINIAN a ştiut că nu poţi nici supravieţui, nici vieţui ca lumea, dacă nu te faci folositor, şi lecţia a predat-o tuturor. Cred că aceasta a fost marea lui descoperire. Şi a fost mare, mai ales prin faptul că a ştiut şi cum s-o pună în practică. Ştia că nimeni nu poate fi refuzat, cînd vrea să fie folositor.*

Cînd, prin alegere, a fost rînduit de sus după Patriarhul NICODIM, în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, acest lucru l-a spus din prima zi: „Biserica este chemată să purifice, să înnoiască şi să înnobileze viaţa omenească, propovăduind dreptatea şi omenia, tuturor munca paşnică, cinste şi ordine; este chemată să împuternicească sufletul poporului dreptcredincios cu tăria iubirii, a solidarităţii şi a unităţii" *(Glasul Bisericii, VII, 5—6, 1948, p. 24).*

Şi tot atunci: „Obiectivul misiunii Bisericii este omul, temelia Patriei şi a societăţii. Înălţarea omului condiţionează îmbunătăţirea tuturor celorlalte realităţi ale vieţii omeneşti. Formarea unui om nou, a unui om conştient de rosturile lui pe pămînt, pătruns de nepieritoarele adevăruri ale dreptăţii şi păcii, iată o vastă lucrare la săvîrşirea căreia este chemată şi contribuie şi Biserica. Strigătul omenirii după o viaţă nouă, mai dreaptă şi mai bună, liberă şi stăpînă pe munca ei, este strigătul celui căzut între tîlhari, după samarineanul izbăvitor. *Lăsată pradă tuturor rătăcirilor şi tuturor suferinţelor, omenirea strigă şi cere pace, înfrăţire şi dragoste. Biserica trebuie să răspundă acestei strigări şi să fie prezentă acolo unde se dă lupta pentru cucerirea dreptăţii şi libertăţii, ştiut fiind că nu poate fi pace, înfrăţire şi fericire într-o lume cu oameni robiţi, exploataţi şi ţinuţi* în întuneric" *(Idem, p. 25—26).*

Iată în cuvintele de mai sus tocmai ideea pe care am enunţat-o mai înainte: o Biserică în slujba idealurilor celor mai sfinte ale omenirii. Voia societatea nouă un nou umanism? Biserica îi venea întru întîmpinare: „Obiectivul misiunii Bisericii este omul ... formarea omului nou", *zicea patriarhul JUSTINIAN. Dar Patriarhul JUSTINIAN a fost mereu conştient că Biserica nu poate şi nu trebuie să se implice în această lucrare, decît stînd pe temeiurile credinţei sale. Aceste temeiuri îi îndreptăţea viziunea. Ba chiar i-o comandau. El afirma, la alegerea ca Patriarh, că nu va face altceva, decît că va* „pune în practică învăţăturile evanghelice" *(Id. p. 26). Această viziune, se ştie, a rămas normativă pînă în ziua de azi.*

Fiindcă sîntem la o adunare a tuturor cultelor din România, vă cer îngăduinţa a încă unui citat din Patriarhul JUSTINIAN, un cuvînt rostit tot la alegerea ca Patriarh, şi rămas pînă azi literă de Evanghelie pentru noi toţi: „Crescut în învăţăturile şi predaniile sfintei noastre Biserici Ortodoxe, care de la început a respins şovinismul şi prozelitismul, ca pe nişte lucruri care nu sînt potrivite cu duhul creştin, vom avea inima larg deschisă pentru celelalte confesiuni din ţara noastră" *(Id. p. 27).*

Iată, asemenea simţăminte ne ţin strînşi unii de alţii, pînă azi, şi drumul deschis în 1948 de Patriarhul JUSTINIAN este drumul care ne-a adus pe toţi, acum, în această sală, mărturisindu-ne respectul reciproc şi conlucrarea în tot ce e bun şi de folos credincioşilor noştri şi Patriei, în spiritul deschiderilor noi, pe care le-a promovat şi în viaţa cultelor Actul de la 23 August 1944.

Aproape 30 de ani Patriarhul JUSTINIAN a condus cu o destoinicie de necontestat corabia Bisericii Ortodoxe Române, crescînd generaţii de tineri, îndrumînd zeci de mii de preoţi, înfiinţînd instituţii, restaurînd şi zidind biserici şi mănăstiri, înfiinţînd şcoli teologice, ştiind în fiecare moment să se facă folositor şi în lupta pentru pace a poporului, şi sprijinind dezvoltarea socială a ţării, şi în ecumenismul bisericesc în interior, şi în exterior, fiind urmat creator de Patriarhul IUSTIN, şi de către P. F. Patriarh TEOCTIST, P. F. Sa fiind ucenic direct şi din primele zile, al Patriarhului JUSTINIAN. Iată ce spunea P. F. TEOCTIST cu un anumit prilej, rememorîndu-şi vremurile de început ale conlucrării cu Patriarhul JUSTINIAN, pe atunci vicar şi apoi mitropolit al Moldocei şi Sucevei: „Îmi amintesc cu strîngere de inimă de anul 1945 şi următorii cînd, alături de fruntaşii poporului nostru mi-am adus contribuţia pentru vindecarea rănilor de război, acţiune condusă în acea vreme de vrednicul de pioasă amintire Patriarhul JUSTINIAN, numit atunci „Părintele orfanilor". *(TEOCTIST, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei,* Pe treptele slujirii creştine, *M-rea Neamţ, 1985, p. 375).*

Actualul nostru Patriarh i-a mers pe urme, ştiind să-i preia moştenirea sub toate aspectele ei, în principii şi fapte. Şi se ştie, Patriarhul este simbolul vieţii şi orientării Bisericii, la noi.

Actul de la 23 August 1944 a fost recunoscut de către contemporani şi de atunci pînă azi, ca un act de mare curaj românesc şi de bună orientare istorică şi diplomatică. *Ne-ar trebui mult timp ca să evocăm, măcar în parte, felul cum a fost apreciat atunci în lume.*

Vom încerca totuşi să readucem în amintirea noastră, a celor de azi, cîteva declaraţii. Ziarul american The Evening Star din 24 August 1944 aprecia că hotărîrea României „a determinat evenimente de importanţă hotărîtoare în estul Europei". I-a privat pe hitlerişti de cele mai importante surse de petrol şi de efective; a zdruncinat frontul din Balcani şi a pus în primejdie trupele germane din Grecia, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia şi sudul Poloniei. Christian Science Monitor *scria, tot la 24 August 1944, că hotărîrea României a făcut să*

(Continuare în pag. a 4-a)

(Continuare din pag. a 2-a)

În acelaşi timp au fost zdrobite şi capturate forţele hitleriste din sectorul Braşov, din porturile dunărene, Banatul de sud, Arad, Timişoara, Alba Iulia, Sibiu. Tot în acele zile fierbinţi, unităţile militare române au apărat graniţa ameninţată şi atacată în numeroase locuri de unităţi maghiare şi germane, care intenţionau să pătrundă adînc pe teritoriul nostru naţional şi să pună capăt revoluţiei. Cu preţul a numeroase vieţi de ostaşi, atacurile inamice au fost oprite şi neutralizate. Un rol însemnat în această acţiune l-au avut batalioanele fixe regionale, alcătuite încă din 1941, din rîndurile populaţiei localităţilor rurale, ce se aflau de-a lungul graniţei vremelnice cu Ungaria, în nord-vestul României.

La luptele purtate în timpul revoluţiei şi al acoperirii frontierelor a participat întreaga armată română cu un efectiv de peste 465.000 oameni, care a nimicit în lupte peste 5.000 de militari germani, a capturat 56.000 de prizonieri, ceea ce reprezintă valoarea a circa şase divizii inamice. Totodată, militarii români au capturat mari cantităţi de armament, autovehicule, avioane, nave fluviale şi maritime, muniţie etc. Pe timpul luptelor, din rîndurile unităţilor române au căzut în încleştarea cu duşmanul peste 8.500 de oameni, morţi, răniţi şi dispăruţi.

Actul revoluţionar de la 23 August 1944 a avut o mare însemnătate internă şi internaţională.

Pe plan intern, declanşarea revoluţiei şi victoria acesteia au încununat lupta pentru unirea tuturor forţelor democratice, antifasciste din ţară, deschizînd calea unor mari transformări revoluţionare în România. Insurecţia — ca moment de început al revoluţiei — a pus capăt dictaturii militaro-fasciste, a dus la încetarea războiului antisovietic şi trecerea ţării noastre cu întreaga sa forţă militară şi economică, alături de Uniunea Sovietică, de coaliţia antihitleristă. Actul istoric de la 23 August 1944 a pus, totodată, capăt dominaţiei şi jafului Germaniei naziste în ţara noastră. Prin obiectivele propuse şi forţele politice care au contribuit la realizarea ei, insurecţia a avut un caracter naţional, antifascist.

Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste pe calea insurecţiei a dat o puternică lovitură reacţiunii interne, orînduirii burgheze în ansamblul său. Pe arena politică au pătruns, cu impetuozitate, masele populare, prin lupta cărora s-a produs o continuă modificare a raportului de forţe; clasa muncitoare, ţărănimea şi celelalte pături de oameni ai muncii au devenit factorul determinant al evoluţiei ţării. Descătuşînd uriaşa energie revoluţionară a maselor populare, revoluţia a creat premize favorabile pentru ca acestea să se organizeze şi să cucerească, treptat, importante poziţii politice, deschizînd drumul revoluţiei populare, care a dus la cucerirea puterii de către clasa muncitoare.

Revoluţia a adus în fruntea ţării un guvern care avea ca program: ieşirea României din războiul hitlerist, încheierea armistiţiului cu Naţiunile Unite, eliberarea ţării de sub ocupaţia fascistă, democratizarea vieţii publice etc.

Pe plan extern, revoluţia a reprezentat un eveniment deosebit, cu implicaţii profunde asupra cursului celui de-al doilea război mondial, din punct de vedere militar, strategic, politic, economic şi moral. Revoluţia declanşată la 23 August 1944 în ţara noastră a creat condiţii favorabile pentru nimicirea Grupului de armate german „Ucraina de sud", cu un efectiv de 350.000 de oameni; a accelerat prăbuşirea frontului hitlerist în sud-estul Europei; a dejucat planurile comandamentului german de a organiza noi linii de rezistenţă pe teritoriul României; a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice spre Balcani şi spre centrul Europei. Ca urmare a revoluţiei, Germania nazistă a fost lipsită de unele resurse vitale pentru ducerea războiului, aşa cum erau produsele petroliere şi agroalimentare româneşti; comandamentul hitlerist a pierdut o importantă bază de operaţii, precum şi posibilitatea de a mai folosi drept carne de tun sutele de mii de ostaşi români; Germania a pierdut un aliat; iar în dispozitivul strategic hitlerist s-au produs astfel mari breşe. Revoluţia a avut şi o mare însemnătate morală asupra popoarelor din Europa care se aflau sub ocupaţia nazistă, stimulîndu-le la lupta de eliberare împotriva ocupantului.

Însemnătatea revoluţiei din ţara noastră a fost comentată pe larg şi recunoscută în străinătate. Atenţia şi interesul manifestat pentru actul revoluţionar de la 23 August 1944 de către opinia publică şi de personalităţile politice şi militare din diferite ţări decurg din semnificaţia de ansamblu ce i-a fost acordată. Astfel, revoluţia a fost apreciată ca „eveniment istoric de cea mai mare importanţă"; „Unul din cele mai hotărîtoare evenimente ale întregului război"; „Un eveniment de cea mai mare importanţă militară şi politică"; eveniment cu „consecinţe incalculabile pentru viitorul mers al războiului"; prin urmările sale, revoluţia „a dus o scurtare a războiului cu cel puţin şase luni".

În cei 45 de ani ciţi au trecut de la revoluţia de eliberare socială şi naţională din august 1944 şi în special în ultimele două decenii, poporul nostru a parcurs mai multe etape istorice, ajungînd în prezent la un însemnat nivel de dezvoltare economico-socială.

La împlinirea a 45 de ani de la Eliberare

Industria românească a cunoscut o creştere de peste 135 de ori, din care de 120 de ori după 1965 încoace.

Producţia agricolă a crescut de peste 10 ori, din care de 6 ori după 1965.

La fel, venitul naţional a sporit de peste 40 de ori, din care de 33 de ori după 1965.

Fondul de retribuire a crescut, în perioada de după 1965, de 6 ori, retribuţia medie de peste 3 ori, iar retribuţia minimă s-a majorat de peste 3,3 ori, realizîndu-se un raport de 1 la 4,7 între veniturile mici şi cele mari.

S-a generalizat învăţămîntul de 10 ani, iar pînă la sfîrşitul actualului cincinal va fi, practic, generalizat învăţămîntul de 12 ani.

S-au dezvoltat puternic reţeaua sanitară, activitatea de ocrotire a sănătăţii, s-au construit spitale, dispensare şi alte aşezăminte medicale.

În cursul lunii martie a acestui an, ţara noastră a înregistrat un succes istoric — rambursarea în întregime a datoriei externe. Pentru prima dată România nu mai plăteşte tribut nimănui, devenind pe deplin independentă economic şi politic.

În domeniul construcţiei s-au obţinut succese importante încît prin construirea în cel de-al 9-lea cincinal a 700.000 de apartamente din fondurile statului va fi rezolvată, în mediul urban, problema locuinţelor.

Se prevede, totodată, realizarea de către locuitorii comunelor a unui număr important de case în cadrul programelor de dezvoltare şi sistematizare a localităţilor.

Pe harta ţării au apărut în anii de după eliberare adevărate cetăţi industriale (peste 180 de platforme industriale au fost amplasate în toate judeţele României), noi oraşe şi centre industrial-agrare. Pe rîuri mai importante s-au amenajat hidrocentrale. S-au realizat măreţe obiective, adevărate ctitorii care vor grăi peste veacuri despre geniul creator al poporului nostru, precum sînt: Transfăgărăşanul, canalul Dunăre-Marea Neagră, metroul Bucureşti. Capitala ţării şi-a reînnoit complet chipul prin grandioasele construcţii care alcătuiesc centrul civic.

În decursul perioadei de după eliberare şi mai ales după 1965 încoace s-a asigurat democratizarea organelor de stat centrale şi locale, s-a modificat legea electorală, introducîndu-se mai multe candidaturi pentru un loc de deputat, s-au creat noi organisme democratice, care asigură participarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii la conducerea societăţii. Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste — care înmănunchează toate organizaţiile de masă şi obşteşti, uniunile şi asociaţiile ştiinţifice, profesionale, ale oamenilor de creaţie, precum şi O.D.U.S. în rîndul căreia activează peste patru milioane de cetăţeni care nu sînt membri de partid — cuprinde practic întreaga naţiune, exprimă largul democratism al orînduirii noastre.

Ştiinţa şi cultura au cunoscut o impetuoasă înflorire. Peste tot s-au înălţat importante instituţii de cercetare, învăţămînt şi culturală.

În cadrul larg al festivalului naţional „Cîntarea României" au fost create şi promovate valori ale artei şi culturii româneşti şi şi-au desăvîrşit talentul zeci de mii de cetăţeni ai patriei.

O importanţă cu totul aparte s-a acordat familiei, creşterii şi formării noilor generaţii. Politica demografică a statului urmăreşte asigurarea vigorii şi tinereţii naţiunii noastre socialiste. Alocaţiile de stat pentru copii, ajutoarele şi indemnizaţiile lunare pentru mamele care au născut şi cresc mai mulţi copii sînt mărturii elocvente ale grijii statului faţă de familie.

În ţara noastră a fost rezolvată, în anii de după eliberare, în mod principial şi definitiv problema egalităţii în drepturi a oamenilor muncii fără deosebire de naţionalitate. Fie că sînt români sau de altă naţionalitate, toţi fiii poporului nostru se bucură în mod egal de drepturile şi libertăţile prevăzute în Constituţia ţării. Cetăţenii români de alte naţionalităţi au posibilitatea să folosească limba proprie, dispun de şcoli, instituţii de cultură şi artă, tipărituri de toate felurile şi, în acelaşi timp, sînt reprezentaţi în mod proporţional cu ponderea lor numerică în toate organele de conducere, atît centrale cît şi locale, în organismele democraţiei muncitoreşti-revoluţionare.

În cea mai deplină unitate cu marile transformări înfăptuite pe plan intern s-au produs schimbări substanţiale şi în politica externă a României după 23 August 1944. Dacă în 1947, la proclamarea Republicii, România întreţinea relaţii cu numai 25 de state, iar în 1965 cu 65 de ţări, astăzi numărul statelor de pe toate continentele cu care ţara noastră întreţine relaţii politice şi economice este de 155.

A sporit, în această perioadă, conlucrarea României cu ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare şi nealiniate, cu toate celelalte state ale lumii, fără deosebire de orînduire socială, pe baza principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, nerecurgerii la forţă şi la ameninţarea cu forţa, respectării dreptului imprescriptibil al fiecărui popor de a decide liber asupra propriului viitor, de a-şi alege calea propriei dezvoltări.

În acelaşi timp, România nu a contenit să se afirme în toată această perioadă, ca un militant de seamă al luptei pentru pace, pentru oprirea cursei iraţionale a înarmărilor şi trecerea la dezarmare, în primul rînd la dezarmarea nucleară, pentru edificarea unui trainic sistem de securitate şi cooperare în Europa, pentru abolirea definitivă a forţei pe arena mondială şi soluţionarea politică, exclusiv paşnică, a tuturor conflictelor şi problemelor litigioase, pentru făurirea unei noi ordini economice internaţionale, mai juste, mai echitabile, pentru participarea democratică a tuturor statelor la întreaga viaţă politică şi economică actuală, pentru creşterea rolului şi eficienţei ONU, ale altor organisme internaţionale în soluţionarea nouă, constructivă a problemelor de care depinde evoluţia omenirii pe calea progresului şi dezvoltării.

Cu prilejul sărbătoririi a 45 de ani de la actul revoluţionar înfăptuit de poporul român la 23 August 1944, se cuvine să ne îndreptăm gîndurile către cei care au luptat cu arma în mînă pentru eliberarea patriei cinstindu-le faptele şi memoria. Totodată se cuvine să-i cinstim pe toţi făuritorii vieţii celei noi în patria noastră, să omagiem harnicul şi glorioasul popor român liber şi stăpîn pe destinele sale.

CONFERINȚA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. a 3-a)

dispară orice posibilitate de dominație a Axei în Balcani.

Londra apreciază drept foarte importante evenimentele din România, făcînd posibilă o înaintare rapidă a frontului de est spre Germania, scria Neue Züricher Zeitung *(24 August 1944).* Basler Zeitung *saluta hotărîrea de la București, care s-a produs în aceeași zi cu eliberarea Parisului, drept o coincidență fericită, căci Bucureștiul era considerat „Parisul Europei răsăritene".* Der Bund, *din Berna, scria la 25 august 1944:* „Cotitura din România constituie cea mai mare breșă făcută în zidul fortăreței Germane: din acest moment se poate sconta pe înfrîngerea ei rapidă" *(cf. cele de mai sus, Magazin Istoric, XIII, 8, 1979, p. 59 și urm.). Nu sînt aprecieri de neglijat, mai ales că ele s-au produs pe loc, în funcție de realitățile de pe fronturi și de analiza din partea unor specialiști.*

Randal Neale, corespondentul diplomatic al postului de radio Londra, transmitea la ora 5 dimineața a zilei de 24 august: „Prin ieșirea din luptă a României, Germania pierde mai mult decît petrolul românesc. Întregul edificiu nazist din Balcani începe să se năruie. Consecințele pentru viitorul mers al războiului sînt incalculabile". *Același cuvinte întrebuința și Thomas Cadett, expert politic al radiodifuziunii britanice, transmițînd în aceeași zi la orele 10. Ziarul* Daily Herald *scria, tot la 24 August 1944, că* „efectul strategic al acestui act extraordinar va fi, din punct de veder militar, prăbușirea sistemului german de apărare, iar din punct de vedere politic, însemnează îndepărtarea influenței germane din sud-estul european" *(cf. Idem, p. 45).*

În dimineața zilei de 24 August postul de radio Londra anunța: „România a trecut acum în rîndul Națiunilor Unite, care luptă astăzi pentru civilizație, împotriva stăpînirii Europei de către germani". *Și adăuga ceea ce într-adevăr se va verifica științific mai tîrziu:* „Fapta României constituie un act de mare curaj, și acest act va grăbi sfîrșitul războiului". *Într-adevăr, așa cum s-a recunoscut în acea vreme de către specialiști, 23 August al României a scurtat războiul cu 200 de zile. În felul acesta s-au salvat un număr incalculabil de vieți omenești, s-au salvat bunuri culturale și materiale, opere ale geniului creator european de-a lungul istoriei, s-a putut trece la o lume nouă, organizată pe alte principii, cu alte orizonturi în dezvoltarea și progresul umanității.*

În România, Actul de la 23 August 1944 a deschis calea unor transformări revoluționare a vieții politice, sociale și culturale, transformări care, în timp, au schimbat fața Patriei. S-a început și s-a accelerat procesul industrializării prin naționalizarea tuturor mijloacelor de producție. Prin cooperativizarea agriculturii s-a realizat dispariția diferenței dintre bogați și săraci. S-a înfăptuit în mai multe etape reforma învățămîntului și s-a dat acces tuturor la învățămînt gratuit și obligatoriu, ceea ce a dus la dispariția analfabetismului.

Printr-o adevărată campanie de construcții de locuințe la orașe, s-a ajuns la dispariția periferiilor, care erau o rușine a orașelor și un semn de subdezvoltare și mizerie...

Prin reforma sistemului de retribuții, s-a ajuns la punerea în practică a principiului „la muncă egală, venituri egale" și „fiecăruia după munca lui", indiferent de vîrstă și sex. Se știe că în lume mai există încă și azi asemenea discriminări.

România de azi e alta decît România de dinainte de 23 August 1944 și ritmul dezvoltării ei deschide perspective sigure pentru tot mai multe realizări în viitor. S-au creat condiții spirituale și materiale care vor determina, cu caracter de lege, o evoluție spre forme noi de satisfacere tot mai deplină a idealurilor umane, de dreptate, de egalitate, de viață tihnită, în care munca să fie izvorul bucuriilor și asigurarea lor, și tot ea să dea dreptul la odihna binemeritată, la vremea ei.

Credincioșii noștri, integrați în acest ritm de dezvoltare a țării, au conștiința că alături de tot poporul din care fac parte, au contribuit și contribuie și ei la marile transformări și realizări în permanentă desfășurare. Biserica sprijină angajarea lor în acest proces, potrivit cu învățătura ei de bază care prevede desăvîrșirea condițiilor de viață din societate prin muncă, prin înfrățire, prin într-ajutorare, prin colaborare, în înțelegere și iubire. Talanții trebuiesc înmulțiți. Cei care nu-i înmulțesc, inactivii, vor avea de dat socoteală și se vor alege cu dezaprobarea și pedeapsa.

În cei 45 de ani care au trecut de la Actul de la 23 August 1944, „România s-a transformat dintr-o țară slab dezvoltată într-o țară industrial-agrară în plină dezvoltare". *Din anul 1975 pînă în martie 1989, România a plătit 21 miliarde de dolari, datorii externe, din care 7 miliarde reprezentau dobînzi, lichidîndu-și astfel, în totalitate, datoriile externe. S-au achitat și datoriile în ruble și, în plus, s-au alocat în ultimul deceniu peste 2000 miliarde lei (200 miliarde dolari) pentru dezvoltarea economico-socială a țării. Aceste cifre figurează în documente oficiale, indubitabile, date publicității.*

Sînt cunoscute acțiunile în slujba păcii, în care este angajată România, și propunerile de reduceri de cheltuieli militare, menite să elibereze sume pentru creșterea bunăstării poporului.

Se știe că România a fost prima țară care a propus și a realizat reducerea cu 5—10% a cheltuielilor militare, efectivelor și armamentului. Este, de asemenea, cunoscută dezvoltarea unei strategii a intrării într-o epocă în care totul să fie destinat omului, și nu distrugerii lui. România respinge războiul. Afirmă dreptul la pace. Cere o nouă ordine internațională, economică și morală, care să clădească pacea pe dreptatea socială.

Întreaga politică externă a României, consecventă de-a lungul anilor, a fost o politică de pace, de dezarmare, de colaborare cu toate țările, de respectare și întărire a legalității internaționale, de respingere a tendințelor de menținere a încordărilor și a tendințelor de continuare a politicii de război și înarmare. România respinge politica de forță și de amestec în treburile interne ale altor state. Astăzi acest principiu a fost adoptat de multe țări, dar e bine să nu se uite că a fost o vreme cînd, cu clarviziune și curaj, ea era susținută, aș zice în premieră, numai de România. Președintele României Domnul Nicolae Ceaușescu s-a pronunțat cu fermitate împotriva intervențiilor armate în treburile altor state. Putem menționa Cehoslovacia și Afganistanul în chip concret.

Poziția României cu privire la modul de rezolvare a conflictelor, a fost întotdeauna dialogul, masa tratativelor, înlăturarea cu desăvîrșire a războiului. Această poziție izvorăște din convingerea că toți oamenii au dreptul la viață, la pace, la libertate și independență. România a propus ca pînă în anul 2000 să se lichideze treptat toate armele nucleare, chimice și armele de distrugere în masă, ca și militarizarea cosmosului.

Principiile de mai sus corespund întru totul și convingerilor noastre creștine și Biserica noastră, ca și celelalte culte din țara noastră, n-a ezitat și nu ezită să militeze în rîndul credincioșilor ei, ca și în toate organizațiile internaționale din care face parte, pentru adoptarea și aplicarea lor în viața popoarelor, în lumea de azi. „Fericiți făcătorii de pace" — „Iubiți-vă unii pe alții" — „Să prefacem săbiile în pluguri și săgețile în seceri" — „Bagă sabia în teacă" *— sînt tot atîtea principii ale credinței noastre, care ne orientează în viața noastră de toate zilele.*

Ne sînt tuturor cunoscute planurile de viitor privind dezvoltarea economiei, ocrotirea sănătății, dezvoltarea culturii și educației, ca și cele privind protecția și ameliorarea mediului înconjurător, problemă care provoacă îngrijorări crescînde în lumea de azi.

Toate realizările pe care le-a cunoscut România după 23 August 1944, se datorează muncii harnice a poporului, inteligenței și perseverenței lui, iar din 1965 de cînd la conducerea supremă a țării se află eminentul om politic și de stat Dl. NICOLAE CEAUȘESCU, toate sectoarele de activitate au beneficiat de munca, de inițiativa și de îndrumările neobosite ale Excelenței Sale.

Președintele statului nostru este, fără îndoială, o excepție printre conducătorii de state din vremea noastră. Dovedește o putere de muncă unică, uriașă și o atotcuprindere a problemelor care îi descoperă dăruirea totală în slujba poporului, a națiunii noastre, pasiunea fierbinte pentru noi și noi realizări, pentru construcții, pentru agricultură, pentru știință, pentru învățămînt, pentru tot ceea ce concurează la alcătuirea unui chip tot mai frumos, tot mai bine definit al Patriei. Cum amănuntele, componentele fac întregul, Domnia Sa vede întregul prin realizarea amănuntelor, a componentelor lui. De aceea e prezent în toate, cu dorința ca toate să meargă bine, și pecetea intervențiilor Domniei Sale se simte pe parcursul tuturor realizărilor întregii perioade de cînd se află la cîrma României, în epoca nouă a țării, în epoca deschisă de Actul de la 23 August. Pe drept cuvînt e numit „ctitor al României moderne", *și epoca, încă de pe acum și-a atribuit numele Domniei Sale, pentru că, într-adevăr, toate ale epocii au beneficiat de viziunea creatoare, inițiativa, îndrumarea, permanentă și de aproape a Domniei Sale.*

Referindu-se la Actul de la 23 August 1944, Domnia Sa declara: „România a intrat în războiul antihitlerist cu întregul său potențial uman, militar și economic... Poporul nostru a demonstrat astfel, prin nenumărate fapte de vitejie și înalt eroism, că aspirația sa vitală, țelul său suprem erau lichidarea fascismului — cel mai mare dușman al libertății și independenței popoarelor, al civilizației umane, asigurarea independenței patriei, dreptul la dezvoltare liberă" *(Anale de istorie, XXV, 4, 1979, p. 5).*

În aceeași cuvîntare exprima recunoștință înfăptuitorilor actului de la 23 August 1944, ca și celor care au continuat războiul de eliberare pînă la capăt, eliberînd Transilvania de Nord, cotropită de horthyști, și eliberînd totodată țara întreagă, care și-a putut astfel începe o nouă eră din istoria ei. „Cinstim cu profundă veneratie — *spunea Domnia Sa* — memoria zecilor de mii de ostași care și-au vărsat sîngele și au căzut la datorie pentru eliberarea țării, pentru înfrîngerea fascismului" *(Idem).*

Acum cînd aniversăm 45 de ani de la acel moment de curaj și de cotitură în istoria românilor, se cuvine ca toți să ne amintim, în același spirit de cinstire și recunoștință, de cei care au contribuit la realizarea lui, ca și de cei care l-au consolidat după aceea, de forțele patriotice, militare și parlamentare, care s-au organizat la repezeală, ca și de marile personalități ale epocii, care au avut clarviziunea necesității absolute a unui astfel de Act, pe care poporul luminat l-a și înfăptuit.

Am arătat care a fost atitudinea Bisericii noastre atunci, chiar din primele ceasuri. A fost o atitudine clară, tot de clarviziune, fără ezitări. Aceasta a permis Bisericii să-și desfășoare în continuare viața religioasă și cu mijloacele, și pe bazele ei tradiționale, Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, să-și dea contribuția și la marile transformări din viața țării, care au urmat și care au avut în vedere progresul și fericirea poporului.

Biserica noastră, și cred că pot să afirm aceasta despre toate cultele din țara noastră, a rămas credincioasă în permanență acestei orientări dintru început, care s-a dovedit sănătoasă, favorabilă desfășurării normale a vieții noastre religioase, cu largă înțelegere din partea statului.

Este momentul să accentuăm că în orientarea Bisericii îndată după Actul de la 23 August 1944, ca și pe parcursul celor 45 de ani care au trecut de atunci, modul în care Biserica și-a înțeles orientarea, a întîlnit un mod similar, realist, civilizat, uman, cu respect față de conștiințele credincioșilor, și din partea Statului nostru. Și acest lucru s-a petrecut pe parcursul tuturor etapelor pe care le-a cunoscut de la 23 August 1944 încoace, evoluția vieții politice, sociale și culturale din țara noastră. Datorită modului cum avem libertate să ne exercităm îndatoririle noastre față de credincioși ne bucurăm de stima credincioșilor și împreună ne putem face și datoria de cetățeni, potrivit cu convingerile și conștiința noastră religioasă și cetățenească.

Nu cred că voi exagera, dacă voi spune că politica Statului român față de culte, înscrisă în Constituție și aplicată în fapt, nu numai că ne garantează drepturile fundamentale, dar în multe ocazii ne facilitează exercitarea acestor drepturi, cînd spre exemplu sînt promovate candidaturile cultelor în organul suprem de decizie din Stat, Marea Adunare Națională, ca și în Consiliile populare județene, orășenești sau sătești, ca și în forurile centrale și locale ale Frontului Democrației și Unității Socialiste. Sprijinul statului este evident pentru toate cultele în facilitarea păstrării legăturilor cu organismele bisericești internaționale, fie ecumenice, fie specifice fiecărui cult. Am putea mult înmulți exemplele, dacă ne-am referi la retribuții, la construcții sau restaurări de biserici, mai ales cînd sînt monumente istorice, dar nu numai atunci, la învățămîntul teologic, la planificarea unor materiale necesare vieții cultice, tipografiile noastre etc. Despre acestea fiecare dintre cei care reprezentați cultele la această Adunare festivă, veți putea desigur spune mai multe lucruri, specifice fiecăruia.

Biserica Ortodoxă Română, credincioasă Apostolatului Social *inițiat de Patriarhul Justinian, s-a plasat în permanență pe linia poruncii Mîntuitorului, care a spus că a venit să slujească. Biserica e o Biserică slujitoare. A lui Dumnezeu în primul rînd și, în același timp, a oamenilor, căci prin aproapele, prin fapta bună către el, vom dobîndi Împărăția Cerurilor, cum spune Mîntuitorul în Ev. după Matei, cap. XXV.* „Ce-ați făcut unuia din aceștia — adică aproapelui — Mie mi-ați făcut". *Aceasta e baza pe care stă credința noastră în slujire, în viziunea fiecăruia din noi, și a Bisericii în totalitatea ei.*

Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST declara cîndva, spre ilustrarea acestor convingeri: „Este un fapt al realităților obiective din țara noastră, acela că, precum în trecut, tot așa și în vremea noastră, Biserica Ortodoxă Română, ierarhii și clerul, fac trup comun cu marea familie a poporului nostru și înțeleg să slujească, cu sfîntă dăruire, dreptele năzuințe ale întregului nostru popor român hotărît să zidească pe acest străvechi pămînt strămoșesc, o viață nouă, demnă și prosperă pentru toți" *(Pe treptele slujirii creștine, II, M-rea Neamț, 1980, p. 71).*

Aceste cuvinte ale Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române de astăzi, care condensează adevăruri de noi toți recunoscute, sînt mărturisirea unui crez al nostru al tuturor și ele pot fi foarte bine transformate într-un Mesaj *actual, adresat acum, la împlinirea celor 45 de ani de la înfăptuirea Actului de la 23 August 1944, tuturor credincioșilor și clerului nostru".*

După audierea prelegerii festive, au luat cuvîntul un mare număr de participanți care au evocat însemnătatea deosebită a actului istoric de la 23 August 1944 pentru dezvoltarea multilaterală a patriei noastre, pentru afirmarea ei liberă și independentă în rîndul națiunilor lumii.

Vorbitorii au relevat cu satisfacție și mîndrie patriotică realizările obținute de poporul român în cei 45 de ani care au trecut de la eliberarea țării noastre și îndeosebi în ultimii 24 de ani de epocale înfăptuiri. În acest cadru, au subliniat climatul favorabil creat de statul nostru socialist pentru activitatea cultelor care își manifestă liber credința lor religioasă conform tradiției proprii și în conformitate cu legile țării.

Toți vorbitorii au adus un cald și însuflețit omagiu Președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, ilustrul conducător al poporului român, personalitate politică proeminentă a lumii contemporane.

Ei au exprimat, totodată, angajamentul de a-și aduce în continuare contribuția la înfăptuirea măreților programe de dezvoltare economico-socială a țării, la ridicarea ei pe trepte tot mai înalte de progres și civilizație, la triumful cauzei păcii și colaborării libere și independente a popoarelor lumii.

Redăm, în cele ce urmează, cîteva spicuiri din luările de cuvînt ale participanților:

Cuvîntul Excelenței Sale Episcop ALBERT KLEIN, al Bisericii Evanghelice C.A. Sibiu:

„După eliberarea patriei, forțele politice progresiste au inițiat procesul de transformare politică și socială a țării. Faptul că această transformare nu a decurs în spiritul revanșei naționaliste, ci sub semnul internaționalismului socialist, a ferit cetățenii de naționalitate germană din România de soarta multora din alte țări. Ei nu au fost expulzați. Subliniez acest fapt ca un indiciu că de la început socialismul în țara noastră a fost împletit cu umanitate, o trăsătură care a stat și la baza elaborării regimului naționalităților conlocuitoare.

Același spirit s-a manifestat și la primele măsuri pentru reglementarea vieții cultelor religioase. Bisericii noastre, care între anii 1941 și 1944 a fost afectată direct de tendințe străine propriilor tradiții și învățături, i s-a deschis calea pentru restabilirea vieții bisericești, prin alegerea liberă a gremiilor conducătoare și a episcopului. Iar în baza noului regim general al cultelor din anul 1948 s-a dezvoltat acea deschidere ecumenică a cultelor, acea străduință de cunoaștere reciprocă și de colaborare a cărei expresie vie este această conferință festivă.

Această deschidere ecumenică a marcat o nouă etapă în viața Bisericii noastre care, ieșind dintr-o regretabilă izolare, participă împreună cu celelalte culte la viața socială și culturală a cetățenilor, la înflorirea și propășirea patriei socialiste. Ea încercă să contribuie cu mijloacele ei specifice la înfăptuirea marilor năzuințe ale poporului nostru în convingerea că edificarea societății socialiste noi în țara noastră reprezintă o contribuție și pentru rezolvarea marilor probleme ale omenirii, a păcii și a dreptății sociale".

Cuvîntul Mons. PETRU GHERGHEL, provicar general al Arhiepiscopiei romano-catolice, București:

„Nimic mai sfînt și vrednic de cinstire în memoria noastră decît amintirea jertfelor care au dus la pacea și liniștea de azi. Nimic mai vrednic de laudă decît cinstirea și prețuirea celor care s-au jertfit ca noi să fim

(Continuare în pag. a 5-a)

CONFERINŢA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. a 4-a)

liberi, neatîrnaţi şi să avem o patrie minunată. Nu e prea mult acest lucru s-o facem zilnic şi să veghem ca să ardă candela recunoştinţei fără încetare la căpătîiul lor, ca lumina şi exemplul lor să ne fie chemare sfîntă — pentru prezent şi viitor...

E o mare onoare pentru noi să ne simţim angajaţi, sub acţiunea mobilizatoare a poporului nostru, în frunte cu înflăcăratul nostru Preşedinte — Domnul Nicolae Ceauşescu — să iubim şi să păstrăm pămîntul nostru sfînt, sfinţit cu jertfa a peste 167.525 de tineri morţi, răniţi sau dispăruţi. Lor şi tuturor înaintaşilor le datorăm patria. *Ea ne este încredinţată; poate fi ceva mai sfînt şi onorant?...*

Ne este dat nouă să construim, după expresia unui poet, pe temelia istoriei un turn invizibil, aici în Carpaţi, un turn care este potirul iubirii generoase şi neprihănite, un turn blînd, milenar, la care au trudit Decebal, Neagoe pe Argeş în sus, şi Brîncoveanu şi Mihai Viteazul şi Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare şi lemnarii Maramureşului şi pietrarii de la Tomis şi Daniil Sihastrul de la Putna şi Nicodim de la Tismana, şi eroii de la Mărăşeşti şi tinerii ostaşi morţi care şi-au unit sîngele cu pămîntul ţării noastre...

La edificarea lui mai falnică, mai durabilă, avem bucuria să fim aleşi şi noi, şi nu numai să asistăm ca spectatori, dar să ne simţim angajaţi toţi credincioşii în condiţii de frăţietate, libertate şi respect, cu toţi fiii acestui popor, fericiţi şi conştienţi de demnitatea şi fiinţa lor naţională.

Cuvîntul Excelenţei Sale Episcopul LÁSZLÓ PAPP, al Eparhiei Reformate, Oradea:

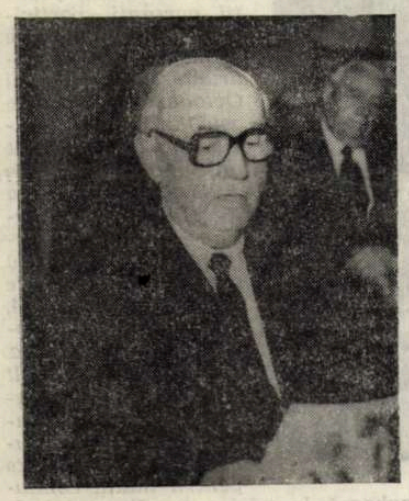

„Eu nu sînt chemat să analizez consecinţele multilaterale ale acestei zile istorice, dar nu pot să nu valorific roadele ei ce le-a adus în viaţa bisericească, şi în special în viaţa Bisericii Reformate din Patria noastră...

Biserica Reformată din ţară e recunoscătoare pentru toate roadele bogate ce le-a adus această zi de însemnătate istorică. Dar consideră că această recunoştinţă nu poate să fie numai o vorbă cît se poate de frumoasă, ci numai şi numai o activitate însufleţită, depusă în interesul îmbogăţirii materiale şi spirituale a Patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România! Această îmbogăţire e cauza noastră scumpă, a tuturor. Nu numai a noastră, a reformaţilor, ci a tuturor. Şi nu numai a tuturor cultelor, ci a tuturor cetăţenilor Patriei noastre".

Cuvîntul P. Cuv. Arhim. ZAREH BARONIAN, vicarul administrativ al Bisericii Armeano-Gregoriene:

„În ultimii 45 de ani, poporul român a dovedit că printr-o unitate de nezdruncinat, printr-un efort comun, prin muncă şi perseverenţă se pot realiza valori de mari proporţii pe calea dezvoltării industriei şi agriculturii, pe calea dezvoltării ştiinţei şi culturii. La realizarea acestor valori şi-au adus şi îşi aduc contribuţia, pe lîngă poporul român, şi celelalte naţionalităţi conlocuitoare, printre care şi comunităţile armene...

De peste şapte secole, de cînd armenii s-au stabilit pe acest pămînt de Dumnezeu binecuvîntat, ei s-au considerat părtaşi la bucuriile dar şi la momentele grele istorice prin care a trecut poporul român, în lupta sa pentru libertate şi independenţă. Pe drept cuvînt putem afirma aici că realaţiile seculare dintre români şi armeni au fost bazate pe respect reciproc, dragoste creştinească şi întrajutorare.

România este prima ţară din lume care a primit cu braţele deschise pe armenii rămaşi fără patrie, încă de la mijlocul secolului al XIV-lea, iar continuitatea generaţiilor pînă în zilele noastre a dovedit şi va dovedi caracterul specific al poporului român: ospitalitatea şi dragostea faţă de om.

Astăzi, în preajma marelui eveniment din viaţa scumpei noastre patrii, ca slujitori ai aceluiaşi Dumnezeu, ne rugăm fierbinte ca iubitorul de oameni Dumnezeu să reverse darurile Sale asupra dreptcredinciosului popor român, pentru ca împreună cu toţi fiii patriei să realizăm marile ţeluri ale înaintaşilor noştri, pacea şi bunăstarea popoarelor".

Cuvîntul Mons. ŞTEFAN DASZKAL, conducătorul Protopopiatului Central Romano-Catolic din Oradea:

„Luînd cuvîntul cu permisiunea Dvs., nu procedez în baza vreunui mandat, ci în calitate de martor şi participant al epocii de 45 de ani, ale cărei realizări le rememorăm aici...

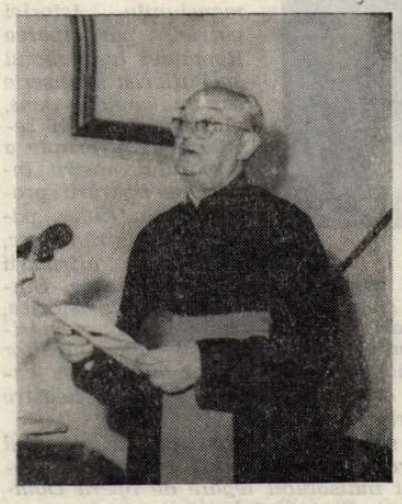

Slujitorii cultelor recunosc că în toţi aceşti 45 de ani, faţă de necesităţile obiective, şi în comparaţie cu ceilalţi semeni, şi — trebuie să spun — în comparaţie cu meritele şi osteneala, nu au dus lipsă de nimic. Ba, din contră. Statul laic, în baza unei înţelegeri intervenite cu Al. I. Cuza pe vremea naţionalizării moşiilor mănăstireşti, continuă să acorde preoţilor contribuţie de la bugetul statului român...

Indiferent de doctrină şi de interese individuale, trebuie să recunoaştem imensele eforturi şi realizări: unităţile de producţie, locurile de muncă aşezările şi locuinţele noi etc. Pe mine mă impresionează zilnic, mergînd pe un drum mai lung la biserică, forfota imensă şi multicoloră a copiilor şi tinerilor care merg la şcoală. Tot realizare epocală. În drum de la Biserică mă uit la vitrinele librăriilor: ce ieftine sînt cărţile şi cît de accesibile pentru toată lumea! În alte condiţii, achiziţionarea unei cărţi este o problemă financiară...

Nu în zadar ne îndeamnă Sfînta Scriptură, foarte insistent (I Tim. 2,1) să se facă rugăciuni, implorări, mijlociri pentru toţi oamenii şi mai cu seamă pentru cei de la înalta putere: „pro iis qui in sublimitate sunt", conduc lumea şi patria, ca să putem trăi în pace şi linişte".

Cuvîntul Dr. MOSES ROSEN, Şef Rabinul Cultului Mozaic din România (prezentat de Dl. TEODOR BLUMENFELD, preşedintele Comunităţii Evreieşti din Bucureşti):

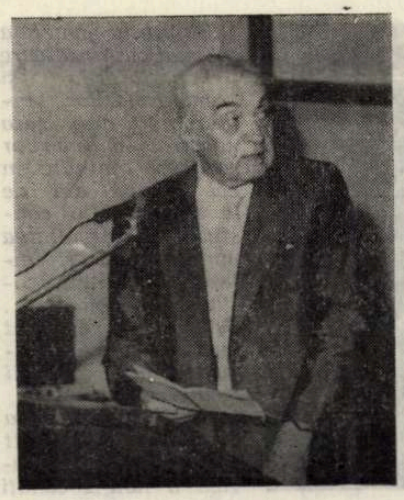

„Noi, comunităţile evreieşti din această ţară, care timp de peste şase veacuri ne-am împletit soarta cu acea a poporului român, luăm parte, cu sufletele pline de emoţie şi bucurie, la această mare sărbătoare.

La fel cu poporul român şi cu celelalte naţionalităţi din această ţară, am devenit oameni liberi, cetăţeni egali în drepturi şi îndatoriri, stăpîni ai destinului nostru. La fel deci cu ceilalţi şi pentru aceleaşi motive, ne bucurăm, ne strigăm bucuria ce ne cuprinde sufletele.

Şi totuşi, pe deasupra acestui „la fel cu toţi ceilalţi" există un ceva în plus, un amănunt, un mic amănunt şi acesta se numeşte VIAŢA. Da. Viaţa. Noi, evreii, eram osîndiţi la moarte în cumplite chinuri. Pe noi ne aştepta soarta fraţilor noştri, a celor şase milioane de martiri ai Holocaustului...

23 August ne-a redat deci nouă evreilor nu numai libertatea, demnitatea umană, ci ne-a salvat însăşi VIAŢA... Au trecut 45 de ani de atunci. Noi, supravieţuitorii, privind spre aceşti ani lăsaţi în urmă cu o caldă recunoştinţă faţă de poporul român şi înţeleptul său conducător Preşedintele NICOLAE CEAUŞESCU. Pentru prima dată, am devenit şi noi cetăţeni egali cu ceilalţi. Am căpătat toate posibilităţile să ne exercităm cultul, să ne afirmăm apartenenţa naţională şi religioasă...

Imn de slavă să ridicăm deci Atotputernicului Părinte Ceresc pentru minunea cea mare săvîrşită cu noi. Prinos de recunoştinţă să adresăm forţelor progresiste ale României care au împlinit acest istoric eveniment".

Cuvîntul P. C. Prot. VLADIMIR MARCOVICI, vicarul Vicariatului ortodox sîrb din Timişoara:

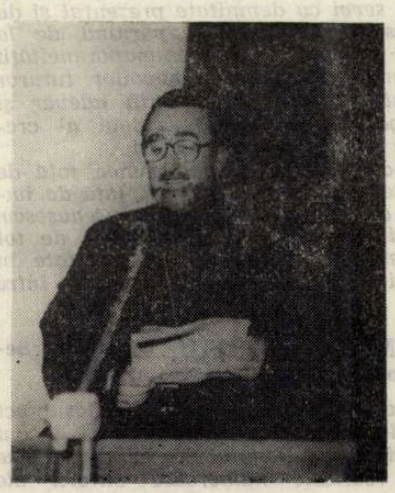

„Cei 45 de ani de libertate care ca durată pentru istoria milenară a unui popor sînt puţini la număr, dar ca împliniri şi consfinţire a deplinei libertăţi şi independenţei naţionale întrec în strălucire toate epocile anterioare, sînt un adevărat Ceahlău al istoriei naţionale de pe a căror culme avem tăria şi posibilitatea ca în cea mai desăvîrşită unitate naţională să scrutăm cele mai largi orizonturi ale unui viitor luminos, purtînd pecetea anilor de lumină a ultimelor două decenii şi jumătate pe care cu mîndrie şi îndreptăţire legitimă îi numim „Epoca Ceauşescu"...

Ca părtaşe la viaţa cea nouă, cultele din ţara noastră au fost beneficiare multor împliniri pe care nu le-au cunoscut în trecutul lor istoric.

Aniversînd cei 45 de ani de libertate, progres şi prosperitate includem în bilanţurile întreprinse cu acest prilej şi prefacerile intervenite în viaţa Vicariatului ortodox sîrb din România, în general a tuturor cultelor religioase din ţara noastră. Constatăm cu mîndrie că în aceşti 45 de ani şi îndeosebi în ultimii 24 de ani, pe lîngă celelalte culte, şi noi credincioşii ortodocşi de naţionalitate sîrbă mărturisim liber credinţa noastră şi ne desfăşurăm serviciile divine în lăcaşurile de cult pe care le-au ridicat înaintaşii noştri, iar noi le menţinem cu sfinţenie. Înscrise în tezaurul valorilor de seamă ale patrimoniului nostru cultural, ele se bucură de o atenţie deosebită din partea Conducerii noastre de Stat...

Împreună cu toţi fiii ţării şi alături de ei, clericii şi credincioşii Vicariatului ortodox sîrb, împreună cu celelalte culte religioase, contribuie activ la marea operă de înălţare a ţării, pe culmile celor mai îndrăzneţe visuri ale înaintaşilor. Clerul şi credincioşii noştri se consacră binelui şi înfloririi ţării, sprijinind şi lucrînd la realizarea năzuinţelor de fericire şi progres, spre bunăstarea şi binele tuturor".

Cuvîntul Excelenţei Sale Episcopul KOVÁCS LAJOS, al Bisericii Unitariene, Cluj-Napoca:

„Evenimentul istoric de cea mai mare însemnătate, care a avut loc la 23 August 1944, a deschis o eră măreaţă, cu totul nouă, nu numai în istoria patriei noastre, Republica Socialistă România, dar a influenţat în mod fundamental şi viaţa cultelor noastre.

Pînă la transformarea istorică din 1944, Bisericile ţării noastre au trăit viaţa lor una lîngă alta, dar nu cu mentalitate şi colaborare frăţească adevărată.

Toate acestea s-au modificat în mod esenţial în urma însemnatului eveniment istoric din 23 August. Regimul socialist nu face deosebiri între Bisericile mari şi mici. Constituţia noastră asigură tuturor Bisericilor libertatea conştiinţei şi a religiei. Astfel, în cadrul dispoziţiunilor legale, se asigură şi Bisericii noastre desfăşurarea liberă a activităţilor sale, oficierea în mod nestingherit a serviciilor divine în limba sa maternă, colaborarea noastră şi stabilirea de relaţii ecumenice cu organizaţiile bisericeşti de peste hotare...

Credincioşii Bisericii Unitariene din România se află pe teritoriul Ardealului şi aparţin cu toţii comunităţii maghiare. Vreau să declar şi cu această ocazie solemnă că ei se simt cetăţeni cu drepturi egale şi strîns însufleţiţi de dorinţa de a-şi aduce contribuţia lor la înflorirea Patriei noastre".

Cuvîntul Past. DUMITRU POPA, preşedintele Cultului Adventist de ziua a şaptea:

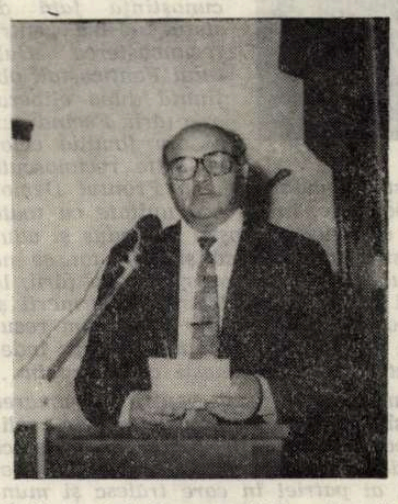

„23 August 1944 a însemnat şi pentru credincioşii adventişti de ziua a şaptea din România, ceea ce a însemnat pentru întreaga ţară, şi anume, eliberarea, demnitate umană şi cetăţenească, dreptul legitim de a nu mai fi consideraţi străini în propria lor ţară. Nu pot să nu amintesc acum şi aici că de fapt adventiştii de ziua a şaptea din România numai după 23 August 1944 şi-au căpătat deplina şi plenara lor libertate, recunoscuţi fiind ca Cult, încheindu-se astfel o lungă perioadă de opresiune şi nedreptate.

Iată de ce, în acest moment aniversar, credincioşii şi pastorii Cultului nostru sînt recunoscători Celui Atotputernic şi tuturor celor ce au dat viaţă şi consistenţă actului de la 23 August, înţelegînd a ne aduce aportul alături de toţi ceilalţi cetăţeni ai ţării la realizarea marilor deziderate naţionale, exprimîndu-ne adeziunea noastră la politica internă şi externă a ţării şi la tot ce se înfăptuieşte pentru binele, pacea şi propăşirea tuturor fiilor ţării noastre...

În acest moment de înălţătoare sărbătoare, plini de recunoştinţă şi conştienţi de datoria ce o avem faţă de ţara şi poporul nostru, ne angajăm să păstrăm şi să dezvoltăm acest spirit şi să punem la dispoziţia ţării energia noastră, capacitatea noastră creatoare, loialitatea şi întreaga noastră fiinţă, ca cetăţeni devotaţi binelui obştesc, conlucrînd la realizarea dezideratului de bine, de pace şi prosperitate a scumpei noastre patrii".

Cuvîntul D-lui OSMAN AZIZ, Imamul Comunităţii musulmane din Bucureşti:

„O mare realizare a noii noastre orînduiri o constituie modul excepţional în care s-a rezolvat problema naţională, problema naţionalităţilor conlocuitoare, astfel că

(Continuare în pag. a 6-a)

CONFERINȚA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. a 5-a)

nici una din aceste naționalități nu poate să spună că nu s-au bucurat în deplinătate de toate drepturile, ca și de firești le obligații față de patria noastră comună. Constituția țării a statuat libertatea religiei, a manifestărilor libere a convingerilor spirituale; însăși această întîlnire a noastră atestă cu prisosință că și Cultul Musulman din România își desfășoară și trăiește viața de cult în modul cel mai deplin al libertății și a sprijinului acordat de stat. Este o mare realizare că a dispărut acea ură de rasă, învrăjbirea între naționalități. Toți sîntem un singur popor, care participăm la înălțarea patriei noastre pe coordonatele noii societăți. Asigurăm și cu acest prilej că și pe viitor vom participa tot mai activ, cu toți enoriașii noștri, la continua înflorire a țării, cu toate forțele de care dispunem, cu toată priceperea și dragostea firească ca fii egali ai acestei minunate patrii...

În climatul sănătos de largi libertăți democratice între care se încadrează și libertatea cultelor, a manifestărilor religioase, și noi, credincioșii Cultului Musulman, cetățeni români și devotați patriei, de naționalitate turco-tătară și albaneză, strîns uniți cu întregul popor român, participăm cu dragoste și devotament la înălțarea scumpei Românii pe cele mai înalte culmi de civilizație și progres...

Și la acest jubileu, îl asigurăm pe Președintele țării, Excelența Sa Domnul Nicolae Ceaușescu, că noi, deserventii Cultului Musulman din România, împreună cu toți enoriașii noștri, sîntem alături de toți cetățenii țării, strîns uniți, reafirmîndu-ne hotărîrea de a participa în viitor, cu efort, mai multă dăruire și putere de a mobiliza pe toți cei care îi păstorim, la o muncă susținută, pentru apărarea păcii, pentru înflorirea patriei noastre, Republica Socialistă România".

Cuvîntul Past. PAVEL BOCHIAN, președintele Cultului Penticostal:

„Cu deosebită bucurie, și noi, reprezentanții Cultului Penticostal, participăm astăzi la întrunirea cultelor din țara noastră pentru a sărbători împreună împlinirea a 45 de ani de la Revoluția socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944...

Păstrăm o vie recunoștință față de statul nostru pentru recunoașterea Cultului Penticostal, obținută după eliberarea țării. Făcînd parte din familia celor 14 culte recunoscute în Republica Socialistă România și din Frontul Democrației și Unității Socialiste, în strînsă unitate cu toate cultele, împreună cu credincioșii noștri am adus și aducem contribuția noastră prin muncă și prin tot ce ne cere conducerea statului român la prosperitatea țării, la bunăstarea întregului popor, la realizarea dezarmării și a păcii între toate popoarele lumii. Ne exprimăm recunoștința noastră față de țară, prin muncă și prin îndeplinirea tuturor îndatoririlor cetățenești ce ne revin...

În activitatea pe care o desfășurăm pentru îndrumarea credincioșilor noștri sîntem permanent călăuziți de realitatea că România Socialistă ne este patria mamă și că toți credincioșii sînt datori să dovedească prin faptele lor că sînt buni cetățeni ai patriei în care trăiesc și muncesc. Profetul Moise a spus: „Dumnezeu a dat o moștenire neamurilor și a pus hotare popoarelor" *(Deuteronom 23, 8). Noi mărturisim că Dumnezeu a hotărît să ne naștem aici și să fim fiii acestei țări. După cum avem o singură mamă, la fel avem o singură țară, care ne este patria mamă. În ea sîntem acasă, iar dincolo de hotarele ei, cine le trece, este străin și venetic. Nu căutăm fericirea în țări străine, ci vom munci și vom lupta să fie cît mai fericită viața tuturor cetățenilor români aici în România...*

Păsim înainte cu încrederea că prin munca noastră unită cu a tuturor cetățenilor Republicii Socialiste România și cu ajutorul Dumnezeului iubirii și al păcii, țara noastră va progresa și noi ne vom bucura, pentru că fericirea noastră atîrnă de fericirea ei. Sîntem încredințați că mesajul cuvintelor poetului, care a zis: „Viitor de aur, țara noastră are, și privesc prin veacuri a ei înălțare", își găsesc o deplină realizare în epoca de noi înfăptuiri pe care o trăiește astăzi patria noastră".

Cuvîntul P.C. Pr. Prof. DUMITRU POPESCU, Rectorul Institutului Teologic Universitar din București:

„Aniversarea celor patru decenii și jumătate de la memorabilul act istoric de la 23 August 1944 — eveniment capital în istoria României moderne — constituie un prilej binevenit pentru a evoca, cu aleasă recunoștință și profundă gratitudine, contribuția adusă de țara noastră, România, la încununarea victorioasă a luptei generale a popoarelor împotriva celui mai crîncen dușman al umanității, fascismul german...

Raportată la dimensiunile istoriei patriei, participarea României la războiul antihitlerist se înscrie ca un capitol dens, glorios, al luptei seculare neîntrerupte a poporului nostru închinate apărării propriei sale ființe, pămîntului strămoșesc, demnității, afirmării de sine stătătoare în concertul popoarelor libere. Sinteză a unei strălucite și multimilenare existențe istorice, marele act revoluționar a dat o nouă expresie nepieritoarei puteri a poporului român de a se ridica biruitor peste vitregia vremurilor, deschizînd României calea cuceririlor socialiste de astăzi, a ridicării națiunii noastre pe treptele unei noi orînduiri sociale...

Treptele de progres social pe care le-a parcurs poporul nostru în acești ani, rezultatele obținute în toate domeniile de activitate, sînt indisolubil legate de opera Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele țării noastre, care conduce neobosit destinele poporului român pe calea independenței și libertății, și care a fost propus, pentru contribuția Sa decisivă la făurirea noii societăți românești, să fie reinvestit în cea mai înaltă funcție de conducere politică a țării...

La aniversarea a 45 de ani de la Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, însuflețiți cu toții de sentimentele sărbătorești ale întregii națiuni, vom căuta să sprijinim mai departe eforturile ce se depun pentru creșterea potențialului economic și patrimoniului spiritual al țării, ridicarea nivelului de viață al poporului apărarea independenței și suveranității patriei, înălțarea ei pe noi trepte de civilizație și progres".

Cuvîntul D-lui Prof. PÉNTEK ÁRPÁD, Rectorul Institutului Teologic Universitar Protestant Unic din Cluj-Napoca:

„Expresia generală cea mai cuprinzătoare a prefacerilor și transformărilor înnoitoare din țara noastră, a marilor realizări obținute în cei 45 de ani de la Eliberare o constituie dezvoltarea multilaterală și înflorirea națiunii socialiste române... Este de remarcat faptul că în fundamentarea politicii cultural-educative s-a pornit de la ideea generoasă potrivit căreia menirea istorică a noii societăți este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, ci, mai ales, de a făuri o civilizație spirituală superioară, care proiectează în centrul său profilul luminos al omului nou. Pe această bază încărcată de noblețe spirituală a avut loc orientarea și perfecționarea continuă a tuturor formelor de învățămînt, o orientare culturală și morală care vizează aplicarea fermă și creatoare a principiilor eticii și echității socialiste și afirmarea deplină a personalității umane.

Expresie a orientării de profundă vibrație umanistă și argument practic al acesteia îl constituie, în șirul libertăților constituționale acordate tuturor cetățenilor țării, și libertatea religioasă. Existența și activitatea remarcabilă a Bisericii Reformate, alături de celelalte Biserici surori din România, existența și realizările prestigioase ale Institutului Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca, alături de celelalte instituții de învățămînt teologic și în deplină egalitate cu ele, reprezintă mărturia de netăgăduit a aplicării creatoare și a respectului acestei libertăți.

Biserica pe care o slujim și credincioșii pe care îi reprezentăm înțeleg să-și aducă contribuția lor la îndeplinirea obiectivelor majore ale dezvoltării patriei noastre, iar profesorii și studenții Institutului nostru își fac un titlu de noblețe din a servi cu demnitate prezentul și de a pregăti cu responsabilitate viitorul, pornind de la realitatea că marile probleme ale contemporaneității implică un ecumenism activ, adecvat nevoilor tuturor credincioșilor, destinat realizării unității în adevăr și iubire creștinească, găsirii rostului individual al credinciosului în armonie și înțelegere cu ceilalți...

Ne manifestăm, și cu acest prilej, adeziunea față de politica internă și externă a patriei noastre, față de importantele inițiative ale Domnului Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, față de tot ceea ce se înfăptuiește cu migală și cu tenacitate în scopul realizării bunei înțelegeri, păcii și înfrățirii între popoare".

Cuvîntul P.C. Pr. MIHAI VIZITIU, Directorul Seminarului teologic ortodox, Mănăstirea Neamț:

„În cei 45 de ani care au trecut de la gloriosul act istoric din August 1944, și mai ales în ultimii 24 de ani de cînd în fruntea țării se află Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, au fost realizate numeroase ctitorii ale

socialismului pe pămîntul României, care s-au înscris ca trepte de progres și civilizație.

În ceea ce privește Biserica Ortodoxă Română, în acești 45 de ani a cunoscut realizări deosebit de importante în toate domeniile, inclusiv pe tărîmul învățămîntului teologic... Una din aceste realizări o constituie reorganizarea, după anul 1948, a instituțiilor teologice de formare a slujitorilor sfintelor altare, instituții care au fost puse sub ocîrmuirea Bisericii și încadrate cu personal de înaltă pregătire de specialitate. Pe lîngă pregătirea teologică corespunzătoare, în centrul preocupărilor cadrelor didactice din seminariile teologice se află creșterea și formarea preoților cetățeni, legați statornic de Biserica ce o slujesc, dar și de năzuințele poporului, slujitori a căror integrare socială să fie plenară. Baza materială a seminariilor teologice, atît de necesară unui învățămînt de calitate este astăzi pe măsura noilor condiții de învățămînt create în țara noastră în anii de după eliberare.

Manualele editate precum și cărțile și publicațiile bisericești, tipărite în acești ani, îmbogățesc cunoștințele și orientează pe viitorii preoți stimulîndu-le activitatea pastorală și formîndu-i ca factori activi în acțiunea de edificare a unei Românii multilateral dezvoltate și de sprijinire a păcii și a vieții pe planeta noastră...

Noi, slujitorii catedrelor din seminariile teologice ne mărturisim hotărîrea de a participa și în viitor cu aceeași însuflețire, la toate acțiunile menite să asigure propășirea poporului nostru, căci a sluji lui Hristos înseamnă a sluji semenilor, a sluji poporul, a sluji viața, pacea și fericirea omenirii întregi".

Cuvîntul P.C. Sale PETRE MATEI, delegatul preoților prezenți la cea de a 75-a serie a Cursurilor de îndrumare pastorală a Bisericii Ortodoxe Române:

„Pentru noi, preoții cursanți, participanți la a 75-a serie a cursurilor de îndrumare ale Bisericii Ortodoxe Române, este un prilej fericit și un moment unic participarea la a 45-a aniversare a Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, în acest cadru deosebit, sărbătoresc. Este un moment înalt de cinstire și omagiere a bravilor înaintași și de mulțumire și recunoștință pentru înalta conducere de Stat care veghează la păstrarea climatului de pace în care noi să ne desfășurăm activitatea, aici și în parohiile noastre, și la asigurarea unei vieți trainice și fericite. De aceea, însuflețiți de sentimentele sărbătorești ale întregii națiuni, din toată inima ne exprimăm adeziunea la eforturile ce se depun de către întregul nostru popor pentru creșterea potențialului economic și a patrimoniului spiritual al țării, la ridicarea nivelului de viață, la apărarea independenței și suveranității Patriei și la sporirea prestigiului ei în lume, pentru promovarea înțelegerii între oameni și popoare, pentru pacea a toată lumea.

Totodată ne luăm angajamentul fierbinte de a nu precupeți nici un efort pentru aducerea la îndeplinire a acestor măreți idealuri".

Cuvîntul de închidere a lucrărilor, rostit de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST:

Am convingerea că adunarea noastră omagială de astăzi, prilejuită de aniversarea marelui act istoric de la 23 August 1944, a imprimat în sufletul fiecăruia o întreagă gamă de gînduri, de preocupări și de idei, alcătuind o adevărată simfonie de simțăminte ce însuflețesc prezența și lucrarea noastră în Bisericile pe care le slujim și în țara în care ne-am născut, în care viețuim și pe care o iubim și o dorim cît mai înfloritoare.

Este de la sine înțeles că o sinteză a interesantelor luări de cuvînt în urma conferinței festive ar fi foarte greu de realizat. Am ascultat cu luare aminte preocupări și gînduri inspirate care exprimă stări și hotărîri înălțătoare, izvorînd din convingere, din viață, din trăirea credinței religioase, fapt deosebit de important pentru un credincios al Bibliei, pentru un vestitor al Evangheliei lui Hristos, Evanghelia păcii (Fapte 10, 36). Cînd cele bune, rostite în această adunare izvorăsc dintr-o inimă bună, cum se spune în Sfînta Scriptură —, ele aduc roade îmbelșugate: „Omul bun, din vistieria cea bună a inimii sale scoate cele bune, pe cînd omul rău, din vistieria cea rea a inimii lui scoate cele rele. Căci din prinosul inimii grăiește gura lui" *(Luca 6, 45). Am putea spune, deci, în legătură cu aceasta, că ceea ce s-a vorbit astăzi aici, în cuvinte alese și pline de simțăminte înălțătoare, oglindește prisosul inimii noastre, raportat la marele eveniment jubiliar pe care îl aniversăm.*

Pentru început, se cuvine să subliniem că însăși această manifestare tălmăcește atmosfera de reală și deplină

(Continuare în pag. a 7-a)

CONFERINŢA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. a 6-a)

libertate religioasă, climatul curat de gîndire şi de lucrare care s-a statornicit în ţara noastră în cele patru decenii şi jumătate de viaţă nouă. Privind retrospectiv, aşa cum au făcut unii dintre vorbitori, la anii durerilor, la anii grijilor şi tensiunilor religioase, a înstrăinării de dragoste de fii ai lui Dumnezeu (Deut. 14, 1) care proveneau, poate, şi din înstrăinarea noastră de Logosul întrupat, de adevărurile Bibliei, ne dăm seama ce schimbări uriaşe s-au produs în sufletele şi în gîndirea noastră în cei 45 de ani care au trecut.

În această sală se află alături de noi, stimaţi conducători şi reprezentanţi ai cultelor, preoţii veniţi să-şi reîmprospăteze şi să-şi îmbogăţească cunoştinţele teologice în cadrul celei de a 75-a serii a cursurilor de îndrumare pastorală şi misionară. Sînt preoţi tineri, care s-au format şi au crescut duhovniceşte în această atmosferă luminoasă de privire frăţească, faţă în faţă, aşezată în anii aceştia între Bisericile noastre. Noi, cei mai vîrstnici, care am străbătut şi am cunoscut norii de umbră dintre culte dinaintea eliberării Patriei noastre, evaluînd acum trecutul şi slujirea noastră de atunci, recunoaştem cît de străini eram faţă de însuşi Cuvîntul şi voia lui Dumnezeu, El fiind „Domn al păcii" (Is. 9, 6). Astăzi iată că ne aflăm împreună, conducători şi reprezentanţi ai cultelor din România. Şi nu este pentru prima dată în cele patru decenii şi jumătate. Ne cunoaştem şi ne recunoaştem unii pe alţii în lumina Adevărului divin, colaborînd în conferinţe teologice, în deosebit de valoroase lucrări patriotice, în adunări ale forurilor supreme ale ţării noastre. Astăzi promovăm şi frăţietatea în spiritul ecumenismului practic, prin scrisul nostru teologic, istoric şi patriotic, prin acţiuni şi rugăciuni proprii teologiei Bisericilor sau Cultelor fiecăruia, exprimat în limba maternă a naţionalităţii proprii. În acest binecuvîntat răstimp, prin colaborare şi respect reciproc, am redescoperit o bază comună a lucrării noastre religioase şi patriotice. Căci tot ceea ce s-a rostit la această tribună a păcii atît de adînc şi de pilduitor, porneşte din acest fond spiritual comun la care noi am ajuns în activitatea teologică, pastorală şi patriotică, în noile condiţii de viaţă în care se desfăşoară atît de frumos conlucrarea cultelor din ţara noastră.

Acest spirit nou de înţelegere şi colaborare, atît de binefăcător, este rezultatul înţelepciunii şi inteligenţei creatoare a Preşedintelui României, care a descătuşat şi pus în valoare energiile tuturor fiilor acestei ţări şi a înălţat pe culmi de înflorire şi de prestigiu patria noastră comună în care vieţuim. Acest spirit nou, ecumenic, frăţesc, ne inspiră să purtăm cu noi şi să transmitem credincioşilor şi clerului nostru şi pretutindeni unde mergem — în ţară sau peste hotare — mesajul frăţesc de pace şi bunăvoire al poporului român. Un exemplu grăitor va adeveri cele afirmate.

Recent a avut loc la Moscova întrunirea Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, organism creştin internaţional deosebit de important, din care fac parte unele culte din ţara noastră. Noi avem acolo, pe lîngă rolul de mesageri ai teologiei ecumenice din ţara noastră, şi pe acela de a transmite mesajul de pace şi dezarmare al poporului nostru, mesajul său de independenţă şi colaborare cu toate neamurile de pe pămînt, precum şi ataşamentul nostru al tuturor faţă de aceste realităţi şi valori, bine ştiind că adevărul învinge, aşa cum lumina luminează şi acolo unde este întuneric, în cele mai îndepărtate colţuri ale firii sau ale sufletului omenesc. Purtînd o asemenea convingere, delegaţia ecumenică a Bisericilor din ţara noastră s-a întors cu o deosebit de frumoasă realizare privind atît prestigiul ecumenismului nostru practic, întemeiat pe fondul spiritual viguros al poporului nostru, cît şi prestigiul României de astăzi, ce rezultă din justeţea politicii interne şi externe a ţării noastre, a Preşedintelui ei, Domnul Nicolae Ceauşescu. Am făcut deci un pas înainte foarte însemnat, care se confirmă şi cu acest prilej sărbătoresc de astăzi. Şi ţin să subliniez acest lucru, gîndindu-mă că altădată, la începutul organizării unor asemenea consfătuiri ecumenice, în anul 1949, la care am luat parte, este şi va fi în mijlocul nostru pentru că prin întruparea Sa în El a înălţat omul la rangul de „colaborator", spre fericirea umanităţii. Duhul lui Dumnezeu a schimbat anii din trecut plini de tensiune, de polemică şi de înstrăinare, într-o lucrare nouă de apropiere, înfrăţire şi încredere reciprocă. Aşa cum s-a afirmat aici de către unii dintre vorbitori, acest fapt este ziditor pentru toţi. Lucrarea de apropiere este ţelul urmărit de ecumenismul nostru contemporan, prin dialoguri teologice şi colaborare frăţească, realizate cu responsabilitate şi cu înţelepciune, îndemnînd pe fiecare la ieşirea din izolare şi la o vedere mai largă şi mai profundă a vieţii, aşa cum Mîntuitorul a zis lui Simon Petru, îndemnîndu-l: „Mînă la adînc şi (acolo) aruncaţi mrejile voastre, ca să pescuiţi" *(Luca 5, 4).*

Perioada aceasta este nu numai deosebit de bogată în împliniri spirituale şi materiale epocale, dar ea este şi deosebit de instructivă, este bogată în învăţăminte pentru fiecare din cei chemaţi să slujească pacea şi viaţa pe pămînt, pentru cei ce năzuiesc să predice adevărul dumnezeiesc. Trebuie să învăţăm, iubiţi părinţi şi fraţi, din toate acestea; din înţelepciunea acestui popor român harnic, din înţelepciunea conducătorilor lui. Poporul nostru, unit în aceeaşi credinţă şi lege străbună, de-a lungul secolelor, a cultivat totdeauna în spirit ecumenic ospitalitatea şi iubirea de fraţi, indiferent cărei credinţe aparţineau ceilalţi, aşa cum spunea cineva amintind de statornicirea liniştită pe pămîntul românesc, cu 600 de ani în urmă, a unor fraţi de altă credinţă şi naţionalitate. Poporul acesta bun şi iubitor îşi arată încă de pe atunci spiritul, vocaţia şi deschiderea sa ecumenică, de apropiere şi de frăţietate. De aceea, ecumenismul zilelor noastre se manifestă şi la nivelul credincioşilor, la nivelul clerului şi teologiei care trebuie să promoveze încrederea, buna credinţă, într-ajutorarea frăţească şi mai ales unitatea de muncă şi viaţă a poporului nostru. Dacă nu ar fi existat acest fond sănătos la începutul lucrării noastre teologice ecumenice şi dacă nu ne-am fi bucurat de un climat prielnic activităţii Bisericilor, ne-ar fi venit foarte greu să dezvoltăm ecumenismul local de la noi.

Dar noi, fiecare Biserică, fiecare cult, am avut şi am cultivat fondul spiritual comun de credinţă al propriilor noştri credincioşi, promovînd dragostea, apropierea şi bunăvoinţa, ceea ce a făcut ca pînă în zilele noastre ierarhii ortodocşi din Transilvania sau din altă parte să fie preţuiţi şi stimaţi şi de către slujitorii şi credincioşii unor Biserici neortodoxe, respectiv ai Bisericilor protestante, iar pastorii şi deservenţii protestanţi să fie stimaţi la rîndul lor de către preoţii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe. Un asemenea lucru care, aşa cum ştiţi cu toţii, nu se întîlneşte adesea în altă parte, la alte Biserici, impresionează pe bună dreptate pe toţi cei ce ne vizitează ţara, preocupaţi de înţelegerea realităţilor vieţii religioase din România. Cu puţin timp în urmă, am avut o vizită a unor înalte personalităţi din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care au văzut centre eparhiale şi Institutele teologice — de la Bucureşti, Sibiu şi Cluj-Napoca —, unde au avut întîlniri cu teologi români de renume, aparţinînd diferitelor confesiuni. Oaspeţii, personalităţi bisericeşti de renume mondial, ne-au mărturisit că rar se poate întîlni în alte părţi ale lumii atmosfera de ecumenism şi lucrarea rodnică, plină de frăţietate şi dragoste, ce există în România. Iar noi ştim că datorăm aceasta sufletului românesc în general, care nu s-a lăsat robit de ceea ce este fanatism şi egoism, de ceea ce este dispreţ pentru aproapele, pentru vecini, pentru cei de altă credinţă, ci şi-a făcut, cum spune Scriptura, din îngăduinţă, răbdare şi înţelepciune, sălaş de mîntuire şi călăuză în întreaga sa lucrare (Prov. 24, 3).

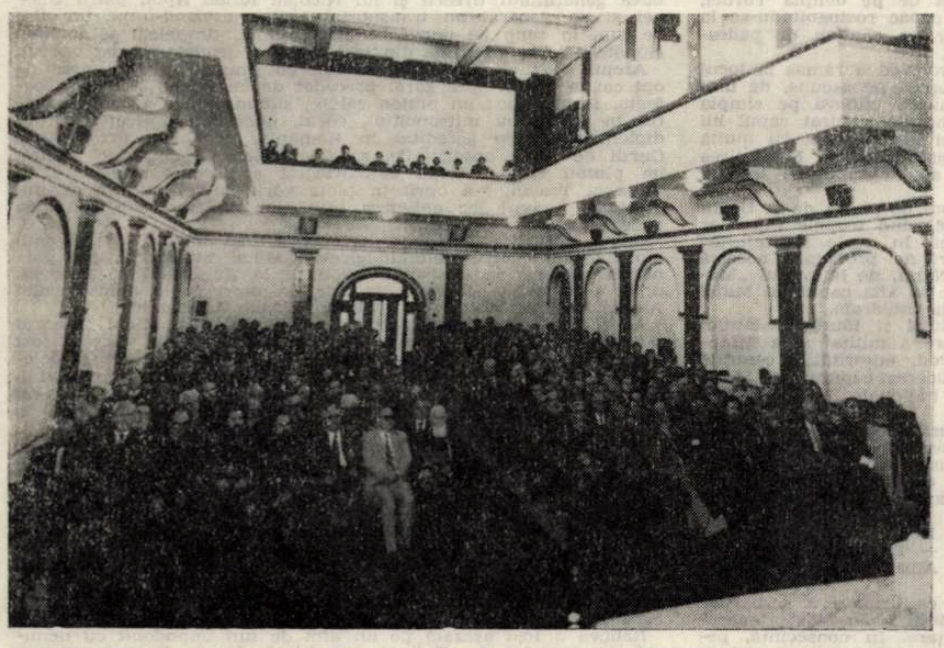

Am subliniat cîteva trăsături comune socotite vrednice de conţinutul bogat, variat şi unitar al cuvîntărilor rostite aici. Nu m-aş referi numai la Biserica Ortodoxă Română, al cărui aport l-a zugrăvit deosebit de frumos prezidînd unele dintre ele, în capitală sau în unele judeţe, nu ajungeam uşor şi direct la o gîndire şi hotărîre comună. Astăzi vedem că Hristos-Adevărul viu şi lucrător ne apropie prin lucrarea Sfîntului Duh, a Providenţei divine, care lucrează — cum spunea unul dintre vorbitorii de astăzi — şi prin cei ce cred, şi prin cei ce nu cred.

Unii teologi, aşa cum cunoaşteţi foarte bine, consideră această lucrare ecumenică — cea a dialogului şi colaborarea interconfesională — operă a Sfîntului Duh, reînnoire a comuniunii frăţeşti la care ne cheamă Dumnezeu. Desigur, cînd lucrăm pentru Adevăr şi comuniune de iubire, lucrăm pentru om. Mărturisim că Hristos Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Transilvaniei, ci mă îndrept cu gîndul şi la celelalte cuvîntări, care au adus, toate, pe lîngă specificul gîndirii proprii şi al identităţii confesionale, şi mărturii comune ale lucrării noastre ecumenice şi patriotice, care ne apropie şi ne însufleţeşte pe toţi.

Această Conferinţă este o adunare patriotică pe care noi toţi conducătorii şi slujitorii cultelor dorim să o consacrăm iubirii de ţară şi omagierii înfăptuirilor minunate din patria noastră, din cele patru decenii şi jumătate. Simţămintele noastre patriotice, sincere şi fierbinţi, exprimate cu acest prilej, fac din ziua de astăzi o aleasă sărbătoare, o zi în care ne amintim de jertfele din trecut ale înaintaşilor noştri şi ale eroilor, jertfiţi pentru independenţă, libertate şi pace în ultimul război şi în luptele grele împotriva nazismului la 23 August 1944, prilej care să ne amintească, în acelaşi timp, de îndatoririle noastre cetăţeneşti faţă de Patria înfloritoare, îndatoriri care trebuie să ne onoreze. În această dublă calitate, de slujitori ai Bisericii şi de fii ai Patriei, ne simţim datori să ne împletim această prezenţă şi aceste simţiri împreună cu toţi fiii naţiunii noastre, făcîndu-ne părtaşi şi responsabili de împlinirea măreţelor planuri de dezvoltare ale ţării. Credincioşii noştri sînt alături de noi peste tot şi în orice împrejurare în care trăim şi lucrăm, acasă şi peste hotare. Noi ne-am consacrat acestei misiuni deosebit de frumoase din zilele noastre, fiecare cu aportul şi identitatea sa proprie, cu dorinţa de a sprijini şi mai departe, cu sporită rîvnă, zidirea vieţii noi a poporului nostru. Prin aceasta, adunarea noastră de astăzi devine şi îndemn şi angajament, o adunare de reînnoire a hotărîrilor şi eforturilor în sprijinirea muncii harnicului nostru popor. De obicei un rezultat bun naşte voinţa de progres şi dorinţa de noi înfăptuiri. Orice pisc ajuns înseamnă o nouă dobîndire, dar şi o nouă deschidere, un nou orizont, ce te îndeamnă să mergi mereu mai departe. Aşa este şi cu iureşul măreţelor înfăptuiri din ţara noastră, cu iureşul vieţii tuturor fiilor ei, uniţi în năzuinţe şi în strădanii.

În sensul acesta, şi în lucrarea specifică nouă, izvoarele ecumenismului nu s-au epuizat. Adevărul dumnezeiesc al dragostei nesecate a lui Dumnezeu pentru noi şi pentru lume ne îndeamnă să-l cercetăm şi aprofundăm neîncetat, spre a afla astfel lumină călăuzitoare în slujirea noastră religioasă. Stăpîniţi de această sete, putem să găsim cu toţii acel adevăr unic, adevăr care trebuie să-l purtăm cu noi, în slujirea noastră (Fac. 42, 16). Să ne străduim să transformăm dorinţele şi idealurile noastre în fapte de fiecare zi cu rol atît de pilduitor pentru credincioşii Bisericilor noastre. Întărirea şi promovarea dragostei frăţeşti şi a bunelor relaţii dintre Biserici cer însă, să înlăturăm din viaţa cultelor tot ceea ce ar putea să întunece însăşi doctrina pe care o mărturisim, cît şi bunele raporturi dintre noi, atît pe plan intern cît şi internaţional. Toţi trebuie să ne străduim să înlăturăm tot ceea ce este rămăşiţă negativă din trecut, tot ceea ce încă ar mai putea umbri bunele raporturi dintre slujitorii aceluiaşi Unic Dumnezeu. În legătură cu aceasta, problemele care se abordează astăzi şi pe plan teologic mondial, în Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi în dialogurile internaţionale, este înlăturarea prozelitismului de orice fel, adică orice acţiune premeditată şi organizată de a converti la propria Biserică pe membrii altei Biserici. Prozelitismul este contrar ecumenismului. El promovează dezbinarea, neîncrederea reciprocă, suspiciunea, agresivitatea confesionalistă şi vrajba între creştini. Este o datorie a Evangheliei, o datorie creştină şi umană, ca omul de pretutindeni să fie respectat. Avem un principiu constituţional de libertate religioasă, pe care trebuie să îl folosim, cu înţelepciune şi cu responsabilitate, ca oameni ai credinţei şi ai păcii, ca slujitori ai adevărului Evangheliei, ca promotori ai armoniei şi ai iubirii frăţeşti, ca fii ai poporului nostru, care se află strîns unit în muncă şi în năzuinţele lui de făuritor al unei vieţi spirituale şi materiale tot mai înfloritoare. Această unitate trebuie să fie sprijinită în primul rînd de noi, slujitorii Unicului Dumnezeu, noi care — dincolo de deosebirile religioase dintre noi — avem fiecare în credinţa sa atîtea mărturii şi îndemnuri sfinte pentru a sluji pacea şi apropierea dintre noi, de a promova buna înţelegere, devenind folositori întregului nostru popor, în sprijinirea unităţii lui spirituale, a unităţii în muncă, în cultură şi în năzuinţe.

Deci, ceea ce trebuie să rămînă pentru noi ca inspiraţie şi lumină a acestei adunări, revărsată din abundenţă în sufletele tuturor, să fie îndemnul stăruitor de a ne aduce sporite eforturi în sprijinirea muncii poporului nostru, în sprijinirea străduinţelor şi a îndemnurilor Con-

(Continuare în pag. a 8-a)

CONFERINȚA INTERCONFESIONALĂ OMAGIALĂ...

(Continuare din pag. a 7-a)

ducerii noastre de Stat la acțiuni de propășire a poporului și a țării noastre.

Seria aceasta de preoți aflați la cursuri, stimate Domnule Președinte al Departamentului Cultelor și iubiți conducători de culte, este o serie de privilegiați. Ei sînt tineri, cum spuneam la deschidere, care nu au cunoscut greutățile trecutului. Ei s-au format ca bursieri ai Bisericii și fiind o serie bună, cu activități pastorale valoroase, așa cum i-a prezentat și Părintele Rector, cu o experiență preoțească de peste cinci ani au ținut să se înscrie la aceste cursuri pentru a fi la curent cu stadiul teologiei și ecumenismului. Am spus însă că ei sînt privilegiați, pentru că astăzi au văzut alături de ierarhii Bisericii Ortodoxe Române, pe conducătorii și reprezentanții cultelor din țara noastră și au auzit vorbind pe slujitorii învățămîntului teologic ai celorlalte Biserici, întregindu-și astfel imaginea climatului de luminoasă conlucrare ecumenică și patriotică în care viețuiesc slujitorii bisericești în țara noastră.

Aniversarea a 45 de ani de la istoricul act de la 23 August 1944, întemeiat pe jertfele, dăruirea și curajul fiilor poporului român, trebuie să ne îndemne la sporirea atașamentului față de orînduirea țării noastre, față de triumful păcii în lume, dîndu-ne cu rîvnă și statornicie contribuția la sprijinirea eforturilor întregului nostru popor pentru făurirea unei vieți tot mai fericite, pentru ridicarea patriei pe noi trepte de progres, sub călăuza iubitului nostru conducător, Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele țării, pentru apărarea păcii și pentru înlăturarea armelor aducătoare de moarte. Vă încredințăm, Domnule Președinte al Departamentului Cultelor, că adunarea de astăzi va însemna un imbold în activitatea patriotică și socială a fiecăruia dintre cei ce sîntem de față, precum și a tuturor slujitorilor și credincioșilor pe care îi reprezentăm aici. Vă rugăm, Domnule Președinte al Departamentului Cultelor, ca și de data aceasta, să transmiteți Înaltei Conduceri de Stat simțămintele noastre de aleasă dragoste, stimă și devotament, precum și încredințarea că lucrarea de zi cu zi a cultelor se va desfășura și de aici înainte cu sporită rîvnă, pentru continua înălțare și înflorire a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

Pentru a da expresie acestor simțăminte, prezidiul Conferinței noastre propune un proiect de telegramă pe care o îndreptăm către Președintele țării, Excelența Sa Domnul Nicolae Ceaușescu, cu încredințările pe care le-am nutrit și căreia îi va da citire Înaltul Mitropolit Nestor al Olteniei.

Într-o atmosferă solemnă, de îndreptățită mîndrie patriotică, *Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nestor al Olteniei*, a prezentat Conferinței proiectul de telegramă, care se publică în prezentul număr.

Cu aplauze și îndelungate ovații, conținutul telegramei omagiale a fost aprobat.

Lucrările Conferinței s-au încheiat într-o atmosferă de caldă însuflețire patriotică.

*

Conferința interconfesională omagială consacrată celei de a 45-a aniversări a Revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 a constituit un nou prilej de afirmare a simțămintelor de dragoste și prețuire nutrite de slujitorii cultelor față de tot ceea ce poporul român, în frunte cu înțeleptul său conducător, Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, întreprinde pentru făurirea unei vieți tot mai fericite, precum și un nou prilej de reînnoire a legămîntului acestora de a sprijini cu deplină dăruire ridicarea pe noi culmi de prosperitate și progres a patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România.

AMINTIRI DE LA 23 AUGUST 1944

După proclamarea ordinului suprem din seara zilei de 23 august 1944 — ascultat la radio de toți românii cu sufletul la gură, dar și cu mare bucurie — prin care se ordona armatei române ca: „din acest moment încetează orice subordonare a comandamentelor și unităților militare române față de comandamentele germane și încetarea luptei contra forțelor sovietice" — toți românii înțelepți se întrebau ce va urma? Mă aflam cu locuința în orașul Tîrnăveni în calitate de secretar protopopesc. Aici, în apropierea graniței nefaste trasată de fascism prin nedreptul dictat de la Viena în anul 1940, interesul era mai puternic. După întrebări și frămîntări neostoite de zi și noapte timp de o lună, în dimineața zilei de 22 septembrie ne-a trezit la realitate bombardamentul artileriei române din dealul Botorca-Tîrnăveni cu ținta crestele dealurilor de la Singeorgiu — Oarba, unde se instalase în retragere armata germană. Treceau trupe române spre front ziua-noaptea. În seara de 26 septembrie, au intrat la noi doi căpitani, cerînd găzduire. S-au prezentat: scriitorul Drumeș și Gh. Pănoiu. Soția mea i-a invitat la masă. Scriitorul Drumeș ne-a comunicat că Pănoiu Gh. este fostul logodnic al eroinei de la Mărășești, Ecaterina Teodoroiu. „Da, zice căp. Pănoiu, logodnica mea a căzut eroic la Mărășești și eu îi voi urma calea aici la Oarba". L-am încurajat, spunîndu-i: D-ta ești căpitan, ea a fost numai sublocotenent, deci nu ești expus pericolului ca ea..." — Ne-a spus că a murit pe brațele lui cu lacrimi în ochi, rostind ultimul cuvînt „mor pentru Patrie..." După două zile au plecat spre front, direcția Mureș, peste satele Subpădure, Guluș. De aici a trimis căp. Pănoiu un ostaș cu o căruță rugîndu-mă să-i trimit o pîine și scînduri pentru sicrie. I-am trimis mai mult decît ceruse. Între timp luptele s-au întețit, căci germanii au primit întăriturî prin generalul Fleps, care venise personal cu mașina și cu arme dar n-a avut noroc, căci artileria noastră l-a dibuit și l-a zdrobit cu mașină cu tot. Soția mea, făcuse în calitate de învățătoare cursurile de înv.-soră la Facultatea din Cluj-Sibiu și lucra la spitalul de prim-ajutor la Liceul de stat — Tîrnăveni, din cauză că spitalul era ocupat pînă la refuz de răniți.

Într-o seară a venit acasă și mi-a comunicat că Pănoiu Gh. se află grav rănit de un brand, afară în coridor pe o targă. Am plecat repede și l-am aflat. Nu mai vorbea, dar avea ochii încă deschiși. I-am luat mîna rece și l-am agrăit. M-a privit lung, zîmbind ușor și i-a căzut capul pe piept. Medicii se mirau cum a putut rezista în salvare pînă la Tîrnăveni cale de 15 km. A treia zi l-am înmormîntat în cimitir împreună cu alți 12 ostași, înălțîndu-le cruci la căpătîi. Pe crucea căpitanului Pănoiu Gheorghe scrie: „Aici odihnește căp. Pănoiu Gh. — mort eroic pentru dezrobirea Ardealului. — Să-i fie somnul lin și memoria binecuvîntată".

Prot. *A. Marcoviciu*

REQUIEM PENTRU BRÂNCOVEANU

„Brâncoveanu Constantin
Boier vechi și domn creștin".

De 275 de ani Constantin Brâncoveanu moare în fiecare an, la fiecare 15 august, de Adormirea Maicii Domnului, în plină vară, și rămîne pururea la vîrsta de 60 de ani cît împlinea în chiar ziua morții. Moare iară și iară ca să-l vedem toți, generație după generație, și să ne amintim de faptele lui, de jertfa lui pentru neamul nostru românesc și pentru credința ortodoxă a moșilor și strămoșilor noștri. Și de fiecare dată ni se pare că simțim toți pe grumaz tăișul securii călăului, de parcă noi înșine am fi în locul lui cu capul pe butuc. Ne doare pe grumazul nostru moartea lui. Ne sfîșie sufletele. Căci a fost moarte cumplită și nedreaptă.

Și cu atît mai cumplită, și cu atît mai nedreaptă a fost pentru cei patru coconi ai săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei, tăiați sub ochii săi, de un sultan crud și barbar care nu auzise nici de Socrate, nici de Pascal, nici de Shakespeare, oameni care, împreună cu mulți alții, eliberaseră mintea omenească de multe văluri întunecate, și omenirea trăia în speranța că i s-au deschis porțile luminii și ale înțelepciunii. Barbarul nu auzise desigur, sau nu voise să audă că pe pămînt coborîse cu șapte secole înainte Fiul lui Dumnezeu, *IISUS HRISTOS*, și că lăsase oamenilor Evanghelia iubirii, și a omeniei, și a dreptății. Barbarul mai avea încă vălurile peste ochii minții, peste mintea lui rămasă în urmă, în epoci în care domnise întunericul, plăcerea de a ucide spre desfătarea inimilor primitive, cu suferința și cu sîngele altora.

Tăierea Brâncoveanului și a coconilor săi, spunea cu durere Mihail Kogălniceanu, a fost *„una din cele mai triste priveliști ce istoria universală poate înfățoșa"*. Căci Brâncoveanu fusese *„adevărat și după lege domn* — scriu Radu și Șerban Greceanu — *mult silindu-se și nevoindu-se ori cu ce mijloc de a aduce învățătură și știința în sufletele omenești, lucru iubit de Dumnezeu și de folos de obște, mai vîrtos rodului nostru românesc"*. Încă pe tron fiind, era asemănat de toți cu marele și sfîntul împărat Constantin cel Mare. Poate că nimeni mai bine decît mitropolitul său, Antim Ivireanul, nu i-a schițat un portret mai frumos, intitulat cu pricepere: *„Oglindă a principelui"*. Ca și cum, adică, i-ar fi descris chipul reflectat într-o oglindă, care nu-l putea reda decît așa cum era: *„Strălucește într-însa* — în persoana principelui — *domneasca mare podoabă, dar înfrumusețată cu bunătatea faptelor; înțelepciunea cea politicească, dar unită cu rîvna cea creștină; sfatul cel mare, dar însoțit cu puterea legilor; dreptatea cea cu socotință, dar împreunată cu blîndețe și cu îndelungă răbdare"*.

Un astfel de om a omorît sultanul: ctitor de biserici și mănăstiri cărora le-a dăruit un stil românesc în zidire, un stil ca un suflet frumos și luminos la Hurezi, Potlogi, Mogoșoaia, Buzău, Făgăraș, Sîmbăta.

Un astfel de om a omorît sultanul: ctitor de cultură prin carte românească, arabă, gruzină, grecească și slavonească, în țară și în alte țări îndepărtate precum Siria și Gruzia.

Un astfel de om a omorît sultanul: protector generos al ortodoxiei din Athos pînă departe la mănăstirea de la poalele muntelui Sinai, care îi păstrează pînă azi portretul în stăreția arhiepiscopului.

Un astfel de om a omorît sultanul: domnitor evlavios, iubitor și apărător al păcii țării sale în timpul unei domnii de 26 de ani, un mare diplomat, știindu-se orienta fără greș printre sulițele a trei împărății: otomană, rusă și austriacă.

Un astfel de om a căzut în capcana unui necioplit care, cu o bucurie demență, și-a oferit un spectacol sîngeros, tăindu-l pe el și pe copiii lui, în ziua Sfintei Marii din anul 1714.

De ce? De ce i-a tăiat? De ce acest masacru? E greu de știut dacă, avînd mai multă putere decît minte și inimă, și-a pus măcar această întrebare. A vrut să scape de toată partea bărbătească a neamului domnitorului, ca să nu se întîlnească cumva cu vreo dreaptă răzbunare pentru că îi schingiuise cu neomenie? Dar Brâncoveanu mai avea doi frați, Barbu și Matei, o avea pe doamna Marica și cinci fete, iar de la beizadeaua decapitată, Constantin al II-lea, îi rămînea un nepot, și alți nepoți de la fete. Răzbunarea avea de unde să vină, dacă era să vină. Așa că tăierea, mai ales dacă așa și-o va fi justificat pe cea a copiilor, a fost o crimă fără nici o acoperire. Ce minte omenească sănătoasă, sau pur și simplu omenească, ar putea înțelege o asemenea nelegiuire!

Numele sultanului criminal nu merită să fie pomenit. Europa care a asistat la masacru cu indiferență, și-a atras mînia lui Dumnezeu. Căci nici Europa nu poate fi înțeleasă. Se spune chiar că unii ambasadori apuseni au acceptat primirea în audiență la sultan în timpul execuțiilor, pe podiumul frumos ornamentat de pe care trogloditul, ghemuit pe un tron, urmărea spectacolul.

S-ar cuveni ca istoria să-l pedepsească, să-l descalifice din toate demnitățile, inclusiv din aceea de om, pe acest tiran care ucigîndu-l pe domnitor așa cum a făcut-o, a nesocotit tot neamul peste care domnise. Ne-a stropit pe toți, în ochii sufletelor, cu sîngele său.

Dar a fost sînge de martir. Să nu-l ștergem. Să-l venerăm. Căci nici el, nici coconii lui, n-au primit turcirea, adică trecerea la religia lui Mahomed, ca să-și scape viața, precum li se propusese. Nici nu și-au putut imagina martirii, un Brâncoveanu turcit, tată sau fii, lepădați de legea lor ortodoxă, în care trăiseră și se săvîrșiseră toți domnitorii înaintași, și toți românii de pretutindeni. Și-au aplecat în credință capetele pe butuc, unul după altul.

Calinic din Naxos, mitropolitul Heracleei, viitor patriarh ecumenic pentru o zi, cu numele de Calinic al III-lea, auzind de moartea martirică a celor cinci, le-a întocmit de îndată un **Canon** alcătuit din patru tropare, canonizîndu-i și pe pămînt, precum fuseseră proslăviți în ceruri. Poate că Dumnezeu i-a hărăzit lui Calinic al III-lea scaunul ecumenic, așa, pentru o zi, numai pentru ca autoritatea lui să fie cea mai mare în ortodoxie și actul său de canonizare să capete recunoaștere ecumenică.

Au mai fost în istorie, și înainte și după Brâncoveanu, astfel de crime abjecte, nedrepte, zguduitoare, absurde. Toate rămîn la fel de condamnabile. Nu există, de altfel, crime mari și crime mici. Toate sînt mari. Toate sînt cele mai mari. Tăierea lui Constantin Brâncoveanu și a coconilor săi, acum 275 de ani, în ziua Adormirii Maicii Domnului, în plină vară, la Istanbul, a fost și ea cea mai mare.

Să îngenunchem pe durerea și pe amintirea Brâncovenilor cu evlavie, cu adînc respect, și cu speranța că jertfa lor a fost primită ca o tămîie binemirositoare la Altarul Părintelui ceresc, pentru ei și pentru noi.

De la Sîmbăta, unde bisericuța ctitorită de el s-a îmbrăcat acum într-o incintă nouă, albă, cu arcuri și bolți, cu foișoare și coloane capitelate, toate după gîndul lui, *Brâncoveanu veghează asupra Transilvaniei.*

Să-i zicem toți creștinescul: Veșnica lui pomenire!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

Monumente, oameni, fapte și locuri istorice

Odiseea unei relicve istorice

Ucis de mercenarii valoni de sub comanda căpitanului Iacob Beauri, din ordinul generalului imperial George Basta, în dimineața zilei de 19 august 1601, în tabăra de pe cîmpia Turdei, corpul lui Mihai Viteazul „căzu ca un copac rostogolindu-se la pămînt", după cum arată Stavrinos, iar un căpitan de pedestrași nemți îi tăie capul cu un cuțit.

Vreme de cîteva zile, trupul marelui voievod a rămas la locul omorului, după care a fost îngropat noaptea pe ascuns, de unii din vechii săi oșteni, într-o „groapă mică", undeva pe cîmpia Turdei. În timpul acesta, „Turturea paharnic a furat capul lui și l-a adus aici în țară, de l-a slujit și l-a îngropat cu multă cinste, ca pe un domn", în pronaosul bisericii de la Mănăstirea Dealu, de lîngă Tîrgoviște, după cum se consemnează într-un document din 5 decembrie 1612.

Capul lui Mihai Viteazul a stat în cavoul de piatră de la Dealu timp de 315 ani, pînă în septembrie 1916, cînd trupele Puterilor Centrale au invadat teritoriul României. În acele împrejurări vitrege poporului român, pentru a feri de profanare această relicvă istorică, profesorii Pavelescu și Nanu, de la Liceul „Mănăstirea Dealu", au ridicat lădița în care se afla capul lui Mihai Viteazul, și au dus-o la Iași și depus-o la catedrală.

După încheierea primului război mondial și făurirea statului național unitar român, operă pentru care a militat și a înfăptuit-o, pentru scurt timp, marele voievod, autoritățile centrale — laice și eclesiastice — au hotărît aducerea capului lui Mihai Viteazul, în cadrul unor mari festivități naționale, la Mănăstirea Dealu.

Inițial s-a stabilit ca relicva să fie transportată cu un tren special, de către o delegație foarte numeroasă, alcătuită din bărbați și femei, civili și militari, inclusiv profesorii Pavelescu și Nanu, fotografi, un operator cinema, corespondenți de presă, o gardă militară de la Regimentul 6 infanterie „Mihai Viteazul". Trenul special „Mihai Viteazul" urma, ca între 20—26 august 1920, să parcurgă următorul itinerariu: Iași — Tîrgu Mureș — Turda —Alba Iulia — Sibiu — Ploiești — Tîrgoviște, cu opriri, festivități și onoruri militare la Turda, Alba Iulia, Sibiu și Șelimbăr, Tîrgoviște.

Dar acest program a fost modificat, ca urmare a serbărilor organizate în luna august 1920 la Mărășești și în cinstea mareșalului francez Joffre, care ne vizita țara. În consecință, perioada festivităților s-a redus la cinci zile, iar traseul stabilit era următorul: Iași — Ruginoasa — Mircești — Roman — Bacău — Focșani — Ploiești — Tîrgoviște.

La 22 august 1920 a sosit la Iași delegația însărcinată cu aducerea relicvei la Mănăstirea Dealu, alcătuită din mitropolitul primat Miron Cristea, profesorul Nicolae Iorga din partea Academiei Române și a „Ligii culturale", generalul Herbai din partea Senatului, I. Petrovici — delegatul Camerei, profesorul Ștefănescu — delegatul Universității din Cluj, și numeroși alți reprezentanți ai instituțiilor civile și militare.

După salutul de bun venit al generalului Lupescu și primarului Negruzi și recepția de la palatul mitropoliei, a urmat conferința lui Nicolae Iorga, despre viața și opera lui Mihai Viteazul, ținută în sala Teatrului național.

A doua zi, 23 august, capul lui Mihai Viteazul a fost expus în catedrală, pe un catafalc înconjurat de coroane de lauri și flori și străjuit de o gardă alcătuită din patru colonei decorați cu ordinul „Mihai Viteazul".

La ora 10, după ce ambii mitropoliți au oficiat un parastas și mitropolitul Pimen a ținut o alocuțiune, acesta a predat relicva generalului Urescu și lui Nicolae Iorga. Apoi, patru colonei și un general au transportat lădița, așezînd-o pe un afet de tun, în timp ce muzica militară cînta, drapelele se înclină, clopotele de la bisericile din Iași sunau și trupele au dat onorul.

Afetul de tun, frumos împodobit cu drapele și flori, tras de opt cai, a pornit spre gară, precedat de un imens și măreț cortegiu, format din: un pluton călare, subunități de grăniceri, clerul în frunte cu mitropolitul, corul, generalii, prefecții, corpul diplomatic străin acreditat în România, primarul, președintele Curții de Apel, autoritățile, școlile, societățile de orice natură, un pluton călare. După ce cortegiul a parcurs străzile Cuza Vodă și Traian, s-a oprit în piața gării, unde, în fața carului mortuar, a avut loc defilarea unităților militare, sub comanda generalului Gherculescu.

Odată defilarea încheiată, relicva a fost depusă în vagonul mortuar din cadrul trenului special „Mihai Viteazul". Apoi garnitura s-a pus în mișcare, cu oprire la Ruginoasa și Mircești, unde s-au depus coroane de flori la mormintele domnitorului Alexandru Ioan Cuza și al poetului Vasile Alecsandri.

A treia zi, 24 august, cortegiul cu relicva lui Mihai Viteazul s-a oprit la Roman, Bacău, Mărășești și Focșani, unde a fost întîmpinat, cu onorurile cuvenite, de oficialitățile laice și eclesiastice, unități militare și un numeros public. La Mărășești a fost vizitată localitatea, cimitirul eroilor și locurile unde s-au dat luptele în vara anului 1917. Noaptea a fost petrecută la Focșani.

A patra zi, 25 august, cortegiul pornește la drum, cu opriri la Rîmnicu Sărat, Buzău și Ploiești, unde relicva marelui voievod este primită cu onoruri militare.

După o noapte petrecută la Nucet, în dimineața celei de a cincea zi, 26 august, trenul a pornit spre Tîrgoviște, vechea capitală a Munteniei. Ajuns aici, cortegiul este așteptat de membrii guvernului, oficialități, locuitorii orașului și satelor din împrejurimi, precum și numeroase delegații sosite din toate zonele țării. Din Sibiu, la festivitate a participat o delegație, în frunte cu mitropolitul Nicolae Bălan și prof. dr. Ioan Lupaș, care au depus o coroană de flori.

Relicva a fost așezată pe un afet de tun împodobit cu nenumărate coroane de flori și, precedată de un imens cortegiu, asemănător celui de la Iași, a fost dusă la Mănăstirea Dealu și așezată în cavoul de piatră, de unde fusese luată în septembrie 1916.

Cu acel prilej, în fața mulțimilor adunate au ținut scurte alocuțiuni o serie de personalități, despre faptele și biruințele marelui voievod în luptele purtate pentru libertatea și înfăptuirea unității politico-statale a tuturor provinciilor românești, dintre care amintim pe profesorii Nicolae Iorga și Ioan Lupaș, generalii Rășcanu și Herbai.

Simbol al luptei poporului nostru pentru libertate și unitate politică statală, cavoul lui Mihai Viteazul de la Mănăstirea Dealu, unde se află capul acestuia încununat cu o panglică tricolor și cu însemnul ordinului „Mihai Viteazul", precum și mormîntul trupului marelui domnitor de pe cîmpia Turdei, se bucură de cinstirea și prețuirea urmașilor, după cum și de admirația numeroșilor vizitatori din țară și străinătate.

Prof. *Petru I. Dan*

PARASTAS PENTRU PATRIARHUL IUSTIN MOISESCU

Au trecut trei ani de la mutarea la Domnul a celui de al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Iustin Moisescu.

Strălucit teolog, personalitate îndeobşte recunoscută în Biserica Ortodoxă Română şi-n întreaga ortodoxie, ca şi în cercurile ecumenice din ţara noastră şi din lume potrivit terminologiei liturgice consacrată deşi s-a mutat „fericitul întru pomenire patriarhul Iustin, numit aşa de la noi rămîne prezent prin mesajul şi opera pilduitoare în viaţa clerului şi credincioşilor pe care i-a păstorit.

Sînt multe motivele permanenţei persoanei creştine în viaţa pămîntească, după moarte. Cu atît mai multe sînt pentru părintele spiritual al unui popor dreptcredincios ortodox, ca cel român.

Patriarhul Iustin Moisescu a lăsat după el o moştenire sacră a ortodoxiei lucrătoare în mijlocul credincioşilor aşa cum însuşi a primit-o de la marele său predecesor patriarhul Justinian.

Urmaşul său, Prea Fericitul Părinte TEOCTIST, stăpînit de respect faţă de înaintaşi l-a aşezat potrivit tradiţiei în rîndul vrednicilor de pomenire patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, cum de fapt la Sfînta Liturghie de fiecare dată slujitorul sfinţit, la ieşirea cu „Cinstitele Daruri", pomeneşte numele întîistătătorilor Bisericii noastre, trecuţi la Domnul: „Pe adormiţii întru fericire patriarhii Bisericii Ortodoxe Române: Miron, Nicodim, Justinian şi Iustin să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa!"

Aceasta în toate bisericile ortodoxe unde este suflare românească!

La sorocul celor trei ani de cînd este prezent numai prin icoana vieţii şi faptelor sale mari în slujba Bisericii şi neamului românesc în Catedrala Patriarhiei, unde este înmormîntat, s-a oficiat parastasul rînduit.

Sîmbătă, 29 iulie, s-a slujit Sfînta Liturghie, de către P. S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul, în prezenţa clericilor, a membrilor familiei Patriarhului şi a credincioşilor pe care i-a păstorit.

La momentul parastasului au sosit în Catedrală Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, însoţit de I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, PP. SS. Episcopi Vasile Tîrgovişteanul şi Nifon Ploieşteanul, vicari patriarhali, consilieri şi colaboratori din Administraţia patriarhală şi de la Arhiepiscopia Bucureştilor. Slujba a fost oficiată de un sobor de preoţi şi diaconi sub protia P. S. Episcop Roman care a omagiat, în cuvinte alese, chipul şi lucrarea patriarhului Iustin, în ogorul Ortodoxiei româneşti, mai întîi ca strălucit elev şi student în ţară şi peste hotare, apoi ca profesor universitar preocupat de adîncirea studiului operelor Sfinţilor Părinţi, chemat la timpul sorocit în ierarhie ca Mitropolit al Ardealului, şi apoi al Moldovei şi Sucevei, în fine ca întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române. În această slujire i-a ajutat Dumnezeu să vadă împlinit visul înaintaşilor de a reda în graiul românesc operele nemuritoare ale Sfinţilor Părinţi, lucrare care se continuă şi la care au fost chemaţi toţi iubitorii de „frumuseţi ale iubirii de oameni", aşa cum se desprind din cîmpul înmiresmat al Patristicii.

„Veşnica pomenire", ofranda înveşnicirii numelui său în Cartea Vieţii şi în Istoria Bisericii Ortodoxe Române, pe melodie duioasă, adecvată pomenirii, a chemat pe cei prezenţi în apropierea mormîntului Patriarhului, realizîndu-se astfel comuniunea cea de dincolo de mormînt, din pridvorul „Casei celei nefăcute de mînă, veşnică, în ceruri" (II Cor. 5, 1).

Şi, spre a-l face mijlocit prezent şi în „Casa Patriarhiei", Prea Fericitul Părinte TEOCTIST a rînduit îndătinata pomană, după toată cuviinţa.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Arhim. *Casian Crăciun*

Din AGENDA
Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Vineri, 14 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat Schitul de maici Sfînta Maria din oraşul Tekirghiol — Constanţa şi s-a întîlnit cu preoţii şi alţi slujitori bisericeşti din cuprinsul Patriarhiei Române, aflaţi aici pentru tratament medical.

● *Sîmbătă, 15 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist l-a primit pe P. C. preot profesor Roscislaw Kozlowski cu doamna, de la Varşovia, cazaţi la schit pentru tratament balnear.

● *Duminică, 16 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist, împreună cu P. S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor a participat la Sfînta Liturghie săvîrşită de P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul în Catedrala din municipiul Constanţa şi a rostit cuvînt de învăţătură.

● *Marţi, 18 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist l-a întîlnit la schitul Sfînta Maria din Tekirghiol pe dl. Adrian Rădulescu, directorul muzeului din Constanţa, în legătură cu organizarea colecţiei de obiecte istorice bisericeşti din acest aşezămînt.

● *Duminică, 23 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat la Sfînta Liturghie la biserica Sfîntul Gheorghe din Mangalia, fiind însoţit de Prea Sfinţitul Eftimie, Episcopul Romanului şi Huşilor, şi de către P. C. Protos. Daniel Ciobotea, consilier patriarhal.

Prea Fericirea Sa a fost întîmpinat de Prea Sfinţitul Lucian Tomitanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului şi Dunării de Jos, împreună cu un sobor de preoţi. Predica zilei a fost rostită de P. C. preot Vasile Nartea, parohul bisericii.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a adresat mulţimii credincioşilor cuvînt de învăţătură.

● *Miercuri, 26 iulie a.c.,* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat Muzeul de Istorie şi Arheologie din Constanţa, unde a fost întîmpinat de domnul Adrian Rădulescu, directorul muzeului, împreună cu domnul Mihai Ieremia, director adjunct, care au şi oferit explicaţiile de rigoare pe parcursul vizitei.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist a fost însoţit de Prea Sfinţitul Eftimie, Episcopul Romanului şi Huşilor, şi de Protos. Daniel Ciobotea, consilier patriarhal.

La sfîrşitul vizitei, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a scris în cartea de aur a muzeului următoarele aprecieri:

„Un itinerar de-a lungul mileniilor de bogată istorie a strămoşilor noştri îmbogăţeşte şi luminează cugetul fiecărui fiu al gliei străbune.

Gînduri şi cuvinte de preţuire organizatorilor şi slujitorilor acestui sanctuar al trecutului nostru românesc".

Elegie la Ip

Nu voi uita. Cu greu am să-nţeleg.
Sub glie a intrat un sat întreg.
Grea cumpănă cu gustul de nisip
Coboară umbra morţii peste Ip.

Se-nfruntă totuşi iarba cu albastrul,
Şi se preschimbă cerul în dezastru,
De ce mînia e peste măsură?
S-au prefăcut cuvintele în ură!

Cei morţi pe lut s-au iscălit cu sînge
Oglinda deznădejdii ne răsfrînge
Cu neclintirea stelei care moare
Sub clopot mohorît de ursitoare.

Coboară frigul aspru peste morţi
Şi zîmbetul a îngheţat la porţi
Un anotimp ne-a înnegrit pe chip
Cu sîngeriul cer de peste Ip.

Gheorghe Şora

Biserica monument istoric „Cuvioasa Paraschiva" din Tălmăcel

La aproximativ 23 km. de Sibiu şi la 3 km. de localitatea Tălmaciu se află aşezat într-un peisaj de o rară frumuseţe, la poalele munţilor Cibinului, la confluenţa acestora cu cei ai Lotrului, satul Tălmăcel, la aşezare românească ce a cunoscut de-a lungul vremurilor o bogată şi variată viaţă materială şi spirituală.

Sat curat românesc, locuit de oameni harnici şi credincioşi, oieri, asemenea tuturor mărginenilor, Tălmăcelul îşi pierde obîrşia în negura vremurilor, numele său fiind amintit lacunar şi sporadic în documentele istorice începînd din veacul XII. Dar aici, populaţia românească a vieţuit fără întrerupere.

După retragerea aureliană (273), băştinaşii au rămas pe loc, numai că în urma deselor năvăliri barbare, autohtonii s-au retras înspre munte, punînd bazele satului Tălmăcel, după numele vechii aşezări româneşti Tălmaciu.

Satul este aşezat pe firul a trei văi ce-şi adună apele din creierul munţilor Cibinului: Rîu, Rîuşor şi Tălmăcuţ, toate coborînd vijelios spre centrul satului unde se află biserica cu hramul „Sf. Paraschiva".

Iniţial românii tălmăceni şi-au construit o bisericuţă de lemn, pe locul unde astăzi se află Şcoala generală, bisericuţă înconjurată de cimitir, ce avea hramul Sf. Cuv. Paraschiva.

După tulburările produse de Uniaţia de la 1700, prin care se încerca ruperea poporului român de la sînul Bisericii strămoşeşti şi care în Tălmăcel nu a putut face nici măcar un singur credincios „unit", românii tălmăceni, la îndemnul conducătorilor lor sufleteşti, s-au hotărît să zidească o biserică nouă, de zid, în locul celei de lemn.

A fost ales un loc potrivit în mijlocul satului, la mică distanţă de vechea biserică; materialul a fost adunat însă cu mari jertfe întrucît în sat, atunci, nu se aflau, ne spune cronica satului, decît opt care.

În anul 1777 se pune fundamentul bisericii, din bolovani de rîu, peste care se stingea direct varul, adus cu mari greutăţi de la o depărtare de 14 km, din locul numit Pleşiţa, de credincioşi cu desagii.

În anul următor biserica este ridicată pînă la acoperiş, cărămida fiind făcută de obştea satului în apropierea aşezării, în locul numit „La lac", iar în anul 1779 biserica este acoperită cu şindrilă, confecţionată tot de oamenii satului în muntele Conţul.

Pictura bisericii a fost încredinţată zugravilor Oprea şi Pantelimon din Poplaca, acesta din urmă fiind întîlnit mai tîrziu ca restaurator al mănăstirii Curtea de Argeş.

Pe partea dreaptă a tîmplei se află semnătura acestuia „Pantelimon zugrav 1786".

Recent cu prilejul lucrărilor de restaurare s-a descoperit în partea stîngă a naosului semnătura unui alt zugrav necunoscut pînă acum „Ioan zugrav", şi anul „1788". Pictura executată în frescă este de o deosebită valoare, atît prin varietatea culorilor, cît şi prin simetria scenelor, după observaţia renumitului pictor bizantinolog, prof. I. D. Ştefănescu, care a şi conferenţiat despre pictura bizantină în această biserică în anul 1934, cu prilejul unei conferinţe preoţeşti.

Astăzi întreg ansamblul de pictură se află într-un vast complex de restaurare, activînd cu competenţă şi acrivie artistică pictorii Ciunganu I. şi soţii Munteanu din Braşov. După îndepărtarea stratului de fum, pictura a apărut în toată frumuseţea şi bogăţia ei.

Pe cupola centrală de deasupra naosului este zugrăvită scena Iisus Pantocrator, înconjurat de cete de îngeri în atitudine de rugăciune: urmează apoi liturghia îngerească, iar ca un fapt interesant de o parte şi de alta a tabernacolului apar figurile lui Moise şi Aron.

Pe pandantivi sînt cei patru evanghelişti cu simbolurile lor, iar în registrul superior al naosului scene din viaţa Mîntuitorului: Cina cea de Taină, Răstignirea, Învierea, Intrarea în Ierusalim.

În registrul inferior apar sfinţii militari, protectori ai obştii creştine: Sf. Dimitrie, Sf. Teodor Tiron, Sf. Nestor, Sf. Artemie, Sf. Mercurie şi Sf. Gheorghe.

În calota altarului, înconjurată de puterile cereşti este icoana Maicii Domnului, tronînd cu pruncul în braţe; în al doilea registru apar sfinţii ierarhi autori de liturghii: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur şi Sf. Grigorie Dialogul, precum şi Sf. Epifanie şi Gherman, iar la proscomidiar apare viziunea Sf. Petru al Alexandriei.

Recent s-a descoperit la proscomidiar un pomelnic zugrăvit în care apare numele preotului „erei Neagoe", probabil păstorul sub care s-a construit biserica.

A doua cupolă, cea din pronaos, are zugrăvită icoana Maicii Domnului Vlahernitisa, iar pe pandantivi apar chipurile a patru imnografi: Ioan Damaschinul, Cosma Melodul, Gherman de Constantinopol şi Andrei Criteanul.

Deosebit de interesant este faptul că aici apar scene din imnul Acatist: Vizita Sf. Fecioare la Elisabeta, Închinarea magilor, şi scena Acoperămîntul Maicii Domnului.

În tinda bisericii, pictura este cel mai bine conservată, scenele fiind împărţite în trei registre după cele trei teme abordate: primul registru cuprinde figuri de îngeri în rugăciune, al doilea scene din cartea Apocalipsei iar al treilea registru tema Judecăţii de Apoi. Cu ocazia lucrărilor de restaurare s-a descoperit în tinda bisericii un mormînt, aparţinînd unui bărbat, probabil un preot ctitor al bisericii.

Pînă de curînd se credea că biserica nu ar avea nici o pisanie, dar recent s-a descoperit deasupra uşii de intrare în pronaos un fragment din pisania bisericii.

Tîmpla este din zid, zugrăvită cu frescă, icoanele împărăteşti fiind pictate pe lemn de către zugravul Ioan la începutul secolului al XIX-lea.

Iniţial biserica a fost zugrăvită şi în exterior dar datorită intemperiilor pictura s-a şters, rămînînd pînă la noi doar două scene: Sf. Arhanghel Mihail şi Filoxenia lui Avraam. De asemenea deasupra uşii de intrare se păstrează icoana Sf. Paraschiva, patronul bisericii.

În ce priveşte şirul preoţilor slujitori la altar, primul se pare a fi preotul Neagoe, amintit în pomelnicul de la proscomidiar, urmat de preoţii Constantin Popovici (1793—1810), Mihai Popovici (1793—1820), Simeon Secărea (1793—1798).

În perioada 1800—1830, a păstorit preotul Ioan Secărea zis Popovici, care apoi a trecut munţii în Ţara Românească unde s-a călugărit împreună cu soţia sa, preoteasa Ana, care şi-a luat numele de „Anisia monahia".

Întreg satul, spun bătrînii, i-au condus pe cei doi pînă la ieşirea din sat, la „Crucea Boiţei", locul fiind însemnat pînă astăzi de o troiţă.

Din 1828 urmează preotul Dumitru Secărea pînă în 1838, apoi Ioan Secărea (1837—1848), Dumitru Secărea II (1852—1908), concomitent cu N. Secărea (1854—1894), Ioan Roman (1903—1946) în timpul păstoriii căruia s-a construit o frumoasă capelă în cimitirul satului, s-a construit noul drum ce leagă Tălmăcelul de Tălmaciu şi s-au cumpărat noi clopote dintre care unul a fost primit de la poetul O. Goga, împreună cu o bibliotecă parohială. Urmează apoi Ioan Piso (1910—1916), Ioan Roman II (1939—1969) sub care s-a restaurat acoperişul bisericii şi din 1969, Horea Roman, actualul paroh sub care s-a turnat un nou clopot şi s-au început lucrările de restaurare a picturii, lucrări ce se vor termina în curînd.

Prin grija autorităţilor de Stat, a Arhiepiscopiei Sibiului, biserica „Cuvioasa Paraschiva" din Tălmăcel a fost declarată monument istoric şi de artă. Prin istoria sa de peste două secole, biserica monument Cuvioasa Paraschiva din Tălmăcel ne apare nouă celor de astăzi ca o veritabilă mărturie a trecutului ce glăsuieşte despre statornicia şi credinţa noastră pe aceste meleaguri şi totodată ca un imbold permanent pentru iubirea sinceră faţă de Biserica strămoşească şi faţă de Patria noastră scumpă, moştenire primită de la marii noştri înaintaşi ca bunul de cel mai mare preţ.

Drd. *Visarion Bălţat*
Pr. *Horia Roman*

Teodor Vârgolici, Eminescu şi marii săi prieteni, Bucureşti, 175 p.

Cunoscutul om de litere Teodor Vârgolici ne dă o impresionantă monografie despre Eminescu şi marii săi prieteni. În loc de Prefaţă sau Cuvînt înainte, autorul tratează despre prietenie — din antichitate şi pînă în epoca noastră, la acei scriitori care au făcut din prietenie un adevărat cult. Autorul constată că încă în antichitate prietenia a fost considerată, pe drept cuvînt, cel mai frumos şi mai nobil sentiment care împodobeşte existenţa umană. Poeţii, filozofii şi gînditorii tuturor timpurilor au închinat prieteniei pagini de vibrant elogiu, relevîndu-i esenţa etică şi spirituală, farmecul, formele de manifestare şi condiţiile realizării ei superioare în viaţa omului.

Capitolul I este intitulat „Trei prieteni".

E vorba despre Ion Creangă, Ioan Slavici şi Mihail Eminescu, „despre marea prietenie dintre Ion Creangă, Ioan Slavici şi Mihail Eminescu, sufletească şi spirituală, mai trainică decît bronzul, rodind în conştiinţa literară românească, în sensibilitatea atîtor şi atîtor generaţii de cititori. E drept că cei trei prieteni s-au deosebit între ei prin anumite particularităţi ale structurii lor temperamentale, prin modul propriu al trăirilor interioare şi al exteriorizării lor, prin nivelul de cultură al fiecăruia, prin unele aspecte ale vieţii intime, însă aceste deosebiri n-au împietat cu nimic asupra unităţii lor de simţire, de gîndire şi de idealuri, n-au provocat nici o fisură în relaţiile lor".

Eminescu a fost factorul esenţial care a determinat pe Slavici şi pe Creangă să scrie.

Al doilea capitol este intitulat „Mihail Eminescu şi Ioan Slavici la Viena". Reţinem de aici faptul că drumul pe care Eminescu şi Slavici s-au întîlnit a fost cel al studiului, a dorinţei de înfrumuseţare şi îmbogăţire

(Continuare în pag. a 10-a)

Pr. prof. onor. *Nicolae Neaga*

INIMA CURATĂ

Pentru buna desfășurare a vieții, curăția reprezintă o necesitate imperioasă, precum necurăția este un adaus necorespunzător, o pată care deformează autenticul, ceva aberant, dăunător și ne-normal... De aceea, curăția este cerută chiar și de buna dezvoltare a firii înconjurătoare. Pentru ca, de pildă, pomii sau vița de vie să rodească în condiții optime și să se dezvolte, trebuiesc curățați. La fel grădina și ogorul trebuiesc mereu curățite de buruieni sau de alți dăunători, pentru ca plantele folositoare să poată aduce rodul așteptat... Nici animalele nu suportă necurăția. Și ele se curăță, fiecare în felul lor. (Despre pisică se spune chiar că „se spală"). În viața omenească sfera curăției este mai mare, referindu-se și la locuință, la îmbrăcăminte, la igiena corporală și chiar la buna funcționare a organismului. (Nu zadarnic se vorbește de „curăția sîngelui", printr-o anume alimentație rațională, sau a aparatului digestiv deranjat de multe ori...).

Despre curăție putem însă vorbi, deopotrivă, și pe planul vieții spirituale. Curăția este condiția desfășurării optime a vieții duhovnicești fiind cerută de „deranjul", sau anormalitatea pe care o aduce întinăciunea păcatului. De aceea, ideea de curăție sau purificarea este întîlnită la toate religiile. Abundau peste tot jertfele și ritualurile de tot felul, întîlnite în cele mai variate situații și necesități de curăție, sau de purificare. Pînă și mîncărurile erau împărțite în „curate" sau „necurate". Dată fiind, pe de altă parte, calitatea focului de a arde și de a nimici, sau a apei de a înlătura murdăria sau necurăția, atît focul, cît și apa erau considerate și folosite și pe plan religios ca elemente purificatoare, în cele mai vechi religii și sub forma celor mai variate ritualuri. Aceste forme purificatoare, avînd menirea izbăvirii din vinovăția păcatului, deveneau și expresii ale pocăinței ca regret pentru faptele rele, sau nelegiuirile săvîrșite, pe care credincioșii le mărturiseau fie în public, fie particular. Erau chiar zile sau perioade anume instituite de curăție sau de purificare. La iudei, de pildă, este cunoscută sărbătoarea împăcării cînd arhiereul, mărturisind păcatele poporului, punea mîinile asupra unui țap, pe care îl trimitea în pustie, ca să ducă cu el și păcatele în acel loc singuratic.

Spre deosebire de aceste forme exterioare ale curăției, Mîntuitorul axează întreaga religiozitate, sau pietate de partea interioară, pe cea mai adîncă parte a ființei credincioșilor, pe inimă, pe curăția inimii: „Fericiți cei cu inima curată că aceia vor vedea pe Dumnezeu" (Matei 5, 8). Nu jertfele, nici nesfîrșitul actelor rituale făcute numai de formă pot ridica, sau înălța sufletul spre Dumnezeu, ci inima curățită prin harul lui Dumnezeu care o pătrunde. Asemenea oglinzii curățite de orice întinăciune este și inima curată în care Dumnezeu își poate vedea chipul Său. Sau, numai o astfel de inimă ne poate ridica ochii sufletului spre vederea slavei lui Dumnezeu, asemenea Apostolilor care cu prilejul schimbării Domnului la față au văzut și simțit pacea și bucuria de negrăit a slavei lui Dumnezeu: „Că Dumnezeu, care a zis: „Să strălucească din întuneric lumina", Acela a strălucit în inimile noastre, spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu pe fața lui Iisus Hristos" (II Cor. 4, 6).

Așadar, cînd spunem „inimă" nu ne gîndim numai la organul principal care asigură circulația sîngelui și determină existența vieții, ci prin analogie, și la „organul" spiritual, sufletesc, cel mai adînc, care determină viața duhovnicească, definind însăși fizionomia caracterului... Se spune astfel despre unii că sînt cu inimă de piatră, cu inimă neagră, cu inimă vicleană, haină, nepăsătoare, sau chiar „fără inimă". Alții sînt însă caracterizați ca avînd inimă largă, deschisă, bună, sinceră, milostivă, „care — după cum spune un Părinte al Bisericii — arde pentru toată zidirea, pentru oameni, și păsări și animale și pentru toată făptura" (Isac Sirul).

Reprezentînd chipul lui Dumnezeu, inima omului este bună în sine, în esența ei. „Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru" (Luca 17, 21), spune atît de clar Iisus. Iar „împărăția lui Dumnezeu este pace, bucurie și dreptate în Duhul Sfînt" (Romani 4, 17). Aceasta este deci esența inimii. Păcatul însă a tulburat gîndul și mintea, făcînd să apară, pe lîngă inima bună, și o inimă rea. Din această inimă rea „ies gîndurile rele, desfrînările, adulterul, uciderile, furtișagurile, asupririle, vicleșugurile, înșelăciunile, necumpătarea, pizma, hula, trufia, ușurătatea. Toate aceste rele ies dinăuntru și întinează pe om" (Marcu 7, 21—23).

Aceste „gînduri ale răutății" (sau „duhuri ale răutății", cum le numesc Părinții Bisericii), instalîndu-se în inimă, îi aduc neliniștea, tulburarea și neorînduiala. Sfinții Părinți le-a fixat numărul la șapte, sau opt, după cum urmează: mîndria, avariția (iubirea de arginți), mînia, invidia, desfrîul, lăcomia, lenea (la care se mai adaugă și întristarea). Ele se mai numesc și păcate capitale, aducătoare de patimi ucigătoare, care sufocă viața și puterea inimii celei bune, asemenea buruienilor care înăbușă „țarina" în care se găsește comoara ascunsă a împărăției lui Dumnezeu.

Pentru ca inima să devină și să se păstreze curată, trebuie să rămînă permanent „tronul harului, unde se află mintea și toate gîndurile sufletului" (Sfîntul Maxim Mărturisitorul). Iar pentru împlinirea acestui deziderat spiritual, se impune ca inima bună să fie permanent păzită de gîndurile răutății care o pot oricînd face rea, tulburînd-o prin poftele și patimile care o înundă. De aici și îndemnul Mîntuitorului: „Privegheați și vă rugați ca să nu intrați (căderi) în ispită" (Matei 26, 41). De fapt, încă de la începutul activității Sale, Mîntuitorul a insistat asupra atenției pe care trebuie să o acordăm păzirii inimii, în sensul de a nu lăsa ca gîndurile rele să o năpădească și instalîndu-se în ea, să se transforme în păcate ale inimii. El a arătat astfel că păcatul uciderii, sau al desfrîului, înainte de a deveni fapte, se prezintă sub forma mîniei, sau poftei păcătoase în interiorul sufletului. Punînd în mișcare și tulburînd inima, atrage întreaga ființă spre fapta păcătoasă (Matei 5, 21—22 și 27—28). Aici, în inimă pătrunde mai întîi gîndul bun sau rău, pașnic sau clocotitor, care se exteriorizează în cuvinte și fapte: „Gura vorbește din prisosul inimii" (Matei 15, 18—19). Și poate vorbi rău, sau bine, în funcție de gîndul și sinceritatea, sau curăția inimii care le transmite...

Pentru a desăvîrși însă gîndul curat și a ajunge la desăvîrșirea inimii celei bune, paza gîndurilor poate fi asigurată de ceea ce Apostolul numește și recomandă, adică de „neîncetata rugăciune" (I Tesaloniceni 5, 17). Această neîncetată rugăciune, observă un dascăl al Bisericii (Origen), este cea mai cuprinzătoare virtute a sufletului. (Ceea ce în mod obișnuit numim rugăciune este doar o parte, o fărîmă din ea). Neîncetata rugăciune păstrează neclintită în sine credința, iubirea, nădejdea, smerenia, pacea, iertarea, blîndețea, căința, răbdarea, bucuria... Și toate acestea sînt tot atîtea arme împotriva gîndurilor răutății. În felul acesta, rugăciunea neîncetată asigură continua priveghere a inimii și îi aduce curăția: „Eu dorm, dar inima mea veghează" (Cîntarea Cîntărilor 5, 2). Această neîncetată rugăciune se realizează prin neîntrerupta pomenire a numelui lui Iisus, după cum subliniază un Părinte al Bisericii: „Fericit este acela care s-a alipit cu cugetarea de rugăciunea lui Iisus și-L strigă pe El neîncetat în inimă, cum s-a unit aerul cu trupurile noastre, sau flacăra cu ceara... strălucind soarele deasupra pămîntului se face ziuă, iar numele sfînt și prea cinstit al Domnului Iisus strălucind neîncetat în cugetare, va naște nenumărate înțelesuri ce luminează asemenea soarelui... Lucrarea dinăuntru făcută cu osteneala inimii, aduce curăție; iar curăția, adevărata liniște a inimii" (Filoc., vol. VIII, p. 121—122). Sfîntul Maxim Mărturisitorul precizează în acest sens că prin curăția inimii nu se anulează, ci se împlinește și desăvîrșește libertatea și demnitatea persoanei credincioșului: „Mintea lui Hristos, pe care o primesc sfinții, după cuvîntul „iar noi avem gîndul lui Hristos" (I Cor. 2, 16), nu vine să ne lipsească de puterea noastră mintală, nici ca să întregească mintea noastră, ci ca să lumineze prin calitatea ei puterea minții noastre și să o ducă la aceeași lucrare cu a Lui. Căci mintea lui Hristos o are cel ce cugetă ca El și prin toate îl cugetă pe El" (Filoc. vol. II, p. 200).

În mod practic, evlavia Bisericii Ortodoxe a formulat chiar și textul rugăciunii prin care oricine, oricînd și oriunde poate dobîndi curăția inimii. Cuprinsul rugăciunii numită a „lui Iisus", sau „a inimii" e simplu și ușor de reținut: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul", sau: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă". Rostindu-se neîncetat în gînd, numele lui Iisus pătrunde pînă în adîncul inimii, făcînd ca întreaga simțire să fie străbătută de pace și bucurie duhovnicească. Și astfel inima devine curățită de întinăciunea gîndurilor rele. Datorită liniștei și păcii de care se împărtășesc inimile curățite prin rostirea „Rugăciunii lui Iisus", i-a adus acesteia și numele de „rugăciune isihastă" („isihia"= liniște, tăcere, concentrare interioară); iar curentul de pietate care a promovat-o, de origine monastică, se numește „Isihasm". A luat ființă în secolele IV—V, ca o mișcare de renaștere spirituală și s-a răspîndit apoi prin secolele XII—XIV în întreaga ortodoxie, cuprinzînd și mănăstirile din Moldova. El nu este însă numai o practică monahală, ci un mijloc de curăție a inimii, accesibil și recomandat tuturor credincioșilor, fiindcă toți credincioșii trebuie să ajungă la dezbrăcarea de omul cel vechi și la continua înnoire duhovnicească prin curăția inimii. Toți sînt chemați la desăvîrșire (Matei 4, 48) și tuturor le stă înainte vederea slavei lui Dumnezeu. „Să nu socotească cineva — arată un Părinte isihast — (Nicodim Aghioritul) că numai cei sfinții și călugării sînt datori să se roage neîncetat și totdeauna, și nu și mirenii. Nu, nu. Toți creștinii, îndeobște, sînt datori să se afle totdeauna în rugăciune" (Filoc. vol. VIII, p. 546).

Pe lîngă aceasta se cuvine să remarcăm faptul că inimile curate nu sînt numai contemplative, ci și active, ceea ce înseamnă că nu sînt închise în ele însele și în comunicare numai cu Dumnezeu. Curăția inimii iradiază în afară spre semeni și spre întreaga creație. Sinceritatea și bunătatea lor se revarsă și atrage. Ele transmit seninătatea cerului fără nori și murmurul liniștitor al pîrîului cristalin de munte... În același timp ele atrag prin iubire, simplitate, pace, iertare și milă, devenind agreabile și pline de încredere. Despre un astfel de om înduhovnicit, ajuns la curăția inimii, se spune că întîmpina pe oricine venea la el cu cuvintele: „bucuria mea!" Și cei ce primeau această binecuvîntare simțeau într-adevăr bucuria care pătrunzîndu-le sufletul, îi determina să devină și ei mai buni și mai rîvnitori în învingerea păcatului sau a răului din inima lor.

Nu e ușor, desigur, să ajungem la stadiul de desăvîrșire a curăției inimii. De aceea, e bine ca avînd rîvna duhovnicească de a o dobîndi, să începem cu rugăciunea plină de smerenie a psalmistului: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește înăuntrul meu!" (Psalmul 50, 11).

Pr. prof. *Sorin Cosma*

Viața Maicii Domnului

Ce ne-am fi putut aștepta să fie cartea unui ierarh ortodox despre Maica Domnului? O lucrare de strictă evlavie ori de erudiție severă.

Dar *Viața Maicii Domnului* de Iustinian Chira Maramureșanul (Cluj-Napoca, 1986) izbutește a fi și altceva: a fi, gîndesc, mai mult.

Pentru că e atît de limpede și de simplu scrisă, într-o grăire românească îmbietoare și blîndă, în cuvinte cumpănite și pline de înțeles, în ritm viu pe o temă melodică lină. Textul evanghelic e urmărit îndeaproape, fără efort și în lipsa oricărei intenții de a-l încălca, de a interveni cu hiperbolizări. Discursul narativ și tălmăcitor se desfășoară cu o liniște, un calm ce aduc aminte de *Viața lui Iisus* a lui François Mauriac, model de povestire sinceră și neafectată a unor mistere și a unor măreții.

Mai degrabă decît cartea unui arhiereu e cartea unui creștin, care-și revarsă inima, cugetul, emoția. O emoție stăpînită, dar aprigă și mereu vădindu-și încîntarea.

Ce înseamnă Maica Domnului pentru noi?

Însumarea celor trei entități care-s și temeiurile lumii transfigurate: frumusețea, curăția, bunătatea.

Despre Maica Domnului referatele evanghelice ne spun puțin. Tradiția și avîntul închipuirii noastre (închipuirii noastre nelăsate să depășească limitele înțelepciunii și bunului simț) ne vin la îndemînă și ne îngăduie să alcătuim un tablou verosimil și complet al unei trăiri unde smerenia și rugăciunea ocupă locurile dintîi.

Viața Maicii Domnului e de supunere, slujire, bucurie strîns unită cu durerea și nădejdea.

Se cuvine să ne-o închipuim la Cana Galileii, fericită, împăcată, de față la prima și mărinimoasa minune a Fiului ei, luînd aminte să I se dea ascultare, văzînd că netrufașele-I porunci pe loc se materializează afirmînd puterea Celui care le enunță.

Se cade să ne-o închipuim, apoi, de-a lungul a trei ani și jumătate de veghe, atentă, cu amarnice presimțiri, cu clipe de voioșie, cu ceasuri și zile de îngrijorare, martoră negrăitoare la toate acțiunile izvorîte din firea dumnezeiască a lui Iisus dar și la, vai, nu puținele scene de tensiune cînd e înfruntat de cerbicia, răutatea, invidia potrivnicilor Săi.

A fi vorbit numai de viața Fecioarei ar fi însemnat a strîmtora subiectul, a-i da un caracter biografic profan și a zgîrci deschiderea inimii. De aceea foarte bine a făcut autorul înglobînd în carte considerații asupra unor realități ale vieții creștine care cu adevărat țin tot de firul narativ principal. În același spirit al cuminteniei informate sînt puse în discuție preoția, educația, cultul icoanelor sau este evocată gingășia colindelor.

Viața Maicii Domnului nu a fost o viață depărtată de preocupările, necazurile și rarele satisfacții ale vieții de zi de zi a unei modeste familii de meșteșugari într-un orășel periferic: Nazaretul se afla în afara razei de acțiune a capitalei țării ocupate de ostași străini. Să nu ne-o reprezentăm așadar pe Maria ca necunoscătoare de adevărurile și poticnirile și asprimile trăirii oamenilor pe acest pămînt. E meritul episcopului clujean de a fi sesizat lucrul acesta și de a fi tras consecințele împănîndu-și relatarea cu îngrijorări, chemări și dileme ale actualității din totdeauna, altfel spus cu tot ceea ce specia noastră a fost nevoită să înfrunte — sub forme diferite, totuși îndubitabile modalități ale unei singure ursite — de cînd a fost alungată din rai. Maica Domnului e maică a celor necăjiți, e grabnic ajutătoare, nu-și tăgăduiește sprijinul cerut de prigoniți, de ocărîți, de nedreptățiți. Ea nu se dă în lături de la cunoașterea supărărilor ce cad asupra omului, ea atunci ocrotește, ea atunci se apropie: în vă-

(Continuare în pag. a 11-a)

N. S.

Originea și natura divină a Sfintei Liturghii, în lumina unor mărturii ale Noului Testament

Mai presus de orice, Sfînta Liturghie este o lucrare și o descoperire dumnezeiască. Despre aceasta putem spune, urmînd Sfîntului Ioan Damaschinul, care se referise la nașterea Mîntuitorului, că este singurul lucru nou sub soare. Căci numai ea ne oferă prezența spirituală a Domnului înviat și ne împărtășește viața cea nouă cu El, în Biserica slavei Sale. Deși este o slujbă bisericească, prin care noi celebrăm această prezență mîntuitoare, lucrarea nu este a noastră, ci lucrarea este a lui Hristos. Originea și natura Sfintei Liturghii sînt divine. E vorba despre un adevăr pe care îl pun în lumină clară datele Sfintei Scripturi.

Înțelegînd, așadar, prin Sfînta Liturghie, lucrarea cea tainică a lui Dumnezeu în Biserică, prin care Fiul lui Dumnezeu însuși ne primește la ospățul Împărăției, introducîndu-ne în dragostea Tatălui și aducîndu-ne în mod real pe Sfîntul Duh, pentru că de fapt ne ridică în mod real în harul Dătătorului de viață, adică în Dumnezeu, nu putem concepe o origine omenească a acestei slujbe, ci numai una divină. Mîntuitorul își inaugurează această tainică lucrare la Cincizecime, atrăgînd ucenicilor Săi atenția, în momentul despărțirii de ei, cu aceste cuvinte: *„în ziua aceea* (a Cincizecimii) *veți cunoaște că Eu sînt întru Tatăl Meu și voi în Mine și Eu în voi"* (Ioan 14, 20). Binecuvîntarea de început a Sfintei Liturghii amintește tocmai de „împărăția Tatălui, a Fiului și a Sfîntului Duh" și care se descoperă în ziua de Rusalii. Liturghia este taina prin care avem acces la Dumnezeu, la cunoașterea și unirea cu El. Acestea două, cunoașterea (contemplația) și unirea, formează deopotrivă conținutul Împărăției și al vieții veșnice: *„Și aceasta este viața veșnică: Să te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis"* (Ioan 17, 3). Cunoașterea însă e tot una cu recunoașterea, iar a binecuvînta este tot una cu a recunoaște că Împărăția lui Dumnezeu înseamnă încă de acum, pentru noi cei adunați la săvîrșirea acestei lucrări divine, o valoare supremă și de a mărturisi că în momentul de față pogorîrea Duhului ne unește cu Hristos, înălțîndu-ne la El și făcîndu-ne ceea ce este El. Același sens îl are și binecuvîntarea credincioșilor dinainte de marea rugăciune euharistică (anaforaua), reproducînd chiar cuvintele Sfîntului Apostol Pavel: *„Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu (Tatăl) și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți!"* (II Cor. 13, 13). Începînd cu Hristos, cu dăruirea harului Lui, această formulă treimică este confirmarea și mărturisirea solemnă a adevărului că, la Sfînta Liturghie, Biserica este adunată „în Hristos" și aduce „în El" și „prin El" Euharistia sau mulțumirea. Așadar, accentul nu cade pe mărturisirea Sf. Treimi, ci pe trăirea Ei (cf. Ioan 17, 3), nu pe vestire, ci pe dăruire. Liturghia nu ne învață sfințenia, ci ne-o descoperă.

Sfînta Liturghie este lucrarea cea tainică a Mîntuitorului ce se desfășoară în cadrul sacru al locașului de închinare, implicînd în această acțiune adunarea credincioșilor, potrivit cuvintelor Domnului: *„Unde sînt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sînt și Eu în mijlocul lor"* (Matei 18, 20). Întreaga slujbă are o structură dialogală. Într-un fel sau altul, această structură exprimă, pe de-o parte, unitatea Marelui Arhiereu, în numele Căruia slujește preotul, cu poporul Său, iar pe de altă parte „sinergia" lor, conlucrarea sau îm-

(Continuare în pag. a 11-a)

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

Teodor Vârgolici, Eminescu și marii săi prieteni

(Continuare din pag. a 9-a)

a spiritului. Aici la Viena, puternic centru intelectual, Eminescu și Slavici s-au descoperit și s-au înțeles reciproc printr-un necontenit schimb de idei.

Scriind despre Eminescu, Ioan Slavici spunea: „Eu am petrecut cele mai frumoase zile din tinerețele mele stînd de vorbă cu dînsul".

Rolul lui Eminescu în afirmarea lui Slavici ca scriitor a fost considerabil și s-a datorat în mod hotărîtor prieteniei dintre ei, cum mărturisește în Amintirile sale Slavici.

Însuflețiți de idealul unității naționale, prietenia dintre Eminescu și Slavici s-a consolidat și mai trainic. Serbarea de la Putna, din 1871, a fost un produs al acestei prietenii.

Permanența prieteniei s-a dovedit și pe alte căi ale vieții lui Eminescu și Slavici, încît orice întîlnire între cei doi constituia o sărbătoare.

Dacă patrimoniul creativității naționale s-a îmbogățit cu capodoperele lui Ion Creangă, aceasta s-a datorat de asemenea într-o măsură hotărîtoare marii și profundei sale prietenii cu Eminescu. Grija cu care Eminescu a vegheat asupra destinului literar al bunilor săi prieteni, rămîne exemplară.

Dacă ziarul „Timpul" a avut larg ecou, aceasta s-a datorat lui Eminescu și Ioan Slavici și în parte unui alt prieten I. L. Caragiale, ale căror legături s-au interferat continuu. Ei, și în special Slavici, au formulat aforismul cu larg răsunet: „Soarele pentru toți românii la București răsare".

Din triada Eminescu — Slavici — Creangă, cel dintîi s-a desprins, în mod tragic, prin suferință și durere, Mihail Eminescu, cînd la 15 iunie 1889 și-a sfîrșit zbuciumata existență pămîntească, intrînd în veșnicie, pe firmamentul spiritualității și creativității naționale, ca luceafăr al poeziei românești.

Eminescu și prietenii săi s-au contopit cu viața și sufletul poporului român, pentru a cărui propășire au trudit cu o pilduitoare energie. Acest țel l-a unit pe Eminescu cu marii săi prieteni Creangă și Slavici.

Sînt impresionante paginile în care Teodor Vârgolici înfățișează aceste realități. De la Teodor Vârgolici care ne-a dat strălucite monografii literare, primim prin noua sa carte un frumos dar care ne înalță simțurile și ne bucură sufletul.

HRAM MĂNĂSTIRESC

Adormirea Maicii Domnului, 15 august, este după cum se ştie hramul Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, hram sărbătorit în acest an sub razele unei mari revărsări de credincioşi de pe toate meleagurile Transilvaniei, ca şi a unui plus de energie spirituală, care a caracterizat întreg praznicul. Aceasta de bună seamă şi datorită faptului că în 15 august 1989 se împlineau 275 de ani de la moartea mucenicească a voievodului C. Brîncoveanu şi a celor patru coconi ai săi.

Încă din ajun, la ctitoria voievodală de la Sîmbăta de Sus a sosit Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de la Sibiu de P. Cuv. arhim. D. Dan, vicar ad-tiv, şi P.C. consilieri Gh. Papuc şi C. Mitea şi de P.C. insp. ep. R. Bar.

În ajunul praznicului, la altarul din pădure s-a săvîrşit slujba vecerniei şi a litiei, după care P. Cuv. arhim. *T. Părăian* a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

A urmat apoi slujba privegherii, cu prohodul Maicii Domnului şi înconjurarea bisericii, slujbă revărsată odihnitor peste mulţimea participantă, pînă după zenitul nopţii.

În ziua praznicului, Sf. Liturghie a fost săvîrşitiă de Î.P.S. Mitropolit Antonie, înconjurat de un foarte mare sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date de corul catedralei mitropolitane din Sibiu, condus de P.C. arhid. prof. I. Popescu, precum şi obştea cea mare a credincioşilor.

La momentele cuvenite tînărul doctorand în Teologie şi proaspătul secretar eparhial, monahul Visarion Bălţat, a fost hirotonit întru diacon, iar C. diacon Ioan-Ovidiu Măciucă întru preot pe seama parohiei Chichiş, prot. Sf. Gheorghe.

La priceasnă, P. Cuv. arhim. *T. Părăian* a rostit predica zilei, axată pe unele semnificaţii ale praznicului Adormirii Maicii Domnului, iar P.C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraş) a rostit un cuvînt de bun venit Arhipăstorului de la Sibiu, reliefînd cîteva aspecte legate de contextul în care are loc praznicul sărbătorit.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, un bogat cuvînt de învăţătură a rostit Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care a zăbovit asupra dublei semnificaţii a praznicului: Adormirea Maicii Domnului, cu înţelesurile sale asupra vieţii noastre, şi împlinirea a 275 de ani de la moartea mucenicească a voievodului C. Brîncoveanu şi a fiilor săi, voievod care rămîne peste veacuri model de credinţă dreaptă ortodoxă şi dragoste de poporul din care facem parte.

În amintirea voievodului C. Brîncoveanu şi a celor patru fii ai săi: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei — s-a oficiat un parastas, după care s-a săvîrşit sfinţirea apei şi Sf. Maslu de obşte.

La agapa care a urmat, corul catedralei a interpretat unele compoziţii patriotice, recitîndu-se o seamă de poezii de M. Eminescu, cu reliefarea centenarului morţii marelui nostru poet.

În încheiere, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a mulţumit P. Cuv. stareţ V. Tohăneanu şi întregii obşti mănăstireşti pentru munca duhovnicească şi gospodărească pe care o depun la acest voievodal aşezămînt, aducînd totodată în atenţie oribila crimă săvîrşită de conducerea imperiului otoman împotriva evlaviosului domn C. Brîncoveanu şi a familiei sale, în urmă cu exact 275 ani, eveniment care a fost descris cu multe amănunte. „Urmele lui C. Brîncoveanu — a spus în încheiere Î.P.S. Sa — au rămas în cultura română, monumentele lui se reînnoiesc. Şi noi vom apropia de sfîrşit lucrările de restaurare la ctitoria lui de la Sîmbăta de Sus, cu care şi-a legat destinul de al Transilvaniei".

Î.P.S. Mitropolit Antonie a vizitat apoi şantierul de la monumentalele construcţii, care vor să redea incinta Mănăstirii Brîncoveanu dinainte de distrugerea ei, lucrare care, între altele, reprezintă şi cinstirea pe care generaţia noastră, a celor de astăzi, o aduce, pentru virtuţile sale religioase şi naţionale, voievodului

Brîncoveanu Constantin
Boier vechi şi domn creştin.

Sărbătoare religioasă consacrată protecţiei mediului înconjurător

În septembrie 1988 a avut loc în Insula Patmos, unde Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan a primit descoperirea Apocalipsei, un Congres internaţional dedicat protecţiei mediului înconjurător.

Comitetul de organizare a înaintat patriarhului ecumenic propunerea de a proclama o zi de sărbătoare închinată conservării şi apărării naturii, care este creată de către Dumnezeu şi are menirea de a constitui cadrul de existenţă, mîntuire şi desăvîrşire a omului, urmînd ca astfel Biserica ortodoxă să facă cunoscută pe plan internaţional, importanţa pe care o acordă acestei probleme.

Sensibil la propunerea ce i-a fost avansată şi care este în perfectă consonanţă cu învăţătura biblică despre responsabilitatea omului faţă de natură, el fiind rînduit de Creator drept preot şi împărat peste fire, Sanctitatea Sa a înscris-o pe ordinea de zi a unei recente sesiuni a Sf. Sinod al Patriarhiei Ecumenice chestiurea rînduirii unei sărbători în care să se implore binecuvîntarea cerească asupra naturii şi întregului cosmos peste care planează nu numai pericolul poluării şi desfigurării prin intervenţia brutală şi iresponsabilă a omului dar şi ameninţarea gravă cu distrugerea totală prin cantităţile uriaşe de armament nuclear acumulate în ultimele decenii.

S-a hotărît astfel ca ziua de 1 septembrie cînd începe noul an bisericesc şi cînd, după tradiţie, Dumnezeu a început opera de creaţie, să fie zi de sărbătoare închinată apărării şi prin rugăciune a mediului ambiant.

Decizia sinodală a fost comunicată preşedintelui „Fundaţiei mondiale pentru natură" din iniţiativa căreia s-a ţinut Congresul de la Patmos. Totodată i s-a încredinţat călugărului atonit Gherasim Mikrayannitis, binecunoscut imnograf, sarcina de a alcătui rînduiala slujbei pentru această nouă sărbătoare a Bisericii.

(După „Episkepsis", 1 iulie 1989)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Originea şi natura divină a Sfintei Liturghii

(Continuare din pag. a 10-a)

preunăslujirea lor, în sensul propriu al acestor cuvinte. În ce priveşte slujirea Mîntuitorului, în Apocalipsă se fac adesea referiri la dialogul liturgic Mire-mireasă, Mirele Hristos fiind *„Cel ce este, Cel ce era şi Cel ce vine"* (Apoc. 1, 4; 1, 8). A veni înseamnă, de fapt, a reveni, după făgăduinţa Domnului: *„iarăşi voi veni şi vă voi lua la Mine, ca să fiţi şi voi unde sînt Eu"* (Ioan 14, 3). În amîndouă aceste locuri scripturistice, verbul „a veni" ne indică prezenţa actuală şi sacramentală a Mîntuitorului Iisus Hristos. În ce priveşte poporul dreptcredincios, în dialogul la care ne referim, el este mireasa care se adresează Mirelui cu imperativul: *„Vino, Doamne Iisuse!"* (Apoc. 22, 20). Acest imperativ corespunde expresiei liturgice *„Maran atha"*, consemnată de către Sfîntul Apostol Pavel în I Cor. 16, 22. Sfinţii Părinţi (Ioan Gură de Aur, Ioan Damaschinul etc.) ne învaţă că *Maran atha* are sensul de „Domnul a venit!", adică este prezent la lucrarea Sa tainică. Nu este exclus pentru aceasta nici imperativul, potrivit celor spuse tot în Apocalipsă: *„Şi Duhul şi mireasa zic: Vino. Şi cel ce aude să zică: Vino. Şi cel însetat să vină, cel ce voieşte să ia în dar apa vieţii"* (Apoc. 22, 17). Prin venirea Sa la Sfînta Liturghie, Fiul lui Dumnezeu face ca sinaxa (adunarea liturgică) să se găsească plasată dintr-odată în Împărăţia Sfintei Treimi. Ectenia „Cu pace Domnului să ne rugăm" apare, astfel, drept rugăciunea Fiului adresată Tatălui şi împărtăşită poporului dreptcredincios de către Sfîntul Duh. E totodată un îndemn ca credincioşii să intre, sub semnul păcii divine, în „situaţia liturgică", care le conferă putinţă să rostească: Maran atha! Marele teolog bizantin N. Cabasila ne asigură că răspunsul liturgic „Doamne miluieşte" corespunde expresiei apostolice „Maran atha".

Oficierea Sfintei Liturghii are loc în biserica parohială, deci aici pe pămînt, ceea ce înseamnă că se desfăşoară ritualistic în timpul şi spaţiul „lumii acesteia". Datorită originii ei divine, trebuie să spunem totuşi că ea se săvîrşeşte în cer, în timpul cel nou al creaţiei restaurate în **Hristos** (Apoc. 4 şi 5). Pogorînd în biserică la Cincizecime, Sfîntul Duh a adus cu Sine timpul nou, deşi în exterior nu s-a schimbat nimic. A trăi în Sfîntul Duh e tot una cu a te afla în acest timp timp sau a fi în cer. **„Am fost în duh în zi de duminică"** (Apoc. 1, 10). mărturiseşte Sfîntul Apostol Ioan. Scopul însuşi al Sfintei Liturghii constă în înălţarea credincioşilor în Sfîntul Duh, în ridicarea lor „în slava dumnezeiescului Său jertfelnic" (rugăciunea cîntării celei întreit sfinte). Dacă în Epistola către Evrei, Sfîntul Apostol Pavel afirmă că *„Hristos a intrat în cer, ca să se înfăţişeze pentru noi înaintea lui Dumnezeu"* (Evrei 9, 24). credincioşilor din Colos le zice: *„Voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu"* (Col. 3, 3). Realismul liturgic al acestor afirmaţii priveşte, deopotrivă, Liturghia catehumenilor (a celor chemaţi) ca şi Liturghia credincioşilor, despre care vom vorbi cu altă ocazie. Ca atare, în prima parte a Sfintei Liturghii acţiunea liturgică este concentrată în jurul intrării mici (intrarea cu Sf. Evanghelie), precedată de deschiderea uşilor de la altar. Mîntuitorul însuşi a spus: *„Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veţi vedea cerul deschizîndu-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborîndu-se peste Fiul Omului"* (Ioan 1, 51). Deschiderea uşilor are, aşadar, înţelesul de deschiderea cerului. Potrivit semnificaţiei profetice a cuvîntului dumnezeiesc: *„Eu sînt uşa"* (Ioan 10, 7), acest act liturgic dobîndeşte un caracter sacramental. Deschizîndu-se prin Botez şi Mirungere, uşa conduce la Potirul euharistic. Trisaghionul de la Isaia 6, 3 nu este numai cîntarea îngerilor, ci devine cîntarea cea nouă a credincioşilor (cf. Apoc. 4, 8—11). În acest moment liturgic, Evanghelia la intrare nu este o simplă preînchipuire, ci însuşi chipul arătării lui Hristos cel înviat, în vederea împlinirii făgăduinţei Lui: *„Unde sînt doi sau trei adunaţi..."* (Matei 18, 20). Intrarea însăşi marchează cu intensitate momentul adunării şi reuneşte, în acest act esenţial, cerul şi pămîntul: „Veniţi să ne închinăm...". În Apocalipsă 7, 9—12 ne este indicat modul în care, unind planul cosmic, uman şi angelic, este inaugurat misterul euharistic. Cu ocazia citirii Evangheliei, credincioşii nu sînt chemaţi doar la ascultarea unei învăţături, ci la consumarea euharistică a Cuvîntului (cf. Ioan 5, 24; 6, 54).

Alte taine ni se descoperă la Liturghia credincioşilor.

Pr. Dr. Dumitru I. BODALE, **Dumnezeu Tatăl,** Ed. autorului, Detroit, Michigan (U.S.A.), 1987, 214 pagini

De la fiecare carte pe care o citim, dincolo de informaţiile pe care ea ni le-ar putea transmite, nădăjduim o bucurie mai adîncă, bucuria unui pas înainte spre adevărul inefabil pe care-l presimţim în forul nostru cel mai tainic, dar pe care-l voim confirmat şi adus la cuvînt. De acea, o carte cu adevărat bună este o sărbătoare a sufletului.

O astfel de sărbătoare mi-a prilejuit-o lectura cărţii *Dumnezeu Tatăl* a Părintelui Dumitru I. Bodale. Era o sărbătoare aşteptată. Prin cele două cărţi anterioare, *Meditaţii evanghelice* (1983) şi *Trăiri în Hristos* (1985), P.C. Sa nu numai că ne cucerise inimile, ci se şi relevase ca un autor consecvent, a cărui matură experienţă de păstor şi propovăduitor al credinţei ortodoxe se cerea concretizată şi într-o operă scrisă de proporţii. La sfîrşitul volumului aflăm cu bucurie că seria va fi continuată. Sînt în pregătire alte trei cărţi ale P.C. Sale: *Zece porunci, Lupta împotriva păcatului* şi *Evocări şi chemări duhovniceşti.*

Dumnezeu Tatăl este o carte de învăţătură ortodoxă. Intenţia ei este mărturisită în *Prefaţă:* „Este o modestă încercare de a tălmăci adevărurile ce se desprind din primul articol al Simbolului de credinţă: *«Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul, Făcătorul cerului şi al pămîntului, al tuturor celor văzute şi nevăzute»"* (p. 6). În peste 50 de scurte capitole, autorul abordează teme ca: Sfînta Treime, Revelaţia şi criteriile ei, credinţa, atributele lui Dumnezeu, crearea şi rolul îngerilor, crearea lumii văzute, crearea omului şi păcatul strămoşesc, Providenţa dumnezeiască. Desigur că această simplă înşirare de teme nu spune mare lucru. Le găsim în orice catehism sau tratat dogmatic. Noutatea şi valoarea cărţii constau însă în modul prezentării acestor teme. Citirea unui catehism sau a unui tratat dogmatic pretind un efort intelectual care-i descurajează pe cei mai mulţi. În schimb cartea Părintelui Dumitru I. Bodale se citeşte pe nerăsuflate. Căci dincolo de pregătirea şi aptitudinile teologice necesare tratării unor teme ca cele menţionate — şi, sub acest aspect, cartea nu lasă nimic de dorit — autorul posedă acea ştiinţă duhovnicească a predicatorului de talent şi un autentic dar scriitoricesc. Deşi reţine de fiecare dată ceea ce este esenţial, fundamentînd şi clarificînd diferitele teme cu citate biblice şi patristice — alese, de altfel, cum nu se poate mai bine —, autorul ştie să evite pericolul aridităţii. Subiecte foarte abstracte nu ni se mai par deloc greoaie. Căci, în mod consecvent, li se pune în lumină incidenţa în viaţa concretă. La aceasta ajută foarte mult şi pildele, nu numai numeroase (peste 40, după socoteala noastră), ci şi bine alese şi îmbrăcate în frumos veşmînt literar. Folosirea lor ţine de modul de a învăţa şi de a scrie al Părintelui Dumitru I. Bodale, cum o arată şi cărţile anterioare. Se vede că Dumnezeiescul Învăţător al Creştinismului, Care a evidenţiat ca nimeni altul valoarea pedagogică a pildei, şi-a găsit în P.C. Sa un ucenic atent şi priceput.

Dumnezeu Tatăl e o carte pe care te bucuri s-o ai la îndemînă. Căci nu e dintre acelea ce rămîn numai răsfoite sau se citesc o singură dată. Preoţi şi credincioşi deopotrivă, vor afla în ea un izvor de învăţătură şi de bucurie duhovnicească.

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

Moisei

Piatră lîngă sînge,
Sînge lîngă piatră.
Treizeci de ţărani
Împuşcaţi pe vatră.

Lacrima-ncetează
Ochii goi ne dor,
Nu avem statui
Cît durerea lor.

Urcă suferinţa
De la lut la frunţi
Pasărea cînd vede
Jalea de pe munţi.

Treizeci de ţărani,
Patria-i cu ei!
Dunărea Durerii
Trece prin Moisei!

Gheorghe Şora

Viaţa Maicii Domnului

(Continuare din pag. a 10-a)

paia împrejurărilor grele, apăsătoare, încîlcite.

„Prea înfrumuseţată", Maica Domnului e încă o dovadă a temeiniciei încredinţării lui Dostoievski: cum că ipostaza finală a dumnezeirii este frumuseţea.

Scară: cu adevărat legătură între cer şi pămînt, între slava de sus şi zbuciumul de pe meleagurile vieţii vremelnice.

Rug nemistuit: cu adevărat bunătate fără îngrădiri, nicicînd scîrbită de nevolnicia noastră, ea care a stat pînă la sfîrşit la picioarele crucii, căreia nu i-a lipsit tăria de a privi şi trăi clipă de clipă îngrozitorul scenariu dorit şi regizat de saduchei, farisei şi acoliţii lor.

Ea, Doamnă a milostivirii şi forţă antagonică a cruzimii cărturăreşti şi făţărniciei biruitoare.

Sprijin de nădejde, prezenţă a compătimirii, mînă mîngîietoare la cotiturile cele rele ale vieţii noastre, la popasurile de îndoială, umilinţă ori înfrîngere.

Suflu de credinţă în curăţie, în putinţa ieşirii din reţeaua de hidoşenii şi spurcăciuni care dau năvală în sufletele noastre, care aţîţă contradicţiile funciarei noastre dualităţi.

O carte ca *Viaţa Maicii Domnului* e tămăduitoare şi întăritoare, e făcută pentru noi, pentru oamenii obişnuiţi, pentru noi toţi: fără afecţiuni şi prejudecăţi, distanţări şi ocolişuri. O simţim pe Maica Sfîntă ca pe o realitate vie, o parte integrantă a celor două lumi — materială şi duhovnicească — şi cheie a unei înţelegeri a misterelor hristologiei mai nealterată de slăbiciunea noastră psihică şi mintală.

Ea, din care Domnul S-a întrupat, prin care a stabilit un raport de tip „eu şi tu" ori „faţă către faţă" cu făpturile Sale şi a cunoscut, *ca părtaş,* nu din afară, ispitele şi suferinţele lor. Ea care a purtat cele două firi, prin care Dumnezeu S-a făcut om iar omul s-a învrednicit de fantastica nădejde a îndumnezeirii sale. Care ne păzeşte de năpaste şi ne întăreşte în dorinţa de a îmbunătăţi şi purifica esenţele din lăuntrul nostru, realităţile din jurul nostru, de a dezlega în lumina pildei şi învăţăturii lui Hristos tot ceea ce are trebuinţă să fie îmbunătăţit şi purificat dealungul petrecerii noastre în lume.

Viaţa Maicii Domnului: frumos tipărită şi ilustrată, cu dragoste îngrijită carte despre cit ştim referitor la o fiinţă menită a-şi depăna trăirea în tăcere şi în ascuns. Aceea datorită căreia am dobîndit îndrăzneala de a crede că putem fi izbăviţi. O carte a meditaţiei, a bunelor poveţe, a rugăciunilor de cerere, slăvire şi mulţămită.

Prinos Prea Curatei, prea bunei, prea înfrumuseţatei solitoare a prefacerii şi mîntuirii sufletelor noastre.

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Duminică, 9 iulie 1989, Centrul mitropolitan din Sibiu a fost vizitat de domnii Jacques Maury, de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor, şi Wilhelm Nausner, de la Conferinţa Bisericilor Europene, care au fost conduşi de P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, vicar patriarhal şi P. C. pr. prof. I. Bria de la Geneva.

Însoţiţi de I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, oaspeţii au participat la Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la priceasnă, după ce a explicat Evanghelia zilei, I. P. S. Sa a prezentat pe oaspeţi credincioşilor, cărora le-a făcut o prezentare a vieţii religioase de la noi din ţară.

În numele oaspeţilor a vorbit dl. Jacques Maury, care a transmis salutul celor două mari organisme bisericeşti pe care le reprezintă, exprimîndu-şi totodată bucuria de a se afla în catedrala sibiană în mijlocul credincioşilor şi împreună cu I. P. S. Mitropolit Antonie, care urmăreşte cu perseverenţă ideea de unitate în omenirea atît de dezbinată de astăzi.

În cursul aceleiaşi zile, însoţiţi de I. P. S. Sa, oaspeţii au vizitat Mănăstirea Brîncoveanu şi cîteva biserici parohiale din Arhiepiscopie.

CLUJ

■ *Duminică, 18 iunie 1989,* de Praznicul Rusaliilor, I. P. S. Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf Liturghie arhierească în Catedrala eparhială, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, rostind şi un bogat cuvînt de învăţătură duhovnicească. La sfîrşit, I. P. S. Teofil, a săvîrşit slujba Aghiazmei-Mici.

■ *De Praznicul Rusaliilor,* P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, la Catedrala „Schimbarea la Faţă" din municipiul Cluj-Napoca, rostind un cuvînt de învăţătură duhovnicească.

P. S. Iustinian, a săvîrşit apoi slujba Aghiazmei-Mici.

■ *Duminică, 25 iunie 1989, I. P. S.* Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Iuriu de Cîmpie, protopopiatul Cluj, distingînd cu distincţia bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu, pe preotul paroh Bucur Vasile pentru frumoasele realizări gospodăreşti şi pastorale.

■ *Duminică, 25 iunie 1989,* P. S. Iustinian Maramureşanul, a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii şi Sf. Liturghie arhierească în filia Făgetu-Ierii, parohia Agriş, protopopiatul Turda.

Preotul paroh Bradea Maftei, a fost distins cu distincţia bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta brîu roşu, pentru realizările pastorale şi gospodăreşti.

P. S. Iustinian, în încheiere, a rostit un cuvînt de învăţătură.

■ *Duminică, 2 iulie 1989,* I. P. S. Teofil Herineanu, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială, rostind un înălţător cuvînt de învăţătură duhovnicească.

■ *Duminică, 2 iulie 1989,* P. S. Iustinian C. Maramureşanul, din încredinţarea I. P. S. Teofil, a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii şi Sf. Liturghie arhierească în parohia Filea de Jos, protopopiatul Turda, judeţul Cluj. Rostind un bogat cuvînt de învăţătură duhovnicească a acordat preotului paroh, Avram Ioan, distincţia bisericească de „sachelar", cu dreptul de a purta brîu albastru, pentru frumoasele realizări pastorale şi gospodăreşti.

■ *Duminică, 9 iulie 1989,* I. P. S. Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Eparhială, hirotonind întru diacon pentru Capela Seminarului Teologic, pe licenţiatul în teologie, Tomoiagă Sorin.

■ *Duminică, 9 iulie 1989,* P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii din filia Muntele Filii, parohia Muntele Băişorii, protopopiatul Turda. După săvîrşirea Sf. Liturghii arhiereşti şi un bogat cuvînt de învăţătură duhovnicească, P. S. Iustinian, în numele I. P. S. Arhiepiscop Teofil, a acordat preotului paroh, Rodilă Dumitru, distincţia de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roşu, elogiind străduinţile acestor credincioşi în frunte cu preotul paroh.

■ *Duminică, 16 iulie 1989,* I. P. S. Teofil Herineanu, a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia ortodoxă ucraineană Repedea, protopopiatul Sighetu Marmaţiei. Printr-un înălţător cuvînt de învăţătură a îndemnat pe credincioşi la preţuirea şi păstrarea dreptei credinţe.

■ *Duminică, 16 iulie 1989,* P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii din parohia Piatra Fîntînele, protopopiatul Bistriţa. După săvîrşirea Sf. Liturghii arhiereşti, Prea Sfinţia Sa a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură duhovnicească şi a hirotesit întru „protosincel" pe vrednicul preot-paroh Petrinca Iustinian.

Frumuseţile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică

Iată titlul lucrării apărută cu binecuvîntarea I. P. S. mitropolitului Dr. Nicolae Corneanu, în editura Mitropoliei Banatului, Timişoara 1988, p. 404, autor fiind mult regretatul pr. prof. Ioan Coman.

Cartea este aşa cum o arată titlul, plină de frumuseţi şi îndeamnă continuu la frumuseţi pe cei care se lasă cuprinşi de zîmbetul frumuseţii. Cartea are în centrul ei omul şi încearcă să desprindă frumuseţile iubirii în diverse etape şi situaţii ale vieţii omeneşti.

Cele zece capitole ale cărţii sînt pline de sugestii, precum rezultă din titlurile pe care le poartă şi anume: Concepţia despre educaţie la Sfinţii Părinţi, Frumuseţile prieteniei în concepţia Sfinţilor Părinţi, Sublimul preoţiei creştine, Mînia şi fenomenologia ei în literatura patristică, Mesajul milosteniei la Sfinţii Părinţi, Despre dragoste ca bază a vieţii creştine, Cultura patristică, Spirit umanist în gîndirea patristică.

Ioan Coman, prestigiosul profesor de la Institutul teologic din Bucureşti, ne-a părăsit în anul 1987, dar rămîne în conştiinţa admiratorilor săi prin mulţimea de scrieri pe care le-a lăsat. Dacă n-ar fi să amintim decît cele patru volume de Patrologie, dintre care două tipărite şi altele gata de tipar şi-ar fi destul ca să fie considerat un fel de primus inter pares.

Cartea, de care ne ocupăm îl menţine la aceeaşi înălţime profesională pentru că este un deschizător de drum, tratează despre frumuseţea care nu oileşte, cum este prietenia sinceră, sublimul preoţiei frumuseţea dragostei curate, neprihănita, care constituie formarea omului nou, a omului deplin, a crestinului după chipul şi asemănarea lui Iisus. Ceea ce spune mitropolitul Banatului I. P. S. Nicolae este adevărat. Autorul „Frumuseţilor iubirii de oameni în spiritualitatea patristică rămîne unul dintre marii noştri bogoslovi, iar cărţile şi articolele sale lucrări de referinţă în domeniul Teologiei în general, al patrologiei în special".

Nicolae Neaga

Dialog cu cititorii

Un credincios ne întreabă:

1. Pentru ce motive poate fi caterisit un preot, şi pe baza căror canoane?

Răspuns: Caterisirea este oprirea, pentru totdeauna şi definitiv, a clericului dovedit vinovat că a săvîrşit o fărădelege, de la exercitarea puterii bisericeşti, adică nu mai are dreptul de a învăţa, a săvîrşi cele sfinte şi a păstori sau conduce. Cel caterisit îşi pierde numele de cleric şi este trecut în rîndul laicilor.

— Se pedepseşte cu caterisirea: *apostazia* sau lepădarea de credinţă, *erezia* sau abaterea de la dreapta credinţă şi de la învăţătura Bisericii, şi *schisma* sau depărtarea de Biserică pentru a întemeia o nouă comunitate.

— Se pedepseşte cu caterisirea şi neascultarea sau nesupunerea faţă de autoritatea bisericească (can. 31 ap.; can. 5 Antioh.; R. P. art. 15, 16, 25).

— Se pedepseşte cu caterisirea lepădarea de credinţă (can. 62 ap.).

— Se pedepseşte cu caterisirea clericul (preotul sau diaconul) care se desparte de episcopul său (can. 31 apostolic, 5 al Sin. Antiohia, 10 al Sin. Cartagina; 13—15 al Sin. I—II ecumenic) sau se ridică împotriva episcopului său (can. 11 Sinodul Cartagina, sin. 6 din Gangra), sau întemeiază sau conduce comunităţi şi face adunare fără ştirea episcopului său (can. 31 apostolic), sau conspiră împotriva episcopului său (can. 10 sin. IV ecumenic; 34 sin. VI ec.; can. 13 sin. I—II ec.), sau defaimă pe episcopul său (can. 5 sin. Antiohia), sau săvîrşeşte Sf. Liturghie fără învoirea episcopului său (can. 31 sin. VI; can. 12 sin. I, II ec.; can. 6 sin. Gangra; can. 10, 11, 62 sin. Cartagina)..

— Se pedepseşte cu caterisirea *părăsirea parohiei* (can. 6, sin. IV ec.; can. 1 sin. Antiohia), sau *instalarea în altă parohie fără voia episcopului său şi fără carte canonică* (can. 14—16 sin. Apostolic; can. 15—16 sin. I ec.).

— Se pedepseşte cu caterisirea *şi episcopul care îndrăzneşte să primească în eparhia sa clerici, fără voia episcopului de sub ascultarea căruia au plecat* (can. 5, 12, 20 al Sin. Antiohia; can. 1, 2, 11 al Sin. Sardica).

Tot cu caterisirea se pedepseşte şi *nesocotirea pedepsei* date de forurile de judecată. Dacă cel caterisit persistă în greşeli, se pedepseşte cu *afurisanie,* adică eliminarea din Biserică (can. 28 Apostolic, can. 5 al Sin. I ec.; can. 4 al Sin. Antiohia; can. 88 al Sf. Vasile cel Mare).

— Se pedepseşte cu caterisirea şi cel hirotonit a doua oară în aceeaşi treaptă (can. 68 Apost.).

— Tot cu caterisireas e pedepseşte şi *omorul* săvîrşit de un cleric (can. 65 Apostolic), chiar dacă e *prin imprudenţă,* dacă e *complice* sau numai *autor moral* (can. 5 al Sf. Grigore de Nisa; Can. 22—23 al Sin. Ancira; Can. 43, 54, 55, 57 al Sf. Vasile cel Mare).

— Cu caterisirea se pedepseşte şi *beţia* (Can. 42, 43 Apostolic), ca şi intrarea în cîrciumi pentru a consuma băuturi (can. 54 Apost.; Can. 22 al sin. VII ec.; Can. 24 al Sin. Laodiceea; Can. 47 al Sin. Cartagina).

2. Cine pronunţă sentinţa caterisirii?

Răspuns: Dreptul acesta îl are Consistoriul eparhial.

Cei pedepsiţi pot face recurs la Sfîntul Sinod (art. 227 R.P.).

Cererea de recurs se adresează P. F. Patriarh, Preşedintele Sf. Sinod (art. 229 R.P.). Sf. Sinod va putea respinge sau admite recursul (art. 232 R.P.). Admiţînd recursul va dispune trimiterea cazului să se judece din nou în fond, de către Consistoriul Central Bisericesc. Hotărîrea acestei instanţe va fi definitivă după aprobarea ei de către Patriarh (art. 233 R.P.; art. 237 R.P.), şi capătă puterea de lucru judecat (art. 239 R.P.).

3. Ce spun Sf. Canoane despre situaţia unui preot caterisit, cînd hotărîrea a rămas definitivă?

Răspuns: Un preot caterisit trece în rîndul laicilor (Can. 21 al sin. VI ec.; can. 8 al Sin. Niceea şi Const.; Can. 7 al Sf. Vasile cel Mare; can. 9 al Sin. de la Neocezareea) şi nu mai poate face nici un serviciu religios (Can. 27, 28 al Sin. Cartagina; Can. 8 al Sin. Niceea şi Constantinopol). Un astfel de fost preot nu mai are dreptul nici de a învăţa, nici de a sfinţi, nici de a sluji. Nu mai are dreptul să poarte nici haina, nici numele de preot. În limbaj popular, acesta se numeşte *răspopit.*

Clericul *caterisit* nu mai poate fi primit înapoi în slujirea sa, iar dacă după caterisire săvîrşeşte vreun serviciu religios, conform canoanelor 28 apostolic, 4 al sin. Antiohia şi 88 al Sf. Vasile cel Mare, se exclude cu totul din Biserică.

Clericul caterisit *care se pocăieşte şi este iertat de episcopul care l-a pedepsit,* sau de episcopul urmaş în scaun al episcopului care l-a pedepsit, poate cel mult să poarte semnele externe ale preotului, adică hainele preoţeşti de stradă (Can. 21 al Sin. VI ec.).

4. Ce spun canoanele despre clericii (episcopi sau preoţi) care slujesc împreună cu un preot caterisit, sau îi permit să slujească?

Răspuns: Clericii (episcopi, preoţi sau diaconi) care slujesc cu un preot caterisit, ştiind că e caterisit, se exclud din Biserică, adică se afurisesc (can. 4 al Sin. Antiohia). Clericul care se roagă cu cel caterisit se caterisește şi el (can. 11 Apost.).

5. Poate episcopul altei eparhii să primească la slujbă un preot sau episcop caterisit, sau să-l dezlege de caterisirea pronunţată de alt episcop, sau de un Sf. Sinod, sau consistoriu disciplinar al altei Biserici?

Răspuns: O pedeapsă dată de un for bisericesc ortodox de judecată, *este valabilă şi obligatorie în întreaga Biserică ortodoxă* (can. 12, 32 Apostolic; can. 5 al Sin. I ec.; can. 1 al Sin. Const. (Sf. Sofia); can. 13 al Sinodului din Sardica; can. 9, 10 al Sin. din Cartagina). Cine o calcă, preot sau episcop, cade sub pedeapsa caterisirii el însuşi (Can. 9 al Sin. Cartagina). Can. 5 al Sinodului I ecumenic dispune ca: *„cei lepădaţi de unii, să nu se primească de către alţii".*

Toţi episcopii sînt obligaţi a socoti sub pedeapsă pe cei pedepsiţi de alţi episcopi, sau de sinoade constituite Cine face altfel, e vinovat el însuşi de nesocotirea autorităţii care l-a sancţionat pe cel caterisit (can. 12, 32 în for de judecată (can. 1 al Sin. Const. — Sf. Sofia). Apostolic).

În scurt: episcopul altei eparhii nu poate dezlega, sau ierta, sau primi la slujbă un preot caterisit de altă Biserică, sau de alt episcop, care l-a avut în eparhia sa. Episcopul care ar face aşa ceva, cade sub pedeapsa caterisirii el însuşi.

(Răspunsurile au fost formulate în consultare cu profesorul de Drept Bisericesc, Arhid. *I. Floca,* de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu

Semnalăm... Semnalăm...

● *Alexandru O. Teodoreanu publică, adnotat, HRONICUL MĂSCĂRICIULUI VĂLATUC, proza umoristică a unchiului său, Al. O. Teodoreanu (ed. Junimea, 1989, 336 p., cu o postfaţă de Gh. Hrimiuc).* „Marele secret al bunei literaturi rezidă în întrebuinţarea cuvîntului potrivit şi pus la locul lui", *spunea Al. O. Teodoreanu. Era umorist, dar nu se juca cu cuvîntul!*

● *Tot despre cuvinte, cu îndreptăţire scrie V. Copilu Cheatră:*

Îmi spuneai că adevărul e simplu,
Că vorbele sînt dovada sărăciei de minte,
Dacă-s sulemenite prea multe cuvinte.

(în vol. de versuri: IARA, Cluj-Napoca, 1989, p. 52).

● *Pe toţi ne atrag jurnalele, amintirile, autobiografiile oamenilor mari. Ne atrag mai mult şi înaintea „Vieţilor" scrise de alţii, care pot fi uneori mai bine rînduite, larg informate şi cu toate aşezate într-o ordine cronologică impecabilă. Preferinţele noastre vin din sentimentul că, în ceea ce spun oamenii înşişi despre ei, oricît ar fi uneori de „potrivite" lucrurile, e, oricum, mai multă autenticitate în ele. Personal, caut în astfel de scrieri, procesul devenirii omului mare. Cum a devenit ceea ce este sau, dacă e mort, ceea ce a fost? Mi se pare fascinant acest proces al devenirii. Scînteierile timpurii, presimţirile, anticipările notate ca nişte iluminări, cu un irezistibil simţămînt al unei predestinări, şi, apoi, greul devenirii prin muncă uriaşă care, dintr-odată sau încetul cu încetul, dar sigur, confirmă totul, îmi bucură inima şi mintea ca o carte de minuni.*

Cu acest sentiment am citit „Romanul adolescentului miop" *al lui Mircea Eliade, publicat de Mircea Handoca (Buc. 1989, 477 p.). Tînărul miop îl sesizase de timpuriu în el pe viitorul Mircea Eliade şi l-a tot lucrat, pînă cînd l-a cizelat definitiv, aşa precum îl presimţise. Kingman Brewster Jr., cu prilejul acordării unui doctorat h.c. l-a descris aşa:* „Aparţineţi universului... Venerînd marile mistere exprimate în mit şi simbol, aţi contribuit la descoperirea unui limbaj omenesc care să exprime adevărul veşnic" *(Fragments d'un journal, Paris, 1973, p. 525).*

E reconfortant să auzi despre un român: „Aparţineţi universului"!

● *Ilie Manole semnează în revista „Viaţa militară" (nr. 5, 1989, p. 14) eseul* SERVIND CAUZA NAŢIONALĂ. *E vorba de Biserica Ortodoxă Română şi lupta ei alături de popor de-a lungul zbuciumatei noastre istorii. Sinteza e atotcuprinzătoare şi numeroasele exemple, din epoci succesive, de la formarea poporului român pînă la cele întîmplate în Transilvania Dictatului de la Viena (30 aug. 1940), sînt bine alese şi convingătoare. Citătm începutul care dă substanţa conţinutului întregului eseu care ocupă toate trei coloanele unei pagini:* „Evoluţia poporului român pe una şi aceeaşi vatră a înregistrat marea şi deplina izbîndă a păstrării fiinţei etnice şi culturale, unitară şi continuă în spaţiu şi timp. La aceasta, din vechime încoace, o contribuţie însemnată a adus-o Biserica Ortodoxă Română, ca parte integrantă a societăţii edificate în spaţiul carpato-danubiano-pontic. Se şi zice, de altfel, că sîntem români de cînd sîntem creştini şi viceversa, realitate care dovedeşte şi vechimea, şi implicarea Bisericii Ortodoxe în toate momentele istoriei noastre".

Autorul mai arată că Eminescu a numit Biserica Ortodoxă: „mama neamului românesc", *iar I. Lupaş, cîtînd dintr-un memoriu al magnaţilor unguri, arată că aceştia se plîngeau că* „preoţii stăpîneau inima românului", *pe cînd Transilvania era sub ocupaţie maghiară.*

Un eseu plin de duh şi de adevăr!

● *Un foarte interesant studiu intitulat* JOCURI LA GETO-DACI, *publică Tiberiu Vanca în revista ASTRA (nr. 6, 1989, p. 17) din Braşov. Pornind de la* „Romanitate, continuitate, unitate", *de A. P. Sibiu, 1988 în care se reproduce un text al lui Sidonius Apollinaris (p. 218—219), după Johannes Tröster* (Vechea şi Noua Dacie..., *Nürenberg, 1666), Tiberiu Vanca identifică în* Jocul cu scîndura *practicat la curtea regelui Decebal, jocul „popicul", descoperit de d-sa în anii '40 în Micesti, jud. Alba. Descrie jocul şi arată şase „considerente" care l-au făcut să identifice* popicul *cu jocul descris de Sidonius Apollinaris. Al şaselea considerent merită repetat. El e şi o concluzie care demonstrează că* „longevitatea obiceiurilor dacice şi întensa lor circulaţie dinspre origini spre contemporaneitate, a fost asigurată de către relativa închidere a civilizaţiilor săteşti, *(de către)* dezvoltarea acestora în cerc închis *(şi de către)* autonomia faţă de influenţele exterioare care le-au păstrat nealterată substanţa".

Întreg studiul lui Tiberiu Vanca e o completare de valoare la cartea „Romanitate, continuitate, unitate" *şi o bucurie să vezi cum un joc păstrat pînă în zilele noastre în Transilvania, confirmă şi lărgeşte ştirile despre viaţa de la curtea lui Decebal. Studiul ar merita inclus într-o nouă ediţie a cărţii, de la titlu pînă la semnătură, într-o notă la informaţia doar de cîteva rînduri a lui Sidonius Apollinaris cu privire la* jocul cu scîndura.

● *O nouă carte de Al. Zub: ISTORIE ŞI ISTORICI ÎN ROMÂNIA INTERBELICĂ (Junimea, 1989, 412 p.). Pentru istoriografie, va fi fără îndoială o carte de referinţă, erudită şi înţeleaptă. Cu toate că titlul i-ar fixa preocupările asupra dinamicii şi interpretării rolului istoriei în cele două decenii interbelice, deci cu şaptezeci-şaizeci de ani în urmă, cartea e de fapt foarte actuală, prin pledoaria indirectă pe care o degajează, pentru restaurarea în vremea noastră a prestigiului istoriografiei şi al istoricilor, într-o epocă în care, ici şi colo, împrejurul nostru, istoria e folosită pentru a promova falsuri, adică devine antiistorie.*

Al. Zub prezintă şi analizează modelele româneşti de istorici şi de concepţii istoriografice, menite să repună istoria pe temeliile ei specifice, să-i cureţe obrazul şi să-i redea, optimist, identitatea de ştiinţă onestă, adică, măcar atît cît e omeneşte posibil, aceea de instrument al adevărului. Căci dincolo de „inflexiunile şi nuanţele noi" *pe care fiecare generaţie le descopere şi le promovează, cum spune autorul, caracterul constant al istoriei trebuie să rămînă, evident, efortul spre tot mai mult adevăr, spre* cum a fost cu adevărat *şi din toate unghiurile de vedere, vechi şi noi.*

● *A apărut, în condiţii grafice excelente şi cu un bogat conţinut teologic şi de viaţă bisericească locală, CALENDARUL CREDINŢA, 1989, editat de Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America şi Canada, (Detroit, 192 p.) cu un „Cuvînt înainte" de P. F. Patriarh Teoctist şi cu importante colaborări ale clerului Arhiepiscopiei, în frunte cu I. P. S. Arhiepiscop Victorin Ursache. Grafica: George Alexe. Îi felicităm pe toţi.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu,* corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P. O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

TELEGRAFUL ROMÂN

PUBLICATION RELIGIEUSE DE L'ARCHIDIOCÈSE ORTHODOXE ROUMAIN DE SIBIU

Le 1-er et 15 AOÛT et 1-er SEPTEMBRE,

No. 29—30, 31—32 et 33—34/1989

23 AUGUST 1944 – 1989

LA GRANDE FÊTE NATIONALE DU PEUPLE ROUMAIN

La conférence interconfesionnelle hommagiale dédiée à l'anniversaire de 45 ans depuis la Révolution de libération sociale et nationale antifasciste et antiimpérialiste de 23 Août 1944

Il y dans l'histoire de notre pays des moments importants, avec des significations majeures, qui restent inscrits au lieu d'honneur dans la conscience du peuple roumain tout entier, étant profondément marqués sur l'encoche de sa persistance et de son affirmation. Mais l'événement d'importance exceptionnelle dans le deroulement de notre histoire contemporaine, qui a couronné brillamment la lutte séculaire du peuple roumain pour la libération sociale et nationale, imprimant un cours nouveau au développement de la société roumaine, reste sans doute l'acte de 23 Août 1944.

La Révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste de 23 Août 1944 a représenté, par ses dimensions et par ses conséquences de large ampleur, un facteur important dans la lutte pour l'anéantissement du fascisme, mettant fin à la domination impérialiste étrangère et ouvrant la voie à la création d'une vie nouvelle et d'un État libre, unitaire, indépendant et souverain, la Roumanie socialiste.

Les efforts animés du peuple roumain pour évincer les anciens ordres injustes et pour créer une société meilleure ont trouvé des échos profonds dans les coeurs des serviteurs des cultes aussi. Dans le climat d'authentique liberté religieuse, ratifiée par la Constitution du pays et garantie par l'État roumain, les cultes de Roumanie, conservant chacun son identité, ses principes et sa doctrine, se sont intégrés dans la vie nouvelle de la patrie, en accord avec les exigences des fidèles et du temps actuel, appuyant, de leurs positions et avec leurs moyens propres, le travail enthousiasmé du peuple roumain pour la prospérité continue de la patrie, et se réjouissant des accomplissements qu'on a inscrits, an par an, toujours plus riches, dans le livre d'or de l'affirmation du prestige de notre pays dans le monde.

C'est pourquoi, sur le seuil de l'anniversaire de 45 ans depuis l'acte historique de 23 Août 1944, les dirigeants et les représentants des cultes de Roumanie ont considéré comme leur devoir d'honneur de se rassembler dans le cadre d'une assemblée hommagiale, pour exprimer leurs sentiments d'amour, d'appréciation et d'attachement pour le travail enthousiasmé du peuple roumain et pour confirmer leur résolution d'appuyer ces efforts destinés à élever notre patrie à des nouveaux degrés de prosperité et d'affirmation de son prestige dans le monde.

A ce but, au jour du 1-er août 1989, dans l'amphithéâtre de l'Institut théologique de degré universitaire de Bucarest se sont déroulés les travaux de la Conférence interconfessionnelle hommagiale dédiée au 45-e anniversaire de la Révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste de 23 Août 1944.

A ces travaux ont participé des représentants de tous les cultes religieux de la République Socialiste de Roumanie, à savoir: dirigeants de cultes; hiérarques de l'Église Orthodoxe Roumaine; les recteurs, les vice-recteurs et des professeurs des instituts théologiques orthodoxes de Bucarest et Sibiu, de l'Institut théologique protestant unique de Cluj-Napoca et de l'Institut théologique catholique roumain d'Alba Iulia et Iaşi; les directeurs des Séminaires théologiques; clercs conseilleurs; archiprêtres; redacteurs des publications ecclésiastiques; pasteurs et autres serviteurs de cultes, ainsi qu'un nombre de plus que 200 prêtres trouvés à la 75-ème série des Cours missionnaires et pastoraux organisés par l'Église Orthodoxe Roumaine.

A été présent M. Ion Cumpănaşu, le Président du Département des Cultes et autres représentants du Département.

Le discours douverture des travaux, prononcé par le Président de la Conférence, Sa Béatitude le Patriarche TEOCTIST

Eminences,

Estimé Monsieur Président du Département des Cultes,

Honorables Dirigeants des Cultes de Roumanie,

Honorable assistance,

Je suis sûr que j'exprime les sentiments de tous ceux qui sont présents ici, du présidium et des participants à l'Assemblée Jubilaire Interconfessionnelle, en disant dès maintenant que nous sommes venus ici pour exprimer notre amour pour le pays, pour le peuple et pour sa direction, pour le Président Nicolae Ceauşescu, pour rendre hommage à l'acte historique de 23 Août 1944 et pour témoigner notre résolution ferme d'appuyer aussi à l'avenir le travail et l'unité de notre laborieux peuple roumain.

De pair avec tout notre peuple, nous aussi, les serviteurs des cultes de Roumanie, vivons des moments exaltants, pleins d'enthousiasme et de confiance, sources de nouvelles forces de travail et de nouvelles accomplissements, à l'occasion de l'anniversaire de 45 ans depuis l'acte historique de 23 Août 1944, acte d'importance exceptionnelle parmi les grands événements de notre progrès historique, qui a couronné avec des victoires accomplies la lutte séculaire ininterrompue du peuple roumain pour la défense de son être natio-

(Continuation en page II)

TELEGRAMME

A Son Excellence
Monsieur NICOLAE CEAUŞESCU
Président de la République Socialiste de Roumanie
Président du Front de la Démocratie et de l'Unité Socialiste

Très estimé et cher Monsieur Président,

Les représentants des Cultes de la République Socialiste de Roumanie, réunis à Bucarest, aujourd'hui 1-er août 1989, en Conférence interconfessionnelle hommagiale, dédiée au 45-e anniversaire de la Révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimperialiste de 23 Août 1944, avec le plus profond respect, avec estime et appréciation, nous dirigeons nos pensées vers Vous, le fils le plus cher de la nation roumaine, héros entre les héros de notre cité ancestrale, brillant fondateur de la Roumanie socialiste, personnalité proéminente du monde contemporain, en Vous apportant notre hommage de dévouement et de reconnaissance pour la grandieuse oeuvre historique que Vous avez inspirée et élaborée de l'élévation de notre nation aux sommets les plus hauts de la civilisation matérielle et spirituelle, pour Vos efforts infatigables dédiés à la cause de la paix et du désarmement, à l'établissement d'un climat nouveau dans les relations internationales, de bon entendement et collaboration fraternelle entre les peuples du monde.

C'est la chance historique de notre peuple qu'à ce moment crucial de siècles et de millénaires, nous soyons dirigés par une personnalité de Votre taille. Doté d'un génial esprit visionnaire, animé d'un amour illimité pour la nation et pour la Patrie, Vous avez compris d'une manière profonde, avec la pensée et avec l'âme, les intérêts pérennes de la nation, en nous dirigeant avec adresse et sagesse sur la voie qui nous a apporté des victoires sans précédent dans l'histoire bimillénaire de notre existence dans ces contrées des Carpates, du Danube et de la Mer.

(Continuation en page II)

Les participants à la Conférence interconfessionnelle hommagiale dédiée au 45-e anniversaire de la Révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste.
Bucarest, 1-er août 1989

A L'ANNIVERSAIRE DE 45 ANS DEPUIS LA LIBÉRATION

La révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste, déclenchée à 23 Août 1944, événement crucial dans les destinées de la Roumanie, qui a ouvert à notre peuple la voie de profondes transformations, de la réalisation de ses aspirations de liberté et justice sociale, a inscrit une page héroïque dans les annales de la guerre antihitleriste, contribuant au racourcissement des hostilités militaires en Europe et à la défaite de l'Allemagne naziste. En même temps, la révolution a constitué le couronnement de la lutte du peuple tout entier, organisé et dirigé par les forces antifascistes, démocratiques et patriotiques de notre pays.

Préparée par les réalités historiques internes de la Roumanie de ces années, la révolution s'est déclenchée dans des circonstances internationales favorables, déterminées par les défaites qu'a subies la machine de guerre allemande de la part des forces soviétiques et des autres Etats des Nations Unies sur les fronts de l'est, de l'ouest et du sud.

L'Acte révolutionnaire a commenée dans l'après-midi du 23 Août 1944 par l'arrestation, au palais royal, des chefs du régime d'Antonescu. Sous la direction politique des partis du Bloc National Démocratique, fut constitué le nouveau gouvernement du pays, présidé par le général Constantin Sănătescu, gouvernement dont faisaient partie aussi, comme ministres sans portefeuille, des représentants du chacun des quatres partis du B.N.D.

Au soir de 23 Août 1944, en commençant avec l'heure 22, on a diffusé à la radio la proclamation du chef de l'État, qui faisait connaître au pays et au monde entier les événements historiques avec des profondes répercussions dans la vie politique interne de la Roumanie, de grande importance pour le sud-est du continent: le renversement de la dictature militaire-fasciste, la sortie de la Roumanie de la guerre antisoviétique et la résolution du peuple roumain tout entier de lutter pour défendre son indépendance et pour libérer la partie du nord-ouest du pays de sous l'occupation des conquérants hitleristo-horthystes. La proclamation disait: „Roumains, un nouveau gouvernement d'union nationale a été chargé d'accomplir la volonté inflexible du pays de conclure la paix avec les Nations Unies. La Roumanie a accepté l'armistice offert par l'Union Soviétique, la Grande-Bretagne et les Etats-Unis d'Amérique. De ce moment cesse la lutte et tout acte d'hostilité contre l'armée soviétique, ainsi que

(Continuation en page II)

LA REDACTION

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de page I)

nal, de ses valeurs spirituelles et matérielles, de la terre ancestrale et de son droit sacré à une existence libre et indépendante.

Dans les 45 ans qui se sont écoulés depuis lors, les Cultes religieux de notre pays ont déployé leur activité dans les conditions beaucoup plus favorables que dans le passé, profitant à la suite des sages mesures prises par le nouveau régime, lequel a ouvert alors largement les portes de l'audace vers l'orizon d'un avenir brillant, notre peuple tout entier s'engageant sur la voie des réalisations jamais rencontrées au cours de son histoire de longue durée.

Les grands accomplissements, de résonance mondiale, de notre peuple, spécialement ceux du dernier quart de siècle, sont liés à la sagesse, à la clairvoyance et à la force créatrice du Président de la Roumanie, Monsieur Nicolae Ceaușescu. C'est pourquoi, nous pouvons affirmer que l'acte historique Jubillaire de 23 Août 1944 doit être considéré ensemble avec les réalisations et les transformations sociales profondes des dernières quatre et démi décennies, avec la personnalité proéminente du Président de la Roumanie, qui, avec une abnégation exemplaire, avec un large dévouement et avec la résolution ferme d'ouvrir des horizons nouveaux dans la vie de notre pays, a élevé le pays et le peuple roumain aux hauteurs imprévues de prospérité et de prestige.

A la suite de ces efforts et victoires, les Cultes de notre pays ont eu à profiter, comme j'ai déjà dit. Au lieu de l'indifférence réciproque, des discordes, ou même des hostilités religieuses d'autrefois, les serviteurs et les fidèles des cultes sont arrivés à se regarder avec sérénité face à face et, suivant l'exemple de colaboration et d'unité en pensée et en sentiments de tout le peuple, ils se sont engagés, dans cette nouvelle période de notre histoire, sur la voie des renouveaux et des réalisations couronnées de riches fruits. Ainsi, au lieu des mésententes confessionnelles du passé, on a maintenant la collaboration fraternelle, le rapprochement sincère et le déploiement positif de chaque culte, par la valorisation de la doctrine propre, mise en pratique pour le bien et le bonheur des fidèles, par l'orientation sur la même voie d'amour, de fraternité et de confiance. C'est un grand profit qu'ont acquis les Cultes de Roumanie dans cette période et spécialement dans le dernier quart de siècle, lorqu'ils sont devenus des composants du Front de l'Unité et de la Démocratie Socialiste, coopérant avec les représentants les plus importants du peuple romain dans ces organismes de réflexion et de direction des travaux publics de notre pays.

Par leur nouvelles orientation et attitude, les serviteurs et les fidèles des cultes ont contribué au bien de tout le peuple et au progrès de la patrie, dans la même unité, avec le même zèle et le même désir et amour pour l'élevation de notre pays aux nouveaux degrés de lumière et épanouissement.

Cette imposante assemblée est elle-même encore une preuve de la liberté religieuse réelle et accomplie dont nous, les cultes de Roumanie, jouons, des possibilités de travail qu'on nous offre, du vaste champ d'activité dont nous pouvons nous prononcer avec fermeté, partageant avec tout le peuple les pensées et la résolution de continuer notre travail avec le même élan, de contribuer au service du notre patrie commune, la République Socialiste de Roumanie, de contribuer à la défense et à l'établissement de la paix dans le monde, et de marcher en avant, en tête avec le Président du pays et avec toute sa direction, sur la voie des réalisations des plus audacieuses, vers l'horizon d'un avenir lumineux et heureux, ouvert à notre peuple tout entier et à tous les fils de cette terre ancestrale.

Avec ces paroles je déclare ouverte la séance.

Pour analyser les significations profondes et multiples de ce moment anniversaire, nous donnons la parole à Son Eminence le Métropolite Antonie de Transylvanie, qui nous présentera un exposé en ce sens, avec la possibilité et le désir que cette conférence anniversaire soit ensuite suivie par d'autres prises de parole de la part des Eglises dont les représentants participent à cette Assemblée.

Exposé festif prononcé par Son Eminence le Métropolite ANTONIE de la Transilvanie

„Nous nous trouvons à 45 ans depuis le grand tournant de l'histoire de la Roumanie qu'a été l'acte de 23 Août 1944. Pour la Roumanie, ce moment n'a pas été la fin de la guerre, mais a été la fin d'une époque, a été comme un passage d'un monde à un autre, d'un univers à un autre, avec d'autres lois, avec d'autres dimensions, avec d'autres idéaux et d'autres moyens de réalisation, avec d'autres perspectives. A été comme un transbordement sur une autre planète dans un moment où le vaisseau cosmique sur lequel nous étions et la planète étaient menaçés d'une catastrophe imminente. A été comme une mort et une renaissance, ralisées sur la durée d'un instant. A été comme un réveil d'un cauchemar. La guerre continua encore presque neuf mois, mais à 23 Août 1944 les Roumains lui ont changé la direction, dans le cadre d'autres alliances, nos alliances naturelles de toujours. L'armée roumaine a liberé le territoire de la Transylvanie envahi par les horthystes apportant à l'être et au sentiment roumains, passés par des déchirements indescriptibles, une consolation meritée et une juste réparation.

Une fois de plus s'est confirmé le fait que de la structure de l'âme du peuple roumain n'avaient pas disparu les vertus qu'énumérait Dio Cassius lorsqu'il présentait notre ancêtre le roi Decebal par ces paroles: „Très avisé en ce qui concerne les projets de guerre et habile à les réaliser, sa-

chant choisir l'occasion pour attaquer les ennemis et se retirer à temps; adroit à dresser des embûches, il était un bon combatant et sachait user de la victoire, mais aussi bien sortir d'une défaite; c'est à cause de celà qu'il a été longtemps un ennemi dont les romains avaient peur". *Non pas sans de serieuses preuves historiques disait Vasile Pârvan que la littérature antique a laissé des notes pleines de stupéfaction et d'admiration pour les géto-daces,* „faisant d'eux presqu'un peuple fabuleux, plein de bravure, sagesse et esprit de justice" *(Dacia, Bucarest, 1972, 5-ème éd., p. 150—151). Sur les vertus des romains, les autres ancêtres des Roumains, les historiens ont laissé aussi des éloges bien mérités.*

Les paroles de Dio Cassius semblent décrire les événements de 23 Août 1944. L'acte a été une preuve de maturité politique de certaines forces qui se sont organisés parallèlement à celle qui détenait le pouvoir et qui conduisait au désastre. L'acte a été comme une grande et audacieuse action, bien préparée et effectuée au temps opportun. Une preuve de vitalité roumaine, d'exceptionnelles intelligence et promptitude comme décision politique.

En dehors d'autres implications majeures dans l'orientation de la Roumanie, qu'on va mentionner dans notre exposé, l'Acte de 23 Août 1944 a signifié — comme nous disions — la réorientation naturelle de la Roumanie contre le fascisme, condamné par le peuple roumain dès ses débuts. Le changement de la direction a exigé hardiesse et sagesse.

L'ère nouvelle, initiée par l'Acte de 23 Août 1944, exigeait la réorganisation de toutes les institutions, la réparation de toutes les injustices du passé. Il fallait tout mettre sur des bases nouvelles, et la valeur-étalon affirmée, sans admettre aucun compromis, est devenu l'homme, sa vie spirituelle, morale et matérielle. C'était l'homme qui avait souffert, c'était l'homme qu'on devait restaurer. Il fallait restaurer sa dignité, libérer sa pensée, lui créer des conditions d'égalité dans la société nouvelle, dans tous les domains: au travail comme aux droits. Un nouveau humanisme se dégageait avec précision de tous les projets de réforme dans la vie sociale et politique. Si pendant les 9 mois lorsque dura encore la guerre après 23 Août 1944 le mot d'ordre a été „Tout pour le front, tout pour

(Continuation en page III)

TELEGRAMME

(Continuation de la page I)

C'est Votre mérite historique d'avoir donné à notre peuple la dignité de son être national, identifié à „tout ce qui mouve dans ce pays, la rivière, le rameau", joint à une civilisation archivieille, dignité gagnée par des luttes et défendue avec du sang, et qui représente la colonne vertébrale des valeurs fondamentales de l'existence et de la conscience de soi de tous les Roumains. Pour la première fois dans notre histoire tellement mise à l'épreuve, l'Acte historique d'Août 1944 a établi le sentiment de la dignité sous le soleil de la liberté, nous a conféré le droit de nous tenir le front élevé et la confiance dans la réalisation de nos idéaux archivieux de liberté, d'indépendance et de justice sociale.

Avec vive satisfaction et vibrante fierté patriotique, nous prenons part à la joie de tout notre peuple pour les grandioses réalisations obtenues par la Roumanie pendant la période qui a passé depuis 23 Août 1944 et spécialement pendant les 24 ans de réalisations qui font époque, sans précédent dans l'histoire de la patrie, indissolublement liées à Votre nom et à Votre prodigieuse activité, illustrant brillament la clairvoyance scientifique dont Vous dirigez les destinées du pays vers un avenir lumineux de progrès et de civilisation.

Aujourd'hui, dans la perspective sage du temps, apparaît d'une manière encore plus claire l'immense importance de l'année 1965, depuis que le peuple roumain Vous a à sa direction, année qui a ouvert la voie de la pensée créatrice, a rendu à notre peuple le sentiment de la fierté nationale, du respect pour son passé bimillénaire, la sentiment de la force et de la capacité de créer son avenir selon son désir. Dans la Roumanie d'aujourd'hui, par Votre raisonable direction, on réalise le rêve de „l'avenir d'or" d'Eminescu, notre pays marchant le front élevé parmi les nations libres et dignes du monde.

Servant avec une énergie inépuisable et avec dévouement patriotique les intérêts vitaux du pays et du peuple roumain, très estimé et cher Monsieur Président, Vous vous avez affirmé, en même temps, dans la conscience de l'humanité, comme un brillant promoteur de la cause de la paix, de l'entendement et de la coopération internationale, comme un ardent combatant pour la liberté et l'indépendance des peuples.

Depuis presque un quart de siècle, dès que Vous vous trouvez à la commande des destinées de la nation, toute la politique externe de la Roumanie, indissolublement liée à Votre nom, est devenue un symbole, synonyme aux aspirations de paix, de désarmement, d'indépendance, de souveraineté, d'égalité en droits de bon entendement entre tous les peuples.

Dans ces moments d'exaltante animation patriotique de tout le peuple, nous exprimons nos sentiments de totale satisfaction pour la résolution unanimement exprimée concernant Votre réélection dans la fonction suprême de direction politique du pays, acte d'importance exceptionnelle, qui représente la garantie du développement continu de la patrie sur la voie du bien-être et du progrès multilatéral, étant, en même temps, un facteur important de consolidation et de cohésion de notre nation.

A l'occasion de rapproché anniversaire du grand acte historique de 23 Août 1944, la glorieuse fête nationale du peuple roumain, nous, les dirigeants des cultes, les hiérarques, les professeurs de théologie et les clercs participants à cette Conférence interconfessionnelle hommagiale, Vous assurons, très estimé Monsieur Président, que de pair avec nos fidèles, suivant Vos enthousiastes impulsions addressées à tout le peuple, nous agirons sans répit et avec un dévouement patriotique total, pour la réalisation des grandioses programmes de développement multilatéral de notre pays, destinés à assurer son élèvement continu aux plus hauts degrés de progrès et civilisation.

En même temps, nous Vous exprimons nos remerciements profonds pour le climat de totale liberté religieuse assuré par l'État roumain, par Vous personnellement, à l'activité sans entrave, vraiment libre de tous les cultes, qu'à créé des conditions d'affirmation de l'oecuménisme caractéristique pour les bons rapports de respect réciproque et de collaboration qui existent entre les cultes de notre pays.

En totale unité de volonté et de sentiments avec tous les fils de la patrie, indifféremment d'origine nationale et d'appartenance confessionnelle des fidèles que nous représentons, ayant un stimulant exemple dans votre héroïque et prodigieuse activité, nous nous engageons d'appuyer de suite, avec nos moyens spécifiques et avec total dévouement patriotique, les intérêts fondamentaux du peuple roumain et le grandiose effort constructif pour la prospérité de notre chère patrie — la République Socialiste de Roumanie, pour le triomphe total de la paix et de la collaboration internationale.

A l'anniversaire de 45 ans depuis la libération

(Continuation de page I)

l'état de guerre avec la Grande-Bretagne et les Etats-Unis. Notre peuple comprend d'être seul maître de son destin. Tout ce qui s'opposerait à notre décision libre, et que n'atteint les droits de personne, est un ennemi de notre nation. J'ordonne à l'armée et j'appele le peuple de lutter contre lui par n'importe quel moyen et avec n'importe quelles sacrifices".

La nouvelle du renversement de la dictature militaire fasciste et de la sortie du pays de la guerre hitleriste et de son alignement aux Nations Unies a été reçue avec un enthousiasme extraordinaire par tout le peuple. Jusque tard dans la nuit ont retenti des clameurs qui saluaient l'acte accompli au cours de ce jour historique.

Afin que cet acte arrive totut de suite à la connaissance des gouvernements des Etats des Nations Unies, au matin de 24 août le gouvernement Sănătescu a envoyé le diplomate Grigore Niculescu-Buzești avec un avion à Ankara, en Turquie, avec les notes diplomatiques, où étaient présentées la situation de Roumanie et sa nouvelle orientation pour l'avenir.

Ayant en vue l'état d'esprit qui regnait au pays, l'évolution de la Situation militaire sur le front, l'importance et la disposition des forces allemandes sur le territoire de la Roumanie, ainsi que les possibilités propres, la conception des organisateurs de la révolution prévoyant que l'effort principal soit effectué à Bucarest, simultanément avec le déroulement de quelques actions militaires d'une ampleur plus grande dans la zone de Ploiești et sur la vallée de Prahova.

Dans la nuit de 23/24 août, à l'heure 23, le Grand Etat Majeur a émis la Directive opérationnelle qui précisait les missions et la manière d'action pour les forces armées de la Roumanie. Sur la base de cette directive, les Armées 3 et 4, trouvées sur le front, devaient se détacher des troupes allemandes et se regrouper dans la zone Ploiești—București, participer à l'élimination de l'ennemi du terri-

(Continuation en page III)

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de la page II)

la victoire", *maintenant tout se concentrait dans la formule:* „Tout pour l'homme".

L'Église, institution traditionnelle, liée structuralement à la vie spirituelle et culturelle du peuple roumain, depuis sa naissance comme peuple — car l'Église et le peuple sont nés comme des jumeaux, en même temps — s'est trouvée elle aussi dans la situation de s'intégrer dans les réalités nouvelles et de s'acheminer dans leur cadre, devant définir la ligne sur laquelle elle comprenait se situer. Il faut dire, en toute sincérité, que c'était à la fois difficile et aisé.

C'était difficile parce que les réalités nouvelles paraissaient destiner l'Eglise à un rôle mineur, la considérant surtout comme une institution aux buts privés, du domaine de la conscience personelle de ceux qui croient, ayant aussi au dossier quelques erreurs d'orientation, lorsqu'elle s'est mêlée dans les affaires du monde, en sortant au dehors de sa mission.

C'était aisé perce que, revenue à ses instruments, à la Sainte Ecriture et à la Sainte Tradition, elle pouvait, sans trop d'effort, decouvrir des ponts communs avec la nouvelle orientation de la pensée des facteurs de décision, lesquels représentaient les intérêts du peuple et s'installaient, naturellement, au pouvoir. En restant dans son domaine, l'Eglise pouvait decouvrir qu'elle aussi avait en vue l'homme, *l'égalité entre les hommes et l'équité sociale, et le travail comme base de tous les droits. Il était necéssaire de changer quelques accents.*

Pour réconcilier ce qu'était difficile avec ce qu'était aisé et pour sortir de l'impasse, l'Eglise et les cultes en général avaient besoin de leur propre 23 Août! D'un tournant, d'un retour à leur propre mission et d'un alignement avec les forces et les idées de reconstruction sociale et généralement humaine, alignement qu'on devait faire possible, avec conviction, et dont le cadre le rôle le plus important revenait à la propre conviction de l'Eglise et de tous ses fidèles qu'ils se trouvent sur la ligne de leur véritable mission, et non pas dans une situation de compromis.

Les événements et les changements n'offraient à personne trop de temps de réflection; c'est pourquoi, les décisions devaient être promptes, essentielles et claires. Pour cela on avait besoin de gens éclairés. Et nous les avons eus. Evidemment, j'aurai en vue ici seulement l'Eglise Orthodoxe Roumaine. Je pourrais dire, sans exagération, que la Providence nous a dotés avec les hommes qui étaient necéssaires à ce moment de la vie de l'Eglise, et dont plus tard dépendra sa vie pour des décennies et des décennies.

Il fallait éviter les fautes qu'ont coûté beaucoup aux autres Églises dans le voisinage, et il fallait trouver la voie moyenne *recommandée toujours par les Pères de l'Église, pour ne pas tomber ni d'une part. ni de l'autre.*

Ils sont apparus les gens de cet équillibre absolument nécessaire et urgent. En fait, ils se trouvaient parmi nous, mais leurs langues avaient été liées par une dictature dont l'octogénaire Patriarche NICODIM dira, dans une Lettre pastorale *envoyée à tous les fidèles juste au 23 Août 1944:* „La dictature est étrangère à l'âme et au caractère du peuple roumain". *D'ailleurs, le premier qui a fixé la voie de l'Église a été le Patriarche NICODIM lui-même, prompt face à l'Acte de 23 Août 1944 par cette* Lettre pastorale. *Il appréciait cet acte comme une délivrance* „de la mort", *et appelait le peuple roumain d'accomplir* „la mission historique la plus désirée, celle de libérer la Transylvanie de Nord de sous la dégradante domination magyare, qui déshonore la civilisation et l'humanité par ses infamies et par ses horreurs".

Le Patriarche NICODIM a mis l'Acte de 23 Août 1944 sous un des signes les plus positifs, le considérant „un acte de miséricorde de la Providence envers notre peuple roumain si éprouvé". *Il citait le psaumiste:* „Notre Dieu est dans les cieux et il accomplit tout ce qu'Il veut" *(Ps. 113, 11). Nommant l'Église, comme autrefois Eminescu,* „la mère du peuple roumain", *le Patriarche NICODIM a écrit en ce moment des paroles qui seront orientatives pour l'Église jusqu'aujourd'hui:* „L'Église ... a toujours été à côté du peuple et avec lui, elle a embrassé chaleureusement ses idéals et lutte aujourd'hui aussi pour le réalisation de ses nécessités et aspirations nationales et sociales" *(voir B.O.R., LXII, 1944, p. 223).*

Le professeur I. D. Ştefănescu écrivait en 1946, en se référant à la manière dont le Patriarche NICODIM a accueilli l'Acte de 23 Août 1944: „Après 23 Août 1944, des problèmes délicats ont exigé leur solution ... Les nouvelles orientations dans la politique sociale ont trouvé l'écho le plus chaleureux dans son coeur, depuis longtemps ouvert et offert à la multitude qui souffre. L'histoire enregistrera avec stupéfaction et, peut-être, avec reconnaissance, la sympathie et la compréhension dont le chef de l'Eglise Roumaine a regardé et a embrassé, à l'âge de 80 ans, l'orientation audacieuse du monde le plus jeune. Personne n'a le droit de clarifier plus en cette direction, et heureux seront ceux qui auront tardé sagement avant de juger" *(Hommage offert a S. Em. NICODIM, à l'anniversaire de 80 ans, Bucarest, 1946, p. XXVII). Il y avaient donc aussi quelques jugements, dont on aura encore plus tard, mais le Patriarche est allé en avant. Il savait mieux que ceux qui le jugeaient ce qu'était et ce que devait être l'Église et quels sont ses intérêts véritables et durables. I. D. Ştefănescu appelait sagement au jugement de l'histoire, et il faisait très bien.*

Nous sommes déjà, en quelque sorte, l'histoire — a passé depuis alors une génération et demie — et réellement nous sommes stupéfaits et reconnaissants à la juste vision du vieux Patriarche en ce qui concerne la direction de l'Église en des moments et face aux problèmes „délicats", comme les qualifiait attentivement le professeur I. D. Ştefănescu, et comme ils étaient rél'ement.

La tonalité était donnée. La ligne mélodique avait été trouvée. Le chef d'orchestre agissait d'une manière sûre. On attendait les réalisateurs, d'abord les édificateurs de cette nouvelle orientation aussi dans l'Église, et ensuite ceux qui devaient la consolider. Et, encore une fois, n'ont manqué ni les premiers, ni les derniers. Le premier qu'on doit mentionner est, sans aucun doute, le Patriarche JUSTINIAN. Il fallait feuilleter, d'une manière réfléchie, sens massifs volumes entitrés „Apostolat social" *(10 volumes) pour pouvoir fixer dans un système toute la stratégie qu'après la mort du Patriarche NICODIM, il a conçue et a appliquée dans la vie de l'Église, de sorte que non seulement l'Église soit maintenue vive et active, mais qu'on lui donne aussi une prospérité qu'elle n'avait pas connue avant. Il s'est passé un véritable miracle, et de longue durée, auquel ont contribué aussi beaucoup de ceux ici présents, à l'ombre et à côté du Patriarche JUSTINIAN, chacun dans la position qu'il a eu au cadre de son activité patriarcale. Le Patriarche JUSTINIAN a su qu'on ne peut pas survivre, ni vivre normalement, si on ne devient utile, et c'est la leçon qu'il a donnée à tous. Je pense que c'est celà sa grande découverte. El il fut grand surtout par le fait qu'il veut être utile.*

Lorsque, après Patriarche NICODIM, il fut établi, par élection, à la tête de l'Église Orthodoxe Roumaine, voilà ce qu'il a dit du premier jour: „L'Église est appelée à purifier, à renouveler et à ennoblir la vie humaine, prêchant à tous la justice et l'humanisme, le travail pacifique, l'honnêteté et l'ordre; elle est appelée à fortifier l'âme du peuple croyant avec la puissance de l'amour, de la solidarité et de l'union" *(Glasul Bisericii, VII, 5—6, 1948, p. 24).*

Et c'est aussi alors qu'il disait: „L'objectif de la mission de l'Église est l'homme, le fondement de la Patrie et de la société. L'élevation de l'homme conditionne l'amélioration de toutes les autres réalités de la vie humaine. La formation de l'homme nouveau, d'un homme conscient de sa raison d'être sur la terre, saisi par les vérités immortelles de la justice et de la paix, en voici une vaste action dont l'accomplissement est appelée à contribuer aussi l'Église. Le cri de l'humanité pour une vie nouvelle, plus juste et meilleure, libre et maître de son travail, c'est le cri du celui qui a tombé aux mains des brigands vers le Samaritain libérateur. Laissée proie à toutes les erreurs et à toutes les souffrances, l'humanité crie et demande paix, fraternité et amour. L'Église doit repondre à ce cri et être présente là où on lutte pour la conquette de la justice et de la liberté, étant connu qu'on ne peut pas avoir paix, fraternité et bonheur dans un monde avec des gens subjugués, exploités et maintenus dans l'obscurité" *(Idem, p. 25—26).*

Voilà, dans ce paroles, l'idée même que nous avons énoncée plus saints de l'humanité. Voulait-elle la société nouvelle un nouveau humanisme? L'Église lui allait au devant: „L'objectif de la mission de l'Église est l'homme ... la formation de l'homme nouveau", *disait le Patriarche JUSTINIAN. Mais le Patriarche JUSTINIAN a été toujours conscient que l'Église ne peut pas et ne doit pas s'impliquer dans cette action qu'en se situant sur les fondements de sa foi. Ces fondements justifiaient sa vision. Plus encore, ils la lui commandaient. A son élection comme Patriarche, il affirmait qu'il ne fera autre chose que de* „mettre en pratique les enseignements évangéliques" *(Idem, p. 26). Cette vision, on la sait, est restée normative jusqu'aujourd'hui.*

Parce que nous nous trouvons à une assemblé de tous les cultes de la Roumains, je vous demande la permissions de donner encore une citation du Patriarche JUSTINIAN, une parole prononcée aussi à son élection comme Patriarche et restée jusqu'aujourd'hui „lettre d'Évangile" pour nous tous: „Etant élevé dans les enseignements et les traditions de notre sainte Eglise Orthodoxe, laquelle dès le début a rejeté le chauvinisme et le prosélitisme, comme des choses qui ne s'accordent pas avec l'esprit chrétien, nous aurons les coeurs largement ouvert pour les autres confessions de notre pays" *(Id., p. 27).*

Voilà des sentiments qui nous tiennent étroitement liés ensemble jusqu'aujourd'hui, et la voie ouverte en 1948 par le Patriarche JUSTINIAN c'est la voie qui nous a amené tous, maintenant, dans cette salle, en nous témoignant le respect réciproque et la coopération en tout ce qui est bon et utile à nos fidèles et à la Patrie, dans l'esprit des ouvertures nouvelles qu'a promu aussi dans la vie des cultes l'Acte de 23 Août 1944.

Pendant presque 30 ans le Patriarche JUSTINIAN a dirigé avec une adresse incontestable le navire de l'Église Orthodoxe Roumaine, élevant des générations de jeunes, guidant des dizaines de milliers de prêtres, créant

(Continuation en page IV)

(Continuation de la page II)

toire de la Valachie, afin que ultérierement, elles passent à l'offensive en Transylvanie.

L'Armée 1-ère roumaine, trouvée à l'intérieur, avait la mission de liquider les garnisons allemandes de Banat, Crişana et du sud de la Transylvanie, en préparant, et déployant, en même temps, une opération de recouvrement, pour empêcher la pénétration des forces allemandes et magyares, trouvées au-delà de la ligne de démarcation de Transylvanie, imposée par le diktat de Vienne de 30 août 1940, ainsi que sur l'ancienne frontière avec l'Hongrie et la Jugoslavie.

Dans la capitale, les luttes des troupes roumaines, soutenues par des formations de lutte patriotiques, ont commencé à 23 août et ont duré jusqu'à 26 août. Les luttes les plus acharnées ont été celles pour l'anéantissement de l'ennemi trouvé dans les batiments de l'Ecole Superieure de Guerre et de la Préfecture du département d'Ilfov, ainsi que pour empêcher la pénétration de l'extérieur de quelques forces hitléristes destinées à réprimer la révolution de Bucarest. Luttant avec énergie et héroïsme, les unités roumaines ont accompli avec honneur la mission qu'on leur avait confiée.

Aux jours de 26—28 août, les unités roumaines ont detruit le groupement allemand trouvé en dispositif dans la zone Tunari-Pipera-Băneasa-Otopeni.

Les dégâts subis par l'adversaire dans les combats de la zone de Bucarest se sont élevés à des centaines de morts et blessés et 7000 prisonniers. Des rangées des troupes roumaines sont tombés sur le champ d'honneur plus que 1400 soldats et officiers, morts et blessés.

Le 30 août sont entrées dans la Capitale les premières unités soviétiques du Front 2 Ukraïnien, étant accueillies avec enthousiasme par la population du Bucarest. Dans les jours suivants, elles sont allées vers la Transylvanie et le Banat, parcourant les défilés des Carpates en totale sécurité, à l'abri du dispositif de recouvrement réalisé par l'Armée 1-ère roumaine.

Simultanément avec les luttes de la zone de la Capitale, les unités roumaines ont passé à la liquidation des troupes hitleristes des autres régions du pays. A Ploieşti et dans la vallée de Prahova, les unités du Corps 5 territorial ont liquidé, jusqu'à 29 août, la plupart des groupements hitleristes de la Zone, avec un effectif de 25.000 militaires. Dans ce moment il y avaient encore des oppositions en quelques localités, ainsi que dans différents points des environs de la ville de Ploieşti. Celles-ci ont été détruites par la Division 18 d'infanterie roumaine et par la Brigade 6 d'infanterie moto soviétique, lesquelles venaient de Moldavie. Jusqu'à 31 août, toute la vallée de Prahova avait été libérée d'ennemis, étant capturés plus de 9000 prisonniers ennemis. Pendant les luttes, les allemands ont eu plus de 1500 morts et 2300 blessés, et les troupes roumaines ont perdu 800 soldats.,

Jusqu'à 29 août, sur le territoire de la Dobroudja, les troupes roumaines ont liquidé les garnisons ennemies, interceptant et capturant plusieurs colonnes allemandes qui se retiraient vers le sud, au but de passer la frontière en Bulgarie. Dans ces luttes, les unités roumaines ont capturé 10.500 prisonniers et une grande quantité de matériaux de guerre.

En même temps ont été écrasées et capturées les forces hitleristes du secteur de Braşov, des ports du Danube, du Banat de sud, d'Arad, Timişoara, Alba Iulia, Sibiu. Dans les mêmes jours brûlants, les unités militaires roumaines ont défendu la frontière menacée et

A l'anniversaire de 45 ans depuis la libération

attaquée en plusiers endroits par de unités magyares et allemandes, lesquelles avaient l'intention de pénétrer profondément dans notre territoire national et de réprimer la révolution. Un rôle important dans cette action l'ont eu les bataillons fixes régionaux, constitués déjà de 1941, des rangées de la population des localités rurales, qui se trouvaient au long de la frontière éphémère avec l'Hongrie, dans le nord-ouest de la Roumanie.

Aux combats du temps de la révolution et du recouvrement des frontières a participé toute l'armée roumaine, avec un effectif de plus de 45.000 hommes, qui a anéanti en luttes plus de 5000 militaires allemands, a capturé 50.000 prisonniers, ce que représente la valeur d'environ six divisions ennemies. En même temps, les militaires roumains ont capture grandes quantités d'armement, des autovéhicules, des avions, des navires fluviales et maritimes, munition etc. Pendant les luttes, des rangées des unités roumaines sont tombés dans le crampoñement avec l'ennemi, plus de 8.500 hommes, morts, blessés et disparus.

L'Acte révolutionnaire de 23 Août 1944 a eu une grande importance interne et internationale.

Au plan interne, le déclenchement de la révolution et sa victoire ont couronné la lutte pour l'union de toutes les forces démocratiques, antifasciste du pays, ouvrant la voie des grandes transformations révolutionnaires en Roumanie. L'insurrection — comme moment du début de la révolution — a mis fin à la dictature militaire-fasciste, a déterminé la cesse de la guerre antisoviétique et le passage de notre pays, avec toute sa puissance militaire et économique, à côté de l'Union Soviétique, de la coalition antihitleriste. L'acte historique de 23 Août 1944 a mis fin, en même temps, à la domination et au pillage de l'Allemagne naziste dans notre pays. Par ses objectifs et par les forces politiques qui ont contribué à sa réalisation, l'insurrection a eu un caractère national, antifasciste.

Le renversement re la dictature militaire fasciste par la voie de l'insurrection a donné un coup vigoureux à la réaction interne, au régime bourgeois dans son ensemble. Dans l'arène politique ont pénétré impétueusement les masses populaires, dont la lutte a produit une permanente modification du rapport des forces; la classe ouvrière, la paysannerie et les autres catégories de travailleurs sont devenus le facteur déterminant de l'évolution du pays. Libérant l'immense énergie révolutionnaire des masses populaires, la révolution a créé des prémises favorables afin que celles-ci s'organisent et qu'elles gagnent, graduellement, d'importantes positions politiques, ouvrant la voie de la révolution populaire, ce qui a conduit à la conquête du pouvoir par la classe ouvrière.

La révolution a amené en tête du pays un gouvernement qui avait comme programme: la sortie de la Roumanie de la guerre hitleriste, la réalisation de l'armistice avec les Nations Unies, la libération du pays de sous l'occupation fasciste, la démocratisation de la vie publique etc.

Au plan externe, la révolution a représenté un événement exceptionnel, avec des implications profondes sur le déroulement de la deuxième guerre mondiale, au point de vue militaire, stratégique, politique, économique et moral. La révolution déclenchée à 23 Août 1944 dans notre pays a créé des conditions favorables pour l'anéantissement du Groupe d'armées allemand „Ukraïne de sud", avec un efectif de 350.000 hommes; a accéléré l'effondrement du front hitleriste du sud-est de l'Europe; a déjoué les plans du commandement allemand d'organiser des lignes nouvelles de résistance sur le territoire de la Roumanie; a ouvert la voie de l'avancement rapide des troupes soviétiques vers les Balkans et vers le centre de l'Europe. Comme conséquence de la révolution, l'Allemagne naziste a été privée de quelques ressources vitales pour la continuation de la guerre, surtout par les produits pétrolières et agroalimentaires roumains; le commandement hitlériste a perdu une importante base d'operations, ainsi que la possibilité d'utiliser à son gré

(Continuation en page IV)

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de la page III)

des institutions, restaurant et batissant des églises et des monastères, fondant des écoles théologiques, sachant en chaque moment se faire utile, et dans la lutte pour la paix du peuple, et appuyant le développement social du pays, et dans l'oecuménisme ecclésiastique a l'intérieur et à l'extérieur, étant suivi, d'une manière créatrice, par le Patriarche IUSTIN et par S.B. le Patriarche TEOCTIST, Sa Béatitude étant directement et dès les premiers jours disciple du Patriarche JUSTINIAN. En voici ce que disait S.B. TEOCTIST à une certaine occasion, en se remémorant les temps du début de la collaboration avec le Patriarche JUSTINIAN, alors vicaire et ensuite métropolite de Moldavie et de Suceava: „Je me souviens avec serrement de coeur des années 1945 et des suivantes lorsque, à côté de l'élite de notre peuple, j'ai apporté ma contribution pour la guérison des plaies de la guerre, action dirigée en ce temps-là par le meriteux et de pie mémoire le Patriarche JUSTINIAN, nommé alors „le Père des orphelins" *(TEOCTIST, Métropolite de Moldavie et de Suceava,* Pe treptele slujirii creştine, *Monastère de Neamţ, 1985, p. 375).*

Notre Patriarche actuel l'a suivi, sachant assumer son héritage dans tous ses aspects, en principes et en actions. On sait que chez nous le Patriarche est le symbole de la vie et de l'orientation de l'Église.

L'Acte de 23 Août 1944 a été reconnu par les contemporains, et depuis lors jusqu-aujourd'hui, comme un acte de grand courage roumain et de bonne orientation historique et diplomatique. *Il nous faudrait beaucoup de temps pour évoquer, même partiellement, la manière dont a été apprécié alors cet acte dans le monde.*

Nous essayerons quand même de remémorer pour nous, ceux d'aujourd'hui, quelques déclarations. Le journal américain The Evening Star *de 24 août 1944 appréciait que la décision de la Roumaine* „a déterminé des événements d'importance décisive dans l'est de l'Europe". *Elle a privé les hitleristes de plus importantes ressources de pétrole et d'effectifs, a ébranlé le front de Balcans et a mis en péril les troupes allemagnes de Grèce, Jugoslavie, Bulgarie, Hongrie, Tchécoslovaquie et du sud de la Pologne.* Christian Science Monitor *écrivait, aussi à 24 août 1944, que la décision de la Roumanie a fait disparaître toute possibilité de domination de l'Axe aux Balkans.*

Londre apprécie comme très importants les événements de Roumanie, ils rendant possible un avancement rapide du front de l'est vers l'Allemagne, écrivait Neue Züricher Zeitung *(24 août 1944).* Basler Zeitung *saluait la décision de Bucarest, qui eut lieu le même jour que la libération de Paris, comme une coïncidence heureuse, car Bucarest était considéré le „Paris de l'Europe orientale".* Der Bund *de Berne, écrivait à 25 août 1944:* „Le tournant de Roumanie constitue la brèche la plus grande faite dans le rempart de la forteresse allemagne; de ce moment, on peut escompter sur sa défaite rapide" *(cf., pour ces citations, „Magazin Istoric", XIII, 8, 1979, p. 59 et suiv.). Ce ne sont pas d'appréciations négligeables, surtout parce qu'elles se sont produites immédiatement, en fonction des réalités des fronts et d'analyses de la part de spécialistes.*

Randal Neale, correspondant diplomatique du poste de radio de Londre, transmettait à 5 heures du matin du jour de 24 août: „Par la sortie de combat de la Roumanie, l'Allemagne perd plus que le pétrole roumain. Tout l'édifice naziste de Balkans commence à s'écrouler. Les conséquences pour le cours futur de la guerre sont incalculables". *En des termes semblables s'exprimait aussi Thomas Cadett, expert politique de la radiodiffusion britannique, qui transmettait le même jour, à 10 heures. Le journal* Daily Herald *écrivait, toujours à 24 août 1944, que* „l'effet stratégique de cet acte extraordinaire sera, du point de vue militaire, l'écroulement du système défensif allemand, et du point de vue politique il signifie l'éloignement de l'influence allemande du sud-est européen" *(cf. Idem, p. 45).*

Au matin du 24 août, la radio Londre annonçait: „La Roumanie a passé maintenant à côté des Nations Unies, qui lutte pour la civilisation, contre la domination allemande de l'Europe". *Et on ajoutait ce qu'on va vérifier en effet, de manière scientifique, plus tard:* „L'action de la Roumanie est un acte de grand courage, et cet acte accélérera la fin de la guerre". *En effet, comme ont reconnu les spécialistes en ce temps-là, le 23 Août de la Roumanie a raccourci la guerre avec 200 jours. C'est ainsi qu'on a sauvé un nombre incalculable de vies humaines, on a sauvé des biens culturels et matériels, oeuvres du génie créateur européen au cours de l'histoire, on a pu passer à un monde nouveau, organisé sur d'autres principes, avec d'autres horizons dans le développement et le progrès de l'humanité.*

En Roumanie, l'Acte de 23 Août 1944 a ouvert la voie de quelques transformations révolutionnaires de la vie politique, sociale et culturelle, transformations qui, dans le temps, ont changé le visage de la Patrie. On a commençe et on a accéléré le processus de l'industrialisation par la nationalisation de tous les moyens de production. Par la coopération de l'agriculture on a fait disparaître la différence entre les riches et les pauvres. On a réalisé en plusieurs étapes la réforme de l'enseignement et on a assuré l'accès de tous à l'enseignement gratuit et obligatoire, avec l'effet de la disparition de l'analphabétisme.

Par une véritable campagne de construction de logements dans les villes, on est arrivé à la disparition des périphéries, qui étaient une honte des villes et un signe de sous-développement et de misère . . .

Par la réforme du système de rétributions, on est arrivé à la mise en pratique du principe „au travail égal, des revenus égaux" et „à chacun selon son travail", indifféremment d'âge et de sexe. On sait qu'il y a encore dans le monde des telles discriminations.

La Roumanie d'aujourd'hui est différente de la Roumanie d'avant 23 Août 1944 et le rythme de son développement ouvre des perspectives sûres pour des réalisations toujours plus nombreuses dans l'avenir. On a créé des conditions spirituelles et matérielles lesquelles vont déterminer, à caractère de loi, une évolution vers des formes nouvelles de satisfaire d'une manière toujours plus accomplie les idéaux humains de justice, d'égalité, de vie paisible, où le travail soit la source et la garantie des joies et qu'elle aussi donne le droit, à son temps, au repos mérité.

Nos fidèles, intégrés dans ce rythme de développement du pays, ont la conscience qu'à côté du peuple entier dont ils font partie, ont contribué et contribuent, eux-aussi, aux grandes transformations et réalisations en permanent déploiement. L'Église soutient leur engagement dans ce processus, selon sa doctrine fondamentale, laquelle prévoit la perfection des conditions de vie de la société par le travail, par la fraternité, par l'aide réciproque, par l'élaboration, dans l'entente et dans l'amour. On doit multiplier les tallants. Ceux qui ne les multiplient pas, les inactifs, auront à rendre compte et cueilliront la désapprobation et la punition.

Pendant les 45 ans qui ont passé depuis l'Acte de 23 Août 1944, „la Roumanie s'est transformé d'un pays sous-développé en un pays industriel-agraire en plein développement". *Depuis 1975 jusqu'en mars 1989 la Roumanie a payé 21 milliards dollars, dettes externes, dont 7 milliards représentaient les intérêts, liquidant ainsi, en totalité, ses dettes externes. On a acquitté aussi les dettes en roubles et, de plus, on a alloué, dans la dernière décennie, plus de 2000 milliards lei (200 milliards dollars) pour le développement économique et social du pays. Ces chiffres figurent dans des documents officiels, indubitables qui ont été publiés.*

Bien connues sont les actions au service de la paix dans lesquelles est engagée la Roumanie, et les propositions de réductions des dépenses militaires, destinées à libérer des sommes pour l'augmentation de l'aisance du peuple.

On sait que la Roumanie fut le premier pays qui a proposée et a réalisé la réduction avec 5—10 pour-cent des dépenses militaires, des effectifs et de l'armement. De même, c'est connu le développement d'une stratégie de l'entrée dans une époque où tout soit destiné à l'homme, et non pas à sa destruction. La Roumanie rejette la guerre. Elle affirme le droit à la paix. Elle demande un nouvel ordre international, économique et moral, où la paix soit édifiée sur la justice sociale.

Toute la politique externe de la Roumanie, conséquente au cours des années, a été une politique de paix, de désarmement, de collaboration avec tous les pays, de respect et de consolidation de la légalité internationale, de rejet des tendances de maintien des tensions, et des tendences de continuation de la politique de guerre et d'armement. La Roumanie rejette la politique de force et d'immixtion dans les affaires internes des autres Etats. Aujourd'hui ce principe a été adopté par beaucoup de pays, mais il ne faut pas oublier qu'il y avait un temps lorsque seulement *la Roumanie soutenait, avec clairvoyance et courage, ce principe — je dirais en première. Le Président de la Roumanie, Monsieur Nicolae Ceauşescu, s'est prononcé fermement contre les interventions armées dans les affaires des autres Etats. On peut mentionner précisément la Tchécoslovaquie et l'Afghanistan.*

La position de la Roumanie en ce qui concerne la manière de résoudre les conflits a toujours été le dialogue, la table des négociations, l'élimination totale de la guerre. Cette position a sa source dans la conviction que tous les hommes ont le droit à la vie, à la paix,

(Continuation en page V)

(Continuation de la page III)

les certaines de milliers de soltats roumains; l'Allemagne a perdu un allié; et ainsi, dans le dispositif stratégique hitleriste s'est produit de très grandes brèches. La révolution a eu asussi une grande importance morale pour les peuples d'Europe qui se trouvaient sous occupation naziste, en les stimulant dans la lutte de libération contre l'occupant.

L'importance de la révolution de notre pays fut largement commentée et reconnue à l'étranger. L'attention et l'intérêt manifestés pour l'Acte révolutionnaire de 23 Août 1944 de la part de l'opinion publique et des personnalités politiques et militaires de différents pays résultent de la signification d'ensemble qu'on lui a accordé. Ainsi, la révolution a été appréciée comme „événement historique de la plus grande importance"; „un des événements les plus décisifs de toute la guerre"; „un événement de la plus grande importance militaire et politique"; événement avec „des conséquences incalculables pour le cours futur de la guerre"; par ses conséquences, la révolution „a déterminé un raccourcissement de la guerre d'au moins six mois".

Dans les 45 ans passés depuis la révolution de libération sociale et nationale d'août 1944 et spécialement dans les deux dernières décennies, notre peuple a parcouru plusieurs étapes historiques, arrivant à présent à un haut niveau de développement économique et social.

L'industrie roumaine a connu un accroissement de plus de 135 fois, dont 120 fois après 1965.

La production agricole a augmenté de plus de 10 fois, dont 6 fois après 1965.

De même, le revenu national a augmenté de plus de 40 fois, dont 33 fois après 1965.

Le fond de rétribution a augmenté, dans la période d'après 1965, 6 fois, la rétribution moyenne de plus que 3 fois, et la rétribution minime a été majorée de plus que 3,3 fois, en se réalisant un rapport de 1 à 4,7 entre revenus petits et ceux grands.

S'est généralisé l'enseignement de 10 ans, et jusqu'à la fin de l'actuel quinquennal on va pratiquement généraliser l'enseignement de 12 ans.

S'est développée le réseau sanitaire, l'activité de la protection de la santé, on été construits des hopitaux, des dispensaires et d'autres établissements medicaux.

Au cours du mois de mars de cette année, notre pays a enregistré un succès historique — le remboursement en totalité de la dette externe. Pour la première fois, la Roumanie ne paye plus de tribut à personne, devenant pleinement indépendante du point de vue économique et politique.

Dans le domaine de la construction, ont été obtenus des succès importants, de sorte que, par la construction dans le 9-e quinquennal de 700.000 appartements des fonds de l'Etat, sera résolu, au milieu urbain, le problème des logements.

On prevoit, en même temps, la réalisation par les habitants des villages d'un nombre important de maisons, dans le cadre des programmes de développement et de systématisation des localités.

Sur la carte du pays sont parus après la libération des véritables cités industrielles (plus de 180 plate-formes industrielles ont été emplacées dans tous les départements de la Roumanie), des villes nouvelles et des centres industriels-agraires. Sur les rivières plus importantes ont été aménagées des centrales hydroélectriques. Ont été réalisés des objectifs grandioses, véritables fondations qui témoignerons pendant des siècles le génie créateur de notre peuple: le Transfăgărăşan, le canal Danube—Mer Noire, le métro de Bucarest. La capitale du pays s'est renouvellé complètement le visage par les constructions grandioses qui forment le centre civique.

Au cours de la période d'après la libération et spécialement après l'année 1965 on a assuré la démocratisation des organismes d'Etat centraux et locaux, a été modifiée la loi éléctorale, en s'introduisant plusieurs candidatures pour un place de député, ont été créés des

A l'anniversaire de 45 ans depuis la libération

nouveaux organismes démocratiques, qui assurent la participation des toutes les catégories de travailleurs à la direction de la société. Le Front de la Démocratie et de l'Unité Socialiste — qui réunit toutes les organisations de masse et publiques, les unions et les associations scientifiques, professionnelles, des artistes, ainsi que l'Organisation de la Démocratie et de l'Unité Socialiste (O.D.U.S.), dont les rangées agissent plus de quatre millions citoyens qui ne sont pas membres du parti — rassemble pratiquement toute la nation, exprime le large démocratisme de notre régime.

La science et la culture ont connu un épanouissement impétueux. On a élévé partout d'importantes institutions de recherches, d'enseignement et de culture.

Dans le cadre vaste du festival national „Cîntarea României" (le Chant de la Roumanie), ont été créées et promues des valeurs de l'art et de la culture roumaines et a été perfectionné le talent des dizaines de milliers de citoyens de la patrie.

Une importance tout à fait spéciale fut accordée à la famille, au développement et à la formation des nouvelle générations. La politique démographique de l'Etat cherche la garantie de la vitalité et de la jeunesse de notre nation socialiste. Les allocations d'Etat pour les enfants, les aides et les indemnisations mensuelles pour les mères qui ont né et élévé plusieurs enfants sont des preuves éloquentes du soin de l'Etat pour la famille.

Dans notre pays a été résolu, dans les années d'après la libération, de manière juste et définitive, le problème de l'égalité en droits des travailleurs indifféramment de nationalité. Roumains ou d'autre nationalité, tous les fils de notre peuple jouent d'une manière égale des droits et des libertés prevues dans la Constitution du pays. Les citoyens roumains d'autre nationalité ont la possibilité d'utiliser leur langue propre, ils ont des écoles, des institutions de culture et d'art, toute sorte de publications et, en même temps, ils sont représentés proportionnellement à leur nombre dans tous les organismes de direction, tant centraux que locaux, dans les organismes de la démocratie ouvrière-révolutionnaire.

Dans la plus parfaite unité avec les grandes transformations réalisées au plan interne, se sont produits des changements substantiels dans la politique externe de la Roumanie, après 23 Août 1944. Si en 1947, à la proclamation de la République, la Roumanie entretenait des relations avec seulement 25 Etats, et en 1965 avec 65 Etats, aujourd'hui le nombre des Etats de tous les continents dont notre pays entretient des relations politiques et économiques est de 155.

Dans cette période a augmenté la collaboration de la Roumanie avec les pays socialistes, avec les pays en cours de développement et non-alignés, avec tous les autres Etats du monde, indifféramment de régime sociale, sur la base des principes de l'indépendance et de la souveraineté nationale, de l'égalité en droits, de la non-ingérence dans les affaires internes et de l'avantage réciproque, de la non-utilisation de la force et de la menace avec la force, du respect du droit imprescriptible de chaque peuple de décider librement sur son propre avenir et de se choisir la voie du développement propre.

En même temps, la Roumanie n'a pas cessé de s'affirmer, pendant toute cette période, comme une militante importante de la lutte pour la paix, pour l'arrêt de la course irrationnelle des armements et le passage au désarmement, en première ligne le désarmement nucléaire, pour l'édification d'un système durable de sécurité et de coopération en Europe, pour l'abolition définitive de la force dans l'arène mondiale et la résolution politique, exclusivement pacifique, de tous les conflits et problèmes litigieux, pour la création d'un nouvel ordre économique international, plus juste, plus équitable, pour la participation démocratique de tous les Etats à toute la vie politique et économique actuelle, pour l'accroissement de la fonction et de l'efficience de l'O.N.U., des autres organismes internationaux, dans la résolution nouvelle, constructive des problèmes dont dépend l'évolution de l'humanité sur la voie du progrès et du développement.

A l'occasion de l'anniversaire de 45 ans depuis l'acte révolutionnaire réalisé par le peuple roumain à 23 Août 1944, il faut que nous nous souvenions de tous ceux qui ont lutté l'arme à la main pour la libération de la patrie, en leur honorant les actions et la mémoire. En même temps, il faut que nous honorions tous les créateurs de la vie nouvelle de notre patrie, que nous rendions hommage au loborieux et glorieux peuple roumain, libre et maître de sa destinée.

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de la page IV)

à la liberté et à l'indépendance. La Roumanie a proposé que jusqu'à l'année 2000 soient liquidées graduellement toutes les armes nucléaires, chimiques et les armes de destruction en masse, ainsi que la militarisation du cosmos.

Ces principes sont pleinement en accord avec nos convictions chrétiennes, et notre Église, ainsi que les autres cultes de notre pays, n'a pas hésité à militer parmi ses fidèles, mais aussi dans toutes les organisations internationales dont elle fait partie, pour leur adoption et leur application dans la vie des peuples, dans le monde d'aujourd'hui. „Heureux les artisans de la paix" — „Aimez les uns les autres" — „De nos épées forgerons des socs et de nos lances des faucilles" — „Rengaine ton glaive" — *sont tous des principes de notre foi, qui nous orientent dans notre vie quotidienne.*

Nous tous cannaissons les projets pour l'avenir, concernant le développement économique, la protection de la santé, le développement de la culture et de l'éducation, ainsi que ceux concernant la protection et l'amélioration de l'ambiance environnante, problème qui suscite des soucis toujours plus grands dans le monde d'aujourd'hui.

Toutes les réalisations qu'a connues la Roumanie après 23 Août 1944 sont dues au travail laborieux du peuple, à son intélligence et a sa persévérance, et depuis 1965, lorsqu'à la direction suprême du pays est venu l'éminent homme politique et d'État Monsieur Nicolae Ceaușescu, tous les secteurs d'activité ont bénéficié du travail, de l'initiative et des conseils infatigables de Son Excellence.

Le Président de notre Etat est, sans doute, une exception parmi les chefs d'État de notre temps. Il manifeste une force de travail unique, gigantesque, et une très large compréhension des problèmes, qui découvre son dévouement total au service du peuple, de notre nation, sa passion ardente pour des nouvelles réalisations, pour constructions, pour agriculture, pour science, pour enseignement, pour tout ce que concure à la constitution d'un visage de la Patrie toujours plus beau, toujours plus défini. Et parce que les détails, les composants font le tout, Son Excellence voit le tout par la réalisation de ses details, de ses composants. C'est pourquoi il est présent en tout, avec le désir que tout marche bien, et la marque de ses interventions se ressent au parcours de toutes les réalisations, dans toute la période de sa présence à la tête de la Roumanie, dans la nouvelle époque du pays, dans l'époque ouverte par l'Acte de 23 Août. C'est à raison qu'il est nommé „fondateur de la Roumanie moderne", *et l'époque s'est déjà attribuée le nom de Son Excellence, parce que, réellement, toutes les réalités de l'époque ont bénéficié de la vision créatrice, de l'initiative, de la direction permanente et proche de Son Excellence.*

En se référant à l'Acte de 23 Août 1944, Son Excellence déclarait: „La Roumanie est entrée dans la guerre antihitlériste avec tout son potentiel humain, militaire et économique ... Notre peuple a démontré ainsi, par ses innombrables actes de bravoure et de haut héroïsme, que son aspiration vitale, son but suprême étaient la liquidation du fascisme — le plus grand ennemi de la liberté et de l'indépendance des peuples, de la civilisation humaine —, la garantie de l'indépendance de la patrie, le droit au développement libre" *(Anale de istorie, XXV, 4, 1979, p. 5).*

Dans la même discours il exprimait reconnaissance aux réalisateurs de l'Acte de 23 Août 1944, ainsi qu'à ceux qui ont continué la guerre de libération jusqu'au bout, libérant la Transylvanie de Nord, envahie par les horthystes, et libérant en même temps le pays tout entier, lequel a pu de cette manière commencer une ère nouvelle de son histoire. „Nous honorons avec profonde vénération — *disait Son Excellence* — la mémoire des dizaines de milliers de soldats qui ont versé leur sang et sont tombés au devoir pour la libération du pays, pour la défaite du fascisme *(Idem).*

Maintenant, à l'anniversaire de 45 ans depuis ce moment de courage et de tournant dans l'histoire des Roumains, il faut que nous nous souvenons tous, dans le même esprit de vénération et de reconnaissance, de ceux qui l'ont consolidé après, des forces patriotiques, militaires et paramilitaires, qui se sont organisées rapidement, ainsi que de grandes personnalités de l'époque qui ont eu la clairvoyance de la nécessité absolue d'un tel Acte, que le peuple éclairé a réalisé.

J'ai montré quelle a été notre attitude alors, même aux premières heures. Ce fut une attitude claire, également de clairvoyance, sans hésitations. C'est cela qu'a permis à l'Église de déployer de suite la vie religieuse et, avec les moyens et sur ses bases traditionnelles, d'apporter sa contribution aussi aux grandes transformations de la vie du pays, qui ont suivi et qui ont eu en vue le progrès et le bonheur du peuple.

Notre Église, et je crois qu'on peut affirmer la même chose sur tous les cultes de notre pays, est restée fidèle en permanence à cette orientation du début, laquelle s'est prouvée saine, favorabe au cours normal de notre vie religieuse, avec une large compréhension de la part de l'Etat.

C'est le moment d'accentuer le fait que dans l'orientation de l'Église immédiatement après l'Acte de 23 Août 1944, ainsi que sur le parcours de ces 45 ans qui ont passé depuis lors, la manière dont l'Église a compris son orientation a rencontré une manière similaire, réaliste, civilisée, humaine, avec de respect envers les consciences des fidèles, également de la part de notre Etat. Et cette chose-là s'est passée sur le parcours de toutes les étapes qu'a connues depuis 23 Août 1944 jusqu'à présent l'évolution de la vie politique, sociale et culturelle de notre pays. Grâce à la manière dont nous avons la liberté de nous exerciter nos devoirs envers les fidèles nous jouissons de l'estime des fidèles et, avec eux, nous pouvons accomplir aussi notre devoir de citoyens, en accord avec nos convictions et avec notre conscience religieuse et civique.

Je pense que je n'exagère pas si je dis de la politique de l'État roumain envers les cultes, inscrite dans la Constitution et appliquée en pratique, non seulement qu'elle nous garantit les droits fondamentaux, mais maintes fois elle nous facilite l'exercice de ces droits, par exemple lorsque sont promues les candidatures des cultes dans l'organisme suprême de décision de l'État, la Grande Assemblée Nationale, tout comme dans les Conseils populaires départementals, urbains ou communaux, ainsi que dans les forums centraux et locaux du Front de la Démocratie et de l'Unité Socialiste. L'appui de l'État est évident pour tous les cultes dans la facilitation du maintien des liaisons avec les organismes ecclésiastiques internationaux, soit oecuméniques, soit spécifiques à chaque culte. On pourrait multiplier les exemples, en nous référant aux rétributions, aux constructions ou restaurations d'églises, surtout lorsqu'elles sont des monuments historiques, mais non seulement alors, à l'enseignement théologique, à la planification de certains matériels nécessaires à la vie liturgique, à nos typographies etc. Concernant ces aspects, chacun de vous, qui représentez les cultes à cette Assemblée hommagiale, pourrez sans doute dire plus des choses, spécifiques à chacun.

L'Église Orthodoxe Roumaine, fidèle à l'Apostolat social *initié par le Patriarche Justinian, s'est placée en permanence dans la ligne du commandement du Sauveur, qui a dit qu'Il est venu pour servir. L'Église est une* Église servante. *Au premièr lieu de Dieu, mais en même temps des hommes, car par l'intermediaire du prochain, par les bonnes oeuvres à son service, nous acquerrons le Royaume des Cieux, comme dit le Sauveur dans le chap. XXV de l'Évangile selon saint Matthieu:* „Dans la mesure où vous l'avez fait à l'un de ces plus petits de Mes frères — *c'est-à-dire au prochain* — s'est à Moi que vous l'avez fait". *C'est la base sur laquelle est fondée notre foi en ce qui concerne le service, dans la vision du chacun d'entre nous et de l'Église dans sa totalité.*

Sa Béatitude le Patriarche TEOCTIST déclarait une fois, pour illustrer ces convictions: „C'est un fait des réalités objectives de notre pays qu'à présent, comme aussi dans le passé, l'Église Orthodoxe Roumaine, les hiérarques et le clergé, font corps commun avec la grande famille de notre peuple, et ils comprennent à servir, avec saint dévouement, les justes aspirations de notre peuple roumain tout entier, résolu à créer, sur cette terre ancestrale, une vie nouvelle, digne et prospère pour tous" *(Pe treptele slujirii creștine, II, Monastère de Neamț, 1980, p. 71).*

Ces paroles du Patriarche de l'Église Orthodoxe Roumaine d'aujourd'hui, qui condensent des vérités reconnues par nous tous, constituent la confession d'un credo de nous tous et elles peuvent bien être transformées en un Message *actuel, addressé maintenant, à l'accomplissement des 45 ans depuis la réalisation de l'Acte de 23 Août 1944, à tous les fidèles et à notre clergé".*

Après la présentation de cet exposé hommagiale, ont pris la parole un grand nombre de participants, qui ont évoqué l'importance exceptionnelle de l'Acte historique de 23 Août 1944 pour le développement multiple de notre Patrie, pour son affirmation libre et indépendante parmi les nations du monde.

Les orateurs ont relevé avec satisfaction et fierté patriotique les réalisations obtenues par le peuple roumain pendant les 45 ans qui ont passé depuis la libération de notre pays et spécialement pendant les derniers 24 ans de réalisations qui font époque. Dans ce cadre, ils ont souligné le climat favorable créé par notre Etat socialiste pour l'activité des cultes, qui manifestent librement leur foi religieuse, conformément à la tradition propre et en accord avec les lois du pays.

Tous les orateurs ont rendu un chaleureux et animé hommage au Président de la République Socialiste de Roumanie, Monsieur Nicolae Ceaușescu, l'illustre dirigeant du peuple roumain, personnalité politique proéminente du monde contemporain.

En même temps, ils ont exprimé l'engagement d'apporter de suite leur contribution à la réalisation des grandieux programmes de développement économique et sociale du pays, à son élevation sur des degrés toujours plus hauts de progrès et de civilisation, au triomphe de la cause de la paix et de la collaboration libre et indépendante des peuples du monde.

Nous présentons, dans ce qui suit, quelques extraits des interventions des participants:

La parole de Son Excellence l'Evêque ALBERT KLEIN, de l'Eglise Evangélique C.A. de Sibiu:

„Après la libération de la patrie, les forces politiques progressistes ont initié le processus de transformation politique et sociale du pays. Le fait que cette transformation ne s'est pas déroulée dans l'éspirit de la revanche nationaliste, mais sous le signe de l'internationalisme socialiste, a protégé les citoyens de nationalité allemande du sort de beaucoup d'autres pays. Ils n'ont pas été expulsés. Je souligne ce fait comme un indice que, dès le début, le socialisme de notre pays a été marqué par l'humanisme, une caractéristique qui a été aussi à la base de l'élaboration du régime des nationalités cohabitantes.

Le même esprit s'est manifesté aussi dans les premières mesures pour la réglementation de la vie des cultes religieux. A notre Eglise, laquelle, entre les années 1941 et 1944, fut affectée directement par des tendances étrangères à nos traditions et doctrines propres, on a ouvert la voie pour le rétablissement de la vie ecclésiastique, par l'élection libre des organismes dirigeants et de l'évêque. Et, sur la base du nouveau régime des cultes de 1948, s'est dévelopée cette ouverture oecuménique des cultes, cet effort de connaissance réciproque et de collaboration, dont l'expression vivante est cette conférence hommagiale.

Cette ouverture oecuménique a marqué une nouvelle étape dans la vie de notre Eglise, laquelle, sortant d'une regrettable isolation, participe, avec tous les autres cultes, à la vie sociale et culturelle des citoyens, à l'épanouissement et à la prospérité de la Patrie socialiste. Elle essaye de contribuer, par ses moyens spécifiques, à la réalisation des grandes aspirations de notre peuple, ayant la conviction que l'édification de la société socialiste nouvelle dans notre pays constitue aussi une contribution pour la résolution des grands problèmes de l'humanité, de la paix et de la justice sociale".

La parole du Mons. PETRU GHERGHEL, provicaire général de l'Archevêché Catholique romain, Bucarest:

„Il n'y a rien de plus saint et digne de vénération dans notre mémoire que le souvenir des sacrifices qui nous ont conduits à la paix et au calme d'aujourd'hui. Rien de plus digne de louange que la vénération et l'appréciation de ceux qui se sont sacrifiés afin que nous soyons libres, indépendants et que nous ayons un patrie merveilleuse. Il n'est pas trop de faire cette chose-là tous les jours et que nous veillons afin que la veilleuse de la reconnaissance brûle sans cesse à leur chevet, de sorte que leur lumière et leur exemple nous soient un appel saint — pour le présent et pour l'avenir ...

C'est une grande honneur pour nous que de nous sentir engagés, sous l'action stimulante de notre peuple, en tête avec notre enthousiasmé Président — Monsieur Nicolae Ceaușescu —, à aimer et à garder notre terre sainte, sanctifiée par le sacrifice des plus de 167.525 jeunes morts, blessés ou disparus. C'est à eux et à tous les précurseurs que nous devons la Patrie. *Elle nous est confiée; y a-t-il quelque chose de plus saint et de plus honorable? ...*

C'est à nous de construire, selon l'expression d'un poète, sur le fondement de l'histoire, une tour invisible, ici dans les Carpates, une tour qui est le calice de l'amour généreux et immaculé, une tour douce, millenaire, auquelle ont peiné Décebal, Neagoe sur Argeș, et Brîncoveanu, et Michel le Brave, et Alexandre le Bon, et Etienne le Grand et les charpentiers de Maramureș, et les tailleurs de pierre de Tomis, et Daniil Sihastru de Putna et Nicodème de Tismana, et les héros de Mărășești, et les jeunes soldats morts qui ont uni leur sang à la terre de notre pays ...

A son édification plus imposante, plus durable, nous aussi avons la joie d'être appelés, et non seulement d'assister comme des spectateurs, mais il faut que nous, tous les croyants, y soyons engagés, dans des conditions de fraternité, de liberté et de respect, avec tous les fils de ce peuple, heureux et conscients de leur dignité et de leur être nationale".

La parole de Son Excellence l'Evêque LÁSZLÓ PAPP, de la Diocèse Réformée, Oradea:

„Je ne suis pas appelé à analyser les conséquences multiples de ce jour historique, mais je dois mettre en valeur les fruits qu'il a apporté dans la vie ecclésiastique, et spécialement dans la vie de l'Eglise Réformée de notre Patrie ...

L'Eglise Réformée du pays est reconnaissante pour toutes les riches fruits qu'a apportés ce jour d'importance historique. Mais elle considère que cette reconnaissance ne peut pas être simple parole, même la plus belle, mais seulement une activité animée, deposée à l'intérêt de l'enrichissement matériel et spirituel de notre chère Patrie, la République Socialiste de Roumanie! Cet enrichissement est la cause chère à nous tous. Non seulement à nous, les réformés, mais à nous tous. Et non seulement à tous les cultes, mais à tous les citoyens de notre Patrie".

La parole du Très Rév. Archim. ZAREH BARONIAN, vicaire administratif de L'Eglise arménienne-grégorienne:

„Pendant les derniers 45 ans, le peuple roumain a prouvé que, par une unité inébranlable, par un effort commun, par le travail et la persévérance, on peut réaliser des valeurs de grandes proportions sur la voie du développement de l'industrie et de l'agriculture, sur la

(Continuation en page VI)

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de la page V)

voie de developpement de la science et de la culture. A la réalisation de ces valeurs ont apporté et apportent leur contribution, à côté du peuple roumain, les autres nationalités cohabitantes, dont également les communautés arméniennes . . .

Depuis plus que sept siècles, lorsque les Arméniens se sont établis sur cette terre bénie de Dieu, ils se sont considérés participants aux joies, mais aussi aux moments historiques difficiles dont a passé le peuple roumain dans sa lutte pour la liberté et l'indépendance. C'est à juste titre qu'on peut affirmer ici que les relations séculaires entre les Arméniens ont été basées sur le respect réciproque, l'amour chrétien et la collaboration.

La Roumanie est le premier pays du monde qui a reçu les bras ouverts les Arméniens restés sans patrie, encore dès le milieu du XIV-e siècle, et la suite des générations jusqu'à nos jours a prouvé et prouvera le caractère spécifique du peuple roumain: l'hospitalité et l'amour pour l'homme.

Aujourd'hui, à l'approche du grand événement de la vie de notre chère Patrie, comme serviteurs du même Dieu, nous prions ardement le Seigneur qu'Il envoie Sa grâce sur le peuple roumain orthodoxe, afin que, unis à tous les fils de la Patrie, nous réaliserions les grandes aspirations de nos précurseurs, la paix et le bien-être des peuples".

La parole du Mons. dr. ŞTEFAN DASZKAL, dirigeant de l'Archipresbytérat Central Catholique romain d'Oradea:

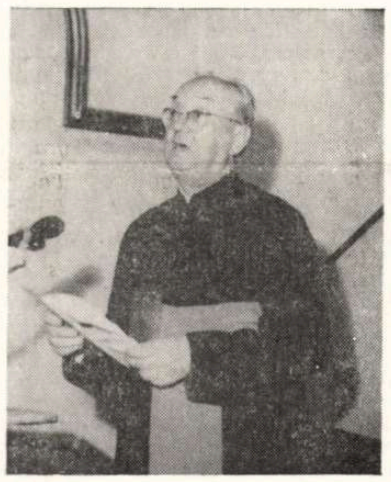

„Prenant la parole, avec Votre permission, je ne le fais pas par un mandat quelconque, mais en qualité de témoin et participant de cette époque de 45 ans, dont nous rememorons ici les réalisations . . .

Les serviteurs des cultes reconnaissent que tout au long de ces 45 ans, face aux nécessités objectives, et en comparaison avec les autres citoyens, et — je dois le dire — en comparaison avec les mérites et l'effort, ne leur a rien manqué. Tout au contraire. L'Etat laïque, sur la base d'un accord réalisé avec Al. I. Cuza, au moment de la nationalisation des propriétés foncières des monastères, continue à accorder aux prêtres une contribution du budget de l'Etat roumain . . .

Indifféremment de doctrine et d'intérêts individuels, nous devons reconnaître les immenses efforts et réalisations: les unités de production, les places de travail, les établissements et les logements nouveaux etc. Chaque jour, sur ma route assez longue jusqu'à l'église, je suis impressionné par le fourmillement immense et multicolore des enfants et des jeunes qui s'en vont à l'école. Dans d'autres conditions, l'acquisition d'un livre est un problème financier . . .

Ce n'est pas vainement que l'Ecriture nous exhorte instamment (Tim. 2, 1) de faire des demandes, des prières, des supplications pour tous les hommes et surtout pour les dépositaires de l'autorité — „pro iis qui in sublimitate sunt" —, qui dirigent le monde et la Patrie, „afin que nous puissions mener une vie calme et paisible".

La parole du dr. MOSES ROSEN, Chef-Rabbin du Culte Mosaïque de Roumanie (message présenté par M. TEODOR BLUMENFELD, le président des Communautés Juives de Bucarest):

„Nous, les communautés juives de ce pays, qui pendant plus de six siècles avons vecu de pair avec le peuple roumain, nous prenons part, pleins d'émotion et de joie, à cette grande fête.

A côté du peuple roumain et des autres nationalité de ce pays, nous sommes devenus des hommes libres, des citoyens egaux en droits et en obligations, maîtres de notre destinée. De pair avec les autres, et pour les mêmes raisons, nous nous réjouissons, nous crions la joie de nos âmes.

Et cependant, dépassant ce „de pair avec tous les autres", il y a quelque chose de plus, un détail, un tout petit détail qui s'appele LA VIE. Oui. La vie. Nous, les Juifs, étions condamné à mort en des souffrances affreuses. Il nous attendait le sort de nos frères, de ces six millions martyrs de l'Holocauste . . .

A nous, les Juifs, le 23 Août a redonné non seulement la liberté, la dignité humaine, mais il nous a sauvé LA VIE même . . . Ont passé depuis alors 45 ans. Nous, les survivants, regardons ces ans laissés en derrière avec une chaleureuse reconnaissance envers le peuple roumain et envers son sage dirigeant, le Président NICOLAE CEAUŞESCU. C'est pour la première fois que nous sommes devenus des citoyens égaux aux autres. Nous avons reçu toutes les possibilités d'exercer notre culte, d'affirmer notre appartenance nationale et religieuse . . .

Elevons donc un hymne de gloire au tout puissant Père Céleste pour le grand miracle qu'il a accompli avec nous. Addressons une offrande de reconnaissance aux forces progressistes de la Roumanie, qui ont réalisé cet historique événement".

La parole du Très Rév. Prot. VLADIMIR MARCOVICI, vicaire du Vicariat orthodoxe serbe de Timişoara:

„Les 45 ans de liberté — peu nombreux comme durée pour l'histoire millénaire d'un peuple, mais qui, comme accomplissement et consécration de la liberté et de l'indépendance nationale plénières, dépassent en éclat toutes les époques antérieures — sont un véritable Ceahlău de l'histoire nationale, au sommet duquel nous avons la force et la possibilité, dans la plus parfaite unité nationale, de scruter les plus vastes horizons d'un futur lumineux, portant le sceau des années de lumière des dernières deux décennies et demie, que nous nommons avec fierté et à juste titre „L'Epoque Ceauşescu" . . .

Comme participants à la vie nouvelle, les cultes de notre pays ont bénéficié des multiples accomplissements qu'ils n'ont pas connus dans leur passé historique.

Anniversant les 45 ans de liberté, de progrès et de prospérité, nous incluons dans les bilans entrepris à cette occasion aussi les transformations intervenues dans la vie du Vicariat orthodoxe serbe de Roumanie, et généralement de tous les cultes religieux de notre pays. Nous constatons avec fierté que pendant ces 45 ans et spécialement dans les derniers 24 ans, à côté des autres cultes, nous aussi, les fidèles orthodoxes de nationalité serbe, confessons librement notre foi et officions les services divins dans les demeures de culte qu'ont élevée nos précurseurs et que nous conservons religieusement. Inscrites au trésor des valeurs importantes de notre patrimoine culturel, elles jouent d'une attention spéciale de la part de notre autorité d'Etat . . .

De pair avec tous les fils du pays et à leur côté, les clercs et les fidèles du Vicariat orthodoxe serbe, avec tous les autres cultes religieux, contribuent activement à l'oeuvre de l'élévation du pays aux hauteurs des rêves les plus audacieux des précurseurs. Notre clergé et nos fidèles se consacrent au bien et à l'épanouissement du pays, soutenant et travaillant à la réalisation des aspirations de bonheur et de progrès, pour le bien-être et la prospérité des tous".

La parole de Son Excellence l'Evêque KOVÁCS LAJOS, de l'Eglise Unitarienne, de Cluj-Napoca:

„L'événement historique de la plus grande signification, qui eut lieu au 23 Août 1944, a ouvert une ère grandieuse, tout à fait nouvelle non seulement dans l'histoire de notre Patrie, la République Socialiste de Roumanie, mais il a influencé aussi, fondamentalement, la vie de nos cultes.

Jusqu'à la transformation historique de 1944, les Eglises de notre pays ont mené leur vie une à côté de l'autre, mais non pas avec une véritable mentalité et collaboration fraternelle.

Les choses ont changé essentiellement à la suite de l'important événement historique de 23 Août. Le régime socialiste ne fait pas de différences entre les Eglises grandes et celles petites. Notre Constitution assure à toutes les Eglises la liberté de la conscience et de la religion. Ainsi, dans le cadre des dispositions legales, on assure aussi à notre Eglise le déploiement libre de ses activités, la célébration sans contrainte des services divins en sa langue maternelle, notre collaboration, et l'entretien des relations oecuméniques avec les organisations ecclésiastiques de l'étranger . . .

Les fidèles de l'Eglise Unitarienne de Roumanie se trouvent sur le territoire de la Transylvanie et appartiennent tous à la communauté magyare. Je veux déclarer aussi à cette occasion solennelle qu'ils se sentent des citoyens avec des droits egaux et qu'ils sont animés par le désir d'apporter leur contribution à la prospérité de notre Patrie".

La parole du Past. DUMITRU POPA, président du Culte Adventiste du septième jour:

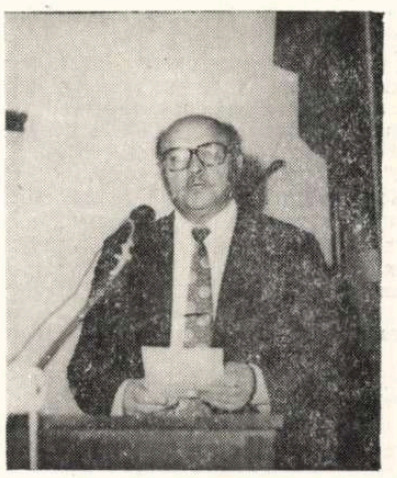

„Le 23 Août 1944 a signifié aussi pour les fidèles adventistes du septième jour de Roumanie ce qui a signifié pour le pays tout entier, à savoir, libération, dignité humaine et civique, le droit légitime de ne plus être considérés des étrangers dans leur propres pays. Je ne peut pas ne remémorer maintenant et ici que, de fait, les adventistes du septième jour de Roumanie ont reçu la liberté plenière et réelle seulement après 23 Août 1944, lorqu'ils ont été reconnus comme Culte, s'achevant ainsi une longue période d'oppression et d'injustice.

Voilà pourquoi, à ce moment anniversaire, les fidèles et les pasteurs de notre Culte sont reconnaissants au Tout Puissant et à tous ceux qui ont donné vie et consistence à l'Acte de 23 Août 1944; et nous désirons apporter notre contribution, à côté de tous les autres citoyens du pays, à la réalisation des grandes aspirations nationales, en exprimant notre adhésion à la politique interne et externe du pays et à tout ce qu'on réalise pour le bien, la paix et la prosperité de tous les fils de notre pays . . .

Dans ce moment d'exaltante fête, pleins de reconnaissance, et conscients de notre devoir envers notre pays et notre peuple, nous nous engageons de conserver et de développer cet esprit et de mettre à la disposition du pays notre énergie, notre capacité créatrice, la loyauté et tout notre être, comme citoyens dévoués au bien publique, collaborant à la réalisation de l'aspiration de paix et de prospérité de notre chère Patrie".

La parole du M. OSMAN AZIZ, imame de la Communauté musulmane de Bucarest:

„Une grande réalisation de notre nouveau régime est la manière exceptionnelle dont on a résolu le problème national, le problème des nationalités cohabitantes, ainsi qu' aucune de ces nationalités ne peut dire qu'elle n'a joué pleinement de tous les droits, comme aussi de toutes les obligations naturelles envers notre Patrie commune. La Constitution du pays a statué la liberté de la religion, des manifestations libres des convictions spirituelles; notre assemblée elle-même atteste abondamment que le Culte Musulman de Roumanie déploye, lui-aussi, sa vie culturelle dans une liberté totale et avec l'appui accordé par l'Etat. C'est une grande réalisations le fait qu'a disparu la haine raciale, la discorde entre les nationalités. Nous tous sommes un seul peuple et participons à l'élévation de notre patrie sur les coordonnées de la nouvelle société. Nous déclarons à cette occasion que nous participerons aussi dans l'avenir, d'une manière toujours plus active, avec tous nos fidèles, à l'épanouissement continu du pays, avec toutes les forces dont nous disposons, avec toute l'habileté et avec l'amour naturel, comme fils égaux de la même Patrie merveilleuse . . .

Dans le climat sain de larges libertés démocratiques, dont aussi la liberté des cultes et des manifestations religieuses, nous aussi, les fidèles du Culte Musulman, citoyens libres et dévoués de la Patrie, de nationalité turco-tatare et albanaise, étroitement unis à tout le peuple roumain, participons, avec amour et dévouement, à l'élévation de notre chère Roumanie aux altitudes les plus hautes de civilisation et de progrès . . .

A ce jubilée aussi, nous assurons le Président du pays, Son Excellence NICOLAE CEAUŞESCU, que nous, les serviteurs du Culte Musulman de Roumanie, avec tous nos fidèles, sommes à côté de tous les citoyens du pays, étroitement unis, en nous réaffirmant la résolution de participer dans l'avenir, avec effort, avec plus de dévouement et de capacité de mobiliser tous nos fidèles, à un travail continu pour la défense de la paix, pour la prospérité de notre Patrie, la République Socialiste de Roumanie".

La parole du Past. PAVEL BOCHIAN, président du Culte Penticôtiste:

„Avec beaucoup de joie, nous aussi, les représentants du Culte Penticôtiste, participons aujourd'hui à la réunion des cultes de notre pays pour fêter ensemble l'accomplissement de 45 ans depuis la Révolution sociale et na-

(Continuation en page VII)

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de la page VI)

tionale, antifasciste et antiimperialiste de 23 Août 1944 . . .

Nous gardons une vive gratitude envers notre Etat pour la reconnaissance du Culte Pentecôtiste, obtenue après la libération du pays. Faisant partie de la famille des 14 cultes reconnus dans la République Socialiste de Roumanie et du Front de la Démocratie et de l'Unité Socialiste, étroitement unis à tous les cultes, de pair avec nos fidèles, nous avons apporté et apportons notre contribution, par le travail et par tout ce que nous demande l'autorité de l'Etat roumain, à la prospérité du pays, au bien-être du peuple tout entier, à la réalisation du désarmement et de la paix entre tous les peuples du monde. Nous exprimons notre reconnaissance envers le pays par le travail et le par l'accomplissement de toutes nos obligations civiques . . . Dans l'activité que nous déployons pour la direction de nos fidèles, nous sommes toujours guidés par la réalité que la Roumanie Socialiste est notre Patrie-mère et que tous les fidèles sont obligés de prouver par leurs actions qu'ils sont de bons citoyens de la Patrie où ils vivent et travaillent. Le prophète Moïse a dit: „Le Très Haut donna aux nations luer héritage, il repartit les peuples" (Deut. 32, 8). Nous confessons que Dieu a voulu que nous naissons ici et que nous soyons les fils de ce pays. Comme nous avons une seule mère, de même nous avons un seul pays, qui nous est la Patrie-mère. En elle nous sommes chez nous, et au-delà de ses frontières, qui les depasse est étranger et métèque. Nous ne cherchons pas le bonheur dans des pays étrangers, mais nous travaillerons et nous lutterons afin que la vie de tous les citoyens roumains soit heureuse ici, en Roumanie . . .

Nous marchons en avant avec la confiance que par notre travail, uni à celui de tous les citoyens de la République Socialiste de Roumanie, et avec l'aide du Dieu de l'amour et de la paix, notre pays progressera et que nous nous réjouirons, car notre bonheur est lié à son bonheur. Nous sommes confiants que le message des paroles du poète, qui a dit: „C'est un avenir d'or qu'a notre pays, et je contemple dans les siècles son élévation", trouve sa plein réalisation dans l'époque de nouveaux accomplissements que vit aujourd'hui notre Patrie".

La parole du Très Rév. P. Prof. DUMITRU POPESCU, recteur de l'Institut Théologique Universitaire de Bucarest:

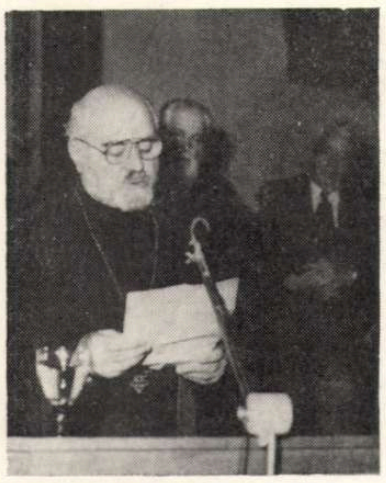

„L'anniversaire des quatre décennies et demie depuis le mémorable acte historique de 23 Août 1944 — événement capital dans l'histoire de la Roumanie moderne — constitue une bonne occasion pour évoquer, avec reconnaissance et gratitude profondes, la contribution apportée par notre pays, la Roumanie, au couronnement victorieux de la lutte générale des peuples contre l'ennemi le plus archarné de l'humanité, le fascisme allemand . . .

Raportée aux dimensions de l'histoire de la Patrie, la participation de la Roumanie à la guerre antihitleriste s'inscrit comme un chapitre dense, glorieux, de la lutte séculaire continue de notre peuple, dédiée à la défense de son être propre, de la terre ancestrale, de la dignité, de son affirmation durable dans le concert des peuples libres. Synthèse d'une brillante et multimillénaire existence historique, le grand acte révolutionnaire a donné une expression nouvelle à la force immortele du peuple roumain de se relever victorieux au-dessus de l'hostilité des temps, ouvrant à la Roumanie la voie des conquêtes socialistes d'aujourd'hui, de l'élévation de notre nation sur les degrés d'un nouvel ordre social . . .

Les étapes de progrès social qu'a parcourues notre peuple pendant ces années, les résultats obtenus dans tous les domaines d'activité, sont indissolublement liés à l'oeuvre du Monsieur Nicolae Ceaușescu, le Président de notre pays, qui dirige infatigablement les destinées du peuple roumain sur la voie de l'indépendance et de la liberté, et qui a été proposé, à cause de sa contribution décisive à la création de la nouvelle société roumaine, d'être réélu dans la plus haute fonction de direction politique du pays . . .

A l'anniversaire de 45 ans depuis la Révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste de 23 Août 1944, animés tous par les sentiments solennels de la nation toute entière, nous chercherons de suite à appuyer les efforts qu'on déploye pour l'accroissement du potentiel économique et du patrimoine spirituel du pays, pour l'élèvement du niveau de vie du peuple, pour la défense de l'indépendance et de la souveranité de la Patrie, pour son élévation aux nouveaux degrés de civilisation et de progrès".

La parole du M. Prof. PÉNTEK ÁRPÁD, recteur de l'Institut Theologique Universitaire Protestant Unique de Cluj-Napoca:

„L'expression générale la plus large des changements et des transformations rénovateurs de notre pays, des grandes réalisations obtenues dans les 45 ans depuis la Libération, la constitue le développement et l'épanouissement de la nation socialiste roumaine . . . C'est à remarquer le fait que dans la consolidation de la politique culturelle et éducative on est parti de l'idée généreuse selon laquelle la vocation historique de la société nouvelle est non seulement de libérer l'homme d'oppression et d'exploitation, mais surtout de créer une civilisation spirituelle supérieure, qui projète dans son centre le profil lumineux de l'homme nouveau. Sur cette base chargée de noblesse spirituelle, a eu lieu l'orientation et le perfectionnement continu de toutes les formes de l'enseignement, une orientation culturelle et morale qui vise l'application ferme et créatrice des principes de l'éthique et de l'équité socialiste et l'affirmation plenière de la personnalié humaine.

Une expression de l'orientation de profonde vibration humaniste et un argument pratique de celle-ci son constitués, parmi les libertés constitutionnelles accordées a tous les citoyens du pays, aussi par la liberté religieuse. L'existence et l'activité remarquable de l'Eglise Réformée, à côté des autres Eglises-soeurs de Roumanie, l'existence et les réalisations prestigieuses de l'Institut Théologique Protestant Unique de degré Universitaire de Cluj-Napoca, à côté des autres institutions d'enseignement théologique et parfaitement égal à elles, représentent le témoignage incontesté de l'aplication créatrice et du respect de cette liberté.

L'Eglise que nous servons et les fidèles que nous représentons comprennent à apporter leur contribution à la réalisation des objectifs majeurs du développement de notre patrie, et les professeurs et les étudiants de notre Institut considèrent comme un titre de noblesse de servir dignement le présent et de préparer d'une manière responsable l'avenir, en partant de la réalité que les grands problèmes de l'époque contemporaine impliquent un oecuménisme actif, adéquat aux besoins de tous les fidèles, destiné à la réalisation de l'unité dans la vérité et dans l'amour chrétien, à la détermination de la vocation individuelle du fidèle en harmonie et en entente avec les autres . . .

Nous nous manifestons, à cette occasion aussi, l'adhésion envers la politique interne et externe de notre Patrie, envers les importantes initiatives du Monsieur Nicolae Ceaușescu, la Président de la République Socialiste de Roumanie, envers tout ce qu'on fait, avec minutie et ténacité, au but de réaliser la bonne entente, la paix et la fraternité entre les peuples".

La parole du Très Rév. P. MIHAI VIZITIU, directeur du Seminaire Théologique orthodoxe, Monastère de Neamț:

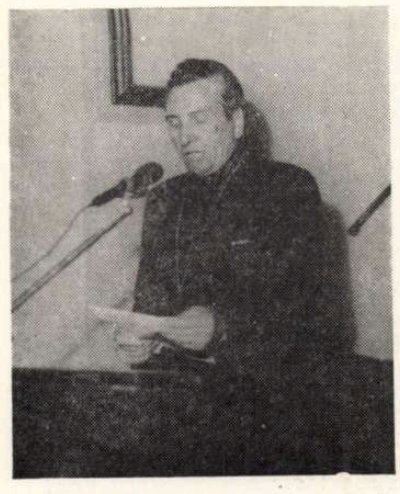

„Pendant les 45 ans qui ont passé depuis le glorieux acte historique d'Août 1944, et surtout dans les derniers 24 ans depuis qu'en tête du pays se trouve Monsieur le Président Nicolae Ceaușescu, ont été réalisées des nombreuses fondations du socialisme sur le territoire de la Roumanie, qui se sont inscrites comme des degrés de progrès et civilisation...

En ce qui concerne l'Eglise Orthodoxe Roumaine, pendant ces 45 ans elle a connu des réalisations très importantes dans tous les domaines, inclusivement celui de l'enseignement théologique . . . Une de ces réalisations la constitue la réorganisation, après l'an 1948, des institutions théologiques pour la formation des serviteurs des saints autels, institutions qui ont été posées sous l'administration de l'Eglise et ont été encadrées avec de personnel de haute formation de spécialité. A côté de l'instruction théologique au centre des préoccupations du personnel didactique des séminaires théologiques se trouve l'élévation et la formation des prêtres citoyens, liés fermement à l'Eglise qu'ils servent, mais aussi aux aspirations du peuple, des prêtres dont l'intégration sociale soit plenière. La base matérielle des séminaires théologiques, tellement nécessaire à un enseignement de qualité, est aujourd'hui au niveau des nouvelles conditions d'enseignement créées dans notre pays dans les années d'après la libération.

Les manuels qu'on a édités, ainsi que les livres et les publications ecclésiastiques qu'on a imprimés dans ces années enrichissent les connaissances et orientent les futurs prêtres, en leur stimulant l'activité pastorale et en les formant comme des facteurs actifs dans l'action d'édification d'une Roumanie développée et de soutien de la paix et de la vie sur notre planète . . .

Nous, les serviteurs des chaires des séminaires théologiques, témoignons notre résolution de participer aussi dans l'avenir, avec le même enthousiasme, à toutes les actions vouées à assurer la prospérité de notre peuple, car servir la Christ signifie servir le prochain, servir le peuple, servir la vie, la paix et le bonheur de l'humanité toute entière".

La parole du Très Rév. P. PETRE MATEI, délégué des prêtres présents à la 75-ème série de Cours pastoraux et missionnaires de l'Eglise orthodoxe roumaine:

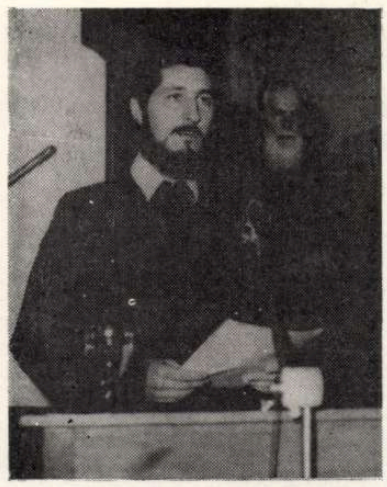

„Pour nous, les prêtres de la 75-ème série des cours pastoraux de l'Eglise Orthodoxe Roumaine, c'est une occasion très heureuse et un moment unique que de participer, dans ce cadre exceptionnel, solennel, au 45-e anniversaire de la Révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste de 23 Août 1944. C'est un moment de haute consideration et d'hommage pour les braves précurseurs, et de gratitude et reconnaissance pour la haute autorité d'Etat, qui veille à la conservation du climat de paix, dont bénéficie notre activité, ici et dans nos paroisses, et à la garantie d'une vie saine et heureuse. C'est pourquoi, animés par les sentiments solennels de toute la nation, nous exprimons de tout coeur notre adhésion aux efforts déployés par notre peuple tout entier pour l'accroissement du potentiel économique et du patrimoine spirituel du pays, pour l'élévation du niveau de vie, pour la défense de l'indépendance et de la souveraineté de la Patrie et pour l'augmentation de son prestige dans le monde, pour le développement de l'entente entre les hommes et entre les peuples, pour la paix de tout le monde.

En même temps, nous nous engageons ardemment de ne pas épargner nos efforts pour la réalisation de ces grandieux idéaux".

Discours d'achèvement des travaux prononcé par Sa Beatitude le Patriarche TEOCTIST:

„J'ai la conviction que notre assemblée hommagiale d'aujourd'hui occasionnée par l'anniversaire du grand Acte historique de 23 Août 1944, a imprimé dans l'âme du chacun toute une gamme de pensées, de préoccupations et d'idées, en réalisant un véritable symphonie de sentiments qui animent notre présence et notre travail dans les Eglises que nous servons et dans le pays où nous sommes nés, où nous vivons et que nous aimons, en lui désirant une prospérité sans égal.

Bien entendu, une synthèse des intéresantes interventions qui ont suivi la conférence hommagiale serait difficile à réaliser. Nous avons écouté très attentivement des préoccupations et des pensées inspirées, qui experiment situations et résolutions exaltantes, ayant leur source dans la conviction, dans la vie, dans la pratique de la foi religieuse, chose très importante pour un serviteur et un homme qui prie à l'autel pour un fidèle de la Bible, pour un prêcheur de l'Evangile du Christ, qui est l'Evangile de la paix (Actes 10, 36). Lorsque les bonnes choses prononcées dans cette assemblée ont leur source dans un bon coeur, comme on dit dans l'Ecriture Sainte, elles donnent de riches fruits: L'homme bon, du bon trésor de son coeur, tire ce qui est bon, et celui qui est mauvais, de son mauvais fond, tire ce qui est mauvais; car sa bouche parle du trop-plein de son coeur" (Luc. 6, 45). Nous pourrions donc dire, à la base de ces paroles, que ce qu'on a dit ici aujourd'hui, en des expressions choisies et pleines de sentiments exaltants, reflète le trop-plein de notre coeur, rapporté au grand événement jubilaire dont nous fêtons l'anniversaire.

On doit souligner, en première ligne, que cette manifestation même reflète l'atmosphère de réelle et totale liberté religieuse, la climat pur de pensée et de travail qui s'est établi dans notre pays pendant les quatre décennies et demie de vie nouvelle. Considérant de manière rétrospective, ainsi qu'ont fait quelques orateurs, les années des douleurs, les années des soucis et des tensions religieuses, de l'éloignement de l'amour des fils de Dieu (Deut. 14, 1), qui provenaient, peut-être, aussi de notre éloignement du Logos incarné, des vérités de la Bible, nous nous rendons compte quels changements immenses se sont produits dans nos âmes et dans notre pensée pendant les derniers 45 ans.

Dans cette salle se trouvent à côté de nous — très estimés dirigeants et représentants des cultes — des prêtres venus pour rafraîchir et enrichir leurs connaissances théologiques, dans le cadre de la 75-ème série des cours pastoraux et missionnaires. Ils sont des prêtres jeunes, qui se sont formés et ont été élevés spirituellement dans cette atmosphère serein de considération fraternelle, établie entre nos Eglises pendant ces années. Nous, les plus âgés, qui avons traversé et avons connu les nuages d'ombre entre les cultes d'avant la libération de notre Patrie, évaluant maintenant le passé et notre activité d'alors, reconnaissons ses lacunes — auxquelles faisaient alusion quelques orateurs —, reconnaissons combien nous étions étrangers par rapport à la Parole même et à la volonté de Dieu, Lui étant „le Prince de la paix" (Is. 9, 6). Aujourd'hui, voici, nous nous trouvons ensemble, chefs et représentants des cultes de Roumanie. Et ce n'est pas pour la première fois dans les quatre décennies et demie. Nous nous connaissons et nous nous reconnaissons les uns les autres à la lumière de la Vérité divine, en collaborant dans les

(Continuation en page VIII)

La conférence interconfessionnelle hommagiale...

(Continuation de la page VII)

conférences théologiques, dans les très importantes oeuvres potriotiques, dans des assemblées des forums suprêmes de notre pays. Aujourd'hui nous promuons aussi la fraternité dans l'esprit de l'oecuménisme pratique, par notre écrit théologique, historique et patriotique, par des actions et prières propres à la théologie des Eglises ou des Cultes du chacun, exprimées dans la langue maternelle de la nationalité propre. Pendant cette période bénie, par collaboration et respect réciproque, nous avons découvert une base commune de notre travail religieux et patriotique. Car tout ce qu'on a prononcé à cette tribune de la paix, tellement profond et exemplaire, provient de ce fond spirituel commun au-

quel nous sommes arrivés dans l'activité théologique, pastorale et patriotique, dans les nouvelles conditions de vie dont se déroule d'une si belle manière la collaboration des cultes de notre pays.

Cet esprit nouveau de compréhension et de collaboration, tellement bienfaisant, est le résultat de la sagesse et de l'intelligence créatrice du Président de la Roumanie, qui a libéré et a mis en valeur les énergies de tous les fils de ce pays, et a élevé à l'apogée l'épanouissement et le prestige de notre Patrie commune où nous vivons. Cet esprit nouveau, oecuménique, fraternel, nous inspire de porter avec nous et de transmettre à nos fidèles et à notre clergé, et partout où nous allons — dans le pays et à l'étranger — le message fraternel de paix et bienveillance du peuple roumain. Un exemple éloquent prouvera ce que j'ai affirmé.

Récemment eut lieu à Moscou la réunion du Comité Central du Conseil Oecuménique des Eglises, organisation chrétienne internationale très importante, dont font aussi partie quelques cultes de notre pays. Nous avons là, à côté de la fonction de messagers de la théologie oecuménique de notre pays, aussi celle de transmettre le message de paix et de désarmement de notre peuple, son message d'indépendance et de collaboration avec toutes les nations de la terre, ainsi que notre attachement envers ces réalités et valeurs, sachant bien que la vérité triomphe, de la même manière que la lumière qu'éclaire aussi les endroits ténébreux, dans les plus éloignés coins de l'être ou de l'âme humaine. Porteuse d'une telle conviction, la délégation oecuménique des Eglises de notre pays est revenue avec une très belle réalisation concernant le prestige de notre oecuménisme pratique, basé sur le fond spirituel vigoureux de notre peuple, ainsi que sur le prestige de la Roumanie d'aujourd'hui, conséquence de la justesse de la politique interne et externe de notre pays, de nos Président, Monsieur Nicolae Ceaușescu. Nous avons fait danc un très important pas en avant, qui se confirme aussi à cette occasion solennelle d'aujourd'hui. Et je tiens à souligner cette chose, en me souvenant qu'autrefois, au début de l'organisation de telles consultations oecuméniques, dans l'année 1949 — auxquelles j'ai participé, et j'ai présidé certaines d'entre elles, dans la capitale ou dans quelques départements — nous n'arrivions pas fascilement et directement à une pensée et à une résolution communes. Aujourd'hui nous voyons que Christ — la Vérité vivante et active nous rapproche par l'action du Saint-Esprit, de la Providence divine, qui agit — comme disait un des orateurs d'aujourd'hui — à la fois par ceux qui croient et par ceux qui ne croient pas.

Certains théologiens, comme vous savez très bien, considère cette oeuvre oecuménique — celle du dialogue et de la collaboration interconfessionnelle — l'oeuvre de l'Esprit Saint, renouvellement de la communion fraternelle à laquelle nous sommes appelés par Dieu. Bien sûr, lorsque nous travaillons pour la Vérité et pour la communion en amour, nous travaillons pour l'homme. Nous confessons que le Christ est et sera avec nous, parce que, par Son incarnation, Il a élévé l'homme au rang de „collaborateur" pour le bonheur de l'humanité. L'esprit de Dieu a changé les années du passé, pleins de tension, de polémique et d'éloignement, dans un travail nouveau de rapprochement, de fraternité et de confiance réciproque. Ainsi que quelques orateurs ont affirmé ici, ce fait est édifiant pour tous. L'oeuvre de rapprochement est le but suivi par notre oecuménisme contemporain, par des dialogues théologiques et collaboration fraternelle, réalisés avec responsabilité et sagesse, conseillant chacun de sortir d'isolement, vers une vision plus vaste et plus profonde de la vie, selon la dite du Sauveur, lorsqu'Il exhorta Pierre par les paroles: „Avance en eau profonde, et lâchez vos filets pour la pêche" (Lc. 5, 4).

Cette période, non seulement qu'elle est très riche en accomplisements spirituels et matériels qui font époque, mais elle est aussi très instructive, est riche en enseignements pour chacun de ceux qui sont appelés à servir la paix et la vie sur la terre, pour ceux qui aspirent à prêcher la vérité divine. On doit apprendre, chers péres et frères, de toute ces choses-là, ainsi que de la sagesse de ce laborieux peuple roumain, de la sagesse de ses dirigeants. Notre peuple, uni au long des siècles dans la même foi et dans la même loi ancestrale, a toujours cultivé, en esprit oecuménique, l'hospitalité et l'amour pour les frères, indifféremment de la foi dont appartenaient les autres, ce que soulignait un des orateurs, évoquant l'établissement sur le territoire roumain, il y a 600 ans, de quelques frères de la foi et nationalité différentes. Ce peuple bon et affecteux manifestait dès alors son esprit, sa vocation et son ouverture oecuméniques, de rapprochement et de fraternité. C'est pourquoi l'oecuménisme de nos jours se manifeste à la fois au niveau des fidèles et au niveau du clergé et de la théologie, cette dernière devant promouvoir la confiance, la bonne foi, la collaboration fraternelle et surtout l'unité de travail et de vie de notre peuple. S'il n'y avait pas ce fond sain au début de notre travail théologique oecuménique, et que nous n'avions pas joué d'un climat favorable à l'activité des Eglises, il nous aurait été très difficile de développer l'oecuménisme local de chez nous.

Mais nous, chaque Eglise, chaque Culte, avons eu et avons cultivé et cultivons encore le fond spirituel commun de foi de nos propres fidèles, promuant l'amour, le rapprochement et la bienveillance, ce qu'a fait que jusqu'à nos jours les hiérarques orthodoxes de Transylvanie ou d'ailleurs soient appréciés et estimés par les serviteurs et les fidèles de différentes Eglises non-orthodoxes, respectivement des Eglises protestantes, et que les pasteurs protestants soient à leur tour estimés par les prêtres et les fidèles de l'Eglise Orthodoxe. Une telle chose qui, comme on sait très bien, ne peut pas être recontrée très souvent ailleurs, à d'autres Eglises, impressionne à bonne raison tous ceux qui visitent notre pays préoccupés de comprendre les réalités de la vie religieuse de Roumanie. Peu avant on a eu une visite de quelques hautes personnalités du cadre du Conseil Oecuménique des Eglises, qui ont visité des centres diocésains et les Instituts theologiques — de Bucarest, Sibiu et Cluj-Napoca — où ils ont eu des rencontres avec des théologiens roumains renommés, appartenant aux différentes confessions. Les hôtes, personnalités ecclésiastiques de renom mondial, nous ont témoigné que c'est rarement qu'on peut rencontrer, dans d'autres parties du monde, l'atmosphère d'oecuménisme et le travail fructeux, plein de fraternité et d'amour qui existent en Roumanie. Et nous savons qu'on doit cela à l'âme roumain en général, qui ne s'ést pas laissée asservie par le fanatisme et par l'égoïsme, par ce qu'est le mépris envers le prochain, envers les voisins, envers ceux d'autre foi, mais qui a fait, comme dit l'Ecriture, de l'indulgence, de la patience et de la sagesse une maison de salut et un guide pour toute son activité (Prov. 24, 3).

J'ai souligné quelques traits communs que j'ai estimé dignes du contenu riche, varié et unitaire des discours prononcés ici. Je ne me réfère pas seulement à l'Eglise Orthodoxe Roumaine, dont la contribution fut bien présentée par Son Eminence le Métropolite Antonie de Transylvanie, me je pense aussi aux autres discours, qui ont apporté, tous, à côté du spécifique de la pensée propre et de l'identité confessionnelle, des temoignages communs de notre oeuvre oecuménique et patriotique, qui nous rapprochent tous et nous animent tous.

Cette Conférence est une assemblée patriotique que nous tous, dirigeants et serviteurs des cultes, désirons la consacrer à l'amour du pays et à l'hommage des merveilleuses réalisations de notre Patrie de ces quatre décennies et demie. Nos sentiments patriotiques, sincères et ardents, exprimés dans cette occasion, font de ce jour une fête solennelle, un jour où nous remémorons les sacrifices du passé de nos précurseurs et des héros tombés pour indépendance, liberté et paix dans la dernière guerre mondiale et dans les combats acharnés contre le nazisme à 23 Août 1944, une occasion qui nous rappelle, en même temps, nos obligations civiques envers la Patrie florissante, obligations dont nous devons nous sentir honorés. Dans cette double qualité, de serviteurs de l'Eglise et de fils de la Patrie, nous nous sentons obligés de joindre cette présence et ces sentiments à ceux de tous les fils de notre nation, en nous rendant participants et responsables de la réalisation des grandioses plans de développement du pays. Nos fidèles sont à côté de nous partout et dans toutes les circonstances de notre vie et de notre travail, chez nous et à l'étranger. Nous nous sommes consacrés à cette très belle mission de nos jours, chacun avec sa contribution et son identité propres, avec le désir de soutenir, toujours avec un zèle accru, l'édification de la vie nouvelle de notre peuple. Par cela, notre assemblée d'aujourd'hui devient aussi impulsion et engagement, une assemblée de renouvellement des résolutions et des efforts dans le soutien du travail de notre laborieux peuple. Habituellement, un bon résultat naît la volonté de progrès et le désir de nouvelles réalisations. Chaque sommet qu'on a atteint signifie une nouvelle obtention, mais aussi une nouvelle ouverture, un nouveau horizon, qui t'incite d'aller toujours plus loin. C'est de même dans le tumulte des grandioses réalisations de notre pays, dans le tumulte de la vie de tous ses fils, unis en aspirations et en efforts.

Dans ce sens, et dans notre travail spécifique, les sources de l'oecuménisme ne se sont pas épuisé. La vérité divine de l'amour inépuisable de Dieu envers nous et envers le monde nous incite de la rechercher et de l'approfondir continuellement, pour trouver ainsi la lumière qui nous guide dans notre service religieux. Dominés de ce désir, nous pouvons trouver tous la vérité unique, cette verité que nous devons la porter avec nous, dans notre service (Gen. 42, 16). Efforçons-nous de transformer nos désirs et nos idéaux en faits de chaque jour, avec un rôle tellement exemplaire pour les fidèles de nos Eglises. Mais la consolidation et la promotion de l'amour fraternel et des bonnes relations entre les Eglises existent qu'on écarte de la vie des cultes tout ce que pourrait obscurcir la doctrine même que nous confessons, ainsi que les bons rapports d'entre nous, tant au plan interne qu'international. Nous tous devons nous efforcer d'écarter tout ce qu'est vestige négatif du passé, tout ce que pourrait encore éclipser les bons rapports entre les serviteurs du Dieu Unique. En rapport avec cela, le problème qu'on discute maintenant aussi dans la théologie au niveau mondial, dans la Conseil Oecuménique des Eglises et dans les dialogues internationaux, c'est l'écartement du prosélitisme de toute sorte, c'est-à-dire de toute action préméditée et organisée pour convertir à la propre Eglise les membres d'une autre Eglise. Le prosélitisme est contraire à l'oecuménisme. Il promeut la discorde, la méfiance réciproque, la suspicion, l'agressivité confessionnelle et la dissension entre les chrétiens. C'est un cbligation évangélique, un devoir chrétien et humain, que l'homme de partout soit respecté. Nous avons un principe constitutionnel de liberté religieuse que nous devons utiliser, avec sagesse et responsabilité, comme des hommes de la foi et de la paix, comme des serviteurs de la vérité de l'Evangile, comme promoteurs de l'harmonie et de l'amour fraternel, comme des fils de notre peuple, étroitement uni dans son travail et dans ses aspirations de créateur d'une vie spirituelle et matérielle toujours plus prospère. Cette unité doit être soutenue tout d'abord par nous, les serviteurs du Dieu Unique et qui — au-delà des différences religieuses — avons, chacun dans sa foi, de si nombreux témoignages et exhortations saints de servir la paix et le rapprochement d'entre nous, de promouvoir le bon entendement, devenant utiles à notre peuple tout entier, dans le soutien de son unité spirituelle, de l'unité au travail, dans la culture et dans les aspirations.

Ainsi donc, ce qu'on doit retenir, comme inspiration et lumière de cette assemblée, versées abondamment dans nos âmes à tous, est l'encouragement insistant que nous apportions des efforts accrus à l'appui du travail de notre peuple, à l'appui des efforts et des impulsions de notre Autorité d'Etat aux actions pour la prospérité de notre peuple et de notre pays.

Cette série de prêtres trouvés aux cours, estimé Monsieur Président du Département des Cultes et chers dirigeants de cultes, est une série de privilégiés. Ils sont jeunes, comme je disais dans le discours du début, et ils n'ont pas connu les difficultés du passé. Ils se sont formé comme des boursiers de l'Eglise, et étant une série bonne, avec des activités pastorales de valeur, ainsi que les a présentés le père Recteur, avec une experience pastorale de plus de cinq ans, ils ont tenu à s'inscrire à ces cours pour se mettre au courent avec la situation de la théologie et de l'oecumenisme. J'ai dit qu'ils sont des privillégiés, parce'que aujourd'hui ils ont vu à côté des hiérarques de l'Eglise Orthodoxe Roumaine les dirigeants et les représentants des cultes de notre pays et ont entendu parler les serviteurs de l'enseignement théologique des autres Eglises, ayant ainsi une image complète du climat de lumineuse collaboration oecuménique et patriotique dont vivent les serviteurs ecclésiastiques de notre pays.

L'anniversaire de 45 ans depuis l'Acte historique de 23 Août 1944, fondé sur les sacrifices, le dévouement et le courage des fils du peuple roumain, doit nous stimuler à l'accroissement de l'attachement envers le régime de notre pays, envers le triomphe de la paix dans le monde, en nous rendant, avec enthousiasme et fidélité, notre contribution au soutien des efforts de notre peuple tout entier pour la création d'une vie toujours plus heureuse, pour l'élèvement de la patrie sur de nouveau degrés de progrès, sous la direction de notre cher dirigeant, Monsieur Nicolae Ceaușescu, le Président du pays, pour la défense de la paix et pour l'éloignement des armes porteuses de la mort. Nous sommes pleinement convaincus que l'assemblée d'aujourd'hui sera une impulsion dans l'activité patriotique et sociale de tous ceux présents ici, ainsi que de tout les serviteurs et les fidèles que nous représentons.

Nous vous prions, Monsieur Président du Département des Cultes, de transmettre à la Haute Autorité d'Etat nos sentiments d'amour, d'estime et de dévouement, ainsi que l'assurance que le travail jour par jour des cultes se déroulera dans l'avenir aussi avec un zèle accru, pour le progrès et l'épanouissement continus de notre chère Patrie, la République Socialiste de Roumanie.

Comme expression de ces sentiments, le présidium de notre Conférence propose un projet de télégramme adressé au Président du pays, Son Excellence Nicolae Ceaușescu, dont la lecture sera donné par S. Em. le Métropolite Nestor d'Oltenie".

Dans une atmosphère solennelle, de fierté patriotique, *Son Eminence le Métropolite Nestor d'Oltenie* présenta à la Conférence le projet de télégramme publié dans le présent numero.

Avec applaudissements et ovations prolongés, le contenu de la télégramme a été approuvé.

Les travaux de la Conférence ont été conclus dans une atmosphère de chaleureuse animation patriotique.

*

La Conférence interconfessionnelle hommagiale consacrée au 45-e anniversaire de la Révolution de libération nationale et sociale, antifasciste et antiimpérialiste de 23 Août 1944 a constitué une nouvelle occasion d'affirmer les sentiments d'amour et d'appréciation nourris par les serviteurs des cultes envers tout ce que le peuple roumain, en tête avec son sage dirigeant, Monsieur le Président Nicolae Ceaușescu, entreprend pour la création d'une vie toujours plus heureuse, ainsi qu'une nouvelle occasion de renouveller l'engagement de ceux-ci de soutenir, avec un dévouement total, l'élèvement sur de nouveaux sommets de prospérité et de progrès de notre chère patrie, la République Socialiste de Roumanie.

Trad. en français par Pr. *Vasile Mihoc*

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA„
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 septembrie şi 1 octombrie 1989 Nr. 35—36 şi 37—38/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Sfîntul Gherman din Dacia Pontică, un străromân ignorat.

Mai mult decît o ipoteză*

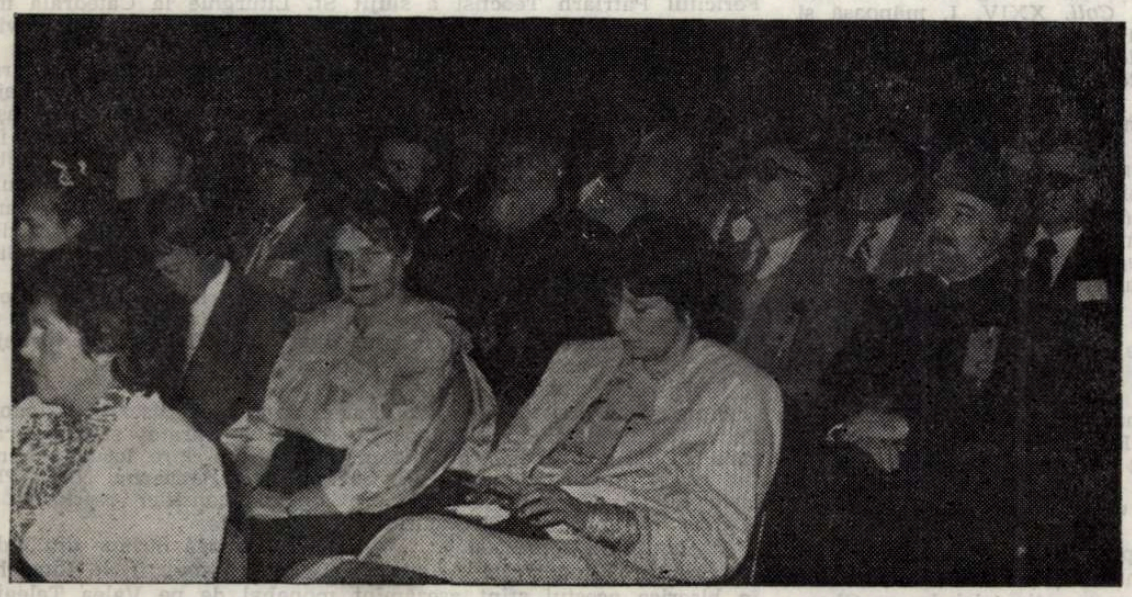

De la mulţi dintre filosofii Greciei antice ne-au rămas doar cîteva fragmente de scrieri. Dacă nu ne-ar fi vorbit despre ei Diogene Laertius, n-am şti prea multe, de pildă despre Zenon din Kitton, despre Cleanthes din Assos, despre Parmenide, sau despre Chrisip din Soli care ar fi scris 705 lucrări. Fără Platon, Xenophon, şi din nou Diogene Laertius, chiar despre Socrate am şti foarte puţin, dacă nu aproape nimic. Nici nu l-am avea pe Socrate în istoria filosofiei. Aceştia şi mulţi alţii ne-au rămas prin ceea ce s-a scris despre ei, şi prin fragmentele păstrate ici şi colo, uneori chiar ca citate doar în operele altora. Ceea ce nu i-a împiedicat să fie reţinuţi în istoria culturii, şi unii din ei să fie consideraţi chiar foarte mari.

Avem şi noi un caz asemănător în istoria culturii străromâne, numai că al nostru e ignorat atît ca străromân, cît şi ca om de cultură şi ca isihast. Biografia şi opera lui se află incluse în opera *Collationes*, Convorbiri, a Sfîntului Ioan Cassian. Alţii îl pomenesc doar în treacăt, în legătură cu acesta. Lipseşte aşadar la număr din catalogul străromânilor, acest catalog considerat acum încheiat, deşi surprizele mai sînt încă posibile. Credem că ar trebui scos din tandem, unde e cu totul umbrit de statura lui Ioan Cassian. Ar trebui considerat pentru sine, pentru valoarea lui, şi nu numai ca prieten şi însoţitor de călătorie al lui Ioan Cassian. E vorba de *Gherman*, împreună cu care Ioan Cassian a vizitat Palestina, Siria, Egiptul, Constantinopolul şi Roma unde, probabil, Gherman a murit. Ioan Cassian şi-a continuat călătoria la Marsilia unde s-a şi stabilit, a întemeiat mănăstiri, şi unde a murit în anul 435.

Cine a fost *Gherman* şi de ce ne propunem să-l scoatem din uitare, şi să-i dăm un loc de cinste printre oamenii de cultură străromâni, alături de cei deja cunoscuţi şi inventariaţi ca atare? Nu avem prea mulţi pentru secolul IV—V, ca să ne permitem să neglijăm pe cineva. Nimeni nu s-a întrebat cine a fost, de unde a fost, ce a rămas de la dînsul. Toţi cercetătorii au trecut

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la „Al VI-lea Congres Internaţional de Studii Sud-Est Europene", Sofia, 31 august 1989. Cu note complete şi cu textele Sf. Gherman, textul va apare în „Mitropolia Ardealului", 5, 1989.

Monumente, oameni, fapte şi locuri istorice

MONUMENTELE VICTORIEI LUI MIHAI VITEAZUL DE LA GURUSLĂU

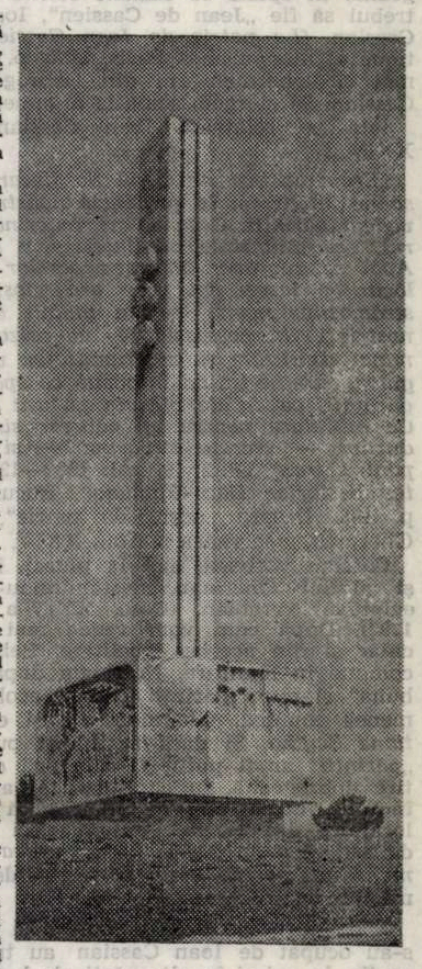

Pe culmea dealului Măceşilor — numit dealul lui Mihai — de lîngă Guruslău, aflat la 15 km de Zalău, unde oştile lui Mihai Viteazul şi ale generalului G. Basta le-au înfrînt pe acelea ale lui Sigismund Báthory, la 3 august 1601, românii au dorit să ridice un monument care să eternizeze memoria marelui voievod şi a strălucitei sale victorii.

Cum încercările lor, de a înălţa un monument închinat victoriei lui Mihai Viteazul, au întîmpinat rezistenţa îndîrjită a regimurilor politice din Imperiul austro-ungar, pînă la 1 decembrie 1918, cînd s-a făurit statul naţional român unitar, locuitorii satului Guruslău au ridicat pe acel loc doar o troiţă modestă de lemn.

În anii care au urmat după unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă în decembrie 1918, înfăptuirea acestei dorinţe a devenit posibilă. Drept urmare, autorităţile administrative din Zalău, în frunte cu dr. Nicodim Cristea, prefectul judeţului Sălaj şi preşedintele Despărţămîntului „Astra" Sălaj, cu sprijinul „Astrei" sibiene şi contribuţia plenară şi voluntară a locuitorilor au ridicat un monument din beton armat, înalt de 13,50 m, în corpul căruia s-a fixat o placă de marmură, în care se săpase adînc următoarea inscripţie, formulată de istoricul Nicolae Iorga: „Întru amintirea victoriei repurtată în această localitate la 3 august 1601 de armiile unite ale lui Mihai Viteazul şi Gheorghe Basta, împotriva oştirii lui Sigismund Báthory, s-a ridicat acest sfînt monument prin îngrijirea „Asociaţiunii" în anul Domnului 1926, în al 8-lea an al înfăptuirii noului stat român, întregit. Spre preamărirea eroului, care ucis mişeleşte la Turda, de tovarăşul său de arme, nu a putut folosi roadele biruinţei dobîndite aici, acum 325 de ani, pentru a doua stăpînire a Ardealului".

Festivitatea inaugurală a avut loc la 14 septembrie 1926, în prezenţa delegaţilor care alcătuiau adunarea generală anuală a „Astrei" ţinută la Zalău în zilele de 12 şi 13 ale acelei luni — convocată anume în reşedinţa judeţului Sălaj, în acest scop —, şi care s-au deplasat la Guruslău cu un tren special, însoţiţi de un numeros public, venit din toată Transilvania şi Banat, apreciat la peste 10.000 de oameni.

Printre cei care au luat cuvîntul cu acel prilej, în faţa monumentului deasupra căruia fîlfîia tricolorul, iar la baza sa se aflau nenumărate coroane de flori, s-au numărat Alexandru Lăpedatu, dr. Ioan Lupaş, prof. Vasile Goldiş — preşedintele „Astrei", prof. Onisifor Ghibu, prof. Gh. Bogdan-Duică, generalul Traian Moşoiu, dr. Nicodim Cristea.

Cuvîntările lor, pline de elogii la adresa marelui voievod şi a victoriilor sale pentru înfăptuirea deziderateloor fundamentale ale românilor, a urmat un bogat şi frumos program cultural-artistic şi festivitatea s-a încheiat printr-o mare horă a unirii, în care s-au prins toţi cei prezenţi.

În 1936, ostaşii Batalionului 7 vînători de munte din garnizoana Zalău, au ridicat lîngă monument o troiţă din lemn de stejar, frumos şi bogat sculptată, în semn de cinstire şi preamărire a memoriei lui Mihai Viteazul.

După anexarea de către Ungaria, prin dictatul de la Viena din 30 august 1940, a 11 judeţe din Transilvania de nord, prin ordinul nr. 10.495 din 15 noiembrie 1940 al Armatei 1 ungare, s-a dispus distrugerea monumentului de la Guruslău închinat memoriei voievodului Mihai. În consecinţă, la 29 noiembrie, monumentul a fost dinamitat şi distrus de o grupă de militari trimisă de Comandamentul Armatei 1 ungare din Cluj.

În anii de după cel de al doilea război mondial, pe culmea dealului de la Guruslău a fost ridicat un nou *monument* care să eternizeze memoria lui Mihai Viteazul şi a măreţelor

(Continuare în pag. a 8-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Patriarhul MIRON — 50 de ani de la trecerea sa în veşnicie

(Cuvînt de omagiere rostit la hramul Mănăstirii Topliţa — 20 iulie 1989)

Numele localităţii în care ne găsim, Topliţa română, este de origine veche slavă, însemnînd „braţ izolat al unui rîu, izvor de apă caldă, sau chiar staţiune balneară"; se ştie că în perimetrul ei se află băile termale Bradul. Termenul se întîlneşte şi în Moldova încă din cele mai vechi documente, şi anume la 30 martie 1392.

Denumirea slavonă a localităţii dovedeşte marea ei vechime, ca şi continuitatea elementului daco-roman pe aceste meleaguri, ştiut fiind că numai românii au fost păstrătorii toponimelor slavone, slavii fiind asimilaţi de români înainte de venirea maghiarilor.

Să reţinem deci că ne aflăm într-o localitate veche, deşi ea este menţionată ceva mai tîrziu în documente, pe la 1760—1762.

Înainte de această dată, Topliţa întreţinea strînse relaţii cu Moldova, spre care accesul era uşurat de drumul de pe valea Bistricioarei. Aşa se explică faptul că aici, în apropierea locului în care ne aflăm, pe dealul Moglăneşti, doamna Safta, soţia lui Gheorghe Ştefan, domnul Moldovei, aflată la 1658 în această localitate a ctitorit aici un schit de lemn, numit pe atunci Schitul Doamnei.

Prezenţa doamnei Safta a lui Gheorghe Ştefan în părţile transilvănene este atestată de o scrisoare adresată de ea, din „Oşearheaiu", la 17 mai 1658, jupînesei „Catirina Frăoşa, mare giudeceasă a cinstitei cetăţi a Braşăului", prin care o anunţa că a primit veşti bune de la „măria-sa" domnul Gheorghe Ştefan, care-i scria „cum fără zăbavă va trimite de vom eşi şi noi în ţară". Fosta doamnă nu a mai apucat să se mai întoarcă în Moldova, deoarece soţul său şi-a pierdut tronul şi a fost silit să pribegească prin ţări străine. În amintirea doamnei Safta, piriul din preajma schitului se numeşte Piriul Doamnei.

Schitul de la Moglăneşti reînnoit astăzi prin vrednicia soborului mănăstirii şi a credincioşilor este una din numeroasele ctitorii făcute de domnii şi boierii din Ţara Românească şi Moldova în Transilvania, ctitorii care consfinţeau strînsele relaţii cultural-religioase dintre românii de pe cele două versante ale Carpaţilor, contribuind la asigurarea unităţii de neam şi de credinţă.

Schitul de la Moglăneşti a fost şi un important centru cultural, aici desfăşurîndu-şi activitatea în secolul al XVIII-lea dascălii moldoveni Vasile Sturza şi Ştefan Dascălul.

Tot aici se pregăteau preoţi de către arhimandriţi veniţi din Moldova, precum şi numeroşi dieci şi dascăli, necesari bisericilor şi populaţiei din localităţile vecine.

Deşi modestă, mănăstirea Topliţa de la Moglăneşti a constituit deci unul din numeroasele elemente doveditoare ale legăturilor strînse dintre românii de pe valea Mureşului şi cei din Moldova. Sub tavanul ei de grinzi de stejar sufletul şi graiul românesc au fost totdeauna acasă.

O tradiţie locală povesteşte că la un moment dat ar fi venit din Moldova un sat întreg, cu toţi locuitorii lui, care au adus pînă şi clopotul bisericii, aşezîndu-l pe locul de la vărsarea Topliţei în Mureş.

Printre familiile moldovene stabilite la Topliţa amintim familia Tăslăuanu venită de pe valea Taslăului — care a dat numeroşi preoţi şi dascăli pentru Topliţa şi satele din jur, precum şi pe luptătorul pentru unitatea naţională şi animatorul cultural şi literar Octavian Tăslăuanu, fost redactor şef al revistei „Luceafărul", care apărea în anii premergători primului război mondial.

Se poate spune deci că Topliţa este un simbol al strînselor relaţii dintre românii transilvăneni şi cei moldoveni care au trăit aici în perfectă unitate şi înţelegere.

După această succintă introducere istorică, să trecem în scurte cuvinte la Mănăstirea Topliţa. Ctitorul acestui aşezămînt este primul patriarh al României şi în acelaşi timp cel mai strălucit fiu al acestor plaiuri: Elie Miron Cristea.

Strămoşii săi, ciobani şi plugari vrednici, sînt originari din satul Deleni, de lîngă Reghin, de unde, în urma persecuţiilor baronului Kemeny, străbunul său, Vasile Cristea, a fost silit să se mute la Topliţa după ce gospodăria îi fusese distrusă din ordinul aprigului baron. Unul din urmaşii lui Vasile Cristea — Gheorghe —, ţăran vînjos care a trăit 92 de ani, s-a căsătorit cu fiica unor grăniceri năsăudeni, Domniţa, a cărei mamă era înrudită cu Constantin Românul-Vivu, fost prefect al Legiunii a XII-a în anul 1848 şi care a fost ucis mişeleşte de stăpînirea de atunci în anul următor. Al patrulea dintre aceşti copii, născut la 18 iulie 1868 şi botezat în ziua de Sf. Ilie de ciobanul mărginean Ioan Herţa din Sălişte, a primit numele de Ilie, după patronul zilei.

Cu această origine modestă, viitorul patriarh se va mîndri toată viaţa. Iată ce declara el în 1925, cînd a fost ales patriarh al României: „Cît mă priveşte pe mine personal, mulţumesc Prea Milostivului Dumnezeu că din simplu fiu de ţăran, pe care l-a botezat un simplu cioban ce-şi păştea imensele sale turme pe munţii Moldovei, nu tocmai departe de satul meu natal, de Topliţa Română, m-a ridicat la cea mai înaltă treaptă bisericească la care poate ajunge un om pămîntean. Închinîndu-mă acest cioban la sfînta icoană, m-a menit să devin şi eu păstor de turmă mare şi iată am devenit azi păstorul neamului. Dar oricît de favorabil s-ar arăta cîmpia munca mea încordată de trei decenii pe terenul vieţii noastre publice în zilele grele şi mai ales pe terenul bisericesc şi oricît de frumoase v-ar părea unora calităţile mele sufleteşti, ele nu sînt în stare să justifice această înălţare. Ba cred că dragostea nemărginită a domniilor voastre, ca reprezentanţi legali ai naţiunii, dragostea cărturarilor, intelectualilor şi a tuturor conducătorilor ţării şi neamului către acel sănătos rezervor de energie fizică şi sufletească care este ţăranul nostru român a contribuit mult să ridicaţi pe un fiu din sînul lui la această bisericească înălţime".

După ce a terminat şcoala primară în satul natal şi în oraşul Bistriţa, unde a urmat şi gimnaziul săsesc, s-a înscris la liceul grăniceresc din Nă-

(Continuare în pag. a 4-a)

EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

RĂŞINARII — un sat care respiră veşnicia

Răşinarii este unul dintre cele mai mari, mai vechi şi mai bine structurate sate de pe harta României. Sat transilvan din Mărginimea Sibiului, Răşinarii poartă un nume şi o pecete românească şi ortodoxă aparte. Dintru începuturi aşezarea rurală a fost puternică şi populată de oieri şi agricultori, care în acelaşi timp au fost şi iscusiţi negustori şi lucrători la pădure.

Aşezat sub Munţii Cindrelului, la 12 km sud de cetatea Sibiului şi la 19 km de culmea Păltinişului, Răşinarii, cum îl cîntă Octavian Goga, poetul născut aici, este „sat din margine de codru, revărsat sfios în vale — pe două rîuri mici şi repezi de munte, Sibişel şi Şteaza, ce se împreună după ce străbat de-a lungul cele două uliţe lungi de circa 3 km pe care locuitorii satului şi-au durat dintru începuturi locuinţele din piatră şi bîrne de brad închegate în rosturi, după meşteşugul tradiţional al muntenilor din poala Carpaţilor. Deasupra, cam circa 23 km înspre munţi se întind păşunile cu iarbă moale şi dulce: Vălarii, Dealu Muntelui, Dealu Plaiului, Capu Drumului şi altele, pe care locuitorii şi-au păscut oile toamna şi iarna, în cazul că nu au cosit iarba, mai pe la Sfînta Mărie Mare. Vara, din mai pînă în septembrie, răşinărenii au urcat şi urcă şi azi „la munte", sus la aproape două mii de metri, unde păşunează cei peste 33 de munţi care au fost proprietatea comunei din vechime, şi pentru care s-au luptat, fie cu arma în mînă, fie într-un lung proces cu stăpînirea Cetăţii Sibiului, care voia să pună mîna pe această avuţie a răşinărenilor. Pădurile de brazi — molizi, nemeşi, pini — au făcut ca răşinărenii să se ocupe cu jogăritul, şi pe cele două ape repezi să-şi pună în funcţiune cîteva joagăre de tălat scînduri.

De la răşina colectată de locuitorii aşezării şi folosită pentru producerea luminărilor în principal, şi-a luat aşezarea numele cu mireazmă de brad de munte.

„Fîntîna Roşcă" — un şipot cu apă venită din Coasta Boacii ce străjuie semeaţă şi împădurită cu pini satul, în spre vest, a fost centrul aşezării. Alături, era o biserică din lemn, împrejmuită de mormintele strămoşilor, unde la 1704—5 s-a zidit biserică din piatră, cu turn şi ceas, azi monument istoric, avînd hramul Cuvioasa Paraschiva. Locul de lîngă biserică, unde azi se ţine tîrg în fiecare sîmbătă, numit „la Scaun" era pe vremuri tribunalul comunei, unde obştea reprezentată de juzii ei ţinea scaunul de judecată după vechiul obicei de drept la români, menţinînd dreptatea şi bunele moravuri.

Statutul de comună liberă, păstrat prin lupte şi cu mari sacrificii a fost veşnic ţelul răşinărenilor. Pentru acest ideal local şi naţional ei au participat la toate mişcările armate sau diplomatice ale românilor din Transilvania, cît şi alături de fraţii de peste munţi, unde multe familii de oieri răşinăreni, mai cu stare îşi iernau turmele, fie pe Bărăgan, fie în Bălţile Dunării.

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. *N. Streza*
paroh în Răşinari

Sfîntul Gherman din Dacia Pontică, un străromân ignorat.

(Continuare din pag. I-a)

pe lîngă dînsul, fără a-l cerceta. A rămas mereu în umbra lui Ioan Cassian.

Gherman este dobrogean. E al nostru. Ca şi Ioan Cassian. Despre Ioan Cassian nu mai există astăzi nici o îndoială că a fost originar din Dobrogea. Ghenadie, preotul din Marsilia şi Ioanes Trithemius, în *De viris illustribus* (cca. 470), la 35 de ani după moartea lui Cassian, ne spune limpede: **Cassianus** *era* **natione Scytha.** (P.L. 49, col. 46). Tot aşa spune şi Hieronymus Platus, S.J. în *De Bono Status Religiosi: Ioannes Cassianus, genere Scytha* (id. col. 51). H. J. Marrou şi înaînte de el, Lenain de Tillemont în 1709, ca şi Dom. E. Pichery în „Introducerea" la *Convorbirile* (Collationes) lui Ioan Cassian din „Sources Chretiennes", au confirmat cu certitudine originea dobrogeană a acestuia, închizînd definitiv *„controversia de sancti Cassiani patria"*. Marrou a stabilit chiar localitatea de unde era, şi care s-a putut numi *Cassian,* undeva lîngă Histria dobrogeană. El spune că numele scriitorului nostru ar trebui să fie „Jean de Cassien", Ioan *de,* sau *din* Cassian. *(La patrie de Jean Cassien,* în „Patristique et humanisme" Paris, 1976, p. 361). Am afirmat că Gherman era din Dobrogea ca şi Ioan Cassian. Să mergem acum la argumente.

Iată ce relatează Ioan Cassian în *Conlatio* XXIV, 1:

„Eram aprinşi de dorul de fiecare zi al inimii, să ne întoarcem în provincia noastră şi să ne revedem părinţii. Ceea ce ne reaprindea mereu dorul, era amintirea credinţei şi a evlaviei lor... Apoi se zugrăvea înaintea ochilor noştri poziţia locurilor înseşi, în care era moşia străbună a strămoşilor noştri — „in quibus erat majoribus nostris avita possessio" — cu orizonturile ei minunat conturate şi cu frumuseţea veselă a peisagiilor, care se întind întocmai ca spaţiile unei singurătăţi, pe cît de plăcute pe atît de ocrotitoare. Ce desfătare pentru un călugăr singurătatea pădurilor — secreta silvarum — şi cîte facilităţi pentru trai!" (P.L. 49, col. 1282—1283; v. şi *Fontes Historiae Daco-Romanae,* Bucureşti, 1970, II, p. 198. Despre „dorul de patrie", exprimat de Gherman, a se vedea şi *Coll.* XXIV, 18).

Cassian vorbeşte aici la plural, în numele său şi al lui Gherman, destăinuindu-se monahului egiptean Abraham. (Coll., XXIV-a, P.L. 49, col. 1282). După cum vom vedea mai departe, erau chiar şi din aceeaşi localitate. Peisagiile le erau comune în amintire. Nostalgia după „moşia străbună" şi după părinţii rămaşi acolo era de asemenea comună. Gherman era şi el, aşadar, *natione Scytha.* Şi dacă textul ar putea sugera că *„părinţii"* ar fi putut fi călugării dintr-o mănăstire dobrogeană, în care cei doi ar fi vieţuit la început, nu e nici o îndoială că erau amîndoi localnici din Dacia Pontică, deci din Dobrogea de azi, căci *„provincia"* era *„nostra"*, şi în ea era *majoribus nostris avita possessio,* deci moşia strămoşilor lor.

E de mirare cum toţi istoricii şi patrologii care s-au ocupat de Ioan Cassian au trecut, fără excepţie, la noi şi în alte părţi ale lumii, cu inexplicabilă uşurinţă peste *Gherman,* deşi el este *Socratele* celor 24 de cărţi ale lui Ioan Cassian, intitulate *Collationes,* Convorbiri, Conferinţe (în trad. franceză) şi care, ca şi la Platon, sînt scrise sub formă de dialoguri. *Nimeni nu s-a întrebat de unde era Gherman!* Nimeni n-a observat că era dobrogean ca şi Ioan Cassian. Dom. E. Pichery *(Introd.* la colecţia „Sources Chretiennes" vol. I, p. 9) ne spune doar că era „mai în vîrstă decît Ioan Cassian" şi că, probabil, el a avut pentru amîndoi iniţiativa intrării în monahism. Pentru reducerea biografiei lui Gherman doar la atît, Dom. Pichery invocă scuza că nici Ioan Cassian *„n-a vorbit niciodată despre dînsul"*, în afară de aceea că l-a numit *„frate, nu prin naştere, ci în duh"* (*Coll.* XVI, 1). Atît. Nici Alardus Gazaeus în *Patrologia Latina,* cînd se întîlneşte prima oară cu numele său, nu dă vreo informaţie mai consistentă (v. P.L. 49, coll. 493), dar arată, totuşi, că Ioan Cassian îi acordă lui Gherman calitatea de interlocutor principal în convorbirile cu Părinţii pustiei. Ioan Cassian se referă la sine ca interlocutor doar o singură dată (coll., XVII, 3). Comentatorul spune de asemenea că Gherman era modelul lui Ioan Cassian în modestie şi în isihie şi că, probabil, era mai învăţat decît Ioan Cassian. Pornind de la una din *Regulile* Sf. Benedict (cap. I), comentatorul spune că Gherman este în prim plan în *Collationes,* pentru că a învăţa se cuvine dascălului, magistrului, iar ucenicului se cuvine a tăcea şi a asculta, ucenicul fiind în acest caz Ioan Cassian.

Toate aceste informaţii sînt de mare importanţă pentru fixarea profilului cultural şi spiritual al lui *Gherman,* atît în conştiinţa lui Ioan Cassian, cît şi în a epocii, şi a comentatorilor de mai tîrziu. Numai că acestea au fost ignorate de toţi cercetătorii moderni. Dom. Pichery şi toţi ceilalţi ignoră pasagiul citat de noi mai sus, din *Collationes* XXIV, în care Ioan Cassian vorbeşte în numele amîndurora cu privire la locurile de baştină. Precum am văzut, acolo se dau elemente biografice pentru amîndoi. Şi mai aflăm din acel text şi despre o Dobroge cu *secreta silvarum,* deci, la vremea aceea, bogat împădurită!

Se ignoră şi un alt pasagiu, dintr-un rezumat grec al Convorbirilor a I-a şi a II-a *Către egumenul Leontie,* probabil după un alt manuscris al *Convorbirilor* decît cel publicat în „Migne", în care scrie: *„Deci cînd m-am dus în pustia sketică, unde erau cei mai încercaţi Părinţi dintre monahi, împreună cu Sfîntul Gherman, cu care mă împrietenisem încă de cînd eram copil de şcoală, apoi în oaste, precum şi în viaţa călugărească..."* (cf. *Filocalia* I Sibiu, 1947, ed. II, trad. D. Stăniloae, p. 97, 124). Ori de unde ar fi acest text, el întăreşte ceea ce Ioan Cassian a notat în *Convorbirea* XXIV, 1.

Dacă au fost colegi de şcoală pe cînd erau copii, este evident că erau din aceeaşi localitate. Dacă Gherman era într-o clasă mai mare, diferenţa de vîrstă la care se referă Dom. E. Pichery nu putea fi decît de cîţiva ani. De remarcat că şi aici Ioan Cassian menţine referirea la Gherman *cu socotirea lui printre Sfinţi,* cum a făcut şi în *Collationes* — cum vom vedea mai departe — ceea ce arată că şi după moarte şi-a păstrat aceeaşi stimă, evlavie şi admiraţie faţă de prietenul său. Este chiar foarte important că îl numeşte astfel după ce Gherman a murit, Cassian exprimînd atît opinia sa, cît şi a tuturor celor care l-au cunoscut. Apelativul, în cazul în speţă, ar putea echivala cu o canonizare asemănătoare cu aceea pe care poporul i-o va face Sfîntului Daniil Sihastrul.

Tot în *Coll.* XXIV, 2, Ioan Cassian mai face o referire la Dobrogea, ca loc al originii lor comune. Ne-o arată, ca şi în *Coll.* XXIV, 1, mănoasă şi primitoare: *„Ştiu că sînt în regiunile noastre locuri de retragere plăcute, în care nu lipsesc pomii încărcaţi de fructe, grădini frumoase, şi ne-ar fi toate din belşug, fără cea mai mică trudă a trupului pentru trebuinţele traiului".*

Gherman aduce şi el vorba despre *„ţinuturile de baştină".* În convorbirea cu Abraham, întrebînd dacă el şi Ioan Cassian s-ar putea aşeza definitiv acolo ca monahi *(Coll.* XXIV, 7), Abraham îşi imaginează „patria lor", a lui Gherman şi Cassian, ca fiind în nişte *„regiuni amorţite"*, deci depărtate de căldura pustiului Egiptului, şi încă „îngheţate şi de gerul unei prea mari necredinţe" *(Coll.* XXIV, 8).

Important în aceste texte, este faptul că Abraham ştia că cei doi, Gherman şi Cassian, aveau o *patrie comună.* Şi mai ştia că aceasta era în „regiuni amorţie", imaginîndu-şi Scythia la nord, cum şi era faţă de Egipt. Aşadar, avem aici un argument în plus cu privire la originea comună a celor doi, ca şi cu privire la locul acestei origini, care corespunde descrierii imaginate de Abraham.

Cum nu ştim despre Ioan Cassian unde şi-a făcut educaţia mai înaltă, şi în ce mănăstire şi-a făcut noviciatul, tot aşa nu ştim nici despre Gherman. Pasagiul din *Coll.* XXIV, 1 ar putea să ne indice un noviciat în Dacia Pontică, ceea ce n-ar fi exclus, acum cînd cunoaştem ce viaţă bisericească dezvoltată exista acolo încă din secolul IV, dacă nu şi mai înainte. Puteau exista şi mănăstiri, de vreme ce recent s-au descoperit în acel spaţiu peste 30 de basilici creştine (vezi larga literatură de specialitate, azi la îndemîna oricui).

De altfel, o ştire despre monahismul din Dacia Pontică a vremii aflăm chiar din gura lui Gherman, în convorbirea cu Abraham. *„În provincia noastră* — zice el — *am putea fi mai liniştiţi din partea vizitelor de fraţi"*, care îi întrerupeau din meditaţie, deoarece *„în provincia noastră sau nici unul, sau foarte puţini ca noi pot fi întîlniţi" (Coll.* XXIV, 18). Important nu este acel *„nici unul"*, ci acel *„foarte puţini"*, care atestă totuşi existenţa monahilor în Dacia Pontică — Dobrogea de astăzi — în sec. IV.

Păcat că nici Gherman, nici Ioan Cassian nu ne-au spus mai multe. Ştim însă cu precizie, din *Collationes* că amîndoi au avut iniţiativa întreprinderii călătoriilor în Orient, şi apoi în Occident. Poate că şi ideea de a însemna *Convorbirile* cu pustnicii din pustia egipteană, a fost a amîndurora.

Ştim că amîndoi au fost hirotoniţi (Gherman preot, Ioan Cassian diacon) de către Sfîntul Ioan Hrisostom, în trecerea lor prin Constantinopol, pe la anul 400, ceea ce arată preţuirea de care se bucurau şi, încă o dată, Gherman chiar mai mult decît Ioan Cassian.

Alardus Gazaeus îl numeşte şi el pe Gherman *Sanctus Germanus,* şi *socius* şi *collega* al lui Cassian, (P.L., t. XLIX, 483, a). Sozomen în *Historia Ecclesiastica* ne spune că preotul Gherman şi diaconul Cassian, fiind dintre cei mai credincioşi aderenţi ai Sfîntului Ioan Hrisostom, au dus la Roma scrisoarea poporului şi a clerului din Constantinopol, către papa Innocenţiu în care era apărat Sfîntul Ioan Hrisostom, supus de către autorităţi persecuţiilor şi exilului (P.G., t. LXVII, cap. VIII, 26, col. 1586). Acest lucru îl confirmă şi papa Innocenţiu în *Scrisoarea VII,* 1, în aceiaşi termeni (P.L., t. XX, col. 501, 512). Sfîntul Ioan Hrisostom într-o scrisoare către papa Innocenţiu, printre alţi delegaţi purtători ai unei scrisori (poate alta decît cea la care se referă Sozomen), îl numeşte numai pe Gherman, nu şi pe Ioan Cassian (P.G., t. LII, col. 531, 2). Pe amîndoi îi pomeneşte însă Palladius, în *Dialogus de Vita S. Ioannis CHRYSOSTOMI,* numindu-i *viri religiosi,* oameni evlavioşi, şi *qui erant e partibus Ioannis,* partizani ai Sfîntului Ioan Hrisostom. Gherman şi Cassian, fiind trezorierii catedralei din Constantinopol, au făcut şi inventarul vaselor de aur şi argint, a veşmintelor şi a banilor, scoţîndu-l pe Sfîntul Ioan de sub acuzaţiile calomniatorilor, care ziceau că le-ar fi risipit (Palladius, P.G., t. 47, col. 13—14). Gherman e numit în altă parte împreună cu preotul Severus: *viros sanctos et fide dignos,* bărbaţi sfinţi şi vrednici de credinţă (id. col. 28, Despre *Gherman,* vezi şi William Smith şi Henry Wace, *A Dictionary of Christian Biography,* vol. II, London, 1880, p. 660, dar rămîn tot la simpla sa alăturare pe lîngă Ioan Cassian, fără să-i arate nici originea, nici statura culturală şi spirituală).

La începutul cărţii *Collationes,* Ioan Cassian îi face o scurtă prezentare lui *Gherman,* numindu-l şi el *„Sanctus abbas Germanus"*, Sfîntul părinte Gherman. Apoi vorbeşte despre amîndoi: *„Amîndoi, inseparabili din vremea primelor lupte în armata duhovnicească, am vieţuit împreună atît printre cenobiţi, cît şi în deşert; şi fiecare, pentru a ne*

(Continuare în pag. a 3-a)

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Miercuri, 2 august a.c.* La Palatul Patriarhal din Bucureşti s-a ţinut şedinţa Sinodului Permanent sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, care a rezolvat probleme curente ale activităţii Bisericii Ortodoxe Române.

● *Vineri, 4 august a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Naţional Bisericesc, care a acordat ajutoare de la Fondul Central Misionar unor parohii care au lucrări în curs de desfăşurare şi a rezolvat şi alte probleme curente.

● *Duminică, 6 august a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la Sf. Liturghie săvîrşită la Catedrala patriarhală de P.S. Episcop-vicar patriarhal Vasile Tîrgovişteanul, care a rostit şi predica zilei.

● *Între 9—20 august a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru în Arhiepiscopia Iaşilor rezolvînd probleme curente ale activităţii eparhiale, vizitînd o parte din bisericile şi mănăstirile care au şantiere în lucru, peste tot dînd îndrumările necesare de urgentare a lucrărilor sau de încheiere a lor.

● *Duminică, 13 august a.c.* Cu prilejul vizitei făcută la Iaşi Prea Fericitul Patriarh Teoctist a slujit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană, săvîrşind o hirotonie întru diacon şi ţinînd ales cuvînt de învăţătură şi povăţuire părintească.

● *Marţi, 15 august a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Mănăstirea Putna din jud. Suceava, cu prilejul Praznicului Adormirii Maicii Domnului, hramul acestui sfînt aşezămînt ctitorit de voievodul Ştefan cel Mare, ţinînd cuvînt de învăţătură şi binecuvîntînd credincioşii care au luat parte la slujbă.

● *Luni, 21 august a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist împreună cu P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieşteanul au luat parte la Adunarea solemnă consacrată celei de a 45-a aniversări a zilei naţionale a Republicii Socialiste România, care s-a ţinut la Sala Palatului R.S.R.

● *Marţi, 22 august a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoţit de P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieşteanul a participat la recepţia oficială oferită la Palatul din Piaţa Victoriei, cu prilejul celei de a 45-a aniversări a zilei naţionale a R. S. România.

● *Miercuri, 23 august a.c.*

A primit un grup de clerici şi monahi aparţinînd Bisericii Ortodoxe Ruse, condus de Î.P.S. Arhiepiscop Pimen de Saratov şi Volgograd, care au făcut o escală la Bucureşti, în drum spre locurile sfinte din Israel. Au fost de faţă P.S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploieşteanul, P. Cuv. Protos. Daniel Ciobotea, consilier patriarhal şi P.C. pr. Marin Sava, din Bucureşti, ca interpret.

● *Duminică, 27 august a.c.* Vizitînd Mănăstirea Suzana din judeţul Prahova, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie în biserica acestui sfînt aşezămînt monahal de pe Valea Teleajenului, ţinînd ales cuvînt de învăţătură şi povăţuire părintească credincioşilor şi monahiilor mănăstirii care au luat parte la slujbă.

● *Între 28 august—6 septembrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat Arhiepiscopia Iaşilor, rezolvînd la Centrul mitropolitan sau în eparhie probleme ale activităţii administrative şi gospodăreşti.

Sf. ANDREI CRITEANUL

La înălţarea Sfintei Cruci

Ne îndreptăm spre sărbătoarea Crucii şi fulgerul luminează plinătatea întregii Biserici.

Prăznuim sărbătoarea crucii şi splendoarea bucuriei luminează faţa întregului pămînt.

Prăznuim sărbătoarea Crucii, prin care întunericul s-a risipit şi bucuria a fost iarăşi dăruită.

Prăznuim sărbătoarea Crucii şi împreună cu cel răstignit sîntem ridicaţi la înălţime aşa încît pămîntul iertat de păcate este zidit iarăşi sus.

Crucea se înalţă şi împreună cu sine înalţă ţărîna coruptă a omului şi înfricoşarea diavolilor piere.

Crucea se înalţă şi frînge puterile vrăjmaşe ale Satanei dau înapoi şi-şi pierd curajul.

Crucea se înalţă şi plinătatea Bisericii prăznuieşte.

Crucea se înalţă şi cetăţile sărbătoresc, iar bucuria poporului creşte.

Crucea este nădejdea creştinilor, mîntuirea celor deznădăjduiţi, limanul celor înviforaţi, doctorul celor bolnavi, sănătatea celor tulburaţi, viaţa celor morţi, lege a evlaviei, întoarcere a blasfemiei.

Crucea armă contra duşmanilor, toiag al puterii, diademă a frumuseţii, taina credinţei, toiag al bătrîneţii, conducător al orbilor, lumina celor din întuneric, învăţător al copiilor, ruină a păcatului, arătare a pocăinţei, chip al dreptăţii.

Crucea scară care duce la cer, cale ce duce la virtute, împăciuitoare a vieţii, omorîtoare a morţii, înstrăinare a stricăciunii, foc nestins, încredere în Dumnezeu, cheia Împărăţiei Cerurilor.

Crucea păzitoare în noapte, turnul zilei, în necazuri conducătoare, în bucurie frîu, în tristeţe răcoritoare a sufletului, împăciuitoare, rugătoare, împăcarea prietenilor, înainte luptătoare, ajutătoare.

Crucea în ispite ajutor, în primejdii mîntuire, în necinste solitoare, în necazuri ajutor, în călătoria pe mare conducător, în calamităţi răcoritoare.

Crucea păzitoarea celor ce dorm noaptea, priveghetoare cu cei ce priveghează, ajutor celor ce lucrează.

Crucea puterea celor slabi, liniştea celor ce trudesc, hrana celor flămînzi, întărirea celor ce postesc, răcorirea celor ce luptă, haina celor goi, însoţitoarea celor străini.

Crucea pe cei bogaţi îi face smeriţi, pe cei săraci îi îngrijeşte, pe văduve le păzeşte, pe orfani îi ajută şi-i hrăneşte.

Crucea este cinstea povăţuitorilor, luptătorilor biruinţa, pecetea celor curaţi, legătura celor căsătoriţi.

Crucea este păzitoarea oraşelor, paza caselor, înţelegerea prieteniei, biruitoarea nedreptăţii duşmanilor, împungerea barbarilor, judecător al păcii.

Ce trebuie oare să zic mai mult? Prin Cruce cetăţeni împreună cu îngerii oamenii s-au făcut, şi însuşi cerul s-a deschis celor pămînteşti şi Dumnezeu s-a mărginit asemenea oamenilor şi s-a făcut ca unul dintre ei.

O, Cruce mărirea lui Hristos şi a noastră!! O, lemn preţios pe care Hristos a fost întins. Lemn al nemuririi din care Hristos strugurele vieţii ne-a izvorît nouă băutură. O, Cruce prin care s-a rupt zapisul păcatului iar cel al libertăţii iarăşi a fost scris.

O, Cruce tezaurul multor bunătăţi; redarea paradisului, atribuirea împărăţiei, iertarea păcatelor şi dătătoarea bunătăţilor.

Nu Hristos se înalţă ca să fie preamărită Crucea, ci Crucea se înalţă ca Hristos să fie preamărit.

Iar Hristos preamărindu-se şi pe noi ne înalţă cu Sine.

S-a preamărit Hristos şi împreună cu El preamăreşte pe cei care-L preamăresc.

Se înalţă Crucea şi se afundă sprînceana diavolilor, se preamăreşte Hristos şi se ruşinează şarpele autorul răului, se înalţă Crucea şi cei căzuţi se ridică. Se preamăreşte Hristos şi cei care au căzut prin păcat sînt curăţiţi de ruşine.

P.G. 97, col. 925—926.

Trad. de drd. *Visarion Bălţat*

Sfîntul Gherman din Dacia Pontică, un străromân ignorat.

(Continuare din pag. a 2-a)

arăta prietenia strînsă unul față de altul, și scopul comun, aveam obiceiul să zicem că nu eram decît o minte și un suflet în două corpuri" (P.L. 49, *Coll.* 483). În afară de multe pasagii (peste 30) în care Ioan Cassian îl numește în mod expres pe Gherman, în toate cele 24 de cărți cîte alcătuiesc *Collationes*, Ioan Cassian va vorbi foarte adesea la plural: *noi* am vorbit cu pustnicii, *noi* am văzut, *noi* ne-am mirat și, de multe ori, **noi** am întrebat, *noi* am răspuns, etc. Ideea lucrării comune este îndubitabilă.

Cum am spus însă, de mai multe ori, interlocutorul conferențiarului din pustia scetică, cel care pune întrebări, este numai *Gherman*. Într-un fel, Gherman conduce discuțiile și le îndreaptă cu dibăcie spre ceea ce dorește el. Va recunoaște oricine că o astfel de sarcină nu e ușoară, și că ea presupune un om cultivat, bine avizat în temele care se abordează și care, în cazul nostru, erau pe cît de variate, pe atît de adînci, din cea mai autentică specie a discursului speculativ, analitic, filosofic. Ioan Cassian îl numește pe unul din conferențiarii din pustie, pe Ava Daniel, *christianae philosophiae viros*, erou al filosofiei creștine (*Coll.* IV, 1). Gherman trebuia să fi fost la nivelul interlocutorilor, un filosof el însuși.

Faptul că Gherman era co-pămîntean, prieten și împreună călător cu Ioan Cassian, încă nu ni-l poate recomanda ca pe un candidat la un loc aparte în catalogul străromânilor cu activități și realizări culturale deosebite. Prezența lui în dialogurile lui Ioan Cassian, și modul acestei prezențe, schimbă însă situația. De aici aflăm că nu era un simplu însoțitor, că împreună cu Ioan Cassian anima convorbirile și că era, prin urmare, cum am presupus mai sus, un om de cultură, capabil de intervenții subtile, din care i-am putea ușor alcătui un portret intelectual.

Să-i încercăm măcar cîteva trăsături.

Că Gherman avea ca țel principal studiul, o putem vedea chiar din cuvintele sale, unde deplînge faptul că anumite munci pentru agonisirea celor necesare traiului îi sustrăgeau prea mult, pe el și pe Cassian, *de la studiu* (Coll. XXIV, 10).

Iată și cîteva din temele abordate de Gherman, care ne pot da o idee despre registrul pregătirii și preocupărilor sale, și care ne vor evoca preocupări similare din filosofia veche, laică, precum și din cea creștină anterioară lui și contemporană cu el. Pune în discuție *problema liberului arbitru* (*Coll.* III, 11), *problema răului* (*Coll.* VI, 5; XXIV, 14), *problema luptelor între contrarii, care se dau în sufletul omului, de pildă lupta dintre bucuriile inefabile și angoasă, tristețea fără motiv* (*Coll. X, 8*), *problema contemplației* și *discernerea gîndurilor*, modul cum se alcătuiesc acestea și cum pot fi controlate și dirijate, de unde întrebarea *despre mobilitatea naturii umane*, care nu-și poate acorda întotdeauna, așa cum trebuie, voința cu intențiile (*Coll.* II, 12; VII, 7, 9).

E de la sine înțeles că discuțiile au abordat și problemele specifice ale despătimirii, lupta cu păcatele trupești prin post (*Coll.* II, 25; XXIV, 14) și prin toate celelalte mijloace, dar Gherman a insistat întotdeauna, mai ales, asupra problemelor mai subtile și asupra nuanțelor care delimitează, în gîndire, virtutea de păcat. Îl interesa cum se poate păstra liniștea și sănătatea inimii (*Coll.* XVIII, 13), cum se obține o inimă permanent egală cu ea însăși, neschimbătoare (*Coll.* XIX, 11), dacă păcatele trebuiesc uitate sau ținute minte pentru a putea fi pocăite (*Coll.* XX, 6), și era firesc să pună în discuție și *paradoxele sfințeniei*, măsura în care sfîntul mai este păcătos sau nu, și cum se împacă faptul de a mai fi încă păcătos, cu a fi totuși sfînt! (*Coll.* XXII, 8).

Într-o *Convorbire* cu Ava Serenus, Gherman nu acceptă punctele de vedere ale acestuia, și insistă ca vorbitorul să și le clarifice, propunîndu-i însă propriile sale interpretări (*Coll.* VII, 11). Ai impresia că citești dialogurile lui Platon. Gherman pare a-i moși lui Ava Serenus răspunsurile, precum făcea Socrate prin metoda lui maieutică. De pildă Gherman refuza să accepte o disciplină rațională la care s-ar supune spiritele rele în acțiunile lor (*Coll.* VII, 18), dar întreabă cum se explică totuși faptul, că ele pot face răul în atîtea feluri, adică știu să se replieze și să încerce alte mijloace, cînd prin ceea ce au încercat mai întîi au dat greș (*Coll.* VII, 33). E de la sine înțeles că sîntem prin aceasta în inima problemei mobilurilor afectelor, ca și a resorturilor interioare ale gîndirii raționale.

Emile Bréhier, în cunoscuta *Histoire de la philosophie*, spune că dialogurile lui Platon, în afară de opere filosofice, sînt și piese de teatru, deci se înscriu și într-un gen literar, avînd indicații asupra locului, timpului și a altor împrejurări în care e plasată discuția (vol. I, Paris, 1981, p. 91). Se poate spune același lucru și despre *Convorbirile* (deci dialogurile) lui Ioan Cassian. Despre prima *Convorbire* cu Ava Serenus, se spune că a durat toată noaptea și că, înainte de a merge la biserică, s-au dus să se culce puțin, ca să fie disponibili pentru continuarea discuțiilor în noaptea următoare. Se vede că noaptea era mai răcoritoare în pustia altfel încinsă de arșița soarelui. Și cu Ava Theonas au vorbit tot noaptea (*Coll.* XXI, 36).

Gherman se dovedește *excelent în arta conversației*. Știe cînd să contrazică metodic, și cînd să aprobe. Uneori aprobă pentru a cîștiga bunăvoința interlocutorului, dar apoi de îndată introduce o îndoială și o întrebare (*Coll.* XI, 11), reușind să nu-l supere pe celălalt, dar să-l oblige să-și schimbe punctul de vedere.

În conversația lui Gherman apar termeni pe care, în filosofia modernă, de pildă un Rudolf Otto, îi va folosi pentru descrierea stărilor de întîlnire cu *numinosul*, cu Dumnezeu, precum *stupor* (stupoare), *admiratio* (admirație, minunare), etc. (*Coll.* X, 8).

Un lucru care trebuie neapărat reținut din textele lui, e acela că, în discuția cu Ava Isaac, Gherman vorbește despre el însuși ca despre un *isihast* ajuns pe treptele bucuriei inefabile și a compunctiunii (străpungerea inimii în urma întîlnirii cu Dumnezeu). E preocupat de faptul reținerii acestor stări și a reînoirii și regăsirii lor, atunci cînd îl părăsesc (*Coll.* IX, 28). Că e într-adevăr vorba de propria lui experiență isihastă, înțelegem și din alte intervenții ale sale în discuție (*Coll.* IX, 33). Într-un lung pasaj el mărturisește că a făcut astfel de exerciții în chilia sa, împreună cu Ioan Cassian, pentru a deprinde *„știința sublimă care ne învață să ne unim cu Dumnezeu printr-o uniune continuă"*. El declară că **„îi cunoaște principiile fundamentale"**, care consistă în a ști să-L găsești pe Dumnezeu și a face să se nască în noi gîndirea Sa. Totodată își manifestă dorința de a afla **formula** prin care *„se trezește în noi amintirea lui Dumnezeu și ne îngăduie s-o păstrăm fără încetare"* (*Coll.* X, 8).

E în afară de orice îndoială că el cunoștea **formula**, dar voia să-l provoace pe Ava Isaac să-i vorbească despre aceasta, ceea ce Ava Isaac și face (*Coll.* X, 10). Important e că la acea vreme exista deja o *formulă*.

Am insistat asupra acestui aspect pentru că Gherman, împreună desigur cu Ioan Cassian — dar cuvintele despre **formulă** și **rugăciunea neîncetată** îi aparțin lui Gherman — sînt, poate, **primii isihaști români cunoscuți cu numele.** Acest mare curent de spiritualitate ortodoxă, pornit din pustie și teoretizat mult mai tîrziu, în mileniul al doilea, de un Grigore Sinaitul, de Simion Noul Teolog și de alții, și pe care Grigore Palama și-a fundamentat în secolul XIV teologia sa despre energiile necreate și despre îndumnezeire, are astfel în străromânii noștri, în Gherman și Ioan Cassian, potrivit textelor lui Gherman, o anticipare evidentă. Ei s-au sincronizat cu mișcarea duhovnicească existentă în vremea lor și, poate, existentă și înainte de ei, în acele academii duhovnicești din Orientul Mijlociu, din Egiptul de Sus și din peninsula Sinai, care au fost obștile monahale și sihaștrii urmași ai Sfîntului Antonie cel Mare.

Din textul lui Gherman se desprinde limpede ideea că el și cu Ioan Cassian au exersat în chiliile lor, îndelung, ceea ce se va numi mai apoi *metoda rugăciunii neîncetate* (*Coll.* X, 8), dar erau în căutarea unei *formule* sigure. Nu ne spune care era formula lor. Ava Isaac, cu care a stat de vorbă, i-a dat formula lui, dar aceasta nu e încă *formula rugăciunii lui Iisus* de mai tîrziu, așa cum se va statornici definitiv: *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul"*. Formula lui e un text din Ps. 69, 1: *Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuvandum me festina* (*Coll.* X, 10): *„Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte! Doamne să-mi ajuți mie grăbește-te!"*

Amănuntele acestea ne conving fără dubii că în textul lui Gherman era vorba de *rugăciunea isihastă*, de aceea am și întîrziat asupra lor.

E mai ușor acum să ni-l reprezentăm pe Gherman.

Reconstituit și individualizat în lumina întrebărilor și a comentariilor proprii din *Convorbirile* lui Ioan Cassian, ne dăm seama că Gherman era un intelectual capabil să abordeze cele mai subtile aspecte, din cele mai subtile probleme de psihologie și de filosofie, ca și pe cele din domeniul de cea mai rafinată subțirime al teologiei, anume din spiritualitate.

Nu s-a însoțit Ioan Cassian cu oricine într-o astfel de călătorie de studii, mai ales dacă va fi pornit de acasă, din mănăstirea lui din Dacia Pontică, cu gîndul de a-și nota impresiile și învățăturile din convorbirile cu asceții. Sub pana lui Ioan Cassian acestea au devenit adevărate tratate. E de presupus că Ioan Cassian și-a luat notițe chiar în timpul convorbirilor, sau îndată după aceea. Calitatea *Convorbirilor* se datorește însă, fără îndoială, și măiestriei cu care Ioan Cassian și Gherman au știut să le stimuleze și să le orienteze. Unor vizitatori oarecari, cine și-ar fi deschis inima? Părinții din pustie și-au dat seama cu cine stau de vorbă. O și spun, recunoscînd în amîndoi adevărați cunoscători și trăitori ai idealului creștin de desăvîrșire. (*Coll.* XVIII, 3; XX, 4).

Alături de Ioan Cassian, lui Gherman trebuie să i se recunoască partea lui în realizarea *Convorbirilor*. Cum am spus, dacă ar fi trăit, poate că ar fi fost co-autor al *Convorbirilor, Collationes*. Dar și așa Ioan Cassian i-a dat ceea ce i se cuvenea. Trebuie să-i dăm și noi.

Dacă era cu un an-doi mai mare decît Ioan Cassian, înseamnă că s-a născut prin anul 358—359, probabil tot în localitatea *Cassian* de lîngă Histria, dacă admitem teza lui Marrou în legătură cu semnificația numelui de Cassian (poate Casimcea de azi, cum sugerează Marrou, pornind de la asemănarea numelui). Au ajuns împreună la Roma cam în anul 405, de unde Ioan Cassian a plecat singur la Marsilia, în jurul anului 415. Putem deci considera că Gherman a murit cîndva între 405 și 415, la Roma, fiind trecut de vîrsta de 50 de ani.

Gherman n-a lăsat scrieri. Ioan Cassian însuși nu scrisese nimic pînă la moartea lui Gherman. Și-a început opera scriitoricească după ce a părăsit Roma, la anul 420, deci la vîrsta de 60 de ani. Din *Convorbiri* putem totuși aduna 15 coloane format „Migne, Patrologia Latina", deci format mare, pe care Ioan Cassian le atribuie nominal lui Gherman, în afară de cele în care se implică amîndoi, spunînd: Noi am spus, noi am gîndit, noi am considerat, etc. Din textele aflate sub numele lui Gherman s-ar putea ușor alcătui un *Tratat de spiritualitate*, în care ar fi abordate toate problemele domeniului, inclusiv cele legate de istoria isihasmului în general, și de istoria isihasmului la români. Textul din rezumatul grec, către egumenul Leontie, publicat de pr. D. Stăniloae, în *Filocalie* (vol. I, ed. I, p. 125—142), rezumat care ar putea fi chiar opera lui Ioan Cassian, în loc să-l rezume pe Gherman, îi atribuie texte chiar mai lungi decît cele din *Convorbirea* I-a și a II-a (v. *Filocalia* I, p. 128—130; 136—138).

Comparate cu textele unor Parmenide, Protagora, Zenon din Kitton, Cleanthes din Assos și alții, din care au rămas doar mici fragmente, textele lui Gherman sînt mult mai numeroase și au cel puțin valoarea de mărturie pe care o au textele platonice, în cazul lui Socrate, deși în *Convorbirile* lui Ioan Cassian, veracitatea textelor lui Gherman ar putea fi mult mai probabilă decît a textelor lui Socrate din dialogurile lui Platon.

Toate acestea sînt, desigur, mai mult decît ipoteze: sînt certitudini. Ele ne dau dreptul să-l propunem pe *Gherman din Dacia Pontică*, adică din Dobrogea de mai tîrziu și de astăzi, pămînt al strămoșilor noștri, printre străromânii de primă mărime, care s-au remarcat ca oameni de cultură, precum Dionisie Exiguul și Ioan Cassian. Sub numele complet de *Sfîntul Gherman din Dacia Pontică*, vom propune trecerea lui și în Calendarul sfinților români, alături și în aceeași zi cu Sfîntul Cassian Romanul sau într-o altă zi decît 29 februarie, în care le vine rîndul doar o dată la patru ani! Doar sînt români! Împreună fac parte din rîndul marilor figuri care, de timpuriu, izvorîți din obîrșia românească, au contribuit la nașterea și dezvoltarea spiritului european al erei creștine.

LA ÎNALȚAREA SFINTEI CRUCI

14 septembrie

La acest mare praznic, Înălțarea Sfintei Cruci, care este prilej de înălțare a noastră spre Dumnezeu, spre Golgota, de unde am primit mîntuirea și care praznic ne face să ne amintim, să trăim din plin marele eveniment sfînt și de mare importanță pentru orice credincios, cînd patriarhul Macarie al Ierusalimului a înălțat Sfînta Cruce de pe amvonul bisericii Sfîntului Mormînt, în fața miilor de pelerini veniți din toate colțurile lumii: episcopi, preoți, bărbați și femei, copii, oameni învățați și neînvățați etc... și cu ei împreună, să cîntăm, ca și ei: „Doamne miluiește", „și Crucii Tale ne închinăm, Stăpîne, și sfîntă Învierea Ta slăvim". Imnul din urmă ne arată că Sfînta Cruce nu se desparte de Învierea Domnului, ele se cinstesc împreună. Iar cine nu cinstește Sfînta Cruce, nu poate serba nici Învierea, că Învierea Mîntuitorului urmează după moartea Sa pe cruce. Cum să învieze El (Paștile) dacă nu a murit; dar Domnul a murit, cu adevărat, pe altarul Crucii, cel mai sfînt altar, pe care a întemeiat Biserica Sa.

Praznicul Sfintei Cruci (Crucea) formează apoi și un sfînt triptic cu Înălțarea Domnului, de pe Muntele Eleonului (F. Ap. 1, 9—11) și cînd s-au arătat și îngeri din cer și i-au mîngîiat pe Sfinții Apostoli și cu Schimbarea Sa la față pe Muntele Taborului, munte învăpăiat de lumină veșnică a dumnezeirii, cînd Domnul Și-a înălțat firea Sa omenească pînă la transfigurare, îndumnezeire și a așezat-o de-a dreapta Tatălui, în cer. Iar ca să fim în aceste locuri sfinte și înalte: să ne înălțăm cu Domnul și să ne schimbăm cu El, în alți oameni, oameni duhovnicești, oameni ai păcii și iubirii, în oameni ai progresului și ai sfințeniei, avem trebuință absolută și de harul Sfintei Cruci, de puterea ei, care, atunci cînd ne rugăm ei, ne ridică din treaptă în treaptă la Dumnezeu, ceea ce este un mare progres duhovnicesc.

Dar Înălțarea Sfintei Cruci, pe care o sărbătorim astăzi, cu multă evlavie, nu se mărginește, circumscrie numai la amvonul amintit: înălțarea ei de pe el. cu secole în urmă, ci s-a generalizat, cuprinde toată lumea creștină, ea se înalță întru mărire întru această zi de pe toate amvoanele tuturor bisericilor fie măreț catedrale, cît și smerite biserici de lemn de la munte și dealuri, lucrate cu multă măiestrie de mîini artistice. Ne gîndim mai ales la bisericuțe de lemn din țara noastră și care sînt comori de artă și cea mai aleasă expresie a geniului nostru creator și în domeniul acesta sfînt.

Și se înalță în cîntări și laude, Acatist, Sfinte Liturghii, predici, cateheze și ea se înalță, cu multă evlavie deopotrivă, și în același timp, și de pe amvoanele inimilor noastre, care sînt amvoane duhovnicești și temple ale Duhului Sfînt, cum spune Sfîntul Pavel (I Cor. 3, 16 și 6, 19). Dar în afară de aceste înălțări, Sfînta Cruce este înălțată și înveșmîntată și de faptele noastre cele bune, împletite, în adevărate coroane de virtuți și imne întru cinstirea, venerarea ei, de fiecare creștin.

Am zis că Sfînta Cruce este primul altar creștin și care este cel mai curat și sfînt și care pe toate le sfințește, prin atingere de el. Și dacă altarul din Vechiul Testament sfințit numai cu sîngele animalelor și uns cu sf. mir (Ieș. 30, 25), sfințea tot ce se atingea de el: „Și va fi jertfelnicul sfințenie mare: tot ce se va atinge de el se va sfinți" (Ieș. 29, 37), se înțelege că cu mult mai mult va sfinți noul jertfelnic, Sfînta Cruce, pe închinătorii ei și pe cei ce o vor atinge cu mîinile și cu buzele, ea fiind sfințită de sîngele Celui ce S-a răstignit pe ea și Care niciodată nu se desparte de ea, „că nu există o cruce fără Hristos și nici un Hristos fără cruce" (Pr. Prof. D. Stăniloae). Și nici nu se poate compara sfințenia jertfelnicului amintit, cu sfințenia noului Altar, Crucea Domnului, deci cele pămîntești cu cele cerești, pe Dumnezeu cu oamenii, un altar, jertfelnic stropit cu sînge de animale cu Jertfelnicul (Crucea), stropit cu sîngele Mielului lui Dumnezeu și Care ridică păcatele lumii, prin moartea Sa pe Cruce. Este adevărat că și jertfelnicul vechi a fost sfînt și a sfințit la vremea lui; o cîntare bisericească zice: însă „Trecut-a umbra Legii și darul a venit", adică creștinismul cu jertfelnicul lui, cu Mîntuitorul nostru.

Așa fiind fiecare creștin este dator să cinstească Sfînta Cruce, în cult de „venerare" și pe Cel răstignit pe ea, în cult de „adorare". Și cinstindu-o nimeni nu poate fi învinuit de „stavrolatru", că nimeni nu o cinstește ca Dumnezeu, ca pe Dumnezeu, ci ca pe un obiect sfînt, care ne sfințește, și ea fiind și mijlocul de răscumpărare, de înfrățire între oameni și de împăcare între ei. Hristos a omorît prin ea vrăjmășia (Efes. 2, 16), doborînd peretele cel din mijloc al vrajbei. Sfîntul Ioan Damaschin arată „că prin cruce toate s-au îndeplinit... cuvîntul cruce este puterea lui Dumnezeu..., biruință asupra morții... pavăză, armă și trofeu de biruință contra diavolului" (Dogmatică, p. 301), cum arată și o cîntare de la Taina Sfîntului Maslu: „Doamne, armă asupra diavolului Crucea Ta ai dat-o nouă; că se îngrozește și se cutremură, nesuferind a căuta spre puterea ei"...; Și marele teolog continuă: „s-o cinstim nu numai pe ea ci și cuiele și lancea" (p. 302). Creștinii din primele veacuri serbau Paștile Crucii, în Vinerea Mare, cu trei zile înainte de Paștile Învierii Domnului. Iată cît de mult era cinstită crucea chiar de la început.

Dar Sfînta Cruce nu au cinstit-o numai Apostolii, creștinii, ci chiar și Domnul, numindu-o „semnul Fiului Omului": „Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului" (Mat. 24, 30), și semnul de care vorbește El este Sfînta Cruce, care este și semn de solidaritate și cucernicie între oameni, „semnul ortodoxiei și cartea noastră de rugăciune, pe care citim tot ce a făcut Domnul pentru noi". Cînd vedem Sfînta Cruce este ca și cînd am vedea pe Mîntuitorul însuși, la fel și cînd ne însemnăm fruntea cu ea. Cu Sfînta Cruce mereu înviem din noaptea păcatelor noastre și cu ea ne înălțăm sus, la mari înălțimi de unde se vede Dumnezeu, și Care prin acest semn, Dumnezeu Tatăl, înalță omul la demnitatea Fiului Său. Și sub cer nu ni s-a dat un semn mai puternic decît Sfînta Cruce, care face și multe vindecări, dă har sfinților, ne înalță pe munții cei sfinți, alungă pe diavoli, cum am menționat.

Credincioșii români, pentru bogățiile ei de daruri și har o cinstesc de la început, fiindu-le adusă, la ei acasă, de Sfîntul Andrei și care Apostol s-a și răstignit pe ea și o poartă cu dragoste și smerenie ca și Simon din Cirene spre Golgota și care semn dumnezeiesc le-a adus multe bogății spirituale: credință tare, dreptate, iubire de om, omenia cea mai autentică din lume.

La Praznicul Înălțării ei, se cade să ne înălțăm și noi din josnicia păcatelor, din întuneric la lumină, din ură la dragoste, la pace și de pe munții de lumină și de virtuți, alături de sfinți și de îngeri și de Universul întreg să cîntăm: „Crucii Tale ne închinăm Stăpîne... și să facem și semnul ei corect la masă, la începutul lucrului, la rugăciuni, etc.... cum ne cere și Sfîntul Ioan Gură de Aur.

Arhim. Prof. *Ioasaf Ganea*

Patriarhul MIRON — 50 de ani de la trecerea sa în veşnicie

(Continuare din pag. I-a)

săud — vestit centru cultural al Transilvaniei, unde studia pe acea vreme şi marele poet de mai tirziu George Coşbuc.

Încă de tînăr, a vădit reale calităţi literare; unele din aceste încercări sînt publicate în revista „Familia", condusă de Iosif Vulcan. După luarea bacalaureatului, în 1887, se înscrie la Seminarul Teologic al Mitropoliei din Sibiu, după absolvirea căruia, în 1890, este numit învăţător la Orăştie. În anul următor, fiind foarte apreciat de mitropolitul Miron Romanul, a fost trimis să studieze literele şi filozofia la Universitatea din Budapesta, unde a avut prilejul să se înfrunte cu reprezentanţi de seamă ai stăpînirii de atunci, care începuseră o sălbatecă politică de deznaţionalizare a românilor. Răspunzînd în 1892 profesorului Varga Gyula — care se plîngea de încăpăţînarea românilor de a nu-şi însuşi limba stăpînirii, tînărul student scria în „Tribuna" din Sibiu: „Aşa-i românul! N-ai ce-i face! Ce este străin nu se lipeşte de sufletul său. Nu, pentru că românul e conştient că este descendentul celui mai distins popor din lume, daco-roman, că are o limbă care îţi îndulceşte ca mierea buzele cînd o grăieşti, că este băştinaş în această ţară şi că valurile ce le ridică duşmanii lui împotrivă-i vor dispare iute în marea românismului **„căci ce e val ca valul trece..."**

A colaborat intens la ziarele Tribuna, Dreptatea, Telegraful Român, Gazeta Transilvaniei şi altele, iar în calitate de secretar al societăţii studenţeşti „Petru Maior" s-a aflat tot timpul în fruntea mişcării studenţeşti.

În mai 1894, cu ocazia procesului Memorandului, Ilie Cristea, împreună cu alţi tineri patrioţi, Al. Vaida-Voievod, Axente Banciu, etc. a redactat un manifest prin care cerea poporului român să vină la Cluj pe ziua de 7 mai pentru a-şi afirma solidaritatea cu acuzaţii memorandişti.

La 18 mai 1895, Ilie Cristea a fost proclamat doctor în filologie modernă a Universităţii din Budapesta unde a susţinut teza despre „Viaţa şi scrierile lui Eminescu". Pentru că sîntem în anul în care comemorăm centenarul morţii poetului, trebuie să spunem că viitorul patriarh este primul învăţat român care a susţinut o teză cu acest subiect despre Eminescu.

În 1898 a fost numit director al ziarului „Telegraful Român" ştiut fiind că era cel mai în măsură să reprezinte atît interesele Bisericii ortodoxe române, cît şi pe cele ale naţiunii. Ca director al acestei prestigioase publicaţii româneşti, viitorul patriarh a scris sute de articole în care a răspuns viguros provocărilor străine, insuflînd în acelaşi timp conaţionalilor săi alinare pentru durerile pe care le sufereau şi încredere în ziua izbăvirii care se apropia.

Într-unul din articolele sale Ilie Cristea spunea: „Persecutat, asuprit şi batjocorit a fost Mîntuitorul Christos pentru adevărul învăţăturilor Sale, ba chiar bătut şi ucis pe Cruce. Cu toate acestea, adevărul a dat piept cu toate armele puternicilor zilei şi în cele din urmă a trebuit să triumfe, iar sofismele meşteşugite ale duşmanilor creştinismului au dispărut, s-au topit ca ceara în faţa focului. Aşa vor trebui să dispară cu timpul şi duşmanii justelor noastre pretenţiuni politico-naţionale, căci acestea sînt efluxul unor adevăruri dumnezeieşti". Şi autorul încheia profetic: „Veni-va vremea, cînd şi cei care azi au ochi şi nu văd, urechi şi nu aud, vor trebui să vadă şi să audă că sfînt este ceea ce cere poporul românesc, adică să i se respecte întreaga sa fiinţă naţională. Piatra pecetluită de pe mormîntul lui Iisus Hristos şi străjerii cu lănci şi suliţe nu au putut împiedica învierea şi triumful adevărurilor creştine. Tot aşa nu vor putea opune stavilă nici conducătorii din acea vreme manifestării şi triumfului adevărurilor naţionale ale României", profeţie ce avea să se împlinească în 1918.

Cu toată opoziţia autorităţilor ungare de atunci, la 4 dec. 1909 Elie Cristea — care între timp, în 1902, îmbrăcase straiul monahal la mănăstirea Hodoş-Bodrog, luîndu-şi numele de Miron, după protectorul său Miron Romanul, unul dintre strălucitii mitropoliţi ai Transilvaniei — a fost ales episcop ortodox de Caransebeş. Gazetele de atunci au deschis o susţinută acţiune împotriva numirii noului episcop pe care l-au atacat cu violenţă. În schimb, întreaga presă românească a salutat cu multă bucurie urcarea pe scaunul episcopal Caransebeş a tînărului ierarh. Iată ce scria cu acest prilej ziarul român „Lupta": „Bărbat cu întinse cunoştinţe, de o moralitate superioară şi cu calităţi fizice excepţionale, el este modelul de preot aşa cum l-au definit cele dintîi veacuri ale creştinismului în concepţia şi curăţenia lor ideală".

Episcopul Miron Cristea a jucat un rol de seamă la împlinirea marelui act al Unirii de la 1 decembrie 1918, cînd a fost prezent pe cîmpia de la Alba Iulia. După sancţionarea Unirii de către Mărita Mare Adunare, Miron Cristea a făcut parte din delegaţia trimisă la Bucureşti pentru a înmîna actul Unirii.

Datorită fecundei sale activităţi atît pe tărîm bisericesc, cît şi naţional, ca şi prestigiul personalităţii sale, episcopul Caransebeşului era admirat deopotrivă şi dincoace şi dincolo de Carpaţi şi întreţinea relaţii foarte bune cu toţi bărbaţii de frunte de peste munţi. Aşa se explică faptul că — urmărind să dea Transilvaniei o dovadă de iubire frăţească — marele colegiu electoral din România Mare, întrunit în ziua de 31 decembrie 1919, l-a ales pe episcopul Miron Cristea ca Mitropolit Primat al României, fiind ridicat în 1925 la rangul de prim patriarh al ţării, ţinînd prin aceasta să-şi arate fraţii de peste munţi dragostea faţă de fraţii transilvăneni.

Între 1926 şi 1930 patriarhul Miron Cristea a făcut parte din regenţa României, iar în 1938 — într-o perioadă de adînci frămîntări — a ocupat pentru 2 ani postul de prim ministru. A murit la 6 martie 1939, deci acum 50 de ani.

Aceasta a fost pe scurt viaţa tînărului venit pe lume în anul 1868, în căsuţa ţărănească din Topliţa din frumoasa grădină a mănăstirii, unde a fost botezat şi închinat la icoană de către un cioban de atunci.

OFRANDA BALDACHINULUI

Clipă zăvorită, unde prin miracolul restaurării îţi pare că se poate pătrunde dincolo de vremi, „sfatul domnesc" de la Muzeul de istorie al Sucevei se păstrează în memorie cu puterea unui miraj. Însă o întrebare rămîne vie şi tulbură sufletul nostru ce voleşte mai degrabă să admire însă e cuprins adesea în îndoieli: sînt aceste chipuri de ceară fidel simulacru al celor ce vor fi fost? Şi aceste veşminte, de o bogăţie ce ne arată contemporaneitatea cu Florenţa şi cu Veneţia dogilor, reproduc ele — în precizia lor parcă însufleţită unde pînă şi foşnetul e posibil — costumele acelei umanităţi româneşti, îndepărtată de noi cu jumătăţi de mileniu? Oare ţinuta, gesticulaţia, vorba ce stă să se nască pe buze ne înfăţişează un adevăr ce se poate verifica?

Răspunsul este posibil, căci, spre a înlesni astfel o confirmare a memoriei, s-a conservat nu departe de aici *un altfel de muzeu*, ce nu datează de ieri ci are înainte o istorie multiseculară: în aşezămîntul ce i s-a zis „al lui Ioan cel Nou de la Suceava" o întreagă lume muşatină s-a aşternut în frescă şi dă seamă despre toate cîte erau la noi pe atunci. Înalte ziduri, ca ale unei bucovinene Nôtre Dame, unde imaginile par a se scurge de sus în jos şi populează murii cu o seminţie de giganţi, amintesc de timpurile lui Petru Rareş, regele-pescar, ivit ca prin miracol într-o Moldovă ce-l pierduse de mult pe Ştefan. Pe atunci, un zugrav (despre al cărui nume doar făpturile secrete ale văzduhului — pot să ne dea seamă) a pus, în misterioase amestecuri de uleiuri şi în tainice proporţii, mai degrabă ceea ce era sufletească al lui decît ce îi spuseseră meşterii învăţaţi la Bizanţ. Pictura aceasta fastuoasă nu izvora însă din nimic — chiar dacă anonimul zugrav va fi avut iscusinţă şi inteligenţă — căci artele se desfăşoară acum într-un spaţiu al tradiţiei unde, spre a înainta, este nevoie de certitudini cîştigate de predecesori. Ceea ce defineşte, din punct de vedere stilistic, vremea lui Ştefan cel Mare şi îi dă pecetea inconfundabilă se va reproduce acum, sub alţi muşatini, care socotesc că ornamentele subtile, ce leagă imaginile prin fineţea de lujer a liniilor asemănătoare cu nişte palme deschise înălţate către cercuri limpezi, le aparţin şi lor. Însă aceste ligamente capătă alte semnificaţii decît cele dintîi; acum nu mai sîntem în vremea analelor şi a pomelnicelor, sîntem în *timpul cronicarilor*. Zugrăvia se îmbogăţeşte epic şi începe a comunica o lume ce depăşise stereotipul de cronograf. Omul se traduce vizual în atitudini ce individualizează un personaj şi chipul devine portret; sîntem deodată într-un mare teatru al lumii. Şi fiindcă timpurile i se păreau demne de „cronicari şi de rapsozi", anonimul zugrav gîndi ca şi voievodul şi puse formele să se înalţe împunător, descoperind monumentalitatea. De oriunde ai privi-o, dinspre frizele ce copleşesc prin amploare ori dinspre bolta unde veghează Cei-vechi-de-zile, impresia pe care o lasă această pictură demnă de un mare artist este tulburătoare. Sîntem cu adevărat în Moldova veacului XVI însă ajunşi dincolo de suprafeţele ce înşeală, în locuri unde sălăşluiesc idei de fundament.

Acestui zugrav i se adăugară alţii, anonimi şi ei, opera însăşi fiind în acele vremuri o chestiune de anonimat voluntar pentru care a pune o semnătură pe o frescă părea un act de trufie; dar unitatea acestor alcătuiri ce se dovedesc despărţite de ani, uneori mulţi, impresionează profund. Ele au de aceea drept autor pe un zugrav prototipistic, la fel de inconfundabil şi la fel de nepereche ca şi autorul „Mioriţei", anonimul popular. Acesta este, de fapt, inconfundabilul etnic, acea notă ce nu se explică şi care face ca individul român să se exprime în orizonturi sigure unde sufletul lui ştie să pună paşi stilistici verificaţi. Astfel încît de la Muşatini la Movileşti distanţele se restring şi se anulează, artiştii lor fiind, în fond, unul singur, ce a putut doar în viaţa lui pămînică să aibe diferite identităţi.

Acest anonim cu nu ştim cîte feţe, ne ajută să scoborîm în esenţial, dincolo de clipe litigioase şi mai la o parte de rumoarea armelor ce se încrucişau uneori în bătălii fratricide. Căci dacă la Bistriţa de Neamţ continuitatea ideii muşatine este impunătoare, aici, la Suceava, la „Ioan cel Nou", *recunoaştem dimensiunea muşatină a Movileştilor*. Numele se preschimbă dar ideile fundamentale rămîn şi vorbesc pentru cei care ştiu să audă dincolo de culori ce stau mute şi înghetate pe pereti. Şi ce ne comunică ele? Mai întîi, semne ce conţin simbolic o întreagă mentalitate. Căci frescele de aici nu sînt propriu-zis cronică pictată ci constelaţie de idei ce vertebrează letopiseţele ce vor veni. Ele glăsuiesc cu un anumit hermetism aluziv, sînt enigme ce nu se înţeleg de către străini, tulburătoare însă pentru sufletul hărăzit locului. Iată, de pildă, un fragment ce se datează către sfîrşitul veacului XVI, unde vedem aducerea moaştelor lui Ioan cel Nou la Suceava, clipă fastă din vremea lui Alexandru cel Bun, adevărată declaraţie de independenţă a Moldovei, care de atunci îşi revendica un protector de dincolo de văzut. Ori, ca să întărim această impresie de limbaj esopic, — „Asediul Constantinopolului", unde perşii din istoria bizantină poartă straie de otomani, iar cetatea lui Constantin este, de fapt, lumea românilor, Bizanţ după Bizanţ. Indepedenţă şi rezistenţă faţă de năvălitori — iată ideile şi vom înţelege acum întrucît, la o vreme nu prea îndepărtată, în Moldova ce secreta aceste gînduri Mihai Viteazul va fi fost primit ca un salvator.

La drept vorbind, ideologia acestor picturi se întemeiază pe mari principii şi nu se opreşte la vehicularea unui spirit îngust, de factiune. Zugravul a ştiut să vadă dincolo de vremuri şi punînd, în acea excepţională scenă ce s-a numit „ofranda baldachinului", pe Movilesti să se dedice ideii întruchipate de Ioan cel Nou, a voit să spună că, indiferent de conjuncturi, în Ţara Moldovei toată suflarea năzuia la neatîrnare. Aici, ca de altfel şi în tabloul votiv ce se întinde aproape, sîntem, dintr-un anumit punct de vedere, în *spaţiul cronicii*. O cronică, de fapt ,care nu s-a scris. Iată-i, deci, pe Bogdan al III-lea, cu chivotul în mîini, pe Ştefăniţă, pe voievodul Petru al Răresoaiei, cu fiii lui, Iliaş şi Ştefan, apoi Doamna Elena peste a cărei imagine, cu gînd inexplicabil şi condamnat de întreaga Moldovă, Petru Schiopul a pus să i se facă portretul. Iată-i, în poziţie hieratică, de aducere a ofrandei, pe Ieremia şi Simion Movilă alături Doamnelor şi Mamei, ca şi fratelui lor, logofătul Gheorghe. Îngenunchiat înaintea baldachinului unde se aşezase racla lui Ioan cel Nou, protectorul. Muşatini şi Movilesti, laolaltă, în acelaşi aşezămînt, înfăţişează ei două lumi? Este aceeaşi lume care, oricît ar fi fost de adînc despărţită prin dihonia seculară, se orînduieşte în aceleaşi măsuri şi nutreşte idealuri comune. Unitatea aceasta, impunătoare, îi vine de demult şi va mai dura încă multă vreme, fiindu-ne inteligibilă şi nouă, azi.

Pretutindeni, valoarea de document este, în aceste fresce, izbitoare. Zugravul fără nume a lăsat să se întrevadă mai mult decît straturile de gîndire ale vremii şi a pătruns adînc dincolo de suprafeţele cotidiene, ce sînt, cu toate acestea, admirabil surprinse prin somptuoase veşminte şi prin multimea de podoabe ce par a întruchipa bazilei. El ne-a comunicat plăcerea românilor de atunci în a cînta pe tonuri sacre şi, ca atare, i-a desemnat pe Ioan Cucuzel, pe Ioan Damaschin, pe Macarie şi pe Eutimie, mari melozi, a făcut mentiune despre ceea ce era, la acea vreme, literatură română şi didactică hieratică, întruchipînd pe cărturarul Teoctist de la Neamţ, „învăţătorul Moldovei", magistrul cronicarilor din vremea lui Rareş şi al lui Lăpuşneanu, ideologul celei dintîi şcoli istoriografice româneşti. Cu ei, limba cărturarului s-a dezlegat şi letopiseţul începu a se aşterne în litere, scoborînd din zugrăveală şi de pe ziduri. Structurile încep să se aşeze şi se vor orîndui în măsuri ce sintetizează deopotrivă fondul autohton, Bizanţul şi antichitatea. Astfel se pătrunde către *un fel de clasicism românesc*, întemeiat pe uimitoare asimilări ce ne arată intuiţia unei tradiţii europene ce va fi fost activă încă de mai înainte. Căci Macarie cronicarul, Eftimie şi Azarie, ca şi aceia care îi preced, cunoşteau pe Homer, pe Plutarh şi pe Aristot, întruchipati şi ei aici, în friza cu cele trei brîuri reprezentînd filozofii antici, ce formează îndiciul unei adevărate biblioteci.

Valorile de document ce ne vorbeste de dincolo de timp sînt tulburătoare şi merită pretuite căci înlocuiesc adeseori codice pierdute, letopisete care s-au risipit, cărti date focului, o istorie fragmentată de catastrofe si care trebuie, cu toate acestea, recistigată. O recucerire a memoriei s-a produs si aici, în acest muzeu viu, unde mîini barbare pricinuiseră regretabile stricăciuni. Şi dacă în alte pămînturi româneşti barbarii purtaseră alte nume, aici, în Bucovina, ei veniră către sfîrşitul de veac XVIII (dezastruos secol!) deodată cu ostirile austriece. Aproape o sută de ani minunile de zugrăvie din epoca lui Rareş ascunse sub un strat gros de tencuială şi sub o spoială de var de parcă o cultură întreagă, cu toate ale ei, ar fi putut să fie stearsă de pe faţa pămîntului doar cu adăugiri de stuc. Dar ceea ce nu izbutiseră alţii care, în Transilvania, culcaseră la pămînt astfel de comori româneşti, bătîndu-le cu tunul, nu putură să împlinească nici soldaţii habsburgi şi, de la o vreme, mîini fermecate şi bune începu să înlăture ceea ce puseseră mîini rele, păgîne. Şi aici se găsiră, aşa cum se găsiră în multe alte locuri româneşti, cărturari-patrioti ce îşi luară, cu de la sine putere şi însufleţiti de o înaltă idee morală, sarcina de a desăvîrşi ceea ce alţii, dinaintea lor, începuseră să repare. Acesti oameni, cu suflet profund şi minte ageră, se pot numi Pimen Zainea ori Grigore Halciuc şi lor le datorăm această recucerire a unui moment de veac eroic moldav, monument fundamental pe harta noastră morală.

Aici, în acest aşezămînt al lui Ioan cel Nou de la Suceava, am păsit şi eu, într-o dimineaţă fumurie de toamnă, cînd, peste rumorile zilei, fresca filozofilor vechi părea să strălumineze, slobozind o muzică de requiem.

Artur Silvestri

De vorbă cu credincioşii

De ce îmbracă episcopul cămaşă albă peste veşminte la tîrnosirea bisericii?

Însuşirea fundamentală a Ortodoxiei este legătura Sfintei Tradiţii, memorie vie a Bisericii, cu viaţa credincioşilor, prin cult. Cultului divin în biserică, lăcaş de închinare, este permanenta actualizare a lui Hristos în lucrarea Sa cu lumea spre desăvîrşirea ei. În acest sens, biserica este „tron al dumnezeieştii slave", „chip al Împărăţiei Cerurilor", dar, într-un fel, chiar locuirea oamenilor cu Dumnezeu, anticiparea bunătăţilor viitoare.

Actul tîrnosirii unei biserici este momentul pecetluirii ei cu sigiliul Împărăţiei cereşti de Însuşi Împăratul Hristos, reprezentat prin episcop.

La acest act, episcopul participă ca trimis al Cerului. De aceea ritualul şi veşmintele ne pun în faţa misterului. Prin ele îl vedem pe Hristos în slujirea Sa. Momentul culminant în actul tîrnosirii este consacrarea Altarului, a Sfintei Mese, „Golgota", „Sfîntul Mormînt". „Izvorul Învierii noastre", de unde Hristos ni se împărtăşeşte aievea.

Spre a cinsti, după cuviinţă, un act liturgic atît de măreţ, aşezarea Sfîntului Mormînt al Învierii Domnului în fiecare biserică, episcopul este pregătit, el însuşi, de Înviere. În veşmîntul Învierii ca şi Hristos! Aievea, în faţa credincioşilor participanţi, el îmbracă peste sfintele odăjdii, un veşmînt alb, din pînză. Este martor al Învierii lui Hristos, întocmai ca îngerii „îmbrăcaţi în alb" (Marcu, 16, 6; Luca, 24, 4; Ioan 20, 12). Asemenea îngerilor, episcopul mărturiseşte credincioşilor, că din mormînt ne-a răsărit viaţa şi că Altarul este de acum „Tronul dumnezeieştii slave".

Referitor la rolul veşmîntului alb, în actul sfinţirii, Sfîntul Simion, Arhiepiscopul Tesalonicului scrie: „Iar peste celelalte odăjdii Arhiereul se îmbracă cu giulgiu alb de la umeri ajungînd pînă la picioare, în chipul giulgiului lui Hristos cel de la mormînt. De vreme ce mormîntul lui Hristos va să se ridice şi să se sfinţească, adică Sf. Prestol, asemănîndu-se lui Hristos care s-a îngropat, (ritualul, n.n.) închipuieşte cele ce sînt ale îngropării. Cu trei fîşii se încinge peste giulgiu spre slava sfintei Treimi: cu trei, una la grumaz, cu aceasta arată mintea şi cum că este rob lui Dumnezeu; pe sub subţiori şi peste piept, cu aceasta arată socotinţa ce o are omul; şi peste mijloc, pentru curăţie şi tărie; încă o încinsoare este pentru Tatăl, alta pentru Cuvîntul, iar alta pentru făcătorul de viaţă şi Curatul Duh.

La mîini, asemenea, se înfăşoară cu mînărămi şi pe fiecare din acestea le leagă iarăşi cu cîte trei fîşii, în chipul Treimii, care toate le lucrează; căci zice David către Părintele: „Mîinile Tale, adică Fiul şi Duhul Sfînt, m-au făcut şi m-au zidit". Şi nouă fîşii se fac; aceste nouă încingeri, care arată cele nouă cete ale Îngerilor, propovăduiesc întreit Treimea. Dar Arhiereul se încinge în acest chip şi ca o slugă ce se face la un lucru mare ca acesta, cerînd putere de la Dumnezeu şi gătindu-se a lucra..." (Din Sf. Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului, *Tractat asupra tuturor dogmelor credinţei noastre ortodoxe...*, Bucureşti, 1865, Cap. 103, p. 111).

Cu fiecare participare la sărbătoare, prin excelenţă, a unei biserici, tîrnosirea ei, credincioşii sînt în faţa lui Hristos, care, prin Episcopul îmbrăcat, peste odăjdii, cu veşmîntul alb, întăreşte adevărul Învierii.

Arhim. *Casian Crăciun*

Sfîntul ierarh Iosif de la Partoş (15 septembrie)

„Şaptezeci de ani este viaţa omului, iar pentru cei tari optzeci de ani..." (Ps. 90, 10).

Spusa Psalmistului se adevereşte oricînd, fiindcă nu-i nimic nou sub soare (Ecl. 1, 9). În îndeletnicirile obişnuite, la o asemenea virstă ceasul biologic încetează, dar cînd este vorba de slujire şi de chemarea lui Dumnezeu nu există limită. Patriarhii Vechiului Testament la adînci bătrîneţe au primit făgăduinţe şi cu ei Dumnezeu a încheiat legăminte: Noe, Avraam, Iacov, Iosif, David, Solomon... şi chiar Bătrînul şi Dreptul Iosif (Matei 1, 20) care la şaptezeci de ani primeşte misiunea de a ocroti pe Iisus şi pe mama Lui, în vederea mîntuirii neamului omenesc. Însuşi Apostolul iubirii, Sfîntul Ioan, scria Sfînta Evanghelie şi Epistolele sale la adînci bătrîneţe, iar Apocalipsa o alcătuieşte la virsta de o sută de ani. Sfinţii, martirii, mărturisitorii şi mai ales trăitorii pustiei, monahii cu viaţă aleasă şi-au făcut ucenici şi au lăsat opere nemuritoare după şaptezeci de ani. De fapt înţelepciunea nu are virstă, cu toate că sufletul este zelos, dar trupul neputincios (Matei XXVI, 41). Şi în nevoinţa Sfinţilor români găsim nenumărate exemple fie luate dintre slujitorii de mir, dar mai ales dintre ierarhii, clericii şi trăitorii monahi.

Unul dintre aceşti harnici vieţuitori ai monahismului şi cinstitor al ierarhiei superioare este *Sfîntul Iosif de la Partos*, a cărui pomenire o facem astăzi, 15 septembrie.

Se naşte în sudul Dunării, din părinţi români macedoneni, în anul 1568, în vremuri tulburi de ameninţări şi apăsări otomane şi i s-a pus numele Iacov. Crescut în frică de Dumnezeu de către părinţii săi, luînd exemplu de evlavie şi slujire de la preotul satului, învăţînd carte şi cunoscînd limbile macedoromâna, sîrba, slava bisericească, greaca şi chiar înţelegea turceşte, Iacov simte altă chemare, spre linişte, spre mănăstire. Şi după ce vizitează atîtea vetre monahale ortodoxe cu monahi români, greci, bulgari, sîrbi, se hotărăşte să meargă pentru răspuns chemării sale, la Sfîntul Munte Athos. Aici, dînd dovadă de ascultare, făcîndu-se cunoscut pentru statornicia sa în credinţă şi perseverarea în slujbe, se stabileşte la Mănăstirea Pantocrator, lavră cunoscută pentru asprimea vieţii, dar şi pentru cultura şi spiritualitatea ei. Iacov dă dovadă de pricepere în citirea şi minuirea documentelor, manuscriselor şi cărţilor vechi şi îndată este tuns în monahism sub numele Iosif şi apoi, depunîndu-şi voturile, este hirotonit ierodiacon şi ieromonah. În această calitate, Iosif vine şi la Patriarhia de la Ipec, în vremea cînd se organizau scaune mitropolitane pentru toate neamurile ortodoxe cu îngăduinţa Patriarhiei de Constantinopol. Banatul intră, din motive politice, sub influenţă sîrbă, ca şi o parte din eparhiile ardelene. Fiind binecunoscută evlavia Cuviosului Iosif, seriozitatea şi patriotismul său, i s-au încredinţat misiuni speciale în Balcani în perioada de glorie a lui Mihai Viteazul, în jurul anului 1600. Nu este exclus ca însuşi Baba Novac, cel mai apropiat căpitan al Domnului unirii, mort martir şi erou al neamului în Cluj, să fi fost apropiat al Cuviosului Iosif. Alt căpitan al lui Mihai, Matei Basarab, urcă pe tronul Ţării Româneşti (1632—1654), preia grija ortodoxiei din aceste regiuni şi ctitoreşte multe locaşuri de închinare în Serbia, Macedonia şi ajută părţile bănăţene. Nu este exclus ca influenţa lui Matei Basarab din Ţara Românească să fi cîntărit greu în balanţa alegerii Cuviosului Iosif ca mitropolit al vechii cetăţi Tibiscum (Caransebeş, Timişoara). Iosif este ridicat pe Scaunul arhieresc în ziua de 20 iulie 1650, zi cînd se prăznuieşte Sf. Prooroc Ilie ocrotitorul Banatului. Iosif venea aici cu o vastă experienţă pastorală şi toţi românii l-au dorit şi au insistat să le fie păstor, în ciuda virstei sale înaintate, patriarhale de 82 de ani, fiind socotit Sfînt şi făcător de minuni, după tămăduirea unei fete surdomută. Înţelept, ca

(Continuare în pag. a 5-a)

Diac. *P. I. David*

CENTENAR:

Spaţiul spiritual românesc în creaţia lui Ion Creangă

Afirmarea primatului valorilor spirituale, a necesităţii de a stabili o continuitate culturală din perspectivă etnică, reprezintă una din constantele operei lui Ion Creangă. De aceea, apelul făcut de autorul „Amintirilor din copilărie", prin scrierile sale literare, de a asimila tradiţia populară, datina, limba, cultura, l-am putea situa într-o actualitate continuă. Actualitate care echivalează azi cu un proces de valorificare educativă a unor fenomene şi valenţe perene.

Creangă, ca prozator, avea, incontestabil, un sentiment al spaţiului spiritual românesc, dedus dintr-un simţământ al timpului românesc, al istoriei deci. Căci dacă chipul unui neam *în timp* se arată în istoria lui, iar *în spaţiu* în frumuseţea înflorită a pământului patriei, chipul unui popor *în spirit* dăinuie cristalizat în monumentele culturii sale, mai durabile decît bronzul, edificate, în limba naţională, în curgerea necontenită a veacurilor. *Satul de odinioară — cadru naţional* — cu strălucirea obiceiurilor şi a tradiţiilor lui vechi, cu oameni atît de feluriţi la înfăţişare şi la fire, este elementul caracteristic al acestui spaţiu. Urmărind astfel înţelesurile mai profunde ale creaţiei, aspectele anecdotice se subţiază şi se pierd, înlocuite fiind cu semnificaţiile lor, cu ecourile de generalitate (de nu şi de universalitate) ce le însoţesc. Şi care sînt aceste elemente ce cad în incidenţa unui asemenea unghi de vedere?

Spaţiul sacru al ţării e concretizat artistic prin satul de munte din Moldova mijlocului de secol al XIX-lea, cu viaţa sa economică, socială, morală, culturală — totul văzut într-o geografie imaculată, într-o perspectivă aparte, etnografică, diafană, intens participativă şi cu accente sărbătoreşti, luminoase totodată. În „Amintiri", bunăoară, evocarea se desfăşoară simplu, direct, copleşitor, fără ornamente inutile, esenţializat, departe de orice pitoresc superficial sau de exces metaforic.

Între locuri şi oameni scriitorul intuieşte *relaţii de strînsă determinare:* satul arată aşa cum sînt şi oamenii, vesel şi îmbelşugat cînd aceştia sînt harnici — şi tocmai hărnicia este trăsătura dominantă, comună mai tuturor humuleştenilor. Iar mediul natural, orizonturile discrete şi structurile sociale ale acestor meleaguri simbolice îşi pun pecetea pe îndeletnicirile şi obiceiurile oamenilor, pe firea şi caracterul lor, pe smerita lor bogăţie de simţiri. În evocările lui Creangă — născut şi crescut în spiritul Legii străbune — obştea este neomogenă în ceea ce priveşte existenţa spirituală. Personajele, de la Nică pînă la Dănilă Prepeleac ori Moş Ion Roată, reflectă caracterul înălţător şi coborîtor al firii omeneşti, virtuţi şi păcate proprii fiinţei umane, care, însă, mereu şi mereu se feresc de faptele „de ruşine şi ocară".

Perspectiva istorică, deschisă, a acestui orizont de trăire românească e raportată continuu la alte aşezări, la alte lumi, la alte modalităţi de existenţă din matca autohtonă. Începutul părţii a treia a „Amintirilor", de pildă, sugerează convingător că la noi, românii, *satul a fost întotdeauna un nod al relaţiilor cu lumea din jur şi de departe* — inclusiv de la dreapta şi de la stînga Carpaţilor — cu viaţa materială şi spirituală caracteristică altor forme de existenţă. Acestea şi-au pus, la rîndul lor, amprenta pe firea oamenilor, pe structura lor sufletească. Nu avem, aşadar, de-a face cu un univers fatalmente închis şi imobil. Legăturile de rudenie, ele însele, sînt grăitoare în acest sens (Smaranda, mama prozatorului, venise tocmai de la Pipirig).

Acest orizont complex beneficiază de o *frumoasă şi bogată moştenire spirituală şi materială*, de aspecte specifice, detectabile în instituţii, relaţii sociale, obiceiuri, tradiţii, cult, imemorabile datini calendaristice (îndeosebi cele legate de sărbătoarea Crăciunului, a Sf. Vasile şi a Bobotezei, cf. „Amintiri", cap. II). Diaconul şi învăţătorul Ion Creangă cunoaşte bine acea demnă mîndrie a omului din popor, căruia îi place să evoce originea lui străveche şi vestită, ori de cîte ori are în istorie motive care să-i stimuleze asemenea satisfacţie nefăloasă. Şi românii — vezi bine! — dispun din plin de aşa ceva. Iată, de exemplu, Humuleştii descrişi în „Amintiri", sat de răzeşi, vecini cu o sămînţă de oameni ce s-au hărţuit cîndva cu Sobieski, craiul polonilor, avînd în jur mănăstiri care au fost altădată fala Bisericii ortodoxe, şi, în apropiere, vestita Cetate a Neamţului. Elementul constitutiv esenţial al satului — implicit al spaţiului românesc — nucleul vieţii particulare, locul de tihnă şi bucurie de a trăi resimţit de fiecare om, rămîne casa părintească. Chiar şi acolo cînd traiul era amarnic (v. satul Broşteni). Atît în basme, cît şi în „Amintiri", creatorul lui Harap-Alb, cu o artă de o neîntrecută duioşie, exprimă *sentimentul casei şi al familiei* (cu tot ce ţine de ele), capabil să încarce sufletul şi voinţa cu o energie superioară: „Nu ştiu alţii cum sînt, dar eu, cînd mă gîndesc la locul naşterii mele, la casa părintească (...), parcă-mi saltă şi acuma inima de bucurie!" În acest context, imaginea părinţilor şi chipul lui Nică se corelează consecvent cu ideea de sacrificiu şi cu alte valori care ne semnifică dincolo de timp şi „dincolo de bine şi rău": omenia, puterea de dăruire, bunătatea, modestia şi, mai presus de toate, iubirea. Ataşamentul sufletului nostru etnic faţă de asemenea virtuţi nepieritoare demonstrează cu limpezime, din perspectiva filosofică aplicată ideii de continuă devenire, că fără patrie şi tradiţie nu se poate face nimic serios în istorie.

Sentimentul patriei, dominantă permanentă a spiritualităţii naţionale, e prezent în aproape întreaga sa operă, chiar dacă referirile *directe* lipsesc. Cum scrie undeva marele său prieten, Eminescu, patriotismul creaţiei sale este de natură substanţială, implicită, degajîndu-se, prin acumulare nesfîrşită de sentimente şi detalii, la nivelul ansamblului; ca şi cum ar „uita" să-l declare explicit, aşa cum noi „uităm" deseori că respirăm tot timpul (inima o invoci şi o evoci într-una doar atunci cînd nu funcţionează normal!).

În opera lui Creangă, viaţa oamenilor se desfăşoară sub semnul unei solidarităţi contradictorii, care echilibrează spaţiul existenţei lor. Orizontul gîndirii şi al simţirii populare nefiind limitat şi monoton, se dovedeşte, în schimb, inepuizabil. De aici rezultă fireasca concluzie, conform căreia povestitorul humuleştean este un *scriitor modern*, cu o mare forţă de înţelegere a spaţiului spiritual naţional şi a locuitorilor lui. Argumentăm cu un edificator citat (tot din „Amintiri"): „Ş-apoi Humuleştii, şi pe vremea aceea, nu erau numai aşa un sat de oameni fără căpătîiu, ci sat vechi, răzăşesc (...); cu biserică frumoasă şi nişte preoţi, şi dascăli, şi poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor". Însăşi nostalgia copilăriei este nostalgia unui paradis pierdut...

Ne regăsim în proza lui Ion Creangă. Ea catalizează în noi tot ce e mai înălţător, mai demn, mai autentic uman. Şi de aceea locul său în sufletul, în spiritul nostru este atît de sus.

Valeriu C. Neştian

RĂŞINARII — un sat care respiră veşnicia

(Continuare din pag. I-a)

În fruntea satului, ca promotori ai acestor participări s-a situat familia de preoţi şi pedagogi a lui Sava Popovici Barcianu, în casa lor însuşi marele mitropolit Andrei Şaguna găsind alinare şi sprijin în opera sa de „ridicare a românilor din somnul cel de moarte". La revoluţia lui Horea au participat cîteva sute de răşinăreni, cu arme şi cai; în urma acestei mişcări şi a procesului cu Patriciatul săsesc din Sibiu, ce a durat peste 60 de ani, răşinărenii au obţinut de la Iosif al II-lea o „diată" de concivilitate — adică un fel de prelungire a dreptului şi statului de comună liberă, însă cu dări şi corvezi în muncă, lemne, lînă, oi — faţă de cetatea Sibiului.

Neflind primiţi în Sibiu, în Răşinari şi-au avut sediul primii episcopi ortodocşi de neam sîrb, trimişi de curtea din Viena românilor din Transilvania, la vreo şaizeci de ani de la actul dezbinător al Uniaţiei cu Roma, cînd episcopia a rămas doar a unităţilor. Prin Răşinari a trecut în acest răstimp atît Horea, marele bărbat al secolului XVIII, ce venise la Sibiu unde era sediul guvernatorului, precum şi călugărul Sofronie de la Cioara care-i îmbărbăta pe ortodocşi în lupta lor pentru păstrarea legii strămoşeşti. Biserica Sfînta Paraschiva a stat cîţiva ani cu uşile încuiate de zbirii stăpînirii, răstimp în care sfintele Liturghii se săvîrşeau prin pădurile din jurul satului. Mulţi juzi ai obştei au fost biciuiţi de zbiri în piaţa satului, alţii au înfundat temniţa din Cetatea Sibiului; se vorbeşte prin bătrîni de un jude ce trecea de o sută ani care ar fi fost spînzurat cu capul în jos, cazînă în urma căreia a murit. În Revoluţia din 1848 participarea răşinărenilor a fost mai bine structurată, căci au cerut la Adunarea de la Blaj ca Răşinarii să fie ridicat la rang de oraş-civitas, aceasta pentru că ar fi primit drepturi egale cu cetatea Sibiului. În luptele conduse de Avram Iancu, răşinărenii au participat cu un escadron de cavalerişti, avînd prefect pe tînărul Petru Brote, student în anul doi la Drept. Cînd au venit soldaţii generalului Bem, în 1849, toţi capii satului au fugit în Ţara Românească.

Epoca marelui mitropolit Andrei Şaguna i-a prins pe răşinăreni în focul luptelor diplomatice şi cultural-religioase, cum n-au fost alţii. Ei l-au găzduit, l-au sprijinit cu bani din lada obştii; aici în Răşinari, la casa Barcianilor venea şi se sfătuia, se odihnea; în biserica din dealul Crucilor, ridicată de un singur ctitor, care s-a ruinat, Bungărzan, între 1800—1814, îşi hirotonea Şaguna preoţii, slujea Liturghia arhierească şi ţinea soboarele diecezane. Aici s-a proclamat la 1864 refacerea Mitropoliei. Pentru tot ce a dat comuna Răşinari în marea epocă a lui Şaguna, marele bărbat a dorit să-şi doarmă somnul de veci cu trupul în umbra bisericii Sf. Treime din Răşinari, răşinărenii ridicîndu-i mausoleul binecunoscut, cu cei doi lei turnaţi în bronz. La sfîntul Andrei, de atunci şi pînă azi, obştea Răşinarilor îi face parastas şi cinsteşte ziua.

Răşinăreanul Eugen Brote a fost printre capii Memorandumului — şi a suferit temniţă. Mulţi răşinăreni, studenţi sau oieri, în frunte cu tinerii Ciucian, Dancăşi, Vidrighin, Brote, Barcian au intrat voluntari în armata română, 1877 şi au luptat pentru Independenţa României la Plevna şi Vidin. Obştea şi Reuniunea femeilor răşinărene au trimis ajutoare în bani şi materiale pentru front. La 1916, cînd trupele române au intrat în Transilvania, alungînd stăpînirea străină, răşinărenii în corpore, în frunte cu primarul Iacob Ciucian, au cîntat „Deşteaptă-te Române" şi au primit cum se cuvenea pe ostaşii români. Au suferit toţi, cînd în cursul schimbător al războiului au revenit trupele străine, primarul a fost bătut şi închis în temniţă. Ziua de 1 Decembrie 1918 a fost pentru comuna Răşinari — ca pentru tot neamul românesc — ziua biruinţei, după secole de luptă şi suferinţe. La Alba Iulia au mers cîteva sute de răşinăreni, care abia au încăput în două vagoane de tren.

Desigur că Răşinarii a intrat ca şi alte comune mari din Transilvania în fluxul înnoitor al vieţii din România. Acum puteau face comerţ şi pleca cu turmele pînă în Bălţi şi chiar în Crimeea, fără oprelişti.

Averea sătenilor a sporit, cele trei biserici au fost înfrumuseţate — se zidise încă o biserică, mai mică, în centru, cu hramul Sf. Ilie; slujeau şase preoţi, la un moment dat. Avîndu-l pe Octavian Goga, poetul pătimirii noastre ca exponent al păturii culturalizate — veneau între cele două războaie la Răşinari peste 36 de reviste din ţară — obştea satului a prins avînt pentru meserii, pentru arte, pentru studii superioare, trimiţîndu-şi studenţii la studii în străinătate. Aşa s-au afirmat răşinărenii pe plan naţional şi chiar european, ca oameni tenace, laconici în vorbire, profunzi în cugetare. Poezia şi publicistica lui Octavian Goga şi opera moral-existenţialistă a lui Emil Cioran, mare scriitor european, sînt capetele de afiş cu care intelectualitatea comunei Răşinari s-a afirmat în lume.

Lupta cu forţele naturii, cu iernile alături de turma de oi, în aşteptarea mieilor, ce se nasc în ger, grijile pentru apărarea turmei de fiare şi hoţi, clima şi fauna — precum şi implicarea istorică a răşinărenilor în lupta românilor transilvăneni pentru libertate şi dreptate, pentru făurirea statului modern şi unitar România, au plămădit şi cristalizat un anume tip de personalitate. Acest tip, această matrice aparte are cîteva coordonate fiinţiale care-i disting pe răşinăreni între alţi fii ai altor sate româneşti. În primul rînd este legătura strînsă cu vatra satului şi cu biserica ortodoxă. Nu mulţi răşinăreni s-au înstrăinat. Deşi azi mulţi slujesc la fermele de oi în Banat, şi alţii iau înspre toamnă „drumu Banatului" căutînd o păşune mai ieftină, decît iernatul la colibă, preferînd să vîndă primăvara fînul cosit pe păşunile întinse, nici unul nu se stabileşte în Banat. Vin acasă, îşi cumpără loc de casă, ori strică cele vechi, durînd case noi, moderne, funcţionale, ba chiar vile. Ca o curiozitate locală — preţurile brînzei şi cărnii de oaie aici, local sînt cu cîţiva lei mai mari ca pe orice piaţă unde-şi trimit produsele. La fel şi locurile de casă şi casele, sînt mai scumpe nu atît pentru structura, funcţionalitatea şi materialele folosite la construirea casei, cît pentru faptul că e casa în Răşinari. Adică nu merită casa, cît ideea, că e o casă în Răşinari şi nu aiurea. Acest amănunt are valoare de matrice, de suflet de răşinărean, care nu pleacă din satul natal. Oraşul cu toate ale lui, nu-l obsedează pe răşinărean, deşi cîteva mii lucrează în fabricile şi uzinele din Sibiu. Poate şi pentru trecutul istoric în care Sibiul reprezenta ceva contrar satului lor, o stăpînire care îi umilea şi îi spolia de bunuri. Dar, şi pentru faptul că răşinărenii au în ei, ereditar duhul şi mireasma de brad, de munte, de foc cu lemne şi mirosuri dulcegi de lapte şi brînză, de animale asudate, aşa cum l-a surprins pe răşinărean poetul Adrian Păunescu, în poezia Tramvaiul de Răşinari. Acest amănunt, tramvaiul, inaugurat în 1947, prin strădania unui preot băştinaş, Ioan Brote, în vremuri de criză, cînd se lucra la terasament pentru un kil de mălai o zi întreagă, este şi el o cauză a nedeslipirii, a nedeştelenirii din vatra strămoşească. Nu multe sate se bucură de un tramvai din jumătate în jumătate de oră, pentru şi dinspre municipiul reşedinţă de judeţ. Răşinarii îl au şi îl folosesc intens. Dimineaţa, începînd cu ora 4 deja pornesc cu tramvaiul la vale — pe meserii, pe ore şi timpuri ale fiecăruia: întîi cei care pornesc departe prin ţară, cu trenurile; apoi muncitorii din fabricile oraşului, apoi cei care lucrează la Fabrica Dumbrava, din pădurea apropiată, la jumătatea drumului de Sibiu, unde face tramvaiul cruce; urmează elevii şi studenţii care umplu de voie bună centrul satului şi drumul de aici la tramvai, atît la dus cît şi la întors. La întoarcere, după orele două e la fel. Tramvaiul este şi el o coordonată a sufletului satului. Fără el, poate mulţi ar fi preferat navetei, o locuinţă la oraş, dar cu tramvaiul, rămîn în sat. Comuna are două circuite de apă bună, adusă de sus, care servesc locuinţele răşinărenilor.

A doua coordonată este conştiinţa de răşinărean; un fel de a fi mai deosebit, cu rostire aparte, uneori frizînd sarcasticul, sfichiuitori cu limba, mîndri că sînt din Răşinari, că au bani munciţi cu greu şi drămuiţi şi mai scump, mîndri că au poştă cu centrală automată şi casa lui Octavian Goga; că au nunţi cu vornic şi feciori de mire ce strigă pe drum în fruntea alaiului; că au dat o Nuntă Ciobănească — spectacol de muzicali, pe muzică populară aranjată de Gheorghe Şoima şi dansuri cu strigături, îndrumate de Cornel Dragoman Lubinchi, fiu al satului; mîndri că acum patru ani, formaţia de Căluşeri, condusă de brutarul Tică Căneanu a jucat în faţa Preşedintelui Ţării şi a celorlalţi conducători; într-un cuvînt, o mîndrie locală, o conştiinţă a propriei valori prin comparaţie cu alţii printre care a umblat şi umblă ca nimeni altul răşinăreanul, în drumurile lui.

A treia coordonată a sufletului Răşinarilor este credinţa ortodoxă, care i-a ţinut legaţi de neam şi limbă, de glie şi port naţional în trecut, iar azi îi aduce din ţară acasă la Paşti, cînd în cimitirul de pe deal, ce înconjoară biserica cea nouă „Sfînta Treime", ard pe mormintele strămoşilor, bunilor şi părinţilor mii de luminele, ca într-o liturghie cosmică. Aceeaşi credinţă îi aduce şi pe cei care mor departe, să fie îngropaţi aici, alături cu Andrei Şaguna, deşi cheltuiala este destul de mare. Ritul de înmormîntare şi de parastase adună toate neamurile, din toate colţurile ţării, fapt remarcat de mulţi străini de Răşinari, care se miră ce multă lume bună vine la o înmormîntare. Credinţa se manifestă prin fapte, cum spune Scriptura, aşa că faptele răşinărenilor o mărturisesc. Foarte mulţi duc daruri şi pîinea de Paşte pe la mănăstiri; duc daruri pentru pomenirea morţilor la orfelinate şi spitale, la casele de copii orfani. Chiar şi la Catedrala din Sibiu, duc răşinărenii făină sau desagi cu pîine de Paşte cu convingerea că împlinesc un răspuns la darurile pe care le-a făcut lor Mitropolia din Sibiu, în trecut, şi azi, cînd I. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală Mitropolitul Ardealului a făcut după înscăunarea Sa la Sibiu, prima vizitaţie canonică la Răşinari. Bisericile sînt rînduite, pictate, cu odoare scumpe şi covoare frumos lucrate. Sufletul răşinărenilor, deşi vara prins în multe lucrări specifice satului de oieri şi agricultori, se linişteşte în sfintele lăcaşuri, atunci cînd răşinăreanul lasă toată grija cea lumească şi îşi caută de cele ale mîntuirii. La slujbe vin încă mulţi locuitori îmbrăcaţi în frumosul nostru port popular. Cei trei preoţi fac prin rotaţie cu săptămîna slujbele la cele trei biserici, pentru că oamenii sînt pretenţioşi, şi tot satul vrea să-i asculte pe preoţi. Un plus de fast al ceremoniilor îl dau cele două coruri, care cîntă alternativ duminicile la cele două biserici mari, şi corul nou înjghebat, de bărbaţi la biserica Sf. Ilie.

Aşa cum remarca Sânziana Pop-redactor al Televiziunii Române, care a făcut multe reportaje la Răşinari, Răşinarii este o excepţie. un sat vechi românesc, cu o înfăţişare neclintită de la facerea lumii... Înnoirile edilitare care s-au produs, ca de altfel peste tot în ţară, nu i-au schimbat personalitatea ci i-au conturat-o mai deplin, i-au îmbogăţit-o şi înfrumuseţat-o.

Cine crede în satul — idee despre care vorbea cu atîta patimă Blaga poate să meargă la Răşinari. Centrul lumii există „Conştiinţa de sine a unor oameni cu un mod de viaţă autonom există".

ÎNTÎLNIRE CU OCTAVIAN GOGA

Era în anul 1932. Se prăznuiră, ici colo, cei 50 de ani ai poetului Octavian Goga. Mitropolia din Sibiu nu putea lipsi de la această atenţie, faţă de „poetul pătimirii", marele precursor al unităţii noastre. Goga era doar fiul prestigiosului preot din Răşinari. A crescut la adăpostul bisericii, a avut legături sufleteşti cu bunicul său — protopopul Sava — cărturar, de la care au rămas multe scrieri. Tatăl mamei sale a fost profesor la Seminarul „Andreian" din Sibiu, iar mitropolitul Şaguna — suprem paznic al valorilor noastre spirituale, culturale şi economice — i-a devenit „cea mai evocatoare figură a românismului din Ardeal", cum avea să consemneze un biograf al poetului. Aparte spunem că O. Goga a fost deputat eparhial în Sibiu.

Literarul I. D. Bălan, cel mai competent biograf al poetului, informează că printre hîrtiile lui Goga se găsesc însemnările despre planul unei cărţi, care din păcate nu s-a scris şi care avea titlul, Ioan Botezătorul.

Pentru a-i acorda atenţia bine meritată, mitropolitul Nicolae Bălan, prieten şi admirator al poetului a iniţiat sărbătorirea în sala Thalia, cu concursul Institutului teologic. După ce s-a instruit corul studenţilor, sub bagheta profesorului de muzică Nicolae Topolog, s-a fixat ziua prăznicului şi a fost invitat sărbătoritul.

Pentru a participa la festivitate m-am prezentat şi eu la Secretariatul Mitropoliei, condus atunci de Virgil Nistor, episcopul de mai tîrziu al Caransebeşului. Deodată vedem pe Goga intrînd însoţit de două persoane, mie necunoscute. Secretarul zise, vădit emoţionat: „Tot respectul, bine aţi venit, ne bucurăm, înalt Prea Sfinţitul vă aşteaptă. Vă rog să poftiţi sus!" Cînd să urce iată că sună telefonul. Atunci secretarul întorcîndu-se spre mine zise: „Condu D-ta pe domnia sa domnul Goga sus la înalt Prea Sfinţitul!" Eu vădit flatat mă adresez zicînd: „Poftiţi! Urcăm". La cuvintele mele Goga răspunse: „Da! puţini oameni ştiu şi pot să urce, dar de coborît toţi trebuie să coboare".

Deschid uşa spre mitropolit şi-mi văd apoi de drum către Thalia. Sala, plină pînă la refuz, era în aşteptarea sărbătoritului. Iată-l! A sosit. La intrarea în sală a poetului corul studenţilor a intonat popularul cîntec: „De ce m-aţi dus de lîngă voi", şi apoi a urmat o sumedenie de altele, toate brodate pe texte din poezia lui O. Goga. Despre poet, nu mai ştiu, atunci, sau cu alt prilej aflasem de la rectorul Institutului teologic, Nicolae Colan, viitor academician, episcop la Cluj, ministru, apoi mitropolit la Sibiu, el însuşi nu numai teolog ci şi licenţiat în limba română de la universitatea din Bucureşti, că „poezia lui Goga este axată pe marile probleme ale românismului, că genialul poet este înzestrat cu idei de o coloratură durabilă, că este un patriot înflăcărat şi că a scris în duhul gîndurilor religioase".

Au trecut anii dar mi-a rămas imaginea de atunci a lui Goga, care şi acum îmi stăruie în gînd: om mic de stat, cu o constituţie fizică bine organizată, privire adîncă de gînditor cu probleme de o înălţime valorică deosebită care a vorbit „despre spiritualitatea românească" şi ne-a demonstrat că Scriptura s-a împlinit, că ne-a fost dat să ieşim din „robia egipteană, că nicăieri nu i-a fost dat să simtă cu o mai cotropitoare putere biruinţa ideilor româneşti ca în acele clipe cînd „eram în colţul de stranâ la poalele iconostasului unde în fumul de tămîie stăruiau parecă toate idealurile strămoşilor mei", cum consemna poetul.

Pr. prof. Dr. *Nicolae Neaga*

Sfîntul ierarh Iosif de la Partoş (15 septembrie)

(Continuare din pag. a 4-a)

toţi oamenii de duh, simţind chemarea, pune în rînduială eparhia, făcînd vizite canonice în ciuda vîrstei sale. Timişoara îl cinstea ca pe un patriarh, avînd un chip blînd şi senin, şi fiind milostiv şi lesne iertător. Slujea zi şi noapte, reintroducînd aici vechea pravilă bizantină şi atonită, fapt care l-a făcut şi mai atrăgător, iar credincioşii îl cinsteau şi-i cereau mijlocirea. Era un bun chivernisitor şi bun gospodar, eparhia prosperînd. În acelaşi timp, s-a impus ca autoritate morală cerînd clerului slujire fără preget şi credincioşilor cugetată-ascultare.

Simţind, totuşi, greutatea vîrstei, dar mai ales iubind tineretul şi dorind să lase oameni de nădejde, Cuviosul mitropolit se retrage la mult iubita sa mănăstire, Partoş, unde se ruga lui Dumnezeu să găsească obştescul sfîrşit...

Retrăgîndu-se aici, în 1653, reorganizează şcoala de pregătire pentru preoţie, zidind sufleteşte pe învăţăcei din toate provinciile româneşti şi fiind exemplu în slujbă, post şi rugăciune şi introducînd vieţuirea athonită în mica lavră a Partoşului. Cuviosul mitropolit Iosif arăta ca un Moş Crăciun plin de milostenie, înţelepciune, virtute şi dragoste pentru cei mici şi pentru cei mari. Toţi îl socoteau un adînc trăitor al tainelor lui Dumnezeu şi cunoscător al sufletului omenesc. S-a mărit obştea, s-a îmbogăţit mănăstirea, a crescut evlavia.

Senin şi încrezător se ruga Maicii Domnului şi tuturor sfinţilor să mijlocească la Stăpînul vieţii şi să ridice suflarea lutului atît de apăsător, la peste 85 de ani. Şi astfel, Cuviosul şi-a dat duhul în mîna lui Dumnezeu chiar în ziua prăznuirii Adormirii Maicii Domnului, 15 August 1656, încununîndu-şi lupta cea bună şi dreaptă cu un crug de 88 de ani.

Toţi credincioşii l-au condus pe ultimul drum şi în acelaşi timp au simţit în sufletul lor veşnicia lui, socotindu-l sfînt, ales al lui Dumnezeu, desăvîrşit monah, ierarh cu chemare, chip îngeresc şi român adevărat. Trupul său neprihănit a fost coborît în cripta bisericii Mănăstirii Partoş, martoră peste timp fiind o piatră cu inscripţie.

Patriarhul veghetor Justinian plecîndu-şi sufletul spre românii ortodocşi din părţile Ţării Haţegului şi credincioşilor din Banat, a propus Sfîntului Sinod ca şi acest Cuvios şi ierarh să intre în cununa cea nevestejită a Sfinţilor români şi Legii strămoşeşti, şi prin oficială canonizare şi generalizare a cultului Cuviosului. Aşa se face că după trei sute de ani, la 7 octombrie 1956, Sfintele oseminte ale Cuviosului mitropolit Iosif de la Partoş au fost ridicate şi aşezate în raclă sfîntă şi aduse în catedrala nouă a Timişoarei şi a Mitropoliei Banatului, unde a slujit şi a binecuvîntat cel între sfinţi pomenit „Iosif cel Nou de la Partoş".

S-au cercetat cele necesare şi s-a constatat că Sfîntul pe lîngă viaţa în Hristos şi slujire a aproapelui a fost un om de seamă al timpului, bun cărturar, iscusit diplomat şi împăciuitor pentru toţi. S-a refăcut slujba prăznicului şi s-a stabilit acatistul, atît de gustat de către credincioşii bănăţeni. Să-i cerem şi noi mijlocire pentru sufletele noastre şi Dumnezeu să trimită pace lumii şi să fie mai mult respect şi dragoste între oameni. „Că tu, ca un izbăvitor ai fost trimis, de sus, dreptmăritorilor creştini din părţile Banatului, la vreme de strîmtoare, şi ca un bun păstor şi părinte, cu dragoste şi cu înţelepciune, i-ai păstorit pe aceştia, chip de smerenie, de înfrînare şi de curăţie făcîndu-te tuturor, cu nevoinţele tale pustniceşti, cu postul, cu privegherea şi cu rugăciunea... Pentru aceasta toţi te lăudăm şi virtuţilor tale urmînd, Sfinte Iosif, neîncetat să sporim în credinţă... Să lăudăm, pînă la sfîrşitul veacului, pururea cinstită pomenirea ta, cu inimi curate să cîntăm: Slavă Ţie, Dumnezeule, Cel mare şi minunat între sfinţi, în vecii vecilor. Amin! *(Rugăciunea specială,* din Acatist).

EMINESCU ŞI MARAMUREŞUL

M. Eminescu a cunoscut întreg pămîntul românesc: *„Întîmplarea m-a făcut* — scria el — *ca, din copilărie încă, să cunosc poporul românesc, din apele Nistrului începînd: în cruciş şi-n curmeziş pîn-în Tisa şi-n Dunăre"* şi a avut numeroşi prieteni de pretutindeni.

I. Slavici scria în *Amintiri* că M. Eminescu a cutreierat în timpul tinereţii *„Bucovina . . ., Muntenia, Ardealul, Banatul şi Ţara Ungurească, se simţea deci pretutindeni printre români ca la el acasă"*.

Poetul şi-a făcut debutul literar la revistele ardelene: *Familia* şi *Umoristul* (ce apăreau la Pesta), iar ultimele poezii şi le-a publicat tot în *Familia* (ce apărea din 1880 la Oradea).

El a trecut pe la Tîrgu Mureş, a zăbovit toată vara anului 1866 la Blaj, a fost la Alba Iulia, a trecut prin Sibiu, iar în 1868/69, la Bucureşti, l-a cunoscut pe Ioan (Ioniţă) Scipione Bădescu, student, care (începînd din 1864) a cules poezii populare din Maramureş, *„patria lui Dragoş"*, pe care le-a publicat şi în volumul său de *Poezii*, Pesta, 1868, cunoscut poetului. Scipione Bădescu a continuat apoi culegerea folclorului, în vara anului 1869, cînd, ca membru al societăţii *„Orientul"*, afiliată revistei *Albina Pindului* din Bucureşti, s-a angajat să culeagă folclor din locurile natale, împreună cu Miron Pompiliu şi N. Droc-Barcianu. Cele mai multe texte sînt doine, unele de cătănie, precum şi cîteva balade cu caracter familial.

În acelaşi timp, M. Eminescu îşi propunea să culeagă folclor din Moldova, iar într-o scrisoare mărturiseşte că un episod din romanul *Geniu pustiu* (1868/69) l-a povestit după relatările lui I. Bădescu.

În vara anului 1869, M. Eminescu a participat la adunarea Asociaţiei transilvane *„Astra"* de la Şomcuta Mare, din inima Ţării Chioarului (Maramureş), unde au luat parte şi intelectuali din ţară, iar Iosif Vulcan a cetit studiul: *Poporul român în poezia sa*, publicat în *Familia* (1869).

La *Viena* (1869/72), poetul îşi reîntîlneşte colegii şi prietenii bucovinei şi ardeleni. Acestora li se adaugă alţii. Astfel: M. Eminescu a cunoscut Ardealul şi a trăit printre ardeleni şi acest lucru a constituit un izvor al întăririi personalităţii sale. Cînd Iacob Negruzzi a poposit în Viena, ca să-l cunoască, spunea că prietenii poetului *„cei mai mulţi erau din Transilvania şi Ungaria, cîţiva din Bucovina"*.

În timpul studiilor de la Viena, poetul îşi propunea să ţină un ciclu de conferinţe în Maramureş: *Prelegeri pentru Maramureş*, fixîndu-şi subiectele pe care urma să le dezvolte: *„1. Geniul naţional; 2. În favoarea teatrului; 3. Studii asupra pronunţiei; 4. Patria română; 5. Poezia populară"*, din care *Stringerea literaturii noastre populare* intenţiona s-o publice, mai întîi, sub forma unui articol în revista *Familia* (1870) a lui Iosif Vulcan, menit să servească orientării culegătorilor de folclor din Transilvania, care nu se călăuzeau după principii estetice, ci considerau încă folclorul o *„arhivă"* pentru istoria naţională. El atrăgea atenţia că producţia artistică este expresia spiritualităţii permanente a unui popor şi că meninea poeziei nu e *„să descifreze, ci din contra are să încifreze o idee poetică în simbolele şi hieroglifele imaginilor sensibile . . ."*, făcînd precizări şi delimitări privind raportul dintre moral şi estetic în artă.[1]

În acest timp, în cadrul societăţii studenţeşti *„România Jună"* din Viena, *ce „cuprinde tineri din toate unghiurile ţărilor române, ea este o „Dacie" în miniatură voioasă, activă şi plină de încredere în viitor"*, cum o caracteriza poetul, M. Eminescu a luptat pentru unitatea culturală a tuturor românilor şi făurirea conştiinţei naţionale: *„Naţiunea română* — afirma el — *voieşte cultură şi cultura ei trebuie să fie una, omogenă la Prut şi la Someş, omogenă în sînul Carpaţilor cărunţi şi pe malurile umede ale Dunării bătrîne"*.

Printre adresele şi apelurile *„României June"*, concepute şi de M. Eminescu, privind serbarea de la Putna, cu scopul de a se confecţiona *„cîte o flamură cu inscripţiunea Cultura e puterea popoarelor — Junele române din* ţara)" e menţionat şi Maramureşul.

În manuscrisele şi articolele eminesciene sînt numeroase date privind Transilvania: Maramureşul (mss. 2263, f. 29), Valea Someşului, Blajul şi Făgăraşul revin mai des în scrisul său. El îşi întocmeşte şi un fel de repertoriu cu date privind geografia, istoria şi demografia locurilor.

În *Curierul de Iaşi* (1876), într-un ciclu de cinci articole, M. Eminescu se referă la situaţia politică a Transilvaniei: *„Căci numai atunci* — scria poetul — *pe baza autonomiei comunale şi judeţene sau comitatense, românii ar începe alături cu ungurii o viaţă liniştită şi proprie, cu deosebire că de acestea s-ar bucura nu numai transilvanii, ci în mod egal bănăţenii, simpaticii crişeni şi străvechiul Maramureş. Aşadar idealul românilor din toate părţile Daciei lui Traian este menţinerea unităţii reale a limbei strămoşeşti . . ."*

În *Telegraful român* din Sibiu (1882), într-un folleton: *Românii din Ungaria*, poetul scria:

„Cum am zis, însă, în secolul amintit [XIII] (1222), întîlnim cea dintîi schimbare a raporturilor de pînă aci. Nobilimea temătoare de protestarea regilor a stors de la regele Andrei II aşa-numita Bulla aurea.

Bulla aurea a dat naştere unei direcţiuni nouă în restringerea drepturilor naţionale şi în centralizarea regatului.

Poate că direcţiunea aceasta nouă a îndemnat pe Radu Negru din Făgăraş şi mai tîrziu pe Dragoş din Maramureş a-şi căuta patrii nouă în ţinuturi româneşti la meazăzi şi la răsărit de la Carpaţi, ţinuturi cari mai nainte erau bîntuite de barbari.

Din izvoarele ce ne stau la dispoziţiune se vede că urmările Bullei de aur nu se simt dintr-o dată, ci succesiv.

În Maramureş şi în comitatul mărginaş al Ugocei, la începutul secolului al 14 (1303), găsim stări cari dovedesc că românii în timpurile acele se aflau încă în condiţiuni favorabile. Un duce în fruntea lor, administraţiune proprie în toate ramurile, înşişi ţăranii fără sarcini împovărătoare. Atunci găsim pe ducele Nicolae, care într-un document din acele timpuri este numit „nobilis vir et honestus . . . Vaivoda".

Şi după emigrarea lui Dragoş, pe la anii 1363—1392, sînt urme de voivozi români în Maramureş. Satele îşi aveau cnezii (primarii) lor, sătenii plăteau quinquagesima şi unele daturi neînsemnate castelanilor regali. Judecăţile urmau între dînşii după drepturile lor naţionale. Într-un document din anul 1378, aflăm că regina Elisabeta în afaceri de competenţă zice între alte: „. . . quare fidelitati vestrae . . . mandamus quatenus praedictos knezios et olahos nostros in nullis causis judicare sitis ausi . . . si quidem autem actiones contra ipsos habetis . . . in presentia . . . officialis eorundem olachorum prosequi debeatis . . . jude observato aliud non facturi".

Stăpînit de sentimentul mîndriei naţionale, M. Eminescu scria *pe un manuscris: „Ca toţi românii adevăraţi Ştefan Vodă era ardelean de origine şi anume mureşan. Ca şi Uniad Corvinul, ca şi Basarabii toţi. Dar ce e Maramureş decît o combinaţie de cuvinte între Maramura (numită Poarta de Fier) şi Mureş, riul care trece prin ea".*[2]

Legăturile poetului cu pămîntul şi poporul românesc, de pretutindeni, au fost multiple. El a cunoscut aşadar şi *„străvechiul Maramureş"*, unde ar fi dorit să ţină nişte conferinţe şi despre care a scris cu căldură şi competenţă. Toate acestea ridică la altitudine simbolică pe M. Eminescu — poetul nostru naţional.

Graţian Jucan

1 M. Eminescu, *Opere*, IX, Ediţie critică întemeiată de Perpessicius, E.A.R.S.R., Bucureşti, 1980, p. 453—454 şi comentarii D. Vatamaniuc, p. 794—795.

2 M. Eminescu, *Opere*, XIII, E.A.R.S.R., Bucureşti, 1985, p. 377.

Pr. Gheorghe Cunescu — 75 de ani!

(1914 — 3 august 1989)

În urmă cu 75 ani se năştea în Susleni Orheiului, din părinţi răzeşi moldoveni, părintele Gheorghe Cunescu. De la mama sa, Iulia Sandulencu, a învăţat nu numai limba strămună, ci şi dragostea de neam, de Biserică, de suflet românesc. A urmat şcoala primară şi Şcoala Medie în Balotina. Descoperindu-şi chemarea spre cele ale preoţiei încă de timpuriu n-a rezistat îmboldului lăuntric şi şi-a îndreptat paşii spre Seminarul Teologic din Chişinău. S-a remarcat repede prin comportare şi inteligenţă. A continuat studiile la Facultatea de Teologie din aceeaşi localitate, fiind ucenic apropiat al multor profesori, personalităţi de renume ale culturii româneşti interbelice. Licenţa şi-a luat-o la catedra profesorului pr. Valeriu Iordăchescu, cu teza *Raportul dintre artă şi morală*. Precipitîndu-se evenimentele, a fost nevoit să-şi întrerupă cursurile de doctorat în teologie. S-a căsătorit în iulie 1941 cu învăţătoarea Ana Cegoreanu, a fost hirotonit preot în 1942 pe seama parohiei Şoldăneşti (Orhei). De-a lungul activităţii sale pastorale, pînă la pensionarea din 1975, a funcţionat ca preot paroh la parohiile Panaghia (Dolj), Luieru (Mureş) şi Bucureşti.

Ca preot, părintele Gheorghe Cunescu nu a precupeţit nici un efort de a sluji cu credinţă Altarul şi enoriaşii, de a-şi face cu credinţă şi devotament datoria faţă de Biserica strămună.

Activitatea părintelui Gheorghe Cunescu nu s-a limitat doar la cea pur preoţească, de liturghisitor, predicator şi conducător spiritual de obşte. În sufletul său a găsit mult mai mulţi talanţi, pe care s-a străduit din răsputeri să-i valorifice. Printre aceştia, cel de cărturar a fost pe primul loc. S-a remarcat de timpuriu în publicistică, „Tribuna Tinerimii" din Chişinău deschizîndu-i larg porţile încă din 1938. Nu putem enumera aici titlurile tuturor articolelor, studiilor eseurilor şi recenziilor publicate de către părintele Cunescu timp de o jumătate de veac. Enumerăm doar cîteva dintre publicaţiile la care a colaborat, pentru a ne da seama, cît de cît, de capacitatea şi spiritul de dăruire al sărbătoritului: „Raza", „Luminătorul", „Oltenia Muncitoare", „Telegraful Român", „Vatra", „Steaua", „Tribuna", „Mitropolia Ardealului", „Mitropolia Banatului", „Convorbiri literare", „Cronica", „Luceafărul", „România literară", „Biserica Ortodoxă Română", „Mitropolia Olteniei", „Glasul Bisericii", „Studii Teologice", „Ortodoxia", „Mitropolia Moldovei şi Sucevei", „Revista Cultului Mozaic", „Ramuri", „Orizont", „Albina", „Credinţa", numeroase „Îndrumătoare" eparhiale etc. Observînd prestigiul de care se bucură publicaţiile menţionate în ţară şi peste hotare, înţelegem valoarea colaboratorului lor, Gheorghe Cunescu, făcînd precizarea că materialele publicate de către Sfinţia Sa au fost contribuţii de prima mînă pentru istorie, istorie literară, teologie . . . Observînd, totodată, denumirile revistelor la care a publicat şi locurile lor de apariţie, înţelegem activitatea publicistică a părintelui Gheorghe Cunescu ca pe o caldă şi scumpă îmbrăţişare făcută pămîntului românesc.

Despre ce a scris părintele Cunescu de-a lungul unei jumătăţi de veac? Despre toţi şi despre toate! Şi nu orice! Dar nici oricum! Cîteva subiecte dacă vom enumera, considerăm că cititorul nostru va fi, cît de cît, edificat asupra evantaiului atît de bogat de teme şi probleme pe care şi-a propus să le pună în discuţie şi, de cele mai multe ori, să spună lucruri de referinţă: Mihai Eminescu, Avram Iancu, Tudor Arghezi, George Enescu, Mihail Sadoveanu, Petru Groza, Ciprian Parumbescu, Constantin Brâncuşi, Alexie Mateevici, Ion Jalea, Gala Galaction, I. G. Ştefănescu, Iuliu Scriban, Octavian Goga, M. Berezovschi, Antonie Plămădeală, Antim Nica ş.a. Uneori a publicat chiar interviuri cu Ion Ţuculescu, Perpessicius, Tudor Arghezi, I. Petrovici, Şerban Cioculescu, Valeriu Anania.

Activitatea publicistică nu s-a oprit nici ea la periodice. Studiile părintelui Cunescu s-au extins de multe ori, căpătînd dimensiunile unor cărţi. Nici atunci cercetările nu s-au oprit, fiindcă unele teme atît de mult l-au obsedat, încît au generat chiar un serial de volume. Dintre cărţile publicate amintim: *Pe urmele lui Gala Galaction* (Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1982), *Pe urmele lui Ion Agîrbiceanu* (în curs de apariţie) ş.a. A colaborat în volume colective, precum *L-am cunoscut pe Tudor Arghezi* (1981), *Ceasuri de seară* (1982). A îngrijit ediţii din şi despre clasici: Gala Galaction, *O lume nouă* (1970), Gala Galaction, *Prin ţară* (1975), Gala Galaction, *Opinii literare. Despre scriitori şi cărţi* (1979), *Mihai Eminescu* (1987).

Impresionaţi de munca, uneori benedictină, a părintelui Gheorghe Cunescu, pentru a scoate la lumină noi valori ale culturii române, mulţi oameni de cultură s-au referit, în scris, la activitatea şi opera sa: Şerban Cioculescu, Ion Pas, Demostene Botez, Ioan Alexandru, Ion Apostol-Popescu, Paul Dugneanu, Gabriel Cocora, Alexandru Bardieru, A. Radu, Gh. Papuc, Florentin Popescu ş.a.

La cei 75 ani ai săi, părintele Gheorghe Cunescu nu se socoteşte un îmbătrînit. Şi nici nu este! Îl întîlneşti la biserică, la bibliotecă, la arhive, la simpozioane, conferinţe, congrese, la edituri şi redacţii. E tînăr şi robust sufleteşte, e sănătos, din mila Domnului, şi trupeşte şi speră să aibă timp să-şi realizeze toate proiectele editoriale. Şi nu sînt puţine!

La acest moment aniversar, alăturîndu-ne familiei, prietenilor, cunoscuţilor, foştilor enoriaşi, tuturor celor care îl ştiu şi îl admiră din viaţa de toate zilele sau din scrieri, îi urăm din tot sufletul viaţă lungă, sănătate, putere de muncă, realizări pe toate planurile. La mulţi şi fericiţi ani, părinte Gheorghe Cunescu!

Pr. Alexandru Stănciulescu Bîrda

Alte noutăţi editoriale la Centrul mitropolitan din Sibiu

În vara pe care o încheiem, la Centrul mitropolitan din Sibiu au mai apărut două valoroase lucrări,* pe care le semnalăm foarte pe scurt cititorilor gazetei noastre şi anume:

„Contribuţii transilvănene la Teologia ortodoxă", 406 p., lucrare tipărită din iniţiativa şi cu binecuvîntarea I. P. S. nostru Mitropolit Antonie, ea reprezentînd o deschizătoare de drumuri în acest domeniu, fiind prima lucrare de acest gen.

Elaborată fiind de întreg corpul profesoral actual de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, ea oglindeşte eforturile teologilor transilvăneni din totdeauna: ierarhi, profesori de Teologie, preoţi diverşi, călugări etc., de pe tot cuprinsul actualelor Mitropolii ale Ardealului şi Banatului, în a arunca raze de lumină întru ridicarea clerului şi credincioşilor Bisericii româneşti din Transilvania.

Volumul este justificat de I. P. S. Mitropolit Antonie, care l-a iniţiat, ca pornind „nu din slavă deşartă, ci din dorinţa de a fi o floare la marele buchet" al strădaniilor depuse de toţi fiii Bisericii noastre de pe toate plaiurile româneşti întru afirmarea slovei bisericeşti, spre a se şti de cei de astăzi „ce a fost înaintea lor şi de unde să meargă mai departe. Să nu deschidă uşi deschise" (p. 26).

Lucrarea se deschide cu un studiu introductiv semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie şi intitulat: „Transilvania: Teologia şi teologii ei, în istorie şi azi", care rezumă într-un fel întreg volumul, îmbogăţit însă cu consideraţii şi informaţii personale deosebit de semnificative.

Întreg cuprinsul lucrării este anevoie de redat într-un spaţiu atît de restrîns, de aceea ne vom rezuma la cîteva titluri de compartimente din cele 18 pe care întreaga carte le are, cum sînt de pildă: „Traduceri parţiale şi integrale ale Sf. Scripturi în Transilvania" (pr. prof. onor. Dr. Nicolae Neaga); „Preocupări de Teologie biblică în Transilvania" (pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan); „Istoriografia Bisericii româneşti din Transilvania" (pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu); „Circulaţia scrierilor patristice în teritoriile intracarpatice şi specificul spiritualităţii transilvănene" (arhid. prof. Dr. Constantin Voicu); „Lucrări şi preocupări de Teologie sistematică în Transilvania" (pr. prof. Dr. IoanIcă); „Teologia morală" (arhid. prof. onor. Dr. Ioan Zăgreanu); „Cărţile de slujbă transilvănene, factor de unitate naţională" (pr. prof. Dr. Ilie Moldovan); „Contribuţii transilvănene la dezvoltarea legislaţiei şi a studiului Dreptului bisericesc" (arhid. prof. Dr. Ioan Floca); „Muzica bisericească în Transilvania" (arhid. lector Ioan Popescu) ş.a., toate scrise cu competenţă, ceea ce onorează pe autorii acestei cărţi.

Între marii profesori de Teologie din Transilvania este arătat Gh. Lazăr, iar între marii ierarhi, „model de muncă şi neostenealâ . . .", de la care mai ales „Teologia va porni pe un drum nou, care va face din ea o ştiinţă" (p. 9), este menţionat mitropolitul Andrei Şaguna, în amintirea căruia este închinat de altfel întregul volum, cu prilejul împlinirii a 115 ani de la trecerea sa la cele veşnice.

„Biserica strămoşească din Transilvania în lupta pentru unitatea spirituală şi naţională a poporului român", 341 p., este a doua lucrare pe care o semnalăm ca apărută de curînd în editura Centrului mitropolitan din Sibiu.

Semnată de arhid. prof. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, lucrarea are, precum ne arată şi titlul, un vădit caracter istoric, cuprinzînd în paginile sale o izbutită sinteză de istorie bisericească românească transilvăneană, de la începuturile sale pînă în zilele noastre, punîndu-se în lumină desigur momentele mai de seamă ale acestei istorii, aspecte din viaţa zbuciumată a românilor transilvăneni, a căror istorie nu poate fi despărţită de cea a Bisericii lor. În felul acesta, cartea este cu atît mai bine venită cu cît ea apare într-un moment în care asupra românilor transilvăneni, asupra istoriei lor bisericeşti şi naţionale, se mai aruncă încă o seamă de teze de rea credinţă, iar unele direct jignitoare.

Pe lîngă alte valoroase lucrări de acest gen apărute în ultimii ani la noi în ţară, cititorul întîlneşte şi în acest volum valoroase informaţii legate de începuturile formării poporului român şi înrădăcinării sale, de bogatul material arheologic provenit din secolele IV—XI, „dovezi sigure pentru „istoricii" certaţi cu adevărul şi obiectivitatea, născocitori de teorii pseudoştiinţifice cu privire la aria şi timpul de formare a poporului român" (p. 11), de originile creştinismului la români, „propovăduit şi răspîndit în forma lui răsăriteană, adică aşa cum era el la Ierusalim, Alexandria, Antiohia, Salonic etc." (p. 16), de rolul Ortodoxiei în păstrarea identităţii naţionale a românilor din Transilvania faţă de acţiunile de convertire la Catolicism şi Calvinism, despre Uniaţia din 1700 şi despre multele încercări de revenire pînă la 1918 şi după aceea, cînd am devenit „una în credinţă . . ., cum au fost şi strămoşii noştri" (p. 292) etc.

Lucrarea cuprinde cinci capitole şi anume: „Vechimea şi continuitatea de viaţă şi de Lege strămoşească, românească, în Transilvania" (p. 7—176); „Acţiuni ale preoţilor şi credincioşilor greco-catolici pentru revenirea la Biserica Ortodoxă în perioada interbelică" (p. 177—210); „Biserica strămoşească din Transilvania de Nord-Est în timpul teroarei instaurate de ocupaţia horthystă (1940—1944)", (p. 211—254); „Revenirea Transilvaniei de Nord-Est în cuprinsul României — o mare dreptate a istoriei" (p. 255—278); „Semnificaţia istorică a Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române" (279—298), cartea cuprinzînd totodată o bogată ilustraţie, precum şi un indice de nume şi locuri, prin toată căutarea sa şi această lucrare venind cu mult folos în întîmpinarea tuturor doritorilor de a cunoaşte pagini din istoria zbuciumată a Transilvaniei şi a fiilor ei.

Gh. P.

* Cărţile se găsesc în librăria eparhială din Sibiu, str. 1 Mai nr. 35, unde pot fi comandate şi ramburs.

Filă de acatist

Bucură-te leagăn alb de iasomie
Către care-n roiuri fluturii coboară
Bucură-te raza stelei din vecie
Şipot care curge, lin, cu apă vie,
Bucură-te Maică, Pururea Fecioară.

Bucură-te floare fără de prihană
Spicul cel de aur, veşnic plin de hrană,
Mirul care vindeci orice fel de rană,
Bucură-te Maică, Pururea Fecioară,
Ploaia cea de mană.

Bucură-te brazdă plină de rodire,
Munte sfînt în care s-a-ngropat comoară
Bucură-te cîntec tainic de iubire
Clopot de chemare, cîntec de mărire.
Bucură-te Maică, Pururea Fecioară.
Blîndă fericire.

Bucură-te mărul vieţii care-nvie
Pomul greu de roadă-n plină primăvară
Bucură-te iarăşi ţărm de bucurie
Dintru care curge miere aurie
Bucură-te Maică, Pururea Fecioară,
Sfînta mea Marie.

Zorica Laţcu (Monahia Teodosia)

Buga

Sună clopotele toate, Buga de la Putna sună
Şi în vuiet de aramă peste văi şi munţi răsună
S-opresc plugurile-n brazdă: Valuri, valuri ies ţăranii
Cu topoare, furci şi coase, vifor mare: Vin Tătarii!

Spre păduri cu vaste coame, pornesc turmele de oi
Vaiere şi plînsde mame, ziua groazei cea de-apoi!
Tropote de cai răsună, mii şi mii, un uragan!
Se deslănţuie năprasnic zguduind ca un vulcan!

Soarele-şi opreşte raza, un imens potop de nori
Praf şi strigăte de groază, toată ţara e-n fiori!
S-aprind focuri de alarmă, Hoarda şi-a pornit avîntul
Vijîie săgeţi de moarte, se cutremură pămîntul!

Păsări se ridică-n stoluri, îşi iau zborul tot mai sus
Îngrozite se avîntă cu privirea spre Apus
Buga-n dangăt de alarmă, zi şi noapte mereu sună
La chemarea gurii sale moldovenii se adună!

Ca un leu răcneşte Ştefan: „Înapoi lifte păgîne
Veacuri jefuit-aţi totul, azi sorocul vostru vine!"
Şiruri de Plăieşi voinici, Pîrcălabi, Hatmani în zale
Au silit Hoarda de Aur să gonească-ntoarsă cale!

Tot aşa fugit-au Turcii, fiii sacrului Profet
Din Moldova lui Ştefan, cel cu nume de Atlet!
Şi aşa în veci de veci, de la munte şi ogoare
Se vor apăra românii cît va fi lume sub soare!

Glia asta-i Mama noastră, ne-a pus strajă în Carpaţi
Doar în ea îşi dorm odihna moşi, strămoşi, copii şi fraţi!
Ei şi noi sîntem un suflet, o voinţă, un Destin
Vom zdrobi, fără cruţare, pe orice duşman hain!

Bugă, dangăt de miracol, să nu taci, ci sună iară
Să răsune glasul tău peste tot, ţară de ţară
Glasul tău e glasul Ţării: Un trecut de anvergură
Şi un viitor de aur ce-l purtăm din gură-n gură!

T. Bodnar

GÎNDURI LA UN POPAS ANIVERSAR

În viața fiecărui vieţuitor al unei obști monahale tunderea în monahism reprezintă un moment deosebit, pentru că această tundere este ca un fel de nou botez, din care pricină se și dă un nume nou celui în cauză, dar mai ales pentru că ea reprezintă o poartă de intrare într-o viață nouă, cu totul și cu totul alta față de cea de pînă atunci, înseamnă începutul realizării unor ţeluri duhovnicești înalte, începutul unor urcușuri spirituale care s-au terminat adesea cu împliniri din cele mai cu adevărat mărețe.

Un astfel de început avea loc și în urmă cu patru decenii, și anume în 14 septembrie 1949, în biserica Mănăstirii Prislop, din ţara Haţegului, mănăstire cu atîtea rezonanţe istorice, ctitorită, după tradiţie, de Sf. Nicodim cel sfinţit de la Tismana, începătorul monahismului organizat de pe meleagurile noastre.

La Sf. Liturghie din ziua și mănăstirea arătată, vrednicul de pomenire episcop al Aradului, Andrei Magieru, tundea în monahism un tînăr hotărît să îmbrăţișeze tagma monahală, un tînăr licenţiat cu excepţionale rezultate în ale Teologiei, un *om* care va însemna mult pentru Teologia ortodoxă în general, pentru Teologia și pentru Biserica Ortodoxă Română în special, pentru lucrarea ecumenică din Patria noastră și din lumea întreagă, pentru punerea mai vădit în lumină a unor vetre de spiritualitate ortodoxă românească și a unor centre eparhiale, pentru reînnoirea vieţii spirituale a fiilor Bisericii noastre, preoţi și credincioși deopotrivă.

În ziua de 14 septembrie 1949 a fost tuns în monahism cel ce astăzi poartă pe umeri greaua răspundere a conducerii Mitropoliei Ardealului, Î. P. S. Dr. *Antonie Plămădeală.*

Primind numele de Antonie, numele acelui mare ostenitor în cele ale lui Dumnezeu și în cele ale zidirii noastre lăuntrice din primele veacuri ale Bisericii, se va strădui să meargă pe urmele Sf. Antonie cel Mare, luînd totodată în seamă și semnificaţia praznicului din 14 septembrie, „Înălţarea Sf. Cruci", care parcă va anticipa într-un fel marile și multiplele osteneli întru care tînărul monah Antonie își va implica toată fiinţa în anii pe care avea să-i parcurgă. Căci, după tîlcuirea Î. P. S. Mitropolit Antonie, cînd zicem „cruce" nu înţelegem numai jertfă, numai suferinţă, cum sîntem înclinaţi să tălmăcim mulţi dintre noi, ci cruce înseamnă și implicare profundă în viaţă și purtarea cu demnitate a tuturor îndatoririlor pe care le avem ca oameni și ca fii ai Bisericii.

Va învăţa acest lucru și de la un luminat duhovnic, arhimandritul Ilie Cleopa, pe care îl va avea ca stareţ la Mănăstirea Slatina din Moldova, după ce Mănăstirea Prislop se va transforma în mănăstire de maici, stareţ care, prin înţelepciunea, prin cumințenia, prin rîvna sa duhovnicească și prin toate ale sale, se pare că va lăsa urme adînci în viaţa ierodiaconului (1949), a ieromonahului (1953), și a Ierarhului de mai tîrziu (1970).

Încercînd să încrestăm aceste modeste rînduri prilejuite de popasul mai sus arătat, socotim că este potrivit să ne reamintim următoarele cuvinte spuse despre marele nostru istoric Nicolae Iorga: *„Este omul cel mai puţin risipitor de minute".*

Nu greșim cînd spunem că acest lucru l-a caracterizat tot timpul și îl caracterizează și astăzi și pe Î. P. S. Mitropolit Antonie. Și-a spus-o desigur permanent și ne-o cere tuturor să dăm „fiecărui minut un conţinut constructiv", cu convingerea că avem datoria de a valorifica la maximum talantul sau talanţii cu care ne-a înzestrat Dumnezeu, că avem datoria *„să stoarcem din noi tot ceea ce ne-a fost dat nouă",* ca să folosim tot cuvintele Î. P. S. Sale.

„Dacă Luceafărul n-ar fi fost scris de Eminescu — spunea Î. P. S. Mitropolit Antonie cu un anumit prilej — *nu l-ar mai fi scris nimeni",* căci *„ceea ce a pus Dumnezeu în noi n-a fost pus în alţii". „Fiecare din noi* — se explică Î. P. S. Sa — *avem un mandat în fiinţa noastră,* în *personalitatea noastră,* și *mandatul acesta trebuie epuizat, ca să nu ne pară rău, cînd vom trece dincolo, că am trecut cu bagajele nedescărcate".*

Să umplem permanent timpul, așadar, și într-un mod cît mai ziditor posibil — este, spusă cu alte cuvinte, deviza vieţii Î. P. S. Mitropolit Antonie, deviză care, de altfel, ar trebui să fie a tuturor celor care își consacră viaţa slujirii lui Dumnezeu și oamenilor. Despre Înalt Prea Sfinţia Sa putem afirma cu tărie că, cu adevărat, și-a umplut și își umple timpul, printr-o permanentă și, am putea spune, aproape uluitoare activitate.

L-a umplut și îl umple nu numai în domenii ca cele amintite la începutul acestor rînduri, ci chiar și în domeniul vieţii monahale, ca să ne rezumăm doar la acest aspect, cu un astfel de prilej.

Se știe că ierodiaconul și apoi ieromonahul Antonie Plămădeală a lăsat urme luminoase peste tot pe unde a trecut, nu numai din ţară, ci și de peste hotare. Ca doctorand la Oxford și apoi la Universitatea din Londra, apoi ca Ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, a ţinut un mare număr de conferinţe, comunicări și chiar cursuri universitare despre spiritualitatea ortodoxă și românească, în Anglia, în Franţa, în Belgia, în R.F.G., în S.U.A., în Suedia, în Italia și în alte multe ţări, unele dintre aceste comunicări fiind publicate în reviste teologice de prestigiu.

Să nu uităm apoi că I. P. S. Mitropolit Antonie a închinat o întreagă carte, *„cum nu cunosc să se fi scris o alta undeva",* cum o declara la apariţie venerabilul nostru dascăl de Teologie, P. C. pr. prof. onor. Dr. Dumitru Stăniloae: *„Tradiţie și libertate în spiritualitatea ortodoxă"* (Sibiu, 1983), carte care nu numai că *„impune pe autor ca pe un scriitor duhovnicesc de mare clasă",* ci *„ea face totodată deosebit serviciu poporului român, scoţînd la iveală frumuseţea echilibrată și plină de cumințenie și de cuviinţă a spiritualităţii lui, trăită în mod accentuat și exemplar de monahismul nostru",* după cum remarcă același venerabil dascăl. Dar despre aceste lucruri se vorbește, într-un fel sau altul, și în cele peste cincisprezece cărţi pe care Î. P. S. Sa le-a dat la iveală, abordîndu-le de asemenea în cele două volume de predici, aflate în momentul de faţă sub tipar: *„Tîlcuri noi la texte vechi"* și: *„Cuvinte la zile mari",* care nădăjduim să apară pînă către sfîrșitul anului în curs.

Vocaţia de monah a Î. P. S. Mitropolit Antonie o reîntîlnim totodată în serialul de articole inaugurate la începutul acestui an în „Telegraful român", sub genericul: *„Cuvinte duhovnicești",* în care teme ca: Întîlnire cu Avva Antonie, Care este virtutea cea mai mare, Ascultare și disciplină, Paza gîndurilor ș.a. ne aduc în atenţie preocupări fundamentale ale vieţii monahale și din afara ei. La acestea trebuie să adăugăm refacerea din temelie a incintei Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, mănăstire faţă de care Î. P. S. Sa încă de timpuriu a avut evlavie, unde-și petrecea o bună parte din vacanţele de student și unde se pare că i-a încolţit și gîndul de a intra în monahism. Se spune adesea „că o eparhie care nu are măcar o mănăstire nu este completă, îi lipsește ceva". Prin lucrările de la așezămîntul brîncovenesc de la Sîmbăta de Sus putem spune, mai ales acum, că Arhiepiscopia Sibiului are și ea o mănăstire.

La acest popas aniversar urăm Î. P. S. Mitropolit Antonie, ani mulţi, cu sănătate, cu noi și binecuvîntate împliniri.

Arhid. *Gh. Papuc*

Pomenirea a doi ierarhi de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române

Anul 1989 ne prilejuiește bucuria de a putea vorbi despre două confluenţe sărbătorești, semnificative pentru viaţa bisericească a veacului trecut din Ardeal și Banat: centenarul săvîrșirii din viaţă a lui Ioan Popasu, episcop al reînfiinţatei Eparhii a Caransebeșului (1808—1889) și aniversarea unui secol de la alegerea ca episcop al aceleași dieceze a vicarului mitropolitului Andrei Șaguna, arhimandritul Nicolae Popea.

Referindu-ne la cei doi ierarhi dintru început trebuie să arătăm că ei au fost adevărați tribuni ai luptei românilor acelui agitat ceas istoric pentru cultură, progres, civilizaţie, libertate și unitate naţională. Dar pentru a avea o imagine clară a implicării lor în destinul naţiunii pe care au slujit-o se cuvine să creionăm, în linii generale, personalitatea distinctă a fiecăruia.

Episcopul Ioan Popasu s-a născut la Braşov, la 25 dec. 1808. Școala a făcut-o la Braşov (gimnaziul), Sibiu (liceul), Cluj (facultatea de filozofie) și Viena (facultatea de teologie). După terminarea studiilor teologice, episcopul Aradului Vasile Moga l-a numit secretar personal, hirotonindu-l ca diacon la 9/21 martie, iar patru zile mai tîrziu întru preot necăsătorit. Îndată după hirotonie a fost ales ca paroh al Bisericii Sf. Nicolae din Braşov, iar mai apoi a fost întărit ca „prezbiter al tractului întîi și doi din Braşov" (mai—iunie, 1838).

Activitatea bisericească a tînărului cleric este remarcabilă. Dintru început preocuparea sa majoră a fost orientată spre luminarea păstoriţilor, conștient fiind că numai așa va putea să înţeleagă mai bine chemările imediate ale momentului istoric trăit. Astfel, indiferent de cine anume forma populaţia oraşului și a mărginimilor lui, vrednicul preot a ţinut ca acesta să nu rămînă lipsită de carte. Acest gînd va însufleţi în curînd o altă iniţiativă îndrăzneaţă și de mare importanţă pentru sufletul românesc de aici: înfiinţarea unui gimnaziu român, a cărui importanţă pentru viaţa braşoveană o va sublinia mitropolitul Andrei Șaguna, în 1853: „Școala aceasta este o dovadă că oraşul vostru e cu adevărat românesc".

Evenimentele de la 1848 vor avea în inimosul preot un susţinător zelos. Ca secretar al Marii Adunări Naţionale de pe Cîmpia Libertăţii de la Blaj (3/15 mai), va trăi la cel mai înalt nivel sufletul momentului. Reverberaţia acestei clipe va anima, în continuare, întreaga sa activitate. Meritele sale deosebite nu vor rămîne nerăsplătite. În anul 1865 venerabilul mitropolit Andrei Șaguna îi omagiază strădaniile în chipul cel mai nimerit posibil, propunîndu-l ca episcop al reactivatei eparhii a Caransebeșului — reînfiinţată împreună cu Mitropolia transilvană, ca urmare a repetatelor demersuri ale românilor.

Este hirotonit ca arhiereu la 15/27 august 1865 în biserica din Răşinari, ca de îndată să se îndrepte spre „ţarina" sa duhovnicească. Situaţia restauratei episcopii era grea. Prima măsură luată a fost de a ridica nivelul de instruire al preoţilor și în acest scop redeschide la Caransebeș în 1865 cursurile Institutului Teologic. Selecţia tinerilor candidaţi la preoţie se face după un criteriu riguros: oameni studioși, absolvenţi de liceu, cu o viaţă morală aleasă. Mînat de vrerea de a-și vedea păstoriţii întăriţi cu adevărat în cultură, se exprimă clar și convingător prin fapte. În anul 1876 va înfiinţa, pe lîngă Institutul teologic, Institutul pedagogic. Și tot în acest context se cuvine să amintim activitatea cercului învăţătorilor români în cadrul „Reuniunii învăţătorilor români de școale capitale și elementare poporale din dieceza dreptmăritoare răsăriteană a Caransebesului", precum și crearea, în 1878, a societăţii tinerimii clericale, care mai tîrziu se va numi „Societatea de lectură Ioan Popasu". De asemenea, pe linia realizărilor de ordin cultural amintim organizarea tipografiei și librăriei diecezane, precum și editarea „Foii Diecezane" (săptămînal cu un conţinut ecleziastic, școlar și literar), în al cărui prim număr din 5/17 ianuarie 1886 se poate citi programul urmărit de noua publicaţie: „întărirea în cultură a bisericii și școalei noastre".

Alături de aceste obiective, episcopul Popasu își va înscrie numele în majoritatea acţiunilor cu caracter cultural din Caransebeș și întreaga eparhie, prin înfiinţarea de societăţi corale și artistice și organizarea de biblioteci pe lîngă școli și biserici, la care se adaugă atenţia acordată tinerilor teologi studioși trimiși dincolo de hotarele ţării pentru întregirea cunoștinţelor. Pentru că am amintit de vocaţia patriotică a episcopului Ioan Popasu, apreciem că este suficient să surprindem un singur moment din viaţa sa în care sensibilitatea constiinţei acestui om de excepţie este în măsură să ne copleșească. Este memorabilă în această privinţă relatarea episcopului Traian Bădescu, cu privire la sentimentele cu totul deosebite pe care, în 1864, Popasu le-a trăit la întîlnirea cu pămîntul Ţării Haţegului, vatră a civilizaţiei daco-romane, glasul acestuia primind acente vibrante cînd vorbeste locuitorilor Sarmizegetusei despre sfinţenia locului pe care calcă și virtuţile înaintașilor lor.

Săvîrșirea sa din viaţă se va petrece la 5/17 februarie 1889, fiind plîns sincer de întreaga eparhie și de toţi oamenii de bine care l-au cunoscut.

Urmașul episcopului I. Popasu la conducerea Eparhiei Caransebeșului este arhimandritul Nicolae Popea, „unul din cei mai credincioși ucenici ai lui Șaguna", cum l-a caracterizat istoricul I. Lupaș. Născut la 17/28 februarie 1826 în Satulung (Valea Timișului, lîngă Braşov), tînărul Neagoe — nume primit la botez — va învăţa carte în ţară, la Blaj și Cluj, unde absolvă facultatea de drept. În 1847, se înscrie la Facultatea de teologie de la Viena, ale cărei cursuri le întrerupe un an mai tîrziu, date fiind evenimentele din ţară, unde îl găsim, la 1848, în rolul de „căpitan la garda românilor braşoveni".

Între anii 1850—1851 funcţionează în cadrul administraţiei de stat. La îndemnul mitropolitului Șaguna, care vedea în el pe succesorul lui, se călugărește (1851), primind numele de Nicolae. Totodată i se încredinţează postul de secretar al mitropolitului și funcţia de profesor la Seminarul din Sibiu. Hirotesia întru arhimandrit o va primi în 1871, iar din 1873, după moartea mitropolitului, timp de un an va conduce destinele, destul de agitate, ale Bisericii ardelene. În 1889, în urma trecerii la cele veșnice a episcopului Ioan Popasu, scaunul Eparhiei Caransebeșului a rămas vacant. Mitropolitul Miron Romanul, i-a „netezit" calea ca să poată fi ales episcop al Caransebeșului. Astfel, la 2/14 iulie 1889 Nicolae Popea e instalat ca arhiereu al Diecezei Caransebeșului, în vîrstă de 63 ani. Aici găsește un teren prielnic activităţii culturale, pastorale și patriotice, idealuri care i-au animat toată tinereţea. Iată această observaţie exprimată concis în circulara inaugurală adresată preoţilor și credincioșilor din eparhie: „Vă recomand iubitilor școala și învăţămîntul ca pe cel mai sigur mijloc spre cultura românească, căci trebuie să știm că aceea ce e lumina soarelui pe firmament, care împrăștie întunecimea nopţii, aceea e întunecimea minţii în capul omului. Să ne îngrijim deci cu tot dinadinsul pentru școală, să ne silim din toate puterile noastre pentru luminarea poporului (...) ca să ne putem lumina spiritul și să ne putem îmbunătăţi și starea noastră intelectuală și morală" (Tribuna, nr. 8 din 20 august 1889). Entuziasmul său cultural se caracterizează prin dîrzenia cu care se pronunţă împotriva proiectului lui Appony. Popea militează pentru menţinerea școlilor confesionale, considerîndu-le singurul mijloc de conservare a tezaurului cultural și spiritual românesc, la fel cum se va întîmpla și cu critica virulentă pe care o va face în presa vremii la adresa tendinţelor de introducere a limbii statului în așa-zisele grădinite ale acelui veac, considerînd această măsură drept „instrument de deznaţionalizare".

Nu putem trece sub tăcere nici laborioasa strădanie scriitoricească a încercatului ierarh. Ca scriitor a desfășurat o activitate rodnică. Din perioada sibiană datează următoarele lucrări: „Vechia Metropolie română ortodoxă a Transilvaniei și a părţilor Ungariei", Sibiu, 1870; „Arhiepiscopul și Mitropolitul **Andrei Șaguna**", Sibiu, 1874; „Memorialul Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna sau luptele naţionale-politice ale românilor 1846—1873", vol. I., Sibiu, 1889, continuate cu „Discursul de recepţie de la Academia Română" — tot despre viaţa și activitatea lui Șaguna —, precum și alte studii și articole publicate în „Telegraful Român", „Foaia Diecezană" și unele reviste din Viena.

Osîrdia condeiului și a veghilor tîrzii asupra cărţilor îi va fi răsplătită în 1889, cînd Academia Română îl alege ca membru activ al ei în secţia istorică. În primăvara anului 1900 are loc solemna ședinţă de recepţie, unde Vlădica Nicolae va prezenta discursul la care ne-am referit. Auditoriul a fost captivat, iar mitropolitul primat Iosif Gheorghian, amfitrionul său în timpul șederii în Bucureşti, este plăcut impresionat de spiritul scînteietor al confratelui de peste munţi, dovada grăitoare confirmîndu-o vizita pe care i-o va face anul următor (1901) la Caransebeș, prilej de reflecţie și raportare în comun la problemele ce stăteau în faţa Bisericii și cereau o rezolvare abilă. La fel ca și înaintașul său, episcopul Ioan Popasu, Nicolae Popea nu va pregeta nici o clipă spre a-și îndemna preoţii să trudească în vederea menţinerii păstoriţilor în dreapta credinţă, conștient fiind de pericolul ce-l reprezenta propaganda catolică în acest colţ al pămîntului românesc.

Viaţa sa pămîntească se va încheia la 26 iulie 1908, avînd vîrsta de 72 ani. Parafrazînd cuvintele reprezentantului Academiei, Ioan Bianu, care l-a parentiat pe episcopul Nicolae Popea, putem spune că atît Ioan Popasu cît și vlădica Nicolae nu au fost ai ardelenilor sau ai bănăţenilor. Apostolatul lor este al neamului românesc și al legii Bisericii lui Hristos Domnul, amîndoi fiind îngropaţi în cimitirul bisericii Sf. Ioan din Caransebeș.

Posteritatea nu i-a uitat. Dimpotrivă, memoria lor este cinstită cu pioșenie.

Pr. prof. *Nicolae Morar*

„Cel ce se smereşte pe sine se va înălţa"

Faptul că de patru ori în patru ocazii diferite Mîntuitorul a spus aceste cuvinte (Matei 18, 4; 23, 12; Luca 14, 11; 18, 14), dovedește importanţa cu totul deosebită pe care o acordă El smereniei ca mijlocul cel mai eficient al înălţării duhovnicești spre comuniunea cu Părintele ceresc.

În limbajul de toate zilele însă, cînd spunem despre cineva că se află într-o stare de smerenie, sau de umilinţă, ne gîndim la condiţia înjosirii, a micșorării, a declinului, încît se cuvine să medităm puţin asupra modului în care trebuie să înţelegem smerenia aducătoare de înălţare.

De la început trebuie să precizăm faptul că îndemnul Mîntuitorului are un înţeles activ și nu unul pasiv. „Cel ce se smereşte pe sine" indică o autosmerire, ca acţiune liberă și voluntară, care nu înjosește, ci dinamizează, pentru că te angajezi într-o acţiune conștientă, raţională, activă și liberă, vizînd un scop superior. Fiind un act voluntar, este săvîrșită în urma unei deliberări și hotăriri. Cel ce se smerește pe sine este, adică, conștient că de la Dumnezeu a primit în dar toţi talanţii pe care-i are. Acest fapt nu-l poate lăsa indiferent și pasiv, fiindcă binecuvîntarea sau osînda vor fi în funcţie, nu de numărul talanţilor, ci de modul în care se va strădui să-i înmulţească... Și dobîndind astfel mai mulţi talanţi, el se va înălţa tot mai mult pe sine însuși...

Pe de altă parte, cel ce nu se înalţă prin smerenia de sine, ajunge să fie „plin de sine", mulţumit totdeauna de sine. Și această plenitudine aducîndu-i orgoliul, îl împinge spre regres: „Celui ce i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă" (I Corinteni 4, 7), atrage atenţia Apostolul, arătînd că pe drumul virtuţii, al făptuirii binelui, sau al devenirii de sine, nu există mulţumire, ci continuă strădanie de progres și depășire de sine, că viaţa însăși are un caracter dinamic și activ, angajînd totdeauna energiile creatoare ale omului. De aici vedem că cel ce se smereşte pe sine nu-și creează prin aceasta complexul înjosirii, al nesocotirii demnităţii valorii proprii, ci tocmai evită stagnarea care îl face să decadă din propria-i devenire și progres la care este chemat să ajungă.

Mai mult decît atît, „cel ce se smereşte pe sine" devine comunicabil și agreabil în relaţiile cu semenii săi colaborînd totdeauna la acţiunile care conduc spre un scop superior. Este lipsit de egoism și de invidie. Apreciază calităţile altora și caută chiar să le imite, judecîndu-și mai mult defectele proprii, pe care caută să și le îndrepte. „Limita de preţuire a eului propriu — remarcă un ginditor — stă în judecata dreaptă a celorlalţi. Dar în competiţia socială, fiecare e dispus să se laude, micșorînd în schimb calităţile altora. De aceea, modestia este suprema distincţie a eului de valoare. Omul de valoare își permite chiar luxul de a se crede mai puţin decît este. În opoziţie cu omul de reală și mare valoare, care se judecă mai puţin decît este, avem paranoicii și megalomanii, care se simt mai mult decît sînt... Cum lumea nu le recunoaște pretenţiile exagerate, la delirul de grandoare, ei adaugă pe cel de persecuţie" (Nicolae Mărgineanu, Condiţia Umană, Bucureşti, 1973, p. 108).

Aducînd nemulţumirea de sine, cel ce se smereşte pe sine își adună energiile latente ale sufletului spre a se depăși mereu, și astfel smerenia, sau modestia primește un caracter dinamic și creator în toate domeniile activităţii omenești.

Pe plan duhovnicesc, Mîntuitorul ne pune în faţă idealul desăvîrșirii: „Fiţi desăvîrșiţi, precum și Dumnezeu este desăvîrșit" (Matei 5, 48). Nu vom putea niciodată atinge piscul sfinţeniei lui Dumnezeu, dar cel ce se smereşte pe sine va fi mereu animat de tensiunea acestei deveniri duhovnicești: „Nu zic că sînt desăvîrșit, dar o urmăresc că doar o voi prinde... Una fac: uitînd cele ce sînt în urma mea și tinzînd către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu, întru Iisus Hristos" (Filipeni 3, 12—14). Cu cît credinciosul se apropie mai mult de desăvîrșirea lui Dumnezeu, cu atît îl vede mai mult măreţia și devine mai smerit. Și cu cît se depărtează mai mult de ea, se vede pe el mai mare și măreţia lui Dumnezeu mai mică, asemenea unui munte pierdut în zare, sau privit din apropiere... Și iarăși, cu cît roadele duhovnicești sînt mai multe, cu atît credinciosul se pleacă mai mult sub puterea harului roditor, asemenea pomului ale cărui crengi încărcate de roade sînt plecate de greutatea acestora, pe cînd crengile fără de rod se înalţă în sus, plutind haotic în bătaia vîntului... De aici și concluzia formulată de Fericitul Augustin: „Cu cît sapi mai adînc temelia smereniei, cu atît ridici mai mult edificiul sfinţeniei".

Modelul desăvîrșirii îl avem concretizat în viaţa duhovnicească a lui Iisus Hristos. El fiind însă și Dumnezeu, lipsit de orice păcat, reprezintă pentru noi un pisc de sfinţenie ce nu poate fi atins, dar care ne cheamă să-i urmăm, să devenim asemenea Lui. Ne oferă nu numai pilde, ci și puterea, harul ajutător pe măsură să ne însănătoșească mereu firea căzută sau rănită de păcat, și mereu să ne dea impulsul de a „nu ne lăsa biruiţi de rău, ci a birui răul cu binele" (Romani 12, 21). Nu este

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Anunţăm pe stimaţii cititori ai „Telegrafului Român" că abonamentele pentru anul 1990 se reînnoiesc pînă la 30 noiembrie 1989, costul unui abonament anual fiind de 150 lei.

Banii se trimit pe adresa: Arhiepiscopia ortodoxă română, str. 1 Mai nr. 35, Sibiu, cod. 2400, cont virament nr. 45.10.4.09.2, B.N.R.S.R., filiala Sibiu.

Spre a evita unele neajunsuri la expediţie, rugăm din nou stăruitor ca adresa abonatului să fie specificată citeţ și corect, fie pe mandatul poștal, fie într-o scurtă scrisoare trimisă redacţiei.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Intre 13—16 iulie 1989, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte la lucrările sesiunii Comitetului executiv al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care s-a desfășurat la Mănăstirea Zagorsk de lîngă Moscova.

■ Intre 16—26 iulie 1989, înalt Prea Sfinția Sa a participat la întrunirea Comitetului central al C.E.B., care a avut loc la Moscova, în cadrul căreia s-au dezbătut probleme curente, între ele și pregătirea Adunării Generale a C.E.B. de la Canberra (Australia), din anul 1991.

■ In 26 august 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoțit de P. Cuv. Arhim. Dionisie Dan, vicar arhiepiscopesc, și P. Cuv. ierod. Visarion Bălțat, secretar eparhial, a vizitat următoarele parohii din prot. Sibiu:

Daia, pr. R. Bleahu, unde s-au inspectat cele două biserici: „Buna Vestire" (1958) și „Sf. Nicolae" (1928) și s-au dat indicații în legătură cu pictarea ambelor lăcașuri, precum și îndrumări privitoare la bunul mers al vieții bisericești din parohie.

Roșia, pr. T. Rotaru, cu biserica cu hramul „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul" (1950).

Și aici I. P. S. Sa a îndemnat pe pr. paroh la o mai mare atenție față de sf. lăcaș și la începerea neîntîrziată a picturii bisericești. La cimitirul din preajma bisericii se impune în mod imperios îndreptarea crucilor de la morminte.

I. P. S. Sa a îndrumat pe pr. paroh la activitate sporită și la tact pastoral în vederea contracarării prozelitismului sectar.

Vurpăr, pr. Marin Eugen, cu biserica „Sf. Nicolae", restaurată recent și aflată în curs de pictare în tehnica „Fresco" de către pictorul Goagea Marin.

Pr. paroh l-a informat pe I. P. S. Sa de munca depusă în ultimii ani, concretizată în restaurarea și pictarea bisericii, precum și în menținerea vieții religioase morale din parohie.

I. P. S. Sa a apreciat în mod deosebit activitatea parohului și a credincioșilor, dînd unele îndrumări în legătură cu parcelarea cimitirului și cu lucrarea pastorală în parohie.

■ In 27 august 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie a cercetat parohia Gura Riului din Mărginimea Sibiului, preoți: Gh. Șpan și N. Bunea.

I. P. S. Sa a asistat la Sf. Liturghie din biserica monumentală „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil".

La priceasnă, I. P. S. Sa a tîlcuit Evanghelia Duminicii, zăbovind cu deosebire asupra credinței ca virtute teologică. Totodată I. P. S. Sa a binecuvîntat munca depusă în ogorul parohiei de preoții parohi și și-a exprimat admirația pentru frumoasa pictură cu care s-a îmbrăcat locașul de închinăciune, executată de dl. pictor I. Căzilă, îndemnînd pe cei prezenți la păstrarea cu sfințenie a dreptei credințe strămoșești.

În aceeași zi, I. P. S. Sa a vizitat și biserica-monument istoric „Sf. Cuv. Paraschiva" din aceeași parohie, unde de asemenea a rostit un cuvînt de învățătură.

■ In 28 august 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului și I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, aflîndu-se în Bulgaria, au fost primiți de către S. S. Patriarhul Maxim, căruia i-au transmis salutări din partea P. F. Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române și cu care s-au întreținut asupra problemelor ecumenice curente care preocupă lumea ortodoxă. Au fost de față și alți membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare. S. S. Patriarhul Maxim a trimis P. F. Patriarh Teoctist o frumoasă icoană a Sf. Sofronie Vraceanski, sfînt bulgar care și-a desfășurat activitatea culturală în refugiu în România, unde a și trecut la Domnul.

■ In 29 august 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, împreună cu I. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, pr. prof. Nicolae Dură și pr. drd. Alexandru Șchiopu, au vizitat Plevna, Grivița și Pordam, locurile victoriilor românești din războiul de Independență din 1877. La Grivița au oficiat un parastas pentru eroii căzuți în luptele de eliberare a Bulgariei și de cucerire a Independenței românești. În aceeași zi au vizitat cimitirul eroilor români din Sofia, bine îngrijit prin grija parohului bisericii române, pr. drd. Alexandru Șchiopu.

■ In 30 august 1989 înalții ierarhi prezenți la *„Al VI-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene"* au făcut o vizită protocolară d-lui ambasador al României la Sofia, Vasile Pungan.

■ Duminică, 4 septembrie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a participat la slujba religioasă din biserica română din Sofia, vorbind credincioșilor la textul Evangheliei zilei, despre *„Dreptate și Bunătate"*.

După slujbă a urmat o recepție pentru participanții la slujbă, și apoi o agapă cu invitați de la „Congresul Internațional de Studii Sud-Est Europene".

■ Intre 30 august—5 septembrie 1989 I. P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală a participat la *„Al VI-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene"*, care a avut loc la Sofia, în Bulgaria. I. P. S. Sa a prezentat două comunicări:

1. *Sfîntul Gherman din Dacia Pontică, un străromân ignorat. Mai mult decît o ipoteză.*

2. *Biserica Ortodoxă Română și legăturile ei cu Bisericile din Balcani și din Orientul creștin, din sec. XIV pînă în sec. XVIII. Aspecte socio-culturale.*

Ambele comunicări s-au bucurat de largi comentarii și aprecieri. Din România au participat peste 40 de istorici și oameni de cultură. La Congres au fost prezenți peste o mie de istorici din toate țările Europei. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a fost prezent și a prezentat o comunicare și I. P. S. Mitropolit Dr. Nestor Vornicescu al Olteniei. De asemenea au fost prezenți pr. prof. dr. Nicolae Dură, de la Institutul Teologic Universitar din București, și pr. drd. Alexandru Șchiopu, parohul bisericii române din Sofia.

■ Duminică, 10 septembrie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie a vizitat Mănăstirea Brîncoveanu — Sîmbăta de Sus, unde a avut o întîlnire de lucru cu specialiști în arhitectură și artă, în legătură cu lucrările de finisare ale așezămîntului brîncovenesc a cărui restaurare, inițiată de I. P. S. Sa, se află în faza de finisări interioare.

■ Miercuri, 13 septembrie 1989, I. P. S. Sa a plecat la Geneva pentru a participa la unele lucrări ale Conferinței Bisericilor Europene.

Al XIII-lea Congres al Organizației Internaționale pentru Studiul Vechiului Testament

Între 27 august și 1 septembrie 1989 a avut loc, la Leuven — Belgia, al XIII-lea Congres al Organizației Internaționale pentru Studiul Vechiului Testament.

Au luat parte peste 450 de specialiști din domeniul Vechiului Testament (profesori, orientaliști, filologi, cercetători) din 40 de țări, de pe toate continentele.

Din țara noastră au participat: pr. dr. Athanase Negoiță din București, diac. prof. Emilian Cornițescu de la Institutul Teologic Universitar din București, pr. prof. Vladimir Peterca de la Institutul Teologic Romano-Catolic din Iași, prof. Szabó Árpád de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj-Napoca, prof. Michael Gross de la același institut, ramura cu limba de predare germană din Sibiu și pr. prof. Dumitru Abrudan, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

Congresul a fost găzduit de către Facultatea de Teologie a Universității catolice din Leuven.

Deschiderea lucrărilor a avut loc duminică, 27 august 1989. ora 20, printr-un cuvînt de salut adresat participanților de către rectorul Universității, prof. Roger Dillemans.

A urmat apoi prelegerea inaugurală: „Iosua 24. Locul și funcția acestui capitol în cadrul cărții", susținută de către prof. Chris Brekelmans, președintele Organizației.

În zilele următoare lucrările s-au desfășurat în sesiuni plenare și pe grupe. Au fost prezentate, în plen 21 de teme grupate după profilul lor, în patru mari secțiuni: 1. Istoria deuteronomistică; 2. Pentateuhul; 3. Literatura profetică și 4. Psalmii. Cărțile de înțelepciune. Literatura intertestamentară. Targumele.

În cadrul celor cinci grupe au fost prezentate, pe parcursul celor cinci zile, 87 scurte comunicări.

Participanții au avut posibilitatea de a cunoaște un larg cerc de probleme și preocupări specifice acestui domeniu pe cît de vast tot pe atît de dificil de abordat al Vechiului Testament.

Un interes aparte l-a suscitat, de pildă, un dialog purtat între un creștin (prof. Pierre-Maurice Bogaért din Louvain-la-Neuve) și un evreu (prof. Emanuel Tov de la Universitatea Ebraică din Ierusalim) asupra textului original al Bibliei, respectiv asupra celor două recenziuni sau variante de text: ebraic (masoretic) și cel grecesc al Septuagintei.

Edituri din Belgia și străinătate specializate în istoria, filozofia, religia, cultura și civilizația orientală au organizat, pe toată durata congresului, expoziții de carte.

Pr. prof. *D. Abrudan*

Monumentele victoriei lui Mihai Viteazul

(Continuare din pag. I-a)

sale victorii. El este opera sculptorului Victor Gaga, sălăjean de origine, și impresionează atît prin dimensiuni, cît și prin valoarea sa artistică. Monumentul se compune dintr-un volum paralelipipedic de beton, înalt de 3,75 m, pe care sînt montate basoreliefuri lucrate în travertin, și o coloană înaltă de cca 22 m, formată din trei lame paralelipipedice, paralele, din beton armat, placate cu travertin, care simbolizează cele trei țări române unite în anul 1600 sub sceptrul lui Mihai Viteazul. Pe latura de sud a coloanei, la partea superioară, se află fixate stemele celor trei țări române. Basoreliefurile redau chipul domnului tuturor românilor, grupuri de oșteni și elemente simbolice. Tematica basoreliefurilor este următoarea: latura dinspre est — portretul lui Mihai Viteazul, flancat în dreapta de cinci personaje reprezentînd căpitanii care au luptat în oastea domnului, dintre care trei, privind spre voievod, țin în mîini flamuri cu stemele țărilor române; latura dinspre nord — Mihai Viteazul călare, urmat de cei cinci căpitani; latura dinspre sud — trei grupuri a cîte trei personaje, redate în tipologii și veșminte specific dacice, surprinse în atitudini de luptă; latura dinspre vest — sigiliul-emblemă al Unirii din 1600, cu chipurile lui Mihai și al fiului său și semnele heraldice ale celor trei țări române. Intr-un medalion special se află săpată următoarea inscripție: „Io, Mihail Voievod, domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei". Sub medalion este reprodusă semnătura lui Mihai Viteazul. Pe monument este dăltuită în marmură o a doua inscripție: „Aici, la 3 august 1601, oștile conduse de marele voievod Mihai Viteazul au cucerit o strălucită victorie în lupta pentru apărarea unității tuturor românilor, pentru libertate și neatîrnare".

Festivitatea inaugurală a avut loc la 21 octombrie 1976, cu prilejul aniversării a 375 de ani de la bătălia de la Guruslău, într-un larg cadru sărbătoresc, în prezența președintelui R. S. România, Domnul Nicolae Ceaușescu și a unui numeros public.

Fiind una dintre lucrările mari și valoroase din punct de vedere artistic, monumentul victoriei lui Mihai Viteazul de la Guruslău, este vizitat anual de un mare număr de oameni de toate vîrstele, bucurîndu-se de cinstirea și aprecierea acestora, amintind peste veacuri de vitejia și eroismul înaintașilor în lupta pentru libertate și unitate politico-socială.

„Cel ce se smerește..."

(Continuare din pag. a 7-a)

desigur ușor drumul spre piscul desăvîrșirii. Cei ce iau în asalt piscurile înțeleg mai bine greutatea drumului, sudoarea apăsătoare a efortului, riscurile căderilor și chiar al prăbușirii, lupta cu vîntul ispitelor... Dar numai unii ca aceștia reușesc să simtă satisfacția ajungerii la țintă, văzînd mai aproape albastrul cerului senin, a privelistei infinite deschisă în zare, a aerului curat care îți reface energia pierdută, a soarelui pe care îl simți parcă alături, încălzindu-te și pătruzîndu-te cu razele lui pline de lumină; a bucuriei senine a sufletului care nu s-a ostenit în zadar...

Dacă cei plini de sine se sufocă și lîncezesc în propria lor satisfacție, care stagnîndu-le puterile, îi blazează în mulțumire de sine, în vanitate și orgoliu; în schimb cei ce se smeresc pe sine, fiind mereu nemulțumiți de realizările lor, neîncetat caută noi resurse de energie morală și necontenit tind să se autodepășească, spre împlinire și desăvîrșire, încît numai unii ca aceștia pot face dovada că într-adevăr desăvîrșirea este tocmai conștiința nedesăvîrșirii, că „cel ce se smerește pe sine se va înălța".

Semnalăm... Semnalăm...

● *TRA BOSFORO E DANUBIO, CHIESE IN FERMENTO, e o carte a ziaristului italian Francesco Strazarri (Editione Paoline, 1988, 258 p.) în care sînt reproduse și convorbiri fidele cu reprezentanți ai Bisericii noastre, P. F. Patriarh Teoctist, Mitropolitul Antonie și Episcopul Nifon Ploieșteanul.*

● *Sub genericul „Restituiri necesare", revista „Tribuna" publică un fragment dintr-o carte „în curs de apariție la Editura Dacia" (Tribuna 7, 1989, p. 3) sub semnătura cunoscutului istoric american al Transilvaniei Keith Hitchins (Trad. de Sever Trifu). Scriind despre* „Lucian Blaga și satul românesc", *Hitchins încearcă delimitări subtil nuanțate între Blaga și Crainic, și Ortodoxia ca* „mod de a înțelege și simți existența". *Dacă pentru Crainic* „ortodoxia și românii erau aproape sinonime", *Crainic* „fiind un bun creștin", *Blaga era* „precreștin și eretic". *Pentru el* „spiritualitatea românească, care determină în primul rînd caracterul național, s-a păstrat cel mai bine în sat", *în elementele precreștine conservate în Ortodoxia românească.*

Totuși, în Ortodoxiel Noi am zice că această cohabitare între spiritul românesc, cu tot ceea ce aducea el din trecutul protopărinților daci și romani, și Ortodoxie, ambele în formare cînd s-au întîlnit la noi, e semnul unei întîlniri fericite, ca părțile unui întreg. Hitchins scrie: „Rolul creștinătății răsăritene în formarea caracterului național al românilor i se părea *(lui Blaga)* mai complex și mai puțin mistic decît lui Crainic. *(Blaga)* dădea importanță foarte mare credinței populare că ortodoxia a ajutat la păstrarea valorilor, dar el localiza factorii determinanți ai etniei în categoriile subconștientului matricei stilistice, mai degrabă decît în formele scolastice".

Categoriile subconștientului matricei stilistice, am comenta noi, s-au exprimat însă excelent prin categoriile conștientului ortodox. Că e așa, o spune chiar Hitchins cînd observă că Blaga ținea cont de „credința populară că ortodoxia a ajutat la păstrarea valorilor", *cum spune mai sus.* „Credința populară" *e aici o prelungire a* „matricei stilistice". *E chiar mai mult decît a-și da mîna!*

● *În același număr al revistei „Tribuna" și pe aceeași pagină, Mircea Vaida comentează cartea lui Mircea Mușat și Ion Ardeleanu: ROMÂNIA DUPĂ MAREA UNIRE, vol. II, partea a II-a, NOIEMBRIE 1933, — SEPTEMBRIE 1940, (Buc. 1988, 1583 p.). Titlul recenziei spune totul: RESTITUIREA ADEVĂRULUI ISTORIC. Este exact ceea ce au intenționat cei doi autori, sprijiniți pe documente de cele mai multe ori inedite, sau cu bună știință și rea credință ignorate cîndva:* „În anii de școală, *scrie Mircea Vaida,* generația mea a fost nevoită să studieze trecutul țării, după penibila ISTORIE A R.P.R. a lui Roller, un volum de tristă amintire".

● *Cunoscutul scriitor Graham Greene (84 de ani) crede că literatura franceză se află într-o situație asemănătoare refluxului.* „După Camus, Malraux, Bernanos, Mauriac, marea s-a retras. Aștept să revină". *Care va fi fiind părerea francezilor?*

Tot Graham Greene despre succes și eșec: „Pentru un preot sau pentru un scriitor, succesul absolut nu există; primul vrea să ajungă sfînt, al doilea vrea să atingă culmile literaturii mondiale din toate timpurile. Nu vor putea. **Succesul** te poate face să-ți exagerezi importanța, **eșecul** te poate duce spre autocompătimire. Trebuie să rămîi la mijloc" *(România literară, 7, 1989, p. 23). Calea de mijloc e recomandată de sfinții filocalici și cei ai Patericulul, pentru cei tentați de extreme și lipsiți de echilibru, cînd caută desăvîrșirea. Atît numai că, în viziunea sfinților,* calea de mijloc *e o cale și un mijloc spre dobîndirea sfințeniei, nu un țel și o renunțare, sau o oprire într-o stare de indecizie. În literatură poate fi la fel. Rămînerea* la mijloc *poate fi mulțumirea cu mediocritatea cînd, nerealizînd succesul și temîndu-te de eșec, îți alegi un loc călduicel, undeva între a fi un simplu laic în literatură, sau un scriitoraș. Scriitor cît de cît, e cel care vrea să fie cel mai mare. Cine nu vrea să fie cel mai mare, nici să nu se apuce de scris.*

Sfatul lui Graham Greene, scriitor de mare succes, nu-i vine din propria lui experiență, ci din modestie. El e bun doar pentru cei fără aripi. Dacă nu vrei să ajungi sus de tot, nu ajungi nici la jumătate. Dacă vrei să ajungi sus de tot, dar sfîrșitul te găsește pe la mijloc, e cu totul altceva. Se cheamă că ai fost în urcuș, așa cum se cuvine să fie fiecare om. Cît despre modestie, ea e întotdeauna semnul omului mare. Fie că e sfînt, fie că e scriitor. La sfinți se numește smerenie. Prin modestie, Graham Greene și-a descoperit de fapt tocmai ceea ce a vrut să ascundă. El a știut însă că există și cititori în stele!

● *Dintre marii americani ajunși de notorietate universală, unii încoronați cu premiul Nobel, Dr. Palade e român, Saul Bellow e căsătorit cu o româncă, Elie Wiesel e născut în Maramureș... Ne bucurăm să aflăm că și poetul, compozitorul, interpretul de jazz la saxofon, pictorul și autorul de filme Leonard Lonergan, se trage după mamă din Transilvania, și ea purta numele de Muntean. A cerut ca, dacă vor fi traduse în românește (au fost traduse în R.F.G.) poeziile să-i fie semnate Leonard* **Muntean** *Lonergan. Ceea ce revista „Tribuna" (nr. 7, 1989, p. 8) și face, pe o jumătate de pagină, în traducerea Augustei George și a lui Ion Cocora.*

Și cîți ca Lonergan nu vor mai fi fiind și Muntean!

● *Francisc Păcurariu observă bine că* „în toate momentele literaturii române" *istoria a fost* „o sursă de energie națională, un tezaur de idei și de teme pentru scriitori" *(„Cronica" nr. 7, 1989, p. 5). Evident, articolul nu se voiește, pe un sfert de pagină de revistă, un studiu exhaustiv, deși fixează bine jaloane ca pentru un studiu. Din trecut îi amintește, bine înțeles cu titlul de exemple selecționate — nici nu se putea altfel — pe Duiliu Zamfirescu, Sadoveanu, Cezar Petrescu, Filimon, Rebreanu, Matei Caragiale, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu. Dintre cei de azi, tot cu același titlu, enumeră pe Marin Preda, Eugen Barbu, Paul Anghel, Dana Dumitriu, Eugen Uricaru, Mircea Vaida* „și alții". *Mai jos mai adaugă pe Constantin Țoiu, Ion Lăncrănjan, D. R. Popescu, Augustin Buzura, Petru Sălcudeanu, Dumitru Popescu, Corneliu Ștefanache, Platon Pardău, Nicolae Țic,* „și alți scriitori valoroși". *Sînt într-adevăr mulți alții. Sper să fiu în total acord cu Francisc Păcurariu dacă, poate pentru că i-am citit ultimul roman istoric de curînd, voi fi tentat să descifrez în obișnuitul, și aici de două ori pe drept folositul* „și alții", *și pe Mihail Diaconescu! Evident, tot cu titlu de exemplu,* printre alții! Să nu se supere nimeni!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 15 octombrie 1989 Nr. 39—40/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

CUM BIRUIM RELELE GÎNDURI TĂINUITE?

Ava Moise povestește că Ava Serapion pe cînd era încă ucenic la Ava Theon, așadar în formație, căpătase o deprindere rea. Se știe că în lupta pentru desăvîrșire, totul are importanță. Nimic nu se neglijează, nimic nu este lăsat la voia întîmplării. Totul e sub control. Mai întîi sub control personal, și apoi sub controlul unui părinte duhovnicesc, al starețului, al duhovnicului, sau pur și simplu al Bătrînului sub îndrumarea căruia e ucenicul. Și chiar cînd nu e vorba de un ucenic, ci de cineva trecut de vîrsta și de stadiul ucenicie, și atunci *controlul și prin altul* e o necesitate absolută. De ce? Pentru că noi înșine ne controlăm cu prea multă bunăvoință. Ne învoim, adesea, prea ușor cu părerile și faptele noastre. Dăm dovadă de o prea mare înțelegere și iertare pentru propriile noastre slăbiciuni. Și într-o zi constatăm că nu mai putem scăpa de ele, și că încep să ne apese. Conștiința mai trage clopotul de alarmă, dar e din ce în ce mai slabă și voința noastră din ce în ce mai neputincioasă.

Controlul prin altul ne ajută să ne orientăm mai bine. Aceasta, bine înțeles, cînd acel *altul* e un înțelept, un om responsabil, un cunoscător, un om duhovnicesc. Acest *altul* trebuie bine ales. Pentru lucrurile mai mărunte însă, oricine ne poate da o mînă de ajutor. Din afară ni se văd mai bine defectele. Și acelea pe care noi le privim cu ochii închiși, fac cu ochiul către cei dinafară. Rămîn nevăzute numai păcatele și slăbiciunile pe care ni le ascundem cu prea mare grijă. Dar cînd începem să ni le ascundem, înseamnă că le permanentizăm, că ne-am declarat de acord cu ele. De acestea ascunse scăpăm greu cu puterile noastre proprii. Pentru acestea avem nevoie de ajutor. De ajutorul harului dumnezeiesc. Acesta ne vine prin duhovnic.

Spuneam la început că Ava Serapion căpătase o deprindere rea. În sine, nu părea primejdioasă, dar era foarte primejdioasă pentru că era ținută ascunsă, și pentru că era în plus și o călcare de disciplină. În viața celor care se desăvîrșesc, disciplina are o importanță capitală. Mai ales în viața celor din chinoviile de obște. Ea asigură funcționarea corectă și continuă a intențiilor, și prezența în conștiință a scopului, în toată lucrarea sufletului. Ea atestă controlul minții și al inimii asupra tuturor mișcărilor sufletești. Ești într-o curte bine îngrădită, în care lupul nu poate pătrunde. Căci toate mișcările sufletești, absolut toate trebuiesc ținute sub supraveghere, pentru ca toate, împreună, să lucreze convergent spre realizarea scopului, adică spre curățirea desăvîrșită de impurități, de gînduri rele, de împrăștierea în nimicuri și, bine înțeles, spre eliberarea de toate faptele cele rele. Înainte de fapte însă, ordinea trebuie făcută în gînduri și în simțiri. Căci de acolo se nasc, de acolo se ordonă și se consimțesc faptele. Forma cea dintîi de disciplină e ascultarea. Cea de după aceea e controlul gîndurilor prin spovedanie. Cea mai înaltă e cea a rugăciunii minții, sub îndrumarea unui duhovnic priceput.

Omul duhovnicesc trebuie să fie ca un conducător de autovehicul. Cu privirea numai înainte. Cu mîinile permanent pe volan. Cu combustibilul asigurat și de bună calitate. O mică impuritate poate bloca țevile de aprovizionare ale motorului, iar un combustibil diluat nu are puterea de a aprinde motorul și a face vehiculul să meargă. Raportul dintre ulei și benzină trebuie bine păstrat. Părțile mobile ale vehiculului, angrenajele, trebuie bine întreținute, unse, supraveghiate. Oricare din aceste componente, dacă se strică sau nu

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

DESPRE DIALOGUL ORTODOXO-ANGLICAN

După o întrerupere de cinci ani, Comisia de dialog teologic între Biserica Ortodoxă și cea Anglicană, la inițiativa Sanctității Sale, Patriarhul ecumenic Dimitrios I, și a Grației Sale, Robert Runcie, Arhiepiscopul de Canterbury, și-a reluat lucrările la Mănăstirea ortodoxă Valamo, Finlanda, între 20—25 iunie 1989.

Președintele părții ortodoxe a fost numit Mitropolitul Ioan de Pergam, Patriarhia Ecumenică, iar cel al părții anglicane, Episcopul Henry Hill, fost titular al Diocezei de Toronto, Canada.

Membrii ortodocși ai Comisiei sînt: Mitropolitul Ioan de Pergam (Co-Secretar) — Patriarhia Ecumenică —, Grecia; Mitropolitul Petru de Aksum — Patriarhia din Alexandria —, Etiopia; Episcopul Gavril de Palmyra — Patriarhia din Antiohia —, Franța, Arhiepiscopul Serghei de Solnochnogorsk — Patriarhia Moscovei —, Elveția; Episcopul Nifon Ploieșteanul — Patriarhia Ortodoxă Română; Protopopul Prof. Nikolai Chivarev — Patriarhia Bulgară; Mitropolitul Hrisostom de Kition — Biserica din Cipru; Protopopul Nikolai Lanczewski — Biserica Ortodoxă din Polonia; Părintele Jan Rusin — Biserica Ortodoxă din Cehoslovacia; Episcopul Ambrozie de Jeensuu — Biserica Ortodoxă din Finlanda; Părintele Alexander Festiropoulos — Secretariat —, Marea Britanie.

Membrii anglicani ai Comisiei sînt: Episcopul Henry Hill (Co-Secretar) — Biserica Anglicană din Canada; Episcopul Siggibe Dwane — Biserica de Provincie din Africa de Sud; Episcopul Mark Dyer — Biserica Episcopală din S.U.A.; Pr. Dr. John Caden — Biserica Anglicană din Australia; Pr. Prof. William Green — Biserica Episcopală din S.U.A.; Episcopul Samir Kafity — Biserica Episcopală din Ierusalim —, Orientul Mijlociu; Episcopul Michael Manktelow — Biserica din Anglia; Pr. Canon John McNab — Biserica Anglicană din Canada; Pr. John Riches — Biserica Episcopală Scoțiană; Episcopul Dr. Maxwell Thomas — Biserica Anglicană din Australia; Pr. Dr. Joy Tetley — Biserica din Anglia; Pr. Hugh Wybrew — Biserica Episcopală din Ierusalim —, Orientul Mijlociu; Pr. Dr. John Fenwich — Co-Secretar Administrativ.

Se cunoaște că rezultatele dialogului anglicano-ortodox s-au concretizat în Declarațiile de acord „Moscow Agreed Statement" — 1976 (Declarația de acord de la Moscova) și „Dublin Agreed Statement" — 1984 (Declarația de acord de la Dublin), precum și în Raportul de la Atena — 1978. Desigur, aceste Declarații constituie o sursă și o bază de reflecție teologică care arată cît de mult cele două Biserici împărtășesc credința comună, în ciuda diferențelor asupra multor probleme.

Mulți au considerat — atît din partea anglicană, cît și din partea ortodoxă — că, deși s-au depus în trecut eforturi considerabile de către Comisie, nu s-a ajuns la un punct de vedere clar, fapt explicabil, întrucît dialogul ca atare se afla în stadiu inițial, în ciuda celor cîțiva ani de existență. S-a căzut de acord la Valamo ca dialogul să îmbrace o nouă formă, plecînd de la studiul învățăturilor fundamentale de credință ale creștinismului, cum ar fi: Sfînta Treime, Hristos și Duhul Sfînt, Hristos și Biserica, Biserica și Duhul Sfînt etc.

În discuțiile de viitor din cadrul Comisiei va trebui să se țină cont de toate realizările sale din trecut — în special de cele două Acorduri semnate în comun: Moscova, 1976 și Dublin, 1984.

La Sesiunea de dialog care a avut loc la Valamo, s-au discutat aspectele activității de viitor ale Comisiei, precizîndu-se un plan de lucru pe baza unor teme teologice care nu au fost abordate pînă acum în cadrul dialogului, sau care au fost atinse numai tangențial. Acest plan ar urma să cuprindă trei stadii de lucru, a cîte circa 2—3 ani, după care să se încheie un Acord comun, care să fie dat publicității și, apoi, înaintat autorităților bisericești pentru hotărîre și recepționare.

I. *În primul stadiu* al lucrării ar urma să se studieze aspecte fundamentale de eclesiologie, situîndu-le într-un context teologic mai larg. Acestea ar constitui baza și criteriul pentru ca mai tîrziu să se poată trata subiecte concrete, cum ar fi: preoția, autoritatea în Biserică, receptarea documentelor etc. Ar urma, deci, să se abordeze următoarele două puncte:

1. *„Taina Bisericii în lumina credinței noastre în Dumnezeu Cel în Treime"*. În cadrul acestei teme se va ține cont de ceea ce s-a discutat pînă acum în legătură cu adaosul „Filioque". Trebuie să se arate în ce măsură credința noastră într-un Dumnezeu care este Treime se răsfrînge asupra sensului și naturii Bisericii. Faptul că Dumnezeul nostru nu este „individual", ci personal, existînd „în comuniune" se referă la ceea ce se numește în mod obișnuit „eclesiologia comuniunii", în care adevărata balanță dintre „unu" și „mulți" este esențială la toate nivelurile vieții și structurii Bisericii. A se avea în vedere ideea unității în diversitate în dezbaterea eclesiologică actuală.

2. *„Taina Bisericii în relație cu hristologia"*. Într-adevăr, în cadrul dialogului cu anglicanii, problematica hristologică a fost aproape absentă, deși majoritatea aspectelor eclesiologiei depind în mare măsură de acordul hristologic. Natura Bisericii ca instituție, ideea de Biserică ca trup al lui Hristos, preoția și raportul ei cu Hristos ca arhiereu „prin excelență", apoi, problema hirotoniei femeilor la preoție — toate acestea sînt legate de hristologie. Desigur că în tratarea subiectului acestuia se va ține seama de relația dintre hristologie și pnevmatologie, antropologie și eshatologie. De asemenea, temele lăsate nestudiate suficient de cele două Declarații menționate mai sus, privind sfințenia Bisericii indivizibile, pot fi înțelese numai în perspectiva unei înțelegeri corecte a Bisericii ca trup al lui Hristos.

II. *Cel de al doilea stadiu* al discuțiilor teologice de dialog, va cuprinde o serie de teme specifice, cu caracter eclesiologic, cum ar fi „Ce este erezia?"

1. În sens tehnic eclesiologic, această problemă se referă la limitele libertății și la varietatea în materie de doctrină, aspecte asupra cărora Comisia nu s-a pronunțat în trecut cu claritate. Pe ce criterii se poate declara cineva sau o anumită comunitate eclesială ca *„eretică"*, pe ce motiv și prin ce procedură? De asemenea, se va discuta și problema dogmei și teologumenei.

2. *Problema schismei în Biserică* și cum poate afecta unitatea Trupului lui Hristos. Mai este o comunitate schismatică parte a trupului lui Hristos? Care este statutul eclesial al celor ce nu se află în comuniune euharistică?

Ortodocșii doresc să studieze în profunzime aceste probleme întrucît, în trecut, cele două Declarații le-au menționat numai, recomandînd în continuare studiu mai detaliat.

3. *„Recepția în Biserică"*. Care este procesul prin care învățătura stabilită de Sinoade este recunoscută, receptată sau acceptată? În ce mod, anumite manifestări din Biserică — cu caracter doctrinar sau canonic — se dovedesc adevărate și, astfel, devin parte a vieții și credinței Bisericii? Această problemă — după părerea membrilor Comisiei — devine foarte importantă în cadrul dezbaterilor ecumenice de astăzi, avînd, de asemenea, importante implicații practice în viața Bisericii.

III. *Un al treilea grup de probleme* se referă la structura și disciplina canonică a Bisericii, probleme care privesc teologia practică. Cu toate acestea, sînt strîns legate de teologie, de doctrină și, deci, nu pot fi tratate separat de aspectele teologice fundamentale ale eclesiologiei. Astfel de probleme sînt:

1. *Natura și autoritatea episcopatului.* În Biserică, slujirea episcopală este esențială. Înțeleg cele două Biserici prin aceasta același lucru sau au interpretări diferite? Ce se înțelege, deci, prin natura și funcția episcopatului? În trecut, Comisia de dialog nu a studiat suficient problema succesiunii apostolice.

2. *„Problema conciliarității și primatului"* a fost studiată în trecut numai în legătură cu autoritatea Sinoadelor ecumenice. Dar conciliaritatea, ca parte a *structurii* Bisericii, este un lucru diferit. Există nivele ale activității sinodale și conciliare în Bise-

(Continuare în pag. a 2-a)

Episcop NIFON PLOIEȘTEANUL

Monumente, oameni, fapte și locuri istorice

Bustul monumental al Doamnei Stanca din Făgăraș

La 26 aprilie 1936, istoricul Nicolae Iorga, vizitînd Făgărașul, a ținut o conferință în oraș despre viața și opera lui Mihai Viteazul, în cadrul căreia a vorbit și despre cetatea acestuia, în care, timp de cîțiva ani, a trăit Doamna Stanca, soția marelui voievod. Cu acel prilej, prestigiosul istoric a făcut apel la femeile din oraș, pentru a-i ridica un bust Doamnei Stanca, care a stat în cetatea Făgărașului vreme de doi ani, între 1600—1602, ca stăpînă la început, apoi ca ostatecă și roabă.

Răspunzînd acestui apel, femeile din Făgăraș au alcătuit un comitet, sub președinția Mariei Budeanu, care, întrunindu-se în sala prefecturii din oraș, s-au angajat să acționeze pentru ridicarea unui bust care să eternizeze memoria Doamnei Stanca.

Cu sprijinul autorităților și contribuția locuitorilor din oraș și județ s-au adunat 78.646 lei, sumă cu care au fost acoperite cheltuielile lucrării.

În cursul lunii mai 1938, cînd lucrarea intrase în stadiul final, comitetul de inițiativă, împreună cu colonelul Mircea Papadopol — prefectul județului Făgăraș, colonelul M. Andreescu — comandantul garnizoanei, Constantin Teodoru — primarul orașului, a stabilit ca bustul să fie așezat la loc central, pe promenada de lîngă cetate, în apropierea edificiului în care Doamna Stanca a locuit.

Bustul, turnat în bronz, operă de artă a sculptorului Spiridon Georgescu din București, în toamna anului 1939 a fost așezat pe un soclu de marmură, realizat cu măiestrie artistică de maistrul P. Balaban din Craiova.

Pe soclu sînt dăltuite următoarele inscripții:

— În partea superioară: „Aici a suferit toate umilințele și amenințările, pentru dreptul neamului său, chinuită și apoi veșnic nemîngîiată soție a lui Mihai Vodă Viteazul — Doamna Stanca".

— În partea de jos: „S-a ridicat acest monument din inițiativa doamnei Maria colonel Budeanu, președinta grupării femeilor române din Oltenia și Făgăraș, ajutată de un comitet compus din: T. Theodoru președintele tribunalului Făgăraș, colonel I. Budeanu fost comandant garnizoană, colonel Papadopol prefect al județului, dr. Moise Grama primar al orașului, dr. Iulian Cârje avocat, lt. col. Andreescu N. comandant al C.R. Făgăraș, dr. Ioan Bârsan avocat, Romul Taflan, dr. Ștefan Damian, Gheorghe Dragoș, Ioan Cociș, Valeriu Literat, Gruia Novac, Capătă Grațian, Rînea Teodor, cpt. Bănescu Petre, cpt. Gheorghe Toma casier și secretar al comitetului și cu concursul doamnelor din C.F.R. și al locuitorilor din orașul și județul Făgăraș, în anul 1938".

Festivitatea inaugurală a avut loc la data de 1 decembrie 1939, în prezența autorităților civile și militare, a locuitorilor orașului, a delegaților veniți din toate localitățile urbane și rurale ale județului Făgăraș, a numeroși oaspeți și invitați din Brașov și alte părți ale țării.

Înconjurat de o mulțime de coroane și jerbe de flori, bustul a fost dezvelit de Maria Budeanu, președinta comitetului de inițiativă.

Cu acel prilej au vorbit protopopul Pavel Borzea, Maria Budeanu și dr. Moise Grama, primarul orașului. În alocuțiunile lor, aceștia s-au referit la lupta lui Mihai Viteazul pentru libertatea și înfăptuirea unității politico-statale a poporului român, la legăturile lui cu Făgărașul, la soția sa — Doamna Stanca, și la bustul ridicat în memoria acesteia.

A urmat o serbare cu cîntece și recitări de versuri patriotice, prezentate de elevii școlilor secundare și primare din oraș.

Bucurîndu-se de atenția și cinstirea cuvenită din partea făgărășenilor și admirat de trecători și turiști, bustul monumental al Doamnei Stanca amintește peste timp de opera lui Mihai Viteazul — libertatea și unitatea poporului român — idealuri pentru care a militat și venerabila lui soție.

Prof. *Petru I. Dan*

Biserica Sfîntul Nicolae sau Bogdana din Rădăuți

— 630 de ani de la zidire —

În anul 1359, cînd voievodul Bogdan (1359—1365) părăsise Maramureșul și a pus bazele noului stat liber și independent la răsărit de Carpați, Țara Moldovei, după lupte grele încununate cu succes, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru izbînda dobîndită, a înălțat în Rădăuți o biserică, un locaș sfînt de închinare, care avea să-i fie și necropolă, lui și urmașilor familiei sale, cu hramul Sfîntul Nicolae (Nika=victorie), pe care oamenii de atunci și de astăzi o numesc Bogdana, după numele ctitorului ei. Biserica se găsește în centrul orașului Rădăuți, într-o curte spațioasă, cu o grădină încărcată de multă verdeață. Ea reprezintă cea mai veche biserică din piatră care ni s-a păstrat în Moldova, și impresionează în condițiunile timpului de atunci construcția ei. Ctitoria întemeietorului statului Moldovei este înaltă, cu acoperișul țuguiat și reflectă, în întregul ei, „simplitatea, sobrietatea și armonia arhitecturii țărănești, ca și a bisericilor de lemn, construite tot de oameni din popor". Este o construcție de tip bazilică romanică, în plan dreptunghiular, construită din piatră brută și cioplită, cu pereții tencuiți exterior, adaptată cultului ortodox, cu altar, naos, pronaos și pridvor închis, adăugat în 1559 de Alexandru Lăpușneanu. În ansamblu, ea reprezintă o sinteză reușită a formelor de arhitectură bizantină și a celor occidentale, cu prezența romanicului precumpănitor, dar și a goticului, care „arată strînsele și permanentele legături care existau în veacul al XIV-lea între Moldova și Transilvania".

Peretele nordic al bisericii are o grosime de circa 1,40 m, iar cel sudic de 1,35 m. Un perete transversal, în axul căruia s-a tăiat o ușă, delimitează naosul de pronaos, iar șase stîlpi masivi, de formă pătrată, dispuși longitudinal, împart aceste două încăperi în cîte trei nave în stil romanic: una centrală și două laterale. Nava centrală a ambelor încăperi e boltită cu un semicilindru întărit în dreptul stîlpilor cu arce dublouri. Navele laterale, joase și de două ori mai înguste decît cea centrală, poartă în fiecare travee mici cilindre transversale, construite din sigă pentru a fi mai ușoare. Altarul se prelungește spre răsărit cu o absidă semicirculară și nu are nișele pentru proscomidie și diaconicon. Este boltit cu un semicilindru și o semicalotă. Pridvorul, de formă dreptunghiulară, are două uși laterale, una spre sud și cealaltă spre nord, cu chenare de factură gotică și este acoperit cu o calotă semisferică, sprijinită de un dublu sistem de arcuri încrucișate. Lîngă ușa dinspre sud se află pisania lui Alexandru Lăpușneanu, în care se arată că „s-a început și s-a zidit acest pridvor bisericesc de binecinstitorul și închinătorul Treimii, domnul Io Alexandru voievod, domn al țării Moldovei, în anul 7067 (1559), luna iunie 30, sub episcopul chir Eftimie". Zece contraforturi exterioare au mai mult valoare decorativă decît funcțională. Acoperișul bisericii e din șindrilă, fără turlă, în pante repezi cu o streașină largă, asemănător caselor de țară din partea locului. Lumina bisericii este asigurată prin unsprezece ferestre: două la altar, patru la naos, două la pronaos și trei la

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. *I. Ionescu*

CUM BIRUIM RELELE GÎNDURI TĂINUITE?

(Continuare din pag. I-a)

e luată în seamă, nu pornesc vehiculul, sau îl expun în orice moment unui accident. Se strică și vehiculul, se ratează și atingerea destinației pentru care fusese pornit. Controlul înainte de plecare, și pe parcurs, e absolut indispensabil. Un conducător bun, de cîte ori oprește mașina, îi dă o roată de jurîmprejur, o mai șterge pe ici pe colo, se uită la roți, ridică fie și numai un moment capota și privește motorul.

În viața duhovnicească e la fel. De aceea se dă atîta atenție amănuntelor. Comparația de mai sus ne arată cît sînt, într-adevăr, de importante amănuntele. Un amănunt neobservat, o regulă de disciplină călcată și trecută în obicei poate strica toată așezarea duhovnicească a nevoitorului. Mai întîi se face complice la propria sa greșeală. El infractorul, el complicele! Bună companie. Secret definitiv asigurat! Această complicitate devine păcat. Pentru că nu mai e vorba de o greșeală întîmplătoare, trecătoare, ci de una consimțită. Cel în cauză știe că ceea ce face e o călcare de disciplină.

Ascunderea păcatului, tăinuirea, repetarea, mai întîi fiindcă păcatul rămîne necunoscut în afară, asigură pentru o vreme o oarecare liniștire și totul pare să meargă bine, dar apoi începe să se strice totul în interior. Căci tăinuind mereu, ajungi să fii una înăuntru, și alta în afară. Te dedublezi. Te străduiești să pari ceea ce nu mai ești. Îți construiești astfel, încetul cu încetul, un foarte îngrijit chip de fariseu. De acum încolo poarta compromisurilor cu tine însuți e larg deschisă. Efortul *de a părea bun* ajunge să fie mai mare decît ar fi efortul *de a fi* bun.

Ce e de făcut în asemenea cazuri, cînd cineva se trezește fariseu? Nu-l știe încă nimeni, dar de la un moment dat, cu toate eforturile pe care le va face, va începe să se vadă. Așa ceva se vede. Sigur. Transpiră dintr-o vorbă, dintr-un gest. E greu autocontrolul desăvîrșit al aparențelor. Fariseul își dă în petic repede. Devine formalist, moralist pentru alții, riguros în faptele din afară și cu alții, dar ceea ce e înăuntrul lui începe să miroase. Vălul alb de pe cadavre nu e impermeabil.

Ce e de făcut în astfel de împrejurări? Mai există ieșire? Mai există, dar trebuie căutată. Primul gînd trebuie să fie acela al întoarcerii la adevăr. Hotărîrea de ieșire din duplicitate. Trebuie să renunți cel puțin la postura de complicitate cu tine însuți, dacă nu-i poți învinge slăbiciunile dintr-o dată. Nici nu se poate. Dar să nu mai fii de acord cu ele, se poate. De ce să crezi că îl poți înșela pe Dumnezeu? Știi bine că nu se poate. Și ce folos ai că înșeli oamenii? Mai ales că această înșelăciune nu durează. Nu durează nici la Dumnezeu. Ca fariseu pierzi de două ori mai mult decît ca om cu slăbiciuni. De aceea e bine să începi tu însuți curățenia. O poți face mai discret decît o vor face alții. Dar să n-o faci mai cu milă. Și cînd vezi că nu poți singur — și niciodată nu poți singur, pentru că lupți cu tine însuți și nu lovești ca în altul — atunci caută ajutorul unuia mai iscusit decît tine. Eliberează-te în fața lui. Descrie-te. Și descrie-te critic. Fă-ți o analiză deschisă, și apoi începe cu metodă vindecarea rănilor.

Unde e rana, și remediul. Dă-te însă pe mîna unui doctor bun. Ferește-te de iscoditorul curios. Alege-l pe dreptul milostiv. Alege-l pe cel care vrea și știe să te împace cu Dumnezeu. Pe duhovnic nu-l face părul alb, zice Sfîntul Casian Romanul, ci mintea înțeleaptă și inima bună.

Printr-o astfel de experiență a trecut Ava Serapion, și ea poate fi un exemplu pentru mulți. Pentru cei ce se nevoiesc pe căile aspre ale desăvîrșirii, pățania lui Ava Serapion va fi mai ales un exemplu de cum nu trebuie călcată disciplina cu privire la toate: la ascultare, la mîncare, la somn, la muncă și bine înțeles la rugăciune. Pentru creștinii de rînd, ca și pentru monahi, ea poate fi, în plus, un exemplu de cum descoperă Dumnezeu tainele noastre părinților duhovnicești, și cum prin mărturisire ne eliberăm de păcatele tăinuite și de relele deprinderi.

Tînărul ucenic Serapion obișnuia ca după fiecare masă de la trapeza comunității, să ascundă în sîn o pîine, ca s-o mănînce în afară de rînduială, seara cînd se retrăgea în chilia lui. Cu timpul, obiceiul protejat de la vederea altora, s-a înrădăcinat, voința lui s-a acomodat cu obiceiul, așa încît această hoție devenise un fapt de fiecare zi. Mergea la o trapeză de obște, și avea și el una tainică, secretă! Dar încetul cu încetul conștiința a început să-l controleze, să-l mustre. Se vedea și hoț și lacom, căzut în două patimi care îi stricau așezarea sufletească, și tot rostul lui în viața monahală. Se înșela pe el și îi înșela și pe ceilalți — îi spunea conștiința — și fără îndoială, Dumnezeu îl vedea și nu putea fi de acord cu el. Suferea. Dar nu se putea elibera de fapta lui. Îl tiraniza. Ar fi mărturisit-o bătrînului Theon, dar îi era rușine. Simțea că după ce ar fi mărturisit-o, s-ar fi eliberat de ea, dar n-avea puterea s-o mărturisească. Și dacă n-avea putere s-o mărturisească, n-avea nici putere să renunțe de a o mai face.

Într-o zi au venit la Ava Theon niște frați. Au mîncat împreună și apoi, cum era obiceiul în astfel de ocazii, au trecut la un colocviu duhovnicesc. Desigur, bătrînul urma să le vorbească, iar ei, la nevoie, să pună întrebări. Bătrînul începu să vorbească. Și ce temă își alese! Despre lăcomie și despre tirania gîndurilor pe care le ținem în taină, și nu le dezvăluim, și cît de violente și puternice și agresive sînt, atîta vreme cît le ținem ascunse. Tînărul Serapion, omul casei, omul de lîngă Ava Theon tresări: *„Despre mine vorbește bătrînul! Nu acestora le vorbește, ci mie. Dumnezeu i-a descoperit fapta și gîndurile mele. Altfel cum ar vorbi tocmai despre taina mea?“*

Și scoțînd repede pîinea din sîn — căci și de la ultima masă, cu acești musafiri, nu se putuse abține și își furase pîinea obișnuită — o aruncă în fața tuturor și izbucni în lacrimi. Lacrimi de pocăință. Cerere de iertare pentru păcat și pentru călcarea disciplinei, călcarea care transformase lăcomia în furt. Nu păgubise prea mult pe nimeni, căci dacă ar fi cerut pîinea, probabil i-ar fi fost dată, pînă se învăța cu înfrînarea, dar se păgubise pe sine. Ascundea nu o pîine, ci o faptă rușinoasă. Nu era om întreg, nu era onest, nu era sincer. Și acum plîngea ca un învins.

Nu. Nu era învins. Tocmai acum învinsese. Prin recunoaștere. Prin smerita întoarcere la onestitate, la cinste. Și la disciplină. Despre acestea îi dădu încredințare chiar Ava Theon: *„Ai încredere, fiule. Eliberarea ta e împlinită. Iată, fără ca eu să-ți fi zis un cuvînt, tu însuți ai mărturisit. Tu te-ai eliberat. Dacă pînă astăzi adversarul tău a fost victorios, astăzi victoria ta e sigură. Pînă acum nu l-ai contrazis, și s-a întîmplat precum scrie Solomon:* **„Pentru că nu se împotrivesc celor ce fac rău, inima fiilor oamenilor se umple de gînduri rele“.** *Denunțîndu-l, tu i-ai luat duhului rău puterea asupra ta. Mărturisirea ta l-a scos din adîncul întunecat al inimii tale, la lumina zilei“.*

„Nu apucă bătrînul să spună aceste cuvinte — povestea Ava Serapion — *că din sînul meu ieși în afară un fel de lampă aprinsă care umplu chilia de un miros urît“.* Iar Ava Theon continuă: *„Iată că Dumnezeu a făcut sensibil ochilor tăi adevărul spuselor mele. El a vrut ca tu să vezi cu ochii tăi cine te-a instigat la asemenea faptă, și cum l-ai dat afară din tine prin mărturisirea ta, și cum odată eliberat, el nu va mai avea putere asupra ta, și nici loc în tine“.*

„A avut dreptate bătrînul, recunoștea Ava Serapion. *De atunci am scăpat de tirania acestui demon. Niciodată nu m-a mai ispitit nici lăcomia, nici furtul“ (Collationes* II, 11).

Din această întîmplare mai înțelegem ceva. Anume că atunci cînd cădem sub puterea unei patimi oarecare, de fapt un demon a pus stăpînire pe noi. Iată, acesta se ascunsese în gînd sub forma lăcomiei, a neînfrînării de la mîncare. Căci atît cît îi trebuie trupului, nimeni nu zice să nu-i dăm. Cînd îl lăsăm să depășească măsura, iată că se asociază și cu alte păcate. Alți demoni îi vin în ajutor celui dintîi. În cazul tînărului Serapion, lăcomia s-a asociat cu furtul și, desigur, și cu alte patimi, precum, de pildă, cu fățărnicia. Căci Ava Serapion, deși fura și mînca pe ascuns, pe față lăsa să se creadă că mînca precum toată lumea, cît se dădea la masa de obște. Ba poate la masa de obște se mai și înfrîna cîte puțin, ca să arate că e chiar mai virtuos decît alții! Că în fapt nu avea nevoie de mai mult decît se dădea la masa de obște, se vede chiar din declarația sa că, după aceea, nu s-a mai simțit niciodată ispitit de lăcomie. I-a fost de ajuns mîncarea care se dădea după rînduială, tuturor. Nu trupul îi ceruse suplimentul de o pîine, ci demonul. Și nu ca să-i satisfacă foamea, ci ca să-i strice rînduiala.

Evident, aici nu mîncarea ca atare e subiectul, deși e importantă și mîncarea. Căci atunci cînd ajunge să fie îmbuibare, mîncarea multă îngroașă și mintea și inima. Le umple de materie, și aceasta duce la totală insensibilitate, la preocuparea mai mult de mîncare decît de rugăciune și de ascultare, și de aproapele. Aici însă, subiectul este *disciplina.* Sufletul aflat în disciplină duhovnicească, disciplinează și trupul, și ambele sînt ținute în atenție și sub supraveghere și, în felul acesta, se păstrează echilibrul duhovnicesc.

Să mai observăm în întîmplarea de mai sus și felul cum a procedat bătrînul Ava Theon. Știa de mult de apucătura rea a ucenicului. L-a lăsat. S-a rugat pentru el. N-a vrut să-l oprească, să-l rușineze. Cine știe ce reacție ar fi avut. Poate ar fi protestat. Poate ar fi zis că e pus la înfometare. Trebuia grijă mare, ca să-l vindece fără să-l piardă. I-a pregătit o lecție discretă, hotărîndu-se să vorbească despre păcatul lui, în principiu, altora, fără să facă nici o aluzie la el. Poate nu spera să-l vindece chiar în clipa aceea, dar se hotărîse să înceapă cu dibăcie procesul vindecării. El știa că avea de dat lupta nu numai cu tînărul Serapion, ci și cu cel care îi dirija reaua deprindere. Ava Theon avea un rival în duhul care voia să i se substituie în îndrumarea tînărului ucenic. Sensibilitatea duhovnicească a tînărului ucenic l-a ajutat pe loc, pe el, nu pe demon. A mărturisit de îndată. Poate cucerit și de delicatețea Bătrînului. De aceea spuneam că doctorul trebuie bine ales întotdeauna. Nu te dai pe mîna unui mecanic să-ți facă operație pe inimă. Și nici măcar să-ți opereze o simplă apendicită. Cauți un chirurg. Și cu cît e vorba de operație mai grea, cauți un chirurg de specialitate, de pildă să știe să lucreze pe creier, pe inimă.

Tînărul Serapion a ajuns la bătrînețe un mare Avă.

Ava Moise a povestit această întîmplare Sfîntului Casian Romanul și Sfîntului Gherman din Dacia Pontică (Dobrogea de azi). Ea a fost notată de Sfîntul Casian în *Collationes, Convorbiri cu Părinții din pustie.* Tema discuției era discernămîntul, trebuința, știința de a gîndi drept, de a deosebi binele de rău, duhurile bune de duhurile rele.

El a vrut să le arate celor doi cum, cu discernămînt, Bătrînul a știut să citească în sufletul tînărului Serapion și, cu pricepere, să-i ajute să se elibereze prin propria mărturisire de cel care îi încuraja deprinderea cea rea. Sfinții văd mai departe și mai la adînc. Mai tîrziu Ava Serapion a dobîndit și el darul acestei vederi și al discernămîntului.

Din AGENDA
Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Duminică, 17 sept. a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrșit Sf. Liturghie la catedrala patriarhală, împreună cu PP. SS. Episcopi-vicari Vasile Tîrgovișteanul și Roman Ialomițeanu. Predica zilei a fost rostită de P. C. pr. Constantin Galeriu, profesor la Institutul Teologic din București.

● *Marți, 19 sept. a.c.* Sub președinția Prea Fericitului Patriarh Teoctist au avut loc la Institutul Teologic București lucrările Consfătuirii cadrelor didactice din învățămîntul teologic universitar al Patriarhiei Române, la care au participat Ierarhii celor 13 eparhii din țară. Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat deschiderea și a rostit cuvîntul în ziua de 21 sept. a.c. Celelalte ședințe au fost prezidate de Înalt Prea Sfinției Mitropoliți.

— După-amiază, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările ședinței Sinoadelor mitropolitane ale eparhiilor din raza de școlarizare a Institutului Teologic din București, care au luat măsuri pentru buna desfășurare a activității didactice în noul an universitar 1989/1990.

● *Vineri, 22 septembrie 1989* — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a avut o consfătuire de lucru cu membrii Comitetului tehnic din cadrul Editurii Institutului Biblic al Patriarhiei Române. La ședință au luat parte: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și PP. SS. Episcopi-vicari patriarhali Nifon Ploieșteanul și Vasile Tîrgovișteanul și alți invitați.

● *Duminică, 24 septembrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a vizitat șantierul de restaurare a picturii de la biserica Mănăstirii Dealu de lîngă Tîrgoviște, lucrare ce se execută de o echipă de specialiști condusă de P. Cuv. Arhim. Sofian Boghiu, după care a vizitat șantierul de construcții și reparații de la Mănăstirea Viforîta, în incinta căreia se află Căminul de călugărițe și preotese bătrîne, dînd îndrumările cuvenite pentru buna desfășurare a muncii la aceste două importante obiective bisericești.

Despre Dialogul ortodoxo-anglican

(Continuare din pag. I-a)

rică, care se manifestă atît la nivel local, cît și universal. Primatul este un lucru strîns legat de structura conciliară a Bisericii și, de aceea, problema devine foarte importantă în contextul ecumenic al zilelor noastre. Deci, ce înțeleg ortodocșii și anglicanii prin natura structurii conciliare? Apoi, este nevoie de aceasta — în ultimă instanță punîndu-se întrebarea dacă este necesar un fel de *„primus“*?

3. *„Problema hirotoniei femeilor în toate treptele ierarhice“.* Comisia trebuie să studieze problema și să se pronunțe formal, mai ales datorită atitudinii spectaculoase a Bisericii Anglicane din S.U.A., care a hirotonit o femeie episcop. Chiar în sînul anglicanismului s-au înmulțit nedumeririle și există premisele pentru schismă.

Comisia a tratat această problemă, cu precizarea rezultatelor în „Raportul de la Atena“ (1978). Desigur că problema hirotoniei femeilor amenință în mod foarte serios relațiile dintre cele două Biserici și face deosebit de dificilă perspectiva unei eventuale recunoașteri a validității hirotoniilor anglicane și ca acele Biserici care s-au pronunțat în trecut pentru recunoașterea hirotoniilor anglicane (Acordul de la București, 1935) să le denunțe, iar perspectiva comuniunii euharistice să fie, bineînțeles, complet irealizabilă.

Epilogul „Documentului Dublin“ precizează — în Paragraful 103 — anumite aspecte teologice ale problemei; acesta ar putea fi folosit drept o premisă de studii. Acolo se spune: „Cum trebuie să înțelegem distincția, în cadrul umanității, dintre bărbat și femeie? Ce se înțelege prin preoție sacramentală și care este relația cu suprema și unica preoție a lui Hristos, precum și cu preoția împărătească a tuturor celor botezați; în afară de preoția sacramentală, care sînt celelalte forme de slujire în Biserică?“

Desigur că Ortodoxia urmează — în cadrul acestui dialog — să-și formuleze poziția, după care se va hotărî — la nivelul autorității bisericești — asupra relațiilor cu Biserica Anglicană, avînd în vedere că nici Conferința Lambeth din anul 1988 nu s-a pronunțat cu claritate în această problemă, datorită disensiunilor din însuși sînul ei.

•

Ca urmare a discuțiilor rezumate mai sus, Comisia mixtă de dialog a hotărît să se procedeze la formularea subiectelor pentru următorii 3 ani, în cadrul preocupării de aprofundare a înțelegerii bazelor eclesiologiei, după cum urmează:

1. Imagine, simbol și limbajul folosit referitor la Sfînta Treime;
2. Sfînta Treime ca Comuniune;
3. Filioque în relație cu Treimea imanentă;
4. Hristos și Duhul Sfînt;
5. Hristos, Creație și Umanitate;
6. Hristos și Biserica.

La sfîrșitul reuniunii, a fost adoptat un Comunicat.

Ion Buzași: Andrei Mureșanu
(Editura Eminescu, București, 1988)

Puțini dintre poeții noștri pașoptiști au fost atît de controversați ca Andrei Mureșanu. De aceea o cercetare monografică, din perspectiva istoriografiei actuale, este binevenită pentru a contura portretul unui cărturar patriot, intrat definitiv în conștiința românească drept Poetul Revoluției transilvane de la 1848. Această sarcină și-a asumat-o istoricul literar Ion Buzași, care a publicat în ultimii ani o serie de studii și articole despre Andrei Mureșanu, ce dovedeau o preocupare stăruitoare, tintind spre o reconstituire monografică.

Este o monografie tradițională, structurată în două părți: I. *Omul* și II. *Opera.* În locul unei biografii lineare și neutre, autorul preferă un portret biografic în care urmărește „treptele formării“. Bistrița, Blaj, Brașov, Sibiu, fiecare din aceste orașe aducîndu-și contribuția la devenirea intelectuală a poetului: La Bistrița cunoaște comoara folclorului nostru, Blajul îi inspiră un puternic sentiment național, Brașovul este perioada cea mai rodnică a creației poetice, iar la Sibiu, în coloanele „Telegrafului Român“ se afirmă gazetarul, pe care multă vreme istoriile literare l-au ignorat.

După o incursiune în bibliografia, relativ bogată, referitoare la Andrei Mureșanu, autorul prezintă, din propria-i perspectivă opera poetică și publicistică a bardului numit de Eminescu în *Epigonii* cu metaforele caracterizante: „Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet“. Stabilind că Andrei Mureșanu n-a avut vocația poeziei erotice, acordă un spațiu larg poeziei de inspirație socială și patriotică în care-l prezintă ca un „vizionar al unității noastre naționale“. Un loc aparte ocupă, cum era de așteptat, poezia *Un răsunet,* cunoscută îndeobște cu începutul primului vers: „Deșteaptă-te române“. Titlul capitolului, împrumutat dintr-un inspirat „calendar de inimă“ al distinsului cărturar Antonie Plămădeală („O poezie nemuritoare“) este sugestia unei schițe monografice, prezentînd: geneza, semnificația titlului, compoziția, valorile artistice, aprecieri critice făcute de mari oameni de cultură asupra poeziei. Interesante sînt, la finele capitolului despre poezie, filiațiile pe care le încearcă Ion Buzași între poezia lui Andrei Mureșanu (în speță *un răsunet*) și V. Alecsandri *(Deșteptarea României),* Simion Bărnuțiu *(Discursul* ținut în Catedrala Blajului în 2/14 mai 1848), George Coșbuc și Mihai Eminescu.

„Publicistica unui revoluționar“ — așa îi apare în esență gazetăria lui Andrei Mureșanu actualului cercetător desfășurată mai ales în coloanele „Foii pentru minte, inimă și literatură“ și ale „Telegrafului Român“ din Sibiu, ea se caracterizează printr-o mare diversitate (probleme sociale, pedagogice, de teorie literară, traduceri, folcloristică), dovedind sincera și arzătoarea dorință a cărturarului patriot de a contribui la emanciparea poporului său.

În ansamblu se conturează cu claritate portretul unui cărturar pașoptist, care împlinește triada Revoluției transilvane de la 1848: Simion Bărnuțiu — Ideologul, Avram Iancu — Luptătorul și Andrei Mureșanu — Poetul. Ultimele capitole consemnează prezența bogată a lui Andrei Mureșanu în poezie și în arta plastică.

Apreciind acest studiu monografic, ne îngăduim următoarele sugestii și observații: autorul nu lămurește pe cititor dacă obîrșia maramureșană (numele vechi era Moroșan) este „legendă sau adevăr“, și respinge, fără argumente, controversata înrudire cu Iacob Mureșianu — gazetarul. Iată de ce era necesar un arbore genealogic lămuritor. La lista filiațiilor și paralelelor posibile nu trebuia să lipsească vibrantul poem *Cîntarea României,* despre care un studiu recent al regretatului prof. P. Caraman (v. „Revista de etnografie și folclor“, t. 37, nr. 1/1989, p. 5—21), evidențiază că a avut printre alte surse de inspirație și poezia profetică a lui Andrei Mureșanu.

Prof. *D. Holdiș*

Ctitoriile lui HAGI CONSTANTIN POP

La data de 8 iulie 1636 principele Transilvaniei Gheorghe Rákózi, prin PRIVILEGIUM UNIVERSORUM GRAECORUM IN REGNO TRANSILVANIAE EXISTENTIUM a acordat „grecilor" dreptul de constituire a Companiei Greceşti din Sibiu. (Actul original a fost descoperit de prof. Dr. T. Bodogae în arhiva Mitropoliei din Sibiu).

Dreptul de a exercita comerţul s-a extins şi în Austria, după încorporarea Transilvaniei la aceasta. Întărirea acestui drept a făcut-o Casa de Austria în anul 1748.

În Sibiu, membrii companiei îşi exercitau comerţul în „bolţi". Astfel ei au intrat în interiorul cetăţii, drept de care românii băştinaşi nu se bucurau.

Compania grecească avea: personalitate juridică, un conducător (proestos) — cu aprobarea şi încuviinţarea guvernatorului transilvan JUS JUDICANDI — dreptul să judece şi să se judece între ei, dreptul de a-şi exercita cultul religios, obligaţia de a plăti impozit anual, etc.

Sub denumirea de „greci" se cuprindea: greci, macedoromâni, români, slavi din Sud (mai ales bulgari), sîrbi, etc.

Comerţul exercitat de compania grecească din Sibiu, apoi din Braşov şi alte companii, făceau legătura dintre comerţul levantin (Asia Mică, Siria, Palestina, Egipt, etc.) şi Apusul Europei.

Una din firmele comerciale care s-a impus a fost „CASA HAGI CONSTANTIN POP".

Hagi Constantin Pop „a creat la Sibiu o firmă comercială şi bancară, care mai bine de o jumătate de secol (1763—1846) a dominat comerţul Ţării Româneşti şi nu într-o ramură oarecare, ci în toate sectoarele esenţiale: import, export, tranzit, comision, valori mobiliare, credit, etc." (Andrei Oţetea).

Activitatea comercială a firmei Hagi Constantin Pop se desfăşura pe următorul teritoriu: Braşov, Haţeg, Caransebeş, Arad, Oradea Mare, Oltenia, Muntenia, Pesta, Viena, Constantinopol, Italia, Germania, Franţa şi chiar Anglia.

Constantin Pop, era originar din Oltenia, era român, a venit în Sibiu, unde a lucrat la firma Hagi Petru Luca.

Hagi Petru Luca era macedo-român şi căsătorit cu Stana născută Murgăşeanu, familie de renumiţi olteni.

Dînd dovadă de pricepere şi bună organizare, Constantin Pop ajunge la conducerea firmei (1877). S-a căsătorit cu Păuna (Peuna), fiica lui Hagi Petru Luca. Face o călătorie la Sfîntul Mormînt şi obţine şi titlul de „hagiu", foarte necesar pentru exercitarea funcţiei de negustor.

Această Casă, prin Hagi Constantin Pop şi apoi prin soţia lui (după moartea lui Hagi Constantin Pop, 1808) şi prin fiul lor, Zenobie Pop, etc. a ajuns o firmă românească.

•

Grecii fiind ortodocşi nu-şi puteau practica religia în biserici construite în oraşul Sibiu, fiind opriţi de saşi. Această interdicţie era prevăzută prin hotărîrea Senatului Sibiului din 20 oct. 1656.

Abia la 12 ian. 1690 Compania grecească din Sibiu a fost autorizată să-şi construiască o biserică în satul Bungard.

„Ctitoriile de biserici, relativ frecvente la primii noştri mari negustori, şi patronajul de biserici, aproape obligatoriu la breslele de negustori şi meseriaşi, fac parte din însăşi normele organizatorice ale activităţilor comerciale" (Costin Murgescu).

Membrii Companiei fiind nemulţumiţi că nu au biserică în „Cetatea Sibiu", au făcut tot felul de intervenţii la autorităţi pentru a obţine aprobarea construirii unei biserici în oraş. În cele din urmă obţin aprobarea construirii unei biserici în incinta oraşului Sibiu, Biserica trebuia construită în interiorul unei curţi şi să nu fie prevăzută cu turn şi clopote.

Biserica din Sibiu-Cetate a fost construită pe imobilul din Sibiu, str. Măcelarilor 99, proprietatea negustorului român Radutzi Stoica (cumpărată cu preţul de 2.000 Fl.).

Ctitorii acestei biserici au fost George Manicatis Safranos şi Hagi Constantin Pop.

Biserica s-a construit în interiorul curţii, fără turn şi clopote. Arhitectul bisericii a fost Mihail Puholzer iar pictorul ei, prof. Iosef Neuhauser şi Krambelis. Ea a fost sfinţită la 31 aug. 1799 de arhimandritul Germanos din Trebizonda, în prezenţa preşedintelui Companiei greceşti George Manicatis Safranos şi a curatorului bisericii, Hagi Constantin Pop.

La început au slujit în biserica din Sibiu-Cetate preoţi greci, aduşi chiar de la Muntele Athos. Mai tîrziu au ajuns să fie slujitori românii. Primul preot român a fost Zaharia Boiu, ales în acest post prin concurs, în anul 1864. În această biserică a slujit şi mitropolitul Andrei Şaguna.

Această biserică a fost demolată în anul 1902, în locul ei, zidindu-se actuala catedrală (1902—1906).

Între 1788—1789, Stana, soţia lui Hagi Petru Luca, a ridicat o biserică în Sibiu, cartierul Iosefin, cu hramul Bunavestire, cunoscută sub denumirea de „Biserica din Groapă". Biserica era amplasată în afară de „Cetate" şi era prevăzută cu turn şi clopote. Ea era aşezată în mijlocul românilor ortodocşi din suburbiul Iosefin.

Dintre familiile de români amintim următoarele: Câmpeanu, Mohan, Joandrea, Droc, Avrigeanu, Pinciu, Simtion, Măcelar, Căicuţiu, Imbăruş, Bădilă, Popovici, etc.

Biserica din groapă a fost refăcută total în anul 1902, în urma stricăciunilor provocate de un cutremur.

Ctitorul acestei noi biserici, construită după cutremur este Hagi Constantin Pop.

Pe piatra din altarul bisericii stă scris următoarele:

„Ziditu-s-a această sfîntă biserică în zilele înaltului împărat Iosif al II-lea, cu cheltuiala jupînesei Stana Hagi Petru Luca din temelie la anul 1788 şi s-au săvîrşit în anul 1789, (de episcopul Gerasim Adamovici n.n.); iar în anul 1802 au rupt-o de tot de jos şi din temelie s-au prefăcut cu toată cheltuiala lui Hagi Constantin Pop".

Catapeteasma bisericii a fost pictată de renumitul pictor braşovean Mişu Pop. Pictorul Nicolae Brana, originar din satul Mohu, între anii 1962—1964 a pictat, în fresco, restul bisericii.

Cele trei clopote, existente acum în biserică, au fost armonizate în la minor de compozitorul Timotei Popovici.

Deasupra podului s-a aşezat un tablou pictat al ctitorilor, tabloul semnalat şi de istoricul N. Iorga în anul 1906, avînd următoarea inscripţie:

„Stanca soţia nobilului Hagi Luca, Hagi Constantin Pop, Peuna soţia nobilului H. C. Pop. Aceste sînt tablourile binevoitorilor tutori şi fondatori a acestei biserici, care dorm în pacea Domnului. Ea este ridicată în onoarea Sfintei Treimi. Ei au construit-o pe cheltuiala lor şi a fost terminată pentru onoarea descendenţilor şi pentru următorii patroni ai bisericiii Zinobie H. C. Pop şi Maria Manicati. Ei au fost plasaţi în acest loc la 26 decembrie 1831).

Ctitorii bisericii au fost exhumaţi, din cimitirul bisericii pe timpul mitropolitului Şaguna, iar osemintele lor au fost aşezate sub altarul bisericii (3 martie 1856).

La 3 martie 1857, Zenobie Hagi Constantin Pop, ajuns director al Băncii de Stat al Austriei din Viena, a aşezat pe zidul bisericii o placă de marmoră cu următoarea inscripţie în limbile română, germană şi greacă:

„Sub această piatră odihnesc răposaţii ctitori ai sfintei biserici: Stana Petru Luca, Hagi Constantin Pop, cum şi mădularile familiilor lor: Ioan Petru Luca, Maria Manicati, Constantin Pop şi Alexandru Pop. S-au aşezat oasele răposaţilor la 3 martie 1856 prin bunăvoinţa excelenţei sale Baron de Şaguna şi s-a întocmit această piatră prin fiul tutorelui Zenobie Pop, baron de Bömstetten, K, K, Banca de Stat Austriacă la 3 martie 1857".

Zenobie Pop a studiat la Academia Domnească de la Sfîntul Sava din Bucureşti fiind elevul învăţatului Lambru Fotiade, căruia îi va dedica opera sa de erudiţie intitulată „Metrica", tipărită la Viena, în anul 1803. A condus împreună cu mama lui, Păuna, activitatea comercială a „Casei Hagi Constantin Pop" apoi a trecut la conducerea Băncii de Stat a Austriei.

•

Preotului care a slujit la această biserică i s-a construit o locuinţă ce servea şi de Oficiu Parohial.

Printre preoţii care au slujit la această biserică amintim pe: Bucur Bobeş (1793—1825), Dimitrie Cunţan (1872—1876), Petru Simtion (1881—1903), Ion Baptist Boiu (1909—1940).

Hagi Constantin Pop s-a îngrijit şi de instrucţia şi educaţia copiilor, unii viitori colaboratori ai firmei sale. Astfel în 1788 construieşte o şcoală pe lîngă Biserica din Groapă. Şcoala este refăcută în 1802. Şcoala se compunea din două săli de clasă şi trei camere pentru nevoile dascălului. Probabil că la această şcoală frecventau cursurile şi elevii greci, dar cu timpul ea s-a transformat în şcoală românească, cu dascăli români. Aici au funcţionat: Gheorghe Haines (originar din satul Mohu), Moise Fulea, Radu Tempea, Simion Jinariu (originar din Jina), Dimitrie Cunţan, Toma Joandrea şi Nicolae Iordan.

La 30 oct. 1807 Constantin Pop încheie un contract cu dascălul Simion Jinariu de la Făgăraş prin care Simion Jinariu

„Să leagă a ţinea şcoala din Iozefştatu, a jupînului Hagiu Constandinu Popu, cu învăţătura şi cu cîntarea la strana dreaptă dumineciile şi sărbătorile" ... Iară mai pre urmă mă legu şi mă făgăduiesc, precum pre şcolastici îi voiu învăţa după poruncitului methoda norm (alicesc)" ... N. Iorga vol. XII, p. 198—199.

N. Albu în istoria şcolilor româneşti din Transilvania între 1800—1867 (Buc. Ed. Didactică şi pedagogică 1971, p. 80) scrie că Gheorghe Haines a ridicat şcoala din suburbiul Iosefin la rangul de şcoală normalicească, impunînd dascălilor a preda în ea „după metodul normalicesc", adică după programa şi modul de predare a cunoştinţelor aplicate în toate şcoliile normale orăşeneşti".

•

O altă ctitorie a lui Hagi Constantin Pop este Biserica ortodoxă din comuna Şura Mare, construită în anul 1798, pe terenul donat de Trăistaru. Biserica este construită pe deal, în formă de navă, prevăzută cu turn şi clopote. Biserica era folosită de românii ortodocşi din sat, care lucrau la Casa Hagi Constantin Pop.

Hagi Constantin Pop nu este străin nici de construirea bisericii din satul Mohu.

Satul Mohu era sediul protopopiatului II al Sibiului, avînd ca filiale: oraşul Cisnădie şi comuna Şelimbăr. În anul 1721 avea 5 preoţi.

O inscripţie din biserică are următorul cuprins:

„La anul 1872 în zilele prea înălţatului împărat Iosif al II-lea s-au zidit această sfîntă biserică din temelie cu toată cheltuiala satului, fiind ocîrmuitor şi ajutor jupânul Hagiu Constantin Pop şi cu jupăneasa Dumnealui Păuna ... „Sfinţirea bisericii s-a făcut la 6 dec. 1785 prin „blagoslovenia şi tîrnosirea P. S. Domn Gedeon Nichitici, episcop al neuniţilor din Ardeal, spre pomenirea Sf. Arhiereu Nicolae" ... Ulterior s-au zugrăvit biserica cea mare, tinda, anvonul şi s-au înnoit şi la altar puţinel fiind lucrat înainte, adică noi cei mici între zugravi Nicolae Grosu şi Alexandru Grecu ot Săsăuş".

Biserica este construită în stil roman, în formă de navă în interior cu arcuri gotice. Ea este amplasată pe deal fiind prevăzută cu turn şi clopote.

•

Cu drept cuvînt prof. Andrei Oţetea a ajuns la concluzia că „Constantin şi Zenobie Pop oferă deci tipul desăvîrşit al omului modern, care a trecut de la comerţul local la marele comerţ de export şi la operaţiunile financiare internaţionale, care ţine reprezentanţi şi agenţi în toate centrele importante din Europa centrală şi sud orientală, cumpără moşii, restaurează şi patronează biserici, obligă prin serviciile sale personale influente de la Viena, Bucureşti şi Constantinopol care îşi garantează creanţele".

Prof. Nicolae Iorga scotea în relief însemnătatea comerţului Principatelor cu Ardealul, el avînd nu numai o importanţă economică ci şi una politică, el fiind o adevărată formă economică a Unirii tuturor românilor.

Hagi Constantin Pop ctitorul atîtor biserici din Sibiu şi împrejurimi a fost în acelaşi timp şi ctitorul şcoalei ortodoxe româneşti din Sibiu.

I. Droc

Biserica Sfîntul Nicolae sau Bogdana din Rădăuţi

(Continuare din pag. I-a)

pridvor, cu chenare care se deosebesc unul de altul, fiind în arc frînt, drept-unghiular sau cu baghete încrucişate. Turnul-clopotniţă, care există în prezent, a fost zidit în 1781 pe locul celui vechi, de către episcopul Dositei Herescu. Pe unul din clopotele aflate aici se găseşte inscripţia: „Io Ştefan voievodul Ţării Moldovei". S-ar putea să fie vorba de Ştefan I, cu domnia între 1394—1399, sau de Ştefan cel Mare, care ar fi donat clopotul între 1479—1480, cînd a aşezat lespezile funerare, frumos sculptate cu inscripţii în slavonă, pe mormintele strămoşilor săi care îşi dorm somnul lor de veci aici: Bogdan I (1359—1365), Laţcu (1365—1373), Roman I Muşat (1392—1394), Ştefan I (1394—1399) Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun, şi un alt Bogdan, fiul lui Alexandru cel Bun. Tot aici se află şi mormintele Anastasiei, fiica lui Laţcu, Stanei, mama lui Ştefan cel Tînăr (Ştefăniţă) (1517—1527), fiica lui Neagoe Basarab, precum şi cel al episcopului de Rădăuţi, Ioanichie (1472—1504), însă aceste morminte nu au lespezi care să poarte pecetea epocii lui Ştefan cel Mare. Mormîntul lui Bogdan I se află în colţul sud-estic al naosului, cu următoarea inscripţie în slavonă pe lespede: „Din mila lui Dumnezeu, Io Ştefan voievod a înfrumuseţat acest mormînt al străbunicului său, bătrînul Bogdan voievod, în anul 6988 (=1480), luna ianuarie 27. Aceste morminte le-a făcut mistr. Jan". La sfîrşitul inscripţiei s-a sculptat un cap de zimbru, în scut, cu o stea între coarne.

Pe latura sudică a naosului bisericii se află un mormînt a cărui inscripţie s-a şters şi nu se mai ştie cui a aparţinut. După Ştefan Gorovei, acest mormînt ar aparţine lui Petru I Muşat.

Pictura interioară a bisericii a avut loc, după opiniile lui Virgil Vătăşianu şi Sorin Ulea, tot în epoca lui Ştefan cel Mare, între 1479—1480, odată cu aşezarea lespezilor funerare. Compoziţiile din altar, care se păstrează, Cina cea de taină, cu Împărtăşania Apostolilor cu vin şi Împărtăşania Apostolilor cu pîine şi Spălarea picioarelor, „prezintă izbitoare asemănări stilistice şi iconografice cu compoziţiile similare de la Voroneţ (1488) şi Sf. Ilie Suceava (1488)". În tabloul votiv, pictat în naos, alături de Bogdan I şi de Alexandru cel Bun se află Ştefan cel Mare, dovadă a executării picturii în timpul său. Dar, spre deosebire de altar, unde la restaurare s-a lucrat cu grijă, culoare peste culoare, păstrîndu-se în bună măsură prospeţimea iniţială, cele din naos şi pronaos au fost degradate în secolele XVIII şi XIX de zugravi nepricepuţi. Pe peretele nord-estic al altarului, lîngă nişa care serveşte ca proscomidiar, s-a încastrat de către Bogdan al III-lea, fiul lui Ştefan cel Mare, o lespede de piatră, cu o inscripţie în limba slavonă în anul 7025 (=1517), 8 decembrie, prin care donează „Mitropoliei noastre din Rădăuţi" 800 de zloţi, cu îndatorirea de a fi pomenit el şi familia sa în viaţă şi după moarte.

Faţadele bisericii sînt astăzi tencuite şi văruite, însă urmele de culoare roşie-vişinie descoperite pe zidul dinspre nord, unde tencuiala a căzut, dovedeşte că a fost zugrăvită şi în exterior, poate în vremea lui Petru Rareş, „cînd, precum bine se ştie, procedeul dobîndise valoare de regulă". (Sergiu Adam, *Ctitorii muşatine*, Bucureşti, 1976, p. 16).

Biserica Bogdana fusese înzestrată de ctitor şi de urmaşii săi domnitori în scaunul Moldovei cu numeroase odoare, obiecte de cult, manuscrise şi cărţi, însă aproape toate au fost împrăştiate, mai cu seamă după 1777, care au ajuns, în parte, în diferite muzee şi mănăstiri. Un epitaf, deosebit de valoros, astăzi se află în colecţia mănăstirii Suceviţa, care ar fi provenit din timpul lui Alexandru cel Bun. Tot în colecţia mănăstirii Suceviţa se păstrează de la biserica lui Bogdan I şi un văl liturgic de la Ştefan cel Mare, care are brodat pe marginea de jos inscripţia: „Din mila lui Dumnezeu, Io Ştefan voievod a făcut acest procovăţ pentru hramul Sfîntului făcător de minuni ierarh Nicolae, care este în Rădăuţi, în anul 7001 (=1493)". În Muzeul de artă al R. S. România se află expus un alt văl liturgic, brodat pe mătase albastră, cu fir de aur şi argint, de asemenea donat de Ştefan cel Mare. La mănăstirea Sucevita se găseşte o icoană a hramului bisericii Sf. Nicolae din Rădăuţi, pictată pe lemn şi ferecată în argint aurit.

În biblioteca mănăstirii Putna se păstrează mineiul pe luna noiembrie, care a fost al bisericii Sf. Nicolae din Rădăuţi, scris pe hîrtie, cu semiunciale. Pe ultima filă manuscrisul are următoarea însemnare importantă în limba slavonă: „S-a început şi sfîrşit această carte în zilele binecredinciosului şi iubitorului de Hristos domnul nostru Io Ştefan Voievod, domnul Ţării Moldovei, prin stăruinţa şi binecuvîntarea şi dania arhiepiscopului de Rădăuţi chir Ioanichie, Cu mîna mult păcătosului popa Ignat, în slăvitul sat Coţmani, în anul 7012 (=1504), luna iunie". Alexandru cel Bun dăruia satul Coţmani printr-un act cu data de 6 iulie 1413 doamnei Anastasia, fiica lui Laţcu, poruncind ca „după trecerea ei din viaţă" să rămînă „Episcopiei de Rădăuţi a Sfîntului Nicolae ..." În biserica Sf. Nicolae din Rădăuţi astăzi se mai păstrează o frumoasă icoană a Maicii Domnului, un ceaslov tipărit în tipografia episcopiei în 1745 şi un manuscris miscelaneu din 1783.

O problemă istorică încă discutată este, dacă primul sediu al ierarhilor moldoveni a fost la Rădăuţi, pe lîngă biserica Sfîntul Nicolae. După documentarea adusă de preoţii: Dimitrie Dan, Petru Rezuş şi Mircea Păcurariu putem considera astăzi că primul sediu al ierarhilor moldoveni a fost la Rădăuţi, iar ctitoria lui Bogdan I a fost şi catedrală episcopală, şi primul ei episcop din pomelnicul de mai tîrziu al Episcopiei de Rădăuţi, copiat în 1780, a fost Nicolae. Episcopia de Rădăuţi a fost şi un important centru cărturăresc. Între cei mai însemnaţi ierarhi cărturari rădăuţeni pînă în anul 1783, merită menţionaţi: Teodosie Barbovschi (1598—1605), autor al unei lucrări de cronologie, şi ajuns mitropolit al Moldovei (1605—1608), Anastasie Crimca, care a condus şi episcopia de Roman şi Mitropolia Moldovei pînă în 1629, Efrem (1608—1613 şi 1616—1623), Varlaam (1735—1745) şi Iacov Putneanul (1745—1750), ajuns apoi mitropolit al Moldovei (1750—1760).

Cum o definea Vasile Drăguţ, ctitoria lui Bogdan I întemeietorul „reprezintă un adevărat act de naştere al arhitecturii culte moldoveneşti. Semnificaţia sa este multiplă, pentru că de acest monument se leagă de asemenea ideea de neatîrnare politică şi religioasă".

Se cuvine şi nouă să ne oprim gîndurile în reculegere şi să păşim cu recunoştinţă pragurile sanctuarului străbun, unde a primit, acum 630 de ani, botezul naşterii, *Ţara Românească Moldova*.

Protosinghel Ioanichie Bălan, CONVORBIRI DUHOVNICEŞTI II. Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Sfinţitului Eftimie, Episcopul Romanului şi Huşilor. Editată de Episcopia Romanului şi Huşilor — 1988

La un interval de patru ani de la apariţia primului volum de „Convorbiri duhovniceşti (1984), părintele protosinghel Ioanichie Bălan vine în întîmpinarea noastră cu cel de al doilea volum, care ca extindere îl depăşeşte pe primul cu aproape 200 de pagini (primul volum — 630 p.; al doilea volum — 808 p.).

Autorul îşi justifică această nouă investigaţie pe care a întreprins-o în rîndul unor slujitori ai lui Hristos, cu o experienţă duhovnicească mai înaintată, prin buna primire de care s-a bucurat, atît în ţară cît şi în străinătate, primul volum.

Este neîndoielnic faptul că există în rîndurile credincioşilor o dorinţă vie şi o adevărată sete duhovnicească după literatura de zidire sufletească şi de călăuzire pe căile către mîntuire.

N-am putea spune însă că nu s-a făcut pînă acum nimic, în această direcţie. Atît la noi, cît şi pe plan general ortodox şi al altor confesiuni, au apărut lucrări de povăţuiri creştineşti, folositoare pentru suflet şi pentru buna orientare pe calea fără de sfîrşit a desăvîrşirii creştine. Părintele Ioanichie Bălan însuşi a înzestrat literatura de specialitate cu alte trei interesante cărţi de spiritualitate: „Patericul românesc", „Vetre de sihăstrie românească" şi „Mărturii româneşti la locurile sfinte".

Toate acestea veneau după cele zece volume din Filocalia tradusă de părintele prof. Dumitru Stăniloae; după lucrarea de referinţă a înalt Prea Sfinţitului Antonie al Ardealului; „Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă"; după reeditarea la Timişoara a „Urmării lui Hristos" de Thomas Kempis, ca şi a altor lucrări de cuprins similar.

Ceea ce aduce nou cele două volume de care ne ocupăm este caracterul lor de dialog religios itinerant, realizat în spaţiu şi timp cu multă stăruinţă şi cu un lucid simţ al interviului de către părintele Ioanichie Bălan.

„Cu creionul şi caietul în mînă", timp de doi ani de zile, autorul a adunat, cuvînt cu cuvînt, pagină cu pagină, sfaturi duhovniceşti şi profunzimi de cuget şi simţire creştinească de la peste 50 de părinţi şi maici şi cîţiva iscusiţi dascăli de teologie. Nu trebuie uitat însă că autorul nu s-a limitat numai la a aduna, înregistra şi transmite mai departe cele ce i-au fost împărtăşite de către alţii. A avut iniţiativa de a provoca aceste gînduri şi sfaturi, de a stărui de multe ori ca ele să se nască şi să poată fi transmise. Apoi, aşa cum însuşi mărturiseşte, spre a asigura o unitate lucrării, în pofida marei ei diversităţi, nu numai datorită autorilor atît de diverşi ci şi a temelor abordate, autorul, părintele Ioanichie, a trecut fiecare cuvînt şi fiecare învăţătură prin mintea şi inima sa, aşezîndu-le apoi cu grijă şi bucurie în lucrarea de faţă (Introducere, p. 7).

Vom întîlni în noul volum nume care ne sînt familiare din cel anterior (pr. prof. Dumitru Stăniloae, pr. prof. Constantin Galeriu, Arhim. Ilie Cleopa, Ieroschim. Paisie Olariu, Arhim. Sofian Boghiu, Arhim. Benedict Ghiuş, Protos. Arsenie Papacioc, Ierom. Teofil Părăian, Protos. Petroniu Tănase), dar şi nume noi, de prestigiu, ale unor dascăli de teologie şi alţi trăitori ai Evangheliei pe plaiurile noastre româneşti sau şi dincolo de fruntariile ţării. Nu lipsesc numele unor tineri, care au fost solicitaţi nu atît pentru experienţa lor de trăire duhovnicească cît mai ales pentru modul în care au dat expresie ecoului pe care problemele fundamentale ale trăirii creştine îl trezesc în sufletele lor, ca reprezentanţi ai generaţiei tinere.

De asemenea, sînt reluate în actualul volum, şi nici nu era posibil altfel, o serie dintre temele abordate în primul volum, toate redate însă prin prisma noilor intervievaţi, dar găsim

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. *D. Abrudan*

Ortodoxia românească

Pe calea ta bimilenară
Tu n-ai luat nici robi, nici ţară.
N-ai strîns nici aur, nici argint
Nici pietre rari de mărgărint.

Nu ai lucrat cu vicleşug.
N-ai ars pe nimenea pe rug!
Nu ai făcut să curgă sînge.
Poporu-n urma ta nu plînge.

Tu nu te-ai îndoit ca Toma
Nici n-ai pus foc să ardă Roma.
N-ai mers cu sabia-nainte
Să cucereşti pămînturi sfinte.

În numele lui Dumnezeu
Şi-a Sfîntului Bartholomeu
Tu n-ai comis nici un masacru
Considerat apoi, ca sacru.

Crestăm o mie şapte sute,
Cînd feţe-atît de prefăcute
Cu-apucături şi vorbe „sfinte"
Ne-ntind, setoşi, un blid de linte.

Ortodoxia cu toţi sfinţii
Nu se mînjeşte cu arginţii;
Iar „milostivul împărat"
Sloboade trăznet peste sat!

Veac de prigoană, necucernic
C-un lung şi nesfîrşit pomelnic,
În frunte stă pe-acest urcuş
Martirul Oprea Miclăuş.

Citim pe-o foaie de Ceaslov
Cum tunurile lui Bukow
Au început cumplit să urle
Sfărîmînd altare vechi şi turle!

Ortodoxia urcă dealul ...
Golgota noastră e Ardealul.
Gem lanţurile ruginite
şi oasele de roţi zdrobite.

În numele lui Micu Clein
A temniţei de la Kufstein
Ortodoxia noastră plînge
Ştergîndu-şi rănile de sînge.

Pe calea ta bimilenară
Tu n-ai luat nici robi, nici ţară.
Legată eşti de Cerul sfînt
Şi-n veci de veci de-acest pămînt

Pr. Traian Rusu-Şirianu

Tatăl meu

Sub tăcerea lumii de-nceput
Lîngă vatra satului străbună,
Tatăl meu e-nveşmîntat în lut
Ca-n statuia razelor de lună.

Pleacă păsări şi se-ntorc pe vînt,
Prospeţind natura şi iubirea,
Tata stă în barca de pămînt
Care nu mai pleacă nicăirea.

Flori se vestejesc şi nasc din nou,
Anotimpuri iute se perindă,
Tata-i ca un neîntors ecou
În oglinda toamnei aburindă.

Frunza toamnei cu argint gălbui,
Mi-a întins melancolii de-a gata,
Dă onoru-n zbor deasupra lui,
Spre ţărîna unde doarme tata.

Gheorghe Şora

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

SIBIU

■ Dind curs hotăririlor Sf. Sinod al Bisericii noastre, şi dispoziţiei I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, între 15—23 septembrie 1989 a avut loc la Schitul Pătiniş din Munţii Cibinului a doua serie de cursuri de scurtă durată din acest an, cu preoţi din toate protopopiatele aparţinătoare Arhiepiscopiei Sibiului.

Sf. Liturghie săvîrşită în fiecare dimineaţă în bisericuţa de lemn a schitului, cu participarea tuturor preoţilor, trei la altar, restul la strană; slujba vecerniei din fiecare seară, cînd rugăciunile preoţilor se împleteau cu cele ale firii înconjurătoare, cu deosebire ale brazilor din jur; prelegerile din toate domeniile Teologiei; seminariile axate pe aspecte practice din parohii; predicile şi catehezele rostite de către toţi preoţii şi comentate în spirit constructiv, discuţiile libere care au avut loc etc., au făcut ca preoţii participanţi să plece de la aceste cursuri spre parohiile de unde au venit, după cum au mărturisit unii dintre dînşii, cu un plus de cunoştinţe, de experienţă şi mai ales de rîvnă sfîntă întru zidirea credincioşilor pe care îi păstoresc.

Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, cursurile s-au desfăşurat sub conducerea P. C. consilier cultural Gh. Papuc.

■ Simbătă, 30 septembrie 1989, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub preşedinţia I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o consfătuire de lucru cu cadrele de conducere şi cu P. C. protopopi din Arhiepiscopia Sibiului.

S-au dezbătut, între altele, o seamă de probleme, unele legate de constatările făcute de I. P. S. Sa pe teren, între ele probleme de ordin disciplinar, problema îngrijirii bisericilor, I. P. S. Mitropolit Antonie dorind ca „fiecare biserică să fie o floare", iar fiecare preot „o lumină", ca şi familia sa, precum şi probleme de ordin omiletic, catehetic etc.

SFINŢIREA BISERICII DIN ORAŞUL VICTORIA

După ce mai mulţi ani nevoile religioase ale credincioşilor noştri au fost satisfăcute de parohiile din jur, în anul 1956 în oraşul Victoria, prot. Făgăraş, s-a înfiinţat o parohie de sine stătătoare, păstorită cu multă destoinicie din 1971 de C. pr. C. Codrea, iar din 1985 şi de C. pr. O. Smădu.

În edificiul parohial se află şi biserica la care, prin munca susţinută şi devotată a preoţilor şi organelor parohiale, cît şi prin larga jertfelnicie a credincioşilor, s-au făcut investiţii substanţiale, care s-au terminat cu înfrumuseţarea bisericii cu o foarte reuşită pictură în tempera, executată de Creţu Viorica din Răşinari.

Astfel consolidată şi împodobită, biserica „Cuv. Paraschiva" din or. Victoria a fost sfinţită Duminică, 1 octombrie 1989, de către I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care a fost însoţit de la Sibiu de P. Cuv. arhim. D. Dan, vicar ad-tiv, P. C. cons. Gh. Papuc, Cuv. ierod. Visarion Bălţat, secretar eparhial, şi C. diac. A. Băcilă.

Primit cu multă dragoste de credincioşii adunaţi în număr mare, I. P. S. Sa a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii, după care a oficiat Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de corul parohial, condus de dl. Victor Cociş. A fost de faţă un delegat al parohiei evanghelice luterane din oraşul Victoria.

La momentul cuvenit tînărul licenţiat în Teologie C. Georgescu a fost hirotonit întru diacon.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, au vorbit: P. C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraş), care a subliniat importanţa evenimentului şi a urat bun-venit Arhipăstorului de la Sibiu, făcînd totodată o prezentare a parohiei; C. pr. *Cornel Codrea*, care a arătat că în parohia Victoria s-a săvîrşit prima Liturghie arhierească, prezentînd totodată lucrările executate şi mulţumind credincioşilor şi tuturor factorilor care au contribuit la ceea ce s-a realizat în parohia Victoria, pe plan gospodăresc; C. pr. *Oct. Smădu*, care, în numele parohiei Victoria II, a exprimat şi bucuria credincioşilor săi, subliniind totodată fructuoasa colaborare între cei doi preoţi, cît şi bunele relaţii dintre parohiile noastre şi alte culte din oraşul Victoria.

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, plecînd de la pasaje din marea rugăciune care se rosteşte la sfinţirea unei biserici, a reliefat, între multe altele, cîteva din binefacerile bisericii, ca lăcaş de închinare, pentru viaţa noastră creştinească şi omenească în general, subliniind cele cinci feluri de rugăciuni pe care le avem, mulţumind totodată preoţilor şi credincioşilor pentru tot ceea ce au realizat.

Pentru munca depusă pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. C. Codrea a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", iar C. pr. Oct. Smădu a fost distins şi hirotesit „sachelar". Acte de apreciere au primit dl. epitrop I. V. Baltă, dl. Gh. Albăceanu şi încă mulţi alţii, precum şi cele două consilii şi comitete parohiale.

La agapa care s-a servit la Sf. Mănăstire Brîncoveanu au toastat: P. C. cons. Gh. Papuc, dl. D. Motescu, C. pr. C. Codrea, iar la sfîrşit I. P. S. Mitropolit Antonie.

Corul parohiei, felicitat pentru modul cum a dat răspunsurile la Sf. Liturghie, a interpretat cîteva pricesne.

CLUJ

■ *Duminică, 23 iulie 1989*, Prea Sfinţitul Iustinian C. Maramureşanul, cu binecuvîntarea I. P. S. Teofil a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii din parohia Răchiţele, protopopiatul Huedin, judeţul Cluj. După săvîrşirea Sf. Liturghii arhiereşti, Prea Sfinţia Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură şi ca semn de apreciere a realizărilor din această parohie de la poalele muntelui Vlădeasa a acordat în numele I. P. S. Arhiep. Teofil preotului paroh Bancoş Ioan distincţia bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta briu roşu.

■ *Duminică, 30 iulie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii şi Sf. Liturghie arhierească în filia Luna de Sus, parohia Lita, protopopiatul şi judeţul Cluj. Rostind un înălţător cuvînt de învăţătură duhovnicească a acordat preotului paroh Iuliu Gorea distincţia bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta briu roşu, apreciind realizările pastorale şi gospodăreşti din această filie.

■ *Duminică, 6 august 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii din parohia Batin, protopopiatul Dej, judeţul Cluj. După săvîrşirea Sf. Liturghii arhiereşti, Prea Sfinţia Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură duhovnicească acordînd preotului paroh Creminea Ioan în numele I. P. S. Arhiep. Teofil distincţia bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta briu roşu, apreciind realizările pastorale şi gospodăreşti ale acestei parohii.

■ *Duminică, 13 august 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureşanul, a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii şi Sf. Liturghie arhierească în parohia Căprioara, protopopiatul Dej, judeţul Cluj. P. S. Iustinian a acordat preotului paroh Şerban Felician, în numele I. P. S. Teofil distincţia bisericească de „sachelar" cu dreptul de a purta brîu albastru.

■ *Cu ocazia praznicului „Adormirii Maicii Domnului", 15 august 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, la mănăstirea Nicula, protopopiatul Dej, judeţul Cluj.

Fiind prezent la prăznuirea hramului mănăstirii Nicula, P. C. Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, în cadrul slujbei privegherii, a rostit un substanţial şi educativ cuvînt de învăţătură duhovnicească.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, P. S. Iustinian a rostit un înălţător cuvînt de învăţătură, arătînd temeiurile dogmatice ale cinstirii Maicii Domnului şi evlavia poporului nostru de-a lungul secolelor pentru Sf. Fecioară Maria.

De praznicul Adormirii Maicii Domnului, I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească la mănăstirea Moisei, protopopiatul Sighetu Marmaţiei, judeţul Maramureş.

Într-o elevată atmosferă sufletească, I. P. S. Teofil a rostit un substanţial cuvînt de învăţătură duhovnicească legat de semnificaţia praznicului.

■ *Duminică, 20 august 1989*, I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Arhiepiscopală din Cluj, înconjurat de un numeros sobor de preoţi şi diaconi.

Duminică, 20 august 1989, P. S. Iustinian C. Maramureşanul a săvîrşit slujba sfinţirii bisericii şi Sf. Liturghie arhierească în filia Sălniţa-Vale, parohia Vima Mică, protopopiatul Lăpuş, judeţul Maramureş.

Pentru realizările de excepţie pe tărîm pastoral şi edilitar gospodăresc, tînărul preot paroh Buda Grigore, a fost hirotesit de P. S. Iustinian întru „iconom stavrofor", cu dreptul de a purta cruce.

În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti, P. S. Iustinian Maramureşanul, a hirotonit întru „diacon" pe seama mănăstirii Rohia, pe fratele Filip Vasile, vieţuitor al acestei mănăstiri.

ORADEA

■ *Sărbătoriri de hram.* Praznicul Adormirii Maicii Domnului a fost un fericit prilej pentru acele biserici care poartă acest hram de a fi cercetate de un număr mai mare de credincioşi, oficiindu-se slujbe deosebite şi cu un fast aparte. Astfel, la *Mănăstirea Izbuc*, prot. Beluş, a participat însuşi P. S. Episcop Vasile, săvîrşind Sf. Liturghie, cu un numeros sobor de preoţi şi diaconi, în prezenţa unui foarte mare număr de credincioşi din împrejurimi şi din îndepărtate locuri. În cuvîntul de învăţătură, ierarhul a vorbit despre preacinstirea ce o datorăm Maicii Domnului şi despre rolul însemnat pe care-l are Mănăstirea Izbuc întru promovarea vieţii duhovniceşti şi a unităţii sufleteşti şi naţionale a credincioşilor ce vin aici de ziua hramului şi la alte sărbători din diferite părţi ale ţării. Şi-a exprimat bucuria că aceasta se datoreşte zelului duhovnicesc al obştii monahale de aici, în frunte cu P. Cuv. Protos. Iorest Grebenea, stareţul mănăstirii, urîndu-le în continuare succese duhovniceşti şi gospodăreşti tot mai mari.

În după-amiaza zilei precedente, s-au oficiat de un numeros sobor de preoţi, în frunte cu pr. Dorel Rusu, inspector eparhial, următoarele slujbe: Maslul de obşte, Vecernia împreunată cu Litia, Prohodul Maicii Domnului, care s-a încheiat cu înconjurarea sf. locaş de închinăciune. A predicat părintele Mihai Iancu de la parohia Tinca — Bihor.

Şi de sărbătoarea Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul s-au adunat la Mănăstirea Izbuc mulţi credincioşi din diferite părţi, cu care prilej, în preseară, s-a oficiat Vecernia împreunată cu Litia şi a predicat preotul Viorel Boţoc de la parohia Socodor — Arad. În ziua sărbătorii, s-au săvîrşit sf. slujbe ale Utreniei, Liturghiei şi Maslului, cuvînt de învăţătură ţinînd pr. prot. Ioan Ţolescu de la Satu Mare, după care pr. stareţ Iorest a adus cuvinte de mulţumiri credincioşilor şi preoţilor slujitori.

În *parohia Bixad*, prot. Satu Mare, cu veche tradiţie întru sărbătorirea hramului, a fost trimis ca delegat chiriarhal pr. secretar eparhial Liviu Ungur, care, în predica sa, a transmis din partea P. S. Episcop Vasile arhiereşti binecuvîntări şi urarea de bună sporire în viaţa duhovnicească tuturor bunilor credincioşi veniţi aici din depărtări, de ziua hramului, precum şi celor doi păstori sufleteşti din loc, vrednicii preoţi Vasile Chiorean şi Serafim-Valeriu Adam, ca şi celorlalţi preoţi din sobor, din care a făcut parte şi P. C. prot. Ioan Ţolescu din Satu Mare. S-a săvîrşit şi taina sf. Maslu.

La *Catedrala episcopală* (Biserica cu Lună) din Oradea, sărbătorirea Hramului s-a desfăşurat, de asemenea, cu un fast deosebit, Sf. Liturghie, fiind oficiată de un sobor de preoţi şi diaconi, în frunte cu P. C. pr. vicar eparhial, Augustin Lucian, ca delegat chiriarhal, care, în cuvîntul său, a subliniat însemnătatea acestei sărbătoriri, împărtăşind, din partea ierarhului, arhiereşti binecuvîntări. Ca şi la celelalte sărbătoriri de hram, şi aici s-a săvîrşit taina sf. Maslu.

■ *Conferinţe pastorale festive.* În zilele de 8, 10 şi 17 august 1989, s-au ţinut şedinţe festive, la sediile judeţene: Oradea — Bihor, Zalău — Sălaj şi, respectiv, Satu Mare, cu preoţimea din judeţele respective, consacrate celei de a 45-a aniversare a Revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944, a Patriei noastre. Au fost prezentate, referate asupra temei: *Chipul Patriei noastre la împlinirea a 45 de ani de la Eliberare*. Pe marginea referatelor s-au făcut luări de cuvînt, cu mult entuziasm. La Conferinţa de la Oradea, a participat şi P. S. Episcop Vasile, însoţit de P. C. pr. prof. Dr. Ilie Moldovan, de la Institutul Teologic Universitar Sibiu, şi de pr. secretar eparhial Liviu Ungur. La Zalău, lucrările au fost conduse, din încredintarea P. S. Episcop Vasile, de către pr. prof. Dr. Ilie Moldovan, însoţit de pr. inspector eparhial Dorel Rusu, iar la Satu Mare au fost prezidate de pr. prof. Dr. Liviu Streza de la Institutul Teologic Universitar Sibiu, însoţit de pr. secretar eparhial Liviu Ungur.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *„Adevărul"* — The Truth, *este numele „Buletinului de gîndire şi simţire ortodoxă românească" editat de pr. Nicolae Ciurea în oraşul Hamilton, Ontario, Canada. Ne-a sosit nr. 1 pe 1989 (anul al XX-lea). Conţine, în afară de ştiri bisericeşti locale, versuri de Vasile Militaru, un eseu „Piinea din Emaus" de Arhim. B. V. Anania ş.a.*

● Elemente arhaice în spiritualitatea populară românească *este titlul unui studiu semnat de Gabriel Gheorghe în „Revista de etnografie şi folclor" (t. 33, 1, 1989, p. 47—62). Pornind de la* Iama *din vorbirea populară — a dat Iama-n păsări — se arată că denumirea vine probabil de la* Iama, *zeul morţii din religia vedică. Aceasta îi prilejuieşte autorului largi consideraţii despre migraţia arienilor din îndepărtata Asie spre Europa, cu trecere şi peste teritoriile pe care se va forma poporul român. Tot de acolo vin şi cuvinte ca* a se văita, *care are la origine pe* Váyu, *suflu vital, Gaya, cu corespondentul din mitologia vedică, Gaya, acesta fiind numele unui demon uriaş. Mai sînt şi alte exemple care fac studiul interesant şi util.*

● *Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică a republicat după 45 de ani cartea lui Milton G. Lehrer:* ARDEALUL PĂMÎNT ROMÂNESC *(Problema Ardealului văzută de un american), ediţie îngrijită, prefaţată şi note de conf. univ. dr. Ion Pătroiu (Bucureşti 1989, 430 p.). Cartea are două motto-uri: Unul din Nicolae Iorga:* „Poporul român este un popor născut în libertate, trăit în libertate şi căruia această condiţie de libertate îi este elementul primordial şi absolut pentru viaţă"; *Celălalt din Lordul Ed. Fitzmaurice, fost ministru al Marii Britanii:* „Ungurii duc o politică violentă şi oarbă faţă de naţionalităţile supuse Coroanei ungare şi în special faţă de români".

Cartea lui Milton G. Lehrer se dovedeşte mereu actuală, precum e „Ardealul pămînt românesc".

● Viaţă şi semn *este titlul ultimei cărţi a lui Vasile Andru (Bucureşti 1989, 277 p.), carte de adînci microeseuri, descoperind în autor încă o dată disponibilităţi sigure de orientare în grădinile spiritului, cu ochii şi cu mintea spre inimă.*

● *Acum cînd, la 15 august s-au împlinit 275 de ani de la martiriul Brîncovenilor, e bine să ne amintim mai mult ca oricînd de marele Voievod. Ne-am bucurat să vedem în „Revista de istorie" (t. 42, nr. 5, 1989, p. 505 şi urm.) două studii pline de noutăţi: Paul Binder:* CONSTANTIN BRÎNCOVEANU ŞI NEGUSTORII DIN TRANSILVANIA, *şi Doru Bădără:* O CARTE CU PECETEA LUI CONSTANTIN BRÎNCOVEANU ÎN COLECŢIILE BIBLIOTECII CENTRALE UNIVERSITARE DIN BUCUREŞTI.

● „Un mare cărturar şi tribun al românilor transilvăneni: Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA", *este titlul unui amplu articol semnat de Gheorghe Istrate în „Tribuna României" (XVIII, nr. 385, 1989, p. 16). Biografia marelui mitropolit e bogat ilustrată cu chipurile sale din 1864, în momentul cînd a întemeiat Mitropolia, din 1870 cînd îşi realizase aproape toate ideile sale înnoitoare în viaţa spirituală, culturală şi naţională a Transilvaniei, şi acestea ilustrate prin imagini ale Mitropoliei, a Institutului Şagunian, a palatului ASTRA şi a Bibliei şaguniene din 1856—1858,* „ultima din şirul Bibliilor creatoare de limbă românească". *Şaguna fiind născut în 1809, articolul este un binevenit şi cuvenit omagiu la împlinirea a 180 de ani de la naşterea sa. El îşi merită prezenţa perpetuă nu numai în istoria Bisericii Ortodoxe Române, ci şi în a Patriei.*

● *„Viaţa militară" consacră un scurt articol lui Alecu Russo, cu prilejul împlinirii a 170 de ani de la naşterea scriitorului în satul Străşeni din judeţul Lăpuşna. Dan Medeanu, autorul articolului* („Numai un om ca Alecu Russo, cu temperamentul lui generos..." *inscripţie la o fotografie, „Viaţa Militară" nr. 3, 1989), aminteşte, făcîndu-i dreptate lui Alecu Russo, că acesta a cules* Mioriţa *în 1846 la Soveja, în Munţii Vrancei, şi nu Vasile Alecsandri. Adevărul îşi face, aşadar, din ce în ce mai mult loc, aşa cum şi l-a făcut şi cu privire la* Cîntarea României, *operă incontestabilă tot a lui Alecu Russo, şi nu a lui Nicolae Bălcescu. Prieten şi împreună revoluţionar la 1848 cu Al. I. Cuza, Vasile Alecsandri, C. Negri, Al. Russo a fost prezent în acel an şi pe Cîmpia Libertăţii din Blaj, la Adunarea care l-a avut printre conducători şi pe Andrei Şaguna, decît care Russo era mai tînăr cu 10 ani.*

În iubirea de Patrie şi de libertate erau de o vîrstă!

● *Despre România s-a spus că, de-a lungul istoriei ei, n-a fost întotdeauna înconjurată de prieteni. În legătură cu aceasta am citit undeva o întîmplare din istoria Greciei antice, care explică şi miracolul permanentei şi curajoasei dăinuiri româneşti pe vatra strămoşească. Se zice că, în timpul unui război, un soldat a venit să-l vestească pe regele spartan* Leonida *că duşmanii erau aproape.* „Dacă ei sînt aproape de noi, şi noi sîntem aproape de ei", *a răspuns Leonida, înţelegînd: de ce să ne temem numai noi?*

Erau posibile şi alte răspunsuri, dar care altul l-ar fi putut egala pe acesta!?

● *Pornind de la o circulară a Episcopiei de la Vîrşeţ, emisă la 10 mai 1821, pr. Alexandru Stănciulescu-Bîrda descoperă ştiri interesante din care scoate argumente pentru continuitatea românilor, atestînd păstrarea pînă în secolul XIX a unor tradiţii vechi, identificate încă pe vremea Tracilor şi a Daco-Romanilor* (Un document inedit privitor la cultul lupului şi al ursului în Banat, *în „Noi Tracii" XVIII, 171, p. 1—2).*

Ce înseamnă să ştii cum să umbli cu documentele, şi cum să le faci să vorbească!

În aceeaşi revistă Dr. Gh. I. Şerban propune noi interpretări ale lui Flavius Eutropius (sec. IV) cu privire la Dacia (p. 3—16). Merită atenţie.

● *Ion Cocora propune în „Tribuna" (nr. 15, 1989, p. 8) un ciclu de poezii de Valeriu Matei. Poetul a publicat de curînd un întreg volum,* Stîlp de foc, *prefaţat de inefabilul Grigore Vieru. Ion Cocora scrie că ascultîndu-l pe Valeriu Matei simţea* „cum se identifică pînă la mistuire de sine cu muzica de suflet a cuvintelor limbii în care scrie".

Cum ar putea fi altfel, la cei care scriu româneşte, cînd „Limba noastră-i foc ce arde!"

● *Ceea ce scrie Virgil Cândea despre* „Românii în opera istoricului Johannes Tröster" *(„Tribuna României", XVIII, 386, 1989, p. 2 şi p. 10), nu e doar o recenzie. Pentru cei care ar dori să-şi lărgească sfera de informaţie asupra autorilor care au afirmat şi s-au ocupat în prima jumătate a secolului al XVII-lea, de faptul că românii sînt cei mai vechi locuitori ai vechii Dacii, că sînt de origine romană şi că limba română provine din cea latină, pot găsi în articolul lui Virgil Cândea multe indicaţii utile.*

ANTONIE P.

Protosinghel Ioanichie Bălan, CONVORBIRI DUHOVNICEŞTI, II ...

(Continuare din pag. a 3-a)

şi teme noi, care au devenit între timp actuale sau au fost menţionate doar tangenţial în volumul anterior.

În mod deosebit reţine atenţia seriozitatea şi tonul grav cu care a fost pusă în discuţie şi dezbătută problema prozelitismului sectar.

Într-o manieră cu totul responsabilă şi marcată de optimism a fost angajată problema ecumenismului creştin contemporan.

Cum era şi firesc, familiei ca vatră de trăire şi dăinuire ortodoxă şi românească i s-a acordat un spaţiu pe potriva însemnătăţii acestei teme.

Impresionante şi încărcate de matură autoritate sînt răspunsurile date la întrebările despre locul şi rolul preotului român de azi în viaţa şi destinul parohiilor ortodoxe române de peste hotare.

Fragmentele din „Testamentul" patriarhului de pioasă memorie Justinian Marina vin să ne întărească pe fiecare în convingerea că Dumnezeu a purtat şi va purta şi în continuare de grijă Bisericii noastre străbune, trimiţîndu-i la vreme oameni potriviţi care să o conducă spre noi şi luminoase orizonturi.

Confesiunea de credinţă a monahului Nicolae Delarohia ne duce inevitabil cu gîndul la marele confesor al epocii patriotice, care a fost Fer. Augustin.

Spaţiul limitat nu ne îngăduie să insistăm şi asupra altor aspecte tot atît de interesante ale voluminoasei şi la fel de valoroasei cărţi a părintelui Ioanichie Bălan.

Pot fi întîlnite în carte desigur şi unele expresii, afirmaţii şi enunţuri care ar necesita lămuriri mai detaliate sau chiar reformulări. Dar acestea nu diminuează şi nu întunecă frumuseţea şi valoarea de ansamblu a lucrării.

Avem de a face, în mod cert, cu o carte care va fi gustată şi preţuită ca atare de către credincioşi.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 și 15 noiembrie 1989 Nr. 41—42 și 43—44/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

DARUL DEOSEBIRII DUHURILOR

Părinții cei din vechime aveau credința că duhurile rele căutau cu tot dinadinsul să-i împiedice de la lucrarea virtuții. Era atît de puternică credința lor, încît duhurile rele nu se mai fereau să li se arate. Ele se țin ascunse, numai cînd existența lor nu e crezută cu toată convingerea, sau chiar dacă e crezută, nu e luată în seamă ca putere care se strecoară în sufletele noastre și caută să ne influențeze deciziile. Cînd credem că deciziile sînt doar ale noastre, fără influența lor, atunci nu ne mai apărăm de duhurile rele, și ele încurajează această credință a noastră. Cu cît credem mai puțin în existența și în viclenia lor, cu atît le dăm mai multă libertate de acțiune asupra noastră.

Părinții cei din vechime nu aveau nici un fel de îndoieli cu privire la existența și la lucrarea duhurilor rele. Ajungeau să se lupte cu ele ca și cum s-ar fi luptat corp la corp cu cineva.

Cînd însă duhurile rele se materializează, numai în rare ocazii se arată sub chipul lor adevărat. Se prezintă sub chip de îngeri luminoși, drept trimiși ai lui Dumnezeu să-i apere pe oameni de duhurile întunericului, deci chiar de ei. Vine lupul în turmă, s-o apere de lupi. Cum e o astfel de apărare, e ușor de închipuit!

Părinții cei din vechime nu puteau fi însă lesne înșelați. O lungă tradiție de luptă duhovnicească a unor mari înaintași, stabilise mijloace de luptă, pe care le cunoșteau toți, și cu care așteptau asalturile demonilor cum așteaptă ostașul dușmanul în vreme de război. Dușmanii, demonii, știau însă și ei că cei cu care voiau să se lupte erau pregătiți. De aceea își pregăteau și ei strategia lor, și aceasta nu era niciodată lupta pe față.

E foarte interesant că demonii nu se luptă niciodată deschis, *ca demoni*. Aceasta înseamnă că se tem totuși de conștiința oamenilor. Știu că nimeni n-ar accepta răul ca rău. Sînt socratici! De aceea încearcă să-și îmbrace îndemnurile rele în intenții aparent bune. „Fă cutare și-ți va fi de folos. Fură ca să te îmbogățești. E mai bine să iei ceva muncit de altul, nu de tine. Aceasta îți face bine, te scutește de osteneală. Vorbește-l pe cutare de rău. Pe lîngă el, tu vei fi socotit virtuos. Eventual vei putea fi chemat să-i ocupi locul". Chiar dacă aceste îndemnuri sînt subțirele și, la cea mai mică întindere, se rup și-și demască ascunzișurile și viclenia, conștiințele slabe se agață de ele și cred că-și motivează faptele ca bune, dacă le folosesc lor. Căci de aici vine toată cauza lucrării răului. Din egoism.

Conștiințele curate și drepte nu se lasă înșelate de astfel de judecăți false, și sesizează imediat stratagema. Ele știu că tot ce se face ca să satisfacă egoismul, nu poate fi bun, și nu poate fi inspirat de un înger luminos. Dar demonii încearcă. Și de multe ori reușesc. Vina e însă a celor care îi acceptă, căci a-i depista nu e greu. Conștiința are criterii bune de discernămînt. Numai cînd nu le întrebuințează, și cînd se preface că se lasă condusă ca de un înger bun, numai atunci cade în mrejele celui rău. De aceea și rămîne omul răspunzător pentru toate cele la care se învoiește cu înșelătorul. Toată dibăcia acestuia e să reușească în chipul cel mai desăvîrșit să pară înger luminat.

Împotriva acestei viclenii trebuie să se înarmeze omul cu *darul deosebirii duhurilor*, să-și exerseze *discernămîntul*, adică dreapta judecată. Să știe să sesizeze manevrele și cursele care i se întind. E de

(Continuare în pag. a 5-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Sub semnul unității de simțire și voință a întregului popor:

Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste

Sub președinția Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste a avut loc în Capitală, joi, 26 octombrie a.c., Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste.

În legătură cu punctele înscrise pe ordinea de zi au luat cuvîntul mai mulți participanți, care au dat expresie voinței unanime, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii din patria noastră de a acționa cu fermitate, strîns uniți în jurul conducerii de stat, în direcția continuării neabătute a amplului proces revoluționar de edificare a noii societăți, dezvoltării multilaterale pe calea socialismului.

Din partea cultelor a vorbit Înalt Prea Sfințitul Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, a cărui cuvîntare o publicăm în prezentul număr.

Plenara a pus în lumină adeziunea fierbinte a tuturor cetățenilor față de propunerea ca Domnul Nicolae Ceaușescu să fie reinvestit în funcția politică supremă de conducător al destinelor națiunii noastre socialiste, act politic de o deosebită importanță, care constituie garanția cea mai sigură a progresului necontenit al țării, întăririi independenței și suveranității ei, sporirii bunăstării celor ce muncesc, construirii cu succes a noii orînduiri socialiste în România.

Plenara a adoptat în unanimitate o hotărîre în acest sens.

A fost aprobat, de asemenea, Programul privind autoconducerea și autoaprovizionarea pentru asigurarea bunei aprovizionări a populației cu produse agroalimentare și bunuri industriale de consum pe anul 1990.

Participanții la lucrări au adoptat, totodată, Hotărîrea Consiliului Național privind convocarea celui de al IV-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste, care va avea loc în prima jumătate a lunii februarie 1990.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Domnia Sa a apreciat că: „Adoptarea în unanimitate de către Consiliul Național al Frontului Democrației și Unității Socialis-

(Continuare în pag. a 2-a)

Monumente, oameni, fapte și locuri istorice

În memoria eroilor căzuți la datorie

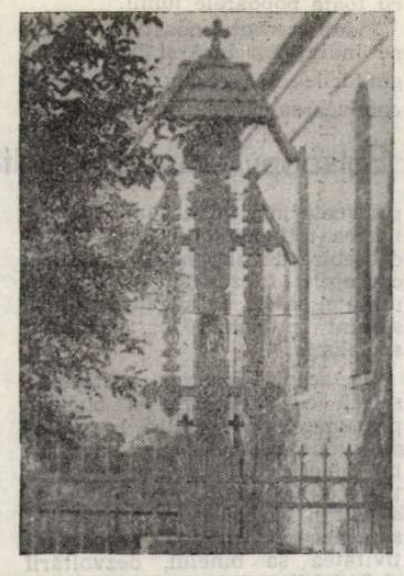

În comuna Căuaș, județul Satu Mare, pe locul unde în ziua de 22 octombrie 1944, ostașii români din Regimentul 40 infanterie au purtat lupte grele împotriva rezistențelor inamice — germane și maghiare — și unde mulți dintre ei au fost răniți și 13 au căzut morți, sătenii au ridicat două monumente, care să eternizeze memoria eroilor..

„Unul din acești eroi, caporalul Gheorghe Recipian, cercetaș, din Regimentul 40 infanterie — consemnează Ioan Filep, participant la evenimente — a fost primul militar român care a intrat în comuna noastră. L-am întîlnit în piața din centrul localității, în fruntea grupei sale, în ziua de 22 octombrie 1944, la orele 9 dimineața. M-a întrebat dacă mai sînt soldați inamici în comună. I-am răspuns că unitățile maghiare și germane s-au retras pe la ora 6 dimineața și că a mai rămas doar un soldat neamț în casa lui Rozsi Carol. La cererea lui, i-am însoțit pînă la casa lui Rozsi. Acolo, după dezarmarea militarului german, caporalul Recipian mi-a zis că dinspre Tășnad vine grosul unității. Aflînd aceasta, am mobilizat sătenii la repezeală, am luat steagul tricolor, care timp de patru ani fusese ascuns în turla bisericii, doi prapori și cîteva buchete de flori și, în fruntea a peste 100 de bărbați și femei, am pornit pe șoseaua care duce spre Tășnad. La podul de peste Chechiț ne-am întîlnit cu o companie din Regimentul 40 infanterie, comandată de un ofițer. Le-am dat florile, ne-am îmbrățișat și sărutat cu inimile pline de bucuria eliberării de sub jugul străin, apoi i-am însoțit pînă în comuna noastră. Cînd am ajuns în mijlocul localității, inamicul a declanșat un puternic foc de artilerie și branduri asupra șoselei. Ne-am trîntit cu toții la pămînt. Au căzut cîteva victime, morți și răniți. Pe liziera de vest a comunei, spre Ghenci, ostașii români au fost primiți cu foc de infanterie și artilerie. Luptele au durat pînă după amiază, cînd adversarul, înfrînt, s-a retras la vest de Ghenci.

A doua zi, 23 octombrie 1944, cînd s-au adunat morții, l-am văzut printre ei și pe caporalul Gheorghe Recipian. L-am înmormîntat în cimitir împreună cu alți 12 ostași români. Mai tîrziu,

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. *Petru I. Dan*

Pomenind pe Sfinții Arhangheli MIHAIL și GAVRIIL

În fiecare an, la 8 noiembrie, Biserica face pomenirea Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, mai marii oștilor cerești și odată cu ei cinstește întreg Soborul îngerilor.

Îngerii sînt ființe spirituale, create de Dumnezeu înaintea lumii văzute. În comparație cu omul, ei sînt foarte puternici; au mintea luminată, simțăminte curate și voința aplecată numai spre bine. Ei trăiesc în cer, în jurul Tronului ceresc și împărtășesc de fericita vedere a strălucitei fețe a lui Dumnezeu, mijlocind toate cele necesare pentru mîntuirea noastră. Neîncetat ei aduc întreită cîntare lui Dumnezeu, cîntînd: „Sfinte Dumnezeule, Părinte cel fără de început; Sfinte tare, Fiule cela ce ești împreună fără de-nceput; Sfinte fără de moarte, Duhule cel împreună de o ființă, Cel împreună cu Tatăl și cu Fiul preamărit" (Litia sărbătorii).

În Testamentul Nou îngerii iau parte la Nașterea și ispitirea Domnului, la suferințele din Getsimani, la Înviere și Înălțare. Ei sînt prietenii oamenilor credincioși, pe care îi sprijinesc, îi ajută în toate cele bune, îi povățuiesc în diferite împrejurări.

După credința ortodoxă (Matei 18, 10; Fapt. Ap. 12, 15), fiecare creștin are un înger păzitor de la Botez, care este chipul vieții sale viitoare și-l ocrotește de rău. În paza acestui înger se găsesc îndeosebi copiii care-l cheamă în ajutor prin rugăciunea dulce „Îngerelui", pentru că la fel cu îngerii, copiii sînt curați cu inima și cu sufletul, sînt plini de bunătate și de dragoste. Dar nu numai sufletele celor credincioși sînt ocrotite de îngeri, ci și bisericile și mănăstirile ș.a. Prin mijlocirea îngerilor, rugăciunile și faptele noastre bune se suie la ceruri și tot prin ei se coboară binecuvîntarea harului divin, care face să rodească în noi gînduri, vorbe și faptele cele bune.

Numărul îngerilor este foarte mare și sînt așezați în cer, într-o anumită ierarhie, după serviciul pe care-l fac și după locul pe care-l ocupă, mai aproape sau mai departe de tronul Împăratului ceresc. Ei sînt împărțiți în trei grupe mari și fiecare grupă are 3 cete, iar într-o ceată sau cor sînt nenumărați. În fruntea tuturor stau Heruvimii, Serafimii și Scaunele, apoi vin Stăpînirile, Domniile și Puterile, iar mai aproape de noi, oamenii, sînt Începătoriile, Arhanghelii și Îngerii. Cu numele lor, sînt pomeniți în Sfînta Scriptură Arhanghelii Mihail, Gavriil și Rafail (Tobit 3, 16; 5, 4 sq.). Pomenirea Arhanghelului Mihail aduce aminte de lupta necontenită pe care îngerii buni o duc contra diavolilor conduși de Lucifer sau Satana.

La început Lucifer a fost înger bun, luceafăr purtător de lumină, dar din cauza mîndriei s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu voind să aibă fericirea în sine, nu în ascultarea de Creatorul său. Dorința egoistă, de a fi asemenea cu Cel prea Înalt, l-a aruncat pe Lucifer în iad (Apoc. 12, 7), în focul cel veșnic și împreună cu sine a căzut din cer toată ceata de sub conducerea lui, toți arhanghelii săi necurați. Așa au apărut dracii care luptă neîncetat contra voinței lui Dumnezeu și contra oamenilor buni. Pe aceștia îi invidiază și îi pizmuiește pentru că ascultă de Părintele ceresc și sînt fericiți. De aceea, prin tot felul de ispite încearcă să-i piardă, precum și prin curse și necazuri, și sînt fericiți cînd reușesc, cînd pot face rău, cînd aduc pe oameni la păcat, la ceartă, vrajbă, bătăi, judecăți și moarte. Arma lor de luptă este egoismul, minciuna, necredința, ura, calomnia, invidia, batjocura, răzbunarea, neascultarea, războiul etc. Puterea lor însă este limitată. Dracii sînt înfrînți de Mîntuitorul în tot timpul vieții Sale, iar oamenii credincioși îi biruiesc prin chemarea numelui Domnului Iisus Hristos, prin semnul Sf. Cruci, prin rugăciune și prin post etc., care ne dau harul Sf. Duh. Dușmanii diavolului sînt îngerii buni, conduși de Sf. Mihail, cum zice cîntarea bisericească: „Unde umbrește Darul tău, Arhanghele, de acolo se gonește puterea diavolului. Că nu sufere să rabde lumina ta luceafărul cel căzut. Pentru aceasta săgețile lui de foc purtătoare cele pornite asupra noastră, stinge-le cu mijlocirea ta, apărîndu-ne pe noi de smintelile lui,

(Continuare în pag. a 5-a)

Prot. Dr. *Simion Radu*

Cuvîntul Î.P.S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului

Mult stimate
Domnule Președinte
Nicolae Ceaușescu,
Onorată asistență,

Pentru reprezentanții cultelor religioase care ne aflăm aici, pentru toți credincioșii din România, indiferent cărei confesiuni sau religii aparținem, este o mare cinste să ne știm părtași la momentele importante ale evoluției noastre ca țară și popor — și incontestabil ne aflăm într-un astfel de moment — de asemenea să ne știm părtași la orice se întreprinde spre folosul obștesc.

După ce s-a referit la însemnătatea unor mari evenimente din viața țării, vorbitorul a spus:

Dacă ar fi să caracterizăm prezentul în ansamblul său, vom spune că ne aflăm în epoca de ctitorie a vieții și omului nou în patria noastră, cînd sînt mobilizate toate energiile poporului, cînd aportul fiecăruia este important și necesar. Prezența conducătorilor cultelor religioase la actuala Plenară vrea să semnifice adeziunea deplină la programele supuse dezbaterii. Adeziunea noastră e cu atît mai însuflețită cu cît știm că la elaborarea și fundamentarea lor Vă aflați Dumneavoastră, mult stimate Domnule Președinte Nicolae Ceaușescu, care, pe parcursul anilor de cînd vă aflați în fruntea țării, ați dovedit prin fapte de profundă înțelepciune, exemplară dăruire și nețărmu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste

Joi, 26 octombrie a.c., a avut loc în Capitală, Plenara Comitetului Central al Organizației Democrației și Unității Socialiste.

Într-o atmosferă entuziastă, participanții au dat expresie satisfacției în legătură cu propunerea realegerii Domnului Nicolae Ceaușescu în funcția politică supremă, act ce constituie garanția hotărîtoare pentru prezentul și viitorul patriei, pentru continuarea vastului proces de construire a orînduirii socialiste în România.

În cadrul dezbaterilor au luat cuvîntul mai mulți participanți între care și P. S. Episcop-vicar patriarhal Vasile Costin, din partea Bisericii Ortodoxe Române și Eminența Sa Domnul Episcop Kovács Lajos în numele Eparhiei Unitariene din Cluj-Napoca.

În p. 2 redăm aceste cuvîntări.

Vorbitorii au evidențiat, cu îndreptățită mîndrie patriotică stadiul înalt de dezvoltare a României, care a devenit o țară industrial agrară în plin avînt și fără datorii externe, toate ma-' rile realizări din patria noastră în cei 45 de ani care au trecut de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și în mod deosebit în perioada ultimelor două decenii, fiind rezultatul efortului unit al întregului popor.

Plenara O.D.U.S. a hotărît convocarea celei de a treia Conferințe pe țară a Organizației Democrației și Unității Socialiste în prima jumătate a lunii februarie 1990. Plenara a adoptat, de asemenea, în unanimitate documentele supuse dezbaterii.

Într-o atmosferă însuflețită, participanții au adresat o telegramă Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Plenara Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste

(Continuare din pag. I-a)

te a problemelor înscrise la ordinea de zi exprimă adeziunea deplină a organizaţiilor, a tuturor participanţilor la Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, s-ar putea spune, a întregii noastre naţiuni, la programele care se dezbat astăzi cu întregul popor, privind dezvoltarea patriei noastre socialiste, la întreaga politică internă şi externă, la măsurile de ridicare continuă a nivelului de trai material şi spiritual al naţiunii noastre, de întărire a forţei economice şi spirituale a patriei, a independenţei şi suveranităţii României".

Referindu-se la rolul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste în înfăptuirea marilor obiective ale construcţiei socialiste, preşedintele ţării noastre, Domnul Nicolae Ceauşescu a arătat că „Frontul Democraţiei si Unităţii Socialiste, toate organismele sale, organizaţiile de masă şi obşteşti, cooperatiste, Organizaţia Democraţiei şi Unităţii Socialiste, toate categoriile sociale, inclusiv cultele religioase, şi-au adus contribuţia activă la măreţele realizări din patria noastră. Tocmai datorită acestei unităţi şi contribuţiei tuturor, în domeniile unde îşi desfăşoară activitatea, am putut să obţinem aceste mari înfăptuiri în ridicarea patriei noastre la nivelul actual de dezvoltare. Unitatea întregului popor, în cadrul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, participarea activă a tuturor organizaţiilor şi categoriilor sociale şi — repet — inclusiv a cultelor religioase la înfăptuirea programelor de dezvoltare a patriei noastre, reprezintă garanţia mersului ferm înainte si ridicării României pe noi culmi de progres şi civilizaţie!"

Dînd expresie recunoştinţei pentru profunda dragoste şi încredere manifestată de întregul popor faţă de persoana şi activitatea revoluţionară a preşedintelui ţării, prin propunerea realegerii sale în funcţia politică supremă, Domnul preşedinte Nicolae Ceauşescu a spus: „Doresc să exprim mulţumiri Plenarei Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, să vă mulţumesc tuturor şi cu acest prilej, tuturor organizaţiilor şi tuturor categoriilor sociale, întregului nostru popor pentru această adeziune".

Domnia Sa a asigurat că va sluji ca şi pînă acum interesele socialismului, ale întregii noastre naţiuni. „Poporul nostru — a precizat preşedintele ţării — este compus din oameni cu diferite convingeri — şi politice, şi filozofice, şi religioase — toţi însă reprezentăm o unitate deplină şi voi sluji întregul popor pentru a trăi liber, în condiţii de bunăstare, independenţă şi deplină suveranitate!"

Domnul Nicolae Ceauşescu, preşedintele Republicii Socialiste România, preşedintele Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste s-a referit apoi şi la celelalte hotărîri adoptate la punctele de pe ordinea de zi.

În legătură cu dreptul fiecărui popor la libertate, independenţă, suveranitate, la a-şi alege singur calea de dezvoltare economico-socială, Domnia Sa a spus: „În ce ne priveşte, am ales calea socialismului şi vom respinge orice încercări de amestec în treburile interne. Totuşi, indiferent de convingerile politice, filozofice, de credinţă sau de concepţii, trebuie în orice împrejurări, să apărăm dreptul poporului nostru de a-şi făuri socialismul, viaţa aşa cum o doreşte!"

Cuvîntarea a fost urmărită cu viu interes şi deosebită atenţie.

Cuvîntul Î.P.S. Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului

(Continuare din pag. I-a)

rită dragoste de popor. Justeţea politicii iniţiată, condusă şi înfăptuită de Dumneavoastră V-a asigurat sprijinul obştesc şi de aceea considerăm realegerea Dumneavoastră în funcţia politică supremă, la conducerea destinelor naţiunii, garanţia continuării neîntreruptului mers înainte în toate domeniile.

De asemenea, găsesc potrivit să subliniez şi eu rolul Mult Stimatei Doamne Elena Ceauşescu, militant de frunte al statului, savant de înalt prestigiu şi recunoaştere internaţională, în fundamentarea şi înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială a patriei, la înflorirea ştiinţei, învăţămîntului şi culturii româneşti, la progresul general al României.

Mult stimate
Domnule Preşedinte,

Sîntem fericiţi ori de cîte ori ne aflăm în preajma Dumneavoastră, prezenţa Dumneavoastră ne împrumută sentimentul liniştei şi siguranţei. Vă sîntem recunoscători pentru condiţiile de stabilitate şi echilibru asigurate existenţei noastre zilnice. Mai presus de toate Vă mulţumim pentru încrederea ce ne-aţi sădit-o în suflet în destinul luminos al patriei, mîndria de a ne şti fii ai poporului, cetăţeni ai Republicii Socialiste România. În ţara noastră, indiferent de naţionalitatea căreia aparţinem, toţi ne simţim egali şi împreună stăruim pentru înălţarea ei pe noi trepte de progres şi civilizaţie. E adevărat că în ultima vreme s-au făcut încercări de a prezenta într-o lumină falsă realităţile de la noi. În afara graniţelor au fost reactivate tendinţe revanşarde, revizioniste şi şovine, au fost promovate ţeluri obscure şi aţîţate pretenţii de revenire la trecut. Înţelegem bine resorturile unei astfel de politici, dacă aceasta se poate numi politică şi îi opunem iubirea necondiţionată de patrie şi popor, hotărîrea de a apăra integritatea, independenţa şi suveranitatea ţării.

Minciunile şi calomniile sînt dezise de largile libertăţi şi drepturi de care se bucură fiecare din, inclusiv credincioşii, posibilităţile de afirmare pe care le are fiecare om cinstit. Mă simt dator să afirm aceasta ca unul ce locuiesc în partea de apus a ţării unde, alături de români, trăiesc maghiari, germani, sîrbi, evrei şi alte naţionalităţi, fără ca între noi să existe discriminări şi tensiuni. În numele adevărului resping orice alegaţii de natură să prezinte într-altfel relaţiile dintre naţionalităţile conlocuitoare, cu atît mai mult dintre cultele religioase.

În măsura în care ne iubim patria dorim să contribuim şi la apărarea păcii, conştienţi că nimic trainic şi măreţ nu se poate înfăptui decît într-un climat de linişte, colaborare şi securitate. Vă asigurăm, Domnule Preşedinte Nicolae Ceauşescu, de hotărîrea noastră nestrămutată de a contribui din toate puterile la sprijinirea acţiunilor ţării noastre îndreptate spre apărarea păcii, spre dezarmare şi înlăturarea primejdiilor unui nou război.

În încheiere, permiteţi-mi, Vă rog, să reafirm sprijinul slujitorilor şi credincioşilor cultelor religioase din ţara noastră faţă de documentele dezbătute la Plenara Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, faţă de principiile şi obiectivele profund umaniste ale politicii interne şi externe a statului nostru, faţă de luminoasele Dumneavoastră orientări, de pilduitoarea Dumneavoastră activitate, mult stimate Domnule Preşedinte Nicolae Ceauşescu, dedicate binelui şi fericirii Patriei, păcii, liniştii şi înţelegerii între toate popoarele.

Cuvîntări rostite la Plenara Comitetului Central al Organizaţiei Democraţiei şi Unităţii Socialiste

Cuvîntul P.S. Episcop Vasile Costin — vicar patriarhal

Onorat prezidiu,
Onorată adunare,

Întreaga noastră istorie, de la începuturile ei şi pînă astăzi este o verticală permanentă în strădania poporului român de a trăi pe pămîntul strămoşesc în libertate, independenţă şi pace.

Cu rădăcinile adînc înfipte în arcul Carpaţilor, neamul românesc a rezistat cu tărie în faţa duşmanilor din lăuntru şi din afară, avînd credinţa neclintită că luptă pentru o cauză dreaptă şi că nu-şi caută fericirea clădită pe nenorocirea altora ci ţinteşte la fericirea tuturor.

În aceste zile, cînd în Patria noastră s-a statornicit un nou climat de viaţă socială şi politică, cînd în locul adîncului răutăţilor trecutului a răsărit primăvara libertăţii, poporul se bucură de ocîrmuire în dreptate şi slobozenie. Jertfele trecutului n-au fost zadarnice. Viitorul de aur către care au fost aţintite privirile tuturor fiilor ţării se află în mîinile lor. Poporul este stăpîn pe bogăţiile sale şi se bucură de ele şi le sporeşte an de an.

Cu deosebire în ultimele două decenii şi aproape jumătate, înfăptuirile din toate domeniile de activitate au înregistrat un urcuş pe calea împlinirilor, mai rapid decît oricînd în trecut. Prin munca harnicului nostru popor chipul scumpei noastre patrii devine din ce în ce mai frumos.

Ne aflăm în preajma unui mare eveniment politic, care va dezbate măreţe planuri şi programe legate de binele şi fericirea poporului nostru. Toate acestea sînt strîns legate de preşedintele ţării noastre, domnul NICOLAE CEAUŞESCU, ctitorul României socialiste, cel care întruchipează cele mai înalte idealuri ale întregului nostru popor şi care a descătuşat, ca nimeni altul, energiile creatoare ale neamului său. Sîntem încredinţaţi că aceste planuri şi programe vor deveni realitate în viaţa noastră prin realegerea Domniei Sale în suprema funcţie politică a ţării. Împreună cu întregul popor, îl asigurăm de alesele noastre sentimente de dragoste şi respect, de sprijinul constant al slujitorilor şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române în transpunerea în viaţă a cutezătoarelor obiective ce le dezbatem astăzi în acest forum.

Sub semnul permanentei ascensiuni, definitorii pentru societatea românească contemporană, avem convingerea că toate treptele strădaniilor noastre de astăzi exprimă năzuinţa poporului român spre mai bine, spre desăvîrşire. Un pas înainte însă, reprezintă doar un mijloc spre ceva mai înalt. El devine astfel, un start spre o nouă elevare.

Un vechi aforism spune: „Ceea ce interesează pe toţi, trebuie discutat de către toţi".

Adunarea noastră este expresia largului democratism al societăţii româneşti. Clerul şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române constituie parte integrantă din poporul român. Biserica s-a născut odată cu neamul românesc. În decursul istoriei ea a împărtăşit suferinţele şi bucuriile lui. Ea continuă să-şi povăţuiască credincioşii să respecte trecutul de cinste, omenie şi hărnicie al strămoşilor. Ea îndeamnă la iubire faţă de glia străbună în care se odihnesc osemintele moşilor şi strămoşilor noştri de la început şi pînă azi, fiind permanenţa existenţei noastre istorice pe meleagurile româneşti, moştenite şi nu răpite de la nimeni. În timpurile de azi, credincioşii şi slujitorii cultelor din România se află în unitate de cuget şi simţire cu întregul popor. Indiferent de deosebirile de naţionalitate şi confesionale, de faptul că aparţinem sau nu unei convingeri religioase, ne leagă dragostea faţă de Patria comună, unde am văzut pentru prima dată lumina zilei. Ne preocupă grija pentru binele şi fericirea întregului popor. Ne sfătuim credincioşii la muncă înfrăţită cu dăruire şi privim cu încredere la viitorul fericit, care se bazează pe rînduielile drepte ale ocîrmuirii democratice din ţara noastră.

Fluxul în care este angajat poporul român pentru împlinirea programelor de dezvoltare economico-socială a ţării, este şi pentru noi, credincioşii şi slujitorii cultelor din România, un legămînt sacru de a sprijini orice efort menit să ducă la împlinirea nobilelor strădanii ale poporului român spre un viitor luminos al Patriei.

Dacă cineva ar încerca să denigreze eforturile Patriei noastre de a făuri un viitor fericit pentru fiii ei se va lovi de zidul iubirii de moşie şi de hotărîrea de totdeauna a poporului român, de a trăi liber şi independent, în pace şi colaborare cu toate popoarele lumii, spre binele şi fericirea tuturor.

Slujitorii şi credincioşii cultelor din România văd în planurile şi programele puse în discuţie, orientarea realistă şi îndrăzneaţă a politicii ţării noastre, destinată progresului şi fericirii întregului popor. Susţinem totodată cu toată convingerea politica externă a ţării noastre de promovare a păcii, a neamestecului în treburile interne a altor state, a rezolvării litigiilor pe cale paşnică, la masa tratativelor şi a colaborării cu toate popoarele lumii.

Fideli credinţei noastre creştine, ne îndreptăm încă şi încă odată gîndurile de recunoştinţă spre conducerea statului nostru pentru privilegiul ce ni l-a creat de a aparţine unei ţări în care pacea, dezarmarea şi buna înţelegere între oameni stau la temelia întregii sale politici şi ne exprimăm hotărîrea ca şi de acum înainte să susţinem cu energii sporite strădaniile patriei noastre, ale mult stimatului nostru preşedinte domnul Nicolae Ceauşescu, pentru edificarea unei lumi mai bune şi mai drepte, în pace şi prosperitate pentru toate popoarele.

Vă mulţumesc

Cuvîntul Em. Sale Episcopul Bisericii unitariene, Kovács Lajos

Onorat prezidiu,
Onorată asistenţă,

De cîteva luni interesul cetăţenilor ţării, indiferent că fac parte sau nu din partidul comunist, se îndreaptă în primul rînd spre marele eveniment, spre cel de al XIV-lea Congres, care va avea loc în luna noiembrie şi spre pregătirea acestuia.

Conducerea Bisericii unitariene şi comunitatea credincioşilor ei privesc cu sinceră admiraţie şi bucurie măreaţa muncă de creaţie care a început de la revoluţia de eliberare naţională şi socială , antifascistă şi antiimperialistă, dar în special cea din ultimii 24 de ani, cu participarea conştientă a poporului român, a tuturor cetăţenilor ţării, fără deosebire de naţionalitate, şi care pe zi ce trece face ca viaţa în patria noastră — Republica Socialistă România — să fie mai bogată şi mai frumoasă.

Puternica dezvoltare pe care a cunoscut-o ţara noastră dă posibilitatea să privim cu încredere viitorul. Programele puse în dezbatere cu privire la dezvoltarea social-economică a ţării în următorii cinci ani şi în perspectiva anilor 2000 corespund întru totul idealurilor întregului popor român. Documentele discutate continuă programele pe care poporul le-a înfăptuit în trecutul apropiat şi deschid perspective noi pe calea ridicării generale necontenite a nivelului de civilizaţie al poporului, a participării sale conştiente la conducerea destinelor ţării. În acest spirit privim dezvoltarea viitoare a României. Documentele prezentate dau orizonturi noi dezvoltării generale a patriei noastre, ridicării bunăstării poporului, asigurînd cele mai bune condiţii pentru ca toţi cetăţenii, fără nici o deosebire de naţionalitate sau de concepţie filozofică, în deplină unitate, să fie cu adevărat liberi, stăpîni în patria lor, România socialistă.

De aceea, Biserica unitariană salută cu satisfacţie şi bucurie propunerea cu privire la realegerea domnului Nicolae Ceauşescu în funcţia politică supremă a ţării, fiind omul care şi-a consacrat şi îşi consacră de aproape şase decenii întreaga viaţă şi activitatea sa binelui, dezvoltării şi fericirii ţării.

Toţi credincioşii Bisericii unitariene din patria noastră sînt cetăţeni români de naţionalitate maghiară. Vreau să declar aici că pe baza Constituţiei, ei sînt cetăţeni cu drepturi egale cu ceilalţi fii ai patriei. Societatea românească contemporană nu face deosebire între naţionalităţi sau între Biserici, fie ele mari sau mici. Constituţia noastră asigură tuturor libertatea conştiinţei şi religioasă. Astfel, în cadrul dispoziţiilor legale se asigură tuturor bisericilor şi cultelor recunoscute să se organizeze liber, să-şi desfăşoare nestingherit activităţile lor, să oficieze fără nici o îngrădire serviciile divine şi să folosească limba maternă.

În ultimii ani am fost în vizite episcopale oficiale în aproape toate parohiile şi filiile bisericii noastre cu participarea a numeroşi credincioşi ai bisericii noastre şi ai altor culte. Pot să afirm cu satisfacţie şi bucurie că în toate oraşele şi comunele unde am fost, preoţii bisericilor surori — ortodoxă română, romano-catolică, reformată şi evanghelică — au participat la slujbele şi sărbătorile noastre şi ne-au salutat cu drag. Aceasta arată clar că între diferitele confesiuni religioase neînţelegerea este de domeniul trecutului. Cultele religioase îşi îndeplinesc rolul lor specific, conviеţuiesc în cele mai bune relaţii şi găsesc împreună calea sprijinirii eforturilor constructive ale poporului nostru.

Biserica unitariană are relaţii prieteneşti cu bisericile de peste hotare, mai ales cu Asociaţia Internaţională a Creştinismului Liberal (IARF), din care face parte. Conducerea bisericii, profesorii de teologie şi alţi reprezentanţi ai diferitelor culte au posibilitatea de a călători în străinătate cînd este nevoie pentru a participa la diferite congrese şi conferinţe teologice. Sînt bucuros să afirm aici că acele personalităţi care au vizitat biserica şi ţara noastră ne-au rămas prieteni şi preţuiesc realizările poporului român, politica de pace şi respect reciproc, de independenţă şi progres social. Numai cei care nu ne cunosc ţara şi înfăptuirile ei, şi bineînţeles cei de rea credinţă pot să spună despre noi asemenea minciuni cum se fac auzite în ultima vreme, inclusiv în unele ţări vecine. Pe baza adevărurilor pe care noi le cunoaştem pentru că trăim aici, în România, care este patria noastră ce ne ocroteşte deopotrivă pe toţi cei ce muncim şi trăim cinstit, noi conducerea şi credincioşii Bisericii unitariene, împreună cu celelalte culte, ne vom strădui cu puterile noastre ca şi în viitor, în domeniul activităţii noastre, să participăm şi mai mult decît pînă acum la munca întregului popor, pentru dezvoltarea multilaterală a patriei, pentru triumful păcii şi colaborării internaţionale.

NEOIREDENTISM — ALTE MĂȘTI ACEEAȘI FAȚĂ

I. Geneza teoriilor neștiințifice cu privire la istoria poporului român

Etnogeneza poporului român — a cărui limbă este romanică, avînd elementele limbii latine, morfologia și sintaxa acesteia — descendent al strămoșilor săi daci și romani, nu poate fi pusă la îndoială și istoricii străini, începînd cu cei antici, o confirmă în scrierile lor. Nu există domeniu de manifestare a românului atît în viața economică, social-politică, cît și în cea spirituală, care să nu-și găsească expresia prin limba latină. În afară de limbă, poporul român a moștenit de la romani și numele, pe care l-a păstrat nealterat, în pofida tuturor vitregiilor. Simbioza etnică și lingvistică daco-romană a continuat să se desfășoare fără întrerupere după retragerea oficialităților și armatei romane la 271—275 d.Hr. din Dacia cucerită de imperiu la 106 d.Hr., timp de aproape o jumătate de mileniu, în întreg spațiul carpato-danubiano-pontic, corespunzînd teritoriului cuprins în limitele statului dac centralizat și independent creat de marele rege Burebista. În acest interval de timp, poporul român și-a apărat cu tărie aici, pe vatra sa de formare, existența și libertatea în fața tuturor valurilor migratoare, și-a dezvoltat, în împrejurări vitrege, propria civilizație, a evoluat spre forme superioare de organizare socială, politică, militară și statală, pînă la afirmarea lui de-sine-stătătoare pe harta continentului european.

Poporul român a rămas mereu același, închegat, unitar și omogen în vatra sa străbună, înfăptuindu-și în etape, în luptă cu imperiile vecine asupritoare de popoare, destinul său istoric-independența și unitatea națională. El a beneficiat de o civilizație superioară determinată de o moștenire ilustră, de o viață politică și social-economică dezvoltată, a cărei trăsătură fundamentală a constituit-o statornicia, legătura indestructibilă cu pămîntul pe care a locuit din totdeauna.

Cît privește Transilvania, marele platou din centrul rotundului românesc, ea a fost dintotdeauna parte componentă, inseparabilă, a întregului spațiu de viețuire și organizare politică românească, după ce, anterior, centrul de putere al primului stat dac centralizat, iar apoi centrul de rezistență al regelui dac Decebal împotriva războiului cu Imperiul roman, ca și centrul provinciei romane Dacia — tot Transilvania a fost. În chip firesc, Transilvania, un pămînt plin de oameni și de istorie românească, era destinată să fie centrul unui stat medieval al tuturor românilor. Dar tocmai Transilvania, dintre toate cuprinsurile românești, locul cel mai indicat prin densitatea lui umană și prin vitalitatea conținutului de viață istorică, să facă istorie, tocmai această provincie are destinul cel mai nefericit dintre toate celelalte. Intrînd, după o rezistență îndelungată, în orbita regatului feudal ungar, Transilvania n-a mai putut fi acel centru în jurul căruia să se închege statul tuturor românilor. Dar centrul etnic, centrul de iradiere, de rodire istorică în Transilvania a fost. Dintre provinciile românești, Transilvania a fost cea mai activă nu numai în a păstra istoria, dar în a o și crea, revărsînd energia ei etnică, economică și spirituală, oprimată la ea acasă, asupra Moldovei, Olteniei, Munteniei și Dobrogei, unde s-a îmbogățit și valorificat și de unde s-a întors, sub alte forme, iarăși de unde a plecat.

Transilvania a fost întotdeauna o „țară", așadar o entitate politică de-sine-stătătoare. Obligată de vicisitudinile istoriei să graviteze cînd spre regatul ungar, cînd spre Imperiul otoman, cînd spre cel habsburgic, această țară românească, parte a pămîntului românesc și vatră de formare a poporului român, și-a păstrat de-a lungul secolelor nu numai fizionomia, cultura, instituțiile proprii, dar și un statut politic, care din secolul al X-lea pînă în al XX-lea, s-a opus dominatorilor ei trecători, pentru a duce la ceea ce a fost dintotdeauna voința locuitorilor majoritari ai acestui pămînt, românii, și anume voința de a fi, de a trăi, de a munci, de a crea, împreună cu frații lor de dincolo de Carpați: românii.

În perspectiva istoriei, făurirea statului național unitar român în 1918 și confirmarea actului istoric înfăptuit de poporul nostru prin Conferința de Pace, evidențiază faptul că România unită a fost expresia vie, dinamică a națiunii române, a aspirațiilor de veacuri ale unui popor hotărît să trăiască, liber și independent în vatra strămoșească unde s-a zămislit.

De altfel, continuitatea neîntreruptă a românilor în vatra strămoșească a Daciei nu a fost contestată pînă spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, cînd unor politicieni din Imperiul habsburgic le-a dat de gîndit întărirea conștiinței naționale a românilor din Transilvania după prima unire a celor trei țări române înfăptuită la 1600 de Mihai Viteazul și, mai ales, după puternica afirmare a conștiinței naționale a românilor transilvăneni începînd cu secolul al XVIII-lea. Se temeau că românii vor cere în mod legitim revendicări naționale și sociale. Așa s-a născut ideea combaterii continuității neîntrerupte a românilor în vatra vechii Dacii, avînd un pronunțat substrat reacționar; așa au fost inventate „teoriile" despre „pămîntul pustiu" al Transilvaniei la venirea ungurilor în jurul anului 1000, sau despre „infiltrările" tîrzii ale românilor în Transilvania, începînd cu veacul al XIII-lea. Propovăduită, îndeosebi, de geograful Robert Rösler, care o „fundamentează" în lucrările sale, această teorie pseudoștiințifică a fost folosită de politicienii habsburgi în speranța de a convinge Europa că ungurii, chipurile, au fost primii locuitori ai Transilvaniei și nu românii, ceea ce le-ar fi dat dreptul formal asupra acestei provincii românești și, în același timp, puteau să mențină vrajba între cele două popoare pentru a le domina (să nu uităm că încă din secolul al XVI-lea, o parte a Ungariei era sub stăpînirea habsburgilor). Neputînd realiza decît în parte acest deziderat politic, habsburgii au renunțat la contestarea continuității neîntrerupte a românilor, convinși că nici în viitor nu le va putea fi de nici un folos. Această teorie reacționară a fost însă menținută și „dezvoltată" de guvernanții unguri din epoca dualismului austro-ungar. În 1867, în urma tîrgului încheiat între camarila austriacă și nobilimea ungară, Ungaria s-a reconstituit ca stat prin grația Austriei, după ce dispăruse de pe harta Europei, vreme de mai multe secole, în urma dezastrului suferit în bătălia cu otomanii, la Mohács, în 1526. Constituindu-se imperiul austro-ungar — în care Ungaria nu avea atributele supreme ale suveranității de stat, pîrghiile puterii fiind la Viena — printr-un șantaj bine chibzuit, nobilimea ungară a obținut desființarea autonomiei Transilvaniei, înglobarea ei din punct de vedere politic, la Ungaria, fără consultarea și împotriva voinței românilor băștinași și majoritari, în încercarea utopică de a reface „Ungaria Mare a Sfîntului Ștefan" prin menținerea cu forța a unor părți din teritoriile popoarelor vecine și prin deznaționalizarea popoarelor nemaghiare supuse, prin contopirea lor în „unica și indivizibila" națiune maghiară. La 1867 Ungaria a anexat un teritoriu care nu a făcut parte niciodată din regatul ungar și, ca urmare, această creație neverosimilă nu a durat decît efemera perioadă de 51 de ani, prăbușindu-se în 1918 acest imperiu hibrid austro-ungar, o adevărată închisoare a popoarelor.

În dorința perpetuării dominației lor asupra Transilvaniei, guvernanții de la Budapesta nu s-au dat în lături de la nimic pentru a schimba realitățile demografice în acest străvechi teritoriu românesc, pentru a crea maghiari „făcuți" în lipsă de maghiari născuți, ridicînd genocidul etnic și cultural practicat împotriva a peste 3,5 milioane de români la rangul de politică de stat.

Pentru unguri, Transilvania a fost „Țara de dincolo de pădure", un ținut periferic neintegrat nici în situația geografică a regatului lor, nici în cea etnică și aparținîndu-i doar politic. Dar tot timpul majoritatea etnică românească a fost pentru Ungaria o realitate pe care n-a putut-o pune la îndoială, cu toate statisticile sale grosolan ticluite, așa cum n-a putut „înlătura" istoria românilor. Istoriografia ungară a lansat și susținut — fiind nevoită — cele mai hazardate teorii. Potrivit acestora, Transilvania nu a fost locuită de români de-a lungul secolelor migrațiilor (dacii au pierit cu toții în războaiele cu romanii, iar coloniștii romani au plecat toți după 271 d.Hr.), în ciuda numeroaselor descoperiri arheologice și a scriitorilor antici, care dovedesc contrariul. Poporul român nu s-a format pe teritoriul de astăzi al României, ci la sud de Dunăre, de unde ar fi început să vină în Transilvania de prin secolul al XIII-lea și pînă în secolul al XIX-lea, firește după așezarea ungurilor în Cîmpia Panoniei și pătrunderea lor în teritoriul românesc transilvan. Ungurii, popor venit tîrziu din stepele Asiei, apar astfel ca „oamenii locului", iar românii, rămași întotdeauna pe locurile de baștină, ar fi „migratorii". În veacurile evului mediu Transilvania ne este prezentată ca o patrie a „maghiarismului", cînd de fapt regatul Ungariei nu a fost decît o piedică în calea strînselor legături etnice, economice, culturale, politice ale românilor din toate provinciile locuite de ei, de un popor care era același în Transilvania, Țara Românească și Moldova.

Apartenența Transilvaniei la România, la fel originea și continuitatea poporului român în vatra vechii Dacii sînt chestiuni de mult lămurite de oamenii de știință. Punerea lor din nou în discuție — și pervertirea lor — nu are nici un fel de importanță din punctul de vedere al faptului istoric. Nu este mai puțin adevărat că românii din Transilvania, care au suferit împilări, exploatare și asuprire, mergîndu-se pînă la scoaterea lor în afara legilor sub stăpînirea ungurească, în trecut și în anii 1940—1944, nu mai pot concepe, ca de altfel întreg poporul român, ca fiind posibilă o nouă reanexare a acestei provincii românești de către Ungaria. Apartenența Transilvaniei la România este consecința unor străvechi realități istorice, ce dovedesc, fără putință de tăgadă, că aceasta este țară a românilor, românii stăpînind în întregime acest teritoriu cu multe secole înainte de pătrunderea ungurilor și colonizarea secuilor și sașilor. Chiar și în condițiile colonizării și acaparării cu forța de către noii veniți a unei părți din pămîntul Transilvaniei, românii au continuat să rămînă proprietarii titulari pe 60% din acest teritoriu, cum arată statisticile oficiale ungare de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, maghiarii deținînd ca proprietate 12,6%, secuii 10,8%, germanii (sașii și șvabii) 9,5%, sîrbii 5%, rutenii 2,2%, alții 0,8%. Totodată, românii au constituit și constituie populația cea mai numeroasă din Transilvania, mai numeroasă decît toate celelalte naționalități luate la un loc, așa cum o confirmă înșeși documentele oficiale ungare.

În anul 1918 — cînd imperiile multinaționale oprimatoare de popoare se prăbușesc — prin voința neînduplecată a populației românești majoritare, care și-a exercitat dreptul imprescriptibil la autodeterminare, Transilvania, acest străvechi pămînt românesc, s-a unit cu România prin actul de profund democratism de la 1 Decembrie. Tratatele de Pace de la Paris, în 1919—1920, au consfințit dreptatea actului de autodeterminare al românilor pronunțat la Alba Iulia.

II. Revizionism ungar în perioada interbelică

În perioada dintre cele două războaie mondiale, Transilvania s-a încadrat armonios în viața statului român unit, naționalităților conlocuitoare de pe acest teritoriu — maghiari, secui, germani, sîrbi, evrei etc. — asigurîndu-li-se drepturile firești politice, economice și culturale.

Din nefericire, desfășurarea evenimentelor în perioada interbelică au dovedit că Ungaria — prima țară europeană în care s-a instaurat un regim de tip fascist, cel al lui Horthy în 1920 — a rămas tributară aceleiași metode colonialiste, bazate pe forță, asuprire și exploatare, și a semnat Tratatele de Pace protestînd și cu premeditarea de a le modifica în favoarea sa, la timpul oportun, pe alte căi și prin alte mijloace. Nobilimea ungară aflată la cîrma statului și în perioada 1920—1945, reacționară și despotică în politica internă și continuînd să practice aceeași politică discriminatorie și de deznaționalizare a comunităților de români, germani etc. rămase pe teritoriul Ungariei trianonice, a ridicat un zid de nepătruns în jurul statului ungar, oprind pătrunderea ideilor de libertate și democrație, precum și reformele economico-sociale care să îmbunătățească starea materială și culturală a propriului popor. De aceea trebuia făcut totul pentru a distrage atenția poporului ungar de la realizările democratice și reformele economice, sociale și politice înfăptuite în afara Ungariei. Și mijlocul a fost aflat prin antrenarea întregii națiuni în lupta vehementă pentru Revizuirea Tratatului de Pace de la Trianon, care a „mutilat" Ungaria și a lăsat în afara granițelor sale pe frații maghiari din Transilvania. Toate relele și suferințele poporului ungar de acum înainte se datorează „odiosului" Tratat de la Trianon și nu se pot vindeca decît prin realipirea Transilvaniei la Ungaria.

Mașina cea mai perfectă de propagandă și agitație, inventată de guvernele magnaților, a lansat o campanie furibundă, care a aprins sufletul poporului ungar chemat să lupte din toate puterile pentru a face „dreptate" Ungariei prin revizuirea Tratatului de la Trianon. Concomitent cu o campanie susținută de denigrare și falsificare a realităților din România, strigînd în cele patru zări că maghiarii din România sînt împiedicați în dezvoltarea lor națională, confesională, culturală și economică, presa, radioul, talentele poeților, scriitorilor și publiciștilor au fost mobilizate în faimoasa campanie revizionistă. Lozinci, insigne cu harta Ungariei „mutilate" pe piepturile tinerilor, o avalanșă de cărți care reiau vechea teorie röslerriană, publicate în limbi de circulație internațională și difuzate în străinătate, subvenționarea unor oameni politici, magnați ai presei și publiciști din lumea occidentală pentru a face propagandă în favoarea Ungariei și de a întocmi planuri de revizuire pe seama statului român, educația șovinistă din școli — absolut totul a fost mobilizat în încercarea de reîntregire a hotarelor „Ungariei Mari", „mutilate" prin „Trianonul infam".

III. Acțiuni de exterminare a românilor din Transilvania de Nord-Est în timpul ocupației horthyste (1940—1944)

În împrejurările politico-militare de la începutul celui de-al doilea război mondial, cînd Germania nazistă și aliații săi îngenunchiau o bună parte a Europei, s-a pronunțat odiosul Dictat fascist de la Viena din 30 august 1940. Prin această sentință imperialistă a Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, un teritoriu de aproximativ 43.000 km² din Transilvania, cu circa 2,6 milioane locuitori, în majoritate români, a fost răpit României și anexat de Ungaria horthystă drept răsplată pentru politica ei revizionistă, războinică, la remorca imperialismului fascist. În acest teritoriu ocupat de horthyștii unguri s-a dezlănțuit un adevărat genocid etnic cu scopul de a schimba cît mai rapid realitățile demografice. Expulzări și execuții în masă, arestări, maltratări și schingiuiri, deportări, profanarea și distrugerea lăcașelor de cult românești, asasinarea sau alungarea peste granița vremelnică a preoților și profesorilor, trecerea cu forța a românilor la cultele de expresie maghiară, interzicerea limbii române în administrație, închiderea școlilor românești, deportarea evreilor în lagărele morții din Germania și trimiterea a zeci de mii de români în lagăre de muncă forțată au fost cîteva din metodele aplicate cu o cruzime fără seamăn în secolul al XX-lea de autoritățile ungare ocupante, pentru a nimici populația autohtonă și majoritară.

Genocidului antiromânesc practicat de Ungaria i s-a pus definitiv capăt la 25 octombrie 1944, cînd trupele române, aliate cu forțele sovietice, au eliberat Transilvania de nord-est ocupată de horthyști. Tratatul de Pace de la Paris, semnat în februarie 1947, a recunoscut apartenența legitimă a Transilvaniei la România.

IV. Organizații ale emigrației ungare manipulate împotriva Transilvaniei românești

În România contemporană, stat național unitar, în care se edifică o nouă orînduire socială, lipsită de exploatare și discriminare națională și rasială, românii reprezintă circa 90% din populația de peste 23 milioane a țării, naționalităților conlocuitoare — maghiari, germani, evrei etc. — fiindu-le asigurate prin constituție toate drepturile și libertățile cetățenești.

Ororile produse în cel de al doilea război mondial au făcut să se creadă că un suflu de umanitarism necunoscut se va lăsa asupra popoarelor și că reglementările internaționale privitoare la noua stare de lucruri vor determina pe oameni să înțeleagă că o epocă bazată pe dreptate trebuie să înceapă. Relațiile noi, de prietenie statornicite între cele două popoare vecine român și ungar, beneficiau în plus de avantajul unei ideologii comune și de străduința comună de a edifica aceeași orînduire socială.

Astfel stînd lucrurile, s-ar părea că discutarea în continuare a vechilor animozități politice care au opus cercurile politice din Ungaria horthystă și România burgheză nu-și mai are sensul. Din păcate însă, nu este așa. Nu este așa fiindcă adepții de azi ai practicilor horthyste, neorevizioniștii contemporani încearcă să abată roata istoriei pe vechiul făgaș al urii și vrajbei între popoare. Agită din nou vechile slogane aberante și iredentiste de tristă notorietate internațională. În Statele Unite ale Americii, în Canada sau în țările Europei occidentale, pretutindeni unde și-au găsit adăpost, neorevizioniștii de inspirație horthystă și-au creat organizații și se străduiesc să facă din ele, ca și în trecut, instrumente de răspîndire a otravei naționalismului șovin; deși unele dintre aceste organizații sînt camuflate sub titulaturi ca „Federația socialistă a maghiarilor din România".

Teoriile neștiințifice și „argumentele" istoriografiei și a publicisticii ungare mai vechi, între care și acela al „dreptului istoric" al Ungariei asupra Transilvaniei, au fost completate în anii noștri, de către revanșarzii unguri din emigrație — și nu numai de ei — cu noi „argumente" și anume aducînd acuzații statului român cu privire la „etnocidul" și „genocidul cultural" pe care-l practică împotriva maghiarilor din România, insinuează că Transilvania a avut o istorie aparte de cea a restului teritoriului național, cu realități proprii, se pretinde un contact strîns între maghiarii din România și ungurii din Ungaria pentru salvarea din punct de vedere național și cultural a primilor, ajungîndu-se pînă la a se prezenta pe masa Conferinței pentru securitate și colaborare în Europa un proiect de constituire a unei „Republici socialiste independente a Transilvaniei", în același mod adresîndu-se Congresului Statelor Unite. Lucrări cu pretenții de istoriografie științifică apărute în ultimii ani în Occident, ca *Transylvania and the Hungarian — Rumanian problem*, de Anne Fay — Sauborn și Géza Wan Czege, sau *Transylvania and the theory of Daco-Roman — Rumanian, Continuity*, cu subtitlul *„on the 2050 th anniversary of a mith"*, lucrări care falsifică istoria poporului român și denigrează realitățile din România, au fost răspîndite în diverse țări apusene, adresate marilor ziare și reviste, unor biblioteci, profesorilor unor universități, academiilor, unor personalități politice și științifice, spre a-i ține la curent cu așa-zisa „problemă a Transilvaniei", care, în afară de a fi un conflict local, ar avea, chipurile, implicații internaționale privind interesele Europei, armonia și pacea în regiunea dunăreană.

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Prof. Dr. *Constantin Voicu*

NEOIREDENTISM — ALTE MĂŞTI ACEEAŞI FAŢĂ

(Continuare din pag. a 3-a)

Ne întrebăm dacă nu indivizi din rîndul emigraţiei ungare sînt cei care manevrează publicarea în unele reviste şi publicaţii occidentale, prin intermediari de bună credinţă dar rău informaţi sau, pur şi simplu, naivi, studii, articole, reportaje tendenţioase, prin care peste un mileniu de istorie a strămoşilor noştri geto-daci şi daco-romani, înainte de venirea ungurilor, este aruncat în neant, în care sînt denaturate grosolan momente de însemnătate fundamentală ale istoriei noastre naţionale, „slalomul" care se face prin istoria Transilvaniei, ocolindu-se tot ceea ce nu serveşte pretenţiilor revizioniste — cu scopul de a provoca derută. Desigur, în spatele multora din acest gen de lucrări stă emigraţia ungară, în care mocnesc cu înverşunare deznădejdile provocate de o istorie ireversibilă, încercînd să mai fluture steagul anacronic al fascismului horthyst, cu toate mijloacele de care este în stare.

Cum se pot crede îndreptăţiţi să debiteze afirmaţii complet false şi mincinoase, inducînd în eroare opinia publică internaţională, despre realităţile din România contemporană, despre „etnocidul" şi „genocidul cultural" a căror victimă ar fi cetăţenii români de origine maghiară din România, membri ai unui popor care vreme de sute de ani au folosit genocidul ca practică statală, declanşat cu ură şi perseverenţă, deşi zadarnic, pentru a schimba raportul numeric dintre românii absolut majoritari, şi ocupanţii unguri, mereu şi absolut minoritari, într-o Transilvanie niciodată ungurească, nici etnic, nici politic, nici administrativ şi, mai puţin ca orice, spiritual?

Cum îşi pot ei imagina, ei, apostolii „Ungariei milenare", că noi vom putea uita zecile de mii de asasinate şi de mutilări sălbatice de după răscoala de la Bobîlna (1437), martiriul lui Horea şi Cloşca (1785) şi al miilor de ţărani români contemporani lor, cei 40.000 de morţi dintre ai noştri, dintre care multe mii asasinaţi mişeleşte, inclusiv femei cu copil în pîntec sau la sîn, din ordinul „tribunalelor de sînge" organizate la 1848—1849, care au dezonorat drapelele revoluţiei ungare, nenumăratele acte de etnocid şi genocid cultural practicate realmente ca politică de stat a Ungariei dualiste împotriva naţiunii române între 1867—1918, cumplitele masacre cărora au căzut victime sute şi sute de români în preajma şi îndată după înfăptuirea istoricului act al Unirii de la Alba Iulia — acte care au culminat între anii 1940—1944, anii hidoşi ai Dictatului de la Viena, prin cea mai cruntă şi inumană acţiune de desfiinţare a naţiunii române din nord-vestul ţării, smulsă României de dictatorii fascişti şi cedată Ungariei horthyste, fidelul şi umilul lor servitor? Trîmbiţează aceste crude realităţi ce au durat secole şi de care este vinovată „splendida civilizaţie ungară", mai noii apologeţi ai „Ungariei milenare a Sfîntului Ştefan" şi ai horthysmului? Spun ei oare omenirii contemporane adevărul crud?

V. Neorevizionism regizat la Budapesta

Faptul că emigraţia ungară şovină şi revanşardă defăimează statul şi poporul român şi îi falsifică istoria nu ne miră şi nici nu ne deranjează prea mult. O bună bucată de vreme, sarcina invectivităţii românilor a fost sarcina exilului unguresc. Nu am dezvăluit însă cine se afla în spatele acţiunii antiromâneşti a emigraţiei ungare, faptul că anumite cercuri interesate de la Budapesta, braţ la braţ cu resturile decandente ale nobilimii şi cu supravieţuitorii aparatului de stat horthyst merg pe acelaşi drum al revanşei. Pentru a contribui la făurirea unui climat de linişte şi stabilitate internaţională, România a adoptat o atitudine reţinută, stăruind timp de mai mulţi ani să nu se angajeze în polemică, răspunzînd doar cu demnitate şi fermitate oricărui amestec din afară în treburile sale.

Însă ceea ce se întîmplă acum în Ungaria vecină este de domeniul incredibilului. În ceea ce priveşte România, Ungaria anilor de după 1980 pare-se că şi-a întors roata istoriei înapoi cu decenii, în anii 1920—1940 ai revizionismului şi revanşei. Constatăm încă odată că, faţă de creaţiunea istoriei, Ungaria a rămas în aceeaşi stare de nemulţumire din totdeauna, reuşind să transpună în practică această stare de nemulţumire în contra intereselor proprii. Îşi închipuie oare omul politic, omul de ştiinţă şi omul de cultură ungur că poate schimba geografia actuală cu ajutorul unor ilustraţii ale propagandei? Starea de refuz a aşezărilor din Europa centrală şi din România, manifestată printr-un revizionism subtil, nu va rămîne fără răspuns din partea acelora care au cunoscut pe propria lor piele jugul puterii ungureşti.

Dacă lecturezi (şi inventariezi) lucrările cu caracter istoric apărute în ultimii ani în Ungaria, constaţi odată mai mult că înapoia voită a omului de ştiinţă, pusă în slujba unei cauze străine adevărului şi dreptăţii, a rămas o boală incurabilă, pentru că sînt din nou azvîrlite pe piaţa revizionismului aceleaşi argumente răsuflate ale lui Rösler, aceleaşi hărţi din vremea lui Rothermere, Sréter, Vellani Dionisi, Ajtay, deci de acum vreo cincisase decenii, este din nou folosită obişnuita recuzită a minciunii: citate trunchiate, date false, documente eronat traduse, negarea propriilor izvoare cînd nu sînt convenabile scopului, pentru a ajunge la calomnii şi invective într-un stil care produce consternare şi stupefacţie, atît de departe se află de rigorile cercetării ştiinţifice care, pur şi simplu, sînt aruncate la gunoi.

Bunăoară, *Atlasul istoric* pentru şcolile medii, întocmit de mulţi cercetători şi doctori în ştiinţe, apărut la Budapesta în 1984 (an jubiliar pentru poporul român — patru decenii de la marele act istoric de la 23 August 1944), scoate poporul român de pe teritoriul său de formare pentru mai bine de un mileniu, încercîndu-se repunerea în circulaţie a pseudoteoriilor despre „pămîntul pustiu" al Transilvaniei la venirea ungurilor din stepele Asiei şi, implicit, a „infiltrărilor" tîrzii ale românilor. Pentru a-şi justifica pretenţiile lor asupra Transilvaniei, autorii atlasului aproape că nu-i pomenesc pe români în acest teritoriu pînă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, după cum n-au auzit — este adevărat, intervalele de timp sînt mari — nici de statele feudale româneşti Moldova şi Ţara Românească şi nici de cei peste 210.000 de luptători români — din care peste 42.000 sînt risipiţi în cimitirele de pe teritoriul ţării vecine — care au contribuit la eliberarea Ungariei din ghearele horthysmului şi hitlerismului. Dureros este însă faptul că în aceste falsuri şi denaturări istorice sînt educate tinerele generaţii, faţă de care oamenii de ştiinţă, cu precădere istorici, au sfînta datorie de a le forma în spiritul cinstei şi adevărului, al dragostei şi respectului pentru ţările vecine, pentru toate popoarele iubitoare de pace şi progres.

Acest *Atlas istoric* (care merită să fie pus în ghilimele) n-a fost un incident, pentru că, de dată foarte recentă, în anul 1989, în Ungaria s-a tipărit şi difuzat larg în rîndul populaţiei o hartă a Ungariei în hotarele căreia apar cuprinse întinse teritorii din ţările vecine: U.R.S.S., R. S. Cehoslovacă, Republica Austria, R.S.F. Iugoslavia şi R. S. România. În „compunerea" acestei hărţi, insolenţa şi falsul merg pînă acolo încît s-au dat denumiri ungureşti ţinuturilor şi localităţilor vizate a fi înglobate „regatului milenar". În aceeaşi notă de fals şi uzurpare sînt prezentate stemele judeţelor din ţările vecine (şi ele cu denumiri şi desene ungureşti), amestecate cu cele ale Ungariei şi plasate în ordine alfabetică, pentru a susţine apartenenţa acestor teritorii la aceeaşi „Ungarie Mare a Sfîntului Ştefan". Prin aceasta s-a vrut să se înfăţişeze — în anul 1989 — imaginea mitică a „Ungariei Mari" sau a „Ungariei Coroanei Sfîntului Ştefan", publicarea acestei hărţi şi difuzarea ei în tiraj de masă constituind încă o tentativă grosolană de a reînvia vechea politică a cercurilor revizioniste şi revanşarde horthyste, de mult condamnată de istorie şi repudiată de popoare cu indignare. Văzînd-o, nu trebuie să neglijăm faptul că o atare hartă, larg difuzată în rîndul maselor, urmăreşte să semene vrajba şi să aţîţe isteria şovinistă, revanşardă. După cum nici nu putem trece cu vederea faptul că neorevizioniştii contemporani, falsificînd realităţi istorice incontestabile şi hrănindu-se cu visuri deşarte de mărire, încalcă flagrant drepturile imprescriptibile de suveranitate şi integritate teritorială ale vecinilor lor, îşi permit cu insolenţă să redeseneze după bunul plac hotarele în totală contradicţie cu prevederile Tratatului de Pace din 1919—1920 şi 1947, pe care Ungaria le semnase. Harta reprezintă, totodată, şi o încălcare gravă a Actului final de la Helsinki, între semnatarii căruia se numără şi Ungaria, act care înscrie expres recunoaşterea actualelor graniţe ale statelor europene.

Cu mîhnire constatăm că numărul crescînd de studii, articole, colecţii de hărţi şi alte materiale didactice şi propagandistice apărute în Ungaria, din care răzbat, deopotrivă, necunoaşterea şi falsificarea istoriei poporului român, reaua credinţă, insulta, atacul la integritatea teritorială a ţării, poziţii, manifestări care ne reamintesc practici şi atitudini revizioniste şi reacţionare de pe vremea regimului fascist al lui Horthy, li se adaugă, de dată recentă (1986), o amplă sinteză în 3 volume, însumînd circa 2000 de pagini, intitulată *Istoria Transilvaniei* (scrisă la Budapesta); ea a apărut în Editura de Ştiinţe a ţării vecine, fiind realizată de un colectiv de cercetători, avînd ca redactor responsabil pe ministrul culturii, Köpeczi Béla, iar drept colaborator principal pe profesorul universitar Makkai László, care de decenii este cunoscut pentru antiromânismul său înverşunat, drept pentru care s-a specializat de tînăr în trucaje istorice (nu este lipsit de interes dacă semnalăm cititorului că ambii sînt originari din Transilvania). Această lucrare de mari proporţii nu înseamnă altceva decît o denaturare grosolană a istoriei Transilvaniei şi, implicit, a istoriei poporului român. Ea încearcă în mod deliberat să conteste integritatea teritorială a României.

În probleme fundamentale ale istoriei poporului român, cum sînt: continuitatea strămoşilor geto-daci, originea daco-romană, continuitatea în vatra strămoşească, unitatea românilor în evul mediu şi statutul lor politic şi juridic, lupta de emancipare naţională şi socială a românilor transilvăneni, marile bătălii purtate pentru neatîrnare, făurirea statului naţional unitar ca şi locul românilor în istoria universală, în toate aceste coordonate esenţiale ale trecutului românesc autorii de la Budapesta ai *Istoriei Transilvaniei* se situează la antipozii realităţii istorice, denaturînd şi falsificînd adevărul istoric.

Uimeşte şi indignează faptul că o astfel de lucrare, care sfidează adevărul istoric, falsificînd şi denigrînd trecutul multimilenar al poporului român a putut să apară sub egida Academiei Ungare de Ştiinţe. Cum se poate admite ca o instituţie menită să reprezinte cel mai înalt for de probitate ştiinţifică şi etică profesională să-şi dea girul unei lucrări care nu are nimic comun nici cu ştiinţa, nici cu etica, care ignoră, falsifică şi denaturează fără scrupule cele mai elementare adevăruri, care reînvie calomnii şi teze ce trebuiau de mult îngropate, date uitării.

La fel de gravă trebuie să fie considerată şi publicarea în publicaţii ale Academiei de Ştiinţe a Ungariei a unor articole avînd drept autori emigranţi unguri — dovadă certă că emigraţia ungară merge mînă în mînă cu oficialităţile de la Budapesta —, care prin părăsirea ţării au devenit trădători, articole ce propagă idei revizioniste, care proslăvesc Ungaria regelui Ştefan I — de acum un mileniu, ba mai mult, încearcă, fie şi în mod voalat, să reabiliteze fostul regim horthysto-fascist.

„Tendinţele de denaturare a datelor istorice, interpretarea lor subiectivă, în funcţie de anumite conjuncturi sau potrivit unor interese unilaterale — subliniază preşedintele Nicolae Ceauşescu — nu slujesc cauzei prieteniei între popoare. Aşa cum am mai menţionat, de-a lungul vremii, prin secole şi milenii, popoarele s-au dezvoltat, s-au aşezat pe anumite teritorii, au devenit naţiuni şi state independente.

Aceasta este o realitate istorică obiectivă şi nu poate fi schimbată de nimeni — indiferent dacă place sau nu unor istorici. Nu se poate pune problema de a aprecia popoarele în funcţie de data la care s-au stabilit pe un anumit teritoriu, de a face discriminări de drepturi între ele pe această bază, ci pornind de la realităţile istorice, care nu pot fi modificate de nimeni, de a se aplica în mod consecvent o politică de deplină egalitate şi respect reciproc între popoare, între naţiuni şi naţionalităţi, de a respecta entitatea naţională a fiecăruia, asigurînd conlucrarea armonioasă, frăţia şi solidaritatea în lupta comună pentru cauza libertăţii fiecărui popor, a convieţuirii şi colaborării paşnice a tuturor naţiunilor".

Dar toate acestea sînt departe de a epuiza larga gamă de mijloace ale propagandei ungare actuale, în care Ungaria se implică, prin diverse foruri, din ce în ce mai pronunţat. Foarte grav este faptul că, sfidînd obligaţia elementară a fiecărei ţări europene pentru crearea şi menţinerea unui climat de pace şi respect al dreptului internaţional, recentele orientări de politică externă ale Ungariei, care pot să pună în pericol securitatea europeană, sînt surprinzătoare şi periculoase. Căci cercuri interesate de la Budapesta, chiar personalităţi investite cu mari răspunderi pe linie de partid şi guvern pun din nou în mişcare angrenajul revizionismului. În esenţă, declaraţiile unor oameni politici cu serioase responsabilităţi susţin, în interviuri acordate agenţiilor de presă, în organisme ale O.N.U., în organe de presă create ad-hoc ale unor asociaţii antiromâneşti create şi ele peste noapte în Ungaria, că: ungurii din afara graniţelor statului ungar sînt parte a naţiunii ungare, că în România sînt încălcate drepturile naţionalităţilor conlocuitoare şi că Ungaria este foarte interesată de soarta minorităţii maghiare, că România este unicul caz din Europa şi din întreaga lume „unde are loc un fenomen fără precedent: mii de oameni devin pribegi, se desfăşoară un atac cu buldozerele împotriva aşezărilor naţionalităţilor, a moştenirii culturale ...", aducînd, aşadar, o seamă de acuzaţii nefondate la adresa ţării noastre, care nu folosesc nicidecum relaţiilor de bună vecinătate între state. Constatăm că pentru unele oficialităţi ungare definiţia pe care dreptul internaţional o dă conceptului de naţiune, elementele de „comunitate de teritoriu" şi „comunitate politică" nu au nici o importanţă. Iar definirea suveranităţii n-ar trebui să se mai facă potrivit dreptului internaţional, ci în baza altei concepţii „made in Hungary", în temeiul căreia Ungaria ar avea prerogative de „naţiune mamă", prerogativă pe care ea însăşi şi-o acordă, considerîndu-se legată printr-o „cerinţă naturală" să asigure drepturile naţionalităţii maghiare din România sau din oricare alt stat în care trăieşte.

O ultimă ştire din Ungaria, de dată foarte recentă, 12 octombrie 1989, în care nu este dificil de depistat sîmburele unui mare pericol pentru securitatea europeană: în articolul intitulat *„Numai o federaţie de tip elveţian va putea asigura supravieţuirea grupurilor etnice din Transilvania"* (Poziţia comună a patru uniuni transilvănene), publicat în *„Magyar Nemzet"* nr. 240/1989, organul central de presă al Frontului Popular Patriotic din Ungaria, se declară, în numele Uniunii mondiale transilvănene, Bund der Siebenbürger e.V. Nürnberg, organizaţiei mondiale transilvănene şi Uniunii transilvănene din Ungaria că, întrucît „dictatul" de pace de la Trianon şi Tratatul de pace de la Paris din 1947 nu au înfăptuit dreptul de autodeterminare a popoarelor din Transilvania, România nerespectîndu-şi în ultimii 70 de ani obligaţiile prevăzute în tratatele internaţionale cu privire la naţionalităţi, prin metode administrative expulzînd sau strămutînd populaţia din Transilvania, ceea ce a pus în pericol existenţa naţionalităţilor care trăiesc acolo; că, întrucît România nu este în măsură să asigure supravieţuirea, existenţa naţională şi individuală, libertatea şi convieţuirea paşnică a grupurilor etnice din Transilvania, cele patru „organizaţii" semnatare, concluzionează că singura soluţie pentru respectarea intereselor tuturor popoarelor şi grupurilor etnice care trăiesc în Transilvania ar fi crearea unei Transilvanii federale de-sine-stătătoare şi suverane, după modelul elveţian. Prin organul comun reprezentativ al acestor organizaţii, „Confederatio Transylvanica" cu sediul la Viena (atenţie!), se solicită concursul O.N.U., Comunităţii europene, Parlamentului european, guvernelor ungar, german, israelian ... şi român pentru facilitarea înfăptuirii dreptului popoarelor la autodeterminare şi a protejării fiinţei naţionale a „popoarelor" din Transilvania şi este solicitat Parlamentul vest-european de la Strasbourg să elaboreze proiectul Federaţiei transilvănene, ce urmează să fie creată după modelul elveţian (sic!).

VI. Adevăruri care trebuiesc spuse

În încheiere, să mai zăbovim puţin asupra adevărului: în România după Trianon naţionalităţile conlocuitoare n-au însumat 14% ca număr de locuitori, România fiind un stat naţional unitar. Naţionalităţii maghiare, stabilită în unele zone ale Transilvaniei, nimeni nu-i contestă îndreptăţirea de a-şi păstra originalitatea culturală şi dreptul de a participa la beneficiile muncii comune. O participare egală, şi la bine şi la rău.

Au fost vreodată încălcate drepturile naţionalităţii maghiare în România? Au fost refuzate aceste drepturi aşa cum au fost ele refuzate în Ungaria dualistă românilor majoritari? Pot fi acuzate autorităţile române de practicarea unui „etnocid cultural" prin care viaţa culturală şi religioasă a maghiarilor din România ar fi adînc periclitată? Oare n-au auzit neorevizioniştii contemporani, care se pare că n-au altceva mai bun de făcut decît să împroaşte cu noroi şi cu venin, de reprezentarea naţionalităţii maghiare, proporţional cu numărul său, în Marea Adunare Naţională, forul legislativ suprem al ţării, în organele de conducere ale judeţelor, municipiilor, oraşelor şi comunelor în care trăieşte? Nu ştiu că judeţele locuite şi de populaţia maghiară au cunoscut ritmurile de dezvoltare superioare mediei pe ţară, spre a i se asigura condiţii de viaţă şi de muncă egale cu ale românilor? N-au cunoştinţă de existenţa şi funcţionarea pe plan naţional a Consiliului oamenilor muncii de naţionalitate maghiară şi a 15 consilii judeţene ale aceleiaşi naţionalităţi? Nu ştiu că în judeţele locuite şi de maghiari există şcoli şi secţii şcolare de toate gradele în limba maghiară, că învăţămîntul şi manualele sînt gratuite, că studenţii maghiari învaţă în fiecare din universităţile din România? N-or fi auzit neorevizioniştii contemporani nici de numărul considerabil al cărţilor în limba maghiară publicate în editurile din România, de publicaţiile maghiare centrale şi judeţene, de Institutul de teatru pentru maghiari din Tg. Mureş şi de Opera maghiară din Cluj-Napoca, de muzee şi case memoriale, filarmonici şi licee de muzică în care se desfăşoară viaţa culturală a cetăţenilor români de naţionalitate maghiară şi în care se păstrează trecutul său istoric? Le-am profanat şi dărîmat noi bisericile, le-am interzis să-şi practice religia? Putem să pretindem un răspuns la aceste întrebări.

Indiferent de unde provin — din cercurile reacţionare ale emigraţiei ungare sau din partea unor politicieni, oameni de ştiinţă şi de cultură, publicişti din Ungaria — denaturarea adevărului, falsificările, inducerea în eroare cu privire la istoria poporului român, întreţinerea unei nostalgii utopice a unor vremuri pentru totdeauna apuse sînt deosebit de periculoase. Ele nu pot decît să dezbine, să creeze disensiuni, să învenineze atmosfera între două ţări şi popoare pe care istoria le-a hărăzit cu destinul vecinătăţii. Cui serveşte?!

DARUL DEOSEBIRII DUHURILOR

(Continuare din pag. I-a)

la sine înţeles că nu e uşor, mai ales cînd demonii vin sub chip de îngeri luminoşi, şi cînd caută să-şi convingă victimele că le vor binele, şi că totul va fi spre folosul lor.

Cum să refuzi un înger trimis de Dumnezeu? Mai ales cînd are grijă să se îmbrace cu toate semnele sfinţeniei! Nu numai în înfăţişare ci, precum am văzut, şi în sfaturi. Cum să nu-l crezi înger luminos, cînd te îndeamnă la rugăciune şi la fapta cea bună? Căci şi la aceasta îndeamnă, dar cu scop rău, de pildă pentru mîndrie.

O astfel de tovărăşie, în pustie, arătarea unui înger, era tocmai ceea ce aducea singuraticilor mîngîierea cea mare, răsplata nevoinţelor. Era semnul comuniunii cu Dumnezeu, adică asigurarea că ostenelile le-au fost primite, şi că şi-au realizat scopul suprem pentru care părăsiseră lumea. Acest lucru îl exploatau demonii. Dar cei înduhovniciţi, cu ajutorul harului Sfîntului Duh, cunoşteau vicleniа. Ştiau toţi că vederea îngerilor şi convorbirea cu ei trebuia mai degrabă refuzată, decît acceptată, tocmai pentru imposibilitatea deosebirii lor.

Pe de altă parte însă, cînd totuşi vine un înger luminos, ca urmare a unor rugăciuni adînci, e greu să-i întorci spatele, şi să crezi că la rugăciune ţi-a răspuns diavolul, deşi ipoteza n-ar trebui exclusă, pentru că el se înfăţişează tocmai cînd ţi s-a strecurat în cuget gîndul că ai dobîndit sfinţenie prin rugăciune, şi atenţia lui Dumnezeu. În atenţia lui Dumnezeu trebuie să crezi, dar din smerenie nu trebuie să cazi, adică nu trebuie să-ţi atribui vreun gînd de sfinţenie, vreun merit duhovnicesc. Acestea sînt tainele lui Dumnezeu şi nu trebuie să credem că El ni se şi arată, de îndată ce am făcut ceva mai deosebit. Cînd cădem într-o astfel de închipuire, se şi prezintă celălalt. Închipuirea e ca un fel de sălaş pe care i-l pregătim şi i-l deschidem în suflet. Şi cînd mai intră şi cu chip de lumină, se miră şi el cît de uşor a obţinut victoria, cît de uşor a fost acceptat.

Îţi zici că îl vei încerca, să vezi de care e, şi că te vei lepăda de el, dacă îţi va părea suspect.

Aşa îşi ziceau şi unii dintre Părinţii care aveau parte de astfel de vizite în pustie, deşi ar fi trebuit să ştie că acordul cu primirea lor, chiar sub rezerva încercării, putea fi prima formă a înşelării de care se lăsau cuprinşi. Căci cel primit ştia să-şi consolideze poziţia şi recunoaşterea lui devenea grea, aproape imposibilă. Cel venit nu-şi dezvăluia sub nici o formă planurile ultime şi chipul adevărat.

Orice apariţie de acest fel e, din principiu, pe jumătate o ispită. Acest lucru i-a făcut pe cei mai iscusiţi Părinţi să recomande refuzul tuturor duhurilor care se arată. Dar cînd toată viaţa ai dorit să guşti din dulceaţa şi frumuseţea întîlnirii cu Dumnezeu şi cu lumea Sa nevăzută, e greu să rezişti ispitei, cînd ţi se oferă o astfel de posibilitate. Eşti ispitit să zici: *Poate e chiar de la Dumnezeu!* Mai ales că aşa se prezintă, aşa se recomandă. Îndeamnă pe credincios să se roage şi să facă fapte bune! Ar putea un duh rău să lucreze în favoarea lui Dumnezeu?

De ispita duhurilor rele mulţi au ştiut să se apere. Dar nu toţi. Sfîntului Casian Romanul i s-a povestit un astfel de caz de către Ava Moise, cînd l-a vizitat la chilia lui din Thebaida Egiptului:

Un bine cunoscut monah din Mesopotamia trăia în mare înfrînare de la toate, şi devenise model de viaţă duhovnicească al multora. După o vreme începu să aibă vedenii, adică să i se arate duhuri. Îi făceau descoperiri adevărate, adică îl învredniciseră de proorocii care se confirmau. Îl asistau la rugăciune şi îi dădeau sfaturi bune.

Îşi suspendase cu totul bănuielile.

Toate însă merseră normal pînă într-o zi cînd duhurile îi arătară în vedenie un tablou magnific în care, pe un ecran imens, de o parte apăreau apostolii şi martirii creştini, nevoitorii din pustie, toţi cu înfăţişări de spectre cufundate în întuneric, adevărate schelete lipsite de orice bucurie, căzute în ultima nenorocire, aflate în fundul iadului. De partea opusă era poporul iudeu, cu Moise în frunte, şi cu patriarhii şi cu preoţii, tresăltînd de bucurie şi strălucind de lumină, desigur în rai. Îngerul îl îndemnă pe îmbunătăţitul monah să interpreteze vedenia în sensul că aceasta din urmă, religia Vechiului Testament era religia cea adevărată, şi să treacă la ea, să părăsească creştinismul şi pe Iisus.

Mijlocul era să accepte circumciderea, semnul religiei lui Moise. A doua zi merse cu toată încredinţarea şi se circumcise. Aşa îşi pierdu mîntuirea. Neştiind să deosebească duhurile, căzu pradă iluziei trimise de demoni, scrie Sfîntul Casian Romanul.

Comentînd această istorisire a Avei Moise, Sfîntul Gherman din Dacia Pontică (Dobrogea de azi) care o ascultase de la Ava Moise împreună cu Sfîntul Casian Romanul, spuse:

„Deosebirea duhurilor, discernămîntul este izvorul şi rădăcina tuturor virtuţilor".

Pomenind pe Sfinţii Arhangheli MIHAIL şi GAVRIIL

(Continuare din pag. I-a)

vrednicule de laudă, Mihaile Arhanghele" (Laudele sărbătorii).

Tradiţia Bisericii spune că Sf. Mihail s-a opus răzvrătirii lui Lucifer şi a rămas credincios şi ascultător de Dumnezeu, arătînd dragoste şi rîvnă faţă de tot binele omenirii, pentru care lucrează neobosit. De aceea Dumnezeu l-a aşezat mai mare voievod peste Cetele cereşti. Sinaxarul zilei zice că Sf. Mihail a văzut vicleniа lui Lucifer, a adunat cetele cereşti şi le-a grăit: „Să luăm aminte ce au păţit cei ce erau cu noi . . ., iar acum sînt în întuneric . . .".

Sfînta Scriptură arată multe fapte bune ale Sf. Mihail. El a scăpat pe Avraam şi pe Lot de la moarte cînd a ars Sodoma şi Gomora, pentru fărădelegile lor (Fac. 19). El a ocrotit pe Iacob de răutatea fratelui său Esau (Fac. 28); a scos pe evrei din robia egipteană şi a călăuzit pe Iisus Navi şi pe poporul ales în Canaan. Grija sa faţă de noi este nesfîrşită, de aceea Biserica noastră îi cîntă: „Cela ce eşti mai mare cetelor şi apărător al îngerilor îndreptător, mai mare Voievod, Mihaile, mîntuieşte din toată nevoia şi necazul, din boale şi din păcate cumplite, pe cei ce te laudă cu tot adevărul şi te roagă pe tine, mărite, că fără de materie fiind, cu adevărat vezi pe cei fără de materie şi cu cununa cea negrăită a slavei Stăpînului eşti strălucit . . ." (Litia sărbătorii).

Alături de Sf. Mihail cinstim cu mare laudă pe Sf. Arhanghel Gavriil care a tălmăcit vedeniile proorocului Daniil (8, 16, 21) şi l-a făcut să înţeleagă că va veni Mesia-Hristos după 70 de săptămîni de ani (9, 21—25). Preotului Zaharia i-a adus ştirea că Elisabeta va naşte fiu pe Ioan Botezătorul (Lc. 1, 11—19); asemenea pe Ioachim şi Ana i-a anunţat despre naşterea Sfintei Fecioare Maria. Şi tot el a îngrijit-o în templu, după cum spune cîntarea Bisericii: „Astăzi Sfînta Sfinţelor se bucură şi ceata îngerilor cu tărie prăznuieşte. Cu care împreună şi noi cu Gavriil strigăm: Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine, cel ce are mare milă" (Litia).

Arhanghelul Gavriil a adus lumii, la Nazaret, Bunavestirea, întruparea Fiului lui Dumnezeu din Sf. Fecioară Maria (Lc. 1, 31), De aceea Biserica îl preamăreşte de-a pururi, cîntîndu-i: „Mintea cea mai înainte de veci, a doua lumină te-a arătat pe tine, Gavriile, care cu împărtăşiri dumnezeieşti luminezi toată lumea şi ne descoperi nouă taina cea din veac dumnezeiască cu adevărat mare, pe Cel ce s-a-ntrupat în pîntecele fecioresc Care a fost fără de trup şi s-a făcut om, ca să mîntuiască pe om" (Vecernia sărbătorii).

În viaţa Mîntuitorului Hristos, Arhanghelul Gavriil are un rol deosebit. El s-a arătat în vis lui Iosif şi l-a sfătuit să nu o părăsească pe logodnica sa, Maria, pentru că prin ea este lucrarea Sf. Duh (Mt. 1, 18—20). El a adus lumii bucuria că s-a născut Mîntuitorul Hristos în oraşul Betleem şi împreună cu el toate oştile îngereşti laudă marea minune cîntînd: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace între oameni bunăvoire" (Lc. 2, 8—15). Apoi, cînd viaţa Pruncului divin a fost în primejdie, Arhanghelul Gavriil L-a salvat de la moarte sigură, pentru că a sfătuit pe Sf. Iosif să-L ducă degrab în Egipt împreună cu mama sa, Maria (Mt. 2, 14). După moartea lui Irod cel crud, el s-a arătat din nou lui Iosif în Egipt şi l-a îndemnat să se întoarcă în Nazaret (Mt. 2, 19—23).

Părinţii Bisericii spun că Sf. Gavriil a prăvălit piatra de pe uşa mormîntului — pentru noi, ca să vedem mormînt gol — după ce Domnul a înviat, iar femeilor mironosiţe le-a vestit că El s-a sculat! (Mt. 28, 6).

Pentru credinţa, ascultarea şi slujirea desăvîrşită a Sfinţilor Mihail şi Gavriil, Dumnezeu i-a umplut de har şi tuturor celor ce se roagă lor sînt de mare folos şi ajutor. Ei ne izbăvesc din robia celui viclean şi dăruiesc viaţă fericită tuturor celor ce li se închină cu credinţă. În frunte cu Maica Domnului, care este uşa mîntuirii noastre, întreg Soborul Sf. Arhangheli se roagă lui Dumnezeu să ne dea iertare de păcate, să săvîrşim bine călătoria acestei vieţi şi să dăm răspuns bun la înfricoşata judecată a lui Hristos-Dumnezeu.

Să cinstim pe Sfinţii Arhangheli cu toată cuviinţa, cu credinţă şi cu dragoste şi să le cerem ajutor pentru ca să fim izbăviţi din primejdii şi din nevoi, cum au izbăvit pe cei trei tineri în cuptorul de foc din Babilon. Să ne rugăm lui Dumnezeu să ne călăuzească şi să ne ocrotească în viaţă cu îngerii Săi, ca odinioară pe tînărul Tobie, care, prin îngerul Rafail, a găsit leacul vindecării tatălui său de orbirea cea trupească.

Pomenind pe Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil cu inimă curată, într-un glas să strigăm cu cîntări: „Lăudaţi pe Domnul toţi îngerii lui! (Ps. 148, 2). Ziceţi din toată inima: „Mai marilor voievozi ai oştilor cereşti rugămu-vă pe voi, noi nevrednicii, ca prin rugăciunile voastre să ne acoperiţi, pe noi cu acoperămîntul aripilor slavei voastre netrupeşti, păzindu-ne pe cei ce cădem cu dinadinsul şi strigăm: Mîntuiţi-ne din nevoi, ca nişte mai mari peste cetele puterilor celor de sus" (Tropar).

În memoria eroilor căzuţi la datorie

(Continuare din pag. I-a)

cînd s-au inaugurat Troiţa şi Obeliscul dedicate memoriei eroilor căzuţi în războiul antihitlerist, mi-a revenit în memorie figura luminoasă şi demnă a caporalului Gheorghe Recipian, care a căzut pentru eliberarea noastră, a celor din Căuaş, de sub jugul fascist".

Primul dintre aceste monumente este o *Troiţă de lemn sculptat*, aşezată lîngă intrarea în biserica ortodoxă română din localitate, opera sculptorului local Ştefan Rozinca, care împreună cu cumnaţii săi: Gheorghe Mihali şi Ambrozie Podină, a suportat toate cheltuielile.

Realizată din lemn de stejar, în formă de cruce, frumos şi bogat împodobită, înaltă de trei m, pe troiţă s-au dăltuit următoarele inscripţii: „În amintirea eroilor căzuţi pentru patrie", iar mai jos: „Ridicată de Ştefan Rozinca, Gheorghe Mihali şi Ambrozie Podină. 1945.VII.15".

Festivitatea inaugurală a troiţei a avut loc la 15 iulie 1945, în prezenţa autorităţilor locale şi a unui numeros public, alcătuit din localnici şi oameni din satele vecine. Cu acel prilej, elevii şcolii primare şi tinerii din comună au prezentat un bogat program artistic, dedicat eroilor şi victoriei asupra fascismului.

Tot pentru a cinsti memoria celor căzuţi în războiul antihitlerist, în 1952 a fost ridicat un al doilea monument al eroilor, dispus în piaţa din centrul comunei.

Acesta este un *obelisc* din beton, cu baza dreptunghiulară, înalt de 2,5 m, aşezat pe un soclu, alcătuit din două trepte. Pe obelisc s-a încastrat o placă de marmură pe care scrie: „Glorie eternă eroilor căzuţi în lupta de eliberare de sub jugul fascist. 1944—1945". Iar pe latura din faţă a primei trepte din postament a fost aplicat mulajul în relief a două arme încrucişate şi al unei căşti de oţel.

La inaugurarea monumentului, 9 mai 1952, au participat autorităţile locale, un numeros public din Căuaş şi aşezările vecine, cîţiva dintre foştii combatanţi ai Regimentului 40 infanterie, care, în octombrie 1944, au luat parte la luptele din zonă, după cum şi rudele unora dintre ostaşii căzuţi pentru eliberarea comunei.

În încheierea festivităţii, participanţii au depus coroane de flori la cele două monumente şi la mormîntul celor 13 ostaşi români din Regimentul 40 infanterie, căzuţi eroic la datorie, şi care se află înhumaţi în cimitirul comunei.

În anii următori, cadrele didactice şi elevii şcolii au realizat un mic muzeu, în care — printre altele — sînt expuse şi unele piese cu specific militar — ţevi de puşti, tuburi de proiectile de artilerie, căşti de oţel etc. — vestigii ale războiului antihitlerist, adunate de pe hotar cu ocazia muncilor agricole.

Cimitirul şi monumentele eroilor din Căuaş, bucurîndu-se de cinstirea cuvenită din partea urmaşilor, atestă înaltele calităţi morale şi ostăşeşti ale înaintaşilor, jertfa acestora pentru cucerirea libertăţii şi fericirea patriei.

Din AGENDA
Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Marţi, 29 august a.c.* cu prilejul sărbătorii „Tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul" P.F. Patriarh Teoctist a slujit Sf. Liturghie la Mănăstirea Secu din zona Neamţului, a săvîrşit o hirotonie şi a ţinut cuvînt de învăţătură.

● *Duminică, 3 septembrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala mitropolitană din Iaşi, ţinînd şi predica zilei.

● *Vineri, 8 septembrie a.c.* P.F. Sa a vizitat Mănăstirea Putna din judeţul Suceava, slujind Sf. Liturghie în biserica mănăstirii, săvîrşind o hirotonie şi ţinînd bogat cuvînt de învăţătură pentru monahii şi credincioşii care au luat parte la sf. slujbă.

● *Duminică, 10 septembrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii parohiale din Vicovul de Jos, judeţul Suceava, cu care prilej a săvîrşit o hirotonie şi a ţinut cuvîntul de învăţătură şi zidire sufletească, elogiind rîvna parohienilor şi munca preotului paroh pentru Casa Domnului.

● *Duminică, 1 octombrie a.c.* La Catedrala patriarhală P.F. Sa a slujit Sf. Liturghie, săvîrşind hirotonia întru diacon a Profesorului Mihai Plătică de la Seminarul Teologic din Bucureşti. Predica zilei a fost rostită de P. Cuv. Arhim. Grichentie Damian, slujitor al Catedralei.

● *Luni, 2 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit pe Eminenţa Sa Dr. Moses Rosen, Şef Rabinul Cultului Mozaic din ţara noastră. Convorbirile care au avut loc cu acest prilej s-au desfăşurat într-o călduroasă atmosferă de stimă reciprocă.

● *Joi, 5 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist însoţit de P.S. Episcop-vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul şi P.S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul, împreună cu membrii Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor a făcut o vizită de lucru la cîteva obiective bisericeşti din judeţul Prahova: şantierele de restaurare a picturii de la bisericile Mănăstirilor Ţigăneşti şi Ghighiu, şantierul de restaurare a bisericii parohiale „Sfinţii Voievozi" din oraşul Urlaţi, precum şi şantierul de consolidare a bisericii din lemn şi restaurare a picturii, de la Schitul Cricov, localitatea Jercălăi.

● *Duminică, 8 octombrie a.c.* P.F. Sa a slujit Sf. Liturghie la biserica Mănăstirii Radu Vodă, Paraclisul Seminarului Teologic din Bucureşti, săvîrşind hirotonia întru preot a P.C. Diac. Mihai Plătică, şi hirotonia întru diacon a lui Nicu Octavian, ambii profesori la Seminar. A vorbit despre responsabilitatea cadrelor didactice de la Seminariile şi Institutele Teologice pentru formarea noilor generaţii de slujitori ai altarelor străbune.

● *Marţi, 10 octombrie a.c.* Sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist s-au desfăşurat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor, care a rezolvat problemele eparhiale curente.

● *Miercuri, 11 octombrie a.c.* La Palatul Patriarhal, sub preşedinţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist a avut loc şedinţa Permanenţei Consiliului Naţional Bisericesc, care a acordat ajutoare unor parohii din toate eparhiile care au şantiere de reparaţii şi pictură bisericească.

— P.F. Patriarh Teoctist însoţit de P.S. Episcop-vicar Roman Ialomiţeanul şi alte persoane de răspundere din cadrul Serviciului de Studii şi Învăţămînt al Cancelariei Sf. Sinod şi Arhiepiscopiei Bucureştilor, a prezentat pe noul Director al Seminarului, Prof. Dr. Dumitru Colotelo, ţinînd un cuvînt privind grija şi răspunderile care revin Şcolilor teologice, în formarea noilor generaţii de slujitori ai altarelor.

● *Vineri, 13 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat şedinţa Permanenţei Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Iaşilor, care a rezolvat probleme curente şi a acordat ajutoare pentru bisericile din eparhie care au şantiere de pictură şi reparaţii.

● *Sîmbătă, 14 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist împreună cu P.S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi P.S. Episcop-vicar Pimen Suceveanul a săvîrşit Sf. Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Iaşi cu prilejul sărbătorii Prea Cuvioasei Paraschiva, ale cărei Sfinte moaşte împodobesc acest sfînt aşezămînt, rostind bogat cuvînt de învăţătură şi zidire sufletească.

● *Duminică, 15 octombrie a.c.*, P.F. Sa a luat parte la Sf. Liturghie săvîrşită în Catedrala Mitropolitană din Iaşi de P.S. Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor şi a ţinut cuvînt de învăţătură.

● *Luni, 16 octombrie a.c.*, P.F. Sa a vizitat şantierul de pictură în frescă la noua biserică din localitatea Victoria, judeţul Botoşani, satul de obîrşie.

● *Joi, 19 octombrie a.c.*, P.F. Sa a primit pe Excelenţa Sa Dl. Mazel Zvi, ambasadorul Israelului la Bucureşti, într-o vizită de prezentare la începutul misiunii sale diplomatice în ţara noastră. Au fost de faţă P.C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier Patriarhal şi P. Cuv. Arhimandrit Irineu Pop, noul superior al Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi Iordan.

● *Sîmbătă, 21 octombrie a.c.*, P.F. Sa a primit pe P.C. Pr. Costică Popa, parohul Bisericii române din Caracas, Venezuela, parohie aflată sub oblăduirea spirituală a Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române pentru America şi Canada.

— A primit pe Dl. Peter Henn, Vicepreşedinte al Fundaţiei „Pro Oriente", director general al firmei de maşini tipografice „Brüder Henn", de la Viena, Austria, care a participat la Tîrgul internaţional Bucureşti cu exponatele sale. A fost de faţă P.C. Pr. Sabin Verzan, Consilier Patriarhal.

● *Duminică, 22 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a resfinţit Catedrala Sf. Ioan Botezătorul din Ploieşti şi a slujit Sf. Liturghie, hirotonind un preot şi un diacon. La slujba de resfinţire au mai luat parte P.C. Pr. Octavian Popescu, Vicarul Administrativ al Arhiepiscopiei Bucureştilor, P.C. Pr. Prof. Dumitru Popescu, Rectorul Institutului Teologic din Bucureşti, P. Cuv. Arhim. Casian Crăciun, Protopopul locului, Pr. Ştefan Săvulescu şi alţi preoţi. După darea de seamă a preotului paroh Vasile Popescu, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a rostit cuvînt de învăţătură.

În aceeaşi zi a vizitat Mănăstirea de maici Ghighiu de lîngă Ploieşti unde se restaurează pictura de la biserica mare a Sf. Lăcaş.

● *Marţi, 24 octombrie a.c.*, P.F. Sa a primit pe noul Ambasador al Argentinei la Bucureşti, Excelenţa Sa Dl. Raul Gonzales Arquati, cu soţia. Au fost de faţă: P.C. Prof. Pr. Dumitru Popescu, Rectorul Institutului Teologic din Bucureşti şi P. Cuv. Protos. Daniel Ciobotea, Consilier patriarhal.

(Continuare în pag. a 6-a)

STĂRUINȚA ÎN RUGĂCIUNE

Rugăciunea ține de esența religiei. Ea este religie în lucrare, dialog cu Dumnezeu.

Rugăciunea constă în înălțarea sufletului la Dumnezeu spre a-L preamări, a-I cere ajutorul și a-I mulțumi pentru tot binele pe care ni l-a dat și ni-l dă necontenit (Catehismul creștinului dreptcredincios, 1956, p. 58).

Prin rugăciune dăm minții cea mai bună întrebuințare. Timpul petrecut în rugăciune este trăire în lumina vieții.

Există diferite forme de rugăciune: de mulțumire, de mărturisire, de cerere. Indiferent de formă însă, rugăciunea este o expresie de preamărire adusă lui Dumnezeu. Iar cea mai înaltă formă de laudă adresată lui Dumnezeu este cuprinsă în cuvintele: „Că Ție se cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfîntului Duh". Lauda adusă lui Dumnezeu în rugăciune, sub toate formele ei, este ea însăși dar dumnezeiesc. Chemarea lăuntrică spre convorbire cu Dumnezeu, năzuința spre ajutorul Lui, spre viața veșnică și adevărată este dar al milostivirii dumnezeiești. Fiind dar dumnezeiesc rugăciunea conține, în sine, un bun pe care nimeni și nimic nu-l poate înlocui.

Rugăciunea este „cheie de aur", prin mijlocirea căreia ni se deschid cămările milostivirilor cerești. Ea este răsuflare dumnezeiască pe care „credinciosul o poate face acasă sau în altă parte, singur sau împreună cu alții prin grai sau numai în gînd (Idem, pag. 58). În orice vreme și în orice loc, în rugăciune sufletul se deschide în fața Duhului dumnezeiesc de la care primim har, lumină, viață, putere duhovnicească. Sfîntul Ioan Gură de Aur accentuiază valoarea și însemnătatea rugăciunii, de la leagăn și pînă la mormînt, spunînd că „fără rugăciune viața noastră duhovnicească flămînzește, însetează și moare. Bucuriile din această lume sînt nestatornice fără binecuvîntarea pe care o primim în sfînta rugăciune".

La temelia rugăciunii stă avîntul credinței, certitudinea atotputerniciei și atotprezenței lui Dumnezeu. În această credință intrăm în legătură personală și tainică cu Dumnezeu, ne apropiem de El și, în același timp, și de semenii noștri, de vreme ce toți oamenii sînt fii ai aceluiași Părinte și frați în Hristos-Domnul. Credința în puterea nemărginită a lui Dumnezeu, în milostivirea Lui, atrage asupra noastră harul făcător de minuni.

Dacă la temelia rugăciunii se află credința, rădăcinile în această temelie sînt constituite din virtutea dragostei de Dumnezeu și a nădejdii în El. Dragostea de Dumnezeu hrănește avîntul spre nemărginire, îndeamnă inima să stea de vorbă cu Proniatorul și cu sfinții.

Atunci cînd credința, nădejdea și dragostea sînt puternice și rugăciunea este caldă, profundă, înaripată, iar sufletul se roagă în mod necesar. Nu poate să nu se roage. Dumnezeiescul din om nu poate să nu fie în comuniune cu Izvorul vieții de la care vine, întru care este și spre care călătorește ca spre o țintă finală.

Rugăciunea se face tare, curată și aducătoare de har pe măsura stăruinței și a smereniei. De aceea credinciosul se roagă chiar și atunci cînd se dă impresia că rugăciunea lui nu este ascultată și primită. Adevăratul credincios împlinește, în tot locul și în toată vremea, cuvintele Mîntuitorului: „Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide" (Matei 7, 7). Cereți, pentru că nici o rugăciune nu se risipește în zadar. Nici una nu se pierde fără rost. Toate ajung la tronul dumnezeiesc, îl ridică pe om la cinstea de teolog. Toate ne luminează calea și ne întăresc voința împotriva puterilor răului.

Săvîrșită în numele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos (Ioan 16, 23), rugăciunea îl ridică pe om la cinstea de teolog pentru că în inima lui strălucește adevărul Ziditorului. Familia în care părinții, copiii, nepoții se roagă este o familie în care membrii ei grăind cu Dumnezeu îndeplinesc una din condițiile esențiale ale atributului de teolog. Într-o astfel de casă se cultivă respectul de sine, respectul și iubirea pentru altul, a fiilor față de părinți, față de bunici și, în același timp, crește și autoritatea părinților în fața copiilor. Timpul petrecut în rugăciune este un cîștig absolut sigur pentru menirea noastră în această lume și pentru împlinirea destinului fericit pe planul veșniciei.

Să facem, drept aceea, din rugăciune, o comoară nestemată spre sfințirea întregii noastre vieți. Să împlinim îndemnul Sfintei Scripturi: „Rugați-vă neîncetat"; „La rugăciune dați-vă toată stăruința"; căci prin ea zbuciumul sufletului se preface în pace, durerea se transformă în mîngîiere, iar viața, cu toate încercările ei, într-o necontenită binecuvîntare.

Pr. *Gh. Rățulea*

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

(Continuare din pag. a 5-a)

● *Joi, 26 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh împreună cu ÎI. PP. SS. Mitropoliți Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului a săvîrșit Sf. Liturghie la biserica „Sf. Nicolae-Vlădica" din București, ținînd predica zilei. Cu acest prilej a hirotonit un preot și a hirotesit întru arhimandrit pe P. Cuv. Protos. Irineu Pop, noul superior al Așezămintelor românești de la Ierusalim și Iordan.

— Împreună cu alți ierarhi, membri ai Sf. Sinod, conducători și reprezentanți ai Cultelor, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a luat parte la Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste, unde printre vorbitori s-a aflat și Î. P. S. Nicolae Mitropolitul Banatului.

● *Vineri, 27 octombrie a.c.* Prea Fericitul Patriarh Teoctist a participat, în calitate de deputat, la lucrările sesiunii a zecea a celei de a IX-a legislaturi a Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România.

● *Duminică, 29 octombrie a.c.* Cu prilejul încheierii lucrărilor de reparații și pictură, Prea Fericitul Patriarh TEOCTIST a răspuns cu părintească dragoste invitației de a lua parte la resfințirea bisericii parohiale „Popa Nan" din București, cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena". La momentul potrivit a hirotonit un nou preot și a rostit cuvînt de învățătură, după care a săvîrșit hirotesia întru Iconom Stavrofor a preotului paroh Victor Frangulea, dirijorul Coralei preoților din Capitală, ca prețuire pentru munca depusă.

● *Marți, 31 octombrie a.c.* — Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit în audiență pe Excelența Sa Domnul Demetrio Boesner, ambasadorul Venezuelei la București, într-o vizită de rămas bun, la încheierea misiunii sale în țara noastră. Au fost de față: P. S. Episcop-vicar patriarhal Nifon Ploiești și P. C. Pr. Alexandru Tudor, Consilier patriarhal.

Definiția de credință a Sinodului VII Ecumenic (Niceea, 787)*

Sfîntul și Marele Sinod Ecumenic întrunit prin harul lui Dumnezeu și decretul preaevlavioșilor și de-Hristos-iubitorilor noștri împărați Constantin și Irina, mama lui, pentru a doua oară la Niceea, în strălucita metropolă a provinciei Bithynia, în sfînta lui Dumnezeu biserică cea numită Sofia, urmînd Predania Bisericii Sobornicești („Catolice", Universale), a definit cele orînduite mai jos.

1. Cel ce ne-a dăruit nouă lumina cunoștinței și ne-a izbăvit pe noi din întunericul nebuniei idolești, Hristos Dumnezeul nostru, făcîndu-și Mireasă neavînd pată sau zbîrcitură (Efes. 5, 27) Biserica Lui cea Sfîntă și Sobornicească, a făgăduit să o păzească pe ea și a întărît aceasta zicînd ucenicilor Lui: „Iar Eă sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacului" (Mt. 28, 20); și a dat această făgăduință nu numai acestora, ci și nouă celor ce am crezut în Numele Lui prin ei. Deci unii, nesocotind acest dar, ca unii îmboldiți de vrăjmașul cel amăgitor, s-au sculat împotriva cuvîntului celui drept și, împotrivindu-se Predaniei Bisericii Sobornicești, au rătăcit în înțelegerea Adevărului și, cum spune proverbul: „au rătăcit osiile (carelor) pe cîmpii și au strîns în mîini lipsa de rod" pentru că au îndrăznit să defaime buna podoabă cea cu dumnezeiască vrednicie a sfintelor așezăminte, zicînd că sînt preoți fără să fie însă, și despre care Dumnezeu strigă prin Proorocul: „Păstori mulți au stricat via Mea, au întinat partea Mea" (Ier. 12, 10). Căci urmînd unor bărbați nesfințiți și încrezîndu-se în cugetele lor au acuzat Sfînta lui Hristos Dumnezeu Biserica cea aflată în armonie cu El și nu au mai deosebit între ce e sfînt și ce e necurat, numind Icoana Domnului și a Sfinților Lui asemenea cu statuile idolilor celor satanicești. De aceea, Stăpînul Dumnezeu, nesuportînd să vadă pe cei care-L ascultă nimiciți de o asemenea stricăciune, ne-a convocat, cu a Lui bunăvoință prin zelul și porunca cea dumnezeiască a preacredincioșilor noștri împărați Constantin și Irina, pe noi, întîi-stătătorii și mai marii preoției de pretutindeni, ca dumnezeiasca Predanie a Bisericii Sobornicești să primească o confirmare (ratificare) printr-un vot comun.

2. Cercetînd, deci, și chibzuind noi cu toată exactitatea și urmărind scopul adevărului, nu suprimăm nimic, nu adăugăm nimic, ci păzim nemicșorate toate cele ale Bisericii Sobornicești, și, urmînd Sfintelor șase Sinoade Ecumenice, mai întîi celui întrunit în strălucita metropolă a Niceei și celui întrunit după el în de-Dumnezeu-păzita cetate împărătească (Constantinopol), „credem într-unul Dumnezeu"... (urmează textul SIMBOLULUI DE CREDINȚĂ NICEO-CONSTANTINOPOLITAN).

Ne scrîbim însă și anatematizăm pe Arie și pe cei împreună cugetători cu el și părtași la reaua și nebuneasca lui opinie, ca și pe Macedonie și pe cei din jurul lui bine numiți pnevmatomahi (luptători împotriva Duhului Sfînt). Mărturisim și că Stăpîna noastră, Sfînta Fecioară Maria, e în mod propriu și adevărat Născătoare-de-Dumnezeu ca una ce a născut după trup pe Unul din Sfînta Treime, Hristos Dumnezeul nostru precum a dogmatizat mai întîi și Sinodul întrunit la Efes și care a scos din Biserică pe neevlaviosul Nestorie și cei împreună cu el ca unii ce introduceau o dualitate personală (în Hristos). Împreună cu care mărturisim și cele două firi ale Celui ce s-a întrupat pentru noi din Preacurata Născătoare-de-Dumnezeu și pururea Fecioara Maria, pe Același cunoscîndu-L a fi Dumnezeu desăvîrșit și om desăvîrșit, precum a rostit cu glas mare și Sinodul de la Chalcedon care a scos din staulul dumnezeiesc, ca pe unii ce blasfemiau, pe Eutihie și Dioscor, respingînd totodată departe, împreună cu aceștia, și pe Sever, Petru, și mult-blasfemiatoarea și strînsa întreolaltă dar scrie, împreună cu care anatematizăm și miturile lui Origen, Evagrie și Didim cum a făcut-o și al cincelea Sinod întrunit în Constantinopol. Propovăduim apoi și două voințI și două lucrări în Hristos potrivit proprietății firilor, în același mod în care le-a strigat cu glas mare și al șaselea Sinod întrunit iarăși în Constantinopol și care a dezavuat pe Serghie, Onoriu, Chir, Pir și Macarie cei ce nu voiau evlavia dreptei cinstiri și pe cei ce cugetă la fel cu ei.

3. Și concentrînd pe scurt totul spunem: păzim fără nici o inovație toate Predaniile bisericești care ne-au fost instituite atît în scris cît și nescris. Între care una este și întipărirea (închipuirea) zugrăvirii Icoanelor ca una ce consună cu istoria propovăduirii Evangheliilor și ne este de un folos asemănător (cu acelea) spre încredințarea întrupării celei adevărate și nu după închipuire a lui Dumnezeu Cuvîntul; căci cele ce indică unele pe altele fără îndoială se și explică unele pe altele.

4. Acestea stînd așa, mergînd noi pe calea împărătească și urmînd învățăturii de-Dumnezeu-grăitoare a Sfinților noștri Părinți și Predaniei Bisericii Sobornicești — căci știm că ea este a Duhului Sfînt care locuiește într-însa — hotărîm cu toată rigoarea și cuviința ca, alături și asemenea cu semnul (tipul) cinstei și de-viață-făcătoarei Cruci, să fie reașezate în sfintele lui Dumnezeu biserici, pe sfintele vase și veșminte, pe ziduri și pe scînduri, pe case și pe drumuri, și veneratele și sfintele Icoane făcute din culori și din mozaic, ca și din orice altă materie potrivită, și anume: icoana Domnului și Dumnezeului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, a Prea Curatei Sfintei Stăpînei noastre de-Dumnezeu-Născătoare, a cinstiților îngeri și ale tuturor Sfinților și Cuvioșilor bărbați. Căci cu cît se vor vedea mai des (Aceștia) în întipărirea lor în Icoane, cu atît și cei ce le contemplă sînt înălțați spre amintirea și dorirea prototipurilor lor, și le vor da sărutare și închinare de cinstire, nu însă și adorarea adevărată care, potrivit credinței noastre, se cuvine numai Dumnezeiștii Firi (a Sfintei Treimi), ci în același chip ca și la semnul (tipul) cinstitei și de-viață-făcătoarei Cruci, la Sfintele Evanghelii și la celelalte așezăminte sfinte, iar spre cinstirea lor să se facă și aducere de tămîie și lumini, precum era obiceiul evlavios și la cei din vechime; căci „cinstirea icoanei trece la prototipul ei" (Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfîntul Duh*, cap. XVIII, 45), și cel ce se închină Icoanei se închină în ea ipostasului celui înscris (zugrăvit) în ea.

5. Căci așa se întărește învățătura Sfinților noștri Părinți, adică Predania Bisericii Sobornicești celei ce a primit Evanghelia de la o margine la alta a pămîntului. Așa urmăm lui Pavel celui ce a grăit în Hristos (II Cor. 2, 17) și întregii dumnezeiești cete a Apostolilor ca și sfinteniei Părinților, „ținînd" adică cu tărie „predaniile" (II Tes. 2, 14) pe care le-am primit (de la ei). Așa cîntăm Bisericii cîntările de biruință mai înainte grăite de Proorocul: „Bucură-te foarte, fiica Sionului! Vestește fiica Ierusalimului! Veselește-te și te bucură din toată inima ta! Că Domnul a ridicat de la tine nedreptățile potrivnicilor tăi, te-a izbăvit din mîinile vrăjmașilor tăi. Domnul este împărat în mijlocul tău. Nu vei mai vedea rele" (Sof. 3, 14—15) și pace va fi peste tine în veac.

6. Iar pe cei ce îndrăznesc să gîndească sau să învețe altfel, sau să nesocotească niște eretici blestemați. Predaniile bisericești și să cugete o inovație oarecare a lor, sau să scoată afară ceva din cele așezate în biserică, fie Evanghelie, fie semnul (tipul) Crucii, fie zugrăvirea de icoane sau moaștele vreunui Mucenic, sau să cugete strîmb și cu viclenie să răstoarne ceva din Predaniile instituite ale Bisericii Sobornicești, încă și să se folosească de Sfintele Vase ca de niște vase comune, sau de cinstitele Mănăstiri (ca de niște locașuri comune) — dacă sînt episcopi să se caterisească (să fie depuși din treaptă), iar dacă sînt monahi sau laici să fie îndepărtați de la Împărtășanie (excomunicați).

Diac. asist. *Ioan I. Ică*

* Definiția a fost adoptată de cei 367 de Părinți ai Sinodului în penultima lui ședință, a șaptea, la 13 octombrie 787; ea este alcătuită din următoarele părți: 1. preambul care expune circumstanțele care au dus la întrunirea Sinodului; 2. reconfirmarea și receptarea Simbolului niceo-constantinopolitan, și a deciziilor dogmatice și anatematismelor celor 6 Sinoade Ecumenice anterioare (325; 381; 431; 451; 553 și 681); 3. fidelitatea totală a Sinodului față de Tradiția patristică a Bisericii Sobornicești; 4. definiția *(hóros)* dogmatică propriu-zisă; 5. rolul definiției: confirmarea Ortodoxiei și biruința asupra heterodoxiei și 6. Sancțiunile canonice pentru cei ce se opun definiției și înovează sau schimbă Tradițiile Bisericii.

Traducere după originalul grec publicat în colecția de *„Monumente dogmatice și simbolice ale Bisericii Ortodoxe Sobornicești"* (grec) editate de prof. Ioan Karmiris, ediția II, vol. I, Atena, 1960, p. 238—241, diviziunea în aliniate și paragrafe ne aparține.

Sfîntul cuvios Teodor Studitul

11 noiembrie

Între sfinții amintiți și cinstiți de Biserica Ortodoxă întîlnim: apostoli, ierarhi, prooroci, doctori fără de arginți, mucenici și mucenițe, cuvioși și cuvioase etc., care prin răbdare, prin mărturisirea dreptei credințe, prin trăire aleasă, prin postiri și privegheri, prin slujirea aproapelui pînă la dăruirea de sine, în multe feluri și în multe chipuri, au ajuns să strălucească azi, pe cerul ortodoxiei, întocmai ca niște luceferi de lumină purtători, fiind pentru noi modele demne de urmat, spre care privind și de care ne amintim cu multă pioșenie, rugîndu-i să primească și să ducă nevrednicile noastre rugăciuni spre Scaunul luminilor, de unde vine toată darea cea desăvîrșită și tot harul cel de sus.

Între sfinții cuvioși serbați în luna noiembrie, în ziua de 11, pe lîngă sfinții mucenici Mina, Victor și Vichentie, ne aducem aminte și ne plecăm genunchii cu toată cucernicia și înaintea sfîntului Teodor Studitul.

Acest cuvios părinte se naște în anul 759 în Constantinopol. Tatăl său Fotin, era un fel de ministru de finanțe la curtea imperială, iar mama sa Teoctista era sora vestitului călugăr Platon, cel care la Sinodul al VII-lea Ecumenic, apără cu hotărîre și dîrzenie cultul sfintelor icoane, trecut și el deja în sinaxarele Bisericii. Teodor crescut de mic în cultul muncii și al citirii dumnezeiești Scripturi, urmează în orașul natal retorica, filosofia, gramatica, poetica și mai ales pune accent pe literatura creștină. La îndemnul unchiului său Platon, Fotin după ce vinde toate averile se retrage la o moșie și acolo trăiește în cea mai mare simplitate, asemenea unui sihastru, iar mama sa Teoctista se călugărește la o mănăstire de maici, același îndemn urmîndu-l și cei trei copii ai lor, în frunte cu Teodor, care urmează pe părintele Platon și sub directa lui îndrumare și supraveghere ridică din temelii mănăstirea Sacudion, din munții Bitiniei (Asia Mică). Aici își începe tînărul Teodor ucenicia, nu după mult timp pentru rîvna și meritele sale, fiind hirotonit preot, iar după aceea, ales stareț. Deși cuviosul Teodor ca și Platon și toți ceilalți viețuitori ai mănăstirii Sacudion, duceau o viață ireproșabilă și aveau o mare reputație, fără voia lor, intră într-o mare încurcătură. În anul 795, împăratul Constantin al VI-lea Porfirogînetul, fiul împărătesei Irina, își alungă soția legitimă Maria Armeanca, pentru a se căsători cu o oarecare femeie de la curte, pe nume Teodota, rudă cu starețul Teodor. Patriarhul refuză să oficieze cununia. Același lucru îl face și Teodor. Totuși, fără voia și știrea acestora, taina căsătoriei este săvîrșită pe ascuns de un oarecare preot Iosif, ceea ce nemulțumește profund pe patriarh și pe stareț, dînd naștere la aprigi discuții și proteste împotriva împăratului. Pentru a aplana situația, împăratul dă poruncă ca Platon să fie închis în Constantinopol, iar Teodor întemnițat la Tesalonic. Adresîndu-se în scris unchiului său Platon, nepotul îl întărea în răbdare astfel: „Închisoarea este pentru noi tron al adevărului... căci Hristos îți va deschide porțile împărăției cerurilor pentru veșnicie". Nu după multă vreme împăratul va muri, iar împărăteasa Irina va slobozi pe rînd din închisoare pe ambii monahi. Pentru că în părțile Bitiniei năvăliseră arabii, cu binecuvîntarea patriarhului, aceștia se așează în mănăstirea studiților din Constantinopol, făcîndu-o cunoscută nu numai în părțile Bizanțului, ci în întreaga creștinătate, ca pe cea mai de seamă vatră duhovnicească din acea vreme. Venind la cîrmă împăratul Leon V Armeanul, și pornind iară prigoană aprigă împotriva sfintelor icoane, atît patriarhul Nichifor, cît și vestitul stareț Teodor Studitul au luat fățiș apărare cultului sfintelor icoane,

(Continuare în pag. a 7-a)

Protos. *Ștefan Gușă*

Mănăstirea Bistrița și evenimentele premergătoare făuririi Statului național unitar român

Renumita ctitorie a familiei Craioveștilor, Mănăstirea Bistrița din județul Vîlcea, fondată la finele secolului al XV-lea, devine de-a lungul existenței sale un puternic factor de susținere și promovare a înaltelor idealuri de unitate a poporului român, sprijinind marile evenimente premergătoare făuririi Statului național unitar român, realizat la 1 Decembrie 1918.

Primul act de mare rezonanță patriotică aparține egumenului Teofan ieromonahul (1596—1601) care conduce destinele Mănăstirii Bistrița în timpul voievodului Mihai Viteazul (1593—1601). El este martor al unirii celor trei principate sub un singur sceptru, dar și sfetnicul și sprijinitorul devotat al domnului în cele mai grele împrejurări din viața lui. El s-a învrednicit să adăpostească pe Mihai Viteazul, împreună cu oastea sa, între zidurile Mănăstirii, în toamna anului 1600. Deosebit de ilustrativ sînt prezentate faptele într-un hrisov emis la 12 aprilie 1604 de voievodul Radu Șerban (1602—1611). Documentul se referă la cumpărarea satului Costești de către domnitor spre a-i dărui Mănăstirii Bistrița drept recunoștință pentru sprijinul acordat lui și întregii sale oștiri. Și menționează hrisovul că, atunci „cînd a cumpărat răposatul Mihail voievod acest mai sus zis sat, a fost la ieșirea lui din țară și era la mare strîmtorare și supărare din toate părțile". Iar marele savant Nicolae Iorga scriind despre acest vrednic egumen bistrițean zicea că „în mănăstirea acestuia stătu Mihai fugar, în toamna anului 1600".

Desigur că, Mănăstirea Bistrița adăpostește pe Mihai Viteazul în luna octombrie, întrucît se știe că oastea polonă, condusă de cancelarul Zamoyski pătrunde în Moldova la 4 septembrie și instalează domn pe Ieremia Movilă (1600—1606), iar la 12 octombrie trece în Țara Românească și, după luptele de la Năieni și Ceptura, instalează domn pe Simion Movilă (1600—1602), voievodul Unirii fiind obligat să se retragă în Oltenia. Aici, la Mănăstirea Bistrița, și-a refăcut armata, și în luna noiembrie are o mare bătălie cu polonii la Curtea de Argeș, dar înfrînt, se refugiază în Transilvania, trecînd pe la Schitul Iezerul, unde lasă o parte din tezaurul său.

Mănăstirea Bistrița, în timpul egumenului Vasile ieromonahul (1629—1658), sprijină pe aga Matei din Brîncoveni, viitorul domn Matei Basarab

(Continuare în pag. a 7-a)

Arhim. *Veniamin Micle*

O carte a timpului nostru

Cartea prozatorului Vasile Andru (*Viață și semn*, Editura Cartea Românească, 1989), este înainte de toate o carte trăită. Sau scrisă pentru a fi trăită. O carte prin care *semnificația* își construiește, își zidește trăirea, dacă ni se îngăduie a mărturisi. Textul lui Vasile Andru abordează viața (uneori și moartea) în momentele ei de miracol, în clipele acelea surprinse de ochiul interior al scriitorului între cuvîntul și fapta existenței intrinseci, a minunii (în termen creștin) care are puterea de-a valoriza viețuirea amorfă, liniară, plată. Efectul acestui volum de eseuri asupra cititorului — cu personaje, martori însoțitori, repere din rîndul prietenilor, luminaților, cărunților, cum precizează autorul — este enorm și indiscutabil. Nici un moment n-am avut impresia că fac lectura unei cărți care mă dispune spre lene, lîncezeală și confort estetic, ci de la prima pînă la ultima pagină am fost supus unei revelații a împrejurului meu, fiind cu sinceritate indispus de neajunsurile, de neîmplinirile, de puținătatea spirituală care mă (ne) bîntuie. Păstrîndu-se, oarecum cartezian, într-un timp al dialogului, chemînd necrispat înspre ordine rațională elementele cunoașterii spirituale, autorul dovedește că *timpul scurt* pe care îl petrecem în vremelnicia terestră are toate șansele să fie salvat doar de propria noastră salvare. Deci: dacă ne mîntuim, mîntuim și timpul care ne primejduiește condiția. Depinde numai de reperele pe care le aflăm pentru această mîntuire, salvare, eutimie. Pe de o parte, Vasile Andru îndreaptă pe cel care se caută pe sine către Sfinții Părinți, Patericul Românesc, Palama și isihasm, Stăniloae și Antonie Plămădeală, înțelepciunea indiană, gîndirea chineză, etc. iar pe de altă parte în direcția: Franz Gall, Vladimir Levi, Mihai Drăgănescu, A. Szent — György, Mario Sorin Vasilescu, Monod, etc. găsindu-se într-un adevărul esenței lor la mijloc, între ele, comunicîndu-le și cumînecîndu-le. E ceva asemănător cu ceea ce s-a întîmplat între platonism și creștinism; e un fel de comuniune a contrariilor, un fel de *contraria non contradictoria sed complementa sunt*, cum ar zice Niels Bohr. Vasile Andru aduce în prim-planul experienței spirituale practici și lumi pe care nu le-am fi crezut a fi părtașe la îmbunătățirea omului, la optimizarea ființei, la pregătirea noastră pentru cealaltă viață, ba mai mult, le-am fi crezut împotriva noastră, în dușmănie cu obiceiurile și credințele subiective. Lămurirea aceasta pe care se încumetă să o facă autorul îmi amintește de un interviu al lui Emil Cioran în care la un moment dat surprindea cititorul — cam pe o distanță a mirării de la Gura Boacii la Paris — prin afirmația că *Lacrimi și sfinți* este o carte întru totul creștină, ba chiar mai mult decît atît, de apologie creștină.

Supusă unui regim al interferențelor, *Viață și semn* reușește să *însemne* — dîndu-i sens și orientare — partea aceasta de realitate care ni s-a dat — viața — cu definiții și argumente din spațiul teologic. De la experimentul Paisie, la Tradiție și Libertate, sau cu alte cuvinte la experimentul Antonie (interferența cultură — teologie), Vasile Andru caută să răspundă unor întrebări de genul: cum trăim? cum ne putem îmbunătăți? unde ne sunt modelele și maiestrii spirituali? antrenorii, cum ar zice Noica. Cum putem să aflăm omul cel nou, cel după chipul și asemănarea lui Dumnezeu? Căutînd metode și posibilități, nu numai teoretice, dar mai ales practice, omul din apropierea noastră, gîndește eseistul, se poate integra unui spațiu vital bine definit. Printr-o grilă psihologică și sociologică cartea analizează „cazuri",

(Continuare în pag. a 7-a)

Ioan Pintea

Cea de a 5-a întrunire de dialog dintre Bisericile Ortodoxe şi Federaţia Luterană Mondială

(Bad-Segeberg — R.F. Germania, 2—7 septembrie 1989)

Dialogul teologic oficial dintre Bisericile Ortodoxe şi Federaţia Luterană Mondială, inaugurat în anul 1981, a ajuns la cea de-a 5-a întrunire a sa, desfăşurată între 2—7 septembrie 1989 la Centrul de conferinţe (Academia evanghelică) al Bisericii Evanghelice Luterane Nordelbice din Bad-Segeberg — R. F. Germania.

Patriarhia Română a fost reprezentată la întrunirea de la Bad-Segeberg de către I. P. S. Mitropolit NICOLAE al Banatului, de P. C. Pr. Prof. VIOREL IONIŢĂ şi P. C. Diac. Asist. IOAN CARAZA, ambii de la Institutul teologic universitar din Bucureşti.

Lucrările celei de-a 5-a întruniri de dialog dintre ortodocşi şi luterani au fost conduse de către I. P. S. Mitropolit EMILIAN de Silibria, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice şi de către Episcopul KARLHEINZ STOLL, preşedintele delegaţiei luterane şi membru al Bisericii gazdă.

Tema celei de-a 5-a întruniri de dialog dintre ortodocşi şi luterani s-a intitulat: *„Canonul şi inspiraţia Sfintei Scripturi"*.

Între 10—12 oct. 1988 s-a întrunit la Veneţia — Italia, sub-comisia ortodoxă-luterană, formată din cîte patru reprezentanţi de fiecare parte, şi aceasta a elaborat un proiect pe tema fixată, format dintr-un preambul şi 12 paragrafe cu referiri la Canonul Sfintei Scripturi şi 7 cu referire la Inspiraţia Scripturii. Acest proiect a fost trimis cu cîteva luni înainte Bisericilor membre în dialog. Delegaţia română a studiat din timp acest proiect şi a precizat observaţiile sale într-un scurt comentariu. În primele şedinţe de la Bad-Segeberg s-au făcut scurte dări de seamă asupra modului cum s-a procedat la întocmirea proiectului de la Veneţia, dări de seamă ţinute de Prof. IOAN ROMANIDES, din partea ortodoxă şi prof. Dr. W. ULLMANN din partea luterană.

În ziua de luni 4 sept., înainte de masă, au fost prezentate două referate-comentariu la proiectul de la Veneţia, unul ortodox, prezentat de către Pr. Prof. GEORGE METALLINOS de la Atena, care la Bad-Segeberg reprezenta Biserica Ciprului, şi al doilea luteran, prezentat de Doamna Prof. Dr. FAIRY von LILIENFELD, de la Erlangen.

Aceste două referate au fost propuse doar ca introducere în studiul proiectului în discuţie. În şedinţele care au urmat, luni după masă şi marţi dimineaţa, s-au continuat discuţiile asupra documentului de la Veneţia. În ziua de marţi, 5 sept., după amiază, a fost numită o comisie de patru membri, cu însărcinarea de a redacta textul final, avînd la bază proiectul de la Veneţia şi propunerile delegaţilor de la această întrunire. Cei patru membri ai Comisiei de redactare au fost: Prof. IOAN ROMANIDES şi Prof. VIOREL IONIŢĂ, din partea ortodoxă, iar Prof. GEORG KRETSCHMAR şi Prof. GERHARD KRODEL din partea luterană.

Acest comitet s-a întrunit începînd din seara zilei de marţi şi a redactat o nouă variantă a documentului despre „Canonul şi inspiraţia Sf. Scripturi", care după discuţii în plenară şi îmbunătăţiri, a fost aprobat ca text final al celei de a 5-a întruniri de dialog dintre ortodocşi şi luterani.

Documentul final al întrunirii de la Bad-Segeberg, care urmează să fie trimis fiecărui participant în forma definitivă, după toate recomandările făcute, se compune din 19 paragrafe şi anume: 1 paragraf introductiv, 9 paragrafe despre canon şi alte 9 paragrafe despre inspiraţia Sf. Scripturi.

În prima parte a documentului este vorba despre formarea canonului cărţilor Vechiului şi Noului Testament, despre raportul dintre cărţile canonice ale Vechiului Testament şi cărţile anaghijnoscomena, despre numărul şi valoarea cărţilor Sf. Scripturi în viaţa Bisericii creştine. În aceste puncte s-a precizat că există o mare apropiere între ortodocşi şi luterani.

În partea a doua a documentului se vorbeşte despre inspiraţia biblică, care este o lucrare a Duhului Sfînt. Inspiraţia divină asupra autorilor biblici nu trebuie confundată cu revelaţia divină, deşi aceste două lucrări divine stau într-o strînsă corelaţie.

La Bad-Segeberg s-a fixat ca temă a celei de a 6-a întruniri de dialog dintre ortodocşi şi luterani, care va avea loc în 1991, probabil în U.R.S.S.: *„Autoritatea în Biserică"*. În anul 1990 urmează să se întrunească subcomisia mixtă pentru redactarea unui proiect la tema fixată.

Lucrările celei de-a 5-a întruniri de dialog dintre Bisericile ortodoxe şi Federaţia luterană mondială s-au încheiat în seara zilei de joi, 7 septembrie 1989, printr-un serviciu divin, în cadrul căruia predica a fost rostită de Episcopul KARLHEINZ STOLL.

Pr. Prof. *Viorel Ioniţă*

Sfîntul cuvios Teodor Studitul

(Continuare din pag. a 6-a)

fapt pentru care din nou este întemniţat şi torturat în chip barbar timp de 8 ani de zile, socotind aceste torturi ca pe un lucru de mare cinste. Murind împăratul în chip groaznic, pentru puţin timp stareţul va fi eliberat din închisoare. Viitorul împărat Mihail al II-lea (823—829) arătîndu-se şi el potrivnic sfintelor icoane, din nou îl exilează pe mult încercatul şi venerabilul mărturisitor, care nemaiputînd suporta chinurile şi asprimea vieţii, îşi dă duhul în mîinile Celui Atotputernic, în ziua de 11, a lunii noiembrie, anul 826, în etate de 67 ani, lăsînd în urmă un exemplu vrednic de urmat pentru toţi cei ce mărturisesc credinţă în Hristos şi mai ales monahilor de pretutindeni. Cuviosul Teodor pornind de la îndemnul Mîntuitorului Hristos: „Privegheaţi şi vă rugaţi, căci nu ştiţi ziua şi nici ceasul cînd va sosi Mirele", face din chinovia sa o adevărată oază duhovnicească, în care munca şi mai ales rugăciunea nu se întrerupeau niciodată. Căci, se întreba mai marele obştii: „Pentru ce să tărăgănăm îmbunătăţirea noastră?... Nu vedem cum mulţime de fraţi au plecat din această viaţă? Unde ne sînt părinţii, fraţii duhovniceşti şi trupeşti şi prietenii noştri? Ce ne-a rămas de la ei, afară de amintirea unei prezenţe? Să ne trezim deci şi să îndreptăm sufletul nostru la neadormire, la căinţă, la nevinovăţie, la sfinţenie şi la luminare, ca nu cumva moartea venind să ne găsească nepregătiţi". Călăuzindu-se după Regulele monahale ale Sf. Vasile cel Mare, Cuviosul Teodor a cerut ucenicilor săi, mai mult decît Sf. Vasile, împărtindu-i la ascultări în aşa fel, încît munca şi rugăciunea nu încetau niciodată în această vestită obşte. Ca într-un stup de albine, care mai de care cuvioşii monahi, peste 1000 la număr, se întreceau între ei în tăcere, în rugăciune, la pictură şi sculptură, în alcătuirea de imne religioase, în scrierea şi transcrierea de manuscrise, etc. În fruntea tuturor, model în toate, se afla stareţul lor Teodor, om sfînt, cu mare frică de Dumnezeu şi cu mult respect faţă de oameni şi de supuşii săi, cu care se purta ca un frate mai mare, arătîndu-se îngăduitor, iertător, blînd, sfătuitor. Rînduiala, ordinea şi rugăciunea pe care stareţul Teodor o avea în mănăstirea sa, au servit de model multor chinovii din întreaga Ortodoxie şi de la noi chiar. Astfel, prin anii 1954—1958 la mănăstirea Slatina, vestita ctitorie a lui Lăpuşneanu, sub îndrumarea iscusitului stareţ arhimandrit Cleopa Ilie, obştea monahală imita întru totul obştea Sfîntului Teodor Studitul, iar pe poarta de intrare scria: „Obştea Sfîntului Teodor Studitul".

Sfîntul Teodor Studitul a fost nu numai un minunat călugăr şi un neîntrecut cîrmaci, ci şi un iscusit scriitor. Stareţ a două mănăstiri dintre cele mai mari Sacudion, şi Studion, într-o vreme de mare zbucium pentru Biserică şi în acelaşi timp pentru viaţa monahală, ocupat îndeaproape de îndrumarea şi încurajarea celor peste 1000 de monahi şi a nenumăraţilor ucenici, Sfîntul Teodor deşi a avut capacitatea n-a avut răgazul şi liniştea necesară scrisului, încît cele mai multe din îndurile sale sînt cuprinse în sfaturile, încurajările, laudele, mustrările şi învăţăturile pe care el le dădea monahilor, cuprinse în mai multe scrisori sau cateheze.

La noi în ţară, acestea au fost adunate şi traduse din greceşte mai întîi de Filotei, episcopul Rîmnicului în 1784, iar în timpurile noastre de arhim. Atanasie Dincă, la mănăstirea Căldăruşani în 1940, intitulate „Cuvintele Sfîntului Teodor Studitu către monahi", în care găsim atît îndemnuri pentru cei din mănăstiri, cît şi pentru credincioşi privind apărarea dreptei credinţe, cinstirea Sfintelor icoane, îndemnuri la unitatea Ortodoxiei şi la apărarea acesteia, etc.

Colocviul Comisiei internaţionale de istorie eclesiastică comparată (Geneva, 28—30 august 1989)

Comisia internaţională de istorie eclesiastică comparată (CIIEC) a organizat, cu concursul Comisiei naţionale elveţiene de istorie eclesiastică, un colocviu internaţional la Geneva — Elveţia, între 28—30 august 1989, cu temele: „FINANŢELE ECLESIASTICE" şi „BISERICILE ÎN FAŢA ŞTIINŢELOR". Oficiul de gazdă a fost îndeplinit cu stil şi eleganţă de către Facultatea autonomă de teologie protestantă, de pe lîngă Universitatea din Geneva, printr-un colectiv de organizatori, în frunte cu Prof. OLIVIER FATIO.

La acest colocviu a participat un număr de peste 60 istorici din Elveţia, Franţa, R.F.G., Italia, Anglia, Olanda, Israel, Suedia, Belgia, Australia, Polonia, S.U.A. şi România. Comisia română de istorie eclesiastică comparată a fost reprezentată la colocviul de la Geneva de Dl. Prof. Dr. EMILIAN POPESCU şi Pr. Prof. Dr. VIOREL IONIŢĂ, ambii de la Institutul teologic universitar din Bucureşti.

Lucrările colocviului CIIEC au fost deschise festiv printr-o şedinţă publică în dimineaţa zilei de luni, 28 aug. 1989, în sala festivă a universităţii vechi din Geneva. În cadrul acestei şedinţe festive au adresat scurte cuvinte de salut tuturor participanţilor prof. MARTIN STETTLER, Prorectorul Universităţii din Geneva; Prof. MARCEL PACAUT, Preşedintele CIIEC şi Prof. OLIVIER FATIO, Preşedintele Comisiei elveţiene de istorie eclesiastică, după care, prof. JOSEPH H. LYNCH din SUA a prezentat conferinţa inaugurală intitulată: „FINANŢELE BISERICII ÎN EVUL MEDIU". Referatul a evidenţiat veniturile şi posibilităţile de finanţare a diferitelor servicii bisericeşti în Evul Mediu, care erau asigurate atît din averea proprie, cît şi din donaţii.

După şedinţa inaugurală, lucrările Colocviului de la Geneva au continuat în şedinţe paralele, potrivit celor două teme. La grupa întîi, cu tema „FINANŢELE ECLESIASTICE", delegaţia română a fost reprezentată prin dl. prof. EMILIAN POPESCU, care în ziua de luni, 28 aug. 1989, între orele 12,10—12.45, a ţinut în această secţie comunicarea intitulată: „AVEREA BISERICILOR DIN SCIŢIA MICĂ ÎN EPOCA PROTO-BIZANTINĂ".

Pr. Prof. VIOREL IONIŢĂ a participat la lucrările celei de-a doua grupe cu tema: „BISERICILE ÎN FAŢA ŞTIINŢELOR", şi a susţinut în ziua de luni, 28 aug. 1989, orele 16,11—16.50, comunicarea intitulată: „Învăţămîntul ştiinţelor exacte la Academia domnească din Bucureşti şi Biserica Ungrovlahiei în secolele 17 şi 18".

Prin referatele şi discuţiile purtate la Geneva a fost evidenţiată complexitatea problemelor abordate, cu privire la prima temă, subliniindu-se importanţa factorului economic în cunoaşterea istoriei bisericeşti, iar la a doua temă s-a accentuat faptul că între Biserică şi ştiinţă nu este o incompatibilitate de fond, între acestea două existînd permanente legături de reciprocitate.

În afara programului de comunicări, colocviul de la Geneva a organizat şi o adunare generală a CIIEC în seara zilei de luni, 28 august. Această şedinţă a fost prezidată de Prof. MARCEL PACAUT, care a făcut o serie de comunicări privind programul de viitor al acestei comisii. Din acestea reţinem proiectul constituirii cîte unei comisii naţionale de istorie eclesiastică comparată în U.R.S.S. şi R.D.G., organizarea unui colocviu CIIEC în 1992 în Belgia, dar mai ales pregătirile pentru participarea acestei comisii la lucrările celui de al XVII-lea congres mondial al istoricilor, ce se va ţine la Madrid, între 25 aug.—2 sept. 1990.

Pentru Madrid CIIEC a fixat două teme:

1. Bisericile în oraş, adică spaţiul cultural al Bisericii în cadrul cîtadin.

2. Biserica şi naţionalitatea. Coordonatorul acestei teme este dl. Prof. EMILIAN POPESCU, iar Pr. Prof. VIOREL IONIŢĂ a fost desemnat să întocmească referatul principal, privind tema „Biserica şi naţionalitatea în epoca modernă, cadru ortodox".

Lucrările Colocviului CIIEC de la Geneva s-au încheiat în ziua de miercuri seara, printr-o şedinţă plenară foarte scurtă, cu care prilej s-a luat hotărîrea de a se publica în volum toate comunicările susţinute cu acest prilej.

Delegaţia română la colocviul de la Geneva a făcut cunoscute cîteva aspecte ale istoriei Bisericii noastre, într-un context şi dintr-o perspectivă cu totul noi, subliniindu-se şi la acest nivel vitalitatea şi complexitatea teologiei româneşti.

Pr. Prof. *Viorel Ioniţă*

Mănăstirea Bistriţa...

(Continuare din pag. a 6-a)

(1632—1654) în mişcarea sa contra grecilor lui Leon Vodă (1629—1632), pe care o pregăteşte între puternicile ei ziduri. Matei Basarab era un protector apropiat al Mănăstirii, fiind strănepot al vornicului Pîrvu I Craiovescu, fratele banului Barbu, împreună ctitor şi donator al acestui sfînt aşezămînt. Consecinţa noului curent făurit la Bistriţa, inspirat din gîndirea luminată a călugărilor cărturari de aici, este bogată în rezultate patriotice, încît voievodul este obligat să stabilească un „aşezămînt" prin care se hotărăşte înlăturarea grecilor din dregătorii, consolidarea autonomiei Bisericii din Ţara Românească, alegerea ierarhiei superioare de către sinodul local, urmînd ca ea să fie aprobată de către patriarhul din Constantinopol, precum şi altele.

În timpul Revoluţiei lui Tudor Vladimirescu, Mănăstirea Bistriţa era condusă de luminatul Arhim. Teodosie (1819—1821), fost egumen la Mănăstirea „Sfînta Treime" de la Radu Vodă din Bucureşti. Mare şi devotat sprijinitor al lui Tudor Vladimirescu, căruia îi pune la dispoziţie întreaga cetate, este înlăturat, după terminarea evenimentelor, din egumenie şi obligat să părăsească ţara, plecînd în pribegie prin Transilvania, de unde trece şi se stabileşte în Rusia. Personalitate de vastă cultură, înainte de-a pleca din Mănăstire, adăposteşte în peştera Sfîntului Grigorie Decapolitul „46 de cărţi latine, greceşti şi franţuzeşti", în afară de altele împachetate în bagajele sale. După trecerea munţilor, se opreşte în oraşul Sibiu, unde lasă prietenului său, Dimitrie Amira paharnicul, o serie de obiecte, cum rezultă dintr-o notă redactată în limba greacă.

Însă majoritatea lucrurilor sale s-au risipit. Ele fuseseră încredinţate lui Friedrich Drexler, starostele sudiţilor chesaro-crăieşti Agenţii austriece de la Craiova. Potrivit relatărilor acestuia, toate bunurile i-au fost ridicate cu forţa de caimacamul Craiovei, Costache Samurcaş, „după încetarea răzvrătirii", pentru motivul că Arhim. Teodosie „ar fi fost rebelist şi asemenea lucruri nu se cuvine a sta la mine".

Egumenul Teodosie n-a mai reuşit să se reîntoarcă la Mănăstirea Bistriţa, stingîndu-se din viaţă la Iaşi, în anul 1830.

În Revoluţia din 1848, Mănăstirea Bistriţa este prezentă prin altă personalitate marcantă, Arhim. Teodorit Zăgănescu, viitorul egumen (1865—1867). În timpul Revoluţiei, Teodorit era economul Mănăstirii, cum se constată din autograful de pe manuscrisul Traiul şi viaţa prea cuvioşilor părinţilor noştri Varlaam şi Ioasaf, tradus în anul 1649 de Udrişte Năsturel, unde citim: „Din voinţa providenţii, am venit iconom la această sfîntă Mănăstire Bistriţa, la anul 1844, aprilie 5, în vremea egumeniei Prea Cuviosului părinte Gavriil Petrovici".

Mare patriot, Teodorit Zăgănescu ia parte activă la desfăşurarea evenimentelor revoluţionare din 1848.

Se ştie că, la 24 iunie 1848, Guvernul provizoriu emite „Decretul pentru numirea comisarilor de propagandă" care prevedea ca, pe lîngă fiecare dintre administratorii de judeţe, să existe un corp de comisari ai poporului, avînd rolul de a explica oamenilor noua Constituţie. Acest aparat de propagandă, pe care Guvernul provizoriu şi-a sprijinit activitatea, era format în mare parte din cadre didactice şi clerici. Între cei şapte comisari ai judeţului Vîlcea, se numără şi „Theodorit Zăgănescu economul Mănăstirii Bistriţa". El este denunţat de C. Halepliu care-l acuză că ar fi afirmat că „la a doua revoluţie ce o să se facă, să se piardă toate viţele de boieri", fapt care determină arestarea lui.

Evenimentele din timpul Războiului de independenţă (1877—1878) sînt sprijinite cu tot elanul de egumenul Dionisie Arhimandritul (1877—1880), care pune la dispoziţia Spitalului „Crucea Roşie" spaţioasele încăperi ale Mănăstirii, unde sînt trataţi atît soldaţii români răniţi pe cîmpul de luptă, cît şi prizonierii de război din armata turcă.

Astfel, Mănăstirea Bistriţa este cunoscută în istoria poporului nostru, nu numai ca o vatră de cultură şi spiritualitate ortodoxă şi românească, ci şi ca un leagăn al dezvoltării şi sprijinirii marilor evenimente care jalonează drumul spre Unirea de la 1 Decembrie 1918, an al făuririi Statului naţional unitar român.

Acţiunile desfăşurate de personalităţi marcante ale monahilor bistriteni se încadrează strălucitor în afirmaţia ilustrului istoric şi profesor de teologie, Preotul Ioan Lupaş, care zice că înfăptuirea unirii din 1918 reprezintă „un act de temeinică aşezare a neamului românesc în drepturile sale netăgăduite şi cărora întreaga desfăşurare a vieţii noastre istorice n-a fost decît să le pregătească, încet dar sigur, calea spre biruinţă".

LIMBĂ ŞI NAŢIUNE

După cum se ştie, în secolul trecut, în toate provinciile române, pînă pe la 1880, cu prelungiri de vreo două decenii, se punea acut problema unificării *oficiale* a limbii române literare, ca un reflex firesc al unităţii românilor de pretutindeni. Din o sumedenie de probleme, două stăteau în prim-planul atenţiei: *ortografia* şi *lexicul* (inclusiv, lexicografia). Lupta se da între adepţii principiului ortografic *fonetic* şi cel *etimologic*; între primirea şi respingerea neologismelor — în plan lexical. Trebuie subliniat că această luptă nu se da între adevăraţii creatori ai limbii române literare — scriitorii, care, prin operele lor, erau foarte legaţi de sufletul nostru naţional —, ci mai mult între savanţi, fără să-i bănuim pe vreunii de neloialitate faţă de poporul român. În fond, se confrunta *direcţia nouă* cu *direcţia veche*. Maiorescu, înţelegînd, mai limpede decît oricare dintre contemporani, încotro trebuie să se îndrepte ortografia română, a formulat cel mai realist drum al principiului fonetic, părerile lui impunîndu-se treptat, pînă la reforma din 1904. Spiritul maiorescian a fost cel mai bine înţeles la *Junimea*, unde erau întruniţi cei mai de seamă scriitori români clasici, precum şi lingvişti, filozofi şi istorici din secolul trecut. Acest spirit a pătruns şi în presa transilvană şi bănăteană, fie direct, fie indirect. De această problemă se ocupă într-o carte întreagă sibianul Victor V. Grecu. E vorba de *Limbă şi naţiune* (Ed. Facla), în care cercetătorul studiază relaţia ce reiese din titlul cărţii, pe baza unor investigaţii monografice asupra unor prestigioase publicaţii periodice. Le dăm în ordinea propusă de autor: *Gazeta Transilvaniei, Foaie pentru minte, inimă şi literatură, Telegraful român, Transilvania* (inclusiv, instituţia tutelară: *Astra*), *Tribuna, Luceafărul* şi altele, asupra cărora nu se stăruie.

V. V. Grecu porneşte de la o idee mai veche, a lui Bariţ, care închide toate studiile într-o amplă acoladă. Ea e sintetizată în enunţul: „pe atunci, a scrie A. B. C. românеşte însemna a face *politică românească*" (Apud, p. 19 şi 254).

Un loc aparte, în această carte, îi este acordat *Telegrafului român*, publicaţie de mare prestigiu, pentru a cărei limbă curat românească şi pentru ideile patriotice vehiculate în paginile sale, Eminescu însuşi s-a exprimat nespus de elogios în *Timpul*. Nu surprinde acest lucru, de vreme ca Maiorescu a avut strînse relaţii cu Sibiul, inclusiv cu *Telegraful român* şi cu *Astra*. Articolul lui V. V. Grecu, despre *Telegraful român*, privit din perspectiva enunţată *(limbă şi naţiune)*, este cel mai valoros text din volum şi cel mai bine scris. Autorul demonstrează, cu argumente plauzibile, că publicaţia periodică sibiană este cea mai importantă de la noi, din Transilvania şi Banat, în promovarea problemelor de limbă literară şi de ortografie fonetică, în special, în vederea realizării unităţii naţionale, pînă în pragul apariţiei periodicelor din preaima Marii Uniri, anticipîndu-le. O idee foarte importantă este aceea că unitatea ortografiei fonetice, cum reiese din paginile *Telegrafului român*, s-a realizat în acelaşi spirit junimist şi în strînsă legătură cu el. Pe bună dreptate, V. V. Grecu atrage atenţia că încă nu este suficient studiată această publicaţie periodică, fundată, în ansamblul ei, pe o direcţie naţională inconfundabilă, în contextul presei româneşti transilvane, sau naţionale, din secolul trecut. În *Telegraful român* s-a promovat, cu consecvenţă, principiul fonetic, aşa cum fusese înţeles acesta de Maiorescu.

Contribuţia lui V. V. Grecu la cunoaşterea acestui aspect, de luptă naţională a publicaţiei periodice sibiene, ni se pare importantă şi stimulatoare pentru abordarea *Telegrafului român*, de cercetători avizaţi, şi din alte perspective.

Pentru a nu-l nedreptăţi pe autor, care a dat şi alte studii valoroase despre celelalte publicaţii periodice, subliniem că *Limbă şi naţiune* susţine, cu argumente peste care nu se poate trece, că *fiinţa unei naţiuni constă în limba naţională* şi că lupta, în presă, pentru unificarea limbii române literare face parte integrantă din lupta pentru *înfăptuirea statului naţional român*.

G. Nistor

Enrique Badosa

O LECŢIE DESPRE LUCRURI

Pîinea este dreptul cotidian
al celui ce munceşte şi spune adevărul!
Vinul e datoria celor prudenţi
ce se supun poruncilor visării;
Cerul e hîrtia unde, cu pumnul,
scriem mereu cuvîntul „libertate";
Marea-i răcoroasa sete, curăţitoare
a buzelor noastre obosite de tăcere;
Pămîntul — un prilej de-a trăi cu-adevărat
în ciuda celor ce refuză pacea;
iar DRAGOSTEA este pămîntul, pîinea şi vinul,
cerul, marea şi un gest de bunătate.

Trad. *Ilie Frăcea*

Traducerea s-a făcut după: Jacinto-Luis Guerena, *La poesie espagno le contemporaine*, Seghers, 1977 (ediţie bilingvă).

O carte a timpului nostru

(Continuare din pag. a 6-a)

face „fişe medicale" contemporanului nostru, redescoperindu-i străfundurile care îl pot salva: o latentă stare a divinului, a „binelui suprem", a sacrului care s-a dăruit mai înainte de profan. Consecinţă a lecturilor filocalice, a cîtorva dialoguri cu Antonie Plămădeală (care, zice autorul, respinge termenul de „optimizare umană" în favoarea aceluia de „om îmbunătăţit") — scrisul lui Vasile Andru are ceva din tratatele de îndreptare morală, din vechile mărturisiri de credinţă, din meditaţiile şi cugetările celor porniţi cu toată rîvna pe calea adică methoda optimizărilor, a îmbunătăţirilor unde Adevărul şi Viaţa sunt împreună. Efectul în plan teologic pe care îl produce eseistul este unul de „ecou controlat" (să-i spunem cu un titlu din Mircea Nedelciu). Un ecou — precum un bumerang — care se întoarce şi se reîntoarce mereu la simplitatea sihaştrilor, a „tradiţiei şi a libertăţii" din monahismul ortodox, a unei vieţi supusă unui semn distinct: credinţa, faptele bune, dragostea.

Se vede că prozatorul contemporan a lăsat pentru un moment fictiunea, naraţiunea propriu-zisă — ultimul volum de acest gen l-a publicat în 1987 cu titlul *Progresia Diana* — şi caută să-şi definească profilul moral, opţiunile şi idealurile care-l neliniştesc. Simte de fapt nevoia unei clarificări, a unei împăcări, a unui dialog continuu cu cerul, cu pămîntul, cu Dumnezeu, cu viaţa, cu tot ce stă încă sub semnul întrebării şi a răspunsului care trebuie să vină. „Om din Carpaţi" şi el, Vasile Andru ţine cu toată consecvenţa unui laic să ne convingă că legătura spirituală cu divinitatea nu este pierdută, că reîntoarcerea la *Filocalie* este o datorie a fiecăruia şi că experienţele duhovniceşti nu sunt străine secolului pe care îl traversăm. Citind aceste pagini am avut sentimentul că maxima lui André Malraux s-a generalizat. S-a generalizat atît de mult încît a dat naştere unei cărţi pe măsura timpului nostru, timp circumscris lungimii sau scurtimii interioare, după puterea de cuprindere a fiecăruia.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Între 7—14 octombrie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a prezidat, la Constantinopol, o Comisie de dialog din cadrul Comisiei internaționale mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Au participat reprezentanți ortodocși și romano-catolici, alcătuindu-se un document comun despre *„Autoritate și conciliaritate"*, care va fi prezentat spre analiză și aprobare Comisiei de coordonare a Dialogului ce va avea loc în februarie 1990, Comisie din care face parte și înalt Prea Sfinția Sa.

■ Între 18—24 octombrie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie a participat la lucrările Prezidiului și ale Comitetului consultativ al Conferinței Bisericilor Europene, care au avut loc la Nyborg, în Danemarca.

■ Duminică, 29 octombrie 1989, I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a luat parte la Sf. Liturghie săvîrșită în catedrala mitropolitană din Sibiu, în cadrul căreia, la priceasnă, a rostit un ziditor cuvînt de învățătură, axat pe pericopa evanghelică din Duminica respectivă, cu învierea fiicei lui Iair, insistînd cu deosebire asupra puterii cuvîntului Mîntuitorului Iisus Hristos.

CLUJ

■ *Duminică, 27 august 1989,* I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit slujba resfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în parohia Coșbuc, protopopiatul Năsăud.

După cuvîntul de învățătură duhovnicească, I. P. S. Teofil a acordat preotului paroh Semerean David, distincția bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta briu roșu, apreciind realizările pastorale și gospodărești din această parohie.

■ *Duminică, 27 august 1989,* P. S. Iustinian Maramureșanul a săvîrșit slujba resfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în parohia Ciocotiș, protopopiatul Lăpuș, județul Maramureș.

În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Iustinian a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie Stir Dumitru.

După bogatul cuvînt de învățătură duhovnicească, P. S. Iustinian a acordat preotului paroh Roman Gheorghe, în numele I. P. S. Teofil distincția bisericească de „iconom" cu dreptul de a purta briu roșu, apreciind realizările pastoral-gospodărești din parohie.

■ *În ziua de 30 august 1989,* P. S. Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Arhiepiscopală din Cluj și a hirotonit întru preot pe diaconul Stir Dumitru, pe seama parohiei din Singeorzu Nou, protopopiatul Bistrița, județul Bistrița-Năsăud.

■ *Duminică, 3 septembrie 1989,* I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit slujba sfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în parohia Băile Borșa, protopopiatul Sighet, județul Maramureș.

După un bogat cuvînt de învățătură duhovnicească I. P. S. Teofil a acordat preotului paroh Tivadar Vasile, distincția bisericească de „iconom-stavrofor" apreciind activitatea pastorală și gospodărească desfășurată în această parohie.

Duminică, 3 septembrie 1989, P. S. Iustinian Maramureșanul a săvîrșit slujba sfințirii bisericii din parohia Cioit, protopopiatul Lăpuș, județul Maramureș.

La propunerea P. C. Ion Ciceu, protopop al Lăpușului, și în numele I. P. S. Arhiep. Teofil, Prea Sfinția Sa a hirotesit întru „iconom" cu dreptul de a purta briu roșu pe preotul paroh Simion Voicu, apreciind realizările pastorale și edilitar-gospodărești din această parohie.

În cadrul Sf. Liturghii arhierești, P. S. Iustinian, a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie Stan Terente.

■ *Duminică, 10 septembrie 1989,* I. P. S. Teofil Herineanu, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Rodna, protopopiatul Năsăud, județul Bistrița-Năsăud.

Pentru deosebitele merite pastorale-gospodărești, I. P. S. Teofil a distins pe cei doi preoți din parohia Rodna, Pop Leon și Vaida Daniel, și Coman Emil din parohia Maieru, cu distincția de „iconom", cu dreptul de a purta briu roșu.

■ *Duminică, 10 septembrie 1989,* P. S. Iustinian Maramureșanul a săvîrșit slujba sfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în filia Gheorgheni, parohia Sf. Dumitru din municipiul Cluj-Napoca.

În cadrul Sf. Liturghii arhierești, P. S. Iustinian a hirotonit întru preot pe diaconul Stan Terente, pe seama parohiei Laslea, protopopiatul Mediaș, județul Sibiu.

ALBA IULIA

■ *Duminică, 2 iulie 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în bisericuța de lemn de la Oașa, parohia Șugag, prot. Alba Iulia.

După Sf. Liturghie P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 9 iulie 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Bucium Sasa, prot. Cimpeni, la Altarul unde, cu ani în urmă a slujit vrednicul de pomenire preotul și scriitorul Ion Agîrbiceanu. În cuvîntul de învățătură rostit, P. S. Sa a explicat pericopa evanghelică a zilei și a evocat personalitatea bisericească și literară a lui Ion Agîrbiceanu.

■ *Duminică, 16 iulie 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat slujba tîrnosirii bisericii din Ciceu, prot. Miercurea Ciuc încununînd strădaniile bunilor credincioși din această parohie. Biserica a fost împodobită cu o frumoasă pictură tradițională.

În cuvîntul de învățătură rostit, P. S. Sa a făcut o amplă exegeză a pericopei evanghelice și a formulat aprecieri la adresa efortului preotului și credincioșilor de a ridica acest sfînt locaș. Pr. Dumitru Merlușcă a primit distincția de sachelar, iar Consiliului parohial i s-a acordat o gramată chiriarhală.

■ *Joi, 20 iulie 1989,* Sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul, P. S. Episcop Emilian a participat și în acest an la hramul mănăstirii din Toplița, ctitoria primului patriarh al României Miron Cristea.

În ajunul Praznicului după, slujba vecerniei, P. S. Sa a tuns în monahism pe rosoforul pr. Daniil Ureche. În cadrul Sf. Liturghii de a doua zi, P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Vasile Șoit.

După Sf. Liturghie, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Duminică, 23 iulie 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat slujba sfințirii bisericii Habic, prot. Reghin, care a fost împodobită cu pictură tradițională.

După Sf. Liturghie și cuvîntul de învățătură rostit, P. S. Sa a răsplătit ostenelile depuse prin acordarea de gramate chiriarhale preotului Lucian Suciu, Consiliului și Comitetului parohial.

■ *Duminică, 6 august 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la Schitul Izvorul de la Poșaga continuînd tradiția anilor precedenți ca la praznicul Schimbării la Față, ierarhul să poposească la acest așezămînt care, deși nu are o existență de veacuri, este o expresie a tradițiilor sihăstriei românești.

În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie Teodor Fărcaș, iar întru preot pe C. diac. Vasile Șoit pe seama parohiei Zlatna I, rostind în încheiere și un bogat cuvînt de învățătură.

■ *Marți, 15 august 1989,* Praznicul Adormirii Maicii Domnului.

P. S. Episcop Emilian a poposit pe meleagurile de două ori natale ale Rohiei Maramureșului, locul de naștere în casa părintească și a doua naștere la viața cea călugărească în Mănăstirea Sf. Ana.

Cu încuviințarea I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească la mănăstire cu prilejul marelui praznic. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Gheorghe Moldovan și întru preot pe C. diac. Teodor Farcaș pe seama parohiei Nazna, prot. Tg. Mureș.

Într-o atmosferă de emoție sufletească, P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învățătură. Din partea I. P. S. Arhiepiscop Teofil a participat ca delegat P. C. Pr. Liviu Ștefan — vicar administrativ, care a rostit de asemenea un scurt cuvînt de învățătură și a transmis mesajul I. P. S. Sale.

■ *Duminică, 20 august 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat slujba tîrnosirii bisericii cu hramul Sf. Ierarh Iorest și Sava din parohia Bălan, prot. Miercurea Ciuc. Prin această sărbătoare înălțătoare au fost încununate ostenelile credincioșilor din Bălan și ale altor credincioși din țară de a se înfrumuseța biserica din acest oraș din județul Harghita. Biserica a fost împodobită cu pictură în frescă și s-au confecționat iconostasul și mobilierul tradițional.

În bogatul cuvînt de învățătură rostit P. S. Sa a explicat pericopa evanghelică a zilei și a scos în evidență jertfelnicia, frumoasele tradiții și statornicia în legea strămoșească a credincioșilor din Bălan.

Ca un semn de apreciere a eforturilor depuse, P. S. Sa a oferit gramate chiriarhale Consiliului și Comitetului Parohial și a conferit rangul de arhimandrit părintelui Serafim Măciucă fostul paroh al acelei parohii, sub păstorirea căruia s-au săvîrșit lucrările la biserică.

■ În cursul lunii august s-a desfășurat și în Eparhia Alba Iuliei, Conferința preoțească omagială cu tema „Chipul Patriei la împlinirea a 45 de ani de la eliberare". Potrivit îndrumărilor Sf. Sinod, conferința s-a desfășurat pe județe în zilele de 8, 10 și 18 august la Alba Iulia, Tg. Mureș, respectiv Mănăstirea Toplița pentru județul Harghita.

Atmosfera sărbătorească, referatele prezentate și luările de cuvînt au asigurat deplina reușită a celor trei conferințe, prezidate de P. S. Episcop Emilian care în cuvîntul rostit, la fiecare din ele, a subliniat simțămintele de dragoste față de Patrie ce caracterizează pe preoți și credincioșii Bisericii noastre strămoșești.

■ *Duminică, 3 septembrie 1989,* P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la biserica parohiei Sebeș III, răspunzînd dorinței preotului și credincioșilor de a-l avea în mijlocul lor pe chiriarh.

După Sf. Liturghie, P. S. Sa a rostit un cuvînt de învățătură legat de pericopa evanghelică a zilei și a apreciat străduințele preotului Nicolae Cristian, a Consiliului parohial și credincioșilor pentru apărarea și păstrarea credinței strămoșești și pentru înfrumusețarea bisericii parohiale.

■ *Vineri, 8 septembrie 1989,* Praznicul Nașterii Maicii Domnului.

P. S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie arhierească la schitul Cărbunar de lîngă Blaj și a hirotonit întru diacon pe tînărul candidat Iustin Iacob. Praznicul Nașterii Maicii Domnului a devenit în ultimii ani o tradiție a popasului arhieresc în mijlocul credincioșilor blăjeni.

Și de această dată P. S. Sa a rostit un ziditor cuvînt de învățătură despre cinstirea Sf. Fecioare Maria întărind pe credincioșii prezenți în dreapta credință strămoșească.

■ *Duminică, 10 septembrie 1989* P. S. Episcop Emilian a făcut un popas arhieresc oficiind Sf. Liturghie în mijlocul credincioșilor din parohia Moisa, protopopiatul Tg. Mureș. În cadrul Sf. Liturghii, P. S. Sa a hirotonit întru preot pe C. diac. Iustin Iacob pe seama parohiei Frunzeni — prot. Reghin. După Sf. Liturghie, P. S. a rostit un bogat cuvînt de învățătură pornind de la pericopa evanghelică a duminicii, subliniind și unele aspecte ale credinței noastre strămoșești în contextul specificului acestei parohii.

■ *Joi, 14 septembrie 1989,* Sărbătoarea Înălțării Sf. Cruci. Continuînd tradiția anilor precedenți, P. S. Episcop Emilian, a oficiat Sf. Liturghie arhierească la fosta mănăstire de la Lupșa străveche vatră de spiritualitate românească din Munții Apuseni, a cărei biserică de lemn de la 1429 este una din cele mai însemnate mărturii ale legii strămoșești din Transilvania.

În cuvîntul de învățătură rostit cu acest prilej, P. S. Sa a subliniat temeiurile cinstirii Sf. Cruci, precum și aspecte ale trecutului nostru creștinesc și românesc pe aceste meleaguri.

ORADEA

■ *Vizitații canonice.* Vineri, 8 septembrie 1989, la sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, P. S. Episcop Vasile a făcut o vizitație canonică credincioșilor din *parohia Bixad,* prot. Satu Mare (păstori fiind preoții Vasile Chiorean, paroh I, și ieromonahul Serafim-Valeriu Adam, paroh II), săvîrșind Sf. Liturghie, în aer liber, la streașina bisericii „Sf. Apostoli Petru și Pavel" (parohia Bixad II), cu un sobor de preoți și diaconi, în prezența unui mare număr de credincioși din parohie și din împrejurimi. În cuvîntul de învățătură, ierarhul i-a îndemnat pe credincioși ca să urmăm, cu stăruință, îndemnul Maicii Domnului dat slujitorilor de la Nunta din Cana Galileei: *„Faceți tot ce vă va spune vouă"* (Ioan 2, 5), în sensul ca să împlinim continuu întreaga învățătură a dumnezeiescului ei Fiu, Domnul Iisus Hristos. Totodată a adus cuvinte de apreciere credincioșilor, membrilor Consiliului parohial și celor doi vrednici păstori sufletești pentru înnoirea bisericii de sus, împodobită cu o minunată pictură în frescă, devenind din nou izvor de viață duhovnicească pentru mulțimea de credincioși localnici și a celor ce vin aici, la anumite sărbători, din mari îndepărtări. P. S. Sa a rămas la Bixad, pînă în 19 septembrie 1989, în care timp a făcut vizite de lucru la parohiile: Certeze, Huta-Certeze, Călinești-Oaș, Racșa, Tur, Negrești-Oaș, Bixad I (biserica în renovare exterioară), Orașul Nou-Vii, la sediul Protopopiatului Satu Mare și la cei din Carei, în drum spre reședință. În duminicile de 10 și 17 septembrie 1989, ca și de înălțarea Sf. Cruci (14 septembrie), a asistat la Sf. Liturghie în biserica din parohia Bixad II, împărtășind credincioșilor arhierești binecuvîntări și cuvînt de învățătură.

■ *Binecuvintare de biserică.* Duminică, 24 septembrie 1989, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit, în legătură cu Sf. Liturghie, binecuvîntarea bisericii din *parohia Hidișelul de Sus,* prot. Oradea, în urma lucrărilor de renovare exterioară (tencuit) și interioară (pictură murală în frescă, reconditionarea iconostasului și mobilier nou), lucrări efectuate în ultimii ani prin jertfelnicia credincioșilor și prin osîrdia vrednicului lor păstor sufletesc. În cuvîntul de învățătură, ierarhul — după ce a arătat care este înțelesul pericopei evanghelice a zilei — a stăruit asupra însemnătății picturii unei biserici pentru crearea unei atmosfere religioase, care contribuie la înălțarea sufletească a credincioșilor și la întipărirea mai adîncă a unor învățături de credință. Totodată a adus cuvinte de laudă bunilor credincioși pentru jertfelnicia lor, Consiliului parohial i-a adresat o scrisoare de apreciere pentru sprijinul dat la lucrările de renovare a sfîntului locaș, iar vrednicului lor păstor sufletesc, preotul Constantin Croitoru, pentru rodnica activitate duhovnicească în cei peste 40 de ani de păstorire (cei mai mulți în această parohie) și pentru realizările gospodărești, în special pentru pictarea bisericii, i-a acordat cea mai înaltă distincție bisericească, aceea de *iconom-stavrofor,* întru care a și fost hirotesit.

■ *Noi hirotoniri.* La data de 3 septembrie 1989, P. S. Episcop Vasile, în cadrul Sf. Liturghii, săvîrșită în Paraclisul de la reședința episcopală, l-a hirotonit întru diacon pe licențiatul în teologie Samașcă Viorel, iar la Sf. Liturghie din 22 septembrie 1989, l-a hirotonit, în același paraclis, întru preot pe seama parohiei Oradea-Vii (postul III). În cadrul aceleiași liturghii, l-a hirotonit pe absolventul de Seminar Morar Remus ca diacon, iar la Sf. Liturghie din 23 septembrie 1989, tot în Paraclisul episcopal, l-a hirotonit întru preot pentru parohia Șuștiu, prot. Beiuș.

Semnalăm... Semnalăm...

● *Continuînd preocupări mai vechi, cu pasiune crescîndă, Gheorghe I. Drăgulin (asociat și cu M. Gh. Drăgulin) ne propune* „O operă necunoscută a lui Dionisie Exiguul" *(Astra, nr. 4, 1989). Investigat cu metodă, săpat după toate regulile științei arheologiei aplicate în cercetarea hermeneutică, pămîntul cultural al Patriei descoperă tezaure tot mai multe și tot mai valoroase, care ne luminează trecutul îndepărtat și ni-l apropie. Și toate ne spun cît de devreme am intrat în cultură cu forțe proprii, nu numai învățînd de la alții cu geniul sincronizării, dar producîndu-ne noi înșine cu oameni și opere demne de receptare în circuit mondial.*

Gheorghe I. Drăgulin și M. Gh. Drăgulin au urmat în cercetarea epocii o pistă proprie, reușind performanțe la care alții care s-au ocupat de aceeași perioadă n-au ajuns precum spun chiar ei.

După Cassian Romanul, *bine cunoscut, și* Gherman din Dacia Pontică, *(sec. IV—V) ignorat cu totul ca străromân pînă la comunicarea noastră de la „Al VI-lea Congres de Studii Sud-Est Europene de la Sofia" (30 aug.—5 sept. 1989), Dionisie Exiguul își precizează și își întărește acum, prin cei doi cercetători, un profil nou, de o suprafață și însemnătate copleșitoare pentru secolul al V-lea străromânesc.*

● *Unul din autorii de mai sus, pr. dr. Gheorghe I. Drăgulin, și prof. Aug. Gh. Drăgulin, au publicat despre Dionisie Exiguul un tot atît de important studiu, mult mai larg, în rev. „Mitropolia Olteniei" (XL, 5, 1988, p. 24—68):* „Cercetători asupra operei lui Dionisie Exiguul și îndeosebi asupra celei necunoscute pînă acum".

Familia Drăgulin își face un nume de cinste prin specializarea în Dionisie Exiguul, deși Gh. I. Drăgulin e o autoritate și în studierea Sfîntului Dionisie Areopagitul (vezi „Glasul Bisericii" XLV, 1986, 1, p. 73—87). El a mai scris, și fără colaboratori, despre Dionisie Exiguul (vezi vol. „Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești", București, 1987, p. 238 și urm.).

● *Revista „Ramuri" (3, 1989, p. 16) publică în traducerea Lidiei Vianu un text al lui T. E. Eliot (1888—1965), poet, critic, dramaturg și eseist englez, text intitulat CRITICA CRITICULUI, o prelegere ținută la Universitatea din Leeds în 1961. E un exemplu de eseu scris degajat, dezinvolt, fără lungimi inutile și supărătoare, larg informat dar foarte personal, așa cum îi stă bine unui eseu care își respectă identitatea. T. S. Eliot definește categorii de critici, exemplifică, critică și se critică mai ales pe sine și în postura de eseist, și în cea de critic. El se supără, de pildă, cînd e citat cu ceva ce a spus în 1933, ca și cum ar fi părerile lui din 1961, cînd în 1961 gîndea altfel. Își recunoaște aroganța din unele afirmații trecute, părerile proprii cu care nu mai este de acord, și are curajul să se despartă de sine. Sintagma a fost folosită și în literatura noastră, în cîteva despărțiri. De alții. De Goethe, etc. T. S. Eliot și-a ales și el un nume mare de care s-a hotărît să se despartă: T. S. Eliot!*

● *Ce a însemnat în viața strămoșilor noștri „obiceiul pămîntului", „legea țării", „legea românilor", se știe. Obiceiul pămîntului a fost o trăsătură esențială a sufletului și a caracterului românesc. Românul s-a știut întotdeauna legat prin legi nescrise de pămînt, de obște, de familie, de neamurile de sînge, călcarea obiceiului pămîntului fiind socotită o crimă de neiertat, o cădere din omenie, din demnitate, din cinste, din credința că totul, tot ce există e supus unei ordini, unei rînduieli așezate în viața și în raporturile dintre oameni de la Facerea lumii. Ordinea aceasta a asigurat comuniunea și armonia, în simțiri și în fapte.*

Despre substanța și sfințenia obiceiului pămîntului la români se poate scrie mult. El definește trăsături ale sufletului românesc care nu trebuie lăsate să moară odată cu ceea ce numea Eminescu „drumurile de fier". Civilizația, cu formele ei tot mai noi, nu poate fi împiedicată, și nimeni nu se gîndește la aceasta, dar trebuie amintite mereu și acele comori din adîncurile din noi care ne păstrează sentimentul comuniunii cu sufletele strămoșilor, care ne-au lăsat o lege după care s-au condus și ei și care este numitorul comun al unității de pe tot parcursul destinului nostru.

Din perspectiva acestor gînduri semnalăm cu satisfacție cartea prof. dr. doc. Vladimir Hanga: Les institutiones du droit coutumier roumain *(Cluj-Napoca, 1988). Trecerea de la* jus Valahicum, *numit așa în scrierile medievale, la dreptul scris, de influență bizantină (sec. XVII), n-a desființat pe loc obiceiul pămîntului. Mai ales la sate, dreptul cutumiar a rămas pînă azi un drept paralel, multe cauze judecîndu-se, sau aranjîndu-se între parteneri, „după datini" și prin învoieli private. Cele două forme de drept, mai coexistă încă, și forma cutumiară e semn de demnitate și de frumusețe a sufletului omenesc și a sufletului românesc, ea fiind de fapt izvorul dreptului scris, sursa sentimentului și a necesității ontologice a ordinii din viața oamenilor și a societăților.*

● *„Convorbiri literare" (10, 1989) își umple ultima pagină, sub genericul* Dialogul literaturilor, *cu versuri din Goethe, Robert Browning, Rabindranath Tagore și, dintre români, Ion Miloș (din Suedia), toate anume alese să cînte dragostea dintre oameni.* „Cea mai miraculoasă dintre cărți / Este cartea iubirii" *(Goethe: Carte de citire). Numai regăsindu-se prin iubire, oamenii își vor regăsi drumul cel drept și vor dezlega enigma care îl ascunde, scrie tot Goethe.*

Marile spirite au știut din totdeauna secretul acesta.
Dacă am fi toți spirite mari!

● *Pe aceeași pagină André Maurois introduce două coloane de pagini din* Jurnalul *lui Jean Cocteau (în trad. Nataliei Cantemir).*

Iată ce scrie Cocteau despre paginile de Jurnal *ale unui mare contemporan francez:* „Oare vom înțelege vreodată desăvîrșita prostie a **Jurnalului** lui Gide"? *(„adunătură de minciuni, bazar de ipocrizie", zice el). Gide nu scrie nici el mai frumos despre... Cocteau! Probabil pornind de la Gide, Cocteau a notat, sarcastic, în* Jurnalul *său:* „Tot răul provine de la enciclopediști. Ei au poruncit tuturor să gîndească. Ca urmare gîndește acum și prostul, ceea ce mai înainte nu se pomenea".

Ceartă în familie!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu,* corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 1 decembrie 1989 Nr. 45—46/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Biserica Ortodoxă Română şi legăturile ei cu Bisericile din Balcani şi Orientul creştin

Din sec. al XIV-lea—XVIII-lea. Aspecte socio-culturale *

Mitropoliile din Ţările române au fost întemeiate, cea din Ţara Românească în anul 1359, avînd ca mitropolit pe Iacint de Vicina, iar cea din Moldova în anul 1401, avînd ca mitropolit pe Iosif I Muşat. Tot în secolul al XIV-lea s-au întemeiat şi cele două state româneşti. Precum poporul român s-a alcătuit ca popor la începutul primului mileniu al erei noastre, creştinîndu-se în timpul alcătuirii — românii sînt creştini de cînd sînt români — tot aşa, de-a lungul istoriei, Biserica a fost permanent parte componentă a vieţii lui culturale, sociale şi politice. Domnitorii şi-au asociat adesea conducătorii bisericeşti în treburile guvernării, ca preşedinţi de parlamente, cînd au apărut acestea (ex. Divanurile Ad-hoc, dar şi mai înainte, în sfaturile domneşti), ca emisari diplomatici (Teoctist I, Maxim Brancovici, Luca de la Buzău, Varlaam), iar în interregnuri mitropoliţii deveneau chiar locţiitori de domni (ex. Veniamin Costachi, Antim Ivireanul).

Ca şi Constantin cel Mare, domnitorii, ca unşi ai lui Dumnezeu, — căci în convingerea adîncă a tuturor, domnia se da de la Dumnezeu — se credeau episcopi în treburile din afara Bisericii, deci se considerau investiţi şi cu o misiune spirituală. De aceea au ctitorit biserici şi mănăstiri, tipografii bisericeşti, şi au întreţinut nu numai legături politice în afară, ci şi bisericeşti. Încă înainte de căderea Constantinopolului (1453), au căutat relaţii cu Ortodoxia răsăriteană dar, îndeosebi după căderea Constantinopolului, s-au simţit, ca ortodocşi liberi, răspunzători de supravieţuirea Ortodoxiei în spaţiul cucerit de semilună. Ţările române şi-au asumat firesc rolul de *„Bizanţ după Bizanţ"* (Iorga) şi au fost timp de mai multe secole ocrotitoare ale patriarhatelor răsăritene, ale mănăstirilor, sprijinindu-le material în existenţa lor cotidiană, dar şi în dezvoltarea socio-culturală. Este impresionant numărul patriarhilor răsăriteni care ne-au vizitat în căutare de ajutoare, şi e şi mai impresionant catalogul acestor ajutoare, un capitol remarcabil de generozitate românească.

E în afara oricărei îndoieli că supravieţuirea multora din instituţiile bisericeşti din Balcani şi din Orientul Apropiat, în epoca de supremaţie otomană, şi-au datorat, în parte, supravieţuirea, ajutoarelor româneşti.

1. *Cu Bulgaria* relaţiile noastre au fost vechi şi întotdeauna prieteneşti. Un Daniil al Vidinului s-a refugiat în sec. XVI în Ţara Românească unde, ca mulţi alţii, va găsi condiţii de exprimare mai libere decît în sudul Dunării. Un bulgar, Ignatie, prieten cu paşa din Rusciuk, l-a ajutat pe Matei Basarab să capete confirmarea domniei în anul 1632, fapt pentru care Matei Basarab l-a făcut episcop de Rîmnic (1636—1653), şi apoi mitropolit al Ţării româneşti (1653—1655). Neagoe Basarab a făcut danii bisericilor din Orehova şi Arbanaşi. Matei Basarab a zidit o biserică la Vidin. Grigore Ghica (sec. XVII) a zidit o biserică pentru Mitropolia din Dristra. Grigore Roşca, Mitropolitul Moldovei, şi Isaia al Rădăuţilor fac danii mănăstirilor Rila, obiecte bisericeşti şi cărţi. Se ştie că Sofronie Vraceanski şi-a desfăşurat activitatea culturală pe teritoriul Ţării Româneşti, unde a şi murit. Autorul acestei comunicări, pe cînd era tînăr monah în Moldova, a descoperit în 1954 un „Sbornic" din anul 1359, în limba mediobulgară, la mănăstirea Dragomirna din Bucovina, odată cu multe alte manuscrise din aceeaşi epocă, studiate mai apoi de I. Iufu.

2. *Din Serbia* a venit la noi, în secolul XIV, Sfîntul Nicodim care a întemeiat mănăstirile Vodiţa, Tismana şi Prislopul, din Transilvania, mănăstirea noastră de metanie. Domnitorul Vlad Călugărul în secolul XV a făcut danii mănăstirii Pcinja. Ştefan cel Mare a trimis daruri mănăstirii Kruşedol, şi mănăstirii sîrbeşti de la Athos, „Sf. Pavel". Mitropolitul Teoctist, din vremea lui Ştefan cel Mare, a fost hirotonit de patriarhul Nicodim al Ipekului. Radu cel Mare (1495—1508) a zidit mănăstirea Lopuşnea din Kraina (Timoc). Tot el l-a adus pe scaunul mitropolitan al Ţării româneşti pe sîrbul Maxim Brancovici. Neagoe Basarab a ajutat mănăstirea Kruşedol şi a fixat

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Comunicare la „Al VI-lea Congres Internaţional de Studii Sud-Est Europene", Sofia, 31 august, 1989. Studiul pe larg va apare în „Mitropolia Ardealului", 4, 1989.

1 DECEMBRIE — MOMENTUL DREPTĂŢII

Sute de ani pămîntul şi poporul românesc al Transilvaniei s-au aflat într-o configuraţie politică străină de rosturile lor firesti. Intrată în primele secole ale mileniului actual în orbita regatului feudal ungar — după multe veacuri de istorie românească, anterioară iarăşi cu multe veacuri venirii ungurilor în Europa —, Transilvania nu s-a putut încadra niciodată deplin în ideea regatului ungar. Caracterul ei etnic a rămas preponderent românesc de-a lungul tuturor secolelor, la fel legăturile multiple, în pofida graniţelor artificial despărţitoare, cu ţările surori extracarpatice, Moldova şi Ţara Românească, s-au consolidat cu temeinicie în timp, deşi noua stăpînire ungară s-a străduit a se înfige în solul ei nu numai prin forţă politică, ci şi prin implantări de colonişti străini şi prin organizarea de instituţii feudale care au exclus pe români din viaţa de stat, i-au împins dincolo de bariera legii, socotindu-i toleraţi în propria lor ţară. Principii maghiari ai Transilvaniei de sub suzeranitatea turcilor au desăvîrşit în secolele XVI—XVII opera de spoliaţiune a poporului românesc de aici. Servituţile impuse ţăranului român transilvan nu cunosc măsură, în această epocă neagră, iar persecuţiile religioase împotriva ortodocşilor duc pentru întîia dată spaima suferinţelor pe care românii le suportă cu scrîşnire din dinţi. Nici instalarea habsburgilor la sfîrşitul veacului al XVII-lea şi crearea Marelui Principat al Ardealului nu curmă opresiunea politică şi religioasă, ci o lărgesc adăugîndu-i o fiscalitate cruntă şi o supraveghere poliţienească a aspiraţiilor sale naţionale şi spirituale. Şi totuşi, zorile epocii de libertate găsesc Transilvania pătrunsă de ideea românismului.

Sînt mai bine de două veacuri şi jumătate de cînd există o mişcare naţională programatică la românii transilvăneni. Plămădită sub înrîurirea contactului cu cultura Apusului, strălucita pleiadă a cărturarilor ardeleni formulează în 1791, prin *Supplex Libellus Valachorum*, un program de luptă şi de solidaritate naţională, iar în viitoarea revoluţionară a anilor 1848—1849 obiectivul politic se limpezeşte, aspiraţiile se lărgesc şi omogenitatea masivă a pămîntului românesc îşi cere de-acum drepturile firesti.

De la 1867, înglobarea forţată a Transilvaniei la Ungaria — pentru prima dată în istoria atît de zbuciumată a acestui pămînt românesc — şi aşezarea dualistă a Monarhiei habsburgice sporesc apăsarea jugului duşman şi provoacă o luptă de rezistenţă şi de eliberare ce nu poate fi oprită în creşterea ei. Partidul Naţional Român din Transilvania, constituit în 1881 şi comitetul său de conducere organizează rezistenţa care, fie că s-a manifestat în forme „pasiviste" sau „activiste", a afirmat conştiinţa românească şi a pregătit drumul dezrobirii.

Primejdia în care s-au aflat românii transilvăneni după 1867 a fost într-adevăr gravă. Acţiunea de maghiarizare — devenită politică de stat — era impusă prin administraţie şi şcoală, printr-o diabolică chibzuinţă politică de excludere a elementului românesc din oraşe şi din centrele industriale nou create, prin boicotul întreprinderilor româneşti şi prin persecuţia sistematic organizată a instituţiilor financiare, bănci şi cooperative, prin colonizări menite a străpunge blocul românesc, printr-o politică agrară care a pauperizat pe ţăran şi l-a constrîns să emigreze în masă din anumite regiuni, prin legi care loveau în autonomia Bisericii Române, prin maghiarizarea numelor de familie şi a toponimiei ş.a.m.d. Odată însă cu această politică şovină aplicată fără scrupule s-a înteţit şi rezistenţa românilor, care au apărat cu extremă energie tot ceea ce aparţine patrimoniului naţional. Nici marele Memorand din 1892, de larg răsunet internaţional, înaintat împăratului din Viena, nu a determinat oprirea persecutiilor. Din contră, asistăm pînă în anii primului război mondial la o acţiune concertată a guvernanţilor de la Budapesta de desfiinţare a naţiunii române, atacînd cu insistenţă limba, Biserica şi şcoala, proprietatea, libertatea gîndirii, presa, dreptul de asociere şi tot ce poate constitui patrimoniul inalienabil al unei naţiuni care îşi respectă tradiţia şi demnitatea.

Transilvania devenise astfel unul din punctele nevralgice ale Monarhiei austro-ungare, iar situaţia românilor înglobaţi cu forţa Ungariei constituia de acum o problemă europeană. Acest caracter l-a îmbrăcat lupta românilor de aici mai ales datorită faptului că tînărul regat român, în plină consolidare şi afirmare, se lipea strîns de teritoriul ei, învăluindu-i hotarele, supraveghindu-i pulsul şi pregătindu-i reintegrarea în unitatea politică a neamului. Într-adevăr, în ce priveşte România şi Ungaria, războiul mondial avea să decidă cu privire la soarta celor 3,5 milioane de români din Transilvania, care secole îndelungate zadarnic şi-au pretins dreptul la libertate naţională.

Ei şi-au afirmat întotdeauna cu tărie dreptul lor naţional imprescriptibil, ridicînd la nevoie armele. Cinci revoluţii sîngeroase au înscris în istorie cu litere de foc şi sînge strigătul de protest al românilor transilvăneni împotriva stăpînirii ungureşti. Cînd armele le-au fost scoase din mîini şi îndrăzneala lor de a pretinde dreptate a fost pedepsită de tirania ungurească cu ştreang şi roată, românii au continuat lupta prin tăcere şi nemulţumirea lor a continuat să clocotească surd. Nici pacea nu era pace.

Lupta aceasta a culminat cu primul război mondial, cînd vechea Românie a socotit că a sosit momentul de a ridica arma pentru salvarea fraţilor de un sînge, asupriţi de atîta vreme. Aşadar, România nu a ocupat Transil-

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Prof. Dr. *Constantin Voicu*
Prof. *Mihai Racoviţan*

Cuvînt de învăţătură despre Genealogia Mîntuitorului

I. *Introducere (Pregătirea aperceptivă)*

Era obiceiul la cei vechi să se prezinte atunci cînd se vorbea despre oameni mai importanţi, mai deosebiţi şi neamul din care provin spre a li se cunoaşte originea. Aşa, în Vechiul Testament găsim prezentat tabloul genealogic al lui Adam, al lui Noe al lui Sem.

Era apoi obiceiul ca aceste tablouri genealogice să fie păstrate oficial la templu, înscriindu-se numele capului de familie, pe linie bărbătească. Existau însă şi tablouri genealogice cu caracter particular păstrate de capul familiei şi transmise din generaţie în generaţie.

Pentru a arăta că Iisus este Mesia proorocit şi aşeptat, Sfîntul Evanghelist Matei începe scrierea Evangheliei prezentîndu-ne tabloul genealogic al Domnului.

II. *Anunţarea temei*

Cum tabloul genealogic se numeşte „cartea neamului", vom vedea care este „cartea neamului" lui Iisus Hristos", sau genealogia Domnului.

III. *Tratarea*

Încă de la început, Sfîntul Matei anunţă că va prezenta „cartea neamului lui Iisus Hristos, fiul lui David, fiul lui Avraam". Aceasta înseamnă că Iisus Hristos nu este un om oarecare. Însuşi numele lui spune aceasta. „Iisus" este transcrierea grecizată a evreiescului „Ioşua", care înseamnă „Dumnezeu este Mîntuitor", iar „Hristos" înseamnă „Unsul" — adică Mesia cel proorocit, Izbăvitorul lumii. Ungerea ca binecuvîntare cerească, consfinţea o demnitate cu totul deosebită, de aceea se aplica regilor teocratici, profeţilor şi preoţilor. (A se vedea Pr. dr. Vasile Gheorghiu, Sfînta Evanghelie după Matei cu comentar, Cernăuţi, 1925, p. 75—93). El provine după trup din seminţia lui Avraam şi din seminţia lui David. Aceasta are o importanţă deosebită, deoarece Mesia era aşteptat ca provenind din Avraam, cu care Dumnezeu a încheiat un legămînt sfînt şi pe care l-a binecuvîntat în mod cu totul deosebit atunci cînd s-a aşezat, din poruncă divină, în Canaan: „Şi Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău şi vei fi izvor de binecuvîntare. Voi binecuvînta pe cei ce te vor binecuvînta ... şi se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului" (Facere 12, 2—3). La fel Mesia va proveni din familia regelui David. El se va numi „Fiul lui David", conform proorociei pe care Dumnezeu prin profetul Natan o descoperise lui David: „Iată Domnul îţi vesteşte că-ţi va întări casa ... voi ridica după tine pe urmaşul tău, care va răsări din coapsele tale ... Acela va zidi casă numelui meu şi eu voi întări scaunul domniei lui în veci ... casa ta va fi neclintită, regatul tău va rămîne veşnic înaintea ta şi tronul tău va sta în veci" (II Regi 7, 12—16).

Tocmai de aceea, „Cartea neamului lui Iisus Hristos" este prezentată pe trei etape, sau unităţi, înscriindu-se 42 de neamuri, împărţite în cîte 14, după cum urmează: 1. De la Avraam pînă la David; 2. de la David pînă la robia babilonică şi 3. de la robia babilonică pînă la Iosif.

Prima perioadă începînd cu Avraam se continuă cu Isaac şi Iacob, urmînd apoi Iuda. Acesta primind binecuvîntarea tatălui său i se prevesteşte că din seminţia lui se va naşte Mesia: „Nu va lipsi sceptrul din Iuda, nici toiag de cîrmuitor din coapsele sale, pînă ce va veni Împăciuitorul, căruia i se vor supune popoarele" (Facere 49, 10).

Perioada a doua cuprinde pe Solomon, fiul lui David, apoi pe Roboam, continuîndu-se cu alţi regi mai buni,

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. *Sorin Cosma*

FERICITUL AUGUSTIN: „Iubirea de Dumnezeu şi iubirea de aproapele"

A venit însuşi Domnul, învăţător al dragostei, plin de iubire, scurtînd, precum a fost predicat despre El, cuvîntul pe pămînt şi a arătat că în două porunci ale dragostei se cuprinde legea şi proorocii.

Care sînt acele două porunci, fraţilor, să ni le amintim împreună.

Totdeauna, fără îndoială să cugetăm să iubim pe Dumnezeu şi pe aproapele: pe Dumnezeu din toată inima şi din tot sufletul şi din tot cugetul iar pe aproapele ca pe noi înşine.

Acestea mereu sînt de cugetat, acestea mereu sînt de meditat, acestea mereu sînt de reţinut, acestea mereu sînt de făcut, acestea mereu sînt de împlinit.

Iubirea de Dumnezeu este prima în ordinea învăţăturii, dar iubirea de aproapele este prima în ordinea lucrării.

Căci Cel care ţi-a arătat ţie dragostea aceasta în două porunci, mai întîi ţi-a recomandat pe aproapele şi după aceea pe Dumnezeu, dar mai întîi pe Dumnezeu să-l iubeşti şi apoi pe aproapele.

Tu, fiindcă pe Dumnezeu nu-l vezi, iubeşte pe aproapele pe care-l vezi, iubind pe aproapele îţi curăţeşti ochiul spre a-l vedea pe Dumnezeu, lămurit zice Ioan: „Dacă pe fratele tău pe care-l vezi nu-l iubeşti, pe Dumnezeu pe care nu-l vezi, cum poţi să-l iubeşti?", Dacă-mi vei zice „Arată-mi pe cine iubesc? ce voi răspunde, decît ceea ce însuşi Ioan a zis: „pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată" (Ioan 1, 18).

Dumnezeu — zice este iubire, şi cine rămîne în iubire rămîne în Dumnezeu. Iubeşte deci pe aproapele şi privind în tine unde îl iubeşti pe aproapele, acolo vei vedea cît vei putea pe Dumnezeu.

Începe deci prin a iubi pe aproapele.

Făcînd aşa, ce va urma oare?

Atunci va izbucni, ca zorile dimineţii lumina ta. Lumina ta, este Dumnezeul tău, Dimineaţa ta fiindcă după noaptea veacului vine, căci Acela nici nu răsare, nici nu apune, fiindcă rămîne totdeauna (P. L. 39, col. 743).

Trad. de drd. *Visarion Dumitru Bălţat*

Imnul Unirii

— Cu prilejul Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia. 1 Decembrie 1918 —

Neam român din patru unghiuri, fruntea ţi-o ridică sus,
Căci din somnul cel de moarte înviat-ai ca Iisus!
Lanţul sclavului de veacuri azi îl scuturi la pămînt,
Iar duşmanii tăi ca pleava umblă-acum bătuţi de vînt.
Cei ce-au vrut ca să-ţi răpească legea ta şi graiul tău
Au ajuns de-ocara lumii sub blestemul cel mai rău.

Neam român, ridică-ţi glasul, căci şi cerul şi pămîntul
Vreau acuma să te-asculte, să-ţi audă azi cuvîntul.
În cetatea cea străbună, ridicată de Traian,
Azi se-nalţă a doua oară falnic vulturul roman
Şi cu ochii lui cei ageri spintecă văzduhul mare
Neamului român să-i pună nouă şi mai largi hotare.

Neam român, îndreaptă-ţi ochii, spre cetatea-n care odată
A intrat Mihai Viteazul cu viteaza lui armată.
Nu vedeţi voi pe ruina zidurilor învechite
Umbra lui, care vesteşte vremurile împlinite
De-a lua în stăpînire pe vecia vecilor
Ce duşmanii îi răpiră tîlhăreşte, prin omor?

Neam român, tu şi urechea ţi-o apleacă şi ascultă,
Căci povestea ta e lungă şi durerea ta e multă,
Mut ai fost tu pînă astăzi şi de-ai vrea ca să mai taci
Ar vorbi în lumea largă pietrele pe care calci.
Schingiuirile lui Horea cum pot rămînea uitate?
Horea, care-ntîi strigase: „Împărate, fă dreptate"!

Neam român, pînă acuma toate ţi-au fost în zadar
Şi revolta cu puterea, nu şi ruga la altar,
Căci duşmanii te-mpărţiră — să te poată stăpîni.
Astăzi însă într-un cuget şi-ntr-un simţ ne vom uni
Şi vom spune-n lumea mare că sîntem aceiaşi fii
Noi români din patru unghiuri şi din patru-împărăţii.

Ioan Băilă

Biserica Ortodoxă Română şi legăturile ei...

(Continuare din pag. I-a)

danii anuale, în bani, călugărilor de la Hilandar, din Athos. Tipograful sîrb Dimitrie Liubavici a lucrat la Tîrgovişte, continuînd opera lui Macarie, Petru Rareş şi Alexandru Lăpuşneanu figurează printre donatori la mănăstirea Milişeva. De la Mihai Viteazul pînă la Constantin Brîncoveanu, ierarhii sîrbi au vizitat Ţara Românească, iar printre mănăstirile ajutate în această perioadă figurează, în afara celor numite mai sus, Prapatia, Sopociani, Studeniţa ş.a. Multe cărţi au trecut din Ţările române spre Serbia în vremea aceasta.

3. *Mănăstiri din Grecia*, de pe crestele de la Meteore şi din alte părţi, s-au bucurat de venituri din Ţările române, prin cunoscuta formă *de închinare* a unor mănăstiri româneşti, către mănăstiri greceşti. Această formă de ajutorare s-a extins şi asupra altor spaţii ortodoxe. Mănăstirea „Sf. Ioan Evanghelistul" din insula Patmos a primit în 1584 ajutoare de la Petre Şchiopul. Antonie Vodă i-a rînduit un ajutor anual de 3000 de aspri, iar Gheorghe Duca, Constantin Duca şi Antioh Cantemir i-au fixat 4.000 de aspri anual. Mănăstirea s-a bucurat şi de generozitatea lui Constantin Brîncoveanu. Mănăstirile „închinate" trimiteau o bună parte din veniturile lor patriarhiilor sau mănăstirilor din orientul cotropit de turci.

4. Istoricul rus Porfirie Uspenski a spus că *„nici un popor pravoslavnic nu a făcut atîta bine pentru Athos, cît au făcut românii"*. Generozitatea şi ospitalitatea românească au fost din totdeauna proverbiale.

Al doilea mitropolit al Ţării Româneşti, Hariton, fusese egumen la mănăstirea Cutlumuş din Athos şi protos, adică mai mare, conducător al Sfîntului Munte. Legăturile noastre cu Sfîntul Munte Athos încep de la Nicolae Alexandru Basarab (1352—1364) şi continuă cu Vlaicu Vodă, care restaurează Cutlumuşul, cu Mircea cel Mare, care i-a închinat Cutlumuşului un sat, cu Radu cel Mare care i-a fixat un ajutor de 2.000 de aspri pe an, şi alţii. Vlaicu Vodă a ajutat şi Marea Lavră, iar Vlad Călugărul a ajutat şi mănăstirile Rusikon, Filoteu, Hilandar, Dohiariu şi altele. Ştefan cel Mare a ajutat Zografu, Vatopedul, Sf. Pavel, Grigoriu şi Costamonitu. Nicolae Basarab a fixat pentru Cutlumuş un ajutor anual de 10.000 de aspri, şi a trimis danii la Marea Lavră, Dionisiu, Iviron, Pantocrator, Sf. Pavel, Xiropotamos. Vlad Vintilă a trimis daruri la Marea Lavră, Vatoped, Dohiariu, Zografu, Xiropotamos şi Hilandar.

Numărul mănăstirilor „închinate" către mănăstiri din Athos a crescut, în timp, aproape îngrijorător, ceea ce a dus în final la secularizarea averilor mănăstireşti operată de Al. Ioan Cuza în 1863. La acea dată 25% din bugetul ţării mergea la mănăstirile greceşti din Orient (vezi Marin Popescu Spineni, *Despre mănăstirile închinate*). Mihnea Turcitul a dat mănăstirii Hilandar 15.000 aspri pe an. Aceleiaşi mănăstiri i-a dat şi Petru Rareş 3.000 de aspri. Văduva lui Alexandru Lăpuşneanu a răscumpărat de la turci mănăstirea Dohiariu cu 165.0000 de aspri, iar la Zografu a dat 52.000 de aspri, şi la Caracalu 35.000 de aspri. Printre marii generoşi a figurat şi Ieremia Movilă către Marea Lavră, Hilandar şi Zografu. Virgil Cândea a scris recent despre existenţa la Muntele Athos a 20.000 de documente privind daniile româneşti la Athos. Cînd se vor cerceta şi acestea, se va putea vedea că generozitatea românească a întrecut orice imaginaţie.

5. *Cu Patriarhia Ecumenică* relaţiile cunosc o dată anume, prin recunoaşterea lui Iacint de Vicina, în 1359, ca mitropolit al Ţării Româneşti, şi a lui Iosif I Muşat, în 1401, ca mitropolit în Moldova.

Patriarhul Nifon al II-lea a stat multă vreme în Ţara Românească, începînd cu anul 1503. Patriarhul Ioachim I a murit la Tîrgovişte. Patriarhul Pahomie a vizitat Ţara Românească în 1513, iar patriarhul Teolipt I, în 1517, a fost invitat de Neagoe Basarab la sfinţirea Mănăstirii Curtea de Argeş. Ar fi imposibil de prins într-un rezumat, şi chiar într-un singur studiu, numele şi rosturile tuturor patriarhilor ecumenici care au trecut pe la noi. Nicolae Iorga îl numeşte printre marii organizatori ai întregii vieţi ortodoxe răsăritene şi pe Vasile Lupu. Din secolul al XVI-lea pînă în secolul al XVIII-lea, numărul vizitelor la noi ale patriarhilor răsăriteni a crescut permanent. Şi toţi, absolut toţi, veneau după ajutoare. Şi le primeau.

6. De la *Alexandria* am avut bune legături cu patriarhul Meletie Pigas, iar Ciril Lukaris a fost primul patriarh alexandrin care ne-a vizitat. Mănăstirea Stăneşti din Vîlcea a fost „închinată" patriarhiei Alexandriei. După ajutoare a venit la noi patriarhul Mitrofan Critopulos, după 1620. A şi murit aici, la 20 mai 1639, în timpul domniei lui Matei Basarab. Patriarhul Nichifor a apelat la ajutoare din partea lui Vasile Lupu din Moldova, în 1645. Patriarhul Gherasim Pallada a fost în legătură cu Constantin Brîncoveanu, căpătînd multe daruri de la acesta. E de la sine înţeles că numele de mai sus sînt doar cîteva exemple de numărul mare al celor ce ar mai trebui pomeniţi.

7. În legătură cu *Patriarhia Antiohiei*, numele patriarhului Atanasie IV Dubbas, şi înaintea lui a lui Macarie III Zaim, sînt cele mai cunoscute. Printre darurile cele mai importante primite de antiohieni din partea Ţărilor române, a fost desigur *tipografia în limba arabă*, prima de acest fel, trimisă de Constantin Brîncoveanu la Alep, cu ajutorul mitropolitului Antim Ivireanul. Macarie al III-lea a adunat bani cu care a plătit toate datoriile patriarhiei şi a restaurat atît catedrala din Damasc, cît şi reşedinţa patriarhală. Tipografia trimisă la Alep *„a reprezentat centrul revoluţiei tiparului în această parte a culturii mondiale"*, după cum spune Virgil Cândea. Antim Ivireanul a tipărit la *Snagov* multe cărţi pentru creştinii arabi, împreună cu 24 de cărţi în româneşte, 30 în greceşte şi 5 în slavo-română (după anul 1700). *Primul Liturghier în limba arabă, din lume*, a fost tipărit la Snagov de către mitropolitul Antim Ivireanul, şi tot el a tipărit un *Ceaslov în arabă* la Bucureşti, în anul 1702. Descoperiri recente ne arată că între 1745—1749, au fost tipărite şi alte cărţi în limba arabă, la Iaşi şi Bucureşti, în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat.

8. Călugări din *„Frăţia Sf. Mormînt"* din Ierusalim au venit în Ţările române după ajutoare încă din secolul al XVI-lea. Neagoe Basarab a fost cel dintîi care a trimis daruri patriarhiei Ierusalimului. În secolul al XVI-lea doar patriarhul Sofronie al IV-lea a fost în Moldova şi în Ţara Românească, dar în secolul al XVII-lea *toţi patriarhii Ierusalimului* au venit aici după ajutoare. Patriarhul Teofan (1608—1644) a strîns 20.000 de florini cu care a răscumpărat de la turci biserica „Naşterea Domnului" din Betleem. Într-o a treia călătorie i-a cerut lui Vasile Lupu 56.000 de florini, cu care a plătit toate datoriile Patriarhiei. Despre patriarhul Dositei (1669—1707) s-a zis că *„adevărata lui reşedinţă a fost la Bucureşti şi la Iaşi"* (M. Păcurariu). Mănăstiri şi biserici, precum Sf. Gheorghe Nou din Bucureşti, Călui, Caşin ş.a. au fost închinate Sf. Mormînt, adică îşi trimiteau toate veniturile acolo.

9. Mîna românească dăruitoare s-a întins pînă la *Muntele Sinai*. La 1497 Radu cel Mare a făcut o danie mănăstirii „Sf. Ecaterina" de 5.000 de aspri. Printre donatori au fost şi Neagoe Basarab, Vlad Înecatul, Radu Paisie, Petru cel Tînăr, Alexandru II Mircea, Ieremia Movilă, Petre Şchiopul, Aron Vodă, Constantin Brîncoveanu.

Sinaiului i-au fost „închinate" mănăstirile Mărginenei — Prahova, Adormirea din Rîmnicu Sărat, Adam din Fălciu. Un portret al lui Constantin Brîncoveanu se află pînă azi la mănăstirea din Sinai, mărturie a dărniciei sale.

10. Dacă ne-am întoarce privirile către nord-est, am descoperi vechi relaţii bisericeşti cu ruşii şi cu ucrainienii. Stau mărturie un Petru Movilă, prinţ moldovean ajuns mitropolit al Kievului, autorul *„Mărturisirii Ortodoxe"* aprobate în 1642 de Sinodul de la Iaşi, apoi Dimitrie Cantemir, care, după 1711, a trăit în Rusia, fiind primul mare turcolog şi islamolog nu numai din Rusia, ci din întreaga zonă sud-est europeană, prin cartea *„Sistemul religiei muhammedane"* şi *„Istoria Imperiului Otoman"*, care, pe lîngă celelalte scrieri, l-au recomandat pentru alegerea ca *membru al Academiei din Berlin*. Cartea sa *„Divanul"* a circulat în Orient în traduceri greceşti şi arabe. S-au identificat 11 manuscrise. Originalul se află în *Bibliotheque Nationale de Paris*, Antioh Cantemir, fiul lui Dimitrie Cantemir, figurează printre fondatorii literaturii culte ruseşti.

11. Mai la sud, dar tot în spaţiul european, ajutoare româneşti au mers spre Gruzia. Constantin Brîncoveanu a trimis aici, ca şi în Siria şi Liban, o tipografie, la cererea regelui Vahtang, aceasta fiind, ca şi cea de la Alep, *prima tipografie în limba gruzină*. Mitropolitul Antim Ivireanul a trimis şi meşteri tipografi.

12. Schimburi culturale importante au avut loc pe parcursul întregii perioade din sec. XIV—XVIII, mai ales pe calea cărţilor, dar şi prin numărul mare de profesori greci, chemaţi la şcolile din Ţările române, la Academiile din Iaşi şi Bucureşti. Profitul acestor prezenţe *a fost în dublu sens*. Nume importante în istoria culturii sînt legate de trecerea prin Ţările române: Luca Ciriotul, Matei al Mirelor, Meletie Sirigul, Sevastos Kimenites, Ioan Cariofil, Ioan Molibdos Comnen şi mulţi alţii. Multor studenţi din Orient li s-au acordat burse la Academiile româneşti. Vasile Lupu şi Constantin Brîncoveanu au fost vestiţi în organizarea acestor schimburi culturale.

*

Timp de patru secole (XIV—XVIII) Ţările române au fost izvorul unor intense relaţii religioase şi culturale cu Balcanii şi cu Orientul Apropiat. Au fost, în vremuri de restrişte, o mînă generoasă întinsă instituţiilor bisericeşti căzute sub dominaţia otomană care era, dacă nu întotdeauna opresoare, cel puţin indiferentă faţă de Biserică, aşteptîndu-i dispariţia. Ţările române, libere, au fost şi ţări de refugiu pentru mulţi din cei persecutaţi în spaţiul otoman, sau care nu-şi puteau desfăşura activitatea acolo.

Grija manifestată de Biserica Ortodoxă Română faţă de restul lumii Ortodoxe a fost fără îndoială benefică pentru această lume şi, în parte şi pentru noi. Ea *„a continuat solidarităţile şi a menţinut viaţa culturală"* în, şi cu aceste teritorii ocupate (Al. Duţu).

Faptele pe care le-am prezentat aici pot fi găsite în *Istoriile Bisericii*. Cercetări speciale au fost totuşi făcute numai de către istorici români, şi voi cita printre aceştia pe N. Iorga, George Cioran, Marcu Beza, Teodor Bodogae, Virgil Cândea, Marin Popescu-Spineni, P. Şt. Năsturel şi alţii. O mare satisfacţie ne-a dat recenta lucrare publicată în Grecia *„Tezaurul de la Muntele Athos"*, în 3 volume mari, în care sînt prezente nenumărate nume de domnitori şi ierarhi români legate de istoria tuturor mănăstirilor din marea şi vechea republică monahală, cum au numit-o metaforic mulţi istorici. Daniile româneşti trimise acolo, despre care noi am putut face doar o menţiune sumară, a făcut ca Athosul să fie adesea considerat de către românii ortodocşi ca un teritoriu de spiritualitate românească. O carte de referinţă în legătură cu daniile româneşti la Athos a scos Pr. prof. Teodor Bodogae de la Sibiu. Mulţi nevoitori transilvăneni şi-au sfinţit viaţa acolo şi au dus acolo duh de evlavie românească, fiind şi aceasta un dar românesc trimis Orientului.

Din AGENDA Prea Fericitului Patriarh TEOCTIST

● *Miercuri, 1 noiembrie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a primit în audienţă pe P. Cuv. Arhim. Zareh Baronian, Vicarul Episcopiei Armeano-Gregoriene din ţara noastră, paroh al Bisericii Armene din Bucureşti.

● *Joi, 2 noiembrie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o vizită frăţească în Episcopia Rîmnicului şi Argeşului, la invitaţia Prea Sfinţitului Episcop Gherasim, poposind la Mănăstirea Trivale de lîngă Piteşti şi Mănăstirea de maici Brîncoveni de lîngă Municipiul Slatina, important monument istoric, unde se desfăşoară mari lucrări de restaurare.

● *Duminică, 5 noiembrie a.c.*, P. F. Patriarh Teoctist a săvîrşit Sf. Liturghie la catedrala mitropolitană din Iaşi şi a ţinut cuvînt de învăţătură.

● *Luni, 6 noiembrie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a făcut o vizită de lucru în judeţul Botoşani, interesîndu-se îndeaproape de mersul lucrărilor de pictură de la biserica parohială din satul Victoria, comuna Stăuceni, după care a vizitat Mănăstirea Vorona, din apropiere.

● *Marţi, 7 noiembrie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat Permanenţa Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Iaşilor, care a rezolvat lucrări curente.

● *Joi, 9 noiembrie a.c.*, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a prezidat lucrările Sinodului Permanent care a rezolvat probleme curente ale activităţii Bisericii Ortodoxe Române şi a ascultat dările de seamă ale Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae al Banatului privind participarea sa la şedinţa aniversară a Fundaţiei „Pro Oriente" şi a Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nestor al Olteniei privind participarea sa la lucrările Întrunirii Consiliului Prezidenţial al Conferinţei Creştine pentru Pace de la Praga, ţinută între 28 oct.—3 nov. 1989 la Biserica Presbiteriană West Side din Ridegewood, New Jersey, S.U.A.

● *Duminică, 12 noiembrie a.c.*, Prea Fericirea Sa a slujit Sf. Liturghie la catedrala patriarhală, săvîrşind hirotonia în preot a diaconului Costică Coman. Predica zilei a fost rostită de P. C. pr. Alexandru Ioniţă, asistent la Institutul Teologic din Bucureşti.

● *Marţi, 14 noiembrie a.c.*, P. F. Sa a prezidat şedinţa Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureştilor, care a rezolvat lucrări curente.

1 Decembrie — momentul dreptăţii

(Continuare din pag. I-a)

vania pe simplul drept al forţei, ca biruitoare în război, ci de partea ei era dreptatea istoriei.

Dominaţia Ungariei asupra teritoriilor locuite de români a devenit în epoca modernă tot mai discutată şi mai şubredă. În evul mediu ea se menţinu pe baza dreptului cuceritorului, care îşi păstra prada cu arma. Din secolul al XVIII-lea Ungaria era însă în conflict cu un principiu istoric ce bătea cu insistenţă la porţile ei: *principiul naţionalităţilor*.

A trebuit să vină războiul mondial ca Ungaria să fie încadrată în mersul istoriei. Punctul 10 din proclamaţia preşedintelui W. Wilson, dată în ianuarie 1918, este un document istoric care atestă că aliaţii au urmărit, odată cu dreptul la autedeterminare al popoarelor din Ungaria, dreptul la existenţă liberă a românilor din Transilvania. În acelaşi timp el este o confirmare în faţa lumii întregi, cu girul marilor puteri, că România avea faţă de Ungaria drepturi legitime de susţinut.

În toamna fierbinte şi, totodată, izbăvitoare a anului 1918, cînd Imperiul dualist austro-ungar oprimator de popoare se prăbuşea, românii din Transilvania şi din celelalte teritorii româneşti de sub dominaţie străină şi-au putut rosti liber cuvîntul şi, în temeiul dreptului de autodeterminare, să-şi afirme dorinţele cu privire la organizarea şi conducerea lor viitoare.

Adunarea Naţională de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia — care a hotărît Unirea pentru totdeauna a Transilvaniei cu România — s-a distins nu numai prin înălţimea politică — morală a conducătorilor cu simţ de răspundere istorică, care au declarat răspicat că împlinindu-şi destinul istoric românii nu vor nicidecum să ia locul foştilor asupritori, ci şi prin imensa mulţime a maselor populare, uimitor de conştiente şi disciplinate, care au venit de pretutindeni să participe la actul propriei lor dezrobiri din lanţurile vitregiei seculare. Elanul impresionant şi demnitatea cetăţenească a celor ce alergaseră din toate părţile Transilvaniei, Crişanei, Maramureşului şi ale Banatului cu întreagă curăţenia sufletului lor oţelit în lupte, gata să închine ca dar neprihănit şi să aducă la matca României întregite partea cea mai de valoare a Daciei lui Traian — cum vibrant se exprima în urmă cu decenii istoricul Ioan Lupaş — era în toate privinţele la înălţimea momentului istoric, unic în zbuciumatul trecut al neamului românesc.

La încheierea Marii Adunări Naţionale, octogenarul Badea Gheorghe (Pop de Băseşti), preşedintele Adunării, cu ochii scăldaţi în lacrimile bucuriei, rostea cuvintele dreptului Simeon, adaptîndu-le momentului istoric: „Acum slobozeşte, Stăpîne, pe robul tău în pace, căci văzură ochii mei mîntuirea neamului românesc". El socotea deci procesul istoric definitiv închis şi aşa îl vor socoti românii atîta vreme cît va trăi neamul românesc — întrucît de partea noastră este dreptatea istoriei.

Cuvînt de învăţătură...

(Continuare din pag. I-a)

sau mai rău; mai proşi, sau idolatri, care au atras mînia lui Dumnezeu şi poporul este dus în robia babilonică sub Nabucodonosor, cînd Ierusalimul a fost asediat şi distrus, iar templul a fost prădat. Reîntorcîndu-se apoi în patrie, reapare în conştiinţa poporului idealul mesianic. Este pomenit numele lui Zorobabel care reclădeşte templul din Ierusalim. Deşi acest templu nu a avut strălucirea celui dintîi, mărirea lui va fi şi mai mare — spuneau profeţii — fiindcă în el va intra Mesia.

Cartea neamului lui Iisus Hristos se încheie cu „Iosif, logodnicul Mariei din care s-a născut Iisus, ce se cheamă Hristos". Vedem că originea după trup a Domnului este redată pe numele lui Iosif, care nu era tatăl lui natural, dar conform rînduielilor timpului, copii erau socotiţi ca aparţinători aceleiaşi familii, chiar dacă tatăl lor natural era altul. În acest caz, Iosif este socotit tatăl legal, nu natural. Pentru a întări convingerea că Iisus este Mesia, „Fiul lui David", Evanghelistul precizează că Iosif este „logodnicul" Mariei, nu soţul ei; de unde putem vedea clar că Maria, mama lui Iisus este Fecioară, iar întruparea este de la Duhul Sfînt.

Deşi genealogia este prezentată descendent, amintindu-ne numele bărbaţilor, fiindcă ei constituie capul familiei, care perpetuează neamul, evanghelistul ne redă totuşi şi nume de femei, ca: Thamar, Rahab, Batseba şi moabiteanca Rut, iar la sfîrşit aminteşte, după cum am văzut, numele Sfintei Fecioare Maria.

IV. *Aprecierea*

Făcînd împărţirea genealogiei Domnului din 14 în 14 generaţii, ne gîndim la faptul că cifra 14 reprezintă dublarea cifrei 7, considerată sfîntă, iar 14, dublarea înmulţită cu 3, reprezintă deplinătatea sfinţeniei împlinită în persoana Celui care o încheie, adică a lui Iisus Hristos.

Am văzut apoi că în cartea neamului lui Iisus apar şi femei, unele din cele chiar păcătoase, altele de alt neam; ceea ce înseamnă că la mîntuire sînt chemaţi toţi oamenii, în mod egal: bărbaţi sau femei; păcătoşi, sau drepţi; din poporul ales, sau din alte neamuri.

Observăm că Sfîntul Evanghelist ne prezintă neamul după trup al Domnului. Aceasta nu opreşte să considerăm că Cel ce s-a întrupat este şi rămîne Dumnezeu adevărat. Fiind şi rămînînd Dumnezeu adevărat, El este şi Om adevărat, adică Fiul lui Dumnezeu. Fiul Omului, „Fiul lui David".

V. *Asocierea*

Pe lîngă prezentarea pe care o face Sfîntul Evanghelist Matei, urmărind neamurile de la Avraam pînă la Iisus, mai avem în Noul Testament şi o altă prezentare a neamului lui Iisus, cea pe care ne-o înfăţişează Sfîntul Evanghelist Luca, într-o formă inversă ascendentă, de la Iisus pînă la Adam, pînă la Dumnezeu. Asociindu-L pe Mîntuitorul cu Adam vedem că aşa cum firea păcătoasă este moştenită de la primul om, tot aşa prin întruparea, „Celui de al doilea Adam", a Mîntuitorului Iisus Hristos putem moşteni firea eliberată de păcat, înnoită prin binecuvîntarea lui Dumnezeu spre viaţă veşnică.

VI. *Generalizarea*

Sfîntul Apostol Pavel ne spune că deoarece moartea a venit prin om, tot prin om a venit şi învierea morţilor, căci „precum toţi mor în Adam, aşa toţi vor fi făcuţi vii în Hristos" (I Corinteni 15, 21—22).

VII. *Aplicarea (Încheierea)*

De aici vedem că mîntuirea ne vine odată cu întruparea Domnului şi se împlineşte prin moartea şi învierea Sa.

Noi murim şi înviem în Hristos prin Taina Sfîntului Botez, după cum arată Sfîntul Apostol Pavel: „Au nu ştiţi că toţi cîţi în Hristos ne-am botezat în moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin Botez — pentru ca — precum Hristos a înviat din morţi prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii, căci dacă am crescut împreună cu El prin asemănarea morţii Lui, atunci părtaşi vom fi şi învierii Lui" (Romani 6, 3—6).

Dar cum noi sîntem permanent supuşi păcatului, aşa cum apa Sfîntului Botez ne-a curăţit de păcatul strămoşesc, tot astfel şi lacrimile pocăinţei constituie un al doilea Botez prin care putem primi în scaunul Spovedaniei iertarea păcatelor întru înnoirea vieţii. Iar perioada postului Crăciunului ne oferă posibilitatea revizuirii vieţii duhovniceşti, a căinţei pentru păcatele săvîrşite şi a hotărîrii de a nu le mai săvîrşi. Astfel ne vom putea împărtăşi cu vrednicie cu Sfîntul Trup şi Sînge al Domnului pe care L-a luat din Sfînta Fecioară Maria, îndumnezeindu-L, iar pe noi făcîndu-ne mai curaţi şi mai buni.

Festivităţile dedicate împlinirii vîrstei de 80 de ani de viaţă şi 40 de ani de arhierie de către Î.P.S. Sa TEOFIL HERINEANU, Arhiepisocp al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului

Inalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil s-a născut în ziua de 11 noiembrie 1909, în satul Arcalia, com. Sieu Măgheruş, jud. Bistriţa-Năsăud din părinţii Ludovica şi Vasile. Şcoala primară a urmat-o în localitatea Lemniu, azi jud. Sălaj, continuînd studiile mediu la Liceul „Andrei Mureşanu" — Dej (1920—1921) şi Liceul „Gh. Barţiu" din Cluj (1921—1928). Înzestrat de bunul Dumnezeu cu vocaţia şi chemarea preoţească, Inalt Prea Sfinţia Sa, la virsta maturităţii s-a înscris şi a urmat cursurile Academiei teologice din Cluj — Gherla (1928—1932) pe care a absolvit-o cu rezultate excepţionale la învăţătură şi purtare, drept pentru care a fost trimis la Paris în anul universitar 1929—1930, la studii de specializare. Intors în ţară s-a dedicat misiunii preoţeşti, ca preot celib, timp de 17 ani, păstorind în Ceaba, Băbuţ şi Panticeu.

Pentru pregătirea sa teologică şi alesele calităţi morale dovedite în activitatea pastorală, în anul 1949, 8 iunie, I. P. S. Sa a fost ales episcop titular al Episcopiei Romanului şi Huşilor, unde a condus destinele acelei eparhii vreme de 8 ani şi 4 luni, după care, în urma vacantării scaunului chiriarhal al Eparhiei Clujului, prin transferarea şi ridicarea la treapta de mitropolit al Ardealului al Episcopului Nicolae Colan, I. P. S. Sa Arhiepiscopul Teofil, la 19 dec. 1957 a fost ales şi numit arhipăstor al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Prin grija înaltei cirmuiri bisericeşti în anul 1973, Episcopia Clujului a fost ridicată la treapta de Arhiepiscopie şi Prea Sfinţitul Episcop Teofil la înalta treaptă de Arhiepiscop.

•

Intr-un cadru solemn, sărbătoresc, Duminică, 12 noiembrie 1989, *au avut loc festivităţile de omagiere a Inalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil la împlinirea venerabilei virste de 80 de ani de viaţă şi 40 de ani de rodnică arhierie.*

La ora 9,30 a început oficierea Sf. Liturghii arhiereşti în catedrala eparhială de către P. S. Sa Nifon Ploieşteanul, reprezentantul Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, P. S. Sa Iustinian Chira Maramureşanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Sa Calinic Argeşanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului, înconjuraţi de un distins sobor de preoţi şi diaconi. La sfîrşitul Sf. Liturghii s-a citit rugăciunea de mulţumire din cadrul Te-Deumului.

Şirul cuvintărilor omagiale în catedrala eparhială au început cu Mesajul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, prezentat de P. S. Sa Nifon Ploieşteanul, Episcop-vicar patriarhal, în care au fost reliefate aprecierile de inimă ale Prea Fericirii Sale la adresa persoanei, personalităţii şi a îndelungatei şi rodnicei activităţi de arhipăstor a Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil.

P. S. Sa, la sfîrşit, a înmînat înaltului sărbătorit, din partea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, în dar, ca semn al dragostei şi al preţuirii ce i-o poartă, o icoană cu chipul Maicii Domnului, flori şi mesajul adresat.

A rostit apoi un cuvînt de omagiere Inalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului.

Din partea Centrului eparhial Cluj, în numele membrilor permanenţei eparhiale, a preoţilor şi credincioşilor din Arhiepiscopie, un călduros şi emoţionant cuvînt de omagiere a rostit Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian Chira Maramureşanul.

P. S. Sa Iustinian a înmînat I. P. S. Sale, ca semn al preţuirii şi dragostei ce i-o poartă toţi fiii duhovniceşti ai Eparhiei Clujului, o frumoasă icoană cu chipul Domnului nostru Iisus Hristos şi un buchet de 80 de garoafe.

In încheiere, Inalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, într-o amplă cuvîntare şi-a exprimat recunoştinţa sa, în faţa numeroasei asistenţe, mai întîi bunului Dumnezeu că l-a învrednicit să ajungă această binecuvîntată virstă, întru sănătate şi cu putere de muncă, precum şi tuturor distinşilor vorbitori şi colaboratori pentru aprecierile adresate la persoana şi activitatea sa, în mod special îndreptîndu-şi mulţumirile sale şi recunoştinţa sa faţă de întîi Stătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist pentru mesajul de omagiere transmis.

De la Catedrala eparhială, Inalţii oaspeţi şi distinşii invitaţi s-au îndreptat spre reşedinţa Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Teofil.

In cadrul recepţiei oferite cu acest prilej au luat cuvîntul mai mulţi vorbitori. Din partea Bisericii reformate din Cluj-Napoca a vorbit Eminenţa Sa Episcop Dr. Nagy Gyula; din partea Episcopiei Oradea a vorbit P. S. Sa Episcop Dr. Vasile Coman; din partea Bisericii evanghelice S.P. din Cluj a vorbit Eminenţa Sa Episcop Dr. Szedressy Paul; din partea Episcopiei de Alba Iulia a vorbit P. S. Sa Episcop Emilian Birdaş; din partea Bisericii romano-catolice a vorbit monseniorul Kziryak Arpad; din partea Institutului teologic Universitar Sibiu a vorbit P. C. Sa Dr. Constantin Voicu, Rectorul acestui institut; din partea Bisericii Unitariene din Cluj-Napoca, în calitate de delegat al Episcopului Dr. Kovacs Lajos, a vorbit prof. Erdö Ianoş, din partea Institutului teologic protestant a vorbit Domnia Sa Dl. Prof. Dr. Arpad Pentek, Rectorul acestui institut.

A urmat apoi masa oficială şi festivă oferită de Inaltul sărbătorit în sufrageria Seminarului teologic.

In timpul mesei festive au rostit cuvinte de omagiere încă un număr de 13 vorbitori, între care P. S. Sa Calinic Argeşanul.

Cu o deosebită simţire şi recunoştinţă a mulţumit tuturor vorbitorilor şi celor prezenţi Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil.

Prot. *Liviu Ştefan*

„PRO ORIENTE" LA 25 DE ANI

Fundaţia „Pro Orienta" din Viena — Austria, ctitorită de Eminenţa Sa Cardinalul dr. Franz Kőnig, în perioada de deschidere ecumenică care a urmat Concilului Vatican II, şi-a sărbătorit la 5—6 noiembrie 1989, în capitala Austriei, 25 ani de existenţă. Printre participanţi s-au numărat I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, reprezentînd Biserica Ortodoxă Română, şi P. C. părinte dr. Marin Branişte, superiorul parohiei ortodoxe române din Viena.

Festivităţile au început Duminică, 5 noiembrie, la mănăstirea Herzogenburg printr-un serviciu religios oficiat de Eminenţa Sa Cardinalul dr. Hans Hermann Groër, în cadrul căruia predica a rostit-o Prea Fericitul Arhiepiscop Ioan Rinne al Kareliei şi întregii Finlande.

În după-masa aceleaşi zile a avut loc un simpozion pe tema: „Secularizarea în Apus şi Răsărit". Referatul principal l-a susţinut Excelenţa Sa Arhiepiscopul Aloisije Şuştar din Lubliana — Iugoslavia. Au prezentat coreferate I. P. S. Mitropolit Bartolomeu al Filadelfiei — Patriarhia Constantinopolului, I. P. S. Arhiepiscop Gherman al Berlinului — Patriarhia Moscovei, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului — Patriarhia Română, P. S. Episcop Mesrob Krikorian — Biserica armeană şi I. P. S. Mitropolit Irineu al Vienei — Patriarhia Moscovei.

Un concert de orgă în biserica aceleiaşi mănăstiri Herzogenburg a încheiat prima zi de festivităţi.

Luni, 6 noiembrie, programul a înscris o conferinţă de presă urmată de recepţia oferită la reşedinţa Arhiepiscopiei romano-catolice a Vienei. Apoi a avut loc şedinţa festivă a „curatorium"-ului Fundaţiei „Pro Oriente", în cadrul căreia Eminenţa Sa Cardinalul dr. Franz Kőnig a făcut bilanţul activităţii în cei 25 ani scurşi.

S-a procedat la alegerea noului preşedinte al Fundaţiei, în persoana fostului preşedinte al Austriei, dr. Rudolf Kirchschläger, şi s-au decernat diplome unor membri de onoare ai „curatorium-ului, printre care şi I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului. Fostul preşedinte dr. Theodor Piffl-Percevici, al cărui mandat a încetat, a devenit preşedinte onorific.

În continuare s-a oficiat serviciul vecerniei de către Eminenţa Sa Cardinalul dr. Franz Kőnig, în biserica „Schotten", cînd reprezentanţii tuturor Bisericilor participante au citit mesajul întîistătătorilor lor. I. P. S. Mitropolit Nicolae a citit şi predat cuvîntul de salut al Prea Fericitului Patriarh Teoctist, pomenit în repetate rînduri ca „protector" al Fundaţiei „Pro Oriente". La sfîrşit s-a adus la cunoştinţă telegrama trimisă de la Vatican în numele Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea.

La Universitatea Vienei s-a desfăşurat apoi întrunirea solemnă care s-a bucurat de participarea Excelenţei Sale Domnului dr. Kurt Waldheim, preşedintele Austriei. Rev. dr. Pierre Duprey, secretarul Comisiei pontificale pentru unitatea creştinilor, a vorbit despre „Creştinătatea nedespărţită a primului mileniu ca model al viitoarei unităţi".

Au mai luat cuvîntul Eminenţa Sa Cardinalul Groër pe tema „Viitoarei lucrări ecumenice a Fundaţiei „Pro Oriente" şi Domnul dr. Theodor Piffl-Percevici, care a evocat perioada cît a funcţionat ca preşedinte şi a mulţumit tuturor celor care l-au ajutat în misiunea sa.

Pe parcursul programului delegatul Bisericii Ortodoxe Române a prezentat Eminenţelor Lor Cardinalilor Groër şi Kőnig, Excelenţei Sale Kurt Waldheim, preşedintele Austriei, salutul şi urările de bine ale Prea Fericitului Patriarh Teoctist. La rîndul lor aceştia au cerut să se transmită Prea Fericirii Sale expresia sentimentelor lor de apreciere şi respect, de asemenea admiraţia ce o poartă Bisericii Ortodoxe Române, poporului român.

Aflîndu-se în Viena, I. P. S. Mitropolit Nicolae a vizitat parohia ortodoxă română, condusă de P. C. părinte dr. Marin Branişte, şi s-a întîlnit cu membrii comunităţii din capitala Austriei. La 1 noiembrie împreună cu P. C. părinte Marin Branişte şi cu P. C. părinte Valentin Beţiu, aflat la studii, a slujit obişnuitul parastas pentru eroii români din primul război mondial, înmormîntaţi în cimitirul central. Numeroşilor credincioşi români adunaţi cu acest prilej. I. P. S. Sa le-a adresat un cuvînt ocazional, îndemnîndu-i să păstreze pururea amintirea celor decedaţi în duhul comuniunii cu românii de pe meleagurile natale şi cu toţi confraţii de acelaşi sînge şi aceeaşi Lege.

Un moment de reculegere s-a păstrat şi în cimitirul din Somerei (Kaisersteinbruch), unde sînt înmormîntaţi ostaşi români căzuţi în timpul războiului antifascist şi unde recent au fost aşezate plăci comemorative cu numele lor.

Însoţit de P. C. părinte Marin Branişte, I. P. S. Mitropolit Nicolae a vizitat comunităţile ortodoxă greacă şi ortodoxă rusă din capitala Austriei, transmiţînd I. P. S. Mitropolit Hrisostom, respectiv I. P. S. Mitropolit Irineu, salutul şi binecuvîntările Prea Fericitului Patriarh Teoctist. Au mai avut loc întîlniri cu conducerea şi angajaţii firmei de utilaj tipografic „Brüder Henn", cu preşedintele asociaţiei „Unirea", Domnul Vinzenz Przypolski, în cadrul expoziţiei sale de sculptură, cu alte personalităţi, ca spre exemplu episcopul vechi-catolic Nikolaus Hummel, responsabilul organizaţiei „Caritas" Hubert Wilschowitz, dr. Ernst Suttner, profesor la Facultatea de Teologie romano-catolică, precum şi cu numeroşi membri ai parohiei noastre din Viena.

Jubileul Fundaţiei „Pro Oriente" s-a transformat astfel într-un moment festiv şi pentru comunitatea ortodoxă română din Viena, membrii ei bucurîndu-se de cinstirea arătată cu acest prilej Prea Fericitului Patriarh Teoctist, Bisericii Ortodoxe Române în general, nu mai puţin poporului şi ţării noastre.

Arhid. dr. *Silviu Anuichi*

OM AL SCRIPTURII*

Înalt Prea Sfinţite Arhiepiscop Teofil,

Mitropolia Ardealului, Crişanei şi Maramureşului împreună cu Episcopiile de Oradea şi Alba Iulia Vă aduc astăzi, prin mine, un sincer cuvînt de omagiu, de înaltă preţuire şi de felicitare, cu prilejul trecerii pragului celor 80 de ani de viaţă, pe care i-aţi împlinit ieri 11 noiembrie 1989. Aţi împlinit, tot în anul acesta, 40 de ani de arhierie, deci exact jumătate din viaţa de pînă acum aţi dăruit-o Bisericii, slujind-o de pe treapta cea mai înaltă a ierarhiei ortodoxe.

Explicaţia acestei longevităţi, care Vă găseşte în plină activitate, ca în prima tinereţe, se găseşte în Cartea Cărţilor, în Sfînta Scriptură.

Scris este acolo: *„Ascultă fiule, primeşte cuvintele Mele şi anii vieţii tale se vor înmulţi"* (Prov. 4, 10). Fiindcă aţi primit cuvintele Domnului, Dumnezeu V-a înmulţit anii. Sfînta Scriptură V-a fost Cartea de căpătîi în tot cursul vieţii, din care V-aţi extras permanent seva învăţăturii şi înţelepciunea îndrumărilor către cler şi credincioşi. Ea V-a fost Steaua polară care V-a călăuzit întotdeauna cînd, în călătoria pe marea vieţii, apele au fost limpezi, ca şi atunci cînd vînturile au iscat valuri şi furtuni. Ştim toţi cît de mult V-aţi făcut din Sfînta Scriptură *Manualul de navigaţie* de care nu V-aţi despărţit niciodată.

Nu întîmplător fac amintire despre aceasta. V-am văzut adesea cu Sfînta Scriptură în mînă, fără de care nu călătoriţi niciodată. Cît e de citită, cît Vă e de cunoscută, şi în ce măsură faceţi mereu apel la ea, se vede şi din nenumăratele semne aşezate între foi, semne menite să Vă ajute să găsiţi mai repede textele care Vă orientează şi prin care oferiţi şi altora soluţiile, la nevoie, în discuţii private, în sfătuiri pastorale cu preoţii, în Sfîntul Sinod, şi uneori chiar în conceperea rezoluţiilor de cancelarie, cînd acestea cer hotăriri de mare răspundere şi de precizie. Arhiepiscopul Teofil e *omul Scripturii*. Mulţi mi-au spus aceste cuvinte şi multora li le-am spus şi eu, şi am socotit că e bine să le reamintesc şi astăzi, ca titlu al sărbătorii şi explicaţie biblică a împlinirii frumoasei virste de 80 de ani.

Am folosit, precum folosim toţi în asemenea ocazii, cuvîntul *împlinire*. Aţi împlinit 80 de ani. Bine înţeles că el, cuvîntul, este, în primul rînd, o constatare, un total matematic, rezultatul adunării cifrei 1 pusă una după alta sau una sub alta, de 80 de ori=total 80. Dar, *iubiţi credincioşi*, la I. P. S. Teofil cuvîntul *împlinire* nu semnifică doar un total matematic. Acest total înseamnă ceva cu mult mai mult: înseamnă *împlinirea* unui destin, *umplerea* cu sens creator, cu o activitate deosebită, a unei vieţi de om. Un destin realizat.

Prin cuvînt şi prin scris, prin slujire şi rugăciune, ca ierarh la Roman, şi apoi aici la Cluj-Napoca, I. P. S. Teofil a fost şi este în continuare o făclie, arzînd înăuntru, în suflet şi în gînd, şi luminînd în afară, la cîrma Bisericii de pe aceste meleaguri istorice româneşti, ale Clujului, Vadului şi Feleacului.

I. P. S. Voastră,

Unitatea de credinţă a păstoriţilor aţi păstrat-o, urmînd porunca Mîntuitorului *„ca toţi să fie una"* (Ioan 17, 12), fiind însuşi I. P. S. Voastră un exemplu viu, grăitor, al ascultării de această poruncă divină! Aţi ştiut să daţi un sens concret acestei porunci, prin hotărîre şi angajare personală, devenind astfel *un om pentru istorie*.

În vremea cînd, acum 40 de ani, se întemeia la Amsterdam Consiliul Ecumenic al Bisericilor, prima organizaţie mondială hotărîtă să promoveze refacerea unităţii tuturor Bisericilor Creştine, aşa cum a fost ea în primul mileniu, în vremea Sinoadelor Ecumenice, Înalt Prea Sfinţia Voastră, aţi făcut un mare act personal de afirmare a unităţii creştine în poporul nostru cel credincios. Mîntuitorul a cerut *„ca toţi să fie una, pentru ca lumea să creadă"*. Ce ideal mai sfînt ar putea avea un preot şi un episcop, decît acela de a-L propovădui pe Dumnezeu, puterea şi iubirea lui, şi de a-i uni pe toţi credincioşii întru credinţa în Dumnezeu. Căci avînd toţi credinţă în Dumnezeu ca Tată, se vor simţi fraţi între ei şi vor promova în lume şi în viaţa lor iubirea, buna înţelegere, frăţietatea.

Cu acelaşi gînd şi din aceeaşi convingere, Înalt Prea Sfinţia Voastră aţi fost şi în fruntea bunei conlucrări cu toate cultele creştine din cuprinsul Arhiepiscopiei, care au fost întotdeauna animate, la rîndul lor, de acelaşi spirit ecumenic. După secole de despărţiri, creştinii vremii noastre caută astăzi refacerea unităţii. Ne bucurăm toţi să omagiem în Înalt Prea Sfinţia Voastră un luptător pentru unitate. Istoria V-a şi înregistrat cu această calitate şi Biserica Vă este recunoscătoare.

Precum unitatea de credinţă, tot aşa aţi apărat şi unitatea de simţire şi gîndire românească şi aţi afirmat-o fără răgaz, în cadrul Bisericii strămoşeşti şi al neamului românesc din Transilvania în care, cuvîntul *lege*, din cele mai vechi timpuri a reunit într-o singură expresie lingvistică o dublă realitate de suflet şi de inimă, de obîrşie şi de ţel: unitatea de credinţă şi unitatea de neam.

Mai mult ca oriunde între marginile rotunde ale pămîntului românesc, aici în Transilvania cugetul şi fiinţa românească au trebuit veacuri de-a rîndul să fie treze, să lupte pentru supravieţuire şi să supravieţuiască în condiţii de neînchipuită vitregie, cînd totul le era înaintaşilor noştri refuzat: şi numele, şi limba, şi credinţa, şi strămoşii, deşi ei erau mai vechi, ei erau băştinaşii, şi erau stăpînii de drept.

Românii au jurat în 1918 să păstreze pentru eternitate unirea cu Ţara, realizată atunci, şi să facă să domnească în Transilvania libertatea pentru toţi, şi să nu întoarcă nimănui rău pentru rău, ci toţi, de orice neam ar fi, să trăiască împreună ca fraţii. Rînduit prin alegere ierarh aici, în inima Transilvaniei, acum *32 ani*, după evenimente care au adus multe schimbări în lume şi în ţara noastră, aţi moştenit aici tradiţii ortodoxe şi îndatoriri patriotice bine slujite de înainte mergători, precum episcopii de vrednică amintire Nicolae Ivan şi Nicolae Colan. Aţi venit într-un Cluj care nu de mult fusese eliberat, în faza finală a celui de al doilea război mondial, de către viteaza armată română. Înaintaşul Înalt Prea Sfinţiei Voastre, învăţatul Nicolae Colan, membru al Academiei Române, fusese umilit şi jignit, după ce Diktatul de la Viena mutilase Transilvania şi Clujul căzuse în partea înstrăinată de la trupul Patriei, dar el şi-a făcut datoria faţă de păstoriţii săi, aşa cum făcuseră ierarhii transilvăneni din totdeauna, de-a lungul istoriei, rămînînd alături de popor, de credinţa şi de idealurile lui.

Înaintaşii de la Cluj V-au fost bune exemple. I-aţi continuat cu demnitate şi dăruire, înscriindu-Vă de la început în catagrafia eparhiei ca un ierarh luminat, pios, om al rugăciunii, şi om al acţiunii în aceeaşi măsură, atent la chemările vremii ca şi la nevoile de fiecare zi ale credincioşilor şi ale clerului. V-a înzestrat Dumnezeu cu tact pastoral şi administrativ, cu acele daruri multiple de care are nevoie un ierarh în conducerea sufletelor pe calea mîntuirii şi a corabiei Bisericii locale spre limanul dorit. Îndrumaţi şi azi cu spirit de mare răspundere, dîndu-le cel dintîi exemplu despre felul cum trebuie să-şi înţeleagă îndatoririle către Dumnezeu, către oameni şi către societate. Mărturie despre toate acestea stau construcţiile noi şi restaurările de la Centrul eparhial şi de la Seminarul Teologic, ca şi nenumăratele zidiri şi restaurări de biserici în eparhie. Ştim că Seminarul V-a fost mereu la inimă, pentru că aţi văzut într-însul viitorul Bisericii şi i-aţi acordat cea mai mare atenţie şi sprijin permanent. Faţa încîntei Seminarului s-a schimbat şi s-a luminat şi elevii stau azi în aceeaşi curte cu ierarhul care îi învaţă şi îi călăuzeşte.

Aţi împlinit 80 de ani. Ce minunat dar de la Dumnezeu aţi primit! Aţi fost cu adevărat în atenţia specială a lui Dumnezeu, care V-a iubit şi V-a condus paşii atîta vreme, în aşa fel încît nimic să nu Vă clatine fiinţa. *Mulţi ani înainte!* Şi sînt toate semnele că vor fi încă mulţi. Şi noi ne rugăm lui Dumnezeu să fie cît mai mulţi, şi toţi cu sănătate şi bucurii.

Aţi trecut de vîrsta pe care o prevedea psalmistul pentru *„cei în putere"* (Ps. 89, 11). Aţi intrat însă *cu putere* în deceniul al nouălea, semn că anii vor fi în continuare buni. Mulţi şi buni cum spuneţi Înalt Prea Sfinţia Voastră întotdeauna. Să ne reamintim promisiunea Scripturii pe care am citat-o la început: *„Ascultă fiule, primeşte cuvintele Mele, şi anii vieţii tale se vor înmulţi"*. Pentru Înalt Prea Sfinţia Voastră, care de 80 de ani faceţi acest lucru, ascultînd de cuvintele Domnului, condiţia care vi se pune în continuare nu mai este dintre cele mai grele. Moise, ascultînd cuvintele Domnului, a trăit 120 de ani şi, pînă în ultima zi a vieţii, a fost la cîrma poporului pe care l-a condus, pînă cînd, după îndelungă peregrinare, i-a arătat pămîntul făgăduinţii.

Să Vă dea Dumnezeu, Înalt Prea Sfinţite, anii lui Moise, şi ca şi acela, drept învăţînd cuvîntul adevărului, să conduceţi mereu credincioşii care V-au fost încredinţaţi, spre mîntuirea cea din Împărăţia cerurilor.

Întru mulţi ani!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Cuvîntare rostită în catedrala din Cluj-Napoca, cu prilejul aniversării virstei de 80 de ani a I. P. S. Arhiepiscop Teofil Herineanu.

Prof. IORGU D. IVAN, la 90 de ani

La 9 noiembrie a.c. prof. Iorgu D. Ivan a împlinit patriarhala virstă de 90 ani în deplină sănătate şi ritm normal de preocupări didactice şi muncă cărturărească, rezultat al unei vieţi echilibrate, fericită împletire între o muncă persistentă, viaţă cumpătată şi raţională, lipsită de ambiţii pătimaşe, şi odihnă activă.

Dascălul omagiat s-a născut la 9 noiembrie 1899 în comuna Gostovăţ (Romanaţi — Olt). Absolvind şcoala primară în comuna natală (1907—1912) se înscrie ca bursier, prin concurs la Seminarul teologic „Sf. Nicolae" din Rîmnicul Vîlcea, unde se afirmă ca un elev eminent. Cu întrerupere de un an absolvă seminarul în iunie 1921. În toamna aceluiaşi an se înscrie la Facultatea de Teologie din cadrul Universităţii din Bucureşti, ca bursier al Internatului teologic din Bucureşti. În anul 1927 susţine examenul de licenţă în teologie cu teza: „Creştinism şi Politică". Paralel cu studiile teologice a dat şi diferenţa de liceu, la liceul „Ioniţă Asan" din Caracal. Se înscrie şi urmează Facultatea de drept şi filozofie din Bucureşti, obţinînd titlul de licenţiat în drept, în anul 1926. În anul următor este numit avocat.

Ca bursier al Facultăţii de teologie din Bucureşti a obţinut un loc pentru studii în vederea specializării în disciplina Drept bisericesc între anii 1927—1930, la Facultatea de drept canonic din cadrul Institutului romano-catolic din Paris. Paralel urmează şi cursurile Facultăţii de drept de la Sorbona pentru doctorat şi ale Facultăţii de drept din cadrul Şcolii practice de Înalte studii din Paris.

În septembrie 1930 întorcîndu-se în ţară a fost numit profesor la Şcoala de cîntăreţi bisericeşti de pe lîngă Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, la catedra de Ştiinţe religioase, unde a funcţionat pînă în anul 1940. Între timp, în anul 1932, ca bursier, a urmat la Atena cursuri în vederea specializării.

Începînd cu anul universitar 1933—1934 funcţionează ca asistent, cu titlul suplinitor, apoi, pe bază de concurs, cu titlul provizoriu, şi apoi, tot pe bază de concurs, ca asistent definitiv, la catedra de Drept bisericesc a Facultăţii de teologie din Bucureşti, onorată în acea vreme de profesorii Dimitrie Boroianu şi apoi de Iacob Lazăr, pînă în anul 1948.

Din anul 1949 pînă în anul 1970 a funcţionat ca profesor titular definitiv, la catedra de Drept bisericesc şi administraţie la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, cînd s-a retras la pensie, pentru limită de virstă.

Concomitent cu activitatea didactică profesorul Iorgu D. Ivan a mai îndeplinit şi alte sarcini, şi anume: în perioada cînd a fost asistent la Facultatea de Teologie din Bucureşti, prin delegaţie, a fost şi director în fostul Minister al Cultelor şi artelor, între anii 1941—1943; din anul 1944 pînă în 1949 a fost membru în Comitetul de conducere al Institutului biblic şi de misiune ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române; în perioada cînd a fost profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu a fost şi jurisconsultul Arhiepiscopiei de Alba Iulia şi Sibiu, membru al Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei şi membru deputat în Adunarea Naţională Bisericească din partea Arhiepiscopiei de Alba Iulia şi Sibiu; iar după retragerea sa la pensie, în 1970, şi pînă în prezent este membru al Adunării eparhiale şi membru al Consiliului eparhial la Arhiepiscopia Bucureştilor; şi totodată membru al Comisiei de editare a Colecţiei „Părinţi şi scriitori bisericeşti", în curs de editare.

Pentru meritele sale în slujirea Bisericii, profesorul Iorgu D. Ivan a a fost distins cu Crucea patriarhală pentru mireni.

Activitatea de catedră a dublat-o cu o rodnică activitate ştiinţifică-cărturărească concretizată în valoroase studii.

În perioada cînd a fost asistent la Bucureşti, aşa cum rezultă din Memoriul de titluri şi lucrări, publicat la Bucureşti în 1937, a publicat 5 lucrări, 24 studii şi articole şi 17 recenzii. Lucrările sînt: Bunurile bisericeşti în primele 6 secole. Situaţia lor juridică şi canonică. Teză de doctorat în teologie. Bucureşti 1937, p. XVI+170; Vîrsta hirotoniei clericilor. Bucureşti 1937, p. 26; Demisia din preoţie, Bucureşti 1937, p. 48; Chestiuni de Drept bisericesc, Bucureşti 1937, p. 40; Cîteva chestiuni în legătură cu Proiectul de Cod penal: Eutanasia, adulterul, bunele moravuri. Bucureşti 1937, p. 16.

Studiile şi articolele sînt axate pe următoarea tematică: Familia creştină. Drepturile şi îndatoririle soţilor, Căsătoria creştină, Pensionarea preoţilor, vicari eparhiali, Judecarea preoţilor, Crematoriul, etc.

În perioada imediat următoare publicării Memoriului de titluri şi lucrări reia problematica Familiei şi Căsătoriei şi o adînceşte în o serie de studii publicate la intervale diferite şi anume: Instituţia căsătoriei în cadrul Bisericii (S. T. 1940.2); Codul Familiei (B.O.R. 1954.4); Biserica creştină sprijină şi binecuvîntează orice acţiune menită să întărească familia (S. T. 1953.7—8); Căsătoria sfîntă taină a Bisericii şi instituţie juridică a Statului (B.O.R. 1983.9—10).

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. prof. *Ioan N. Floca*

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Așezată între Mediaș și Dumbrăveni, parohia Alma, prot. Mediaș, a trăit Duminică, 5 noiembrie 1989, clipe de vădită înălțare sufletească, prilejuite de sfințirea bisericii Sf. Gheorghe, căreia i s-au făcut reparații capitale, fiind îmbrăcată totodată cu o reușită pictură, executată de dl. I. Mirică.

Din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, reținut la alte îndatoriri, sfințirea a fost săvîrșită de P. S. arhiereu-vicar Calinic Argeșanul al Episcopiei Rîmnicului și Argeșului, care a fost însoțit de la Sibiu de P. S. cons. Gh. Papuc și C. diac. A. Băcilă. Era de față dl. pastor reformat Szabó Carol.

În cadrul Sf. Liturghii, C. diacon C. D. Georgescu a fost hirotonit preot pe seama parohiei Hăghig, prot. Sf. Gheorghe.

La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. *I. Găban* (Mediaș), care a salutat pe P. S. Calinic în numele protopopiatului pe care îl conduce, și C. pr. *Gr. Gâdea*, parohul local, care a făcut o prezentare a parohiei și a lucrărilor săvîrșite, mulțumind tuturor celor care i-au stat în ajutor. Un bogat cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. arhiereu-vicar *Calinic Argeșanul*, care, după ce a felicitat, în numele I. P. S. Mitropolit Antonie, pe preot și credincioși pentru lucrările gospodărești pe care le-au înfăptuit, a zăbovit cu deosebire asupra înțelesului pe care inima îl are în Sf. Scriptură, ca centru vital al omului, cît mai ales asupra sensului său spiritual, folosit de multe ori în revelația divină.

Pentru activitatea depusă pe plan pastoral și gospodăresc, C. pr. Gr. Gâdea a fost distins și hirotesit în rangul de „iconom", acte de apreciere primind și dl. epitrop Ilarie Lepădat, consiliul și comitetul parohial.

La agapa care a urmat au toastat: Dl. I. Boian, în numele organelor parohiale; C. pr. A. Lepădat (Boian), în numele preoților plecați din Alma; dl. pastor Szabó Carol, în numele comunității reformate din Alma, P. C. cons. Gh. Papuc și C. pr. Gr. Gâdea.

■ Monumentala biserică în autentic stil bizantin din Roadeș, filie la parohia Bunești, prot. Rupea, a fost ridicată între anii 1933—1936, sub păstorirea pr. Emil Bucșa, iar în ultimii trei ani la această biserică s-au făcut, prin contribuția vrednicilor credincioși de aici și hărnicia pr. Gh. Lup, lucrări de consolidare și zugrăveli interioare și exterioare.

În urma acestor lucrări, biserica a fost sfințită miercuri 8 noiembrie 1989, Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, din încredințarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, de către P. S. arhiereu-vicar Calinic Argeșanul, care a fost însoțit de la Sibiu de către P. C. cons. Gh. Papuc, C. ierod. V. Bălțat, secretar ep., și C. diac. A. Băcilă. Răspunsurile au fost date de obștea credincioșilor. Erau de față domnii pastori evangh.-lut.: Sinn Alfred din localitate și Zink Hantz din Crit.

În cadrul Sf. Liturghii, licențiatul în Teologie Popa Savu a fost hirotonit întru diacon.

La priceasnă, predica zilei a fost rostită de P. C. cons. *Gh. Papuc*, care a explicat art. I din Crez, insistînd asupra lumii nevăzute create de Dumnezeu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. C. prot. *Gh. Opriș* (Rupea) a rostit un cuvînt de bun-venit, iar C. pr. *Gh. Lup*, care păstorește și filia Roadeș, a făcut o prezentare a bisericii și lucrărilor care s-au efectuat.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. arhiereu *Calinic Argeșanul*, care, după ce a transmis celor de față binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Antonie, a zăbovit cu deosebire asupra a ceea ce Sf. Scriptură numește inimă bună și inimă rea, cu sublinierea necesității de a ne curăți mereu inima, după cuvîntul Mîntuitorului „Fericiți cei curați cu inima . . .".

Pentru munca depusă pe tărîm pastoral și gospodăresc, C. pr. Gh. Lup a fost distins și hirotesit întru „iconom", acte de prețuire primind din partea I. P. S. Mitropolit Antonie și dl. epitrop N. Urda, credincioșii Gh. Pandrea și David Matei, precum și consiliul și comitetul parohial.

La agapa care a urmat, au vorbit: P. Cuv. protos. *V. Joantă* de la Mănăstirea Brîncoveanu, ca fost paroh; dl. epitrop *N. Urda;* dl. pastor *A. Sinn;* C. pr. I. Roșca (Brașov-Baciu), ca fost paroh; dl. *V. Borcoman*, ca fiu al parohiei; dl. pastor *H. Zink*, iar la sfîrșit P. S. arhiereu *Calinic Argeșanul.*

CLUJ

■ *Miercuri, 13 septembrie 7989*, P. S. Iustinian Maramureșanul, a săvîrșit slujba Vecerniei Mari și Acatistul Sf. Cruci, la Mănăstirea Rohia, județul Maramureș.

■ Joi, de sărbătoarea „Înălțării Sf. Cruci", P. S. Iustinian Maramureșanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica Mănăstirii Nicula, înconjurat de un numeros sobor de preoți și diaconi, rostind un cuvînt de învățătură duhovnicească.

■ *Duminică, 17 septembrie 1989*, I. P. S. Teofil Herineanu, a săvîrșit slujba resfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în parohia Reteag II, com. Petru Rareș, protopopiatul Năsăud.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, I. P. S. Teofil, a rostit un cuvînt de învățătură duhovnicească și a acordat preotului paroh Moldovan Mihăilă, distincția bisericească de „sachelar", cu dreptul de a purta brîu albastru, apreciind activitatea sa pastoral-gospodărească.

■ *Duminică, 17 septembrie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureșanul a săvîrșit slujba sfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în filia „Fîntînele", parohia Matei, protopopiatul Bistrița.

La sfîrșit, P. S. Iustinian, a rostit un cuvînt de învățătură. Preotul paroh Cherhaț Vasile a fost hirotesit „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

■ *Duminică, 24 septembrie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureșanul a săvîrșit slujba resfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească, în parohia Fundătura, protopopiatul Dej, județul Cluj.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, P. S. Iustinian după cuvînt de învățătură, a hirotesit întru „iconom" cu dreptul de a purta brîu roșu, pe preotul paroh Roman Ioan, apreciind realizările pastorale și edilitar-gospodărești din parohie.

■ *Duminică, 1 octombrie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureșanul a săvîrșit slujba resfințirii bisericii din parohia Tîrgu Lăpuș, protopopiatul Lăpuș, județul Maramureș, iar la sfîrșit, a rostit un cuvînt de învățătură duhovnicească.

■ *Duminică, 8 octombrie 1989*, I. P. S. Teofil Herineanu a săvîrșit slujba resfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească, în parohia Ciceu-Hășmaș, comuna Uriu, protopopiatul Năsăud, județul Bistrița-Năsăud.

După cuvîntul de învățătură, I. P. S. Teofil, a acordat preotului Mizgan Ioan, distincția bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu.

■ *Duminică, 8 octombrie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureșanul, a săvîrșit slujba resfințirii bisericii și Sf. Liturghie arhierească în parohia Chiuzbaia, protopopiatul Baia Mare, județul Maramureș.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, după cuvîntul de învățătură, a hirotesit întru „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu, pe preotul Mada Viorel, apreciind realizările pastoral-gospodărești din parohie.

■ *Duminică, 15 octombrie 1989*, P. S. Iustinian C. Maramureșanul, a săvîrșit resfințirea bisericii și Sf. Liturghie arhierească în parohia Finteușu Mic, protopopiatul Baia Mare, județul Maramureș.

Pentru realizările deosebite pe plan pastoral-gospodăresc, P. S. Sa, a acordat în numele I. P. S. Arhiepiscop Teofil, preotului paroh Georgiu Augustin, distincția bisericească de „iconom", cu dreptul de a purta brîu roșu, rostind și un cuvînt de învățătură duhovnicească.

ORADEA

■ *Sfințiri și binecuvîntări de biserici.* Duminică, 8 octombrie 1989, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit, în legătură cu Sf. Liturghie, slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Orașul Nou-Vii*, prot. Satu Mare, în urma însemnatelor lucrări de renovare din ultimii ani. În exterior, s-a tencuit în terasit și a fost împodobită cu 27 de icoane în mozaic, iar în interior s-a făcut zugrăveală nouă și un iconostas, sculptat în lemn de stejar. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a stăruit asupra învățăturii despre Biserică, atît ca instituție de mîntuire, cît și ca locaș de închinăciune. Totodată a adus cuvinte de laudă credincioșilor pentru jertfelnicia lor pilduitoare, membrilor Consiliului parohial pentru sprijin și devotament, drept care le-a înmînat scrisori arhierești de apreciere, la fel și pictorului Spiridon Gîtu, pentru reușita sa lucrare, iar preotului paroh Mircea Dărăban, pentru zelul pastoral și pentru bunele rezultate întru înduhovnicirea credincioșilor și pentru înnoirea bisericii, i-a acordat rangul de *iconom.*

În urma lucrărilor de renovare exterioară din ultimii ani a bisericii din parohia *Drăgești*, prot. Beiuș, prin tencuirea zidurilor în terasit și prin împodobirea frontispiciului cu 7 foarte frumoase icoane în mozaic, deasupra tronînd chipul Mîntuitorului, ca Dreptul Judecător, P. S. Episcop Vasile a oficiat, Duminică, 15 octombrie 1989, în legătură cu Sf. Liturghie, slujba de binecuvîntare a acestor lucrări. În cuvîntul de învățătură, ierarhul a vorbit despre biserică ca locaș de închinăciune, locul unde ne întîlnim cu Dumnezeu. În continuare, a adus cuvinte de apreciere credincioșilor pentru spiritul lor de sacrificiu, membrilor Consiliului parohial pentru devotamentul lor, înmînîndu-le scrisori de apreciere, iar vrednicului lor păstor sufletesc, preotul Ioan Ștefan, pentru rîvna sa pastorală și gospodărească, i-a acordat rangul de *iconom.*

■ Duminică, 22 octombrie 1989, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Ceica*, prot. Beiuș, după ce în ultimii an ia fost renovată în exterior (tencuită în terasit, acoperiș nou, copertine la cele două intrări) și în interior (împodobirea cu o foarte reușită pictură în frescă, icoane noi pe tîmplă, mobilier nou din lemn de stejar sculptat). Apoi a urmat Sf. Liturghie, în cadrul căreia P. S. Sa, plăcut impresionat de frumoasa pictură, a stăruit asupra rostului și însemnătății icoanelor din bisericile ortodoxe asupra educației religioase a credincioșilor. De asemenea, a adresat calde cuvinte de apreciere credincioșilor pentru jertfelnicie, membrilor Consiliului parohial pentru sprijinul lor nelimitat, înmînîndu-le scrisori de apreciere, iar harnicului lor păstor sufletesc, preotul Mihai Tocai, pentru vrednicia sa întru înduhovnicirea credincioșilor și întru înfrumusețarea bisericii, i-a acordat rangul de *iconom.*

■ Duminică, 29 octombrie 1989, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din Parohia *Halmăjd*, prot. Șimleu. S-a oficiat în continuare Sf. Liturghie, în cadrul căreia ierarhul a ținut un ziditor cuvînt de învățătură. După ce a subliniat semnificația sfințirii unei biserici, vorbitorul a lăudat jertfelnicia bunilor credincioși, devotamentul membrilor Consiliului parohial, cărora le-a înmînat scrisori arhierești de apreciere, inclusiv fostului paroh, preotul Victor Pop (acum în altă eparhie), iar preotului paroh Gavril Ardelean, pentru zelul pastoral și pentru hărnicia gospodărească i-a acordat rangul de *iconom*, cinste de care s-a învrednicit și P. C. Preot Ioan Tătulescu, pentru aleasa și măreața sa faptă de suportare a cheltuielilor pictării bisericii, drept recunoștință bunilor credincioși de aici pentru dragostea cu care l-au înconjurat pe timpul cînd i-a păstorit, între anii 1948—1957.

Prof. IORGU D. IVAN, la 90 de ani

(Continuare din pag. a 3-a)

Preocupări deosebite a arătat apoi: principiilor fundamentale canonice care stau la baza organizării Bisericii, în următoarele studii: Principii de organizare și disciplina bisericească în canoanele sinodului IV ecumenic (T. R. 1952.7—8); Importanța principiilor fundamentale canonice de organizație pentru unitatea Bisericii (M.M.S. 1969.3—4); Autonomia Bisericii în concepția și activitatea I. P. S. mitropolit Nicolae Bălan (Omagiu 1955), p. 155—172); Telegraful Român și autonomia Bisericii (T. R. 1953. ian.).

Noua legislație a Bisericii Ortodoxe Române, Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și Regulamentele bisericești elaborate în baza Statutului, ca și Statutele celorlalte culte religioase din Patria noastră sînt prezentate în studii publicate în revista Biserica Ortodoxă Română 1954, nr. 1 și revista Studii Teologice 1952, nr. 3.

Bazele canonice ale organizării și funcționării Bisericii Ortodoxe Române și raporturile ei cu celelalte Biserici ortodoxe autocefale au fost sistematic și documentat prezentate în studii ca: Viața internă a Bisericii Ortodoxe Române. Organizarea și administrarea. Considerații generale (p. 45, în limba germană, în revista „Le monde religieux", vol. 30); Organizarea și administrarea Bisericii Ortodoxe Române în cei 50 de ani de patriarhat (1925—1975) (B.O.R. 1975.11—12); Vechimea și formele raporturilor Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici ortodoxe (G. B. 1980.11—12); Raporturile Bisericilor ortodoxe autocefale locale între ele și față de Patriarhia ecumenică, după canoane și istorie (M.M.S. 1973.7—8).

Preocupări deosebite a arătat problemelor dreptului canonic, în studii ca: Pravila cea Mare de-a lungul vremii (S. T. 1952.9—10); Importanța canoanelor sinodului IV ecumenic pentru organizarea și disciplina Bisericii (T. R. 1952.1—2); Hotărîrile canonice ale sinodului II ecumenic și aplicarea lor de-a lungul veacurilor (B.O.R. 1981.7—8); Preocupări și studii de drept canonic în Biserica Ortodoxă Română (S. T. 1968.5—6); Statutul șagunian (M. A. 1969.4—6); Opera canonică a Sfîntului Vasile cel Mare și importanța ei pentru unitatea Bisericii creștine (Sfîntul Vasile cel Mare, București 1980, p. 355—377); Tălmăciri și îndrumări ale Sfîntului Vasile cel Mare pentru cei doritori de desăvîrșire morală (G. B. 1980.1—2); Nulitatea actului de caterisire a mitropolitului Antim Ivireanul (M. A. 1967.1—3); Aspecte canonice în discuția a doi ierarhi ortodocși români (problema recăsătoririi preoților) (G. B. 1975.3—4);

Un valoros studiu de filologie și exegeză canonică este cel intitulat: Embaticul în Dreptul bisericesc (M.M.S. 1970.3—4).

La împlinirea venerabilei vîrste patriarhale de 9 decenii, foștii studenți și doctoranzi și toți cei ce-l cunosc și prețuiesc, îl prăznuiesc azi cu cinstire avînd în fața lor imaginea dascălului de vocație, cumpătat dar exigent cu sine și cu alții, plin de omenie și demnitate, modest, cinstit, respectuos, devotat, sobru în atitudini și comportare, afectiv și înțelegător, dar nu indulgent, adevărat dascăl și părinte, și totodată îl prețuiesc și îl irespectă cu recunoștință pentru zestrea spirituală lăsată, păstrîndu-l ca model în ce privește dragostea pentru studiu, setea de cunoaștere, înflăcărarea pentru slujirea cu loialitate a Bisericii și a Patriei, pentru respectul arătat legilor bisericești și de stat; un adevărat model de muncă și slujire. Îi doresc cu toții mulți ani cu sănătate și noi realizări.

Semnalăm ... Semnalăm ...

● Eminescu, sens, timp și devenire istorică, *e titlul unui masiv volum îngrijit de Gh. Buzatu, Șt. Lemny și I. Saizu (Iași, Univ. Al. I. Cuza, 1988, 1067 p.). Valorificarea gîndirii istorice a celui pe care prea mulți îl înscriu doar printre poeți, se dovedește a fi fost o datorie și o necesitate. Se spune în* Cuvîntul înainte *că ideea i-a aparținut lui Al. Zub. Îl felicităm. Eminescu a fost un mare istoric. Nu mai puțin le rămînem îndatorați îngrijitorilor volumului, care au operat o inspirată selecție antologică din publicistica eminesciană cu teme istorice. Nu știm dacă editorii au intenționat o carte despre Eminescu, sub titlul de mai sus, sau o carte* de Eminescu, *sub titlul:* Sens, timp și devenire istorică, *în jumătatea a doua incluzînd și cîteva postfețe, dar mie mi se pare că ar fi fost drept să fie așa, o carte de Eminescu. Postfețele, comentarii savante datorate unor mari personalități ale culturii românești, valorifică și interpretează contribuția eminesciană atît de multilaterală la dezvoltarea culturii noastre, încît îndreptățesc toți considerarea lui drept* „omul deplin al culturii românești", *cum atît de fericit l-a numit vecinul meu de la Păltiniș.*

Remarcăm în Antologia eminesciană multele titluri care dezvăluie preocupările și dragostea lui pentru Transilvania. Se știe că a trecut prin Blaj, prin Sibiu, prin Brașov, prin Rășinari ș.a., că „Familia" l-a publicat cel dintîi, dar din Antologie se poate aduna și o operă de istoric pasionat de destinul Transilvaniei, cum puțini au mai fost dintre poeții și publiciștii de peste munți. El aștepta mereu pentru Transilvania „primăvara libertății", *considerînd-o* „cel mai important ținut românesc" *(v. p. 1010).*

Păcat că n-a apucat anul 1918! Ar fi putut. Ar fi fost sub 70 de ani, și ar fi scris, probabil, pagini de dumnezeiască frumusețe și bucurie, el, împătimitul după libertatea și dreptatea românilor de aici, Domnul Eminescu al Transilvaniei!

● *Gh. Pungă reia problema identității cronicarului* Eftimie, *unul din cei trei cunoscuți autori de cronici moldovenești în limba slavă, din secolul al XVI-lea, Macarie, Eftimie și Azarie. Eftimie a fost identificat cu un Eftimie de la Rădăuți (Dimitrie Dan), cu un Eftimie egumen la Căpriana din Basarabia (Polihronie Sârcu), cu un Eftimie de la Neamț (N. Iorga) ș.a. Gh. Pungă, bazat pe documente, îl consideră autor al* Cronicii *pe Eftimie, ieromonah și egumen la Humor, ajuns mai apoi episcop la Rădăuți. Ipoteza a fost sugerată și de Ioan Bogdan și a fost susținută și de Mircea Păcurariu. Gh. Pungă întărește așadar opiniile acestora, stabilind că Eftimie și-a definitivat* Cronica *între anii 1554—1557, scriind despre evenimente dintre anii 1541—1551, așa cum îi ceruse Alexandru Lăpușneanu. Gh. Pungă notează că Eftimie a fost un călugăr învățat și alegerea lui ca episcop de Rădăuți* „confirmă faptul că alegerea marilor prelați se făcea de obicei din rîndurile cărturarilor vremii" *(v.* Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol", *Iași, vol. XXV, partea I-a 1988, p. 275—280).*

● *Dr. Zoe Stoicescu-Apostolache și Ana Grama valorifică un document din Arhiva Mitropoliei din Sibiu (nr. 775 din 1862) sub titlul:* Considerații asupra Catalogului bibliotecii lui Moise Fulea din prima jumătate a secolului al XIX-lea *(în „Revista Muzeelor și Monumentelor" nr. 2, 1989, p. 88—90).*

Moise Fulea, preot ortodox din Sibiu (n. 1787 la Ludoș, mort 1863), a fost profesor la Școala de clerici din Sibiu, din 1814 pînă în 1849. A fost și director al școlilor neunite din Transilvania (cules greșit în text: reunite*). În 1862 și-a testat biblioteca de 301 titluri Seminarului Andreian din Sibiu, devenind al doilea fondator al ei, după Șaguna, precum stabilesc și autoarele articolului, deși Zaharia Boiu îl flatase cu titlul de „inițiatoriu" al acestei bibliotecii Fulea scrie frumos:* „Dotație și dar de cărți ce le aduc ca un odor pre altarul înaintării". *Era prins în entuziasmul culturalizator, plin de generozitate, al epocii.*

Moise Fulea e rînduit printre reprezentanții de seamă ai Școlii Ardelene, dintre cei din strana ortodoxă.

● *Numerele 301—303 ale revistei „Secolul 20" adună, ca întotdeauna, într-un volum, nume și titluri care o mențin mereu interesantă și fidelă programului pe care și l-a propus. Incursiunile culturale în Petersburgul de altădată readuc în prim plan pagini nemuritoare din și despre Dimitri Merejkovki și F. M. Dostoievski:*

Printre cei aleși să evoce orașul, în afară de mulți localnici și străini, figurează și românii: Arhimandritul Vartolomei Măzăreanul de la Putna, Mihăilă Popovici de la Timișoara și monahul Chiriac de la mănăstirea Secu din Moldova.

Interesante sînt și paginile de jurnal ale lui Gheorghe Asachi, socotite „primul reportaj realizat de un român, publicat în Principate" (pag. 112—114). Printre altele o pagină de Octavian Goga relatează despre trecerea poetului prin orașul de pe Neva.

Din numerele 304—306, alcătuind și ele un masiv volum, ca și precedentul, ne-am oprit cu deosebire asupra evocării lui George Enescu și a celebrării lui Geo Bogza, aceasta din urmă așezată sub genericul „Temeiuri pentru o neclătinată credință". *Geo Bogza e privit sub lumina propriilor sale cuvinte:*

„Eu am ținut socoteala tuturor corăbiilor lumii. / Paznic de far cu sprînceana mereu încruntată".

Ambele volume sînt bogat ilustrate. Între altele, un Geo Bogza în chip de mohican și, călare pe cămilă, în chip de Th. E. Lawrence, privește lumea din condiția acestora, și se lasă privit de ea.

● *După ce a publicat un volum masiv de documente privind relațiile cu Vaticanul între anii 1850—1866, I. Dumitriu-Snagov ne trimite acum un al doilea volum, masiv (1026 p. format mare) cu același titlu, dar cu privire la altă perioadă:* Le Saint-Siège et la Roumanie moderne 1866—1914, *Roma, 1989. Sînt transcrise un număr de 340 de documente în limbile originale în care au fost emise (latină, germană, franceză, italiană). Documentele sînt precedate de tot atîtea scurte regeste în limba română. Idee bună!*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Anul 137 Sibiu, 23 decembrie 1989 Nr. 47—48/1989

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Primul număr liber al „Telegrafului Român" necenzurat şi fără texte impuse cu forţa de dictatura în sfîrşit dărîmată

O, CE VESTE MINUNATĂ!

COMUNICATUL CĂTRE ŢARĂ
al Consiliului Frontului Salvării Naţionale

CETĂŢENI ŞI CETĂŢENE,

Trăim un moment istoric. Clanul Ceauşescu, care a dus ţara la dezastru, a fost eliminat de la putere. Cu toţii ştim şi recunoaştem că victoria de care se bucură întreaga ţară este rodul spiritului de sacrificiu al maselor populare de toate naţionalităţile şi, în primul rînd, al admirabilului nostru tineret, care ne-a restituit, cu preţul sîngelui, sentimentul demnităţii naţionale. Un merit deosebit îl au cei care ani de zile şi-au pus în pericol şi viaţa, protestînd împotriva tiraniei.

Se deschide o pagină nouă în viaţa politică şi economică a României.

În acest moment de răscruce am hotărît să ne constituim în Frontul Salvării Naţionale, care se sprijină pe armata română şi care grupează toate forţele sănătoase ale ţării, fără deosebire de naţionalitate, toate organizaţiile şi grupările care s-au ridicat cu curaj în apărarea libertăţii şi demnităţii în anii tiraniei totalitare.

Scopul Frontului Salvării Naţionale este instaurarea democraţiei, libertăţii şi demnităţii poporului român.

Din acest moment, se dizolvă toate structurile de putere ale clanului Ceauşescu. Guvernul se demite. Consiliul de Stat şi instituţiile sale îşi încetează activitatea. Întreaga putere de stat este preluată de Consiliul Frontului Salvării Naţionale. Lui i se vor

(Continuare în pag. a 3-a)

Astăzi s-a născut Hristos

Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos.
Lăudaţi şi cîntaţi
Şi vă bucuraţi.

Mititel, înfăşeţel,
În scutec de bumbăcel,
Lăudaţi şi cîntaţi
Şi vă bucuraţi.

Vîntul bate, nu-l răzbate,
Neaua ninge, nu-l atinge.
Lăudaţi şi cîntaţi
Şi vă bucuraţi.

Şi de-acum pînă-n vecie
Mila Domnului să fie.
Lăudaţi şi cîntaţi
Şi vă bucuraţi.

ACESTA ESTE FIUL MEU CEL IUBIT*

Ca în fiecare an la sărbătoarea Naşterii Domnului, vă trimit şi în acest an scrisoare-pastorală de binecuvîntare şi de urare, să petreceţi sărbătorile cu sănătate şi să vă facă Dumnezeu parte de toate darurile Sale cele bogate, fiecăruia după trebuinţele lui. Părintele bunătăţii şi al iertării să nu ţină seama de greşelile şi de slăbiciunile noastre, ci să se întoarcă spre noi cu iertare, şi să ne lumineze calea vieţii, revărsînd peste noi milostivirea Sa cea nemărginită. La rîndul nostru, şi noi să ne întoarcem cu mai multă credinţă spre Dînsul. Să ne rînduim simţirile şi gîndurile potrivit învăţăturii celei de El descoperite prin Iisus Hristos-Mîntuitorul, „Fiul Său cel iubit", în aşa fel încît să se vadă că sîntem iubitori de Dumnezeu, şi că avem în Cuvîntul Său marea şi sfînta călăuză a vieţii noastre.

Noi, cei credincioşi, ştim şi credem, fără umbră de îndoială, că Dumnezeu a creat cerul şi pămîntul, şi că tot El ne-a creat şi pe noi, şi că tot la El ne vom întoarce după ce ne vom săvîrşi călătoria pămîntească. În această zi de mare sărbătoare, mă rog lui Dumnezeu cu deosebire, ca toţi să aveţi parte pe căile vieţii acesteia de linişte, de bucurii şi de tot ceea ce vă poate asigura şi pentru dincolo liniştea şi bucuria, adică mîntuirea.

Cel a cărui Naştere o sărbătorim astăzi ne-a învăţat tot ceea ce trebuie să ştim şi să facem pentru a dobîndi mîntuirea. El chiar de aceea s-a şi întrupat, fiind anume trimis de Dumnezeu-Tatăl *„pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire"*, **cum mărturisim în Simbolul credinţei.**

Dar, oare, de ce pentru aceasta a fost nevoie să vină pe pămînt *chiar* **Unul din Treime? De ce a trebuit să se întrupeze printre**

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

* Textul reproduce Pastorala de Crăciun trimisă credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului — 1989.

MESAJUL DE ADEZIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Biserica Ortodoxă Română, care de-a lungul secolelor a împărtăşit soarta poporului român, atît la dureri, cît şi la bucurii, se află alături de el şi în aceste momente cruciale şi îşi exprimă întregul ei ataşament faţă de programul şi acţiunile Frontului Salvării Naţionale, menite să asigure triumful libertăţii şi demnităţii tuturor fiilor Patriei.

În condiţiile de îngrădire a libertăţilor impuse de dictatură şi teroare întregului popor, Biserica noastră a fost supusă unor presiuni şi limitări pe care, deşi n-am putut să le depăşim spre a ne exercita plenar drepturile misiunii noastre, totuşi, cu stăruinţă şi răbdare, ne-am străduit să păstrăm vie conştiinţa de neam şi să promovăm pe măsura puterilor noastre valorile lui nemuritoare.

Faţă de trista situaţie din trecut, ne dăm seama ce dar dumnezeiesc s-a revărsat asupra înţelepciunii şi curajului eroicilor fii şi fiice ai poporului român, care, cu preţul vieţii, pun temelii trainice adevăratei dezvoltări libere şi democrate a naţiunii noastre.

Sîntem hotărîţi să ne reconstruim sanctuarele istorice strămoşeşti, biserici şi mănăstiri, victime ale buldozerelor tiranului Ceauşescu, să zidim noi biserici în atîtea şi atîtea cartiere, de unde ele au dispărut şi unde nu ni s-a dat voie să le construim.

Ne vom serba în linişte şi bucurie sfintele noastre sărbători creştineşti şi vom da cleruluişi credincioşilor noştri apa cea vie a Cuvîntului lui Dumnezeu, potrivit aşteptărilor lor.

Păstrînd pururea vie în inimi imaginea şi vrednicia tuturor celor ce şi-au jertfit viaţa pentru cauza sfîntă a neamului nostru, în aceste zile dramatice, membrii Sf. Sinod, păşind cu toată încrederea alături de întregul popor, sînt hotărîţi să sprijine cu toată vigoarea principiile şi acţiunile măreţe, cărora li s-au dat expresie în Comunicatul către Ţară al Consiliului Frontului Salvării Naţionale.

Înălţîndu-ne cugetul către bunul Dumnezeu, îl rugăm cu căldură să întărească cu darul Sf. Duh voinţa şi simţirea tuturor celor ce acum luptă, cu preţul vieţii, pentru deplina biruinţă a libertăţii şi democraţiei pe pămîntul românesc.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† *ANTONIE*
MITROPOLITUL ARDEALULUI

† *NESTOR*
MITROPOLITUL OLTENIEI

† *NICOLAE*
MITROPOLITUL BANATULUI

† ANTIM, Arhiepiscopul Tomisului şi Dunării de Jos; † TEOFIL, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului; † GHERASIM, Episcopul Rîmnicului şi Argeşului; † EPIFANIE, Episcopul Buzăului; † EFTIMIE, Episcopul Romanului şi Huşilor; † EMILIAN, Episcopul Alba Iuliei; † TIMOTEI, Episcopul Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului; † VASILE, Episcopul Oradiei; † VASILE TÎRGOVIŞTEANUL, Episcop-Vicar Patriarhal; † NIFON PLOIEŞTEANUL, Episcop-vicar Patriarhal; † ROMAN IALOMIŢEANUL, Episcop-vicar; † PIMEN SUCEVEANUL, Episcop-vicar; † DAMASCHIN SEVERINEANUL, Episcop-vicar; † LUCIAN TOMITANUL, Episcop-vicar; † JUSTINIAN MARAMUREŞANUL, Episcop-vicar; † CALINIC ARGEŞANUL, Arhiereu-vicar; † IOACHIM VASLUIANUL Arhiereu-vicar; † GHERASIM HUNEDOREANUL, Arhiereu-vicar.

Pe ostaşii, eroii şi martirii români, care în aceste zile şi-au jertfit viaţa pentru libertatea patriei, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăţia Sa.

ACESTA ESTE FIUL MEU CEL IUBIT

(Continuare din pag. I-a)

oameni ca om chiar Fiul lui Dumnezeu? Înainte de aceasta Dumnezeu se descoperise prin profeți și prin alți bărbați sfinți, de la care ne-a rămas *Vechiul Testament*, **mărturie scrisă a Legii după care să se conducă oamenii. N-a fost aceasta de ajuns? Într-adevăr,** *Vechiul Testament* **n-a fost de ajuns. El începuse să fie răstălmăcit. Amestecul omenesc în interpretarea Legii dumnezeiești îi scădea tot mai mult puterea de a mai fi o călăuză sigură spre Împărăția lui Dumnezeu.**

Că ajunsese întocmai așa, se vede și din aceea că tîlcuitorii Vechiului Testament îl reduseseră la un formalism ca acela al fariseilor, cu care Mîntuitorul a avut mult de luptat, încercînd să-i învețe că litera omoară și că Duhul face viu.

Mîntuitorul a venit să îndrepte și învățătura, și tîlcuirea ei, s-o completeze și s-o împlinească cu autoritate de Sus. El a propovăduit cu autoritate de Dumnezeu. *Iată de ce s-a întrupat chiar Fiul lui Dumnezeu printre oameni:* **Pentru ca învățătura Sa să aibă caracter absolut. Pentru ca tot cuvîntul Său să fie cuvînt de la Dumnezeu. Și vom vedea mai departe că Dumnezeu-Tatăl a ținut ca acest lucru să se știe cu limpezime, că Cel întrupat e** *Fiul*, **pentru ca învățăturile Lui să nu mai poată fi puse la îndoială de nimeni; nimeni să nu le mai considere omenești, și toți să știe că ele sînt** *adevărul* **care arată** *calea* **spre** *viața* **veșnică.**

*

Mîntuitorul s-a prezentat pe Sine zicînd: *„Eu sînt calea, adevărul și viața"* (Ioan 14, 6), **iar altă dată a spus:** *„Eu sînt ușa; prin Mine de va intra cineva, se va mîntui"* (Ioan 10, 9). **Iată cuvinte de cea mai mare însemnătate pentru noi toți.**

Ce învățăm de aici? Că alt *adevăr* **mîntuitor nu există, nici altă** *cale*, **nici altă** *ușă* **spre mîntuire. Dar ce înseamnă aceste cuvinte pentru noi cei care le ascultăm acum? Ce trebuie să înțelegem prin cuvintele:** *„Eu sînt ușa"?* **Cum este Iisus Hristos** *ușa?* **Iată ce mi-am propus să vă lămuresc în această scrisoare-pastorală, cu prilejul Nașterii Celui ce s-a numit pe Sine** *Ușa mîntuirii*, **pentru ca să faceți totul și să vă ajute și Dumnezeu să intrați prin ea și să aveți parte de fericirea cuvenită celor ce cred și trăiesc după legea Domnului.**

Ușa mîntuirii **este, în primul rînd, credința în Dumnezeu și în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu.** *Ușa mîntuirii* **este credința că Dumnezeu e Creatorul universului și al oamenilor.** *Ușa mîntuirii* **este credința că Dumnezeu ne ocrotește și ne ajută, că se ocupă cu iubire de viața noastră și că, la vremea cuvenită, ne va judeca după faptele noastre. Mîntuitorul a cerut mereu această credință în Sine ca Fiu al lui Dumnezeu, pentru că a știut că numai așa Îi vor fi primite și crezute cuvintele, învățăturile și minunile** *ca de la Dumnezeu.* **El nu și le-a prezentat niciodată ca fiind omenești. Forța neîndoielnică a învățăturilor Sale, care urmau să fie** *Legea nouă* **pentru întregul neam al oamenilor, pentru tot locul și timpul, își putea căpăta legitimitatea absolută, numai dacă El era recunoscut ca Fiu al lui Dumnezeu. Numai așa învățăturile Sale se puteau impune ca adevăruri ultime și definitive, obligatorii pentru toți cei ce doresc să se mîntuiască. Numai așa răspunsurile Sale la marile întrebări pe care și le pune tot omul din lume, cel simplu ca și cel învățat, au putut fi considerate de două mii de ani încoace, de către toți cei care L-au recunoscut ca Fiu al lui Dumnezeu, drept răspunsuri satisfăcătoare și complete, liniștind mintea cercetătoare a oamenilor și umplînd de sens, de tihnă și de rost viețile lor.**

Pentru a obține aceste rezultate în sufletele oamenilor, Iisus s-a dorit întotdeauna cunoscut și înțeles. De aceea a și pus odată întrebarea: *„Cine zic oamenii că sînt eu?"* (Matei 16, 3). **Și pe apostoli i-a întrebat:** *„Dar voi cine ziceți că sînt"?* (Matei 16, 15).

*

Mîntuitorul Iisus Hristos pune tuturor generațiilor întrebarea aceasta capitală. Și ne-o pune și nouă astăzi: *„Voi, cine ziceți că sînt?* **Punînd această întrebare, Mîntuitorul n-a luat pe nimeni prin surprindere. Înainte de a pune întrebarea, i-a pregătit, li s-a descoperit cine este, și le-a fost descoperit și de către Cel ce L-a trimis, de către Tatăl cel din ceruri. Aceeași pregătire o face permanent și cu noi, prin Biserica de El întemeiată, și care Îi propovăduiește învățătura, și Îl împărtășește prin Sfintele Taine. De răspunsul la această întrebare, de împărtășirea cu El a fiecăruia dintre noi, depinde destinul nostru veșnic. Dacă răspundem precum a răspuns Petru în numele tuturor apostolilor:** *„Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu"* (Matei 16, 16), **înseamnă că am găsit** *ușa* **și că intrăm prin Ea, acolo unde toate întrebările capătă răspuns încă de pe acum, tot întunericul se luminează, toate imensele taine din noi și dimprejurul nostru se descopăr, tot destinul nostru capătă înțeles și sens pentru trecut, prezent și viitor, pentru eternitate. Cea mai arzătoare dorință omenească, singura care ne echilibrează existența: aceea de a învinge moartea și de a trăi veșnic își găsește prin acceptarea lui Hristos ca** *Ușă* **spre eternitate, deplina satisfacție. Căci aceasta o dorim cu toții. Dacă o lămurim pe aceasta, am lămurit totul. Dar fără Hristos n-o putem lămuri. El este Ușa.** *„Fără de Mine nu puteți face nimic"!*

Sfînta Scriptură a Vechiului Testament L-a anunțat pe Mîntuitorul prin profeți. În Noul Testament L-a descoperit Tatăl. S-a descoperit și El însuși pe Sine. L-au mărturisit ca Fiu al lui Dumnezeu apostolii și, nu de puține ori, cei vindecați de El, și mulțimile care L-au ascultat și au fost martore la minunile Lui. Am crezut că e bine să ne reamintim în această scrisoare-pastorală, măcar cîteva din multele mărturii care să ne întărească și mai mult convingerea și credința că:

Astăzi s-a născut Hristos
Mesia chip luminos,

Fiul lui Dumnezeu care, ca Înalt Sol ceresc, ne aduce Cuvînt de la Dumnezeu, ca să ne învețe ce să credem și cum să ne trăim viața pe acest pămînt, *Cuvîntul* **fiind chiar El.**

Veți vedea și veți înțelege din cele ce urmează că, despre nimeni, niciodată în istoria omenirii, nu s-a spus ceea ce s-a spus despre Iisus, de Sus din cer și de jos de pe pămînt.

1. Arhanghelul Gavriil i-a spus Fecioarei Maria la Buna Vestire: *„Acesta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema... și Fiul lui Dumnezeu se va chema"* (Luca 1, 32. 35).

Un înger s-a arătat bătrînului Iosif și i-a spus că Maria va naște fiu de la Duhul Sfînt. Să-i pună numele de Iisus, căci El va mîntui pe poporul Său de păcatele lor (Matei 1, 21). **El va fi cel anunțat de Isaia ca Emanuel, care se tîlcuiește:** *„Cu noi este Dumnezeu"* (Isaia 7, 14), **deci care va fi Dumnezeu.**

Despre cine, atîția îngeri care au vorbit profeților vreme de 1.500 de ani înainte de Nașterea Domnului, au mai spus asemenea lucruri? Despre cine a mai spus vreunul din ei că ar fi Dumnezeu? Despre nimeni, decît, profetic, tot despre Iisus-Mesia care urma să se nască la „plinirea vremii". Tuturor celorlalți, de la Moise pînă la Ioan Botezătorul, Dumnezeu și profeții le-au vorbit ca unor oameni, și i-au prezentat drept oameni. Numai despre Iisus au dat mărturie că este Fiul lui Dumnezeu.

2. Celor din Vechiul Testament le-a vorbit adesea însuși Dumnezeu, iar profeții au repetat întotdeauna cuvintele Lui zicînd: *„Așa zice Domnul"*. **Despre nimeni însă Dumnezeu n-a dat o mărturie asemănătoare ca aceea dată despre Mîntuitorul Iisus Hristos. El a spus, în auzul mulțimilor, la Botez:** *„Acesta este Fiul Meu cel iubit"* (Matei 3, 17). **Și tot așa a spus la Schimbarea la Față, în auzul apostolilor prezenți:** *„Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care bine am voit. Pe Acesta să-L ascultați"* (Matei 17, 5).

Și iată de ce a ținut Dumnezeu să se știe acest lucru: Pentru ca Iisus să fie ascultat. Pentru ca învățătura Lui să fie primită nu ca învățăturile oamenilor, ci ca adevăruri dumnezeiești. Căci e adevărat că din învățătura omenească, din observarea lumii de sus și a celei de jos, ca și din observarea minunii care se cheamă om, putem *deduce* **existența lui Dumnezeu precum este scris:** *„Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mîinilor Lui o vestește tăria"* (Ps. 18, 1). **Legile universului ne vorbesc despre un Legiuitor. Viața ne vorbește despre un** *„Dătător de viață"*, **căci viața și legile de orice fel, ale materiei vii și ale celei moarte, nu s-au putut naște de la sine, din nimic și din întîmplare. Dar despre** *cum* **le-a făcut Dumnezeu pe toate, cum a făcut materia și viața plantelor, a animalelor și a oamenilor și despre** *cum gîndește Dumnezeu*, **și despre** *ce așteaptă de la noi*, **n-am fi putut ști niciodată și n-am putea ști niciodată, pe nici o cale omenească. Am rămîne veșnic neștiutori.**

Despre acestea nu putem ști decît atîta, cît ne-a spus și ne spune Dumnezeu Însuși. **Iată de ce a descoperit în vechime cele despre Facerea lumii și L-a trimis apoi pe pămînt pe Fiul Său: ca să ne spună ceea ce altfel n-am putea ști. Și a venit. S-a întrupat într-o zi ca aceasta. Și ne-a spus. Și Dumnezeu a vrut să-L primim și să credem în El că e Fiul Său, trimis anume, cu o misiune, de la El. Numai prin această credință putem ști despre voia și gîndurile lui Dumnezeu cu noi și despre rostul nostru pe pămînt și în eternitate. Mai rămîn multe taine ascunse, dar atît cît ne trebuie pentru mîntuire, știm acum prin Iisus Hristos.**

3. Îndeplinindu-și misiunea, Iisus S-a descoperit și El pe Sine, ca Fiu al lui Dumnezeu, cu limpezime, fără putință de a fi interpretat altfel. Astfel a zis: *„Eu și Tatăl una sîntem"* (Ioan 10, 30). **S-a afirmat ca nedespărțit de Tatăl și prin cuvintele:** *„Tatăl este întru Mine, și Eu întru Tatăl"* (Ioan 10, 38; 14, 11). *„Pe Tatăl* **— a zis El —** *nu-L cunoaște nimeni decît numai Fiul și cel căruia va voi Fiul să-i descopere"* (Matei 11, 27). **De aceea Iisus a spus:** *„Nimeni nu vine la Tatăl, decît prin Mine"* (Ioan 14, 6). **Așadar: cine vrea să știe ceva coherent, clar, despre Dumnezeu, nu poate ști altfel, decît prin Iisus, direct de la Dumnezeu.**

Care dintre muritori a mai putut spune despre sine, ceea ce a spus despre Sine Iisus? Nici unul. Și din tot ce a spus, și din tot ce a făcut, nimeni, niciodată nu i-a pus la îndoială onestitatea, echilibrul. El s-a prezentat întotdeauna drept ceea ce era. Și i-a încredințat pe toți cei care L-au ascultat cu bună credință, că era Fiul lui Dumnezeu.

4. Ucenicii L-au mărturisit și ei ca *„Fiu al lui Dumnezeu"* (Matei 14, 33); *„Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu"* (Matei 16, 16; Marcu 8, 29; Luca 9, 20). **Ei au recunoscut că El avea** *„cuvintele vieții celei veșnice"* (Ioan 6, 68—69) **și că** *„sub cer nu este nici un alt nume dat între oameni, în care trebuie să ne mîntuim"* (Faptele Apostolilor 4, 12).

5. Iisus nu și-a negat identitatea nici în fața Marelui arhiereu (Matei 26, 63), **nici în fața lui Pilat** (Matei 27, 11). **Iar apoi și-a probat-o prin Învierea Sa din morți, realitatea pe care s-a clădit creștinismul ca religie nouă a mîntuirii.**

Ioan Botezătorul L-a adeverit și el ca Fiu al lui Dumnezeu (Ioan 1, 34). **Mulțimile au recunoscut că și vînturile și marea ascultau de El** (Matei 8, 27); **I-au recunoscut înțelepciunea și puterea** (Matei 13, 54—55) **și se întrebau** *„Cum știe Acesta carte fără să fi învățat"* (Ioan 7, 15). **Toți L-au recunoscut ca făcător de minuni, deci făcător de fapte dumnezeiești pe care, cu puterea lor, oamenii nu le pot face. Inclusiv membrii Sinedriului, deci adversarii Lui cei mai mari, I-au recunoscut minunile** (Ioan 11, 47). **Pînă și unul din cei care L-au răstignit, văzînd minunile ce s-au produs atunci, a exclamat:** *„Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta"* (Marcu 15, 39).

Multe alte dovezi v-aș fi putut aduce, despre rostul Nașterii Domnului, și despre Dumnezeirea Celui a Cărui Naștere o sărbătorim, dacă ar fi încăput într-o asemenea scrisoare-pastorală care se cere să fie scurtă. Le-am ales pe cele mai însemnate și am speranța că vor fi de ajuns, ca să vă reînnoiască credința că Cel a cărui Naștere o sărbătorim astăzi a fost și rămîne pentru totdeauna Fiul lui Dumnezeu și că, prin credința în El, și prin faptele bune pe care ne-a învățat El să le facem în numele iubirii, vom intra pe Ușa care duce în Împărăția Cerurilor.

Să ne bucurăm că s-a întrupat ca să ne vorbească și să ne învețe despre Dumnezeu și cum să trăim în pace și frăție între noi, să ne iertăm, să ne iubim, să știm că sîntem nemuritori. Și să fim buni. Iată, pentru a ne învăța toate acestea, și pentru a ne încredința că așa ne vrea Dumnezeu, s-a întrupat printre noi chiar El, Unul din Treime, Dumnezeu-Fiul. Mare atenție a lui Dumnezeu față de noi! Cine se va mai putea îndoi de cuvintele, povețele și poruncile Lui? Ar fi un mare păgubit acela dintre noi, care n-ar lua aminte la ceea ce însuși Dumnezeu a socotit că trebuie să știm și să facem ca să ne mîntuim.

Peste cîteva zile vom întîmpina cu toții Noul An 1990. Să rugăm pe bunul Dumnezeu ca, în anul care vine, să ne facă parte de noi împliniri în tot ceea ce vom întreprinde cu brațele și cu mințile noastre.

Să reverse peste noi și peste întreaga lume harurile păcii și ale bunei înțelegeri. Vă fac de pe acum tuturor bune urări de sănătate și de spor în toate, spre binele familiilor dumneavoastră, spre îmbelșugarea și buna stare a gospodăriilor dumneavoastră, și spre sporul și prosperarea generală a Patriei noastre.

Fiul lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, a cărui Naștere o sărbătorim astăzi, să ne fie călăuzitor, prin Biserica Sa cea Sfîntă, pe calea mîntuirii și să ne facă parte tuturor, de tot ceea ce ne poate ajuta să fim bine plăcuți lui Dumnezeu și oameni de nădejde și de sprijin pentru tot ceea ce înseamnă iubirea aproapelui, promovarea binelui obștesc și a unei vieți mereu reînnoită în Hristos.

Crăciunul, pentru mici și mari, e Sărbătoarea bucuriei.

Nașterea Domnului să ne ajute să fim buni creștini, să stăm alături de Biserică și să urmăm povețele ei, căci, precum spune Sf. Ciprian, *„în afară de Biserică nu este mîntuire"*.

Sufletele noastre intră acum în atmosfera minunii coborîrii lui Dumnezeu pe pămînt. Aceasta lucrează în noi nemărginită bucurie spirituală. Cu ea să întîmpinăm și Noul An. La Mulți Ani tuturor!

Praznic luminos

Praznic luminos
Strălucind frumos,
Astăzi ne-a sosit
Și ne-a-nveselit
Că mîntuitorul
Și izbăvitorul
Cu trup a venit.

Raiul cel închis
Azi iar s-a deschis
Șarpelui cumplit
Capul i-a zdrobit
Și strămoșii iară
Prin Sfînta Fecioară
Iar s-au înnoit.

Îngerii cîntau,
Păstorii fluierau,
Magii se închinau,
Toți se bucurau.
Dar Irod era
Că se tulbura
De nașterea Sa.

El Îl căuta
Vrînd morții — a-L da,
Dar Pruncul Iisus
Din țară S-a dus
Fie lăudat,
Binecuvîntat
În veacuri, Amin.

O, ce veste minunată

O, ce veste minunată
În Vifleem ni s-arată.
Astăzi S-a născut
Cel fără-de-nceput,
Cum au spus proorocii.

Că la Vifleem, Maria,
Săvîrșind călătoria,
Într-un mic sălaș
Lîng-acel oraș
A născut pe Mesia.

Pe Fiul în al Său nume
Tatăl L-a trimis în lume
Să se nască
Și să crească,
Să ne mîntuiască.

Domnul Iisus Hristos

Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Hristos,
Mesia cel mult dorit
Domnul Iisus Hristos.

Din Fecioară s-a născut
Domnul Iisus Hristos
Și cu lapte S-a crescut
Domnul Iisus Hristos.

Cum e robul S-a smerit
Domnul Iisus Hristos
Și pe noi ne-a mîntuit
Domnul Iisus Hristos.

Trei păstori

Trei păstori se întîlniră
Și așa se sfătuiră:
Haideți, fraților, să mergem
Floricele să culegem.

Și să facem o cunună,
S-o-mpletim cu voie bună
Și s-o ducem lui Hristos
Să ne fie de folos.

Plugușorul

Mîine anul se-nnoiește,
Plugușorul se pornește
Și-ncepem a colinda,
Pe la case a ura.
Casa care e urată
Dumnezeu s-o noroacească.
Cîte flori sînt în livadă
Atîția galbeni în ladă,
Cîți cărbuni sînt în cuptor
Atîtea vite-n obor.
Anul fie cu belșug
Pentru brazda de sub plug.
La mulți ani cu sănătate,
Să vă dea Domnul de toate!
La anul și la mulți ani!

Eminescu

Ce imn s-aducem frumuseții
și zbuciumului tău adînc
din care chip ai dat tristeții,
în care patimile plîng,
prin care visul de mărire
mulțimilor l-ai dat pe veci,
Luceafăr plin de strălucire,
tu, taină care nu te treci!

Străbuna rădăcină-a noastră
în tine-și află rădăcini,
cum bolta cerului sihastră
lumini aprinde în lumini,
cum vîrsta noastră nepieritâ
stă-n faptele de voievozi,
cum Mioriță-i izvodită
de versul dușilor rapsozi!

Ce imn s-aducem nemuririi
cînd tu în sine te-ai zidit
ca Demiurgu-n trupul Firii
și chipul tău ne-a răsărit
arzînd precum în dor durerea
și ca durerea dătător
de mari iubiri: ne ești puterea
de-a fi prin dor netrecători!

Tu, piscul aurind în soare
și matcă-a Limbii noastre ești:
împodobind-o cu odoare,
cu vechi însemne-mpărătești,
i-ai pus, ca unei Doamne-alese,
cununa marilor iubiri
și, iată, timpu-n ea ne țese
cu aură de-nvețiciri!

Ce imn să-aducem tinereții,
tu, fără vîrstă peste toți,
eternizînd tăria vieții
Tu, care vrei, să știi, și poți
cuprinde-n tine necuprinsul:
imens, în iris lumi aduni,
tu, cel cu veșnicii încinsul,
cum treci prin Cosmos și răsuni!

O, mai frumos decît un astru,
tu porți pe degete cîntări,
cînd Mării veșnicul albastru,
Pămîntului privighetori,
te-ntreci în armonii suind,
cum Adevăru-n adevăruri
stă-n vîrful aspru mărmurind...

Primește-ne acum cîntarea
ca o smerire, înălțînd
statui pe munți și-n depărtarea
sosind de dincolo de gînd,
rămîi, tu, semnul ce ne cere
și ne unește morți cu vii
Luceafăr, sărutînd din sfere
pămîntul sfintei Românii!...

Radu Cârneci

COMUNICATUL CĂTRE ŢARĂ
al Consiliului Frontului Salvării Naţionale

(Continuare din pag. I-a)

subordona Consiliul Militar Superior, care coordonează întreaga activitate a armatei şi a unităţilor Ministerului de Interne. Toate ministerele şi organele centrale în actuala lor structură îşi vor continua activitatea normală, subordonîndu-se Frontului Salvării Naţionale, pentru a asigura desfăşurarea normală a întregii vieţi economice şi sociale.

În teritoriu se vor constitui consilii judeţene, municipale, orăşeneşti şi comunale ale Frontului Salvării Naţionale ca organe ale puterii locale.

Miliţia este chemată ca, împreună cu comitetele cetăţeneşti, să asigure ordinea publică.

Aceste organe vor lua toate măsurile necesare pentru asigurarea aprovizionării populaţiei cu alimente, cu energie electrică, cu căldură şi apă, pentru asigurarea transportului, a asistenţei medicale şi a întregii reţele comerciale.

Ca program, Frontul propune următoarele:

1. Abandonarea rolului conducător al unui singur partid şi statornicirea unui sistem democratic pluralist de guvernămînt.

2. Organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie.

3. Separarea puterilor legislativă, executivă şi judecătorească în stat şi alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unul sau, cel mult, două mandate. Nimeni nu mai poate pretinde puterea pe viaţă.

Consiliul Frontului Salvării Naţionale propune ca ţara să se numească în viitor România.

Un comitet de redactare a noii Constituţii va începe să funcţioneze imediat.

4. Restructurarea întregii economii naţionale pe baza criteriilor rentabilităţii şi eficienţei. Eliminarea metodelor administrativ-birocratice de conducere economică centralizată şi promovarea liberei iniţiative şi a competenţei în conducerea tuturor sectoarelor economice.

5. Restructurarea agriculturii şi sprijinirea micii producţii ţărăneşti. Oprirea distrugerii satelor.

6. Reorganizarea învăţămîntului românesc potrivit cerinţelor contemporane. Reaşezarea structurilor învăţămîntului pe baze democratice şi umaniste.

Eliminarea dogmelor ideologice care au provocat atîtea daune poporului român şi promovarea adevăratelor valori ale umanităţii. Eliminarea minciunii şi a imposturii, şi statuarea unor criterii de competenţă şi justiţie în toate domeniile de activitate.

Aşezarea pe baze noi a dezvoltării culturii naţionale.

Trecerea presei, radioului, televiziunii din mîinile unei familii despotice în mîinile poporului.

7. Respectarea drepturilor şi libertăţilor minorităţilor naţionale şi asigurarea deplinei lor egalităţi în drepturi cu românii.

8. Organizarea întregului comerţ al ţării, pornind de la cerinţele satisfacerii cu prioritate a tuturor nevoilor cotidiene ale populaţiei României. În acest scop, vom pune capăt exportului de produse agroalimentare, vom reduce exportul de produse petroliere, acordînd prioritate satisfacerii nevoilor de căldură şi lumină ale oamenilor.

9. Întreaga politică externă a ţării să servească promovării bunei vecinătăţi, prieteniei şi păcii în lume, integrîndu-se în procesul de construire a unei Europe unite, casă comună a tuturor popoarelor continentului. Vom respecta angajamentele internaţionale ale României şi, în primul rînd, cele privitoare la Tratatul de la Varşovia.

10. Promovarea unei politici interne şi externe subordonate nevoilor şi intereselor dezvoltării fiinţei umane, respectului deplin al drepturilor şi libertăţilor omului, inclusiv al dreptului de deplasare liberă.

Constituindu-ne în acest front, sîntem ferm hotărîţi să facem tot ce depinde de noi pentru a reinstaura societatea civilă în România, garantînd triumful democraţiei, libertăţii şi demnităţii tuturor locuitorilor ţării.

În mod provizoriu, în componenţa Consiliului intră următorii: Doina Cornea, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Laszlo Tokes, Dumitru Mazilu, Dan Deşliu, general Ştefan Guşe, general Victor Stănculescu, Aurel-Dragoş Munteanu, Corneliu Mănescu, Alexandru Bîrlădeanu, Silviu Brucan, Petre Roman, Ion Caramitru, Sergiu Nicolaescu, Mihai Munteanu, Mihai Ispas, Gelu Voican, Dan Marţian, căpitan Lupoiu Mihail, general Voinea, căpitan de rangul I Dumitrescu Emil, Neacşa Vasile, Ciontu Cristina, Baciu Marian, Bogdan Teodoroiu, Eugenia Iorga, Negriţiu Paul, Manole Gheorghe, Vladimir Ionescu, Adrian Sîrbu, Cîrjan Constantin, Domokos Geza, Magdalena Ionescu, Marian Mierlă, Constantin Ivanovici, Ovidiu Vlad, Bucurescu Valeriu, Ion Iliescu.

Dînd citire la posturile de radio şi televiziune acestui comunicat, Ion Iliescu a precizat: Deocamdată, este o structură provizorie, gîndită într-un mod foarte operativ. Lista rămîne deschisă. Nu aceasta va fi componenţa completă a Consiliului. Am menţionat doar cîteva nume de oameni care sînt legate de transformările pe care le cunoaşte ţara, oameni care au demonstrat spirit de sacrificiu în anii tiraniei, tineri care în aceste zile au fost pe baricade, care şi-au pus viaţa în pericol, reprezentanţi ai muncitorilor, ai studenţilor, ai intelectualităţii, ai armatei, acele forţe care au fost active, prezente în procesul de instaurare a noului regim al puterii. Lista rămîne deci deschisă. Pentru a putea completa componenţa Consiliului aşteptăm propuneri din partea tuturor categoriilor şi forţelor sociale care au luptat şi au învins.

Acest comunicat este o primă formă de platformă program a noului organism al puterii de stat din România. Am primit mandatul de a vi-l prezenta.

TINERI, CINSTE VOUĂ!

Ştim că tinereţea, în adevăratul ei înţeles, înseamnă demnitate, înseamnă curaj, înseamnă cinste şi omenie, înseamnă patriotism, înseamnă, trebuie s-o spunem, şi credinţă vie în Dumnezeu.

Deşi ni se părea la un moment dat că aceste valori s-au diluat, ba chiar s-au atrofiat la unii tineri, iată că zilele prin care am trecut, de totală redeşteptare naţională, au vădit că aceste virtuţi sînt vii şi lucrătoare în tineretul nostru.

Le-am admirat curajul, le-am admirat jertfelnicia, le-am admirat judecata matură, dar le-am admirat şi credinţa lor în Dumnezeu.

Nu-i putem uita îngenunchiaţi, cu pietate, cu dor de libertate şi dreptate, cu sete după cele ale lui Dumnezeu, în noaptea de 22 spre 23 decembrie şi apoi în 23 decembrie, în faţa catedralei mitropolitane din Sibiu, în faţa bisericii Sf. arhangheli Mihail şi Gavriil din Sibiu şi în alte părţi.

S-a prezentat la secretariatul Centrului nostru mitropolitan un tînăr de aproximativ 19—20 de ani, spunînd că, aflîndu-se la sediul miliţiei şi ajutînd la strîns documentele risipite prin camere, a găsit şi suma de 1000 lei, pe care doreşte s-o dăruiască bisericii. A fost îndrumat cu ea spre sediul Comitetului judeţean Sibiu al Frontului Salvării Naţionale, căci va fi nevoie de aceşti bani şi de alţii mulţi pentru refacerea noastră şi economică. Iarăşi un gest grăitor din partea unui tînăr.

Cinste vouă, tineri ai ţării noastre!

Gh. P.

Doamne ajută!

De la începuturile existenţei noastre bimilenare ne-am pomenit cu această scurtă dar impresionant de profundă rugăciune.

Este scurtă pentru că nu o rostim atît cu buzele cît cu sufletul din noi. Este mai mult un suspin al sufletului decît o rostire a buzelor noastre.

Zicem: „Doamne ajută!" *— cînd ne trezim din somn şi avem înaintea ochilor grijile şi multiplele îndatoriri ale zilei; cînd ne începem munca; cînd pornim în călătorie; cînd punem temelie unei case; cînd ne întemeiem căminul; cînd luăm decizii hotărîtoare în viaţă; cînd ne aflăm în primejdii; cînd ne încheiem călătoria în această lume. Acum s-ar cuveni de fapt să rostim cealaltă, tot atît de scurtă şi de profundă, rugăciune:* „Îţi mulţumim Doamne!", *dar îi dăm prioritate primei rugăciuni deoarece concomitent cu sfîrşitul vieţii noastre pămînteşti este şi începutul vieţii de dincolo de moarte. De aceea rostim şi acum:* „Doamne ajută!"

Nimic din ceea ce ar putea însemna slăbiciune, lipsă de curaj şi de hotărîre nu se cuprinde în această rugăciune. Cînd o rostim, noi nu-i cerem lui Dumnezeu să facă El ceea ce sîntem noi datori să facem. Din contră, ne exprimăm hotărîrea de a ne îndeplini îndatoririle şi planurile pe care ni le-am făurit, dar purtăm în inimă convingerea profundă că fără ajutorul lui Dumnezeu osteneala noastră ar putea fi zadarnică şi ţinta pe care o urmărim să nu fie atinsă.

Cuvintele psalmistului sînt clare în această privinţă: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar s-ar osteni cei ce o păzesc".

Acum cînd sîntem la început de viaţă nouă, liberă, demnă şi fericită în ţara noastră; cînd sîntem, în sfîrşit, în situaţia de a înlătura răul şi minciuna, reinstaurînd la locul cuvenit binele şi adevărul; acum, mai ales, trebuie să zicem cu o gură şi cu o inimă: „Doamne ajută!"

În chip pilduitor, poporul nostru cel mult încercat, umilit şi obidit şi-a unit eforturile, şi-a oţelit voinţa şi şi-a luat soarta în propriile sale mîini. Pe buzele multor fii şi fiice ale neamului nostru, ale fraţilor şi semenilor noştri, au putut fi auzite, în aceste zile, încurajatoarele şi dătătoarele de speranţă cuvinte: „Doamne ajută!"

Le-au rostit cu credinţa, care n-a pierit niciodată din sufletele lor, că „Dumnezeu este cu neamul drepţilor" *(Ps. 13 5);* „Că ochii Lui sînt spre cei drepţi şi urechile Lui spre rugăciunea lor" *(Ps. 33, 14—16). Obişnuit, însoţim aceste cuvinte de semnul crucii, care este şi semnul biruinţei.*

Deci, închinîndu-ne Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh să rostim plini de speranţă şi de încredere în pîlpîirea de lumină ce mijeşte la orizont: „Doamne ajută".

T.R.

„Plinirea vremii" (Gal. 4, 4)

Sînt unul dintre marele număr de fii ai acestor binecuvîntate plaiuri, torturat în pivniţele securităţii din Sf. Gheorghe, Tg. Secuiesc şi Sibiu, pentru că, asemenea tuturor tinerilor, asemenea minunaţilor noştri tineri de astăzi, îndrăznisem să gîndesc şi să simt ceva mai mult decît porunceau cei ce pînă acum erau în fruntea Ţării.

De aceea, oricît ne-am strădui, nu putem revărsa în afară focul simţămintelor noastre lăuntrice din aceste clipe, nu găsim cuvintele cele mai potrivite care să redea măreţia acestor zile, în care poporul nostru şi-a spălat într-un mod cum nu se poate mai onorant faţa care i-a fost pătată într-un chip strigător la cer de acest Irod al zilelor noastre.

În momente de cumpănă, prin care toţi am trecut într-un fel sau altul în ultimele decenii, ni se părea că Dumnezeu ne-a uitat şi că şi-a întors faţa Sa de la noi. Dar nu, erau ispite de moment, căci El nu ne-a dat uitării, El ne-a avut în dragostea Sa cea sfîntă, aşa cum ne-a avut pe tot parcursul mult încercatei noastre istorii. Căci iată, „la plinirea vremii" ne-a ajutat să ieşim din nou la lumină, ne-a ajutat să ne întoarcem „de la întuneric la lumină" (F. Ap. 26, 18), inclusiv prin vremea blîndă pe care ne-a rînduit-o în aceste zile.

Ştim ce înseamnă „plinirea vremii": contextul religios-moral, social şi istoric în care a fost rînduită venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos. Iată însă că pentru noi românii „plinirea vremii" are astăzi şi un înţeles naţional. Este, de altfel, şi o extraordinară similitudine.

Era, la întruparea lui Iisus acum 2000 de ani, în plină desfăşurare cultul împăratului, cînd supuşii imperiului roman, şi în primul rînd funcţionarii publici, erau obligaţi să aducă jertfe şi să se închine împăratului roman, care se credea şi zeu. Acest cult, această religie, am trăit-o pe viu şi noi peste două decenii prin deşănţatul şi scandalosul cult al tiranului, care, Doamne, cîte suflete a întinat, cîte vieţi omeneşti a distrus, cîţi fii buni ai Ţării a ghilotinat.

Era, acum 2000 de ani, un dispreţ total faţă de omul din obşte, care a dus şi duce totdeauna greul. „Dacă s-ar putea, v-ar lua şi dreptul de a împărţi cu ei (potentaţii vremii, n.n.) lumina Soarelui. Sînt mînioşi că respiraţi, că vorbiţi, că aveţi chip de om" — spune Canuleius, adresîndu-se mulţimilor, după cum citim într-o lucrare a scriitorului antic latin Tit Liviu. Aproape aceeaşi situaţie a trăit-o pînă acum cîteva zile şi obştea cea mare a poporului nostru, umilit, dispreţuit, împovărat şi înfometat în modul cel mai barbar posibil.

Dar iată că a venit „plinirea vremii" şi a aşteptărilor noastre, cînd prin forţele sale proprii, ca Învierea Domnului de altădată, şi ajutorul bunului nostru Părinte ceresc, de care masele au fost permanent conştiente, tirania a fost aruncată la coşul istoriei, nădăjduim pentru totdeauna pe meleagurile noastre. Iată, iubiţi cititori ai venerabilei noastre gazete, că a sosit ziua cea mare a întrupării Fiului lui Dumnezeu, care ne-a ridicat din robia păcatului şi robia unei orînduiri odioase. „Bucuraţi-vă — deci — şi iarăşi zic bucuraţi-vă!" (Fil. 4, 4).

Putem cînta acum cu toţii: *„Noi umblăm şi colindăm, / Veste bună să vă dăm".* Şi: *„Sculaţi, români, sculaţi / Şi cu toţi vă bucuraţi / Că azi s-a născut Hristos / Oamenilor de folos".*

Să ne bucurăm, aşadar, dar nu cu ţipete şi chimvale răsunătoare, ci cu bucuria demnităţii noastre regăsite, de creştini şi de români.

Să ne bucurăm, „oameni buni ai bunei Românii", nu cu gînduri trufaşe, nici viclene, nici cu dor de răzbunare, sau alte porniri destrămante, ci cu bucuria inimii curate şi generos deschisă spre toţi semenii noştri; cu bucuria cu care toţi fiii buni ai Legii noastre străbune ortodoxe s-au bucurat totdeauna.

Să ne bucurăm, iubiţi fraţi, cu bucuria gîndului ziditor, ziditor de suflet, ziditor de ţară, la temelia căreia s-au dat în aceşti ani „de lumină" atîtea lovituri ucigătoare.

Să ne bucurăm într-o simţire, toţi fiii acestui pămînt străbun, indiferent cum ne numim, chemaţi acum ca, într-o unitate de monolit, să punem noi şi trainice temelii Ţării noastre dragi.

Mulţumind cu căldură şi piozitate bunului nostru Părinte ceresc, pentru toate binefacerile Sale ştiute şi neştiute revărsate asupra poporului român, să deschidem fereastra sufletului nostru spre lumina şi duhul înnoitor de gînd şi viaţă, pe care Naşterea Domnului o revarsă din belşug în chip special în acest an, asupra noastră a tuturor.

Arhid. *Gh. Papuc*

125 de ani de la reînființarea Mitropoliei Transilvaniei

În teritoriile carpato-danubiano-pontice — Dacia de altădată — a existat o organizare bisericească, atestată de diferite izvoare istorice încă din secolul IV: un episcop cu numele Teofil, în teritoriile nord-dunărene, a participat la lucrările primului Sinod ecumenic, de la Niceea, în anul 325, iar la Tomis (Constanța de azi) sînt consemnați peste zece episcopi, în secolele IV—VI. În perioada zisă „a migrațiilor" vor fi activat în nordul Dunării așa-numiții „horepiscopi", adică „episcopi de sat", la Sucidava (Celei — Corabia de azi), la Morisena (Cenad — j. Timiș) sau în alte părți. În jurul anului 900, cînd sînt atestate documentar și arheologic voievodatele de la Alba Iulia, al lui Gelu „românul", cu centrul în Dăbîca — j. Cluj, al lui Menumorut, cu centrul la Biharea, lîngă Oradea și al lui Glad, în Banat, în cadrul fiecăruia activa și cîte un horepiscop sau episcop.

În 1205 era consemnată, într-un act papal, o episcopie „pe moșiile fiului cneazului Bilea", undeva în părțile Bihorului sau Hunedoarei. În anii din urmă s-a descoperit o inscripție de mare însemnătate națională și bisericească, la mănăstirea Rîmeț, din anul 1377, care menționa numele „arhiepiscopului" Ghelasie, primul ierarh transilvănean cunoscut cu numele. În secolul al XV-lea sînt amintiți alți ierarhi români ortodocși în Transilvania: Ioan la Hunedoara, în 1456, mitropolitul Ioanichie, în 1479, fără să-i cunoaștem locul în care își avea reședința, arhiepiscopul Daniil, înainte de 1488, Marcu, înainte de 1516, Danciu (Ștefan?) și Petru, în 1538, toți cu sediul în mănăstirea de la Feleac, lîngă Cluj. Ei au avut cîrmuirea duhovnicească a tuturor românilor transilvăneni.

Pînă pe la mijlocul secolului al XVI-lea, deci în perioada zisă a „voievodatului", toți acești ierarhi, ca și preoții și credincioșii lor, au fost confruntați cu o acțiune prozelitistă catolică, patronată de regii Ungariei și de papi.

După 1541, Transilvania a devenit principat autonom, dar sub suzeranitate turcească, rămînînd în această situație pînă în 1688. În acest răstimp, sediul mitropolitilor transilvăneni s-a stabilit în alte localități, după cum permiteau împrejurările politice și principii calvini ai Transilvaniei, care aveau reședința în Alba Iulia. Astfel, un mitropolit *Ioan* (1553), originar din satul Pești, din Țara Hațegului, a stat, probabil, în mănăstirea Prislop; mitropoliții Hristofor, Gheorghe și Sava au stat în mănăstirea de la Geoagiu (1557—1570). Urmașii lor și-au avut reședința în Alba Iulia, pînă la începutul secolului al XVIII-lea.

Între ei s-au remarcat Simion Ștefan (1643—1656), care a tipărit Noul Testament din 1648, Ilie Iorest (1640—1643) și Sava Brancovici (1656—1680) care au căzut jertfă prozelitismului calvin, fiind înlăturați din scaun și întemnițați, din dispoziția principilor din Alba Iulia. În 1955 amîndoi au fost trecuți în rîndul sfinților.

În 1688 Transilvania a fost încorporată în imperiul austriac sau habsburgic, situație care a dăinuit pînă la 1 Decembrie 1918. De acum înainte, Biserica Ortodoxă va fi supusă unei noi acțiuni prozelitiste, în vederea unirii ei cu iBserica Romei. În martie 1701, mitropolitul de atunci, Atanasie Anghel, a semnat la Viena cunoscutul act de unire cu Biserica Romei, fără consultarea clerului și cu atît mai puțin a credincioșilor săi. Străvechea Mitropolie ortodoxă a Transilvaniei a fost desființată, iar în locul ei s-a creat o Episcopie unită, inițial cu sediul în Alba Iulia, din 1716 la Făgăraș, iar din 1737 la Blaj. Românii ortodocși au rămas fără un cîrmuitor bisericesc pînă în anul 1761. Abia în acest an, în urma numeroaselor memorii adresate Curții din Viena, dar mai ales datorită mișcărilor populare de apărare a Ortodoxiei, împărăteasa Maria Tereza a numit un locțiitor de episcop ortodox pentru românii transilvăneni. Era episcopul sîrb Dionisie Novacovici, care a fost nevoit să se stabilească în satul Rășinari (1761—1767). Abia urmașii săi, care au fost tot sîrbi: Sofronie Chirilovici (locțiitor, 1770—1774), Ghedeon Nichitici (1784—1788) și Gherasim Adamovici (1789—1796), au primit dreptul să stea în Sibiu, dar în case închiriate, neavînd o reședință proprie. Întrucît Curtea din Viena căuta, prin orice mijloace să întrerupă legăturile tradiționale ale românilor transilvăneni cu Țara Românească și Moldova, în anul 1783 Episcopia de la Sibiu a fost pusă sub jurisdicția Mitropoliei ortodoxe sîrbe de la Carlovița.

După o sedisvacanță de 14 ani, abia în 1810 s-a permis protopopilor ortodocși transilvăneni să aleagă un episcop din propriul lor neam. A fost ales preotul Vasile Moga din Sebeș, care a păstorit la Sibiu, în împrejurări foarte grele, din 1811 pînă la moartea sa, în 1845. Notăm că în părțile de vest, adică la Episcopiile din Arad, Timișoara și Caransebeș-Vîrșeț, au păstorit ierarhi sîrbi, deși majoritatea absolută a credincioșilor erau români. Abia în 1829, după demersuri îndelungate din partea cărturarilor români din părțile Aradului, a fost ales și aici un episcop român; în Banat românii au rămas, în continuare, tot sub cîrmuirea unor episcopi sîrbi pînă în 1865.

După dobîndirea acestor biruințe, românii ortodocși din Ardeal și Banat au început lupta pentru reînființarea vechii Mitropolii ortodoxe a Transilvaniei, independentă de Mitropolia sîrbă de la Carlovița. Astfel, între revendicările fundamentale la marea adunare națională de la Blaj din 3/15 mai 1848, cîteva priveau și Biserica. Prin articolul 2 al petiției naționale, se cerea ca „Biserica română, fără distincțiune de confesiune, să fie și să rămînă liberă, independentă de oricare altă Biserică"; mai cereau și „restabilirea Mitropoliei române și a sinodului general anual, după vechiul drept, în care să fie deputați bisericești și mirenești; în același sinod să se aleagă și episcopii românești". La rîndul lor, românii bănățeni, în adunarea lor de la Lugoj, din 15/27 iunie 1848, au cerut înlăturarea ierarhiei sîrbești și înființarea unei Mitropolii pentru românii ortodocși, cu sediul la Timișoara.

Din anul 1848, lupta românilor ardeleni pentru restaurarea vechii Mitropolii a fost purtată cu multă energie, peste 15 ani, de noul lor episcop Andrei Șaguna (numit în 1848). În primăvara anului 1849 a tipărit la Viena și Sibiu, o broșură, în nemțește și românește, intitulată *Promemorie despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor de religie răsăriteană*, în care se aduceau argumente de ordin istoric în vederea restaurării Mitropoliei. În 1850 a adus noi argumente prin broșura: *Adaus la promemoria despre dreptul istoric al autonomiei bisericești naționale a românilor*. În 1851 a adresat Ministerului Cultelor din Viena un nou memoriu, care s-a tipărit tot atunci sub titlul: *Memorial prin care se lămurește cererea românilor de religiunea răsăriteană din Austria pentru restaurarea Mitropoliei lor din punct de vedere al sfintelor canoane*. Toate aceste trei memorii au rămas, însă, fără rezultat. Problema reînființării Mitropoliei s-a dezbătut și în Sinodul eparhial, format din preoți și mireni, convocat de Șaguna la Sibiu, în martie 1850. Un sinod asemănător s-a întrunit în același an la Arad, convocat de episcopul Gherasim Raț, care de asemenea a cerut restaurarea vechii Mitropolii. În anii următori Andrei Șaguna a adresat alte numeroase memorii pe aceeași temă, fie Curții imperiale din Viena fie patriarhului sîrb Iosif Raiacici din Carlovița, dar s-a izbit de opoziția tuturor.

Alte încercări a făcut abia după 1859, anul prăbușirii „regimului absolutist de stat" — cînd au fost înăbușite orice mișcări cu caracter național — căruia i-a luat locul un așa-zis „regim liberal". În 1860, Andrei Șaguna, împreună cu alți reprezentanți ai românilor din Transilvania, Banat și Bucovina, au înaintat împăratului Francisc Iosif I un nou memoriu, cerînd satisfacerea acestei îndreptățite revendicări românești. Împăratul a dat o rezoluție abia la 27 septembrie 1860, — prima, după atîtea stăruințe, — cerînd ca problema să fie dezbătută într-un sinod al tuturor ierarhilor ortodocși din imperiul habsburgic. Cel de al doilea sinod al eparhiei, întrunit la Sibiu în 24—26 octombrie 1860, a înaintat un alt memoriu către împărat, la care nu s-a primit nici un răspuns. La începutul anului 1863 o împunătoare delegație de clerici și mireni din Transilvania, Banat și Bucovina, s-a prezentat la Curtea imperială, depunînd un lung memoriu în vederea restaurării Mitropoliei, o parte din delegați, în frunte cu Șaguna, a fost primiți de împărat, exprimîndu-i doleanțele românești. Abia la 25 iunie 1863 împăratul a semnat un „rescript", prin care se declara de acord cu separarea Bisericii românești de cea sîrbă și cu restaurarea Mitropoliei ortodoxe române. Într-un nou memoriu, din 26 iulie 1863, Șaguna a cerut ca noua Mitropolie — cu sediul la Sibiu — să cuprindă pe toți românii ortodocși din imperiul habsburgic, cu eparhii sufragane la Arad, Cernăuți, Timișoara, Caransebeș și Cluj. Între 22 și 28 martie 1864 s-a întrunit un nou sinod eparhial la Sibiu, în cadrul căruia s-a cerut iarăși ca noua Mitropolie să cuprindă pe toți românii ortodocși din monahia habsburgică; s-a luat acum în dezbatere și un proiect de regulament de organizare a eparhiei, întocmit de Șaguna.

Abia în august 1864, Sinodul ierarhilor sîrbi, întrunit la Carlovița, sub președinția noului patriarh Samuil Mașirevici, — care avea sentimente mai bune față de români — s-a pronunțat pentru separarea celor două Biserici, română și sîrbă și pentru trecerea Episcopiei Aradului sub jurisdicția noii Mitropolii. La 14/24 decembrie 1864 împăratul Francisc Iosif I a aprobat reînființarea Mitropoliei românești din Transilvania și numirea lui Andrei Șaguna ca arhiepiscop și mitropolit. Strădaniile lui Șaguna și ale celorlalți cărturari și patrioți români au fost realizate numai în parte, căci noua Mitropolie avea doar două eparhii sufragane: a Aradului (existentă din 1706) și a Caransebeșului, care a luat ființă în 1865. Românii din Bucovina au rămas și pe mai departe sub jurisdicția Carlovițului pînă în 1873, cînd s-a creat pentru ei o Mitropolie proprie. Parohiile românești din eparhiile sîrbești de la Timișoara și Vîrșeț au fost alipite fie la eparhia Aradului, fie la cea a Caransebeșului.

În 1867 s-a creat statul dualist Austro-Ungaria, Transilvania fiind anexată, sub raport politic administrativ, la Ungaria. În această situație, Șaguna s-a străduit să asigure existența și autonomia Mitropoliei sale, ea fiind recunoscută printr-o hotărîre specială luată în Dieta Ungariei și în Casa Magnaților din Budapesta. În 1868 a obținut aprobarea să convoace la Sibiu primul Congres al Mitropoliei ortodoxe române a Transilvaniei, format din 30 de preoți și 60 de mireni (cîte 10, respectiv 20, din fiecare eparhie). Congresul — care a durat din 16/28 septembrie pînă în 7/19 octombrie 1868 — a discutat și aprobat noua lege de organizare a Bisericii ortodoxe din Transilvania, cunoscută sub numele de *Statutul Organic*, care a rămas în vigoare pînă în 1925. Principiile ei au fost preluate și de Statutul de organizare al întregii Biserici Ortodoxe Române din 1925 și chiar de cel actual, din 1949.

Acum, la împlinirea a 125 de ani de la restaurarea străvechii Mitropolii a Transilvaniei, să ne aducem aminte cu recunoștință și venerație de strălucitul ei ctitor, mitropolitul Andrei Șaguna, dar și de cei care au slujit — în acest răstimp, și să le urmăm exemlul luminos de muncă și de dăruire spre binele și fericirea întregului nostru popor.

Pr. prof. *Mircea Păcurariu*

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului, rugăm pe Cel Atotputernic să reverse peste țara și poporul nostru harurile Sale cele bogate și să ne dăruiască tuturor împlinirea cererilor celor către mîntuire.

Noul An să aducă lumii o mai bună speranță de pace, liniște, prosperitate și bunăvoire între oameni!

La mulți și fericiți ani!

REDACȚIA

Semnalăm ... Semnalăm ...

● *Mircea Avram prezintă în Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol" (Iași, vol. XXV, partea I-a, 1988, p. 307—309) două manuscrise din colecția bibliotecii ASTRA din Sibiu. Primul este o copie după* Divanul *lui Dimitrie Cantemir, făcută în anul 1703, deci la cinci ani după ce opera a fost tipărită la Iași (1698). Autorul copiei: popa Ioan din Ocna Sibiului.*

Iată încă o dovadă a circulației ideilor și a creațiilor geniului românesc pe tot pămîntul pe care s-a vorbit din totdeauna limba română. Se știe că Dimitrie Cantemir s-a bucurat în Transilvania de o primire deosebită, Hronicul vechimei a româno-moldo-vlahilor *fiind cartea care a stimulat preocupările istoriografice ale Școlii Ardelene.*

Al doilea manuscris, mai scurt, cu o temă similară Divanului (despre trup și suflet) e o scriere religioasă atribuită „înțeleptului Varnava". Nici copistul nu e cunoscut. Fiind legate împreună, autorul crede că tot popa Ioan din Ocna Sibiului ar fi copiat-o și pe aceasta.

● *Cineva mi-a trimis o întrebare despre o vorbă a lui Eminescu privitoare la religie. Nu avem posibilitatea aici decît pentru un răspuns foarte scurt. El ne prilejuiește însă semnalarea unui text scris și tipărit de Eminescu în ziarul „Timpul" din 18 aprilie 1878, sub titlul* „Paștile". *În 1893 Caragiale l-a reprodus sub titlul:* „Hristos a înviat", *cu semnătura poetului și la început și la sfîrșit, precum ca să nu-i scape cuiva autorului.*

Cine citește acest articol al lui Eminescu înțelege ușor că vorbele despre „religia inventată", care apar într-o cunoscută poezie polemică a poetului, se referă la cei care se foloseau de religie în alte scopuri decît cele religioase propriu-zise.

Vom reproduce din el doar cîteva pasaje scrise într-un frumos stil bisericesc, stil despre care Eminescu a afirmat mereu că i-a slujit permanent drept sursă de inspirație în desăvîrșirea limbii române, căreia el i-a descoperit culmile de frumusețe:

„Să mînecăm dis-de-dimineață și, în loc de mir, cîntare să aducem Stăpînului și să vedem pe Hristos, soarele dreptății, viață tuturor răsărind". *Auzind* „despre suferințele, moartea și învierea blîndului Nazarinean, inimile a milioane de oameni se bucură...". *(Textul întreg a fost semnalat de Gheorghe Bulgăr și reprodus în revista „Mitropolia Olteniei", XL, nr. 2, 1988, p. 93—95).*

Dincolo de acestea însă, ar fi nedrept să-l înscriem pe Eminescu autorul cunoscutelor și frumoaselor rugăciuni, printre vulgarizatorii care vehiculează despre religie argumente puerile. Istoricii serioși ai fenomenului religios, din stirpea savanților, au depășit de mult afirmații ca cele despre inventarea religiei la un moment dat. Ea e de o vîrstă cu omenirea și izvorăște din adîncurile sufletului omenesc din totdeauna.

E ceea ce constată chiar un autor care se declară necredincios (vezi V. N. Serdakov, Iluzia binelui. Valorile morale și credința religioasă, *București, col. „Idei Contemporane", 1988, 261 p.).*

Cartea începe cu cuvinte care par a răspunde chiar celui care mi-a pus mie întrebarea despre „religia inventată". Iată-le: „Religia a apărut și a pătruns și în viața oamenilor din vremuri imemorabile. Acest fapt nu poate fi contestat..." *(p. 19). Și tot acest autor:* De asemenea nu e deloc corect să se considere că dogmele religioase au fost născocite... religiile sînt un produs al conștiinței *poporului însuși (p. 35—36). Tot Serdakov citează din Dostoievski:* „Nu a existat încă niciodată un popor fără religie" *(p. 41).*

Nu avem aici loc mai mult pentru a apela la sociologi, etnologi, biologi, fizicieni, astronomi etc. Am căutat să dăm doar un simplu răspuns strict la întrebarea pusă de un grup de studenți mediciniști din Timișoara, cititori permanenți ai Telegrafului.

● *Un scriitor cu real talent multilateral — proză — teatru — poezie — memorialistică — eseu — a scris nu de mult un frumos eseu despre unul din monumentele culturii românești din vechime, care marchează un moment crucial în procesul de împlinire a posibilităților limbii noastre de a spune tot ce vrea, și de a o spune frumos. Eseul e captivant și, cum îi stă bine uneori eseului, urcă (sau coboară) și la cîteva note polemice. Autorul se supără pe cei care, scriind în diferite ocazii despre marea* Carte, *în loc să-i scoată în evidență importanța pentru cultura și pentru neamul românesc, în loc să scrie poeme despre ea, în loc s-o apoteozeze așa cum i se cuvine și să răspîndească entuziasme despre ea, se pierd în discuții despre cine a tradus-o, despre manuscrisele de care s-ar fi folosit editorii, și alte* nimicuri *de acestea, neglijînd să spună ceea ce știa bine, că în intenția cercetătorilor n-a fost, niciodată, gîndul de a diminua cu ceva valoarea Operei, ci au făcut doar istorie și cercetare literară. Ceea ce... se mai face! O știu foarte mulți!*

● *Precizare la reluarea unui episod de mult închis. În „Telegraful Român" nr. 25—26 din 1 iulie 1988 am precizat cititorilor că n-am dat nimănui vreun interviu, vreodată, că în România nu s-ar fi dărîmat biserici. Ar fi fost ca și cum aș fi spus, de pildă, că Parisul nu există! Orice om rațional poate înțelege că așa ceva nu era posibil de afirmat. Totul mi s-a pus în sarcină absolut gratuit de către un ziarist pe care nu l-am cunoscut și cu care n-am putut sta de vorbă fiindcă, fiind seara tîrziu, și el venea de la un restaurant, nu era prea în formă pentru o conversație. Totul s-a petrecut urcînd scările unui hotel împreună cu întreaga delegație română. S-a răzbunat! Am precizat aceasta și într-o scrisoare din 1988 către Consiliul Ecumenic din Geneva, și într-un interviu în revista Vatra nr. 5/1989. Din țară mi s-a interzis să protestez la Agențiile de presă.*

E drept însă, și așa cum se arată și în Mesajul Sfîntului Sinod, că sub teroarea sub care am trăit și noi, oamenii Bisericii, sub odioasa dictatură, nu ne-am putut întotdeauna îndeplini în libertate întreaga misiune. O regretăm și vom face totul ca să îndreptăm toate cele neîmplinite.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA", sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. Taxa poștală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu | 44.206 |